DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

RESİMLİ VE METİN ÖRNEKLİ

TÜRKİYE EDEBİYATÇILAR VE KÜLTÜR ADAMLARI ANSİKLOPEDİSİ

İHSAN IŞIK

-7-

ELVAN YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Elvan Yayınları: 5

1.Baskı: Ankara, 2006

Redaksiyon:
Hüseyin Atabaş - Hayriye Ünal

Dizgi, Düzelti:
Canan Sevinç, Murat Erol
Berman Erdoğmuş, Koray Gümüş, Tülin Özçakır,
Dudunur Karadaş, Levent Kozan, İlkay Acar

Kapak:
Mehmet Fidancı

İç Sayfa Düzeni:
Hüseyin Taha Seyrek, Ahmet Kocakurt, Selcan Demirci

Teknik Hazırlık:
Elvan Yayınları
Tel: 0312.2298884

Belgeç: 0312.2298824

Baskı-Cilt:
Pozitif Matbaacılık
Tel: 0312. 3974237-38

Copyright:
İhsan Işık

ISBN 975- 00315-2-0 (Takım)
ISBN 975- 00315-9-8 (7. Cilt)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İHSAN IŞIK

Resimli ve Metin Örnekli

TÜRKİYE EDEBİYATÇILAR ve KÜLTÜR ADAMLARI ANSİKLOPEDİSİ

Cilt: 7

N-S

ELVAN YAYINLARI

Yazışma: P.K. 397 / 06443 Yenişehir/Ankara
Büro: Sümer 2 Sok. No: 30/11 Kızılay-Ankara
Tel: 0312.2298884-312.2298885
Belgeç: 0312.2298824
E-Posta: yazarans@yahoo.com
Web: www.yazarans.com

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Babam Salih Işık'ın aziz hatırasına…

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SUNUŞ

Bürokrasiye geçene dek uzun yıllar severek sürdürdüğüm edebiyat öğretmenliğim boyunca, öğrencilerimin birçok önemli yazarımızın adını bile duymadığı, haklarında hiçbir şey bilmediği gerçeğiyle yüz yüze geldim. Öğrencilerim, oldukça önemli eserler veren bu yazarlardan örnekler sunduğumda; her defasında "Hocam, okuduklarınız çok güzel ama, ne yazık ki bu yazarın adını şimdiye kadar hiç duymadık" demek zorunda kalıyorlardı. Bilgilenmek için başvurdukları sözlük ve ansiklopedilerde de yazarların pek çoğunu bulamıyorlardı. Bulduklarındaki bilgiler ise çok kısıtlı idi.

Ayrıca, bu kaynaklarda sadece edebiyatçı yazarları kapsayan bilgiler vardı. Tarih, felsefe, sosyoloji, din, folklor, siyaset, iktisat gibi önemli sosyal bilimler alanlarında değerli eserler veren bilim ve düşünce insanlarımız ise hiçbir kaynakta bir araya getirilmemişti. Toplum hayatımızın bugününü ile yarınını yakından ilgilendiren konularda önemli düşünsel ve bilimsel ürünler verenler yoktu. Anılarıyla geçmişimize ışık tutanlara, kitaplaştırdıkları röportajlarıyla insanımızı tanıtan ve toplumsal yapımızı gözümüzün önüne serenlere, bir başka deyişle edebiyatımızın birikiminlerine işaret edilmemişti. Kaynaklarda küçük bir bölümü olanların hakkında ise güncellenmemiş, karmaşık, çelişkili ve yetersiz bilgiler vardı.

İşte ben bu kaygı verici durumu önemseyerek bütün sosyalbilimler alanında Türkçe eser veren yazarlarımızı -aralarında ayırım yapmadan- şimdiki ve gelecekteki kuşaklara tanıtacak bir kaynak eser hazırlamaya başladım. 1980'lerde başladığım bu çalışmanın ilk verimi 1990'da *Yazarlar Sözlüğü*'dür. Bu kitabın ilk basımında 1700 yazarımızın biyografisini bir araya topladım. Bu çalışmada ayrıca, 1990 yılına kadar hiçbir kaynakta biyografik bilgisi bulunmayan 500'den fazla yazar hakkında ilk kez bilgi verilmiş oluyordu.

Yazarlar Sözlüğü'nün ilgi gören ilk basımı, bir yandan önemli bir boşluğu doldururken aynı zamanda eksiklerin farkına varmamı da sağladı. Bu ilk çalışmadan sonra hemen her şehirden yazarlar, akademisyenler, böyle bir ansiklopedide olması gereken çok sayıda adı bildirmeye başladı. Yine de bu basımda sosyalbilimler alanında çalışma yapanların, bazı olanaksızlıklar nedeniyle ansiklopedide yer alamadığını belirtmek gerekir. Sonuçta ikinci basımda, 900 yeni biyografi ekleyerek, 2600 civarında biyografi hazırlamış oldum.

2001 yılında, toplamış olduğum bilgiler sözlük boyutunu aşıp ansiklopedi tanımına uygun hale geldi. Böylece, *Türkiye Yazarlar Ansiklopedisi*'ndeki yazar sayısı 3218'e ulaştı. Ardından yapılan ikinci basımda 70 yeni biyografi ile 3288 yazar hakkında bilgiyi yayımlamış olduk. 2002 ve 2003 yılları boyunca yeni kaynaklara ulaşma çabasını sürdürdüm. Bunlar üzerinde yaptığım araştırma ve incelemeler sonunda, ansiklopedideki madde sayısı bir önceki basımın iki katına çıkarak 5786'ya ulaştı.

Üç ciltlik ansiklopediyi tamamladığım 2004 yılında, bu ansiklopedinin yabancı dillere çevrilmesi ile yazarlarımızın dış dünyaya tanıtımı gündeme geldi. Bunun üzerine binlerce yazar arasından bir kurul eşliğinde titizlikle seçtiğim 2023 yazar hakkındaki bilgilerin İngilizceye çevrilip üç ciltlik *"Encylopedia of Turkish Authors"* adıyla yayımlanmasını sağladım. Türkiye tarihi boyunca binlerce yazarımızı dış dünyaya tanıtan ilk çalışma olan bu ansiklopedi, dönemin Kültür ve Turizm Bakanı Atilla Koç ile Müsteşar Prof. Dr. Mustafa İsen tarafından, Ekim 2005'teki Uluslararası Frankfurt Kitap Fuarında dünyaya tanıtıldı. Yurda dönüşümüzde bu ansiklopediler Başbakanlık Tanıtma Fonu Genel Sekreterliği tarafından dünya kütüphanelerine gönderildi. *"Encyclopedia of Turkish Authors"*, ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığının İngilizce web sitesinde yayımlanarak dış dünyanın bu bilgilere ulaşması sağlandı.

Uzun yıllardır, biyografi çalışmalarımı 10.000 yazar biyografisini toplayarak sonlandırmayı amaçlıyordum. Üstelik, yaklaşık son bin yıllık Türk kültür birikimi bu çalışmanın malzemesini sağlamaya yeterliydi. Ayrıca bu ansiklopedi metin örnekli olursa, özellikle Tanzimat'tan sonraki yazarlarımızın dil ve üslûpları hakkında da fikir verilecek, yazarlarımızın önde gelenleri hakkında yine tanınmış yazarlarımızın yaptığı değerlendirmeler eklenirse edebiyat ve kültür tarihimizin büyük temsilcileri üzerine kapsamlı bilgiler sunulmuş olacaktı. Bu bağlamda, eserleri okul kitaplarına da girmiş olan 500'e yakın şair ve yazarımızın eserleri üzerinde ayrı ayrı durularak sanatçı kişilikleri hakkında doyurucu bilgiler verildi. Böylece, yazarlar hakkındaki kuru bilgilerin dışında, onların edebi kişiliklerini öğrenmek isteyenlerin gereksinimlerini de karşılamaya çalıştım. Özellikle edebi eser veren yazar biyografilerine haklarındaki eleştiri ve özgün yorumlardan örnekler aldım. Ayrıca, bu çalışmaların geniş birer kaynakçasını ekleyerek araştırmacılara kolaylık sağlamayı amaçladım.

Elbette bu sunuşta çok özet olarak anlattığım çalışma süreci, burada söylendiği kadar kolay olmadı. Büyük emekler ve oldukça sınırlı imkânlarla günyüzüne çıkarılan *Resimli ve Metin Örnekli Türkiye Edebiyatçılar ve Kültür Adamları Ansiklopedisi*'nin bir boşluğu doldurduğunu, bundan sonra bu doğrultuda çalışma yapacak olanlara da yol açıcı olduğunu düşünüyorum.

Ücretsiz PDF kitap Arşivi - https://rahtey.org

Sonuç olarak, Eylül 2006'da projemi tamamlayıp, 10.300'ü aşkın yazarımız hakkındaki yeni ve kapsamlı bilgileri toplamış oluyorum. Ayrıca ek bölümde yer alan iki indeks ile araştırmacılara büyük bir kaynakça sunulduğunu sanıyorum.

Bu çalışmayı okurların yararlanmasına sunarken; her şey ve her sözden öncc, hazırlığı ve basımı büyük zorluklarla gerçekleşen bu 10 ciltlik çalışmayı tamamlamamı nasip eden, yüce Allah'a hamd ederim.

Ayrıca;

Hayatım boyunca süren bütün çalışmalarımda olduğu gibi bu çalışmam sırasında da tüm sıkıntıları benimle paylaşmak zorunda kalan sevgili eşim Gülay'a;

Bu çalışmamda bana önemli katkılar sağlayan ve ikisi de değerli birer şair ve yazarımız olan çalışma arkadaşlarım Hayriye Ünal ve Hüseyin Atabaş'a; manevi destekleri ve sürekli teşvikleriyle beni motive eden bütün şair ve yazar dostlarıma;

Bu çalışma sürecine değerli katkılarda bulunan dönemsel mesai arkadaşlarım Canan Sevinç, Murat Erol, Osman Özbahçe, Mahzun Doğan, Koray Gümüş, Tülin Özçakır, Dudunur Karadaş, Levent Kozan, Hüseyin Taha Seyrek, İlkay Acar, Selcan Demirci ve Ahmet Kocakurt'a;

Yaptığı güzel kapak çalışmasından dolayı grafik sanatçısı ve şair Mehmet Fidancı'ya teşekkürlerimi sunmayı vicdan borcu biliyorum.

İhsan IŞIK
Ankara, 1 Eylül 2006

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

A- KAPSAM

Bu ansiklopedide tarih dilimi itibariyle 19., 20. ve 21. yüzyılda edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında eser verenler esas alınmıştır. Öğrencilerin ihtiyaçları dikkate alınarak Türk edebiyatının önceki yüzyıllardaki ünlü temsilcileri (Fuzuli, Nedim, Şeyh Galib, Yunus Emre vb.) eklenmiştir.

Ansiklopedide edebiyat ve sosyal bilimlerin herhangi bir dalında telif eser vermiş her yazarın hakkında bilgi vermeye, bu bilgilerin kaybolmadan derlenmesine çalışılmıştır. Kendilerini tanıtma olanağına sahip olan yazarlarla birlikte, Anadolu'nun çeşitli köşelerinde yaşayıp değerli eserler veren, fakat ismi duyulmayan yazarların tanıtımına da özen gösterilmiştir.

B- BİYOGRAFİLER, ÖRNEKLER, FOTOĞRAFLAR

Ana gövdeyi oluşturan bu bölümde yazarların kimlik bilgileri, meşguliyetleri; edebiyat, kültür ve bilim dünyasındaki yerlerini tanıtan bilgiler ile eserlerinin türlerine göre listesi, kaynakça bilgileri verilmektedir.

Madde içlerinde, kendi değerlendirmelerimizin yanı sıra, başka yazarların değerlendirmeleri de eklenmiş; Türk edebiyatı, düşünce ve bilim tarihinin önde gelen isimleri hakkında ise ayrıca çerçeve içinde müstakil yazılar konulmuştur.

Prensip itibariyle, her yazarı, dil ve üslup özelliklerini gösteren metin örnekleriyle tanıtmak istedik. Bu amaçla edebiyatçımızın çeşitli türlerde eserlerinden örnekler sunduk. Uygun örnekler bulduğumuz düşünce adamlarımızı da edebiyatçılarımıza ekledik.

Ansiklopedimizde 6000 kadar yazar fotoğrafı yer almıştır.

Ç- İÇİNDEKİLER

Bu bölümde biyografilerin hangi sayfalarda yer aldığı belirtildiği gibi; takma adları, soyadları, ön adlarıyla bilinenlerin daha kolay bulunması için sık sık atıflar yapılmıştır.

İçindekiler bölümünde; biyografi sayfalarında olduğu gibi;

1. Genel olarak soyadına göre alfabetik sıralama yapılmıştır.

Örnek: **ADA, Ahmet.**

2. Aramayı kolaylaştırmak için yeterli göndermeler yapılmıştır.

Örnek: **ARİF, Ahmed.** Bkz. AHMED ARİF

3. Mahlas ve müstearlarıyla tanınıp, kitaplarında asıl isimlerini kullanmayanların tercih ettikleri isim tümüyle büyük harfle yazılarak, özgeçmişlerinde asıl veya tam isimleri belirtilmiştir.

Örnek: **YAVUZ BAHADIROĞLU, HEKİMOĞLU İSMAİL** vd.

4. İsim bulmayı kolaylaştırmak için gerçek isimlerden kitaplarında müstear isim kullananlara gönderme yapılmıştır:

Örnek: **OKÇU, Ömer.** Bkz. HEKİMOĞLU İSMAİL

5. Soyadı kanunundan önce vefat etmiş olanlar büyük harfle yazılmıştır.

Örnek: **ZİYA GÖKALP.**

6. Büyük harfle yazılan isimler aynı ise, parantezdeki isimlere göre sıralama yapılmıştır:

Örnek:

AYNÎ (Abdurrahman Zeyneddin)

AYNÎ (Bedreddin Ebû Muhammed Mahmud)

7. İlk iki kelimesi aynı olan isim ya da soyadlarından sonra isimlerinde ikinci bir kelime olanlar sonraya sıralanmıştır:

ARIT, Fikret

ARIT, Fikret Adil. Bkz. FİKRET ADİL

D- EK BÖLÜMLER

Ansiklopedimizde 10.300'ü aşkın biyografinin yer aldığı biyografi bölümünden başka 4 ek bölüm yer almaktadır:

1. TÜRK DÜNYASI YAZARLARI

Bu bölümde Orta Asya ülkelerinde yaşayan Türk-şair ve yazarlar alınmıştır. Bu ülkelerde doğmuş olsalar da Türkiye Türkçesi ile eser vermiş olanlar, çeşitli Avrupa ülkeleri ile Kıbrıs ve Kerkük'te yaşayan ve eserlerinde Türkiye Türkçesini kullananlar ansiklopedinin ana bölümünde belirtilmişlerdir. Ansiklopedinin tümünde, hakkında bilgi verilen Türk Dünyası yazarlarının sayısı 500 civarındadır.

2. DOĞUM ve ÖLÜM GÜNLERİ

Edebiyat ve düşünce hayatımıza önemli hizmetlerde bulunmuş yazarlarımızın anma günlerine yardımcı olsun diye kitabın sonuna ayrı ayrı "DOĞUM GÜNLERİ" ve "ÖLÜM GÜNLERİ" diye iki bölüm konulmuştur.

3. BİLİM VE SANAT - EDEBİYAT ÖDÜLLERİ

200 civarında kuruluşun Türkçe eser veren yazarlara verdiği ödüller listesinin yer aldığı bu bölümde, edebiyatçı, düşünür ve bilim adamlarımız için şimdiye verilmiş ödüllerin listeleri yer almaktadır.

SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA

Son bölümde yer alan SEÇİLMİŞ KAYNAKÇA'da, bu ansiklopedinin hazırlanmasında geniş ölçüde yararlanılan başlıca eserlerden oluşan bir seçme kaynakça sunulmuştur.

4. İNDEKSLER

a. YAZAR ADLARI İNDEKSİ

Bu indeks ile amacımız, her bir yazarımız hakkında, kendi maddesinin dışında, 10.300 biyografinin yer aldığı diğer sayfalarda geçen bilgilere işaret etmektir.

b. YER ADLARI İNDEKSİ

Bu bölüm, bu ansiklopedinin en önemli bölümlerinden biri olup, Türkçenin hinterlandında yer alan Türkiye ve dünya şehirlerinin hangi sayfalarda geçtiği belirlenmektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ABD: Amerika Birleşik Devletleri
ADD: Atatürkçü Düşünce Derneği
ADMMA: Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi
AİİBF : Ankara İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
AKDTYK: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu
AKP: Adalet ve Kalkınma Partisi
AK Parti: Adalet ve Kalkınma Partisi
Akt.: Aktaran, aktarma
AKÜ: Afyon Kocatepe Üniversitesi
ANSAN: Antalya Sanatçılar Derneği
AÖF: Açık Öğretim Fakültesi
AP: Adalet Partisi, Ajans Presse
APK: Araştırma, Planlama, Koordinasyon
ASEM: Alternatif Sanatçılar Edebiyatçılar Müzisyenler Derneği
ATAÜ: Atatürk Üniversitesi
AÜ: Ankara Üniversitesi
bas.: Basılış, basım
BASAD: Bakırköylü Sanatçılar Derneği
BASİSEN: Banka-Sigorta İşçileri Sendikası
BEKSAV: Bilim Estetik Kültür ve Sanat Vakfı
BEMBİRSEN: Belediye Mensupları Birliği Sendikası
BRT: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Radyo Televizyonu
BESAM: Bilim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği
BSN: Bediüzzaman Said Nursî
BİLSAK: Bilim Sanat Kültür Hizmetleri Kurumu
Bkz.: Bakınız
BTTDD: Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği
BYYO: Basın Yayın Yüksek Okulu
ÇEKÜL: Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
çev.: Çeviri, çeviren
ÇYDD: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği
D.: Doğumu
der.: Derleyen.derleme
DEÜ: Dokuz Eylül Üniversitesi
DÜ: Dicle Üniversitesi
DİB: Diyanet İşleri Başkanlığı
DİE: Devlet İstatistik Enstitüsü
DMMA: Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi
DT: Devlet Tiyatrosu
DTCF: Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi
DÜ: Dicle Üniversitesi
EAÜ: Erzurum Atatürk Üniversitesi
EGAY-DER: Egeli Araştırmacı ve Yazarlar Derneği
EKİ: Ereğli Kömür İşletmeleri
EUCH: Etos Universal Cultur House
EÜ: Ege Üniversitesi
FAK: Folklor Araştırma Kurumu
Fak.: Fakültesi
FIJET: Uluslararası Turizm Yazarları ve Gazetecileri Birliği
FP: Fazilet Partisi
FÜ: Fırat Üniversitesi
GEF: Gazi Eğitim Fakültesi
GESAM: Türkiye Güzel Sanat Eseri Sahipleri Meslek Birliği
GÜ: Gazi Üniversitesi
Haz.: Hazırlayan
HÜ: Hacettepe Üniversitesi
İBŞT: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Tiyatroları
İFSAK: İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği.
İHL: İmam - Hatip Lisesi
İHO: İmam - Hatip Okulu
İİBF: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

İLESAM: İlim Edebiyat Sanat Eserleri Sahipleri Meslek Birliği
İİTİA: İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi
İTİA: İktisadi veTicari İlimler Akademisi
İTÜ: İstanbul Teknik Üniversitesi
İÜ: İstanbul Üniversitesi
KASD: Kayseri Sanatçılar Derneği
KIBATEK: Kıbrıs - Balkanlar - Avrupa - Türk Edebiyatları Kurumu
Kom.: Komisyon
KTÜ: Karadeniz Teknik Üniversitesi
KÜSAD: Kültür Sanat Hâbercileri Derneği
MAZLUM-DER: İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği
MÇP: Milliyetçi Çalışma Partisi
MDP: Milliyetçi Demokrasi Partisi
MEB: Milli Eğitim Bakanlığı
MESAM: Müzik Eserleri Sahipleri Meslek Birliği
MESS: Metal Eşya Sanayicileri Sendikası
MEŞYAD: Mersin Şairler ve Yazarlar Derneği
MGV: Milli Gençlik Vakfı
MHP: Milliyetçi Hareket Partisi
MP: Millet Partisi
MNP: Milli Nizam Partisi
MSP: Milli Selamet Partisi
MSÜ: Mimar Sinan Üniversitesi
MTTB: Milli Türk Talebe Birliği
MTV: Milliyet Film Televizyon Video Sanayi ve Ticaret A.Ş.
MÜ: Marmara Üniversitesi
OMÜ: Ondokuz Mayıs Üniversitesi
ORSEV: Ordu Sanat Evi
Oyn.: Oyun, oynandı
Ö.: Ölümü
R.: Rumî
RP : Refah Partisi
RTÜK: Radyo Televizyon Üst Kurumu
RYD: Reklam Yazarları Derneği
Sad.: Sadeleştirme, sadeleştiren
Sah.: Sahnelendi
SAÜ: Sakarya Üniversitesi
SBE: Sosyal Bilimler Enstitüsü
SDÜ: Süleyman Demirel Üniversitesi
SED: Sanat Eleştirmenleri Derneği.
SEDER: Sanat Eğitimcileri Derneği
SESAV: Sanat Eğitim Sağlık Vakfı
SHÇEK: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SİSAV: Sivil Savunma Vakfı
SÜ: Selçuk Üniversitesi
TAEK: Türkiye Atom Enerjisi Kurumu
TAKVA: Tarımsal Kalkınma Vakfı
TBE Ansiklopedisi: Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi (2.bas.2003)
TCT Ansiklopedisi: Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi (5 cilt, 1985)
TDE: Türk Dili ve Edebiyatı
TDE Ansiklopedisi: Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (8 cilt, 1976-1998)
TDK: Türk Dil Kurumu
TDV: Türkiye Diyanet Vakfı
TDK: Türk Dil Kurumu
TDOE-TDE Ansiklopedisi: Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi 1-5 (2002-2005).
TED: Türk Eğitim Derneği
TGC: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti
TGS: Türkiye Gazetecîler Sendikası
TEHA: Telif Hakları Ajansı
TEK: Türkiye Elektrik Kurumu
TEMA: Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
THA: Türk Haberler Ajansı
THM: Türk Halk Müziği
TİKA: Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı
TKİ: Taş Kömürü İşletmeleri
TMKV: Türkiye Milli Kültür Vakfı
TOBAV: Türkiye Opera ve Bale Çalışmaları Vakfı
TODAİE: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü
TÖB-DER: Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği
TÖYKO: Tüm Öğretmenler Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği
TÖS: Türkiye Öğretmenler Sendikası
TSYD: Türkiye Spor Yazarları Derneği
tsz: tarihsiz
TSİP: Türkiye Sosyalist İşçi Partisi
TSM: Türk Sanat Müziği
TTB: Türk Tabipler Birliği
TTK: Türkiye Taşkömürü Kurumu
TÜ: Trakya Üniversitesi
TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TÜRSAK : Türkiye Sinema ve Audiovisiuel Kültür Vakfı
TÜSAV: Türk Sanatı ve Eğitimi Vakfı
TÜTAV: Türk Tanıtma Vakfı
TYB: Türkiye Yazarlar Birliği
TYS: Türkiye Yazarlar Sendikası
UÜ: Uludağ Üniversitesi
vb.: Ve benzerleri
vd.: Ve diğerleri
Yaz.: Yazan
YAZKO: Yazarlar ve Çevirmenler Kooperatifi
YİMDER: Yönetici İktisatçı ve Muhasebeciler Derneği
YÖK: Yüksek Öğretim Kurumu
YÜ: Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ÖZDEMİR NUTKU

TİYATRO VE SİNEMA

Tiyatroda, dramatik yanılsama (illüzyon), hiçbir zaman gerçeğin yanılsaması değildir; düşsel, imgesel bir yanılsamadır. Başka deyişle, 'gibi yapmanın' belli bir süresinin yanılsamasıdır. Tiyatroda, *'ben nasıl Hamlet olurum?'* değil, *'eğer ben Hamlet'i oynasaydım, nasıl oynardım?'* in yanıtı önemlidir. Hamlet'i oynayan oyuncu, sahneden çıkıp kulise girince Hamlet rolü biter. Öyleyse Hamlet bizi niye etkiler? Bizi etkilemesi ne Danimarka Prensi olduğu içindir, ne de çok düşünen bir entelektüel olduğundandır. Hamlet, bizi, onda tüm insanlarda bulduğumuz zaafları ve güçlü yanları gördüğümüz için etkiler. O, insanlığın evrensel öz liklerini yansıtan imgesel bir oyun kişisidir.

Tiyatroda belli bir durum, belli bir çatışma, psikolojik bir ilişki ya da bir an, tiyatro diline uygun bir biçimde seyirciye iletilir. Kırmızı renkte bir ışık, örneğin, kan ve ölümü simgeleyebilir; ya da bir orman ışık huzmeleriyle verilebilir. Üç katlı bir iskeleden büyük bir kent yaratılabilir, düz zeminde yokuşlar, tepeler, uçurumlar, denizler imgelenebilir. Ve bütün bunlar tiyatronun imgesel gerçekliği ve yanılsaması içinde seyirci için yeterli olur.

Oysa sinemada başka şeylere gereksinim vardır. 'Kamera yalan söylemez' düşüncesiyle gerçeğin tıpatıp bir yanılsaması için hazırlanmıştır seyirci. Beyaz perdeye çevrilmiş gözler, gerçeği kameranın gözleriyle görmek ister. Her karakter, her mekân, her ayrıntı önemlidir. Örneğin, ağaçsa ağaç, kansa kandır seyircinin beklediği. Bir geminin batması, bir uçağın yanması, bir bombanın patlaması gerçek boyutları içinde gösterilmek zorundadır. Tiyatroda seyircinin imgelemi, olmayanı olur yapan bir etkinlik içindedir. Sinemada ise seyirci, kameranın objektifinden aktarılan her şeyi görmek ister. 'Kamera yalan söylemediği' için, beyaz perdede gördüğümüz kişiler ve onların içinde bulundukları mekânlar gerçektir.

Tiyatronun kaynağında bulunan ritüellerden, başlangıcında görülen koral ezgilerden, stilize hareketlerden, kullanılan maskelerden, dans düzeni ile gelişen yapma jestlerden, taklitlerden bu sanatın bazen doğayı bozarak, bazen değiştirerek, bazen da doğanın sınırları dışına taşarak gerçeği verdiği anlaşılır. Tiyatroyu tiyatro yapan da onun bu 'tiyatral' yanıdır; yani gerçeği yani bir gerçekle verme özelliğidir. Öte yanda, sinema doğadaki imgeleri kullanırken, onları görünüşleri içinde değerlendirerek sonuca gider. Gündelik hareketler, sıradanlık, doğal yüz anlatımları, yaşamın gündelik jestleri sanatsal bir görüşle verilir. Burada, gerçek, doğanın ustaca kullanılışı ile ortaya çıkar. Başka deyişle, sinema somut olanı doğayı değiştirmeden sanatsal bir düzeye oturtur. Oysa tiyatro, somut olanı değiştirerek, soyutlamalardan yararlanarak ama sonuçta yine somut anlatımı getirerek yaratış alanını var eder. Sinema, tiyatronun imgesel gerçekliği karşısına fotoğrafik gerçekliği koyar.

Fotoğraf bulunmadan önce resim sanatı fotoğrafik gerçeği getiriyordu. Rönesans'ın ve Barok döneminin büyük portre, peyzaj ve natürmort ressamları en küçük ayrıntılarına kadar fotoğrafik gerçeği kullanıyordu. Ancak ondokuzuncu yüzyılda, fotoğraf sanatının ortaya çıkmasıyla resim sanatı da fotoğrafik gerçeği bırakarak kendi özellikleriyle doğayı değiştirerek gerçeği verme yönelişi içine girdi. Bugün bir fotoğraf sanatçısının savaş alanında çektiği fotoğraf ile Picasso'nun savaşı anlattığı Guernica'sı arasında gerçeği verme işleminde ne kadar fark varsa, günümüz tiyatrosu ile sineması arasında da aynı fark vardır.

Ne ki, fotoğrafik gerçek karşısında resmin kendi yolunu çizmesi ne kadar çabuk olmuşsa, fotoğrafik gerçeği kullanan sinema karşısında tiyatronun yolunu çizebilmesi o kadar geç olmuştur. Bunun en büyük nedeni, ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında burjuva anlayışının doruğunu kuran doğalcılık (naturalizm) akımının uzun bir süre egemen olmasıdır. Bu anlayışı bugün bile sürdürmekte olan ticari tiyatrolar ve bulvar toplulukları, tiyatroyu sinema karşısında zayıf bir konuma getirmiştir; çünkü fotoğrafik gerçekliği ilke edinmiş doğalcılık tiyatronun kendi alanı değildir.

Bu yüzden doğalcılığın fotoğrafik gerçekliğine karşı çıkan akımlar birbiri ardına gelmiştir; gerçekçilik (realizm), simgecilik, dışavurumculuk (ekpresyonizm), Dadacılık, Gelecekçilik, Gerçeküstücülük vb. Ancak bu akımlar, her ne kadar doğalcılığa bir tepki olarak ortaya çıkmışlarsa da, kiminin yapıcı olmayışı, kiminin de burjuva kalıplarını kıramayışı yüzünden, bir ikisi dışında, pek etkili olamamışlardır. Bunlar arasında gerçekçilik, simgecilik, dışavurumculuk ve biraz da gerçeküstücülük bugünün tiyatro sentezine katkıları olmuş estetik akımlardır. Gerçekçilikle şiirsellik, simgecilikle modern dekor ve ışık tasarımları, dışavurumculukla yabancılaştırma ve durak tekniği, gerçeküstücülükle sınırsız fantezi özgürlüğü günümüz tiyatrosunu etkileyen özelliklerdir. Piscator ile başlayan ve Brecht tarafından kuralları saptanan Epik Tiyatro anlayışı gerçekçilik ile dışavurumculuğun sentezinden oluşmuştur. Öte yandan, karşıt-gerçekçilik yönelimi içinde ondokuzuncu yüzyılın sonlarında başlayan, Antonin Artaud'da estetik düşüncelerini bulan ve Absurd tiyatro ile saldırısını tamamlayan bir gelişim de epik gelişim yanında yer almıştır. Böylece, bir yanda ritüelistik özellikler yeni baştan kazanılırken, diğer yanda kalıplardan sıyrılmış, insanın değişebilirliğini eleştirel bir açıdan veren ve fotoğrafik gerçekten ayrılan bir tiyatro anlayışı tüm hızıyla gelişmiştir. İkinci Dünya Savaşından sonra sahne denevleri artmış ve yeni sentezlere yelken açılmıştır. Böylece, tiyatro, kendi temel özelliklerinden yararlanarak sinema karşısında, kendine özgü bir sanat olarak yerini yeniden almıştır. Öte yanda, kalıplaşmış, betonlaşmış doğalcı topluluklar, sinemanın baş döndürücü gelişimi karşısında anlamlarını yitirmişlerdir. Can çekişen tiyatro, daha doğrusu Peter Brook'un "öldürücü tiyatro" dediği bu topluluklar seyircilerini öldürdükleri gibi, kendileri de çoktan ölmüşlerdir. Bugün bilgisayarların da yardımıyla fantezimizi zorlayan sinema, ne kadar özgün olursa olsun, temelde doğal olanın dışına çıkamaz. Gerçekliği - hangi açıdan ve türde olursa olsun - doğal konumu içinde, fotoğrafik ve sanatsal açıdan yansıtır. Nitekim, yirmili ve otuzlu yıllarda dışavurumculuğun etkisiyle Almanya'da ortaya çıkan dışavurumcu sinema, bugün sinema tarihinin ilginç denevlerinden biri olarak kalmaktan öteye gitmemiştir; çünkü bu sinema anlayışı sinemanın özüne ve tekniğine aykırıdır. (...)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Özdemir Nutku'nun akademik bir dille ve tiyatro bölümlerinde okutulmak üzere kaleme alınan kitabı da, 'bütün sanatları kullanıp uyumlu bir bireşime götüren tek sanat' olan tiyatro ya da dram sanatına dair bir kılavuz özelliği taşıyor... Teknolojik gelişmenin sanatı baskı altına aldığı böylesine bir çağda, insanları 'sadece seyreden' konumundan çıkarmaya yönelen tiyatro, 'sürekli yeniden doğduğu için ölümsüzdür' diyen Özdemir Nutku'nun kitabı da, sürekli yeniden yaratacaklar için ciddi bir katkı niteliğinde." (Aytcn Sönmez)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Eller* (1952), *Üç Nokta* (1954), *Bölük Yaşantı* (1957), Bir O Kuşlar (1996).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Tiyatro ve Yazar* (1960), *Modern Tiyatro Akımları I* (1963), *Oyun Yazarı* (1965), *Tiyatro Terimleri Sözlüğü* (H. Taner, M. And'la, 1966), *Stanislavski'nin Sahneye Koyduğu Martı* (1968), *Darülbedayi'nin Elli Yılı* (1969), *Dünya Tiyatrosu Tarihi I-II* (1971-72), *IV. Mehmet'in Edirne Şenliği* (1972), *Tiyatro Yönetmeninin Çalışması* (1974), *Türkiye'de Brecht* (1976), *Yaşayan Tiyatro* (1976), *Meddahlık ve Meddah Hikâyeleri* (1978), *Sahne Bilgisi* (1. Cilt: 1980; 2.cilt: 1984), *Dram Sanatı* (1983), *Gösterim Sanatları Terimleri Sözlüğü* (1983), *Uzatmalı Gerçekler* (1986), *Benden Sonra Tufan Olmasın* (Muhsin Ertuğrul'un Anıları. E. Sevinçli ve M. Tuncay'la, 1989), *Zümrüdüankanın Külleri* (1991), *Theatre in Türkey* (S. Şener ve A. Yüksel ile, 1991), *Zeynep'in Tiyatro Kitabı* (çocuklar için, 1983), *Sermet Çağan: Bütün Oyunları* (1993), *Duvardaki Mavi Kuş* (1994), *Gerçeklerin Düşleri* (1994), *Gecenin Maskesi* (1995), *Oyunculuk Tarihi* (cilt, I. 1995), *Tarihimizden Kültür Manzaraları* (1995), *Oyun-Çocuk-Tiyatro* (1998).

OYUN: *Merdiven* (1962), *Köprü* (1964), *Savaş Oyunu* (1968, Almancası: Kriegsspiel, 1965), *Çiçek* (mimodram, oyun, 1967, Nancy), *Söylev* (1973), *Büyükbaba* (1992).

KOLAJ: *Kül Altındaki Kor* (Çekhov-Nutku, 1993).

SENARYO: *Muhsin Ertuğrul* (Kültürel belgesel, dramatizasyon 20 dakikalık tv senaryosu; gösterim: TRT-Ankara, 1989), *Türk Tiyatrosu* (Kültürel belgesel dramatizasyon. 40'ar dakikalık 10 diziden oluşan tv senaryosu, gösterim: TRT 2, Ankara, 1991).

ÇEVİRİ: *Çağdaş Amerikan Şiirleri* (Tarık Dursun K. İle, 1956), *Yolculuk Günlüğü* (B. Curipeschitz'den, 1977), *Göktaşı* (F. Dürrenmatt'tan, 1979), *Romeo ve Juliet* (W. Shakespeare'den, 1985), *Oyuncu: Yönetmenin Elinde Yaratıcı Bir Özne ya da Araç* (M. Dietrich'ten, 1985), *Othello* (W. Shakespeare'den, 1985), *Kral Lear* (W. Shakespeare'den, 1986), *Yeter ki Sonu İyi Bitsin* (W. Shakespeare'den, 1988), *Onikinci Gece* (W. Shakespeare'den, 1988), *At* (J. Hay'dan, 1991), *Tiyatrocu* (T. Bernhard'dan, 1992), *Edirne Günlüğü* (J. Covel'den, 1994), *Weisman ile Kızılyüz* (G. Tabori'den, 1994), *Bir Casusa Ağıt* (G. Tabori'den, 1994), *Çizme ve Çorapları* (H. Achternbusch'ten, 1994), *Dram Sanatının Alanı* (M. Esslin'den, 1996), *Sezuan'ın İyi İnsanı* (B. Brecht'ten, 1998), *Simone Machard'ın Hayalleri* (B. Brecht'ten, 1998), *Kafkas Tebeşir Dairesi* (B. Brecht'ten, 1998).

HAKKINDA: Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Dram Sanatı (Virgül, sayı: 10, Temmuz-Ağustos 1998), Aytcn Sönmez / Olmak ya da Olmamak (Virgül, sayı: 12, Ekim 1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 10.12.1998), Bir Türk Tiyatrosu Bilimcisi Özdemir Nutku – Uğur Akıncı / Oyun, Çocuk ve Tiyatroya Davet - Efdal Sevinçli / Çalışmak ve Çalışkan Olmak (Cumhuriyet Kitap, 18.11.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1999), TDE Ansiklopedisi (c. 7), Oylum Yılmaz / Sahne Bilgisi (Radikal Kitap, 26.11.2002).

NUTKU, Uluğ

Felsefeci, yazar. Çukurova Üniversitesinde Felsefe Grubu Eğitimi Anabilim Dalında profesör olarak görev yaptı.

"Uluğ Nutku, çeşitli vesilelerle kaleme aldığı ya da sunduğu çalışmalarını İnsan Felsefesi Çalışmaları başlıklı bir kitapta bir araya getirdi ve baştan beri insan sorunlarıyla ne denli yoğun bir biçimde uğraştığını, tüm çabasının insanı anlamaya yönelik olduğunu apaçık bir biçimde gözler önüne serdi. Felsefeye ilişkin çabasını özel olarak insan dolayımında sergileyen Uluğ Nutku, felsefeyi bir masa başı etkinliği olarak değil, kuramsal temelli gözlemlere dayalı bir kavrama/anlama yolu olarak görüyor." (Betül Çotuksöken)

ESERLERİ:

FELSEFE: *İnsan Felsefesi Çalışmaları* (1998), *Felsefe ve Güncellik* (2005), *Ur Uruk Urşu.*

Nüzhet Sabit

ÇEVİRİ: *Satrançta Turnuva Hazırlığı* (1999), *Farabi Felsefesi ve Ortaçağ Düşüncesine Etkisi* (Gülnihal Küken ile, 2001).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 11.2.1999), Betül Çotuksöken / Çarpıcı Düşünceler Toplamı (Cumhuriyet Kitap, 6.5.1999).

NÜZHET SABİT

Eğitimci, yazar (D. 1883, San'a / Yemen - Ö. 6 Ocak 1920, İstanbul). Mustafa Sabit Paşa'nın oğludur. Mercan İdadisi (lise) ve Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Okulu, 1907) mezunu. Paris Hukuk Fakültesindeki öğrenimini tamamlamadı. İstanbul liselerinde edebiyat ve psikoloji öğretmenliği yaptı. II. Meşrutiyet'ten (1908) sonra yayımladığı ve başyazarlığını yaptığı *Vazife* (1912) dergisinde İttihad ve Terakki Fırkasının tutumunu eleştiren yazıları nedeniyle dergisi kapatıldı. Sıkıyönetim mahkemesinde yargılandı. Savunmasını *Binbir Kuş Hikâyesi* adlı kitapçığıyla yapmıştı. Eğitimle ilgili küçük ama özlü eserler vermiş, tanınmış bir eğitimcidir.

ESERLERİ:

DERS KİTABI: *Anadil* (1918), *Kelime Usulü - Elifba.*

OYUN: *Tongoz'un Rüyası* (1918).

DİĞER: *Siyaset Yolları* (1911), *Teavün-i İçtimai* (1911), *Vazife-i İsyan* (1918), *İaşede Kırk Beş Gün* (tsz.), *Bugünün Vazifesi* (tsz.).

HAKKINDA: Nüzhet Sabit: Hayatı ve Asarı (1920), T. Z. Tunaya / Türkiye'de Siyasî Partiler (c. 1, s. 11-12, 280, 418-420), TDE Ansiklopedisi (c. 7), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968), Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi (1999), Cüneyd Okay / Bir Meşrutiyet Aydını: Nüzhet Sabit (2001).

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

OBRUK, Cahit

Şair (D. 28 Ekim 1921, Kırşehir Ö. 1982, Ankara). Maltepe Askerî Lisesi (1940) ve Harp Okulu (1942) mezunu. Ordudaki görevinden kendi isteğiyle ayrılarak (1957) bir süre Ankara Radyosunda müdür yardımcılığı yaptı. Şiirlerini 1945'lerden itibaren *Yedigün*, *Kaynak*, *Çağrı*, en çok da *Varlık* dergilsinde yayımladı. *Tercüman* gazetesinin düzenlediği bir hikâye yarışmasında ikincilik kazanmıştı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yaşama Sevinci* (1954), *Toprağın Ağrısı* (1965), *Düşşevdi* (1967), *Atatürkçe* (1974).

DERLEME: *Kırşehirli Âşık Said* (1983).

HAKKINDA: Abdullah Rıza Ergüven / Resimli Yedigün Şairleri (1947), TDE Ansiklopedisi (c. 7), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001, c. 2).

OCAK, Ahmet Yaşar

Tarihçi. 12 Nisan 1946, Yozgat doğumlu. Yozgat Gazi Paşa İlkokulu (1956), Yozgat İmam Hatip Okulu (1963), İstanbul Bakırköy Lisesi (fark ders sınavlarını vererek), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1967), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1971) mezunu. Bir süre Ankara İmam Hatip Lisesinde öğretmenlik (1971-72) yaptı. 1972'de Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi (Edebiyat Fakültesi) Tarih Bölümüne asistan olarak girdi. Yüksek lisansını *"Osmanlı İmparatorluğunda Zâviyeler: XIV.-XVII. Yüzyıllar"* adlı tezi ile 1974'te aynı üniversitede tamamladı. Doktorasını *"La Revolte des Babais: Un Mouvement Socio-religieux en Anatolie au XIIIe Siecle (XIII. Yüzyılda Anadolu'da Dinî-Sosyal Bir Hareket: Baba Resul İsyanı)"* adlı tezi ile 1978'de Strasbourg Üniversitesi Beşerî Bilimler Fakültesinde verdi. 1978'de HÜ Tarih Bölümüne öğretim görevlisi olarak atandı. 1983'te tamamladığı *"Bektaşi Menakıbnâmelerinde İslâm Öncesi İnanç Motifleri"* başlıklı tezi ile doçent oldu, 1988'de profesörlüğe yükseldi. 1993-97 yılları arasında HÜ Türkiyat Araştırmaları Merkezi başkanlığı görevini yürüttü. 1998'den itibaren Brill (Leiden) Yayınevinin Halil İnalcık ve Suraiya Faroqhi yönetiminde yayımlamakta olduğu *The Ottoman Heritage* dizisinin, 1997'den itibaren *Journal of the History of Sufism* dergisinin danışma kurulu üyeliğinde bulundu. Çalışmalarını HÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde öğretim üyesi olarak sürdürdü. Çalışma alanları, Türk tarihi çerçevesinde İslâm alanının özellikle Selçuklu ve Osmanlı dönemleri, Heterodoksi, Alevilik ve Bektaşiliktir.

"Millî Mücadele'de Çapanoğlu İsyanı" başlıklı ilk makalesi *Türk Kültürü Araştırmaları* dergisinde yer almıştı (cilt: VII-X, 1973). Türkoloji ve tarih konularındaki diğer makaleleri yurtiçi ve yurtdışındaki pek çok akademik dergide, ayrıca *Türk Yurdu*, *Türkiye Günlüğü*, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, *Türk Kültürü*, *Osmanlı Araştırmaları (The Journal of Ottoman Studies)*, *Belleten*, *Türk Dili*, *İslâmî Araştırmalar*, *Toplumsal Tarih*, *Cem* vb. dergilerde yayımlandı. *Osmanlı*, *Türk Tarihi*, *The Turks*, *Osmanlı Uygarlığı*, *Ottoman Civilisation* kitaplarına bölüm; *İslâm Ansiklopedisi*, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, *The Persian Encyclopedia of Islam*, *Lexicon Des Mittelalters* için madde yazdı. *Türk Sufiliğine Bakışlar* adlı eseriyle 1996 Türkiye Yazarlar Birliği Araştırma Ödülü ile 1997 Hacettepe Üniversitesi Bilim Ödülünü, *Osmanlı Toplumunda Zındıklar ve Mülhidler* adlı çalışmasıyla da 1998 Türkiye Yazarlar Birliği Araştırma Ödülünü aldı. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Tarih Kurumu, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü ve İLESAM üyesidir.

Ahmet Yaşar Ocak

ESERLERİ:

Babailer İsyanı (1980; *Babailer İsyanı yahut Aleviliğin Tarihsel Altyapısı* adıyla gen. 1996), *Sufilik Geleneğinin Efsanevi Öncüsü: Veysel Karani ve Üveysilik* (1982), *Bektaşî Menakıbnâmelerinde İslâm Öncesi İnanç Motifleri* (1983; 2. bas. Alevi ve Bektaşi İnançlarının İslâm Öncesi Temelleri adıyla, 2000), *Elvan Çelebi / Menakıbu'l-Kudsiyye fi Menasibi'l-Ünsiyye* (İsmail E. Erünsal ile, 1984), *Türk Halk İnançlarında ve Edebiyatında Evliya Menkıbeleri* (1984; 2.bas. Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıbnâmeler: Bir Metodoloji Denemesi adıyla, 1990), *İslâm Türk İnançlarında Hızır Yahut Hızır-İlyas Kültü* (1985), *La Révolte de Baba Resul ou la Formation de l'Hétérodoxie Musulmane*

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantev.org

en Anatolie ou XIIIe Siécle (1989), *Türk Folklorunda Kesik Baş Kültü: Tarih ve Folklor İlişkisinden Bir Kesit* (1989), *Osmanlı İmparatorluğunda Marjinal Süfilik: Kalenderiler* (1992), *Türk Süfiliğine Bakışlar* (1996), *Türkler Türkiye ve İslâm: Yaklaşım Yöntem ve Yorum Denemeleri* (1997), *Osmanlı Toplumunda Zındıklar ve Mülhidler Yahut Dairenin Dışına Çıkanlar (15. 17. Yüzyıllar)* (1998), *Sarı Saltık: Popüler İslâm'ın Balkanlar'daki Destânî Öncüsü* (2003).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 16.7.1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 9.9.1999), Tufan Gündüz / Osmanlı Toplumunda Zındıklar ve Mülhidler (Virgül, sayı: 23, Ekim 1999).

OCAK, Esma

Öykü ve roman yazarı. 5 Haziran 1928, Diyarbakır doğumlu. Tam adı Aydın Esma Ocak'tır. Şair, milletvekili Osman Ocak Nakiboğlu dayısı, yazar Şevket Beysanoğlu ağabeyidir. Lise öğrenimini yarım bıraktı. Yaşamını ve yazı çalışmalarını tümüyle Diyarbakır'da sürdürdü.

Berdel adlı eseri, 1990'da Atıf Yılmaz tarafından sinemaya aktarılarak Berlin'de Uluslararası Sanat Sinemaları Konfederasyon Ödülünü aldı; ayrıca yedi ülkede uluslararası ödüle daha layık görüldü. *Berdel* ve *Yeni Çardak* öyküleri ayrıca tiyatroya uyarlandı. Diyarbakır'ı Tanıtma Kültür ve Dayanışma Vakfı Başkanı, Türkiye Yazarlar Sendikası ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Çoğu sanatçı sanat çevrelerinde boy atar. Çıraklık yılları vardır. Dergilerde öyküleri yayınlanır. Basın dünyasının kıyısında köşesinde dostluklar, bağlar, ilişkiler kurarlar. Yavaş yavaş oluşur; tanınır, tanıtılır. İlişkiler örgüsünün bu gelişmede azımsanmayacak ölçüde payı vardır. Kimi de bütün bunlardan uzakta kendi kozasını kendi ören ipekböceği gibi çalışır; Güneydoğu Anadolu'nun bir yerinden fışkırıverir; kişiyi şaşkınlığa düşürür. Berdel "ilk öykü kitabı"nın orantılarını aşmış bir yapıt..." (İlhan Selçuk)

Esma Ocak

ESMA OCAK

KARACADAĞ

Diyarbakır'ı tarihten değil,
Tarihi Diyarbakır'dan öğrenebilirsiniz..
(Tarihçi Sözü)

Eski tarihlerin birinde, Diyarbakır'ın güneybatısını genç mi genç, yeşil mi yeşil bir dağ kaplar, bağrından püskürten lavların karartığı bazalt taşların altından, yanından yöresinden sular fışkırırmış. Altına güneş geçirmez sıklıktaki ağaçlarla kaplı bu yeşilli karalı dağın adı KARACADAĞ'mış. Eteklerine konup kalkan aşiretlerin, yaylasında otlayan sürülerin, yamaçlarında yayılan atların, düzlüğüne çöküp kalkan develerin ağaçları arasında tur atan kuş çeşitlerinin, oğul veren arı kovanlarının haddi var, hesabı yokmuş.

Yüzyıllar boyu sürdüre geldiği misafirperverliği gereği, sonu gelmez kervanlara, tilki, geyik, kurt, kuş katarlarıyla, yaban keçisi sürülerine kol, kucak açar, doruklarında uçuşan bulutlara baş değdirebilmek sevdasıyla dinçleştikçe dinçleşirmiş. Amma ve lakin günün birinde görkemine göz diken azılı bir canavar, varlığını yok etmek ihtirasıyla üstüne doğru yürüyüp, dipten doruğa yalayıp yutmak suretiyle, bugünkü duruma düşürmüş zavallıcığı.

Asırlardan beri az ötesindeki toprakların altında yatıp uyuyan bu canavarın adı bakır madeni, dürtükleyip uykudan uyandıranı da, devletmiş. Eşe dese devire, çevire altını üstüne getire kazmalayıp damarına parmak basınca, öyle bir öfkeyle silkinip, başını topraktan çıkararak kükremiş ki, korkudan ödü kopan Karacadağ, olduğu yere sinivermiş. Nasıl sinmesin ki? Boynuna geçirdikleri kemendi ellerinde tutan devlet adamlarının, bu canavarı hale yola sokmak için yakmayı planlayıp, altına verilecek odunu kendisinden temin etmeye kalkışabilecekleri korkusuna kapılmış, "Aman! yaman" diyemeden de korktuğuna uğramış.

Devrin boş beyinli idarecileri kafa kafaya vererek, bir sürü istişarede, fikir alış verişinde bulunduktan sonra, akıl almaz bir sorumlulukla katline fermanı hazırlamışlar. Koca karacadağ'ın.

Bulunan madeni eritip bakıra dönüştürmek için, o bölgeye bilmem kaç katır yükü odun getirecek olanların askerlikten affedilecekleri yasasını çıkarmışlar. Yasa ilan edilir edilmez, eli balta tutan herkesle birlikte, çevre kent, ilçe ve köylerden akın akın, ordular halinde gelenlerin tecavüzüne uğramış. O devletten bu zillete, o bekaretten bu saldırıya uğrayışa nasıl dayansın cömertliği, mertliği, güzelliği ile göğsünü bir kalkan gibi sivriltip duran Karacadağ? kahrından utancından yerin dibine girmek istercesine suyunu selini karnına çekip, ölüm gibi ağır bir uykuya dalmış. (...)

(*Sırlı Kentin Sır Suyu*, 1994)

ESERLERİ (Öykü ve Roman): *Berdel* (1981, Almancaya çevrildi ve Almanya'da basıldı), *Kırklar Dağının Düzü* (1982), *Kervan Servan* (1983), *Sara Sara* (1987), *Kuyudaki Ses* (1990), *Muş Gürcüsü Destanı* (1991), *Surlu Kentin Sır Suyu* (1994), *Kadınlar Mektebi* (1995), *Duvar İçindeki Diyar / Diyarbekir* (1998).

HAKKINDA: İlhan Selçuk / Berdel (Cumhuriyet gazetesi, 16.3.1981), Remzi İnanç / Berdel Üstüne Esma Ocak'la Konuşma (Ekimde ve Yazında Sesimiz, 25.3.1981), Nusret Kemal / Berdel (Türk Yazarlar Dergisi, Temmuz-Ağustos, 1981), Zeynep Oral / Esma Ocak, Güneydoğu Gerçeğini Yazmazsam Kendimi Suçlu Hissederim (Sanat Dergisi, 1984), Zeynep Oral / Diyarbakır'dan Sevgilerle (Milliyet'ten Esintiler, 1985), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakır'ın Tarihi ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 304), Tahsin Özgüç / Türk Filmleri Sözlüğü (c. II, 1997-98), TBE Ansiklopedisi (2. bas. c. 2, 2003).

OCAK, Mustafa

Şair. 4 Ağustos 1972, Filibe / Bulgaristan doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini, 1978'de ailesiyle birlikte göç ettiği Bursa'da okudu. Bir süre Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kimya Fakültesine devam ettikten (1989-90) sonra Uludağ Üniversitesi Makine Mühendisliği Bölümünden mezun oldu. Çalışmalarını 1997'den itibaren makine mühendisliği yaparak Bursa'da, sürdürdü.

İlk şiiri "*Güz Getirisi*", 1994'te *Yeni Biçem* dergisinde, sonraki ürünleri *İzlek*, *Poetik'us*, *Yine Hişt*, *Başka*, *Dize* ve *Mozaik* dergilerinde yayımlandı.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Kış Uykusu adlı dosyası 1995 Sabri Altınel Şiir Ödülünde övgüye değer bulundu. *Geçmiş Zaman Siluetleri* (1999) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2001, c. 2).

OCAKCIOĞLU, M. Nuri

Hukukçu, yazar (D. 1899, Darende / Malatya – Ö. ?). Öğretmen Okulu ve Hukuk Fakültesi mezunu (1931). İlkokul öğretmenliği, Pötürge, Malatya, Hekimhan, Tokat ve Konya'da hakimlik, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak müze müdürlüğü, kütüphane mümeyyizliği yaptı. *Türkiye'deki Asarı Atika ve Tarihi Binalar* adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay-Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

Yüksel Ocaklı

OCAKLI, Yüksel

Yazar. 27 Mayıs 1937, Şavşat / Artvin doğumlu. Öğretmen Okulu mezunu. Anadolu Üniversitesi Açım Öğretim Fakültesi önlisans programını (1991) tamamladı. 1956 yılından itibaren çeşitli okullarda öğretmenlik yaparak 1982 yılında emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra çalışmalarını Ankara'da bir yayınevinin koordinatörlüğünü yaparak sürdürdü.

Yazılarını; *Köy ve Eğitim*, *Öğretmen Dünyası* dergileri ile köşe yazarlığı yaptığı *Çağ* gazetesinde yayımladı. *Kabza* adlı romanı 1976 Milliyet Yayınları Roman Yarışmasında övgüye değer bulundu. *Kurban Taşları* adlı öyküsüyle 1985-86 Yunus Nadi Armağanı Mizah-Öykü Ödülünü aldı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir. Romanlarından başka ders ve çocuk kitapları vardır.

ESERLERİ (Roman):

Kudurgan (1987), *Çağ Atıkları* (2004).

HAKKINDA: Tomris Uyar / Milliyet Yayınları'nın İkinci Roman Yarışması (Milliyet Sanat dergisi, sayı: 182, 30 I 1976), Kurban Taşları (Cumhuriyet gazetesi, 7.6.1986).

OCAKTAN, Mehmet

Şair, gazeteci, yazar. 8 Haziran 1951, Karyağmaz köyü / Dursunbey / Balıkesir doğumlu. İlköğrenimini doğduğu yerde, ortaokulu Bursa Yıldırım Bayazıt Ortaokulunda tamamladı. Bursa Erkek Lisesi (1975), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri Bölümü (1984) mezunu. *Yeni Devir* (1983) ve *Tercüman* (1983-94) gazetelerinde sayfa sekreteri ve redaktör olarak çalıştı. 1994'ten itibaren birkaç kez genel yayın yönetmeni olarak da çalıştığı *Yeni Şafak* gazetesinde genel yayın koordinatörü ve köşe yazarı olarak görev yaptı. 2006 yılında gazetesinin Ankara Temsilcisi olarak atandı.

İlk şiir çalışmalarına üniversite yıllarında başlayarak, şiirlerini ve edebiyat üzerine yazılarını *Mavera*, *Yönelişler*, *Üç Çiçek*, *Şiir Atı*, *Gergedan*, *Bürde*, *Yedi İklim*, *Kaşgar*, *İpek Dili*, *Sombahar*, *Gösteri* ve *Dergâh* dergilerinde yayımladı.

MEHMET OCAKTAN

YANMIŞ SÖZLER

Ruhum ve eşyanın dilini unutunca
yaratılışın balkonlarına akıyor
alemlerin esrarı.
Ve kalbimin kalbimle buluştuğu
zamanın nahşeri fısıltısında
yanmış sözleri ve sabahın surelerini
arıyor bu su damlası.
Ve henüz camlardaki ayı
söndürmeden
ilahilerinin yarısı tüketilmiş
bir kadın çıkageliyor
omuzunda batılı kırlangıçlarla
uzamış bir ayın anısı gibi tıpkı.
Ateşin ortasındaki bahçelerde
beyaz bir kevserle çözülüp akıyor
saçları
'zikir' için tevrat ve zeburdan.
Ve günbatımında bütün kızlar
üşüyor
bütün kızlar köpük içinde.

Mehmet Ocaktan

MEHMET OCAKTAN

SU GÜZELİ

1
Jaguar burcundan bir kadınla
eğilip su ve dolunaylarımı açarım çocuklara
etrafı sözle kaplı bir zamanın amentüsünden.
Su güzeli gözlerinin bittiği
o müphem haritalara
koyu bir sessizlik gibi çöker
ölüme biraz komşu yaşayan çocukların özü.
Ve çocukluğumdan gelirken ağladığım
su şarkılarından
alemi ervaha
kollarında platin rüyalar
hatmederek gider gençlik meleğim.
2
Bugün su ve dolunayın ilk günü
asrî, gül, saatlerindeyim
sular ve melekler içindeyim.
Birazdan gözlerinin
kristal tenine sular beni meleğim.
Gitme, bütün şarkıların sonunda
biriken ateşimde kal
yansın sularında biriken teniw.
Gitme, herkesin yeni bir düş için
dolunaya durduğu gözlerden
ölüme mühürlenmiş bir aşkın
kokularını akıt ruhumun kıyılarına.

Hoşçakal su güzeli meleğim.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ESERLERİ (Şiir):
Rüzgârla Yaslı (1984), *Kırık Bir Rüya Denizi* (1989), *Aşk Meleği* (1996).

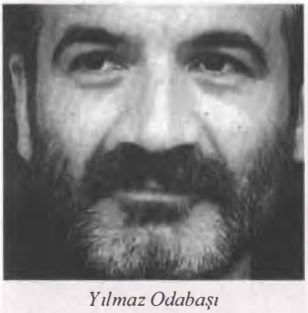
ODABAŞI, Harun

Gazeteci-yazar. 1970, Ünye / Ordu doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ünye'de tamamladı. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümünü bitirerek 1992 yılında *Zaman* gazetesinin istihbarat servisinde gazetecilik hayatına başladı. Daha sonra aynı gazetenin ekonomi servisine devam etti. 1995-97 yılları arasında Cihan Haber Ajansı (CHA)'nda çalıştı. Daha sonra *Zaman* gazetesinin yayımladığı haftalık İnsan Kaynakları ekinin editörlüğünü yaptı. 1998 yılından sonra *Aksiyon* dergisinin ekonomi editörlüğü görevini sürdürdü. *Her Okuldan Adam Çıkmaz* (2003) adlı bir araştırma kitabı vardır.

HAKKINDA: Harun Odabaşı / Her Okuldan Adam Çıkmaz (2003).

ODABAŞI, Yılmaz

Şair ve yazar. 15 Ağustos 1961, Başarı nahiyesi / Çermik / Diyarbakır doğumlu. Diyarbakır Lisesi mezunu. Tabela ressamlığı, ajans muhabirliği gibi çeşitli işlerde çalıştı. 1980'de siyasal nedenlerle tutuklanınca yükseköğrenimini sürdüremedi. 1986-93 yılları arasında Diyarbakır'da birçok gazete, dergi ve ajansın temsilciliğini yaptı. 1994'te Ankara'ya yerleşerek gazeteciliği bıraktı. Yazdıkları için

Yılmaz Odabaşı

pek çok kez yargılandı, çeşitli cezaevlerinde yattı. Çalışmalarını, yerleştiği Yalova'da 1991'den itibaren sadece yazarlık yaparak sürdürdü.

Şiirleri, 1980'den itibaren *Oluşum, Yeni Olgu, Edebiyat 81, Sanat Rehberi, Yarın, Broy, Yeni Düşün, Çağdaş Türk Dili, Yazılı Günler, Düşler, Evrensel Kültür, Edebiyat ve Eleştiri, Varlık, Gösteri, Ütopia* gibi dergilerde yayımlandı. 1987 Temmuz Dergisi Şiir Birincilik Ödülünü, 1989 TAYAD Şiir Yarışması İkincilik Ödülünü, 1990 Cahit Sıtkı Tarancı Şiir Ödülünü, 1992 Petrol-İş Sendikası IV. Geleneksel Şiir Yarışması İkincilik Ödülünü, 1998 Sabri Altınel Şiir Yarışması Birincilik Ödülünü, 1999 Orhon Murat Arıburnu 10. Yıl Şiir Özel Ödülünü kazandı. Ayrıca iki uluslararası ödülün sahibidir. Şiirleri çeşitli dillere çevrildi, yirmiyi aşkın şiiri bestelendi.

YILMAZ ODABAŞI

BİR NEHRİN TÜKENİŞİ

hasretin kançanağı gözlerinde oturuyorsun
seni soruyorum
hiçbir şey bilmiyorsun

hep bir çağlayan gibi senin sevdana aktım
sen ise sularımı kaçıran bir nehir gibi uzaktın

tükenişi bir aşkın
bir nehrin tükenişine benzer
ne deniz olabildin
ne nehir kalabildin!

kendin ol
kendin ol
sen buysan başkası ol!

buysan kederden öleceğim
başkası olursan de kimi seveceğim?

/ne diyarbakır anladı beni ne de sen
oysa ne çok sevdim ikinizi de bir bilsen.../

ESERLERİ:
ŞİİR: *Siste Kalabalıklar* (1985), *Yurtsuz Şiirler* (1987), *Talan İklimi* (1988), *Aynı Göğün Ezgisi* (1988), *Feride* (1990), *Her Ömür Kendi Gençliğinden Vurulur* (1992), *Günlerin Çarmıhında* (1994), *Cehennem Bileti* (1995), *Nice Küllerden* (şiir kaseti,1996), *Aşk Bize Küstü* (1997), *Hayat Gül Kokulu Bir Sağanak Yine* (ilk beş kitabından seçmeler, 1997), *Çalınmış Bir Mahşer İçin Ahval* (1999), *Ey Hayat* (2000), *Aşk Tek Kişiliktir* (seçilmiş düzyazı şiirler, 2000), *Konuşsam Sessizlik Gitsem Ayrılık Bütün Şiirleri 1 / 1980-1990* (2000), *Aşk Bize Küstü Bütün Şiirleri 2 / 1990-2000* (2000), *Buğulu Atlas* (2002).

ROMAN: *Şarkısı Beyaz* (2004).

ANI-ANLATI: *Eylül Defterleri: 1 1975-1985* (1991).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Şeyh Said İsyanı* (belgesel, 1989), *Güney Doğu'da Gazeteci Olmak* (1994).

ÖYKÜ: *Kül Aşklar* (1991), *Çocuklar ve Adresler* (1992), *Şafak, Keya'da Çıplaktı* (film öyküleri, 1998), *Çocuklara Hikâyeler* (1998), *Kül Aşklar: Bütün Hikâyeleri 1* (2001), *Kuşlar Uzaktı Sonra: Bütün Hikâyeleri 2* (2001).

SÖYLEŞİ: *Hüzün mü? Başım Gözüm Üstüne* (1993).

DENEME: *Sevginin Herkesten Şikâyeti Var* (1996), *Düş ve Yaşam* (1996), *Hayat Bilgisi Notları* (2001).

GÜNLÜK: *Bütün Kanamalar Umuttan* (1996).

SEÇKİ: *1975-2000 Son Çeyrek Yüzyıl Şiir Antolojisi* (2000), *Yılmaz Odabaşı'nın Seçtiği Aşk Şiirleri* (2001).

HAKKINDA: İbrahim Oluklu / Gerçeklik Işığında (1990), Fatoş Yılmazer (Yazın, Kasım 1997), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997), Vedat Yazıcı / Sözümüz Şairlerden Şiirlerden (1997), Hüseyin Elçi / Ortadoğu'dan İnsan Suretleri (Virgül, Kasım 1998), Mahmut Temizyürek / Yılmaz Odabaşı'na Bir Portre Denemesi (Virgül, Mayıs 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Yılmaz Odabaşı / 1975-2000 Son Çeyrek Yüzyıl Şiir Antolojisi (2000), TBE Ansiklopedisi (2001, c. 2).

ODABAŞIOĞLU, Sezer

Çizer, öykü yazarı. 1948, Akşehir / Konya doğumlu. Sanat çalışmalarını, öğretmenlikten emekli olduktan sonra yerleştiği İzmir'de sürdürdü. Çeşitli sanatsal etkinliklerde bulunan sanatçının ilk karikatürü *Gırgır* adlı mizah dergisinde yayımlandı. Daha sonraları *Akbaba, Zühtü, Çivi, Yeni Çuval, Karakare, Zeytin Ülkesinde Sanat, Tebessüm, Balyoz* ve *Süzgeç* adlı

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SEZER ODABAŞIOĞLU

VALİZ

Eşim, pencere kenarından bir türlü ayrılamıyordu. Dahası, kendi kendine de konuşup duruyordu:

- Allah, Allah...Valla sapasağlam valiz, bu. Sapasağlam valiz, çöpe atılır mı hiç? Ver bir yoksula sevabına, kullansın...Değil mi ama? Ceviz yeşili rengi de pek güzelmiş. Çok da sağlam bir şeye benziyor. Sapı da sağlam inan olsun.Dışı sağlam olanın içi de sağlamdır kesin. Eee, varsıllık işte... Varsılın çöpü de, böyle sağlam bir valiz olur, değil mi ama. Eee, doğru tabii, varsılın çöpü bizimkiler gibi çerçöp olacak değil ya. Niyazi Bey, gel bir de sen bak, Allah aşkına.

Yanına gitmecesin olmazdı şimdi. İncinip kırılabilirdi. Umarsız kalkıp yanına gittim.

- Şu valizin güzelliğine bir bak, Niyazi Bey, dedi. Yepyeni valiz, çöpe atılır mı hiç? Müsrif, valla müsrif bunlar. Kendin kullanmayacaksan, bari birilerine ver de sevaplan... Değil mi ama.

Çöp niyetine atılan valiz benim de ilgimi çekmişti. Valiz, gerçekten de yeni ve çok güzeldi. Şaşkınlıkla burnumu cama dayadım ve birden onu sahiplenme düşleri kurmaya başladım.

Eşim:

- Bizden yok olur bu valiz, valla... İnip alsak mı? Ne dersin bey? Çöp karıştırıcıları alıp giderse üzülürüm, valla. Bir yoksul alıp kullansa neyse ne de, şimdi onu çöp karıştırıcıları alıp giderler... Kendileri de kullanmazlar, gidip eskicilere satarlar. En iyisi, aşağıya inip onu oradan almak. N'olacak sanki? Biz almasak mutlaka birileri gelip alacak onu, oradan. Dahası, bize çok gerekli. Biz kullanmasak da olur. Ama, kızın valizi yok... O kullanır. Git!.. Şunu al, gel bari Niyazi Bey, deyince şaşkına döndüm.

Dahası, çok heyecanlandım ve korktum:

- Kim?... Ben mi onu oradan alıp geleceğim, dedim korkuyla. Sen, bunu benden nasıl istersin? Şaşırdın galiba sen, Tülay Hanım. Mümkün değil, bu! Cık, cık, cık.

Eşim, tepkime şaşırdı. Biraz da çekindi:

- Komşulardan utanmasam, çekinmesem ben alıp gelirim. Ama, ne yapayım, utanıyorum işte, dedi.

- Sen utanırsın da ben utanmaz mıyım, hanım? Dün bir, bugün iki... Yeni taşınmışız şuraya. Bir gören olsa hakkımızda ne düşünür, ne der sonra? Emekliysek o deniz değil. Bizim de bir onurumuz var.. Değil mi ama. Hem, pek de yeniye benzemiyor. Yeni olsaydı, atarlar mıydı hiç? Eskidir, mutlaka eskidir bu. Yoksa, bu insanlar çıldırmış mı ki, yeni valizi sokağa atsınlar, diyerek karşı çıktım ve yerime oturdum.

Eşim Tülay, oldu bitti ısrarcının biriydi zaten:

- Atar, atar bu insanlar. Varlık bu. Varlık, insanı böyle şaşırtır işte. İnsanlar, modası geçti diye koltuklarını yenilemiyorlar mı? dedi.

Sonra, karşıdaki apartmanların pencerelerini kolaçan etti:

- Bir de sen bak bey... Komşular bakıyorlar mı, diyerek gözlüğünü düzeltti. Gözlerim pek iyi görmüyor. Bakan yoksa, ben inip alacağım valizi. Şimdi çöp karıştırıcıları gelir, alıp giderler. Bize de üzülmek kalır.

- Şaşırma hanım!... Çekil pencerenin önünden.. Otur bir yere. Komşulara dedikodu malzemesi olacağız.. Bir valizdir tutturdun, gidiyorsun. Hem, eskidir o valiz. Eski olmasa atmazlar, dedim.

Ama, o umursamadı ve pencerenin önünden çekilmedi:

- Sen öyle san, bey, dedi. Gıcır gıcır, yepyeni bir valiz bu. Hem, varsın eski olsun. Bir, iki yerini onarıp yamadık mı, al sana yeni bir valiz. Kıza veririz, kullanır. Fena mı? Valizi yok işte, çocuğun. Yolculukta kullanmasa bile içine öteberilerini koyar, saklar.

Aslında, hiç de fena olmazdı hani. Dediği gibi kızımıza bir valiz bile alamamıştık. Üç aylık bir maaşla bir çocuğu üniversitede okutmak, kolay mıydı? Ne yalan söyleyeyim, eşime de hak vermiyor değildim. Ama ne var ki, onurum valizi alıp gelmeme engel oluyordu. Valiz, çok da eskiye benzemiyordu. Rengini de çok beğenmiştim.

Eşim, yine duramadı. Burnunu cama dayadı:

- Bey, sence kim atmış olabilir bunu? dedi.

- Kim atmışsa atmış, Tülay Hanım... Bize ne? Aklından çıkar artık, şu valizi. Gel, otur, işine bak. Yuvaş yuvaş sıkıntı basar oldu, bana.

- Tabii sıkıntı basar... Senin de aklın valizde, çünkü. Haksız mıyım?

- Haklısın hanım... Benim de aklım valizde kaldı. Ama, ne çare,.. O valizin bize bir yararı olmaz, diyerek ayağa kalktım.

Daha fazla kendimi tutamadım. Yine Tülay'ın yanına gittim. İç geçirerek valizi seyretmeye başladım. Ceviz yeşili renkli valiz, daha bir albenili görünüyordu. Gözümü bir türlü ayıramıyordum, valizden. Gerçekten yeniye ve sağlama benziyordu. Onurumu çiğnesem, cesaretimi bir toplasam beş kat aşağı inip alacağım onu oradan... Ama, bir yandan da, ya beş kat yukarıya çıkarken kalbim tekler dururs, diye korkuyordum.

Tülay Hanım, valize gösterdiğim ilgiden memnun olarak gülümsedi:

- Ne dersin Niyazi Bey? dedi.

- Komşuların çok dedikoducu, Tülay Hanım. Öyle olmasalardı, dedim.

Tülay Hanım:

- Yanlış anlamıyorum ya, Niyazi Bey, dedi, sevinçle.

- Neden olmasın? Sen, çok istedin diye söylüyorum. Ama bak, çok eskiyse aldığın gibi yerine koyacaksın... Tamam mı, dedim.

Tülay Hanım, birden şaşırdı. Dahası telaşlandı:

- Ne yani? Sen, şimdi benim inip almama mı istiyorsun? Dünyada olmaz, bu. Ben nasıl beş kat inip çıkarım, bey, dedi.

- Benim de kalbim var, Tülay Hanım. Öyleyse, valizi unutalım gitsin. (...)

mizah dergilerinde ve çeşitli edebiyat dergilerinde, ulusal ve uluslararası karikatür sergi ve albümlerinde yer aldı. On üç kişisel karikatür sergisi açtı. Karikatürleri, başta Tolentino Dünya Karikatür Müzesi olmak üzere, çeşitli dünya karikatür müzelerine alındı.

Şiir ve öyküleri; *Gırgır, Başkent Ankara, Ana, Öğretmen Dünyası, Eğitim Alanı, Gülpınar, Başak Çocuk, Yücel, Türkiye, Güneysu, Kıvılcım, Yeşil Akşehir, Hür-Sel, Akşehir Millî Eğitim, Tını, Sanat Rehberi, Ozan, Bizim Kuşak, Bizim Ece, Mısra, Besparmak, Nisan Bulutu* ve *Damla* dergilerinde yer aldı. Odabaşıoğlu, katıldığı ulusal ve uluslararası karikatür yarışmalarında çeşitli ödüllere değer görüldü. Ayrıca, birkaç karikatürünün satış bedelinin açlıkla mücadele alanında kullanılmasından dolayı Waddingtons Cartoon Awards tarafından Onur Sertifikası ile ödüllendirildi. Akşehir ilçe-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

si öğretmenlerarası anı-öykü yazma yarışmasında birincilik ödülü (1984), Şair ve Yazarlar Derneğinin düzenlediği öykü yarışmasında dördüncülük ödülü (1992) aldı. Karikatürcüler Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası, Şair ve Yazarlar Derneği ile MESAM üyesidir.

ESERLERİ:

KARİKATÜR-MİZAH: *Durakta Çizgi Var* (albüm, 1989), *Yaşayan Mizah Nasrettin Hoca* (albüm, 1998), *Nadir Bey Gibi Döverim Ha* (mizah öykü, 1999), *Konuk Sevmez Konuk Zihni* (mizah öykü, 1999), *Temiz Çevre Temiz Yaşam* (albüm, 2000).

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *Kız Önlüğü Uzun Olur* (1996), *Yeşim ile Çevreci Hüsnü Bey* (1999), *Yeşim ile Aranan Hırsız* (1999), *Yeşim ile Depremzedeler* (1999), *Yeşim ile Sokak Köpeği* (1999), *Çuval Kütüğü* (1999), *Temiz Çevre Temiz Yaşam* (2000), *Yeşim ile Yavru Kuşlar* (2002), *Yeşim ile Kar Topu Savaşçıları* (2002), *Yeşim ile Bisiklet Yarışçıları* (2002), *Yeşim ile Kaçak Çocuk* (2002).

Sezer Odabaşoğlu

DERLEME: *Tekerleme Mekerleme* (1992), *Bir Avuç Tekerleme* (1997), *Hayvan Bilmeceleri - Doğa Bilmeceleri - Sebze Bilmeceleri - Meyve Bilmeceleri - Giyecek Bilmeceleri - Organ Bilmeceleri - Eşya Bilmeceleri - Taşıt Bilmeceleri* (2002).

ÇOCUK ROMANI: *Çuval Kütüğü* (1999).

MASAL: *Kız Gülü* (2001).

Ayrıca *Bil Boya* boyama kitapları yayımlandı.

HAKKINDA: Sezer Odabaşıoğlu / Çuval Kütüğü (1999).

ODMAN, Fâkihe

Şair ve yazar (D. 1908, Bursa - Ö. ?). Ortaokulu Bursa'da Mal Hatun Rüştiyesi (ortaokul) ve Amerikan Kolejinde okudu. İstanbul Erenköy Lisesini bitirdikten (1930) sonra Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü mezun (1935) oldu. Edebiyat öğretmeni olarak Kayseri Lisesi ile Konya Kız Muallim Okulunda görev yaptı. Edebiyat çalışmalarına hiciv ve mani türünde yazdığı şiirlerle girdi. Daha sonra aşk ve serüven romanlarına yöneldi. Basılmamış eserleri de vardır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Âşık ve Maşuk* (1953).

ROMAN: *Sevgi ve Saygı* (1935), *Leylâ ve Süheylâ* (1946), *O ve Ben* (1952), *Çiçek ve Güneş* (1953).

HAKKINDA: Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı (1938), TBE Ansiklopedisi (2001, c. 2).

O'DONNELY, Kristina

Bkz. BEKEM, V. Karin

ODYAKMAZ, A. Nevzad

Şair ve yazar. 3 Ağustos 1923, Erzincan doğumlu. Asıl adı Ali Nevzat Odyakmaz'dır. A. Nevzad Odyakmaz, Nevzad Sudi, Nevzad Sudioğlu, Nazım Sılanoğlu gibi imzalar da kullandı. İstanbul Çapa Tatbikat İlkokulu, Pertevniyal Lisesi (orta kısım), Vefa Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1949) mezunu. Edirne, Lalapaşa ve Aşkale'de yargıçlık (1953-62); Espiye, Adapazarı, Bilecik, Balıkesir'de savcı yardımcılığı ve başsavcılık (1962-82); Yargıtay üyeliği (1982-86); Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu üyeliği (1982-86) yaparak emekliye ayrıldı (1988). Emekli olduktan sonra Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Yüksek Okulunda öğretim görevlisi olarak (1990-99) çalıştı.

İlk şiiri, *Yeni Ses* dergisinde (Birinci Kânun, 1939) yer almıştı. Diğer şiir ve hikâyelerini yukarıda belirtilen imzalarını da kullanarak *Yurd, Yeni Ses, Küllük, İnsan, Yenilik, Karşı, Kıyı, Türk Dili, Çağdaş Türk Dili, Güzel*

A. Nevzad Odyakmaz

Yazılar gibi dergilerde yayımladı. Dil Derneği, Edebiyatçılar Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası, Cemal Süreya Kültür Sanat Derneği üyesidir.

"Odyakmaz, duyumsamalarını, hüzünlerini, yalnızlıklarını şiirinde yansıtmıştır. Bu yansıtmalar, şiirin duygusallığı içinde verilmiştir. Şiirlerinde çok değişik düzenlemeler yapmıştır. Bazen dörtlüklerle kurmuştur şiirlerini, bazen de değişik düzenlemelerle. Ama hepsinde şiirin havasını sezmekteyiz. Şiirlerini, bir düşünceyi, bir andaki yaşamını ve duyumsamalarını düzyazının havasında ve ortamında koymamıştır ortaya. Şiirlerde, şiirin duyumsamaları içtenlikle yaratan bir havası bulunmaktadır. Çok değişik duyumsamalarını, şiirin insanı çeken havası ile ortaya koymuştur." (Muzaffer Uyguner)

"Şairin de dediği gibi, şiir, bir zaman atlası, gerçekten de. Bebeklik günün şafağı ise, çocukluk sabahı, gençlik öğlesi, orta yaş akşamı, yaşlılık ise gecesi dedim kendime. 74 yaşında, şair de olan bir babanın oğlu olarak şu dizeleri daha iyi anladım: yalnızlığım büyüyor hüznümle / ağır bir yük oluyor her gün.

A. NEVZAD ODYAKMAZ

FOTOĞRAFLAR

babamla çekere bakarken
sanki ulu bir çınara dayamışım sırtımı
birinde de dizlerine sarılmışım annemin
tanımadan mutluluğun sıcaklığını

seninle ışık sızmıyor aramızdan
öylesine el ele baş başa
yüzümüzde buruk bir anlatım
yürekteki acının yok ayrı bir fotoğrafı

fotoğraflarla anımsanır yaşam
yaşlılık beklerken bir köşede
utanırım gençlik günlerimden
bir kaçak gibi girerim resimdik lere

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Gecenin kanayan sessizliğinden çıkmak şiirle mümkündür. Bunun için de şiirin ilk dizesi yakılmalı / tutuşmalı bir ucu karanlığın. Ne de olsa şiir olağanüstü eşiği güzelliğin! A. Nevzad Odyakmaz'ın bu ince sesine kulak verin." (Ersan Erçelik)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Üç Yön* (1958), *Kuşliman* (1984), *Elleri Bir Etmeli* (1985), *Şiir Çıkartması* (1988), *Öte Yaz* (seçme şiirler, 1991), *Zaman Ey Düş* (*Üç Yön, Kuşliman, Şiir Çıkartması* ve *Öteyaz* adlı kitaplarındaki şiirleriyle son şiirleri bir arada, 2002), *Yolu Belli Bir Gemi - Toplu Şiirler* (2006).

ÇOCUK ŞİİRİ: *Gül ve Bülbül* (2004).

ANI: *Küllük Anıları* (1987).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Güzel ve Kolay Yazma Sanatı* (1957), *Resimli Büyük Mucitler* (1961), *Resimli Büyük Kaşifler* (1963), *Görgü Ansiklopedisi* (1963), *Resimli Hayvanlar Dünyası* (1963), *Modern Muaşeret* (1967), *Çocuklar İçin Resimli Görgü* (1972), *Çocuklar ve Gençler İçin Çağdaş Görgü* (1976), *Görgü Kuralları* (1976), *Bektaşilik Mevlevilik Masonluk* (1988).

Ayrıca hukukla ilgili yirminin üzerinde kitabı vardır.

HAKKINDA: İbrahim Minnetoğlu (Defne, sayı: 50, 1985), M. Şerif Onaran (Akis, Temmuz 1987), Oktay Akbal / Bir de Simit Ağacı Olaydı (1990), Fethi Naci / Gücünü Yitiren Edebiyat (1990), Mehmet Yaşar Bilen / Sonra Yazı Vardı (1993), TDE Ansiklopedisi (c. 7), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), Ulviye Alpay / Nevzat Odyakmaz'ın Keyifli Yolculuğu (Cumhuriyet Kitap, 16.11.2000), Muzaffer Uygunер / Türk Dili Dergisi (Mayıs-Haziran 2000) - Zaman Ey Düş (Cumhuriyet Kitap, 7.11.2002), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Ulviye Alpay / Nevzad Odyakmaz'la Bektaşilik, Mevlevilik, Masonluk" Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 12.4.2001), Hasan Akarsu / Zaman Ey Düş (Cumhuriyet Kitap, 19.9.2002), Aslı Örnek / Zaman Ey Düş (Radikal Kitap, 6.10.2002), Veysel Güllüş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Nevzad Sudi / Küllük Anıları (2004), Ersan Erçelik / Bir Zaman Şairi: A. Nevzad Odyakmaz (Yom, Eylül-Ekim 2004), Güzel Yazılar Dergisi (Eylül-Ekim 2004), Önlem Dergisi (Kasım-Aralık 2004), Ahmet Günbay / Damar dergisi (Ocak 2005).

OFLAZ, Hilmi

Bkz. HİLMİ OFLAZ

OFLAZ, Lütfü

Şair ve yazar. 1952, Ankara doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Malatya'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Cumhuriyet vd. gazetelerde köşe yazarlığı yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sözün Özü* (1980).

Lütfü Oflaz

ANI: *Bir Mahkûm* (1985), *Çile Yazılarım* (yay. haz. İrfan Dağdelen, 2001).

MİZAH: *Yazıkatür* (1996), *Lo* (1998).

HAKKINDA: Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TBE Ansiklopedisi (2001, c. 2).

OFLAZOĞLU, A. Turan

Oyun yazarı, çevirmen. 17 Şubat 1932, Adana doğumlu. Bünyan İlkokulu, Gedikpaşa Ortaokulu, Vefa Lisesi (1951), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Filolojisi ve Felsefe Bölümleri (1960) mezunu. İlkokuldayken kendi yaptığı Karagöz figürleriyle kasaba halkına temsiller verdi. Washington Üniversitesinde oyun yazarlığı ve tiyatro dersleri gördü (1963-64). ABD'den dönüşünden sonra bir süre TRT İstanbul Radyosu tiyatro bölümünde dramaturg olarak çalıştı. Konusunu, Osmanlı tarihinden aldığı ve bir bölümü televizyona uyarlanan oyunlarıyla tanındı. Oyunları Devlet Tiyatrolarında sahnelendi. İlk oyunları *Keziban* ve *Allah'ın Dediği Olur*, yazdığı yer olan Amerika'da yazarın İngilizceye çevrisiyle oynandı. Kafka, Nietzsche, Rilke, Shakespeare, Lorca gibi yazarlardan çeviriler yaptı.

Deli İbrahim oyunu ile Türk Dil Kurumu 1968 Tiyatro Ödülünü, *IV. Murat* ile TRT 1970 Sanat Ödülleri Yarışmasında Başarı Ödülünü, *Kanlı Düğün* (Lorca'dan çeviri) ile 1979-80 Avni Dilligil Ödülünü, *Kösem Sultan*'la 1982 Avni Dilligil Tiyatro Ödülünü, *Cem Sultan*'la Enka Sanat Ödülünde mansiyon, *Kanuni Süleyman* ile 1996 Atatürk Kültür Merkezi Ödülünü, 2001'de Türkçeyi En İyi Kullanan Yazar ödülü kazandı. Uluslararası Tiyatro Enstitüsü, Televizyon ve Tiyatro Yazarları Derneği üyesidir.

"Oflazoğlu, büyük bir tiyatro yazarı. Çağdaş Türkiye böyle bir sanatçıya sahip olmakla övünmelidir." (Mehmet Kaplan)

"Türkçeyi böylesine güzel kullanan bir tiyatro adamı gerçekten azdır." (A. Özkırımlı)

"Denilebilir ki, Yahya Kemal Beyatlı'nın şiirimizde yaptığı büyük sentezden sonra, tiyatroda bu yenilik

A. TURAN OFLAZOĞLU

YENİLGİ

İller açan güzelliğinle yürüdün de
darmadağın askerlerinle başkomutan;
boş kalelerim el pençe divan önünde,
yeni güller açtırır mı ülkemde yasan?

Kartalın yitik canlarımla havalandı,
sen benim yıkıntım üstüne otağ kurdun;
uyruklarım zafer ateşlerinde yandı,
bu alkışlar ölülerden, gece duyduğun.

Yangın geçiren topraklar verimli olur,
kara yanuçlarda güler mi çocuklarım;
günahlarda yürek daha kaç kez boğulur,
ölümün dölyatağına yolculuklarım?

İller açan güzelliğinle buyruk senin;
şehirlerim belirsin çorak göklerimde;
içimde zonklayan dilsizlikleri dinsin,
gül gül açsın ölülerim çatlak derimde!

Her çiçek al beni der, susan gül kazanır sonunda.
Bütün kuşlar öter öter, bülbül kazanır sonunda.
Güzeli bin bir hileyle yaklaşıp soyar da akıl
bin bir engelle boğuşan gönül kazanır sonunda.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

A.TURAN OFLAZOĞLU

DÖRT BAŞI MAMUR ŞAHİN ÇAKIR PENÇE

İKİNCİ PERDE

(Hicran, artık belirli bir biçimde boy atmış olan kaktüsünü alacakaranlıkta tören yaparcasına sulamaktadır.)

HİCRAN—
Düşlerimin toprağı çok daha verimlidir
senin yattığın yerden, ölümsüz tohum.
Hangi güç tutabilir seni orda, deli fişek,
seni kim hapsedebilir o karanlık
o süresiz derinliklere, yavrum?
Benim soluğumdan ısındıkça havalar
senin damarların taze bir kanla dolacak;
nabzım atıp yüreğim özlemle vurdukça
daha bir sabırsızlanacak senin adımların;
erpilip gelişerek ulaşacaksın bana
ve bende sonsuza dek büyüyeceksin!

ADEM'İN SESİ (*Birden yükselir.*) — İmdat! İmdat!

HİCRAN (*Telaşla bakınarak*) — Yavaş! Yavaş! Seni hınzır!

Yerinde duramaz oldun, o daracık yuvana sığamaz oldun, değil mi? Sakin ol, sakin! İkimiz de kurtulacağız. Peki, peki. Uzun boylu susmaya gelemezsin, bilirim. Hadi, komuş, senin bu dünya!

(*Koltuğa otururken*)

ADEM'İN SESİ—
Görkemli kentlere gömülmekte görkemli doğa
uygun adım ilerliyen bilimle teknikle.
Uzun bayrak yarışında, heeey, öyle bir çağa
öyle bir çağa erdik ki motorla elektrikle,
sormadıysak soralım saygıyla incelikle:
Yaşamamız mı hızlanan, ölmemiz mi?
Mezarımız mı aydınlanan, evimiz mi?

HİCRAN (*Dalgın*) — Mezarımız mı, evimiz mi?

ADEM'İN SESİ —
Gerçi en heyheyli caddelerde alanlarda bile
hâlâ görünmeye çalışır doğa veda edercesine:
çingeneler sayesinde rastlanır nergise sümbüle.
Ama bir koklamaya gör, ciğerlerine
ekzos dumanıdır el koyan çiçek yerine.
Yaşamamız mı hızlanan, ölmemiz mi?
Mezarımız mı aydınlanan, evimiz mi?

HİCRAN — Mezarımız mı, evimiz mi?

ADEM'İN SESİ (*Gür.*) Çabuk olun, çabuk! Kurtarın! Kurtar...

HİCRAN — Aman yeter! Öff.. Özür dilerim canım.

(*Gezinerek türkü söyler.*)

Mor koyun meler gelir,
dağlan deler gelir,
hakikatli yâr olsa
geceyi böler gelir.

(*Oturur.*)

Gelir ya, hakikatli yâr olsa, ne yapıp yapıp gelir!

ŞAHİN (Girişte belirerek) —
Al koçum meler gelir,
geceyi deler gelir,
gerçek yâr olduğundan
ölümü böler gelir.

HİCRAN (Birden ayağa fırlayarak) — Kim o?

ŞAHİN — Ben!

HİCRAN — Hangi sen?

ŞAHİN —
Ya Adem ya Şahin
ha Adem ha Şahin
yarı Adem yarı Şahin
habire Şahin!

HİCRAN (*Soluk soluğa*) — Hangisi?

ŞAHİN — Yokça Adem çokça Şahin
aman bire Şahin dayan bire Şahin
gitsin Adem gelsin Şahin
gayret gayret ha gayret Şahin
Ömrünc bereket Şahin!

HİCRAN (Üzgün) — Ya Adem?

ŞAHİN (*Hicran'ın koltuğuna otururak*)—
Yel üfürdü sel götürdü
yerine Şahin'i getirdi.
(*Birden ayağa kalkarak*)
Tepeden tırnağa Şahin
sapına kadar Şahin
Dörtbaşımamur Şahin!

HİCRAN (*Ağzından kaçırarak*) — Âmin!

(*Işık artar, Hicran hemen utanır, Şahin yanına gelirken yavaşça arkasını dönerek*)

O toprağa gömüldü, bense vücuduma.
Vücudum kadınlığımın mezarı oldu.

ŞAHİN (*Hicran'ın omuzlarını okşayarak*) -
Sevgi geldi, düşmanın yıktığı tapınağı
elleriyle onarmaya koyuldu.
(*Hicran kaçınmak ister, Şahin omuzlarından tutarak*)
Toprak uyandırır tohumu, tohumla uyanır toprak
Ve sevginin usta elleriyle yükselir tekrar
eski temel üstünde yeni tapınak.

HİCRAN (*Yürüyerek*) —
Ara bakalım bulunur mu...,
hangi geceler aldı yüzümün aydınlığını,
ürküp hangi kuytulara sindi kim bilir
o tenin sabah tazeliği.

ŞAHİN (*İzleyerek*)—
Sevgi der "Tazeydi, ama taptaze şimdi."

HİCRAN (*Yürüyerek*) —
Ara bakalım ara, kim bilir
hangi badem fidanlarını coşturur şimdi
hangi yavru ceylanları koşturur
o genç kızın dirliği...

ŞAHİN (*İzleyerek*)
Sevgi der: "Diriydi, ama dipdiri şimdi."

HİCRAN (*Yürüyerek*) —
Ara bakalım ara, ara, o güzellik şimdi
hangi bakir boşluklarda sürükler peşinden
o eski alkışları kuyruklu yıldız gibi.

ŞAHİN (*Yaklaşır*)—
Sevgi der: "Güzeldi, ama en güzel şimdi!"

(*Hicran'ı boynundan öperken, kadın suçrayıp öne fırlar.*)

ŞAHİN (*Yine yaklaşarak*)
Ölenle ölünmez, ama onunla
biraz biz de ineriz yer altına.

HİCRAN (*Üç geçirir.*) — Yaa...

ŞAHİN —Ölen dağa taşa geçer suya havaya döner
kuş olur çiçek olur meyve olur ekmek olur
gündelik gerçek olur.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

HİCRAN—Yaa...
ŞAHİN —Yedi kat göğe ağar bütün boşluğa dolar
evren olur devran olur
ayla görünür yıldızlarla bakar
güneşle doğar...
(Yavaşça Hicran'ın omuzlarından tutarak)
.... bizi bulur.
HİCRAN *(Büyülenmiş)* —Bulur ya!
ŞAHİN —Odur nabızda atan odur yürekte vuran
damarlarda kan onunla arınır durulur.
O... yüzde gülücük, dudakta öpücük olur.
HİCRAN— Olur ya!
(Şahin Hicran'ı öpmek isterken kadın tekrar sıçrayıp uzaklaşır.)
ŞAHİN *(Yine yaklaşarak)* —
Onlardır bizi yaşatan bizi ayakta tutan
seven ölüler sevilen ölüler.
HİCRAN —Seven, sevilen,
ŞAHİN —Hareketli ölüler bereketli ölüler
heybetli ölüler devletli ölüler
şahbatlı ölüler saltanatlı ölüler
bizimle yaşar bizde yaşar ölüler.
HİCRAN— Bizde yaşar.
ŞAHİN —Ağlarsak ağlarlar gülersek gülerler.
HİCRAN *(Ağlamaklı)* Ağlamasınlar!
Ağlamasınlar!
ŞAHİN *(Onu omuzlarından tutarak)* —
Öyleyse gülün, gülün, gülün ki
onlar da gülsünler!
(Hicran gülümser, Şahin unutulur, tam Öperken yine ürküp kaçınır kadın.)
HİCRAN —İn misin cin misin, nesin?
ŞAHİN —Sen geceler dolusu çağrı, ben
göğün toprağa saplandığı ateşten mızrak.
HİCRAN —Damarlarda kıvılcım akmıtları,
derinliklerde zonklayan.
ŞAHİN — Can içinde can!
HİCRAN —Dinmek bilmeyen ağrı,
ŞAHİN —Karşı konmaz çağrı!
HİCRAN —Mamur eden zulüm
ŞAHİN —Nur eden işkence!
HİCRAN *(Hâlâ arkası dönük, gözlerini yumar, özlemle)* — Çakırpençe!
ŞAHİN *(Hicran'a doğru ilerlerken birden dönüp seyircilere doğru gelerek)* —Çıldırasıya sevinip coşacaksın, ama çıldırdığını seyredebilecek kadar da aklın başında olacak. Yani oynayan da sen, seyreden de!

(Dörtbaşımamur Şahin Çakırpençe, 1991)

sadece Oflazoğlu tarafından gerçekleştirilebilmiştir." (İnci Enginün)

"Yeni bir Sokrates'ti bu, birçok yönüyle Türk olan bir Sokrates... Kişi Turan Oflazoğlu'nda bir apayrı varıyor tadına Türkçenin. Kitapları bir değil çokça okunmalı derim. Oyunun kurgusu üzerine okunmalı, içeriği için okunmalı ve Türkçenin tadına varabilmek için okunmalı. Onda Türkçe yüceliyor." (Memed Can)

"Oflazoğlu'nun manzum tragedyası Deli İbrahim, oyun yazarlığımıza saygınlık getiren, onun yarınına umutlarımızı pekiştiren bir aşama oluyor. Bu eserle tiyatronun Hamlet, Caligula, IV. Henry gibi bilinçli delilerine bir yenisi katılmış oluyor." (Metin And)

"Görülüyor ki; IV. Murat trajedisi bir kader oyunudur ve Turan Oflazoğlu, Osmanlı Tarihinin bu anarşik devrinden yalnız tarihsel bir facia değil, bir insan alınyazısının acılarını da çıkarmıştır." (Halit Fahri Ozansoy)

"Turan Oflazoğlu büyük bir tiyatro yazarımızdır. Onu ancak Shakespeare ile ölçebiliriz." (Muzaffer Buyrukçu)

A. Turan Oflazoğlu

ESERLERİ:

OYUN: *Keziban* (1967), *Allah'ın Dediği Olur* (1967), *Güzellik ile Aşk, Deli İbrahim* (1967), *IV. Murat* (1970), *Sokrates Savunuyor* (1971), *Genç Osman* (1979), *Elif Ana* (1979), *Kösem Sultan* (1980), *Fatih* (Bizans Düştü adıyla, 1981), *III. Selim* (Kılıç ve Ney adıyla, 1983), *Sinan* (1988), *Gardiyan* (1989), *Dörtbaşı Mamur Şahin Çakırpençe* (2 perde, 1991), *Atatürk* (oratoryo metinleri), *Şenlik* (bale), *Cem Sultan, Olimpiyat* (bale), *Kanuni Süleyman, Yine Bir Gülnihal, Korkut Ata, Yavuz Selim* (2. bas. 2003).

ŞİİR: *Sevgi Hakanı* (1986), *Fetih* (1992), *Dörtlükler.*

DENEME: *Shakespare* (1977), *Moliére* (1978), *Mutlak Avcıları.*

ÇEVİRİ: *Dibbuk* (S. Anski'den), *Ceza Sömürgesi* (Kafka'dan), *Kafka ile Konuşmalar* (Gustav Janouch'tan, 1966), *Yedinci Mühür* (İngmar Bergman, 1966), *Seçme Şiirler* (Rilke'den, 1977), *Duino Ağıtları* (Rilke'den, 1978), *Böyle Buyurdu Zerdüşt* (Friedrich Nietzche'den), *Seçme Şiirler* (Hölderlin'den), *Baba* (August Strindberg'ten), *YedinciMühür* (Ingmar Bergman'dan), *Bernardo Alba'nın Evi - Kanlı Düğün* (F.G. Lorca'dan), *Othello* (Shakespeare'den, 1965), *Romeo ile Juliet - Kış Masalı* (Shakespeare'den).

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

SENARYO: *Topkapı* (1992), *Mütarekeden Büyük Taarruza* (1994).

HAKKINDA: Metin And / Ulus Gazetesi (Ekim 1967), Mehmet Kaplan / Muhteşem Bir Türk Operası (Tercüman, Mayıs 1980), A. Özkırımlı / Ses Dergisi (Ekim 1973), Memed Can / Yeni Ortam Gazetesi (Şubat 1973), İnci Enginün / Turan Oflazoğlu ve Türk Halk Kültürü (1991), İlhan Uçar / A. Turan Oflazoğlu'nun Tiyatroları Üzerine Bir Stilistlik Denemesi (1995), İsmail Ali Sarar / Cumhuriyet Dönemi Şiirimiz Üzerine Konuşmalar / 1923 - 1997 (1997), Hüseyin Saraç / A. Turan Oflazoğlu – Hayatı, Sanatı, Eserleri (1997), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001, c.2), Mustafa Kırcı / A. Turan Oflazoğlu'nun Tiyatrolarında Oyun Kişisi Olarak Osmanlı Padişahları (2003), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

Mücap Ofluoğlu

OFLUOĞLU, Mücap

Aktör, yazar, şair. 14 Eylül 1923, İstanbul doğumlu. Tam adı Mücap Nedim Ofluoğlu'dur. Nedim Radi ve Nedim Ofluoğlu imzalarını da kullandı. Haydarpaşa Lisesi mezunu. 1943'ten itibaren İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları, İzmir Belediyesi Şehir Tiyatrosu, Küçük Sahne, İstanbul Oda Tiyatrosu ve Mücap Ofluoğlu Tiyatrosunda oyunculuk ve yönetmenlik yaptı. 1943-60 yılları arasında birçok filmde rol aldı. Haftalık mizah gazetesi *Markopaşa* (1947) ve mizah dergisi *Alibaba* ve *Kırkharamiler*'in (1948) sorumlu yazı işleri müdürlüğünü yürüttü. Uzun yıllar seslendirme sanatçısı olarak çalıştı. 1976'da Şehir Tiyatrolarından emekliye ayrıldı.

İlk öyküsü 1943'te Nedim Radi imzasıyla *Vakit* gazetesinde, ilk şiiri "*Kazan*", 1949'da *Kaynak* dergisinde çıktı. Diğer şiir ve yazılarını; *Yeditepe*, *Varlık*, *Milliyet Çocuk*, *Milliyet Sanat* ve *Sanat Olayı* dergileriyle *Milliyet*, *Dünya* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımladı. 1983'te 40. Sanat Yılı Jübilesi yapıldı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Tiyatro Oyuncuları Derneği üyesidir.

MÜCAP OFLUOĞLU

DÜNDAR, PASAPORT VE...

Lise yıllarımızdı, daha çok caz müziğiyle ilgilenen bir arkadaş topluluğu içinde tanımıştım Dündar'ı. O yılların ünlü Hollywood yıldızı Robert Taylor'un giyim biçiminden yaygınlaşan Bop stil modasına uygun giyinir, beli sıkılmış, apoletli tenişkotunun içinde, geniş kenarlı fötr şapkasının altında adeta bir Amerikalıya benzerdi. Kısa boylu ufak tefek bir Amerikalı. Gitar çalardı. Koltuğunda kocaman gitarıyla, bugün hâlâ gözümün önündedir. Caz müziğine olan aşkı, güler yüzüyle cazsever arkadaşlarının sevgisini kazanmıştı. Dündar'ı ben de çok severdim. Kendi boyuna uygun küçük bir de şarpisi vardı. Bu şarpiyi, denize, denizciliğe meraklı babası ile birlikte yapmışlar. Kimi gün babasıyla, kimi gün de yalnız başına, yelkene elverişli havalarda, Kalamış koyunun tertemiz, masmavi denizinde yelken açıp dolaşırdı. İkinci Dünya Savaşından önce İstanbul sahilleri, pırıl pırıldı. Bu temizlik, bugün aranan deniz maviliği son yirmi yılda kaybolup gitti... Dündar bazı günlerde arkadaşlarını da gezdirirdi; beni de bir iki kez şarpisine alıp denizciliğinin hünerlerini göstermişti. Şarpiye, çelimsiz, zayıf vücudunu korumak için eşofmanlarla biner, boynuna havlular dolar, başında denizci kepi, gözünde kocaman güneş gözlükleri, volta atarken tekne yana yattıkça keyiflenir, basardı kahkahayı...

Yıllar yılı görmedim Dündar'ı. 1962 yılının kasım ayıydı; bir gün eşim Filiz:

"Dündar ağabey telefon etti, hatırımı sordu: seninle evlendiğimi söyleyince ne kadar sevindi anlatamam. Gençlik arkadaşınmış, seni de çok severmiş. İstanbul'a gelince bize uğrayacağını söyledi." dedi. Birden duraladım, yıllardır görmediğim Dündar gitarıyla geldi gözümün önüne, güldüm kendi kendime. Filiz'e,

"Yıllar var görmemiştim Dündar'ı, sevdiğim bir arkadaşımdı. Peki, şimdi ne iş yapıyor, Dündar?" dedim.

"Ortadoğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümünde öğretim üyesi. Babası ile babam çok yakın arkadaştılar, çocukluğumdan beri tanırım, benden oldukça büyüktür, senin yaşında yani. Ona hep ağabey demişimdir."

Filiz'in babası Haydarpaşa Lisesinin Fransızca öğretmenlerinden öğrencilerinin sevgisini hayranlığını kazanmış Emin Arifi Bey; Dündar'ın babası da edebiyatçı Dayı Şefik adıyla anılan hoş bir insandı; uzun yıllar sıcak dostluklar içinde yaşamışlar.

Filiz'le evlenelı altı ay kadar olmuştu. 1963 yılı şubat ayının 8'i cuma günü çatkapı Dündar'ımız çıkageldi.

Pek az değişmişti. Aynı güler yüz, aynı ince ses, aynı caz merakı, aynı kendine özgü giyim; biraz saçları aklaşmış, seyrekleşmiş o kadar. Yanında sevimli bir kız, yirmi beş yaşlarında var, yok; Finliymiş!.. Oysa, o ara Devlet Plânlamada görevli Leylâ Sayar ile evli olduğunu Filiz'den duymuştum. Bir süredir araları açılmış. Karısını çok sevdiğini de, gene Filiz söylemişti bana.

Dündar karısından bir süre ayrı kalmanın acısını (Sonra gene birleşeceklerdi) Finli bir kız arkadaşla unutmaya çalışıp, kendini avutuyordu anlaşılan. Geldikleri gece bizde kalmışlardı.

Bildiğim caz sevgisinin, gitar ve kontrbas çalma yeteneğinin yanında, bilmediğim motosiklet, otomobil meraklı, ağaç kütüklerinden yontu yapmak hobisi de varmış. Bu yanlarını, bizde kaldıkları günler içinde öğrendim. Side Car'lı bir motosikletle gelmişlerdi bize. Bir gün beni de motosikletine bindirip Bebek'e götürdü; orada satılık, hurda bir otomobil görmüş!

"Ben bu otomobili kullanılır hale sokarım" diyerek, satın aldı ve bir kamyona yükleyip, Ankara'ya adresine gönderdi. Sonra bu otomobille, Ankara'ya gittiğimizde, bizi gezdirdi. Bir oto ustası gibi otomobilden anlıyordu...

1963 yılı Muhsin Ertuğrul hocamızın çağrısı ile İstanbul Şehir Tiyatrosu'na dönüşümün üçüncü yılıydı, (ilk kez, İstanbul Şehir Tiyatrosuna, 1946 yılında figüran olarak girmiş, dram, komedi ve çocuk tiyatrolarında değişik roller üstlendikten sonra, kurucusu Avni Dilligil'in çağrısıyla, 1948'de İzmir Şehir Tiyatrosuna gitmiştim.) 1960 şubat ayında, önce konuk, (Hamlet'te Polonius oynamak için) olarak döndüğüm tiyatroda, Kral Lear'de Kent rolünü alarak birinci sınıf kadroya geçirilmiştim... 1963 yılının, Dram →

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Sahnesinde sergilenen son oyunu, Dürrenmatt'ın Fizikçiler adlı oyunuydu. Kırk günlük bir provadan sonra 15 Nisan 1963 günü izleyici önüne çıktık. Konunun bilimsel ve politik olması nedeniyle ilk seansımızı Teknik Üniversitelilerle, profesörlerine ayırmıştık. Önemli rolleri, Ayla Algan, Zihni Rona, Necdet Mahfi Ayral ve ben üstlenmiştik. Oyunumuz çok beğenildi, övücü eleştiriler aldı. Şimdi, on yıl geriye dönüyorum.

1953 yılından beri, daha Küçük Sahne'de Muhsin Ertuğrul hocamızla çalışırken, Avrupa'ya gitmeyi, Paris'i, Londra'yı görmeyi, oralarda tiyatro dünyasının ne düzeyde, olduğunu yakından izleyip, öğrenmeyi kafama koymuştum. Biz tiyatroda Batı taklitçiliği yapıyorduk, bunun özü, gerçeği nasıldı? Bu merakımı yenmeliydim. Ama bir türlü bu geziyi gerçekleştiremiyordum. Parasal engeller bir yana, az parayla da gitmeyi göze alabilirdim; ne var ki İstanbul Emniyetinden pasaport alamıyordum. 1953 ve 1959'da iki kez pasaport için başvurum geri çevrilmişti. Bazı yakın bildiğim dostlara açmıştım derdimi, ama pek ilgilenen olmamıştı, ya da: "Allah Allah, neden acaba? ne yaptın ki? Olur iş değil!." gibilerden, şaşkınlık mimikleri, yüz buruşturmalarıyla, anlamsız polisiye tavırlar takınıyorlardı... Ben de işi alaya vuruyor, kendi kendime sakıncalı kişi (!) oluşumu unutmaya çalışarak sahnedeki oyunlarımın başarısı ve heyecanı ile yaşıyordum!..

1962, Filiz'le tanıştığımızın ilk günleriydi; bir yerde başbaşa yemek yediğimiz bir gün, içkinin de etkisiyle olacak, kişiliğindeki sıcaklıktan cesaret alarak, bu pasaport sıkıntımı açtım ona. Şaşırmadı dersem, yalan söylemiş olurum. 1953'ten beri yurt dışına çıkmak istediğimi, ama bir türlü pasaport alamadığımı ayrıntılarıyla anlattım. Filiz benden on yaş küçüktür; ne ki yaşının üzerinde bir kişiliğin insanıydı ve genç denecek yaşta yöneticilik alanında başarılı olmuştu... Olayı kendisine anlatmamla birlikte, "Bu işi nasıl olsa hal yoluna koyarız" diyerek, beni yüreklendirdi. 1962'nin 31 temmuz günü evlendik.

1963 mayısının 15'inde tiyatromuz dinlenceye girdi. Önce tiyatro yönetiminden, sonra da belediye başkanlığından gezi için izin aldım. Pasaport isteğim İstanbul Emniyetinden bir kez daha geri çevrilince, eşimle birlikte Ankara'ya yollandık. Dündar dostumuza konuk olup, Emniyet Genel Müdürlüğü kapısını çaldık. Ağır duyan, elindeki bir boruyu kulağına derdimizi dinleyen genel md. yardımcısından pasaportumun ancak İçişleri Bakanlığı'nın onayıyla verilebileceğini öğrendik. Durumumu bazı tanınmış nüfuzlu kişilere de açmış, yardımlarını istemiştik. İçişleri Bakanlığına giderken az da olsa umutluyduk. (...)

(*Aynada Anılar-2*, 1990)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Fotoğraftaki Çocuk* (1982).

TİYATRO-ANI: *Bir Avuç Alkış* (1985), *Aynada* (1991), *Ağlamakla Gülmek Arasında* (1993), *Dünya Bir Sahnedir* (1995).

HAKKINDA: Recep Bilginer / Ağlamakla Gülmek Arasında Bir Kitap (Cumhuriyet Kitap, 23.12.1993), TBE Ansiklopedisi (2001, c. 2).

OGAN, M. Raif

Yazar (D. 1887, İstanbul – Ö. 9 Ekim 1976, İstanbul). Medrese-i İdadiye ve İstanbul Lisesinden sonra Yüksek Öğretmen Okulu Edebiyat Şubesi ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi ile Âli Din Dersleri'ni bitirdi. Fatih Numune Mektebi, Mahmut Şevket Paşa Numune Mektebi, Rehberi İttihad Lisesi (Peyami Safa'nın mübassırlık (gözetleyicilik) yaptığı, Rıza Tevfik'in de felsefe dersleri okuttuğu, Fahrettin Kerim Gökay gibi aydınların meşhur öğrencilere ders verdiği okul), Şark İdadisi okullarında öğretmenlik ve müdürlük yaptı. Çeşitli gazetelerde yazar olarak çalıştı. Yunanistan, Romanya (1939), Avusturya, Almanya, Çekoslavakya (1939), Fransa. Lübnan, Mısır, İtalya, İsviçre, Holanda, İngiltere'ye seyahat etti. İstanbul Lisesi Mezunlar Cemiyeti üyesi ve Fatma Semiha Hanım'la evliydi. Hakkı adında bir oğlu vardır. İslam Dünyası, İzci, Küçük Gazete, Hakkaniyet gazete ve dergilerini çıkardı. Yazıları ayrıca Sebilürreşâd dergisinde yayımlandı. Basılı kitapları dışında Mukaddes Ateş, Çilek, Haklı Yalan Mektep adlı okul piyeslerini yazdı. İsmail hami Danişmend, Eşref Edib, Cevat Rıfat Atilhan, Necip Fazıl Kısakürek (Rehberi İttihad'da öğrencisi), Süleyman Hilmi Tunahan gibi ünlü isimler yakın dostları arasındaydı.

Döneminde Cevat Rifat Atilhan, İsmail Hakkı Yılanlıoğlu, Gazi Yiğitbaş gibi yazarlarla birlikte Kur'an tercümeleri yapılmasına şiddetle karşı çıkmıştı.

ESERLERİ:

İslamda Mezhepler ve Fırkalar Nasıl Çıktı?, *Kadiyaniler*, *İslam Hukuku*, *Türkiye'deki Masonluk İçyüzü ve Sırları* (1951), *Abdülhamid ve Bugünkü Muarızları* (1956).

HAKKINDA: Ergun Göze / Raif Ogan Merhum (Halka ve Olaylara Tercüman, 13.02.2004).

OĞAN, Münevver

Öykü yazarı. 1 Ocak 1957, Kolak köyü / Çamcli / Denizli doğumlu. İlköğrenimini köyünde, orta ve yüksek öğrenimini İzmir'de tamamladı. Ege Üniversitesi Sağlık Koleji, İzmir Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (1979) ve Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1992) mezunu. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halk Eğitimi Bölümününde *"Demokratik Bir Okul Ortamının Oluşturulmasında Okul Aile Birliklerinin Yeri ve Önemi"* başlıklı tezi ile yüksek lisans yaptı. 2002-03 döneminde Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümünde doktora programına devam etti. Ege Üniversitesinde hemşirelik (1976-85), Zonguldak ve Ankara'da Türkçe-edebiyat öğretmenliği (1985-2000) yaparak emekliye ayrıldı.

Eğitim konularındaki inceleme ve makaleleri *Öğretmen Dünyası*, *Abece*, *Eğitim ve Yaşam* dergilerinde; sanatçılarla yaptığı söyleşi ve öyküleri *Cumhuriyet Kitap*, *Varlık*, *Kıyı*, *Karşı*, *Kavram Karmaşa*, *Türk Dili*, *Folklor Edebiyat*, *Anadolu Ekini*, *Damar*, *TÖMER Anadili*, *Turnalar*, *Pencere*, *Aykırısanat* dergilerinde yayımlandı. Aykırısanat dergisi 2003 Kısa Öykü Yarışmasında birincilik, 2003 Hacıbektaş Veli Kısa Öykü Yarışmasında üçüncülük ödülü aldı. Eğitim-İş Sendikası, Edebiyatçılar Derneği, Bilim ve Edebiyat Eserleri Sahipleri Meslek Birliği (BESAM), Ulusal Eğitim Derneği üyesidir.

"Daha öncekilerden sızan anlatımcı aktarımlar yerine bunları okurun anlamlandırmasını sağlayan bir

Münevver Oğan

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

MÜNEVVER OĞAN

ÖLÜM KÜLLERİ

Her gün yorgun dönüyordu eve. Her sabah yorgun uyanıyordu. Yaşamın dışına itildiğini seziyordu. Bir kumaş gibi hayı dökülmekte, eskimekteydi. Doğuştan getirdiği yetilerinin dışında bir şeyler yapamamak tüketiyordu gücünü. Bu ev, bu kadın, bu eşyalar ne kadar da tanıdıktı.. Bazen bu denli tanıdıkla kuşatılmış olmak en büyük mutsuzluk olabiliyordu.

Tanıdığı herkes sözleşmişçesine durumu idare ediyordu. Biliyordu ki onlar da yorgundu. Hem öyle bir yorgunluk ki politik yorumlarla çözülecek türden değil. Biz hepimiz yoğun bir sevgisizlik yaşıyoruz diye düşündü adam. Yaygın moral değerlerden sıyrılamıyoruz kendimizi. Biri ya da kendimiz ayna tutmalıyız içimize. Her zaman asfalt yolları yeğliyoruz yürümek için; içimizdeki patika; insansız, ruhsuz, coşkusu. Bizim dışa yansıyan yanımız gibi...

Yaşamın kiri akıyor evlerimize. Susuyoruz. Edimsiz, öfkelerimizi içimize akıtarak bekliyoruz bir sonraki günü. Bundandır duyarsızlığın parmaklarımızın. Yüreğimiz bu yüzden aşksız.

Gövdemiz çoktan ölmüş. Ölüm külleri saçıyoruz gittiğimiz her yere. Çılgın dalgalar gibi, çağlayanlar gibi, ebemkuşağına dokunuşlarımız yitik bir şehirde mi kaldı?

Sevmeyi ve sevişmeyi bilmeyen çiftleriz biz. Bizlerden oluşan bir dünya yakalayabilir mi güzelliği?

Birbirimize vereceğimiz en güzel şey belki de birbirimizin aynası olabilmektir. Ertelenmeyen duyarlıklardır şimdi kapımızda bekleyen, dağılsın diye ölüm külleri.

Adam yorgunluğunun ayrımında; içine, patikasına ayna tutarak uzaklaştı evden. Uzun bir yola düştü. Burcu burcu çam kokularını, gelincik tarlalarını, büyülü yalnızlıkları aramaya koyuldu, sevebilmek için yeniden...

kavrayış getiriyor yazar. Bu arada anlam katmanlarını yoğunlaştırırken konularını da çeşitlendiriyor. Öykü evrenindeki genişliğe, öykü kişileri yelpazesindeki yayılım da katılıyor. Sonra yananlam döşemede, ayrıntı yerleştirmede pek çok yazarı gölgede bırakacak biri o. Gerçekten de her olayı, durumu, ilişkiyi, nesneyi birebir anlatmaktan kaçınan, bunları ilkin yazın ortamına alıp yazınsal düzlemde nasıl ele alınması gerekiyorsa öyle yansıtan bir yazar!" (M. Sadık Aslankara)

ESERLERİ: (Öykü):

Yitik ve Mavi (1997), *Hüzünler Evi* (2004).

HAKKINDA: Nermin Küçükceylan / Münevver Oğan ile Öyküleri Üzerine (Damar, Kasım 2004), M. Sadık Aslankara / İki Kitaplılır (Cumhuriyet Kitap, 31.3.2005).

OĞLANLAR ŞEYHİ İBRAHİM

Mutasavvıf, şair (D. 1591/92, Eğridere - Ö. 1655, İstanbul). Bayramî-Melâmî ve Halveti şeyhlerindendir. Hakikizâde Osman Efendi'nin halifesi (vekil) olmakla birlikte Abdülahad Nûri ve Aziz Mahmûd Hüdâyî ile de yakın ilişki içinde oldu. Kaynaklarda Bayramî Melâmilerinden Tıptıp Şah Ali'den de hilafet aldığı söylenir. Ünlü sûfi Gaybî onun sohbetlerine katıldı ve bu sohbetlerde dinlediklerini *Sohbetnâme* adlı bir eserde topladı. Aksaray'daki dergâhına gömüldü.

ESERLERİ:

Dîvân, Dil-i Dânâ, Müfîd ü Muhtasar (Hzl. Bilal Kemikli, 2003), *Tasavvufnâme* (Vahdetnâme), *Usûl-i Muhakkikin, Vâridât-ı İbrahim.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Bilal Kemikli (Müfid ü Muhtasar neşri, 2003).

OĞUZ, Bingül

Şair. 1943, Sapanca / Sakarya doğumlu. Çapa Öğretmen Okulundan (1963) mezun oldu. Birçok orta dereceli okulda Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. 1986'da emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra kültür ve sanat konularıyla ilgilenmeye başladı. Yunus Emre'nin yaşam felsefesi ve dünya görüşü üzerine sanat ortamlarında konferanslar verdi. Salih Birsel Şiir Okuluna devam etti. Çeşitli dergilerde şiirleri yayımlandı. Şiirlerini *Gölün Mavi Uykusunda* (2001) adlı bir kitapta topladı.

OĞUZ, Burhan

Araştırmacı-yazar. 1919, İstanbul doğumlu. Yüksek Mühendis Mektebi mezunu. Çeşitli fabrikalarda mühendis, işletme müdürü; Trakya (1979-83) ve Marmara (1984'ten itibaren) üniversitelerinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. *Türkiye Halkının Kültür Kökenleri* adlı eserinin 2. cildi ile Sedat Simavi Vakfı Bilim Ödülünü aldı.

"Türk-İslâm mezartaşları çeşitli şekil ve figürlerden oluşur. Peki bu şekil ve figürlerin ne anlama geldiğini hiç düşündünüz mü? Bunu anlatmak amacıyla çıkan 'Mezartaşında Simgeleşen İnançlar' taşlarda gördüğümüz şekillerin nasıl anlamlandırıldığını gözler önüne seriyor. Ölümsüzlüğü temsil eden ağaçların mezar taşlarında sıkça kullanıldığını gördüğünüz kitapta, farklı kültürlerde ve türlerdeki bu ağaçların en yaygın türünün de selvi olduğuna dikkat çekiliyor." (Aslı Örnek)

ESERLERİ:

Türkiye Halkının Kültür Kökenleri (2 cilt, 1976-82, 1988), *Alman Gerçeği ve Türkler* (1982), *Mezar Taşında Simgeleşen İnançlar* (1983), *Çevre Hakkında Düşünceler* (1983), *Bizans'tan Günümüze İstanbul Suları* (1998), *Düşündüklerim Yazdıklarım-Siyasî ve Toplumsal Makale ve Bildiriler* (2002).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Aslı Örnek / Mezar Taşında Simgeleşen İnançlar (Radikal Kitap, 21.7.2002).

OĞUZ, Celal

Şair, yazar. 1955, Gözbaba / Sorgun / Yozgat doğumlu. Yirmi üç yıl yaptığı öğretmenlik mesleğinin büyük bir bölümünde yönetici olarak çalıştı. Emekli olduktan sonra hayatını ve çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü. Radyolarda şiir programları yaptı. Yerel televizyon kanallarında kültür-sanat programlarına katıldı. Makale, şiir ve hikâyeleri *Yozgat Gündem, Ortadoğu, Türkiye, Zaman* gazeteleri ile *Altınoluk, Birliğe Çağrı, Sıla, Kuvayi Milliye* dergilerinde yayımlandı. Şiir dalında Erciyes Ödülünc layık görüldü ve araştırma dalında da birçok dereceler aldı. Ayrıca elliye yakın şarkı sözü ve bestesi vardır. Kitaplarının gelirini hayır derneklerine bağışladı. İLESAM üyesidir.

Celal Oğuz

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

CELAL OĞUZ

ESTELYA

Günler geçti aylar geçti gelmedin
Bak sonbahar geldi yine Estelya
Mevsimlere hasret ördüm çileden
Yıllar gazel döktü yine Estelya.

Asırlara perçin vurdum, saz ile
Yemin ettim, hep aldattın naz ile
İlkbaharım, sonbaharım güz bile
Geldi geçti, sen gelmedin Estelya

Bekledim, bekledim yıllar yoruldu
Saatler, vakitler bana darıldı
Ak zambaklar, sarmaşığa sarıldı
Güller güldü, ben gülmedim Estelya

Kara talih, beni benden etti de
Kaf dağında kar eriyip, bitti de
Viranede garip bülbül öttü de
Alem bildi, sen bilmedin Estelya

Celalim, neden böyle yanarım
Bir çift söze, neden hemen kanarım
Rüzgar esse, seni gelsi sanarım
Tufan geldi, sen gelmedin Estelya.

ESERLERİ (Şiir):
Yakın Beni (1989), *Binbelene, Gün, Güneşin Parıltıları, Sen Bir Çiçeksin.*
ÇOCUK KİTABI: *İbik ile Memik* (1999), *Hikayeler* (1999).
OYUN: *Kurbanlar* (1990).
HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

OĞUZ, Cihan

Şair ve yazar. 18 Nisan 1963, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Samandağ ve Uzunköprü'de tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü (1987) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını aynı fakültenin Antropoloji Anabilim Dalında *"Değişme Sürecindeki Türk Toplumu ve İsmet Özel'de Kimlik Sorunu"* adlı tez çalışmasıyla (1992) yaptı. Doktorasını İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesinde tamamladı. 1988'den sonra Anadolu Ajansında (İstanbul) muhabir olarak çalıştı. CNN Türk televizyonunda haber editörü olarak görev yaptı. *Edebiyat Dostları* dergisini çıkaranlar arasında yer aldı. Yazınsal ve çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

İlk eleştiri yazısı *"Arabesk'in Toplumsal İşlevi"* 1984'te *Yazko Somut* dergisinde çıkmıştı. Sonraki yıllarda şiir ve yazılarını; *Cumhuriyet Kitap, Türk Dili, Yeni Biçem, Virgül, İskenderiye Yazıları, Promete, Edebiyat Dostları,*

Cihan Oğuz

Varlık, Edebiyat ve Eleştiri ve *Ütopya* dergilerinde yayımladı. 1984 Sanat Rehberi Dergisi Şiir ve 1987 Milliyet Sanat Dergisi Abdi İpekçi Roman / Öykü Eleştirisi Yarışmalarında üçüncülük aldı. Türkiye Yazarlar Sendikası ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Cihan Oğuz için imgelemin sınırı yoktur. Olguların ve duyumsamaların dalgalarında batıp çıkarak yol alan bir 'ruh'un algıları, düşlemleri, en gerçek olandan en sürrealist olana, en olabilirden en olanaksız ve şaşırtıcı olan rock ritmleri arasında savrulup durur; bilinç ve bilinçaltı (üst beyin-alt beyin) ilişkisi içinde imgelerle, eğretilemelerle anlamlandırılır." (Fikret Demirağ)

ESERLERİ (Şiir):
Ay Işığı Karanlığı Yırtarken (1983), *Hoşbulduk Cehennem* (1994), *Aşkla Satranç* (1995), *Girdap ve Safir* (1998), *Kendime Savurduğum Hançer* (2005).

HAKKINDA: Ahmet Ada / Girdap ve Safir (Virgül, Aralık 1998), Ş. Pak / Girdap ve Safir Üstüne Söyleşi (Radikal, 27.8.1998), Gültekin Emre / Cehennem Satranç ve Safir (Cumhuriyet Kitap, 1.10.1998), Fikret Demirağ / Cihan Oğuz'dan Şiirler (Cumhuriyet Kitap, 4.3.1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 24.2.2005).

OĞUZ, Emirhan

Şair. 1958, İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesi mezunu. 1980 askerî darbesi sonrasında uzun bir süre tutuklu kaldığı için mimarlık öğrenimini tamamlayamadı. 1977-87 yılları arasında yazdığı ve genellikle hapishane yaşamına ilişkin duyarlıkların yansıdığı şiirlerini *Ateş Hırsızları Söylencesi* (1988) adlı kitapta topladı. Bu kitabıyla 1987 Akademi Kitabevi ve 1988 Ceyhun Atuf Kansu Şiir ödüllerini aldı. Fransızcadan çevirileri de vardır.

HAKKINDA: Emirhan Oğuz /Ateş Hırsızları Söylencesi (1988), Fikret Kaynakçı (Çerçeve, Mart 1988), Sennur Sezer (Gösteri, Nisan 1988), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

OĞUZ, Ertuğrul

Şair. 1 Ocak 1944, Fertek / Niğde doğumlu. Niğde Lisesi (1963) mezunu. 1959'dan itibaren vekil öğretmenlik, *Niğde'nin Sesi* gazetesinde muhabirlik, Erdemir Çelik Fabrikasında işçilik, taksi işletmeciliği, mü-

CİHAN OĞUZ

SONRASIZLIK

Çok mu uzar gecenin kendini kanıtlaması
bir yağmur tanesi hızını kesmişken sağanakların?
Oysa sen deniz ortasındaki şaşkınlığımsın
Rüzgara da küstüm, küstüm işte, kimse bağışlamasın
Şarkılardan kaçışım hep bundan.

Siz hiç bahara çiçekten yoksun girdiniz mi?
Benim kalbimin yarısı yaşadı bunu
Diğer yarısı da anılarla incindi.

Susmakla başlayan her elveda bir çerçeve parçalar
Duvara sığmayan görüntüdür hüzün
Kuşların olağan göçü sanırız
Meğer ki bir çiçek kendini erken soldurmakta...

Artık belaysa gecenin kendini aldatması
Yıldızlar hep yanlış yörüngeye dağılır
Bir bıçak darbesidir uçurum dipleri de
Kanattıkça çiçeklere eksik renk bağışlayan...

Gidişini sorsam, zamansız bir yaprak dökülür takvimlerden
Gel diyemem, yüzlerce mum birden söner kalır içimde.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ertuğrul Oğuz

teahhitlik yaptı. Karabük Demir Çelik fabrikalarında çalışarak emekliye ayrıldı. Yaşamını Karadeniz Ereğlisi'nde sürdürdü.

İlk şiirleri, 1963'te İstanbul'da yayımlanan *Sanat Dünyası* adlı aylık fikir sanat dergisinde görülen Ertuğrul Oğuz'un şiirleri ayrıca birçok sanat sayfasında ve 1970-77 yılları arasında *Ilgaz, Özün, Atılım, Yansıma, Gelecek, Yelken, Yeni Kastamonu Sanat, Sanat, Saçak, Demokrat İzmir, Güney* gibi dergi ve gazetelerde yer aldı. Şiirinde kendine özgü bir biçim kurmaya, deyiş ve ses oluşturmaya çalıştı. Şiirlerinin konusu yaşadıklarından gözlediklerinden kaynaklanır. 1963'te DİSK'in İşçi Ozanlar Şiir Yarışmasında birincilik ödülünü kazandı. Karadeniz Ereğlisi Sanat Kurumu üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Toplum Hamalı (1970), *Yılların Bitimsiz Gücü* (1997).

ERTUĞRUL OĞUZ

YILLARIM BİTİMSİZ GÜCÜ

gülmek bir özge güzeldi
adımlarında
ötesinde bağlamış gecelerini
çalışmanın
ne gece vardiyasının ezgileri
ne de yılların açılmadık
yaşamından
bitirilebilmiş
kendini
gülmek bir özge güzel
kendine iyi bak, bilinçlenmek
aynı kavganın çeliğinde
birleşmek
bütünleşmek halkça
halkça vermek özgürlüğün
savaşını
halkça vermek savaşını
özgürlüğün
yılların bitimsiz gücüne

HAKKINDA: Efe Güzelgöz / Yılların Bitimsiz Gücü (Düşlük dergisi, Aralık 2001), Nusret Özdoğan Kurban – İsmail Arslan / Karabük Şairleri Ansiklopedisi (2004).

OĞUZ, Esedullah

Gazeteci-yazar. 1969, Aktepe ilçesi / Kunduz / Afganistan doğumlu. Afganistan'da süren iç çatışmalar sırasında Türkiye'ye (1982) göç etti, 1988'e kadar Türkiye'de yaşadı. Üniversite öğrencisiyken Münih'te yayın yapan Amerikan Radio Liberty'nin Türkmence Yayınlar Servisinde haber spikeri olarak çalıştı. 1995'te radyonun Prag'a taşınmasından sonra bu görevinden ayrıldı. İşletme eğitimi alarak bir Alman bankasının halkla ilişkiler bölümünde çalıştı. Bir yandan da gazeteciliği, özellikle de Afganistan'la ilgili çalışmalarını sürdü. Çeşitli dergi ve gazetelerde Afganistan ve Orta Asya konularında birçok makalesi yayımlandı. 1996'da yazdığı *Türkmenistan: Stalin'den Niyazov'a* adlı kitabı nedeniyle Türmenistan'a girişi yasaklandı.

ESERLERİ:

Türkmenistan: Stalin'den Niyazov'a (1996), *Afganistan Sovyet İşgalinden İç Savaşa* (1999), *Hedef Ülke Afganistan* (2004).

OĞUZ, İsmail

Gazeteci, şair (D. 1935, Çaykara / Trabzon – Ö. 27 Ağustos 1980, İstanbul). Trabzon'da *Yeniyol* gazetesinde (1952) gazeteciliğe başladı. Daha sonra *Demokrat Çaykara* gazetesini çıkardı. Bir ara Trabzon milletvekillerinden Zeki Yağmurdereli'nin çıkardığı *Doğu* gazetesiyle ortak yayın yaptı. Bir süre Erzurum'da *Hürsöz* gazetesinin başyazarı olarak çalıştıktan sonra Ankara'ya yerleşerek (1962) *Zafer* gazetesinde çalıştı. Ardından meslek hayatını İstanbul'da sürdürdü. İstanbul'da sırasıyla; *Yeni İstiklâl, Bugün, Sabah, Ufuk, Zaman* ve *Yeni İstanbul* gazetelerinde fıkra yazarlığı, genel yayın müdürlüğü ve yöneticilik yaptı.

İSMAİL OĞUZ

ÖLEN YAPRAK

Kollarımı
Ulu ağaçlara uzattım
Bir dal aradım tutmacak.
Gördüm ki
Bir elimde deli yüreğim
Öbüründe bu ölen yaprak.

Boşunaymış
Bunca ağlamak
Bunca aramak.
Bütün bir ömür bu ölen yaprak.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ölen Yaprak* (1964).

ANI: *Babalar Koğuşu* (2004).

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2-Cumhuriyet Dönemi (1993).

OĞUZ, M. Fahri

Hikâyeci (D. 1929, Gazipaşa / Antalya - Ö. 1979). Ortaokulu Antalya'da okudu ve Edirne İlköğretmen Okulu bitirdi. Birkaç yıl Hakkâri'de ilkokul öğretmenliği yaptı ve askerliğini bitirdikten Gazipaşa'ya tayin oldu. Şiir ve yazıları 1947'den itibaren çeşitli dergilerde, 1966'dan sonra *Hisar* dergisinde yayımlandı. *Yaşayan Ölüler* adlı hikâyesiyle, *Tercüman* gazetesinin 1966'da düzenlediği edebiyat yarışmasında birincilik ödülü aydı. Hikâyelerini *Denize Düşen Taşlar* (1972) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Hisar dergisi (sayı: 80, Ağustos 1970), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1998), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

OĞUZ, M. Öcal

Edebiyat araştırmacısı. 1960 doğumludur. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1984) mezunu. Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Daire Başkanlığında folklor araştırmacısı olarak çalıştı (1985-88). Yüksek lisans (1987) ve doktorasını (1991) Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. GÜ Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde araştırma görevlisi olarak (1988-92) çalıştı. 1992 yılında Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı. 1995'te *"Âşık Efgan Hikâyesi Tahlil-Metin"* adlı çalışmayla doçent oldu. HÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm başkan yardımcılığı, Türk Halkbilimi Anabilim Dalı başkanlığı, Hacettepe Türk Halkbilimi Kulübü kuruculuğu ve başkanlığı, Hacettepe Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Halkbilimi Anabilim Dalı başkanlığı gibi görevlerde bulundu. Üniversitedeki idari görevlerinin yanı sıra AKM ve TTK, Tunus Fransız Çağdaş Mağrip Araştırmaları Enstitüsü (IRMC) tarafından yürütülen projelerde yönetici ve yazar olarak görev aldı. 2001-2002 öğretim yılında yeniden Hacettepe Üniversitesindeki görevine döndü. 2002 yılında Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesine profesör olarak atandı. Bilkent Üniversitesi

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Türk Edebiyatı Bölümünde yarı zamanlı olarak halk edebiyatı dersleri verdi. Gazi Üniversitesi Türk Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü ile Fen Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Bölümü Başkanlığı görevlerini yürüttü. Ahmet Yesevi, ve Tunus Bir üniversitelerinde âşık edebiyatı, folklor metodolojisi, halk hikâyeleri, Türk destanları ve Türk mitolojisi konularında dersler verdi.

M. Öcal Oğuz

Makaleleri *Türk Folkloru, Erciyes, Ekonomi ve Muhasebe, Millî Kültür, Türk Folklor Araştırmaları, Millî Folklor, Bozo* gibi dergilerde yayımlandı. *Aşıkça, Bozok, Millî Folklor, Karadeniz Teknik* ve *Türklük Bilgisi* gibi çeşitli dergilerde yayın danışmanı, yayın kurulu üyesi ve yayın yönetmeni olarak görev yaptı. Elli kadar ulusal ve uluslararası kongrede bildiri sundu. UNESCO tarafından hazırlanan "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi" görüşmelerine 2002-03 yıllarında Türkiye temsilcisi olarak katıldı. TRT'de "İllerimiz ve Folklorumuz" (1987-90), "Şehirlerimiz ve Efsanelerimiz" (1991) ve "Sözün Kısası" (1992) adlı programları hazırladı. Aldığı ödüller arasında Âşıklık Geleneğine Katkı Ödülü, İhsan Hınıs Türk Folkloruna Hizmet Ödülü ve İmaj Dergisi Cumhuriyet Kültür Ödülü vardır.

ESERLERİ:

Yozgatlı Hüzni Hayatı ve Eserleri (1988), *Yozgatlı Hüzni Divânlarından seçmeler* (1990), *Yozgatlı Halk Şairi Nâzî* (1992), *Yozgat'ta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü* (1994), *Türk Dünyası Halk Biliminde Yöntem Sorunları* (2000), *Halk Şiirinde Tür Şekil ve Makam* (2001), *Küreselleşme ve Uygulamalı Halkbilimi* (2002), *Tunus'da İncelemeleri/Etudes de Tunisie* (2002), *Türkiye'de Halkbilimi Müzeciliği ve Sorunları Sempozyum Bildirileri* (Daha Saltık Özkan'la, 2003), *Dünya Halkbilimi Çalışmaları Tarihi* (Gülin Öğüt Eker ve Nebi Özdemir'le, 2003), *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar* (Gülin Öğüt Eker, Metin Ekici ve Nebi Özdemir'le 2003), *Türk Dünyası Nevruz Ansiklopedisi* (ed., 2004), *Türk Dünyası Nevruz Şiirleri Antolojisi* (N. Aytuzlar, İ. Çetin, T. Saltık Özkan ve A. Yavuz'la 2004), *Kentler ve İmgeler* (Tuba Saltık Özkan'la 2004), *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi Sempozyum Bildirileri* (ed., 2004), *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı* (ed., 2004), *2003-2004 Yıllarında Çorum'dan Derlenen Masallar* (Emine Aydoğan ile, 2004).

HAKKINDA: M. Öcal Oğuz / Türk Dünyası Halk Biliminde Yöntem Sorunları (2000).

OĞUZ, Muhammed İhsan

Tasavvufçu (D. 1887, Kastamonu - Ö. 2 Ağustos 1991, Kastamonu). İlköğreniminden sonra sonra Kastamonu Askerî Rüştiyesi (ortaokul) ve Ziyâiye Medresesinde sürdürdü. Çalışma hayatına Kastamonu Posta ve Telgraf İdaresinde başladı. Mekteb-i Sultanî (Galatasaray Lisesi)'de kâtiplik, Askerî Rüştiyede Türkçe ve hüsnü hat öğretmenliği yaptı. Askerî Rüştiycnin kapanmasından sonra tekrar Posta ve Telgraf İdaresine geçti. Muhabere memurluğundan sorumlu muhasiplik ve başmüdürlüğe kadar çeşitli kademelerde çalışarak, 1938 yılında emekliye ayrıldı.

Tasavvufî hayatı çocukluk yıllarında Şeyh Muhammed Evliyâ Efendi'nin terbiyesine girmesiyle başladı. Bu zatın ölümü üzerine Seyyid Ahmed Kürdî-i Çapakçurî adlı bir Nakşibendî şeyhine bağlandı 1921 yılında bu şeyh tarafından kendisine irşat icazeti (Hak yolunu göstermc yetkisi) verildi. İlmî-tasavvufî çalışmalarını ölümüne kadar sürdürdü. Tasavvuf anlayışını "*Allah'a has kulluk, Peygamber'e has ümmetlik*" ifadesiyle özetledi. Eserlerinin sadeleştirilmiş basımı çocuklarının kurduğu Oğuz Yayınları tarafından yapıldı.

ESERLERİ:

Hayat-ı Dünya ve Ahiret, İslâm'da Mübarek Günler ve Geceler, Yunus Emre, 21 Soruda Tasavvufî Gerçekler, Vesiletü'n-Necât/İslâmîmihâli, Tasavvufun Öncüleri 12 Büyük Veli, Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad, İslâm'da Kaza ve Kader, Hazret-i Şaban-ı Veli ve Mustafa Çerkeşî, Fusûl-i Seb'a/İslâm Düşüncesinde Yedi Önemli Konu, Muhammed İhsan Oğuz'dan Mektuplar (2 cilt), *İslâm'ın Özü, Sorular ve Cevaplar, İslâm Tasavvufunda Vahdet-i Vücûd, Şeriat-Tarikat Kavramları Zikir ve Tasavvuf Yolları, Kur'ân Virdi, Ârifler Silsilesi* (3 cilt).

HAKKINDA: Eserlerini girişindeki biyografisi, Mehmed Ali Demirbaş / "M. İhsan Oğuz", (Başlangıcından Bugüne Mezhepsizler, c. I, 1980), Mustafa Bayburtlu / "Muhammed İhsan Oğuz" (Allah Dostları, c. 10, 1996).

OĞUZ, Mustafa

Şair ve yazar. 1969, Limonlu / Erdemli / İçel doğumlu. M. Cemil Erdem, Deniz Can adlarını da kullandı. Dokuz Eylül Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Dağıstan Devlet Pedagoji Üniversitesinde yüksek lisansını tamamladı. Bir süre öğretmenlik yaptı, Ahmet Yesevi Üniversitesi (Kazakistan) ile Uluslararası Doğu Üniversitesinde (Dağıstan) eğitimci olarak çalıştı.

MUSTAFA OĞUZ

YAĞMUR KOKULU BİR KIZDIR NİSAN

Nisanlar gelir, nisanlar geçer. Nisan yağmurları yağar. Kızları ıslatır en çok da. Ağlamayı ve sevmeyi bilen kızları. Yalnızlığı kirpiklerinde büyüten yürek misafiri kızları ve yağmur bir kokuya kavuşur kızların saçlarında. "Yağmur kokulu bir kızdır nisan" başlıklı şiirime ilham oluvermişti yağmurda ıslanmış bir kız ve yağmura hiç aldırmadan, sanki yağmuru saçlarına ve ruhuna yedire yedire yürüyordu. Öylesine alımlı ve öylesine duygusal... O an bir şiire ilham olduğunu bilseydi neler hissederdi acaba?

Aylardan nisanın ve eylülün apayrı bir anlamı vardır bende. Biri yağmur, diğeri hüzünle eş anlamlı olmasından kaynaklanıyor herhâlde. Yağmur ve hüzün ne kadar yakışıyorsa bir birine, eylül ve nisan da o denli yakışıyor hayatımıza. Tabiî ki yakamıza hüznü takıp yağmurda ıslanma erdemine sahip olabiliyorsak..

Biz de yağmuru nisanda daha çok severdik nedense. Nisan ve yağmur sözcükleri bir tamlama oluştururdu ve çok yakışırlardı birbirlerine. Tabiatın uyandığı ve yeşil bir albeniyle bizleri delice duygularla kendine çağırdığı mevsimdi nisan ve en güzel yağmurlar o zaman yağardı.

Denizlerden kabarıp gelen coşkun duygularımızı ıslatırdı "ipekten ince

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yağmur" ve tanınmaz kılardı güzelliği. Ellerimize düşen eşsiz bir şiirdi yağmur ve bu nisan yağmurları baştaban başa bir şiirdi, şiirin halisiydi ve şiirin kendisiydi.

Toprağın kokusunu onunla duyardık, çiğdemin açılışı ve gürleyen gökle beraber toprağı yarıp çıkan mantarlar, yağmuru beklerdi. Yağmur'yağınca kuşlar sığınacak bir yer arar ve o zaman konardı pencere kenarlarına. Ellerimi uzatıp yağmuru avuçlanmayı en çok nisanda isterdim.

Bir de yağmurlu nisan gecelerinin sabahı vardır ki, ne sabah... Güneş, güne "merhaba" deyip günümüzü aydınlattığı zaman sokaklara çıkmaya görün... Pırıl pırıldır ve hiçbir koku kaybolmaz o saatlerde.

Bahçeleri dolduran leylak kokusu delice sarsar beni. Çiçeğin büyüsüne kapılır giderim. Fırından aldığım sıcacık ekmeğin kokusu, kuş sesleriyle karışınca tabiatın senfonisinde bulurum kendimi. Küçücük şeylerin ruhunu ne denli zenginleştirdiğini ve huzura kapı araladığını bir nisan sabahı dipdiri görürüm.

Nisan, çiçeklerin de bayramıdır, yağmurun olduğu kadar. Tabiatın her bir tarafından farklı bir çiçek kokusu yayılır. Menekşe, yasemin, nergis, lale... Bir gelincik cümbüşüne bürünüp hayata uyanmıştır dağlar ve ovalar.

Her gün, kendi güzelliğiyle gelir ve çalar kapımızı.

Kapımızı ne kadar aralayabilirsek o kadar girer evimize günün ışıltısı ve güzelliği.

Güneşin ve sabahın güzelliğine kapısını aralayamayanlar, güneşi baygın bir işçi edasıyla algılayanlar, nisanın, yağmurun ve sabahın ve çiçeğin güzelliğinden çok uzakta yaşayanlar, yaşadığını zannedenlerdir.

Zamanın, toprağın, yağmurun ve çiçeğin buğu buğu kokusunu duyabilmek, onunla hayata ve aşka sımsıkı sarılabilmek ne büyük erdem, ne büyük kalp enginliği ve ne büyük mutluluktur.

Bir nisan sabahı, yağmurlara kapınızı aralayabilmenizi umut ediyorum, bütün kalbimle...

Yağmurun sesini bir dinleyin.

O an kalbiniz de konuşmaya başlayacaktır.

(*Yitik Düşler* dergisi)

Müslüm Oğuz

Edebiyat (Kayseri) dergisinin açtığı yarışmada *İlk Hançer* adlı eseriyle, 1992'de *Yeni Düşünce* gazetesinin yarışmasında *Önce Vatan Dediler* adlı çalışmasıyla mansiyon kazandı. Türkiye Yazarlar Birliği ve İLESAM üyesidir.

ESERLERİ (Roman):

Kan Yolları Kapadı (1980), *İlk Hançer* (1984), *Nisan Ağlar Mayısa* (1991).

OĞUZ, Rifat

Şair. 1947, Özburun kasabası / Afyon doğumlu. İlköğrenimini doğduğu kasabada tamamladı. Çocukluk ve gençlik yıllarını çiftçilik ve değirmencilik yaparak geçirdi. 1973'te Almanya'ya gitti. Çalışmalarını daha sonra yerleştiği Belçika'da sürdürdü.

Rıfat Oğuz

Şiir yazmaya 2000 yılında başladı. En çok Yunus Emre, Mevlâna, Aşık Veysel, Karacaoğlan, Pir Sultan Abdal, Erzurumlu Emrah, Ozan Arif gibi halk şairlerinden etkilendi.

ESERLERİ (Şiir):

Kanımdansın (2001), *Canımdansın* (2002), *Yaralıyım* (2003).

HAKKINDA: Rifat Oğuz / Canımdansın (2002).

OĞUZ, Zeki

Şair, öykü yazarı ve fotoğrafçı. 1 Ocak 1951, Tatköy / Selçuklu / Konya doğumlu. Erkek Sanat Ens-

Fakülte öğrenciliği yıllarında *Kırkikindi* dergisini yayınlayanlar arasında yer aldı. İlk yazı ve şiirleri bu dergide yayımlandı. *Zaman* gazetesinde "Türkistan Mektupları"nı yazdı (1992-93). Dağıstan Devlet Pedagoji Üniversitesi akademik dergisinin genel yayın yönetmenliğini yaptı. Derbent'teki yerli şair ve yazarlarla birlikte *Hazar Güneşi* adıyla Rusça ve Azerice bir dergi çıkardı. 1999'da Türkiye'ye döndü. Kastamonu ve Salihli'de görev yaptıktan sonra *Gonca* dergisinin editörlük görevinde, kırk sayı yayımlanan *Yitik Düşler* dergisinin yayın kurulunda bulundu. Yazı ve şiirleri; *Zaman* ve *Yeni Şafak* gazetesi ile *Yedi İklim*, *Dergâh*, *Kayıtlar*, *Kırkikindi*, *İkindiyazıları*, *Kardelen*, *Dergibi*, *Martı*, *Darvakit*, *Şiir Ülkesi*, *Budala*, *Eski*, *Ayvakti*, *Yağmur*, *Sızıntı*, *Gonca*, *Mor Taka* ve *Yitik Düşler* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Gül Çağıran Çocuk (çocuk şiirleri, 1991, M. Cemil Erdem imzasıyla), *Şehrin Hâkimi* (1991), *Gül Şehir* (2003, Deniz Can imzasıyla), *Ramazan Çiçeği* (öykü, 2004), *Cennetlik Anne* (2005).

OĞUZ, Müslüm

Romancı. 1960, Hakmehmet köyü / Iğdır doğumlu. Iğdır Lisesi (1968), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü (1974) mezunu. Bitirme tezi: *1920-21 Yılları Arasında Göç ve Göçmen Meseleleri* (1973). İznik (1976-79), Babaeski (1979-82) ve Kars'ta (1982-87) öğretmenlik ve yöneticilik, 1984'te Halk Eğitimi Başkanlığı (1984) yaptı. Kars (1987) ve Manisa (1989) İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü görevlerinde bulundu.

Yazı ve şiirlerini *Hergün*, *Bursa Hakimiyet*, *Tohum*, *Yeni Nesil*, *Doğuş Edebiyat*, *Hüryurt* (Kars), *İlimiz* (Kars), *Nilüfer* (Elazığ), *Yeşil Iğdır* dergi ve gazetelerinde yayımladı. Yüksek Doğuş

Mustafa Oğuz

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ZEKİ OĞUZ

YABAN

Dokunsalar ağlayacaktı.

İyice büzülen, gizlenmeye çalışan çocuğun farkında değildi kimse. Bir gürültü, bir hay huy içinde, kaynaşıyordu kalabalık. Çocuk, torbasını sırtına almış, bir kenara çekilmiş bekliyordu. Babası tahta bavulunu, küçük yorganını çoktan atmıştı kamyona. Torbanın içinde yol boyu yiyeceği azığı vardı. Tandır böreği yapmıştı annesi.

Karşı dağlara bakıyordu. Yeni yeşermeye başlayan bağlara. Başını kaldırıp okulun önündeki akasyalara bakıyordu. Yıllarca kocaman bir kovayla su çekmişti onlara. Öfkeyle, sıkıntıyla bakıyordu okuluna. Dilsiz, ağızsız geride duruyordu koca yapı. Biçimsizdi, soğuktu içinde kaynaşan çocuklar olmayınca.

Beş yıl boyunca sevinçle çıkmıştı tatillere. Sene başında sevinçle dikilmişti öğretmenlerinin karşısına. Okula başladığı ilk gün torbasını sırtının gözüne attığı gibi, kovasını kapıp, mezarlığın arkasındaki çeşmeye koşmuştu, ağaçlara su getirmek için.

Daha büyük çocuklar bahçeyi temizliyorlardı, cıvıl cıvıl, şenlik şamataydı okulun çevresi.

Kamyona binmeye başlamışlardı yabana gidecekler. Binenler yüklerin üzerine oturup el salıyorlardı geride kalanlara. Gençler yaşlı kadınların ağlamalarına bakıp gülüşüyorlardı. Yaşlı adamlar, hayırlı kazançlar, hayırlı gidiş gelişler diliyorlardı.

"Sen de bin" der, gibi göz etti babası. Torbayı yukarıdakilere uzattı, babası bacaklarından tutup kasaya çıkmasına yardım etti. Adamlar aşağıdan öğütler veriyorlardı hala. Kaç gündür söylediklerini yineleyip duruyordu. O ne kadar yinelese de duymuyordu söylediklerini. Adamların arasından zorlukla yürüyüp bir köşeye büzüldü. Küskündü babasına, anasına. Onu yabana götürecek adama küskündü. Annesi gelmemişti uğurlamaya.

"Dayanamam yavrumun gitmesine," diye.

"Yalan" diyordu, içinden. Hiç inanmıyordu. "Dayanamasa zaten göndermezdi uzaklara" diyordu.

Erken kırılmıştı sevinçleri. Öğretmeni onunla birlikte daha beş öğrenciyi seçip sınava götürmüştü şehre. Hepsinin masraflarını cebinden karşılamıştı. Öğrencilerinin sınavı kazanacaklarına inanıyordu. Parasız yatılı okullarda okuyup adam olmalarını istiyordu. Ceplerinden para çıkmayınca çocukların babaları da sesilenmemişlerdi sınava gitmelerine. Ama çok geçmeden daha sınav sonuçları gelmeden öğretmen öğrenmişti çocukların hiçbirinin okutulamayacağını. Okul tatil olunca da hiçbir şey demeden yüzlerinden öperek sessizce çekip gitmişti. Annesi hiç karışmıyordu olup bitene.

Dağların tepelerinde hala kar vardı. Şimdi o tepelerde olsa... Olabilmeyi öyle istiyordu ki. Karlar eriyordu artık. Bahar güneşinin altında cığıl cığıl sular dökülüyordu. Derelere küme küme keklik palazları iniyordu su içmeye.

Başka çocuklar da vardı arabada. Hepsi durgun, ağlamaklıydı. Çoğu ilk kez gidiyorlardı uzaklara, köyün dışına. Aşağıda şoför azarlayıp duruyordu köylüleri ellerini çabuk tutmaları için.

Göğe baktı. Karatavuklar dolanıp duruyorlardı dağların üzerinde. Şoför kamyonu çalıştırdı. Motor homurtusu bastırdı ayrılanların sesini. İyice büzülmüştü kasanın dibine. Yalnızca mavi gökyüzünü, karatavuk kuşlarını ve bir ak bulutu görüyordu. Torbasına sıkıca sarıldı. Başını dizlerine iyice gömdü.

Lütüsü (1966) mezunu. Konya'da bir süre gazetecilik (1969-70) yaptıktan sonra çeşitli işlerde çalıştı. 1976'dan itibaren başladığı memuriyet görevi bir ara, 1402 Sayılı Sıkıyönetim Yasasına muhalefetten kesintiye uğradı. Konya'da kitabevi işletti ve *Çalı* dergisini çıkardı. Karma sergilere katıldı ve kişisel fotoğraf sergileri açtı.

İlk şiir, öykü ve röportajları 1968'de *Yeni Konya* gazetesinde yer almıştı. Ürünleri sonraki yıllarda *Yeni Konya*, *Yeni Meram*, *Somut*, *Varlık*, *Tan* (Yugoslavya), *Yaba*, *İnsancıl*, *Eşik*, *Aykırısanat*, *Gerçek Sanat*, *Çağrı*, *Minerva*, *Tavır* gazete ve dergilerinde yayımlandı. *Çalı* dergisini Nisan 2003'ten itibaren yeniden çıkarmaya başladı. *Yeni Konya* gazetesinde edebiyat ağırlıklı günlük köşe yazıları yazdı (1996). Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği, Atatürkçü Düşünce Derneği üyesidir.

"Zeki Oğuz, 'Yoksul bir evde onca kitap olmasına akıl erdiremeyen' insanların nasıl hoyratça en küçük güzellikleri ve mutluluk kırıntılarını bile çok gördüklerini de yazıyor. Anadolu bozkırında, o ufuktaki dağların yamaçlarında yeşeren 'allıgelin' çiçeklerini ve 'eren' erikleri, kayısıları da. Bütün değerlerin hızla yok edildiği bu küreselleşme illeti içinde eli kolu bağlı insanlar için Oğuz'un öyküleri, serin bir kaynaktan içilen birkaç yudum su gibi." (Gürhan Uçkan)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kavgadayız Her Saat* (1970), *Gezgin Yürek* (1999).

ÖYKÜ: *Bebek* (1981), *Hayrat* (1992), *Adem'in Kaburga Kemiği* (1994), *Yüreğimi Getirdim Armağan* (1995), *Ürkek Bir Keklik* (1996), *Dolaylı Yılmaz Güney* (2002), *Seçme Öyküler* (2004).

Zeki Oğuz

ZEKİ OĞUZ

SENSİZLİĞE İNAT

olmasan bile
sensizliğe inat
gün vurur
kar boncuklanır koyaklarda
toprağın buğusuna karışır
çiğdemin kokusu
bahar çalar kapıları
sensizliğe inat
navruz yarıp çıkar toprağı
allı gelinleri
yaban güllerini müjdeler çiğdem

ARAŞTIRMA: *Gelenek ve Göreneklerıyle Konya Dağ Köyleri* (1997), *Bir Bozkır Türküsü – Beldeleri Yaylalarıyla Konya* (2003).

HAKKINDA: Gürhan Uçkan / Bu Öykücüyü Tanımanız Gerek (Cumhuriyet Kitap, 8.2.1995) - Dolaylı Yılmaz Güncy veya Bir Anadolu Çiçeği (Damar, Mayıs 2002), Güngör Gençay / Yılmaz Güncy'e Dolaydan Bakmak (Çalı, Nisan 2003).

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

BEKİR OĞUZBAŞARAN

GÖZLERİN

Gözlerinden giriliyor ülkene
Aklıma en önce gelen gözlerin
Kuş bile kondurtmam kutsal gölgene
Kanayan kalbimi çelen gözlerin

Gözlerin giriyor önce kanıma
Gözlerin veriyor hayat canıma
Gözlerin geliyor gece yanıma
Beni bin parçaya bölen gözlerin

Beni benden alan ceylan bakışın
Sessiz nehir gibi gönle akışın
İliklere kadar ruhu yakışın
İçimden geçeni bilen gözlerin

Can yakmak kâr kalmaz, bunu böyle bil
Adalet önünde el bağla, eğil
Zamana direnmek kolay iş değil
Takvimden yılları silen gözlerin

Yeşil gözlerine dalmak isterim
Yıllarca içinde kalmak isterim
Onun tapusunu almak isterim
Perişan halime gülen gözlerin

Bekir Oğuzbaşaran

OĞUZBAŞ, Turhan

Şair (D. 1933, Mersin - 15 Mayıs 1997, İstanbul). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesindeki öğrenimini yarıda bırakarak reklam şirketlerinde yapımcı olarak çalıştı. 1992-94 yılları arası Kültür Bakanlığı müşavirliği görevinde bulundu. İlk şiiri henüz on iki yaşında iken *Akdeniz* gazetesinde yayımlandı. *İspanyol Meyhanesinde* adlı şiiriyle ün kazandı. *ABC* gazetesinde kendi köşesini yönetti.

ESERLERİ (Şiir):

İspanyol Meyhanesinde Seni Aradım (1964), *Yaşanmamış Mektuplar* (1965), *Gözlerin İstanbul Senin* (1966), *Sonbahar Rüzgârları* (1967), *Beyaz Kasımpatılar* (1969).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

Turhan Oğuzbaş

OĞUZBAŞARAN, Bekir

Yazar. 1 Eylül 1946, Kayseri doğumlu. Ali Başoğlu imzasını da kullandı. İlk ve ortaokulu Kayseri'de, ortaöğrenimini Kayseri Akşam Lisesinde tamamladı (1965). İstanbul Hukuk Fakültesinde iki yıl okudu (1967). Daha sonra İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi (1975). Ortaokul ve lise öğrenciliği sırasında Kayseri Tamir Fabrikasında işçi olarak çalıştı (1958-66). Üniversite yıllarında bir süre *Büyük Doğu* dergisinde (1971) ve *Millî Gazete*'de sanat muhabirliği yaptı (1978). Fakülteyi bitirdikten sonra bir süre Develi ve Kayseri'de öğretmen olarak çalıştı 1988'de Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyat Bölümüne öğretim görevlisi olarak girdi. Yüksek lisansını burada yaptı. 1997'den itibaren görevini Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesinde sürdürdü. İLESAM üyesidir.

Edebiyatla ilgilenmeye lise öğrenciliği yıllarında şiirler yazarak başlayan Oğuzbaşaran, daha sonra deneme, inceleme-araştırma ve eleştiri türlerine yöneldi. Kurucusu olduğu *Yeni Sanat* (1973-74, 10 sayı, İstanbul) dergisini ve *Millî Gazete*'nin sanat edebiyat sayfasını yönetti. Yazılarını *Milli Gençlik, Tohum, Türk Edebiyatı, Hisar, Küçük Dergi, Kültür ve Sanat, Türkiye, Zaman, Milli Eğitim, Erciyes,*

TURHAN OĞUZBAŞ

NİSAN YAĞMURU

Nasıl tutuldum sana bilemezsin
İşte sırılsıklamım, sarhoşum saçlarının kokusunda
Deli divancıyım, açan çiçekler gibi
Denizim şimdi, kuşum, uyuyan çocukların rüyasında
Bir masalım belki hiç söylenmemiş
Bir ağacım suyuna hasret
Bir kasımpatıyım belki en güzeli çiçeklerin
Gelmiş geçmiş

Nasıl tutuldum sana bilemezsin
Sırılsıklamım
İliklerime kadar seninle doluyum şimdi
Nisan yağmurum benim, sultanım, yavru ceylanım
Gel otur yanıma ellerimi tut
Gel otur yanıma dudaklarıma yağ serin serin
Adını unuttum şimdi
Sensiz geçen bütün gecelerin

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Milli Kültür, Mavera, Doğuş, İnanç, Gurbet, Bilgi, Develi, Babıali'de Sabah dergi ve gazetelerinde yayımladı. 1981 KASD İnceleme Armağanını, *"Necip Fazıl Üstün Bir Terkiptir"* başlıklı yazısıyla da Kayseri Gazeteciler Cemiyeti 1982 İnceleme-Araştırma Ödülünü kazandı. *Necip Fazıl'ın Şiiri* (1983) adlı kitabı, basılı ilk eseridir.

ESERLERİ:

Necip Fazıl'ın Şiiri (1983), *Van Kütüğü* (ortak, 1993), *Bütün Yönleriyle Necip Fazıl* (ortak, 1994).

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

OĞUZCAN, Lütfü

Gazeteci, şair ve yazar (D. 1901, Tarsus / Mersin – Ö. 1975, Mersin). Hakkında yeterli bilgi bulunamadı. Kahramanlık şiirleri, hikâyeler ve kitaplar yayımlamıştır.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Atatürk ve Mehmetçik* (1961), *Atatürk ve Türk Kadını* (1961), *Atatürk ve Türk Çocukları* (1961), *Milli Mücadelede Güney Bölgesinde Bayrak ve Bayrak Özlemi* (1966).

ŞİİR: *Bu Millet Ölmez* (1968).

HAKKINDA: İçel Şairler ve Yazarlar Antolojisi (2001).

OĞUZCAN, Ümit Yaşar

Şair (D. 22 Ağustos 1926, Tarsus / İçel – Ö. 4 Kasım 1984, İstanbul). Ekrani mahlasını da kullandı. Eskişehir Ticaret Lisesi (1946) mezunu. Çeşitli banka ve gazetelerde çalıştı. Türkiye İş Bankası Halkla İlişkiler Müdür Yardımcısı iken 1977'de emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra kendi adına kurduğu sanat galerisini yönetti.

ÜMİT YAŞAR OĞUZCAN

ÜSTÜME VARMA İSTANBUL

Sana geldim içim ümitlerle dolu
Beni sarhoş etme İstanbul,ne olur
Bir gün ben de erirrm caddelerinde
Çürür kemiklerim adım unutulur

Yine sen kalırsın dipdiri,sımsıcak
Göğün bulutların,denizlerin kalır
Oynama İstanbul,benimle oynama
Bir gün öldürür beni bu dert,bu kahır

Ezilmiş ellerimin arasında başım
Bu yeryüzünde başka çarem kalmamış
İşte gelip kapılarına dayanmışım

Karşında yıkılmış duvar gibiyim
Beni sarhoş etme,başım dönüyor
Üstüme varma İstanbul, kederliyim

1940 yılından itibaren yazmaya başladığı aşk, ayrılık, özlem temalarını yoğunlukla işlediği şiirleriyle tanındı. Bir kısmı bestelenen şiirleri otuzdan fazla kitapta toplandı. Mizah dergileri ile gazetelerde güncel durumları eleştiren şiirler yazdı. 1961'de üç kez intiharı denedi. 1973'te oğlu Vedat'ın yirmi dört yaşında iken intihar etmesi sanat hayatında bir dönüm noktası oldu. *İntihara Yergi* şiirini yazdı. Daha özlü şiirlere yöneldi, aruz ölçüsüyle rubailer yazdı. Şiir kitapları dışında dört düzyazı eseri vardır. On üç antoloji hazırladı. Şiir kitaplarının birçok kez yeni ve toplu basımları yapıldı.

Ümit Yaşar Oğuzcan

ÜMİT YAŞAR OĞUZCAN

BENİ UNUTMA

Bir gün gelir de unuturmuş insan
En sevdiği hatıraları bile
Bari sen her gece yorgun sesiyle
Saat on ikiyi vurduğu zaman
Beni unutma
Çünkü ben her gece o saatlerde
Seni yaşar ve seni düşünürüm
Hayal içinde perişan yürürüm
Sen de karanlığın sustuğu yerde
Beni unutma
O saatlerde serpilir gülüşün
Bir avuç su gibi içime, ey yar
Senin de başında o çılgın rüzgar
Deli esiverirse bir gün
Beni unutma
Ben ayağımda çarık, elimde asa
Senin için su yollara düşmüşüm
Senelerce sonra sana dönüşüm
Bir mahşer gününe de rastlasa
Beni unutma
Hala duruyorsa yeşil elbisen
Onu bir gün benim için giy
Saksıdaki pembe karanfilde çiğ
Ve bahçende yorgun bir kuş
görürsen
Beni unutma
Büyük acılara tutuştuğum gün
Çok uzaklarda da olsan yine gel
Bu ölürcesine sevdiğime gel
Ne olur Tanrıya kavuştuğum gün
Beni unutma

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ÜMİT YAŞAR OĞUZCAN

Halil Soyuer

"Apansız uyanırsan gecenin bir yerinde
Gözlerin uzun uzun karanlığa dalarsa
Bir sıcaklık duyarsan üşüyen ellerinde
Ve saatler geçikmiş zamanları çalarsa
Bil ki seni düşünüyorum.

Bu şiirin şarkı olarak kalıntılarını kulaklarınızda bulabilirsiniz. Çünkü Ümit Yaşar'ın bu şiirini, aynı zamanda şair de olan bestekâr Rüştü Şardağ vaktiyle bestelemişti ve nerdeyse günün şarkısı olmuştu. Ne acıdır ki, bu şiirin şairi de, bestekârı da, bugün aramızda yoklar. 1945 yılında Eskişehir'de Türk'e Doğru adıyla aylık bir sanat dergisi çıkmaya başlamıştı. Bu dergiyi o yıllarda Eskişehir Ticaret Odası Genel Sekreteri Lütfü Oğuzcan yayımlıyordu. Bizim de şiirlerimiz çıkıyordu bu dergide. İşte bu Lütfü Oğuzcan'ın, şair Ümit Yaşar'ın babası olduğunu daha sonraki yıllarda öğrenecektik.

Üç Nal'da Bir Akşam

Ümit Yaşar'ın da artık şiirleri 7 Gün dergisinde yayımlanıyor ve şair Abdullah Rıza Ergüven de 7 Gün Şairleri Antolojisini çıkarmaya hazırlanıyordu. 7 Gün dergisinde, Kıbrıslı şair kızlar Pembe Marmara ve Emine Otan'ın da şiirleri yayımlanıyordu. Bunlardan Pembe Marmara ile Ümit Yaşar arasında bir mektuplu sevgi bağlantısı kurulmuştu.

Sanırım 1947 yılının son aylarında bir gündü. Ümit Yaşar telefon etmiş, daireden çıkınca bana gel demişti. Osmanlı Bankası yakınmazdaydı. Saat 17'de çıkınca ona gitmiştim. Çok neşeliydi. Boynuma sarılmış "Bugün başka bir gün. Bu akşam Üç-Nal'a, gidelim, bol bol içelim" demişti. Niye böyle demişti? Sorunca, Pembe Marmara'dan bir mektup almış onun içinmiş. Onlar saat 18'de paydos etikleri için o saate kadar beklemiştim. Posta Caddesinde Üç-Nal'a giderken yolda genç bir Kurmay Yüzbaşı olan şair Oğuz Kâzım Atok'la rastlaştık. Resmî kıyafetliydi. Onu da yanımıza almıştık. Üç-Nal'a, girdiğimizde Orhan Veli ile sevgilisi Nahit Hanım da setteki bir masada oturuyorlardı. O akşam başka akşamdı. Sonunda iş anlaşılmıştı. Pembe Marmara, yolladığı mektubun içine saçından bir tutam kesip koymuş. Ümit Yaşar bu saç demetini koklayıp koklayıp öpüyor ve içiyordu. Mezem bu akşam bu diyordu. Sonunda sarhoş olmuş, evine zor götürmüştük.

El Falına Çok İyi Bakardı

Ümit Yaşar'ın dostları arasındaki özelliklerinden birisi de çok iyi el falına bakmasıydı. Tahminlerinde bazen isabetli olduğunun anlaşılması da rağbetini artırmıştı.

Bu el falı yüzünden Ümit Yaşar'ın Osmanlı Bankası'ndaki işine son verilmişti. O vakitler Osmanlı Bankası Fransızların sahipliğindeydi ve müdürler, şefler hep Fransızdır. Ümit Yaşar'ın Fransız şefi, bir gün elini uzatıp avucunu açmış falına baktırmasını istemiş. Ümit Yaşar da elinizdeki bu çizgiler, sizin bir yıl içinde bir trafik kazasında öleceğinizi gösteriyor demiş. Şef bu sözlere öylesine kızmış ki, Ümit'i odasından kovmuş ve bir hafta sonra da Ümit'in bankadaki işine son verilmiş.

Spiker İmtihanı

Yıl 1960, aylardan temmuz ayı. Ümit Yaşar, kitabının baskı işi için İstanbul'a gider. Öğleden sonra da Cağaloğlu'nda şair Özdemir Asaf'a uğrar. Akşama Beyoğlu'nda Fitaş sineması içindeki bir birahanede buluşmak üzere anlaşırlar. Akşam olur o saatte Ümit Yaşar o birahaneye gider. Özdemir Asaf, o yıllarda Cumhuriyet gazetesinde çalışan gazeteci Özer Öztep ile oturmaktadır. Bira tıslı başlar. Gecenin bir yerinde başlarının üstündeki radyodan bir haber duyarlar. İstanbul radyosuna erkek spiker alınacaktır. İlân ediyorlar, bunlar orada o kafa ile kararlaştırırlar. Ertesi gün saat 10'da dilekçeleriyle Elmadağ'daki Radyoevinin önünde buluşacaklardır. Oysaki bunların üçü de kekemededir. Hele Özdemir Asaf, (R) harfini söyleyemez. Meselâ yavrum derken yavyum demektedir. Ertesi sabah bunlar buluşurlar. 27 Mayıs devriminden sonra Radyo-evinde askeri komutanlık vardır. Kapıdaki astsubay bunların yanına bir asker vererek komutana gönderir. Komutan da Radyoevi Müdürü Salih Bey'e havale eder. Salih Bey'in yanına giderler. Salih Bey dilekçelerini okuyunca bir şey demez ve kalkar odasından çıkar. Biraz sonra odaya, o tarihte Radyoevi müdür yardımcısı olan şair Baki Süha Ediboğlu girer. Üçünü de yakından tanıdığı için başlar gülmeye. Yahu arkadaşlar der, siz bir kere üçünüz de kekemesiniz. Nasıl olacak bu iş. Spikerlik imtihanına nasıl gireceksiniz? Ümit Yaşar hemen sözü alır ve der ki:

– Baki Bey, radyodaki ilânınızda yayımlanan şartlar içinde kekeme olanlar imtihana giremez diye bir kayıt yok.

Tabi olmaz bu iş ve derler ki, askeri idarede adamımız yoktu, bizi kabul etmediler."

(*Şair Dostlarım*, 2005)

"Ümit Yaşar'ın trajedisi hayatın gerçekliğiyle kendi kurduğu şiir dünyasının aynılaştığını görmesidir. Şiir dünyasının kutsanabilir görünen duygularının hayata geçirilince ne denli can acıtıcı olduğunu yaşar." (Metin Celâl)

"İnsanoğlu'nun o beşeri endişelerini, değişmeyen ızdıraplarını feylesof gözüyle seyredip; mütevekkil şair ağzıyla konuşan dostum her şaire nasib olmayan bir kolay söyleyiş kabiliyetine malik. Bu halidir ki ona velût dedirtmiştir. Velûtluğuna inanıp hesap etmiş. '14 yılda 790 manzume ve şiir, 166 yazı, 2 kitap neşretmiş' olduğunu itiraf ediyor. Ayrıca 5-6 yıllık bir mecmuacılık ve gazeteciliği de var. Önce Eskişehir'de sonra Adana'da 'Türke Doğru' isimli sanat dergisini babası ile beraber çıkarmışlardı." (Gültekin Sâmanoğlu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *İnsanoğlu* (1947), *Deniz Musikisi* (1947), *Dillere Destan* (1954), *Dolmuş* (1955), *Aşkımızın Son Çarşambası* (1955), *Bir Daha Ölmek* (1956), *Kör Ayna* (1957), *İki Kişiye Bir Dünya* (1957), *Beni Unutma* (1959), *Karanlığın Gözleri* (1960), *Akıllı Maymunlar* (1960), *Seninle Ölmek İstiyorum* (1960), *Üstüme Varma İstanbul* (1961), *Sahibini Arayan Mektuplar* (1961), *Yeni Dünya Rekora* (1961), *Sevenler Ölmez* (1962), *Çigan Gözler* (1962), *Ötesi Yok* (1963), *Hüzün Şarkıları* (1964), *Bir Gün Anlarsın* (1965), *Sadrazamın Sol Kulağı* (1965), *Mihribana Şiirler* (1965), *Taşlar ve Başlar* (1966), *Seni Sevmek* (1966), *İnşallahla Maşallahlar* (1966), *Toprak Olana Kadar* (1968), *Göbek Davası* (1968), *Ben Seni Sevdim mi* (1968), *Halktan Yana* (1969), *Aşk mıydı O* (1969), *Önce Sen Sonra Ben* (1971), *Rubailer* (1972), *Yalan Bitti* (1975), *Acılar Denizi* (1977), *En Eski Yalnızlığımdır Aşk* (1978), *Dikiz Aynası* (1982), *Bedim* (1978), *Dikiz Aynası* (1982),

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Şiirle Kırk Yıl (1982), *Yüzyıl Yanarım Yanmayı Öğrendimse* (1983), *Şiir Denizi I-II* (2003).

ANTOLOJİ (Tarık Dursun K. İle): *Şiirimizde Aşk ve Kadın, Şiirimizde Ölüm, Şiirimizde İstanbul, Şiirimizde Ayrılık, Şiirimizde Taşlama* (1962).

HAKKINDA: Gültekin Samanoğlu / Hisar'dan Portreler (Hisar, sayı: 28, Ağustos 1952), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 492-495), Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Metin Celâl / Yalan Bitti (Sombahar, sayı: 13, Eylül-Ekim 1992), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Halil Soyuer / Şair Dostlarım (2004).

OĞUZERTEM, Süha

Edebiyat araştırmacısı, eleştirmen. 14 Şubat 1960, Ankara doğumlu. Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu (1986). Indiana Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümünde yüksek lisansını (1990) ve doktorasını (1994) tamamladı. Ohio Eyalet Üniversitesi Karşılaştırmalı Araştırmalar Biriminde okutman olarak görev yaptı (1992-93). Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümünde 1998'den itibaren dersler verdi. Modern Türk edebiyatı, roman, karşılaştırmalı

Süha Oğuzertem

edebiyat, edebiyat kuramları ve eleştiriyle ilgilendi. İncelemelerinde psikanalitik, feminist, çevreci ve etik yaklaşımları hesaba katarak mevcut alımlama çizgilerini gözden geçirmeye, yeni okuma çerçeveleri oluşturmaya çalıştı.

Yaptığı çalışmalar arasında Sait Faik Abasıyanık, Ahmet Altan, Leylâ Erbil, Halikarnas Balıkçısı, Abdülhak Şinasi Hisar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Orhan Pamuk, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Yaşar Kemal'in yapıtları hakkında incelemeler ve bazı kitap tanıtma yazıları vardır. Yazıları *Defter, Edebiyat ve Eleştiri, kitap-lık, Toplum ve Bilim, The Turkish Studies Association Bulletin* ve *Varlık* gibi dergilerde yayımlandı. Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezi haber bülteni *Kanat*'ın yayın yönetmenliğini yaptı (2000-2004).

ESERLERİ:

Geçmişten Geleceğe Yaşar Kemal (2003), *Bir İnsanı Sevmek: Sait Faik* (2004).

OĞUZKAN, Ferhan

Eğitimci, yazar (D. 18 Mart 1921, İstanbul - Ö. 1999). Haydarpaşa Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi mezunu. Doktorasını ABD Columbia Üniversitesi Eğitim Fakültesinde yaptı. Edebiyat öğretmeni olarak Kadıköy Kız Lisesi, Savaştepe ve Düziçi Öğretmen okulları ile İzmit Lisesinde çalıştı (1943-53). Gazi Eğitim Enstitüsü (1961), Ankara Yüksek Öğretmen Okulu ve Orta Doğu Teknik Üniversitesinde öğretim üyeliği yaptı (1961-75). Bir süre de MEB Talim ve Terbiye Dairesi üyeliğinde bulunarak emekliye (1986) ayrıldı.

Şiir ve makaleleri; *Kaynak, Çağdaş Eğitim, Pedagoji, Eğitim Dünyası, Varlık, Seçilmiş Hikâyeler, Türk Dili, Vatan* gibi dergi ve gazetelerde yer aldı.

ESERLERİ:

Türk Edebiyatı Tarihi (1949), *Devrimci Atatürk* (1953), *Okul Yönetiminde Demokrasi* (1965), *Öğretmenliğin Üç Yönü* (1965), *Eğitim Üzerine* (1966), *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı* (1979), *Orta Dereceli Okullarda Öğretim.*

BİYOGRAFİ: *Mehmet Emin Yurdakul* (1953), *Yakup Kadri Karaos-*

SÜHA OĞUZERTEM

KAYIP YAZARIN İZİ, ELİAS'IN GİZİ

(...) Elias'ın "muhteşem sahtekârlığı" anlatıcı tarafından keşfedilmiştir, fakat bu "sanatkârane yaratış"taki kendi katkısı nedeniyle bu buluşu kendine saklar (s. 72). Elias'ın "imitasyon"ları (s. 71) anlatıcı için "bir iftihar ve keyif vesilesi"dir (s. 72). "Ellerindeki taklitleri hakikilerinden ayırdedemeyecek kadar bonsanstan mahrum bulunan antika eksperleri ve koleksiyonerlerin haline için için gül[mekten]" (s. 72) kendini alamaz. Bir yandan, Elias'ın piyasaya sürdüğü sahte antikaları izleyen anlatıcı, diğer yandan da bunların farkına varan tek kişi olduğu için gururlanmakta, insanların bilisizlikleri karşısında "kahkahalara boğulup, bütün meseleyi açığa vurmamak için kendi[n]i zor zapte[mektedir]" (s. 72). Elias'ın piyasaya sürdüğü sahte antikaların farkına varan anlatıcı, kadim dostu ile "edilgin suç ortağı" (s. 73) olmayı sürdürmektedir.

Anlatıcıya göre, Elias, "ardında mahsus birtakım izler bırakarak benim onu takip etmemi, onunla amansız bir kovalamaca oyununa girmemi sağlamaya çalışmaktadır" (s. 78). Daha sonra Paris'e giden Elias (s. 76), sahte antikalarını arkadaşına bir şekilde ulaştırır. Anlatıcı, arkadaşına ihanet edemeyeceği için, "Onu ihbar ve ifşa etmem, hakiki yüzünü açığa çıkarmam mümkün değildi" (s. 79) diye düşünür. Bir seferinde, kendine ulaştırılan bir hamam taşı üzerindeki tuğranın ortasında "fazladan bir 'elif'i" farkeder (s. 81). ("Elif", bu bağlamda "e" harfini düşündürecektir ama "a" da olabilir.) Anlatıcı ile Elias, gençliklerinde, elli yıl sonra buluşmak üzere sözleşmişlerdir. Bu buluşmanın nasıl gerçekleşeceğini bilemeyen anlatıcı, gereken "ipucunu ben kendi kendimde taşıyor olmalıydım" (s. 83) diye düşündüğünde, anlatan ile anlatılanın ikiz olduğu bir kez daha anımsatılmış olur. Elias'la buluşmaya çalışan anlatıcı, pek inandırıcı olmayan bazı serüvenlerden sonra, kendini bir mezarlıkta bulur. Karşısına çıkan mezar taşının üzerinde kendi adı olan "İlyas Bahar" yazılıdır. Bu, "Eli Behar için Arif'in uydurmuş olduğu Türkçe karşılıkt[r]" (s. 91). Anlatan kişi şöyle der: "Çoğu kişi benim asıl isminin Elias olduğunun farkına bile varmazdı, bilmezlerdi Yahudi olduğumu" (s. 91). Metnin bu bölümünde kimin kim olduğu karışmış gibidir. Ancak, kurgulanan giz açısından bu pek de önemli değildir. Ne de olsa, anlatan ile anlatılan arasındaki olağandışı benzerliği aynılık olarak düşündüğümüzde, sahte yapıtları piyasaya sürenin Arif mi yoksa Elias mı olduğu önemini yitirir. "Benim takma ismimle defnettirmişti kendisini" (s. 91) diyen kişi "iki kadim dost"tan hangisi olursa olsun, önemli olan, varılan sonuç, yani "takma adla gömülme" imgesidir. Nitekim, öykünün sonunda, yazdırıcı, arzuhalciye yazdırdıklarını almadan kalkıp gider (s. 93). Bu sonuç, buradaki yorumu desteklemektedir. Kitabın asıl yazarı, yazdıklarını, aracı ko-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

numundaki kişiye bırakmış, yapıt üstündeki isim hakkından vazgeçmiş, "gölge yazar" olarak kalmayı seçmiştir.

Öykünün temel izleği olan sahte antika üretiminin simgesel olarak yorumladığımızda "sahte edebiyat yapım üretimi" akla geliyor. Takma adla defnedilmenin simgesel yorumu da "başka adla edebiyat tarihine geçmek"tir. Öykünün başlığının "Saklambaç" olması ve "Çözüm" üstbaşlığıyla sunulması, böylelikle -daha doğrusu, bu okumaya göre- açıklık kazanıyor. Kitabın asıl yazarı, okurla saklambaç oynadığı bir metin üretmiş, bu metin, günümüzde geçerli sayılan edebiyatın bağlamına sızmış, kendini "iyi edebiyat" olarak kabul ettirme başarısını göstermiş ve yazar, "diğer adı"yla edebiyat tarihine geçmiştir.

Metindeki "gölge yazarlık", "taklit edebiyat" ve "edebiyat parodisi" bağlamlarını ortaya çıkarmak, eleştirinin ilk göreviydi. Asıl yazarın kimliğine ulaşmak ise ikincil sayılabilecek bir konuydu. Ancak, metnin yazarı, "edebi bir oyun" oynamakla kalmıyor, "edebiyata bir oyun" oynadığını da belli ediyordu. Herhalde o da, "Ellerindeki taklitleri hakikilerinden ayırdedemeyecek kadar bonsanstan mahrum bulunan antika eksperleri ve koleksiyonerlerin haline için için gül[üyor [...] bütün meseleyi açığa vurmamak için kendi[n]i zor zaptediyordu" (s. 72). Belki de, "Saklambaç"ın sonunda sözü alan arzubalcının "Ama belki de hiçbir önemi yoktur bunun, saçmasapan, uyduruk bir öyküden başka birşey değildir" (s. 93) şeklindeki görüşlerine katılıyor, dolayısıyla, altüst ederek, bu edebi aldatmacanın açığa çıkmasını arzuluyordu. Böyle düşünen bir yazar, büyük bir olasılıkla, kimliğinin deşifre edilmesini sağlayacak ipuçlarını metne yerleştirerek "ardında mahsus birtakım izler bırakacak]" (s. 75), ustaca yerleştirdiği bu izlerin fark edilmesini bekleyecekti. Eleştiri, bu olasılığı da ciddiye almak zorundaydı. Öyleyse, kitabın asıl yazarının olası kimliğine ilişkin tüm ipuçları değerlendirilmeli, bunlar, gizi çözüme ulaştıracak şekilde yorumlanabilmeliydi.

Kitabın herhangi bir yerinde bizi asıl yazarın kimliğine götürebilecek bir şifreye rastlanmıyordu. Ancak, epigrafta, kapıların ancak parolayı bilenler için açılacağını belirtilmesi, okuru ipucu aramaya özendiriyordu.

Öncelikle, yazarın genel profilini çıkarmak gerekiyordu. Kitapta edebiyat dünyasına bir oyun oynandığının anıştırılması, yazarın kendini edebiyat dünyası içinde saymadığını gösteriyordu. Önemli bir kültürel birikime sahip olduğu, Türkçe kullanımında dil bilgisini sergilediği, bazı eski sözcük ve deyimleri kullanmadaki rahatlığı göz önünde bulundurulursa, orta yaşı geçmiş olabileceği, İngilizceyi iyi bildiği, (Türkçede fazla kullanılmayan "bonsans" sözcüğünün metinde üç kez geçtiğine bakılırsa) büyük olasılıkla Fransızca da bildiği düşünülebiliyordu. Madem metin bizi buna zorluyordu, detektiflerin yaptığı gibi, "failin profili" daha da daraltılmalıydı. Metindeki bazı somut göndermeler, bu genel profili özgülleştirmemizi sağlayabilirdi. Ancak bu göndermeler, metnin herhangi bir yerinde, herhangi bir şekilde bulunabilirdi. Öyleyse, öncelikle, sıradışı kullanımlara dikkat etmemiz gerekiyordu.

Kitabın ilk öyküsünde, yazarın, klasik Türk müziği alanında belli bir birikime sahibi olduğu anlaşılıyordu; ancak bu izlek, diğer öykülerde sürdürülmüyor, bir anlamda, "geçmişte" bırakılıyordu. Başka bir yerde, iktisatçı Keynes'e tuhaf bir gönderme vardı. Daha sonra, romantik bir bağlamda, istatistik grafiklerindeki parabollerden söz ediliyordu. Metinde kullanılan özel adlara da dikkat etmek gerekiyordu. Toplumda sık rastlanan Zeynep, Selim, Ali, İbo gibi adların yanında, son öyküde geçen "İlyas Bahar" adı düşündürücüydü. Kitabın "Çözüm" bölümünün "aydınlanma anı"nda karşımıza çıkan "İlyas Bahar"ın "Elias Behar" yerine kullanıldığının belirtilmesi özellikle dikkat çekiyordu. Ana izlek olan sahteciliğin çözüme kavuştuğunu imleyen anda "Elias Behar"dan "takma ad" olarak söz edilmesi, İngilizcede "takma ad" ya da "diğer ad" anlamında kullanılan ve "eylıyıs" şeklinde okunan alias sözcüğünü akla getiriyordu. (Metinde sözü edilen "elif"ten yola çıkarak Elias'taki "e" yerine "a" koyabiliyorduk zaten.) Bu durumda "Elias Behar" adı, "alias Behar", yani "diğer adı Behar" şeklinde okunabilirdi. Demek ki, soyadı olarak kullanılan "Behar"ın önemsenmesi gerekiyordu.

Bu soyadı, metnin düşündürdüğü yazar profili ile birlikte değerlendirildiğinde belli bir ad akla geliyordu. Hem genel profil, hem de sıradışı kullanımlar, bu olasılığı destekliyordu. Akla gelen ad, ikinci öykü deki Zeynep ve Selim gibi Robert Kolej -o dönemdeki Robert Akademi- mezunuydu. Elias gibi Paris'te bulunmuş, orada doktora yapmıştı. İngilizce ve Fransızcayı çok iyi biliyordu. İktisatçıydı. İstatistikçiydi. Klasik Türk müziği alanında önemli çalışmaları vardı. Üçüncü öykünün anlatıcısı (ve temel karakteri) gibi Yahudiydi. Soyadı "Behar"dı. Boğaziçi Üniversitesinin de adı geçiyor muydu yoksa metinde? Evet, geçiyordu (s. 30).

Kayıp yazarın izi bu şekilde bulunuyordu. Kitabı A kişisi yazmış, B kişisi ise asıl yazarmış gibi öne çıkarılmıştı. Peki B kişisi kitabı gerçekten yazmış ve / ama A kişisi tarafından yazıldığının sanılmasını istemiş olabilir miydi? Belki de kitabı, hiç hesapta olmayan bir C kişisi yazmış, ama A kişisinin profilini metne yerleştirerek kitabı o yazmış gibi göstermişti.

Nurten Ay'ın Gizli Kalmış Bir İstanbul Masalı, 1991 yılında Sinavi Yayınları tarafından yayımlandı. Adına bakılırsa, kitabın "gizli kalması" baştan planlanmıştı.

(*kitap-lık*, sayı 59, Mart 2003)

manoğlu (1954), *Samipaşazade Sezai* (1954).

SÖZLÜK: *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü* (R. Alaylıoğlu ile, 1968), *Eğitim Terimleri Sözlüğü* (1974, 1993).

ANTOLOJİ: *İstanbul Şiirleri Antolojisi* (1953), *Çocuklar İçin Şiir Dünyası* (1973, yeni bas. 2001).

ÇEVİRİ: *Okul Öncesi Çocuk Bakımı ve Eğitimi* (1981).

HAKKINDA: Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Sami Açıkgöz / Milli Eğitim Bakanlığı ve Üç Kitabı (Cumhuriyet Kitap, 10.4.2001).

OĞUZKAN, Turhan

Eğitimci, yazar (D. 1923, İstanbul - Ö. 1992). Birkaç yıl öğretmenlik yaptıktan sonra eğitim için 1951'de Amerika Birleşik Devletlerine gitti. İki yıl sonra döndüğünde Gazi Eğitim Enstitüsüne pedagoji öğretmeni olarak atandı. Enstitüsünün Pedagoji Bölümünde ilk defa yetişkinler psikolojisi, halk eğitimi ve grupla çalışma teknikleri derslerini okuttu.

BAŞLICA ESERLERİ:

Halk Eğitimi Niçin ve Nasıl? (1955), *Grup Münakaşaları El Kitabı* (1956), *Türkiye Cumhuriyetinde Halk Eğitimi* (1956, Silahlı Kuvvetler için Bn. Elois Enata ile, 1958), *Türkçe, Türkçe Alıştırma ve Türkçe Kılavuzu.*

OK, Akın

Araştırmacı-yazar, şair. 15 Ocak 1967, İstanbul doğumlu. İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarında öğrenim

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Akın Ok

gördü. 1987 yılından başlayarak *2000'e Doğru* ve *Gökyüzü* dergilerinde muhabirlik yaptı. Müzik Atölyesi çalışmalarına katıldı. Özel radyo ve televizyonlarda programlar hazırlayıp sundu. Çalışmalarını dans eğitimcisi olarak sürdürdü. Yazı ve şiirleri 1994'ten itibaren *Broy, Papirüs, Yaba Edebiyat, Piya* dergileri ile *Aydınlık* gazetesinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *68 Çığlıkları* (1994), *Türk Sinemasında Film Müzikleri* (1995), *İstanbul'un Kalbini Çalan Dansözler* (1998), *Moğollar* (1998), *Bir Şef, Bir Aranjör Osman İşmen* (1998), *Bir Altın Çocuk Garo Mafyan* (1998), *Anadolu'nun Türküsünden Arabeskin Öyküsüne İbrahim Tatlıses* (1998).

ŞİİR: *Yeraltında Aşk* (2000).

HAKKINDA: Selmi Andak / Film Müziği Konusunda (Cumhuriyet, 24.6.1995), Kerem Öncül / Bir Başka Oryantalizm Edebiyatı (Virgül, sayı: 4, 1998), Şebnem Öz / Bir Müzik Adamı (Milliyet Pasha, 9.4.1999).

Ahmet Okan (Kıbrıslı)

OKAN, Ahmet (Kıbrıslı)

Şair 1952, Kıbrıs doğumlu. Lefkoşa Türk Lisesinden mezun olduktan sonra Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine girmişse de kısa bir süre sonra ayrılmak durumunda kaldı. 1970'li yıllardan itibaren çeşitli kültür sanat etkinliklerinde yer aldı. Kıbrıs'ta çıkan bazı dergilerde şiirleri yayımlandı. Kıbrıs'a özgü deyişleri şiirlerinde kullanması ve kendi üslûbunu anlatan dilini kurarak şiirde biçimlendirmesi ile dikkat çekti. Şiirlerini *Adalıyız Maviye* (1985) adlı şiir kitabında topladı.

HAKKINDA: Zübeyir Yılmaz – Ramazan Okumuş / Kıbrıs Türk Şiiri (1992).

OKAN, Ahmet (Sivaslı)

Şair. 1982, Sivas doğumlu. Öğrenimini Sivas'ta sürdürdü. Radyo ve televizyonlarda programlar hazırladı. Tiyatrolarda oyunculuk yaptı. Yazıları, kurucularından olduğu *Genç Ümit* dergisi ile *Anayurt* gazetesinde yayımlandı. Şiirlerinin bir bölümünü *Rehin Verdim Düşlerimi* (2002) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Şairle Yaşayanlar Antolojisi (2003), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

OKAN, Ali Hadi

Şair (D. 1901, Alanya / Antalya - Ö. ?). Hicivlerinde kullandığı Nefî-i Zaman mahlası kendisine Tokadizade Şekip Bey tarafından verildi. Babası Alanya Gümrük Müdürü Şeyh Ahmet Vahyi'dir. İzmir Sultanisinden (lise) sonra başladığı Darülfünun Hukuk Mektebindeki (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi) öğrenimini Ankara Hukuk Mektebinde tamamladı (1929). Küçük yaşlarda babasını kaybetmesi üzerine İzmir'de dedesinin yanına yerleşti. Dörtyol ve Adana'da yargıç olarak görev yaptı. 1944'ten sonra İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalışmaya başladı. 1960'ta emekliye ayrıldı.

Şiirlerini *Sadayı Hak, Hizmet, Yeni Asır* gibi İzmir gazeteleri ile *Yeni Mecmua, Servetifünun-Uyanış, Güneş, Akbaba, Aydede, Çınaraltı* gibi dergilerde yayımladı. Şiirlerinde hem aruz hem hece ölçülerini kullandı. Hicivleriyle tanındı.

ESERLERİ (Şiir):

Siham-ı Kazay-ı Zaman (1924), *İki Kitap* (1936), *Dünden Yapraklar* (1952).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1976-98), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

OKAN, Kenan

Eğitimci, yazar. 1928, İzmir doğumlu. Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü mezunu. Hacettepe Üniversitesinde lisans tamamladı. Aynı yerden Eğitim Yönetimi Bilim Uzmanlığı, Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünde Kamu Yönetimi Bilim Uzmanlığı diplomalarını aldı. Senirkent Ortaokulu, Gönen İlköğretmen Okulu ve Isparta Lisesinde fizik-kimya öğretmenliği yaptı. 1962'de MEB Ders Aletleri Yapım Merkezini kurmakla görevlendirildi. Burada 1968 yılına kadar araştırmacı ve laboratuar şefi olarak görev yaptı. 1968'de Planlama Araştırma ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığında şube müdürü ve başkan yardımcısı oldu. Test Araştırma Merkezi ve 5. Akşam Sanat Okulu ve döner sermayesini kurdu. 1974'te Mektupla Öğretim Genel Müdürlüğünü kurmakla görevlendirildi. 1975'te YAYKUR uygulamasının planlamasını yaptı ve Açık Öğretim Daire Başkanı oldu. Açık öğretim sistemini Türkiye'de yükseköğretim alanındaki ilk uygulamaları başlattı. Radyo ve televizyonla eğitime öncülük etti. *Mektupla Öğretim* dergisini çıkardı, *Millî Eğitim* dergisinin kurucuları arasında yer aldı. 1976'da geçtiği Gazi Eğitim Enstitüsünde fen bilgisi özel öğretim, eğitim ekonomisi, eğitim planlaması derslerini okuttu. 1981'de Plan ve Prensipler Genel Müdürlüğünü, 1982'de Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulunu kurmakla görevlendirildi ve bu birimin başkanlığını yaptı. 1983 yılında kendi isteği ile emekliye ayrıldı.

Kenan Okan

Kenan Okan, emekli olduğu yıl TODAİE'de araştırmacı olarak görev aldı. 1989'da KAYA Projesinde araştırmacı olarak dokuz araştırma yaptı. 1985-89 yılları arasında danışmanlık görevinde bulunduğu TÜBİTAK Genel Sekreterliğinde Bütçe Plan Dairesini kurdu; dört yıl bu birimin müdürlüğünü yürüttü. 1990 yılında TÜBİTAK Gebze Marmara Araştırma Merkezinde danışman olarak görev yaptı ve burada Enformatik Bölümünü kurdu ve bu bölümün başkanlığını yaptı. İstanbul Teknik Üniversitesi Vakfında görev aldı ve askerî bir projede yöneticilik yaptı. Milli Eğitim Bakanlığı Beşevler Sağlık Eğitim Merkezini Koruma ve Yaşatma Derneğinin, 1995'te Milli Eğitim Sağlık Eğitimi Vakfının kurulmasını gerçekleştirdi. O tarihten itibaren bu vakfın Merkez Yönetim Kurulu Başkanlığını yürüttü. Radyo ve televizyonda eğitim programları hazırladı.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Okan'ın makaleleri 1953'ten itibaren *Yeni Okul* (1953), *Demet, Gayret, Doğan Kardeş, Çağdaş, Eğitim, İlköğretim, Millî Eğitim, Uçan Türk, Mektupla Öğretim* dergileri ile *Isparta İnkılap, Isparta Demokrat, Müstakil Tavşanlı, Kütahya Ekspres, Milliyet, Akçakoca Sahil* gazeteleri ve *MESEV Haber Bülteni*'nde yayımlandı. Ayrıca *Türk Ansiklopedisi*'nde millî eğitim konularında çeşitli maddeleri yazdı. Ders kitapları, fen bilimleri ve eğitim teknolojisi alanındaki kitaplarıyla; ayrıca kolektif eserler ve bakanlık ve üniversiteler için isimsiz basılan kitaplar ve teksirler ile birlikte yüz yetmiş dördün üzerindedir. Bazı eserleri kitaplaşmamış, çeşitli gazetelerde tefrika edilmiştir. Kendisine Akçakoca Fahri Hemşehrilik beratı verilmiştir (2001).

BAŞLICA ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME:

Isparta'da Tarihi Eserler (1960), *Isparta'da Gül ve Gülyağı* (1960), *Atatürk ve Eğitim* (1968), *Atatürk İlkeleri ve Eğitimde Çağdaşlaşma* (M. Rahmi Balaban'dan sad. 1968), *Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Sistemi Üzerinde Bir İnceleme* (1971), *Türkiye'de Alfabesizlikle Savaş Konusunda Bir İnceleme* (1971), *Türkiye'de Yabancı Okullar Üzerinde Bir İnceleme* (1971), *Tevhidi Tedrisat Kanunu ve Meclis Müzakereleri* (1971), *Köy Muallim Mektebi Denemesi* (1971), *Eğitmen Denemesi Üzerinde Bir İnceleme* (1971), *Türkiye'de İlköğretim* (1971), *Orta Öğretimde Öğretmen Sorunu* (1971), *Türkiye'de Örgün Eğitim* (1972), *Yüksek Öğretimin Bu Günkü Durumu ve Sorunları* (1973), *Türkiye'de Yüksek Öğretim* (1974), *Türkiye'de Mektupla Öğretim Birinci Yıl* (1975), *Türk Spor Tarihi* (1975), *Yüksek Öğretimde Yeni Kapasite Yaratılması Hakkında Rapor* (1975), *Beden Eğitimi Teşkilat ve İdare* (1975), *Yaykur ve Eğitimde Fırsat Eşitliği* (1976), *Mustafa Necati* (1976), *Yüksek Öğretim Yokuşu* (1976), *Öğretmenin Onuru* (1977), *Atatürk ve Eğitim İlkeleri* (1981), *Türk Millî Eğitim Felsefesi* (1981), *Türk Millî Eğitim Politikası* (1981), *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar* (1981), *Eğitim Haritaları* (1981), *2000 Yılında Eğitim* (1982), *21. Yüzyılda Eğitim* (1982), *Din Eğitimi Komisyon Raporu* (1982), *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Eğitim* (1982), *Kamu Yönetimi Araştırma Genel Raporu* (1984), *Öğretmenliğe Giriş* (1988), *Ev Ödevi Hazırlama Teknikleri* (1990), *İlkokullarda Müzik Öğretimi* (1990), *Türkiye'de Yaygın Eğitim* (1992), *Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı* (1992), *Türkiye'de Ulaştırma Hizmetleri* (1993), *Başbakanlık* (1994), *Türkiye'de Sağlık Hizmetleri* (1993), *Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulları* (1993), *Türk Kamu Yönetiminde Teftiş* (1993), *Türkiye'de Araştırma Hizmetleri* (1993), *Başbakanlık Devlet Durum Merkezi* (1993), *1995'te Türk Millî Eğitimi* (1995), *Yerel Yönetimler* (özel rapor, 1995), *Başbakanlık* (özel rapor, 1995), *Diyanet İşleri Başkanlığı* (özel rapor, 1995), *Akçakoca'nın Dünü ve Bu Günü* (1997), *Isparta'nın Ekonomik Kalkınmasında Turizmin Rolü* (1998), *Isparta'nın Ekonomik Kalkınmasında Mesleki Eğitim* (1998), *Millî Eğitimde Bir Ömür Ankara* (1998), *Yurt Dışından Kesin Dönüş Yapan İşçi Çocuklarının Uyum Sorunları* (1998), *Isparta'nın Ekonomik Kalkınma Planlaması* (1998), *Kurtuluş Savaşında Akçakocalı Şehitlerimiz* (1999), *Akçakoca'nın Ekonomik Kalkınma Planlaması* (1999), *Eğitim Seferberlik Planlaması* (2000), *Millî Eğitimde İz Bırakan Eğitimciler* (2001), *Akçakoca Folkloru* (2002), *İslâm ve Sağlık* (Almancaya çevrildi, 2002).

BİYOGRAFİ: *Akçakocalı Bir Halk Ozanı - Ayşe İlhan* (2000).

ÇOCUK KİTABI: *Okumayı Öğreniyorum* (1989), *Yazmayı Öğreniyorum* (1989), *Zamanı Öğreniyorum* (1989), *Saymayı Öğreniyorum* (1989), *Zeka Oyunları* (1990).

OKAN, Oya

Toplumbilim araştırmacısı. 1959, İstanbul doğumlu. Üsküdar Amerikan Kız Lisesi (1977), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1981) mezunu. 1985 yılında İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Bilim Dalında yüksek lisans programına başladı. Aynı yıl Mimar Sinan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümüne araştırma görevlisi olarak atandı. 1987 yılında *"Sosyologlarımız ve Tarihi Gerçekler Önünde Prens Sabahaddin"* konulu teziyle yüksek lisans programını, 1994 yılında *"Batı Düşüncesinde Liberalizm ve Tarihi Koşulları"* konulu teziyle doktorasını tamamladı. Çalışmalarını 1995'te yardımcı doçent oldu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Kurumlar Sosyolojisi Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Okan'ın makaleleri *Sosyoloji* dergisinde *Sosyoloji Yıllığı*'nda yayımlandı. *Sosyoloji* dergisinin birkaç sayısında editörlük yaptı. Birçok toplantıda bildiri sundu ve konuşmalar yaptı.

ESERLERİ:

Amerika'nın Dünya Devleti Olma Çabaları ve Türkiye - 500. Yılında Amerika (ortak kitap, 1992), *Türk Müziği Genel Sosyoloji ve Metodoloji Anabilim Dalı Çalışma Günleri* (ortak kitap, 1993), *Batı Düşüncesinde Liberalizm ve Tarihi Koşulları* (2001).

OKAR, Avni

Asker, araştırmacı (D. 1895, Selanik – Ö. 19 Eylül 1962, İstanbul). İlk ve ortaöğrenimini İskeçe'de tamamladı. Liseye Selanik'te başladı. Öğrenimini Balıkesir Sultanisinde (lise) sürdürürken Balkan Savaşının çıkması üzerine naklini Harp Okuluna yaptırdı. Piyade subayı olarak İkinci Tümen Birinci Piyade Alayı ile Çanakkale'de Anafartalar Kireçtepe muharebelerine katıldı, yaralandı. Daha sonra aynı tümenle Irak muharebelerine ve İran harekâtına katıldı. Irak'tayken 1917 yılında tayyareci olmak için başvurdu, eğitim gördü. Birinci Dünya Savaşının bitimine kadar çeşitli tayyare bölüklerinde bulundu. Daha sonra İstiklâl Harbi sırasında Garp Cephesi Tayyare Bölüğüne katıldı. Sakarya Muharebelerinde Garp Cephesi Tayyare İrtibat Subaylığı görevine getirildi.

Okar, İzmir'in kurtuluşu ve Mudanya Konferansından sonra İzmir Seydiköy Hava Okulu müdür muavinliği ve uçuş amirliği, Diyarbakır Birinci Tayyare Bölüğü komutanlığı, Yeşilköy Tayyare Makinist Mektebi müdür muavinliği ve daha sonra müdürlüğü görevlerinde bulundu. Hava Müsteşarlığı İkinci Şube müdürlüğü yaparken 1934 yılında Fransa'ya tayyare ve motor fabrikalarına araştırmalar yapmaya gönderildi. 1935'te Kayseri Tayyare Fabrikası müdürlüğüne tayin edildi ve 1949'a kadar bu görevde kaldı. Aynı yıl, Hava Kuvvetleri Ordonat Dairesi başkanlığına getirildi. 1950'de kendi isteği ile albay rütbesiyle emekliye ayrıldı. Türk-İnter Makinaları Anonim Ortaklığı Adana Şube müdürlüğü görevindeyken vefat etti ve İzmir Hava Şehitliğinde toprağa verildi. *Türkiye'de Tayyarecilik 1910-1924* adlı bir kitabı vardır.

OKAY, Adil

Şair ve yazar. 1957, Antakya doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde, yükseköğrenimini Adana'da yaptı. 1981 yılında yurtdışına çıktı, 1983 yılından itibaren Paris'e yerleşti. Türkiye'ye on beş yıl sonra dönebildi. Şiir, yazı ve öykülerini; *Yazın, Türk Dili Dergisi, Fransa Postası, Alleben, Güney Rüzgârı, Önder, Amik, Ağır Ol Bay Düz Yazı, Lül, Şiirin, Güzel Yazılar, Berfin Bahar, İmgelem Çocukları, Eski, Nikbinlik* dergilerinde yayımladı.

"Okay'ın şiirleri, çocuklar ya da içindeki çocuğu 'düzen'e boğazlatmamış, ütopyalarına sırt dönmeyip, hâlâ rüya görebilen yetişkinler için kaleme alınmış... 'Şiir, yaşam biçimin benim', 'Şiirin yaşamı şiire dahil' gibi basma-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

ADİL OKAY

SAAT SANA BEŞ KALA

saat postal seslerine beş kala
haydarpaşa garında mehter marşı
seferberlik
sefilbirlik
sefirbirlik
gözyaşları
tahta bavullar
la güvernica
git ben sonra gelirim
yalanlar beyaz uçurtma

saat sana beş kala
paris st.lazar garında
kafe kruasan
ve vivaldi dört mevsim
her dilden
dinden
renkten
yüzlerce valiz
iniyor trenlerden
sen yoksun

saat bana beş kala
moskova garında
bozuk bir teypte çaykovski
ve votka
akrepler yelkovansız
makamsız tren düdükleri
ayaksız ayakkabılar
donmuş burunlar
yıldızlı kalpaklar
sen yoksun

saat bize beş kala
berlin garında
grev kokusu
boş bira kutuları
devlet
polis
üniforma
bethoven
roza lüksemburg
ve bitmeyen senfoni
mülteci pasaportları suretsiz
sen yoksun

saat onların vaktine beş kala
amsterdam garında
kafe kokain
dudaklar duman
kelimeler havaya asılı
sesler sahibini yitirmiş
mikrofonda adlar
her notadan
sen yoksun

dikkat dikkat
saatler demokrasiye beş kala
haydarpaşa garında
ses
söz
dudak
ayakkabı
valiz
pasaport
adlar
ve yıllar
sahibini arıyor

ben seni

kalıp cümlelerin dört yanımızı kuşattığı koşullarda iyi ki de alınmış...”

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Mültecinin Bunalımı* (1991), *Yolcu* (2005, *Mültecinin Bunalımı*'ndan seçilen beş öykü ile yeni öyküler).

ŞİİR: *Yeşillerini Giyin de Gel* (1996), *Hançerini Ayışığına Çalan Adam* (1999), *Kaç Kişi Kaldık* (2001), *Ah Çocuk* (2003).

HAKKINDA: Müslüm Kabadayı / Hançerini Ay Işığına Çalan Adam (Amik, Mart 2000), Şehmus Güzel / Şiirimiz Var Ama (Amik, Aralık 2001), Temel Demirer / Hançerini Ay Işığına Çalan Adam'ın Düşündürdükleri (Berfin Bahar, Şubat 2001) - Damar (Mart 2001) - Kaç Kişi Kaldık? ya da Şiir ve Hayat! (Fırat'la Yaşam, sayı: 95) - Damar (Temmuz 2003) - Kaldıraç (Ekim 2003) - Güney (Temmuz-Ağustos-Eylül 2004), Salim Turgut / Küçüklere Şiirler: Ah Çocuk (Ufukturu, Mayıs 2003), Mehmet Attila Maraş / Litterature'de Adil Okay (Oluşum-Gencse, Fransa, Kasım 2004).

Adil Okay

OKAY, Cüneyd

Araştırmacı-yazar. 1969, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi (1992) mezunu. 1996'da yüksek lisans, 2000 yılında doktora derecelerini aldı. Son dönem Osmanlı sosyal ve siyasî tarihi üzerine yazılarını; *Toplumsal Tarih, Tarih ve Toplum, Müteferrika, Yedi İklim, Türk Yurdu* dergilerinde yayımladı. *Mavi Sürgüne Doğru* adlı eseriyle Türkiye Yazarlar Birliği 2001 Biyografi Dalı Yılın Yazarı ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Osmanlı Çocuk Edebiyatında Yenileşmeler 1850-1900 (1998), *Eski Harfli Çocuk Dergileri* (1999), *Belgelerle Himaye-i Etfal Cemiyeti 1917-1923* (1999), *Osmanlı Süreli Yayınları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi* (2000), *Meşrutiyet Çocuklar* (2000), *Mavi Sürgün'e Doğru: Halikarnas Balıkçısı'nın Bilinmeyen Yılları 1921-1928* (2001), *Bir Meşrutiyet Aydını:*

Cüneyd Okay

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Nüzhet Sabit (2001), *Mavi Sürgüne Doğru* (2001), *Nüzhet Sabit Hayatı-Kişiliği-Fikirleri* (2001)

HAKKINDA: İrfan Karakoç / Çıtı Pıtı Dergiler (Virgül, sayı: 20, 1999), Nüzhet Sabit Hayatı-Kişiliği-Fikirleri (Kitap Rehberi, Aralık 2001).

OKAY, Haşim Nezihi

Şair ve yazar (D. 10 Haziran 1904, Amasya - Ö. 9 Mayıs 1998, İstanbul). Trabzon İlköğretmen Okulunu (1924), dışardan sınava girerek İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi (1930). Sinop, Zile (1933), Develi (1937) ortaokullarında Türkçe; Bursa (1942), Bandırma (1953), İstanbul (1964) liselerinde edebiyat öğretmenliği ve yöneticilik yaptı. İstanbul Atatürk Lisesinde öğretmen iken kendi isteğiyle emekliye (1969) ayrıldı. Halk edebiyatı araştırmalarıyla tanındı. Şiir ve yazıları, 1921'den itibaren *İzler* (Trabzon) dergisinde başlayarak *Servet-i Fünun* ve çeşitli dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Akşam Şarkıları* (1933), *Ilgaz* (1933), *Ömrümden Yapraklar* (1978).

ARAŞTIRMA-DERLEME: *Âşık Sümmani* (1940), *Seyrani* (1943), *Dertli* (1951), *Dadaloğlu* (1958), *Köroğlu ve Dadaloğlu* (1970).

HAKKINDA: Alpay Kabacalı / Kültürümüzden İnsan Adaları (1995), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi-Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Türk Şiiri'nden Portreler içinde (Haz. Mehmet Nuri Yardım, 2001), Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

HAŞİM NEZİHİ OKAY

HAYAL

Takvimden bir yaprak kopardım kızım
Ömründen bir günün gitti diye yan
Bu günden kalacak ne anda kızım
Bir yığın hatıra bir siyah duman

Bu akşam bembeyaz perdelerimi
Yine sen erkenden indir elinle
Ve sonra koltuğa bırak kendini
Odanda bir lahza sükutu dinle

Saatler uzar da sabaha yakın
Ansızın gözlerin dolarsa yaşla
Odanda bir hayal bekle ve bakın
Titreyen sesinle bir şarkı başla

Bir gölge görürsen kızım o anda
Yaklaşan hayale sakın deme kim
Böyle hep geç vakit sıcak odanda
Dolaşan o hayal bil ki hep benim

HAŞİM NEZİHİ OKAY

ŞARKI KIT'ASI

Günlerce uzak kalmış iken sözlerinizden
Akşam yine bahsettik elâ gözlerinizden
Gelsin diye bir taze heves meclise sizden
Akşam yine bahsettik elâ, gözlerinizden

ŞARKI KIT'ASI

Üzgün ve kırılmış gibi gördüm seni dün de
Bir gizli melâlin izi saklıydı yüzünde
Akşamları benzer bir elem var bu sözünde
Bir gizli melâlin izi saklıydı yüzünde

OKAY, M. Vedat

Bürokrat. 28 Mayıs 1926, İzmit doğumlu. 1949'da Siyasal Bilgiler Okulunu bitirdi. Çeşitli beldelerde kaymakam vekili ve kaymakam olarak görev yaptı. *Belgelere Göre Eceabad Kılavuzu* adlı ortak eserde imzası vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968).

OKAY, Orhan

Edebiyat tarihçisi. 26 Ocak 1931, İstanbul doğumlu. Tam adı Mehmet Orhan Okay. S.F. Kâhyaoğlu imzasını da kullandı. Fatih 17. İlkokul (Muallim Naci İlkokulu, 1943), Edirnekapı Ortaokulu (1947), Vefa Lisesi (1950), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1955) ve İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1955) mezunu. 1955 yılında Artvin Lisesinde edebiyat öğretmeni olarak meslek hayatına girdi. Askerlik görevini Merzifon Astsubay Okulunda Türkçe öğretmeni olarak (1957) yaptı. Daha sonra tayin edildiği Diyarbakır Ziya Gökalp Lisesinde iki yıl öğretmen olarak çalıştı (1957-59). Erzurum Atatürk Üniversitesinin o yıl yeni açılan Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne Yeni Türk Edebiyatı asistanı olarak girdi. 1963'te *"Beşir Fuad, Türkiye'de Pozitivizmin ve Natüralizmin Mübeşşiri"* adlı çalışmasıyla edebiyat doktoru oldu. Bir süre Paris'te bulunarak "Fransız Basınında Osmanlı'nın Batılılaşması" konusu üzerinde (1963-65) çalıştı. 1975'te doçent, 1988'de profesör oldu. 1994 yılına kadar çalıştığı Atatürk Üniversitesinden Sakarya Üniversitesine geçti. 1996 yılında kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Üç yıl Fatih Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalıştı. Çalışmalarını *TDV İslâm Ansiklopedisi*'nde danışma kurulu üyesi ve redaktör olarak sürdürdü.

Yazı hayatına *Türk Sanatı* dergisindeki *"İfadenin Masuniyeti"* (1953)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ORHAN OKAY

SAN'AT VE HAYAT

Kabaca bir tasnifi yapılmak istenirse insan hareketlerinin başlıca dört gayeye çevrilmiş olduğu görülür. Bunlardan biri, gayesi insanın kendisine kendi menfaatlerine yönelmiş olan hareketlerdir ki bunları menfaat adı altında toplayabiliriz. İkinci tip hareketlerin gayesi kendinden başka insanlardır. Buna da fazilet, iyilik etmek duygusu diyebiliriz. Üçüncü çeşit hareket, gayesi hakikati bulmak olan hareketlerdir ki bunları da ilim adı altında toplayabiliriz. Nihayet dördüncü bir gaye güden hareketlerimiz var. Güzel san'atların çeşitli kollarını meydana getiren bu hareketleri de gayesi güzeli bulmak olan hareketler diye vasıflandırıyoruz. Hiç bir insan bu dört hareketin herhangi birine yabancı kalmış değildir. Hepsine karşı az çok bir temayülü vardır. Birinci gruptaki hareketler, doğrudan doğruya kendi sahsını gaye edindiği için, yani günlük menfaatlerin dışına çıkamadığı için terbiyenin gayesi bunları azamî haddine indirmek ve diğer üç gruptaki hareketleri meydana getiren duyguları geliştirmek olmuştur. Böylece insan üç ulvî duygu vasıtasıyla, gerçek duygusunun, iyilik duygusunun ve güzellik duygusunun vasıtasıyla üç ulvî gayeye, yahud bir gayenin üç görünüşüne varmağa çalışmıştır. Mutlak güzel, mutlak iyi ve mutlak doğru. Hakikati arayanlar âlim, iyiyi arayanlar veli, güzeli arayanlar ise san'atkâr olmuşdur. Bunların hiç birine sahip olmayıp sadece günlük menfaatlerin endişesiyle hareket edenler ise sonsuzluk duygusunu hissetmemiş olanlardır. İhtimal ki onların bir çoğu tüccar olmaktadır.

Biz bu günkü seminerimizde insanın hiç bir kayda bağlı olmaksızın güzeli arama ve araştırmasının, tek kelimeyle san'atın, hayat ile olan münasebetleri üzerinde konuşacağız.

San'atkârın hayat karşısındaki davranışlarını tetkik edecek olursak bunların başlıca iki grupda toplanmış olduklarını görürüz. San'atkârın hayat karşısındaki davranışları bu iki gruptan birine girmektedir. Hayata koşmak ve hayatdan kaçmak.

Hayata koşan san'atkârların çoğu, hayatın üstünde bağlanacak değerler bulamayan sanatkârlardır. Bununla beraber bunların arasında da birbirine tamimiyle zıd görüşlerle hayata bağlananlar vardır. Izdırabla bağlananlar, zevkle bağlananlar, insanları sevenler ve, cemiyete doğru koşanlar, insanlardan nefret edenler ve kalabalıkdan kaçanlar gibi.

Hayata koşanların başında Alman filozofu ve san'atkârı Nietzsche'yi görüyoruz. Hayatın bütün azab ve ızdıraplarını yüklenerek yaşamayı terennüm eden Nietzsche, insanı, iradesiyle varlığının üzerinde bir hayat yaşamaya davet etmektedir. Apollon ve Diyonizos sembolleri, onun hayata karşı olan aşkının ifadesidir. Birinci rüyayı, ikinci kudret irâdesini temsil etmektedir. Cemiyet ise insanın hür olarak yaşamasına mâni olmaktadır. Ahlâkın kaideleri ferdi bağlamaktadır. Bu sebeple insanın kendisinden üstün bir hayat yaşaması için ahlâkın dışına, çıkması ve cemiyetden uzaklaşması lâzımdır. Böylelikle Nietzsche'nin (üstün insan) tipi meydana gelir. "Üstün İnsanlar Cemiyet içinden uzaklaşınız" diyordu Nietzsche, bir immoralist daha doğrusu bir amoralist'dir. Hayatın karşı koşusunu gösteren en mühim eserlerinden biri de (Zardüşt Böyle Dedi) isimli kitabıdır. Bu kitabda insana kalabalıkdan uzaklaşmayı, kendi kendisini ızdırapla yaratmayı, tavsiye eder:

"Kendini kendi alevinde yakmaya mecbursun! Kül haline gelmeden nasıl yenileşeceksin?"

"Üstün insan hayatın gayesidir. İnsan kirli bir seldir, ve kirlenmeden kirli bir seli içine alabilmek için deniz olmak gerektir. Üstün insan bu denizdir. Dili de sizi yalayacak olan yıldırım nedir? Sizi aşılaması lâzım gelen delilik nerededir? Üstün insan bu yıldırımdır. Üstün insan bu cinnetdir."

Nietzsche, nihayet hayâtının son senelerinde delirerek ölmüşdür.

Yine hayata koşan Fransız san'atkâr ve filozofu Guyau, hayatın bizden taşıp etrafa yayılmasında ahlâkın ve san'atın idealini buluyordu. San'atı bu görüşle "gören - estetiğe dâir, Musır Estetik, Sosyolojik Noktai Nazardan San'at, Yarının Dinsizliği gibi eserleri dışında - Bir Filozofun Şiirleri isimli şiir kitabında hayata koşmayı terennüm etmektedir. Fakat bu koşuş Nietzsche'de olduğu gibi ızdırab ve irâde ile yüklü değil hayatın tatlılıklarına, tabiatın güzelliklerine doğru bir koşuşdur. Sürur, neş'e, saadet, satıhda kalış, şekiller, renkler letafet, temaşa zevki... işte, Guyau'nun san'atında bulunan unsurlar. Guyau'ya göre san'at bizim bütün hayatımızın enginliği ve şiddetidir. San'atın prensipi, hayatın tâ kendisidir. Güzel, hayatın tam bir suretde idrâkidir. Dolu ve kuvvetli bir ömür sürmek, esasen estetik bir şeydir. San'at teksif edilmiş hayatdır. Hayat san'atın hakiki gayesidir. Daha kolay, daha şiddetli, ve engin bir hayat duygusu olan her yerde güzellik vardır. San'at insanlığın maddî ve manevî bütün mevcudiyetine karışmış bulunmalıdır.

Asrımızda hayata koşan san'atkârların en müfridi André Gide oldu. Daha evvel Schelegel, Stendal, George Sand ve Andre Maurois gibi san'atkârlar eski Yunan filozoflarından Epicure'ün zevk ahlâkını terennüm ederek yeni bir Hedonisme kurmuşlardı. Gide ise ahlâkın tamamiyle dışına çıkarak İmmoralisme'ini kurdu. Esasında Gide'nin hayatı birbirine zıd iki devre göstermektedir. Birinci devrede Dar kapı, Elhac ve Senfoni Pastoral romanlarının müellifidir. Burada Gide'yi mistik bir san'atkâr olarak görmekteyiz. Bu devrede o, konuşmamızın ikinci kısmında göreceğimiz hayatdan kaçan san'atkârların, hattâ hayattan kaçıp sonsuzluğa sığınan sanatkârların zümresine girer. Fakat Gide'nin Afrika seyahatinden sonra her şey değişir. O bütün zevkleriyle hayatı yaşıyan, hayatın üzerine çıkamıyan ve hayatta koşan muharirlerin arasına girmişdir. Fakat buradaki hayatın koşuşda da ne Nietzsche gibi ızdırab ve irâde, ne de Guyau gibi tabiatı kucaklayan kalbi bir neş'e vardır. Egzotik bir dünyada yaşayan, arzularını tatminden başka bir şey düşünmiyen, irâdesiz, bir böcek hayatı... İşte onun hemen bütün zevk felsefesini döktüğü kitabı olan "Dünya Nimetleri"nin kahramanı. Orada hayat ne mazidir, ne de istikbâl. Bütün mesele anı yaşamak ve bu yaşayışı bütün hazlarıyla duymakdır. Dünya Nimetlerinde bütün bedeni itinalar tebeil edilmektedir. Coryidon isimli kitabında ise cinsî sapıklıkların müdafiidir, bunun felsefesini yapar.

Onun hayata bu şekilde koşusu Şark edebiyatında çok evvelden beri işlenmiştir. El-Maarri, Ömer Hayyâm ve Hafız Şirazi bunların başında gelmektedir. Şark edebiyatında hayata karşı sevgiyi ilk terennüm eden şairler İslâmiyete tekaddüm eden senelerde Câhiliye Devri Arablarında mualleka şairleri olmuştur. Bununla beraber bunlarınki pastoral bir şiirden fazla bir şey değildir. (....)

(Sanat ve Hayat, 1956)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İLMİN BEREKETİ ESERLERDE IŞIR

M. Fatih Andı

Prof. Dr. Orhan Okay portresi, Türk edebiyat, düşünce ve eğitim hayatında, bilgiyi sanatın zengin dünyasından süzüp çıkaran okumalar, "müdekkik" araştırmalar ve eskilerin deyimiyle "müşkâfâne" incelemelerle, elli yılı bulan bir sürede dervişâne sabrın, pişirici çilenin ve inşa edici emeğin çizdiği bir akademisyen portresi olarak öne çıkar. Tabiidir ki, bu akademik portenin kendisini dışarıya gösteren iki yönü vardır: Hocalık ve bilim adamlığı...

Orhan Okay, öncelikle, 1959'da Erzurum'da başlayıp bugüne kadar gelen zaman diliminde yüzlerce ve binlerce genci, Türk edebiyatını ve kültürünü öğretecek ve anlatacak kişiler olarak eğitim hayatına hazırlayan "hoca"lardan birisidir. Bunlar arasında yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin varlığı öne çıkar. Çünkü kendisi de akademik hayatın içerisinde hocalık görevini ifa etmek amacı ile yetiştirilen bu öğrencilerin bir akademisyen hocanın meslek hayatında özel bir yeri vardır. Prof. Dr. Orhan Okay Hocanın ise bu yetiştiriciliğ konusunda feyizli ve başarılı bir emeğin sahibi olduğunu söylemek gerekmektedir.

Bir akademisyenin "bilim adamlığı" cephesi ise, kaleminin ortaya koydukları ile kendisini gösterir. Orhan Okay için bu cephe de, en az birinci cephe kadar feyizli ve bereketlidir. Daha 1955'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde bitirme tezi olarak hazırladığı (ve 1971'de, Erzurum'da Abdülhak Hamid'in Romantizmi adıyla basılan) Abdülhak Hamid'in Eserlerinde Muhayyilenin Tezahür Şekilleri isimli çalışmadan başlayarak, 2005'in Kasım'ında yayımlanan Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı isimli eserе kadar onlarca kitap ve yüzlerce makaleden oluşan yayın faaliyeti, bu feyiz ve bereketin neşv ü nemaları ile doludur. Diyebiliriz ki, Hamid'e dair bu ilk çalışmasından itibaren, akademik hayatın merdivenlerini, (kendisinin üzerine ayrı bir önemle eğildiği) Haşım'ın "Merdiven" şiirindekini andırır bir biçimde "ağır ağır çıkma"ya başlayan Okay'ın bugün geldiği nokta, yine Haşim'in dediği gibi "eteklerinde güneş rengi bir yığın yaprak"la doluluktur. Onun, Türk edebiyatının ve kültürünün günün nesillerinin ilgisizliği yüzünden hızla geçmişe savrulan değerlerinden topladığı ve kaybolup gitmekten kurtardığı eserlerinin, isimlerinin ve meselelerinin anlatıldığı, incelendiği her bir eser, kültürel bir hazanın sert esen rüzgarlarından kurtarılmış birer yaprak'tır aslında. (...)

Ve en yakın eser olarak, Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı isimli hacimli eser. Kasım 2005 tarihinde okuyucunun karşısına çıkan bu kitap, hocanın değişik vesilelerle yazdığı ve farklı yerlerde yayımladığı Yeni Türk Edebiyatı'nın çeşitli dönem, şahıs ve meselelerini inceleyen, ortaya koyan, çözümleyen uzun soluklu yazılarının, bir kitap bütünlüğü ve birbirini izleme düşüncesi ile bir araya getirilmiş şeklidir. Yazarının da söylediği gibi, edebiyatımızın "bir takım meselelerini yeniden gözden geçirme, yorumlama ve belki de bir takım hususlarda bazı değer yargılarında bulunma" cehdinin ürünüdür.

Bu kitapla birlikte, sayısı on dördü bulan bu eser varlığı, bilgiyi kişinin kafasına yüklediklerі değil, kafasından çıkarabildikleri, yani bir yüklenme değil yükleyebilme kapasitesi ve gücü olarak gören anlayışın bir ispatı olarak kaşımızda durmaktadır. 2000'den bu yana yayımlananlara baktığımızda ise, Okay Hocanın son beş yılda altı kitapla Türk kültür ve edebiyat dünyasına bilgiler taşıdığını görürüz. Temennimiz bu eserlerin, hocanın yaşıyla birlikte bereketlenerek, kafalarda ve gönüllerde çoğalmasıdır.

(*Kubbealtı Akademi Mecmuası*, Ocak 2006)

adlı makalesiyle başlayan Orhan Okay'ın beş yüzden fazla ilmi makale ve deneme yazısı; *İstanbul, Hareket, Türk Dili, Türk Edebiyatı, Türk Yurdu, Türk Kültürü, Milli Kültür, Dergâh, Yedi İklim, Kaşgar, Hece, Zaman* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. Kırk dört yıllık öğretmenlik ve öğretim üyeliği, verdiği lisans ve lisansüstü dersler ve yönettiği yüksek lisans ve doktora çalışmaları, verdiği konferanslar ve katıldığı sempozyumlarla alanında önemli bir yere sahiptir. 1976'da *Batı Medeniyeti Karşısında Ahmed Midhat Efendi* adlı eseriyle Türkiye Milli Kültür Vakfı İnceleme Ödülünü, 1991'de *Sanat ve Edebiyat Yazıları* adlı eseriyle Türkiye Yazarlar Birliği Tenkit Ödülünü, 1996'da Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Kültür Adamı Ödülünü, 1998'de Kombassan Vakfı Mevlâna Büyük Ödülleri Edebiyat Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Sanat ve Hayat (1956), *Beşir Fuad İlk Türk Pozitivist ve Natüralisti* (1969), *Abdülhak Hamid'in Romantizmi* (1971), *Batı Medeniyeti Karşısında Ahmed Midhat Efendi* (1975), *Şeyh Galib-Hüsn ü Aşk* (Hüseyin Ayan'la, 1975), *Necip Fazıl Kısakürek* (1987), *Mehmed Akif-Bir Karakter Heykelinin Anatomisi* (1989), *Sanat ve Edebiyat Yazıları* (1990), *Kültür ve Edebiyat Dünyamızdan* (1991), *Konuşmalar* (1998), *Ahmed Hamdi Tanpınar* (1999), *Kendi Sesinin Yankısı-Necip Fazıl Kısakürek* (2001), *Silik Fotoğraflar* (2001), *Bir Başka İstanbul* (2002), *Mehmet Kaplan'dan Hatıralar Mektuplar* (2003).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Beşir Ayvazoğlu / Erzurum'un "İstanbullu Hoca"sı Orhan Okay (Defterimde Kırk Süret, 3. bas., 1999, s. 98-101), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

OKAY, Süleyman

Şair ve yazar (D. 1928, Antakya - Ö. 20 Eylül 1999, Antakya). Şair Arif Okay'ın babasıdır. İlk ve ortaokulu memleketinde okudu, lise birinci sınıftan ayrılarak çalışma hayatına atıldı. Bir süre kâtiplik, puantörlük, sürveyanlık gibi çeşitli işlerde çalıştı. 1953'te Kırıkhan Nüfus Memuru olarak memurluğa başladı. Görevini Samandağ Nüfus Dairesi, Antakya Sağlık Dairesi ve Hatay Dairesi'nde sürdürerek 1977 yılında emekliye ayrıldı. 1978'de Okay Matbaasını kurdu. 1980'li yılların sonu ve 1990'lı yılların başlarında Halkevi ve İnsan Hakları Derneğinde kurucu başkanlık ve yöneticilik yaptı. 12 Mart (1971) ve 12 Eylül (1980) dönemlerinde baskı gördü, matbaası dört kez kapatıldı. Sağlığı bozulduğundan tedavi için İstanbul'a sık sık gitti.

Okay'ın ilk şiirleri 1947 yılında *Atayolu* gazetesi ile *Ürün* (Adana) ve *Kaynak* (Ankara) dergilerinde yer aldı. Şiirleri 1960'lı yıllarda *Ataç, Yelken,*

Süleyman Okay

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

SÜLEYMAN OKAY

APAÇİ TÜRKÜLERİ II

İki kanlı göl gibiydi gözlerin
ölüm kokuyordun
Roberto Walt Street'ten dönüyordum yorgun
soyulmuş çıplak

Benim Ogi Apaçilerden
tamtamlı anı
kestim kara saçlarımı kestim uğur tüyümü
soyut bir gölgeyim peşinde büyüyen
benim ben üç çatal arasından kurtulan

Walt Street'te ıslıklı günler
kıran kırana
seni gördüm yitirdim
bir namlı ağzınca kara
dumandın üstünde ışıklarımın

Olgun gecelerde yalnız ve kovboylu bir yaz
parmaklarımda anıların olumlu sertliği
diyelim bir güzel çirkinlik
yağmurlu sabahlarda ilk uyanan

Konut bir düşle geliyorum yanlışlığına
güllerin katmerlisi çizgiler
bir sessiz bakış
sonra cambazlığın ceplerden kasalara

Bir bilsen yangınlığımı Roberto
bir bilsen
ben yaşayan kiniyim Apaçilerin
bir bilsen bir bilsen
bir bulsam seni
(*Yeditepe*, 1968; *Hoşçakalın Dostlarım*)

Yeditepe, Yeni Edebiyat, Türk Edebiyatı Yıllığı (1964), *Varlık Yıllığı* (1964, 1965), *May, Dönem, Ilgaz, Hakimiyet Sanat, Ozanca, Yansıma, Önder, Güney Rüzgârı* dergilerinde; 1970'li yıllarda *Yeni Edebiyat, Ilgaz, Yansıma, Ozanca, Hakimiyet Sanat* dergileriyle *Denge* ve *Çağrı* gazetelerinde; sonraki yıllarda *Yaba Öykü, Güney Uyanış, Güney Rüzgârı, Hatayda Önder, Hatay Belleten* (İHD yayını) dergilerinde yayımlandı. Antakyalı şair arkadaşları olan Ali Yüce, Arif Coşkun ve Sabahattin Yalkın ile bir edebiyat çevresi oluşturdu.

1946 yılında *Toprak* dergisi tarafından düzenlenen şiir yarışmasında "*Yaşıyoruz*" adlı şiiri ile ikinci oldu.

Süleyman Okay'ın öyküleri 2004 yılında çocukları (Arif, Adil, Hürriyet) tarafından *Hişşt!* adlı kitapta toplandı. Ölümünün beşinci yılı nedeniyle yine 2004 yılında çocukları ve Edebiyatçılar Derneği tarafından ortak olarak "Süleyman Okay Şiir Yarışması" düzenlendi.

"Sözcüklere can katmak, şairin şiirine kendisini katması anlamını taşır. Bu da zenginlik ister. (...) Süleyman Okay bunu gerçekten şiire yaraşır biçimde yapmış olmasına karşın, edebiyat ortamında adı, hak ettiği yerde olmayan şairlerden biridir. Acının dibe vurduğu İkinci Dünya Savaşı yılların da gençliğini sürmüş, savaşın bittiği, baskının ise yeniden ayağa kalktığı tek parti döneminde ilk şiirlerini yayınlamaya başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı yılları, bugünden bakınca hakkıyla çözümlenmemiş bir resim olarak durur. Mehmed Kemal'in "Acılı Kuşak" olarak tanımladığı bu dönemde, hayatın her alanı abluka altındadır. (...) Üç darbenin de tanıklığını yapan şair dizeleriyle (koşulların) topluma yansımasını da ustaca dile getirmektedir." (Güngör Gençay)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Mermi Konuşuyor* (1980), *Sevda Tutuklanamaz* (1988), *Şakayık* (1999), *Hoşçakalın Dostlarım* (önceki kitaplara girmeyen şiirleri, 2001).

ÖYKÜ: *Hişşt!* (2004).

HAKKINDA: Nevruz Uğur / Gündemimizi Yakan Şair: Süleyman Okay (Hatay'da Önder dergisi, Ekim 1999), Mehmet Ali Solak / Rahat Uyu Süleyman Abi (Güney Rüzgarı, Ekim- Kasım 1999), Sabahattin Yalkın / Dirençli Şair Süleyman Okay (Damar dergisi, Kasım 1999), Arif Okay – "Onun Ardından Bölük Pörçük (Hatay'da Önder, Eylül 2000), Öteki-siz dergisi (Haziran 2001), Sol dergisi (Eylül 2001), Sabahattin Yalkın / Kardeşim Süleyman (Amik dergisi, Ekim 2001), Yaba Edebiyat (Mayıs-Haziran 2002), Arif Okay / İki Ansiklopedi ve Görüşler (Hatay gazetesi, 27.4.2002), Güngör Gençay / Hayatı Şiirlerle Güzelleyen İnsan (Hişşt!! içinde, 2004).

SÜLEYMAN OKAY

APAÇİ TÜRKÜLERİ I

Roberto Mau Mauları unuttun mu
hani bir gün o kovboy gücünle
ocaklarına incir çekirdeği diktiğin

Dudaklarının ölümcül bükülüşü
yaldızlı mahmuzların
Ormanları çirkinliğin doldurmuştu
başımdaki uğur tüyümdü
ilk vurduğun
sonra nişanlım
sonra kızlığım

Nerdesin Roberto ben
son Ogisiyim Apaçilerin
kirlettiğin yarınımı şimdi
Newyork sokaklarında arıyorum

Duvarlı coplu kapılarımızdan
eski bir çığlık çoğalarak dökülüyor
tüm doğanın yoksul çocukları üstüne

Bilemezsin pusudaki yangınlığımı bilemezsin
düşüncelerimin resmini çekemezsin Roberto
(*Yeditepe*, Eylül 1966)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

OKAY, Vahap

Eğitimci, yazar (D. 1911, Altunhisar / Niğde – Ö. 20 Mart 2006). İlköğrenimini Bor Numune İlkokulunda, ortaöğrenimini Adana Öğretmen Okulunda (1933) tamamladı. Van ve Konya'da öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. 1944'te öğretmenlikten ayrılarak Sümerbank İzmir Alım-Satım Müessesesinde Muhaberat Şefi olarak çalışmaya başladı. 1934'te vatanî görevini yaptıktan sonra da birkaç kez askere alındı. Atatürk'ün muhafız alay komutanı Orgeneral İsmail Hakkı Tekçe'nin yanında üsteğmen olarak görev yaptı. 1947 yılında İstanbul Mahmutpaşa'da ticaretle uğraşırken İstanbul Özel Gazetecilik Okulunu (1950), İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsünü bitirdi. *Kolay İlan* gazetesini yayımladı (1953). Aynı yıl Hakkı Tarık Us yönetimindeki Türk Basın Birliği Denetim Kuruluna seçildi. Okay Yayınevi ile Okay Kağıt Ticareti ve Saffet Matbaasını kurdu (1957). 1968'den itibaren Türkiye Turizm Yazarları ve Gazetecileri Derneği saymanlığı ve Genel Sekreterliğini, sonra da başkanlığını yaptı. Vahap Okay'ın yazıları eşitli gazete ve dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ (Folklor):

Modern Propaganda, Kör Kızın Aynası, Anadolu Konuşuyor (2 cilt), *Ne Dediler, Sancılı Çağ, Ben Feleği Nasıl Yendim Vassıossun* (Varsınolsun).

HAKKINDA: İsmail Özmel / Dünden Bugüne Niğde'li Şair ve Yazarlar (1990).

OKCU, Abdülmecit

Temel İslâmi bilimler araştırmacısı. 1 Kasım 1955, Erzurum doğumlu. Ali Ravi İlkokulu (1968), Erzurum İmam Hatip Lisesi (1974), Atatürk Lisesi (1975), Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi (1979) mezunu. Çalışma hayatına Ankara'da, Tarım Bakanlığında memur olarak başladı. 1993 yılında Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine okutman olarak atandı. Yüksek lisansını 1995'te *"İbn Âmir'in Kıraatı ve Kıraatının Hüccetleri"* konulu teziyle; doktorasını da 2000 yılında *"Kıraat Açısından Taberî ve Tefsiri"* teziyle tamamladı.

Abdülmecit Okcu

Okcu, yardımcı doçent olarak Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü Tefsir (Kıraat) Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak çalıştı. Makaleleri, 2001 yılından itibaren *EKEV Akademi, AÜ İlâhiyat Fakültesi* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Esbâbu Vurûdi'l-Hadis - Hadisler ve Sebepleri (Celâlettin es-Suyûti'den çev., 1996), *Kur'an ve Kıraat* (İbnü'l-Cezeri'den tahriç ve notlandırılmış çev., 2001).

Naci Okcu

OKCU, Naci

Edebiyat araştırmacısı. 1943, Erzurum doğumlu. Erzurum Valihafizpaşa İlkokulu (1955), Erzurum İmam Hatip Okulu (1962), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1967) mezunu. Memurluğa 1969'da Atatürk Üniversitesi Kütüphane Daire Başkanlığında başladı. Daha sonra Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesinde okutman oldu. Doktorasını 1978'de *"Şeyh Galib'in Divânı ile Hüsnü Aşk'ında Dini ve Tasavvufi Unsurlar"* konulu teziyle İslâmi İlimler Fakültesinde verdi. Aynı yerde 1982'de yardımcı doçent, 1984'te *"Divan Şiirine Kaynaklık Eden Ayet ve Hadisler"* çalışmasıyla doçent, 1989'da profesör oldu. Çalışmalarını Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi ve bölüm başkanı olarak sürdürdü. Ayrıca Fakülte dekanlığı, anabilim dalı başkanlığı, Fakülte Kurulu üyeliği, Fakülte Yönetim Kurulu üyeliği görevlerinde bulundu. *Şeyh Galib, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri, Şiirlerinin Umûmi Tahlili ve Divânın Tenkidli Metni* adlı bir basılı eseri vardır.

OKÇAY, Hale

Toplumbilim araştırmacısı. 1959 doğumlu. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1981) mezunu. Yüksek lisansını "Çalışma *yan Evli Kadınlarda Yaşam Biçimi"* tezi ile (1985) ve doktorasını *"Kentleşme Sürecinde Evli Kadının Dinsel Tutum, Değer ve Davranışlarında Meydana Gelen Geğişmeler: İzmir-Karşıyaka Örneği"* adlı tezi ile (1991) aynı yerde tamamladı. 1992'de yardımcı doçent oldu. Aynı eğitim kurumunda Sosyoloji Bölümü Genel Sosyoloji ve Metodoloji Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak çalıştı.

Okçay makalelerini 1989 yılından itibaren *Sosyoloji Dergisi*'nde yayımlandı. *Ailede Eşlerarası İlişkiler: Ailede Etkileşim* (1993) adlı bir basılı eseri vardır. Sosyoloji Derneği üyesidir.

OKÇU, Ömer

Bkz. HEKİMOĞLU İSMAİL

OKER, Celil

Romancı. 14 Eylül 1952, Kayseri doğumlu. Tam adı Celil Remzi Oker. Tarsus Amerikan Koleji (1971) ve Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdikten (1979) sonra ansiklopedilerde madde yazarlığı, çevirmenlik ve reklam metni yazarlığı yaptı. 1998 yılından itibaren İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Öyküleri, *Yarın* dergisinde yer aldı. Son yıllarda polisiye romanlarıyla tanındı. *Çıplak Ceset* adlı eseri ile 1999 Kaktüs Kahvesi Polisiye Roman Yarışmasında birincilik ödülünü aldı.

ESERLERİ (Roman):

Çıplak Ceset (1999), *Kramponlu Ceset* (1999), *Bin Lotluk Ceset* (2000), *Rol Çalan Ceset* (2001), *Son Ceset* (2004), *Beşpeşe* (Bülent Erkmen, Murathan Mungan, Pınar Kür, Elif Şafak, Faruk Ulay'la, 2004).

HAKKINDA: Ömer Türkeş / Kramponlu Ceset (Virgül, Nisan 2000), H. Tüzel / Artık Saatler Ondan Yana (Radikal, 9.8.2000), Mustafa Arslantunalı / Sahi Bizde Niye Polisiye Yoktu? - Ömer Türkeş - Aksu Bora / Mütevazı Bir Detektif (Virgül, Ekim 2000), TBE Ansiklopedisi (2. bas. c. 2, 2003), Sema Arslan / Beşi Bir Romanda! (Milliyet Sanat, Haziran 2004), Elif Tunca / 'Beşpeşe' Ciddi Bir Oyun Yazdılar (Zaman, 12.7.2004).

Celil Oker

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

OKİÇ, M. Tayyib

İlâhiyatçı, yazar. (D. 1 Aralık 1902, Graçanitsa / Tuzla / Bosna - Ö. 9 Mart 1977). Tam adı Muhammed Tayyib Okiç. İlkokulu doğduğu bölgede (1913), rüştiyeyi (ortaokul) Saraybosna'da (1916) bitirdi. 1920'de Saraybosna İlâhiyat Kolejinden diploma aldı. 1925'te İlâhiyat Mektebi-İslâm Hukuku bölümünü bitirdi. Ayrıca 1926'da Zagreb Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Latin Dili ve Edebiyatı kursunu tamamladı. Öğrenim hayatına Fransa'da devam etti ve 1928'de Paris Ecole Nationale des Langues Orientales Vivantes'ten Arap ve Türk Dili diplomaları, 1930'da aynı okuldan Fars Dili ve Edebiyatı diploması aldı. Bu arada 1929'da Sorbonne Üniversitesi Edebiyat Fakültesini bitirdi. Daha sonra Yugoslavya'ya döndü ve 1930'da Belgrad Üniversitesi Hukuk Fakültesinden Hukuk Absolutorium unvanı aldı. Doktorasını 1931'de *"Hasan Kâfi de Bosnie, Sa Vie et Ses Oeuvres, avec la Traduscion de son Ouvraga, Nizâmu'l-Ulemâ"* adlı teziyle tamamladı. 1939'da Belgrad Üniversitesinde profesör oldu. 10 Nisan 1945'te İstanbul'a yerleşti ve 1950 yılına kadar Başbakanlık Arşivinde ilmî araştırma çalışmaları yaptı. 6 Mart 1950'de Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine sözleşmeli profesör olarak atandı. 1969'a kadar bu görevini sürdürdü. Aynı zamanda görevlendirildiği Konya Yüksek İslâm Enstitüsündeki görevini de 1971'e kadar sürdürdü. Nisan 1973'ten ölümüne kadar da Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalıştı.

ESERLERİ:

Bazı Hadis Meseleleri Üzerinde Tetkikler (1959), *Kur'an-ı Kerimin Üslûb ve Kıraati* (1963), *İslâmiyette Kadın Öğretimi* (1978).

HAKKINDA: Prof. M. Tayyib Okiç Armağanı (1978), İsmail Cerrahoğlu / "Prof. Muhammed Tayyib Okiç'in Ardından" (Diyanet gazetesi, sayı: 290, Nisan 1983), Süleyman Tülücü / Vefatının 7. Yıldönümünde Prof. M. Tayyib Okiç Hakkında Bazı Notlar (Diyanet dergisi, sayı: 1984, Ocak-Mart 1984).

OKSAY, Halil Ünsal

Araştırmacı-yazar, çevirmen. 18 Şubat 1939, Urfa doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1963) mezunu. Doktorasını mezun olduğu yerde yaptı (1972). Öğretim üyesi olarak Marmara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okuluna geçti. UNESCO ve ABD Stanford Üniversitesi öğrenci burs ve başarı belgeleri kazandı. 1965 TGS Haber ve İnceleme Birinciliği, 1972'de TRT Araştırma Büyük Ödülünü aldı.

Oksay'ın çeşitli dergilerde telif ve çeviri yazıları yayımlandı. C.W. Mills, L.P. Morgan, W. Benjamin, G. Homans, W. Gelthorn, Martin Jay vb. yazarlardan on beş civarında kitap çevirisi yaptı. Türkiye Sosyal Bilimler Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

19. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişimin Kültürel İşlevleri (doçentlik tezi), *Yapısal Bir Sorun Olarak Kültür Değişimi* (doktora tezi), *Popüler Kültür Açısından Çağdaş Fantazya: Korku Sineması ve Bilim-Kurgu, Müzik ve Yabancılaşma, Aristo, Huizinga ve Adorno'nun Çalışmaları Açısından.*

OKTAR, Adnan

Bkz. HARUN YAHYA

OKTAY, Afşin

Gazeteci, yazar. 1926, İstanbul doğumlu. Ankara Gazi Lisesi (1944), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1948) mezunu. *Dikkat, Vatan, Tasvir* ve *Son Posta* gazetelerinde muhabir ve yazar olarak çalıştı. *Dawn-Pakistan* gazetesinin Ankara ve Amerika muhabirliğini yaptı. 1949-52 yılları arasında Washington Post basın ataşesi yardımcılığı, 1952-54 yıllarında Amerika'nın Sesi Radyosunda program yazarlığı yaptı. Kemal Bağlum ile birlikte hazırladığı *Biyografiler Ansiklopedisi* adlı eseri, edebiyat ve bilim tarihimiz açısından önemli bir kaynaktır.

ESERLERİ:

Amerika (1952), *Amerikan Halkı* (1953), *Yılın Kitabı* (Kemal Bağlum'la, 1956), *Who is Who in Turkey* (1958), *Biyografiler Ansiklopedisi* (Kemal Bağlum'la, 1959).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

OKTAY, Ahmet

Bkz. AHMET OKTAY

OKTAY, Nilgün

Yazar. 1960, İstanbul doğumlu. Lise mezunu. 1980 yılında iş hayatına başlayarak on beş yıl üst düzey yönetici sekreteri olarak çalıştı. Mesleki kariyerini, eğitim ve büro malzemeleri ile ilgili kendi mağazasında yönetici olarak devam ettirdi. *Nil Nehrinin Yarıldığı Gün* (2004) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Halil Temel / Elçi 2004 Yılık (2005).

Nilgün Oktay

Osman Oktay

OKTAY, Osman

Şair ve yazar. 15 Aralık 1951, Bucak / Burdur doğumlu. Oktay Oğuzhan imzasını da kullandı. Bucak Cumhuriyet İlkokulu, Bucak Lisesi (1970), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (1974) mezunu. Askerliğinden sonra bir yıl öğretmenlik yaptı. MEB Film Radyo ve Televizyon Eğitim Merkezine atandı. Burada Radyo Şubesi Şefliğine getirildi. MEB'in çeşitli kademelerinde ve 1985 yılında merkez teşkilatında şube müdürlüğüne atandı. 1986 yılında uzman olarak TRT Radyo Dairesi Başkanlığında çalışmaya başladı. Çalışmalarını bu kurumda denetçi olarak sürdürdü 1996'dan itibaren İLESAM Yönetim Kurulu üyesi ve başkan yardımcısı olarak telif hakları ile ilgili çalışmaları yürüttü. Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığının aile ve çocuk eğitimine yönelik projesinde görev aldı. Hazırladığı senaryolar seslendirilerek kasetler halinde hizmete sunuldu. Türk Kooperatifçilik Kurumu *Karınca Kardeş* adlı çocuk dergisini yayına hazırladı.

Ürünlerini, 1972'den itibaren *Ülkü, Bozkurt* (yazı işler md.), *Devlet, Karınca, Türk Yurdu, Karınca Kardeş* (yayın yön.) dergilerinde yayımladı. Ankara Radyosunda başta "Yaşayan Menkıbeler", "Dönemleriyle Türk Edebiyatı", "Günaydın" gibi dizi programlar olmak üzere pek çok özel program hazırladı. TV dizisi olarak da TRT'de dört bölüm halinde gösterilen "Bizim Aile" adlı programıyla 1987'de Türkiye Yazarlar Birliğinin En İyi Radyo Programcısı Ödülünü, "Dönemleriyle Türk Edebiyatı"yla 1988'de Türkiye Milli

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

OSMAN OKTAY

YALAN YANLIŞ

En kutsal değerlerim çiğnenir yalan yanlış;
Ağlar bacım kardaşım, dil döker yalan yanlış.
Bir küçük pire için koca yorgan yakılır
Can-ciğer arkadaşım seyreder yalan yanlış.

Ne oldu anlamadım, sorarım yalan yanlış;
Kırk yıllık dostumun da dostluğu yalan yanlış.
Aynı yolda yürürken şimdi görmezden gelir
Bakıp da böbürlenme, aynalar yalan yanlış.

Terzi bir don biçiyor, ölçüler yalan yanlış
Kasabın satırları, kesiyor yalan yanlış.
Güven yok hiç kimseye, dünya başa yıkılır
Marangoz tabut yapar, tabutlar yalan yanlış.

Kim iyidir, kim kötü, insanlar yalan yanlış;
Menfaatler pazarda, inançlar yalan yanlış.
Umutlar boşa çıkar, idealler yıkılır
İyi düşün aldanma, kavramlar yalan yanlış.

Kutu kutu boyalar, boyalar yalan yanlış;
Boyacılar boyuyor, fırçalar yalan yanlış.
Bir hükümet yıkılır, bir başkası kurulur
Bekleyişler boşuna, iktidar yalan yanlış.

(*Hasret ve Vuslat*, 2001)

Kültür Vakfının Radyoda Milli Kültüre Hizmet Ödülünü aldı. Karaman Valiliği ve Türk Dil Kurumunca düzenlenen Türk Dili Ödülleri çerçevesinde "Türkçeyi topluma örnek olacak şekilde iyi ve doğru kullanan kişiler" arasında değerlendirildi ve 2004 Türk Dili Çocuk Edebiyatı Ödülünü aldı. *Çocuk Kalbi, İslâm Kahramanları* ve *Kâbe Yolları* adlı senaryolarının prodüksiyonları TDV tarafından yapıldı. 1998 yılında, Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Fakültesi TDE Bölümünde Hulusi Durupunar tarafından hakkında "Osman Oktay: Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Çocuk Edebiyatındaki Yeri" adlı bir lisans tezi hazırlandı.

ESERLERİ:

OYUN: *Şehir Hastalığı* (iki perde, 1987).

ROMAN: *Gönül Dostları* (1995), *Bizim Aile* (1996), *Kendini Unutan Adam* (Galip Erdem'in hayatı, 2004).

HİKÂYE: *A Brief History of Turks* (1988; Türkçesi: Benim Tarihim adıyla, 1995), *Peygamber Dostları* (1992).

ÇOCUK KİTABI: *Bilge Kağan I-II* (çizgi-roman, 1990), *Göç Destanı* (çizgi roman, 1990), *Manas Destanı I-II* (çizgi roman, 1990), *Peygamber Dostları* (1992), *Peygamberlere Niçin İnanıyoruz* (5 kitap,1992), *Resimli Çocuk Klasikleri Dizisi* (1996).

ŞİİR: *Hasret ve Vuslat* (2001), *Gönüllere Gül Düştü.*

HAKKINDA: Sevinç Çokum / Kendini Unutan Adam (Halka ve Olaylara Tercüman, 4.4.2004), İsa Kayacan / Kendini Unutan Adam ve Osman Oktay (Belde, 6.4.2004), Kendini Unutan Adam (Bizim Külliye, Temmuz-Ağustos-Eylül 2004), Kendini Unutan Adam (Yeni Çağ, 20.7.2004), Arslan Tekin / Osman Oktay'ın Biyografik Romanı (Yeniçağ, 2.9.2004).

OKTAY ÖKSÜZOĞLU

Bkz. ÖKSÜZOĞLU, Oktay

OKTAY RİFAT

Bkz. RİFAT, Oktay

OKTAY, Turhan

Şair ve yazar (D. 31 Mayıs 1948, Silifke / İçel – Ö. ?, İstanbul). Pertevniyal Lisesi, İstanbul Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü mezunu. Öğretmenlik yaptı. *Varlık, Politika, Cumhuriyet, Tartışma, Sanat Olayı, Yansıma, Umut, Demokrat, Sanat ve Toplum* dergi ve gazetelerinde yayımladığı şiir ve yazılarıyla tanındı. Test kitapları da hazırladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Çeyrek Yaşamak* (1975), *Utkuya Çağrı* (1975), *Ayrıntılı Testler* (1977).

İNCELEME: *Yunus Emre* (1981).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyfi Kenan Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

OKTÜRK, Şerif

Eğitimci, yazar (D. 12 Mart 1919, İstanbul - Ö. 2001, İstanbul). Tam adı Mehmet Şerif Oktürk'dür. İstanbul Erkek Lisesi (1939), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1944) mezunu. *Yeşilay* dergisinde müdür olarak çalıştı (1939-43). İstanbul, Diyarbakır ve Burdur'da edebiyat öğretmenliği yaptı. Ford Vakfı tarafından gönderildiği ABD'den dönüşünde Eskişehir Maarif Kolejini kurdu (1957). Bir süre MEB müfettişi olarak görev yaptı (1963). Beşiktaş Kız Lisesi müdürüyken emekliye ayrıldı (1975). Pertevniyal Eğitim Vakfını kurdu (1991).

İlk yazısı "*Atamızdan Ayrılırken*", 1938'de; ilk öyküsü "*Şüphe*", 1939'da *Yeni Sabah* gazetesinde çıktı. Edebiyat, folklor ve toplumsal konularda yazdığı makaleleri *Yeni Defne, Hilâl, Meşale* ve *Size Aktüel* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Ömer Seyfettin* (1984), *Ahmet Hamdi Tanpınar* (1998), *Yaşantımızda Dün-Bugün* (1999).

DERLEME: *Özlü ve Güzel Sözler* (1972), *Ahmet Hamdi Tanpınar'dan Düşünceler - Görüşler - Özdeyişler* (1977, gen. bas. 1993), *Anadolu Masalları* (1982), *Konuşma Sanatı ve Güzel Sözler Antolojisi* (1983), *Türk Manileri Antolojisi* (1985)

DENEME: *Yaşantımızda Dün ve Bugün* (2000).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1976-98), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

OKUMUŞ, Ejder

İlâhiyatçı. 1967, Beyoğlu kasabası / Türkoğlu / Kahramanmaraş doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini (1983) Kahramanmaraş'ta, yükseköğrenimini Erzurum Atatürk ve Konya Selçuk Üniversitesi İlâhiyat fakültelerinde

Ejder Okumuş

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

tamamladı (1988). İstanbul'da (1989-92), Kahramanmaraş'ta (1992-94) öğretmenlik yaptı. Yüksek lisans (1995) çalışmasını Selçuk Üniversitesinde *"Kur'an'da Toplumsal Çöküş'ün Nedenleri"* konulu tezle, doktorasını (1999) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Sosyolojisi Bilim Dalında *"Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Dönemi Din Devlet İlişkisi"* başlıklı tezi ile bitirdi. 1989-94 yılları arasında, ilk dört yılı İstanbul'da ve son bir yılı Kahramanmaraş'ta olmak üzere, yaklaşık beş yıl öğretmenlik yaptı. 1994'te öğretmenlikten ayrılarak Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde araştırma görevliliğine başladı. 2000 yılında yardımcı doçent, 2002'de doçent oldu. Dicle Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde Din Sosyolojisi Anabilim Dalı başkanı ve Felsefe ve Din Bilimleri Bölüm başkanı olarak çalıştı.

Okumuş'un makaleleri, 1999'dan itibaren *Kitap Dergisi*, *Akademik Araştırma, Sosyoloji Tartışmaları*, *Sosyal Bilimler Araştırma*, *Divân*, *Kamu Hukuku Arşivi*, *Dicle Üniversitesi İlâhiyat F. Dergisi*, *Marife Dergisi*, *İslâmi Araştırmalar Dergisi*, *Türkler*, *Yeni Türkiye*, *İslâmiyât* dergileri ile *Türkler* ansiklopedisinde yayımlandı.

ESERLERİ:

TELİF: *Kur'an'da Kur'an* (1990), *Kur'an'da Toplumsal Çöküş* (1995), *Türkiye'nin Laikleşme Serüveninde Tanzimat* (1999), *Gösterişçi Dindarlık* (2002), *Toplumsal Değişme ve Din* (2003), *Meşrutiyet Ekseninde Din ve Devlet* (2003), *Dinin Meşrulaştırma Gücü* (2005).

ÇEVİRİ: *Aydınlara Umut Çağrısı* (Ali Şeriati'den, 1990), *Kendini Devrimci Yetiştirmek* (Ali Şeriati'den, 1996), *Yarının Tarihine Bakış* (ortak çeviri Ali Şeriati'den, 1996), *İslâm ve Diğer İnançlar* (İsmail R. el-Faruki'den), *Sanat* (Ali Şeriati'den, 1999), *Hac* (Ali Şeriati'den, 2002).

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

OKUMUŞ, Fatih

Şair ve yazar. 1968, Kahramanmaraş doğumlu. İlköğrenimini Kahramanmaraş'ta, ortaöğrenimini Kayseri Develi İmam Hatip Lisesinde tamamladı (1986). Aynı yıl Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine kayıt yaptırdı. 1988 yılında Mısır'a gitti. El Ezher Üniversitesi Şeriat Fakültesinden (1992) mezun oldu. Bir süre MÜSİAD Kahramanmaraş Şubesinde çalıştı. Yüksek lisans çalışmasını Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi SBE Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında yaptı. Çalışmalarını bu üniversitede araştırma görevlisi olarak sürdürdü. Çeşitli dergilerde şiir ve çevirileri yayımlandı. Türkiye Diyanet Vakfının açtığı Naat yarışmasında *Sevgili Kasidesi* adlı şiiri üçüncülük (1990), Münacat yarışmasında *Yakarış* adlı şiiri mansiyonla (1991) ödüllendirildi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sevgili Kasidesi* (1992).

ÖYKÜ: *Süleyman ile Belkıs* (2002), *Cennetim Olur musun* (2003).

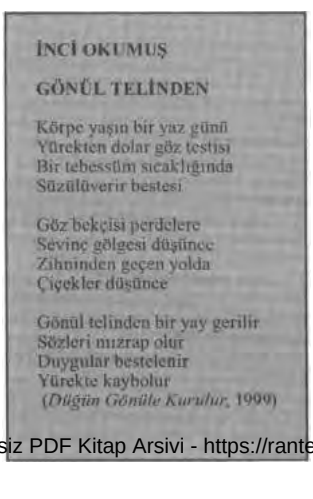
ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Hz. Muhammed'in Yaşam Öyküsü* (2005).

HAKKINDA: Hasan Ali Kasır / Ölüm Şiirleri (1998), Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

OKUMUŞ, İnci

Şair. 1971, Kahramanmaraş doğumlu. Şiirle ilgilenmeye ilkokul öğrenciliği yıllarında başladı. Liseyi bitirdikten sonra kazandığı Ziraat Fakültesine devam etmeyerek şiir tutkusunun peşinden gitti. Bir süre TRT GAP Radyosunda edebiyat programına makale ve şiirleriyle katkıda bulundu. Şiirleri, 1991'den itibaren *Gençliğin Sesi*, *Milli Kültür*, *Güneysu*, *Sandal*, *Genç Kardelen* dergilerinde yer aldı. 1998 yılından itibaren deneme ve şiir dalında ürünleriyle ödüller aldı. Dolunay Şiir Şöleni etkinliklerini düzenleyenler arasında yer aldı. Sosyal, kültürel ve felsefi çalışmalar yapan pek çok dernekte aktif görevler aldı. Özel bir şirkette yönetici olarak görev yaptı ve bölgesel bir gazetedeki "Gönül Yazıları" köşesinde yazılar yazdı. İlk şiir kitabı 1999'da *Düğün Gönülle Kurulur* adıyla çıktı.

İnci Okumuş'un *"Şiirlerinde gü-*

İNCİ OKUMUŞ

GÖNÜL TELİNDEN

Körpe yaşın bir yaz günü
Yürekten dolar göz testisi
Bir tebessüm sıcaklığında
Süzülüverir bestesi

Göz bekçisi perdelere
Sevinç gölgesi düşünce
Zihninden geçen yolda
Çiçekler düşünce

Gönül telinden bir yay gerilir
Sözleri mızrap olur
Duygular bestelenir
Yürekte kaybolur
(*Düğün Gönüle Kurulur*, 1999)

İnci Okumuş

zellikler, iyi duygular, düşünceler yansıyor. Sanatçının görevi de bu değil mi? Kalbindeki iyilikleri serebilmek. Hayatın sevgiyle yeşermesini temin edebilmek." (Osman Aytekin)

HAKKINDA: Özcan Ünlü / Şiirde Hanım Eli (Türkiye, 26.6.2000), Sevinç Çokum / Hasret Mektupları (Türkiye, 21.12.1998), Osman Aytekin / Bir Deste Sevgi (Gündüz, 17.7.1998), Fatih Okumuş / Düğün Gönüle Kurulur (Yeni Şafak, 22.6.1999).

Mustafa Okumuş

OKUMUŞ, Mustafa

Eğitimci, yazar. 1 Ocak 1932, Karalar köyü / Türkoğlu / Kahramanmaraş doğumlu. İlköğrenimini köyünde (1944), ortaöğrenimini Düziçi Köy Enstitüsünde (1951), yükseköğrenimini Gazi Eğitim Enstitüsünde (1960) tamamlayarak çeşitli okullarda Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. Otuz yıllık meslek hayatının yirmi beş yılını öğretmen ve yönetici olarak Kahramanmaraş'ta geçirdi. 1981 yılında Kahramanmaraş'ta yılın öğretmeni seçildi. 1981'de kendi isteği ile emekliye ayrıldı.

İlk şiiri *"Emirgan"*, *Edik* dergisinde (1992) yayımlandı. Sonraki yıllarda yazı ve şiirlerini; *Abece*, *Söylem*, *Aykırı-Sanat*, *Edik*, *İmaj*, *Tarihi Uzunoluk*, *Kurtuluş*, *Altınkülah*, *Alkış*, *Yeni Ufuk* dergileri ile *Yorum*, *Kahramanmaraş'ın Sesi* gazetelerinde yayımladı. *Yeni Haber* adlı yerel gazetede "Düşüncenin Ucu" adlı köşede yazdı. 1998'de Kah-

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ramanmaraş Tanıtım Hizmet Ödülü, 2001'de *Gönül Bahçesi*'yle Kültür ve Eser ödülü aldı. Milli Eğitim Bakanlığı ve çeşitli kuruluşlardan ödülleri vardır. Kahramanmaraş Kültür Sanat Evi (KÜSEV) kurucuları arasında yer aldı. Bu derneğin üyeliğini ve derneğin yayın organı *Alkış* dergisinin yazarlığını yaptı.

"Okumuş, şiirlerinde hep sevgiye koşuyor. Doğa ve insandan bir türlü kendini ayıramıyor. Görün bu konuda ne diyor: 'Bir düş insan / Yeşilde mavide akta / Sevgide düşüncede anıda/ Zaman var mı yaşamda / Yaşam var mı zamanda / Bir düş insan / Dipsiz sonsuzluklarda.' Okumuş, bir sevgi adamıdır. Öncelikle, onun şiirlerini okuduğumuzda içimize umutsuzluk çökmüyor. O, bizi inceliklere, sevgilere, sevdalara götürüyor." (Şevket Yüccl)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gönül Bahçesi* (1996).

ARAŞTIRMA: *Her Yönüyle Geçmişten Bugüne Beyoğlu Beldesi* (2000).

DENEME: *Mavi Beklentiler* (2004).

HAKKINDA: Şevket Yücel / Gönül Bahçesi (Işık, 24.6.1996), Osman Nuri Poyrazoğlu / Gönül Bahçesi (Kitap Kitap Şiir Gelir Bizlere, 2000), Sıddık Elbistanlı / Mustafa Okumuş'un Gönül Bahçesi (Söylem, Ağustos 1997), Ramazan Avcı - Mine Toygun / Gönül Bahçesi (Sevda Şiirleri Antolojisi, 1997), Serdar Yakar / Beyoğlu Beldesi ve Mustafa Okumuş (Kurtuluş, 12.2.2001), Abdürrezzak Akbaba / Okumuş Geçmişten Geleceğe Köprü Oldu (Tarihi Uzunoluk, Şubat 2000), O. Nuri Poyrazoğlu / Alkış'ın Alkışlanacak Tutumu (Çağdaş Türk Dili, Aralık 2003) - Yayınlara Bakış (Çağdaş Türk Dili, Aralık 2004), Ramazan Avcı / Mavi Beklentiler (Yeni Ufuk, Ocak 2005), Oğuz Paköz / Okumuş Hoca'nın Mavi Beklentileri (Alkış, Eylül-Ekim 2004).

OKUMUŞ, Ramazan

Eğitimci, yazar. 1950, Kürtül köyü / Kahramanmaraş doğumlu. İlköğrenimini köyünde tamamladı. Kahramanmaraş İmam Hatip Lisesi (1970), Kahramanmaraş Lisesi ve Erzurum Nene Hatun İlköğretmen Okulunu bitirdikten sonra üç yıl ilkokul öğretmenliği yaptı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun olduktan sonra Kahramanmaraş Eğitim Enstitüsü ile çeşitli orta dercceli okullarda edebiyat öğretmeni olarak ders verdi. 1989 yılında, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Kıbrıs'a gönderildi. Lisans tezi olarak *Sırat-ı Müstakim* dergisinin tetkik ve indeksini hazırladı. Çalışmalarını ve mesleğini memleketinde sürdürüyor.

ESERLERİ:

Kıbrıs Türk Şiiri (Zübeyir Yılmaz'la, 1992), *Kıbrıs Türk Nesri* (Zübeyir Yılmaz'la, 1996).

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

OKUMUŞOĞLU, Sultan

Bkz. Sultan

OKUR, Fatma

Romancı. 1967, Burunkışla köyü / Sarıkaya / Yozgat doğumlu. Bebekliğinde geçirdiği ateşli hastalık yürümesini, dolayısıyla okula gitmesini engelledi. Burunkışla köyünde sürdürdüğü yaşamını edebiyatla zenginleştirdi. 1999'da basılan *Ayrık Otu* adlı ilk romanında köyünün insanlarını, doğal yapıları ve sorunlarını yöresel konuşma diliyle anlattı.

HAKKINDA: Fatma Okur / Ayrık Otu (1999), Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

Fatma Okur

OKUR, Mehmet (Erzurumlu)

Tarih araştırmacısı. 1970, Dikyar köyü / Uzundere / Erzurum doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu köyde tamamlandı. Uzundere Liscsini bitirdi (1987). Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden mezun olduktan (1991) sonra bir süre İstanbul Kartal Yakacık Teknik ve Endüstri Meslek Lisesinde öğretmenlik yaptı. Yüksek lisans eğitimini (1999) ve doktora çalışmasını "*Mondros Mütarekesinin İngilizler Tarafından Karadeniz Bölgesinde Uygulanışı ve Kontrolü*" adlı tezi ile Atatürk Üniversitesinde tamamladı (2003). Aynı yıl Atatürk Üniversitesi Bayburt Eğitim Fakültesine yardımcı doçent olarak tâyin edildi. Çalışmalarını, Atatürk Üniversitesi Bayburt Eğitim Fakültesinde öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Okur, makale ve sempozyum bildirilerini *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Askeri Tarih Bülteni, İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Dergisi* ve *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*'nde yayımladı.

ESERLERİ:

I. Dünya Savaşı'nda Türkiye (Selçuk Ural ile, 2001), *Rusya'nın Şark Siyaseti*.

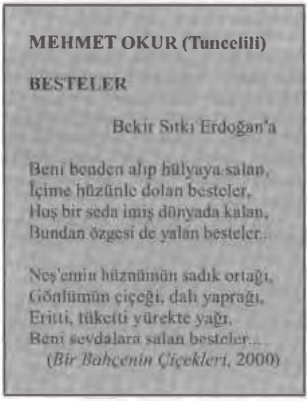
Mehmet Okur (Tuncelili)

OKUR, Mehmet (Tuncelili)

Eğitimci, şair. 1 Ocak 1936, Pertek / Tunceli doğumlu. Dicle Köy Enstitüsü, Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Beslenme Bölümü mezunu. Yurtdışında müzik eğitimi gördü. 1955'ten itibaren çeşitli il ve ilçelerde sınıf ve müzik öğretmenliği yaparak 1980'de emekliye ayrıldı. Şiirleri *Öner Sanat, Yeni Soluk, Çağrı, Anadolu* dergilerinde yer aldı. Üç şiiri bestelendi. Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ve İLESAM üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Günler Boyunca (1963), *Bir Bahçenin Çiçekleri* (2000).

MEHMET OKUR (Tuncelili)

BESTELER

Bekir Sıtkı Erdoğan'a

Beni benden alıp hülyaya salan,
İçime hüzünle dolan besteler,
Hoş bir seda imiş dünyada kalan,
Bundan özgesi de yalan besteler..

Neş'emin hüznümün sadık ortağı,
Gönlümün çiçeği, dalı yaprağı,
Eritti, tüketti yürekte yağı,
Beni sevdalara salan besteler...

(Bir Bahçenin Çiçekleri, 2000)

OKUR, Mustafa

Şair ve yazar. 1926, Kıran köyü / İnegöl / Bursa– Ö. 2000, Bursa). Bursa'da Sanat Okuluna devam etti, babasının vefatı üzerine öğrenimini yarıda bırakıp hayata atılmak zorunda kaldı. Şiir ve yazıları, 1946 yılından itibaren *Tanin, Yeni Sabah, Tercüman, Bugün, Bursa Marmara, Milli Gazete* gazeteleri ile *Türk Ruhu, Yirminci Asır, Fetih* vd. dergilerde yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Aşk ve Fikir (1954), *Bursa Destanı* (2000).

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Mustafa Okur

HAKKINDA: Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002), Yasin Doğru / Tezgâhların Gürültüsünden Dingin Şiirler Dokuyan Usta: Mustafa Okur (Yedi İklim, Eylül 2002), İlhan Yardımcı / Şair ve Yazar Dostum Mustafa Okur (Evladı Fatihan Dergisi, 2000).

OKUR, Yiğit

Öykü ve roman yazarı. 3 Ağustos 1934, İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesi (1954), Cenevre Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1961) mezunu. Çalışmalarını 1965'ten itibaren İstanbul'da serbest avukatlık yaparak sürdürdü.

Edebiyat dünyasına 1950'li yıllarda, *Varlık*, *Yenilik*, *Mavi* dergilerinde yayımlanan şiirleri; Ugo Betti, Jean Cocteau, Herman Wook, André, Maurois'den yaptığı roman ve oyun çevirileri; *Sabah* ve *Vatan* gazetelerine yazdığı tiyatro eleştirileri ile katıldı. Dep Tiyatrosunun kurucularından oldu. Bir süre oyuncu olarak sahneye de çıktı.

"Piyano romanı tek bir çizgide ilerlemiyor. Bir yandan geriye dönüşlerle hikayenin karanlıkta kalan yerlerini aydınlatıyor Okur, diğer yandan romanı pek çok yan hikâyecikle zenginleştiriyor. Dönemin siyasal ve toplumsal geri planını da eksik etmemiş. 1945 80 arası Türkiye'sini, 1960 devrimini, tek parti rejiminden çok partili döneme geçişi, Türkiye'nin savaş sonrası yıllarındaki toplumsal koşullarını o günlerin seçkin bir kesiminden insan manzaraları sunarak anlatıyor. (...) Piyano, geçip giden yılların, bir türlü yakalanamayan mutluluğun hüzünlü atmosferini taşıyan, ironik ve akıcı diliyle zevkle okunan bir roman." (A. Ömer Türkeş)

ESERLERİ:

ROMAN: *Hulki Bey ve Arkadaşları* (1999), *Güvercinler* (2000), *Topal Viktor'un Anıları* (2001), *Piyano* (2003).

ÖYKÜ: *O Zaman Kim Söyleyecek Şarkıları* (2002).

ÇEVİRİ: *Patronlar* (A. Maurois'den, 1956), *Düşen Yıldız* (H. Wouk'tan, 1959).

HAKKINDA: Zeki Coşkun / Hayat Adamı Ne Yapar? (Radikal Cumartesi, 19.2.2000) - Hiçliğin Destanı: Güvercinler (Radikal Cumartesi, 13.2.2001), Suna Kılıç / Yiğit Okur ile söyleşi: "Doğada Gülen Tek Varlık İnsan Ama İnsanın Durumu Gülünç" (Virgül, Aralık 2002), TBE Ansiklopedisi (2. bas. c. 2, 2003), A. Ömer Türkeş / Mercek: Yeni Yerli Romanlar-Geçip Giden Yıllar (Virgül, Haziran 2003).

Yiğit Okur

OKURER, Cahid

Yazar, siyaset adamı. 1917, Azizîye (Çamlık) köyü / Kuşadası / Aydın doğumlu. İzmir Şehit Fethi Bey İlkokulunu (1928), İzmir Erkek (Atatürk) Lisesini (1934), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümünü (1939) bitirdi. Elâzığ Lisesinde (1941-45), Ankara'nın Gazi, Atatürk ve Türk Eğitim Derneği liselerinde edebiyat öğretmenliği (1945-50) yaptı. 1950 yılında Millî Eğitim Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğüne getirildi. Bir süre burada çalıştıktan sonra yeniden öğretmenliğe döndü. Daha sonra İngiltere'deki eğitim sistemini ve anadili-kompozisyon öğretimini incelemek üzere Londra'ya (1956) gönderildi. 1957 yılında yurda dönerek MEB Talim ve Terbiye Dairesi üyeliğine getirildi. Bu görevde iken Amerika Birleşik Devletlerinin eğitim sistemi ve müesseseleri hakkında fikir edinmek üzere dört ay süre ile Amerika'ya gönderildi. 1960 yılında İzmir Namık Kemal Lisesi edebiyat öğretmenliğine atandı. 1961 yılında Adalet Partisinden İzmir Senatörlüğüne seçildi. Partisinde iki defa grup başkanlığına seçilen ve Cumhuriyet Senatosu Millî Eğitim Komisyonuna altı yıl süre ile başkanlık eden Okurer, Devlet Planlama Teşkilâtında genel müşavir olarak görev yaptı.

Yazı hayatına küçük hikâye ile başladı, sonradan fikir yazılarına yöneldi. Yazılarını; *Hareket*, *Çığır* (Ankara), *Millet*, *İleri Yurt*, *Bizim Türkiye*, *İstanbul*, *Hisar* dergilerinde, *Havadis*, *Son Havadis*, *Adalet*, *Zafer*, *Ege Ekspres* ve *Yeni İstanbul* gazetelerinde yayımladı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İdeal Milliyetçilik, Büyük Fetih, Kompozisyon Öğretimi Bakımından İngiltere Maarifi Hakkında Bir İnceleme, İdeal Milliyetçilik, Temel Fikirler, Ana hatları ile Millî Eğitim Politikamız, Gerçek Politika.*

ÇEVİRİ: *Kireçli Bahçe* (İngilizceden, piyes).

HAKKINDA: Hisar dergisi (sayı: 80, Ağustos 1970).

M. Çağatay Okutan

OKUTAN, M. Çağatay

Siyasetbilimci. 1970, Ardeşen / Rize doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ardeşen'de tamamladı. 1991 yılında İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünü bitirdi. Aynı üniversitede Siyaset Bilimi yüksek lisansı, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalında *"Tek Parti Döneminde Azınlık Politikaları (1923-1946)"* adlı tezle (2000) doktora yaptı. Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünde öğretim üyesi olarak çalıştı.

ESERLERİ:

Tek Parti Döneminde Azınlık Politikaları, Azınlık Hakları -Uluslararası Belgelerde- (2004), *Bozkurt'tan Kur'an'a Millî Türk Talebe Birliği (MTTB) 1916-1980* (2004).

OKUTAN, Ömer

Eğitimci, yazar (D. 1937, Talas / Kayseri - Ö. 8 Kasım 1999). İlkokulu Talas'ta, ortaokulu Kayseri'de bitirdi. Tokat Gazi Osman Paşa Lisesi, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1960) ve Eğitim Bilimleri Fakültesi (1970) mezunu. Yüksek lisansını 1980'de aynı üniversitede *"Eğitimin Tarihi ve Sosyal Temelleri"* konulu teziyle tamamladı.

Çeşitli liselerde öğretmenlik ve yöneticilik yaptıktan sonra, Millî Eğitim Bakanlığında şube müdür yardımcılığı, şube müdürlüğü, müfettişlik, başmüfettişlik, müşavirlik, Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği, aynı kuru-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

lun başkanlığı görevlerinde bulundu. Biri ortaöğretim sonrası eğitim, diğeri yaygın eğitim (Cenevre) ve toplum kalkınması (Tayland) konulu uluslararası toplantılara katıldı. Uluslararası Konferanslar Genel Sekreteri olarak görev yaptı. 1988'de yapılan XII. Milli Eğitim Şurasının genel sekreterliğini yürüttü. *Türk Ansiklopedisi*'ne din ve tarih konularında maddeler yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Din Eğitimi Okullar Planlaması* (rapor, 1971), *Din Eğitiminin Tarihçesi* (Cumhuriyet Döneminde Eğitim kitabı içinde, 1983), *Ders Kitabı ve Eğitimimizdeki Yeri* (rapor, 1985), *Sınıf Geçme Sistemi ve Ders Yılı Süresi* (rapor, 1987), *Din Eğitimi Öğretmenliğinin Dünü Bugünü Yarını* (Öğretmen Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumları kitabı içinde, 1987).

SADELEŞTİRME: *Milletlerin Düzeninde İlmi Usuller* (İbrahim Müteferrika'dan, Usul'ü Hikem fi Nizami'l Ümem).

DERS KİTABI: *Din Bilgisi* (İlkokul 4. ve 5. sınıflar), *Din Bilgisi* (lise ve dengi okullar 1. ve 2. sınıflar).

Mehmet Okuyan

OKUYAN, Mehmet

Tefsirci. 1965, Çaykara / Trabzon doğumlu. İlköğrenimini Çaykara'da, ortaöğrenimini Trabzon'un Hayrat ilçesinde tamamladı. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1987) mezunu. Aynı fakültede Tefsir Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak (1988) göreve başladı. Yüksek lisansını *"Yirminci Asrın İlk Yarısındaki Türk Müfessirleri"* başlıklı tezi ile (1990) aynı yerde, doktorasını *"Necmuddin Daye ve Tasavvufi Tefsiri"* başlıklı tezi ile (1994) Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE'de tamamladı. Aynı fakültede yardımcı doçent (1994) ve doçent (2002) olarak görev yaptı.

Okuyan'ın makaleleri *İlmî Araştırmalar, İslâmî Araştırmalar* adlı dergilerde yayımlandı. TDV İslâm Ansiklopedisinde madde yazarlığı yaptı.

ESERLERİ (Tefsir): *Necmuddin Daye ve Tasavvufi Tefsiri* (2001), *Kur'an Verilerine Göre "Öteki"nin Konumu* (2001), *Kur'an'da Vücuh ve Nezâir* (2001), *Son Dönem Osmanlı'da İki Müfessir: Bereketzâde İsmail Hakkı ve Gazi Ahmet Muhtar Paşa* (2001).

OKUYAR, Hikmet

Araştırmacı-yazar. Şebinkarahisar / Giresun doğumlu. Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu mezunu. Şiirler de yazan Okuyar, bu ürünlerinde Giresun yöresinin, Kelkit havzasının yeraltı ve yerüstü zenginliklerini, özelliklerini ve güzelliklerini anlattı. Çalışmalarına turizm, tanıtım ve kültür organizasyonları yaparak sürdürdü. *Giresun Geceleri, Aksu Şenlikleri, Çamoluk Türküsü, Şebinkarahisar Turizm ve Kültür Şenlikleri* adlı eserleriyle dört ayrı birincilik ödülüne layık görüldü. Yayımlanmış birçok eseri vardır. İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

Giresun Geceleri, Biraz Daha Hürriyet, Aksu Şenlikleri, Çamoluk Türküsü, Şebinkarahisar Turizm ve Kültür Şenlikleri.

HAKKINDA: Seyfullah Çiçek / Giresunlu Şairler (1997).

OKUYUCU, Cihan

Edebiyat araştırmacısı. 1959, Hendek / Sakarya doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1980) mezunu. Çalışma hayatına mezun olduğu üniversiteye bağlı Süleymaniye Kütüphanesinde başladı. Doktorasını burada *"Cinani: Hayatı, Eserleri ve Divanı'nın Tenkitli Metni"* adlı tezle tamamladı (1985). Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne (1996) yardımcı doçent olarak geçti. 1990 yılında doçentliğe, 1996'da profesörlüğe yükseldi. 1990 yılından itibaren bölümün Eski Edebiyat Kürsüsü başkanlığı, 1994'ten itibaren Türk Dili Bölümünün başkanlığı ve 1995'ten itibaren de Sosyal Bilimler

Cihan Okuyucu

Enstitüsü müdür yardımcılığı görevlerini yürüttü. 1987 yılında fakültenin desteğiyle Paris Bibliotheque Nationale'de üç ay süreyle elyazmaları üzerinde araştırmalar yaptı. 1996 yılında Başkırt Devlet Üniversitesinde Türk edebiyatı dersleri okuttu. 1997-98 yıllarında burslu olarak dört ay süreyle Tunus'ta bulundu. Çalışmalarını 1998'den itibaren İstanbul Fatih Üniversitesinde sürdürdü.

Makaleleri; *Acun-Türkçenin Gücü, Yağmur, YitikDüşler, Karizma, Akademik Araştırmalar, Yol Kültürü, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Tarih Enstitüsü* dergilerinde, *Zaman* gazetesinde yayımlandı. Kitap, makale, tebliğlerinin yanı sıra *Türk Dünyası Edebiyatı* ve *TDV İslâm Ansiklopedisi* gibi birçok ansiklopediye maddeler yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Eyüp Sabri Paşa - Mir'ât-ı Haremeyn* (1986), *Cinanî, Hayatı, Eserleri, Divanının Tenkitli Metni* (doktora tezi, 1994), *Hilmi - Bahru'l-Kemâl* (1995), *Hazînî - Cevâhiru'l-Ebrâr min Emvâc-ı Bihâr* (1995), *Cinani Divanından Seçmeler* (1996), *Es'ad Erbili Divanı* (1998), *Ereğlili Türabi Divanı, Nabi* (2001), *Zamana Adanmış Sözler* (2002), *Divan Edebiyatı Estetiği* (2005).

GEZİ: *Göz Hakkı, Gönül Armağanı* (2002).

ROMAN: *İçimizdeki Mevlâna* (2002).

HAKKINDA: Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999), Ahmet Sait Akçay / Söyleşi (Türk Edebiyatı, Mayıs 2005).

OKYAR, Fethi

Asker, siyaset ve devlet adamı (D. 1881/1297, Pirlepe / Yugoslavya - Ö. 7 Mayıs 1943, İstanbul). Tam adı Ali Fethi Okyar'dır. İlk ve ortaöğrenimini tamamladıktan sonra, 2 Ocak 1900'de Harbiye Mektebinden piyade teğmen rütbesiyle mezun oldu. Erkân-ı Harbiye (kurmay) sınıfına ayrıldı. 4 Ocak 1904'te kurmay yüzbaşı olarak 3. Ordu emrine verildi. Çeşitli birliklerde stajını tamamladıktan sonra 25 Mart 1906'da Edirne Harbiye Mekteb-i Ders Nâzır Yardımcılığına tayin edildi. Ancak görülen lüzum üzerine görevi Sınır Bölge Komutanlığı olarak değiştirildi. 1 Mart 1907'de Selanik Demiryolu Müfettişliğine nakledildi. 20 Mayıs 1908'de binbaşılığa yükseltilerek Selanik Jandarma Subay Okulu Komutanlığına getirildi. 12 Ocak 1909'da Paris Askeri Ataşesi oldu. Rütbelerin düzenlenmesi hakkındaki kanuna göre kıdemi itibariyle kolağası (kıdemli yüzbaşı) rütbesinde

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

olması gerektiği (19 Ağustos 1909) kabul edildi. 27 Nisan 1910'da yeniden binbaşılığa yükseltildi. İsteği üzerine, Arnavutluk harekâtında İşkodra Düzenli Kuvvetler Komutanlığı emrine atanarak (3 Temmuz 1911) Paris'ten ayrıldı. İtalya ile savaşın başlaması üzerine 6 Ekim 1911'de Trablusgarp'a giderek savunma kuvvetlerinde görev aldı.

Okyar, 13 Nisan 1912'de yapılan seçimde Manastır Milletvekili seçilerek II. Mebusan Meclisine girdi. Savaş ve sıkıyönetim nedeniyle meclisin kapatılmasından sonra orduya döndü ve 17 Kasım 1912'de Çanakkale Boğazı Müretteb Kuvvetler Kurmay Başkanlığına tayin edildi. Ordudan ayrılarak yedeğe alınması hakkındaki istegi üzerine Trablusgarp Savaşı'ndaki olağanüstü hizmetine karşılık kurmay yarbay rütbesine yükseltilmek suretiyle yedeğe (13 Eylül 1913) alındı. 13 Ekim 1913'te Sofya Elçisi oldu. Mebusan Meclisinin III. Döneminde İstanbul Milletvekili İsmet Bey'in ölümü üzerine boşalan milletvekilliğine 8 Aralık 1917'de seçildiğinden elçilik görevinden ayrıldı. 14 Ekim 1918'de kurulan Ahmet İzzet Paşa Kabinesinde Dahiliye Nazırlığına (bakan) getirildi. Kabinenin 8 Kasım 1918'de istifasıyla nazırlık görevi sona erdi. Eski sadrazam (başbakan) Said Halim Paşa ile Ayan ve Mebusan meclislerinin başkanları Rıfat ve Halil beylerin içinde bulunduğu yirmi kişi ile birlikte tutuklanarak (10 Mart 1919) Bekirağa Bölüğüne hapsedildi. 2 Haziran 1919'da Malta Adasına sürgüne gönderildi. Ankara hükümetinin girişimiyle 30 Mayıs 1921'de otuz üç kişi ile birlikte serbest bırakıldı. 8 Ağustos 1921'de Ankara'ya geldi. 15 Ağustos'ta boş olan İstanbul milletvekilliğine seçilerek TBMM'ye katıldı. 10 Ekim 1921'de Dahiliye Vekilliğine getirildi. 3 Temmuz 1922'de İcra Vekilleri Heyeti kararıyla Londra, Paris ve Roma'da siyasî temaslar yapmak üzere iki ay süreyle izinli sayıldı. 25 Eylül'de temaslarını tamamlayarak yurda döndü. 4 Ekim 1922'de Dahiliye Vekilliğinden istifa etti. Bu dönem içinde, on ikisi gizli oturumlarda olmak üzere, TBMM kürsüsünde elli dokuz konuşma yaptı.

II. Dönemde yeniden İstanbul Milletvekili oldu. 13 Ağustos 1923'te Müdafaa-i Hukuk Grubu Başkan Vekilliğine getirildi. 14 Ağustos'ta İcra Vekilleri Heyeti Reisliği ve Dahiliye Vekilliğine seçildi. Cumhuriyetin ilânının kararlaştırılması üzerine 28 Ekim 1923'te bu görevden çekildi. Cumhuriyetin ilk Meclisinin 1 Kasım 1923'teki toplantısında TBMM Başkanı oldu. İkinci toplantıda (1 Kasım 1924) yine Başkan seçildi. 22 Kasım 1924'te Başbakanlığa atandı. Şubat 1925'te başlayan Şeyh Sait İsyanında bu görevden istifa etti. 11 Mart 1925'te Paris Büyükelçiliğine tayin edildi. Bu görevini Temmuz 1930 sonuna kadar sürdürdü.

Ali Fethi Okyar

Okyar, yeniden politikaya girmek üzere 9 Ağustos 1930'da büyükelçilikten istifa etti. 12 Ağustos 1930'da, Cumhuriyet ve laiklik ilkelerine bağlı olmakla birlikte, CHP'den ayrı olarak özel teşebbüsü savunan Serbest Cumhuriyet Fırkasını kurdu ve bu partinin genel başkanı oldu. Ancak, özellikle Ege Bölgesinde büyük bir çoğunluğun desteğini kazanması, yaptığı gösterilerde olaylara neden olması ve ekim ayında yapılan belediye seçimlerinde başarılar sağlaması üzerine, CHP'lilerin yoğun eleştirilerine maruz kalarak 17 Kasım 1930'da partisini feshetti. Bu arada, 24 Eylül 1930'da III. Dönem için yapılan seçimlerde Gümüşhane Milletvekili olarak TBMM'ye girdi. 5 Mart 1931'de meclisin yeni seçim kararı alması üzerine, milletvekilliği sona erdi. 24 Nisan 1931'deki IV. Dönem seçimlerine katılmadı. 31 Mart 1934'te Londra Büyükelçiliğine atandı. V. Dönem sonuna doğru boşalan Bolu milletvekilliğine seçilmesi nedeni ile 4 Ocak 1939'da elçilik görevinden istifa etti. VI. Dönemde tekrar Bolu'dan milletvekili seçildi. 3 Nisan 1939'da Refik Saydam Kabinesinden Adalet Bakanı oldu. Bu görevini 12 Mart 1941 tarihine kadar sürdürdü. VII. Dönemde yeniden Bolu Milletvekili olarak (8 Mart 1943) parlamentoya girdi. *"Fethi Okyar'ın Anıları: Atatürk, Okyar ve Çok Partili Türkiye"* adlı eserde, 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in kurulmasıyla Cumhurbaşkanı seçilen Mustafa Kemal Atatürk'ün, 1930 yılında, yakın arkadaşı Fethi Okyar'ı görevlendirerek kurdurduğu muhalefet partisinin dramatik öyküsünü de anlattı.

ESERLERİ: *Balkan Muharebesinde Ordu-i Muvaffakiyetin Esbabı* (1941), *Üç Devirde Bir Adam* (yay. haz. Cemal Kutay, 1980), *Fethi Okyar'ın Anıları: Atatürk, Okyar ve Çok Partili Türkiye* (yay. haz. Osman Okyar - Mehmet Seyitdanlıoğlu, 1997).

HAKKINDA: Osman Okyar / Mehmet Seyitdanlıoğlu / Fethi Okyar'ın Anıları Atatürk-Okyar ve Çok Partili Türkiye (1997), Ali Çakmak / Fethi Okyar'ın Anıları (Virgül, 1998), Kemal Öztürk / İlk Meclis (s.118-119, 1999).

OKYAR, Rıdvan

Şair. 1962, Pertek / Tunceli doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini burada tamamladı. Sonra Elazığ Endüstri Meslek Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümünü bitirdi. İstanbul'da bir kamu kurumunda çalıştı. Edebiyat çalışmalarına lise yıllarında başlayarak ilk şiirlerini Elazığ'daki bir yerel gazetede ve daha sonra *Gazete* gazetesi ile *Şiir Defteri*'nde yayımladı. Şiirlerinin bir bölümünü 1990 yılında *Uzunluk Panayırı* adlı kitabında topladı.

"Rıdvan Okyar, günümüz şiirinde sıkça karşılaşılmayan, içtenliği, dostça söyleyişi, sıcaklığı çok iyi kullanmış ve şiir yapısını belirlemiş. Kendine özgü yolu bulmuş. Bu yolun apaydınlık olduğunu, 'Uzunluk Panayırı'nın uzayıp gideceğini, Türk şiiri adına sevinç duyduğumu söyleyebilirim." (Hikmet Altınkaynak)

"Rıdvan Okyar'ın şiirleri; Kısa ve yalın 'Uzunluk Panayırı' şairin ilk şiir kitabı olmasına karşın; kendine özgü, şiire değişik bir renk verirken başlı başına bir mozaik oluşturuyor." (Hüseyin Avni Dede)

OKYAR, Osman

Ekonomist. 1917, İstanbul doğumlu. Asker ve devlet adamı Fethi Okyar'ın oğludur. Ortaöğrenimini Galatasaray Lisesinde, üniversite eğitimini Cambridge Üniversitesinde iktisat alanında yaptı. Cambridge Üniversitesinde ünlü İngiliz iktisatçı Keynes'in öğrencisi oldu. *"Keynes Teorisi'nin Neo-klasik Teori ile Karşılaştırılması"* adlı çalışmasıyla doktora yaptı. 1951 yılında doçent, 1964 yılında profesörlüğe yükseldi. Çeşitli gazete ve dergilerde iktisat, tarih ve siyasî konularda yazılar yazdı. Üniversitede rektörlük, dekanlık ve bölüm başkanlığı görevlerinde bulundu. Çok sayıda kitabı ve makalesi yayınlandı.

ESERLERİ:

Tanzimat Ekonomisi Hakkındaki Karamsarlık Üzerine (1994), *Fethi Okyar'ın Anıları* (Mehmet Seyitdanlıoğlu ile, 1997), *İstiklal Harbinde Mustafa Kemal'in Dış Politikası* (2002).

HAKKINDA: Osman Okyar – Mehmet Seyidanlıoğlu / Fethi Okyar'ın Anıları (1997).

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

OKYAY, Leyla Ruhan

Öykü yazarı. 24 Nisan 1952, Alpullu / Eskişehir doğumlu. Öğretmen bir anne ve babanın çocuğudur. İlkokulu Silivri Turgut Reis İlkokulunda, ortaokul ve liseyi Kandilli Kız Lisesinde, lisans ve yüksek lisans eğitimlerini "*Safranbolu'da Bir Koruma Örneği*" adlı tezi ile İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesinde tamamladı. Çeşitli mimarlık atölyeleri ile İTÜ Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Enstitüsü kent koruma projelerinde çalıştı. Çalışmalarını İstanbul'da mimarlık yaparak sürdürdü.

Leyla Ruhan Okyay

2000 yılı sonunda tamamlanan Birecik Barajı suları altında kalan köylerde yaşanan dramın anlatıldığı öykülerden oluşan, on beş öykücü ve çizer Tan Oral'ın ortaklaşa çıkardıkları *Fırat'a Karışan Öyküler* adlı kitabın koordinatörlüğünü üstlendi. *Varlık* dergisinin "Ustaların Seçtikleri" adlı bölümünde Nezihe Meriç tarafından sözü edilen *Düş* adlı öyküsü *Varlık* dergisinde yayımlandı (1997). Öykü, gazete yazıları, röportajları ve sanat yazıları *Varlık*, *Adam Öykü*, *Cumhuriyet*, *Radikal*, *E*, *Parşömen*, *Sanat Çevresi*, *Aykırı Sanat*, *Beş Parmak* adlı gazete ve dergilerde yayımlandı.

İlk kitabında "*Okyay, umutsuz aşkları, kaybolmuş güzellikleri, kadının ezilmişliğini ve dünyadaki bitmeyen savaşları anlatır. (...) Gündeme getirdiği diğer bir tema da kadının kendini gerçekleştirememesidir.*" (Necip Tosun)

"*Ağırlıklı olarak çocukları ve yaşlı insanların öyküsünü yazıyor Okyay. Yaşlı insanların yaşanmamışlıklarını, çocukların ise yaşayacakları hayatlarını çok süzüyor. Bu öyküleri okuyup bitirdiğimde vardığım yargı hemen şu oldu: 'İnsan hayatı ne kadar uzun; yaşamadıklarımız da sığıyor içine.'*" (Nihat Ateş)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Gölgesi Güz* (2000), *Geyikli Orman* (2003).

DERLEME: *Fırat'a Karışan Öyküler* (on beş öykücüden ortak kitap), *Türkiye Yıldızları* (T. Kodu Cup. 2000), Tan Oral'ın desenleriyle, 2001).

HAKKINDA: Mukadder Haydari / Gölgesi Güz İçinde Oyalanma (Virgül, Eylül 2001), On Beş Öykücü ve Bir Çizerden Zeugma'ya Ağıt - Fırat'a Karışan Öyküler (Cumhuriyet Kitap, 15.11.2001), Fethi Naci / Gölgesi Güz (Cumhuriyet Kitap, Nisan 2001), İstanbul (sayı: 37 Nisan 2001), E dergisi (sayı: 29), Mukadder Haydari / Gölgesi Güz İçinde Oyalanma (Virgül, Eylül 2001), Radikal Kitap (18.3.2005), Sema Kaygusuz / Beş Dakika İçin Aşk (E, Mart 2001), TBE Ansiklopedisi (2. bas. c. 2, 2003), Dünya Kitap (Aralık 2003), Feyza Hepçilingirler / Geyikli Orman (Cumhuriyet Kitap, Kasım 2004), Sadık Aslankara / Geyikli Orman (Cumhuriyet Kitap, Ocak 2004), Nihat Atcş / Bütün Öyküler Saydamdır (Agora, Ocak-Şubat 2004), Cumhuriyet Kitap (Nisan 2004 - Kasım 2004), Adam Öykü (Mayıs - Haziran 2004), Beyoğlu Gazetesi (11.2.2005), Necip Tosun (Heceöykü, Nisan-Mayıs 2005), Hasan Özkılıç / Gölgesi Güz ve Geyikli Orman için Söyleşi (Agora, Mart-Nisan 2005), Agora Dergisi (sayı: 41 - 42).

OKYAY, Sevin

Yazar, çevirmen. 25 Kasım 1942, İstanbul doğumlu. Tam adı Fatma Sevin Okyay. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji (1963) mezunu. Çevirmenlik yaptı. 1976'dan itibaren *Politika*, *Dünya*, *Ayrıntılı Haber*, *Milliyet*, *Hürriyet* gazeteleri ilc bir yayıncvinde çalıştı. Sinema eleştirileri ve caz üzerinc yazıları; *Gergedan*, *Şehir*, *Kapris*, *Start*, *Gösteri*, *Elele*, *Hürriyet Pazar*, *Kadın*, *Milliyet Sanat*, *Radikal İki* gibi dergi ve gazete eklerinde yayımlandı.

Sevin Okyay

ESERLERİ:

ROMAN: *İlk Romanım* (1996).

DENEME: *Çiçek Dürbünü* (1998).

ELEŞTİRİ: *120 Filmde Seyrialem* (1996).

ÇEVİRİ: *MobyDick* (H. Melville'den, çocuklar için özet, 1981), *Vahşi Doyum* (J. Coyne'dan, 1982), *Yalnızlar Şöleni* (C. Freeman'dan, 1982), *Dişilik Kompleksi* (C. Dowling'den, 1983), *Yapayalnız* (H. Fast'ten, 1983), *Hayvanlar Çiftliği* (G. Orwell'dan, 1984), *Harry Potter ve Ateş Kadehi* (J.K. Rowling'den, Kutlukhan Kutlu ile, 2001).

HAKKINDA: Cumhuriyet Kitap (27.8.1998), Sevin Okyay / Çiçek Dürbünü (1998), Vahap Dikerman / Bebek Dürbünü (Cumhuriyet Kitap, 8.10.1998), Türkiye'de Kim Kimdir (2000), Akın Sevinç / Okyay'dan Fırlarcasına Doğaçlama Yazılar (Virgül, Mayıs 2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

OLCAY, Hamdi

Oyun yazarı (D. 1910, Güdül / Ankara – Ö. ?). Çubuk Numune-i Terakki Okulu ve İzmir Erkek Öğretmen Okulu (1929) mezunu. Anadolu'nun çeşitli illerinde öğretmenlik yaptıktan sonra Maliye Bakanlığına geçti. Burada Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünde çalıştı. Daha sonra yeniden MEB bünyesinde çalışmaya dönerek yöneticilik görevlerinde bulundu. Eğitim Müşaviri iken 1967'de kendi isteğiyle emekliye ayrıldı.

Öykülerini, 1943'ten itibaren *Ülkü*, *Hisar*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Şadırvan*, *Meydan*, *Sanat ve Edebiyat*, *Türk Yurdu* vb. dergilerde yayımladı. Oyunlarının bir bölümü Ankara Radyosunda seslendirildi. *Kafakâğıdı* adlı oyunu ile Halkevleri Sanat yarışmalarında mansiyon aldı.

ESERLERİ:

OYUN: *Kafakağıdı* (1945), *Sevilen Adam* (1947), *Ucuz Çoban: Köy Ortaoyunu* (1950), *Elif: Köy Ortaoyunu* (1950), *Tarla: Köy Ortaoyunu* (1950), *Köse ile Muhtar* (1950), *Günlerden Bir Gün* (1950), *Altın İğne* (1961).

ÖYKÜ: *Düş* (1980).

DİĞER ESERLERİ: *Yurt ve Yaşama Bilgisi* (1959), *Aritmetik Kılavuzu I-II* (H. Olcay ve M. Tuğrul ilc, 1959), *Parayı Niçin Çok Basmazlar* (1960), *Zengin Olmanın Yolu* (1962), *Yetişkinler Alfabesi* (A. H. Güçlü ve M. Özgün ilc, 1963), *Sağlık Alfabesi* (1969), *Orta Dereceli Okullar İçin Türkçe Okul Sözlüğü* (B. Göğüş ile, 1972).

HAKKINDA: Hisar'dan Biyografiler (Hisar, Ağustos 1972), S. Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1976-98), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001).

OLCAY, Kadir

Şair ve yazar. 1966, Gülşehri kasabası / Sorgun / Yozgat doğumlu. İlkokulu doğduğu yerde okudu. Sorgun İmam Hatip Lisesi ve Bolu Eğitim Yüksek Okulu mezunu. Açık Öğretim Fakültesinde lisans tamamlama programını bitirdi.

1988 yılında Kars'ta öğretmen olarak çalışmaya başladı. Daha sonra Sorgun'un merkezi ve köylerinde on yıl görev yaptıktan sonra 18 Nisan 1999 ve 28 Mart 2004 yerel se-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

LEYLA RUHAN OKYAY

ŞEHMUS!

Mardin göründüğünde tarlalar yanıyordu. Anız kokusu kurşladı onları. Yükselen dumanların içinden geçip tepede, güneşin altına boyadığı bir şato gibi yükselen kente girdiler.

İlk âşık olduğunda üç yaşındaydı Aslı. Zıplayarak, "anneciğim, biliyor musun, ben âşık oldum, adı Memo! Hem o da bana aşıkmış!" demişti. O gün, akşama dek hep zıpladı. Olur olmaz her şeye kıkırdadı.

Daha sonraki yıllarda onun âşık olduğunu, saklayamadığı yürek çarpıntıları ve yüzündeki pembeleşmeden anladı annesi.

Şehmus'la karşılaştığında ise altı yaşındaydı...

Mardin'e geldikleri ilk gece boğucu sıcaktan uyuyamamışlar, sabaha karşı sızmışlardı. Sabah zil sesiyle uyandılar. Misafirhanenin sokak kapısını babası açtı. Aslı babasının arkasındaydı...

Küçük kız, sırtında uzun kırmızı geceliği, omuzlarına dökülmüş dağınık saçları, koçaman açılmış ela gözleriyle ilk kez, o sabah gördü onu. Pembeleşti!

Kara gözlerinin çevresi siyah mum boya ile çizilmiş gibiydi. Saçları kömür karası, parlak ve geriye taranmıştı. Babasından bile uzundu. Bembeyaz bir gömlek giymişti. Terlemiş yanık teni pırıl pırıldı. Parmaklarının arasından kehribar tespihi sarkıyordu.

"Adım Şehmus, beni başkanımız gönderdi, size rehberlik yapacağım, aşağıdaki kahvede bekliyorum," demişti. Kendinden önce gözleri gülüyordu, siyah, derin...

"Teşekkür ederiz, birazdan geliriz," dedi babası.

Delikanlı, yasemin sarılmış direğin dibindeki iskemleye oturmuş, tespihini sallayarak onları bekliyordu. Geldiklerini görünce sayguyla ayağa kalkıp gülümsedi. Kahvaltı için sıcak pide yaptırmıştı. Yasemin kokusuyla birlikte oturdular, çaylar geldi. Çayını yudumlarken bile Şehmus'un kırmızımsı kehribar tespihi parmaklarının arasından sarkıyordu. Bacakları öyle uzundu ki.. Ayakları da sıkı sıkı yere basıyordu. Aslı, oturduğu iskemlede bacaklarını uzatıp ayaklarını yere değdirmeye çalıştı, olmadı, iskemle yüksek geldi.

Şehmus, konuşması ve davranışlarıyla alışılmadık biriydi. Onlarla şivesi değişik bir Türkçe, başkalarıyla Arapça konuşuyordu. Kahvaltıdan sonra Mardin'i dolaşmaya başladılar. Kemerli sokaklardan geçip büyük avlulu taş evlere girdiler. Babası fotoğraf çekti, yazdı, çizdi.

Aslı belli bir uzaklıkta ama hep Şehmus'un yanında yürüyordu. Geçtikleri sokaklarda çocuklar peşlerine takılıyor, herkes işini gücünü bırakmış onları izliyordu.

Şehmus, ilk günler neredeyse hiç konuşmadı. Saygılı ve çekingendi. Her sabah sekizde kahvede onları bekliyor, kahvaltıdan sonra önlerine düşüyordu.

Bu kent dağın yamacına kurulmuş, mahalleler merdivenli sokaklarla, sokaklar da evlerin altından geçen, abbara denilen tünellerle birbirlerine bağlanmıştı. Bu nedenle her sokağa araba giremiyor, eşekler ulaşım ve taşımada kullanılıyordu. Ama bu eşekler hiç görmediği renkte, beyazdı. Bu kentte Aslı'nın daha önce hiç görmediği öyle çok şey vardı ki...

Taş oymalı cumbalı evlerle gölgelenmiş daracık kemerli sokaklarda masal içinde dolaşır gibiydi. Abbaraların kuytu karanlık serinliğinde yan yana çömelmiş oğlanlar, sümüklerinin yüzlerine sıvanmış olmasına aldırmadan, büyümek için sigara tüttürüyorlardı. Onlara şaşkın, soru işaretleriyle baktı küçük kız. Çıplak ayaklarına, sigarayı ve sümüklerini çekişlerine, dumanların karanlığın içinde kıvrılarak gidişine...

Birdenbire beyaz bir eşeğin üzerlerine doğru geldiğini görünce korktu, çığlık çığlığa Şehmus'a koştu.

"Korkma Aslı, bir şey yapmaz bunlar," dedi, Şehmus. O muhteşem gülümsemesiyle Aslı'yı rahatlattı, elinden tuttu.

Aslı, o günden sonra Şehmus'un elini hiç bırakmadı. Kenti el ele dolaştılar. Girdikleri evlerdeki genç kızların ona bakışları, Şehmus'un onlara bakışı gözünden kaçmadı. Özellikle yeşil gözlü, uzun boylu olanına...

O günden sonra durmadan konuştu Şehmus. Arada bir türkü bile söyledi. Aslı'ya birbirinden güzel masallar anlattı. Komiklikler yaptı, küçük kızın kahkahaları sokaklarda çınladı. Kahkahadan kırıldıkça da gözlerinden yaş geldi. Şehmus onu gülümseyerek izledi. Bilmeceler sordu. Bilince de okkalı "aferin"ler patlattı.

Şehmus'un elini bırakıp sokakta müziğe uygun hareketlerle oynamaya başladı. Ardından Şehmus ellerini iki yana açıp onu kucaklarcasına eşlik etti. Aslı'nın inceliklı, zarif figürlerine koşut, Şehmus, sert, kesik hareketlerle ışıklar saçan tespihini savurarak oynuyordu. Şehmus'un gözünde, oyun arkadaşı, kâh dalyan gibi güzel bir genç kız, kâh altı yaşında küçük bir çocuk oluyordu.

Aslı, hafif bir yelle devinen, ince, narin bir bahar dalı, Şehmus müziğe uygun salınıp belli belirsiz bir serinlik yayan, ulu bir ağaç

Bacakları uzadı Aslı'nın, bedeni yapraklandı, tomurcuklandı her yanı. Sonra birdenbire pembe pembe çiçeklendi, soluğa hafif güzel bir koku yaydı. Bal arıları doluştular sokağa. İzleyenler derin bir solukla içlerine aldılar onları, yürekleri hızlandı. Onlar da çiçeklenmek istediler, koku yaymak, serinletmek...

Birden müzik sustu, kalakaldılar. Nerede olduklarını, çevredeki insanları, sokağın bakıra dönük ışığının koyulaştığını ayrımsadılar... Düşün bittiğini...

Şehmus, küçük kızın omuzuna vurup, nefes nefese, "Canavar gibisin kız, Aslı" dedi.

"Nasıl yani, Şehmus?"

"Yani çok güzel oynadın," dedi. Annesine dönüp,

"Bu kızı çok iyi yetiştirmişsin yenge. Sanki büyük insan gibi."

Annesi gülümsedi. Babası,

"Sen hiç İstanbul'a geldin mi, Şehmus?" diye, sordu.

"Geldim abi, bi kere. Emmim oğlu var. Bir gün gene gelecem. Belki iş bulur kalırım. Dönmem buralara. Evlenince ailemi de alırım."

"Neden? Buralar çok güzel. Büyük şehirde yaşamak zordur."

"Yok abi. Burda hiçbir şey yok. Sinema yok, mağaza yok, aşk yok. Bak bu gömleği bile o geldiğimde Beyoğlu'ndan almıştım. Burada her şey yasak. Bir arkadaşım aşiret reisinin kızına sevdalandı, sinek gibi ezdiler. Gönül bu, değil mi? Ama dinlemediler. Adam öldürmek çok kolaydır buralarda." (...)

(Geyikli Orman, 2003)

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Kadir Olcay

çimlerinde Gülşehri kasabasının iki kez belediye başkanı seçildi. Bütün görevleri sırasında şiir ve edebiyatın içinde oldu. İlk eseri *Gülşehri* (2003) adlı kitabıyla doğduğu ve yönettiği kasabasını tanıttı.

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

OLCAYTU, İbrahim

Eğitimci, şair (D. 1881, Darende / Malatya – Ö. 4 Kasım 1951, İstanbul). İlköğrenimini Balaban'da Bayram Hoca'nın mahalle mektebinde yaptı. Aynı köyde Hacı Ahmed Efendi'den Kur'an dersi, Osman Kadıoğlu Mustafa Efendi'den Arapça dersi aldı. 1891'de Darende Medresesine girdi. Burada hocası Müftü Hacı Mahmut Efendi'den sarf-nahiv (dil bilgisi - söz dizimi), mantık, kelâm (İslâm felsefesi) dersleri aldı. Mustafa Efendinin sonra 1902'de İstanbul'a geldi ve Darülmuallimîne (Erkek Öğretmen Okulu) girdi. Medrese eğitimini tamamlamak için de İstanbul'da Kayserili Süleyman Efendinin derslerine devam ederek icazet (yeterlilik) aldı. Yakalandığı bir hastalık nedeniyle İstanbul'dan ayrıldı ve Elazığ'ın Pertek nahiyesinde Rüştiye (ortaokul) öğretmen vekilliğine atandı. Buradan Elazığ Darülmuallimininc, oradan da Adıyaman Numune Mektebi müdürlüğüne geçti. Daha sonra Besni, Malatya, Darende, Sivas, Antakya gibi beldelerde öğretmenlik yaptı. Öğretmenliği döneminde birçok okul yaptırdı. 1945'te emekliye ayrılarak İstanbul'a yerleşti.

ESERLERİ:

Hayatım ve Şiirlerim (haz. Sadık Perinçek, 1999), *Folklor Defterleri 1907-1945* (2 cilt, yay. haz. Sadık Perinçek, 2000, 2001).

OLGAÇAY, İsmail Berduk

Diplomat. 1924, Adana doğumlu. Mersin Gazipaşa İlkokulu (1936), Tarsus Amerikan Koleji (1942), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1946) mezunu. 1946'da Dışişleri Bakanlığına girerek bakanlığın merkez teşkilatında, evrak memurluğundan genel sekreter yardımcılığı ve teftiş kurulu başkanlığına kadar çeşitli görevlerde bulundu. Türkiye dışında ise Anvers, Oslo, Londra, Moskova, Milano, Paris, Kuveyt, Brasilia, Kahire ve Prag'da büyükelçilik dahil çeşitli sıfatlarla görev yaptı. 1988 yılında emekliye ayrıldı. *Yeni Şafak* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. *Tasmalı Çekirge* adlı eseriyle 1999 yılı Türkiye Yazarlar Birliği Hatıra Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Tasmalı Çekirge (1990), *Perşembenin Gelişi* (1995), *PS 95, Dünden Kalanlar*.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968).

OLGUN, Durak

Şair. 1943, Bahadın kasabası / Sorgun / Yozgat doğumlu. İlkokulu Bahadın'da okudu. 1970 yılında tahsildar olarak belediyede çalışmaya başladı. Bahadın Belediyesinde meclis üyeliği yaptı. 1993 yılında emekliye ayrıldı. 1999 yerel seçimlerinde mahalle muhtarı seçildi.

Durak Olgun

Şiirleri *Sorgun Öğretmenevi Bülteni, Yozgat Şair ve Yazarları, Yaşayan Halk Ozanları, Basında Alevilik, Halk Ozanlığında Gelenek ve Göreneklerimiz, Ağla Çınarım Ağla, Her Yönüyle Bahadın, Sorgun Doksan Beş, Yozgat'ta Dünün ve Bugünün Halk Ozanları, Bozok, Mamak ve Çevre, Bahadın, Halk Ozanlarının Sesi, Atatürk ve Devrimleri* gibi kitap ve dergilerde yayımlandı. Saz da çalan şairin, *Gönül Dergahı* adlı şiir kitabı 2003 yılında çıktı. Katıldığı birçok yarışmada dereceler aldı.

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

OLGUN, İhsan Nuri

Hukukçu, şair, siyaset adamı. 1910, Yozgat doğumlu. 1931'de Mülkiye Mektebini (Siyasal Bilgiler Okulu) bitirdi. Kaymakamlık ve valilik yaptı. Ekim 1946'da Yozgat Milletvekili olarak TBMM'ye girdi. 1960'ta Danıştay üyeliğine seçildi.

ESERLERİ:

ŞİİR. *Kaynak* (1928), *Kızılırmak* (1931).

HUKUK: *İl İdaresi Kanunu* (Dilaver Argun ile, 1949, 1950), *Haşiyeli Seçim Kanunu* (Sait Köksal ile, 1950).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968).

OLGUN, Tahir (Tahirü'l Mevlevî)

Edebiyat tarihçisi (D. 13 Eylül 1877, Taşkasap / İstanbul - Ö. 21 Haziran 1951). Tahirü'l Mevlevî dışında Tahir Saffet adını da kullandı. Hekimbaşı Ömer Efendi okulunda ilköğrenim gördü. Gülhane Askeri Rüştiyesi (ortaokul), Menşe-i Küttâb-ı Askeriye Okulu mezunu. Bâb-ı Seraskeri'de memurluğa başladı. Buradaki memurluğu süresince Fâtih dersiâmlarından (halka ders vermeye yetkili cami imamı) Filibeli Mehmed Râsim Efendi ve Mesnevihan Mehmed Es'ad Dede'nin derslerine devam etti. 1893 yılında Es'ad Dede'den icâzetnâme (yeterlilik) aldı. 1894'te Şeyh Osman Salâhaddîn Dedezâde Şeyh Ebu'l-Burhân Mehmed Celâleddin Dede Efendi'ye bağlanarak Mevlevî oldu. Es'ad Dede ile hacca gitti. Hac yolculuğu sırasında Kâdirî ve Rufâ'î tarikatlarından birer icâzetnâme aldı. 13 Ocak 1896'da Bâb-ı Seraskeriden istifa ederek 17 Ocak 1896'da Yenikapı Mevlevîhânesinde çileye (inziva) girdi. Çilesini tamamladıktan sonra

TAHİR OLGUN

OZAN

"Türkçe'de şâire ozan denirdi;
Bu mânâda 'baksı', 'oyun' da birdi.
Ozan kelimesi bilgiç demekti,
Ozanı olmayan boy, hiç demekti.
Doktordu, kâhindi, sahirdi ozan
Çalgıcı oyuncu, şâirdi ozan
Ozanda her türlü mârifet vardı;
Her şeyi bilirdi, her şeyi yapardı.
Düğünde, ölümde, ordada, cenkte
Duyulurdu sesi başka âhenkte
Güldürür, ağlatır, coştururdu hep,
Yiğidi savaşa koştururdu hep.
Neş'eye, mâteme, döğüşe, aşka
Sazıyla, sözüyle hizmetten başka,
'Sığır'da, 'Söğen'de, 'Yuğ' esnasında
Hakan otağında, Türk obasında
Söylerdi şi'rini, çalardı kopuz,
Hürmetle dinlerdi onu her Oğuz."

(*Edebiyat Lugatı*, 1973)

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - https://rantey.org

Tahir Olgun

Beyazıt'ta Tahir Dede Kütüphânesi adıyla bir sahaf dükkanı açtı ve burada bâzı Mevlevî büyüklerinin eserlerini yayımladı. O dönemde yayınına ara verilen *Resimli Gazete*'yi (1899) çıkardı. Çeşitli bakanlıklarda memurluk yaparken çeşitli özel ve resmi okullarda da Fars dili, Türk edebiyatı ve tarih dersleri verdi. Darüşşafaka Lisesinde otuz altı, Kuleli Askerî Lisesinde on yıl öğretmenlik yaptı. Fâtih Câmii Mesnevihanlığı görevinde bulundu (1923).

Nekregü (daha sonra *Nekregü ile Pişekâr*) adlı gazetede başyazar olarak Tahir Saffet imzasıyla mizahî yazılar yazdı. Daha sonra yazıları; *Beyânülhak*, *Sırâtımustakim*, *Sebîlürreşad* vd. dergilerde yer aldı. Son yıllarında İstanbul Kütüphaneleri Tasnif Komisyonunda görev alarak Türkçe yazma divanların kataloglara geçirilmesinde büyük emeği geçti. Divan şiiri geleneğine uygun şiirler de yazmış, *Mahfil* adlı bir dergi çıkarmıştı (1920-26, 68 sayı). Edebiyat tarihi konularında yaptığı araştırmalarıyla tanındı.

"Süleymâniye câmiinde Kubad Çavuş adlı bir şahsa âid bulunan mesnevi-hânlık cihetinin ehline tevcîhi için Evkaflar Umum Müdürlüğü tarafından 1947'de bir imtihan açılmış, Tâhir'ül-Mevlevî de o imtihanda dâvet üzerine mümeyyiz sıfatıyla bulunmuştu. İmtihana girenlerden hiç biri muvaffak olamadığı halde bunlar arasında bulunan Cemâleddin adlı bir şahıs İlâhiyat Fakültesi mezunu olduğunu ve vâiz olduğunu öne sürerek mesnevî-hânlık cihetinin kendisine âid olduğu hususunda ıddi'â ve ısrar etti. Bunun üzerine Tâhir'ül-Mevlevî 10 Aralık 1947 tarihli bir istidâ ile Vakıflar Umum Müdürlüğü'ne müracaatta bulunarak adı geçen ciheti fahrî olarak idâme ettireceğini bildirdi ve bir müddet sonra Süleymâniye câmiinde Mesnevi takrînine başladı (29 Mayıs 1948).

"Tâhir'ül-Mevlevî'nin tam bir vukûf ve ehliyetle Mesnevî'nin birinci cildinden itibaren devam ettirdiği dersler o yıllarda fevkalâde alâka uyandırmış, seçkin bir cemaat tarafından titizlikle takip edilmişti. Reşid Mazhar Ayda, Tâhir-ül Mevlevî'nin vefatının sene-i devriyesi münâsebetiyle kaleme aldığı bir yazısında üstadın türlü cephelerini anlatırken Süleymâniye camiindeki Mesnevi dersleri hususunda şu ifâdeleri kullanıyor:

"'(...) *Mesnevî'yi takrir ederken söylediği bâzı derin sözler 'arif' olmayan bir kimsenin ağzından çıkacak sözler değildi. /.../ Mesnevî derslerine her tabaka halk geldiği için, takrir herkesin anlayacağı bir lisanla olurdu. Fakat hemen hemen her derste rahmetli üstad karşısındakileri unutur, felsefe, ilm-i kelâm ve tasavvuf âlemine geçer, târihten, Arap, İran ve Türk edebiyatlarından misaller getirir, dinleyenleri vecd içinde mest edip bırakırdı.' (İslam Yolu, sayı: 6, 11.11.1948-9 Muharrem 1968)*" (Atillâ Şentürk)

BAŞLICA ESERLERİ:

Mir'at-ı Hz. Mevlâna (manzum, 1899), *Divânçe-i Tahir* (1902), *Divânçe-i Fârisî-i Tâhir*, *Dîvân-ı Tâhir'ül-Mevlevî* (1945 yılına kadar olan şiirlerini topladığı *Divan*'ı), *Dîvân-ı Tâhir'ül-Mevlevî 2* (1945 yılından sonra yazdığı şiirleri içeren *Divan*'ı), *Cengiz ve Hülâgû Mezalimi* (1906), *Amuzgâr-ı Fârisî* (1906), *Nazım ve Eşkal-i Nazım* (şiirde ölçü üzerine, 1913), *Aşık Çelebi Tezkiresi ve Şâir Zâti* (1920), *Edebiyat Târihimize Dâir Manzum Bir Muhtıra* (edebiyat tarihi, Tanzimat'a kadar, 1931), *Edebiyat Lugatı* (Edebiyat Lugatı Komisyonundaki çalışmalarını içerir, 1936, gen. 2. bas. K. Edip Kürkçüoğlu tar. 1973), *Fuzuliye Dair* (1936), *Nev'î ve Suriye Kasidesi* (1937), *Bakî'ye Dair* (1938), *Bursalı Gazâlî* (1944), *Hallâc-ı Mansûr'a Dâir* (1945), *Germiyanlı Şeyhî ve Harnâmesi* (1949), *Mesnevi Dersleri* (1949), *Asr-ı Saâdette Müslümanlığın Medeniyete Hizmetleri* (Ölümünden sonra, Abdullah Sert tar. 1974), *Matbuat Alemindeki Hayatım ve İstiklâl Mahkemeleri* (1992), *Tahir Olgun - Divan Edebiyatının Bazı Beyitlerinin İzahına Dair Edebî Mektuplar* (yay. haz. Cemal Kurnaz, 1995), *Tahir Olgun - Çilehâne Mektupları* (yay. haz. Cemal Kurnaz - Gülgün Erişen, 1996).

HAKKINDA: Tahir'ül-Mevlevî / Matbuat Alemindeki Hayatım (1926), Sadettin Nüzhet Ergun / Türk Musikisi Antolojisi (1943), İslam Yolu (sayı: 6, 9 Muharrem 1968), Mahir İz / Yılların İzi (1975), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atillâ Şentürk / Tahir'ül-Mevlevî: Hayatı ve Eserleri (1991), Cemal Kurnaz / Tahir Olgun - Divan Edebiyatının Bazı Beyitlerinin İzahına Dair Edebî Mektuplar (1995) - Tahir Olgun - Çilehâne Mektupları (Gülgün Erişen ile, 1996), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

OLGUNER, Fahrettin

İslâm felsefesiaraştırmacısı. 1938, Ahmetpaşa / Afyon doğumlu. Konya İmam Hatip Lisesi, İstanbul Kabataş Erkek Lisesi (1961), Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1965) mezunu. Elazığ (1965) ve İstanbul'daki (1965) çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. 1968'de bitirdiği fakülteye Prof. H. Ziya Ülken'in asistanı olarak girdi. Daha sonra çalışmalarını İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk-İslâm Düşüncesi Kürsüsünde sürdürdü. 1973 yılında Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine (İslâmî İlimler Fakültesi) aynı görevle geçti. Doktora çalışmalarını İstanbul'a bağlı olarak devam ettirdi. 1978'de *"Batı ve İslâm Kaynaklarında Platon"* adlı doktora tezini verdi. 1982'de İslâm felsefesi doçenti oldu. 1986'da Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine geçti, burada 1994'te profesör oldu. Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Başkanı olarak görev yaptı. Çalışmalarını 1998'den itibaren Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İlâhiyat Meslek Yüksekokulunda öğretim üyesi olarak sürdürdü. İlk yazısı, 1958'de *Yeni Konya* gazetesinde yer almıştı. Diğer makaleleri fakülte dergileri ile *Kubbealtı Mecmuası*'nda (1985) yayımlandı.

Fahrettin Olguner

ESERLERİ:

İslâm Felsefesinin Kaynakları (Y. Kumeyr'den çeviri, 1976), *İbn-i Sînâ'nın Düşüncesinde Varoluş ve F. Razi'nin İtirazları* (tebliğ, 1984), *Üç Türk-İslâm Mütefekkiri İbn Sînâ-Fahreddin Râzi-Nasreddin Tûsî* (1984), *Eflatun Kanunlarının Özeti* (Farabî'den çeviri, 1985), *Farabî* (1987), *Batı ve İslâm Kaynakları Işığında Platon* (1989), *Batı'da ve İslâm Dünyası'nda Eflatun'un Timaios'u* (1990), *Türk-İslâm Düşüncesi Üzerine* (1993).

OLMUŞ, Osman

Şair. 5 Haziran 1966, Ankara doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Çubuk'ta (Ankara) yaptı. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü (1989) mezunu. Yüksek lisansını aynı üniversitenin Felsefe Bölümünde tamamladı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü. Şiirleri ve yazıları *Gösteri, Varlık, Sombahar Argos, Adam Sanat* vd. dergilerde yer aldı. Yazılarındaki araştırmacı, tartışmacı üslûp ve polemikçi tavrıyla dikkat çekti.

ESERLERİ (Şiir):

Vişneçürüğü Aşklar (1992), *Pan Flüt Çetesi* (1995), *Kasten Harf* (1999).

HAKKINDA: Metin Celal / Şiir Okuma Notları (Varlık, Mart 1996), Baki Asiltürk / Osman Olmuş'un Yeni Şiirleri (Gösteri, Ekim 1996), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002).

OLUKLU, İbrahim

Şair ve eleştirmen. 25 Kasım 1953, Ceyhan / Adana doğumlu. Necatibey Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (1978), Anadolu Üniversitesi AÖF Edebiyat Bölümü (1992) mezunu. Kars (1978) ve Balıkesir'de (1979 -92) öğretmenlik; Balıkesir İl Kültür Müdürlüğü (1992-94) görevlerinin ardından öğretim görevlisi olarak Balıkesir Üniversitesine (1994) geçti.

Şiir ve yazıları; *Varlık, Yazko Edebiyat, Gösteri, Sanat Olayı, Kıyı, Milliyet Sanat, Broy, Dönem,* kurucularından olduğu *Karşı Edebiyat* (1985), *Yaklaşım* (1995) ile *Yeni Biçem, Yazıt, İnsancıl Ekin* dergilerinde yayımlandı. 1988'de Akademi Kitabevi Eleştiri Ödülünü, 1996'da Asım Bezirci Eleştiri Ödülünü, 1996'da Damar Dergisi-Çankaya Belediyesi Şiir Ödülünü kazandı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

İbrahim Oluklu

ESERLERİ:

ELEŞTİRİ: *Gerçekçilik Işığında* (1990), *Geçmiş de Konuşur* (der. 1997), *Tarih Öncesi Yazıları* (Atttila İlhan'ın Balıkesir'de yayımlanan yazıları, der. 1998).

ŞİİR: *Kimi Zaman Bir Başına* (1996).

HAKKINDA: Burhan Günel / Çocukluğun Düşsel Uçurtmaları (Damar dergisi, Mayıs 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

OLUT, Ilgın

Romancı. 1969, İzmir doğumlu. 1987'de Bornova Anadolu Lisesini, Cerrahpaşa Tıp Fakültesini bitirdi (1988). Hacettepe Üniversitesinde İnfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji ihtisası yaptı. Asistanlığı sırasında yazdığı ilk romanı ile 2000 Dünya Aktüel Ödülleri Çok Satan Roman Ödülünü aldı. *Yüzleri Arayan Adam* (2001) ikinci romanıdır.

HAKKINDA: Ilgın Olut / Yüzleri Arayan Adam (2001).

OMAÇ, Yüksel

Şair. 10 Ekim 1969, Sivas doğumlu. İlk ve ortaokulu doğduğu şehirde okudu. Uzun yıllar saz çalma geleneğini sürdürdü. Bulunduğu her alanda bilgi ve birikimini ilgi duyan tüm insanlara anlatmaya ve onlarla paylaşmaya çalıştı. 2002-03 yıllarında Landesmusikschule Traun'da (Eyalet Müzik Okulu) Interkulturell Projesi kapsamında bağlama öğretmenliği yaptı. Şiire çocukluğunda Nazım Hikmet'in *Deniz Olunmalı Oğlum* adlı şiirinden etkilenerek başladı.

OSMAN OLMUŞ

KESTANE KABUĞUNDA AŞK

buz gibiydi ateş: eylül nezlesi
yalnızlığın cılkını çıkaran kaldırımlar
fısıldaşıyor/gevezelik: laf ezmesi
ve ben seni üşüyorum
yürüyorum/adımlarım sararmış yaprak izi
bilirsin ben hiç kendimi üşüyemem
kestane kabuğunda bir aşk ısıtır ikimizi
inan buz gibi ateş: eylül nezlesi
kaybettikçe kazandığım bir oyun bu
okumayı bıktığım insanların frijit sonu
bir başkasında davetkâr bir başlangıç
hiç geçmediğim sokak başlarında bir kırlangıç
seni ötüyor bana -duyuyorum-
ama dizelerim sağır
adımlarım kaldırımlarda/yürüyorum ağır ağır
ardımda mehdi: teneke trumpet çalıyor
suskunluk geceye çoğalıyor
ve ben: tüm adreslere seni soruyorum
kimseler yok -dikkat köpek var-
sokak kapıları ardına kadar açık
bu şehre ağustos'undan tutsak olmuşum
sanki sokaklara kelepçeli bir kaçık
parke insanları maskelerini bırakıp kaçmış
dram oynuyorlar bulvarlara dökülen suratlarla
çürük domateslere bulanıyorlar
(yaşam: perdesiz bir zina)
ÇIKAMIYORLAR. girdikçe derinleşen bir vagina
ben: deniz diyorum parola deniz
uzak/çok uzak ve umut diyorlar
ölüm diyorum parola ölüm
yakın/çok yakın ve umut diyorlar
gülüyorum: dünyaya tutsaklık başka -şair-
yaşama tutsaklık aşka dair
acıyorum tanrılara
bana tutsaklık tırışka vesair...
demem: mefistofeles bile üşüdü bu ateşten
inan buz gibiydi ateş: eylül nezlesi
yürüyorum/adımlarım sararmış yaprak izi
dev bir kestane kabuğu saklar ikimizi
biliyorum soracaksın ama söylemem
kestane kabuğu aşkımız da bu ateşin gizi

YÜKSEL OMAÇ

HADİ

Hadi gidelim uzaklara
Rüzgârı peşimize alalım
Sazımız da olsun türkülerimiz de
Hadi gidelim
Sevincimiz yanda kalmasın...
(*Gökkuşağındaki Sevinç*, 2004)

Yüksel Omaç

"Yüksel Omaç zaman zaman halk deyişlerinden de yaralanarak şiirini zenginleştirme uğraşısı veriyor. Ayrıca kullandığı söylem değişikliğinden ve biçim denemelerinden, Omaç'ın yeni arayışlar içinde olduğunu çıkarımlıyoruz. Arayışların özünde, öncekini aşma kaygısı bulunduğundan, Omaç'ın bu davranışını, şiirinin önsözü olarak kabul etmek sanırım yanlış olmaz. Gökkuşağı, yay biçimi alarak yedi rengini sevinç içinde insanlara yansıtıyor. Ya bu renklerin altındaki insanlar ne yapıyor? Bunu da Omaç'ın gökkuşağına karşı yağmur tanecikleri gibi, insana akan şiirlerine kulak vererek görelim." (Güngör Gençay)

ESERLERİ (Şiir):

Gün Geceye Dayandı (2002), *Gökkuşağındaki Sevinç* (2004).

ONAN, Necmettin Halil

Şair, dil ve edebiyat araştırmacısı (D. 1902, Çatalca / İstanbul - Ö. 17 Ağustos 1968, İstanbul). Koska Mahalle Mektebinde başladığı ilkokulu Çatalca'da tamamladı. Bakırköy Numune Rüştiyesini (ortaokul) bitirdi. Öğrenimi sırasında Darülfünun (İstanbul Üniversitesi) Edebiyat Fakültesinde açılan giriş sınavını kazanarak (1919) Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne kaydoldu. Burada Cenap Şahabettin, Fuat Köprülü, Ferit Kam, Yahya Kemal gibi değerli hocalardan dersler aldı. İstanbul'un işgali üzerine Darülfünün kapatılınca Kurtuluş Savaşına destek vermek amacıyla Anadolu'ya geçti ve Ankara Talimgâhında zabit (subay) vekili oldu. Kurtuluş Savaşından sonra öğrenimine devam ederek Dârülfününu bitirdi (1925). Üniversite öğrenciliği sırasında geceleri Anadolu Ajansında çalıştı; gündüzleri çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. Daha sonra özel okullarda ve İzmir, Adana, Ankara liselerinde edebiyat öğretmenliği ve müdürlük (1927-39) görevlerinde bulundu. Ardından Milli Eğitim müfettişliği (1939), Yüksek Öğretmen Genel Müdür Vekilliği (1942), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde eski Türk edebiyatı profesörlüğü (1943-59), kısa bir süre dekan vekilliği, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığı görevlerinde bulundu. 1959 yılında Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesindeki görevinden emekliye ayrıldı. İstanbul Kandilli'de toprağa verildi.

Edebiyata Mütareke yıllarında *Nedim* dergisinde (1919) çıkan aruzla yazılmış şiirleriyle girdi. Milli Edebiyat akımını benimsedikten sonra hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerini *Dergâh* (1921-22), *Hayat* (1926-28) dergilerinde yayımladı. Şiirlerinde millî duyguları dile getirmeye özen gösterdi. Daha çok doğa, sevgi, yurtseverlik gibi konuları işledi. 1932 yılından sonra yazdığı şiirler kitaplaşmadı. Şairliğinin yanı sıra, yaptığı edebiyat tarihi araştırmalarıyla da tanındı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Çakıl Taşları* (1927), *Bir Yudum Daha* (1931).

ROMAN: *İşleyen Yara* (roman, *Vakit* gazetesinde tefrika edildi, 1931).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İzahlı Divan Şiiri Antolojisi* (1940), *Namık Kemal'in Talim-i Edebiyat Üzerine Bir Risalesi* (1950), *Leyla ile Mecnun* (Fuzuli'nin ünlü mesnevisi, 1955; tenkitli basımı, 1958).

NECMETTİN HALİL

Hakkı Süha Gezgin

Şimal Türklerine mahsus step rüzgârları ile yanıp sararmış esmer bir ten. Kemikli, geniş bir yüz, bu derin akan sular gibi dalgasız, kırışıksız, durgun yüzde tertemiz bir ruhun, müsterih bir vicdanın huzuru okunur. Küçük rüzgârlardan engin denizler nasıl sarsılmaz ve köpürmezlerse, o da kolay kolay heyecanlanmaz. Sinirlerinin akordu sağlamdır. Biraz büyükçe ağzı, dolgun dudakları, sert çizgili çenesi ilk bakışta yalçın ihtiraslardan haber veriyor sanırsınız. Fakat beraberliğiniz eskidikçe, bu ilk tahminlerimizde yanıldığımızı anlarsınız.

Açık solgun alnı, donuk saçları, çıkıntılı kaşları adamı hiç de yumuşak bir yaradılışa hazırlamaz. Sanırsınız ki bu hırçın, kavgacı ve yalçın zarfın içinde zorba bir ruh vardır. Ama, gözlerini görünce, fikriniz değişir. Bu kumral elâ gözler, bu dürüst ve iyi bakışlar, bütün o evvelki intibaları bir hızda siler. Orta boylu, geniş göğüslü ve sağlam yapılıdır. Tıklım tıklım dolu çantası ile, biraz öne doğru eğik yürür. Dümdüz yollarda bitmez tükenmez bir merdivenden iniyor gibidir.

Ben, onu nerede ve ne zaman tanıdım? Şimdi pek kestiremiyorum. Ama herhalde matbaada görüşmüş olacağız. Aramızda derin bir dostluk kuracak vesilelere eremedik. Ne mektep arkadaşlığı, ne gazete yoldaşlığı, ne de herhangi bir beraber yaşayış imkânı bulamadık. Bütün bu hep ayrı geçen ömürlerimize rağmen, öyle sanırım ki Necmettin Halil, bana bir dost kadar yakındı.

Sevilen haller, beğenilen ruh tezahürleri karşısında, zaten sevginin doğup taşması için, uzun bir zaman zincirine pek de lüzum yoktur.

Yalnız, şimdi yazarken, kalemime bir tereddüdün prangasını takan bir şey var. Onunla beraber yaşamadığım hâdiseler, vak'alar karşısında onu tartmak, müşahede altına almak imkânını bulamadığım için ruhî hükümlerimde yanılmaktan korkuyorum.

Evet, mutlaka *Vakit*'in herhangi bir odasında görüşmüşüzdür. Onunla uzunca temasım Ankara'da oldu. Bir komisyonda bir hafta kadar birlikte çalıştık. Bu komisyon, öyle bir çalışma çerçevesi içinde idi ki âzâların bir yandan bilgi tarafları meydana çıkıyor, bir taraftan da iç âlemlerinin sırrına yarıyacak pencereler açıyordu. Benlik, gurur, kıskançlık, çekememek, hırs gibi küçük duyguların hiçbirini onda görmedim.

Bilgisini söylerken, sesi yumuşuyor, tevazu onda canlanır gibi oluyordu. Ağırbaşlı sükûnundan, temkinli münakaşalarından hoşlanmıştım. Başkalarının kırdıkları potlardan bile kızaracak kadar, içi duygusuyla dolu görünüyordu. Onu bilen tanıdıklarının hepsi, bu noktada benimle birleştiler.

→

Necmettin Halil, *Dergâh Mecmuası*'ndaki yazılarıyla tanınmış bir şairdir. Edebiyat tarihi kitaplarında Dergâh Şairi diye anılır.

Fakat *Dergâh*, edebî bir bayrak değildi. Bir fikir, bir nazariye, bir ideal için çıkmıyordu ki şairleri adıyla damgalayabilsin. Onun için bu nisbeti, ben, kendi kendime izah edemiyorum.

Necmettin Halil, daha ilk manzumelerinde, ince ve örselenmiş ruhundan haberler getirmişti. Tevazu, sıcak ve tatlı bir gönül kabında sunuyor, kendi parıltısını kendi eliyle gölgeliyordu.

Sonra, bunları toplayarak kitap yaptığı vakit de aynı tevazuun biraz daha büyüdüğünü gördük. Eserine, *Çakıl Taşları* adını vermişti. Fakat:

"Ben ki bin ızdıraba katlanarak, ilham denizinin dibine kadar inmiş, inci aramıştım. İşte bütün bu gayretten elimde nihayet şu çakıl taşları kaldı."

Diye başlıyan adamın tevazuu kadar büyük bir kendisine inanışı da var demektir.

Çünkü hiç kimse, gerçekten çakıl taşı olduğunu kanî olduğu şeyleri mısra diye ortaya atmaz.

Necmettin Halil'in, radyoda verdiği edebî konferanslar, şiiri ne geniş anlayışlı bir baş ve ne derin sezişli bir ruhla süzdüğünü gösterir. Şu hâlde o çakıl taşlarında eğer sihirli birer inci bulamıyorsak, kabahat kendimizindir.

Son zamanlarda yeni şiirler verdiğini görmedim. Fakat susan şairin yerine, konuşan şair var ve olgun kafasıyla çalışan bir hoca var.

Divan Edebiyatı'nın metinleri üstünde hayli yorularak çalıştığını gösteren büyük bir eseri çıkalı daha bir ay bile olmadı.

Müsteşrik işaretlerine benziyen ve bir hakıma, onlardan daha mütekâmil bir ikaa sahip olan bir takım remizler kullanmış. Bunlarla en acemi çocuk, hiç hata yapmadan, en çetin bir kasideyi, en çetrefil bir rubaiyi bütün vezni ikaı ile okuyabilir. Metinlerin izahında da eski şerhlerden ayrılan daha sağlam bir yolun tutulduğu görülüyor.

Şair Necmettin Halil, çakıl taşlarında, çiçeğe yalnız güzelliği için yaklaşan, yalnız rengi uğrunda kanat çırpan bir kelebek gibi çalışmıştı. Son eserinde onun kelebeğe arıyı da yoldaş ettiğini gördük. Altın sanat peteği artık muhtaç olduğu balla beraber mumu da buldu demektir.

(*Edebî Portreler*, 1997)

DİLBİLGİSİ: *Dilbilgisi (Gramer)* (2 cilt, 1928), *Dilbilgisi* (Ahter Onan ile, 1934), *Dilbilgisi* (Avni Başman, Tahir Nejat Gencan, Mithat Sadullah Sander ile, 1966).

HAKKINDA: Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı (1938, s. 314-321), Mustafa Nihat Özön / Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi (1945, s. 99), Afşin Oktay-Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Vehbi Cem Aslan / Milli Edebiyatımızın Büyük Kaybı Necmettin Halil Onan (Ulus gazetesi, 1968), Hasibe Mazıoğlu / Necmettin Halil Onan'ın Kişiliği ve Şairliği - Necmettin Halil Onan'ın Ardından (Türk Dili, sayı: 208, 1968), Kenan Akyüz / Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi (1970), Hasibe Mazıoğlu - İsmail Ali Sarar / Profesör Necmettin Halil Onan'dan Anılar (Emre dergisi, sayı: 71, Mart 1970), Müjgan Cunbur / Yeni Bir Kaybımız Necmettin Halil Onan (Hisar dergisi, sayı: 57, Eylül 1968) - Profesör Necmettin Halil Onan Bibliyografyası (Türkoloji dergisi, sayı: 1, 1972), Zeynep Korkmaz / Necmettin Halil Onan ve Türk Diline Hizmeti(Türkoloji dergisi, sayı: 1, 1972), Abdülkadir Hayber / Necmettin Halil Onan (1988), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 10.9.1998), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Prof. Dr. Şerif Aktaş / Necmettin Halil Onan (Büyük Türk Klâsikleri, c.14, 2002).

NECMETTİN HALİL ONAN

BİR YOLCUYA

Dur yolcu! Bilmeden gelip bastığın
Bu toprak bir devrin battığı yerdir.
Eğil de kulak ver bu sessiz yığın
Bir vatan kalbinin attığı yerdir.

Bu issiz, gölgesiz yolun solunda
Gördüğün bu tümsek Anadolunda
İstiklâl uğrunda, namus yolunda
Can veren Mehmedin yattığı yerdir.

Bu tümsek, koparken büyük zelzele,
Son vatan parçası geçerken ele
Mehmedin düşmanı boğduğu sele
Mübarek kanını kattığı yerdir.

Düşün ki, haşrolan kan, kemik, etin
Yaptığı bu tümsek, amansız, çetin
Bir harbin sonunda bütün milletin
Hürriyet zevkini tattığı yerdir.

(Vasfi Mahir Kocatürk, *Şiir Defteri*)

ONAR, Mustafa

Tarih araştırmacısı. 1931 (nüfusta 1932), Doğanbeyli köyü / Tufanbeyli / Adana doğumlu. Köyündeki ilkokulu 1944'te, Düziçi Köy Enstitüsünü 1950'de bitirdi. Değişik ilkokullarda yirmi yedi yıl öğretmenlik yaptı. Yazıları çeşitli dergi ve gazetelerde yer aldı. Yaptığı belgelere dayalı tarih araştırmalarıyla tanındı.

ESERLERİ:

Kurtuluş Savaşında Hacın Gavuru, Hacın Dosyası, Kuruluşundan Kurtuluşuna Bağlantıları ile Saimbeyli (1989), *Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı Yazışmaları* (2 cilt, 1994).

Mustafa Onar

ONAR, Sıddık Sami

Hukukçu, yazar (D. 1897, İstanbul - Ö. 1972). Vefa Sultanisi (lise) ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1923) mezunu. Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Okulu, 1926-33) ve profesör doktor olarak İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde öğretim üyeliği, dekanlık (1923-33, 1942) ve İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü (1949) yaptı. 27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra yeni anayasayı hazırlamak için oluşturulan kurulun başkanlığına getirildi.

BAŞLICA ESERLERİ:

Hukûk-i Umûmiye-i Düvele Medhal (1925), *Hukuk-ı Hususiye-i Düvel* (1926), *Hukuku Medeniye* (1926), *İdare Hukuku* (1934), *İdare Hukukunun Umumî Esasları* (1952), *Türk İdare Mevzuatı* (2 cilt, 1954), *Türk İdare Hukukunun Tekâmül Safhaları ve Bugünkü Esasları, Devletçilik ve İdare Hukuku, Amme Hukukunda Hukuki Tasarruflar ve Kazaî Murakabe, Adli-*

Sıddık Sami Onar

ye Hukukunun Umumi Esasları (M.R. Belgesay ile, 1944), *Türkiye'de Hukuk Devleti Kurma Yolunda Hareketler* (1960).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968).

ONARAN, Alim Şerif

Yazar, çevirmen (D. 1921, Kula / Manisa – Ö. 2000, İstanbul). İlk ve ortaöğrenimini İzmir'de tamamladıktan sonra Siyasal Bilgiler Okulundan (1946) mezun oldu. Manisa Maiyet memurluğu, Diyadin (Ağrı) (1949-51) kaymakamlığı ve askerliği sonrasında Keşap (Giresun) (1952-53) kaymakamlığı yaptı. 1956'da hukuk fakültesi denklik sınavını verdi. 1953'te İstanbul Emniyet 1. Şube Müdürü oldu. 1955'te Ankara Polis Enstitüsü müdür yardımcılığına getirildi. 1956'da Emniyet Genel Müdürlüğü 9. Şube (Basın Şubesi) müdürü oldu. 27 Mayıs 1960 İhtilali'nden sonra Emniyet Genel Müdürlüğü Siyasî Daire Başkanı oldu. 1961'de İçişleri Bakanlığı Teftiş Kurulu üyeliğine atandı. 1966'da Ankara Hukuk Fakültesinden hukuk doktoru unvanını aldı. 1973'te akademik kariyere geçti. 1973'te doçent olarak AÜ Basın Yayın Yüksek Okulunu atandı. 1976'da Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde Sahne ve Görüntü Sanatları Bölümü Kurucu Başkanlığını yaptı. 1978'de profesör oldu. 1983'te Marmara Üniversitesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulunda çalışmaya başladı. 1985'te aynı okulda Radyo-TV Bölüm Başkanı oldu. 1988'de emekliye ayrıldıktan sonra Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi ile Güzel Sanatlar Fakültesinde lisans, yüksek lisans ve doktora seviyesinde dersler vermeyi sürdürdü. Ayrıca Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümünde, Gazi Üniversitesi ve Ege Üniversitesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okullarında, İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulunda ve Mimar Sinan Üniversitesi Sinema-TV Araştırma ve İnceleme Merkezinde, Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi, Yeditepe Üniversitesi İletişim Fakültesinde dersler verdi.

Alim Şerif Onaran

BAŞLICA ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Sinematografik Hürriyet, Sesli Sinema Tarihi, Lütfi Ömer Akad'ın Sineması, Muhsin Ertuğrul Sineması, Kamuoyu El Kitabı, Sinemaya Giriş, Ömer Lütfi Akad'la Görüşme, Sessiz Sinema Tarihi, Türk Sineması* (11 Cilt).

ÇEVİRİ: *İspanyol Havası* (William S. Maugham'dan, öyküler), *Binbirgece Masalları* (Mardrus'un Fransızca çevirisinden Türkçeye, 16 Kitap).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968).

ONARAN, Mustafa Şerif

Şair ve yazar. 27 Aralık 1927, İzmir doğumlu. İzmir Namık Kemal Lisesini bitirdi. Askerî öğrenci olarak İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde başladığı tıp öğrenimini Ankara'da tamamladı (1954). Gülhane Askeri Tıp Akademisinde stajyer hekim olarak çalıştı (1954-55). 1959-63 yılları arasında GATA'da genel cerrahi ihtisası yaptı. Kayseri Asker Hastanesinde, SSK Kayseri Hastanesinde görevli olarak bulundu (1963-64). Binbaşı rütbesindeyken ordudan ayrılarak Ankara Yüksek İhtisas Hastanesinde cerrah olarak çalışmaya başladı. Burada bölüm şefliği görevinde bulundu. 1993 yılında emekliye ayrıldı. Bu tarihten itibaren tüm zamanını edebiyat çalışmalarına ayırdı.

Onaran, 1980 öncesi dönemde Türk Dil Kurumunda aktif görev alarak Yayın ve Tanıtma Kolu Başkan-

MUSTAFA ŞERİF ONARAN

ŞERİF USTA

Bir han köşesinde bu şehrin.
Babam halı tamircisidir.

Dalıp gitmiş elleri, yüreği, yüzü;
Ya bir Yörük kiliminde,
Ya bir Buhara seccadesinde..
Anlar bütün ömrünü bu seccadenin;
Kimler kullanmış bunu kaç yıl önce,
Hangi taze dokumuş bilir.

Kanaatkâr adamdır Şerif Usta,
Temiz yürekli, deryadil kişidir.

Bir dolu zembille birazdan,
Evine döner akşam olmazdan,
Köşe başından tanır ayak sesini Tekir..
Derken efendim, sofranız kurulur.
Diz çöküp besmele çekilir
Dumanı tüten aşın çevresinde...

Yüzünde hatırası eski yılların,
Babam, en güzeli ihtiyarların.

Kahveye çıkar yemekten sonra,
Hele bir başlasın anlatmaya,
Unutursun derdini sohbetinde.
Sonra çırak çıkarıp iki mars bir oyunla,
Şöyle bir kapatışı vardır tavlayı,
Gözlüğünün üstünden bakışı vardır.

Halı örücüsüdür Şerif Usta,
Bu şehrin bir han köşesinde.

(*Unutulmuş Şiirler*, 1985)

lığı yaptı. *Türk Dili* dergisinde sürekli yazıları yayımlandı. Edebiyatçılar Derneğinin iki dönem genel başkan yardımcılığını, iki dönem de genel başkanlığını üstlendi.

İlk şiirleri, *İstanbul* dergisinde çıktı (1944-46). Sonraki yıllarda şiir ve denemeleri, yönetimine katıldığı *Fikirler* (1946-48) ile *Varlık, Yücel, Ülkü, Yaratış, Büyük Doğu, Türk Dili, Kovan, Kitap-lık, Hece, Çağdaş Türk Dili, Papirüs, Hece, Hürriyet Gösteri* gibi dergilerde yayımladı. *Cumhuriyet Kitap*'ta "Dergilerden" ve "Değinmeler" başlıkları altında edebiyat değerlendirmeleri yaptı. *Ben Bir İnsan* (Rüştü Asyalı ile) oyununda Nâzım Hikmet'in şiirlerinden hareket edcrek yaşama serüvenini anlattı. Şaire armağan edilen bu eserde Nazım'ın yaşadığı dönemlerden kısa kesitler yer aldı. Birçok televizyon ve radyo programına katıldı. TRT 2'de Talât Sait Halman ve Erendiz Atasü ile "Sözün Büyüsü" programını hazırladı ve sundu. *Cumhuriyet* gazetesinin Yunus Nadi Şiir Yarışmasında birincilik kazandı (1952). Edebiyatçılar Derneğinin onur ödülüne layık görüldü.

Mustafa Şerif Onaran

ESERLERİ:

ŞİİR: *Unutulmuş Şiirler* (1985)

OYUN: *Ben Bir İnsan* (Rüştü Asyalı ile, oyn. 2003, bas. 2004).

BİYOGRAFİ: *A'dan Z'ye Cahit Külebi* (2004).

DERLEME: *Cahit Külebi'ye Saygı* (A. Budak, A. Cengizkan ile, 1998), *Sapanca Şiir Akşamları* (2003).

HAKKINDA: Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ONAT, Hasan

Dinler tarihi araştırmacısı. 1957, Eldivan / Çankırı doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1979) mezunu. Doktorasını 1986'da Ankara Üniversitesi SBE'de, *"Emeviler Devri Şii Hareketleri"* konulu teziyle tamamladı. 1987'de yardımcı doçent, 1989'da doçent, 1995'te profesör oldu. Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dekanlığı (1999-2002), Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Mezhepleri Tarihi Anabilim Dalı Başkanlığı görevlerinde bulundu. 1998-2003 yılları arasında Din Öğretimi Genel Müdürlüğünün gerçekleştirdiği, İmam Hatip Liselerinin ve İlköğretim Din Kültürü Ahlâk Bilgisi müfredatının yenilenmesi çalışmalarında görev aldı. Türkiye'nin Sesi Radyosunda haftalık programlar hazırladı. 1993 yılında Londra ve Manchester'da, sahası ile ilgili araştırmalar yaptı. 1994 yılında Roma Gregoriana Üniversitesi Misiology Fakültesinde misafir öğretim üyesi olarak dersler ve seminerler verdi.

Makaleleri; *İslâmi Araştırmalar Dergisi, AÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Türkiye Günlüğü, Türk Yurdu, Bizim Dergah, İslâm, Köprü, Görünüm Ansichten, Din Öğretimi Dergisi, Yaren Meclisi, Milliyet, Cem Gazetesi, Çankırı'ya Hasret, Diyanet Aylık Dergi, İlahiyat Bülteni, İslâmiyat, Diyanet Avrasya* dergilerinde yayımlandı. *İslâmi Araştırmalar Dergisi* yayın kurulu üyeliği, "Dine Yeni Yaklaşımlar" adlı çalışmada editörlük; *Gazi Üniversitesi Hacı Bektaşı Veli Araştırmaları Dergisi* bilim kurulu üyeliği yaptı. İlahiyat konularında çeşitli bilimsel toplantılarda bildiri sundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Emeviler Devri Şii Hareketleri ve Günümüz Devri Şii Hareketleri* (1993), *20. Asırda Şiilik ve İran İslâm Devrimi* (1996, aynı yıl "Shi'izm in the Twentieth Century and the Islâmic Revolution of Iran" adıyla İngilizcesi ve eş-Şia fi'l-Karn el-Işrin ve's-Sevre el-İslâmiyye el-Iraniyye adıyla Arapçası yayımlandı), *Şia'nın Kur'an, İmamet ve Takiyye Anlayışı* (Sabri Hizmetli ile, 1994), *Din Anlayışımız Üzerine Denemeler* (1995), *Temel Dini Bilgiler* (Osman Aydınlı ve Mahfuz Söylemez ile, 2002), *Türkiye'de Din Anlayışında Değişim Süreci* (2003), *Kelam* (Osman Aydınlı ve Hilmi Demir ile, 2003).

ÇEVİRİ: *Şia'nın Kur'an İmamet ve Takiyye Anlayışı* (İhsan İlahi Zahir'den, Sabri Hizmetli ile, 1984), *Şii Fırkalar* (Nevbahti ve Kummi'den, Sabri Hizmetli, Sönmez Kutlu ve Ramazan Şimşek ile, 2004).

Ayrıca ders kitabı da yazdı.

ONAT, Leyla

Yazar, çevirmen, ressam. 30 Eylül 1942, İzmir doğumlu. TED Ankara Koleji (1961), Ankara Üniversitesi DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü (1965) mezunu. Paris Güzel Sanatlar Akademisi, Ecole De Louvre (Paris), Academie Julien (Paris) ve Art Students League'de (New York) konuk öğrenci olarak okudu. TÜBİTAK'ta çevirmen ve sekreter (1965-68); Ankara Sanatevi (1981-82), Ankara Sanat Yapım Galerisinde (1982-85) resim öğretmeni olarak çalıştı. Sanatyapım Galerisini (1982-85) yönetti. Özkaynak Yayınlarının kurucu üyeliğini yaptı. Çalışmalarını 1986'dan itibaren serbest ressam olarak sürdürdü. Yurtiçi ve yurtdışında birçok karma sergiye katıldı, yirmiye yakın kişisel resim sergisi açtı.

Leyla Onat

Şiir ve yazıları; 1964'ten itibaren *Varlık* (1964-70), *Sanat Çevresi* (1982), *Somut* (1983), *Türkiye Yazıları* (1982), *Abece* (1986-87), *Sanat* (1994-95) dergilerinde yer aldı. Ayrıca TRT Radyosu için (1962-96) yüzlerce oyun yazdı ve çevirdi. 1991 yılında TOBAV Çocuk Oyunları Ödülünü, 1992 yılında Kültür Bakanlığı Sinopsis Ödülünü, 1993 yılında Ankara Büyükşehir Belediyesi *"Ankara'yı Seviyorum"* konulu Senaryo Yarışması Ödülünü, 1995 yılında Kültür Bakanlığı Film Öyküsü Ödülünü, 1996 yılında TOBAV Tiyatro Ödüllerinde başarı ödülü aldı. Edebiyatçılar Derneği, Birleşmiş Ressamlar ve Heykeltraşlar Derneği, Dil Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

DERLEME: *Mitolojik Öyküler* (resimli, 1987).

ROMAN: *Sorumlu Bulutlar* (1992), *Elma Dağı'na Kar Yağmış* (2005).

OYUN: *Kerem İle Dostlar* (çocuk oyunu, 1991), *Gerçekle Oyun* (1996).

ÇEVİRİ: *Kadın-Cinsellik-Bağımlılık* (Charlotte D. Kasl'dan, 1993), *İnsanlık Tarihine Yön Verenler* (16 kitap, 1996), *Bilime Yön Verenler* (dizi kitap,1996).

HAKKINDA: Sabri Tandoğan/ Bir Serginin Düşündürdükleri (Ankara Sanat, 1981), Kaya Özsezgin (Sanat Çevresi, 1982), Jülide Gülizar (Cumhuriyet, 1986), Önder Şenyapılı (Güneş, 1989), Muzaffer Buyrukçu / Leyla Onat'tan Bir Roman: Sorumlu Bulutlar (Cumhuriyet Kitap, 23.7.1992), Nuri Abaç / Leyla Onat'ın Evreni (Sanat Çevresi, 1994), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

MUVAFFAK SAMİ ONAT

MAVİ SENFONİ

Renk alır bulut maviden,
Renk verir göğe mavi,
Mavi gecelerde yaşanır "Sefil Cümbüş" ler
Müsavi.

Nasıl eğri yağarsa yağmur,
Öylesine mavi düşer yaprak denize
Mavimsi sabırlar uzunluğunda beklenir:
Mucize.

Bütün musikiler mavidir,
Taş sesi, toprak sesi, su sesi.
Ah! O dudaklar bile, bazan,
Öpülesi.

Aşk da mavidir, şiir de
Göz mavi bakar severken.
Mavi damarlar örttükçe güzeldir, sade,
Ten.

Selviler mavidir geceler boyu,
Gündüzler kadar.
Mavidir, akşamlar sessizliğinde bütün
Dualar.
(Veysel Gültaş, *Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi*, 2003)

ONAT, Muvaffak Sami

Şair (D. 26 Ağustos 1919, Ürgüp / Nevşehir - Ö. 15 Şubat 1986, İstanbul). Konya Erkek Lisesi (1938), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler ve Hukuk fakülteleri (1941) mezunu. Konya ve İstanbul'da iş müfettişliği (1947-51), Gaziantep Bölge Çalışma Müdürlüğü, Çalışma Bakanlığı Şube Müdürlüğü, Çalışma Genel Müdürlüğü ve Danıştay Üyeliği (1971) yaptı. Şiirleri, 1936'dan itibaren *Servet-i Fünun - Uyanış, Varlık, İnkılapçı Gençlik, Şadırvan, Hisar* vd. dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Vazo (1941), *Yaratılış* (1942), *Gel Gör ki* (1948), *Hibiskus Çiçekleri* (1984), *Şiirler* (bütün şiirleri, F. Zeyd'in desenleri ile, 1984).

Ayrıca E. Onbulak ile ortak çıkardığı bir hukuk kitabı vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), Hüseyin Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

ONAY, Ahmet

İlâhiyatçı, sosyal psikolog. 2 Şubat 1964, Kemer / Antalya doğumlu. Kemer Ortaokulu (1974), Burdur Lisesi (1980), Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1985) mezunu. Yüksek lisansını Ankara Üniversitesinde (1997), doktora (2000) ile doktora sonrası öğrenimini İngiltere Leeds Üniversitesinde (2001) tamamladı. Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde çeşitli görevlerde çalıştı. Müftülük, müfettişlik, vaizlik, öğretim görevliliği ve öğretmenlik yaptı. Meslek hayatı süresince teşekkür ve takdir belgeleriyle ödüllendirildi. 2003'ten itibaren Diyanet İşleri Başkanlığı Dinî Yayınlar Dairesi Başkan Vekili görevini yürüttü. Uzmanlık alanıyla ilgili çeşitli sempozyum ve konferanslara katılarak bildiriler sundu. *Dindarlık Etkileşim ve Değişim* adlı bir araştırma kitabı vardır (2004).

Ahmet Onay

ONAY, Ahmet Talât

Halk edebiyatı araştırmacısı (D. 1885, Çankırı - Ö. 1956, Ankara). Sühâ Okur, Sühâ Zâhir adlarını da kullandı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Bölümü (1910) mezunu. Kastamonu ve İzmir liselerinde öğretmenlik, Zonguldak ve Bolu'da Millî Eğitim Müdürlüğü yaptı (1920-21). Daha çok halk edebiyatı araştırmalarıyla tanınan Ahmet Talât, aruz ve hece ölçüleri ile şiirler yazdı. *Tiraje* (1910) adlı bir de edebiyat dergisi çıkardı.

Ahmet Talât Onay

ESERLERİ:

Âşık Dertli (1928), *Türk Halk Şiirlerinin Şekli ve Nev'i* (1928), *Çankırı Şairleri* (2 cilt, 1931-33), *Âşık Tokatlı Nuri* (1933), *Dâstan-ı Ahmet Harami* (1933), *Kızılbaş Şiirinde Sual-Cevap* (1953), *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar* (1992).

HAKKINDA: Mehmet Zeki / Türkiye Teracimi Ahval Ansiklopedisi (c. II, 1929), Yurt Ansiklopedisi (c. III, 1982), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ONAY, Yaşar

Siyasetbilimci. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler (1979) mezunu. Doktorasını İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümünde *"The Past and Today of the Russian Policies Towards Central Asia"* adlı tezle (1995) tamamladı. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü (2001-) yaptı. Çalışmalarını Işık Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde öğretim görevlisi olarak (2003-) sürdürdü

Makaleleri; *Kıbrıs Araştırmaları, MS Savunma ve Strateji, Jeopolitik, İktisat, Avrasya Dosyası, Strateji, Belgelerle Türk Tarihi, Tarih ve Medeni-*

Yaşar Onay

yet, Yeni Forum dergi ve ortak kitaplarda yayımlandı. Pek çok televizyon programına katıldı. Çeşitli bilimsel toplantılarda bildiri sundu. Harvard Üniversitesi "Central Eurasian Studies Society" üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Rusya ve Değişim* (2002), *Küresel Egemenlik Savaşı ve Irak* (2003), *Rusya Tarihine Yön Veren On İktidar On Artı Bir Lider* (2003).

ÇEVİRİ: *İsrail Gizli Servisi* (R. Deacon – Y. Onay'dan, 1993).

ONAY, Yılmaz

Oyun yazarı, romancı ve çevirmen. 20 Nisan 1937, Üçkubbe köyü / Gaziantep doğumlu. Ankara Ulus İlkokulu (1948), Ankara Gazi Lisesi (1955), İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi (1960) mezunu. Bayındırlık Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü (1960-71) ve TÜBİTAK Yapı Araştırma Enstitüsünde (1971-80) proje mühendisi ve uzman olarak çalıştıktan sonra kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Tiyatro çalışmalarına öğrencilik yıllarında başladı. Ankara Sanat Tiyatrosu, Ankara Deneme Sahnesi gibi birçok tiyatroda dramaturg ve rejisör olarak görev aldı. 1993'ten itibaren İstanbul Devlet Tiyatrosunda rejisörlük yaptı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği, PEN Yazarlar Derneği, BESAM üyesidir.

Yazılarını *Türk Solu, Yeni Ortam, Tiyatro 75, Milliyet Sanat, Yarın, Varlık, Köken, Bilim ve Sanat* gibi birçok dergide yayımladı. Brecht, Lorca, Gorki vb. gibi yazarlardan oyun çevirileri yaptı. *Sanatçının Ölümü* ve *Dev Masalı* oyunları ile TOBAV 1985 ve 1986 oyun ödüllerini kazandı.

"Yılmaz Onay'ın nitelikleriyle yaptığı işin bir 'cüret' olmadığını ben rahatlıkla belirtebilirim. Revüyü seyrettikten sonra da yüklendiği 'görevi' büyük bir başarıyla yerine getirmiş olduğunu söylemeyi bir borç biliyorum. (...) Onay'ın genel yorumundaki doğruluklar ve güzellikler yanında, yönetim açısından mutlaka görülmesi gereken "tiyatro trükleri" var. (...) Bütün bu sahneler, evrensel açıdan tiyatro olayına katkı sayılabilecek sahneler." (Emre Kongar)

Yılmaz Onay

ESERLERİ:

OYUN: *Tren Gidiyor* (1984), *Dört Oyun* (Bu Zamlar Bana Karşı, Dev Masalı, Sevdalı Bulut, Şarkılarımız Ölmesin, 1985), *Toplu Oyunları 1* (Sanatçının Ölümü, Arafta Kalanlar, Karagözün Muamması, 1992), *Toplu Oyunları 2* (Karadul Efsanesi, Hücre İnsanı, Promethia, Karakedi Geçti, 1994), *Küçük Adam Ne Oldu Sana* (H. Fallado'nun aynı adlı romanından uyarlama, 1992).

ROMAN: *Yazılar Filmatik* (1994), *Oyun Değil!* (2002).

ÇEVİRİ: *İşçi Tiyatroları* (Kammrad Scheck'ten,1978), *İki Oyun* (Mariana Pineda / F.G. Lorca, Bir Halk Düşmanı / H. İbsen'den, 1985), *İki Oyun* (Sonuncular / M. Gorki, Richard Waverli Davası / V. Schnider'den, 1986), *Tarihte ve Çağımızda Epik Tiyatro* (M. Kesting, 1985), *Brecht İle Yaşamak / Çalışma Günlüğü* (1985), *Tiyatro Çalışması* (Berliner Ensemble, 1994), *Edebiyat Bilimi* (G.N. Pospelov, 1995), *İlk Adımlar* (Anna Seghers'in öyküleri, 1998), *Komünist Parti Manifestosu* (K. Marks-F. Engels, 1998), *Kafkas Tebeşir Dairesi, Mezbahaların Kutsal Johanna'sı, Küçük Burjuva'nın Yedi Ölümcül Günahı, Horasyalılar ve Kuriasyalılar, Carrar Anna'nın Silahları, Üçüncü Rich'in Korku ve Sefaleti* (Brecht Toplu Yapıtları 1992-2000), *Brecht Dosyası* (Georg Tabari'den, 2000).

HAKKINDA: Emre Kongar / Küçük Adamın Büyük Öyküsü (Bilim ve Sanat dergisi, sayı: 15, Mart 1982), Milliyet Sanat (15.7.1992), Cumhuriyet Kitap (6.4.1995), Güngör Gençay / Gerçek Sanat

YILMAZ ONAY

TREN GİDİYOR

IŞIK — En âlâ yerlerde içiliyor esrar. Hem zaten içmeden öyle yerlere takılamazsın ki; keriz derler adama (Annesinin dehşetini farkedince) Yalnı anlamıyorsun anne dünyanın en zengin ülkelerinde bütün gençler esrar içiyor! (Arka cebinden bir magazin çıkarıp uzatır, Işık'ın pantolonu da, açık renk, bıçak gibi ütülü bir bol paça pantolondur, üstündeki beyaz gömlekle birlikte gene bir kenar mahalle delikanlısının özenti şıklığı belirmektedir) Bak!

ANNE — (Hazırlamakta olduğu hemşire çantası elinden düşer) Ben anlamıyorum ha? Doktor değilsem de, şu kadar yıldır hastanelerin her türlü belâsını yaşayan bir hemşireyim, ben anlamıyorum öyle mi? içsin n'olurmuş, şuna bak! (Magazini oğlunun elinden yırtarcasına almıştır) Yoksa.. Yoksa.. (Magazine bakıp yere atar, birden ağlamakla olur, oğlunu omuzlarından tutar) Bana bak bakayım.. Uzun zamandır işten güçten gözlerime bakamamışım.. Yoksa sen de mi (magazini gösterip) bunlar gibi..

IŞIK — (Annesinin dehşetinden irkilmiş, içtenlikle) Yok yok, korkma, ben içmiyorum daha, içemiyorum allah kahretsin!

ANNE — Denedin yani..

IŞIK — Boşver be anne (magazini yerden alır) anlamazsın sen. Benim derdim, Cengiz'in çevirdiği işlerin içine girip çıkmak, biraz böyle sosyete takılmak, anladın mı? Orralarda kendime bir yer edineyim, ondan sonra Cengiz kim oluyormuş? (Magazini gene cebine sokar) Ona uyup okulu astım mı hiç?

ANNE — Bir de okulu asmaydın bari. (Çantasını yerden alıp hazırlığını sürdürürken) Bana bak, o kazık kadar hayatının neyi nereden bulduğu, kimlerle düşüp kalktığı belli olmaz. Kimbilir ne imkânları vardır öylelerinin de hiç göstermezler. Biz onlar gibi olabilir miyiz, saf oğlum benim! Namusumuzla bile zor yaşıyoruz biz. Nerde belâ varsa bizleri bulur! Sosyeteye takılmak ne demekmiş? Gidip sosyete zenginlerinin kuyruklarına mı takılıyorsunuz yani? Bize ne onlardan? Aylın sonunu borçsuz getiremiyoruz biz. Kesin kazanabileceğin söyle işe yarar bir yüksek okula gir, meslek sahibi ol, ne yaparsan yap! (Bu arada →

işini bırakıp oğluna yaklaşmıştır) Hii, Işık! Sen zayıflamışsın! (Koşar, oğlunun başını doğrultup kendine çevirir) O güzel gözlerin ne hale gelmiş? Senin bakışların değişmiş, değişmiş!

IŞIK — Değişsin, daha da değişecek. (Ayakkabılarını boyamayı aceleyle sürdürür) Uluslararası'nı bir kazanayım, bir bitireyim, hem para, hem dünya benim. Bak bakalım ayakkabı boyuyor muyum o zaman. Kirlenmiyecek ki! Size de bir apartman katı tutarım.. Yahu, asıl sizi düşünüyorum ben.. Anlamıyorsun işte.. Hiç hayat yüzü görmiyecek misiniz siz? Yada tamam, en iyisi, sizi de yanıma aldırırım, hep birlikte çeker gideriz bu memleketten (uzaktan mobiletin sesi)..

ANNE — Off, bu herifin tırtırı öldürecek beni! Nedir senin bu söylediklerin oğlum? Esrar, takılmak, memleketten gitmek, uluslararası.. Sen bizi düşünüyorsan, hiç bir şeye karışmadan tahsilini bitir, yeter. Ne güzel, söz dinleyen akıllı uslu bir çocuktun sen? Bak, bir kere senin bitirdiğin okul, meslek lisesi; adı değişmekle bir şey değişmez ki., üzülesin diye söylemiyorum ama, alt tarafı bir sanat mektebi yani, o kadar okutabildik, ne yapalım, herkes ona da dayanamıyor. Ama..

IŞIK — (Tepki gösterir) Anne!

ANNE — Ama hiç değilse bölümünün makine olması iyi değil mi gülüm?

IŞIK — Anne, n'olur!..

ANNE — Ne n'olur? Baban teknisyen işçi olmasaydı şimdi..

IŞIK — Evet, teknisyen işçi olmayıp da diplomat olsaydı, şimdi hepimiz de çok başka yerlerde olurduk, yalan mı? Babamı beğenmiyor değilim, yanlış anlama n'olur.

ANNE — Bak evlâdım, uluslararasıymış, hariciyecilikmiş, sana göre değil bunlar, söyletme beni! Yani onları yazıp bir de hiç kazanamazsan, hepten açıkta kalırsan, askere alırlar da hiç okuyamazsan, düşünsene!

IŞIK — Kazanırım ben!

ANNE — Nasıl kazanırmışsın? Ön seçme mi ne zıkkımsa, puanım düşük diye söylenip duran sen değil miydin? Aklını başına topla. Şöyle sanat mektebi devamı gibi bir fakülte yok mu?

IŞIK — (Büyük bir nefretle) Nee? Makine ressamlığı ha? Bitirdiğim okulun adını etme bana anne! Ona bir daha dönüş yok. (Mobilet sesi duyulur gene) Cengiz'in, baylazlığına da uymuyorum ben tamam mı! Ben hem onun yaptığını yapacağım, hem de Uluslararası'na gireceğim. Bir daha meslek lisesine dönüş yok, bir daha buralara dönüş yok, anladın mı! Kazanacağım, istediğim yeri kazanacağım tamam mı, para kazanacağım para, yükseleceğim, yüksek insanların arasına gireceğim (bu sırada boyayı beyaz gömleğine bulaştırmıştır) Eşşoğleşşek! Gömleğe bulaştı işte! (Ayakkabıyı atar) Ne yapacağım ben şimdi? Kurtulacağım işte bu boyadan, bu pislikten! Başka bir şeyi gözüm görmez benim, anasını satarım, her şeyin anasını.. (Annesinin dehşet içinde baktığını görünce birden telâşla ve sinirle düzeltmeye çalışır) Yahu anne, öyle demek ister miyim hiç, sen de ters anlama şimdi n'olur! (Hırsla, bulaşan gömleğini çıkarmaya çalışır)

ANNE — (Şaşırmış ve hafif ağlamaklı) Baban hiç bir şeye karışmayasın istedi. Ben dersen, işten güçten kalıp okulun kapılarında bekledim aldım seni. Sırf hiç bir şeye karışmayasın diye. Karışma dediysek..

IŞIK — Karıştım mı peki? Size bir şey diyor muyum ben? Hiç bir şeye karıştım mı anne? (Bulaşan gömleği çıkarmış, şimdi de pantolonunun paçalarındaki çamuru fırçalamaktadır) Babam haklıydı tabii! O karışıp da n'oluyor sanki? Onun çektiği yetmiyor mu? Biz de çekiyoruz işte! (Bir bakar ki, boyalı fırçayla bu sefer de pantolonu karalanmış. Deliye döner) Hay ağzına..! Şimdi de pantolonu boyadı (Bu kes oğlan sinirden ağlayarak bağırmaya başlar).. Hay karasının da, balçığının da içine!.. Yok işte yok! Satarım tabii... Şu pislikten kurtulmak için anasını da satarını, her şeyi de satarım işte! (Sinir ağlaması içinde iskemleye çöker) (...)

(*Tren Gidiyor*, 1984)

dergisi (Şubat 1996) - Üç Kapıdan (Söyleşiler, 2003), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Yeşim Dinçer / Siyasal Roman Türünde Yazarın Siyasal Ütkü: Anonim Kahramanlar ve Bir Gelecek Kurma Olasılığı (Virgül, sayı: 51, Mayıs 2002).

ONGER, Fahir

Eleştirmen (D. 1920, İstanbul - Ö. 6 Temmuz 1971, İstanbul). İstanbul Erkek Lisesi mezunu (1938). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü ile Yüksek İktisat ve Ticaret Okulundaki öğrenimini yarıda bıraktı. Bunka memurluğu yaptı, ticaretle uğraştı. Fahir Onger Yayınlarını kurdu (1965). Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verildi.

Edebiyata *Sokak* (1940, iki sayı) dergisinde hikâyeler yayımlayarak girmişti. Kitap tanıtma, deneme ve eleştiri yazıları *Yaratış, Sanat ve Edebiyat, Fikirler, Kaynak, Edebiyat Dünyası, Yenilik* (1945-55), uzun bir aralıktan sonra *Eylem* (1965-66), *Türk Dili, Cumhuriyet, Yeni Edebiyat* vd. dergi ve gazetelerde yayımlandı. Tek eseri olan *Bugünkü Şiirimiz* (1940) adlı antolojisinde 1940 Kuşağı şairlerini toplu olarak tanıttı ve değerlendirdi.

HAKKINDA: Mehmet Seyda / Edebiyat Dostları (1970), Gelecek (Eylül 1971), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001).

ONGUN, Cemil Sena

Eğitimci, yazar (D. 1894, Seydişehir / Konya - Ö. 15 Nisan 1981, İstanbul). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu) Felsefe Şubesi (1916) ve Sorbonne Üniversitesi (1927) Felsefe Bölümü mezunu. 1917'de ilk görev yeri olan Niğde Öğretmen Okuluna psikoloji ve pedagoji öğretmeni olarak atandı. Sonraki yıllarda Anadolu ve İstanbul'daki çeşitli lise ve öğretmen okullarında felsefe, sosyoloji, pedagoji öğretmenliği yaptı.

İstanbul Üniversitesi Okul ve Eğitim Müzesi Müdür yardımcısı, Millî Eğitim Bakanlığı Hars Dairesi Müfettişliği ve Ankara Müzesi memurluğu görevlerinde bulundu. Ankara Kız Öğretmen Okulunda pedagoji ve psikoloji okuttu. Bir süre *Hakimiyet-i Milliye* (1920-23) gazetesinde gazetecilik de yapan Cemil Sena'nın, yardımcı ders kitapları dışında deneme, araştırma, monografi türlerinde eserleri ile çevirileri vardır.

ESERLERİ:

İNCELEME-DENEME-MONOGRAFİ: *Umumi Usul-i Tedris* (1928), *Hususi Tedris Usulleri* (1930), *Ameli Tedris Usulleri* (1930), *Estetik* (1931), *İlk ve Orta Tedrisatta Hususi Tedris Usulleri* (1932), *Allah Fikrinin Tekâmülü* (1934), *Mufassal Umumi Tedris Usulleri* (1935), *Felsefe ve İçtimaiyat Notları* (1935), *Ruhi Mucizeler* (1935), *Psikoloji Dersleri* (1936), *Yeni Kadın* (1936), *Büyük Adam Olmak* (1940), *Buda ve Konfüçyüs* (1941), *Felsefe ve*

Sosyoloji (1943), *Yahya Kemal: Eserleri ve Şahsiyeti* (1945), *Mehmet Akif: Hayatı Eserleri ve İdealleri* (1947), *Sanat Sistemleri ve Ahmet Haşim'in Sembolizmi* (1947), *Saadet Yolları* (1948), *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi* (1949), *Meşhur Filozoflar* (1950), *İnsan Ruhu Ebedi midir?* (1951), *Ahuramazda Böyle Dedi* (1960), *Büyük Filozoflar Ansiklopedisi* (4 cilt, 1957-69), *Hz. Muhammed'in Felsefesi* (1967), *İnsanlar ve Ahlâklar* (1970), *Tanrı Anlayışı* (1978).

ÇEVİRİ: *Mufassal Ruhiyat Usulleri* (G. Dumas'dan, 1931), *Hipnotizma* (P. Janet'den, 1936), *Sen ve Ben* (P. Geraldy'den, 1947).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ONGUN, İpek

Romancı. 7 Ocak 1942, Ankara doğumlu. Arnavutköy Kız Kolejini bitirdikten (1961) sonra New York'ta tiyatro eleştirmenliği kursu gördü. Bir süre Türkiye'de *Doğan Kardeş*, New York'ta *Time and Life* gibi yayın kuruluşlarında çalıştı. Edebiyata çocuk romanlarıyla başladı, gençlik romanlarıyla ün kazandı. Yazı çalışmalarını Mersin'de sürdürdü.

İpek Ongun

ESERLERİ:

ROMAN: *Mektup Arkadaşları* (1980), *Kamp Arkadaşları* (1982), *Yaş On Yedi* (1987), *Afacanlar Çetesi* (1988), *Bir Genç Kızın Gizli Defteri* (1991), *Bir Pırıltıdır Yaşamak* (1991), *Bu Hayat Sizin* (1993), *Lütfen Beni Anla* (1995), *Arkadaşlar Arasında* (1997), *Kendi Ayakları Üstünde* (1998), *Adım Adım Hayata...* (2000), *Şimdi Düğün Zaman* (2004).

DENEME: *Yarım Elma Gönül Alma* (2000).

ÇEVİRİ: *Yuvasız Çocuk* (L. M. Montgomery'den, 1979), *Mutluluk Yolu* (G. Sheehy'den, 1984), *Yürekten Kopup Gelen Ses* (Joan Boez'den, 1989).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 3.2.2005).

ONGUNSU, Ahmet Hamit

Tarihçi (D. 1885, Hanya – Ö. 1967, İstanbul). İlköğrenimini Hanya Mekteb-i Kebîr-i İhsânî'de ve İstanbul Numûne-i Terakki Mektebinde, lise öğrenimini Vefa ve Mercan İdadîlerinde tamamladı. 28 Haziran 1910'da Mülkiye Mektebini bitirdi. Mezuniyetinden sonra uzun süre eğitimcilik yaptı. Selânik ve İstanbul'daki çeşitli okullarda coğrafya, tarih ve yurttaşlık bilgisi öğretmeni olarak çalıştı. 1918'de Mülkiye Mektebinin yeniden açılmasıyla birlikte bu okulun müdür yardımcılığına atandı. 1925'te Darülfünun (İstanbul Üniversitesi) Edebiyat Fakültesi Yeniçağ Tarihi profesörlüğü görevini yürüttü. 29 Kasım 1927'de Mülkiye Mektebi müdürlüğüne getirildi. 1939'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi dekanı ve aynı tarihte ordinaryüs profesör oldu. 1955'te Edebiyat Fakültesi Son Çağ Tarihi Kürsüsü Başkanı olarak yaş haddinden emekliye ayrıldı. Türk Tarih Kurumu üyeliği yaptı ve İstanbul Muallimler Birliğini kurdu.

ESERLERİ:

Osmanlı Coğrafya-yı Tabiî ve İktisadisi (1918), *Kürün-ı Cedîde ve Asr-ı Hâzırda Türkiye Tarihi* (1926), *Avrupa Diplomasisi Tarihi* (1927-28), *[İstanbul'un] 500. Fetih Yılı Münasebetiyle Bazı Düşünceler* (1953).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968).

İPEK ONGUN

GÜNEY AMERİKA YOLLARINDA

Setur'dan Tuba Hanım'ı arayıp Güney Amerika turunun gerçekleşeceğini haber verdiğinde uçtum... sevinçten resmen uçtum!

Tuba Hanım yeni kuşak meslek kadınlarından. Yani işini severek yapıyor! Müthiş takipçi. A'dan Z'ye her şeyi izliyor, haber veriyor, kontrol ediyor. Ve bütün bunları güleryüzle yapıyor! İşte, özellikle de bu son nokta o kadar önemli ki, meslek yaşamlarında tüm asık suratlılara saygıyla duyurulur.

Neyse, gelelim konumuza. Güney Amerika ülkelerine merak duymamın yanı sıra, Arjantin ve Brezilya'yla ekonomide benzer sorunları paylaştığımızdan, bizim gibi darda olan bir akrabayı ziyarete gidiyormuşum gibi bir his taşıyordum içimde.

Tabii bir de Arjantin'in Evita Peron'u var! Zorla değil ya, bu kadın ilgimi çekiyor. Yürüdüğü sokakları, halka el salladığı balkonu, mezarını görmek istiyordum. Zaten böylesine renkli bir kişilik olmasa, hakkında önce kitap yazılmaz, film çekilmez ve unutulmaz "Evita" müzikali sahnelenmezdi.

Gezi hazırlıklarına, Latin Amerikalı yazarların kitaplarından bir seçme yaparak başladım. Şilili Allende, Perulu Lyosa, Brezilyalı Coelho ve Amado, Arjantinli Martinez...

Latin müziğiyse son zamanlarda pek bir gündemde olduğundan zaten hol bol dinliyordum. Edebiyat ve müziğin yanısıra, gideceğimiz ülkeler hakkında biraz da ansiklopedi karıştırdım. Eh, artık geziye hazırdım!

Iberia Havayolları'yla önce Madrid'e beş saatlik bir uçuş. Oradan Arjantin'in başkenti Buenos Aires'e tam on üç saatlik bir uçuş daha ve bu arada altı saatlik bir bekleme... Böylece toplam yirmi dört saatlik bir zaman dilimde Iberia hostesleri tarafından azarlana azarlana Buenos Aires'e vardı. (Valla Hakim Bey, su istemekten başka suçumuz yoktu.)

Bu uzun uçuş benim için o kadar da kötü olmadı, çünkü Martinez'in Santa Evita adlı kitabını fena halde sardırmıştım.

Şimdi siz gençler o güzel gözlerinizi iri iri açıp büyük bir safiyetle, "Kim bu Evita Peron?" diyorsunuzdur eminim. Eminim, çünkü "Kim 500 milyar ister?" programını izliyorum!!!

Arjantin'in ünlü Evita Peron'u, kızlık adıyla anmak gerekirse, Eva Duarte, 1930'lu yıllarda taşrada yaşayan fakir bir kızdı. Üstelik babası da belli değildi. Büyük kente, Buenos Aires'e gidip ünlü bir aktris olmak hayaliyle →

yanıp tutuşuyordu.

Ve bir gün o küçük kente bir şarkıcı geldi. Döneminin ünlülerindendi. Eva ne yaptı etti, onunla tanıştı ve kendisini büyük şehre götürmesi için ikna etti.

Hayallerinin kenti Buenos Aires'de tam bir yaşam savaşı verdi Eva. İşsizdi, açtı. Fahişeliğe başladı. Bir yandan da kendine iş arıyordu. Sonunda radyoda çalışmaya başladı. Durumu giderek düzeliyor, birlikte olduğu erkekler konusunda daha seçici davranıyordu. Politikaya da ilgi duyuyor, çeşitli toplantılara katılıyordu. İşte böyle bir toplantıda Juan Peron'la tanıştı. Peron işçilerin ve fakir halkın dertlerine kulak veren "halkın albayı" olarak anılıyordu. Eva Duarte onun radyo konuşmalarını hiç kaçırmazdı. Juan Peron'a tek kelimeyle hayrandı.

1944 yılında tanıştıklarında kahverengi gözlerini Peron'a dikerek, "Albayım," dedi. "Var olduğunuz için teşekkürler." İşte bu sözcüklerle tüm dünyada yıllarca dalgalanacak bir ilişki başlamıştı.

Kısa sürede Juan Peron "gömleksizler" diye anılan işçilerin desteğiyle iktidara geldi. Çeşitli reformlar yaptı ve ülkeyi bir diktatör olarak yönetmeye başladı. Artık evli olduğu Eva Peron'sa tüm vaktini fakirlere ve onların sorunlarını çözmeye adamıştı.

Evsizlere ev, hastalara bakım imkânı, fakirlere yiyecek dağıtımı ve toplu nikâhlar için Eva Peron sabahın erken saatlerinden gece yarılarına kadar durmaksızın çalışıyordu.

Ensesinde sımsıkı bir topuz şeklinde topladığı sarı saçları ve incecik vücuduyla güzeldi, alımlıydı. Mücevherler takmaya bayılır, çok şık giyinirdi.

"Ben sizlerdenim," diye seslenirdi halkına. "Bu giysileri ve takıları sizler için takıyorum."

Dinleyenler onu çılgınca alkışlarlardı. Görkemli kıyafetleri onları rahatsız etmez, tam aksine kendi saflarından birinin böyle giyinmesi, böylesine yükselmesi onlara umut verirdi. Kimbilir, belki bir gün onlarda...

Fakirlere yardımları nedeniyle öylesine seviliyordu ki, önce Eva'cık anlamına gelen Evita diye anıldı. Daha sonra, azize anlamına gelen Santa Evita adını layık gördü halk ona. Artık o işçilerin ve fakirlerin Santa Evita'sıydı.

Bu, madalyonun bir yüzüydü. Diğer yüzündeyse Arjantin'in tüm entelektüelleri, soyluları ve Peron'un karşısında olan subaylar için o, ülkenin yüzkarası bir fahişeydi. Entrikacı ve acımasızdı.

1952 yılında kanserden öldüğünde otuz üç yaşındaydı. Bu denli genç ölmesi efsaneyi pekiştirmişti.

O, yatağında can çekişirken, ülkenin her köşesinde insanlar için onun dualar ediyor, kiliselere akın ederek, mumlar yakıyorlardı. Ölüme doğru attığı her adımda işçiler ve fakir halk yanındaydı. Birlikte ölüyorlardı sanki.

Son saatlerinde kocasına, "Beni unutturma," diye vasiyet etmişti. Bunun üzerine Peron karısı ölünce ülkenin en ünlü mumyalama uzmanını çağırtarak, Evita'nın mumyalanıp cam bir tabuta konmasını emretti. Uzman günlerle çalıştı ve ortaya harika bir eser çıkardı.

Evita sanki yaşıyordu, öylesine güzel ve canlıydı. Ona uzun etekli beyaz bir elbise giydirmiş, saçlarını taramışlardı. Gülümser gibiydi. (...)

(*Sabah Pırıltıları*, 2001)

ONUK, Taciser

Sanat tarihçisi. 21 Ekim 1944, Tarsus / İçel doğumlu. Kız Teknik Öğretmen Okulu Resim Bölümü (1965), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü (1980) mezunu. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Bölümünden sanatta yeterlik derecesi (1986) aldı. 1986'da yardımcı doçent, 1987'de doçent, 1992'de profesör oldu. GÜ Mesleki Eğitim Fakültesi Uygulamalı Sanatlar Eğitimi Bölüm Başkanı ve AKM Başkanı olarak görev yaptı.

Resim, giyim, süsleme ve Türk el sanatları alanında yurtiçinde ve yurtdışında birçok sergi ve bilimsel toplantıya katıldı, bildiriler sundu. Ayrıca bildirileriyle konferanslara ve panellere katıldı. TRT kanallarında Türk el sanatları konulu programlara konuk oldu. Defileler düzenledi, ulusal ve uluslararası sergiler açtı.

Taciser Onuk

Makaleleri *Milliyet*, *Türk Kadını*, *Millî Kültür*, *Ortadoğu*, *Tarla*, *Türk El Sanatları*, *Sanat* gazete ve dergilerinde yayımlandı. 1992 İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülünü aldı. 2000'de Türkiye Kazakistan Dostluk Derneğinden Dostluk Ödülü ve Fahrî Üyelik unvanı aldı. UNESCO Milli Komite Yönetim Kurulu, CEM Vakfı Bilim Kurulu, Folklor Araştırmaları Kurumu üyesi, Türkiye Varşova Dostluk Derneğinde onursal başkanı ve Millî Kültür İhtisas Komite başkanıdır.

ESERLERİ:

İğne Oyaları (1981), *17-18 Yüzyıl Osmanlı Çadır Süslerinde Çağdaş Tasarımlar* (1997), *İçel El Sanatları* (1998), *Tarsus El Sanatları, Osmanlı Çadır Sanatı* (1998), *Şanlıurfa Karakeçili Kilimleri, Silifke Folkloru, Osmanlıdan Günümüze Oyalar* (2000).

ONUR, Bekir

Psikolog, çocuk kültürü araştırmacısı, deneme yazarı. 14 Şubat 1944, Adana doğumlu. İlköğrenimini Adana'da tamamladı. Adana Erkek Lisesi (1961) ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (1966) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını 1971'de tamamladı "*Ergenlerde Ahlâk Gelişimi ve Eğitimi*" konulu tezi ile(1976) doktora ve "*Ergenlerde Cinsel Gelişim ve Eğitim*" konulu teziyle doçentlik (1983) çalışmalarını tamamladı, 1988'de profesör oldu. 1967-69 yılları arasında orta dereceli okullarda felsefe grubu öğretmenliği yaptı. 1971 yılından itibaren görevini Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi öğretim üyesi, Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müze Eğitim Anabilim Dalı Başkanı olarak sürdürdü. 1990'da Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesini, 1994'te AÜ Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezini, 1997'de AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müze Eğitimi Anabilim Dalını kurdu.

Onur'un bilimsel telif ve çeviri makaleleri, 1972 yılından itibaren *Eğitim Fakültesi Dergisi*, *Ulusal Kültür*, *AİTİA Yönetim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, *Psikoloji Dergisi*, *Eğitim ve Bilim*, *AYKO Eğitim Bilim*, *Cumhuriyet Gazetesi- Gençlik*, *Aile ve Çocuk*, *Bilim ve Sanat*, *Yeni Birlik (İsveç)*, *Cumhuriyet Bilim Teknik*, *Çağdaş Eğitim*, *Millî*

Bekir Onur

Kültür, Kültür ve İletişim, Çocuk Forumu Dergisi, Mesa ve Yaşam, Traditional Field Play and Games of Asia and the South Pasific, Tokyo: Folklor/Edebiyat, Kebikeç dergileri ile ortak kitaplarda, ayrıca çok sayıda denemesi *Milliyet Sanat* dergisinde yayımlandı. 1975'te Milliyct Sanat Dergisi Deneme Ödülünü, 2005'te Dünya Gazetesi Yılın Telif Eseri ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kadın, Gençlik ve Cinsellik-Psikoloji Yazıları* (1986), *Gelişim Psikolojisi-Yetişkinlik, Yaşlılık, Ölüm* (1986), *Oyuncaklı Dünya* (1992), *Türkiye'de Çocukluğun Tarihi- Çocukluğun Sosyokültürel Tarihine Giriş* (2005), *Anılardaki Aşklar-Çocukluğun ve Gençliğin Psikoseksüel Tarihi* (2005).

ÇEVİRİ: *Ergenlik Psikolojisi* (A.M. Rocheblave-Spenle'den, 1980), *Çocuk ve Ergen Gelişimi* (H.W. Gardiner'den, ortak çeviri, 1993), *Ergenliği Anlamak* (J.F. Adams'tan, ortak çeviri, 1995), *Yaratıcı Düşünme ve Müzeler* (A.R. Gartenhaus'tan, Ruhiser Mcrgenci ile, 2000).

YAYINA HAZIRLAMA: *Toplumsal Tarihte Çocuk* (1994), *Çocuk Kültürü- 1. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi* (1997), *Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Çocuklara ve Gençlere Yönelik Hizmetleri* (Hayat Boz ile, 1998), *Cumhuriyet ve Çocuk- 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi* (1999), *Türkiye'de Çocukla İlgili Kurum ve Kuruluşlar Rehberi* (Müge Artar ile, 2000), *Türkiye Çocuk Kültürü Bibliyografyası* (Sekine Karakaş ile, 2001), *Dünyada ve Türkiye'de Değişen Çocukluk - 3. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi* (2001), *Türkiye'de Çocuk Oyunları: Derlemeler* (N. Güney ile, 2002), *Müze Eğitimi Seminerleri 1* (2003), *Türkiye'de Çocuk Oyunları: Araştırmalar* (N. Güney ile, 2004).

HAKKINDA: Bekir Onur / Oyuncaklı Dünya (2002).

ONUR, Fatma

Şair. 5 Aralık 1944, Beşiktaş / İstanbul doğumlu. 1975 yılında Almanya'da yazmaya başladığı şiirlerini önce bu ülkede çıkan Türk gazete ve dergilerinde yayımladı. 1985 ve 1987 yılları arasında *Müzik Magazin* dergisinin Almanya bölge muhabirliğini yaptı. 1988'de yurda kesin dönüş yaptıktan sonra şiirleri çeşitli dergiler ve antolojilerde yer aldı. Çalışmalarında Bekir Sıtkı Erdoğan, Şemsi Belli, Halil Soyuer, Cemal Safi, Avni Anıl gibi şair ve bestecilerden destek gördü.

Şiirlerinin çoğu bestelendi. Elliye yakın güftesi TRT repertuarına alındı. İsmail İstemkaya tarafından bestelenen "*Sen Ağlama*", "*Anne*" ve "*Gitme ne Olur*"; Göksel Baktagir'in bestelediği "*Beni Can Evimden Vurup Yakma*", "*Kalbime Yazdım*" gibi şiirleri ile çeşitli yarışmalarda ödüller kazandı. 1985-87 arası *Müzik Magazin* dergisinin açtığı "Almanlarla Yabancılar Arasında İletişim" konulu kompozisyon yarışması ile *Günaydın-Tan* gazetesinin açtığı yarışmada mansiyon aldı. Şiir dalında ayrıca birçok ödülün sahibidir. Şiirlerini, *Bir Gün Batımı* (2002) adlı kitabında topladı. İLESAM ve MESAM üyesidir.

Fatma Onur

"Fatma Onur'u hep takdirle selamlamışımdır. Fatma, şiiri zorda arayıp bulanlardan. Fatma, şiirde mesut olanlardan. Ah şiirin bir ağzı dili olsa da Fatma'yı anlatsa. Şurası bir gerçek ki şiir de mutlaka Fatma'yı seviyordur." (Halil Soyuer)

"Fatma Onur, "Bir Günü Batımı" adını vermiş olduğu özgün şiirlerini topladığı yapıtında; dili oldukça güzel kullanmış, düşündüklerinin doğruluğuna inanmış, düşüncelerini tutku gücüyle beslemiş; açık, duru ve yalın bir anlatımla sözcükleri şiirleştirmeyi başarmıştır." (Önder gazetesi)

HAKKINDA: Türkiye (14.2.1998), Önder gazetesi (Keşan, 21.1.2003), Ferit Ragıp Tuncor / Yeni Defne (Haziran 2004), Tarık Çıtak / Ekspres Bartın gazetesi (7.12.2004).

ONUR, Halil Vedat

İktisat araştırmacısı 1910, İstanbul doğumlu. 1931'de Mülkiye Mektebini bitirdi. Ziraat Bankasının çeşitli birimlerinde çalıştı. Tarih araştırmaları yaptı.

ESERLERİ:

Tanzimat Devrinin Büyük ve Unu-

FATMA ONUR

DÖRT MEVSİM KADIN

Yaşayan efsane dillerde adın
Ölümsüz aşk gibi ölümsüz kadın
Bir yılda dört mevsim vardırya hani
Hep ilkbahardadır dört mevsim kadın.

Her yaşta barışık o kendisiyle
Dünyaya gülümser pür neş'esiyle
Gönlünde var olan tüm sevgisiyle
Mutluluk dağıtır dört mevsim kadın.

O bazen sevgili, bazen de bacı
Her yaşta her kulun var ihtiyacı
Gönüller sultanı başların tacı
Olmaya layıktır dört mevsim kadın.

Kendine çizdiği hudutlarıyla
Sevgi yüklediği bulutlarıyla
Gönlünde yeşeren umutlarıyla
Özgürlük adıdır dört mevsim kadın.

Adını yazdırdı mavi göklere
Mecnun'u düşürdü Leylâ çöllere
Sevgiye susayan tüm gönüllere
Sevgiyi yaşatır dört mevsim kadın.

(Bir Gün Batımı, 2002)

tulmaz Devlet Adamları (1964), *Fıkralar Sesleniyor* (1961).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968).

ONUR, Hüdavendigar

Gazeteci-yazar. 1961, Artvin doğumlu. Artvin'de başladığı İmam Hatip Lisesini Erzurum'da bitirdi. Türkiye gazetesi yurt haberleri servisinde başladığı çalışmalarını İhlas Haber Ajansında sürdürdü. Gazeteciler Cemiyeti üyesidir.

ESERLERİ:

Millet-i Sadıka'dan Hayk'ın Çocuklarına Ermeniler (1998), *Ermeni Portreleri-Millet-i Sadıka'dan Hayk'ın Çocuklarına - 2* (1999), *Millet-i Sadıka'dan Hayk'ın Çocuklarına Ermeniler* (gen. bas., 1999), *Asrın Yesevisi* (2000), *Türk Sağı Sözlüğü* (2001), *Esrarlı Kılıç, İngiliz Misyonerleri.*

Mehmet Naci Onur

ONUR, Mehmet Naci

Edebiyat araştırmacısı. 1944, Elazığ doğumlu. Elazığ Namık Kemal İlkokulu (1956), Elazığ Lisesi (1963), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1968) mezunu. Elazığ liselerinde öğretmenlik ve yönetmenlik (1968-75), aynı kentte Milli Eğitim Müdürlüğü (1975-77) ve Devlet Mühendislik Mimarlık Akademisi Genel Sekreterliği (1977-82) görevlerinde bulundu. Daha sonra çalışmalarını Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümde öğretim üyesi olarak (1989) sürdürdü. 1987-90 yıllarında Malatya İnönü Üniversitesine yarı zamanlı olarak derslere girdi. Bir yıl süreyle İngiltere'de Oxford Üniversitesinde (1989) çalıştı. Çok sayıda bilimsel makalesi yayımlandı. Ocak 2002 ayında kendi isteğiyle emekliye ayrıldı.

"Onur'un kitabını okuyunca gördük ki, Şair Hayri'nin çok güzel, başarılı şiirleri yanında başarısız şiirleri veya beyitleri de bulunmakta." (R. Mithat Yılmaz)

ESERLERİ:

Yusuf ve Züleyha / Akşemseddinzâde Hamdullah Hamdi (1986), *Harputlu Divan Şairleri* (inceleme, seçki, 1988), *Harputlu Rahmi Divanı* (İbrahim Kavuz ile, 1996), *Harputlu Şair Hacı Hayri Bey* (inceleme metin, 2004)

HAKKINDA: Günerkan Aydoğmuş / Naci Onur Hocamdan Yeni Bir Eser (Günışığı, 13.10.2004), Şükrü Kacar / Dr. Naci Onur'dan Bir Kitap Daha (Nurhak, 18.10.2004), Nevzat Ülger / Harputlu Hacı Hayri Bey ve Dr. M. Naci Onur (Harput Posta gazetesi, 3.11.2004), Zülküf Çavak / Harputlu Şair Hayri'nin Bir Gazeli Etrafında (Erciyes, Kayseri - Aralık 2004), A. Turan Alkan / Haydi Bakalım Konsere (Zaman, 11.12.2004), Taner Namlı / M. Naci Onur'la Röportaj (Bizim Külliye, Ocak 2005), R. Mithat Yılmaz / M. Naci Onur'dan Şair Hayri (Günışığı, 4.2.2005).

ONUR, Namık Necip

Şair ve yazar (D. 1882, Gümüşhacıköy / Amasya - Ö. ?). Küçük yaşta babasını kaybettiği için düzenli bir öğrenim göremedi. İstanbul'a giderek bir askerî okula girdi. Bu okulun kısa bir süre sonra kapatılınca matbaalarda çalıştı. Çalışarak okumaya gayret etti. Namık Kemal'in eserlerini okuduğu gerekçesiyle 1905'te tutuklandı ve Hakkari'ye sürüldü. Meşrutiyet'in ilânıyla (1908) İstanbul'a döndü. Amasya'da Maarif müfettişliği, tahrirat kalemi baş müsevvidliği, Sivas ve Amasya genel meclis üyeliklerı, Amasya Evkaf Müdürlüğü gibi görevlerde bulundu. Üç yıldan fazla *Amasya* gazetesini yayınladı. Gazete ve dergilerde yayınladığı yazılarından oluşan bir seçmesi ve sürgün anılarını içeren *Geçmiş Günlerim* adlı eseri basılmadı. Hakkari'deyken yazdığı şiirleri topladığı *Tarih* (1910) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 2000).

ONUR, Necmi

Gazeteci-yazar (D. 18 Şubat 1925, Alişam köyü / Harput (Elazığ)- Ö. 21 Aralık 1992, İstanbul). Nuri Öncem adını da kullandı. İstanbul Haydarpaşa Lisesi (1943) mezunu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesindeki öğrenimini tamamlamadı. Gazeteciliğe *Hürsöz* gazetesinde başlamıştı (1945). *Zaman, Dünya, Yeni Sabah, Tercüman, Milliyet, Yeni Gazete* ve *Hürriyet* gazetelerinde değişik görevler alarak çalıştı. Çalıştığı gazetelerde yayımladığı röportajlarıyla tanındı.

ESERLERİ:

RÖPORTAJ: *Çanakkale Savaşları ve Şehitler Abidesi* (1959), *Mezarlarında Yaşayanlar* (1961), *Telsiz Duvaksız Anadolu* (1964), *Çadır Tiyatrosu* (1965), *Allah'a Giden Yol* (1967), *İnsan Emeği Bekleyen Ülke Avustralya* (1968), *Kanlı Kerbela* (1969), *Şark Cephesinde Yeni Bir Şey Yok* (1971), *Unuttuğumuz Doğu* (1980).

HİKÂYE: *Asker Cigarası* (1963), *Deli Fato* (1968), *Grevci Ecevit* (1975).

ROMAN: *Vicdansız Kadın* (1966), *Apar Abdo* (1974), *Kadınlar Daha Çok Sever* (1974), *Orospu* (1. Kitap, 1976), *Kör Sait'in Oğlu* (1981), *Para Babası* (1982), *Devlet Baba* (1984).

DİĞER ESERLERİ: *Ünlü Yazarlarımız Nasıl Çalışıyor* (Yeni Gazete'de tefrika, Ekim 1970, basılmadı), *Damdaki Muhalif* (oyun, İstanbul'da özel bir tiyatroda oynandı, 1974).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ONUR, Rüştü

Şair (D. 1920, Devrek / Zonguldak - Ö. 2 Aralık 1942, İstanbul). İlköğrenimini Devrek'te yaptı. Kastamonu Lisesindeki öğrenimini rahatsızlığı nedeniyle yarıda bırakarak (1940) Zonguldak Kömür İşletmesinde memurluk yaptı. Bir süre maliye memuru olarak çalıştı. Yakalandığı verem hastalığının tedavisi için İstanbul'a götürüldü. 1942'de iyileşerek sanatoryumdan çıktı. Evlenerek

RÜŞTÜ ONUR

İTİRAF

I
Size açabilmeliydim içimi
Geceler yalnız size
Ve yüzüm kızarmadan
Çocukluğumun küçük aşklarını
Anlatabilmeliydim
Geceler yalnız size.

II
Benim de aşklarım oldu
Ve alabildiğine günahlarım.
Halbuki bugünah olmak istedim
Bütün ömrümce.

III
Anam,
Ben topaç çevirirken sokakta,
Benim güzel oğlum
Paşa olacak derdi...
Halbuki ben hâlâ
Topaç çeviriyorum sokakta.

RÜŞTÜ ONUR

ŞAİR LEYLÂ SOKAĞI

Payıma düşen toprak parçası
Senin de payına düşer.
Ayrılık gayrılık yok
Ölüm nefesinde nasıl olsa,
Amma henüz vakit erken
Daha gün
Karşı apartmanın balkonunda
Dur bakalım hele
Ben salata satayım
Şair Leylâ Sokağı'nda
Sen gene koş
Bez fabrikasındaki
Tezgâhının başına.
Ölüm içimde
Ölüm dışımda
Ölüm talihsiz aşımda
Ölüm kuru başımda
Teselli benim gözyaşımda.

İstanbul'a yerleşti. Eşi tifodan ölünce üzüntüden içkiye başladı. Bir gece akciğerinden gelen kanla boğularak öldü. Şiirleri, üzerine yazılanlarla birlikte ölümünden sonra Salah Birsel tarafından *Rüştü Onur* (1956) adlı bir kitapta toplandı. Doğal insancıl duygularla ve yaşına göre yazdığı olgun ve başarılı şiirleriyle tanındı.

"Rüştü Onur, görünüşte daha alçakgönüllü, daha çekingendir. Belki de bu çekingenlik, şair olarak kendine güvenin, yaptığına inanmanın rahatlığından gelmektedir. Ama Muzaffer Tayyib de Rüştü Onur da daha çok dünyayı tanımanın, dünyayı tatmanın şaşkınlığı ve sevinci içindedirler. Çok şiir okumuşlardır, okumaktadırlar; sağlam sezgileri vardır. Yaşamayı severler. Delikanlılıklarının, şiiri delikanlıca sevmenin bütün tatları ve acemilikleri vardır şiirlerinde. İddiaları yoktur. Şiir okumanın ve dünyayı şiirden sevmenin verdiği rahatlıkla, kendilerini etkileyen her konuyu şiir haline getirirler. Tutsun tutmasın. Şiirleri, bir bakıma, alışılmış ölçüleriyle şiir değil bir çeşit hatıra defteri niteliğindedir; aslında bütün tatları da buradan gelir." (Turgut Uyar)

HAKKINDA: Nurullah Ataç / Rüştü Onur-Bir Şair Ölmüş (Cumhuriyet, 11.2.1943), Turgut Uyar / Bir Şiirden (1982), Mehmet Yaşar Bilen / Rüştü Onur'un Hayatı ve Sanatı (1983), Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Selahattin Tuncer / Erken Ölen Bir Şair Rüştü Onur (Türk Dili Dergisi, sayı: 92, Eylül-Ekim 2002).

Rüştü Onur

ONURSAL, Ufuk

Romancı (D. 1 Haziran 1954, Fatih / İstanbul – Ö. 1 Mart 2002). Öğrenim hayatını ilkokul dördüncü sınıfa kadar devam ettirebildi. Daha sonra babasının yokluğu dolayısıyla çocuk yaşta ailenin tüm sorumluluğunu üstlendi ve çeşitli işlerde çalıştı.

ESERLERİ (Roman):

Samanyolu'na Göç (2002), *Umutlar Beyaz Olur* (2003).

HAKKINDA: Ufuk Onursal / Umutlar Beyaz Olur (2003).

OR, Kemal

Şair, siyaset adamı (D. 1924, Akşehir / Konya - Ö. 22 Ekim 1987, Ankara). Balıkesir Lisesi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Çeşitli liselerde, Konya Eğitim Enstitüsü ve Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünde öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. MEB Yayımlar Genel Müdürlüğü görevini yürüttü. XVII. Dönem Konya Milletvekilliği yaptı (1983). Bu dönemde Milli Eğitim ve Kültür Komisyonunun Başkanlığını yaptı. Bu görevi sürerken öldü. Kahramanlık, aşk, doğa sevgisi ve yaşama sevinci gibi temaları işlediği şiirleri 1940'tan itibaren çeşitli dergilerde yayımlandı.

KEMAL OR

ÜŞÜMÜŞSÜN

Üşümüşsün uzat ellerini,
Yakar, yakar avuçlarını sevda.
Ellerim, şefkat dolu ellerim,
Seni görür rüyalarında,

Sert rüzgârlar esince dağlardan,
Kanatlarım senin için gerilir.
Sokul boğrume iyice sokul,
Duy içini sarıveren sıcaklığım.
Nasıl yüreğimden gelir.

Varsın kudursun dışarıda fırtına,
Sen kollarımda emniyettesin.
Aşka dair şiirler okurum sana,
Kulağının dibinde bin bir gece.
Kimim için yazdığımı bilirsin,
Ve sıcak nefesim ensene değince,
İliklerine kadar ürperirsin.

Üşümüşsün uzat ellerini,
Ellerime güvenebilirsin.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yaz Yağmuru* (1966).

SEÇKİ: *Okullar Şiir Antolojisi* (1960).

HAKKINDA: İlhan Geçer / Cumhuriyet Döneminde Türk Şiiri (1990), Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-91 (1994), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

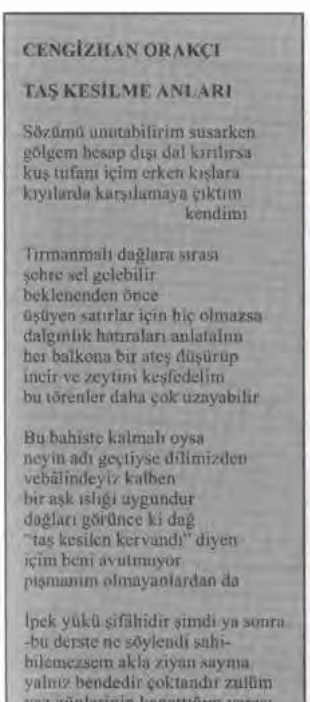
Cengizhan Orakçı

ORAKÇI, Cengizhan

Şair ve yazar. 1965, Gürün / Sivas doğumlu. İlk ve ortaokulu Bursa'da okudu. Bursa Yıldırım Bayazıt Lisesi, Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1988) mezunu. Ajans RMC'nin kurucuları arasında yer aldı. Edebiyat öğretmenliğinin yanı sıra bir dönem TBMM'de danışmanlık, dergi editörlükleri, metin yazarlığı, yayınevlerinde yayın yönetmenliği yaptı. 1998-2004 yıllarında üç dönem Türkiye Yazarlar Birliği genel sekreterlik görevini yürüttü. Bu görevde iken kültür programları, panel ve sempozyumlar düzenledi.

İlk şiiri, *Doğuş-Edebiyat* dergisinde (1983), sonraki yıllarda yazı ve şiirleri *Türk Edebiyatı, Dergâh, Kanat, Son Duvar, Sonsuzluk ve Bir Gün*, kurucularından olduğu *Araf* ve genel yayın yönetmenliğini yaptığı *Altıncı Şehir, Genç Alperen, Nizam-ı Alem* dergileri ile *Ortadoğu, Hergün, Milliyetçi Çizgi, Gündüz, Muhalif* gazetelerinde yayımlandı.

"Ateş Bahçeleri, Şeyh Galib'in ünlü 'Gül ateş, gülbün ateş...' beyti

CENGİZHAN ORAKÇI

TAŞ KESİLME ANLARI

Sözümü unutabilirim susarken
gölgem hesap dışı dal kırılırsa
kuş tüfanı içim erken kışlara
kıyılarda karşılamaya çıktım
kendimi

Tırmanmalı dağlara sırası
şehre sel gelebilir
beklenenden önce
üşüyen satırlar için hiç olmazsa
dalgınlık hatıraları anlatalım
her balkona bir ateş düşürüp
incir ve zeytini keşfedelim
bu törenler daha çok uzayabilir

Bu bahiste kalmalı oysa
neyin adı geçtiyse dilimizden
vebâlindeyiz kalben
bir aşk ışığı uygundur
dağları görünce ki dağ
"taş kesilen kervandı" diyen
içim beni avutmuyor
pişmanım olmayanlardan da

İpek yükü şifâhidir şimdi ya sonra
-bu derste ne söylendi sahi-
bilemezsem akla ziyan sayma
yalnız bendedir çoktandır zulüm
yaz günlerinin kanattığım yarası
bunca gitme kendimle yüz yüze
sen ki hep ziyansın güzler tarihinde
(*Ateş Bahçeleri*, 1998)

ile başlıyor. Ve buradan şairin küçük ve yoğun mısraları ile bütün bir Divan Edebiyatı geleneğine, ondan yararlanan diğer şairlerimize (mesela Behçet Necatigil) açılıyor. Orakçı, klasik edebiyatımızın mirasından modern bir şiir çıkarma yolunda hoş ve olgun örnekler veriyor." (Mustafa Kutlu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ateş Bahçeleri* (1997).

BİYOGRAFİ: *Yahya Kemal Beyatlı* (2002), *Ahmet Hamdi Tanpınar* (2003), *Arif Nihat Asya* (2003), *Yunus Emre* (2005).

HAKKINDA: Mustafa Kutlu (Yeni Şafak, 22.7.1997), Beşir Ayvazoğlu (Zaman, 27.10.1997), Hüseyin Su (Hece, Ağustos 1997), Mehmet Erdoğan (Ülke, Ağustos 1997), Hakkı Yanık (Ülke, Ağustos 1997), Hüsrev Hatemi / Türk Edebiyatı (Ağustos 1997).

ORAKOĞLU, Bülent

Devlet adamı. 1950, Eskişehir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Eskişehir'de tamamladı. Ankara Polis Koleji ve Polis Akademisi (1971) mezunu. Sırasıyla İstanbul Toplum Zabıta Müdürlüğünde komiserlik, Diyarbakır Bismil Emniyet Amir Vekilliği, Diyarbakır Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü, Çanakkale Gelibolu Emniyet Müdürlüğü, Çanakkale İstihbarat ve Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü, Hatay İstihbarat ve Terörle Mücadele Müdürlüğü, İstanbul İstihbarat Müdürlüğü, Giresun İl Emniyet Müdürlüğü, Hatay İl Emniyet Müdürlüğü, Niğde İl Emniyet Genel Müdürlüğü görevlerinde bulundu.

1997 yılında casusluk ve vatan hainliği suçlamasıyla tutuklanarak Mamak Askeri Cezaevine konuldu. Burada elli altı gün hapis yattıktan sonra beraat etti. İçişleri Bakanlığı ve valiliklerce verilen çok sayıda takdirnamesi bulunmaktadır. *Deşifre* adlı bir kitabı yayımlandı.

ORAL, Ayla

Şair. 25 Aralık 1938, İstanbul doğumlu. Kandilli Kız Lisesi mezunu. Toronto Üniversitesi (Kanada) Psikoloji Bölümünde okudu. Türkiye'ye döndükten sonra İstanbul'da bir özel kuruluşta çalıştı. Şiirleri ile inceleme, eleştiri yazıları ile çevirileri 1967'den itibaren başta *Hisar* olmak üzere çeşitli dergilerde yayımlandı.

Şiirlerinde *"kadın ruhunun kendine özgü heyecanlarını yansıttığı, dünyanın giderek duyarsız hale gelmesinden yakındığı, özgün buluşlarla, renkli deyimlerle örülü yalın bir dil kullandığı ve özgün buluşlarla şiirimize romantik bir egzotizm kattığı"* değerlendirilmesi yapıldı. *Dönüşü Olmayan Yol* (1973) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: "Hisar'dan Biyografiler: Ayla Oral" (Hisar, 1972), TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Mehmet Aydın / Ne Yazıyor Bu Kadınlar, 1995), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ORAL, Günseli

Araştırmacı-yazar. 1966, Balıkesir doğumlu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Psikoloji Bölümünü (1988) bitirdi. Yüksek lisans ve doktora çalışmalarını ODTÜ Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalında tamamladı. Yaratıcı problem çözme ve yaratıcı yazı konularında İngiltere, Amerika ve Malta'da farklı üniversiteler bünyesinde yürüttüğü araştırmaları ve yayınları bulunmaktadır. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesinde yardımcı doçent olarak görev yaptı. *Yine Yazı Yazıyoruz: Okulda - Evde - İşyerinde* (2002) adlı bir araştırma kitabı vardır.

HAKKINDA: Günseli Oral / Yine Yazı Yazıyoruz: Okulda / Evde / İşyerinde (2002).

ORAL, İbrahim

Eğitimci, yazar. 1928, Kürkükler köyü / Alaplı / Zonguldak doğumlu. İlkokulu Büyüktekke Köyü İlkokulu, Kastamonu Gölköy Köy Enstitüsü mezunu. Ereğli, Alaplı ve Karabük köylerinde öğretmenlik yaptı. 1977 yılında emekliye ayrıldı. *Şirin Ereğli* ve *Gündem* gazetelerinde yazıları çıktı. On beş yıl Alaplı'da çevre incelemeleri yaptı. Bu incelemelerini *Alaplı ve Çevre İncelemeleri* (1995) adlı kitapta yayımladı.

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998).

ORAL, Kazım Vehbi

Eğitimci, siyaset adamı (D. 1894, Ergani / Diyarbakır - Ö. 15 Nisan 1985). İlk ve ortaöğrenimini Maden'de tamamladı. Henüz çocukken babası ölünce öğrenimini sürdüremedi. 1910 yılında Maden ilçesi İdare Meclisi İkinci Kâtibi olarak memurluğa başladı. Özel dersler alarak kendini yetiştirdi. 1919'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde sınava girerek aldığı sertifikayla Maden İdadisi (lise) Türkçe öğretmenliğine atandı. 1923'te Ergani Milletvekili seçildi. 1927 seçimlerinde liste dışı bırakıldı ve 1928'de Yozgat Ortaokulu Müdürlüğüne atandı. Üç ay sonra istifa ederek memleketi olan Ergani'ye döndü. 1939 yılında Diyarbakır Lisesi Türkçe öğretmenliğine atandı. 1951 yılında emekli olana kadar bu görevde çalıştı.

Çok sayıdaki şiirlerinin bir bölümünü *Dicle, Elaziz, Diyarbakır* gazeteleri ile *Karacadağ* dergisinde yayımladı. Nüktedanlığıyla da ünlü olan Kâzım Vehbi Oral, okullarda yeterli dinî ve fikrî eğitim verilmediği için yeni nesillerin cahil yetiştiği düşüncesindeydi. Hatta Milli Eğitim Bakanlığı binası yandığında, Diyarbakırlı şair Abdulgani Bulduk'tan bu olayı hicveden ve "ebced" hesabıyla yangın tarihini belirten bir mısra aktarmıştı. Mısra şöyledir: *"Cehalet menbaı yandı Maarif nâmı kâzibtir."* (Cehaletin kaynağı yandı, Eğitim yalan bir isimden ibarettir)

Bazı kaynaklarda Kâzım Vehbi Bey'in yeniden milletvekili seçilmesine İsmet Paşa'nın engel olduğu ileri sürüldü. Oral, Başbakan Fethi Okyar'la birlikte, Şeyh Sait isyanı sırasında, olayın bölgesel olduğunu, önlemlerin gereğinden fazla ve geniş kapsamlı olmamasını savunurken; İsmet Paşa'nın şiddetli muhalefetiyle karşılaşmış ve sonunda Paşa'nın dediği olmuştu.

ESERLERİ (Şiir):

Divan-ı Hüsran, Şiirlerimden Seçmeler (1975).

HAKKINDA: Diriliş Dergisi (4. Dönem, sayı: 9, 1975), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s. 448-449, 452).

ORAL, Mustafa (Balıkesirli)

Şair, öykücü, yazar. 1 Aralık 1974, İvrindi / Balıkesir doğumlu. İlk ve ortaokulu Balıkesir'de, liseyi Kırklareli'nde bitirdi. Gazi Üniversitesi İşletme Bölümü mezunu (2001). Bir süre radyo programcılığı yaptı. Daha sonra yerleştiği İstanbul'da bir kamu kuruluşunda memur olarak çalıştı.

Yazı hayatına 1993 yılında *Yeni Asya* gazetesinde başladı. İlk şiiri *"Hüreyre"* (Eylül 1998) ve ilk öyküsü *"Sidre ve Cam"*, *Yedi İklim* dergisinde yayımlandı. Daha çok öykü üzerinde yoğunlaştı. Deneme ve makaleleri; *Zaman*, *Milli Gazete*, *Yeni Asya*, *Akit* gazetelerinde, öykü ve şiirleri ise *Yedi İklim*, *Dergâh*, *Kırklar*, *Okuntu*, *Polemik*, *Edebi Pankart*, *Şahdamar*, *Kelime* ve *Aryaevi* dergilerinde yayımlandı. *Karakalem*, *KitapHaber* ve *Kitap Postası* dergilerinde kitap eleştirileri yayımladı. *Kelime* ve *Aryaevi* dergilerinin editörlüğünü yaptı. Öykülerini, *Sana Aşktan Soruyorlar* (2002) adlı kitabında topladı.

"Mustafa Oral, aşk'ın haber'in kaynağı olduğunu anlattığı kitabında, bizi bu ilahi gerçeğin çevresinde, yüreğinde, kıyısız bucaksız ikliminde dolaştırmaktadır. Şiirsel dili, zengin çağrışımlarla örülü anlatımı, Risale eksenli okumaları, irfani edasıyla Oral, 'sana ruhtan soruyorlar' emrindeki ruh'u aşkla özdeşleştirir." (Sadık Yalsızuçanlar)

"Mustafa Oral bir yandan ucu geleneğe çıkan bir öykü tarzının izleğini takip ederken, bir yandan da klasik öykünün imkanlarından yararlanarak kıssa öykü tarzını yokluyor. Öykü dünyasında karşılaştığımız öykülerden farklı olarak değişik biçimleri, biçemleri ve tematik yapıları deniyor. Zaman zaman mısraa benzer tek cümleli paragraflar, noktalama işaretleri kullanılmayan cümleler, sayfanın genel görüntüsü içinde fotoğrafik disiplinler sunan biçimler kullanıyor. Felsefeden tarihe, sinemadan fotoğrafa, mektuptan şiire kadar bilim ve sanatın bazı dallarının tekniklerinden yararlanarak öyküsünü oluşturmaya çalışıyor." (Yusuf Tosun)

HAKKINDA: E. Eren Yılmaz / Milli Gazete (9.12.2002), Yusuf Tosun (Yedi İklim, Ocak 2003), Cahit Külekçi (Hece, 2003).

ORAL, Mustafa (Burdurlu)

Tarihçi. 1 Mart 1971, Bucak / Burdur doğumlu. Isparta Lisesi, Ankara Üniversitesi DTCF Tarih Bölü-

MUSTAFA ORAL (Balıkesirli)

GÜL AĞRISI

Leyla (Köroğlu) gözlerinin geçtiği yeri tutuşturup, bir ateş ordusu halinde cephelerimde toynağa kalktığı zaman, bir önceki mağlubiyetin ardından terhis ettiğim ordularımın korkuyla cesaret karışımı bir duygunun sevki ile silah altına alıyorum. Bütün bilgelik metinlerindeki tembih derslerini, Leyla'ya pusu kurabileceğim yerlere diziyorum. Sarhoşluğumu çözen bir rüzgar gibi tesir yapan tembihler, beşibirlikler gibi dizi dizi her yanımı kaplıyor. Tembihleri birbirine bağlıyorum. Uçlarına da dinamitler yerleştiriyorum. Mağlup olma durumu söz konusu olursa onları patlatacağım. Yüreğimin cenk meydanına hakim tepelerinden birine çadırımı kuruyorum. Aşk anıtını andıran bu kale Afyon kalesi. Burası gelişmelere her an müdahale edebileceğim bir mevzi.

Omuzlarımı bir çok öğreti dağlarına dayayarak ayakta durmaya çalışıyorum. Hiç kimseye kan revan içinde kalarak ölmeyi emretmiyorum. Bekleyin, diyorum. Her ne kadar Leyla'ya karşı yeterli derecede askerim ve cephanem varsa da, yine de hiçbirini zayi etmek istemiyorum.

Güneşin ipil ipil ışıklarının oyunu içinde erimesine yakın bir zamanda bir saldırı olacağını tahmin ediyorum. Çadırın riski en az olan yerine sığmıyorum. İçi kumla dolu kitabı açıyorum. Kalbimi sağlamlaştırmak için bilgelerin hayat hikayelerini okuyorum. Okuduklarımı cenk meydanının neresine koymam gerektiğini tespit etmek için, ara sıra kitaptan başımı kaldırıp, meydana bakıyorum. Karesi (Balıkesir) beyi Evranos ile karşılaşıyorum. Dervış selamı mı vereyim, asker selamı mı vereyim diye düşünüyorum bir an için. Selam vermeden başımı önüme eğiyorum. Okumaya devam ediyorum.

Yenilgi kendimi en güçlü sandığım anlarda daha önce defalarca beni istila ettiği için teyakkuz durumundayım. Gözüm kitapta, kulağım cenk meydanında. Bir kuş sesi duysam, borazan sanıp hemen siper alıyorum. Bir kış sesi duysam, kılıç sanıp, elimi belime atıyorum. Yine bir kuş sesi. Kitabı elimden atıp, Cevşen'i bir zırh gibi giyip, sipere yatıyorum. Sanki bir kadırga batıyor da, bir forsa kendini denize atıyor. Sanki deprem oluyor da, hayırsız bir baba evlad-ü iyali aklına bile getirmeden, kendini pencereden aşağı bırakıyor. Sağ elimde Cevşen, sol elimde Zülfikar adlı kılıcımla yavaş yavaş siperden çıkıyorum. Tehlikenin geçtiğine emin olduğum zaman çadırı terk ediyorum. Kalbim kılıçlar gibi keskindir benim. Kılıçların ışığıyla en uzak ufukları bile görebilirim. Buna inandırmak istiyorum kendimi. Bunun için gözlerimi siperlerde gezdiriyorum. Güneşin ışığı, üstlerine kendinden renkler bıraktığı ordularımı teftişe çıkıyorum. Eksiklikleri, fazlalıkları Rica'lar suretinde not ediyorum. Recalardan 'Rica'lara sığınıyorum.

Teftiş sırasında gül bahçeleri diziliyor hayalime. Bir serap mı görüyorum ne? Yoksa gerçek mi? Hayır gerçek değil. Bunu anlıyorum. Ama bir şeyi daha anlıyorum ki, her nazar başka bir ufuk açıyor bana. Aman bu nazarıma nazar değmesin. Aman şu kalbime bir felaket gelmesin. O an bu aşk cenginde gül kullanmak geliyor aklıma. Savaşta ara bölgeler oluşturmak için sandık sandık gül sevk ediyorum cepheye. Sandıkların üzerine de aşk ve savaş dilinde şunu yazıyorum: Siviller kırılmaz.

Biliyorum hiçbir silah gül kadar yürücü ve koruyucu olmuyor. 'Gülün adını öğrenme / Unutursan kırılırlar' diyen şairin ismini mırıldanıyorum. Gülü cenge alet ettiğim için, kendime acıyorum. Acımak yaralıyor beni, sesim titriyor. Istırabım sıva tutmuyor. Sevkiyatı durduruyorum. İki cengaveri yanıma çağırıyorum. "Çok zor durumda kalırsak bu iki sandık gülü Leyla'ya verirsiniz" diyorum.

Sevkiyatı durdurunca korkunun büyüttüğü aşkın ağına düşmüş bir av misali kıvranıyorum. Bir zamanlama hatası yaparak cengi kaybetme ihtimali aklıma geliyor, ürperiyorum. Sevdiceğinin bir zamanlar Senine ismini verdiği bir atı vardı. Ben de atıma bu ismi vermiştim. Hayli gerilen azalarımı gevşetmek için Senine'nin surtini sıvazlıyorum. Atım yokken, sıkıntı ve heyecandan saçlarımla oynadığım zamanlar geliyor aklıma. Bu aşk yokken, ne at vardı, ne savaş. Neye sevineceğimi, neye üzüleceğimi bilemiyorum. Atım olmasına mı sevineyim, savaşın çıkmasına mı üzüleyim? Elimi Senine'nin surtından alıp, gerne uzanıyorum. Eğere basıp, üzerine atlıyorum. Senine toynağa kalkıyor. Ordularımın moralini yüksek tutmak için naralar atıyor, şiirler okuyor, menkıbeler anlatıyorum. Hepsinin gözüne sinmiş endişeyi gördüğüm halde konuşmaya devam ediyorum. Onlar da sağ olsunlar beni üzmemek için bağırıyorlar: 'Korkmuyoruz, yenilmeyeceğiz..." (...)

Mustafa Oral (Burdurlu)

mü (1993) mezunu. Yüksek lisansını Ankara Üniversitesi DTCF Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalında *"Türk Düşünce Hayatında Ülkü Dergisinin Yeri"* başlıklı teziyle (1995), doktorasını aynı üniversitenin Türk İnkılap Tarihi Enstitüsünde *"İmparatorluktan Ulusal Devlete Türkiye'de Tarih Anlayışı (1908-1937)"* başlıklı tezle (2002) tamamladı. Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsünde araştırma görevlisi (1994-2002), Akdeniz Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezinde okutman (2002-03), aynı üniversitede Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalında yardımcı doçent (2003-) olarak görev yaptı. 2004'te Akdeniz Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı başkanı oldu.

Çoğunluğu Atatürkçülükle ilgili çok sayıda konferans verdi. Makalelerini; *Seminerler Dergisi, Folklor/Edebiyat, Turnalar, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Atatürk Yolu, Anıtkabir Dergisi, Doğu Batı, Toplumsal Tarih, Akdeniz İletişim, İleri* dergilerinde, *Schwarz Auf Weiss* gazetesinde, *Atatürk ve Atatürkçü Düşünce, Atatürk Haftası Armağanı, Beşinci Uluslararası Atatürk Kongresi, KIBATEK Roman Sempozyumu* kitaplarında yayımladı.

ESERLERİ:

Türkiye'de Romantik Tarihçilik 1910 1940, Bir Geçmiş Zaman Efendisi Mükrimin Halil Yinanç 1898-1961.

ORAL, Serkan

Gazeteci-yazar. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi mezunu. Gazetecilik kariyerine yirmi yaşında *Sabah* gazetesinde başladı. Ardından TRT'de çalıştı. Sonra sırasıyla Star TV, Kanal 6 ve Show TV'de tecrübeli isimlerle çalışarak kariyerine devam etti. Bu süreçte çeşitli dergilerde de görev aldı. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Gazetecilik Anabilim Dalında yüksek lisansını tamamladı. Kanal D'de haber muhabiri olarak görev yaptı.

Çalışmalarında siyasi gelişmeleri ve güncel olayları yansıttı. Yaptığı haberler ve ünlü siyasilerle söyleşiler çeşitli gazetelerde yer aldı ve televizyon programlarında konu edildi. Avrupa Birliği Hükümet Başkanları Toplantısı, İslam Ülkeleri Devlet Başkanları Zirvesi gibi birçok uluslararası toplantıda muhabir olarak görev yaptı. 2003 yılında Akdeniz Gazeteciler Derneğinden Yılın Gazetecisi Ödülünü, 2004 yılında Kırıkkale Müstakil Gazeteciler Cemiyetinin Özel Haber Ödülünü aldı. Basın Kartı sahibidir.

Serkan Oral

ESERLERİ:

Kargatulumba Refah (1998), *Az Sonra Son Darbe Reklamlardan Hemen Sonra* (2000).

ORAL, Tan

Yazar, çizer. 1937, Merzifon / Amasya doğumlu. Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Mimarlık Bölümü (1963) mezunu. Güzel Sanatlar Akademisi Yapı Kürsüsü asistanı (1963-66), Uygulamalı Endüstri Sanatları Yüksek Okulu çizgi film dersi öğretim görevlisi (1980-84) olarak çalıştı. 1978 yılından itibaren *Cumhuriyet* gazetesinde günlük karikatürler çizdi.

Yazı ve çizgilerini ayrıca *Sabah Postası* (İzmir, 20.2.1961, ilk yazısı), *Milliyet Çocuk, Gençlik Yelken, Antalya, Yenigün, Yeni Sinema, Yansıma, Özgür İnsan, Yeni Gündem, Politika, Gösteri, Milliyet Sanat, Yeni Düşün, Yarın, Diyalog, 2000'e Doğru, Lestempes Modernes, Journal of Communucation, Varlık, Gergedan, Adam Sanat, Çerçeve* vd. dergiler ile gazetelerde yayımladı. *Cumartesi Pazar* kısa filmiyle birincilik (1969), *Sansür* çizgi filmiyle büyük ödül (1970), Gayrettepe Resim Yarışmasında ikincilik (1969), Conk Bayırı Anıt Yarışmasında mansiyon (1969), TMTF Uluslararası Karikatür Yarışmasında Excellence (1983), Çağdaş Gazeteciler Derneği Yılın Gazetecisi (1980-85) ödüllerini kazandı.

Tan Oral

ESERLERİ:

Sansür (çocuk öyküsü, yazı ve çizgi, 1977), *Büyük Türkiye* (karikatür, 1978), *İki Minik Kentli* (çocuk öyküsü, yazı ve çizgi, 1979), *Kitapta Yeri Var* (karikatür, poster, broşür, 1984), *Gözağrısı* (karikatür, 1986), *Sus ve Dinle* (1989), *Pencereler* (1993), *Yaza Çize* (1998), *Fırat'a Karışan Öyküler* (on beş öykücüden ortak kitap, desenleriyle, 2001), *Bu Kitabın Kuyruğu Var* (2003).

HAKKINDA: Tahir Abacı / İki Usta Bir Düşünür Üç Kitap (Cumhuriyet Kitap, 8.4.1999), Behçet Çelik / Yürüyenlerin Halleri (Virgül, sayı: 27, Şubat 2000), Fırat'a Karışan Öyküler (ortak, kitap, 2001).

ORAL, Turhan

Gazeteci-yazar. 1960, Zonguldak doğumlu. Zonguldak Endüstri Meslek Lisesi Elektrik Bölümünü bitirdi. Bir dönem TEK'te çalıştı. Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinde okurken (1980) siyasal nedenlerle otuz bir ay (1982-85) hapis yattı. Sonra İktisat Fakültesini bitirdi (1987), bir süre Zonguldak'ta yerel basında çalıştı. Genel Maden İşçileri Sendikasında basın uzmanı olarak görev aldı (1990). Araştırmalarını *Varoluşun Destanı* (1997) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998).

ORAL, Ünver

Oyun ve senaryo yazarı, çocuk edebiyatçısı. 1937, Erbaa / Tokat doğumlu. Tokat Erkek Sanat Enstitüsü (1957) mezunu. Gemilerde işaşe memuru olarak (1957-58) çalıştı. Bir süre bakkallık (1961-63) yaptı. Uzun yıllar Sümerbank kurumunun Beykoz Deri ve Kundura Fabrikasında çalıştıktan sonra (1964-83) emekliye ayrıldı. 1983 yılından itibaren geleneksel halk tiyatrosu, kukla tiyatrosu alanlarında çalışmalar yaptı. Dünya Kukla ve Gölge Oyunu Birliği (UNIMA) Türkiye temsilcisi seçilerek alanındaki konferans ve sergi gibi çeşitli etkinliklere katıldı. *Halk Tiyatrosu* (12 sayı, 1995) adlı bir dergi çıkardı.

İlk şiiri, *Damla* (1956) dergisinde çıkmıştı. Şiirleri, daha sonra *Varlık, Cemre, Damla, Halk Tiyatrosu, Türk Edebiyatı, Kültür Dünyamız, Millî Kültür, Hayat* vd. dergilerde yayımlandı. Gölge ve kukla tiyatrosu üzerine çalışmalarıyla tanındı. TRT televizyonu için on üç bölümlük Karagöz dizisi yaptı. 1986 Kültür ve Turizm Bakanlığı Ortaoyunu Metni Yarışmasında *Kavuklu İş Buldu* ile ikincilik, *İbiş Yeni Evde* ile üçüncülük ödülü, 1987 Kültür ve Turizm Bakanlığı Belgesel Film Senaryosu Yarışmasında *Karagöz* senaryosu ile üçüncülük ödülü, 1992 MEB Çocuk Kitapları Yarışması Tiyatro Dalında *Karagöz Park Bekçisi* ile üçüncülük, 1992 Çankaya Belediyesi 3. Çocuk ve Gençlik Tiyatro Oyun Metni Yarışmasında büyük ödülü, 1994 Temaşa Sanatları Hizmet Ödülü, 1998 Tiyatro ve TV Yazarları Derneği Tiyatro Metni Yarışmasında *Karagöz Belediye Başkanı* ile üçüncülük, TRT 25. Yıl Yarışmaları Konulu Film Senaryosu dalında *Karanlığın Kolları* ile mansiyon, 1998 Çocuk Vakfı Karagöz'e Hizmet Ödülü aldı. *"Gözlerin"* adlı şiiri bestelendi.

Ünver Oral

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İlçemiz Beykoz* (1973), *Karagözname* (antoloji, 1977), *İbişli Kukla Oyunlarımız* (2002), *Karagöz Oyunları* (2002), *Günümüzden Karagöz-Hacivat Söyleşmeleri* (2002), *Meddah Kitabı* (2003).

ÇOCUK KİTABI: *Öp Hacivatın Elini* (1965), *Ülkücü Ali* (roman, 1976), *Küçük Mehmetçikler* (roman, 1978), *Cin İkizler* (roman, 1981), *Lorel-Hardi İstanbul'da* (roman, 1982), *Küçük Mehmetçikler* (1983), *Küçük Kuklacılar* (roman, 1986), *Karışık İşler* (1989), *Günümüzde Karagöz Muhavereleri* (1992), *Çocuklara ve Gençlere Halk Tiyatrosu Dizisi, Prenses ile Çoban* (1993), *Kuklacı Kardeşler* (roman, 1993), *Çocuklara Karagöz Şiirleri* (derleme, 1995), *Karagöz Park Bekçisi* (1995), *Çocuklara Karagöz Hikâyeleri* (1996), *Karagöz Perde Gazelleri* (derleme, 1996), *Karagöz Amca* (resimli öyküler, 1996), *Çocuklara Karagöz ve Kukla Şiirleri* (derleme, 1998), *Ah Şu İnsanlar* (çocuk oyunu, 1998), *Karagöz Belediye Başkanı* (1998), *Yüz Çocuklu Anne* (roman, 1999), *Karagöz'ün Dondurmacılığı* (2001), *Karagöz Televizyonda* (2001), *Karagöz ve Trafik* (2001), *Karagöz ve Hacivat Söyleşmeleri* (2001), *Karagöz ile Hacivat* (2001), *İbiş Yeni Evde* (2001), *İbiş'in Akıl Dişi* (2001), *İbiş'in Bakkallığı* (kukla oyunu, 2001), *İbiş Geldi-Karagöz Geldi* (şiirler, 2001), *İbiş ve Karagöz* (2001).

ÖYKÜ: *Bir Meddah Hikâyesi: Börekçi Güzeli* (1999).

ÖYKÜ-ŞİİR: *Tabut* (1998).

ROMAN: *Karayazılılar* (1999).

OYUN: *Kiracı* (1985), *Kavuklu İş Buldu* (2000), *Baba Ocağı Ana Kucağı* (2001).

RADYO OYUNU: *Barış Korkusu* (radyo oyunu, 1994).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Aslı Örnek / İbişli Kukla Oyunlarımız (Radikal Kitap, 28.7.2002).

ORAL, Zeynep

Yazar. 15 Şubat 1946, İstanbul doğumlu. İlk yazılarında (1967-68) kızlık soyadıyla, Zeynep Birsel imzasını kullandı. Şair ve yazar Salâh Birsel, baba tarafından akrabasıdır. İzmir Gazi İlkokulu, İzmir Amerikan Kız Lisesi (1964), Paris Yüksek Gazetecilik Okulu (1967) mezunu. Bir

Zeynep Oral

süre Sorbonne Üniversitesi Tiyatro Araştırmaları Enstitüsüne devam etti. Öğrencilik döneminde *Cumhuriyet* gazetesine "Paris Mektupları" başlığı altında yazılar yazdı. Gazeteciliğe Paris dönüşü *Yeni Gazete*'de başladı. 1968'den itibaren yirmi dokuz yıl *Milliyet* gazetesinde çalıştı. 1972'de kuruculları arasında yer aldığı *Milliyet Sanat* dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı.

İlk yazısı, 1966'da *Hayat* dergisinde yayımlanan *"Paris'te Gençlik Kampı"* başlıklı bir röportajdı. Tiyatro eleştirileri ile röportajlarını *Milliyet* gazetesi ile *Milliyet Sanat* dergisinde yayımladı. *Adsız Oyun* adlı eseri İstanbul Şehir Tiyatrolarında (1974) sahnelendi. 1988'de *Altaylar'dan Geliyorum*, 1989'da *Karadeniz'in Mizahı* dizi yazılarıyla İstanbul Gazeteciler Cemiyetinin seri röportaj dalında birincilik ödüllerini, 1991'de İnsan

ZEYNEP ORAL

YAZ DÜŞÜM YAZ

SUNU

Kimi zaman haykırmak istedim: Sevincimi ya da acımı, umudumu, coşkumu, şaşkınlığımı ya da korkumu. Olmadı. Sesim, içimde boğuldu. O zaman yazmaya sarıldım.

Kimi zaman gözlerimi sımsıkı yumdum, yaşananı görmemek için. Gözlerim kapalı, kavrar gibi oldum ortak duyguları, ortak sezgileri, ortak düşleri ve ortak olmayan gerçekleri. O zaman yazmaya koyuldum.

Kimi zaman gözlerim açık, gördüklerime hiçbir anlam veremedim. Sordum, aradım, araştırdım, yine sordum, yine sordum, anlamaya çalıştım. Hiçbir yanıt ya da karşılık beklemediğimden, anlayabilmek, soruları çoğaltabilmek için yazmayı seçtim.

Kimi zaman düşlerimin gerçekten daha gerçek olduğunu, kimi zaman yaşadığım gerçeklerin bir düş (ya da karabasan) olduğunu farkettim. Gerçeğin içindeki düşle, düşlerdeki gerçeği ayrı düşünemediğimden yazmaya sığındım.

Kimi zaman kendime baktım, başkalarını gördüm. Başkalarına yönelince kendimi bulur gibi oldum. Başkalarının düşleri ve gerçekleriyle kendiminkileri bir arada yoğurdum. Tümünü çoğaltmak için yazıya vurdum. (...)

(*Yaz Düşüm Yaz*, 1985)

Hakları Derneğinin Başarılı Gazeteci Ödülünü, 1998'de TÜYED Gezi Edebiyatı Birincilik Ödülünü aldı. Fransız Hükümetince verilen "Officer des Palmes Academiques" unvanı sahibidir. Türkiye Yazarlar Sendikası, Türkiye Gazeteciler Cemiyet, Tiyatro Eleştirmenleri Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

OYUN: *Adsız Oyun* (1974).

DENEME: *Esintiler 82* (1983), *Esintiler 80'li Yıllar* (1989), *Karanlıktaki Işık* (Dünya tiyatrosu izlenimleri, 1994), *Bu Cennet Bu Cehennem* (1996), *Esintiler 90'lı Yıllar* (1999).

ÖYKÜ: *Yaz Düşüm Yaz* (1985).

GEZİ: *Katmandu'dan Meksika'ya* (1985, ekler le 1998), *Kara Sevda* (1988), *Uzak Doğu'm* (2000), *İnsananadolu* (Faruk Akbaş'ın fotoğrafları ile, 2001).

ARAŞTIRMA: *Kadın Olmak* (1986).

BİYOGRAFİ: *BirSes* (Reha İsvan'ın cezaevi anıları, 1987), *Tutkunun Romanı - Leyla Gencer* (1992).

RÖPORTAJ-SÖYLEŞİ: *Konuşa Konuşa* (1984), *Sözden Söze* (1990).

DERLEME: *Leyla Gencer'e Armağan* (1995).

HAKKINDA: Ahmet Özer / Esintiler-80'li Yıllar (Varlık, Nisan 1990), Can Kurultay / Çağdaş Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar (1993), Zeynep Ankara / İnsanlık Durumlarına Tanıklık (Cumhuriyet, 26.10.1994), Muzaffer Buyrukçu / Bu Cennet Bu Cehennem (Cumhuriyet Kitap, 22.5.1997), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 17.9.1998), Efnan Atmaca Yelcleri Al Taylar Ülkesi (Virgül, sayı:13, Kasım 1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 4.3.1999), Efnan Atmaca / Türkiye Şarkısı (Virgül, sayı: 19, Mayıs 1999), Hasan Akarsu / Yurt Gezilerinden İzlenimler (8.7.1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), O Bir Gazeteci O Bir Yazar O Bir Kültür İnsanı O Bir ... Zeynep Oral (Cumhuriyet Kitap, 22.3.2001), Akgün Akova / Faruk Akbaş ve Zeynep Oral'dan "İnsananadolu" Göz ile Sözün Buluştuğu Yerde (Cumhuriyet Kitap, 28.2.2002).

ORAN, Baskın

Siyasetbilimci. 26 Temmuz 1945, İzmir doğumlu. İzmir'de Gazi İlkokulu bitirdikten sonra Saint Joseph Ortaokulu (1960), San Gabriel High School'da (1963-64) okuyup İzmir Atatürk Lisesinden (1963) ve girdiği Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinden mezun oldu (1968). Bitirdiği fakültede bir süre Uluslararası İlişkiler Asistanı olarak görev yaptı. (1969-82). 1974'te doktorasını tamamladı. 1982'de YÖK kararıyla, 1983'te de 1402 uygulamasıyla görevine son verildi. 1990'da Danıştay kararıyla tekrar SBF'ye döndü. Burada akademik formasyonunu tamamlayarak profesörlüğe yükseldi. Öğretim üyesi olarak SBF dışında TC Dışişleri Bakanlığı Akademisi (1997-06), AÜ Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi [ATAUM] (1991-06), AÜ İletişim Fakültesi (1997-03) ve Dokuz Eylül Üniversitesinde (1994-95) görev yaptı.

Avrupa Konseyi Irkçılık ve İlgili Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI) nezdinde Ulusal İrtibat Görevlisi (1999-), Başbakanlık İnsan Hakları Danışma Kurulu, Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Çalışma Grubu Başkanı (2003-) olarak çalışmalarda bulundu. Son belirtilen görevini yürütürken yazmış olduğu Azınlık Hakları ve Kültürel Haklar Raporu hakkında "devletin yargı organlarını alenen aşağılamak" [TCK md. 301/2] ve "kin ve düşmanlığa alenen tahrik"ten [TCK md.216/1] 2005'te dava açıldı.

Baskın Oran

Yeni Gündem (1986-87) ve 2000'e Doğru (1987'den itibaren) dergilerinde yazar olarak çalıştı. Agos (2000-) ve Aydınlık gazetelerinde haftalık yazıları yayımlandı. Günlük *Birgün* gazetesinde köşe yazarlığı (2004-06) yaptı.

Yazıları ayrıca yoğunluklu olarak *SBF Dergisi ve yurtdışındaki çok ayıda dergi ile 1985'ten itibaren Mülkiyeliler Birliği Dergisi ile 1988'den itibaren Hayvan (2006), Görüş, Tempo dergilerinde yer aldı.* Milliyetçilik, küreselleşme, azınlıklar, Türk dış politikası, devlet – din ilişkileri konularında yaptığı araştırmalarla tanınmıştır.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

Azgelişmiş Ülke Milliyetçiliği - Kara Afrika Modeli (1997), *Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu* (1991), *Atatürk Milliyetçiliği, Resmi İdeoloji Dışı Bir İnceleme* (1999), *Kenan Evren'in Yazılmamış Anıları* (1990), *Kenan Evren'in Yazılmamış Anıları - Son Defter* (1990; bu son iki yayın tek cilt halinde, 2006), *Nerde O Eski Mapusaneler* (1991), *Devlet Devlete Karşı* (1994), *Kalkık Horoz - Çekiç Güç ve Kürt Devleti* (1998), *Yunanistan'ın Lozan İhlalleri* (1999), *Küreselleşme ve Azınlıklar* (2001), *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular-Belgeler-Yorumlar* (Editör olarak, c. I: 1919-1980; cilt II: 1980-2001), *Dalavera Memet'in Bodrum Tarihi* (2004), *Enişte Gözüyle Bodrum* (2004), *Türkiye'de Azınlıklar; Kavramlar, Lozan, İç Mevzuat, İçtihat, Uygulama* (2004), *"M.K." Adlı Çocuğun Tehcir Anıları – 1915 ve Sonrası* (2005), *Türkiye İnsan Hakları Bilançosu – 2005 İzleme Raporu* (2006).

HAKKINDA: Türk Dış Politikası - Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar - Cilt I: 1919-80 (Cumhuriyet Kitap, 1.11.2001).

ORAN, Bülent

Senaryo ve mizah yazarı, aktör (D. 27 Mart 1924, İstanbul – Ö. 23 Eylül 2004, İstanbul). Tam adı Mehmet Bülent Oran'dır. Bazı senaryolarında Orhan Or takma adını kullandı. Senarist ve sinema eleştirmeni Ayşe Şasa'nın eşi, edebiyat eleştirmeni Fatma Oran'ın babası, general ve yazar Cevat Rifat Atilhan'ın oğludur. Bestekâr-udi Ali Rifat Çağatay ile şair ve dilci Samih Rifat amcalarıdır. Bakırköy 2. İlkokul, Bakırköy Ortaokulu, Pertevniyal Lisesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümündeki öğrenimini yarım bıraktı. Sinema hayatı 1949'da set işçiliği ve "kötü adam" rolleriyle başladı. *Drakula İstanbul'da* filminde başrol oynamasından sonra çok sayıda filmde oyuncu olarak rol aldı, pek çok filmin senaryosuna imza attı. 1980'den itibaren senaryoları televizyonda gösterildi. Sinema Oyunları Derneği (SODER) üyesiydi. Feriköy Mezarlığında gömülüdür.

Gülmece öyküleri ve romanları, 1943'ten itibaren *Şaka, Kahkaha, Akbaba, Kırkbirbuçuk, Dolmuş ve Tıp Karikatürü* gibi dergilerde yayımlandı. *Dolmuş* dergisinde yayımlanan *Eşeklikten Eşekliğe* adlı romanında "TBMM ve devlet büyüklerine hakaret" ettiği gerekçesiyle tutuklanıp hakkında dava açıldıysa da mahkeme beraatla sonuçlandı. *Ankara Ekspresi* senaryosu ile 1970 Antalya Film Festivali

Bülent Oran

Altın Portakal Ödülünü, 1994 Truva Kültür Sanat Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

MİZAH ÖYKÜSÜ: *Pabuçlar* (1945), *Kapatma* (1956), *Üç Bacaklı Kedi* (1957).

SENARYO: *Cemil* (1975).

HAKKINDA: S. Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1976-98), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ORANCI, Cumhur

Roman ve öykü yazarı. 28 Ekim 1960, İstanbul doğumlu. Tam adı Rüştü Cumhur Orancı. Davutpaşa Lisesini orta ikinci sınıfta terk etti. 1978-93 yılları arasında bir Alman denizcilik şirketinde telsiz operatörü olarak çalıştı. Bir süre *2000'e Doğru* dergisinin dış haberler şefliğini yaptı. İlk öyküsü "*Venseramos!*" 1985'te *Gökyüzü* dergisinde çıktı. 1998'de Dodo Yayınlarını kurdu. Editörlüğünü yaptığı üç kitap müstehcen olduğu gerekçesiyle toplatıldı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

ESERLERİ:

ROMAN: *Butterfly'ın İntihar Seferi* (1991), *Saydam* (1996).

ÖYKÜ: *Domingo Garcia'dan Geriye Kalan Öykü* (1995).

ÇEVİRİ: *Izgara* (P. Kerr'den, 1998).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ORAY, Faruk

Şair. 17 Aralık 1922, Bursa doğumlu. Tam adı Ahmet Faruk Oray. İlköğrenimini İstanbul Gedikpaşa Amerikan İlkokulunda (1934) yaptı. İstanbul Erkek Lisesi (1939) mezunu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini ikinci sınıfta iken sağlık sorunları nedeniyle yarım bıraktı. 1941 yılından itibaren sekiz yıl İstanbul Sular İdaresi Hukuk Servisinde çalıştı. 1953'te Ankara'ya yerleşerek AVM Holding'e bağlı Mengerler TAŞ'de 1994'e kadar (resmî emeklilik tarihi 1980) Muhasebe Müdürlüğü yaptı. Ankara'da özel muhasebe bürolarında çalıştı.

Lisede edebiyat öğretmeni olan Orhan Seyfi Orhon'un teşvikiyle şiirleri *Çınaraltı* dergisinde yayımlanmaya başladı. İlk şiiri "*Bayrak*", 1942'de *Çınaraltı* dergisinde, diğer şiirleri ve yazıları *Çağrı, Türk Dili, Ajans Türk, Çağdaş, Yazı, Gülpınar, Karınca, Sümerbank, Yeni Defne, YOYAV* vd. dergilerde ve 1988'den itibaren *Saatli Maarif Takvimi*'nde yer aldı. Şiirleri *Kıbrıs Şiirleri Antolojisi*'nde, *Gönül Sohbetleri Güldestesi*'nde yer aldı. *Fetih* adlı şiiriyle 1953'te MTTB Şiir Yarışmasında birincilik aldı. 1967'de açılan Ankara Hukuk Fakültesi Marşı Yarışmasında Behçet Kemal Çağlar

Faruk Oray

birinci, Faruk Oray ikinci olmuştu. Fenerbahçe Spor Kulübünün açtığı ve Behçet Necatigil, Cemal Reşit Rey ile Sabahattin Kudret Aksal'ın seçici kurul üyesi olduğu yarışmada birincilik alan şiiri bestelendi. *Yıllar Geçti de* adlı eseriyle 1995 Erdoğan M. Akdağ Edebiyat Yarışmasında mansiyon aldı. Bunlara ek olarak birçok yarışmada dereceler kazandı. İngilizceden çevirileri ve bestelenmiş şiirleri vardır. İLESAM üyesidir.

"Şair Faruk Oray milliyetçi ve imanlı bir şair. Birçok müsabakalarda birincilik ve dereceler almış, mansiyonlar kazanmış. Öğrencilerin körpe dimağlarına milli ve ahlaki duyguları aşılamak için kaleme alınmış bulunan bu manzumelerin hemen hepsi beğenilecek yazılardır." (Enver Tuncalp)

"Bizde öteden beri, güzel ahlâk sahibi, güzel konuşan, büyük küçük her şahsa son derece nazik davranan ve engin bir tevâzu ile karşısındaki insanların nazarında adeta âbideleşen kimselere 'İstanbul Beyefendisi' denilir. Bu ifade ve vasıflara bir de şairlik gibi hassas bir gönül, engin bir hayal ve düşünce zenginliğini eklerseniz, karşınıza Faruk Oray gibi, gerçek bir 'Beyefendi' şahsiyet çıkar." (Abdullah Satoğlu)

ESERLERİ (Şiir):

Öğretmenim (çocuk şiirleri, 1968), *Yıllar Geçti de* (1983), *Şiirlerle Faruk Oray* (1994).

HAKKINDA: Fenerbahçe Marşı Seçildi (Dünya, 1.6.1966), Tasvir (2.6.1969), Faruk Oray Fenerbahçe Marşının Şairi (Dünya, 2.6.1966), Eskişehirliler Marşı (Milliyet, 4.6.1968), Yıldız Erden Şiir Yarışmamızda Üçüncülüğü Kazanan Faruk Oray (Sümerbank, Ağustos-Eylül-Ekim 1968), Boğaz Köprüsü Güfte Yarışması (Kelebek, 31.5. 1973), 1. Mansiyon [500 TL] Kazanan Şair (Akbaba, 14.3.1973), Türk Müziği Değerli Eserler Kazanıyor (Günaydın, 1979), Erdoğan M. Akdağ 1995 Yılı Edebiyat Ödülünü Kazananlar (İnci eki, 29.3.1974), Enver Tuncalp / Şair Faruk Oray (Gündem, 24.7.1978), Enver Tuncalp / Şiirler-Eleştirme (Hakimiyet, 24.2.1969), Feyzi Halıcı - Hüseyin Yurdabak - Abdullah Satoğlu / Gönül Sohbetleri IV (2000), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2003), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Şiir Antolojisi III (2004), Abdullah Satoğlu (Çağrı, Haziran 2005).

FARUK ORAY

FETİH

Bütün toplar gürlüyor surların ötesinden,
Yeni bir devri açan o büyük an geliyor;
Ürküyor Bizanslılar top ve tekbir sesinden,
Peygamber sevgilisi FATİH SULTAN geliyor!

Önde beyaz bir atın alevlenmiş yelesi,
Üstündeki Serdar'ın duyuluyor gür sesi;
Kılıçların ucunda bir zafer meş'alesi,
Peşinde koç yiğitler, Ulu Hakan geliyor!

Hilâlin parıltısı vurmuş karşı surlara,
Bizanslının talihi bugün belli çok kara;
Elinde şanlı bayrak, etrafı yara yara
Ulubatlı'dır derler koca Hasan geliyor!

Dayanır mı hiç Türk'e çelikten olsa da sur?
Onu göğsünde iman, başında Hakan korur;
Ey kahraman yiğit, vur Muhammed aşkına vur!
Ayaklanmış dağ gibi, sanki volkan geliyor!

Ey perişan Bizanslı, gözyaşını kurut, sil,
Bir devir kapanıyor, hakikat, rüya değil;
Ufuktan doğan nûra bak da tâzimle eğil,
Adaletin timsali çünkü Kur'an geliyor!

(*Yıllar Geçti de*, 1985)

FARUK ORAY

ÇENGELKÖYDE AKŞAMLAR

Boyarken ufku güneş bir tablo gibi al al,
Tutuşur yangın yangın eski yalıda camlar;
Sonra dökülür gökten pul pul ve masal masal
Bütün ihtişamıyla Çengelköyde akşamlar.

Işıklar kıvrım kıvrım yıkanır mor sularda,
Yosunlu rıhtımlara vurur yorgun dalgalar,
Son martılar uçuşur kaybolur ufuklarda
Renkli bir efsanedir Çengelköyde akşamlar.

Dal da bir gurup vakti sulara uzun uzun..
Yıkansın içindeki o yosunlaşmış gamlar,
Bin renkli tüller gibi üzerine gündüzün
İnmekte yavaş yavaş Çengelköy'de akşamlar
(*Yıllar Geçti de*, 1985)

ORCAN, Nur

Şair ve yazar. 1955, Bitlis doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İnegöl'de yaptı. 1998'de Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Halkla İlişkiler Bölümünü bitirdi. Sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği sosyal ve kültürel etkinliklere katıldı. Şiir ve deneme türlerinde ürünlerini *Çaba* (Ankara) dergisinde yayımladı. *Papatyalar Ağlar mı?* (2000) adlı bir şiir kitabı vardır.

Nur Orcan

ORDU, Ahmet

Öykü yazarı. 1950, Gölçayır köyü / Akşehir / Konya doğumlu. Öğrencilik yılları Akşehir'de geçti. 1969'da öğretmenliğe başladı. On yıl Kırşehir'in, Afyon'un birçok köyünde çalıştı. 1979'da Buca Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünü dışardan sınava girerek bitirdi. İzmir'in çeşitli liselerinde Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği yaptı. Öyküleri *Varlık*, *İmece*, *Temmuz* ve *Gerçek Sanat* dergilerinde yayımlandı. *Yüzünde Gözyaşı Yüreğimde Sancı* (1996), öykülerini topladığı ilk kitabıdır.

ORHAN BAHÇIVAN

Şair. 1952, Hoştülbent köyü / Göle / Ardahan doğumlu. Asıl adı Halis Kızılateş'tir. Diyarbakır Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünü bitirdi. Beş yıl devlet memurluğu yaptıktan sonra 1980 yılında yurtdışına çıktı. O tarihten itibaren çalışmalarını Almanya'da işçilik yaparak sürdürdü. Şiirleri 1984 yılından sonra düzenli olarak edebiyat dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Şiiristan Merhaba (1989), *Acılar da Üşür* (2002).

HAKKINDA: Orhan Bahçıvan / Acılar da Üşür (2002).

ORHAN, Cengiz

Şair. 27 Kasım 1977, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1994 yılında Beyoğlu Ticaret Lisesini, 2001 yılında Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Bölümünü bitirdi. Yaşamını ve edebiyat çalışmalarını İstanbul'da serbest muhasebecilik yaparak sürdürdü.

ESERLERİ (Şiir):

Çöller Yalnızdır (2002), *Yokluğun Yarısı* (2004).

ORHAN KEMAL

Öykü ve roman yazarı (D. 15 Eylül 1914, Ceyhan / Adana - Ö. 2 Haziran 1970, Sofya / Bulgaristan). Asıl adı Mehmet Raşit Öğütçü'dür. Orhan Kemal adını ona Kemal Sülker verdi (1942). Hayrullah Güçlü, Orhan Raşit, Raşit Kemali, Reşat Kemal, Rüştü Ceyhun, Ülker Uysal, Yıldız Okur adlarını da kullandı. Kastamonu milletvekillerinden Abdülkadir Kemal'in oğludur. Babası, Adana'da kurduğu (1930) Ahali Cumhuriyet Fırkasının kapatılması üzerine Suriye'ye kaçınca, Orhan Kemal ortaokul son sınıfta öğrenimini yarıda bırakmak zorunda kaldı. Bir yıl Suriye'de kaldıktan sonra Adana'ya döndüğünde (1932) çırçır fabrikalarında işçilik, dokumacılık ve kâtiplik yaptı (1932-37). Askerliği sırasında yabancı bir rejimi övdüğü iddiasıyla yargılanarak Ceza Yasasının 94. maddesine muhalefetten beş yıl hapse mahkûm oldu (1939); Kayseri, Adana, Bursa cezaevlerinde kaldı. Bursa Cezaevinde iken Nâzım Hikmet'le tanışması, şiirler yazarak başladığı sanat hayatında bir dönüm noktası oldu. Nâzım Hikmet'in yönlendirmesiyle şiiri bırakarak öykü ve roman yazmaya başladı. 1943'te cezaevinden çıktı ve Adana'ya döndü; sebze nakliyeciliği ve Verem Savaş Derneğinde kâtiplik yaptı. 1950'de, eşi ve çocuklarıyla birlikte İstanbul'a yerleşerek hayatını kalemiyle kazanmaya çalıştı. 1970'te Bulgaristan ve Romanya Yazarlar Birliğinin davetlisi olarak gittiği Sofya'da beyin kanamasından öldü. Cenazesi İstanbul'a getirilerek Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verildi. Altı çocuk babasıydı. Ölümünden sonra, 1972'den başlayarak, ailesi tarafından anısına her yıl verilen Orhan Kemal Roman Armağanı kuruldu.

Kayseri Cezaevindeyken hece ölçüsüyle yazdığı ilk şiiri *"Duvarlar"*, Reşat Kemal imzasıyla *Yedigün* dergisinde (25 Nisan 1939) çıktı. İlk hikâyesi, *Yürüyüş* dergisinde yayımlandı. *Yedigün*, *Ses*, *Yürüyüş* ve *Yeni Mecmua*'da (1939-40) çıkan ve hece ölçüsüyle yazdığı ilk şiirlerinde Reşat Kemal, Raşit Kemali; serbest ölçüyle yazdığı ilk şiirleri ile ilk hikâyelerinde (*Yeni Edebiyat*, 1941) Orhan Reşit imzalarını kullandı. Şiir ve hikâyede Orhan Kemal adını 1942'den itibaren (*Yürüyüş* dergisi) kullandı. Sonraki ürünleri çoklukla *Varlık*, *Yığın*, *İkdam*, *Gün*, *Genç Nesil*, *Yeni Ses*, *Yurt ve Dünya* vd. dergilerde yayımlandı. Demokrat Parti iktidarı döneminde (1950-60) sürekli olarak polis takibi altında tedirgin bir hayat yaşarken geçimini sağlamak üzere aralıksız yazmaya devam etti; *Vatan, Dünya, Cumhuriyet, Milliyet* gazetelerine tefrika romanlar, oyunlar ve Yeşilçam sineması için senaryolar yazdı. İlk romanı *Baba Evi* (1949) ile ün kazandı.

Eserlerinde, yaşadığı ve tanıdığı çevreleri biçim ve süs kaygısı gütmeden doğal ve sürükleyici bir anlatımla yansıtarak geniş bir okur kitlesi buldu. *Kardeş Payı* ile 1958'de, *Önce*

Ekmek'le 1969'da Sait Faik Hikâye Armağanını F. Baysal ile paylaştı ve Türk Dil Kurumu 1969 Hikâye Armağanını kazandı. Asaf Çiğiltepe'nin 1967 yılında Ankara Sanat Tiyatrosun (AST)'da sahneye koyduğu *72. Koğuş* adlı oyunuyla aynı yıl Ankara Sanatseverler Derneğince yılın en iyi oyun yazarı seçildi. *Murtaza* romanı 1952'de Ulvi Uraz tarafından "Bekçi Murtaza" adıyla tiyatroya uyarlanarak sahnelendi. Romanlarından *Suçlu*, Atıf Yılmaz tarafından (1960); *Devlet Kuşu* "Avare Mustafa" adıyla Memduh Ün tarafından (1961; "Devlet Kuşu" adıyla ikinci kez 1980); *Sokakların Çocuğu* "Üç Tekerlekli Bisiklet" adıyla Ömer L. Akad tarafından (1962); *Murtaza*, T. Başaran tarafından (1965); "Bekçi" adıyla A. Özgentürk tarafından (1984); *El Kızı*, N. Saydam tarafından (1966); *Sokaklardan Bir Kız*, N. Saydam tarafından (1974); *Bereketli Topraklar Üzerinde*, Erden Kıral tarafından (1979); *Kaçak*, Memduh Ün tarafından (1982); *72. Koğuş*, E. Tokatlı tarafından (1987); *Eskici ve Oğulları*, Ş. Gök tarafından (1990); *Tersine Dünya*, E. Pertan tarafından (1993) filme çekildi.

Orhan Kemal'e göre edebiyat, dünyayı değiştirmenin araçlarından biridir. Ama dünyayı değiştirmek yalnızca edebiyatla sınırlı değildir. Bu yüzden Orhan Kemal'in romanlarında keder kadar neşe de vardır. Trajik öykülerin yanı sıra *Tersine Dünya* gibi komik eserleri de vardır. *Murteza*'da olduğu gibi yapıtlarında hicvi kullanmakta

ORHAN KEMAL

DÜNYADA HARP VARDI

- I -

-Sürgünler geldi.

dediler. Zaten bekliyorduk. Koştuk cezaevinin taş merdiveni başına. Ben, Necati, Kosti, Bobi Niyazi, Dördümüz de hükümlüydük. Necatiyle Kosti bir gece Beyoğlu sinemasının gişesini soymağa kalkıp yakalanmaktan yedişer yıl yemişlerdi. Bobi Niyazi, aslında esrar satmak ama, "arkadaşlar matrağına cebime esrar koymuşlar, polisler kaçak çakmak taşı ararlarken ensclediler, adımız esrarcılığa çıktı!" diyordu.

Neyse, koştuk cezaevinin idareye çıkılan taş merdivenlerine. Bir başka ilin cezaevinden bizim cezaevine sürgün edilenler, büyük demir kapıdan içeriye ikişer ikişer sokuluyorlardı. Ortadaki kalın, upuzun zincire bileklerinden sıkı sıkıya bağlı cezalılar yüzelli çiftmiş, tamam üçyüz kişi!

Yalın ayakları, paramparça üst başlarıyla mide bulandırıcıydılar. Saçları sakallarına karışmıştı. Her içeri giren çift, onları getiren candarmaların önünde duruyor, bileklerini bağlıyan kelepçenin küçücük kilidi açılmadan önce, üçyüz sarı dosya arasından "Şahsi dosya"ları bulunuyor, bizim cezaevi idarecilerine teslim ediliyorlardı.

Ağır ağır, ama gittikçe çoğalan, tehlikeli bir kalabalık birikiyordu cezaevi bahçesinde. Yalın ayaklı, partallar içinde aç bir kalabalık. Önce güneşin altında esneyip geriniyor, sonra da açlık ve uykusuzluklarını belirten gözleriyle çevreye bakınıyorlardı. Cezaevi avlusunun yüksek duvarları dipiblerinde mısır ekiliydi. Boy atmış mısırlar. Sürgünlerin bir anda bü mısırlara saldırdıklarını, çekirge bulutu çöküp kalkmış tarla gibi, mısırların temizlenivermediğini gördük.

Ufak tefek, semiz bir kedi yavrusunu kamlatan Bobi:

-Yuuuuh, dedi. Yuh be. Bunlar benden de aç!

O, aç olmaktan çok, açlıktan söz açıp üçün beşin yoluna bakma dümenindeydi. Görüşmecileri gelen tutuklulardan uçlandığı ekmek, zeytin, peynir, tereyağı, helva, ne bileyim yiyecek, giyeceği çabucak paraya çeviriverir, günün birinde dışarı çıkınca geçinebilmek için tutacağı işe para biriktirirdi. Sürgünler avlada gittikçe çoğalıyordu.

Basgardiyan bir ara düdüğünü sert sert öttürdü, sonra da bağırdı:

-Buraya gelin bakayım. İçtima!

Ellerinde mısır koçanları, çöp tenekelerinden kapışılmış kuru ekmek, zeytin çekirdekleriyle sürgünler Başgardiyana da, düdüğüne de boşveriyorlardı. Zararlı tırtıllar, ya da sürüngenler gibiydiler. Çiğ mısır koçanlarını dişliyor, zeytin çekirdeklerini kırıp içlerini ağızlarına atıyorlardı. Dünyada harp vardı!

Alman Nazilerinin motörlü birlikleri, tarihsel bir öfkeyle Avrupayı, ne Avrupası, bütün dünyayı bir yandan kuzeyin uçsuz bucaksız bozkırlarına öte yandan Atlantiğin, Akdeniz'in çivit mavilliklerine sürüyorlardı.

Dünyada harp vardı!

Türkiye harbin dışındaydı ama, gene de dikenli kabuğuna olanca sinirliliğiyle çekilmiş korkunç bir allerji içinde, bekliyordu.

Şeker beşyüz kırkbeşe satılıyordu. Kesme şekerin topağı çeyreğe gidiyordu cezaevinde. Kilosunu beşyüz kırkbeşe alan cezaevi karaborsacıları, böylelikle kiloyu sekiz, on hatta hatta on iki, on beş liraya getiriyorlardı.

Dünyada harp vardı!

Sınırlarımızın çok yakınlarından gelip geçiyordu motörlü araçların benzin kokulu homurtusu. Kötü haberler alıyordu dünyadan radyolar. Alman Nazileri, İtalyan Faşistleri, uzak doğuda Japonlar. Fırınlar dolusu yakılan insanların çığlıkları uçuşuyordu havada.

Dünyada harp vardı!

Bir ara Necati:

-A... dedi. Bu sayın bay da kim?

Güneşte kara bir su gibi parlıyan rugan çizmeleri, bal rengi kumaştan külot pantolonu, pırıl pırıl lacivert ceketi, pantolonunun kumaşından kasketi, kara gözlüğüyle gerçekten de bir sayın bay, bir majeste. Belki de, Afrika'da kaplan avına çıkmış bir İngiliz lordu, sömürgelerdeki bitkilerini görmeğe gelmiş bir Belçika, bir Felemenk, bir ne bileyim Fransız, bir İtalyan sömürgeni! Bilekleri kelepçesizdi, ötekiler gibi zincire vurulmamıştı. Arkasından elleriyle Başgardiyanın yanına gitti, durdu, bir şeyler konuştular.

Beyoğlu'daki sinema gişesinden uçlanacakları paralarla 936 Berlin olimpiyatlarına gitmeyi kurduğu halde felek yar olmıyan Necati:

-Peki ama, kim? dedi.

Necati'nin suç ortağı Kosti attı:

-Memur herhalde.

Bobi kısa kesti:

-Gider öğrenirim!

Hep o besili kedi yavrusu haliyle bir koşu gitti. Terslenmiş, geri döndü.

-Herifte çahm altıdan!

-Yani ne? Mahkum mu? Memur mu?

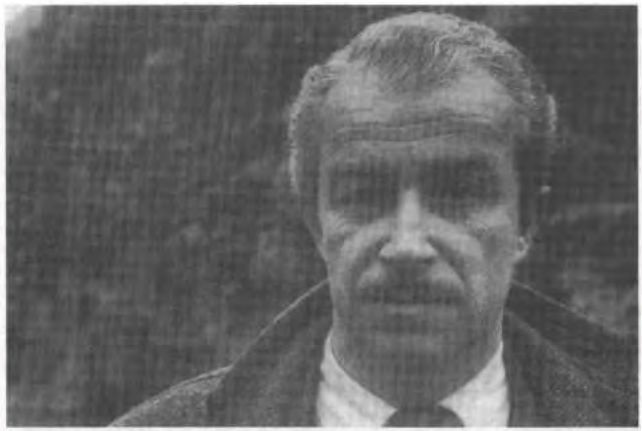
-Ne bileyim yalu. Azarlayışına bakarsan memur, sarı dosyasına bakarsan mahkum! Az sonra, ağarmış şakaklarıyla yanımızdan geçti, yüzümüze bile bakmadı. (...)

(Dünyada Harp Vardı, 1963)

sakınca görmemişti. Kendi sözleriyle o, *"İnsanlığın, insanlık tarafından, insanlık için yönetilmesi çabası adına sanat"* yapsa da edebiyatın çok işlevliliğini hiçbir zaman göz ardı etmedi. Türk edebiyatının "diyalog ustası" olarak değerlendirildi. Klasik anlatım tarzı bakımından Ömer Seyfettin'e, toplumsal içeriği bakımından Sabahattin Ali'ye yakın bulundu. Orhan Kemal, çağdaş Türk roman ve öykücülüğünde toplumcu gerçekçi akımın en etkili adlarından biri olarak kabul edildi. Orhan Kemal'in temaları; yazarın kendi hayatı, Çukurova öyküleri ve İstanbul'un yoksul insanları olmak üzere üç grupta toplanabilir.

Orhan Kemal, otobiyografik nitelikli ilk romanları *Baba Evi* ve *Avare Yıllar*'da çocukluk ve gençlik yıllarını, ortak bir çevreyi paylaştığı insanların yaşam mücadelesi ekseninde küçük hayatlarını, gündelik sorunlarını konu edindi.

Daha sonra Çukurovalı ırgatları, zanaatçıları, köyden kente göçüp evsiz barksız, zor durumda kalmışları yazdı. *Vukuat Var, Hanımın Çiftliği, Bereketli Topraklar Üzerinde* romanları bu dönemde yazılmıştır. *Bereketli Topraklar Üzerinde*'de, iş ve ekmek peşinde önce verimli topraklara, daha sonra da kentlere doğru başlayan göçü gözlemlere dayanarak, dramatik bir kurguyla başarılı ve çarpıcı bir dille verdi. Gerçekçi tutumunun doğrudan yansıması olarak ele aldığı bu romandaki tipler kendi bireysel kurtuluşlarını ararlar. *Vukuat Var, Hanımın Çiftliği, Kanlı Topraklar, Kaçak* adlı romanlarında büyük toprak sahipleri ile tarım işçileri arasındaki sorunlu ilişkiler anlatılır. Orhan Kemal bu kitaplarında mirasyedisinden küçük memuruna, ırgatbaşlarından

Orhan Kemal

ustabaşlarına, sıtma ve trahom hastalığına yakalanmış küçücük çocuklardan artist olma özentisi içindeki genç kızlara kadar alabildiğine geniş bir panorama çizdi.

Orhan Kemal, ailesiyle birlikte İstanbul'a yerleştikten sonra ise büyük kentte yaşayan işsiz, yoksul ya da emeğiyle geçinmeye çalışan insanları konu etti. *Bekçi Murtaza, Gurbet Kuşları, Müfettişler Müfettişi, Sokakların Çocuğu* gibi eserlerinde fabrika işçilerini, işçi çocukları, açlık, aşk gibi nedenlerle kötü yola düşen kadın ve kızları, toplumsal çelişkilerin acıklı-gülünç yanlarını, insanın sabır, merhamet gibi erdemlerini olduğu kadar bencillik ve kötülüğünü, gücünü ve zayıflığını, dayanışma ve sevme yeteneğini işledi. *Çamaşırcı Kızı, El Kızı, Yalancı Dünya, Bir Filiz Vardı, Sokaklardan Bir Kız* gibi eserlerinde kadın cinselliğini, kenar mahallede yaşayanları, toplumsal konumundan geriye düşmüşleri, sinema ve eğlence dünyasında sömürülen, kötüye kullanılan kızları ve kadınları işledi.

"Orhan Kemal gerçekçi edebiyatımızın ölümsüz ismi. 25 roman, 11 hikâye, 1 anı, 1 günlük şiir, 2 oyun ile yayımlanacak olan Mektuplar, Senaryo Tekniği Senaryolar, Tamamlanmamış Eserler-Düz Yazılar, Röportajlar ve Hakkında Yazılanlar olmak üzere 44 kitap. Yazdığı senaryoların sayısını yaşasaydı kendisi de hatırlayamazdı sanıyorum. Orhan Kemal bir röportajında şunları söyler 'Sanat dalları dilediğince çeşitli olsun. Sanatçı 'tek'tir ve içinde yaşadığı dünyanın, müspet bilimin ışığında, kendince bir yorumunu yapacak, yaygın bir deyimle 'filozoflaşacak'tır." (Işık Öğütçü)

ORHAN KEMAL

Tarık Dursun K.

(...) Orhan Kemal, hangi koşullarda olursa olsun, insana saygılıdır; her şeye karşılık, içlerindeki bozulmamış bir 'cevher'le direndiklerini, yaşamlarının onları bozup çürütemediğini saptamak, vurgulamak onun tek kaygısıdır.

Türk çağdaş hikâyesinin toplumsal gerçekçilik ucu, Orhan Kemal'e kadar toplumun ancak belli bir yerine varabilmiştir. Orhan Kemal, daha da ileri basamakları; gözüpektir, indikçe yepyeni, çok değişik, o güne dek hikâyemize girmemiş (...) bir çevreyle o çevre insanına varmaktadır. Bütün toplum dışına itilmişlikleri onlarda, o insanların iyilikçi duygularını yok edememiştir. Zamanla kötü yanlarından arınırlar, coşkulu bir iyilikçi kesilirler. Bu saydıklarımı hemencecik, o hikâyelerin içinde yapmazlar, ama Orhan Kemal sezdirir bize bunu, arada küçük küçük örnekler sunar, güvenimizi pekiştirir.

Orhan Kemal bir bakıma yığınların, kalabalıkların hikâyecisidir. Her şey, hikâyelerine kaynaklık edecek tüm öğeler ona bu yığınlardan sağlanmıştır. Anlatımında sert, acımasız bir eleştirel tutum yoktur. Kişiliğiyle eşdeğerli sertliği, tam kıvamında sulandırılmıştır; gözlemci, anlatıcı (tasvirci) bir gerçekçidir. Biçimi, öz'e rahatlıkla yakıştırır. (...)

Peki, Orhan Kemal'in hikâyelerindeki inandırıcılık, sürükleyicilik nerden çıkagelir? Orhan Kemal'in öncü kuşağın hikâyecilerinden çok ayrı bir yerde olduğu gerçektir. Bunun nedeni, Orhan Kemal'in gerçeği kulaktan duyma, belli bir uzaklık görme, masa başında tasarlama çabaları yoktur. O, hikâyelerini yaşar, yaşamıştır da. Anlatışındaki ilk bakışta çok kolayına getirilmiş izlenimini veren doğallık, gücünü olanca ayrıntılarına kadar yaşamın kendisinden almaktadır. (...)

→

Orhan Kemal, her yıl binlerce ırgatın kuzeyden, güneyden ve Orta Anadolu'dan bereketli Çukurova topraklarına inişlerini gözlemlemiştir. Yığınlar halinde gelen bu insanlar fabrikalarda, köy ekonomisinde ya da olsun da nerede olursa olsun diyerek durmaksızın iş ararlar. Bu on binlerce ekmek ırgatı büyük kentlerde (onlara göre büyük kent ekmek kapısı'dır) acı çekerek, umutsuzluktan umutsuzluğa düşerek dört dolanırlar. Sonunda yaşam kaygısı canlarına tak eder ve bir yere kapılanırlar. Burada her şey kötüdür; çalışma koşulları, ücret, konum... Genelde çoğu dayanamaz buna. Kimse de el vurmaz. (...)

Yazarlık uğraşına girişi, Varlık dergisiyledir. 1943 yılında Bursa Cezaevi'nden tahliye olup Adana'ya döner ve şiirin (hâlâ tutkunudur) yanı sıra, hikâyeyazmaya da başlamıştır. Daha önceleri Yeni Edebiyat, Yürüyüş gibi dergilerde şiir ve hikâyeyayımlamışsa da düzenli ve etkin bir havadaki yazarlığı bu Varlık dergisiyledir artık. (...)

Yazarın kaçınamayacağı bir sorudur "bu anlattıklarınız gerçek midir, olmuş mudur?" sorusu. Orhan Kemal de ona bu soruyu yöneltmiş kişiye sorar: "Okuduğunuz şeyler gerçekten olabilir mi? Olamaz mı?"

Okur, çoğu kez (hikâye inandırma gücüne sahipse tabii) "Olabilir" diye karşılık verir. "Şu halde," der Orhan Kemal ona: "Önemli olan, gerçekten olmuş olması değil, olabilip olamamasıdır. Benim bir kitabımı okuyan, yazılanın mutlaka olmuş bulunduğu duygusuna kapılırmış. Ee, tabii, pek öyle değil, olamaz da... Görülmüş ve yaşanmış yanında yazar, kendisini genelleştirmeye götürecek, doğruya benzer olayları da düşünmeli'dir. (...)

Hikâyelerin genelindeki tek ortak yan, kişilerinin konuşmalarıdır. Orhan Kemal, bir anlatıcı olarak kişilerin iç dünyalarına pek sokulmaz; kendisinin anlatması yerine çözümcü olarak yine o kişileri kendi kendilerine aracı yapar. Nasıl bir kişidirler; bunları okura konuşmalarıyla, konuşmalarından çıkarılacak sonuçlamayla aktarır. Bu konuşmalar hikâyenin yapısına bir başka hareketlilik kazandırır. Zaman zaman dilin şive olanaklarından da yararlanmıştır. (Murtaza, o 'mübadele' âdamı, o 'görmüşüm kurs, alımşım amirlerimden sıkı disiplin' diyerek dili bir başka biçimde kişiliğiyle birlikte kıvraklaştıran "Murtaza"daki başarısını, olanca sevimliliğini buna borçlu değil midir?)

Şive, Orhan Kemal'in seçtiği konularla kişilerin giderek ayrılmaz bir parçası olur. Fakat yine de yazdıklarında bu denli çokça kullanmaz şiveyi: "konunun gerektirdiği yerlerde buna gerçekçi bir vasıta gibi başvurur. Bu yoldaki 'kazancı' onu bir yandan Hüseyin Rahmi gibi halk romancılarının geleneklerine, bir yandan da meddahların halk hikâyeciliği geleneğine bağladığı gözden uzak tutulmamalıdır."

Dili işlerken kişilerin seçip aldığı yığınların kullandığı dili kullanır. Orhan Kemal'in dili, İstanbul şivesine dayanan yazı dilinin de giderek değiştiğini kanıtlar ayrıca. (Alangu, bu noktada şunu ileri sürer: Bir gün gelecek artık yazı dilinin temeli İstanbul şivesidir diyeceğiz.) Orhan Kemal'in dili bu genel akımın tersinedir. Öbür kuşak yazarları gibi İstanbul şivesini Anadolu şivelerine götürmeye değil, dışarıdan aldığı öğeleri İstanbul şivesine uydurmaya çalışmıştır.

Orhan Kemal, onmaz bir tutkuyla hep aynı temayı: insanın ekmek ve iş ile olan kavgasını işlemiştir. Burada yenilgiler kadar yenmeler, arada üstün gelmeler de yok değildir; ama azdır bunlar. Çünkü kendi yaşamında da yenmelerin sayısı o kadar azdır ki. Oysa, Orhan Kemal tıpkı hikâyelerinin başkişileri gibi hep ayakta kalmasını başarmıştır. Onu dimdik ve ayakları üzerinde tutan, geleceğe duyduğu umuttur; insana, topluma, yazar olarak kendi işlevine karşı duyduğu umuttur.

Yazarımız, her zaman ekmeğin ve işin, insanın ve umudun da yazarıdır.

(*Edebiyat Üstüne Narin*, 1993)

"Orhan Kemal ülkemizde köyün çözülüşünün insan üzerindeki etkilerini yalın bir dille, özgün bir biçimde anlatan yazarlarımızın arasında yer alır. Onun temel özelliği gerçekçiliğidir. Gerçekçiliğinin ise iki kaynağı vardır: İlki kendisinin de emekçilerin arasından geliyor olması, yani bizzat yaşadıklarıdır; ikincisi ise o dönem sanatta geçerli anlayışın gerçekçilik olması, özellikle de Nâzım Hikmet'in, yapıtları üzerindeki etkisi." (Ahmet Ümit)

"Edip Cansever'le tavla oynamaları bir alemdi. Tanıdık, yabancı seyirciler kuşatırdı çevrelerini. Çaylar, kahveler, kantlar, oraletler içilirken, oyunun gerilimi karşılıklı sataşmalarla artardı. 'Sen mi ökesin ben mi ökeyim, şimdi göreceğiz,' sözleriyle Edip Cansever'in moralini bozmaya çalışırdı. 'Bugün formumdayım Bay Kansöve, seni çiğ çiğ yiyeceğim.' Edip Cansever soyadını Fransızcaya çeviren Orhan Kemal'e, onun aşırı neşesini sürekli kılmak isteğiyle ve az rastlanan soyluluktaki gülüşüyle, 'İnsun yaşlanınca çenesi düşermiş,' derdi. Orhan Kemal bu cümleyi beğenmemiş gibi yalancıktan yüzünü buruştururdu. 'Buyruk, işitiyor musun banal sözleri?' 'Eee, seviye meselesi,' derdi, 'o senin gibi, bir milletvekilinin oğlu değil ki...' Edip Cansever dikkatini zarlara verdiğinden Orhan Kemal'e attığım kamışı sezemez, 'Allahaşkına kışkırtma şu düğün serserisini,' derdi. Edip Cansever'in yenilgiye uğratılmasını beklerken kendisine ateş edildiğini toz duman yatışınca anlayan Orhan Kemal başını sallaya sallaya konuşurdu. 'Dost dediğin böyle olur, sağ gösterip sol vurur." (Muzaffer Buyrukçu)

Orhan Kemal

"O, alt sınıfın, sokağın dilini, sesini, duygusunu şiirli bir söylem ve kısa, vurucu yeni bir biçemle edebiyatımıza taşımış, halkın sesini yansıtmıştır. Kuşkusuz bu yalın kat, tarafsız bir yansıtma değildir. Orhan Kemal, kendi dünya görüşünden güç alan derin kavrayışıyla hayatı geniş bir biçimde kapsayan eserler üretirken insan olmanın hallerini en yüksek yazarlık vicdanıyla yorumlamıştır. Gerçeği abartmadan, kişilerini gereksiz yere yüceltmeden en önemlisi yaşama sevincini karartmadan. Bu yanıyla, bir yazarın anlattığı insanları oldukları gibi sevmeyi bilmesi gerektiğini bana ve kuşağımdan birçok yazara öğreten de Orhan Kemal olmuştur." (İnci Aral)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Ekmek Kavgası* (1949), *Sarhoşlar* (1951), *Çamaşırcının Kızı* (1952), *72. Koğuş* (1954), *Grev* (1954), *Arka Sokak* (1956), *Kardeş Payı* (1957), *Serseri Milyoner* (uzun öykü,

1957), *Babil Kulesi* (1957), *Dünyada Harb Vardı* (1963), *Mahalle Kavgası* (uzun öykü, 1963), *İşsiz* (1966), *Önce Ekmek* (1968), *Yağmur Yüklü Bulutlar* (Bütün öyküleri 1, 1974), *Kırmızı Küpeler* (Bütün öyküleri 2, 1974), *Oyuncu Kadın* (Bütün öyküleri 3, 1975), *Serseri Milyoner / İki Damla Gözyaşı* (Bütün öyküleri 4, 1976), *Arslan Tomson* (1976), *İnci'nin Maceraları* (1979).

ROMAN: *Baba Evi* (1949), *Avare Yıllar* (1950), *Murtaza* (1952), *Cemile* (1952), *Bereketli Topraklar Üzerinde* (1954; genişletilmiş ikinci baskı 1964), *Suçlu* (1957), *Devlet Kuşu* (1958), *Vukuat Var* (1958), *Gâvurun Kızı* (1959), *Küçücük* (uzun öykü, 1960), *Dünya Evi* (1960), *El Kızı* (1960, televizyon dizisi olduğu gösterildi, 1989), *Hanımın Çiftliği* (1961), *Eskici ve Oğulları* (1962, sonra Eskici Dükkânı adıyla, 1970), *Gurbet Kuşları* (1962), *Kanlı Topraklar* (1963), *Sokakların Çocuğu* (1963), *Bir Filiz Vardı* (1965), *Müfettişler Müfettişi* (1966), *Yalancı Dünya* (1966), *Evlerden Biri* (1966), *Arkadaş Islıkları* (1968), *Sokaklardan Bir Kız* (1968), *Üç Kağıtçı* (1969), *Kötü Yol* (1969), *Kaçak* (1970), *Tersine Dünya* (1986).

OYUN: *İspinozlar* (3 perde, oyn. 1965, bas. 1965, Yalova Kaymakamı adıyla da oynandı), *72. Koğuş, Bekçi Murtaza, Eskici Dükkânı* ve *Kardeş Payı* hikâye ve romanları sahneye uyarlanarak önce 1967-71 yılları arasında Ankara tiyatrolarında oynandı.

ANI-İNCELEME: *Senaryo Tekniği ve Senaryoculuğumuzla İlgili Notlar* (1963), *Nazım Hikmet'le Üç Buçuk Yıl* (1965), *İstanbul'dan Çizgiler* (Röportaj, çizgi: F. Öngören, 1971).

GÜNLÜK-ŞİİR: *Yazmak Doludizgin* (günlükler, şiirler, 2002).

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *Küçükler ve Büyükler* (1971).

HAKKINDA: Tahir Alangu / Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman (1965) - Orhan Kemal'in Romancılığı (Cumhuriyet Sanat Edebiyat, sayı: 3, Temmuz 1970), Orhan Kemal Özel Sayısı (Yeni Edebiyat, Temmuz 1970), P. Paruşev / İnsan ve Yazar Orhan Kemal (Yeni Gazete, çev. T. Acaroğlu, 6.10.1970), Nurer Uğurlu / Orhan Kemal'in İkbal Kahvesi (1972), Muzaffer

Orhan Kemal

Uyguner / Orhan Kemal'in Öykücülüğü Üzerine (Türk Dili, Temmuz 1975), Fikret Otyam / Arkadaşım Orhan Kemal ve Mektupları (1975), Politika gazetesi (3.6.1976), Asım Bezirci-Hikmet Altınkaynak / Orhan Kemal (1977), Y. Kenan Karacanlar / Orhan Kemal'den Anılar (1977), Kemal Sülker / Orhan Kemal'in Şairliği (Yazko Edebiyat, Aralık 1980), Türker Acaroğlu / Ozanlar ve Yazarlar (3. bas. 1981), Fethi Naci / 100 Soruda Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme (1981), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (2. bas. 1982), Hikmet Altınkaynak / Hikâye Yazarı Orhan Kemal (1983; Orhan Kemal'in Hikâyeciliği adıyla, 2000), Olcay Önertoy / Türk Roman ve Öyküsü (1984), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976), Muzaffer Buyrukçu / Arkadaş Anılarında Orhan Kemal (1984), Şükran Kurdakul / Çağdaş Türk Edebiyatı (c. 4, s. 135-148, 1992) - Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Tarık Dursun K. / Edebiyat Üstüne Narin (1993), Adnan Binyazar / Murtaza (Ozanlar Yazarlar Kitaplar, 1998), Vecihi Timuroğlu / Orhan Kemal (1997), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 2 (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (2000; Sürgün Babanın Oğlu: Orhan Kemal, s. 43-45), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Ülkü Tamer / Yaşamak Hatırlamaktır (2002), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c. 5, s. 324-333, 11. bas. 2002), Yazmak Doludizgin (Cumhuriyet Kitap, 21.3.2002), Timuçin Özyürekli / Unutulmaz Yazarımız Orhan Kemal'in Yapıtları Yeni Baskılarıyla Okur Karşısında Bereketli Topraklar Üzerinde (Cumhuriyet Kitap, 16.5.2002), Adnan Özyalçıner / Yoksullar Parasızlar İşsizler İşçiler Otuz İki Yıldır Onsuz: Orhan Kemal - Osman Şahin / Yazmak Doludizgin - Fethi Naci / Bereketli Topraklar Üzerinde - Işık Öğütçü / Sözün Gücü (Cumhuriyet Kitap, 6.6.2002), Semih Gümüş / Puslu Ada (2002) - Öykülerde İstanbul (2002), Ahmet Ümit - İnci Aral / Orhan Kemal (Radikal Kitap 8.10.2004), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004), Orhan Kemal Özel Bölüm (Berfin Bahar, Haziran 2005).

ORHAN, Muhterem

Şair. 1924, Çal / Denizli doğumlu. Denizli Lisesi (1942), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1946) mezunu. Maliye Bakanlığının merkez ve il teşkilatlarında çalıştı. 1953'te Bitlis ve 1954'te Kütahya Defterdarlığı görevlerinde bulundu. 1956'dan sonra bir süre serbest çalışmayı denediyse de sonra yeniden devlet memurluğuna döndü. 1967'de İzmir, 1980'de Ankara Defterdar Yardımcılığı görevine getirildi.

ESERLERİ (Şiir):

Özgürlüğün Uykusu (1973), *Ergin Gölgeler* (1977), *Gülümseyen Toprak* (1981), *Islak Güneş* (1989).

Ayrıca meslekî kitapları vardır.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1976-98), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ORHAN, Selçuk

Hikâyeci. 1977, Şuhut / Afyon doğumlu. Üsküdar Anadolu Lisesi (1995), Boğaziçi Üniversitesi İşletme Bölümü (2001) mezunu. Öyküleri ve eleştiri yazıları; *Dergâh*, *Şehrengiz*,

Selçuk Orhan

SELÇUK ORHAN

ÇOCUK KAÇIRAN

Halkalı'ya gelince bir kere daha çocuk kaçırmaya karar verdim; bu düşünce zihnimde nasıl gelişti tüm çizgileriyle ve ayrıntılarıyla hatırlamam mümkün değil, sadece babamın, kırmızı saplı tornavidasını bulamadığı için hiddetlenerek tentürdiyot şişesini mutfağın duvarına çarpıp parçaladığı günün hatırasının canlandığını söyleyebilirim. Çocuk kaçırma düşüncesi de, duvardaki yişne çürüğü leke, haliya eşyalara saçılmış koyu renk cam kırıkları gibi bir vuruşta gelmişti. Halkalı'da İstasyon yakınlarında bir yerlerden başlayarak epeyce yürümüştüm. Kavak ağaçlarının her şeyden çok kalabalık ettiği pis bir parktan, yırtık afişleri yere sarkan harap bir sinemanın önünden geçmiştim. Bir dişi, vampir gibi uzun ve sivri bir adam gördüm: yeşil, çizgili hortumlar vardı elinde, bakışında bir düşman aradığını sezmiştim ve epey korkuyordum bakışlardan çünkü banka soygunlarının, adam kaçırmaların, haraç kesmelerin en →

yoğun olduğu siyasi zorbalık yıllarıydı, gerçi kış ortasında güneşin sıcak bir şaka yaptığı bir sabahtan geçiyor ve gördüklerimin renklerini nasıl birbirine uladığımı ilk bir rehavetle izliyordum ama kimden ve neyden kaçmışsam, o gün evimin, ismini sıcaklıkla andığım birkaç arkadaşımın yakınında değildim. İki ayakkabı boyacısının yanyana tuttuğu bir kaldırımın oturdum nihayet, karşımda eflatun tabelalı bir dükkanın önünde iki kasa boş şişe vardı. Orada otururken dinlenirken çocuk kaçırmaya karar verdim.

Halkalı'ya kadar niye gitmiştim? Galiba Verem Savaş Dispanseri denen yerlerden birinden rapor almak için; o sıralarda TEKEL fabrikalarından birinde işe girebilmek için sağlık raporu, ciğer röntgeni vs. gerekiyordu. Mutlaka bir dispansere gitmiş olmalıyım; kalın duvarlı küçük binayı, küçük bahçesinde kedilere ekmek doğrayan ince sesli hademeyi hatırlıyorum. Hemşeri çıkmıştık, belki de o dispanserde bir hemşeri bulacağımı bildiğim, bana öyle tavsiye edildiği için Halkalı'ya kadar gitmiştim.

Bir çocuğa tenha bir yerde rastlamak üzere, ayakkabı boyacılarının yanından kalkıp köy evlerine benzeyen, çatıları tahta desteklerle tutturulmuş eski evlerin olduğu bir yokuşa vurdum. Kırmızı saçlı, önlüklü, yakasının kenarları kirlenmiş bir kız çocuğu düşlüyordum; küçük dudakları ağzının içinde büzülmüş, gözleri kestane iriliğinde, elinde bir ip, yaşına göre belki biraz tombul bir kız çocuğu ki eğer rastlarsam mutlaka üstünde kabanı da olacaktı, önlüğünün altına kazak giymiş, kazağının kol uçları bileklerinden dışarı sarkmış. Sonra çocuk eldivenleri, kenarı fırfırlı çorapları, üşüyen, sararan ayak bilekleri ve ebeveynlerinin terli yorgun avuçlarından, ağır kokularından tiksinmeyişleri, dipleri morarmış inci gibi tırnaklarının parladığı elleri gözümün önünde bütünlüğünü bulamayan bir şeyin parçaları olarak gelip geçiyordu. Evet çocuk kaçıracaktım; sırf çocuğu kaçırırken kendimi kaçırabilmek için, çocuk kaçırmakta masal kurtlarının ve deniz atlarının yaylalarına açılan olağanüstü bir sanat var. Yokuşu çıktım ve kaçıracağım çocuğu buldum, bir hahçe duvarının biriketlerini kırarak dökülen tozu ve kırıkları bir bisküvi kutusunda biriktiriyordu. Tahta, çiziklerle bozulmuş bir çekiçle. Binaların sırtını döndüğü bir köşede, arkadaşsız, belki de az önce bir oyundan kovulmuş ama kendi ciddi işini yaratmıştı. Kızıl saçlı bir kız çocuğunu değil kumral bir erkek çocuğunu ince kazağı ve yoksul görünüşüyle bile mağrur - bir kitabın ilk sayfasını açar gibi tanıyacak ve bütün sözcükleri en acemi okumayla heceleyecektim.

Kiremit rengi alçacık bir taşın üstüne oturup yakınımdaki asker traşlı yabancıyı, (beni!) farketmesini beklemeye başladım. Uzaktaki bir bahçeyi göstererek:

"Baksana küçük, şuradaki bahçeye dalan çocukları tanıyor musun?" diye sordum; demin bahçenin önünden geçmiştim, dallarını duvardan dışarı sarkıtan bir iki ayva ağacıyla, içeride iki şeftali zaten pencereleri küçük olan bir evi karanlığa boğuyordu. Çocuk elindeki işi bırakıp gösterdiğim tarafa baktı:

"Hangi bahçe?"

"Şu, tek katlı evin bahçesi."

"Bilmiyorum kimin daldığını. Belki çeteler dalmıştır."

"Çeteler kim?"

"Ayvazlar'ı tanımıyor musun? Ama onlar büyük çocuklar, beşe falan gidiyorlar."

"Ben de küçükken çete kurmuştum, bahçelere dalardık." dedim. Çocuk önündeki biriket duvarı kazmaya döndü:

"Çok mu eskiden?" diye sordu.

"Çok, dedim, o zaman senin kadardım, sen kaç yaşındasın?" Elindeki taşı bıraktı, parmaklarıyla altı yapıp.

"Bu kaç?" dedi.

"Altı yaşında mısın? İsmin Çetin mi senin?"

"Hayır, Mustafa."

Uzaktan, el arabasıyla kömür taşıyan bir kadın, demin gösterdiğim bahçenin önünden bir çizgi üstünde ilerliyordu; çizgiyi gözümde uzatınca Mustafa'yı kaçırıp götüreceğim yeri ayarlamış oldum; henüz konduçuların elinin uzanmadığı seyrek ağaçlı bir koru. Otuduğum yerden eğri büğrü olmuş dikenli telleri görebiliyordum.

"Mustafa sen hiç tren taşladın mı?"

Damağından ince bir 'cık' sesi çıktı.

"Hiç tren taşlamadın mı? Peki tren taşlayan çocukları gördün mü?"

"Zeytinburnu'ndakileri mi"

O uzun sözcüğü küçük, mersin kokulu ağzından bir balık kılçığını çıkarır gibi dişini dudağını inciterek çıkardığını hissettim. Tren yolunun geçtiği kırlarda ellerinde taşlarla hummalı uygarlık gürültüsünü bekleyen demir yüzlü, kendi evinden ekmek çalan, yiyecek hiçbir şeyi paylaşmayan çocukların sert yurtsuzluğunu, alınlarındaki karanlık şafağı, uzak mesafeler için yaratılmış kemikli, yaralı bereli bacaklarını gümüş bir tepside Mustafa'nın önüne indirmek istedim, mümkün olsa konuşmaya gerek de kalmayacaktı, onun kaçamak bakışlarını, dolgun bir domates gibi sağlıklı tebessümünü kollamak da gerekmeyecekti. (...)

Hayalet Gemi, Atılar, Mizan, Kırklar ve *Kitap-lık* dergisinin eki *Babil Kulesi*'nde yayımlandı.

"İnsancıl gibi görünmeyen, aslında insanın hınzır bir yönüne dikkat çeken, belki fıtrî ama soğuk bir algı bu. Bir yere gitmek, bir suyu geçmek için kullanılacak olan kayık bile taş kesiliyor bu algıyla. Sert ve dibe uyacak bir nesne haline geliyor ve aslında kendi içinde bir imkânsızlığa, bir geçişsizliğe işaret ediyor. Yazar, yazdıklarıyla kendisi arasına aşılmaz bir mesafe koyuyor. Duyguyu saf dışı bırakan bir tutumla yazıyor." (Hayriye Ünal)

"Bir hikâye yazarı için olmazsa olmaz özellikler olan gözlem ve kurgu yeteneklerine sahip olması, oldukça genç denebilecek bir yaşta üslûbunu ve çizgisini oturtması yazarın gelecekte yapacağı daha başarılı çalışmaların habercisi gibi görünüyor." (Y. İlker Jandar)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Kansızlık* (2000), *Taş Kayık* (2003).

DENEME: *Acemi Şanssı* (2004).

DERLEME: *Kapalı Öyküler* (İ. Tenekeci ve S.K. Yazgıç'la, 2004).

HAKKINDA: Selçuk Orhan'la Uzaktan Erişimli Bir Söyleşi - Y. İlker Jandar / Kansızlık Vakalarına Dair Bir Otopsi Denemesi (Atılar, sayı: 7), Hayriye Ünal / Taş Kayık (Hece-Öykü, sayı: 3, Haziran-Temmuz 2004).

ORHAN, Sevda

Eğitimci, yazar. 1948, Zonguldak doğumlu. 1965 yılında Zonguldak Öğretmen Okulunu, 1967 yılında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünü bitirdi. Yurdun değişik yörelerinde Türkçe - edebiyat öğretmenliği yaptı. 1990 yılında emekliye ayrıldı. Öykülerini *Sevgiye Kanat Çırpmak* (1995) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998).

ORHAN SEYFİ
Bkz. ORHON, Orhan Seyfi

ORHAN VELİ
Bkz. KANIK, Orhan Veli

ORHON, Hasan Hamdi
Bürokrat, siyaset adamı. 19 Mayıs 1910, Sürmene / Trabzon doğumlu. Mülkiye Mektebi (1932) ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. İçişleri Bakanlığının çeşitli birimlerinde çalıştı. Bazı ilçelerde kaymakamlık yaptı. CHP'den Eylül 1946'da ve Ekim 1965'te iki kez Trabzon Milletvekili seçildi. Bir süre Kızılay genel başkan vekilliği yaptı. *Kızılay'ın Kuruluş Tarihine Kısa Bir Bakış* adlı araştırması yayımlandı (1964).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968).

Mualla Orhon

ORHON, Mualla
Şair. 11 Mayıs 1929, İstanbul doğumlu. İzmir Kız Lisesi mezunu. Şiir ve öyküleri, sürekli yazarları arasında olduğu *Ana*, *Yeni Defne*, *Elçi* (kültür ve edebiyat yönetmeni), *Gülpınar* dergilerinde yayımladı. *Yüreğimdeki Fırtına* adlı eseriyle Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumunun 2001 yılı Roman Ödülünü kazandı. MESAM ve İLESAM üyesidir.

"Kalemi ve avuçları sımsıcak. Kıyıcığında kağıtları kimseye sezdirmeden yazıyor, yazıyor ve sunuşta. Üslûbu akıcı, sözleri keskin, kahkahalar, çığlıklar, şarkılar doğuyor yankılanarak. Mualla Orhon'da bozkırlarında yanan daha çok ateş göreceğiz diyorum. Sanatsal bir birleşimle kucaklaşan." (Güner Ceylan)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sevgi Yağmuru* (1994), *Duygu Şelalesi* (1995), *Mor Salkımlar* (1996).

ROMAN: *Aşk Yemini* (1998), *Yüreğimdeki Fırtına* (2001).

ÖYKÜ: *Kurşunlarla Gelen Mutluluk* (2002).

HAKKINDA: Ayhan İnal / Bir Roman: Aşk Yemini (Tarla Kültür Sanat dergisi, Ağustos 1998), Ayhan İnal / Mualla Orhon'un Duygu Şelalesi (Karınca dergisi, Mart 1997), Özcan Atamert / Mualla Orhon Bir Portre Şairi (Ana dergisi, Haziran 1996), Güner Ceylan / Mualla Orhon (Defne dergisi, 1998), Tülay Turanay / Mualla Orhon'un Ödüllü Romanı: Yüreğimdeki Fırtına (Karınca, Şubat 2002).

MUALLA ORHON

GİTTİĞİN AKŞAM

Güvendiğim dallar kırılıverdi
Acılar gönlüme postunu serdi
Izdırap saz çaldı hüzün raks etti
Sen beni bırakıp gittiğin akşam

Kadehteki içki göz yaşlarımdı
Masadaki meze anılarımdı
Resmine yakmadan sen bakışımdı
Sen beni bırakın gittiğin akşam

Perişan halimi görürsün diye
Gururum zorladı beni gülmeye
Kalbim tövbe etti artık sevmiye
Sen beni bırakıp gittiğin akşam

Dünya ters yüz olup sanki
dönmüştü
Gökteki yıldızlar sanki yere
düşmüştü
Kendim yaşasam da ruhum ölmüştü
Sen beni bırakın gittiğin akşam

ORHON, Orhan Seyfi
Şair ve yazar, siyaset adamı (D. 1890, İstanbul - Ö. 22 Ağustos 1972). Fiske mahlasını da kullandı. Mercan İdadisi (lise, 1909), İstanbul Hukuk Fakültesi (1914) mezunu. Kısa bir süre Meclis-i Mebusan Kaleminde memurluk yaptıktan sonra gazetecilik hayatına atılarak *Akbaba* (1919), *Papağan* (1924), *Resimli Dünya* (1924), *Güneş* (1926), *Edebiyat Gazetesi* (1932), *Ayda Bir* (1935), *Çınaraltı* (1942) gibi mizah ve edebiyat dergilerini çıkardı. İstanbul Erkek Lisesi edebiyat öğretmeni (1941-44) iken görevine son verilince politikaya atıldı. CHP'den Zonguldak (1946-50), 27 Mayıs'tan sonra katıldığı AP'den İstanbul (1965-69) milletvekili oldu. *Milliyet*, *Tasvir-i Efkâr*, *Cumhuriyet*, *Ulus*, *Zafer*, *Havadis* ve *Son Havadis* gazetelerinde fıkra yazarlığı yaptı. Zincirlikuyu Mezarlığında gömülüdür.

Memleketçi şiir hareketi içinde belirginleşen ve "Hecenin Beş Şair" olarak anılanlardan biri olan Orhan Seyfi, ilk şiirlerini aruz ölçüsüyle yazmıştı. Hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerini, *Yeni Mecmua* (1917-18), *Şair* (1918-19), *Büyük Mecmua* (1919), *Yarın* (1921-22) dergilerinde yayımladı. Temiz, duru bir Türkçe ile ince ve içli duygularla yazdığı şiirleriyle edebiyatımızda usta bir şair olarak iz bıraktı.

"Orhan Seyfi'nin hececilerin edebiyat açısından tarihsel bir misyon taşıdıkları düşüncesi de yanlıştır bana kalırsa. Hiç değilse büyütülmüştür bu misyon. Belki kullandıkları ölçü zoruyla dil konusunda daha bir açıklığa, duruluğa varmayı hızlandırmışlardır. Yaptıklarının Türk şiirine, Türk düşünce yapısına, Türk insanının duyarlılığına bir açılım, bir yenilik getirmesi, bir katkıda bulunmuş olmaları şöyle dursun, bütün bunları buldukları konumda sağlamca tanıyıp, saptadıkları bile söylenemez. Duyarlılıkları, duygulanmaları nerden bakılırsa bakılsın

Orhan Seyfi Orhon

ORHAN SEYFİ ORHON

Nihad Sami Banarlı

Orhan Seyfi Orhon, XX. asır Türk şiirine temiz Türkçeyi, Türkçenin kendi saf güzelliğini ve kendi güzel sesini getiren şâirlerdendir. Ziya Gökalp devrindeki Millî Edebiyat Cereyânına mensup şâirin Türk diline hizmeti vardır. Orhan Seyfi, son asır Türk edebiyatında, bu hizmeti, bilerek, isteyerek, severek yapan; bu yolda uydurma Türkçeye başvurmadan muvaffak olan; Türkçeyi iyi anlayan dil ıslâhatçıları arasındadır. (...)

Orhan Seyfi Orhon'un Türk edebiyâtındaki asıl mevkii, şâirliği ile dir. Bu hâdise, onun şiirinin bilhassa Hecevi arkadaşlarıyle birlikte, yeni Türk şiirinde bir merhale teşkil etmesindendir. Orhan Seyfi, Hece'ye, muvaffakiyetli bir aruz ve bir Türk Aruzu seviyesinden geçen şâirlerimizdendir. Bu aruz, son asırda, bilhassa Muallim Naci'nin şiirinden başlayarak, Tevfik Fikret, Mehmed Âkif, Yahyâ Kemal, Ahmed Haşim ve Faruk Nâfiz serisinde Türkçeleşen Aruz'dur. Ana kaidesi, aruz'un uzun hece'leri yerine Türkçenin uzun ve kapalı hecelerini, aruz'un kısa heceleri yerine de Türkçe'nin açık hece'lerini koymaktır. Bu vezinde diğer bir muvaffakiyyet sırrı da Türkçeleşmiş kelime'lerdeki uzun hece'lerin, hattâ bir sanat seviyesine yükselmiş imâle'lerin bu bu aruz'da büyük bir zevkle yer almasıdır.

Şâirin Fırtına ve Kar isimli şiirindeki:

Kudurmuşsan denizden intikam al

mısrâı, böyle bir şiir için başlıbaşına ustalıklı bir başlangıçtır. Aynı şiirde güzel bir teşhis sanatıyle, şâirin karşısına çıkan ihtiyar kar için söylenen:

Garîb çehreli, a'sâr-dide bir derviş.

mısrâında da insan ruhunda bir gurbet duygusu uyandıran kar'ın garîb çehresi ve şu kôhne dünyâya asırlardan beri yağan bu beyaz varlığın, böyle, asırlar süren mâcerası duyulur.

Fakat, Orhan Seyfi'nin, şiirde daha manâlı başarısı, önce *Peri Kızıyla Çoban Hikâyesi*'nde ıstıdayan ve hece ile sağlanan âhenktedir. Bu âhenk, Türk Edebiyâtının, değil yalnız şiirinde, hattâ mensur eserlerinde bile, bâzan çok üşükür görünen gizli bir aruz'la sağlanmıştır. Böyle bir aruz'un, bugün serbest söyleyiş adı verilen ve her türlü kaidenin dışında kalmaya çalışan, en yeni şiirde bile devam etmesi çok manâlıdır. Bunun sebebi, Aruz vezninin tam 1000 yıl, Türk dilinin notası oluşu ve Türkçe'nin, başta şiir olmak üzere bütün eserlerindeki müzikal tekâmülde büyük vazîfe görmesidir.

Orhan Seyfi'nin *Peri Kızıyla Çoban Hikâyesi*'nde, hece ile söylendikleri halde aruz âhengi taşıyan, çok sayıda mısra bulunması da bundandır. (...)

Okuyucu, bu kitabın, meselâ Hâtıralar bölümünü okuyunca, Orhan Seyfi Orhon'un elinde aruz'un ne kadar Türk aruzu olduğunu yakından duyacaktır. Orhan Seyfi'nin, aynı aruz'u daha yeni bir anlayışla kullanarak terennüm ettiği; edebiyâtımızda bir yenilik gibi esen bir kısım şiirleri *de İşte Sevdiğim Dünyâ* kitabındadır. (İst. 1962).

Bu eser, şâirin, Japon şiiri'nde olduğu gibi, küçük, çok küçük çizgiler hâlinde, yaşadığı ve sevdiği dünyâyı aksettirerek çizdiği, üçer, beşer mısrâlık, şiir, resim ve ses kompozisyonu hâlindeki küçük şiirlerle süslüdür. Bu ses aruz'dur. Aruz, burada, Türkçe'nin en tabiî bir vezni olarak yine Türkçe'nin güzel sesini aksettirmiştir. Eserin Böcekler, Çiçekler, Kuşlar, Yağmur, Bulut, Irmak, Deniz, Kar gibi, küçük küçük bölümlerinde hep bu güzel Türkçe sesleniz. Aynı kitabın Resim Galerisi, Bahar ve Gençlik, Sabah, Birkaç Sembol, İhtiyarlık, Aşk ve İhtiras bölümleri de böyledir.

Bir misâl olarak, Eski Terbiye şiiri, bir kelebeğin 4 satırlık şiiridir:

Güzel bu velpazen
Ve pek kibarca tutup nazlı nazlı sallayışın!
Kelebek, söyle kimden öğrendin,
Bu eski terbiyeyi?

Bu kitapta Papatyalar:

Papatyalar, ne kibirsiz, ne haş çiçeklerdir!
Ne ayrı bir bakım ister, ne bahçevan, ne de su.
Yeter papatyalara
Biraz sarıyla beyaz renk, biraz bahar kokusu!

Evet, bu şiirler, aruz'la söylenmişlerdir ve onun için de müsikîlidirler. Aynı sebeple çok yeni oldukları halde hiç yadırgamadığımız ve âdetâ içimize sesleniyor veyâ içimizden sesleniyorlarmış gibi bir halleri vardır. (...)

Bu şiirlerde Orhan Seyfi'nin diğer bir kısım manzumelerinde görülen şekle bağlılık yoktur. Fakat aynı şiirlerde, böyle bir âhenge ulaşabilmek için, vaktiyle, vezinli, kafiyeli, şekilli şiirin âhenk yollarından geçmiş olmanın, şâire neler kazandırdığını düşündüren, nice değerler vardır.

Çünkü Orhan Seyfi'ye göre «Şiir, bir sanat şekli, bir vezin kalıbı ve bir ritm içinde söylenirse şiirdir ve nesirden böyle vasıflarla ayrılır.» Yukarıdaki vezinli, kafiyeli fakat şekilsiz şiirlerde âdetâ bir şekil varmış vehmini uyandıran âhenk de işte bu anlayıştan doğuyor. (...)

(*Kitaplar ve Portreler*, 1985)

yine de Osmanlı bozması duyarlığın, duygulanmanın kılık değiştirmişidir. Aruz fesini çıkarıp, hece şapkasını giymeye özenmiştir. Bugün bir solukta hecenin beş şairini sayabilecek çok az şiir sever bulabilirsiniz. Bu kadar çabuk unutulmalarının bir sebebi de, bu özentileri, bu yapaylıkları, bu uzaklıklarıdır. Belki de bütün yararları, şiir beğenisinin en az bir on beş yıl yerinde tutulmasına bir bakıma gerilemesine, dolayısıyla şiir adına bir öfke birikimine sebep olmalarıdır. Nâzımla Orhan Veli'nin çıkışları biraz bununla açıklanabilir sanıyorum. Hazin bir anı-

Orhan Seyfi Orhon

dır Orhan Seyfi şiirimizde, güçsüz ve saydam." (Turgut Uyar)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Fırtına ve Kar* (1919), *Peri Kızı ile Çoban Hikâyesi* (1919), *Gönülden Sesler* (1922), *O Beyaz Bir Kuştu* (1941), *Kervan* (1964), *Hicviyeler* (Kervan'la, 1951), *Şiirler* (seçmeler, Nihat Sami Banarlı'nın önsözüyle, 1970).

HİKÂYE: *Asri Kerem* (1942), *Dügün Gecesi* (1957).

ROMAN: *Çocuk Adam* (1941).

MAKALE-FIKRA: *Fiskeler* (1922), *Dün,-Bugün-Yarın* (1943), *Kulaktan Kulağa* (1943).

ORHAN SEYFİ ORHON

DUA

Ulu Tanrım, şu karanlık yolları,
Bizi sana ulaştıran yollar et!
İhtirasla kilitlenmiş kolları,
Birbirini kucaklayan kollar et!

Muhabbetin gönlümüzde hız olsun;
Güttüğümüz Hakka varan iz olsun,
Önümüzde uçurumlar düz olsun,
Yolumuzda dikenleri güller et!

Delâlette bırakıp da insanı,
Yapma arzın en korkulu hayvanı!..
Unuttuma doğruluğu, vicdanı,
Bizi sana lâyık olan kullar et!

VEDA

Hani o, bırakıp giderken seni;
Bu öksüz tavrını takmayacaktın?
Alnına koyarken veda busemi,
Yüzüme bu türlü bakmayacaktın?

Hani ey gözlerim, bu son vedada,
Yolunu kaybeden yolcunun dağda,
Birini çağırmak için imdada,
Yaktığı ateşi yakmayacaktın?

Gelse de en acı sözler dilime,
Uçacak sanırdım birkaç kelime...
Bir alev halinde düştün elime,
Hani ey gözyaşım, akmayacaktın?

MANİLER

Sen gül dalında gonca,
Ben dağ yolunda yonca.
Sen açılıp gülersin,
Ben sararıp solunca!

...

Sevdi aldattı beni;
Güldü, ağlattı beni!
Gittim kölesi oldum;
Götürdü sattı beni!

...

Can işte!.. Canan hani?
Dert işte!.. Derman hani?
Gönül sarayı bomboş,
Beklenen sultan hani?

ORHAN SEYFİ ORHON

ANNEMLE HASBIHAL

Anne, zannetme ki günler geçti de
Değişti evvelki hissim gitgide!
Bir hırçın çocuğum, değişmez huyum;
Seneler geçse de ben yine buyum!
Senden umuyorum teselli yine!
Bugün şefkatine, muhabbetine
Zanneder misin ki yok ihtiyacım?
Belki eskisinden daha muhtacım!
Dünyanın tükenmez kederlerinden
Kalbim kırılsa da böyle derinden,
Hayatım büsbütün ye'se kapılmaz.
Teselli bulurum içimden biraz
O derin sevgini hatırlarım da!
Her gece hıçkıran dudaklarımda
Hasretle anılan senin adın var.
Anne, hayatımda bir tek kadın var.

Beni aldatmadı, sevdi daima!
Gittikçe ruhumu saran bu humma
Başka sevgilerden yadigâr, anne!
Sevmeyen sevenden bahtiyar, anne!

Sorma ki başımdan çok şey geçti mi?
Ah, eğer anlatsam sergüzeştimi!
Nasıl terk edildim, nasıl atıldım;
Anne aldatıldım, ah aklatıldım,
Belki her zamandan fazla severken,
Bir lahza bahtiyar olayım derken,
Bilmezsin kaç gece böyle ağladım!
Şimdi tecrübem var, artık anladım:
Aşk, o bir masalmış, yalanmış meğer!
Seven bir kalp için sığınacak yer
Yalnız o kucakmış, yalnız o dizmiş...
İnsanlar ne kadar merhametsizmiş.

MONOGRAFİ: *Abdülhak Hamid* (1937), *Mehmet Akif* (1937), *Yahya Kemal* (1937), *Ziya Gökalp* (1937).

HAKKINDA: Hisar (Ekim 1972), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Turgut Uyar / Bir Şiirden (1982), İsmail Parlatır / Türk Ansiklopedisi-"Orhan Seyfi Orhon" (c.25, fas. 200, s.485-487), Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-91 (1994), Âdile Ayda / Bir Demet Edebiyat (1998), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

Orhan Seyfi Orhon

ORHON, Tayfun

Oyun yazarı. 1969 yılında Ankara Üniversitesi DTCF Drama Bölümünü bitirdi. New York Üniversitesinde tiyatro eğitimi gördü. New York'ta Türk Gençlik Tiyatrosunu kurdu. Burada Birleşmiş Milletlerde iki kez Atatürk Oratoryosu'nu yönetti. İki yıl Altındağ Kültür Merkezinin sanat yönetmenliğini yaptı. Devlet Tiyatrosu bünyesinde ellinin üzerinde oyunda görev aldı. *Keşanlı Ali Destanı, Akıllı Tavşan, Barış Gezegeni, Defne Dalı, Çıkmaz Sokak Çocukları, Çöplük* adlı oyunları yönetti.

ESERLERİ (Oyun):

Tılsım, Çocuk ve Şiir, Bir Kavanoz Kahkaha, Kapı, Özel Bir Gün (2001).

HAKKINDA: Tayfun Orhon / Özel Bir Gün (2001).

ORHUN, Canip

Asker, anı yazarı (D. 1922, İstanbul – Ö. 2002, İstanbul). Pertevniyal Lisesi onuncu sınıftan ayrılarak geçtiği Kuleli Askerî Lisesini ve Hava Harp Okulunu (1942) bitirdi. Harp Okulu öğrencisiyken gönderildiği İngiltere'de 1943-44 yılları arasında Torquay ve Cranwell'de King's College of RAF'de havacılık ve uçuş eğitimi gördü. 1945-60 yıllarında Türk Hava Kuvvetlerinin çeşitli kademelerinde görev yaptı; 1956-58 yılları arasında hava ataşesi olarak Ottowa'da bulundu, 1959'da İzmir Hava Lisesi kurucu komutanlığına atandı. 1960'ta kurmay albay rütbesiyle emekliye ayrıldı. Anıları, ölümünden sonra *Cranwell Hatıraları - Bir Havacı Teğmenin Güncesi* (2004) adıyla yayımlandı.

ORHUN, Ömer

Eğitimci, yazar. 1926, Çorum doğumlu. Çorum Ortaokulu, İstanbul Erkek Öğretmen Okulu, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu. İzmir, Samsun, Develi, Bakırköy lise ve ortaokullarında coğrafya öğretmenliği ve yöneticilik yaptı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Samsun Tarihi ve Coğrafyası* (1947).

ÇEVİRİ: *Jeopolitik* (Fransızcadan).

HAKKINDA: Afşin Oktay-Kemal Bağlum, Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ORKUN, Hüseyin Namık

Tarihçi (D. 1902, İstanbul- Ö. 1956, Ankara). Nişantaşı Sultanisini (lise) bitirdikten sonra İstanbul Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde bir süre okudu. Budapeşte Üniversitesi, Polis Koleji, Tıp Fakültesi, Ankara Devlet Konservatuarında tarih ve devrim tarihi okuttu. 1944'te ırkçılık yaptığı iddiasıyla tutuklanıp serbest bırakıldı. Türkçülük düşüncesini savunduğu yazıları *Hakimiyeti Milliye, Türk Yurdu, Ülkü, Varlık* dergilerinde yayımlandı. İslâmiyet öncesi dil ve tarih konularında yaptığı araştırmalarla tanındı.

Hüseyin Namık Orkun

ESERLERİ:

Türk Dünyası (1932, Yeryüzünde Türkler adıyla, 1944) *Peçenekler* (1933), *Attila ve Oğulları* (1933), *Eski Türk Yazıları* (4 cilt, 1936-41), *Hunlar* (1938), *Prens Kalyanamkara ve Papamkara Hikâye'sinin Uygurcası* (1940), *Türk Tarihi* (4 cilt, 1946), *Türkçülüğün Tarihi* (1951), *Büyük Türkçü Şıpka Kahramanı Süleyman Paşa* (1951).

ORKUNT, Ahmet Sezai

Asker, iş adamı, yazar. 14 Ocak 1918, İstanbul doğumlu. 1932 yılından itibaren Deniz Kuvvetlerinin çeşitli kademelerinde görev yaptı 1964-66 yılları arasında Genelkurmay Başkanlığı İstihbarat Dairesi Başkanı görevinde bulundu. 1967 yılında Oramiral rütbesinde, Donanma Komutanı ve Deniz Eğitim Kolordu Komutanı iken emekliye ayrıldı. 1968'den itibaren CHP üyesidir. Bir deniz nakliyat şirketinin sahibi, Siyasî ve Sosyal Araştırmalar Vakfının (SİSAV) kurucu üyesidir. 1968'den itibaren *Cumhuriyet, Milliyet* ve diğer gazetelerde siyasî ve askeri konularda makaleler yayımladı.

ORMAN, Sabri

İktisatçı. 1948, Adıyaman doğumlu. İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1972) ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi (1976) mezunu. 1980'de bitirdiği fakülteye asistan oldu. İÜ İktisat Fakültesinde "*Gazâli'nin İktisat Felsefesi*" adlı tez çalışmasıyla (1981) doktorasını bitirdi. 1982 yılında yardımcı doçent olarak Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümüne geçti. 1982-83 ders yılında rotasyon programı çerçevesinde Atatürk Üniversitesi İİBF İktisat Bölümünde ders verdi. 1986 yılında Marmara Üniversitesinde doçentliğe yükseltildi. 1989-90 ders yılında Londra Üniversitesi London School of Economics and Political Science'ta "Research Scholar" statüsünde çalıştı. Mayıs 1993'te Marmara Üniversitesi İktisat Bölümünde profesörlüğe yükseltildi. 1992-94 yılları arasında Malezya'daki International Islamic University İktisat Bölümünde, 1995-97 yılları arasında yine aynı ülkede International Institute of Islamic Thought and Civilization (ISTAC)'ta iktisat profesörlüğü yaptı. 2002 yılında Marmara Üniversitesi İktisat Bölümünden emekliye ayrılarak, çalışmalarını ISTAC'de sürdürdü.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Gazâli'nin İktisat Felsefesi* (1984), *Gazâli: Hakikat Araştırması - Felsefe Eleştirisi ve Etkisi* (1986), *İktisat Tarih ve Toplum* (2001).

Sabri Orman

YAYINA HAZIRLAMA (Editör olarak): *Bilgi, Bilim ve İslâm* (1987), *Para, Faiz ve İslâm* (1987), *Türkiye'de Zekat Potansiyeli* (1987), *İşçi-İşveren İlişkileri* (1990), *Modernleşme, İslâm Dünyası ve Türkiye* (2001).

ÇEVİRİ: *Tarihselciliğin Sefaleti* (K. R. Popper'den, 1985), *İslâm İktisat Tarihine Giriş* (Prof. Abdülaziz Duri'den, 1991).

ORMANCI, İbrahim

Yazar. 25 Aralık 1965, Alaşehir / Manisa doğumlu. Ankara Meteoroloji Teknik Lisesi (1987), DEÜ Meteoroloji Genel Müdürlüğünün İzmir'deki meteoroloji birimlerinde çalıştı. Yazıları *Cumhuriyet, Meydan, Yeni Yüzyıl* vb. gazeteler ile *Avni, Girgir, Dıgıl, Leman, Limon, Aksiyon, Yeni Forum, İnsancıl* vd. dergilerde yer aldı. İHD'nin Çocuk Hakları Ödülü ile Yunanistan'ın Politik Dergisi Barış Ödülünü aldı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir. *Çocuk ve Dayak* (1991) adlı bir eseri vardır.

ORTA, Nedim

Şair ve yazar (D. 1939, Çorlu / Tekirdağ – Ö. 20 Ocak 1978, Van). Asıl adı Mahmut Nedim Orta'dır. Öğretmen Okulunu bitirdikten sonra çeşitli il ve ilçelerdeki ilk ve ortaokullarda öğretmenlik yaptı. Son olarak, Van Kâzım Karabekir Ortaokulunda Türkçe öğretmenliği ve müdür yardımcılığı görevini yürütüyordu. Çeşitli gazete ve dergilerde yazan Nedim Orta, *Güney* dergisinde de ağırlıklı olarak mitolojik öyküler yayımladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Garipçe Gülme ka....* (1961), *B'...y e Mektuplar* (1964?), *Sevi Yorgunu* (1966), *Yarının Büyüklerine Hayat Bilgisi Şiirleri 1* (1966), *Yarının Büyüklerine Hayat Bilgisi Şiirleri 2* (1967), *Üçel* (ortak, tsz.).

ÖYKÜ: *Minareden Düşen Güvercin* (1964).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Folklora Giriş: Uşak Folklorundan Örnekler*

(1969), *Örnekli İmla (Yazım) Bilgileri* (1971).

HAKKINDA: Güngör Gençay / Duydum ki (Evrensel, 23.1.2003).

ORTAÇ, Yusuf Ziya

Şair ve yazar, siyaset adamı (D. 23 Nisan 1895, İstanbul - Ö. 11 Mart 1967, İstanbul). Arif Ünlü, İzci, Kamber, Sarı Çizmeli Mehmet Ağa, Yakuboğlu Işık, Çimdik adlarını da kullandı. İlköğrenimine Beylerbeyi'nde İstavroz Abdullah Ağa Mektebinde başladı. Alyans İzrailit Okulunu ve Vefa İdadisi (lise)'ni tamamladıktan sonra dışardan sınava girerek Darülfünun (İstanbul Üniversitesi) Edebiyat Bölümünü bitirdi (1915). Vefa İdadisinde yakın arkadaşları Peyami Safa ve Hasan Âli Yücel oldu. İzmit, Galatasaray ve Mercan liseleri ile İstanbul'daki yabancı özel okullarda edebiyat öğretmenliği yaptı. Tek başına çıkardığı *Şair* (1918-19, 15 sayı) ve Orhan Seyfi'nin çıkarmaya başladığı *Akbaba* adlı haftalık mizah dergisini 1923'ten itibaren yönetti. Orhan Seyfi ile *Aydabir* (1935-37) adlı dergiyi, 1935'ten itibaren *Heray* adlı sanat iktisat ve siyaset dergisini yayımladı. 1946'da CHP'den Ordu Milletvekili seçildi. Milletvekilliği görevi sonra erdikten sonra yine dergicilik ve yayıncılıkla uğraştı. Zincirlikuyu Mezarlığında toprağa verildi.

Hece vezniyle yazdığı ilk şiiri *"Gecenin Hamamı"*, *Türk Yurdu*'nda yayımlandı. Daha sonra şiirleri; *Türk Yurdu*, *İçtihad*, *Servet-i Fünün*, *Şair*, *İnci* (1919), *Büyük Mecmua* (1919), Orhan Seyfi ile yayımladıkları *Çınaraltı* dergilerinde yayımlandı. Mizahî şiirlerini ise yine Orhan Seyfi ile birlikte çıkardığı haftalık *Diken* (1918-20) dergisinde Çimdik imzasıyla yayımladı. *İkdam*'da "Perde", *Cumhuriyet* gazetesinde "Akisler" adlı yazılarını yayımladı. "Hecenin Beş Şairi"nden biri olarak yalın ve akıcı şiirleriyle tanındı. 1914'te *Kehkeşan* dergisinin açtığı bir yarışmada bir şiiri birinci seçildi. Bunun üzerine Halid Fahri (Ozansoy) ona bir kravat armağan etti. *İçtihad* dergisinin toplantılarına katıldı ve uzun yıllar *Akbaba* dergisini yayınladı.

Yusuf Ziya Ortaç

"Yusuf Ziyâ'nın şiir vadisine girerken okuyucuyu etkileyen unsurların dört maddede toplandığını görürüz: Tabiat, kadın, romantik tarih anlayışı ve bohem hayat... Şiirlerde görülen bu dört unsurun, dört kefesi olan bir mizah terazisinde tartılıp okuyucuya ulaştırılması ise, dikkate değer bir başka noktadır; tabiat, kadın, romantik tarih anlayışı ve bohem hayat, Yusuf Ziyâ'nın şiirlerinde dört çeşit ışık kümesi meydana getirirler, bu ışık demetleri, mizahın aynasından yansıyarak okuyucunun hislerine tercüman olmaya çalışır.

"Yusuf Ziyâ'nın ilgi merkezlerinden birinci basamağı, tabiata olan bağlılık duygusu şeklinde tezahür eder; onun şiirlerinin büyük bir çoğunluğunda tabiata dair mesajlar vardır. (...)

"Yusuf Ziyâ'nın ilgi merkezleri konusunda sonuç olarak diyebiliriz ki; şâir, gönlüne dolan ilhamı, kadın tutkusu, romantik tarih kabulü ve bohem hayatın verdiği uçanlık ile süsleyerek, fikirlerini, duygularını ve hayallerini nazmederken, tabiat temasını da yardıma çağırır; böylece onun şiirinin ana hatları ortaya çıkmış olur. Yusuf Ziya, bu dört temel yorum anlayışını, mizahın perspektifinden okuyucuya aktarmıştır. Bunun yanı sıra, sosyal hayatı konu edinen mesajların bir kısmının, aileye bağlılık duygusu ile şiiriyet kazandığı da görülür; 'Evim' adı ile

YUSUF ZİYA ORTAÇ

KOŞMA

Bir daha o fırsat geçer mi ele,
Dün gördüm bugün de göresim geldi.
Gülüşü o kadar hoştu ki hele,
Lebinden goncalar düresim geldi.

Hem küçük, hem güzel, hem utangaçtı,
Gözleri gözümden daima kaçtı,
Saçları ne güzel, ne ipek saçtı,
Öpüp okşayarak öresim geldi.

Yüzü benziyordu bahar ayına,
Kaşları can yakan aşkın yayına,
Hasretle kapanıp hâk-i payına,
Yüzümü, gözümü süresim geldi.

YUSUF ZİYA ORTAÇ

EVİM

Dedemden yadigâr olan bu evi
Kışın fırtınası, yazın alevi
Daha ben doğmadan ihtiyarlatmış...

Fikrim bir hulyaya bazı dalar da
Düşünür derim ki: bu odalarda
Kim bilir kaç kişi oturmuş, yatmış...

Şimdi bir ben varım, bir de annem var,
Zaten ondan başka dünyada nem var!
Benim ömrüm onun, onunki benim..

Senelerden beri akşam oldu mu,
Donuk gözleriyle ıssız yolumu
Ondan başka yok ki bir bekleyenim...

YUSUF ZİYA ORTAÇ

Munis Faik Ozansoy

Yetmiş yaş ölüme bir cinayet görünüşü verecek yaş değildir. Hele, ölümün çeşitli adlarla sokaklarında kol gezdiği memleketimizde mikrobun, açlığın, soğuğun ve kazanın elinden kendini kurtararak insanın bu yaşa kadar gelebilmiş olması gıpta edilecek bir istisna sayılır. O halde, yetmiş bir yaşındaki Yusuf Ziya Ortaç'ın ölümü de pek tabii, olağan görünmeli; ağlatmalı fakat şaşırtmamalı idi. Hiç de öyle olmadı. 11 Mart Cumartesi günü Radyo'nun öğle yayınını dinleyenler, üstadın ölüm haberi karşısında, üzüntüden önce şaşkınlık duydular. Bu acı olayı başkalarına naklettikleri zaman da aldıkları ilk cevap, hiç şüphe yok ki, «Vah, vah!...» değil «Olamaz! Nasıl olur?...» şeklinde olmuştur.

İhtiyarlığın son sınırında yaşlı bir yazarın tabii ölümünü bu kadar şaşırtıcı, beklenilmez bir hadise yapan acaba nedir? Bence Akbaba yazarının yıllar ve sayılarla da alay eden, onlara meydan okuyan gençliği, zamanın dokunmuya kıyamadığı, ihtiyarlatamadığı vücudu ve zekâsı... Gerçekten üstadın ölümünden sonra yayınlanan son fıkrası nasıl mesleğe yeni giren genç bir yazarın kaleminden çıkmış gibi ışıklı ise, bir ahbap toplantısından dönüşünde sabaha karşı uzanıverdiği ölüm döşeğinde de geniş alnı o kadar çizgisiz, güleç yüzü o kadar kırışıksızdı.

Cenap Şahabettin, istihza zekânın tabii hakkıdır, demişti. Edebiyat-ı Cedide'nin en zeki yazarının bu sözü kendi için söylenmiş bir savunma sayılmıştı. Eğer Cenap yaşayıp ta Ortaç'ın Akbaba'daki başyazılarını okuyabilmiş olsa idi, ben eminim ki bu geniş yargıyı daraltarak «istihza yalnız Ortaç'ın hakkıdır.» demek lüzumunu duyardı. Gerçekten Yusuf Ziya Ortaç edebiyatımızda Süleyman Nazif, Cenap Şahabettin ve Fazıl Ahmet'in teşkil ettikleri zeki yazarlar zincirine zamanımızda son halkayı güçlü şahsiyetiyle eklemiş ve hatta onun aşılmaz zirvesine ulaşmıştır. Nükte ve karikatür, edebiyatımızda ancak onun kaleminin ucu dokunduktan sonra başlıbaşına bir sanat olmak değerini kazanmıştır, dersem beni aşın bir yargıda bulunmakla suçlandırmazsınız sanırım.

Yusuf Ziya yazı hayatına Hece'nin beş şairinden biri olarak, şiirle girmişti. Manzum eserleri o devrin sanat ölçüsü ile kendisine genç yaşta haklı bir şöhret kazandırmıştır. O derecede ki şiiri elli yılın gerisinde bıraktığı ve nesri ile elli yılın ötesine seslendiği halde bugün bile adı Şair Yusuf Ziya diye anılmaktadır. Bunda bir kere verilen hükmü bir türlü düzeltemeyen edebi tenkit ortamımızın fahiş bir batasını görmemek mümkün değildir.

Yusuf Ziya Ortaç şairlerden biri olarak başladığı edebi hayatını çağının en seçkin nâsir'i olarak tamamladı. Türk dilini hiç bir yazar ondan daha şahsiyetli, daha temiz, daha güzel ve bilhassa daha ışıklı kullanmamıştır. Özleştirme akımının sağ ve sol yalpaları içinde de onun kalemi en doğru orta yolu bulmuştu. Fıkralarının her biri istisnasız en güzel edebi nesir örneği olarak gelecek kuşaklara gösterilebilir.

Ortaç, kaleminin haysiyetini her düşüncenin üstünde tutan soylu yazarlardandı. Bu vasfı ile çağımızın seçkin simalarından biri olarak edebiyatımızda daima yaşamaya hak kazanmıştır.

(*Hisar*, sayı: 39)

yazılan şiirlerin çokluğu, şâirin bu ilgi merkezini de ortaya çıkarır." (Mehmet Önal)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Akından Akına* (1916), *Cenk Ufukları* (1917), *Şen Kitap* (mizahi şiirler, 1919), *Âşıklar Yolu* (1919), *Yanardağ* (1928), *Bir Servi Gölgesi* (1938), *Kuş Cıvıltıları* (çocuk şiirleri, 1938), *Bir Rüzgâr Esti* (Binnaz oyunu ile, 1962).

OYUN: *Kördüğüm* (1917), *Binnaz* (hece ölçüsü ile, manzum, 1918, filme de alındı), *Şüphe* (1918), *Name* (1919), *Latife* (manzum, 1923), *Nikâhta Keramet* (1923).

ROMAN: *Kürkçü Dükkânı* (1931), *Şeker Osman* (1932), *Göç* (1943), *Sarı Çizmeli Mehmet Ağa* (1956), *Gün Doğmadan* (1960).

GEZİ: *Göz Ucuyla Avrupa* (1958).

BİYOGRAFİ: *İsmet İnönü* (1946).

ANI: *Portreler* (1960), *Bizim Yokuş* (1966).

HAKKINDA: Metin And (Hisar, Haziran 1967), Yeni Yayınlar (Haziran 1968), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Sulhi Dölek / Yergi, Nükte ve Fıkralarıyla Yusuf Ziya Ortaç (1983), İsmail Parlatır / Türk Ansiklopedisi-"Yusuf Ziya Ortaç" (c.26, fas.201, s.37), Mehmet Önal (Kırıkkaleli) / Yusuf Ziya Ortaç / Hayatı ve Eserleri (1986), Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-91 (1994), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002) - Yazar Olacak Çocuklar (2004), Bedii Faik / Matbuat Basın Derken... Medya 3 cilt, 2002), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

Yusuf Ziya Ortaç

ORTAYLI, İlber

Siyasetbilimci, tarih araştırmacısı. 1947, Avusturya doğumlu. Uçak mühendisi Kemal Ortaylı'nın oğludur. İki yaşında iken Türkiye'ye geldi. Ankara'daki ilk yılları sıkıntılı geçti. Stalingrad'da Rus Dili ve Edebiyatı okuyan annesi bir süre Ankara Üniversitesi DTCF'de ders vermişti. Ortaylı, on üç yaşındayken Türkçenin yanı sıra Rusça ve Almanca biliyordu. İstanbul'da başladığı ilköğrenimini Ankara'da tamamladı. Ortaokulu İstanbul'da Saint George Lisesinde bitirdikten sonra yeniden Ankara'ya döndü. Ankara Atatürk Lisesi, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İdari Şubesi (1969) ve DTCF Yeniçağ Tarihi Bölümünü bitirdi.

İlber Ortaylı, 1973'te Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesine asistan olarak girdi. 1977'de arşiv çalışmaları için Bonn'a gitti. Chicago Üniversitesinde master çalışmasını Prof. Halil İnalcık ile yaptı. *"Tanzimat Sonrası Mahalli İdareler"* adlı tezi ile doktor, *"Osmanlı İmparatorluğunda Alman Nüfuzu"* adlı çalışmasıyla da doçent oldu (1979). Daha sonra girdiği DTCF'de öğrenci iken Viyana Üniversitesinde Slavistik ve oryantalistlik dersleri aldı. Yükseköğrenim yıllarında çeşitli ülke ve şehirleri gezme fırsatı bularak; Halep, Şam, Beyrut, Kudüs ve Amman'ı gördü.

On yıl çalıştığı SBF'den 1983 yılında istifa ederek çeşitli ülkelere gitti. Paris'te Ecole des Hauters Etudes,

Berlin Feri Üniversitesi ve Princetion Üniversitesinde konuk profesör olarak çalıştı. Ayrıca Viyana, Moskova, Roma, Münih, Strasbourg, Yanya, Sofya, Kiel, Cambridge, Oxford ve Tunus üniversitelerinde misafir öğretim üyeliği yaptı, seminerler ve konferanslar verdi. 1988 yılında ODTÜ'de bir süre doçent olarak çalışıp aynı yıl SBF'deki görevine geri döndü. 1988'de profesör oldu. 1989-2002 yılları arasında Siyasal Bilgiler Fakültesinde İdare Tarihi Bilim Dalı Başkanı olarak görev yaptı. 2002 yılında Galatasaray Üniversitesine geçmiştir. Daha sonra Topkapı Sarayı Müzeler Müdürlüğü Başkanlığı görevini de yürüttü.

Uzun yıllar TRT televizyon kanallarında "İlber Ortaylı ile.." adlı tarih sohbetleri yaptı. Yerli ve yabancı bilimsel dergilerde Osmanlı tarihinin 16. ve 19. yüzyılı ve Rusya tarihiyle ilgili makaleler yayınladı. 2001 yılında Aydın Doğan Vakfı Ödülünü aldı. Beynelmilel Etüdler Cemiyeti, Avrupa-İran Tetkikleri Cemiyeti üyesidir.

BAŞLICA ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri 1840-1880 (1974), *Türkiye'de Belediyeciliğin Evrimi* (İlhan Tekeli ile birlikte, 1978), *Türkiye İdare Tarihi* (1979; *Türkiye İdare Tarihine Giriş* adıyla, 2000), *Alman Nüfuzunda Osmanlı İmparatorluğu* (1980), *İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı* (1983), *Tanzimatdan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği* (1985), *İstanbul'dan Sayfalar* (1986), *Ciepo Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Araştırmaları Uluslararası Komitesi VII. Sempozyumu Bildirileri. Peç. 7-11 Eylül 1986* (yay. haz. 1994), *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devletinde Kadı* (1994), *Studies on Ottoman Transformation* (1994), *Osmanlı İmparatorluğunda Alman Nüfuzu (1998), Cemil Meriç ve Bu Ülkenin Çocukları* (editör olarak, sempozyum bildirileri, 1998), *Tarihi ve Kültürel Boyutlarıyla Türkiye'de Aleviler Bektaşiler Nusayriler* (Irene Melikoff, Hakan Yavuz ile, 1999), *Sivil Toplum İçin Kent - Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri* (ortak, 1999), *700. Yılında Osmanlı Mirasının Değerlendirilmesi* (15 Aralık 1999'da Harp Akademilerinde verdiği konferans, 2000), *Osmanlı Aile Yapısı* (2000), *Osmanlı Devleti'nde Din ve Vicdan Hürriyeti* (Engin Deniz Akarlı ile; editör: Azmi Özcan, 2000), *İlber Ortaylı ile Tarihin Sınırlarına Yolculuk (yay. haz. Mustafa Armağan, 2001), Osmanlı Toplumunda Aile (2001), Osmanlı İmparatorluğunda İktisadi ve Sosyal Değişim (2001), Tarihte İstanbul* (fotoğraf albümü, 2001), *Gelenekten Geleceğe (2002), İlber Ortaylı ile Tarihin Sınırlarına Yolculuk (Taha Akyol'un söyleşisi, 2002), Osmanlı İmparatorluğu'nda Milliyetçilik* (2002), *Osmanlı Barışı* (yay. haz. Mustafa Armağan, 2003), *Ottoman Studies* (2004), *Barış Köprüleri Dünyaya Açılan Türk Okulları* (2005), *Osmanlı*

İlber Ortaylı

İLBER ORTAYLI

OSMANLI'DA AİLE KURUMU

Osmanlı ailesi nasıl bir kavramdır?

Şüphesiz ki "Osmanlı toplumunda aile" diye de ele alabilirdik ama bunu yapmamamızın bir nedeni var: Bu bir imparatorluktur ve gerçek anlamda geleneksel imparatorlukların sonuncusudur ve şurası da çok açıktır ki, doğusundan batısına, kuzeyinden güneyine bu imparatorluğu oluşturan muhtelif dinlere bağlı ve muhtelif dilleri konuşan unsurların bazı ortak yönleri vardır. O ortak yönler arasında en başta gelen ailedir.

Şüphesiz ki, bu imparatorlukta bir tarafta Arabistan urbanı, yani aşiretler, bir tarafta Balkanlar'ın, Adriyatik'in kıyısındaki şehirler, en başta İstanbul gibi bir dünya başkenti yer alır. Bu kadar farklı yerleşim noktalarında insanların çok farklı yapılanmalara maruz kalacağı, farklı toplumsal çeşitlilikler göstereceği açıktır. Ama her şeye rağmen aile bu toplumda bir yeknesaklık arz eder. O kadar ki, insanların aile hakkındaki mefhumları, aile içi ilişkileri, ailenin bireyin hayatında oynadığı rol açısından ister Tuna boyundaki köylere veya şehirlere, ister Fırat havzasına gidin; ister Kafkasya kıyılarında olun, isterseniz Necef çölünde pek farklılık görmezsiniz. Daha doğrusu bazı kuralları ve kaideleri, ananeleri bildiğiniz takdirde her yerde hareketiniz için bir referans, bir demir alma noktası meydana gelmiş sayılır.

Osmanlı ailesi dediğimiz zaman, burada hiç şüphesiz ki Müslüman ve o Müslümanlığın içinde Sünni ve diğer fıkıh mezheplerine bağlı kollardaki insanlar kadar, Hıristiyanlar! ve Musevileri de kastediyoruz. Çünkü burada aile, toplumun temelidir ve aileyi iki açıdan ele alalım: Birisi devlet, birisi toplumun kendi nezdinde. Nedir? Devletin nezdinde, aile esas birimdir, üretim birimidir, dolayısıyla vergilendirilecek birimdir. 19. asırda ahz-ı asker yani, asker toplamak için temel birimdir. Devletin tebaa ile temasa geçeceği idari ünitedir.

Müslüman tebaanın evliliği, şer'iyye siciline, mahkeme siciline kaydedilecek deniyor. Ancak bunu herkesin yapmadığı, yapamadığı açıktır. Asıl olan insanların kendi dinlerine göre küçük bir törenle, bu da şart değil; ama ananedir, birleştiklerini cemaate ilan etmeleridir. Bundan sonra, o çift karı-koca olarak tanınır ve doğacak çocukları ve varsa evdeki daha önceki nesilden ihtiyarlarla birlikte bir aileyi meydana getirirler.

→

Bunun kendi içinde bazı kuralları vardır. Osmanlı ailesi patriarkal, yani ataerkildir. Devlet de babayı ve oğulları vergi mükellefi olarak kaydeder. Osmanlı ailesinin bu özelliği, Müslümanlar kadar öbür dinler için de geçerlidir.

Osmanlı ailesi dinî bir işlemle kurulur. Bu bir kayıttır. Bu nedir? İmam nikâhı çok şart mıdır? Evet, anane olarak şarttır. Hıristiyanlarda bu, mutlaka kilisenin defterine kayıtla mümkündür. Yani dinî bir nikâh yapılır ve onlar böylece aile olur. Bu ailede ölüm halinde, miras taksimi de gene dinî kurallara göre yapılır. Ancak burada karşımıza çok ilginç istisnalar çıkmaktadır. Şer'iyye sicillerine, mahkeme sicillerine baktığınız zaman bazı ahvalde ahkâm-ı ferâiz dediğimiz İslâm hukuku miras kurallarına göre yapılan miras taksimlerine gayrimüslimlerin de müracaat ettiğini görüyoruz. Meselâ, Ermeni ailelerinde vefat edenlerin mirası; çocukları, kızı, oğlu, eşi arasında buna göre taksim edilir. Niçin? Anlaşılan kurallar ve yaşayış biçimi birbirine yakındır. Yani kız çocuğa çeyiz verilmektedir, evlendirilmektedir. Geriye kalan oğulların tarlayı, tapanı, bahçeyi, bir yerde eşit suretle paylaşmaları istenmektedir. Yaşam biçimindeki benzerlikler ve aynı hayatı paylaşma, hukukî müesseselerde aynı paylaşımı ve Standardizasyonu getirmektedir.

Bu toplumda kuşkusuz aileyi oluşturan en önemli unsur kadındır. Osmanlı Türk kadınının, İmparatorluktaki yaşam biçimi üzerinde eğri doğru birtakım teoriler vardır. Bunlar kısmen çağdaş kaynakların yanlışlığından, yanlış değerlendirilmesinden, kısmen de ezbere konuşmaktan ileri gelebilir. Şunu söylemek lazım: Osmanlı ailesinde kadın ikincil durumda görülmektedir. Bu Müslüman Türk için de böyledir, Arap için de böyledir, Ermeni, Rum için de böyledir. Hiç kuşkusuz ki, uzak Arabistan'daki yaşam biçimiyle Bosna'yı, Tuna kıyılarını ve Orta Anadolu'yu bir kefeye koymak doğru değildir.

Bir kere bu kafes arkası efsanesi pek doğru değildir. Çünkü bu toplumda kadın evin dışına çıkmaktadır. Kamusal alanda da görülmektedir, istisnalar vardır; ama kadın çarşıya, pazara gitmektedir. Bazı yerlerde tabii sokağa çıkılmama hassasiyeti devam etmektedir. Ama şurası çok açıktır ki, bilhassa İstanbul kadını ve imparatorluktaki küçük yerlerdeki kadınlar çarşıya, pazara da gider. Hatta türbe ziyaretleri o derecede yaygın ki, Müslüman türbeleri biter, mayısta Hz. Meryem'in göğe yükselişini kutlamak bile vazife addedilir. Surlardaki kiliselerde Kara Meryem gününde Hıristiyan ve Müslüman kadınların o gün beraber olduğunu görürsünüz. Bu toplumda bu gibi şeylerin olduğunu Salomon Schweigger, Sultanlar Kentine Yolculuk adlı 16. yüzyıl seyahatnamesinde de yazmıştır.

Bu seyyahın dediğine göre; Türk, iki karı bakacak durumda değildir. Ayrıldıkları zaman çocuk bilhassa kız çocuğu kadına verilir ve kadınlar çok gezerler. Bunlar Salomon Schweigger'in gözlemidir; ama mutaassıb bir Alman Protestan'a göre bu toplum, kadının hür olduğu bir yapıdadır.

Osmanlı ailesi için "cemaat tipi aile" deniyor. Yani büyük bir aile... Biraz yanlış bir sosyolojik önyargıdır. Tarımla geçinen bir toplumda büyük ailenin geçerli olacağı düşünülür. Oysa pek öyle değildir. Hele 19. asra gelindiği zaman İstanbul gibi şehirlerde küçük aile artık hâkimdir. Çekirdek aile, yani ana, baba ve çocuklardan oluşan aile tipi.

Vakıa şu özelliği unutmayalım. Geçmiş asırlarda da Osmanlı'da çekirdek aile görülse de mahalle en önemli rolü oynamaktadır. Osmanlı ailesi için ana unsur, ana platformdur. Bunun nedenleri vardır. Bir kere mahalleye yerleşen herhangi bir hane halkı, diğer komşuların kefaletiyle oraya yerleşebilir. Dolayısıyla diğer komşular bu aileyi kontrolde, uygunsuz hareketlerini ihtarda ve mahalleden atmakta hak sahibidirler. Bu işlem her zaman uygulanır. Yani mahallenin huzuru ve uyumu çok önemlidir. O kadar ki, 16. asır sonlarında Kraliçe Elizabeth'in gönderdiği ilk ingiltere Büyükelçisi Edward Barton Tophane'deki bir mahallede oturuyormuş ve biraz eğlenceye düşkün bir adam olduğu için gayet gürültülü, içkili geceler tertipliyormuş. Mahalleli toplanıp, arzuhal verip onu bile oradan attırıyorlar. O zaman Vestfalya Antlaşması öncesinde diplomatik dokunulmazlıklar, muafiyetler yok; ama mahalleden atılan da bir kraliçenin sefiri. Aynı şey meselâ, bazı yabancı tüccarlara da uygulanabiliyor. (...)

(*Osmanlı'yı Yeniden Keşfetmek*, 2006)

Mirasından Cumhuriyet Türkiye'sine İlber Ortaylı İle Konuşmalar (Taha Akyol ile birlikte, 2002), *Osmanlı'yı Yeniden Keşfetmek (2006).*

HAKKINDA: Son Dönem Tarih Araştırmalarına Bir Bakış (Cumhuriyet Kitap, 11.1.2001), Behçet Çelik / Gelenek ile Hukuk Arasında Aile (Virgül, sayı: 38, Şubat 2001) - Ortaylı Makaleleri (Virgül, sayı: 41, Mayıs 2001), Mustafa Duman / Trabzon'u Anlatan Birkaç Kitap (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002), Mustafa Yolaç / İlber Ortaylı ile Söyleşi: Bir Kaynak Olarak Edebiyat (Toplumsal Tarih, Aralık 2002).

ORUÇ BEĞ

Tarihçi. XV. yüzyılda yaşadığı bilinmekteyse hayatı hakkındaki bilgiler sınırlıdır. Tam adı Oruç Adilü'l-Kazzâz el-Edirnevî. Edirne doğumludur. Yazdığı *Tevârîh-i Âl-i Osman* adlı eseri "Oruç Beğ Tarihi" adıyla tanındı. 1925'te Franz Babinger tarafından Almancaya çevrildi.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Büyük Türk Klasikleri (c. 2, 2004).

ORUÇOĞLU, Muzaffer

Romancı, ressam. 1947, Kars doğumlu. Öğretmen okulunu bitirdi. Siyasî görüşleri yüzünden 1971 yılında son sınıfta iken üniversiteden ayrılmak zorunda bırakıldı. Resim sanatı ile ilgili bilgilerini öğretmen okulunda öğrendi. İlk şiir kitabı için yedi buçuk yıl, bir romanı için de üç buçuk yıl hapse mahkum edildi. Bunların dışında birkaç ayrı duruşmada yaptığı savunmalardaki ifadeleri hukuka aykırı bulundu. Toplam olarak on üç yıl hapiste kaldı. 1986'da serbest bırakılınca yurtdışına çıktı. Ekim 1988'den sonra Avustralya'da yaşadı. Yine 1988'den itibaren Fransa, Hollanda, Almanya, Avustralya ve Avusturya'da otuz sekiz kişisel resim sergisi açtı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Karyatidler* (1992), *Gül Demir ve Çığlık* (1995), *Kangurular* (1995), *Dersim* (1997), *Brunswick Delileri* (1998), *Tohum* (7. bas. 1998).

ŞİİR: *Kahramanlık Kuramları* (1993), *Falaris Prelüdleri* (1995), *Huruç* (1997).

DENEME: *Sanat Edebiyat Yazıları* (1998), *Bütün Dünya* (resimler, 2002).

HAKKINDA: Muzaffer Oruçoğlu / Bütün Dünya (2002).

ORUZ, İffet Halim

Şair ve yazar (D. 1904, İstanbul - ?). Diyarbakırlı bir ailedendir. Süleyman Nazif'in kız kardeşi Saide Hanım'ın kızı ve general Halim Oruz'un eşidir. İstanbul Erenköy Kız Lisesi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi (1940) mezunu. Bir süre

İFFET HALİM ORUZ

HİNT BİLMECESİ

İskeletten insanlar, insandan iskeletler.
Bunlar böyle bir külçe, böyle bir kemik alet
Bunlar böyle bir insan, böyle bir cins hayalet...

Kaburgalar soluktan alçalıp yükseliyor
Bu kemik omuzlarda oturan bir adam var!
Adam değil ejderha, adam değil canavar!

Bir sürü kemik kafa, gözleri oyuk oyuk
Cılız koyunlar gibi birbirine vuruyor,
Omuzda giden adam keyfinden kuduruyor!

Sızlıyor kemik başlar, sızlıyor kemik kollar,
Tam üçyüz milyon insan bu sızıyı duyuyor
Ve sonra bu hastalar uyanıyor, uyuyor..

(Bedihan Tamsöz, *Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi*, 1994)

Ticaret Bakanlığında çalıştıktan sonra İstanbul Belediyesi, Türk Ocağı ve Halkevleri gibi pek çok dernekte etkin görevler üstlendi. Türk Kadınlar Birliğinin Diyarbakır şubesini kurdu. Bu derneğin İstanbul şubesinin başkanlığını ve genel başkan vekilliğini yaptı.

Oruz'un ilk yazıları, 1927'de Diyarbakır'da çıkan *Halk Sesi* adlı gazetede yayımladı. *Hakimiyet-i Milliye* (1930-33) gazetesindeki yazıları bu gazete *Ulus* adını alınca da devam etti. 1947'de çıkardığı *Kadın* adlı gazeteyi sonraki yıllarda dergi formatında otuz iki yıl düzenli olarak yayımladı (111 sayı, 1947-78). Toplumsal konuların ağırlıklı olarak yer aldığı şiirlerinde Türklük, kahramanlık, vatan sevgisi temaları ağırlık taşır. Şiirlerinde tekerlemelerden ve yerel öğelerden yararlandı. Yaşadıklarını ve gözlemlerini somut bir dille yansıttı. Sık sık dize yinelemelerine yer verdi. Şiir yapısında uyaklar önemli bir yer tutar.

"İffet Halim, yurt gezilerine ilişkin anılarını yazmış, özellikle 1927 yılında yaptığı Diyarbakır gezisinin yaşamının önemli bir dönüm noktası olduğunu, edebi yaşamının ikinci ve asıl safhası olduğunu söylemektedir. Bu gezi notlarının ve şiirlerinin bazıları Füsun adlı dergide toplanmıştır." (Bedihan Tamsöz)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Füsun* (1928), *Tul Daireleri* (1931), *Kışın Bahar* (1965).

OYUN: *Burla*, (manzum, 1933).

İNCELEME: *Yeni Türkiye'de Kadın* (1933), *Türkiye'de Fiyat Murakabesi: Mevzuat ve Tatbikat* (Sıtkı Yırcalı ile, 1944), *Atatürk Döneminde Türkiye'de Kadın Devrimi* (1986).

SÖYLEV: *Arkadaşlar!* (1936).

HAKKINDA: Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı (1938), Şahinkaya Dil / Resimli Türk Kadın Şairleri (1959), TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1990), Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi (1994, s. 128-129), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

OSKAY LELOĞLU, Filiz

Gazeteci-yazar. 1960, Erzurum doğumlu. Prof. Dr. Necdet Leloğlu'nun kızıdır. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü mezunu. Boğaziçi Üniversitesinde bir yıl İngilizce eğitimi gördü. Marmara Üniversitesinde iktisat alanında yüksek lisans yaptı. *Hürriyet* gazetesinde, *Airport* ve *Puan* dergilerinde muhabir ve düzeltmen olarak çalıştı. Öğretmenlik ve bulmaca yazarlığı yaptı. Çeşitli edebiyat dergilerinde söyleşileri, gazetelerde ise gezi yazıları yayımlandı. *Türk Edebiyatından Baba Şiirleri: Hep Babam İçin* (2003) adlı bir antolojisi yayımlandı.

Filiz Leloğlu Oskay

"Yitirdiğimiz Prof. Dr. Necdet Leloğlu'nun 'her zaman yaşayacak olan anısına ve tüm sevgili babalara' adanmış olan bu kitap, bir evladın önce babaya, sonra da bütün babalara bir armağanıdır. Kalıcı, hep yaşayacak olan bir armağan." (Abdülkadir Budak)

HAKKINDA: Pencere dergisi (Mart - Haziran 2003), Abdülkadir Budak / Şiirler Babamı Söyler (Cumhuriyet Kitap, 8.7.2004), Necati Tosuner / Hopstar (Virgül, Nisan 2004), Abdülkadir Güler / Babalara Adanan Şiirler (Söke Ekspres Gazetesi, 16.1.2004).

OSKAY, Ülgen

Sosyoloji araştırmacısı. 26 Ocak 1940, Sivas doğumlu. Ankara Üniversitesi SBF (1965) mezunu. Yüksek lisans (1968) ve doktora (1974) çalışmalarını İngiltere'de Keeles Üniversitesinde yaptı. 1976'da Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesine geçti (1976). Burada, 1975'te yardımcı doçent, 1980'de doçent, 1988'de profesör oldu. Çalışmalarını Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Sosyoloji Bölümü öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Oskay makalelerini, çalıştığı fakültenin dergisi başta olmak üzere *Sosyoloji Dergisi* gibi çeşitli dergilerde yayımladı. İzmir Üniversiteleri Öğretim Elemanları Derneği ile Sosyoloji Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Toplumbilim Kapsam ve Sorunları* (ders notu, 1976), *Geçiş Dönemi Tipi Olarak Zonguldak Kömür Havzası Maden İşçisi* (1983), *Sosyolojik Düşünce Tarihi 1. Cilt* (1988).

ÇEVİRİ: *Toplumsal Değişme Anlayışı İşlevselci Toplumsal Değişme Kuramının Bir Eleştiricisi* (1988).

OSKAY, Ünsal

Siyasetbilimci, gazeteci. 1939'da Urfa doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini (1962) bitirdi. İçişleri Bakanlığının çeşitli birimlerinde görev yaptı. ABD'de Stanford Üniversitesi İletişim Araştırmaları Merkezinde (1966-67) eğitim gördü. Ankara Üniversitesi SBF Basın ve Yayın Yüksek Okulunda asistanlığa başladı. 1972 yılında *"Kültür Değişimi Modelleri"* adlı teziyle doktorasını

Ünsal Oskay

tamamladı. 1982'de *"19. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri"* adlı tez çalışmasıyla doçent, 1989'da siyasal davranış profesörü oldu. Ankara SBF Basın ve Yayın Yüksek Okulunda, Bursa Akdemisinde, Anadolu Üniversitesinde, Marmara Üniversitesinde, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi ve Siyasal Bilimler Fakültesinde öğretim üyeliği yaptı.

İlk yazısı 1959 yılında *Pazar Postası* dergisinde yayımlandı. Sonraki yıllarda *Oluşum, Forum, Akis, 7 Gün, Devrim, Yeni Gündem, Somut, Birikim, Argos, Varlık, Hürriyet Gösteri* gibi dergilerde yazdı. *Son Baskı, Yeni Tanin, Akis* ve *Milliyet* dergi ve gazetelerinde çalıştı. 1965'te Basın-İş Sendikasının düzenlediği yarışmada haber ve inceleme alanlarında iki altın kalem armağanı aldı. 1972'de *Toplumsal Gelişmede Radyo ve Televizyon* eseri ile TRT Toplumsal Araştırma Büyük Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Kitle Haberleşme Teorilerine Giriş* (1969), *Gelişim Açısından Kültür Değişimi* (doktora tezi, 1971), *Toplumsal Gelişmede Radyo ve Televizyon* (1972), *Göç ve Gelişme* (1976), *XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri* (1982), *Çağdaş Fantazya* (1982), *Müzik ve Yabancılaşma* (1982) *Estetize Edilmiş Yaşam* (1983), *İletişimin ABC'si* (1992), *Tek Kişilik Haçlı Seferleri* (2000).

ÇEVİRİ: *Amerikan Hakları Anayasasının Uygulanması* (Walter Gellhorn'dan, 1965) - *Kitle Haberleşme Teorilerine Giriş* (1968), *Devrim Yapan Üç Adam* (Bertrand D. Wolf'tan, 1968), *Toplumbilim* (T.B. Bottomore'dan, 1972), *Metodoloji Açısından Sosyal Bilimlere Giriş* (Maurice Duverger'den, 1973), *İktidar Seçkinleri* (Wright Mills'den, 1974), *Çin'in Sömürgeleşmesi ve Amerika'nın Çin Politikası* (John King Fairbank'ten, 1976), *Toplumbilim Teori ve Yöntem Sorunları* (G. Osipov'dan, 1977), *Toplumbilimsel Düşün* (Wright Mills'den, 1979), *Estetik ve Politika* (der. Fredric Jameson'dan, 1985), *Eski Toplum* (Lewis Henry Morgan'dan, 2 cilt, 1987), *Diyalektik İmgelem* (Martin Jay'den, 1989), *İslâm'ın Siyasal Söylemi* (Bernard Lewis'tan, 1993).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VII, 1970).

OSMAN ABDÜLMENNÂN

İslâm bilgini, sûfi. (D. ?, Şinmoluçivril / Sandıklı / Afyon - Ö. 1883). Nakşibendî şeyhlerindendir. İlk bilgilerini babasından tahsil ederek İstanbul'a gitti. Sivrihisarlı Osman Efendi'den icazet (yeterlilik) ve inabet (tarikata girme izni) aldı. İstanbul'dan dönüşü Denizli'ye yerleşti. Nakşibendî halifelerinden Şirvanlı Hacı Ahmed'in kızıyla evlendi ve ölümünden sonra da onun yerine geçti.

ESERLERİ:

Şerh alâ Kasîdetü'l-Muâşerât li'ş-Şeyhi'l-Ekber, Terceme-i Miftâhü'l-Maiyye fi Tarîkati'n-Nakşibendiyye, Hülâsatü'l-Mantık fi Şerhi Tekzîbi'l-Mantık, Eyyühe'l-İhvân, Meclis-i Iydeyn, Risâle-i Nutkiyye.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

OSMAN ÂGÂH PAŞA

Şair (D. 1831, Trabzon – Ö. 22 Mart 1906, Ankara). İlköğrenimini tamamladıktan sonra 1849'da kitabet (kâtiplik) mesleğine girdi. Daha sonra gönüllü olarak denizci askerliğine girerek İstanbul'a gitti. Gemi hocalığı ile kalyon kâtipliği görevlerinde çalıştı. 1852'de kendisine devlet tarafından ve İngiltere hükümetinden gümüş madalyalar verildi. Sakız adasına gitti. Oradan kitabet ve hesap görevleriyle terfi ederek Midilli'ye gönderildi. Kalyon kâtipliği rütbesiyle tersanede fabrikalar kâtibi oldu. Midilli'de bulunduğu sırada, Cezair'in Akdeniz valisi olan Hüsni Paşa'ya katılarak onun öncülüğünde ve binbaşı rütbesiyle Fırka-i Zabtiye azalığına, daha sonra da Hüdavendiğar, Hicaz, Pürzerin vilâyetleri alaybeyliğine (sipahi askerlerinin başı) atandı. 1877'de İstanbul'da Meclis-i Fırka üyeliğinde, daha sonra Van, Bitlis, Erzurum, Diyarbakır, Kosova, Halep, Selânik, Manastır ve Ankara vilâyetleri alaybeyliğinde ve komutanlığında bulundu. Mir-i Mirân rütbesini kazandı. Emekli olduktan sonra Ankara'da yedi yıl İdare Meclisi üyeliğinde bulundu. Ölünce Hacı Bayram Veli türbesinin civarındaki mezarlığa gömüldü. Şiirleri tasavvufi ve hikmetlidir.

ESERLERİ:

Divan, Bülbül-nâme, Risale.

HAKKINDA: İbnü'l Emin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (1969), Bursalı Mehmet Tahir / Osmanlı Müellifleri (1914), Sadeddin Nüzhet Ergun / Türk Şairleri (1935-45), Murat Yüksel / Trabzon'da Türk - İslâm Eserleri ve Kitâbeler (1991) - Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 1 Osmanlı Dönemi (1993).

OSMAN ATİLLA

Bkz. ATİLLA, Osman

OSMANÇELEBİOĞLU, Numan Sabit

Şair (D. 1896, Maraşlı / Çaykara / Trabzon – Ö. 24 Kasım 1982). Bir yaşında annesini, altı yaşında ise babasını kaybetti. İlkokula gitmeden sınavla Rüştiye Mektebine (ortaokul) kaydoldu. Muallim Mektebinin (öğretmen okulu) ikinci sınıfında iken Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile beş buçuk yıl askerlik yaptı. Daha sonra yedek subay olarak İstiklâl Savaşı'nda Köşk Cephesi Makineli Tüfek Bölüğü komutanı iken sağ bacağından yaralandı, elli dört yıl sakat

OSMAN ÂGÂH PAŞA

GAZEL

Etmez Hevâ-yı aşk ile aslâ karâr meve
Durmaz koşar sevâhil-i vaslı azar meve

İcrâ-yı medd ü cezri tevâzu'la câ-be-câ
Etmek dîler o mâh- veşi der-kenâr meve

Haddin taşırma hiddete gelsen de bahr-veş
Cûşiş deminde sâhili etmez güzâr meve

Pervâne gönlüm eyledi deryâyı nûra gark
İzhâr edince şem'a-i ruhsâr-ı yâr meve

Âgâh anın da çektiği var rüzgârdan
Etmezdi yoksa yok yere feryâd ü zâr meve

ayağı ile topluma hizmet etti. 1948-60 yılları arasında Trabzon'da *Çaykara* adlı bir gazete çıkardı.

ESERLERİ :

Paçanlının Dağarcığından (1946), *Malul Gazi Diyor ki...* (1980).

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2-Cumhuriyet Dönemi (1993).

OSMAN FAHRİ

Şair ve yazar (D. 1890, İstanbul? - Ö. 1920?, İstanbul). Şair Cenap Şahabettin ve şair Ali Nusret'in anne bir, baba ayrı kardeşidir. Darülfünun (İstanbul Üniversitesi) Edebiyat Şubesi mezunu. Yakın arkadaşı Mithat Sadullah (Sander) ile birlikte *Mekteplilere Arkadaş* (1910, 14 sayı) adlı bir çocuk dergisi çıkardı. Bir süre Aydın'da çalıştı (1912). Mithat Sadullah'ın o zamanki eşi şair Şükufe Nihal (Başar) ile bir aşk yaşadı. Bu aşk yüzünden tayinini istediği Harput'ta münzevi bir hayat sürdü. Bir bunalım anında başına bir kurşun sıkarak intihar etmek istedi. Tedavisi için götürüldüğü İstanbul Fransız La Paix Hastanesinde dört ay yattıktan sonra öldü.

Yazı ve şiirleri *Terbiye ve Oyun*, *Türk Kadını*, *Talebe Defteri*, *Sırat-ı Mustakîm*, *İçtihat* gibi dergilerde yayımlandı. Aşk, doğa, ölüm konularını işlediği şiirlerini *Mersiyeler* (1913) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Zeynep Kerman / Osman Fahri - Hayatı, Şiirleri (1988), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

OSMAN FAİZ

Asker, şair (D. Mayıs 1873 – Ö. ?). Bursa Askerî Rüştiyesinde orta, Askerî İdadîde lise öğrenimi gördü. 1891'de Harbiye Mektebini (Harp Okulu) bitirdi. Çeşitli askerî görevlerde bulunarak 1916'da emekliye ayrıldı. *Nilüfer*, *Malûmat*, *Hazine-i Fünun* gibi yayın organlarında şiirleri yayımlandı. Bazı şiirlerini *Beytü'l-Hazen* adlı kitabında bir araya getirdi.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

OSMAN HİLMİ

Şair, yazar. (D. 1871, Kırşehir – Ö. 1896, İstanbul). Kırşehir Mevlevîhanesi şeyhi Hasan Efendi'nin oğludur. İlk ve orta öğrenimini Kırşehir'de yaptıktan sonra Kırşehir Rüştiyesi Müdürü Dağıstanlı Mehmed Ali Efendi gibi özel hocalardan Arapça ve Farsça dersleri aldı. Kendi gayretleriyle Fransızca öğrendi. Çalışma hayatına Kırşehir'de Nâfia (Bayındırlık) Komisyonunda başladı. 1891 tarihinde Ziraat Bankası Kırşehir Şubesine tayin edildi. Bu bankanın Çorum Şubesi müdür yardımcısı iken 1893'te istifa etti. 1894'de İstanbul'a gitti ve burada Bâbıâli Hulefâlığına atandı.

Bu görevi sürdürürken yazı hayatına da atıldı ve başta *Servet-i Fünun* olmak üzere dönemin gazete ve dergilerinde şiirleri ve yazıları yayımlanmaya başladı. İstanbul'da yakalandığı tifo hastalığı sebebiyle çok genç yaşta öldü.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Nakşü'l-Midâd* (1896).

ROMAN: *Nâliş-i Sevdâ* (1896).

BASILMAMIŞ ESERLERİ: *Hârika*, *Nakşü'l-Midâd*'ın ikinci cüzü, *İlk Seferim*, *Şanlı İstikbal*, *Baht-ı Nâ-baht*.

HAKKINDA: Cevat Hakkı Tarım / Kırşehir Tarihi (1938), Cevat Hakkı Tarım / Kırşehir Tarihinde Mevlâna ve Mevleviler (1961), İsmail Kasap / Kırşehirli Şair ve Romancı Osman Hilmi'nin Nakşü'l-Midâd ve Nâliş-i Sevdâ Adlı İki Eseri (2005).

OSMAN KEMÂLÎ (Ozan)

Mutasavvıf, şair (D. 1862, Güllüköy / Pasinler / Erzurum – Ö. 8 Ocak 1954). On sekiz aylıkken çiçek hastalığına yakalandığından görme yeteneğini kaybetti. İlk bilgileri köy imamından aldı. Ciddi bir öğrenim görmesi için babası onu Erzurum'a gönderdi. Erzurum medreselerinde öğrenim gördü. Seyyid Hafız Mustafa Efendi'den ders aldı. İki yıl içinde Kur'an-ı Kerim'i ezberleyerek hâfız oldu. *"Kıraat-ı Asım"* üzere icazet (yeterlilik) aldı. Arapça ve Farsça derslerine devam etti. Şeyh Ahmed-i Taşkesanî'den İslâmî ilimler öğrenimi gördü. Hafız'ın şiirlerini, Sâdi'nin *Bostan ve Gülistan* adlı eserini, Mevlâna'nın *Dîvân-ı Kebir*'ini okudu. Ayrıca Fuzûli ve Hâfız'ın *Divan*'larını, Mevlâna'nın *Mesnevi*'sini baştan sona ezberledi. Derviş Ali adında biriyle Halep'e gitti. Oradan Irak'a geçti. Bağdad, Neccef, Hicaz, Trablusşam, Halep, Hatay ve İskenderun'u gezdi. Halep'te Mevleviliğe girdi. Konya'ya gitti. Konya Mevlevi Dergâhının başındaki Abdülvahit Çelebi tarafından iltifatlarla karşılandı. Kendisine Mesnevi verildi, sikke giydirildi. Bundan sonra Mevlevî Hafız Osman olarak anılmaya başlandı.

1901 yılında İstanbul'a yerleşti. Fatih Medresesi'nde Mesnevi okuttu. Manastırlı İsmail Hakkı Efendi'nin derslerine devam etti. Ramiz'de bostan bekçiliği, Kasımpaşa'da bir iplik fabrikasında işçilik yaptı. Özel dersler verdi. Sultan Abdülhamid'le yaptığı bir görüşme sonucunda Padişah'ın emriyle Âmâlar Medresesi Şeyhi oldu. Medrese kapandıktan sonra Seyyid Abdülkadir Belhi'yle tanıştı ve Eyüp'te bulunan Şeyh Murâd Dergâhında on sekiz yıl kadar kaldı. Böylece Eyüp'e yerleşti. Uzun bir süre İstanbul ve Erzurum arasında gidip geldi. Şeyh Abdülkadir Belhi'nin 1922'de ölümü üzerine inzivaya çekildi.

"Kemâli, aynı zamanda bir misyon şairidir. Bir mutasavvıf-şair olarak bu misyonunu okuyucusuyla da paylaşmak istemektedir. Onun için şiirlerinde tasavvufî bütün temaları görmek mümkündür. Dünyanın geçiciliği, insanın fâni oluşu, bütün varlıkların sonlu olduğu, erdemin sonsuza talip olmakla elde edilebileceği gibi temalar, şairin sık sık dile getirdiği konuların başında yer almaktadır. Birçok şiirinin nasihatname tarzında olması, onun bir misyon şairi oluşundan dolayıdır." (Hasan Ali Kasır)

ESERLERİ:

Dîvân (1947-57-77, Baha Doğramacı tarafından bastırıldı), *İrfan St-*

OSMAN KEMÂLÎ

ELİNDEN

Düştüm elem-i gurbete dil-dârın elinden
Yandım alev-i hasrete hed-kârın elinden

Attım cânımı câh-ı cefâya çıkabilmem
Hep çektiğim ol şûh-i sitem-kârın elinden

Gözyaşım ile beslemişim kâkül-i zülfün
Mevlâyı seversen sakın ağyârın elinden

Ey bâd-ı sabâ herkese bir nâme getirdin
Yok mu bize bir nâme acep yârin elinden

Şeydâlığımız âleme fâş oldu Kemâlî
Rüsvâlığımız hep bu dil-i zârın elinden

OSMAN NEVRES

NEV-ZEMİN

Etmek istermiş o meh ahde vefa etmez mi ya
Âşıka etmem demiş cevr ü cefâ etmez mi ya

Yâd edip kan ağlamaktan kâkülün ter-sünbülün
Çeşm-i âşıkta biter gece safâ bitmez mi ya

Çeşminin bîmârı kalmaz çâresiz gam-hâresiz
Müşg hâlinden gider habb-ı şifâ gitmez mi ya

Gelmez oldu bezme ol işve-perest âhû-yı mest
Gitti zevkı meclisin bitti safa bitmez mi ya

Rüz u şeb kârım figân eşkim revân hâlim yaman
Gayrı Nevres cânıma yetti cefâ yetmez mi ya
(M. Kayahan Özgül / *Osman Nevres Hayatı ve Eserleri*, 1999)

zıntıları (1987, Baha Doğramacı tarafından bastırıldı).

HAKKINDA: Hasan Ali Kasır / Erzurum Şairleri (1999).

OSMAN NEVRES (Nevres-i Cedid)

Divan şairi (D. 1820, Sakız Adası - Ö. 1876, İstanbul). Rum asıllı Bağdat Valisi Laz Ali Rıza Paşa'nın adamlarından birisi tarafından satın alınıp yetiştirildikten sonra Paşa'nın hizmetine verildi. 1846'da koruyucusunun ölümü üzerine gittiği İstanbul'da Mektubî Kalemine girdi. Bağdat ve Diyarbakır'da (1852) tahrirat kâtipliği, Irak, Hicaz ve Şumnu'da muhasebecilik yaptı. Şumnu'daki görevi sırasında bir yolsuzluğa adı karışınca üzüntüden delilik belirtileri göstererek Haydarpaşa Hastanesinde tedavi gördü. Bir süre sonra yeniden ruh sağlığı bozulduğundan hayatının son yılını Üsküdar'daki evinde geçirdi. Karacaahmet mezarlığında gömülüdür.

Naat, mersiye, gazel ve şarkılarıyla takdir edilmiş ve bazı şarkıları bestelenmiştir. Ziya Paşa'nın *Harabat*'ına alınan şiirleri, Namık Kemal'in *Tahrib-i Harabat*'ında eleştirildi.

"Nevres'in şiir dili üzerindeki dikkatleri bir taraftan asrı mazmunlar oluşturma ve bilinmeyen kelimeleri açıklama şeklinde kendini gösterirken, bir taraftan da tam tersi yolda gelişir. Şâir, senelerce içiçe yaşadığı Irak Türkmenlerinin şivesiyle mısralar, beyitler ve hattâ bir de gazel söyler; üstelik bunu "Acemâne" olarak vasıflandırır. (...)

"Sık sık daha da ileri giden şâirin, manzümelerine bildiği diğer dillerden ibâre, mısra ve beyitler aldığı görülür. Yavaş yavaş ölmeğe başlayan mülemma tarzının yeniden canlandırılması için gösterdiği bu gayret, Nevres'in asrileşen yönüyle mütenâkız gibidir. (...)

"Nevres, devrin şiir anlayışındaki hızlı değişime aynı sür'atle ayak uyduramaz ve hattâ bu sebeple Nâmık Kemâl'in başı çektiği bir grup tarafından şiddetle eleştirilir. Oysa, şiiri "yenilik" değil de "estetik" noktasından değerlendirildiğinde, Nevres'in kıymeti daha iyi anlaşılır. Herhangi bir intihal veya etkilenme endişesiyle başka şâirlerin eserlerini pek okumadığı bilinen Nevres, şiiri çok özel bir saha olarak görür. Ona göre, şiir bir hazırlık devresi yaşanmadan söylenemez: 'Şiir atse gibidir, insan her istediği zaman aksırmak kabil olamayacağı gibi, her istediği vakit şiir söylemek de mümkün değildir.'

"Bu ifâdeden şiirin aksırık kadar anî doğduğu yanında, onun kadar da hazırlıksız oluştuğu mânâsı çıkarsa, bu Nevres için geçerli değildir. Her ne kadar üçyüz sahîfenin üzerindeki bir dîvanda bütün şiirlerin aynı itinâ ile söylenmiş olduğunu iddia etmek mümkün değilse de Nevres'i XIX. asrın klâsik şiirden modern şiire geçme gayretlerinin ara devrelerinden birisinde karşımıza çıkan, kendisine has dikkatler ve itinâ taşıyan bir şâir olarak değerlendirmemiz doğru olur." (M. Kayahan Özgül)

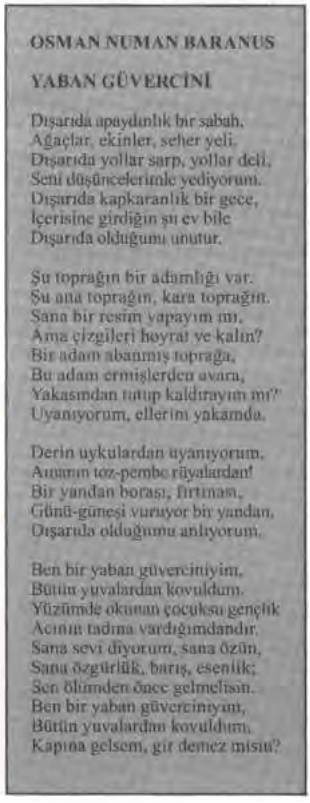
ESERLERİ:

Mersiye (taşbaskı, h. 1289), *Divan* (Ziya Paşa tarafından düzenlenerek Yusuf Kâmil Paşa'nın himayesinde yayımlandı, 1873), *Destâr-ı Hayal* (mesnevi tarzında kısa hikâyeler, 1872), *Eser-i Nadir* (Abdülkadir Nadir, Ali Rıza Paşa'ların, kendisinin mektup ve şiirleri, tsz.), *Gülistan Tercemesi* (basılmamış), *Mersiye-Kerbela Şehidleri* (tsz.).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), M. Kayahan Özgül / Osman Nevres Hayatı ve Eserleri (1999), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. III, 2000).

OSMAN NUMAN BARANUS

Şair ve yazar. (D. 1 Temmuz 1930, Pınarbaşı / Kayseri - Ö. 4 Ağustos 2005, İstanbul). Asıl adı Osman Nuri Doğan, lakabı Kasırgaoğlu. Âbâd Osman, Kasırga Onurdal, Osman Gazioğlu, Osman Kemal, Numan Evranos, Nuri Doğan, Onur Dolu adlarını da kullandı. Cemal Paşa'nın maiyet memuru Kasırga Gazi Bey'in oğludur. Pınarbaşı İlkokulu (1943), Ankara Gazi Lisesi (1951), Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Yüksekokulu (1970) mezunu. 1949'da ilk şiir kitabı *Doğan* (Âbad Osman adıyla 1945; ikici bas. *Toygan* adıyla ve bir önsöz eklenerek ve Osman Numan Baranus adıyla, 1985) kitabındaki bir şiir nedeniyle Ceza Yasası'nın 141. ve 142. maddelerinden yargılandı, dört buçuk ay hapis yattıktan sonra aklandı. Tek yapraklı *Özün* (Mayıs 1971-Nisan

OSMAN NUMAN BARANUS

YABAN GÜVERCİNİ

Dışarıda apaydınlık bir sabah.
Ağaçlar, ekinler, seher yeli.
Dışarıda yollar sarp, yollar deli.
Seni düşüncelerimle yediyorum.
Dışarıda kapkaranlık bir gece,
İçerisine girdiğin şu ev bile
Dışarıda olduğumu unutur.

Şu toprağın bir adamlığı var.
Şu ana toprağın, kara toprağın.
Sana bir resim yapayım mı,
Ama çizgileri hoyrat ve kalın?
Bir adam abanmış toprağa,
Bu adam ermişlerden uvara,
Yakasından tutup kaldırayım mı?'
Uyanıyorum, ellerim yakamda.

Derin uykulardan uyanıyorum.
Ağarmın toz-pembe rüyalardan!
Bir yandan boraşı, fırtınası,
Güneş-güneşi vuruyor bir yandan.
Dışarıda olduğumu anlıyorum.

Ben bir yaban güvercinyim,
Bütün yuvalardan kovuldum.
Yüzümde okunan çocuksu gençlik
Acının tadına vardığımdandır.
Sana sevi diyorum, sana özün,
Sana özgürlük, barış, esenlik;
Sen ölümden önce gelmelisin.
Ben bir yaban güvercinyim,
Bütün yuvalardan kovuldum.
Kapına gelsem, gir demez misin?

BİR ŞAİRİ UĞURLARKEN ÖZLEMEK

Özgen Seçkin

Amacım Baranus'un şiirinin yapısını, dokusunu vermek değil. Bana takılan kavramları, onun şiirindeki biçimle ortaya çıkarmak, öne sürmek istiyorum. Onun, eleştirel bakış tarzını toplumsal duyarlığıyla nasıl kaynaştırdığını göstermek sanki boynumun borcu. O, şiirinde ölçüden, uyaktan çokça yararlanırken deyişte çok daha modern durdu; yenilikleri yeni, bilinmez sözcüklerle vermeyi denedi. Şiire "özün" dedi; o yıllarda "dizin", "yır" tutmadığı için. İki yıl çıkardığı dergisinde başka bir sözcüğü "şiir" yerine yanaştırmadı. Hem yenici, hem gelenekten yararlanıcı bir şiiri gündeminde tuttu hep.

Baranus da halkımızın az okuduğunu, hatta okumadığını bilen, bunun üzüntüsünü yaşayan şairlerden biriydi. Hele kendisi gibi kapalı şiire, daha doğrusu derinlikli şiire ulaşmış şairlerin okunmadığını biliyordu. Şiiri sevdirmenin, okurun nabzına göre şerbet vermek olmadığı düşüncesindeydi. Kaldı ki zaman zaman toplumsal duyarlığı yüksek şiirlerinde halkın seveceği türden anlaşılır ama basite kaçmayan, didaktizme, politik sloganа yaslanmayan öğeler de vardı. Yine de *Yıkanık Irıplar* (1991)'da o;

Zira cin gibi biliyorsun
Paul Valery'nin Aykırı adlı,
Kahren sovadlı kanısını:
"Ozan yeni oldukta okunmaz,
Hiç okunmaz klasik oldukta."

bendini yazmaktan kendini alamadı. Ülkemizdeki en büyük sorunlardan biri olmaya hâlâ devam ediyor kitap okumamak.

Nereden bakılırsa bakılsın, ister şiir açısından ister bilinç, Baranus şiirde istediği yere ulaşmıştır. Çok okunmaması bir şair için ne denli önemlidir ki? Ama önemli olan, edebiyat eleştirmenlerinin, tarihçilerinin tavrıdır, ülkedeki kimi şair ve yazarlara uzak durulması psikozudur. Hep demişimdir, eğer bir su başını tutmamışsanız, ağzınızla da kuş tutsanız, gökten incileri yağdırıp metaforlar dünyasına indirme bile yapsanız hep görmezlikten gelinirsiniz. Çünkü yararcılık ve ekonomik çıkarcılık bir hastalık biçimi olarak bizi içten içe kemirmektedir. İçe kapanıklığı ile anılan tüm şairler bu hastalık nedeniyle kenara itilmişlerdir. Haksızlık derecesindeki bu durum edebiyat tarihimizde de derin boşluklar oluşturmuştur. Çok kez hiç okumadığımız, onun dünyasına inmediğimiz şairler hakkında da söz etmişizdir, ahkâm kesmişizdir. Bu davranış bize özgüdür herhalde.

Osman Numan Baranus, toplumsal duyarlığı önde bir şairdi. Yenilikçiydi, dilde özcüydü. Yerel-etnik sözcüklerin hayranıydı; bu sözcüklerin bir köşede unutulup gitmesine gönlü razı değildi. Yeri geldikçe hep kullandı o tür sözcükleri. Anlaşılmamak pahasına da olsa...

Sonunda esenleri bizi bir düşkünler evinin penceresinden, kimseye ilenmedi, kimseden anılmasını istemedi; işte bunlar yazdıklarım, siz çok gerilerdesiniz de demedi; sevgisizliğimizi yüzümüze vurmadı; değerbilirlik için bize ders vermeye yeltenmedi; çünkü edebiyat dünyasını iyi biliyordu, o dünyanın son yıllarda bir bataklığa doğru sürüklendiğini de... Sessizce bir esenlemeyle kapadı defterini ve penceresini (...)

(*Damar*, Kasım 2005)

1973, 24 sayı) aylık sanat gazetesini çıkardı. Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumunun Etimesgut / Ankara, Gaziantep, Kırıkkale ve merkez kuruluşlarında otuz dokuz yıl çalışarak, Genel Müdürlük Krediler Şube Müdürü iken 1993'te emekliye ayrıldı. Emekli olduğu yıl İstanbul'a yerleşerek yaşamını ve çalışmalarını orada sürdürdü. Yakalandığı prostat kanserinden öldü, İstanbul'da toprağa verildi. Edebiyatçılar Derneği ve Türkiye Yazarlar Sendikası üyesiydi.

İlk şiiri *"Işığa Doğru"*, ortaokul öğrencisi iken 1942'de Sivas yerel

Osman Numan Baranus

gazetelerinden *Kızılırmak*'ta çıkmıştı. Diğer ürünlerini *Yaylâ* (1942), *Erciyes* (1940'lar), *Kaynak* (1950'ler), *Varlık* (1954 ve 70'ler), *Pazar Postası* (1958), *Dost* (1960'lar), *Dönem* (1963), *Yordam* (1966), *Özün* (1971-72) *Türkiye Yazıları* (1970'ler) *Oluşum* (1970'ler), *Türk Dili* (1970 ve 80'ler), *Türk Dili Dergisi* (1990'lar) vb. dergi ve gazetelerde yayımladı.

"Okuduğu, gördüğü, yaşadığı her şeyi şiirine tem kılmış bir 'Türk ozanı. Gizemseliçerikli, görkemli ses tınısı ve söz seçiminin yanında dilinin dikine ve kaleminin yazımına giden ilginç bir kişilik. (...) Belli bir göstergesellik kaygısının yanında Öztürkçe ve Öztürkçe geleneklerinden ayrılmama tutkusu var. " (Mehrizat Poyraz)

"Baranus, kendi şiirinin 'kendi şiiri' olması için gayret gösteren bir şairdi." (Hüseyin Atabaş)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Toygan* (1945), *Sevmek Egemen* (1975), *Ağrılar Toprağı* (1982), *Tuzhurmatu* (1984), *Günberi* (1985), *Külünk* (1990), *Apansız Panayır* (1990), *Alaza Kesen Yürek* (1990), *Zor Yol* (1990), *Gebe Gece* (1990), *Dinago Triosu* (1990), *Huahualar* (1991), *Utkulu Kulvar* (1991), *Haykular ve Beyitler* (1991), *Bergamot* (1991), *Geriye Saymak* (1991), *Yıkanık Irıplar* (1991), *Kıyıda Horata* (1991), *Günaydın Soyundan* (1991), *Tanatımı* (1991), *Sın Adlı Ulu Yaya* (1991).

DENEME: *Anadamar* (1984), *Okulsuzculuk* (1986).

DERLEME-İNCELEME: *Zihni Hazinedaroğlu / Yaşamı ve Sanatı* (1980), *Zihni Hazinedaroğlu ve Dört Oyunu* (1980).

HAKKINDA: M. Sunullah Arısoy (Barış, 6.1.1973), Cemal Süreya (Politika, 14.10.1975), Vecihi Timuroğlu / Göz Göz Olmak (1976), Ahmet Telli / Adamlar Adamlar: Osman Numan Baranus (Türkiye Yazıları, 1978), Nesin Vakfı Edebiyat Yıllığı (1981), 50. Sanat Yılında Osman Numan Baranus: Şiiri Yüreğinin Atlası / Ahmet Erhan - İsmail Gümüş - İbrahim Karaoğlu - Yunus Koray - Çetin Öner (Cumhuriyet Kitap, 29.10.1992), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Tuncer Uçarol / Tuzhurmatu. (Çağdaş Türk Dili, Haziran 1999), 60. Sanat Yılında Kabartaylı Bir Ozan: Osman Numan Baranus / İsmet Kemal Karadayı - Hüseyin Topçugil - Suna Aras - Mehrizat Poyraz (Cumhuriyet Kitap, 12.8.1999), Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi 1 (2001), Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002), Hasan Bülent Kahraman /Baranus ya da Gizli Sözcüklerin Esrarı (Radikal, 12.8.2005), Hüseyin Atabaş / İyi Geceler Kalemler Tuşlar (Cumhuriyet, 30.8.2005), Bir Yiğit

Baranus Var!: Vecihi Timuroğlu - Hüseyin Atabaş - Yunus Koray - Muhsin Şener - Özgen Seçkin - Tuncer Uçarol - Ahmet Telli (Damar, Kasım 2005).

OSMAN NURİ EFENDİ

Eğitimci, tarihçi (D. 1874, Şumnu / Bulgaristan - Ö. 1945). Özel bir eğitim görerek yetişti. Öğretmenlik ehliyetini Maarif Nezareti (Milli Eğitim Bakanlığı)'nde özel bir sınavdan geçerek aldıktan sonra Osmanlı hükümeti tarafından önce Varna Rüştiyesi (ortaokul) öğretmenliğine atandı. Sonraki yıllarda Bulgaristan'ın çeşitli yerlerinde görev yaptı. Lise bitirme sınavını 1937 yılında altmış üç yaşında iken verdi. Bulgaristan Türklerinin kültür bakımından yükselmesi için yaptığı çalışmalarla tanındı. İlköğretimin gelişmesi için çaba gösterdi. 1906'da Bulgaristan Türk Muallimler Birliğini kurdu. Daha sonra görevi Edirne'ye ilkokul öğretmeni olarak nakledildi. Eğitim alanında otuz yedi eseri olup yirmi yedi tanesi basılmıştır.

BAŞLICA ESERLERİ:

Umumi Tarih (3 cilt), *Vatan Coğrafyası, Tuna Boyu Tarihi, Atalar Sözleri, Edirne Tarihi, Malumatı Medeniye* (öğretmenler için), *Pedagoji, Eğitim Tarihi.*

OSMAN PAŞA

Bürokrat (D. 1856, Dağıstan – Ö. 31 Mart 1920, Bursa). 1879'da Mekteb-i Mülkiye (Siyasal Bilgiler Fakültesi)'yi bitirerek Osmanlı devletinin çok değişik beldelerinde kaymakamlık görevlerinde bulundu. 1896'da Arnavutluk / İpek, 1897'de Bitlis / Genç, 1903'te Kosova / Görice, 1904'te Mardin, 1905'te Halep / Süleymaniye, 1906'da Dersim, 1907'de Ertuğrul (Bilecik-Bursa), 1908'de Kütahya, 1909'da İzmit sancaklarında mutasarrıflık (mülki amir) yaptı. 1911'de emekliye sevk edildi. etnografya konusunda *İlm-i Ahvâl-i Akvam* (1885) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

Osman Paşa

OSMAN SELÂHADDİN

Mutasavvıf (D. ? - Ö. 1886). Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Mevlevî şeyhlerinden. Nâsır Abdülbâki Dede'nin öğrencisidir. Ölümünden sonra yerine oğlu Celâleddin Efendi geçmişti.

ESERLERİ:

el-Lisânü'l-Muhammediyye fimâ Dâlle bihi'l-İseviyye, Risâle-i Vahdet-i Vücûd.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

OSMAN ŞEMS

Mutasavvıf, şair (D. 23 Mart 1814, İstanbul – Ö. 27 Aralık 1893, Üsküdar / İstanbul). Son dönem mutasavvıf şairlerin en önemlilerinden, Nakşibendi ve Halveti-Şabani şeyhlerindendir. Nakşî İsmail Efendi'nin öğrencisi ve müridi oldu. 1839'da Kuşadalı İbrahim Efendi'ye bağlandı. Halvetî Tarikatının çile süresini tamamladı. Yedi yıl sonra İbrahim Efendi ölünce, Kadirî ve Üveysî Tarikatından Şeyh Abdurrahim-i Ünyevi'ye bağlandı ve irşada (Hak yolunu gösterme) başladı (1849). Bedesten'de mübayaa kâtipliği, Sirkeci'de tütüncülük, Darphane'de arayıcıbaşılık yaptı. *Divân*'ından seçmeler ve şiirlerinin sadeleştirilmiş metinleri basıldı (yay. haz. Edib Kürkçüoğlu, 1996). Ölünce Karacaahmet Kabristanına gömüldü.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002), Büyük Türk Klasikleri (c. 9, 2004).

OSMAN TÜRKÂY

Bkz. TÜRKÂY, Osman

OSMAN VEHBİ ÇERKEŞÎ

İslâm bilgini (D. ?, Çerkeş / Çankırı - Ö. 1860, Topraklık / Ankara). Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Halvetî-Şabânî şeyhi Mustafa Çekeşî'nin oğludur. Eserleri bir mecmûa içinde toplandı.

ESERLERİ:

Emsile, Kelimât-ı Mutasarrife ve Kavâid-i İ'lâl, Âmil Mâmûl, İrâb ve Mu'ribât, Ma'mûlât-ı Mevsûle ile'l-Mechûlât, Tercümetü'r-Risâleti'l-Müteallikati bi Tilke'l-Malûmât, İnnallâhe Yuhibbü'l-Abde't-Takiyye'n-Nakiyye'l-Hafiyye.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

OSMAN YÜKSEL (Serdengeçti)

Bkz. SERDENGEÇTİ, Osman Yüksel

OSMANZADE TÂİB

Divan şairi (D. 1660 ?, İstanbul - Ö. 25 Mayıs 1724, Kahire). Asıl adı Ahmed'dir. Medrese öğrenimi görerek yetişti. Müderrisliklerde, Halep (1718) ve Mısır (1723) mollalıklarında bulundu. II. Ahmet'in şehzadelerinin sünnet düğünü için yazdığı tarih ve kasidelerin çok beğenilmesi üzerine bir fermanla Melikü'ş-Şuârâ ilan edildi. Şiirlerini Hamdi mahlasıyla yazdı, hicivleri yüzünden başı dertten kurtulmadı. Mısır Valisi ile ilgili bir nüktesi nedeniyle zehirlettirilerek öldürüldüğü de rivayet edilir. Şiir dışında tarih, hadis, ahlâk ve biyografi alanlarında eserler vermişti.

"Tâib'in şiirleri içinde pahalılık gibi, yangın gibi devrinin toplumsal olaylarına değinen, halk hayatını yansıtan nükteli kasideleri, günlük konular üzerine padişah veya sadrazama sunduğu manzum mektupları dikkate değer." (Behçet Necatigil)

ESERLERİ:

Simaru'l-Esmâr (1835), *Kitabu'l-Âhlaku'l-Ahmedî* (Kâşifî'nin Ahlâk-ı Muhsinî eserinden çeviri yoluyla derleme, 1840), *Hadikatü'l-Vüzerâ* (Rami Mehmed Paşa'ya kadar 108 Sadrazamın biyografisi, ilk dört zeyli ile birlikte 1854), *Sıhhat Abad* (kırk hadis şerhi), *Hülasatü'l-Ahlâk* (Kınalızade'nin Ahlak-ı Alâi adlı eserinin özeti), *Münşeât* (50 kadar mektubu), *Telhîsu'l-Nesayih* (1866), *Hadikatü'l-Mülûk* (III. Mustafa'ya kadar 22 Osmanlı Padişahının biyografisi, 1882), *Telhis* (Mehasinü'l-Edeb), *Divan* (bulunmadı). Şiir ve hicivleri mecmualardadır.

HAKKINDA: Fuad Köprülü / Osmanzâde Taib'e Dair (Türkiyat mecmuası, II, 1928), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Büyük Türk Klasikleri (c. 6, 2004).

OTAN, Ümit

Gazeteci, yazar. 1951 doğumlu. Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema-Televizyon Bölümünü bitirdi. Kısa bir süre *Nokta* dergisinde çalıştıktan sonra *Cumhuriyet* gazetesi İzmir Bürosunda muhabirliğe başladı. Emek, insan hakları ve çevre konularına ağırlık verdi. Uzun süre istihbarat şefliği görevini üstlendi. "İşte Kıyılarımız", "İşte Biz", "Çocuk" ve "Suyun İki Yakası" konulu kişisel fotoğraf sergileri açtı; çeşitli karma sergilere katıldı. *Cumhuriyet Kitap*'ta röportajlar, *Dördüncü Kuvvet Medya, Derkenar* ve *Sansürsüz* internet sitelerinde medya eleştirileri yazdı. Mezun olduğu Güzel Sanatlar Fakültesinde medya dersleri verdi.

ESERLERİ:

Babitelli, Çaynobil, Öykünün Dışındaysan Üşürsün, Aşk Geri Döne-

ne Kadar, Nükleere Geçtik Maşallah, Komşunun Selamı Var, Yaşamın İki Ucu (fotoğraf albümü), *Komedya* (anı, 2002). *Kalbim Neden Olmazlarda* (2004).

HAKKINDA: Ümit Otan / Komedya (2002), Mehmet Sarsmaz / Fotoğrafla Yazılmış Öyküler (Cumhuriyet Kitap, 8.4.1999).

OTÇU, Önder

Dilbilimci, romancı, eleştirmen. Tam adı Abdullah Önder Otçu'dur. Çevirilerinde A. Önder Otçu imzasını kullandı. Haliç Üniversitesinde Amerikan edebiyatı ve kültürü dersi okuttu. Amerika Birleşik Devletleri'nde iki ay incelemelerde bulundu. Çalışmalarını Beykent Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulunda öğretim görevlisi olarak sürdürdü.

Otçu, başka dergilerle birlikte *Edebiyat ve Eleştiri* dergisinde roman eleştirileri yayımlandı. Edebiyat sempozyumlarına katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ:

ROMAN: *Yağmur* (2004).

ÇEVİRİ: *Kültür Terörizmi: Kültürel Anıma Düşüncesi Üstüne Bir Deneme* (Thomas Hylland Eriksen'den, 2001), *Konstantinopolis* (Thorvald Steen'den, 2002), *Çağının Tanığı* (Estcla Bravo'nun hayatı, Şule Gönülsüz ile, 2003), *Selected Poems by İlhan Berk* (İlhan Berk'ten Seçme Şiirler, İngilizceye, Murat Nemet-Nejat ile, 2004), *Tile-Blaster* (Erhan Güleryüz'den İngilizceye, şiirler, 2006).

HAKKINDA: Melike Aydın / Önder Otçu'yla Söyleşi (Varlık, Ekim 2005).

OTMAN, Ahmet

Şair ve yazar. 12 Kasım 1953, Salihli / Manisa doğumlu. İzmir Motor Meslek Lisesi (1974) mezunu. TÖBANK'ın Salihli Şubesinde dokuz yıl, Toprak Sanayinde on bir yıl çalıştı. 1998 yılında emekliye ayrıldı. 1990 yılında *Bizim Ece* dergisi ile yayınlarını kurdu ve genel yayın yönetmenliğini üstlendi. İLESAM, TÜRKSAV ve Fırat Havzası Gazeteciler Cemiyeti üyesidir.

İlk ürünü, 1964'te Salihli *Yenigün* gazetesinde, diğer şiir ve yazıları *Gülpınar, Ana, Simav Anadolu, Bizim Ece* dergileri ve *Günışığı* (Elazığ), *Nurhak* (Elazığ) gazetelerinde yayımlandı. Şiirleri ayrıca *Gönülden Gönüle* (1986), *Damlalar* (1995), *Sevgi Yolu* (1998), *Bu Toprağın Yaşayan Ozanları* (2002) antolojilerinde yer aldı. 1995-98 yılları arasında Radyo Gökay'da "Şiir ve Müzik" adlı bir kültür-sanat programı hazırlayıp sundu. *Bu Toprağın Yaşayan Ozanları* (ELESKAV), *Gönülden Gönüle, Damlalar, Sevgi Yolu Antolojisi* (1998) seçkilerini hazırlayanlar arasında yer aldı. 1993'te Radyo Zafer'in düzenlediği şiir yarışmasında birincilik, 1998'de *Ana* dergisinin şiir yarışmasında mansiyon, 2002'de Fırat Havzası Gazeteciler Cemiyetinin Basın Hizmet Ödülünü aldı.

Ahmet Otman

AHMET OTMAN

YORGUN GECELER

Geceler yorgun yine yüreğimde
Ay ışığı yolculuğa çıkmış
Bitmeyen bir sevgi varsa
Geceler yorgun yine yüreğimde

Sevgilere kucak açmış
Bin bir yıldız ardı ardına
Uzay denilen boşlukta
Geceler yorgun yine yüreğimde.

Her düşen yaprak bir acı bana
Yorgun gözler rüyaya dalmakta.
Aşk-sevgi denilen şey var ya
Geceler yorgun yine yüreğimde.
(*Hangi Sevgi*, 1998)

"Salihli'de bir Ahmet Otman var; bütün Salihli'ye yetiyor. Salihli'den artanı da Türkiye'nin dört bir yanına dağılıyor. Ece dergisi olarak, şiir kitabı olarak, şiir antolojisi olarak... 'Dünden Bugüne Salihli' araştırmasıyla ve 'Eski Koltuk' hikâyesiyle (...)

"Ahmet Otman şiirinde toplumsal ironi zaman zaman kendini gösterir. Kiminde daha açık, kiminde biraz kapalı bir söylemle dışa vuran bu popülizmin Otman'ı pek sarmadığını da söyleyebiliriz." (R. Mithat Yılmaz)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Hangi Sevgi* (1982), *Sevda Çığlıkları* (1985), *Bir Tutam Sevgi* (1990), *Yüreklere Sığmayan Sevgi* (1993), *Beyaz Sevda* (2001), *Sevda Koyduk Adını* (2002).

ANTOLOJİ: *Sevgi Yolu Şairler Antolojisi* (1998, ortak kitap), *Bizim Ece Şairler Antolojisi* (1991, 1992, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005).

ARAŞTIRMA: *Dünden Bugüne Salihli* (1998), *Salihli-Antik Çağdan Günümüze* (2004, Ali Aksakal'la).

ÖYKÜ: *Eski Koltuk* (2001).

HAKKINDA: Bedrettin Keleştimur / Hazar Sevdan Ne Kadar Büyük... (Günışığı, 11.1.2002), Muharrem Kubat / Bizim Ece Şiir Şöleni ve Ahmet Otman (Milli İrade, 16.3.2002), R. Mithat Yılmaz / Salihli'nin Sesi (Günışığı, 29.3.2002), R. Mithat Yılmaz / Ahmet Otman'ın Şiirinde (Günışığı, 12.7.2002), Bizim Ece 2002 Şairler Antolojisi (2002), Abidin Güneyli / Sıcak Kentin Sıcak İnsanları (Maki, Mayıs-Haziran 2002), M. Dursun Aksoy / Gönül Tahtından (Nurhak, 13.6.2003), Şükrü Kaçar / Bir Selamdır Gelir Ece'lerden (Nurhak, 30.5.2003), Gazete Hürsöz Şairler Antolojisi (2003), Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi 2003 (2003).

OTUNÇ, Veysel

Şair ve yazar. 1964, Kartaldere köyü / Varto / Muş doğumlu. Varto'da henüz ortaokul öğrencisi iken siyasal eylemlere ilgi duydu. 12 Eylül 1980'de askerî yönetim işbaşına geldiğinde, lise son sınıf öğrencisi iken firari yaşamak zorunda kaldı. 1986'da yakalanıp bir süre hapis yattı. İki roman, bir şiir kitabı yayımladı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Yoldaşlarımdan Ayıran Nehir* (1996), *Toprağı Uyandır* (1999).

ŞİİR: *Gözlerin Şafağımdı Dağlarda* (1997).

OTYAKMAZ, Hayati

Şair, araştırmacı, çocuk edebiyatçısı. 15 Eylül 1961, Sarıkaya / Yozgat doğumlu. Mehmet Emirgil ve Mehmet Cihangir adlarını da kullandı. İlkokulun ilk üç sınıfını Hasbek nahiyesinde, diğer sınıfları ve ortaokulu Sarıkaya'da okudu. Yozgat İmam Hatip Lisesini (1979) bitirdi. Kısa bir süre Ankara'nın Ayaş ilçesi Sinanlı kasabasında imam-hatiplik görevinde bulundu. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1984) mezunu. Mezun olduğu yıl Diyanet İşleri Başkanlığı Merkez Teşkilatında memur olarak çalışmaya başladı. Devlet Lisan Oku-

Hayati Otyakmaz

lunda Arapça kursuna devam etti. 1991-97 yıllarında Frankfurt T.C. Başkonsolosluğu nezdinde din görevlisi olarak çalıştı. Çalışmalarını Diyanet İşleri Başkanlığı Dinî Yayınlar Dairesinde sürdürdü. 1997 yılından sonra *Diyanet Çocuk* dergisinin editörlüğünü yaptı.

İlk yazıları *Mevlâna Takvimi*'nde çıkmıştı (1983). Diğer ürünleri *Diyanet, Diyanet Çocuk, Diyanet Avrupa, Diyanet İlmi, Hakses, Beklenen Kıvılcım, Gençlik, Yeni Kervan, Kümbet, Anayurt* gazetesi, *Ayyıldız, Yeni Şafak, Akit, Anadolu'da Vakit, Yozgat İleri, Van İki Nisan, Selâm* (Hollanda), *Balkan* (Bulgaristan), *Balkanların Sesi, Karınca, Karınca Kardeş, Çınar, Anadolu Çınar, Şeker Çocuk, Gülpınar, Somuncu Baba, Odak, Evlâd-ı Fâtihan, Redif, Fidan, Durak, Bizim Kinder* (Almanya), *Şafak* (Danimarka), *İmam Hatipli Nesil, Alp Arslan* (Almanya), *Keçiören, SHÇEK Çocuk, Anasam Edebiyat, Diyanet Avrasya, Diyanet Avrasya Çocuk, Aruz Edebiyat, Alternatif Sanat, Dönemeç, İnsan ve Çevre, Güneysu, Yuvamız, Anadolu, Belde, Gündüz, Başkent, Bizim Çocuk* (Batı Trakya), *Bizim Sesimiz* (Kastamonu) gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. Çocuklara yönelik olarak yazdığı dinî, millî, tarihî, ahlâkî yazı ve şiirleri; ayrıca çocuk dergiciliğindeki başarısından dolayı *Yeni Kervan* dergisince 1999'da Yılın Çocuk Dergicisi ödülüne lâyık görüldü. Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları Birliğince verilen 2001 Yılı Çocuk Dergisi ödülünü yaptığı çalışmalarla *Diyanet Çocuk* dergisine kazandırdı. Türkiye Yazarlar Birliği, İLESAM, Çocuk Edebiyatçıları Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

FİKİR-ARAŞTIRMA: *Tesettür ve Haya* (1987), *Cihadın Mânâsı ve Fazileti* (1989), *Hz. Resulullah Kimdir?* (1989), *Ölüm ve Hayatın Mânâsı* (1991).

ÇİZGİ ROMAN: *Ak Sakallı Kahraman* (1996), *İpek Tüccarları* (1996), *Varaka'nın Müjdesi* (1996), *Yunus'un Çiçeği* (1996), *Tıraş Edilen Sakal, İpek Tüccarları.*

ÇOCUK HİKÂYESİ: *Kefensiz Gömülenler* (1998), *Allah'ı Arayan Çocuk* (1998).

ÇOCUK ŞİİRİ: *Gökyüzü Olun Çocuklar* (2000).

ŞİİR ANTOLOJİSİ: *Yıllar Sonra Bir Gün* (2000).

OTYAM, Fikret

Gazeteci, yazar, ressam. 19 Aralık 1926, Aksaray doğumlu. Şair Nusret Kemal Otyam ile müzisyen Nedim Otyam'ın kardeşidir. Ali Bircan, Elvan Can, F.O., Fikret Mayto adlarını da kullandı. Ortaöğrenimini

Fikret Otyam

Aksaray'da yaptıktan sonra İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Resim Bölümünden (1953) mezun oldu. Öğrencilik yıllarında *Son Saat*'te (1950) başladığı gazeteciliğini *Dünya, Akın, Ulus, Kudret, Cumhuriyet* gazetelerinde sürdürerek emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra Gazipaşa (Antalya)'ya yerleşerek resim çalışmalarına ağırlık verdi, pek çok kişisel sergi açtı. Çalıştığı gazetelerde, özellikle *Cumhuriyet*'te yayımladığı ve ülke gerçeklerini sergilediği röportajlarıyla tanındı.

Son yıllarda daha çok çocuk edebiyatı alanında eserler verdi. *Gide Gide* genel başlığı altında yayımladığı kitaplardan üçüncüsü ile Türk Dil Kurumu 1962 Deneme-Eleştiri-Gezi Ödülünü, diğer röportajlarıyla da birkaç defa Ankara Gazeteciler Cemiyetinin Altın Kalem Armağanını alarak Yılın Gazetecisi seçildi.

ESERLERİ:

RÖPORTAJ: *Ha Bu Diyar* (1959), *Doğudan Gezi Notları* (1960), *Harran, Hoyrat, Mayın ve Irıp* (1961), *Uy Babo* (1962), *Topraksızlar* (1963), *Hü Dost* (1964), *Bir Karış Toprak İçin* (1965), *Oy Fırat Asi Fırat* (1966), *Korku ve Kaymakam Babo* (1968), *Can Pazarı, Vay Kurban, Hayvanlar ve İnsanlar* (1969), *Ne Biçim Amerika, Ne Biçim Rusya* (1970), *Karasevdam Anadolum* (1976), *Mayınlı Topraklar Üzerinde* (1977), *Adı Yemendir* (1981), *Şu Bizim Gazipaşa ve İsmet Paşalı Yıllar* (anıröportaj, 1984), *Harran Koçaklaması* (1987), *Kırk Yıl Önce, Kırk Yıl Sonra* (1994).

MEKTUP: *Arkadaşım Orhan Kemal ve Mektupları* (1975), *Pavli Kardeş* (1985).

OYUN: *Mayın* (Ankara'da sahnelendi, 1968).

ÇOCUK KİTAPLARI: *Can Arkadaş* (1978), *Ceylanlar Suya İndi* (1980), *Mayınlar Çiçek Açmaz* (1983).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), Alpay Kabacalı / Kültürümüzden İnsan Adaları (1995), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Karasevdam Anadolum (Kitap Rehberi, Aralık 2001), Mehmet Faraç / Gide Gide'lere Devam (Cumhuriyet Kitap, 7.3.2002).

OTYAM, Nusret Kemal

Şair ve yazar. 11 Eylül 1922, Üsküdar / İstanbul doğumlu. Gazeteci-yazar Fikret Otyam'ın ağabeyidir. Aksaray Cumhuriyet İlkokulu (1934), Aksaray Ortaokulu (1937), Konya Lisesi (1940), İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Eczacılık Bölümü (1946) mezunu. 1946-60 yıllarında Aksaray'da (Niğde'ye bağlı iken), 1960-83 yılları arasında Ankara Demirtepe'de eczane işletti. Kuruluşundan (1981) itibaren Dayanışma Yayın Üretim Kooperatifinin başkanlığını üstlendi. Emekli olduktan sonra da yaşamını Ankara'da sürdürdü.

İlk şiiri *"Bir Yolcuya"* 1938 yılında *Yedigün* dergisinde yayımlanmıştı. Sonraki yıllarda özellikle Konya'da çıkan *Devrim* (1940), İstanbul'da çıkan *Yeni Edebiyat* (1940-42), *İnkılâpçı Gençlik, Serveti Fünun* (Uyanış), *Yaratış, Varlık, Yeditepe* dergilerinde çıkan şiirleriyle tanındı. Ankara'da çıkan *Kaynak, Yağmur ve Toprak, İmece, Türkiye Yazıları, Oluşum, Özün, Sesimiz, Anadolu Ekini, Abece, Damar;* Trabzon'da çıkan *Kıyı* dergilerinde de şiirleri ve yazıları yer aldı. Ayrıca *Yenigün, Barış, Yeni İstanbul, Cumhuriyet, Dünya* gibi gazetelerde güncel ve toplumsal sorunlara ilişkin yazıları yayımlandı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

Nusret Kemal Otyam

"Köy Enstitülerinin açılmasından çok önce köy mektepleri üzerine yazılmış bir kitap var, Unutulan Kitaplar sayfasında bu ay: Halkçılık ve Köycülük. Nusret Kemal'in kitabı oluşturan makaleleri 1933-34 yılları arasında yazılmış. Kemal'in Halkçılık ve Köycülük kitabında yer alan yazılarında, ele aldığı eğitim ve kalkınma -özellikle köyün ve köylünün kalkınması- konularında "durumu saptayan" değil, geleceğe ışık tutan somut öneriler içeren

NUSRET KEMAL OTYAM

ORMANCA SEVDA

Bilincinle besledim fidanlarını
Büyüdüler orman oldular
Salıncak kurdum dallarına
Seni düşündüm seni düşündüm
İnsanoğlu, insan kardeşlerim
Umutlarınızı yaşadım tarih boyunca
Acılarınızı sevinçlerinizi
Salınıp dururken
Anadolu bozkırından çıkıp yola
Ege kıyılarından Karadenize
-Erdemindeki gize yaslamışken başını-
Kendimi Güneydoğuda buldum
Türküler söyledik halay çektik
Elele gönül gönüle
Kirpiklerinin derinliği yüreğinedek iner
Kök verir mezartaşlarının gizemli derinliklerine
İstediğin bu muydu kucakla al
Gelincikler baharda açar cömertçe
Yağmurla ıslanır kökten beslenir
-Ne köktür bilemedim özüne vurgun-
Acılarında bile özsuyu dolaşır
Yeni yaşamlara gebe
Güvercinler boşuna mı kanat vuruyor
Bir sevgili akşaması avuçlarında
Yanaklarına bahar yeli değmiş
Kurtlanmış ağaçlarından değil
Bahçemde filizlenen fidanlar
Olur olmasına bu kentlerin yuvası
Bir yürek senden bir yürek benden
Tohumuna rüzgâr dokunmamış
Türkülerinde çeşit mevsimler kavuşur
Bilirim tanıtanımaz akşamların vardır
Sevdaların bulutlarında hangi
Şarkılar yankılanır akduman
Benden sana senden bana
Rüzgârlarımız bir ulu çınarda buluşur

(*Truva'nın Kırılası Elleri*, 1988).

araştırmacı bir üslup göze çarpıyor." (Feza Kürkçüoğlu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Barış Güncesi* (1963), *Truva'nın Kırılası Elleri* (1988), *Suyazı* (1997), *Kıskıvrak* (2006).

PİYES: *Kavga* (1943), *Ay Uzak Değil* (1967).

ÖYKÜ: *Ölüm Çemberi* (1962 yılında Yenigün'de tefrika; genişletilmiş kitap bas., 1983).

DENEME-ELEŞTİRİ: *Ar Düşü* (1965), *Güneş ve Bulut - Anılar ve Yazılar* (2002).

ARAŞTIRMA - İNCELEME: *Halkçılık ve Köycülük* (1934).

GEZİ: *Doğayla İç İçe Yaşayan İsveç* (Gözlemler-izlenimler, 2006).

Ayrıca eczacılık konusunda bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Mehmet Kemal (Vatan, 9.4.1963), Ünal Sakman (Dünya, 12.4.1963), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Mehmet Kök / Ölüm Çemberi (Bilim ve Sanat, Haziran 1983), Burhan Günel / Nusret Kemal Otyam ile Söyleşi (Çağdaş Türk Dili, Şubat 1988), Feza Kürkçüoğlu / Bir Köycülük Projesi (Virgül, Ocak 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

OVACIK, Hızır

Öykücü, şair. 1954, Alaşehir / Manisa doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ile Çapa Yüksek Öğretmen Okulundan mezun oldu. Bingöl, Amasya ve İstanbul'da öğretmenlik yaptı. Öykü ve şiirler yazdı. 1992'de MEB Yazarlar Arası Çocuk Kitapları Yarışmasında öykü dalı birincisi oldu.

ESERLERİ (Öykü):

Yaşayacaksın Ağacım, Kelebek Olacağım, Fesleğen (2001).

HAKKINDA: Tacettin Şimşek / Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005).

OVACIK, Özgür

Şair. 27 Mart 1960, Mislerovacığı köyü / Çorum doğumlu. Lise mezunu. Yükseköğrenimini yarıda bıraktı. Bir süre pazarlamacılık yaptı. 1999'dan itibaren Çankaya Belediyesinde işçi olarak çalışıyor. Şiirleri *Damar*, *Lacivert* ve *Ekin Sanat* dergilerinde yayımlandı. *Annem* adlı şiiri "Grup Umuda" tarafından *Ufka Verdim Gözlerimi* adıyla bestelendi. 1992'de İsveç ETOS Kültürevi Onur Ödülünü aldı. Edebiyatçılar Derneği, İHD ve ÖDP üyesidir.

Özgür Ovacık

ESERLERİ:

ŞİİR: *Eğer Sevmek Hala Onursa* (1988), *Ufka Verdim Gözlerimi* (1994), *Dönüşü Yok Düşlerimin* (2003).

ANI-ÖYKÜ: *Aynı Göğün Öyküsü* (Osman Nuri Yazgan ile, 2002).

OY, Aydın

Araştırmacı, yazar (D. 23 Haziran 1937, Tekirdağ - Ö. 9 Aralık 1997, İstanbul). İstanbul Çapa Öğretmen Okulu (1954), Çapa Eğitim Enstitüsü (1956) ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1972) mezunu. Silvan / Diyarbakır (1956-57), Konya (1957-58), Yozgat (1958-59), Tekirdağ (1959-66) ve İstanbul'daki (1966-76) çeşitli ortaokullarda Türkçe öğretmenliği yaptı. Belgrad Üniversitesinde Türk Dili okutmanı (1967-80) ve İstanbul Anadolu Lisesinde (1982-85) edebiyat öğretmeni, 1985 yılından itibaren Mimar Sinan Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak görevini sürdürdü. Yazı ve şiirlerini *Çağrı*, *Türk Dili*, *Türk Folklor Araştırmaları*, *Ilgaz* ve *Hisar* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Tekirdağ İli Yer Adla-*

Aydın Oy

ri (1964), *Tekirdağ'da Atatürk* (1965), *Tarih Boyunca Türk Atasözleri* (1972), *Folklor ve Etnografya Araştırmaları* (İ. Gündağ Kayaoğlu, İ. Arslanoğlu ve S. Koz'la, 1984), *Çevren Dergisi Folklor Etnografya ve Halk Edebiyatı Bibliyografyası* (1985), *Tekirdağ Bibliyografyası* (1993), *Yüzyıllar Boyunca Tekirdağlı Şairler ve Yazarlar* (1995).

ŞİİR: *Malazgirt Destanı* (1983).

ANTOLOJİ: *Şiir Dünyamızda Atatürk* (1988), *Atatürk Şiirleri Antolojisi* (1992).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Hasan Akarsu / Şiirin Kanatlarında Mektuplar (2001), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002).

OYAT, Fazıl

Eğitimci, şair (D. 1915, Kayalar köyü / Gürün / Sivas - Ö. 1992, İstanbul). İlkokulu Gürün ilçesinde okudu. Ankara Gazi Öğretmen Okulunda başladığı öğretmenlik eğitimini İstanbul Haydar Paşa Lisesi Öğretmenlik Bölümünde (1935) tamamladı. Öğrencilik yılarında arkadaşlarıyla birlikte *Dilmaç* ve *Tan Sesi* dergilerini çıkardı.

Öğretmen olarak Sivas'ın Şarkışla ilçesi Cumhuriyet İlkokulunda sekiz yıl öğretmenlik, Sızır köyünde bir yıl süreyle baş öğretmenlik yaptı. 1944 yılında Türkçe öğretmeni oldu. Düzce Ortaokulunda on iki yıl görev yaptı. Bolu Lisesinde altı yıl öğretmenlik ve yöneticilik görevi üstlendi. Daha sonra İstanbul Şişli Ortaokulunda on iki yıl, Feriköy Ortaokulunda öğretmenlik ve yöneticilik yaptıktan sonra emekliye ayrıldı. Başta şiir olmak üzere, çeşitli konularda yayımlanmış yirmiden fazla eseri vardır.

BAŞLICA ESERLERİ (Şiir):

20 Halk Şairi (1948), *Türk Yiğitlemesi* (1960).

HAKKINDA: Mehmet Ali Öz / Gürünlü Şairler (2002).

OYMAK, Celâl

Şair. 1946, Şanlıurfa doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini memleketinde tamamladı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1970) mezunu. Avukatlık stajını 1973'te tamamlamasına rağmen avukatlık ya da hakimlik yapmadı. 1974 yılında Sayıştay'a denetçi olarak girdi; 1988'de Sayıştay üyeliğine seçildi. Çalışmalarını Ankara'da sürdürdü.

Şiirleri *Ajans-Türk*, *Çele*, *Çağrı*, *Yaşasın Edebiyat*, *Türkiye Barolar Birliği*, *Harran*, *Defne*, *Dost Dost*, *Sarı Zeybek*, *Türk Dili*, *Erciyes*, *Bizim Ece* dergileri ile *Fakülteli Ozanlar*, *Şair Hukukçular*, *Urfalı Şairler*, *Şiirle Yaşayanlar Antolojilerinde* ve *Gönül Sohbetleri Güldestelerinde* (II, III, IV, V, VI) yer aldı. Ayrıca meslekî yazıları çeşitli dergi ve armağan kitaplarda yayımlandı.

"Oymak, hem şairliği, hem hukukçuluğu ömür boyu sürdüren az sayıda insanlardan biridir. O, şiir yaşamında romantik duygular, güzel imgeler, ince hayallerle kucak kucağa. Şiir, onun için bir sığınak değil, canlı bir ütopya. Orada güzellikleri, aşkı, dilin musikisini arıyor. Şiirlerinin çoğunda yumuşacık duygular, incelikli söyleyişler egemen..." (Talat Sait Halman)

"Celal Oymak, özellikle aşk, özlem, yalnızlık, mutluluk gibi konularda şiir yazmış. Çünkü, sevmeden, âşık olmadan, sevgiliyi özlemeden, ayrılık acısı çekmeden şiir yazılamaz. (...) Ozan, şiirlerinin bir bölümünde hece ölçüsünü kullanmış. Şiirlerin büyük bölümünde ise serbest ölçü kullanıldığı görülüyor." (Murat Özmen)

CELAL OYMAK

YAKIN TAKİPTE DÜŞLER

Sevdası parampara,
Yine isyanda yürek.
Vurulmuş zincire arzular;
Umutlar tutsak,
Çırpınmada serçe,
Çıplak duygular çarşı pazar,
Çıktı ortaya azar-azar,
Azdıkça azdı dertler.
Sızım-sızım sızlarken ten,
Uzadı gölgeler;
Hainlikte renkler,
Direnmek nafile,
Ayaklar altında kaldı
Güller-Karanfiller.
Zifiri karanlıkta sevgiler,
Yol verildi barışa.
Savrulduk saman gibi,
Kapıldık rüzgara.
Yaşam sırtımızda yük,
Zamana yenik düştük,
Kurudu sevgi bağı,
Darağacı kuruldu.
Yargılandı düşünce
Düşler yakın takipte,
Yakın takipte düşler...

ESERLERİ (Şiir):

Düşler Yakın Takipte (2000), *Nice Hâlleri Var Sevdanın* (2004).

HAKKINDA: S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri - Cumhuriyet Dönemi (1998), Şiir ve Edebiyat Köşesi (Anahtar dergisi, Nisan 2000), İsa Kayacan / Bugünlük (Yenigün, 14.6.2000), Murat Özmen / Düşler Yakın Takipte (Çağrı dergisi, Ekim 2001; Cumhuriyet Kitap, 25.10.2001; Dost Dost dergisi, Eylül-Ekim 2001), Murat Özmen / Değerlendirmeler (Türk Dili, Temmuz 2002), İsa Kayacan / Kitaplar (Gülpınar, Ağustos 2002), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Talat Sait Halman – Mehmet Aydın / Nice Hâlleri Var Sevdanın içinde (2004).

Celâl Oymak

OYMAK, Mehmet Adil

Şair ve yazar. 1 Ocak 1950 (nüfusta 1948), Zivanlı / Şanlıurfa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Şanlıurfa'da, yükseköğrenimini Ankara'da tamamladı (1970). Şanlıurfa liselerinde öğretmenlik ve yöneticilik (1970-82), Şanlıurfa Belediyesinde başkan yardımcılığı (1984-92), Harran Üniversitesi Şanlıurfa Meslek Yüksek Okulu Müdürlüğü yaptı (1993-97). Türk dili ve edebiyatı yüksek lisansı yaptı.

Mehmet Adil Oymak

MEHMET ADİL OYMAK

İNSAN

Beden ruhsuz mu çatı
Akıl esirdir ruha
Döndürür başsız atı
İnsanlığı güruha

Kıvrım kıvrım her zerre
Geçit vermez bir gerçek
Girmiş çıkmaz beynimde
Ağı akla gerecek

Büyük korku yüküdür
Kaderle delirecek
Öte alem müştusu
Ölümle bilirecek

Melek olmak insana
Uzak kaçtı kusurla
Son verecek noksana
Gelecek hesap surla

Yüklenmişler yüke yük
Gizlenmişler külaha
Götürür eşsiz büyük
İnsanlığa Allah'a

1997 yılından itibaren görevini aynı üniversiteye bağlı Fen-Edebiyat ve İlâhiyat fakültelerinde Türk dili ve edebiyatı dersleri vererek sürdürdü.

Şiir, kültür-sanat ve folklor üzerine olan araştırma ve derlemeleri, 1979'da arkadaşlarıyla birlikte çıkardığı *Harran* ile *Anzılha, Fetih, Yazgı, Akademik Bakış, İş Bankası Kültür ve Sanat* dergileri ve *Harran Üniversitesi Gazetesi*'nde yayımlandı. 1992'de ŞURKAV Şair Nabi Kültür ve Sanat Ödülünü aldı. Çok sayıda şiiri Türk sanat müziği formlarında Sadi Hoşses, Y. Nalkesen, A. Yavaşça, A. Hatipoğlu, A. İçli tarafından bestelendi. Şanlıurfa ile ilgili yirmi kadar kitap yayınında katkıları oldu. İngiliz ve Malezya Televizyonları tarafından çekilen belgesel programlarında Şanlıurfa'nın tanıtımını yaptı. Ayrıca taş yapı tasarımları ve halkoyunları alanında çalışmaları vardır. Türkiye Yazarlar Sirliği üyesidir.

"M. Adil Oymak'ın şiir damarlarını yakalamak için İslâm tarihini ve onun insana kazandırdığı yaşam biçimini çok iyi analiz etmemiz gerekir. Oymak'ın şiiri bir taraftyla 1400 yıllık geleneği içinde taşırken, diğer yanıyla şairin bireyselliği ve çağını sorgulayıcı bir düşünceyle işler. (...) Sonuç olarak Oymak'in şiiri için İslâmi bir duyarlığın ağırlıkta olduğu, ilhamını yüzyılların geleneğinden alarak, bahçıvan titizliğinde seçilmiş, derlenmiş inanç ve umudun şiiridir, diyebiliriz." (Mehmet Kurtoğlu)

"Mehmet Adil Oymak iyi şair. Kadim şiir ile iç içe. Kendisi de çağdaş bir aşık gibi söylüyor." (Mehmet Ragıp Karcı)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Adsız Kitap* (1981), *Leyla ile Mecnun - Garip Kitap* (1994, Leyla ile Mecnun ayrı basım: 2002).

ARAŞTIRMA: *Urfa Harran Üniversitesi* (1976), *Hz. İbrahim Halilullah ve Urfa* (1989), *Peygamberler Şehri Urfa ve Harran Rehberi* (Cihat Kürkçüoğlu ile beraber, 1990), *Urfa and Harran* (A.C. Kürkçüoglu ile, 1998), *Urfa ve Hz. Eyyüp* (1994), *Şanlıurfa'dan Derlenen Atasözleri ve Deyimler* (1998).

HAKKINDA: Semih Güngör / Şiir Kitapları (Yeni Devir gazetesi, 24 Temmuz 1981), M. Adil Oymak'a Birkaç Soru (Aylık Dergi Şiir Özel Sayısı - 2. sayı: 44-45-46, Temmuz-Ağustos-Eylül 1982), TDE Ansiklopedisi (c.7, 1990), S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri - Cumhuriyet Dönemi (1998), Mehmet Kurtoğlu / İnanış ve Umudun Şiiri - Abdurrahman Karakaş / Adil Oymak Şiirine Genel Bir Bakış - S. Ahmet Kaya / Muhteva ve Üslup Açısından Leyla ile Mecnun (Yazgı dergisi, sayı: 6-7, 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Mehmet Adil Oymak / Leyla ile Mecnun (2002), Hece (sayı: 71).

MEHMET ADİL OYMAK

NEDEN

Sis değil bir buğu bir kara duman
Gözümün düştüğü en ak noktada
Durdurur şaşırtır geri çevirir
Zamanın bittiği berrak noktada

His değil bir acı bir derin keder
Ruhumda hayata dönen noktada
Huzursuz tedirgin ve baştan eder
Acıdan zerrece dinen noktada

OZAK, Muzaffer

Mutasavvıf (D. 1926, Karagümrük / İstanbul – Ö. 13 Şubat 1985, İstanbul). Babası II. Abdülhamd'in huzur hocalarından Mehmed Efendi olup aslen Konyalıdır. Amcaları yüksek rütbeli subaylar idi. Annesi tarafından dedesi Seyyid Hüseyin Efendi, Halvetî şeyhlerindendir. Henüz altı aylık iken babasının vefatı, ağabcyi Murat'ın işgal kuvvetleri tarafından İstanbul'da şehid edilmesi üzerine, ortada kalan ailesinin himayesini Şeyh Abdurrahman Sâmi-i Saruhânî üstlendi. Ozak, on iki yıl bu şeyhin yanında kalıp, onun terbiyesiyle büyüdü.Yedi yaşında Kur'ân-ı Kerim'i ezberledi. Fâtih Camii Baş İmamı Râsim Efendi'den dil öğrenimi aldı. Ders-i âm Arnavud Husrev Efendi'den Buharı ve Hidâye okudu. Bir süre Ali Yazıcı, Soğan Ağa ve Karagümrük civarındaki Kefeli camilerinde müzezzinlik yaptı. Uzman bir sahaf olan bu caminin imamı Şâkir Efendi'ni etkisiyle sahaflıkla ilgilenmeye başladı. Civarında sahafların bulunduğu Bâyezid Camiine müezzin olunca, burada sesini ve edasını beğenen Hafız İsmail Hakkı Efendi'den ilâhî, kasidc, durak, mevlid ve mersiye eğitimi aldı. ve onu yakın akrabasından mekteb müdiresi Gülsüm Hanım'la evlendirdi.

Muzaffer Ozak

Muzaffer Ozak, bu yıllardan itibaren ömrü boyunca topladığı kitaplardan, sahaflık yaparak da topladığı kitaplardan oluşacak çok zengin bir kütüphânc sâhibi oldu. Sınavını kazanarak başladığı ve otuz yıl sürecek vaizliği sırasında, kırk iki camide görev yaptı. On bir defa hacca, altı defa Irak'a, sekiz defa Suriye'ye, Filistin'e, üç defa Mısır'a gitti ve buralardaki tasavvuf ehliyle görüştü. Karagümrük'teki Nureddin-i Cerrâhî Dergâhı şeyhi İbrahim Fahreddin Şevki Efendi'ye bağlandı. Nureddin-i Cerrâhfden sonra on dokuzuncu postnişin, Fahri Efendi'nin sekizinci halîfesi oldu.

Mchmet Şevket Eygi bir makalesinde, onu şöyle anlatır: *"Muzaffer Efendi, iki açıdan şeyhti. Biri Cerrahî Şeyhi, ikincisi, Sahhaflar Çarşısı Şeyhi. Onun dükkânı, bir ticarethane olmaktan önce, bir ilim, irfan, sohbet ve muhabbet merkeziydi, 'kârdan zarardan geçtim, dükkânım yağma olsun' der gibi, hazan fakirlerden pahalıya kitap satın alır, ihtiyacı olanlara zararına verirdi. O dükkana kimler gelmezdi ki. İhtida etmiş veya etmemiş yabancılar, üniversite profesörleri, seçkinler.. Yanılmıyorsam bir Avrupa devletinin konsolosu da, sık sık orada görünürdü."*

Yazın İstanbul'a gelen turistlerle tanışır, onlarla sohbet eder, sevgilerini kazanırdı. Batı dünyasıyla sev-

giye dayalı bu temas sonucu, Muzaffer Efendi, ABD başta olmak üzere, pek çok Avrupa ülkesinden davetler aldı. Eygi, bu keyfiyeti şöyle anlatır: "*Hoca efendinin bu din-i mübîne çok hizmeti geçmiştir. İslâm'ı tanıtmak ve yaymak için, zikir ve sohbet meclisleri tertiplemiş, nice gayr-i müslimin hidâyetine vesile olmuştur.*"

Muzaffer Efendi, davetli olarak altı defa Almanya, iki defa İngiltere'ye, iki defa Hollanda ve Belçika'ya, dört defa Paris'e; ayrıca Bulgaristan, Romanya, Sırbistan ve Makedonya'ya ve Yunanistan'a; altı defa Amerika'ya gitti. 1978'de "V. Traditioncl1e Art" (Beşinci Geleneksel Sanat) festivali için Fransa'ya giderken uğradığı Berlin'de 1500 kişilik bir opera salonunda Halveti Âyin-i Şerîfi'ni icra etti. Salonda bulunan müslüman, hıristiyan dinleyiciler topluca bu zikre katıldı. Muzaffer Efendi, selefleri gibi müziği olumlu etkisinin farkındaydı. Fransa'daki tebliğ faaliyetinde tekke musikisini kullanması bu bağlamda değerlendirilir.

Sonraki yıllarda Newyork ve Columbia Üniversitelerinde de Halveti ayini icra etti. Newyork Radyosu'nda tasavvuf programı düzenleyip ilgi uyandırdı. Muzaffer Efendi, Amerika için şu övgülü ifadeleri kullanır: "*Bütün İslâm beldelerini gezdim. Fakat Amerika'daki Allah sevgisini hiç bir yerde görmedim*". Nitekim vefatından üç ay kadar önce (1984'ün sonları) yine Amerika'ya giderek üç ay kadar, İslâm tasavvufunu anlattı. Orada ve dönüşünde dostlarıyla vedalaşıp 1985'te İstanbul'da vefat etti. Mezarı, Karagümrük'teki Nureddin-i Cerrahî Türbesindedir.

ESERLERİ:

Ziynetü'l-Kulûb (Aşık sohbetleri, evrâd-ı şerîfler, Aşkı divanı parçalarından oluşmaktadır, 1973), *İrşad* (Sohbetler, c. 1: 1966, c. 2: 1968, c. 3: 1969), *Envâru'l-Kulûb* (İrşad adlı eserin devamı, 3 cilt, 1975-1977), *Safiyye Sohbetleri* (sohbetler, vaazlar, ABD'de *The Garden of Dervishes* adıyla yayımlandı), *Aşk Yolu Vuslat Tarîki* (Amerikalıların tasavvufla ilgili sorularına cevaplar, *Unveiling of Love* adıyla ABD'de basıldı), *Halvetiler ve Halvetilik* (basılmadı), *Aşk Şarabı* (Amerika'daki sohbetlerinden derleme. ABD'de *Love is The Wine* adıyla yayımlandı. Türkçe baskısı yapılmadı), *Hz. Meryem* (İngilizcesi basıldı: *Blessed Virgin Mary*), *Hasaneyn* (Ehli- Beyt hakkında), *Doksandokuz Esmâu'l-Hüsnâ Şerhi* (ABD'de İngilizce yayımlandı), *Mizanü'n-Nefs*.

HAKKINDA: Vehbi Vakkasoğlu / İz Bırakanlar (1987), Ethem Cebecioğlu / Allah Dostları – 20. Yüzyıl Türkiye Evliya Menakıbı (2001), Dursun Gürlek / Ayaklı Kütüphaneler (2003), Robert Frager / Aşktır Asıl Şarap (çev. Ömer Çolakoğlu, 2004).

OZAN, Ahmet Tevfik

Şair. 1953, Harput / Elazığ doğumlu. Halk şairi Mehmet Rasim Ozan'ın oğludur. İlk, orta ve lise öğrenimini memleketinde tamamladı. 1971 yılında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesine girdi. 1974 yılında HÜ Tıp Fakültesi Öğrenci Derneği Başkanı iken öğrenci olayları ve basın davaları nedeniyle tutuklandı. Ankara, Kırşehir ve Niğde cezaevlerinde tutuklu kalarak 1978 yılında serbest bırakıldı. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra Ceza Yasasının 163. maddesine göre tutuklanarak, 1981 yılında Mamak Askeri Cezaevinde kısa bir süre tutuklu kaldı. Aynı yıl tıp öğrenimine Gevher Nesibe Tıp Fakültesinde devam ederek 1986 yılında buradan mezun oldu. Balıkesir İl Sağlık Müdürlüğünde göreve başladı, askerliğinden sonra 1990 yılında Kayseri İl Sağlık Müdür Yardımcılığı görevine (1990-93) atandı. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitasande yüksek lisans yaptı. Serbest hekim olarak çalıştı. Çalışmalarını Fırat Üniversitesinde yardımcı doçent olarak sürdürdü. 1995 yılından itibaren doçent unvanıyla Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesinde öğretim üyesi ve Deontoloji Anabilim Dalı Başkanı olarak görev yaptı.

A. Tevfik Ozan

Ozan'ın şiirle ilgisi çocukluk yaşlarında başladı. Şiirleri 1977 yılından itibaren *Türk Edebiyatı, Töre, Doğuş, Hasret, Boğaziçi, Yağmur, Konevi, Hedef, Erciyes* gibi dergilerde yayımlandı. Yazı, resim, karikatür çalışmaları da olan Ozan şiirlerinde; vatan, millet, aşk, ölüm ve doğa temalarına yer verdi. Türkiyeyi temsilen 1994 yılında Struga Şiir Akşamlarına katıldı. Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde Cuma Yıldız hakkında bir lisans tezi hazırladı. Türkiye Yazarlar Birliği,

A. TEVFİK OZAN

HARPUTTA BİR ÖMÜR VE ARDIÇ DALI

Harput'da Buzluk'da: yaylada ardıç
Rüzgârın önünde kolsuz, kanatsız...
Kaya inlerinde, dağda, bayırda
Bir öfkeli yılan gibi tasasız
Rüzgârın önünde kolsuz, kanatsız...
Gönlünde dört mevsim bir yeşil sevda
Kızıl tohumları, benek benek taç..
Eğrilir, kırılmaz:tipide karda
Yalnız dertleşecek birine muhtaç.
Anlat... ey gönlümü kanatan Ardıç!
Çizdiğin gönülden sızan kan niye?
Kuru nar çiçeği...
Çocukluk düşü
Bir sararmış defter kimden hediye?
Eski günler şimdi; kanadında toz
Rüyada çırpınan kelebeklerin...
Ne kadar çok yakın, ne kadar uzak
Yaşadım dediğin saniyelerin...
Bir şeyler, mukadder... bir Eylül günü
Düşler denizine düşecek çocuk!
Renkler dalga dalga; ses, ışık ve nur
Yedi kat semadan Arz mavi boncuk!
Şimdi toprak:
Bir dost teni sarmakta Dostlar:
Fatiha'yla hatır sormakta...
Harput'da, Buzluk'da; yaylada Ardıç
Rüzgârın önünde kolsuz, kanatsız....

İLESAM ve GESAM üyesidir.

"Dr. Ahmet Tevfik Ozan'ın şiirleri öylesine ilâhi ürpertilerle dolu ki, insan bir anda kendi hiçliğini hissediyor. Bir şiir kitabını andıran Kâinatta, 'mavera' odaklı şiirlerinde Ahmet Tevfik Ozan, kelimeleri bir sarraf titizliğiyle bir araya getirir. Ölüm, insan, sonsuzluk ilişkisini 'Bir karpuz çekirdeği için / Hançer Hürriyet demektir' mısralarıyla doruklaştırırken, şiirin de hasını yakalar." (Nurullah Genç)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kâinat Şiiristan* (1986), *Dağlar Ardı Şiirleri* (1990), *Şeyma Ceylan Yüreği* (1991), *Dağlar Ardı Şiirler* (2002).

DENEME: *Şiirden Taşan Sözler* (1992).

ANI: *Taş ve Tebessüm.*

HAKKINDA: Hüseyin Üzmez / Ozan'ın Şairliği (Vakit gazetesi, Aralık 1993), Bizim Hece 2002 Şairler Antolojisi (2002), Osman Aytekin / Ozan'ın Şairliği (2002), Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi 2003 (2003), Cuma Yıldız / Ahmet Tevfik Ozan'ın Hayatı Eserleri Edebi Kişiliği ve Şiirleri Üzerine Tematik Bir İnceleme (Lisans tezi, 2003).

Ozan Arif

OZAN ARİF

Halk ozanı. 10 Haziran 1949, Yükselen köyü / Alucra / Giresun doğumlu. Asıl adı Arif Şirin'dir. Babasının görevi hedeniyle ilk ve ortaokulu çeşitli şehirlerde okudu. 1970 yılında Perşembe Öğretmen Okulunu bitirerek Samsun'un Devgeriş köyüne atandı ve burada beş yıl öğretmenlik, dört yıl müdürlük yaptı. 1979 yılında öğretmenlik mesleğinden ayrıldı. 24 Eylül 1980'de yurtdışına çıktı, 1991'de Türkiye'ye döndü. Aynı yıl MHP-RP seçim ittifakı listesinden milletvekili adayı olduysa da seçilemedi.

Ozan Arif on iki yaşındayken sazla tanıştı. Küçük yaşlarda Kerem ile Aslı, Leyla ile Mecnun hikâyeleri ile Karacaoğlan'ı, Köroğlu'nu, Dadaloğlu'nu okuyarak Türk Halk edebiyatıyla ilgilenmeye başladı. Zamanla kendisi geliştirerek halk ozanı olarak tanındı. Destan yazma alanında ürün veren kişilere kaynaklık etti.

OZAN ARİF

ZAMANDIR

Bahar geldi, şimdi bizim köylerde
Kuzuların meledi̇ği zamandır.
Gelinciğin tarlaları her yerde,
Al renge beledi̇ği zamandır.

Boz serçeler cıvıl cıvıl dilleşir
Bülbül yine gülü ile halleşir.
Güneş vurur kar suları selleşir.
Dağı taşı suladığı zamandır.

Göç zamanı şimdi Kazıkbeli'nin,
Sis basmen hükmü kalkar yolunun
Sarıyar'dan esen duman yelinin
Bacaları yaladığı zamandır.

Dikilmiştir çayırların goruğu,
Çekilmiştir bostanların karığı,
Çobanların gün doğmadan çarığı,
Dize kadar doladığı zamandır.

Kim dinlerse kavaldaki gaydayı,
Hemen anlar çobandaki sevdayı,
Gelinler kıştan kalma buğdayı,
Yeni baştan elediği zamandır.

1970 yılında katıldığı Konya Âşıklar Bayramında Konya valisi tarafından altın madalya ile ödüllendirildi. Şiirlerinde vatan, millet, devlet, bayrak, ezan, Kur'an sevgisini dile getirildi. Şiirlerinin bir bölümünü *Bir Devrin Destanı* adlı kitapta topladı. Ayrıca *Mamak'tan Gelen Mektup, Yazık Olur Vatana, Sürgün, Susmayacağım, Kime Bıraktın, Destanlarda Bul Beni* adlı kasetleri vardır.

HAKKINDA: Seyfullah Çiçek / Giresunlu Şairler (1997), Hüdavendigar Onur / Türk Sağı Sözlüğü (2001).

OZAN BARIŞCAN

Halk ozanı. 1956, Eskiyapar köyü / Alaca / Çorum doğumlu. Çocukluğu ve gençliği köyde geçti. Şiire babasının etkisiyle başladı. Âşıklık gelenek ve göreneklerini, nazım tekniğini, şiir yazmayı ondan öğrendi. Cemiyetin sosyal ve siyasi konularını işleyen şiirler ve hicviyeler yazdı. Devlet Tiyatrolarında "Sahne Üstü" görevlerinde bulunurken Anadolu'yu ve Avrupa'nın birçok bölgesini görevi gereği olarak dolaştı. 2001 yılında sağlık nedenlerinden dolayı emekliye ayrıldı. Çalışmalarını Ankara'da sürdürdü. Halk Ozanları Kültür Vakfı ve Ozanlar Birliği Kültür Derneği kurucu üyeleri arasında yer aldı. Şiirleri; gazetelerde ve edebiyat dergilerinde, antolojilerde yer aldı. Yurt genelinde bir çok konsere katıldı

Ozan Barışcan

ESERLERİ (Şiir):

İnsanlık (1998), *Baba Oğul Dergaha Varış* (babası H. Hüseyin Barışcan ile, 2001).

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Edebiyatızda Ankara-Kalc Şiir Yıldızları (2005).

OZAN BARIŞCAN

OVALI GELİN

Güzelin köyünde vardım pınarı
Bir içim su gibi ovalı gelin
Çocuğunu alıp çekti kenara
Bir içim su gibi ovalı gelin

Islak eli düzen verdi saçına
Oyalı çemberi çekti başına
Kurban olam kirpiğine kaşına
Bir içim su gibi ovalı gelin

Doldurdu testiyi çapayı aldı
Pancar tarlasının yoluna daldı
Vallahi ellerim böğrümde kaldı
Bir içim su gibi ovalı gelin

Uğruna fedadır servetim kârım
Göz göze gelince artırdın zarım
Barışcan'ım yâr aşkına yanarım
Bir içim su gibi ovalı gelin

OZAN, Can

Mizah yazarı. 1954 doğumlu. Uzun süre öğretmen olarak çalıştı. 1982 yılında *"Türk Basınında Mizah"* konulu tezle İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bilim Dalında yüksek lisans yaptı. Çalışmalarını çeşitli gazete ve dergilerde mizah yazarı olarak sürdürdü.

ESERLERİ (Mizah):

Pirzola (1990), *Politikabesk "Fıkralarla Liderler"* (1990), *Kızma Birader "Fıkralarla Ünlüler"* (Karikatürler: Semih Balcıoğlu, 1990), *Çetenistan/Hırsız Aranıyor* (1998), *Çıkın / Çiller Fıkraları* (Çizimler: Semih Poroy, 1998), *Bir Öğretmenin Samimi İtirafları Bizim*

Hoca Nasreddin Hoca (1999), *Demirelinönü* (1999), *Ben Kimimim? Dilmeceler* (2000).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 11.2.1999).

OZAN DİDARÎ

Bkz. ALTAN, Pakize (Ozan Didari)

Ozan Ezgini

OZAN EZGİNÎ

Halk ozanı. 1956, Selim Yeşiltepe köyü / Kars doğumlu. Asıl adı Öztürk Karal'dır. İlkokulu köyünde bitirdikten sonra 1968'de ailesiyle birlikte Ankara'ya göç etti. Ortaokulu Ankara'da bitirdi. 1970'li yıllarda söylemeye başladığı şiirlerinde Devâî mahlasını kullandı. Aynı adın başka bir âşık tarafından da kullanıldığını öğrenince Ezginî mahlasını seçti. 1999 yılına kadar Vakıfbank'ta çalışarak emekliye ayrıldı.

1999 yılında yapılan bir şiir yarışmasında 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel tarafından kendisine plaket ve ödül verildi. 2002 yılında *Mızrap Tele Değince* adlı şiir kitabı yayımlandı. Ankara'daki Halk Ozanları Kültür Vakfı (bir dönem yönetim kurulu) üyesidir.

HAKKINDA: Ozan Naçari Baba/ Şairler ve Ozanlar Antolojisi (2002).

OZAN, Hüseyin Avni

Şair ve yazar (D. 1880, Fener / Yenişehir / Bursa – Ö. ?). 1883'te ailesiyle birlikte İzmir'e yerleşti. İlk ve ortaokulu bitirdikten sonra üç yıl da liseye devam etti. 1902'de devlet hizmetine girerek Alaşehir, Eşme, Kula ve İzmir'de çeşitli kuruluşlarda görev yaptı. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra İzmir Tekel Başmüdürlüğü bünyesinde Satış Deposu Müdürlüğü yaptı.

ESERLERİ:

Rebâb-ı Dil, Aşık Sazı, Manzum ve Resimli Masallar.

HAKKINDA: Mehmet Turan Yarar / Doruktan Doruğa - Güfte Şairleri (1992).

OZAN MAKSUDİ

Halk ozanı. 1936, Arıtaş (Hunu) beldesi / Afşin / Kahramanmaraş doğumlu. Yedi yaşında hem okula hem Kur'an kursuna başladı. On dört yaşında babasını kaybetti. Erken yaşlarda ailesinin geçim sorumluluğunu üstlenmek zorunda kaldı. 1961'de Ankara'ya geldi. *Cumhuriyet* gazetesinde Fikret Otyam, Halil Öztoprak gibi yazarlarla tanıştı. Devrimci Halk Ozanları Derneğinin oluşumuna katıldı. İşçi Partisine üye oldu. 1971'de yurtdışına zorunlu olarak çıktı. Almanya'da bir taraftan fabrikada çalıştı, bir taraftan da şiir çalışmalarını sürdürdü. Şiir yazmaya on bir yaşında başladı. Ürünlerinin bir bölümünü 2004 yılında *Ara Beni* adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Ozan Maksudi (Osman Dağlı) / Ara Beni (2004).

OZAN MAKSUDİ

YANAR KOR YÜREĞİM

Yanar kor yüreğim tutuşur özüm,
Şu yaban ellerin sokaklarında.
Deryalar dökülse sönmez ateşim,
İsyan alevlenir dudaklarımda.

Fırat bize dargın Dicle bulanık,
Şehirlerde kâbus dağlar karanlık,
İhanet pusuda düşünecem sanık,
Zulmün karanlığı şafaklarımda.

Gene göçer oldu serhat elleri,
Karabasan mayınlamış yolları,
Zafer habercisi, öfke selleri,
Çağlıyor sevdamın doruklarında.

Her yerde sefalet yollarda zulüm,
Hücrede işkence, dallarda ölüm,
Zindan duvarların parçalar gülüm,
Zafer direnişin odaklarında.

Maksudiyim özgürlüktür ereğim,
Namertlere pazar olsa emeğim,
Bir umudum kaldı bir de yüreğim,
Doğacak güneşin ufuklarında.

(*Ara Beni*, 2004)

Ozan Maksudi

OZAN NAÇARİ BABA

Halk ozanı. 1 Ocak 1949, Çikhasan köyü / Alaca / Çorum doğumlu. Asıl adı Ali Çetin'dir. İlkokulu köyünde okudu. Henüz öğrenci iken bir kıza aşık oldu. Bu aşkın etkisiyle saz çalmaya ve şiir söylemeye başladı. Ankara'da gündüzleri inşaatlarda çalışırken akşamları da Samanpazarı'ndaki Âşıklar Kahvesinc devam etti. Burada tanıştığı Maraşlı Aşık Kul Ahmet'e çıraklık ederek Naçarî mahlasını ondan aldı. Sonraki yıllarda Adana ve İzmir'de bulundu. Bu yıllarda hapse düştü, beş cezaevi gezdi. Hayatını ve çalışmalarını Ankara'da sürdürdü.

OZAN NAÇARİ BABA

EFKÂRA DOYMAZ

Baharda uyanmış ulu tabiat,
Efil efil eser rüzgara doymaz,
Yeşile bezenir her türlü nebat,
Kabarır topraklar deni kara doymaz.

Güneş doğar bağda ötüşür kuşlar,
Coşar aşka gelir dağ ile taşlar,
Dost aşkıyla akar gözünde yaşlar,
Yanar deli gönül efkâra doymaz.

Ozan NAÇARİ'yim dertler sezende,
Gözlerimde kanlı hicran süzende,
Saz omuzda gurbet elde gezende,
Yazarlar şairler hem, zâra doymaz.

İlk şiiri 1970 yılında *Erenler* gazetesinde, diğer şiirleri *Sevgi Yolu* dergisi başta olmak üzere çeşitli dergi ve gazeteler ile çok sayıda antolojide yer aldı. Ozan Asari, Ozan Özdeki, Şair Hürdemi gibi çok sayıda çırak yetiştirerek onlara mahlas verdi. Çağdaş Radyo ve Gerçek Radyo'da 1996-2000 yıllarında "Anadolu'ya Soluk Verenler" adlı programı hazırlayıp sundu. Âşık Veysel'in ölümünün 26. yıldönümünde Cumhurbaşkanlığı Köşkünde düzenlenen programda Cumhurbaşkanı tarafından kendisine plaket verildi. Yüze yakın antolojide şiiri yayımlandı. 2003 yılında bir şiir kasedi çıktı.

Hoşgörülü, barışçı, özgürlükçü bir anlayışı benimseyerek, şiirlerinde bu bakış açısını dile getirdi. Halk Ozanları Kültür Vakfı (1997'de başkan), Ankara Halk Ozanları Kültür Derneği gibi yirmi civarında sivil toplum kuruluşunun üyesidir.

ESERLERİ:

Anadolu Kültürü ve Ozanlarımız (1995), *Anadolu'nun Çileli Ozanları* (1997), *Anadolu'yu Gezen Ozanlar*

Ozan Naçari Baba

(1999), *Ozanlardan Bir Demet* (2000), *Duygu Rehberi - Şairler ve Ozanlar Antolojisi* 2002).

HAKKINDA: Prof. Dr. Sami Sarıkaya / Anadolu'ya Soluk Verenler Ozan Naçari Baba (2004), Prof. Dr. İlhan Sezgin / Anadolu'nun Özgür Ozanı Ozan Naçari Baba (2005).

OZAN, Niyazi

Eğitimci, şair (D. 1914, Sapaköy / Çorum – Ö. ?). 1937'de İzmir Sanat Mektebini bitirdikten sonra çalışma hayatına atıldı. Eskişehir Tayyare Fabrikası Motor Atelyesi, Türkkuşu, Eskişehir Hava Okulu gibi kurumlarda çalıştı. Mahmudiye Köy Enstitüsünde, Merzifon Sanat Okulunda öğretmenlik yaptı. *İçimin Ateşi* (1940) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay-Kemal Bağlum, Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

OZAN ÖMER

Halk ozanı. 1954, Doğanşar / Sivas doğumlu. Asıl adı Ömer Tozar'dır. Türkmende Ömer ve Ozan Ömer mahlaslarını kullandı. Köyünde ilkokulu bitirdikten sonra bir taraftan da çobanlık yaptı. İstanbul'a giderek 1977'de ilkokulu, 1993'te de ortaokulu dışarıdan sınava girerek bitirdi. Birçok işte çalıştı. 1977'den itibaren Büyükdere Kibrit Fabrikası, Doğanşar Tekel Müdürlüğü ve Tekel Başmüdürlüğü Beyoğlu Satış Şubesinde çalıştı. 1999 yılında Büyükdere Kibrit Fabrikasından emekliye ayrıldı. Şiirleri, Ufuk Karaman tarafından *Ozan Ömer* (1999) adlı bir kitapta toplandı.

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

OZAN REHBERİ

Halk ozanı (D. 1953, Karakuzulu Köyü / Divriği / Sivas - Ö. Aralık 1991, Gerede / Bolu). Asıl adı Ali Metin'dir. 1984 yılına kadar Ozan Metini mahlasını kullandı. İlkokulu köyünde okudu. Ankara'ya yerleşerek DDY'de çalıştı. Yurdun çeşitli yerlerinde yapılan yarışmalarda çeşitli ödüller aldı. Ödüllerinden bir bölümü *Demiryol* ve *Karınca* dergilerinde yayınlandı. Hayatını Gerede yakınlarında meydana gelen bir trafik kazasında kaybetti. *Duygunun İncileri* (1990) isimli bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

OZAN SAKİNÎ

Bkz. IŞIK, Sakine (Ozan Sakini)

OZAN SEVENİ

Halk ozanı. 1 Ocak 1958, Yıprak beldesi / Dinar / Afyonkarahisar doğumlu. Asıl adı Salih Armağan. İlkokulu köyünde okudu. Okulu bitirince, kendi köyünde, Antalya ve Denizli'deki çeşitli işyerlerinde çalıştı. Denizli'de tekstil işçisi olarak hayatını ve çalışmalarını sürdürdü.

Şiirleri *Hizmet* (Denizli), *Meydan, Doğuş, Acıpayamın Sesi, Dinar, Avşar Haber, Hürsöz* (Aydın), *Marmaris, Çağdaş Marmaris, Tasvir, Sonsöz, 24 Saat, Belde, Zafer* (Gaziantep), *Vangölü Ekspres, Yeni Gün, Pınar, İleri* (Yozgat), *İçel Ekspres, Simav Anadolu, Nurhak* (Elazığ), *Yeni Çağ, Ozan Ağacı, Ana, Sevgi Yolu, Bizim Ece, Pamukkale Güneşi, Sarızeybek, Bay* (Kosova), *Bayatı* (Azerbaycanı) vd. gazete ve dergilerde yayınlandı. *Egeli Şairler, Hürsöz, ve Sevgi Yolu, Bizim Ece, Şairler* şiir antolojilerinde yayımlandı.

OZAN SEVENİ

SIZISI VAR

Ben köyümü cennet bildim,
Karanlıkdan dizisi var.
Şu gürbete nasıl geldim,
Okunmayan yazısı var.

Ben söylerim hep gerçeği,
Mercimeği hem burçağı,
Afyon ile, Ay çiçeği,
Mor sümbüllü kozası var.

Yeter zâlim gurbet yeter,
O köyüm gözümde tüter,
Seher vakti Keklik öter,
Tavşan ile, tazısı var.

Dokunmayın yarası derin,
Düşünürüm derin, derin,
Kumaların başı serin,
Koyun ile, kuzusu var.

Salih der ki; turaladı,
Yürcğimi paraladı,
Ümmüm beni yaraladı,
Yüreğimde sızısı var.

(On Beşimde Bir Kız Sevdim, 2006)

Denizli'deki televizyonların program konuğu oldu. Katıldığı yarışmalarda çeşitli ödüller aldı ve çeşitli kuruluşlar tarafından ödüllendirildi. *On Beşimde Bir Kız Sevdim* (2006) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Ozan Seveni / On Beşimde Bir Kız Sevdim (2006).

Ozan Seveni

OZANCI, İbrahim

Şair (D. 1876, Hökçe [Tufanbeyli] / Adana – Ö. 1959). Ozan, Ozan İbrahim, Kul İbrahim, İbrahim Ozan mahlaslarını kullandı. Keçeler oymağındadırdır. Saimbeyli'ye bağlı Kötün (Kandilli) Medresesinde bir süre öğrenim görerek molla sanını aldı. Bu nedenle yakın çevresi tarafından Molla İbrahim, ozanlığı nedeniyle de uzakça köylerde Âşık İbrahim olarak bilinirdi. Zaman zaman kendi köyünde imamlık yaptı. Hayatın içinde bir âşık olan Ozancı; üçü erkek, biri kız olan kardeşlerini çok erken yaşlarında yitirdiğinden, şiirlerinde içini dökecek kimse bulamaktan yakınacak kadar samimi bir ozandı:

Kardeşim yok gele dura
Bacım yok halimi sora
Sinemde açılsa yara
Melhem edip soran olmaz

Ozancı'nın, Birinci Dünya Savaşı'nda askere alındığı, 1918 Mondros Ateşkes Antlaşması ile askerden döndüğü sanılıyor. Ancak yakınları; topal olmasının yanında, molla oldu-

İbrahim Ozancı

İBRAHİM OZANCI

BAHTIN KARADA KALDI

İrili ufaklı meyveli dağlar
İş başında olan ağalar beyler
Şair meramını sizlere söyler
Şimdi benim işim sırada kaldı

Dertlerin devası baharda olur
Gazi'nin sevgisi zihinde kalır
Yüz sene söylesem beni kim bilir
Hasret perdesi de arada kaldı

Attığım taşın yerini almazsa
Söylediğim sözü yazan olmazsa
Cumhuriyet duyup memnun olmazsa
Benim şairliğim nerede kaldı

Her ne söylesem de para etmiyor
İşliyom arkından su gitmiyor
Bozuk değirmenim düzen tutmuyor
Öğünmedi unum yörede kaldı

Rızık için alem yere dağılır
Çobanlı koyunlar serbest yayılır
Azıcık söylesem çokça duyulur
Ozan şimdi bahtın karada kaldı

ğu için de askere gitmediğini belirtirler. Asıl işi olan çiftçiliğin yanında aralıklar cami imamlığı ve okul hademeliği yaptı.

Şiir söylemeye on, on iki yaşlarında başladı. Söylediği ilk şiir *"Buldum Vallaha"* adını taşır. Yaşamı boyunca söylediği şiirlerin tümü duygulanıp etkilendiği olaylar üzerinedir. Tüm şiirlerini doğaçlama söyledi ve hepsi de ezberindeydi. Ancak kendisi söylerken başkaları şiirlerini yazardı. Şiirleri âşık tarzında olmasına karşın saz çalmayı bilmezdi. İçine kapanık, barıştan yana, duyarlıklı bir kişiliği vardı. Bu özellikleri şiirlerine de yansır. Şiirlerinde; Atatürk ve ulusal sorunların yanında dinî ve etik sorunlara da yer verdi. Otuz kadar şiiri Mustafa Onar tarafından derlenerek, bir incelemeyle birlikte; *İbrahim Ozancı: Yaşamı - Sanatı - Şiirleri* (2002) adıyla yayımlandı.

OZANGÜL, Mehmet Nadi
Bkz. TAHİR NADİ

OZANKAN, Cenap

Şair ve yazar. 1924, Diyarbakır doğumlu. Şair ve yazar Süleyman Nazif'in torunudur. Diyarbakır'da başladığı ilkokulu Trabzon'da bitirdi. İzmir İnönü Lisesi ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. Askerlikten sonra Ticaret Bakanlığı ile İstanbul ve İzmir radyolarında görev yaptı. Çalıştığı *Cumhuriyet* gazetesinden 1957'de ayrılarak Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğünün İstanbul Radyosunda raportörlüğe başladı. 27 Mayıs 1960'ta Radyonun Söz ve Temsil Yayınları Şefliğine, 1962 yılında İzmir Radyosu Müdürlüğüne atandı. Üç yıl sonra yeniden İstanbul Radyosuna döndü. TRT Genel Müdürlüğü Program Etüd ve Planlama Dairesi uzmanlığı görevinde bulunduktan sonra yeniden İstanbul Radyosunda görev aldı.

Cenab Ozankan'ın ilk şiiri de (Atatürk hakkında) *Cumhuriyet* gazetesinde çıkmıştı. Hemen hepsi Atatürk ve Atatürkçülük üzerine olan makalelerini 1950'den itibaren *Cumhuriyet*, *Tercüman*, *Dünya* ve *Son Havadis* gazetelerinde yayımladı. Gazete yazılarından başka *Bizim Cennetimiz* adlı bir senaryo ile *Bir Dram Böyle Bitti* adlı radyofonik bir oyun yazdı. Türk folkloru, halk oyunları ve halk şairleri üzerine çalışmalar yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Mustafa Kemal'in Anafartalar Destanı* (1960), *Mustafa Kemal'in İstiklâl Destanı* (1961), *Destan Adam - Atatürk* (1973), *Atatürk: Zamanı Aşan Adam* (1981).

ARAŞTIRMA-DERLEME: *Türk Milli Oyunları* (Kemal Savcı ile, 1955), *40 Halk Şairi* (1960).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 173), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

OZANKAYA, Özer

Toplumbilimci. 28 Ekim 1937, Kulp / Diyarbakır doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1959) mezunu. Aynı yıl bitirdiği fakülteye sosyoloji asistanı olarak girdi. 1964'te ABD'de Syracuse Üniversitesinde *"Türk ve Japon Çağdaşlaşma Deneyimlerinin Karşılaştırılması"* konulu teziyle yüksek lisansını, 1966'da SBF *"Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Yönelimleri"* (1966) konulu teziyle doktorasını tamamladı. *"Köyde Toplumsal Yapı ve Siyasal Kültür"* (1971) adlı çalışmasıyla doçent ve *Türk Devrimi ve Yüksek Öğretim Gençliği* (1978) çalışmasıyla da profesör oldu. *Cumhuriyet Çınarı*, TRT Genel Müdürlüğünce aynı adla yirmi bölümlük bir belgesel filme dönüştürülerek bütün TRT kanallarında birçok kez yayınlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Lübnan'da İdari Reform* (1962), *Fransa'da İktisadî Gelişmeye Engel Olan Sebepler* (1963), *Üniversite Öğrencilerinin Siyasal Yönelimleri* (1966), *Sosyoloji* (2 cilt, 1970), *Marx'ın Toplum Kavramı* (1971), *Köyde Toplumsal Yapı ve Siyasal Kültür* (1971), *Toplumbilime Giriş* (1975), *Türk Devrimi ve Yüksek Öğretim Gençliği* (1978), *Sosyoloji Terimleri Sözlüğü* (2. bas. 1980, son basımlar Toplumbilim Terimleri Sözlüğü adıyla), *Atatürk ve Laiklik*, *Türk Demokrasi Devriminin Temeli* (2 bas. 1983), *Toplumbilim* (9. bas. 1996), *Türkiye'de Laiklik* (6. bas., 1996), *Cumhuriyet Çınarı* (1996), *Cumhuriyet ya da Demokrasi* (2002).

ÇEVİRİ-SADELEŞTİRME: *Ekonomik Yaşamın Temel Sorunları* (1991) - *Pazar Ekonomisi Masalı ve Gerçekler* (3. bas. 2002) (John Kenneth Galbrait'ten), *Tarih Yazımında Nesnellik ve Yanlılık* (E.H. Casr J. Fontana'dan, 1992), *Kadınlarımız* (1993) - *Türk Devrimi* (2002) (Celal Nuri'den), *Söylev* (2001), *Türkleştirme* (Tekin Alp'ten), *Yakınçağ Siyasal Düşünceler Tarihi* (George Sabine'den), *İntihar* (Emile Durkheim'den, 2002).

Özer Ozankaya

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 404-405), Özer Ozankaya / Cumhuriyet Çınarı (1996), Alev Coşkun / Atatürk Devrimlerinin Temeli Laiklik (Cumhuriyet Kitap, 27.7.2000), Abdullah Tekin / Türkiye'de Laiklik (Cumhuriyet Kitap, 1.6.2000).

OZANOĞLU, İhsan

Kültür araştırmacısı (D. 15 Nisan 1907, Kastamonu – Ö. 13 Şubat 1981, Kastamonu). Âşık İhsan Ozanoğlu olarak da bilinmektedir. Dedesi Âşık Mehmet, babası mevlithan ve tasavvuf musikişinası Şekerci Âşıkoğlu Ahmet Efendi'dir. Ailesinden asker ve bilginlerden başka Âşık Ali, Âşık Mehmet, Âşık Bayraktar gibi birçok saz şairi yetişti. Küçük yaşlarda Kur'an-ı Kerim'i ezberleyerek hafız oldu. Nasrullah İptidâi Mektebinden (ilkokul) sonra Dârülhilâfe Medresesinden mezun oldu. 1928 yılında İstanbul Öğretmen Okulunu dışarıdan sınava gi-

rerek bitirdi ve ilkokul öğretmenliğine başladı. Kastamonu'nun köylerinde on yıl öğretmenlik yaptıktan sonra şehir merkezindeki ilkokullardan birine atandı. Kastamonu ve civarındaki bilginlerden dersler alarak Osmanlıcasını ve bilgisini artırdı. Safranbolulu Vasfi Hoca, Ahmet Asım Efendi, Hacı Hafız Ömer Aköz, Kaybanzade Halit, Müderris Salih Efendi hocaları oldu. 1946 yılında Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğüne getirildi. Kütüphane müdürlüğü sırasında Kastamonu'nun kültürel değerlerini araştırma, yayımlama fırsatını buldu. 1963 yılında bu görevinden emekliye ayrıldı.

Âşıklık geleneğini ve bağlama çalmayı Âşık Kemali'nin oğlu Âşık Hasan'dan öğrendi. Hem Dîvân hem de Âşık tarzında şiirler yazdı. Dîvân şiiri tarzındaki eserleriyle geleneğe uyarak bir *Dîvân* oluşturdu. Âşık tarzı şiirlerini risaleler hâlinde yayımladı. Ayrıca, Âşık edebiyatı hakkında bir inceleme kitabı yazdı. Kastamonu'nun yerel gazetelerinde yazı ve şiir yayımlamayı sürdürdü. Kastamonu halk türkülerinin derlenmesinde de önemli hizmetleri oldu, pek çok türkünün TRT repertuvarına girmesini sağladı. Yazdığı kitap ve risalelerden ancak yüz on beş adeti yayımlandı. Yayımlanmayanlar Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, Ankara Etnografya Müzesi, Millî Kütüphane, Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü arşivlerindedir.

BAŞLICA ESERLERİ:

Atatürk Devrimi Destanı (1938), *Göklere Doğru* (1938), *Zaferden Zafere* (1938), *Kastamonu Bilmeceleri* (Nasıh Güngör'le, 1939), *Millî Şef Kastamonu'da* (1939), *Kördüğüm* (1939), *Âşık Edebiyatı-Methal* (1940), *Yürek* (1942), *Zelzele Destanı* (1943), *Halkevi Destanı* (1946), *İnönü Destanı* (1946), *Kastamonu Elması* (1946), *Üç Telli* (1946), *Bülbül* (1947), *Kastamonu Destanı* (1952), *Kastamonu Köyleri* (1952), *Kastamonu Kütüğü* (1952), *Kızılay Destanı* (1952), *30 Ağustos* (1952), *Öğüt* (1952), *Saz* (1952), *Vasiyet* (1952), *30 Ekim* (1952), *Turistik Kastamonu* (1958), *Kastamonu'nun Yetiştirdiği Meşhur Adamlar Dizisinden Akkaftan* (1958), *Andelibi* (1958), *Büyük Haydar Efendi* (1958), *Ketenoğlu* (1958), *Prof. Dr. Savni Huş* (1958), *Cehli* (1959), *Nuhzadeler* (1959), *Şair Nedret* (1959), *Candaroğlu İsmail Bey* (1959), *Candaroğlu Kasım Bey* (1959), *Hayreddin Atûfî* (1959), *Şeyh Ahmet Sıgahi* (1959), *Şeyh Muharrem* (1959), *İsfendiyar Bey* (1959), *Medhî* (1959), *Hayreddin Hızır* (1959), *Lâtifî* (1959), *Hayreddin Evhad* (1959), *Demircioğlu* (1959), *Candaroğlu İbrahim Bey* (1959), *Taşköprülüzadeler Hayrettin Halil* (1959), *Taşköprülüzadeler Ahmed İsamüddin* (1959), *Yavuz'un Hocası Halimî Çelebi* (1959), *Zeki Cemal Bakiçelebioğlu* (1959), *Sadık Paşa* (1959), *Çelenligil* (1959), *Meftunî* (1959), *Bedîî* (1960), *Mahvî* (1960), *Meydanî* (1960), *Şâdî* (1960) *Türabî* (1960), *Üzengicioğlu* (1960), *Yılanlıoğlu* (1961), *Ahmet Kıral* (1961).

HAKKINDA: M. Nasıh Çelenligil / Ozanoğlu Hayatı ve Şiirleri (C. I, 1944) - Kastamonu Şairlerinden İhsan Ozanoğlu (Ecevit, sayı: 10, Ekim 1944), Nail Tan / Kastamonu Halk Şairleri (Halk Kültürü, VI. Kitap, 1985) -İhsan Ozanoğlu (Türk Folkloru Araştırmaları (1983), Ahmet Yaşar Zengin / Âşık İhsan Ozanoğlu Üzerine Düşünceler (I. Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirilcri, 2001), Ozan Ozanoğlu / Bütün Yönleriyle İhsan Ozanoğlu (I. Kastamonu Kültür Sempozyumu Bildirileri, 2004), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer III (2004).

OZANOĞLU, Yahya Saim

Şair ve yazar (D. 1898, İstanbul - Ö. 3 Temmuz 1962, İstanbul). Son Osmanlı Mebusan Meclisinde Erzurum Milletvekili olarak bulunan Yusuf Ziya Bey'in oğludur. Galatasaray Sultanisi (lise) ve İstanbul Darülfünûnu (üniversite) Edebiyat Şubesi mezunu. Birinci Dünya Savaşı'na katıldı, savaştan sonra on yıl kadar Konya, Kayseri, Trabzon ve Ankara'da Türkçe-edebiyat ve Fransızca öğretmenliği yaparak İstanbul'a döndü. Haydarpaşa Lisesinde öğretmenken 1953'te emekliye ayrıldı. Yazı ve şiirleri; *Servet-i Fünûn*, *Fağfur*, *Millî Mecmua*, *Gündüz*, *İçtihat*, *Yeni Adam*, *Türk Yurdu* vd. dergilerde yer aldı. Şiirlerinde aruz ve hece ölçülerini kullandı.

ESERLERİ (Şiir):

Hilalin Gölgesinde: Çanakkale-Kutü'l Amare Zafer Destanı (1916), *Memleket İlhamları* (1919), *Leyla'nın Ölümü* (1922), *Mayıs Gecesi* (1923), *Kral Edib* (1924), *Mahşerde Sabah* (1925), *Çin Masalı* (1927), *Çoban Ateşi* (1928), *Çoban Ateşi II* (1928), *Gül ve Lale Bahçelerinde* (1931), *Çoban Ateşi III: Süngülerin Gölgesinde* (1933), *Bugünün Destanı* (1939), *Bezm-i Rindan* (1962).

HAKKINDA: TDE Ansiklopcdisi (c. VII, 1990), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas.1999), TBE Ansiklopcdisi (c. 2, 2001), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

OZANSOY, Faik Ali

Şair (D. 22 Mart 1876, Diyarbakır - Ö. 1 Ekim 1950, Ankara). Asıl adı Mehmet Faik'tir. Zâhir mahlasını da kullandı. Şair ve devlet adamı Sait Paşa'nın oğlu, şair ve yazar Süleyman Nazif'in kardeşi, şair Munis Faik Ozansoy'un babasıdır. Mülkiye Mektebini (Siyasal Bilgiler Okulu) bitirdikten (1901) sonra çeşitli yerlerde kaymakam vekilliği (1901-08); Balya, Pazarköy, Mudanya'da kaymakamlık; Midilli, Kırşehir, Beyoğlu, Kütahya ve Gelibolu'da mutasarrıflık (mülki amir); Diyarbakır Valiliği, Dahiliye Vekaleti müsteşarlığı görevlerinde bulundu (1908-18). Mülkiye Mektebinde Fransızca, Saint Benoit Lisesinde

Faik Ali Ozansoy

FAİK ALİ'NİN ÖLÜMÜ KARŞISINDA

Ercüment E. Talu

Dün sabah gazeteleri elime aldığım zaman beynimden vurulmuşa döndüm. Yaşının bir hayli ilerlemiş olmasına rağmen onun öleceği bir türlü aklıma gelmezdi. (...)

Ozansoy soyadını bihakkın almıştı. Dedesi İbrahim Cehdi Efendi, babası Diyarbakırlı Said Paşa, büyük biraderi Süleyman Nazif ve amca veya halazadesi Ziya Gökalp edebiyatımıza fer vermiş şahsiyetler olduğu gibi büyük oğlu Munis Faik Ozansoy da aruz veznini ilhamına râm etmiş hisli bir şairdir.

Kendi şahsına gelince (Edebiyatı Cedide)nin Fikretle ve Cenapla beraber en büyük bir şairi de o sayılırdı. Manzumeleri üstad kuyumcu elinden çıkmış birer cevahirdir. (...)

Dostlarına gösterdiği aynı vefakârlığı maziye de göstermişti.

Giyinişte, yaşayışta, hattâ duygularında ve eserlerinde bile o pek ileri adam dostluklarında muhafazakârdı. Hâmid'den, Recaizadeden, Sami paşazade Sezaiden bahsederken onlara karşı hürmetini, minnetini âdeta belli ederdi. (...)

Ölümünden duyduğum bu derin acıyı hangi (fâni teselliler) le avutacağız, büyük ve aziz dostum?

(*Son Posta*, 3.10.1950)

KAYBETTİĞİMİZ MİLLİ DEĞERLER

Refik Ahmet Sevengil

Faik Âli, Edebiyat'ı Cedide hareketine karıştığı zaman genç bir Mülkiye talebesi idi; O, bu edebî mektebin ne başlangıcıdır, ne de başlarındandır; fakat senelerce Edebiyat-ı Cedide havası içinde yazıp yayınladığı şiirlerile bu hareketin inkişafına ve kuvvetlenmesine sistemli bir surette hizmet etmiştir.

Edebiyat-ı Cedide hareketi içinde yazı yazmağa başlayanlardan sonraları yaşamış olanların çoğu, seneler geçtikçe hemen hemen bu edebî mektepten uzaklaşmış gibidirler. Faik Âli gerek ifade, gerek tahassüs ve şiir tarzı bakımından Edebiyat-ı Cedide havasına son güne kadar sadık kalmış, bu yüzden hattâ hayatın gerisine çekilmeyi tercih etmiştir.

Edebiyatımızın muayyen bir devrinde mühim ve faydalı bir harekete karışarak bir hizmetin görülmesinde tesirli olmuş, muvaffakiyet kazanmış ve devrini yapıp bitirmiş bir sanatkârdı; zamanın şartları içinde mütalâa edilince edebiyatımıza olan hizmeti hiç de küçümsenmemeli.

Edebiyatçılarımızı kısa bir zamanda yıpratan ve yeni nesiller tarafından anlaşılmaz, bu sebeple de daha sağlıklarında unutulmuş hale getiren Türk dilinin bir zamandan beri zarurî olarak geçirmekte olduğu tasfiye ve millileşme hareketidir; böyle lüzumlu, fakat amansız bir hareketin arifesinde gelmiş olmaları Faik Âli için de, bütün Edebiyat-ı Cedide nesli için de büyük bir talihsizliktir. Yoksa dil bir yana bırakılarak mühteva bakımından incelenecek olursa görülecektir ki bu adamlar pekâlâ istikbale kalabilecek, güzel ve özlü şeyler de söylemişlerdir. (...)

Faik Âli gene eski bir şiirinde:

Yere batsın bütün mesafe, cihet;
Büsbütün ben sen olmak istiyorum!

demişti, ölümünden sonra ne olduğunu bilmiyoruz; artık maddî ve fânî hayattan sıyrılmış olan şair, gönül ister ki bir kaç gecedir büyük ve ebedî güzelliğe büsbütün kavuşup karışmış ve arzusuna erişmiş olsun.

(*Cumhuriyet*, 4.10.1950)

FAİK ALİ

Nizamettin Nazif

Bizim nesilde yaş en büyük teşrifat unsuru olduğu için Üstat ile ülfetimiz olamazdı tabii... Fakat onu tanırdık, daima saygımıza muhatap olurdu; eserlerine, itinası için olduğu kadar şahsına olan itinası için de hayranlığımızı tahrik ettiği uzun bir devri daima hatırlıyacağız. Fakat son yıllarını bir hayli üzülerek geçirdiğini bildirdiğimiz üstadı, Edebiyatı Cedidenin büyük kıymeti olarak hatırlıyanlar arasında, acaba kaç kişi, imparatorluğun en zarif mutasarrıfı olduğunu da hatırlamışlardır ve hatırlıyacaklardır?

Onun, devleti Beyoğlu idare bölgesinde temsil ettiği günlerde İstanbul dünyanın en kibar şehirlerinden biri ve Beyoğlu semti bir zarafet sergisi gibi idi. Bu semtte en büyük idare âmirinin temas ve ülfet ettiği muhit ise elbette pek büyük bir ihtişam ifade ederdi. Faik Ali, bu muhitin içinde taklit edilemez bir zarafet nümunesi olarak, saygı ve sevgi toplayarak boy verirdi. Allah rahmet eylesin.

(*Son Telgraf*, 3 Ekim 1950)

FAİK ALİ İÇİN

Peyami Safa

Edebiyatımızın problemleri, henüz dünyamız ve memleketin zevk ve fikir tarihini kavrıyan büyük bir anlayışın eliyle çözülmediği için, Faik Âli de, geçici, sathî, sallapatı ve karmakarışık tenkid hükümlerinin çıkmazı içinde kesin ve belirli bir not alamadan gitti. Daha evvel kendisinin galiba "Marmara" adında çıkan bir mecmuada ve daha sonraları seçkin oğlu Munis Faik'in dergisinde neşrettiğim bazı şiirleri eskiden güzeldi. Fakat tesadüfe bağlı hususi dikkatlerden başka alâka bulamamıştı. Tenkidsiz bir memlekette her sanatkârın nasibi budur, yahut nasipsizliği.

(*Ulus*, 18.10.1950; *Hisar* sayı: 7, Kasım 1950,

Türkçe öğretmenliği yaparak 1930'da emekliye ayrıldı.

"Kehkeşana Karşı" şiiriyle Servet-i Fünûncular arasına katılan (24 Temmuz 1897) ve Fecr-i Âti topluluğuna bir ara başkanlık (1909) etti. Hayranı olduğu Abdülhak Hamid ve Tevfik Fikret'in etkisinde yazdığı teknik açıdan güçlü ve duygulu aşk-kadın-doğa şiirleriyle tanındı. Ancak Arapça ve Farsça kelime ve terkiplere fazla yer vererek ağırlaştırdığı dili onu zaman zaman doğallıktan uzaklaştırdı (Nihad Sami Banarlı).

"Faik Âli, yanılmıyorsam, Fikret' ten ziyade Hâmid'in zürriyetini devam ettirir. Romantik ihtişamını ondan almıştır. Fikret'ten gelen şekillere hem mukavemet ettiği, hem de, o devrin zevkini geliştiren yeniliğin cazibesinden kendini tamamiyle alamadığını zannettiren bir dil ve üslûp tereddüdü içinde görünür. Hâmid'in geleneğine sadık kalsaydı, şöhreti sisli bir şâhika gibi zaman zaman bulutlara karışıp gözden kaybolmıyacaktı. Edebiyatımızın problemleri, henüz dünyanın

FAİK ALİ OZANSOY

BİTMİŞ VEYA BİTMEMİŞ BİR SENFONİ

Bir hakikat mi, yoksa rüya mı?
Cennet ettin biranda dünyamı..
Ömrümün bitti gitti âlâmı;
Bitmez aslâ bu aşkın ilhamı.

Beni âşüfte hâl eden gözler
Bütün ilhamımın semâlarıdır;
Ezeli ruhun aşinalarıdır;
Ebediyet bakışlarında güler.

Kederim, şevkim, iztırâbımsın;
Ruhum, ey ruhumun perisi her an
Yeni bir aşk kalır temasından.
Sen günâhım değil, sevâbımsın.
(*Hisar* dergisi, Ekim 1970)

ve memleketin zevk ve fikir tarihini kavrıyan büyük bir anlayışın eliyle çözülmediği için, Faik Âli de, geçici, sathî, sallapati ve karmakarışık tenkid ve hükümlerinin curcunası içinde, kesin ve belirli bir not alamadan gitti. Daha evvel kendisinin galiba 'Marmara' adında çıkardığı bir mecmuada ve daha sonraları seçkin oğlu Munis Faik'in dergisinde rastladığım bazı şiirleri cidden güzeldi. Fakat tesadüfe bağlı hususi dikkatlerden başka alâka bulamamıştı. Tenkidsiz bir memlekette her san'atkârın nasibi budur. Yahut unutuşluğu." (Peyami Safa)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Fâni Teselliler* (1900), *Temâ-il* (Semboller, 1912), *Elhan-ı Vatan* (Vatan Ezgileri, 1915).

OYUN (aruzla, manzum): *Payitahtın Kapısında* (1918), *Nedim ve Lale Devri* (1950).

BİYOGRAFİ: *Mithat Paşa* (1908).

MEKTUP: *Şair-i Âzâm'a Mektup* (1913).

HAKKINDA: Faik Âli'yi Kaybettik / Hisar (sayı: 6, Ekim 1950), Edebiyatımızın Büyük Kaybı (Son Posta, 3.10.1950), Faik Âli / Hakkı Tarık Us / Büyük Kayıp İçin (Son Posta, 3.10.1950), Tahir Alangu / Servet-i Fünün Edebiyatı Antolojisi (1958), Mücellidoğlu Ali Çankaya Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968), Muzaffer Uyguner (Mülkiyeliler Birliği Dergisi, sayı: 21, Aralık 1970), Kemal Parlatır / Türk Ansiklopedisi-Faik Ali Ozansoy (c. 26, fas. 204, s. 217) - TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 12, 1995), Ölümünün 20. Yılında Faik Âli Ozansoy'u Saygıyla Anıyoruz (Hisar dergisi, sayı: 6, Ekim 1970), Peyami Safa / Objektif: Büyük Sanatçılar Meşhurları (1976), Nevzat Beyazıoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s. 254, 259), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Evcrdi, 1999).

OZANSOY, Gavsi

Şair (D. 1917, İstanbul - Ö. 10 Nisan 1970, İstanbul). Bazı eserlerinde Gavsi Halit Ozansoy imzasını kullandı. Şair Faik Âli Ozansoy'un torunu, 'Beş Hececiler'den Halit Fahri Ozansoy'un oğludur. Lise öğrenciliği sırasında *Son Posta* gazetesinde çalıştı. Daha sonra *Tan, Yeni Sabah, Son Telgraf, Vakit, Gece Postası* gibi çeşitli gazetelerde sekreterlik, muhabirlik ve yazarlık yaptı. *Harman* adlı bir gazete çıkardı. Şiirleri *Servet-i Fünün* dergisinde yayımlandı. 1940'lı yıllarda *Servet-i Fünun-Uyanış* dergisi etrafında 'eski edebiyat'a karşı birleşen genç yazar ve şairlerin arasında yer aldı. Sonradan şiiri bırakarak röportajlar ve anketler yayımladı.

ESERLERİ:

Sevmek İçin Sermek (öykü, 1936), *Harman Sonu Gelen* (şiirler, 1945), *Sanyer Cinayeti* (F. Öner ile, 1952), *Edebiyatımızda Dünküler mi Bugünküler mi Daha Kuvvetli, 40 Yıl Sonra Diyorlar ki* (*Tercüman* gazetesinde tefrika, 17 Kasım 1962 - 5 Ocak 1963), *Mısralarda Yaşayan Aşklar* (röportajlar, *Tercüman* gazetesi, 10-19 Mart 1964), *Beş Kuşak Konuşuyor* (röportajlar, *Haber* gazetesi, 8 Şubat - 28 Mart 1967).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

OZANSOY, Halit Fahri

Şair ve yazar (D. 13 Temmuz 1891, İstanbul – Ö. 23 Şubat 1971, İstanbul) Şair, yazar, çevirmen ve tıp doktoru Mehmet Fahri Paşa'nın oğludur. Şiirle çok erken yaşlarda ilgilenmeye başlayarak ilk şiir bilgilerini ailesinden ve çevresinden aldı. Kendi söyleyişiyle yine o yaşlarda "ruhunun kapılarını mistik lirizme" açtı. İlkokulu Tefeyyüz Mektebinde bitirdi. Ortaokula Bakırköy'de başladı, sonra yatılı olarak Mekteb-i Sultanî (Galatasaray Lisesi)'ye verildi. Buradaki Türkçe öğretmeni Ali Kâmi Bey, verdiği derslerle ve okuduğu şiirlerle Halit Fahri'nin şiir zevkinin gelişmesini sağladığı gibi, yazdığı şiirleri düzeltti ve onu teşvik etti. Halit Fahri, Galatasaray Lisesinde iken zatülcenp hastalığına yakalandı, bu yüzden okula devam edemedi. Filibe Elçiliğinde görev yapan amcası Ali Hilmi Bey'in isteği üzerine oraya gönderildi (1905). Orada bir süre tedavi gördükten sonra düzeldi ve Türk Rüştiyesine devam etti. Ayrıca özel olarak Fransızca dersleri aldı. Filibe Rüştiyesinde Türkçe öğretmeni olan Zühtü Bey, Halit Fahri ile özel olarak ilgilendi. Amcasının İstanbul'a dönmesi üzerine, yeniden Galatasaray Lisesine başladı. Tevfik Fikret'in Galatasaray Lisesine müdür olduğu ve II. Meşrutiyet'in ilânı (1908) yıllarında, Halit Fahri bu okulda öğrenciydi. İlk yazıları bu okulda çıkarılan *Traje* adlı dergide yayımlandı. Edebiyat öğretmeni olan Mösyö Bouche'un gayret ve yardımlarıyla, klasiklerin yanında Fransız romantikleri ile sembolistleri okumaya başladı. Böylece Fransız edebiyatını tanıma fırsatı buldu. Aruz ölçüsüyle yazdığı *Sana* adlı ilk şiiri *Rübab* (1912) dergisinde ya-

Halit Fahri Ozansoy

HALİT FAHRİ'NİN ÇEVRESİNDEKİ EDEBİYATÇILAR

Muzaffer Uyguner

Edebiyatçılar Çevremde, çeşitli tarihlerde yazılmış ve gazeteler ile dergilerde yayımlanmış yazıları toplayan bir kitaptır. Bunun tabii bir sonucu olarak bir bütünlük göstermemektedir. Onun bütünlüğü, yazarın anılarıdır. Bu anılar, elbette bir bütün teşkil eder. Ayrı ayrı zamanlarda ve çeşitli vesilelerle yazılmış olmaları bu bütünlüğü bozamaz.

Ozansoy, dil bakımından hiç de eskiye bağlı görünmüyor bu kitabında. Dili, konuşulan dilimizdir. Onların gençlik yıllarında edebiyatımızda, yazılarda görülen dili bırakmıştır Osansoy. Bir yanı ile yeni kelimelere de açıktır. Onun dilini belirtmek bakımından, Osman Cemal ile ilgili şu satırları alıyorum buraya: "Osman Cemal Kaygılı'nın üç büyük romanından biri 'Çingeneler' ismini taşır. Realizmin kuvvetli bir eseri olduğunda şüphe yoktur. Şaşılacak derecede tekniği de sağlam bir roman. Bunu yazmak için uzun yıllar çingenelerin arasına girerek ve onlarla dost olarak yaptığı incelemelere ne kadar hayran kalsanız, Emile Zola gibi yer yer realizmi taşarak natüralizme yaklaşan bir eser vücuda getirmek için çektiği mihnete daha çok şaşarsınız. Bunun karşılığında kaç para geçmiştir eline" (s. 105). Ozansoy, bu yazılarında bir sohbet havası içindedir.

Ozansoy, bugün unutulan bâzı yazarlarla ilgili anılarını da yazmakla, onları unutuluşun kucağından çıkarmış sayılabilir mi? Hakkı Süha'nın unutulduğuna iyiden iyiye üzülüyor yazar. Hakkı Süha, şair olarak gerçekten tanınmaz gençler tarafından; ama bir yazar olarak, öğretmen olarak elbette bilinir. Bir noktada anlaşmamız gerekiyor: yazarları ve şairleri unutulmaktan kurtaracak eserleri ve onların eserleri üzerine eğilecek yazarlardır. Ozansoy'un adlarını andığı, anılarını yaşadığı yazarların ve şairlerin bazıları gerçekten bir yana bırakılmıştır bugün. Fakat, geçinme derdinden uzak kalacak ve incelemelerini yayımlayacak dergiler bulabilecek incelemeciler o eserlerin üzerine eğildikleri zaman gerçek değerler çıkacaktır ortaya. Bir zamanların genç kız çeyiz sandıklarında götürülen Zavallı Necdet adlı romanın değeri nedir?. Genç kalanın çeyiz sandıklarında gelin gittikleri eve götürülmesi mi, romanın tekniği mi, dili mi, anlatılan olayı mı? Zavallı Necdet neden okunmuyor bugün? Demek ki eskiyen yanı var. Belki de eskiyen yanı yok, unutmuşuz onu. Unutmuş olmamız da doğru mudur? O roman gerçekten unutulmalı mıdır? Bütün bunlar bir incelemenin sonunda ortaya çıkacak, çıkarılacak hususlardır.

Halit Fahri Ozansoy bu yorumlara girmemiştir kitabında, girmek istememiştir. O, yalnızca anılarını ortaya koymuştur. Yoruma gitmediği için kınamıyoruz onu. Ama, anılarını yazdığı, böylece bazı konulara ışık tuttuğu için övmeliyiz onu. Anılar, yorum değilse de yoruma temel olacak bilgiler, belgelerdir. Edebiyatçılar Çevremde bu yönden değerli bir kitaptır. Yazık ki yanlışlarla dolu olarak basılmıştır. Emeğin, yılların anılarının bu yönden de değerlendirilmesi gerekirdi.

(*Hisar*, sayı: 80, Ağustos 1970)

yımlanmıştı. Aynı yıl, babasına ithaf ettiği *Rüya* adlı şiir kitabını çıkardı. *Şehbal*, *Safahat* ve *Kehkeşan* (1912-13) dergilerinde şiirlerini yayımlamayı sürdürdü. O dönem şiirlerinde ele aldığı konular, Edebiyat-ı Cedide ve Fecr-i Âti akımlarına has duyuş tarzı çevresinde düşünülecek cinstendir. Millî Edebiyat akımına katılarak *Yeni Mecmua*'da (1917-18) yayımlamaya başladığı hece şiiriyle adını duyurdu.

Halit Fahri, Galatasaray Lisesini 1914 yılında bitirdi. Aynı yıl, Darülfünûnda (üniversitede) açılan ehliyet sınavını kazanarak Muğla Lisesi edebiyat ve felsefe öğretmenliğine (1914-16) tayin edildi. Bir yıl da Konya'da çalıştıktan sonra İstanbul'a nakledildi. Burada sırasıyla Üsküdar, Vefa (1918), Kadıköy (1919-26), Galatasaray, İnönü, Beyoğlu, Atatürk Kız Lisesinde (1926-56) görev yaptı. Ayrıca 1932 yılında, ek görev olarak İtalyan Ticaret Lisesinde Türk edebiyatı öğretmenliği yaptı. Atatürk Kız Lisesi edebiyat öğretmenliğinden yaş haddini doldurarak (1956) emekliye ayrıldı. Zincirlikuyu Mezarlığında gömülüdür.

Öğretmenliğe başladığı zaman, şiirde belirli bir olgunluğa ulaşmış, Ziya Gökalp'in teşviki ile hece vezni ve yalın bir Türkçe ile şiir yazmaya başlamıştı. Bu şiirlerini 1917-18 yıllarında *Yeni Mecmua*'da yayımladı. Böylece "Hecenin Beş Şâiri" arasında yer aldı. Aruzdan heceye geçişini ve bu yıllarda gerçekleştirmek istedikleri gayeyi şöyle anlatır:

"Biz aruzdan heceye geçerken muhakkak ki millî bir dâva güttük ve bu, 'Hecenin Baş Şâiri' diye tanınanlar arasında benim de bulunmama mühim bir âmil olmuştur. Yalnız şunu arz etmek isterim ki, heceye geçenler daha evvel aruz veznindeki şiirleriyle ve bu vezinleri gayet iyi kullanmalarıyla kendilerini tanıtmış bulunuyorlardı. Orhan Seyfi, Yusuf Ziya, Faruk Nafiz, Enis Behiç ve müsaadenizle ben... Benim Gülistanlar Harabeler isimli şiir kitabımdaki şiirler ve sonra Baykuş piyesi heceden evvelki tanınmamıza sâik olan eserler arasındadır. Bu noktayı belirtmekten maksadım şudur: Biz hececiler diye tanınanlar daha evvel aruzu sakatlamadan ve beğendirerek kullanabilmiş ve bu yolda eserler vermiştik.

Halit Fahri Ozansoy

"Balkan Harbi ve Birinci Cihan Harbi ızdıraplarının içinde Ziya Gökalp'in irşatları ve millî duyguyu, millî hırsı telkin edişi bize gittikçe ilham kaynağı olmakta idi. Demek hece vezni basitlik değil, iç sesleri bulabilmek kudretidir. Her büyük şâirin 6+5'i de kendisi ile beraber yaşar ve beraber gider. Bunun için derim ki hece vezni bizim millî veznimiz olduğu kadar estetik veznimizdir de. İşte biz hececiler bu yola girince ilk zamanlarda aruza da veda edememekle beraber bu yoldan yürüdük. Gerek millî mevzularda, gerek lirik, pastoral mevzularda Emin Bey'in parmak hesabı yolunu bırakarak asıl yürümemiz lâzım gelen yolda yürüdük. Zengin kafiyeler birbirini kovaladı ve bugün gerek hecenin beş şâirinden, gerek onları takip edenlerden kalan şiirler ortaya çıktı. Bu suretle hece vezni zaman ile müstezatları ve serbest nazım nevilerini de içerisine alarak modern şiirimizin bugünkü yoluna kadar geldi."

Ziya Gökalp'in görüşlerinin etkisine girmeden önce okuduğu Fransız

Halit Fahri Ozansoy

sembolistlerinin etkisiyle şiirde musiki (ahenk) sorunu üzerinde düşünmeye başlamış ve yazdıklarında bu şiirsel olguyu uygulamaya başlamıştı. Halit Fahri, arkadaşlarıyla birlikte *Rübab* dergisinden ayrılıp *Safahat* adlı derginin çevresinde toplanmaya başladıkları günleri anlatırken, bu musiki merakına da değinerek şöyle der:

"Efendim, o zamanlarda Fransız sembolistleri yeni görüşleri, duyguları ve anlatış şekilleri ile klâsizmi de romantizmi de batırmış çıkmıştı. E, bu yeni şiir cereyanına dayanılır mı? Biz de sembolist olmuştuk. Bu arada Paul Verlaine'in 'Her şeyden evvel musiki' diye başlayan şiiri vardır ya, işte o şiirle Verlaine'in ortaya attığı teze salmıştık. Tez doğrudur, şiir iç sesidir, şair kendi içinde o sesi bulursa orijinaldir, bulamazsa demek ki şiire yeni bir ses getirememiştir. Mesela bizim edebiyatımızda yüce Yunus Emre'nin sesi kendininse, taklitçilerinin sesi kendilerinin değildir. Onun için Yunus unutulmaz, yaşar..."

Mütareke döneminde, on sekiz sayılık ömrü olan *Nedim* adlı haftalık bir dergi çıkarmaya (Mart-Haziran 1919) başladı. Dergide Falih Rıfkı, Ruşen Eşref, Yahya Kemal, Reşat Nuri, Faruk Nafiz, Ahmed Hikmet, Faik Ali, Ali Canip, Ahmet Refik ve Hakkı Süha gibi yazar ve şâirlerin yazı ve şiirleri yayımlanıyordu. *Nedim*'de hece ölçüsüyle yazılmış şiirler yanında aruzla yazılmış olanlara da yer vardı. Aynı yıllarda Yusuf Ziya, *Şâir* adlı dergiyi çıkarıyor ve bu dergide yalnızca hece vezniyle yazılmış şiirlere yer veriliyordu. Bu durum, her ikisi de "Hecenin Beş Şairi" içinde yer alan Halit Fahri ile Yusuf Ziya arasında, şiirde vezin sorunları çevresinde tartışmalara yol açtı.

Halit Fahri, savaş yıllarına ait duygularını ifâde eden şiirlerini *Cenk Duyguları* (1917) adlı kitabında bir araya getirmişti. Bunu, fikir ve düşünce şiirlerinden oluşan *Efsâneler* (1919) adlı kitabı izledi, bu kitaptaki şiirlerinde Doğu mitolojisine geniş yer verdi.

Halit Fahri, daha sonraki şiirlerini *Yarın* (1921-22), *Hayat* (1926-28), *Aydabir* (1935-37), yazı işleri müdürlüğünü yaptığı *Servet-i Fünûn* (1926-42), *Çınaraltı* (1942) dergilerinde yayımladı. Ayrıca *Varlık* ve daha çok da *Hisar* dergilerinde göründü. Uzun bir süre de *İstanbul Şehir Tiyatroları* dergisinin yönetmenliğini yaptı. Hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinden oluşan ilk kitabı *Bulutlara Yakın* (1920) adını taşır. Aruzla ölçüsüyle yazılmış şiirlerden oluşan *Gülistanlar Harabeler* (1922) kitabı daha sonra basıldı. Onun hece ile yazdığı en olgun şiirleri *Paravan* (1929) ve *Balkonda Saatler* (1931) adlı kitaplarında yer alır. Halit Fahri Ozansoy, tiyatro eserleriyle de edebiyatımızda önemli bir yere sahiptir. Oyunları önce Darülbedayi'de (İstanbul Şehir Tiyatroları) sahnelenmişti.

Son şiir kitabı, eşinin ölümünden duyduğu acıyı ve bu sebeple içine düştüğü yalnızlığı dile getiren şiirlerinden oluşur. Ömrünün son yıllarında *Hisar* dergisinde Batıdaki tiyatro hareketlerini konu alan yazılarını, *Tercüman* gazetesinde de anılarını yayımladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ruyâ* (1912), *Cenk Duyguları* (1917), *Efsaneler* (1919), *Bulutlara Yakın* (1920), *Zakkum* (1920), *Gülistanlar Harabeler* (1922), *Paravan* (1929), *Balkonda Saatler* (1931), *Sulara Dalan Gözler* (1936), *Hep Onun İçin* (1962), *Sonsuz Gecelerin Ötesinde* (1964).

OYUN: *Baykuş* (aruz ölçüsüyle, 1916), *İlk Şair* (aruzla, 1923), *Sönen Kandiller* (heceyle, 1926), *Nedim* (manzum, heceyle, oynanmadı, 1958), *On Yılın Destanı* (manzum, 1933), *Ali Baba Yahut Kırk Haramiler* (manzum, 1936), *Oyuncaklar* (manzum, 1936), *Fatma'nın Dileği* (1938), *Nesrin'in Üç Elbisesi* (1939), *Bir Dolaptır Dönüyor* (manzum, 1958), *İki Yanda* (1970).

Ayrıca sahnelenmiş; ancak basılmamış başka tiyatro eserleri ve çevirileri de vardır.

ROMAN: *Âşıklar Yolunun Yolcuları* (1939), *Sulara Giden Köprü* (1939), *Yol Geçen Hanı* (1946).

HALİT FAHRİ OZANSOY

BUGÜNKÜ SÂDABÂD

Daha dün neşe verirken yâdı,
Gömelim ağlayarak kalbimize
Şimdi hicran dolu Sâdabad'ı.
Onu son matem unutturdu bize.

Ne o gözler ki siyah bir inci,
Ne peri yüzleri tül yaşmakta.
Ne de üç çifte kayıklar Haliç'i
Geçerek sessiz uzaklaşmakta.

Ne gazeller, ne de saz sesleri var.
Kim bilir hangi derinliklerde
İnce, kıvrak, asabî kahkahalar?
Laleler nerde?.. Çıraglar nerde?..

HALİT FAHRİ OZANSOY

MUM IŞIĞINDA

Gittikçe donuklaşan bir âlemin dışında
Bir rüyaya dalarız solgun mum ışığında.
Nineler bu ışıkta ördü dantellerini;
Saçlarının bu ışık öptü ak tellerini;
Bu ışıkta gözleri aydınlandı kızların;
Karanlığın bu ışık dağıttı korkusunu;
Yavrular bu ışıkta uyudu uykusunu;
Başında tel duvağı, göğsünde yasemiler,
Bu ışıkta soyundu nice taze gelinler;
Çerçevesi sedefle kaplı aynalara
Bu ışıkla aksetti daha nice hatıra;
Nice anne çehresi, nice masum gülüşü,
Bazen de ağlar gibi bir dudak bükülüşü!
Demek ki ruhumuza uzak değil bu ışık;
İçinde parça parça benliğimiz karışık,
Bırakın parıldasın bari bir tek mısrada,
Hiç olmazsa Nedim'in çehresi gelir yâda
Gözlerimiz önünden geçer beyaz yaşmaklar,
Düşünürüz tülleri ateşleyen dudaklar,
Ve aynaya akseden alın kırışığında
Ölümü hatırlarız solgun mum ışığında.

HALİT FAHRİ OZANSOY

DENİZDE AY

İndi solgun ve ılık
Ay ışığı denizi
Bal rengi bir tatlılık
Çöktü gözlerinize.

Baktınız uzun uzun
Bu sulara baktınız,
Sulara ruhunuzun
Tadını bıraktınız!

Bu tatla aydınlanan enginlere
aktınız!

ANI: *Edebiyatçılar Geçiyor* (1939 / genişletilmiş olarak ve Edebiyatçılar Çevremde adıyla, 1970), *Şehir Tiyatrosunun 50. Yılı: Darülbedayi Devrinin Eski Günleri* (1964), *Eski İstanbul Ramazanları* (1968).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Yunan Tiyatrosu: Tragedia* (1946), *Fransız Edebiyatı ve Edebî Okullar* (1955), *Yardımcı Bilgilerle İncelemeli Batı Edebiyatı Örnekleri* (1956).

ÇEVİRİ: *Bir Sipahi'nin Romanı* (Pierre Loti'den), *Goethe'nin Aşkları ve Aşk Şiirleri* (1936).

DERLEME: *Güzel Yazmak Usulleriyle Edebî Kıraat Nümuneleri* (1925), *Edebi Kıraat Nümuneleri* (1926), *Ortaokul Eleme İmtihanlarına Hazırlık* (1945).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Yunan Tiyatrosu: Tragedia* (1946), *Fransız Edebiyatı ve Edebi Okullar* (1955), *Yardımcı Bilgilerle İncelemeli Batı Edebiyatı Örnekleri* (1956).

HAKKINDA: Hikmet Feridun Es / Bugün de Diyorlar ki (1932), Ali Kemal Meram / Halid Fahri Ozansoy'un Şiirleri: Sulara Dalan Gözler (Uyanış-Servet-i Fünün, 21 Nisan 1938), Ragıb Şevki / Halid Fahri ve Yeni Eseri: Sulara Dalan Gözler (Uyanış-Servet-i Fünün, 19 Mayıs 1938), Mehmet Behçet Yazar / Halit Fahri Ozansoy: Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı (1938), Mustafa Baydar / Edebiyatçılarımız Ne Diyorlar (1960), Yusuf Ziya Ortaç / Bizim Yokuş (1966), M. Türker Acaroğlu / Ozanlar ve Yazarlar (1967), Baki Süha Ediboğlu / Bizim Kuşak ve Ötekiler (1968), Yaşar Nabi Nayır (Varlık, Nisan 1971), S. Osman Kocahanoğlu / Milli Edebiyat Hareketi ve Beş Hececiler (1976), İsmail Parlatır / "Halid Fahri Ozansoy" (Türk Ansiklopedisi, c.26, s.21, 1977), Mehmet Kaplan / Şiir Tahlilleri I (7. baskı, 1981), Seyit Kemal Karaalioğlu (Resimli-Motifli Türk Edebiyatı Tarihi (c. 4, 1982), Metin Kayahan Özgül / H. Fahri Ozansoy (1986), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002), Şerif Aktaş / Büyük Türk Klâsikleri (c. 12, 2004).

OZANSOY, Munis Faik

Şair (D. 4 Nisan 1911, Midilli / Yunanistan - Ö. 31 Mart 1975, Paris / Fransa). Diyarbakırlı bir ailedendir. Şair Faik Âli Ozansoy babası; yazar Süleyman Nazif amcasıdır. Ecole Moderne adlı Fransız okulu ile Erenköy Özel Enver Paşa Okulunda bir süre öğrenim gördü. Galatasaray Lisesi (1932), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1935) mezunu. İş Bankasında memurluk, hukuk müşavirliği, müfettişlik yaptı. İktisat ve Ticaret Bakanlığında müdür muavini, şirketler müdürü, müfettiş, teftiş heyeti başkanı, dış ticaret dairesi başkanı ve müsteşar olarak çalıştı. Basın Yayın Genel Müdürlüğü, Milletlerarası Brüksel Sergisi Türkiye Genel Komiserliği (1958), Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği (1958), Merkez Bankası başmüşavirliği (1961-64), Ankara Sanayi Odası Genel Sekreterliği (1964-65), Başbakanlık Müsteşarlığı (1965), Paris'te UNESCO Türkiye Daimî Temsilciliği (1971) görevlerinde bulundu. Bu görevindeyken vefat etti. Zincirlikuyu Mezarlığında gömülüdür.

Munis Faik Ozansoy

Şiir ve yazıları, 1936 yılından itibaren *Şark*, *Çığır*, *Millet*, *Resimli Şark*, *Bayrak*, *Şadırvan*, babası Faik Ali'yle birlikte çıkardığı *Marmara* (1936-37), kurucularından olduğu *Hisar* gazete ve dergilerinde yayımlandı. Galatasaray Lisesinde öğrenciyken *Galatasaray* ve *Akademi* dergilerini çıkardı. Şiirlerini

MUNİS FAİK OZANSOY

YARINMA

Tanrım, kabahatim açık,
Ben insanlara inandım
Onlarda senden bir ışık
Yahut bir gölge var sandım.

Nerden anlar nerden bilirdim
Çamur varmış cevherinde
Nasıl düşünebilirdim
Bunu, senin eserinde.

İnansam da aldansam da
Hepsi bir kapıya çıkar
Benim kalbimde, kafamda
Yalnız senin ateşin var.

Kulun olmak gururundan
Başka nedir ki kusurum
Aydınlanarak nurundan
Karanlıkta görüyorum.

MUNİS FAİK OZANSOY

SON SÖZ

Sanat kolay değil, seneler nankör, anladım.
Varsın sokakta, kahvede söylenmesin adım.
Hiç bir şey istemem: ne tanınmak, ne ölmemek,
Varsın benim bu san'ata vakfettiğim emek,
Maddi ve mânevi, bana bir şey getirmesin,
Kâfidir, ey Şiir, bana yalnız senin sesin!
Kâfi, benim hayatımı aydınlatan o nûr,
Kâfi zaman zaman bana tattırdığım huzûr,
Alkış yalancı, servet ölümdür dehâ için,
Etmem fedâ bu san'atı boş bir sadâ için,
Şöhret de sahte, hem de süreksiz... hulâsa boş,
Şi'rin dışında maddeye âit ne varsa boş...
San'at kolay değil, seneler nankör, anladım,
Varsın, ölünce, bir daha söylenmesin adım.

HİSAR'DAN PORTRELER
MUNİS FAİK OZANSOY

Gültekin Sâmanoğlu

Ekseriya sanatkârların ortak tarafları olur. Meselâ benim en çok dikkatimi çeken taraf, alınlarının geniş, saçlarının kabarık oluşudur. Çoğumuz herhangi birisini tarif ederken: efendim alın alabildiğine geniş, saçları kulaklarına kadar, düşmüş, gözleri daima bir şeyler düşünenlerinki gibi dalgın... velhasıl şair kılıklı bir insan deriz. Hakikaten Munis Faik Ozansoy'un da alnı bir hayli geniştir ama saçları gayet az, kısa ve düzgün taranmıştır. Onu daima tertemiz, muntazam, çorabından kravatına kadar itina etmiş olarak görürüm. Şiir dinlerken uzun siyah kirpiklerinin gölgelendirdiği maviye çalan açık yeşil gözleri boşlukta bir şeyler görmüşçesine dalar.

Munis Faik Ozansoy'un adını çok eskiden duymuştum, fakat kendisini ilk defa Ankara'ya geldiğim yıl (1947) gördüm. Haftada yahut on beş günde bir muhtelif yerlerde toplanan şairler arasında nadiren fakat yerinde tenkitler yaparken daha iyi tanıdığımı zannediyorum... Önceleri ben de birçokları gibi, soyadları aynı olduğundan Halit Fahri Ozansoy'un nesidir diye merak eder dururdum. Servet-i Fünun'un değerli şâiri Fâik Âli Ozansoy'u sadece Fâik Âli bildiğim için, oğlu olduğunu akıma dahi getirmiyordum. Hele Süleyman Nazif'in yeğeni olduğunu nereden bilecektim?

Hemen hemen her mevzuda konuşmak fırsatını bulduğum Munis Faik'in derin bir genel ve edebî kültüre sahip olduğunu her seferinde biraz daha iyi anladım. Bu, yedi batından şâir bir ail nin çocuğu olmasından, yetiştiği çevrenin müsaitliğinden ileriye geliyor tabii. Fransız dilini ve edebiyatını tam mânasıyla bildiğine inandığım Munis Faik Ozansoy'un bilgisi kadar, tevazuu önünde de eğilmek mecburiyeti hissedilir. Hafif kırlaşmağa başlayan şakaklarıyla kırk yaşına yeni vardığını tahmin ettiğim şâir dostum, resmî vazifelerinin yükü altında edebiyata fazla zaman ayıramaz... Yazacağı bir makaleyi günlerce beklediğimiz olur. Onun baştan sayma yazılacak makalenin altına imzasını atmaktan daima çekinen halinde gerçek sanatkârlığı görülür. Az, fakat mükemmel olan yazıları titizliğini ispat eder durur. Şiirleri üzerinde de günlerce uğraşır. Yeni yazdıklarını genç şair dostlarına okuduğu zaman, varsa onların yapacağı tenkidi muhakkak nazarı itibare alır, lüzum görürse tekrar işler... Başkalarının şiirleri üzerinde yaptığı tenkidlere kadar yerindedir ki alâkasının sağlamlığı, tetkikinin derinliği daima göze çarpar.

Evinin, sık sık oturduğumuz küçük odasındaki pencerenin bir tarafında Fâik Âli'nin diğerinde de onun pek sevdiği Abdülhak Hâmid'in resimleri asılıdır. Karşı duvarda kendisinin Fransa'dan getirdiği Huldah isimli ressamın 'Parisli Genç Kız' tablosu var ki bu tablo nedense, arkadaşlarım gibi benim de pek hoşuma gider. Yanda duran büyükçe büfe üzerindeki biblolar, hele o bir kulpa takılı üst üste sıralanmış küçük küçük kül tablaları benzer şeyler M. Faik'in zevkini ölçen mihenk taşlarıdır. Avrupa'ya yaptığı muhtelif seyahatlerinde oradan getirdiği orijinal hatıralar hep güzel şeyler... İspanyol dilber raksalarına tempo tutan zilleri ilk defa onda gördüm. Fransayı, o bedîiyat diyarını adım adım, oradan getirdiği canlı resimlerde seyrettim. (...)

Yazdığı şiirlerin hemen hemen hepsi aruz veznidir. İlk kitabı olan 'Büyük Mabedin Eşiğinde'yi ikincisinden (Hayal Ettiğim Gibi) daha sonra, çok sonra okudum. Birincisinde hece vezniyle, hattâ halk tarzında yazılmış şiirlerine de rastladım. İçinde fevkalâde kuvvetli mısralar vardı ama, bence Mun s Faik Ozansoy'un şahsiyeti, 'Hayal Ettiğim Gibi'nin ta kendisidir. Şiirlerini topyekûn gözden geçirecek olursak, ilk bakışta daima söylenmiş şeyleri tekrar ettiği zannedilir. Hattâ bugün birisi çıkıp da : "Munis Faik, Munis Faik deyip duruyorsunuz, ne getirdi Türk Şiirine?" şeklinde bir suâl soracak olsa, onun şiirlerini yüzden inceleyenler cevap veremezler tabii. Fakat Ozansoy'un vezin, daha doğrusu kalıp seçişindeki ustalığını, onlara kelimeleri yerleştirişindeki itinayı, dilin kullanılışını, her şeyden evvel o aruz veznının tükürtüsünü kaldıran kabiliyetini, bunların yanı başında ilhamının seçkinliğini fark edebilenler, gerekli cevabı verirler zannediyorum. Pek çok kimselerin, edebiyattan şiirden nasibi olan pek çok kimselerin 'Munis Faik nedense daima aruz veznini tercih eder' dediğim zaman şaşırdıklarına şahit oldum. Evet hakikaten, o daima şikâyet ettiğimiz aruz tıkırtısını o kadar ustalıkla kaybediveriyor ki, iyice dikkat etmeyen veznin aruz olduğunu hissedemiyor. Zaten biz de bugün bu monotonluktan şikâyetçi değil miyiz; zaten biz de bugün aruz kullananların vezin icabı yabancı kelimelere iltifat edişlerinden bıkkın değil miyiz?.. O halde daha neyi arıyoruz bilmiyorum.

Serbest şiir hakkındaki düşüncelerini az çok anlamış vaziyetteyim. Bir kerre şiirin muhakkak vezinli ve kafiyeli olması taraftarı değildir ama, muhakkak vezinsiz ve kafiyesiz olması taraftarı da hiç değildir Yazmadığı halde serbest şiirlerden bir çok örnekler bilir ve beğenir. Yalnız resimde olsun, şiirde olsun beliren son cereyanların köklemeyeceğine kaanî. Bundan yüz, beş yüz sene sonra onların tekrar edilmeyeceğine emin Türk şiiri için ümidi tamdır. Bu ümidi: "Divan şiirimizle, halk şiirimizin muhassalası yarınsı şiiridir" şeklinde ifade eder. Genç şairlere karşı, kendi nesli ve ondan evvelki şairler gibi alâkasız değildir. Onların hilâfına ekserisini çok iyi tanır. Gönderilen bir kitabı muhakkak bitirir, ondan sonra hükmünü verir. Pek çok üstadlar gibi iki sahife okuyup on iki sayfa yazı yazmaz.

Munis Faik Ozansoy'un tevazuundan yukarıda bahsetmiştim. Onunla her tanışan aynı kanaatle ayrılır. Dostumun bu büyük tevazuuna, gösterdiği candan samimiyet ilâve edilirse onu sevmemenin kabil olmadığı görülür... Elinin bir hayli açık olduğunu tahmin ettiğim M. Faik, kitaplarını kimseden kıskanmaz. Abdülhak Şinasi'nin hatırası olan imzalı bir kitabı (Fahim Bey ve Biz) günlerce bende kaldı da bir gün 'ne oldu?' diye sorduğunu hatırlamıyorum.

Lâtifeyi sever ara sıra da yapar... Biz daima onun aktif olmayışından şikâyet eder dururuz. Yazılarında olsun sözlerinde olsun temkini elden bırakmaz. Fikirlerimizi kabul etmeyenlere en iyi cevabın eserlerle verilebileceğini söyler.

Hem, şöhret düşkünlüğü ve gösterişten nefret ettiğine eminim. Onun, bu yönden bu kadar alâkasız oluşu, karışık bir dünya içinde bulunmamız, maneviyata kıymet vermeyen bir topluluğun gittikçe çoğalması gibi sebeplerle birleşince hangi neticelere varır, belli...

(*Hisar*, sayı: 15, Temmuz 1951)

çoğunlukla aruz ölçüsüyle yazdı. *Medea* (1963) adlı manzum tragedyası Devlet Tiyatrosunda oynandı, Tahsin Saraç tarafından Fransızcaya çevrildi. Yurtiçi ve yurtdışında birçok sanat, kültür ve bilim kurullarında yer aldı. The American Foundation ve Uluslararası Sanat Eleştirmenleri Cemiyetine (MCA) üye seçildi.

"Yakınma'da on-dört güzel şiir var. Tanrı adına, insanlık adına tüm dilekler, istekler... Yakınma bir «yakarış»lar bütünlüğüdür. Bu bütünlük, bütün şiirlerin içine girmiş, biçimlenmiş ve kelimelerin ruhuna işlemiştir. Sonra, yer yer, tatlı bir isyana dönüşmüştür. Tatlı ve haklı bir isyan. Kişinin, Tanrı duygusu karşısındaki âcizliği.

Tanrım, yakınmayı bilmem,
Sana yalnız yalvarırım;
Ama şakırdı düşüncem,
Nerdeyse taşacak sabrım.

(...) Yalnız kişi, ümit etmeyi, bunalma duygusundan uzaklaşmayı Tanrı sında bulur ve ona dönmek ister.

İstersen masalla avut,
Türlü yalanlarla kandır;
Yoktan var ettiğin vücut
Tekrar yok olmaya hazır

Bu mistik düşünce Yunus'a kadar gider. Munis Faik, Yunus zincirinin bir halkasıdır. Yunus, bu mısralardan bir kere daha onun ağzıyla haykırmıştır. (...)

İşlenen cinayetler, garip kişiyi yok eden cinayetler resmîleşse bile, kişi zihninden silinemez. Cinayetin işleyicilerine bir kutsallık kazandırmaz. Dünyanın neresinde olursa olsun; «Öldürmek değildir elbet» görevimiz. Kişinin elleri kandan kurtarılmalıdır. Bütün savaşlar durdurulmalıdır. Kişiyi hayvanlaştıran kavgalar; giderek barışa dönüştürülmelidir. Kişi, korkusuz, kinsiz bir yaşayışa götürülmelidir. Kıbrıs'taki, Vietnam'daki, Biafra'daki bombalar susturulmalıdır. XX. yy. insanı yamyamlıktan sıyrılmalıdır." (...)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Büyük Mabedin Eşiğinde* (1938), *Hayal Ettiğim Gibi* (1948), *Yakarış* (1959), *Bir Daha* (1959), *Zaman Saati* (1965), *Yakınma* (1968), *Kaybolan Dünya* (1971).

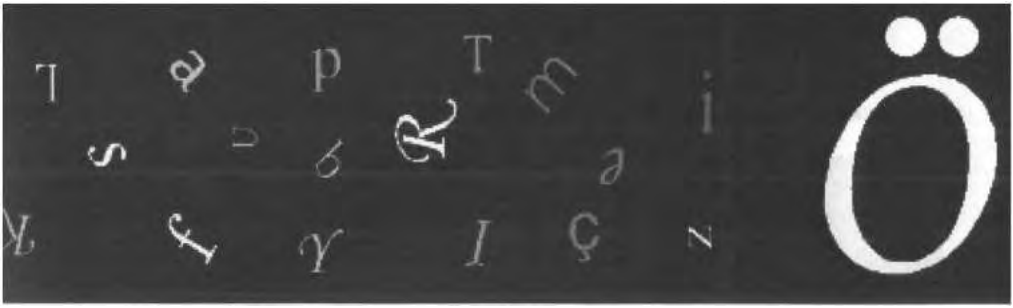
DENEME: *Düşündüğüm Gibi* (1957).

OYUN: *Medea* (2 perde manzum tragedya, 1963).

ÇEVİRİ: *Andromak* (tragedya, Jean Racine'den, 1963).

HAKKINDA: Gültekin Sâmanoğlu / Munis Faik Ozansoy (Hisar, sayı: 15, 1.7.1951) – Munis Faik Ozansoy'u Anarken (Hisar, Mart 1978), Muhtar Körükçü (Varlık, 15 Temmuz 1963) – Hisar (1 Ekim 1971), Osman Nebioğlu / Türkiye'de Kim Kimdir (1962), Baki Süha Ediboğlu / Bizim Kuşak ve Ötekiler (1968), Oyhan Hasan Bıldırki / "Yakınma" ve Munis Faik Ozansoy (Hisar, sayı: 69, Eylül 1969), Muzaffer Uyguner (Varlık, 1 Ocak 1969), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), İsmail Parlatır / Türk Ansiklopedisi-Munis Faik Ozansoy (c. 26, fas. 204, s. 2), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s. 400), Taha Toros / Mâzi Cenneti I (2. bas. 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Halil Soyuer / Şair Dostlarım (2004).

OZANTÜRK
Bkz. DURBİLMEZ, Bayram

ÖBEK, Ali İhsan

Araştırmacı-yazar. 1968, Şanlıurfa doğumlu. İlk ve ortaokulu Şanlıurfa'da tamamladı. 1991'de Trakya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Aynı yıl Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalında araştırma görevlisi oldu. *Divan Şiirinde Dinî ve Sosyal Konulu Rubailer* adlı bir eseri basıldı.

ÖCAL, F. Cemal Oğuz

Şair (D. 1913, İncesu / Seydişehir / Konya - Ö. 4 Aralık 1971, İstanbul). Seydişehir Merkez İlkokulunu bitirdikten sonra Konya ve İstanbul İlköğretmen okullarında okudu. Gazi Terbiye Enstitüsü Pedagoji Bölümü mezunu. Uzun bir süre Eskişehir'de olmak üzere Anadolu'nun çeşitli şehirlerinde öğretmenlik yaptı. Mayıs 1944'te Turancılık davasında yargılananlar arasında yer aldı, sonuçta aklandı.

Eskişehir gazetesinde yazarlık, Şeker Fabrikasında puantörlük, Seyitgazi Toprak Mamulleri Ofisinde memurluk, Seydişehir ve Konya bölge müdürlüklerinde mümeyyizlik gibi işlerde çalıştı. 1947 yılında İstanbul'a döndü ve öğretmenlik mesleğini sürdürdü. Millî duyguları dile getiren şiirleriyle tanınmıştır.

ESERLERİ (Şiir):

Yurttan Sesler (1939), *Türk Geliyor* (1944), *Ata Sevgisi* (1946), *Savulun Kızıllar, Gençlik Geliyor* (1949), *Türk Çocuklarına Millî Şiirler* (1951), *Her Şey Vatan İçin* (1953), *Kıbrıs'a Seferim Var* (makaleler ve şiirler, 1958), *Ramazan Şiirleri* (1960), *Eyüp Sultan'ı Ziyaret* (1960), *Olan Oldu Bizlere* (1960), *Yavrularımıza Okul ve Bayram Şiirleri* (1960), *Vatan Bahçemizden Sesler* (1967), *Bir Millet Şahlanıyor* (1968).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1990), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

FAZLIOĞLU CEMAL OĞUZ ÖCAL

KIBRIS'A DÂVET

Gönüllerde bir su gibi çağlayıp,
Hak yolunda serden geçelim, dostlar!..
Kalemleri kılıç gibi zağlayıp,
Kızıllara kefen biçelim, dostlar!..

Pervânız yok fırtınadan, boradan,
Bizi böyle yaratmıştır Yaradan,
Korkaklar sıyrılıp çıksın aradan,
"ÜLKÜ ERLERİ"ni seçelim, dostlar!..

Kalmış "YAVRU VATAN" ağyâr elinde,
Dolaşır adımız nâmerd dilinde,
Gelin, ALLAH, MİLLET, VATAN yolunda:
Sunulan ağuyu içelim, dostlar!..

O kuduz Makaryos vız gelir bize,
Afkurdukça kuvvet, hız gelir bize,
Üç yüz bin KIZIL RUM az gelir bize,
Yeter ki bir cihâd açalım, dostlar!..

Hazırdır bu cenge her zaman ÖCAL,
Kalbinde îman var, dizinde mecâl,
Umut çiçekleri açarken dal, dal,
Kuş gibi Kıbrıs'a uçalım, dostlar!..

(*Kıbrıs'a Seferim Var*, 1958)

ÖCAL, Mehmet H.

Şair. 1935, Urfa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Urfa'da gördü. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra Ankara Üniversitesi Veterinerlik Fakültesini bitirdi. Et ve Balık Kurumu Urfa Et Kombinasında müdür yardımcılığı, Amasya'da ise müdürlük yaparak emekliye ayrıldı. Tarihî konularla ilgilenerek. Urfa tarihi hakkında araştırmalar yaptı. Şiirlerini de tarihî konularda yazdı. Ürünleri birçok gazete ve dergide yer aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Özellikleri ve Güzellikleriyle Çiğköftemiz* (1997).

ŞİİR: *Bahar taşıyan Kervanlar* (1997).

HAKKINDA: S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri - Cumhuriyet Dönemi (1998).

ÖCAL, Mustafa

Din eğitimi araştırmacısı. 1949, Darıcı köyü / Yozgat doğumlu. İlköğrenimini köyünde yaptıktan sonra bir yıl Kur'an kursuna devam etti. Daha sonra Yozgat İmam Hatip Okulunu (1969), Kayseri Sümer Lisesini (1971), Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsünü (1974) bitirdi. 1974'ten itibaren iki yıl Artvin / Hopa'da ve Bursa'daki orta dereceli okullarda öğretmenlik yaptı. 1977'de Bursa Yüksek İslâm Enstitüsüne Pedagojik Formasyon Dersleri asistanlığına atandı. 1982'de Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine geçti. Doktorasını *"XIV. Yüzyıl Osmanlı Kültüründe Tasavvuf ve İslâmiyet Bütünlüğü"* konulu teziyle (1983) tamamladı. 1989'da aynı üniversitede Din Eğitimi Anabilim Dalında yardımcı doçent oldu. Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde Din Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığı ve öğretim üyeliği yaptı.

Makaleleri, 1996 yılından itibaren *UÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, MEB Din Öğretimi, Din Eğitimi Araştırmaları, Nesil, Millî Kültür, Arayış ve İslâm, Diyanet, İslâm'ın İlk Emri Oku, Türkiye Kültür ve Sanat Yıllığı, Kadın ve Aile* dergileri ile *Zaman* ve *Yeni Şafak* gazetelerinde yayımlandı. Uluslararası dergilerde de makaleleri yayımlandı ve değişik sempozyumlara katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Türk Millî Eğitiminde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersleri* (Raşit Küçük ile, 1993), *İmam-Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları* (1994), *15. Millî Eğitim Şûrası ve Okullarımızda Din Eğitimi ve Öğretimi* (1996), *Din Bilgisi Dersleri İçin Yeni Bir Müfredat Programı* (1998), *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (M. Emin Ay ile, 1998), *Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar* (1999), *İlköğretim Okullarında Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi ve Öğretim Yöntemleri* (2003), *Eğitimde Rehberlik* (2004), *Din ve Ahlâk Eğitim Öğretimine Yeni Yaklaşımlar* (H. Ayhan ve H. Hökelekli ile, 2005).

YAYINA HAZIRLAMA: *1930'lardan Günümüze Bursa'da Dinî Hayat: Gördüklerim -Duyduklarım - Yaşadıklarım / Hatıralar* (Bayram Sarıcan, 2003), *Bulgaristan'dan Türkiye'ye Rumeli'den Bursa'ya Hayatım ve Hatıratım* (Ali Öztürk, 2004).

Ayrıca ilk ve orta dereceli okullar için ahlâk ve din kültürü ders kitapları vardır.

Hasan Basri Öcalan

ÖCALAN, Hasan Basri

Tarih araştırmacısı. Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1985) mezunu. Yüksek lisansını 1992 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"B 97/302 Nolu Bursa Şer'iyye Siciline Göre Bursa'da Hayat (Sosyal ve Dinî)"* teziyle tamamladı. Doktorasını 1999 yılında aynı yerde *"XVII. Yüzyılda Bursa'da Tasavvuf Kültürü"* teziyle yaptı. Çalışmalarını aynı öğretim kurumunda genel Türk tarihi öğretim görevlisi olarak sürdürdü.

Makaleleri, 1997'den itibaren *Bursa Defteri, Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi* dergileri ile ortak kitaplarda yer aldı.

ESERLERİ:

Bursa'da Tasavvuf Kültürü "XVII. Yüzyıl" (2000), *Balkanlar'daki Türk Kültürü'nün Dünü-Bugünü-Yarını* (Uluslararası Sempozyum [26-28 Ekim 2001] Bildiri Kitabı, yay.haz., 2002).

ÖGEL, Bahaeddin

Tarihçi (D. 1924, Elazığ - Ö. 7 Mart 1989, İstanbul). Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (1945) mezunu. Doktorasını Alman profesör W. Eberhard'ın yanında (1947) tamamladı. 1956'da doçent, 1964'te profesör oldu. Orta Asya Türk tarih ve medeniyeti alanında yaptığı araştırmalarla tanınındı.

ESERLERİ:

Türk Mitolojisi, Türk Devlet Anlayışı, İslâmiyet'ten Önce Türk Kültür Tarihi, Büyük Hun İmparatorluğu Tarihi, Sinoloji'urcica (Çince ve Türkçe), *Türk Kültür Tarihine Giriş* (9 cilt, 1977-89), *Çingiz Han'ın Türk Müşavirleri* (2002).

ÖGER, Eylül Demet

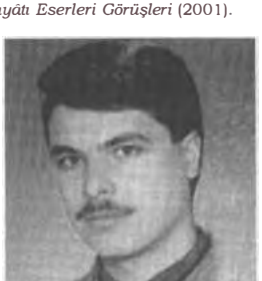
Bkz. DEMET EYLÜL

ÖGKE, Ahmet

Tasavvuf tarihçisi. Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1992) mezunu. Yüksek lisansını (1994) Selçuk Üniversitesi SBE'de, doktorasını (2000) Marmara Üniversitesi SBE'de tamamladı. *"Kur'an'da Nefs Kavramı"* başlıklı yüksek lisans tezi ile *"Yiğitbaşı Veli Ahmed Şemseddîn-i Marmaravî: Hayâtı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri"* başlıklı doktora tezini hazırladı. Çalışmalarını Yüzüncü Yıl Üniversitesinde öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Makaleleri; *İlim ve Sanat, Yeni Türkiye, Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi, Tasavvuf, Kubbealtı Akademi Mecmûası, Hacı Bektaş-ı Veli Araştırma Dergisi, EKEV Akademi, Dinî Araştırmalar, İslâmî Araştırmalar* adlı dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *Kur'an'da Nefs Kavramı* (1997), *Ahmed Şemseddîn-i Marmaravî: Hayâtı Eserleri Görüşleri* (2001).

Ahmet Öğke

ÖĞDEVİN, Halil Recai

Şair (D. 1871, Manastır - Ö. 1955, İstanbul). Manastırlı Recai Bey adıyla tanınmıştı. İlk ve ortaöğrenimini Manastır'da yaptıktan sonra İstanbul'a giderek Harbiye Mektebini (Harp Okulu) bitirdi. Orduda görev yaptı. Emekliliğinden (1919) sonra Devlet Demiryolları, İstanbul Belediyesi ve Türk Petrolde çalıştı. Şiirleri *Nilüfer* dergisinde yer aldı. Şiirlerinin bir bölümü ve yaşamöyküsü, ölümünden sonra oğlu Mithat Recai Öğdevin tarafından *Babam Manastırlı*

Mustafa Öcal

Hilal Recai Bey'in Şiirleri (1978) adlı kitapta yayımlandı.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1976-98), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖĞÜN, Aslıhan

Toplumbilimci. 10 Ekim 1964, İstanbul doğumlu. TED Ankara Koleji (1983), Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1987) mezunu. Yüksek lisans (1990) ve doktora (1996) çalışmalarını aynı bölümde tamamladı. 1990 yılında sosyolog olarak Başbakanlık GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığında göreve başladı. Bir yıl sonra Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde araştırma görevlisi oldu. 1997-2000 yılları arasında Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü bölüm başkan yardımcılığı görevinde bulundu. Çalışmalarını 1998'den itibaren aynı bölümde yardımcı doçent unvanıyla öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Aslıhan Öğün

Aile ve kadın sorunlarına ilişkin makaleleri; *HÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *Polis Bilimleri Dergisi* vb. dergiler ile ilgili kuruluşların düzenlediği bilimsel toplantıların bildiri kitaplarında yayımlandı.

ESERLERİ:

Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadın Suçluluğu (Tülin İçli ve Nilüfer Özcan Demir ile, 1995), *Türkiye'de Kadın Sendika İlişkisi: Sendikalılaşma ve Örgüt İçi Temsil* (Aylin Özman ile, 1998), *Türkiye'de Cezaevlerindeki Rehabilitasyon Faaliyetleriyle ilgili Sosyolojik bir Analiz* (Tülin İçli ile, 1999), *Türkiye'de Kadın Suçluluğunun Çeşitli Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Belirleyicileri* (Tülin İçli ile, 2000).

ÖĞÜT, Cemal

Bkz. ALASONYALI HACI CEMAL

ÖĞÜT, Gündüz

Öykü yazarı. 1966, Ankara doğumlu. 1987 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Devlet Konservatuarı Keman Bölümününden mezun oldu. İzmir Devlet Senfoni Orkestrasında keman sanatçısı olarak çalıştı. Bu görevinin yanı sıra roman, öykü, derleme ve araştırma alanında çalışmalar yaptı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Işığa Yolculuk* (Sunuş: Ergün Arıkdal, 1996), *Masal Dağı'nın Sırrı* (2005), *1002. Gece Masalları* (fantastik öykü, 2005).

DERLEME: *Kehanetler ve Kahinler* (Elvan Öğüt ile, 1997), *Rüyalarınızdan Yararlanın* (2001), *Tarih Boyunca Gerçekleşen ve Gerçekleşmesi Beklenen Kehanetler ve Kahinler* (Elvan Öğüt ile, 2000).

ROMAN: *Şafağı Getirenler* (2000), *Nehrin İki Yakası* (2003).

ÖĞÜT, Salim

İslâm hukuku araştırmacısı. 1956, Tokat doğumlu. 1973 yılında Tokat İmam Hatip Okulunu, 1977'de İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünü bitirdi. 1983 yılında yüksek lisansını, 1988 yılında doktorasını Suudi Arabistan Mekke Ümmü'l-Qura Üniversitesinde tamamladı. 1989 yılında Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisinde telif uzmanı olarak göreve başladı. 1993'te Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine, 1995'te ise Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesine geçti. 1997'de doçent oldu. *TDV İslâm Ansiklopedisi* ve *İslâm'da İnanç İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi* için maddeler yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *İslâm Hukuk Metodolojisinde Haber-i Vahidin Kaynak Değeri* (2003), *Hikmetle Ta'lil Problematiğinin İlmi Değeri ve Aktüel Anlamı* (2003).

ÇEVİRİ: *Zâdu'l-Meâd* (İbn Kayyım el-Cevziyye'den, 4. cilt Vecdi Akyüz-Ali Vasfi Kurt'la; 6.cilt Mehmet Erdoğan-Şükrü Özen'le, 1990), *İslâmi Hayat* (İzzeddin Belik'ten,, İbrahim Cücük-Vecdi Akyüz ile, 4 cilt, 1992), *Osmanlı Fethi ve 15-16. Asırlarda Bosna Hersek'te (Yugoslavya) İslâm'ın Yayılışı* (Muhammed Niyaz Şükriç'ten).

Salim Öğüt

A. Ziya Öğütcen

ÖĞÜTCEN, A. Ziya

Şair ve yazar. 1943, Amasya doğumlu. Yeşilırmak İlkokulu (1955), Amasya Lisesi (1964), Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Yüksek Okulu (1971) mezunu. Bir kamu bankasında çalışarak 1994'te emekliye ayrıldı. Hayatını ve çalışmalarını Dikili'de devam ettirdi.

Lise yıllarında beş arkadaşı ile birlikte *Merhaba* adlı bir sanat dergisi çıkardı. Memurluk yıllarında çalıştığı yöre gazetelerinde değişik adlar altında siyaset ve ekonomi konulu köşe yazıları yayımladı. 1991 Yunus Emre Yılı, Dünya Tiyatrolar Gününde bir dernek adına Recep Bilginer'in *Yunus Emre* adlı oyununu müzikal olarak sahneye koydu. Bu çalışmalarını tiyatrosu olmayan yörelerde her yıl 27 Mart Dünya Tiyatro Günü'nde gelenek haline getirdi. 1999'dan itibaren *Dikili Ekin* adlı bir dergi çıkardı; bu dergide seyahat notları ve sanat üzerine yazılar yazdı. 2000 yılından itibaren Bergama'da şiir etkinlikleri düzenledi.

"*Sanat söz konusu olduğunda A. Ziya Öğütcen son derece titiz, zor beğenir, oldu bittilere iltifat etmeyen, kılı kırk yaran, taviz vermeyen bir kişilik yapısına sahiptir. O, her şeyin dört başı mamur ve mükemmel olmasını ister.*" (Ali Abdülkerimoğlu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Şarkısı Biten Sokak* (1997), *Sevgi Çiçekleri* (2001), *Özgür ve Barış İçin* (2005).

ANI-ÖYKÜ: *Karadut'tan Hikâyeler* (2005).

OYUN: *Muzaffer Tayyip Uslu* (2005).

HAKKINDA: İbrahim Yeşiltan / Şiir Dinletisine İlgi (Bursa Olay, 23.11.2000), Tuncel Yılmaz / Şairler Dikili'de Buluştu (Yankı / Turgutlu, 26.11.2000), Ali Abdulkerimoğlu / Ali Ziya Öğütcen ve Kitapları (Anadolu / Simav, 22.12.2000), Mustafa Arıgümüş (Simav'ın Sesi, 2.4.2001), İ. Halil Aycan / Dikili'de Bir Şölen (Metropol / Gaziantep, 3.11.2001), Şemsinur Bektaş / Taşra Dergileri Çözüm Arıyor (Zaman, 9.10.2001), Ali Bilgiç / Dikili'de Şairler

Şöleni (Yörem / Bursa, 30.10.2001), Dr. Azize Aktaş / Neden Yerel Dergi (2002), Serkan Gecim / Maki Şiir Şöleni (Tarsus Haber, 23.10.2003), Mine Bahçeci / Şiir Şöleninde Buluşalım (Haberci / Mersin, 25.10.2003), İsa Kayacan (Yeni Gün / Burdur, 18.6.2005).

ÖĞÜTÇEN, Baba Salim

Halk ozanı (D. 15 Mart 1887, Debbâğhâne [Tabakhane] / Trabzon – Ö. 29 Aralık 1956, İstanbul). Baba ve Âşık adlarıyla da anıldı. Mahalle mektebinde Kur'an okumayı, ilmihali, tecvidi ve hattatlığı öğrendi. Dayısı Osman Efendi'den birkaç ay yazı dersleri aldı. Trabzon'da ve göçmen olarak bulunduğu yerlerde dükkânlar açarak attarlık, tatlıcılık, çörekçilik, ekmekçilik, mumculuk ve hatta fişekçilik gibi çeşitli işlerle uğraştı. Belediye Tanzif (Temizlik İşleri) memurluğu, Asri Mezarlık memurluğu gibi resmî görevlerde de bulundu.

Daha küçük yaştayken kafiyeli söz söylemeye meraklıydı. Aruz ölçüsünün bazı kolay vezinlerinde de yazsa da daha çok hece ölçüsünü kullandı. Saz çalmakta ustaydı. Şiirleri; gazel, destan, koşma ve manilerden oluştu. Çeşitli olayları konu alan mizahî, ancak hiciv sayılmayacak şiirleri ile Cumhuriyet'in kuruluşu, Hatay'ın anavatana katılması, Atatürk'ün ölümü gibi olaylar üzerine söylediği pek çok şiiri vardır. Çoğu mizahi şiirleri Trabzon'da çıkan *Yeni Yol* ve *Halk* gazetelerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

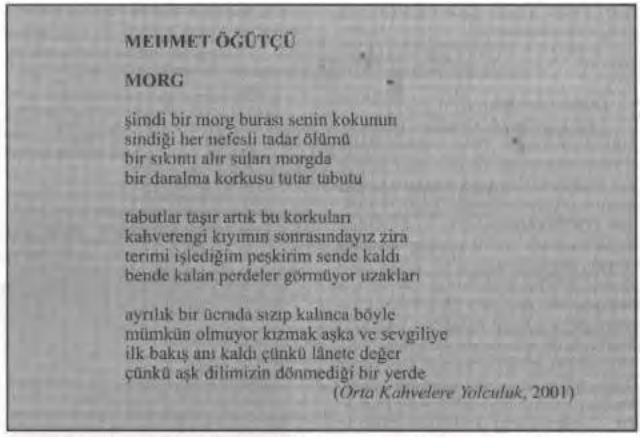
Baba Salim (1930), *Baba Salim Hayatı ve Şiirleri* (1946).

HAKKINDA: Hamâmi-zâde İhsan / Hamsi-nâme (1928)- Baba Salim (1930), Nesib Yağmurdereli / Baba Salim Hayatı ve Şiirleri (1946), Trabzon İl Yıllığı (1967), Ömer Akbulut / Trabzon Meşhurları Bibliyografyası (1970), Cumhuriyetin 50. Yılında Trabzon (1973), Mahmut Gologlu / Trabzon Tarihi (1975), Murat Yüksel / Türk Edebiyatında Hamsi (1989), Mustafa Duman / Baba Salim'in Ölüm Tarihi ve Eserleri Üzerine (1990), Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2 - Cumhuriyet Dönemi (1993).

ÖĞÜTÇÜ, Mehmet

Şair. 3 Kasım 1972, Beyşehir / Konya doğumlu. Beyşehir İmam Hatip Lisesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1998) mezunu. Çalışmalarını İstanbul'da serbest avukatlık yaparak sürdürdü. Şiirlerini *Dergâh*, yayın kurulunda olduğu *Merdiven*, *Kırklar* dergilerinde yayımladı. *Orta Kahvelere Yolculuk* (2001) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 4.3.1999), TBE Ansiklopedisi (2. bas. c. 2, 2003).

MEHMET ÖĞÜTÇÜ

MORG

şimdi bir morg burası senin kokunun
sindiği her nefesli tadar ölümü
bir sıkıntı alır suları morgda
bir daralma korkusu tutar tabutu

tabutlar taşır artık bu korkuları
kahverengi kıyının sonrasındayız zira
terimi işlediğim peşkirim sende kaldı
bende kalan perdeler görmüyor uzakları

ayrılık bir ücrada sızıp kalınca böyle
mümkün olmuyor kızmak aşka ve sevgiliye
ilk bakış anı kaldı çünkü lânete değer
çünkü aşk dilimizin dönmediği bir yerde

(*Orta Kahvelere Yolculuk*, 2001)

ÖĞÜTMEN, Yahya Sezai

Eğitimci (D. 1870, Çanakkale – Ö. 29 Mart 1943, Ankara). Çanakkale Rüştiyesinde orta, Mülkiye Mektebinin idadi kısmında lise öğrenimi gördü. 1893'te Mülkiye (Siyasal Bilgiler Okulu)'nin yüksek kısmını bitirdi. Kasım 1893'te Mabeyn (Yıldız Sarayı) 3. Kâtipliğine atandı. II. Abdülhamid'in tahtan indirilmesinden sonra açıkta kaldı. *Doğru İmlâ Elifbâsı* (1922) adlı eseri basıldı.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

ÖKÇESİZ, Hayrettin

Hukukçu, şair. 5 Aralık 1953, Aksaray doğumlu. Aksaray Lisesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Adalet Bakanlığının bursuyla öğrenci olarak Göttingen Üniversitesinde (Almanya) sorumluluk hukuku alanında doktora yaptı. Bu yıllarda hukuk felsefesi ve sosyolojisi derslerine ve seminerlere katıldı. 1984 yılında Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalında yardımcı doçent olarak göreve başladı, 1993 yılında doçent oldu. 1999 yılı güz dönemine kadar bu kurumda öğretim üyeliği yaraka profesörlüğe yükseldi. Çalışmalarını Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Hukuk felsefesi ve sosyolojisi alanlarında telif ve çeviri çalışmaları yaptı. Aylık hukuk dergisi *Argumentum*'un sahibi ve yazı işleri sorumlusu sıfatıyla 28. sayısına kadar yayımına katıldı. *Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arşivi HFSA* adlı bir kitap-dergi ile yayın dizisinin yönetmenliğini yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yüz Toprak Şiir* (1998).

DERLEME: *Çağdaş Hukuk Felsefesi ve Hukuk Kuramı İncelemeleri, Düşünce Özgürlüğü, Hukuk Devleti, Sivil İtaatsizlik*.

HAKKINDA: Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

ÖKÇÜN, Gündüz

Hukukçu. 24 Haziran 1936, Eskişehir doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1958) mezunu. Bitirdiği fakülteye devletler hukuku asistanı olarak girdi. 1962'de Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde özel hukuk alanında doktora yaptı. Çalışmalarını SBF'de devletler hukuku öğretim üyeliği yaparak sürdürdü.

ESERLERİ:

Yabancıların Türkiye'de Çalışma Hürriyeti (1962), *Türkiye'nin Taraf Olduğu Milletlerarası Antlaşmalar Rehberi: 1920-1961* (1962), *Türkiye İktisat Kongresi* (1968), *A Guide to Turkish Treatles 1920-1961* (1962), *Devletler Hususi Hukukunun Kaynakları ve Kamu Düzeni* (1967).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982).

ÖKE, Mim Kemal

Araştırmacı yazar. 1 Aralık 1955, İstanbul doğumlu. Ünlü cerrah Mim Kemal Öke'nin (1884-55) torunudur. İlk ve ortaöğrenimini Şişli Terakki Lisesinde, lise öğrenimini İstanbul Amerikan Kolejinde (1973) bitirdi. Yükseköğrenimini İngiltere Cambridge Üniversitesi İktisat ve Tarih fakültelerinde (1979) yaptı. Doktorasını

Mim Kemal Öke

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde (1981) tamamladı. Aynı üniversitenin Siyasi İlimler kürsüsünde asistan olarak (1980-82) çalıştı. Boğaziçi Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümünde yardımcı doçent (1982), doçent (1984) ve profesör (1990) oldu. İstanbul Beykent Üniversitesinde öğretim üyeliği ve İİBF Uluslararası İlişkiler Başkanlığı (2002-2004) yaptı. Birleşmiş Milletlerde görev aldı (1983-89). Ayrıca TRT'de danışmanlık, senaryo yazarlığı, film yapımcılığı görevlerini yürüttü. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

Ödüllü tekvandoculuğu da olan Öke, 1981 Türkiye Milli Kültür Vakfı Tarih Dalı Ödülünü, 1996 En İyi TV Programı yapımcı ödülünü, *Din-Ordu Gerilimi / Küresel Toplumda Dışlanan Demokrasi* adlı eseri ile Türkiye Yazarlar Birliği 2002 Fikir Ödülünü, yine Türkiye Yazarlar Birliğinin 2004 En Başarılı Kültür Yayını Ödülünü aldı. Kendisine, Türk-Pakistan Dostluğu'na katkılarından dolayı Pakistan'ın devlet nişanı *"Sitare-i Kayd-ı Azam Cinnah"* madalyası (2005) verildi. Ayrıca pek çok nişan ve şükran plaketi sahibidir. *"Duvardaki Kan"* adlı senaryosu televizyon filmi olarak çekildi ve gösterildi (1987). TGRT'de açık oturumlar yönetti.

Değişik alanlardaki makaleleri; *Türkiye Günlüğü, Arab Studies Quarterly, International Journal of Middle East Studies,, Pakistan Journal of Social Sciences, Foreign Policy, Studies in Zionism, Boğaziçi Üniversite-*

MİM KEMAL ÖKE

FELSEFESİZLİK

Batı uygarlıklarının çatışmasının giderek şiddeti barından bir şekilde turmanışı dünyanın (sonu olmasa bile) tükenişini resmetmiyor mu?

Açıkçası, tarih bize kadim uygarlıkların etkileşiminden evrensel yararlar da tahsil edilebileceğini anlatıyor.

Şöyle ki, Haçlı Seferleri ile Batı, sözüm ona Hilal'i yerküresinin burcundan indirmeye kalkıştığı vakit karşısında Ortaçağ'ı aydınlatan bir düşünce ve kültür birikimi vardı. İşte, o potansiyeli Batı orduları kıtalarına taşıyacak. Rönesans ile Reform böyle inşa edilecekti.

Demek ki, biçimi savaş dahi olsa kültürler arası etkileşim eğer tarafların felsefi bir arka plânı varsa, yüksek bir uygarlığın doğuşuna da zemin hazırlayabilir.

Şimdi, sorum şudur:

- Bugün yaşadığımız global gerilim veya türbülanslar, ya da Doğu (bilgeliği) ile Batı'nın (Bilgi Toplumu) nosyonlarının diyalektiğinden küresel bir etik zuhur eder mi?

Yani, unutulmamak için bir ipucunu günümüz uluslararası ilişkiler envanterinden çıkarabilir miyiz?

Başka bir deyişle, bugün Batı ile Doğu'nun arkalarında felsefi bağlamda bir alışveriş zemini var mı?

Batı'da egemen olan Tüketim Toplumu mantığı.

Söz konusu modernliğe karşı ise eleştiren ekoller, postmodernistler, alternatif bir felsefi paradigma ortaya koyamıyorlar.

Batı kendi kimliğini öteki diye addettiğini, nihilist bir yaklaşımla, yok edip, hakim kılma iddiasında.

Öte yandan, Doğu felsefi bir hak ediş yerine nükleer ve canlı bombalardan medet umuyor.

Batı'nın felsefesi, vulger bir pop kültürüne esir edilmiş. Doğu'nun felsefesi ise kutsalını militarize etmekte kalmış.

Ateizm ve felsefeyi inkar

TÜRKİYE'MİZDE ise laikçi İslamcı çekişmesinde ilkinin pozitivizmi felsefeyi ateistleştirmiş, ikinciler ise felsefeyi inkar etmiş.

Felsefe olmayınca içtimai tartışmalar, komplo teorileri ışığında şekilleniyor. Fikir çekilince aradan meydan vuruşmalara kalıyor. Söylemi ise hain ve kafir sendromuna takılı kalıyor.

Argo, küfür, üç noktalı yakalar siyasal jargonu oluşturuyor.

Doğu, felsefenin bilimseli kabulüyle onu sorgulayarak hareket kazanmasına karşı. Batı da felsefenin bir değerler alanına, kültür dünyasına, insanın inanç ortamına açılmasına karşı.

Böyle olunca anlaşamıyoruz; aynı dilden konuşamıyoruz.

Prof. Dr. Kenan Gürsoy, gerçi Türkiye düzleminde acaba "bir felsefe geleneğimiz var mı?" diye soruyor (Etkileşim Yay, 2006) ama ben bunu 'Felsefenin Sonu mu?' diyerek küreselleştirip, genişletmeyi hatırı getirtmek istiyorum.

Değerli alim Gürsoy şöyle yazıyor:

- Türkiye'de maalesef aklar ve karalar, iyiler ve kötüler diye düşünüyoruz. Benim dilimi konuşmayan, benim üslubumu kullanmayan, benim kavramlarımdan bahsetmeyen, benimi inançlarımdan olmayan insan, adeta olmaması gereken insan olarak düşünülüyor. İnsanlar arasında, iletişim ve onu kabullenme problemi var.

Bu kanıyı pekala genelleştirip, Küresel Toplum'un temel açmazı olarak değerlendirebilirsiniz.

Giderilmesi için ne yapmak lazımdır?

Onu da bir başka yazıya bırakalım.

(*Halka ve Olayları Tercüman*, 14 Mart 2006)

si Dergisi Arab Historical Review for Ottoman Studies, Türk Tarihi Dergisi, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Türkiye Çocuk, Türk Yurdu, Türk Yurdu, Laghova pek çok dergi, yıllık, ortak ve armağan kitaplarda yayımlandı. Ayrıca *Tercüman, Türkiye, Zaman* gazetelerinde yazılar yayımladı ve ansiklopedilere maddeler yazdı. Yurtiçinde ve yurtdışında çeşitli yerlerde konferanslar verdi ve sempozyumlarda bildiriler sundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *II. Abdülhamit, Siyonistler ve Filistin Meselesi* (1981), *Siyonizm ve Filistin Sorunu 1880-1940* (1982), *II. Abdülhamit ve Dönemi* (1983), *İngiliz Belgelerinde Lozan Barış Konferansı* (1983), *Armenians in the Ottoman Empire and Modern Turkey* (1984), *Vambery: Belgelerle Bir Devletlerarası Casusun Yaşam Öyküsü* (1985), *Ermeni Meselesi 1914-1923* (1986), *İngiliz Ajanı E. W. C. Noel'in Kürdistan Misyonu / 1919* (1989), *Unutulan Savaşın Kronolojisi / Kore 1950 - 1953* (1990), *Hilafet Hareketleri* (1991), *Saraydaki Casus* (1991), *Musul-Kürdistan Sorunu 1918-1926* (1995), *Bilinmeyen Tarihimiz* (1996), *Türk Dünyası* (1997), *Bilgi Çağı ve Türkiye* (1999), *Geçiş Sürecinde Orta Asya Türk Cumhuriyetleri* (1999), *Mustafa Kemal Paşa ve İslâm Dünyası / Hilafet Hareketi* (2000), *Siyonizmden Uygarlıklar Çatışmasına Filistin Sorunu* (2002), *Küresel Toplum* (2002), *Din-Ordu Gerilimi - Küresel Toplumda Dışlanan Demokrasi* (2002).

ROMAN: *Günbatımı* (1991), *Kızılelma / Sürgündeki Sevda* (1993), *Yaşanmamış Anılar* (1993).

ÖKMEN, Necdet

Yazar, siyaset adamı (D. 1924, İstanbul – Ö. 17 Mayıs 1995). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1948) mezunu. Serbest avukat olarak çalıştı. CHP örgütüne girerek politikaya atıldı. Bu partinin listesinden IV. Dönemde İstanbul Milletvekili seçilerek Meclis'e girdi. 1979'da emekli olduktan sonra *Somut* (1979-81, 26 sayı) dergisini çıkardı.

Hikâyeleri *Somut*'tan önce *Varlık* ve *Yeni Dergi* ile *Yeni İstanbul* gazetesinde yayımlanmıştı. Türk öykücülüğünü 1950-60 yılları arasındaki modernleşme döneminin öykü yazarları arasında değerlendirildi.

ESERLERİ:

OYUN: *Evlere Şenlik* (Devlet Tiyatrosunda sahnelendi).

HİKÂYE: *Köpeğin Biri.*

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ÖKSÜZ, Adnan

Gazeteci-yazar. 1964, Erzincan doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul ve Erzincan'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulundan mezun oldu (1991). Gazeteciliğe 1987 yılında *Zaman*'da başladı. On yıl parlamento muhabirliği yaptı. Bir süre *Aksiyon* dergisinin Ankara temsilciliği görevini üstlendi. Daha sonra çalışmalarını *Aksiyon*'un İstanbul'daki merkezinde sürdürdü. "Seçim Sistemleri" konulu araştırması Çağdaş Gazeteciler Derneği Araştırma Ödülüne layık görüldü. İlk kitabı *Siyasette Arka Oda Manzaraları Tık Sesi*, 2004'te yayımlandı.

Enis Öksüz

ÖKSÜZ, Enis

İktisatçı, siyaset ve devlet adamı. 1946, Tarsus / İçel doğumlu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi mezunu. Doktorasını aynı fakültede tamamladı. Başbakanlık ve Ulaştırma Bakanlığı müşavirliği, Etibank Yönetim Kurulu üyeliği, Yüksek Hakem Kurulu üyeliği, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi öğretim üyeliği görevlerinde bulundu. 18 Nisan 1999'da yapılan seçimlerde MHP listesinden milletvekili seçilerek TBMM'ye girdi. 57. Hükümet döneminde Ulaştırma Bakanı olarak görev yaptı. *Türk Gençliğine Sesleniş* adıyla yayımlanmış bir eseri vardır.

HAKKINDA: Hüdavendigar Onur / Türk Sağı Sözlüğü (2001).

ÖKSÜZ, Şükrü

Şair. 1 Ocak 1951, Aydın köyü / Bozdoğan / Amasya doğumlu. Albeni Akçay takma adını da kullandı. İlkokulu köyünde, ortaokulu Bozdoğan'da, liseyi Nazilli'de okudu. Ege Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulundan mezun oldu. Bornova Sümerbank Müdürlüğü ile İzmir Sağlık Müdürlüğünde görev yaptı. Aydın İl Sağlık Müdürlüğünde Personel Şube Müdürü olarak çalıştı. Aydın Yazarlar ve Şairler Derneğinin kurucuları arasında yer aldı ve bu derneğin başkan yardımcılığı görevini üstlendi.

Şiir ve düzyazıları; *Çağrı, Yeşil Bornova, Batı Trakya, Şafak* (Yunanistan), *Yeni Ege, Ozan, Halkın Sesi* (Aydın), *Orta Doğu, Bizim Anadolu, Sımav Anadolu, Yeni Kıroba, Sevgi Yolu, Büyük Kurultay, Tutanak, Yağmurun Sesi, Ergenekon, Kurultay* ve *Türkiye* gibi gazete ve dergiler ile *Sevgi Yolu Şairler Antolojisi 2002-2003* gibi on beş kadar antolojide yayımlandı. *Gazete Hürsöz Şairler Antolojisi*'ni (2002 ve 2003) hazırladı.

"Şükrü Öksüz, çalışkan, üretken bir kültür ve gönül adamıdır. Kimi yerde yazdıklarını yaşıyordur. Yüreği sevgi dolu bir ozandır. Şiirlerinde genel olarak Türk Halk Edebiyatına uygun olarak çarpıcı dizeler görüyoruz. Kimi zaman Aşık Yunus, kimi zaman Karacaoğlan, kimi zaman Aşık Veysel gibi yazıyor. Zengin uyaklı, düzenli bir hece ölçüsü ile yazmayı yeğ tutuyor." (Abdülkadir Güler)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gözümdesin* (2001), *Sevgi Pınarı* (2002), *Evrensel Sevgi* (2003), *Sevgi Işığı* (2004), *Sonsuz Sevgi* (2005).

DENEME: *Kelimeler Dile Geldi* (2004).

ANTOLOJİ: *Hürsöz Şairler Antolojisi* (2002, 2003, 2004).

Şükrü Öksüz

ŞÜKRÜ ÖKSÜZ

BİLMEM

Adın gibi sen de şakrak ve şensin
Başka bir güzelin adını bilmem
Yürekten sevdiğim tek güzel sensin
Başka bir güzelin yadını bilmem.

Aylarca ben senin göğsünde yattım
Mutlu günlerime mutluluk kattım
Gerçek olan aşkı ben sende tattım
Başka bir güzelin tadını bilmem.

Benmişim gerçekten aşkınla yanan
Olmuştun sen bana yürekten canan
O kadar mesuttuk seninle inan
Başka bir güzelin şadını bilmem.

HAKKINDA: Abdülkadir Güler / Şükrü Öksüz ve Şiirleri (Yeni Söke, 31.5.2001, 31.10.2001) - (Sevgi Yolu, 2001), - Ünal Şöhret Dirlik / Gözümdesin (Yeni Söke, 31.5.2001) - (Fethiye gazetesi, 24.9.2003), Şükrü Kacar / Evrensel Sevgi ve Şükrü Öksüz (Sevgi Yolu, Temmuz-Ağustos 2001) - (Nurhak gazetesi, Elazığ, 4.8.2003), Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (2002, 2003), Gazete Hürsöz Şairler Antolojisi (2003), Şair Müdür'ün 3. Kitabı Çıktı (Ses gazetesi, 20.6.2003), Ahmet Sargın (İleri gazetesi -Yozgat, 17.7.2003) - Kitaplar Arasından (İleri gazetesi, Yozgat, 22.11.2005, 21.8.2004), İsa Kayacan (Tekirdağ İnan gazetesi, 20.12.2004) - Van Postası, 2.12.2004).

ÖKSÜZ, Veysel

Şair (D. 1927, Yarma bucağı / Konya – Ö. 15 Şubat 1993). Şiirlerinde Öksüz mahlasını kullandı. İlköğrenimini Yarma ve Konya'da tamamladı. Sanat Okulunun ikinci sınıfındayken eğitimini yarım bırakarak bir kaynakçının yanında çıraklık yaptı. Bir arkadaşıyla ziraat makineleri üreten bir atölye açarak pulluk imalatçılığı yaptı. Konya'da Mevlâna Türbesi'nin karşısındaki Üçler Mezarlığında gömülüdür.

1975-84 yılları arasında yazdığı şiirlerini *'Nazmlar'* adı altında fotokopi yoluyla çoğaltarak dostlarıyla paylaştı. Tercümesini 7+7=14'lü hece ölçüsüyle 21 Ocak 1981'de tamamladığı Mevlânâ'nın 4003 beyitten oluşan *Mesnevî*'sinin 1. cildi ile şerhi ve kendi şiirlerinden oluşan üç eseri yayımlandı. Veysel Öksüz'ün, hayatı ve eserleri hakkında Emine Yeniterzi tarafından yapılan geniş kapsamlı araştırması, *Mevlâna Âşığı Konyalı Bir Şair Veysel Öksüz ve Şiirleri* (2006) adıyla yayımlandı.

"Şiirlerinin bir kısmı didaktik, bir kısmı da liriktir. Didaktik şiirlerde dinî ve ahlâkî öğütlere, kendi hayat tecrübelerine, dinî ve tasavvufî konuların yanına yer vermiş; lirik şiirlerde ise ilâhî aşkı, hasretten duyduğu acıları dile getirmiştir.

"Sonuç itibariyle Veysel Öksüz, mektepli olmamanın getirdiği bazı eksikler dışında usta bir şairdir. Duygu ve düşüncelerini şiir aracılığıyla vermekte son derece başarılıdır." (Emine Yeniterzi)

Veysel Öksüz

VEYSEL ÖKSÜZ

ÂFETLE

Diyâr-ı dosta varılmaz bu tarz u hâletle
O bâb-ı devlet açılmaz bu eski âfetle

Nedir bu âh u figanlar nedir bu gözdeki nem
Visâl-i yâre erilmez bu gam kasavetle

Kemâl-i aşk ile bir gün geçince kendinden
Eder bu müşkülü âsân o yâr inâyetle

Üzülme nâz ile cânan tegâfül ettikçe
Ümîdi kesme nigârdan sakın cehâletle

Şikâyet eyleme Öksüz firâk-ı süzandan
Zaman zaman yine mest ol hayâl-i âfetle

(Emine Yeniterzi / *Mevlâna Âşığı Konyalı Bir Şair Veysel Öksüz ve Şiirleri*, 2006)

HAKKINDA: Kâmil Uğurlu / Dr. Kâmil Uğurlu ile Salı Sohbeti (Yeni Konya, 23.2.1993), Mim Kemal Öke / Tarihin Süzgecinden (Türkiye, 28.8.1993), Emine Yeniterzi / Mevlânâ Âşığı Konyalı Bir Şair: Veysel Öksüz (Yedi İklim, Aralık 1994) - Mevlâna Âşığı Konyalı Bir Şair Veysel Öksüz ve Şiirleri (2006).

ÖKSÜZOĞLU (Sevinç), Emine

Şair ve yazar. 20 Ocak 1974, Şahinbey / Gaziantep doğumlu. Gaziantep Nezihe Osman Atay İlköğretim Okulu (1985), İsmet Paşa Lisesi (1992) mezunu. Lise eğitiminin ardından tiyatro üzerine eğitim gördü. Barış Tiyatrosu kurucuları arasında yer aldı. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Onat Kutlar Sahnesinde yedi yıl tiyatro oyunculuğu ve sahne sanatları alanında görev yaptı. Birçok il, ilçe ve köy okulunda ücretsiz olarak çocuk oyunları sahneledi.

Arkadaşlarıyla 1997 yılında Gaziantep Şair ve Yazarlar Derneğini kurarak başkanlığını üstlendi. Yazı ve şiirleri *Bay* (Kosova), *Ana, Kendi Kültür Kalıtı, Ezgi* (Almanya), *Milliyet Sanat, Anadolu* (Kütahya), *Söylem* (Adana), *Ashur Sanat* gibi ulusal ve yerel çeşitli kültür sanat ve edebiyat dergilerinde, şiir antolojilerinde, TV ve radyo kanallarında yayımlandı. Bazı edebiyat dergilerinin ve yerel gazetelerin sanat yönetmenliğini yaptı. Bazı şiirleri ses ve sinema sanatçısı - bestekâr Gül Kansu tarafından, Türk sanat müziği dalında bestelendi. Eserlerinden bazıları TRT repertuarına alındı. Çalışmalarından dolayı birçok ödüle layık görüldü.

Emine Öksüzoğlu

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sevgiler Günışığında* (1996), *Bahar Tomurcuğum* (1997).

DİĞER: *Yeşil Gözlerinde Kaybolan Dünya* (öykü-düzyazı ve şiir, 1998).

ÖKSÜZOĞLU, Oktay

Şair ve yazar. 24 Aralık 1941, Vadili köyü / Gazi Magosa / Kıbrıs doğumlu. Mehmetçik köyünde başladığı ilkokul öğrenimini Vadili köyünde tamamladı. 1979 yılında İngiltere'de Resmi Enformasyonda Halkla İlişkiler konusunda burslu olarak öğrenim gördü. 1960 yılında Küçük Kaymaklı'da bir yıl ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra 1961 yılında Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığında Türkçe-Rumca-İngilizce dillerinde tercüman olarak devlet memurluğu görevine başladı. KKTC Enformasyon Müdürü görevinde iken emekliye (1990) ayrıldı. 1963-71 yıllarında sırasıyla; Lefkoşa'nın Ermu bölgesinde, Beşparmak dağlarının Bozdağ Bir ve

OKTAY ÖKSÜZOĞLU

MUTLULUK KOLAY DEĞİL

Tenha kentlerde
Issız akşamların ılık koynunda
İmge ummanlarında kırıldı hızım
Derman kalmadı parmaklarımda
YALNIZIM.
Bıktım özlemekten seni
Yitkin anılarla avunmak kolay
değil!
Sil ey Tanrım
Engin göklere kazıdığım
umutlarımı sil!

Karanlık gecelere gömdüm
Kirli anılarımı
Yıllardır avunduğum kabus imgeni
Ve sahte sevi düşlerimi
Karanlık gecelere gömdüm..
Mutluluk kolay değil!..

Oktay Öksüzoğlu

Bozdağ Üç bölgelerinde, Kıbrıs Türk Mücahitler Bandosunda mücahit olarak görev yaptı. 1969-71 yıllarında özel görevli olarak Türkiye'nin Anamur ilçesindeki Kıbrıs'ın Sesi Radyosunda İngilizce ve Türkçe yayınlarda çevirmen-spiker olarak görev yaptı. Ayrıca Kıbrıs Türk Mücahitler Bandosunda, Devlet Senfoni Orkestra ve Korusunda yıllarca müzikle uğraştı. Şiir çalışmalarının yanında resim çalışmaları da yaptı.

1959'dan başlayarak *Halkın Sesi* ve *Zaman* gazetelerinde başyazıları, makaleleri ve araştırmaları yayımlandı. Şiirlerinin bir bölümü yabancı dillere çevrildi. Basın şeref ödülü ve sürekli sarı basın kartı sahibidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gel Mehmet* (1957), *Kıbrıstan, Kurtuluş Savaşımızdan Şiirler, Kıtlık Tarlaları, Oydaşlar, Kopuz* (bestelenmiş şiirler), *Aşk Adasında, Canım Kıbrıs'ım.*

DİĞER ESERLERİ: *Kıbrıs'ta Özgürlüğün Bedeli, Mehmet Remzi Okan, Dünüyle Bugününe Kıbrıs Türkleri, Akritas Planı, Afrodit'in Gözyaşları, Kıbrıs'tan Sevgilerle* (İngilizce), *Kıbrıs'ta Müslümanların Çilesi* (İngilizce), *Anı Tünelinde Kıbrıs Enosis ve Kıbrıs Türkleri* (çeviri, 2003).

HAKKINDA: Hasan Şefik Altay / Kıbrıs Türk Şiiri Antolojisi (1966), Kıbrıs Türk Milli Şiirler Ansiklopedisi (1971), Türk Şairin Doğruları (Kıbrıs'ın Simerini gazetesi, 12.12.1979), Beria Remzi Özoran / Türk Dili ve Kültürü Dergisi (1980), Dünya Şiiri Antolojisi (1981, Newyork), T.C. Kültür Bakanlığı Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c. 9, 1997), Bekir Kara / Hürriyet Kıbrıs (5.4.2000), Nejla Demir / Şiirleri ve Hukuk Dilinc Kazandırdıkları (İzmir 9 Eylül Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Fakültesi, 2003, doktora tezi), Kamil Özay / Birlik Gazetesi Sanat Sayfası (Eylül 2003), Osman Güvenir / Halkın Sesi (Ağustos 2003).

ÖKTE, Faik

Yazar (D. 1902, Diyarbakır - Ö. 1979, Ankara). Tam adı Mehmet Faik Ökte. Burhan-ı Terakki İlkokulu, Diyarbakır Sultanisi (lise), Mekteb-i Mülkiye (Siyasal Bilgiler Okulu, 1925) mezunu. Çalışma hayatına Kocaeli Valiliği maiyet memuru olarak başladı. Uzun yıllar maliye müfettiş yardımcısı, maliye müfettişi olarak çalıştı. Bir yıl staj yaptığı Fransa'dan dönüşünde (1942) 1. Sınıf Maliye Müfettişliğine ve ardından İstanbul Defterdarlığı görevine atandı. 1945'te Maliye Teftiş Kurulu Başkanlığına getirildi.

Ökte, 1942-45 yıllarında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde devlet muhasebesi dersi okuttu. Kırk beş yaşında iken fark derslerini vererek Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. 1951'den itibaren Millî Reasürans Şirketinde Maliye Bakanlığı denetçisi olarak çalışıp 1967'de yaş haddinden emekliye ayrıldı. *Varlık Vergisi Faciası* (1951) adlı eseri yayımlandığında büyük ilgi görmüştü.

ESERLERİ:

ROMAN: *Bir Aşk Masalı* (1945).

DÜŞÜNCE-İNCELEME: *Varlık Vergisi Faciası* (1951), *Daha Mesut Bir İnsan* (1958), *Daha Mesut Bir Dünyaya Doğru* (1968).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s. 425).

ÖKTEM, Altay

Şair ve yazar. 21 Ocak 1964, İstanbul doğumlu. Kuleli Askerî Lisesi (1982), Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi (1990) mezunu. Sekiz yıl Kahramanmaraş Devlet Hastanesinde (1990-98), daha sonra İstanbul Etiler Huzurevinde görev yaptı.

İlk şiiri, 1984 yılında *Yamaç* (İzmir) dergisinde çıkmıştı. Şiirleri ve denemeleri, sonraki yıllarda *Yamaç, Varlık, Adam Sanat, Milliyet Sanat, Öküz, Üç, Kül, Ötekisiz Yazılı Günler, Dönemeç, Yeni Yaprak* vd. dergilerde yer aldı. *Yazılmamış Mektuplar* ile 1988 Ali Rıza Ertan Şiir Ödülünü, *Eski Bir Çocuk* ile 1989 Akademi Kitabevi Şiir Ödülünde mansiyon, 1991 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Şiir Ödülünü, *Çamur Şiir* ile 1995 Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülünü, *Şiddet Evet* dosyasıyla 2000 Cemal Süreya Şiir Ödülünü aldı.

"Altay Öktem, son yılların en üretken şair ve yazarlarından. Onu öncelikle şair kimliğiyle tanıdık. Ama, özellikle son beş-altı yıl, bu kimlikle yetinmeyen; romandan öyküye, denemeden incelemeye edebiyatın hemen her alanında ürünler veren bir Öktem'le karşı karşıyayız. Tüm bu üretim temposuna rağmen, Öktem'in yazı dünyasında, şiir yazmanın ve şair kimliğiyle varolmanın asıl problemi olduğunu sezgilerimiz ve ürünleri dolayısıyla anlamak mümkün." (Orhan Kahyaoğlu)

"İlk beş şiir kitabında hayatı kötüleştiren, dayanılmaz kılan, sokakları, şehri kucağına alan, zorbalığı ve bunların kaynaklandığı ekonomik, siyasal ve ideolojik zeminleri eleştirirken, şiir de buna göre bir farklılık ve boyut kazanıyordu. Ancak bu farklılık ve boyut yer yer öfkeli bir söyleyişi gerekli kılsa da sokağa egemen dilin dışındaki, Türk şiir birikimi üstünde bireyselleşen bir söyleyişin ürünüydü. Son kitabında ise, her ne kadar bir önceki kitapta görülen söyleyiş özelliklerine rastlansa da şiirler dil olarak sokaktakinin söyleyiş egemenliğine girmiş. Birçok şiir hem yaşadıklarımıza bir reddiye hem de sokaktakinin protest söyleyişi gibi okunabilir." (Metin Cengiz)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Eski Bir Çocuk* (1992), *Sukuşu* (1992), *Beni Yanlış Öptüler* (1993), *Çamur Şiir* (1995), *Her Şey; Oda Kırbaç Ayna* (düzyazı şiir, 1998), *Sokaklar Tekin Değil* (Şiddet Evet dosyası, 2003).

Altay Öktem

ALTAY ÖKTEM

SOKAKLAR TEKİN DEĞİL

yüzüme sevgi dolu
bakarken canımı acıtıyorsun, sokaklar tekin değil
kuytu bir köşe bile bırakmadılar bize
rasgele işlenen cinayette tek ipucu sözlerin
onlar da konuştukça kusmuk gibi dilinde

sokaklar tekin değil, hava soğuk, üşürsün
yün eldiyen tak, parmak izin bulaşmasın kente
haydi son kez sevişelim o yanlış evlerde
o trenin vagonuna asalım derimizi
nazlanma; yanlış bir adres daha ver bana
bak bir elmanın tombul kurdu gibiyiz
kırık bir şemsiyenin sapı gibiyiz senle

yüzüme sevgi dolu
bakma; içimden silah sesleri geliyor
bir adam bir sancıyı kudurtuyor içimde
sokaklar tekin değil, zar tutarken hırpalanan biri var
büyük bir ihtimalle

bir güle ceza veren yeniyetme çocukları
olur olmaz yerlerde öldürmekten yoruldum
olduğun gibi gel, olduğun yerde soyun!
yani terli ve karışık, yani solgun ve kirli
yani tuzlu bir gölde biriken cesetler gibi
benim dilim yetmez diye delileri topladım
yalamaya hazırız çürüyen yerlerini

yüzüme sevgi dolu
bakarken canımı acıtıyorsun, sokaklar tekin değil
iyisi mi kendine çevir dur
tüm serseri mermileri

M. Niyazi Öktem

Kurulu üyesi (1989-91) olarak görev yaptı. 1991'de ABD Lawrence - Kansas Üniversitesinde staj yaptı. İÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyasal Düşünceler ve Sosyoloji Anabilim Dalı (1993-98) öğretim üyesi, Adlî Tıp Kurumu İhtisas Dairesi uzmanı (1983-2002), İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı öğretim üyesi (1998-2004) olarak çalıştı.

Din ve siyaset konularındaki makaleleri, 1974'ten itibaren *Cumhuriyet, Milliyet, Güneş, Yeni Yüzyıl, Radikal, Zaman* gazeteleri ile *İÜ Hukuk Fakültesi Mecmuası, Türkiye Günlüğü, Doğu Batı, Annales de la Faculté de Droit d'Istanbul, Antik, le Monde Méditerranéen* gibi çeşitli dergilerde ve bazı derleme kitaplarda yayımlandı. 1989'da Fransız Palmes Academiques-Légion d'Honneur Şövalye unvanı kazandı. Din ve devlet ilişkileri konusunda pek çok konferans verdi. Yurtiçinde ve yurtdışında alanıyla ilgili pek çok bilimsel toplantıya katılarak bildiri sundu. Onun gözetiminde adalet, mülkiyet, medya, çocuk suçları konularında yüksek lisans ve doktora tezleri hazırlandı.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Özgürlük Sorunu ve Hukuk* (1977), *Fenomenoloji ve Hukuk* (1981), *Hukukun Özü Sorunu* (1981), *Hukuk Felsefesi ve Hukuk Sosyolojisi* (1988), *Sosyoloji ve Felsefenin Verileriyle Hukuk ve Devlet Felsefesi Akımları* (1995), *Din, Laiklik ve Alevilik Yazıları* (1995), *Felsefe, Sosyoloji, Hukuk ve Devlet* (Ahmet Ulvi Türkbağ'la, 1999), *Diyalog Yazıları* (2001), *Galatasaraylı Monsenyör* (2001).

DERLEME: *Hallac-ı Mansur* (1994).

ÇEVİRİ: *Hristiyan ve Müslümanlar Arasında Diyalog* (Maurice Borrmans'tan, 1987).

HAKKINDA: Şahin Alpay / Fenomenoloji ve Hukuk (Cumhuriyet, 27.5.1982), Pelin Rezaki / Kampus, Sevilen Hocalar, Amfiyi Isıtan Renkli Dünya (Yeni Yüzyıl,

DENEME: *Hayat Bazen Çentiklidir* (1992), *İçimde Bir Boşluk Var* (2004).

ROMAN: *Filler Çapraz Gider* (1991), *Tanrı Acıkınca* (2003).

İNCELEME: *Şeytan Aletleri* (1990).

DERLEME: *Şehrin Kötü Çocukları Fanzin Şiir Antolojisi* (2002), *Genel Kültürden Kenar Kültüre 101 Fanzin* (2002).

HAKKINDA: Mustafa Durak / Altay Öktem'in Giyotin Şiirinin Çözümlemesi Ve Da Yaşam Ölüm'e Başkaldırı (Bir Yeni Biçem, Nisan 1995), İhsan Yücel / Altay Öktem'in Şiirlerinde Bir Gezinti (Türk Dili Dergisi, Ekim 1996), Altay Öktem'in Ölüme Yaklaşırken (İzlek, Ağustos 1997), Ahmet Oktu / Şiirin Anavatanı Arka Sokaklardır (Cumhuriyet Kitap, 10.9.1998), Mahmut G. Öğdül / Filler Ancak Çapraz Gider (Varlık, Temmuz 2001), Bu Kitap Yalnızca Bir Başlangıç-Bir Yeraltı Masalı (Cumhuriyet Kitap, 1.2.2001), Filler Çaprazı Gider (Virgül, Eylül 2001), Genel Kültürden Kenar Kültüre 101 Fanzin (Cumhuriyet Kitap, 11.4.2002), Aslı Örnek / Şehrin Kötü Çocukları (Radikal Kitap, 27.6.2002), Kadir Aydemir / Şehrin Kötü Çocukları (Cumhuriyet Kitap, 12.9.2002), Ahmet Ümit / Bir Yeraltı Masalı (Cumhuriyet Kitap, 1.2.2001)-Altay Öktem'le "Aslında Saçları Siyahtı" Üzerine-Gerçeğin Bin Bir Yüzü Vardır (Cumhuriyet Kitap, 5.12.2002), Doğan Aksan / Cumhuriyet Döneminden Bugüne Örneklerle Şiir Çözümlemeleri (2003), Şiir Tekin Değildir (Altay Öktem Şiirine Genel Bakış)-Metin Cengiz / Sokaklar Tekin Değil (Yom dergisi, Kasım-Aralık 2004), Asuman K. Büke / Tanrı Acıkınca (Cumhuriyet Kitap, 29.1.2004), Hikmet Temel Akarsu / Mikrobiyolojik Bir Fabl (Gösteri, Ocak 2005).

ÖKTEM, M. Niyazi

Hukukçu, yazar. 19 Temmuz 1944, Elazığ doğumlu. Kâtip Çelebi İlkokulu (1956), Galatasaray Lisesi (1964), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1971) mezunu. Bitirdiği fakültede "*Özgürlük Sorunu ve Hukuk*" adlı tezi ile (1977) yüksek lisansını tamamladı. 1977'de doktorasını bitirdi, 1981'de doçent oldu. 1980-81 yıllarında Paris'te staj yaptı. İÜ Hukuk Fakültesi öğretim üyesi (1972-99), Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanı (1974-77), Erol Simavi İletişim ve Eğitim Okulu Müdürü (1989-91), Anadolu Ajansı Yönetim

4.11.1996), Taha Akyol / Ecevit Haklı (Milliyet, 10.3.1998), Salim Yavaşoğlu / Yılbaşı ve Niyazi Öktem (Sabah, 24.12.2002).

ÖKTEN, Kaan H.

Araştırmacı-yazar, çevirmen. 1969, Samsun doğumlu. İstanbul Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünü bitirdi. Aynı üniversitede yüksek lisans öğrenimini de tamamladıktan sonra araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. Doktora çalışmalarını DAAD bursuyla gittiği Almanya Göttingen Üniversitesinde 2001 yılında tamamladı. Çalışmalarını Maltepe Üniversitesinde öğretim üyesi olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Heidegger ve Üniversite* (2002), *Reformasyon Dönemi Siyasal ve Dinsel Düşünce Tarihine Giriş* (2003).

ÇEVİRİ: *Marx'ın İnsan Anlayışı* (Erich Fromm'dan, 1993), *Müzik, İnsan ve Evren Arasındaki Köprü* (Sufi İnayat Khan'dan, Tuğrul Ökten ile, 1994), *Yeni Mafya Karteli* (Werner Raith'ten, 1995), *Barışın Tekniği ve Stratejisi* (Erich Fromm'dan, Fevzi Emir ile, 1996), *Bilgi Mafyası* (Egmont R. Koch'tan, 1996), *Çağdaş Toplumların Geleceği* (Erich Fromm'dan, Gülnur Kaya ile, 1996), *Rüyalar, Masallar, Mitoslar: Sembol Dilinin Çözümlenmesi* (Aydın Arıtan ile, 1997), *İnsan Doğasının Geleceği* (Jürgen Habermas'tan, 2003).

HAKKINDA: Kaan H. Ökten / İnsan Doğasının Geleceği (Jürgen Habermas'tan, 2003).

ÖLEZ, Ş. Avni

Şair. 1932, İstanbul doğumlu. 1950-56 yılları arasında bir mimarlık bürosunda desinatörlük, 1958-65 yılları arasında İstanbul'da bir sanayi firmasında yöneticilik yaptı. 1965-99 yılları arasında Almanya'da çalıştı. Almanya'dan döndükten sonra İzmir'e yerleşti. 1960 63 yılları arasında arkadaşlarıyla birlikte *Si-Sa, Beşgen, Denge* adlarındaki edebiyat dergilerinin yanı sıra iki şiir antolojisi çıkardı.

Şiirlerinde yenilikçi ve kendine özgü bir dil oluşturarak kendi kulvarında yalnız koşan bir şair görüntüsü verdi. Özünde toplumcu, biçimde yenilikçi bir şiir yazdı. Şiirleri; *Onüç, Çağrı, Pazarpostası, Yelken, Beşgen, Denge, Varlık, Beşkaza, Kıyı, Su, Karşı, Çağdaş, Çatı, İnsancıl, İmece, Ataç, Yeni İnsan, Yaprak, Edebiyat Gazetesi, Kök, Düzlem, Aydınlık, Otağ, Çığ, Ayça, Oturum, Gençlik, Beşparmak, Şiir Oku, Evrensel Kültür, Çağdaş Türk Dili, Papirüs, Ardıçkuşu, Berfin Bahar, Söylem, Pencere, Yaba, Edebiyat, Türk Dili, Bahçe, Islık, Dize, Haliç* dergilerde yayımlandı. Adına bir şiir ödülü düzenlendi.

"İlk şiirlerini 1960'larda yayımladıktan sonra uzun bir süre ortalıkta görünmeyen, ola ki Ruhi Su'nun 'acı vatan' dediği Alamanya'nın onca yıl susturduğu Ş. Avni Ölez'in Bütün Şiirleri'nin Birinci Kitap'ı Gülün Kara Yazıtı adıyla Karşı Yayınları arasında çıktı. (Mehmet H. Doğan)

"Gülün Kara Yazıtı" adlı şiir kitabı tüm şiirlerini kapsayan ilk kitaptır. Yurt sevgisini, dil sevgisini, Atatürk sevgisini coşkuyla yaşayan, yazan bir ozanımız. Emekçilerimize, ulusal değerlerimize, toplumumuza sahip çıktığının kanıtıdır şiirleri. Okudukça okuyası geliyor insanın." (Hasan Akarsu)

ESERLERİ (Şiir):

Gülün Kara Yazıtı (2000), *Yaprak Dökümü* (2001).

HAKKINDA: Mehmet H. Doğan (Kitap-lık, Ocak-Şubat 2001), Hasan Akarsu (Sarızeybek Antolojisi, 2004), Akköy Kültür - Sanat - Edebiyat Dergisi (Kasım-Aralık 2004), Özgen Seçkin - Burhan Günal / Söyleşi - İlhan Büyükcebeci - Tacim Çiçek - Hasan Efe - Hayrünnisa Kuşkaya Günel (Damar, Nisan 2005).

ÖLMEZ, Atıf

Şair (D. 1895, İstanbul – Ö. ?). Eğrikapı Merkez Rüştiyesinde (ortaokul) okuduktan sonra küçük zabit mektebine (astsubay okulu) girdi. Bitirdikten sonra İzmir'de 4. Kolordu emrine verildi. Daha sonra jandarma sınıfına geçti. Askerlikten ayrıldı ve İzmir'de turşuculuk yaptı. Manzum ve mensur yazılarını *Vakitsiz Sönen Yıldızlar* (1941) adlı eserinde topladı.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

ÖLMEZ, Ümit

Şair. 1928, Kütahya doğumlu. Uşak Lisesini bitirdikten sonra yerleştiği İstanbul'da bir süre memurluk yaptı. Sonra memurluğu bırakıp yurtdışına çıktı; ancak kendisinden bir daha haber alınamadı.

Ümit Ölmez

Yazı ve şiirleri, 1945 yılından itibaren çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. İkinci Yeni akımı içinde sayılabilecek şiirler yazdı. Bugünkü çağdaş sanatın, yepyeni bir akış içerisinde bulunduğunu, bunun tek bir akım olmadığını, gerçekçilik, gerçeküstücülük, hümanizm ve sübjektivizm gibi akımların birbirlerine karışarak ortaya koydukları yepyeni bir akım olduğunu savundu. Şiirlerinde yaşama sevinci, duygu ve düşünce birlikteliği görülür.

ESERLERİ (Şiir):

Bozkır Türküsü (1951), *Tahtaravalli* (1955), *Zenci Kız* (?).

HAKKINDA: Onüç dergisi (Ekim 1955, sayı: 18).

ÖLMEZ, Zuhal Kargı

Dil ve edebiyat araştırmacısı. 8 Ocak 1961, Diyarbakır doğumlu. Ziya Gökalp İlkokulu, Diyarbakır Öğretmen Lisesi (Cumhuriyet Lisesi), Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1985) mezunu. Kısa bir süre Ankara Anadolu Lisesinde Türkçe-edebiyat öğretmenliği yaptı. Daha sonra Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde araştırma görevlisi olarak (1986-95) çalıştı. 1988 yılında Ebulgazi Bahadır Han'ın eseri *"Şecere-i Terâkime"* üzerine yaptığı tez çalışmasıyla yüksek lisansını tamamladı. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora Programında Çağatay Türkçesi derslerini (1990) takip etti. 1992 yılında Bamberg Üniversitesinin davetlisi olarak gittiği Almanya'da ağırlıklı olarak doktora tez konusu olan Ali Şir Nevâi'nin *"Mahbûbü'l-Kulûb"*ü üzerinde çalıştı. *"Mahbûbü'l-Kulûb, Metin-Gramer / Açıklamalar / Sözlük"* adlı teziyle Hacettepe Üniversitesinde doktorasını (1993) tamamladı. Aynı öğretim kurumunda yardımcı doçent ve doçent olarak (1995-98) çalıştı. Mersin Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi (1998-99) olarak çalıştı. Bilkent Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi Türk Edebiyatı Bölümünde yarı zamanlı (1998-99), Ankara Üniversitesi DTCF Dilbilimi Bölümünde misafir öğretim üyesi (1995-96) ve Boğaziçi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde misafir öğretim üyesi olarak (2002-2003) görev aldı. Daha sonra çalışmalarını Yıldız Teknik Üniversitesinde sürdürdü.

Makaleleri; *Türk Dilleri Araştırmaları, Çağdaş Türk Dili, Türkoloji Dergisi, Journal of Turkish Studies, Kebikeç, Tarih ve Toplum, Yeni Yüzyıl, Der-*

gâh gazete ve dergileri ile armağan ve ortak kitaplarda yayımlandı. Ulusal ve uluslararası bilimsel toplantılarda bildiriler sundu. Bazı ortak kitapların editörlüğünü yaptı.

ESERLERİ:

SÖZLÜK: *Türkmence-Türkçe Sözlük* (Prof. Dr. Talat Tekin'in editörlüğünde M. Ölmez, E. Ceylan, S. Eker ile, 1995),

ARAŞTIRMA: *Ebulgazi Bahadır Han - Şecere-i Terâkime* (Türkmenlerin Soykütüğü,1996), *Türkmence Elkitabı* (Oskar Hanser, 2003), *Şecere-i Türk'e Göre Moğol Boyları.*

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997).

ÖLÜÇ, Esver

Şair. 7 Eylül 1970, Tirebolu / Giresun doğumlu. Ankara'da öğretmenlik yaptı. Ürünleri 1997'den itibaren *Hece* dergisinde yer aldı. *Bir Zenci Hattat* (1999) adlı bir şiir kitabı vardır.

Esver Ölüç

ESVER ÖLÜÇ

IRMAĞA KÜHEYLAN

sinemanın önünde vurdular henüz onyedi
sular ikindiye ermiş mevsim nevbahar
içeride kötü bir filim dışarısı kasaba
kanımdan sokaklara kaçışır kızlar
aşk dört elif miktarı uzanmış canıma

kimse görmez ben mehtâba kalırım
gölgenin ormanı düşer kanıma
acıkmış gemiler geçer içimden
bütün bebekleri köpürterek tenimden
yıldızlar doluşur geceden bağrıma

gece cesetleri daha iyi karşılar
çünkü cesetler bayrağıdır toprağın
dalgalanır esrarın siyah rengiyle
parçalanır kadim soruların şiddetiyle
gece en yaman çilingiri mehtâbın

şairin ölümü sır cesedi ayna
gözlerimi kapışır telaşı kuşların
sabah beyazlığına onunla kanar
onun kanından çıkar enfes şaraplar
ölüm tuhaf bir gül elinde celladın

sinemanın önünde vurdular henüz onyedi
hep şiir yazmıştım suçum da buydu
kaçak hançer poker oynardı
içimde akıtacağı kanla
hiç suçum vardı benim iyi ki vurdular

(*Bir Zenci Hattat*, 1999)

ÖMER ESAD EYYUBİ

Gazeteci, şair (D. 1893, Olasa / Maçka / Trabzon – Ö. ?). Maçka İbtidâisini (ilkokul) bitirdikten sonra 1905 yılında Trabzon İdadisine (lise) gitti. Eyyubi, lisede beş yıl okudu, daha sonra memurluğa başladı. 1911'de Maçka Bidayet (Sorgu) Mahkemesi kayıt memuru, daha sonra da zabıt kâtibi oldu. Birinci Dünya Savaşı sırasındaki seferberlikte Erzurum'a kadar gitti. Trabzon'a döndüğünde Belediye ve Reji (Tekel) kâtipliklerinde bulundu. Trabzon göçünde İstanbul ihtiyat zabitliğine sevk edildi. Hastalanarak Trabzon'a döndü, Mektupçu Kaleminde başkâtiplik, Zeytinlik Okulunda öğretmenlik yaptı. 1917 yılında Muhacirin İdaresi sevk kâtibi, daha sonra memuru oldu. Bakü'ye giderek yazarlık ve öğretmenlik yaptı ve bir daha Türkiye'ye dönmedi. Trabzon'un kültürü dair yazdığı piyesler bulunamadı. Hece ve aruz vezniyle yazdığı hazır şiirlerini bir mecmuada topladı. Aynca *Kahkaha* adlı bir mizah gazetesi çıkardı.

"Esat Ömer, Trabzon'un genç şairleri arasında fikrindeki serbestî ve hürriyet peresti ile temayüz etmişse de ciddî bir rehbere tesadüf edemedi. Kendisi hissi ve hayalidir. Bazı yazılarında ibhâm ziyadedir. Onlarda cezâlet ve cesaretle vatan muhabbetine müstenit hamaset vardır. Onun için de millîdir." (Hammâmizâde İhsan)

ESERLERİ:

Muhâceret Türküleri, Sefil, Dönüş.

HAKKINDA: Fecr 7 Haziran 1337 (10.3.1919), Hammâmizâde İhsan / Hamsinâme (1928), Mahmut Goloğlu / Trabzon Tarihi (1975), Hüseyin Albayrak / Trabzon Basın Tarihi (1983), Murat Yüksel / Türk Edebiyatında Hamsi (1989) - Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 1 Osmanlı Dönemi (1993).

ÖMER FAİK

Mutasavvıf-şair (D. ? - Ö. 1829, İstanbul). Öğrenim hayatı hakkında bilgi yoktur. Mühürdarlık (özel kâtip) ve hâcegânlık (hocalık, memurluk) gibi resmî görevlerde bulundu. Şıkk-ı sâlis defterdarlığı yaptı. Tasavvufî eğitimini Sadiyye şeyhlerinden Mustafa Sâdık Efendi'den ve Nakşibendî şeyhi Neccarzâde Mustafa Rızâeddinzâde Mehmed Sıddık Efendi'den aldı.

ESERLERİ:

Türkçe ve Farsça Divan, Makâlât-ı Siddikiyye (Mehmed Sıdık Efendi'nin hayatı), *Ahvâl-i Rızâiyye* (Neccarzâde M. Rizacddin'in hayatı), *Nizâmü'l-Atîk fî Bahri'l-Amîk.*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999).

ÖMER FÂNÎ

Mutasavvıf, tefsir bilgini (D. ?, Debre - Ö. 1622, İstanbul). Halveti şeyhlerindendir. Tefsir ilmiyle uğraşmasından dolayı "Tefsirî" namıyla da tanındı. Draman Şeyhi Bosnalı Abdülmümin Efendi'nin halifesi (vekil) ve damadıdır. Eğri Seferine katıldı. Ayasofya Camii vaizliği yaptı. Mezarı Fatih civarında Tercüman-Draman Tekkesindedir.

ESERLERİ:

el-Hüccetü'n-Neyyire fî Beyâni't-Tarikati'l-Münire, Kıyâfetnâmi.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

ÖMER FUÂDÎ

Mutasavvıf-şair (D. 1560, Kastamonu – Ö. 1636, Kastamonu). Halveti-Şabanî şeyhlerindendir. Babası Şeyh Şabân-ı Velî müritlerinden Himmet Dede'dir. Çocukluk yıllarında Şeyh Şabân-ı Velî'nin sohbetlerinde bulundu, irşatlarından (Hak yolunu gösterme) yararlandı. Tasavvufî eğitimini Şaban-ı Velî halifelerinden Kastamonulu Muhyiddin Efendi'den aldı. İlköğrenimini Kur'an Mektebinde yaptıktan sonra medresc öğrenimi gördü. Medresede Arapça ile Farsçayı, bu dillerde eser yazabilecek düzeyde öğrendi. Medreseden sonra Şabân-ı Veli Hazretleri'nin üçüncü postnişini (tekke şeyhi) Şeyh Abdülbâki Efendi'ye bağlandı. Dergâhın hitabet hizmeti ile meşgul oldu. Şeyhinin ölümü üzerine (1589) dördüncü postnişin Muhiddin Efendi'ye bağlanarak tarikattaki toplam on yedi yıllık müritlik hayatını tamamladı ve Muhiddin Efendi'nin ölümü üzerine Şaban-ı Veli Dergâhına şeyh postnişin seçildi (1604). Onun zamanında Halvetiliğin Şabâniyye kolu çok gelişti, pek çok kişi bu tarikata girdi, birçok öğrenci yetiştirdi. Önemli eserler ve şiirler yazdı. Eserlerini Türkçe, Arapça ve Farsça olarak kaleme aldı. Mezarı Kastamonu Şabaniyye Dergâhındadır.

ESERLERİ:

Müretteb Dîvân, Bülbüliyye, Tercüme-i Mi'yârü't-Tarîka, Vâkıât, Risâle-i Tevhîdiyye, Bülbüliyye, Muslihu'n-Nefs, Risâle-i Zikr, Beyânü'l-Esrâr, Sadefiyye, Pendnâme, Kaside-i Pendiyye, Mecmûa-i İlâhiyyât, Ta'rîfât-ı İlm-i Nahv, Risâle-i Dürriyye, Makâle-i Ferbiyye ve Risâle-i Virdiyye, Tevsîkiyye, Sedefiyye, Şevkiyye fi Hakki Devrânî's-Sûfiyye, Şerh-i Risâle-i Zenbilli Ali Efendi fi Hakki Devrânî's-Sûfiyye, Risâletü't Tasavvuf, Vâkıât, Risâle-i Devrân, Ravzatü'l-Ulemâ, Menâkıb-ı Şabâniyye, Şerh-i Vird-i Settâr, Halvetiyye, Güllâbiye, Hayatiye, Asaliyye, Silsilenâme, Müsellesât-ı Tasiye, Türbenâme (yay.haz. Nihal Yazar).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), İlyas Yazar / Fuâdî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Bülbüliyyesinin Metni (2001), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonulular IV (2005), Büyük Türk Klasikleri (c. 5, 2004).

ÖMER İHYAEDDİN

Şair (D. 1874, Tokat – Ö. 20 Haziran 1909, İstanbul). Tokat'ta rüştiyeyi (ortaokul) bitirdikten sonra medreseye girdi. Müftü Osman Efendi'den icazet (diploma, yeterlilik) aldı. Kur'ân'ı ezberleyerek hafız oldu. Daha sonra Sivas'a gitti. 1889'da Sivas Askerî Rüştiyesine kavaid-i Osmaniye (Osmanlıca dilbilgisi) öğretmeni olarak atandı. Bidayet (Sorgu) ve İstinaf (Yargıtaya sevk eden) Hukuk Mahkemesi üyeliğine getirildi. 1907'de öğretmenliği ve devlet memurluğunu bıraktı. Memleketteki arazisini satıp İstanbul'a gitti. Hukuk Mektebine girdi. Bu arada bir liseye öğretmen olarak atandı. Geçirdiği bir bunalım sonucunda kendini astı.

ESERLERİ:

Darabât-ı Aşk (Divançe), *Bakure* (Bostan'dan çeviri, seçmeler).

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. II, 2000).

ÖMER LÜTFİ FİKRİ

Bkz. FİKRİPAŞAZADE, Ömer Lütfi

ÖMER NAİMÎ

İslâm bilgini, şair. (D. 1801, Harput – Ö. 1882, Harput). Harput, Antep ve Kayseri medreselerinde öğrenim gördü. Harput'ta on beş yıl müftülük ve müderrislik yaptı. Sonradan gözleri görmemesine rağmen öğrencilerini yetiştirmeye devam etti. Dinî ve edebî eserler kaleme aldı. Türkçe, Arapça, Farsça olmak üzere üç dilde şiirler yazdı.

ESERLERİ:

el-Asîdetü'ş-Şehdiyye fi Şerhi Kasîdeti'l-Bürde, Rubû Şerhi, Manzûme-i Naîmiyye, İzhâr Şerhi.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982).

ÖMER NİDA

Şair ve yazar (D. 30 Haziran 1929, Trabzon – Ö. 11 Şubat 2004, İstanbul). Soyadı Bıçakçı'dır. Mardin'de Gazipaşa İlkokulunu bitirdi. Kadıköy Kemal Atatürk Ortaokulunu dışarıdan sınavlara girerek bitirdi. Beyoğlu Atatürk Erkek Lisesindeki öğrenimini yarıda bıraktı. Adana Sümerbank Bez Fabrikasında puantör (1950-59), İstanbul'a yerleştikten sonra Galatasaray Lisesinde yönetici (1959-64), Akbank Genel Müdürlüğünde Hisse Senetleri Bölüm Şefi olarak çalıştı (1964-79) ve emekliye ayrıldı. İlk üyesi ve kurucularından olduğu Türkiye İşçi Partisi (TİP)'in İstanbul-Kartal İlçe Başkanlığını (1961-68) yaptı.

Ömer Nida

İlk şiiri "*Gölgeli Dere*", 1952'de *20. Asır* dergisinde yer almıştı. Şiirleri daha sonra *20. Asır, Türk Dili, Yelken, Yeni Ufuklar, Kayalık, Güzel Yazılar,* yönetiminc katıldığı *Gerçek Sanat* gibi dergilerde yayımlandı. Ayrıca aralıklı olarak *Cumhuriyet* gazetesi kitap ekleri, *Güneş, Milliyet, Evrensel* ve *Emek* gazetelerinde yazıları yayımlandı. 1991'de Neyzen Tevfik Hiciv Yarışmasında Birincilik Ödülünü aldı. *Bitmez Tükenmez İstanbul* adlı şiiriyle 1998'de İstanbul Büyükşehir Belediyesinin düzenlediği Gülhane Festivalinde Başarı Ödülünü kazandı. Şiirlerinden dolayı hakkında açılan iki davadan biri takipsizlik kararı, diğeri aklanmayla sonuçlandı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesiydi.

"Ömer Nida, sosyalist gerçekçi bir şair ve yazar olarak sorumluluğunu bilen ve yeteneklerini, yetkin olduğu her alanda okuruna aktaran; öğrenmeyi elden bırakmayan, yeni yetenekleri izleyen, eski kuşaklarla bağını koparmadan çağını değerlendiren bir insan olarak karşımızdadır. Ressamlığını da anımsayarak, onun yalınlıktan yana olduğunu hemen söylemeliyim. Şiir dilinde olsun, öykü ve denemelerinde olsun, anlaşılır olmayı; estetiği elden bırakmadan ve sağlam bir kurguyla okur önüne çıkmayı hep birincil görev bildiğini kitaplarını okuyunca görürüz hemen. Ömer Nida 'ben'in sanatçı-

ÖMER NİDA

KEYFİMCE

Keyfimce yaşayacağım bundan sonra
nerde akşam orda sabah olacak
ama her keyfin de bir bedeli varmış
olsun
öderim..

sı değil 'biz'in sanatçısıdır. Güzel bir Türkiye ve dünya için çizdiği resme, şiir olarak, Öykü, deneme, seçki ve araştırma olarak sürekli akma isteğini duyan bir nehirdir. Çoğalmasını bu bitmeyen sevdasından ve insanlardan almaktadır. Yine günümüz sanatçısı için çok çok önemli bir tanım olan 'örgütlü sanatçı'dır. Sosyalizm inancı, durmadan büyüyen ve etrafını aydınlatan bir ışık olarak Ömer Nida'da vardır." (H. Hüseyin Yalvaç)

ÖMER NİDA

FASL-I AYVA

Her şeyimle doya doya yaşadım
biraz eksik biraz fazla,
güzel şarkılar söyledim
kimi uzun kimi kısa,
çok makamlar uydurdum
bugün fasl-ı ayva da sıra.
hepsi de uçup gitti
geri gelmez bir daha.
arkamda dostlarım beni
anımsayacak
kuşkusuz onlar da gidecek zamanla
ne el emeğim ne göz nurum
ne de resmim kalacak duvarda...

ESERLERİ:

ŞİİR: *İskeledeki Işık* (1958), *Bir Sürgün Mavi* (1960), *Kum* (1985), *Padişahlar Taşlaması* (manzum gülmece, 1996), *Aşk Kurultayı* (Toplu Eserleri 2, söyleşi eklenmiş şekliyle, 1996), *Padişahlar Taşlaması* (gülmece koşuk, 1996), *Dikenler de Okşanır* (1985-95 arası yazılan şiirleri, 1996).

ÖYKÜ: *Yaşayıp Gitmek* (1996).

ANI-DENEME-İNCELEME: *İşçi Tiyatrosuna Doğru* (Denemeler, 1970), *Yarın Biz Konuşacağız* (TİP anıları, 1989), *Başlangıçtan Günümüze Kadın Romancılarımız* (Derleme, 1991), *Halk Sanat İlişkileri* (1996), *Sanatta Kişilik Sorunu* (1996), *İçki, Meyhane ve Çilingir Sofrası* (1998).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kadın Romancılarımız - Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991* (1991).

HAKKINDA: Ali Püsküllüoğlu / Sevgi Şiiri Antolojisi (1950), Tahir Alangu / En Çok Ömer Nida'nın Şiirlerini Sevdim (Vatan gazetesi, 30.12.1985), Emin Karaca / Baskı Dönemleri Hicvi Kamçılar (Güneş Gazetesi Pazar Eki, 17.3.1991), Fügen Toprak / Ömer Nida'dan Korktum Doğrusu.. (Cumhuriyet Kitap, 15.8.1996), Güngör Gençay / Söyleşi (Kıyı dergisi, Temmuz 1996), İsmet Kemal Karadayı / Ömer Nida ve Kitapları (Cumhuriyet, 25.12.1997), Zihni T. Anadol / Kalemin Komünisin Ömer Nida (Emek gazetesi, 31.1.1997), Güngör Gençay / Ömer Nida'nın 50. Sanat Yaşı Üzerine (Evrensel, 3.6.1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), H. Hüseyin Yalvaç / Ömer Nida'yla Edebiyat Yolculuğu (Kitap Rehberi, Haziran 2002), Öner Ciravoğlu / Yarın Biz Konuşacağız (Cumhuriyet, 15.2.2004).

ÖMER SEYFETTİN

Hikâyeci (D. 11 Mart 1884, Gönen / Balıkesir - Ö. 6 Mart 1920, İstanbul). Ayas, Camsâp, C. Nazmi, C. Nizami, Ç. Kemal, F. Nezihi, Feridun Perviz, Kâf-ı Farsi, Kaygusuz, M. Enver, M. Enver Perviz, Ömer, Perviz, Süheyl Feridun, Şit, Tarhan, Tekin imzalarını da kullandı. Babası Kafkas kökenli Ömer Şevki Efendi, annesi İstanbullu Fatma Hanım'dır. Dört yaşındayken Gönen'de Mahalle Mektebine başladı. Medrese usûlü eğitim ailesinin hoşuna gitmediği için okuldan alındı ve Ayancık'ta o zamanın ilkokulu olan Sıbyan Mektebine başlatıldı. Burayı tamamlamadan annesinin eşliğinde İstanbul'a götürüldü (1892) ve Mekteb-i Osmani'ye kaydedildi. Bir süre sonra babası tarafından ortaokul dengi olan Eyüpsultan Askeri Baytar Rüştiyesine yerleştirildi. Burayı bitirince (1896) Edirne Askerî İdadisine (lise), orayı bitirince de 1900'de İstanbul Mekteb-i Harbiye-i Şahane (Harp Okulu)'ye girdi ve 1903'te mezun oldu.

Mülazım-ı Sani (üsteğmen) rütbesiyle lk görev yeri ve merkezi Selanik'te olan Üçüncü Orduya bağlı İzmir Redif Tümeninin Kuşadası Redif (Yedek Asker) Taburuna (1903-07) atandı. Ardından İzmir'de Jandarma Okulunda öğretmenlik yaptı. 1909 yılı başlarında Üçüncü Ordu merkezi Selanik'e gönderildi; ancak bölge karışık olduğu için seferi görevlerle daima yer değiştirdi. Görev yerleri Makedonya Menlik kazası, Manastır Pirlepe kazası, Velmefce, Osenova, İştip, Demirhisar, Balâ, Razlık, Köprülü Köy vb.dir. 1912'de askerlikten ayrılarak Selanik'e gitti. Ancak Balkan Savaşı çıkınca yeniden askere alındı, üstteğmen rütbesiyle Garp Ordusunun 39. Alayına katıldı (14 Eylül 1912). Önce Komanova'da Sırplara, sonra Yanya'da Yunanlılara karşı savaştı. Kanlıtepe'de Yunanlılara tutsak düştü (1913). 20 Ocak-28 Kasım tarihleri arasındaki on aylık esirlik dönemi hakkında bilgi yoktur. 23 Şubat 1914'te askerlikten bir kez daha ayrılarak Kabataş Sultanisinde (lise) öğretmenliğe başladı. Ölümüne kadar bu okulda çalıştı (1914-20). Ayrıca İstanbul Üniversitesinde kurulan Tetkikat-ı Lisaniye Encümeni üyeliği ve İstanbul Erkek Muallim Mektebinde edebî kıraat öğretmenliği de yaptı.

Otuz bir yaşında iken İttihat ve Terakki Fırkasının ileri gelenlerinden Dr. Besim Ethem Bey'in kızı Cälibe Hanım'la evlendi. 1916'da Fahire Güner adlı bir kızı doğdu. Eylül 1918'de eşinden ayrıldı. Hayatını, Kalamış Koyu'ndaki küçük köşklerden birinde tamamladı. Şubat 1920'de hastalandı, 4 Mart'ta Haydarpaşa Tıp Fakültesi Hastanesine kaldırıldı, orada şeker hastalığına yenik düşerek öldü. Önce Kadıköy Kuşdili Mahmut Baba Mezarlığına gömüldü, mezarlık tramvay garajına dönüşeceği zaman kabri Zincirlikuyu Mezarlığına (1939) nakledildi.

Ömer Seyfettin, edebiyata 14 Temmuz 1898'de *Pul*'da (sayı: 12) yayımlanan *"Lâne-i Garam"* şiiriyle adım attı. Bunu, on yedi ay sonra *Mecmua-*

Ömer Seyfettin

ÖMER SEYFETTİN

YÜKSEK ÖKÇELER

Hatice Hanım pek genç dul kalmış, zengin bir hanımcağızdı. On üç yaşındayken altmış altı yaşında bir kocaya vardığı için izdivaç denen şeyden nefret etmişti. İşte hemen hemen on sene vardı ki, erkeğin hayali zihnine romatizma, balgam, pamuk, vantuz, tentürdiyot, yığınlarından yapılmış pis, abus lanet bir heyula şeklinde gelirdi.

— Gençler başkadır! diyenlere

— Amanı, aman... Onlar da bir gün olup ihtiyarlamazlar mı? Sonra dertlerini kim çeker? diye haykırırdı. Başlıca meraklı temizlikle namusluluktu. Göztepe'deki köşkünü hizmetçi Eleni ve evlatlığı Gülter'le her sabah beraber temizler, aşçısı Mehmet'i her gün tıraş ettirir, zavallı Bolulu oğlanı tepeden tırnağa kadar beyazlar giymeye mecbur ederdi. Eleni de, Güller de, son derece namusluydular. Kileri kilitlemezdi, paraları meydanda dururdu. Hele Mehmet'in namusuna diyecek yoktu. Konuşurken gözlerini kaldırıp insanın yüzüne bile bakmazdı. Hatice Hanım köşkten hiçbir yere çıkmadığı için işi gücü adamlarını teftişti. Habire odaları dolaşır, tavan arasına çıkar, mutfağa inerdi. Derdi ki:

— Benim gibi olun! Ben kimseyle görüşüyor muyum? Sakın siz de komşularını hizmetçileriyle, uşaklarıyla konuşmayın. El, insanı azdırır!

Mehmet bile bu nasihati noktası noktasına tutmuştu. Arka bahçedeki mutfağında ona misafir, hemşeri falan hatta yabancı bir kedi bile gelmiyordu. Hatice Hanım belki günde on defa iner, onu yapayalnız tenceresinin başında bulurdu. Hatice Hanım'ın temizlik, namus merakından başka bir de yüksek ökçe meraklı vardı. Güzeldi, tombuldu, civil civil bir şeydi. Fakat boyu çok kısa olduğu için de bir karışa yakın ökçeli iskarpinler giyerdi. Adeta bir cambaza dönmüştü.

Bu yüksek ökçelerle merdivenleri takır takır bir hamlede iner, ayağı burkulmadan bir aşağı bir yukarı koşar dururdu. Nihayet bir baş dönmesine uğradı. Çağırdığı doktor ilaç falan vermedi.

— Bütün rahatsızlığına sebep, bu ökçelerdir, hanımefendi, dedi, onları çıkarın. Rahat, yünden yumuşak bir terlik giyin. Hiçbir şeyiniz kalmaz.

Hatice hanım, doktorun tavsiye ettiği bu yünden terlikleri aldırdı. Hakikaten rahattı. İki gün içinde başının dönmesi falan geçti. Dizlerinde, baldırlarında sızı kalmadı. Fakat tam vücudu rahat ettiği sırada ruhu derin bir azap duydu. Dokuz senelik adamlarının iki gün içinde birdenbire ahlakları bozulmuştu. Eleni'yi kendi diş fırçasıyla ağzını yıkarken, Gülter'i kilerde reçel kavanozunu boşaltırken görmüştü. Mehmet'i, et günü olmadığı halde bol bir sahan külbastısı yerken yakaladı.

— Ne oldu bunlara yarabbim? Bunlara ne oldu, bunlara? diyordu.

Bir hafta içinde adamlarının on beşten fazla hırsızlığını, yolsuzluğunu tuttu. Hele Mehmet'i komşu paşanın neferleriyle koca bir tenger pirinç pilavını atıştırırken görünce hiddetinden ne yapacağını şaşırdı. O gün her tarafı kilit, kürek altına aldı.

— Bakalım şimdi ne çalacaklar? dedi. Hakikaten çalınacak bir şey kalmamıştı. Ertesi gün biraz geç kalktı. Aşağıya indi, Gülter'le Eleni meydanda yoktu. Yürüdü, mutfağa doğru gitti. Gözleri aralık kapıya ilişince azacık daha nefesi duracaktı. Mehmet, ocağın başında kısa işkemleye çökmüş, bir dizine Eleni'yi, bir dizine Gülter'i oturtmuş, kalın kollarını her ikisinin bellerinde halattan bir kemer gibi sarmıştı. Hatice Hanım, bu levhanın rezaletini görmemek için hemen gözlerini kapadı. Fakat kulaklarının kapağı olmadığı için konuştuklarını duymamazlık edemedi.

Mehmet diyordu ki:

— Ülen Gülter, artık sen şeker filan getirmiyorsun!

Gülter:

— Her taraf kilitli ne yapayım? diyordu. Mehmet, tuhaf bir şapırı içinde Eleni'ye de:

— Ülen gece niçin gelmiyorsun? Sana helva yapıp saklıyorum, sualini soruyor. Eleni:

— Yakalanacağız, vire! Sonra hanımı bizi koyacak! diye çırpınıyordu.

Aralarında çıtır çıpır bir bir hasbihal başladı.

Hatice Hanım gözünü açmıyor, yüreği çarparak merakla dinliyordu. Gülter:

— Ah, o terlikler! dedi, her işimizi bozdu. Hanımın geldiği hiç duyulmuyor. Ne yapsak yakalanıyoruz. Eskiden ne iyiydi. Yüksek ökçelerin takırtısından evin en üst katında kimildadığını duyardık...

Hasbihal uzadıkça kendi göremediği başka rezaletlerin mufassal hikâyelerini işitiyordu. Duyanamadı, gözlerini açtı:

— Sizi alçak, hırsız namussuzlar! Defolun şimdi evimden! diye haykırdı.

Bu dokuz senelik sadık hizmetçilerini hemen kapı dışarı attı. Aşçı, işçi artık eve ne kadar adam aldıysa hepsi arsız, hırsız yüzsüz, namussuz çıkıyordu. Tam iki sene bir adamakıllısına rast gelmedi. Malı, mülkü varken, hiçbir sıkıntısı yokken bu hizmetçi üzüntüsünden zayıflıyor, sarardı soluyordu. Baktı olmayacak! Yine yüksek ökçeli iskarpinlerini giydi. Hizmetçilerinin arsızlıklarını, uğursuzluklarını, namussuzluklarını görmez oldu.

Benzine kan geldi. Vakıa yine başı dönmeye başladı. Fakat sesi işitilmeyen ökçesiz terlik giydireceğini düşünerek doktora kendisini göstermiyor:

— Hiç olmazsa şimdi yüreğim rahat ya... diyordu. (...)

yi Edebiyye'de (1900) *"Terane-i Giryan"* ve *"Hiss-i Müncemid"* yayınlarındaki şiirleri izledi. İlk yazısı *"Elektrik Lem'ası"*, *Mecmua-yi Edebiyye*'de (Mart 1902); ilk öyküsü *"Tenezzüh"*, *Sabah* gazetesinde (13.4.1902) yayımlandı. İzmir'de bulunduğu dönemde Baha Tevfik, Şahabettin Süleyman, Hakkı Tarık Us ve Yakup Kadri'yle tanıştı. O yıllarda İzmir'de çıkan *Serbest İzmir, Sedat* ve *Muktebes* gazete ve dergilerinde yazıları yayımlandı. Baha Tevfik'in yönlendirmesiyle Batı edebiyatı ve düşüncesiyle ilgilenmeye başladı. İzmir'den ayrılıp Rumeli'ye geçince İttihat ve Terakki Fırkasıyla ilişki kurdu. 1909-12 yıllarında şartlarının uygun olmamasına karşın okumaya ve yazmaya ara vermedi. Bu dönemde, daha çok şiir, günlük, az sayıda öykü yazdı ve Fransızcadan çeviriler yaptı. Bunları, Selanik ve Manastır'da çıkan *Bahçe, Kadın, Hüsün ve Şiir;* İstanbul'da çıkan *Eşref, Musavver Hâle, Piyano* dergilerinde yayımladı.

Meşrutiyet'in ilanından (1908) hemen önce Selanik'ten Ali Canip'e edebiyatın bir amacı olduğunu, dilin buna hizmet ettiğini anlatan bir mektup yazdı. Bu, Milli Edebiyat dönemini başlatan bir mektup olarak sayılabilir. Çünkü *Genç Kalemler* dergisinin içeriğini değiştirmesine aracı oldu. Derginin kadrosunda Ömer Seyfettin ve Ali Canip'ten başka İttihad ve Terakki'nin genel merkez üyesi Ziya Gökalp de vardı. Üçü, Milli Edebiyat akımının öncülcri oldular. Ömer Sey-

ÖMER SEYFETTİN

BAHAR VE KELEBEKLER

Küçük salonun fes renginde kalın, ağır perdeli penceresinden dışarı muhteşem, parlak bir suluboya levhası gibi görünüyordu. Saf mavi bir sema... Çiçekli ağaçlar... Uyur gibi sessiz duran deniz... Karşı sahilde mor, fark olunmaz sisler altında dağlar, korular, beyaz yalılar... Bütün bunların üzerinde bir esatir rüyasının havai hakikati gibi uçan martı sürüleri! Pencerenin önündeki şişman koltuğa gayet zayıf, gayet sarı, gayet ihtiyar bir kadın oturmuştu. Bahara, hayata dargın gibi arkasını dışarıya çevirmişti. Sönmüş gözleri köşelerdeki gölgelere karşıyordu. Karşısında, bir şezlonga uzanmış esmer, güzel bir kız, siyah maroken kaplı bir kitap okuyor; pencereden, çiçek, kır kokuları; deniz, dalga fısıltıları getiren tatlı bir nisan rüzgarı giriyordu. Bir saatten beri ikisi de susuyor, öyle duruyorlardı. Bu ihtiyar büyük nine tam doksan yedi yaşında idi. Köşelerin hafif karanlıklarından bazen uyanır gibi ayrılan gözlerini arasıra, karşısında kitap okuyan genç kıza, bu torununun torununa atfediyordu... Birden, üç dişi kalan buruşuk ağzını açtı. Esnedi. Bir mumya uzvu kadar sararmış, katılaşmış elini başına götürdü. Kahve rengindeki yemeninin altında daha beyaz görünen saçlarına dokundu. Bir an düşündü. Yine esnedi. Galiba uyanacaktı. Arkasındaki açık pencereden giren muharrik rüzgar onu tehyic ediyor, kuşların güneşli cıvıltıları, çiçek ve çimen kokuları hayalinde uzak, ezeli bir fecir, nihayetsiz, mülevven bir sabah uyandırıyordu. Yavaş yavaş kamburunun arkasına dayadı. Ellerini dizlerine koydu, başını kaldırdı. Biraz doğruldu. Torununun torununa,

"Yavrum, niçin susuyorsun?" dedi. "Biraz konuşalım."

Genç, esmer kız, yeni neslin son Türk kadınlarının o asla tatmin edilemeyecek olan ebedi kederiyle bulutlanan siyah gözlerini kitabından ayırmayarak,

"Okuyorum büyükanneciğim" dedi.

Ancak on sekiz yaşında vardı. Şezlongdaki mühmel uzantışı ona müstesna bir letafet veriyor, ince jüpünün altında bedii bir vuzuh ile irtisam eden kalçaları daha dolgun, daha geniş, dizleri daha narin, daha mütenasip, eteklerinin pembe beyaz gölgeleri içinde pek şuh, pek uyanık duran bacakları daha tombul, daha nefis, ayakları daha küçük görünüyordu. Tuttuğu siyah maroken cildin üzerinde beyaz, parlak, zarif, ince elleri asi bir istical ile göğsünden fırlamak ister gibi kabaran memelerine dayanıyor, sanki onları zaptediyordu. Gür siyah saçları mağmum, hüzünlü çehresi etrafında mesut edici, düşündürücü bir zevk veriyor gibiydi. Büyük nine sordu:

"Okuduğun ne, kızım?"

"Bir roman."

"Neden bahsediyor?"

"Hiç."

Büyük nine tekrar daldı. Karşısındaki, senelerce evvel ihtiyarlayıp ölen torununun bu güzel, bu taze torununa bakıyordu. Bu vücut işte hayatının baharı idi. Arkasındaki, görmek istediği şu pencerenin dışarısındaki gürültülü, kokulu bahara niçin bu kadar yabancı duruyordu. Kendisini tehyic eden, mukavemet olunmaz bir gençlik arzusu veren, on yedi yaşında bir aşığın busesi kadar leziz, muharrik olan bu nisan rüzgarı, niçin onun meçhul matemlerini örtmüyor, onun dudaklarında biraz tebessüm, gözlerinde biraz şule uyandırmıyordu. Tekrar sordu:

"Söyle yavrum, o roman ne diyor?"

Genç kız büyük gözlerini kaldırdı. Kitabı dizlerine indirdi. Nazik bir şive ile,

"Büyükanneciğim, Fransızca bir roman işte..." dedi.

Lakin büyük nine merak ediyordu, mutlaka anlamak istiyordu:

"Adı ne?

"Desenchanté..."(*)

"Ne demek?"

"Sevinçten, saadetten mahrum kadınlar demek."

"Onlar kimmiş?"

"Biz... Türk kadınları..."

Büyük nine düşündü. Sol eliyle siyah, parlak saçlarını düzelten torununun torununa şimdi pek elemli bakıyordu. Bu kız tıpkı büyük matemleri geçirmiş, felaketler görmüş bir zavallı gibiydi. Hiç gülmüyor, hep mahzun duruyordu. Ah, işte hep bu kitaplar onları zehirliyor, onları soldurmuyordu. Onları bahara, saadete yabancı bırakıyordu. Ansızın kalbinde bir acı duydu. Bu genç, bu güzel kıza acıyordu. Titreyen kadit ellerini koltuğunun yanlarına dayadı. Hiddetlenmiş gibi biraz yükseldi.

"Sevinçten, saadetten mahrum kadınlar, Türk kadınları mı?" dedi. "Hayır hayır! Türk kadınları asla sevinçten, saadetten mahrum değildiler. Sevinçten, saadetten mahrum olan sizsiniz. Şimdiki kadınlar... Siz yorulduniz. Siz büyükannelerinize benzemediniz. Ah biz!... gençken ne kadar mesuttuk. Bahar, şu arkamdaki bahar bizi sevinçten deli ederdi. Şimdi siz bunları görmüyorsunuz, siz bu zehirleyici kitaplar üzerine düşüyor, kararıyor, soluyor, soluyor, hırçın, berbat, tahammül olunmaz bir mahluk oluyorsunuz."

Genç kız gülümsedi. Büyükannesinin böyle hiddetli serzenişlerini her vakit dinler, bazen onunla münakaşa ederdi.

"Hiç siz okumaz mıydınız, büyükanneciğim?" diye sordu,

"Okurduk. Kibar, büyük efendiler kızlarına Farisi öğretir, Cami dersleri gösterirlerdi. 'Tuhfe-i Vehbi'yi okuturlardı. Fuzuli'nin, Baki'nin gazellerini ezberlerdik. Mesnevi'yi anlardık. Mükemmel seci'ler, kafiyeler yapar, kocalarımızla münakaşa eder, hafızamıza, zekamıza, nüktelerimize onları hayran ederdik. O vakit bir kadın için en büyük medih: 'Fazıla, edibe, şaire, akile...' idi. Şimdi siz Frenk mürebbiyeler elinde büyüyor, kendi lisanınızın güzelliklerini tanımıyor, başka memleketlerin, başka şeylerini öğreniyorsunuz. Onlara benzemek istedikçe, kendi benliğinizden uzaklaşıyor, etrafınızdan nefret ediyor, hakikaten sevinçten, saadetten mahrum kalıyorsunuz. Ah.. At elinden o kitabı!"

Esmer güzeli kız yeniden gülümsedi.

"Peki, büyükanneciğim" dedi, "bu kitabı atayım... Okumayayım. Sonra bize müebbet ve yıkılmaz bir hapishane olan bu sıkıcı evin içinde bu mevkufiyetin yalnızlığı içinde çıldırayım mı? Okuyor, eğleniyor, biraz teselli buluyorum."

"Hayır kızım, okuyor, fakat eğlenmiyorsun. Gözlerini görsen... Bir bulut, bir sis içinde gibi! Bütün bütün fenalaşıyorsun. Bu kitaplar hep zehir, hep keder..."

"Peki söyleyiniz, okumayayım da ne yapayım?"

Büyük nine düşünmeye başladı; evet, ne yapsın? Şimdi hakikaten her taraf hapishaneye dönmüştü. Seksen sene evvelki hayatı birden hatırladı; o vakit erkeklerden ayrı bir kadınlar alemi vardı ki, şimdi tamamıyla dağılmıştı. Bu alem pek geniştı. Binlerce kadın birbiriyle konuşur, görüşür, eğlenirdi. Kendilerine mahsus eğlenceleri, zevkleri vardı. Moda yoktu. Annelerinin esvaplarını kızlar giyer, büyükannelerinin mücevherlerini torunlar takardı. Sırmalı çedik pabuçlar, kırmızı feraceler... ah hele kırmızı feraceler... baharın yeşil çimenleri üzerinde, seyir yerlerinde kadınlar tıpkı birer gelincik çiçeği gibi parlarlardı. Hiç aralarında çirkin, yani zayıf, hastalıklı yoktu. Erkekler yalnız kadınlarını tanırlar, işlerinden sonra erkence evlerine gelirler, zevcelerine doyulmaz aşk ve muhabbet sahneleri ibda ederlerdi. (...)

(*) Fransız romancısı Pierre Loti'nin eseri.

(*Genç Kalemler* dergisi, c. II, 1326/1911, sayı: 26)

fettin, Millî Edebiyat akımının kuruluş bildirgesi sayılabilecek *Yeni Lisan* adlı yazısında (11.4.1911) Servet-i Fünûn edebiyatının ağır ve güç anlaşılır diline karşı çıkarak halkın konuştuğu dille yazmanın gerekliliğini savundu. Bunun edebiyattaki ilk örneklerinden biri de *Genç Kalemler*'de yayımlanan *Bahar ve Kelebekler* hikâyesi oldu. Aynı dergide yayımlanan ikinci hikâyesi *Pamuk İpliği*, onun Edebiyat-ı Cedidecilerden ayrılığını belli etti. Birinci Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde, ilkesi "Halka doğru gitmek, halk için çalışmak" olan *Türk Sözü* dergisinde başyazarlık yaptı.

Hikâyelerini, çoğunlukla, *Yeni Mecmua*'da (ilk sayı 1917), daha seyrek olarak da *Şair* (1918-19), *Vakit, Türk Dünyası, Akşam* (1918-20) dergi ve gazetelerinde yayımladı. *Yeni Mecmua*'da yoğun olarak sekiz ay yazdı. Ardından yazmaya başladığı edebî incelemeleri *Vakit, Zaman, Diken, Büyük Mecmua, İfham, Yeni Dünya, Türk Kadını* gazete ve dergilerinde yayımladı. Ömer Seyfettin, İttihad ve Terakki Fırkası içinde yükselmeye niyet etmedi, Hürriyet ve İtilafçılarla da dostluk kurdu. İttihadçılar tutuklanmaya başladığında kaçmadı, ama tutuklanmadı da.

Konularını çocukluk anıları, gündelik hayattaki gözlemleri, halk menkıbe ve efsaneleri ile daha çok tarihten alıp millî duyguları işlediği yüz kırk kadar hikâyesini üç yıl (1917-20) gibi kısa bir süre içinde yazdı. Yazarlık açısından en verimli dönemi 1913-20 yılları arasıdır. *Anadolu Romanı* adını verdiği *Yalnız Efe* hikâyesini önce *Büyük Mecmua*'da tefrika etti. Kitaplarının çoğu ölümünden sonra çıktı. *Yeni Mecmua*'da yayımlanan hikâyeleri, başlangıçta tarihî-epik bir tarzda idi. Zamanla yerini güncel olaylara yönelik mizahî hikâyeler aldı. Hayatının son yıllarında Kadıköy, Kalamış, Bahariye çevrelerinde yaşayanların alafranga yaşamını, millî değerlerden uzaklığını mizahî hikâyelerinde malzeme olarak kullandı.

Yayımlanmış eserlerinden başka dergi sayfalarında kalan *Balkan Harbi Ruznamesi* adlı günlüğü 1927'de *Hayat Mecmuası*'nda (sayı: 26), *Ömer Seyfeddin'in Anı Defterinden* Tahir Alangu tarafından *Yeni Edebiyat* dergisi özel sayısında (sayı: 5, Mart 1970), *Ömer Seyfeddin: Günlük, Türk Dili Dergisi*'nde (sayı: 127, Nisan 1962) yayımlandı. Yayımlanmamış *Canlar ve Patlıcanlar, Temaşa* dergisinde (sayı: 20, Mart 1920) çıkmış *İhtiyar Olsam da.., Katil Kim, Nasreddin Hoca, Telgraf* adlı piyesleri vardır. *Yalnız Efe* adlı romanın bir kısmı *Yeni Mecmua*'da tefrika edildi, ama kitap olarak yayımlanmadı. *Ararken, Sultanlığın Sonu* ve *Foya* adlı üç romanı yayımlanmadı. Gustave le Bonn'un eserlerinden faydalanarak hazırladığı psikoloji kitabı *Psikoloji ve Beş Türlü Mantık* yayımlanmadı ve ele geçmedi. İvan Vazof, Catulles Mendes, Maupassant, F. Coppée, Georges Cortcline, Edmonde Amicis, de Lisle, Maksim Gorki gibi şair ve yazarlardan çevirdiği şiir ve yazılar yanında gazete ve dergi sayfalarında kalmış on yedi mensur şiiri ile dil, edebiyat, Türkiyat, ahlâk, aktüalite gibi konularda yazdığı muhtelif makale, fıkra, deneme ve polemik yazıları vardır.

"Realist hikâyenin tohumunu Sâmipaşazâde'de aramak, bir edebiyat tarihi modasıdır. Küçük Şeyler istediği kadar mütevazı bir isim taşısın; zaman ona lâyık olduğu şeref damgasını vurdu.

Ömer Seyfettin

Yalnız şu var ki Sezai'de realizm, dalgalı bir şeydir. Onu, bir kül, bir bütün olarak ele alınca, sık sık aksadığını görürüz.

Gerçek realizm, asıl Ömer'dedir. Küçük hikâye, bütün inceliği, olanca kıvraklığıyle onda yaşar.

Yıllar onun kemiklerini eriteli hanidir!. Fakat sönen, biten bu gövde Ömer'in arkasında, ruh ömer bir dev gibi, ehramlar gibi zamanı ayakları altına alarak yükseliyor.

Çiçek bozuğu pembe bir yüzü, azgın bir beynin itip fırlattığı, çıkıntılı bir alnı vardı. Bitmez bir hayretle kalkık gölge kaşları, küçük mavi, kirpiksiz gözleri, gaga burnu, kısa kesilmiş dağınık, bakımsız saçlarıyla hiç de güzel değildi. Yalnız o mavi, o kirpiksiz gözlerden öyle zengin, öyle tılsımlı bir tan aydınlığı dökülürdü ki, bu ışıkla yıkanan yüz, ansızın parlar, sevimli, cana yakın, vazgeçilmez bir şey olurdu.

Ruh Ömer, zaman gibi, akarsular gibi her saniye başka bir adamdı. İnsanları tarif ve tahlil edebilmek için onlarda sabit hallere muhtacız. Bu sabit hallere itiyat deriz. Tanıdıklarımıza dair düşüncelerimizi, bir hükme bağlamak isteyince, itiyat ölçüsüne, itiyat çerçevesine başvururuz.

Onda ise itiyat yoktu. Neyi sever, neden nefret eder, kime dost, kime düşmandır? bilinmezdi.

Şimdi hayran olduğuyla biraz sonra alay eder, onda akla hayale gelmez gülünçlükler bulur, zavallının iç çizgilerinde korkunç bir karikatür fırçası gezdirerek kepazeye çevirirdi. Hicivci zekâsının kendi irade frenlerine de baş eğmediğini kaç kere görmüşümdür.

Ömer'in bulunduğu mecliste baş misafir kahkaha idi. Alaylarına anlatılmaz bir saffet sindirir, kırmadan, incitmeden istediğini söyleyebilirdi. Şilep gibi yüklü hafızası, siperlere kadar taşıdığı kitaplardan toplanmıştı. Kendini sanata verenler içinde onun kadar çok okumuş pek az adam bulunur sanırım. Neleri merak etmezdi ki...

Dünya şaheserlerini, fikir tarihinin asırdan asra geçen mirasını, yaratıcı insanlığın bıraktığı ruh ve kafa izlerini, ta kaynaklarına inerek incelemişti. Onun gibi taşkın, tez canlı ve akıcı bir varlığın bunu nasıl yapabildiğine şaşmamak kabil değildir.

Ömer Seyfettin, neşesini herkese cömertçe harcar, sıhhatını ruhlara, gönüllere ışık gibi dağıtırdı. Fakat onu dinliyenler, bu taşkın keyfin, nasıl bir iç yarasının sargısı olduğunu bilmezlerdi.

Ondaki bu çılgınca neşe, amansız bir can sıkıntısının telli pullu duvağı idi. Ömer, ancak büyük yaratıcılara nasip olan o derin ürperişti doğum sancılarından muztaribdi.

Yüksekleretırmananlarınnefesdarlığı çektikleri gibi, iç Himalayalar'ında dolaşanların alınlarına da bu türlü buhranlar yazılıdır. Duyarlar, çekerler ve inlemeden doğururlar.

Ömer'de çılgınlık derecelerine varan taşkın neşe, işte böyle bir ruh çarpışının eseri idi.

Efruz Bey'ine dikkatle bakın, bu kahramanın hayat ve hâdiseler karşısındaki düşünüşünü tahlil edin; onda Ömer Seyfettin'inin kendi kendini yuğurarak sanat potasında nasıl pişirdiğini görürsünüz.

Bu sanatkâr, bakarken orta, düşünürken gerçekten büyüktür. Derler ki Fidyas, bir tek tırnaktan, o tırnağın sahibi olan aslanı mermerde canlandırırmış. Ömer de en küçük bir vesileden, çok kere bir hiçten psikolojisi, mantıkı birbirinden üstün hikâyeler yaratırdı.

Onu otuz altı yaşında kaybettik. Dalları meyvelerinin ağırlığı ile esneyip sarkmış bir ağaçtı. Gür bir yıldırım onu yere serdi. Onun ölümü, eceli kan-

lı bir cinayet iğrençliğine sokmuştur." (Hakkı Süha Gezgin)

"Bu hikâyelerin bir kısmında, sosyal problemleri mizaha imkân hazırlayan bir kuruluş içinde dikkatlere sunduğu görülür. Hatta denilebilir ki Ömer Seyfeddin, hikâyeleriyle Birinci Dünya Savaşı sonlarındaki Türk insanındaki değişmeyi tespit etmiştir. Bu yazılarda modern yaşama biçimi ile alışılmış hayat tarzı arasındaki çatışma asıl unsur olarak karşımıza çıkar. 'Çirkinliğin Esrarı', 'Antiseptik', 'Havyar', 'Tos' adlı hikâyeler bu bakımından önemlidir. Aynı yıllarda, yazarın, çocukluk cennetine sığındığını düşündüren hikâyeler kaleme aldığını "da görüyoruz: 'Kaşağı' ve 'İlk Cinayet.' (...)

"Onun hikâye tekniğinde Guy de Maupassant'ın tesiri olduğu açıktır. Bu Fransız yazarı, II. Meşrutiyet sonrası Türk hikâyeciliğine tesir etmiştir. Ancak tesir kelimesini tema, konu, şahıs kadrosu ve hikâyede bir durumdan diğerine geçişte başvurulan anlatma oyunu ile sınırladığımız takdirde, Maupassant ile Türk hikâyecileri arasındaki ilişkinin pek büyük olmadığını görürüz. Maupassant'dan Türk hikâyeciliğine gelen asıl unsur, mekân-insan ilişkisinin okuyucuda gerçeklik duygusu uyandıracak tarzda tanzimi; hikâye zamanının düzenlenmesi ve olayın mekân-insan ilişkisi gözden uzak tutulmadan geliştirilmesidir." (Şerif Aktaş)

"Türkçeciliği hiç bırakmaz Ömer Seyfettin. Köken Türklüğüne de yönelmediğinden olacak 'Türkçeleşmiş Türkçedir!' kuralına uyar ve yerleşmiş sözcükleri kökenlerine bakmaksızın alır kabul eder. Sözcüklerin kökleri değil, kullanılıp kullanılmadıkları önemlidir onun için. Ölçüsü de konuşma dili. Yani halk / millet. Bu halk / millet, Türkçe konuşur ve Müslümandır. Türklüğü buradan gelir. 'Genç Kalemler'in, Ömer Seyfettin'in ve azınlıklar dışında hemen herkesin paylaştığı görüşlerdir bunlar. Siyasal amaç ise sınırları korumak, İmparatorluğun parçalanmasını önlemek. Yani Osmanlılık anlamında bir Türklük söz konusu Türklük." (Necati Mert)

"Fantastik' ile 'tekinsiz' ayrımları her şeyden önce dünya görüşlerini gösterir. Somut evrene ilişkin yanıltıcı ve bulanık betimlemeler yaparak anlatıyı belirsizlikle bitirmek, usa, bilime, güveni sarsmaya yarar. Oysa Ömer Seyfettin, öbür ürünlerinde olduğu gibi, Perili Köşk öyküsünde de, geride hiçbir giz ya da gizem bırakmayacak denli aydınlatıcı bir tutumla, karanlığın içindeki gizin üzerindeki ak çarşafı kaldırır ve ak çarşafın altında gizli olanı açığa çıkarır. Ortaya çıkardığı, siyasal gericilik ile tecimsel vurgunculuktur." (Ertuğrul Efeoğlu)

"Özellikle alafrangalık ve döneminin gözde eğilimi olan "Batı tipi aile" özentilerine sert tepkiler göstermiştir. Ömer Seyfettin tüm yazarlık yaşamı boyunca Türkçülüğün savunucusu olmuş, hem yazdığı makalelerle hem de

BAHAR VE KELEBEKLER'E DAİR...

Ali Canib

Bir sene zarfında Ömer Seyfeddin'in üç cilt küçük hikâyesi intişar etti: *Yüksek Ökçeler*, Gizli Mabed ve son haftalarda çıkan *Bahar ve Kelebekler*. Bizim edebiyatımızda münekkit kudret ve selahiyetini haiz bir kimse olmadığı için bu eserler hakkındaki hükmü, edebî ammenin verdiği rağbet ve revaçtan istintaç etmek en bitarafane bir tarzdır. Yüksek Ökçeler'le *Gizli Mabed* nüshalarından bir iki yüz kadar kaldı. Bahar ve Kelebekler'in satımı bine yaklaştı. Şunu her şeyden evvel arz etmek isterim ki seneler geçtikçe edebî kabiliyeti daha ziyade anlaşılan, bugün bizzat mecmua sahibi genç bir şaire: "Türk edebiyatının son zamanlarda yegâne küçük hikâyecisi Ömer Seyfeddin'di. Onun öldüğü günden beri Türkçe küçük hikâye yazılmıyor, yazılanlar hâlâ bazı kalem tecrübeleridir. Bunların arasında çok güzel olanlar da bulunabilir, fakat henüz bir hikâyecimiz olmadığına şüphem yok. Bunu bir edebiyat mecmuası çıkaran bir adam sıfatıyla herkesten fazla ben hissediyorum. Zannediyorum ki Ömer Seyfeddin yaşasaydı bugün Türkçeye hariçten hikâye nakletmeye bu kadar mecbur olmayacaktık, belki kendi lisanımızdakilerin tercüme edilmesini gurur ile bekleyecektik" dedirten bu müstesna gencin yalnız hikâyeleri değil, makaleleri, hatırat kabilinden yazdığı defterleri, hususi mektupları, bilaistisna tamamen neşredilecektir. Beğenen, beğendiğini okur. Türk edebiyatında bir merhale vücuda getiren adamın hiçbir satırı matbuat sahasına çıkmaktan mahrum bırakılamaz. Kaldı ki Ömer Seyfeddin'de yazmış ise edebî ammemizde hararetle karşılanmıştır.

Bahar ve Kelebekler muharriri -bu onun yeni lisanla yazdığı ilk hikâyedir- sade Türkçenin umumileşmediği zamanlarda hayli ihtiraslara duçar olmuştu. Kendisi hatırat defterinde 8 Kânunisani 1918 tarihiyle şunları yazıyor: "Herkes benim lisanımı pek çiplak buluyor. Çünkü ben tabiî lisanı kendime örnek yapıyorum. Tabiî lisan konuşulan lisandır. Eski nesrin Arapça, Acemce terkiplerden ve tasarruf edilememiş ecnebi kelimelerden aldığı lüzûcet tabiî lisanda yoktur. Lisanımızın bünyesinde 'med' yoktur. Hecelerimiz hemen umumiyetle kısadır, kuvvetlidir. Öyle uzun cümleleri Türk söyleyemez. Ben işte Halid Ziya'yla Cenab'ın alacalı, terkipli, cafcaflı nesrinden birdenbire bu ana kadar yazılmamış tabiî lisana döndüğüm için herkesi şaşırtım. Yakub Kadri'yle Falih Rıfkı'da eski terkipli nesrin bu lüzûceti hâlâ var. Onların lisanı bu lüzûcet için beğeniliyor. Halbuki ben bunu bir kusur sayıyorum. Haklı mıyım, değil miyim? İleride belli olacak. Ben lisanımda, lisanın hususiyetini teşkil eden 'Türkiyyet'leri kullanırım. Bunu herkes 'argo' sanıyor. Argo 'külhanbeyi lisanı' demek. Fransızcada bir 'argo' var. Bir de 'galisizm' (gallicisme) denilen şekiller var. 'Galisizm' bu lisanların 'ornoman'ları (*ornement*) hükmündedir. Lisanımızda bir 'külhanbeyi lehçesi' var. Fakat kamusu o kadar kısa ki... Adeta elli kelimeyi geçmez diyebilirim. ..."nun Fransızcadan tercüme ettiği büyük bir argo kamusunu gördüm. İçinde binlerce kelime var. Onun için bizim 'külhanbeyi lehçesi'ni Fransızların argosuna benzetmek biraz fazladır. Ne kemiyet, ne keyfiyetçe aralarında bir müşabehet yoktur. Bizim argo bahkçılarla tulumbacılar tarafından söylenilen beş on tane Rumca yahut Ermenice kelimedir. Fakat bilakis 'ana sözleri'mizle rabıtaları olan o kadar çok 'Türkiyyet'lerimiz var ki... Bunların manalarını yalnız biz biliyoruz. Bunlar 'külhanbeyi' gibi küçük bir zümrenin değil, bütün bir milletin tabirleridir. Bir kaç misal getireyim:

İşler çatallaştı
İşler sarpa sardı
Karnı zil çalıyor
Çok acıkmış
Yurdundıymazın biri
Hissiz bir adam

Bu hususiyetleri argo zannetmek pek büyük bir hata... Ama şimdilik matbuatta bunu anlatmak mümkün değil. İşte ben lisanımızın 'ornoman'ları makamında olan bu hususiyetleri, tabiîliğin haricine çıkmayarak kullanmağa çalışıyorum. 'Argo' ile 'galisizm', 'külhanbeyi lehçesi' ile 'Türkiy-

→

yet' arasındaki farkı bilmeyenler beni "külhanbeyi lisanı' kullanıyor sanıyorlar. Biraz hakları var. Çünkü şimdiye kadar tabii lisan, tabii lisanın hususiyetleri hep adilik telakki olunmuş! Edebiyattan çıkarılmış!... Eski uydurma mücerret nesre alışanlara tabii lisan hususiyetleri garip geliyor. Bir gün tabii bu nesre de alışacaklar. Fakat şimdiden: -Bu argo.. Bu adi.. hükmünü vermeseler..."

Zaman Ömer Seyfeddin'in tahminini pek çabuk meydana koydu. Bugün Bahar ve Kelebekler'deki hikâyelerin lisanını kimse yadırgamıyor. Başta *Akşam* gazetesine Rusçadan hikâyeler nakleden genç edip olduğu halde yeni nesirde Ömer Seyfeddin'in "Türkiyyet" tabir ettiği Türkçe hususiyetlerini kullananlar, kullanmakta zevk bulanlar çoğalıyor.

Bahar ve Kelebekler cildinin içindeki hikâyelerin pek "enteresan"larından biri "Fon Sadriştayn'ın Karısı"dır. Umumî harp içinde *Yeni Mecmua*'da çıkan bu eser Türkiye'de birbirine uymaz itirazlar, hiddetler, asabiyetler doğurdu. Ömer Seyfeddin 10 Kânunisani 1918 tarihiyle kendi hatıralarına şu satırları yazıyor: "Ben 'Fon Sadriştayn'ın Karısı'nı Yeni Mecmua'da neşr ettim. Büyük bir gürültü yaptı. Yalnız kadın arın arasında değil, Almanların arasında da... Bir hafta evvel Celal Sahir'e yemeğe gitmiştim:

-Almanlar da anlamıyorlar dedi, dün telefonla Ömer Seyfeddin niye bizi tahkir ediyor diye bana soruyorlardı.

Kadınlar hep ayağa kalktı. Boyuna eve telefon ediyorlar, mektuplar da alıyorum. 'Nilüfer Sarı' isminde bir hanım bana 'Seyfiştayn' diyor. Beni Alman propagandacılığı ile itham ediyor. *Vakit* gazetesi baş muharriri Ahmet Emin, dün vapurda beni gördü: 'Size yazılmış bir cevap var. Darülfünun talebesi hanımlardan' dedi. 'Hemen koyunuz' diye güldüm. Tabii hepsine en nihayet bir cevap vereceğim..."

Ömer Seyfeddin bu cevabı "Fon Sadriştayn'ın Oğlu"nu yazmakla vermiş oldu. Yine Bahar ve Kelebekler'de münderiç olan bu hikâye Türk hammâmına karşı müteessirane ve samimi bir tarziyedir.

Kariler zümresi bu mümtaz hikâyecinin hakkını tamamen vermiş oldukları halde burada izah ve tahlil etmek istemediğim türlü türlü sebeplerle bir kısım muharrirler senelerce onun eserlerini zem ile gözden düşürmeğe uğraştılar. Hakımız Ömer Seyfeddin bunlardan bazıları için ne diyor! "Her türlü taarruzları gözüme aldım. Hiç korkmadan yazıyorum. Aleyhimde -ama şitahî- bir cereyan var. Bana 'Pol dö Kok' (Paul de Kock) diyorlar. Bu cereyanın reisi (...) fakat 'Hüda fırsat verir ise...' onu öyle bir ilâs ettireceğim ki!... Aka Gündüz Bilecik'te sürgün... Oradan *Karagöz*'e manzumeler yazıyor. Bir destanında diyor ki,

Servet-i Fünun oldu ana mekteb!

Hakikaten bu gençler pek çocuk! (...) filan öyle bir tavırla lakırdı söylüyorlar ki kendilerini tanımayanlar gayet ihtiyar birtakım üstatlar sanacak. Halbuki bunların daha edebiyatta isimleri yok. Matbuat imzalarını tanımıyor. Yine benim için bir tarzı var: 'Ömer Seyfeddin ismarlama hikâye yazmasa pek mümtaz bir hikâyeci olacak! *Fon Sadriştayn'in Karısı* bunu ispat eder...' Bu sözü mülâkatta Rıza Tevfik de söyledi. İsmarlama hikâye!.. Düşünüyor, düşünüyor, bunun ne olduğunu anlayamıyorum. Ben her şeyden, en ehemmiyetsiz bir katreden, bir cümleden bir hikâye, koca bir roman çıkarabilirim. Sanat hikâye ve romanı çıkardığım ehemmiyetsiz şey değil, benim o şey etrafında canlandırdığım hayattır!..."

Ben bu sözlere bir şey ilave etmek istemem; yalnız şunu söyleyeyim ki Ömer Seyfeddin'e bazılarınca isnat edilen bir kusur da onun "description"a (tasvir) ehemmiyet vermeyişidir. Hatta geçenlerde bir mecmua "Ömer Seyfeddin hikâyeciliğe bir şeye en çok ehemmiyet veriyordu: Vakanın hareketi. İhtimal Ömer Seyfeddin'in meziyet ve noksanı buradadır. Ömer Seyfeddin'de vakalar daima canlı ve hareketlidir. Fazla tafsilat yoktur. Uzun tasvirlere, tahlillere hiç tesadüf edilmez. Bunun ifratı Ömer Seyfeddin'in hikâyelerinde biraz kuru ve yavan bir tesir bırakmıştır..."

Hikâyenin tekniğini bizim memlekette hemen herkesten iyi bilen Bahar ve Kelebekler sahibi "nuvel" (*nouvelle*) ve "komt"ta (compte) tasvirin mevki ve derecesini pek mükemmel tayin eden bir adamdır. Fakat uzun seneler Halid Ziya Beyin bitmez tükenmez tahlilleriyle ünsiyet eden genç ediplerimizden bir kısmına bu tarzda düşündükleri için hak vermesek bile "mazurdurlar" diyebiliriz. Ömer Seyfeddin'in bu hususiyeti estetiğine gelince onu şu sözlerle pek iyi anlatmıştır: "Edebiyatsız edebiyat!" Çünkü bu millet asırlarca edebiyatlı edebiyatla meşgul edilmiştir. Bu sisteme ilk darbeyi Ömer Seyfeddin vurduğu için onun bir kıymeti de bu noktada olsa gerek. Nitekim aynı mecmuanın büyük bir insafla tasdik ettiği üzere "*Bahar ve Kelebekler* Türkçede hiçbir zaman ismi unutulmayacak nefis bir eserdir".

Ömer Seyfeddin "edebiyatsız edebiyat" demekle Servet'i Fünuncularla muakkiplerinin terkip, teşbih, ifade şaklabanlıklarına tariz ederdi. Onun hiçbir hikâyesinde özenti yoktur. Sahsen nasıl nümayişi sevmez idiyse, hikâyelerinde de gösteriş için bir kelime yazmazdı. İşte birkaç muhtelif tasvir:

"Küçük salonun fes renginde kalın ve ağır perdeli geniş penceresinden dışarısı muhteşem ve parlak bir suluboya levhası gibi görünüyordu"... "Karşı sahilde mor, farkolunmaz sisler altındaki dağlar... korular, beyaz yalılar... Bütün bunların üzerinde bir esatir rüyasının hayal hakikati gibi uçan martı sürüleri!"... "Zavallı yüzünü daha beter ekşiterek, uzamış tıraşlarını kaşıdı. Tepesi dökülmüş başı kocaman bir bilardo yuvarlağı gibi gayet muntazam, gayet parlak, gayet beyazdı."... "Vapur Sarıyer'e yanaşıyordu. Kalktık. Ufkî parmaklıkların arasından birer birer güvertaye geçtik. Çömelinecek bacaklarımız öyle uyuşmuştu ki tıpkı oğullarına kız aramaya giden romantizmalı ihtiyar anneler gibi hadikliye hadikliye yürümeye başladık."

(Bitti anlatıyor) "Kuş gibi uçmaz, pire gibi sıçramaz. Haysiyetli büyük adamlar gibi ağırdır, vakurdur... Muntazam adımlarla ilerler... Sefillerin içinde yaşar, mahpusların gönlü eğlencesidir. Darağacına kadar zavallılara arkadaşlık eder. Tabiatı iyidir. Sakindir, ne şakar ne yaralar, yalnız gıdıklar." ... "Yavaş yavaş yaklaştığımız hürriyet tepesinin yapraksız ağaçları kritik kâbuslarını hatırlatan çelimsiz, gamlı iskelet gölgeleri gibi görünüyorlardı."

Dikkat eden kari derhal anlar ki Ömer Seyfeddin uzun, yorucu tasvirlerden şiddetle kaçınıyor. Neyi resmetmek istiyorsa bir iki fırça darbesini kâfi görüyor. Tıpkı Mopasan (Maupassant) gibi... Her hikâyesinde ve bu meyanda Bahar ve Kelebekler'i teşkil eden parçalarında bütün kudret ve mahareti bilhassa bu noktada mündemiçdir. Okuyun, kolaylıkla yazılabilecek şeyler karşısında bulunduğunu zanneder. Adeta kelimeleri, üslubu görmez; vakalarla meşgul olur. Fakat dikkat edecek olursa bu vakalar tabiattaki vakalardan daha mümtaz ve hususidir, orijinaldir, ekzantriktir. Müstesna bir kafanın buluşlarıdır. Kendini göstermeyen üslup ise herkese nasip olmaz, bir mazhariyetin malulüdür. Öyle bir mazhariyet ki kendini göstermek istemediği halde derhal hissedilir. İnsana, "Bu Ömer Seyfeddin'in kaleminden çıkmıştır" dedirtir. İşte onun sanatı!..

(*Hayat*, 26 Mayıs 1927, sayı 26; Latin harflerine aktaran: Tamer Erdoğan, *Virgül* dergisi, sayı: 25, Aralık 1999)

öyküleriyle bu görüşünün haklılığını ispatlamaya çalışmıştır. Bu anlamda o tümüyle kendisini misyonuna adamış bir sanatçıdır. Edebiyatı bir araç olarak görmüş, mesajsız, saf edebiyata karşı olmuştur. Bunun sonucunda da inandığı ideoloji doğrultusunda tezli öyküler yazmıştır.

"Ömer Seyfettin angaje bir yazar olarak öykülerinde bir yandan Türkçülük fikrini temellendirirken bir yandan da dönemin gözde fikir akımlarıyla bir bir hesaplaşmıştır. Pek çok öyküsünde ülkedeki Osmanlıcılık ve Batıcılık akımlarının ağır eleştirisini yapmıştır.

"Bir geçiş dönemi öykücüsü olarak Osmanlı ve Cumhuriyet arasındaki değişim ve yaşanan çarpılmalar, çözülmeler, gelişmeler, fikir tartışmaları onun öykülerinde yer bulur. Ve her biri tarihi, sosyolojik değer taşırlar. Evlilik kurumu, maziye bakış, burjuvazinin oluşumu, Batılılaşma, dinsel bakıştaki değişim, dönemin fikir akımları, aydınları öykülerde ağırlıklı olarak işlenir." (Necip Tosun)

ESERLERİ:

ROMAN: *Ashab-ı Kehfimiz* (1918), *Efruz Bey* (1919), *Harem* (1918).

HİKÂYE: *Yüksek Ökçeler* (1926), *Gizli Mâbed* (1926), *Bahar ve Kelebekler* (1927), *Beyaz Lâle* (1938), *Asilzâdeler* (1938), *Bomba* (1938), *İlk Düşen Ak* (1938), *Dalga* (1943), *Nokta* (1956), *Tarih Ezeli Bir Tekerrürdür* (1958).

Ölümünden sonra hikâyeleri Bilgi Yayınevi'nce konu benzerlikleri esas alınarak 1970-73'te şu on kitaplık dizide toplandı: *Efruz Bey* (1970), *Kahramanlar* (1970), *Bomba* (1970), *Harem* (1970), *Yüksek Ökçeler* (1970), *Kurumuş Ağaçlar* (1971), *Yalnız Efe* (1971), *Falaka* (1971), *Aşk Dalgası, Beyaz Lale, Gizli Mabed.* (Hikâyeleri çeşitli yayınevleri tarafından değişik adlarla yayımlanmaya devam etmektedir).

ŞİİR: *Ömer Seyfettin'in Şiirleri* (der. Server Abdullah Tansel, 1968).

DENEME (Muzaffer Uyguner tar. der.): *Dil Konusunda Yazıları* (1989), *Sanat ve Edebiyat Yazıları* (1990), *Olup Bitenler, Toplumsal Yazılar* (1992), *Türklük ve Türkçecilik Yazıları* (1993).

İNCELEME: *Türk Masalları* (1906), *Milli Tarihimizden Çıkarılmış Ameli Siyaset* (Tarhan takma adıyla,1912), *Turan Devleti* (1914), *Yazmak Sanatı* (1919).

ANI: *Ömer Seyfeddin: Türklük Ülküsü* (haz. Sakin Öner, 2. bas. 1977).

BROŞÜR: *Vatan! Yalnız Vatan* (Ziya Gökalp, M. Nermi, Kâzım Nami, Ali Canip'le, 1911).

TİYATRO: *Mahçupluk İmtihanı* (hikâyeler ekli olarak, 1938).

HAKKINDA: Ali Canip Yöntem / Ömer Seyfettin, Hayatı ve Eserleri (1935), Yaşar Nabi / Ömer Seyfettin Hayatı, Sanatı ve Eserleri (1952), Hilmi Yücebaş / Ömer Seyfettin Hayatı Hatıraları Şiirleri (1960), Hikmet Dizdaroğlu / Ömer Seyfettin (1964), Tahir Alangu / Ömer Seyfettin: Ülkücü Bir Yazarın Romanı (monografi, 1968), Mehmet İsmet Binark / Ömer Seyfettin Bibliyografyası (N. Sefercioğlu ile, 1970), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Fevziye Abdullah Tansel / Ömer Seyfettin'in Şiirleri (1972), Satı Erişenler / Ömer Seyfettin'e Göre Kadın (1972), Yalçın Toker / Ömer Seyfettin (1973), Cemil Yener / Ömer Seyfettin'in Öykücülüğüne Toplu Bir Bakış (Türk Dili-Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, sayı: 286, Temmuz 1975), H. Fethi Gözler / Ömer Seyfettin (1976), Zeki Gürel / Kızıl Elma Hikâyesi Üzerine (Divan, sayı: 10, Temmuz-Ağustos 1979) – Ömer Seyfettin'in Tarihi Hikâyeleri Etrafında (Milli Kültür, Haziran 1980), Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfettin (1984), Müjdat Karayerli / Dede Korkut Masalları ve Ömer Seyfettin'in Hikâyeleri (1985), Zafer Toprak / Ömer Seyfettin ve 'Sivil Toplum' (Toplum ve Bilim, sayı: 31-39, Güz 1985-Güz 1987), Muzaffer Uyguner / Ömer Seyfettin (1990), Atilla Özkırımlı / Ömer Seyfettin (1992), Hüseyin Çelik / Genç Kalemler Mecmuası Üzerinde Bir Araştırma (1995), Mehmet Nuri Yardım / Ömer Seyfettin (1997), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 1 (1997), Hakkı Süha Gezgin / Edebi portreler (yay. haz. Beşir Ayvazoğlu, 1997), Adnan Binyazar / Efruz Beyler (Ozanlar Yazarlar Kitapları, 1998), M. Fatih Andı / Ömer Seyfettin (1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Hülya Argunşah'la Söyleşi: "Ömer Seyfettin Külliyatı Tamamlanıyor" (Dergâh, sayı: 131, Ocak 2001), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. 4, 2002), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002), Necati Mert / Ömer Seyfettin İslâmcı, Milliyetçi ve Modernist Bir Yazar (2004), Şerif Aktaş / Büyük Türk Klasikleri (c. 11, 2004, s. 131-139), Ertuğrul Efeoğlu / Ömer Seyfettin'in 'Tekinsiz' Bir Öyküsü Perili Köşk (Hürriyet Gösteri, Ocak 2005).

ÖNAL, Ahmet Fahrettin

Romancı (D. 1901, İstanbul – Ö. ?). Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Okulu, 1922) mezunu. Mezuniyetinin ardından Üsküp nahiye müdürlüğünde, İstanbul Belediyesinin çeşitli servislerinde, Sulh Hukuk Mahkemeleri zabıt kâtipliklerinde çalıştı. Bu arada 1926'da İstanbul Hukuk Mektebini (Hukuk Fakültesi) bitirdi. Çeşitli beldelerde kaymakamlık yaptı. Varto Kaymakamı iken Mart 1952'de emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra İstanbul'a yerleşti.

ESERLERİ:

OYUN: *Solgun* (1919).

ROMAN: *Ay Altında* (1945), *Kader Gülmeyince* (1963), *Tövbe* (1963).

ÖNAL, Füsun

Müzisyen, tiyatro oyuncusu, yazar. 11 Mart 1949, Kadıköy / İstanbul doğumlu. Tam adı Nuriye Füsun Önal. TED Ankara Koleji mezunu. Ankara Üniversitesi DTCF'de uzun bir süre okudu (1964-70). Müzik çalışmalarına Durul Gence Orkestrası'nda başladı. Sonra profesyonel olarak Şerif Yüzbaşıoğlu orkestrası ile müzik çalışmalarına devam etti. 1974'te müzisyen Atilla Özdemiroğlu, 1981'de aktör Tunç Başaran'la evlendi.

Füsun Önal

Gülriz Sururi Tiyatrosu ve TRT 2'-de oynanan *Hair, Lüküs Hayat* müzikallerinde ve üç sinema filminde başrol oynadı. Yurtdışı ve içinde konserler verdi. Başrolünü Hadi Çaman'la paylaştığı *Kelebekler Özgürdür* oyunu ile 1983 Avni Dilligil En İyi Oyun Ödülünü aldı. Çeşitli şarkı yarışmalarında ödüller kazandı. 25'ten fazla 45'lik ve uzunçaları vardır. 1988'de Ankara'da karma resim sergisine katıldı. Erotik kitaplar yazdı.

ESERLERİ:

Aslında Hüzündü Hepsinin Yaşadığı, Başkaları da Hayat Deniyor, Bir Kadın ve Yedi Öfkeli Adam, Deja Vu Sendromu, Hayat Bir Utanmaz Kitap, Hayatı Denedim, Herkese Özgürlük Anne Ama Bana da, Ruhsar Hanım, Sinirli Vatandaş Cenk Cengaver'in Sosyal Bunalımları, Valla Kız Değilim, Var mısın Benimle Uçmaya, Sevişmenin Rengi, Matrak Sultan - Erotizmin Rüzgarına Kapılmış Kadınların Masalı (2002).

HAKKINDA: Hayat Bir Utanmaz Kitap (Virgül, sayı: 17, Mart 1999), Aslı Örnek / Günümüz Türkiyesi'nde Kim Kimdir (2000), Doğuştan Matrak - Matrak Sultan (Radikal Kitap, 26.11.2002).

ÖNAL, Mehmet (Kırıkkaleli)

Romancı ve hikâye yazarı, akademisyen. 2 Aralık 1959, Kırıkkale doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini

MEHMET ÖNAL (Kırıkkaleli)

SIÇRAYAN KIVILCIM

Arizona eyaletinde yaşayan bir kızılderili, yeni mekânlar aramaktadır. Amacı; İngiltere'de okumak, kuvvet kazanıp kabilesini bozkır hayatından kurtarmaktır. Aslında Amerika'da güçlenme ihtimâlini de düşünmüştür ama bu kıtadaki kabile gelenekleri onu hiç yalnız bırakmamaktadır. Amerika'nın her yerinde ona bir yerli gözüyle bakarlar. Üstelik, sayıları çok az da kalsa, bu asrın yerlileri birbirleri üzerinde gizli baskılar kurmaktadır.

Yeni bir kimlikle, kendi konumunu objektif şartlarla irdeleyip önce fert olmalı, sonra kızılderili. Gelenekleri, yüzyılın gelişimi içinde değerlendirmeli. Yaşarken öğrenmeli. Kabilesinden biraz uzak olmalı.

Yakan Ateş, bir yolunu bulup İngiltere'ye gelir, bir çırpıda... İletişim Fakültesi'nde öğrencilik yılları başlar. Sonradan ona Sıçrayan Kıvılcım derler.

Kabilenin en güzel kızı Kırmızı Yaprak, koca dağ başında, soğuk rüzgârlara karşı yalnız. Buna katlanmalıdır sevgililer.

Güçlü olmak, güç hayâli kurmakla mümkün.

Yeni kıtaya gidiş, hem bir güç hayâlidir hem de yasak bölgeye girenlerin gidişi.. önce Kırmızı Yaprak'la Arizona'daki yasak bölgelere girilmiş.. ve gerisi gelmiş.

Yine yasak bölge: Bu dünyada olmayan, Ulu Manitu'nun yaratmadığı ama Sıçrayan Kıvılcım'ın aklına gelen hikâyeler yazmaktadır, resimler yapmaktadır.

Okulu bitirir. Kısa bir sürede başarıya ulaşır. İngiltere'de meşhur bir gazetenin sayfalarında görünmeye başlar. Aynı zamanda resimle meşgul olur.

Yazı ile uğraşmak eski kelâmı; resim ile uğraşmak eski renkleri unutturur. Dilini değil kendi derisinin rengini bile unutmuş... O, beyaz adam hikâyeleri düşünen bir eski kızılderilidir.

Bir gece yeni bir beyaz adam hikâyesi yazarken ulu totem Şctarungay ile karşılaşır. Dili dönmemiş, küçüklüğünden beri onu Şenta diye hatırlamıştır. O gece, Şenta çok öfkelidir. Yağmur damlaları arasından sızarak gelmiştir. Sıçrayan Kıvılcım'a lânetler yağdırır. Kutsal Topraklara dönüş gecikmektedir. Kırmızı Yaprak yaşlanmadan, yüce atâları kendisinden büsbütün ümitlerini kesmeden...

Şenta, atalarının öcünü alacaktır ama, toprakları terk eden, saçlarını kesen, beyaz adam hikâyeleri yazan ve büsbütün değişen Sıçrayan Kıvılcım, Yüce Savaşçı Keskin Ocak'ın oğludur. Ona mühlet vermelidir.

"Saçların uzayana kadar; güneş iki mızrak boyu yükseldiği bir günde... Yine geleceğim. O zaman atalarını memnun edemezsen, Ulu Manitu'nun öfkesinden sakın!"

(*Kafdağına Kar Yağıyor*, 2000)

Mehmet Önal (Kırıkkaleli)

memleketinde tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü (1983) bitirdi. Yüksek lisansını "*Mehmet Vecihî Bey'in Eserlerinde Fiktif Yapı*" adlı tez çalışmasıyla Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde (1985) tamamladı. Doktorasını "*Peyami Safa İmzalı Romanlarda Fiktif Yapı*" teziyle Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde (1989) yaptı. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkçe Derslerini Düzenleme Başkanlığında okutman olarak (1983-90) çalıştı. 1990 yılında GÜ Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne doçent olarak geçti, aynı yerdc bölüm başkan yardımcılığına getirildi. Bu üniversitenin Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak çalıştı.

1999-2000 yıllarında "Osmanlı Devleti'nin 700. Kuruluş Yıldönümü Programı" çerçevesinde "*Sonsuza Uzanan Taşlar*" adlı bir projenin senaryo ve danışmanlık çalışmalarını yürütmek üzere Ukrayna (Kiev), Kırım (Bahçesaray), Avusturya (Viyana, Salzburg), Macaristan (Budapeşte) ve Rusya Federasyonu'nda (Moskova, Petersburg) "Edebiyat ve İletişim" konulu çalışmalar yaptı. 2002-2003 yıllarında Belarus Cumhuriyeti'nin başkenti Minsk'te, Minsk State Linguistik University (Minsk Devlct Yabancı Diller Üniversitcsi) Tercümanlık Fakültesi ve İngiliz Dili Fakültesinde; Türk dili, Türk edebiyatı, edebiyat teorisi, cross-culture dersleri okuttu.

Bilimsel makalelerini ve sanat yazılarını, 1979'dan itibaren *Divan, Töre, Millî Eğitim, Nilüfer, Türk Kültürü, İlkyaz, Bilig, Yedi İklim, Türk Yurdu, Son Duvar, Irmak, Edebiyat Güncesi, Bizim Ocak* dergileri ile armağan ve ortak kitaplarda yayımladı. 1999'da *Efsane* adlı romanı ile Türkiye Yazarlar Birliği Roman Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Yusuf Ziya Ortaç / Hayatı ve Eserleri* (1986), *En Uzun Asrın Hikâyesi / Yeni Türk Edebiyatına Teorik Bir Yaklaşım* (1999).

ROMAN: *Şeffaf Kanatlı Zaman* (1994), *Ömrün Özeti Bir Gün* (1996), *Efsane* (1999).

HİKÂYE: *Çemberimde Gül Oya* (1998), *Kafdağına Kar Yağıyor* (2000).

Ayrıca ders kitapları bulunmaktadır.

HAKKINDA: Mustafa Kurt / "Ömrün Özeti Bir Gün" ya da Birkaç Damlanın Macerası (Irmak dergisi, Haziran 1998), "Aşkımız Ne İse Belamız O'!..." (Yeni Düşünce, 25 Şubat-2 Mart 2000), Ayfer Yılmaz / Sanatkâr Bir Kalemin Edebiyat Teorisi Üzerine Yorumları (Edebiyat Güncesi, sayı: 15, Mart-Nisan 2000), Mehmet Aycı / Kafdağına Kar Yağıyor (Çınar, Kasım 2000, sayı: 72), Ahmet cemil / En Uzun Asrın Hikâyesi - Dr. Mehmet Önal (Hece dergisi, Aralık 2002).

ÖNAL, Mehmet (Malatyalı)

Çocuk edebiyatçısı, felsefe araştırmacısı. 25 Mayıs 1963, Aşağı Girmana köyü / Hekimhan / Malatya doğumlu. Malatya İmam Hatip Lisesini (1982) bitirdi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde bir yıl okudu, aynı ünivcrsitenin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden (1986) mezun oldu. Türkçe ve edebiyat öğretmeni olarak Bayburt ve Malatya'da çalıştı. 1994'te Adnan Menderes Üniversitesi adına yüksek lisans ve doktora yapmak üzere İngiltere'ye gönderildi. Doktorasını "*İslâm Düşüncesinde Felsefe ve Hikmet Kavramları*" adlı tez çalışmasıyla bitirdi. Çalışmalarını 1993 yılından itibaren Adnan Menderes Üniversitesinde araştırma üyesi ve Fen Edebi-

MEHMET ÖNAL (Malatyalı)

MERHABA ÇOCUKLAR

Kuş gibi hafif,
Sevecen çocuklar merhaba.
Sevim piknik yerleriyle gelen
Kardeşlik ve akrabalığa merhaba.

Merhaba kardeşim Ali,
Merhaba Talha, merhaba Safa,
Merhaba iyiliğe, güzelliğe,
Ay'a Güneş'e merhaba,

Barış ve dostluğa merhaba.
Erelim kardeş olmanın
Tatlı kolaylığına,
Oyunların en güzeli,
En eğlenceli olanıyla.

Merhaba Betül,
Merhaba Büşra,
Merhaba Fatma ve Ayşe,
Haydin toplanalım halka halka,
Top oynaya, ip atlamaya,
Haydin kardeş olmaya,
Birbirimizi sevmeye.

Merhaba gül yüzlü güleç çocuklar,
Merhaba Türkiye çocukları,
Merhaba dünya çocukları
Gidelim el ele,
Barış ve sevgiye,
Gelin kardeşliğe,
Oyunların en güzeliyle.

(*Merhaba Çocuklar*, 1992)

Mehmet Önal (Malatyalı)

yat Fakültesi Felsefe Bölümü Başkanı olarak sürdürdü.

İlk hikâyeleri, *Hamle* dergisinde çıktı. Şiirleri ve diğer ürünleri; *Vahdet, Zaman, Ayane, Gençliğin Sesi, Milli Kültür, Dolunay, Türk Yurdu, Diyanet, Çoluk Çocuk, Millî Eğitim, Eğitim Bilim, Diyanet Çocuk* (1988-2000) vb. gazete ve dergilerde yer aldı. Yurtiçi ve yurtdışında İslâm'ın hikmet anlayışını anlatan çeşitli bildiriler sundu. *Felsefe Ansiklopedisi*'ne madde yazımına katıldı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ (Çocuk şiirleri):

Merhaba Çocuklar (1992), *Biz Sevecen Çocuklarız* (2001).

ÖNAL, Mehmet Naci

Tarih ve halkbilimi araştırmacısı. 28 Ekim 1961, Erzurum doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Erzurum'da tamamladı. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. 1990'da Karadeniz Teknik Üniversitesinde Türk Dili okutmanı olarak çalışmaya başladı. Millî Eğitim Bakanlığınca Bükreş Üniversitesi Türkoloji Bölümüne okutman olarak (1992-95) gönderildi. Bu üniversitenin Türk Araştırmaları Merkezinde doktora çalışmasını yürüttü. Dobruca Bölgesindeki Türkler üzerine yaptığı tarih araştırması ile doktor (1995) unvanı aldı. Romanya'dan döndükten sonra Karadeniz Teknik Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1998 yılında Muğla Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne geçti. Aynı üniversitede yardımcı doçent olarak görev yaptı.

Tarih ve halkbilimi araştırma-incceleme yazıları ile diğer makalelerini, 1994'ten itibaren *Türk Dünyası Araştırmaları, Renkler, Türk Kültürü, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Folklor / Edebiyat, Anayurttan Atayurda Türk Dünyası, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Türk Dünyası Dil Edebiyat Dergisi, Bilig, Türk Halk Kültürü Araştırmaları, Tarih ve Medeniyet Dergisi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Millî Folklor, Karadeniz, Dergâh, Trabzon Türk Ocağı Bülteni, Türk Edebiyatı* dergilerinde yayımladı. Çeşitli sempozyum ve bilimsel toplantılarda bildiriler sundu, konferanslar verdi.

ESERLERİ (Araştırma):

Din Folklorul Turcilor Dobrogeni, Editura Kriterion (doktora tezinin Romencesi, 1997), *Dobruca Türkleri* (1998), *Romanya Dobruca Türkleri ve Mukayeseleriyle Doğum Evlenme ve Ölüm Âdetleri* (1998), *Muğla Efsaneleri* (2003).

ÖNAL MENGÜŞOĞLU, Metin

Bkz. MENGÜŞOĞLU, Metin Önal

ÖNAL, Sami

Yazar. 27 Haziran 1938, Oltu / Erzurum doğumlu. İlkokulu Pasinler, Oltu ve Diyadin'de, ortaokulu ve liseyi Kars'ta okudu. 1958'de Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne askerî öğrenci olarak girdi. Burayı 1964 Şubatı'nda askeri öğretmen teğmen olarak bitirdikten sonra sırasıyla: Erzincan Askeri Lisesi, Çankırı Astsubay Hazırlama Okulu ve Kuleli Askeri Lisesinde edebiyat öğretmenliği yaptı. 1977'de Ayazağa'daki 3. Kolordu ve Batı Garnizon Komutanlığı karargâhına protokol subayı olarak atandı. Bu görevinden 1983'te emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra Kadıköy'de Dil-Tarih Kitabevini (1983) kurdu. Özel okullarda öğretmenlik ve sarraflık yaptı.

Önal'ın araştırma yazıları; *Silahlı Kuvvetler, Kültür, Türk Kültürü, Milliyet Sanat, Tarih ve Toplum* dergileriyle *Cumhuriyet* gazetesinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Millî Mücadele'de Oltu (1968), *İstanbul Nasıl Eğleniyordu* (Refik Ahmet Sevengil'in dipnotlarıyla, 1985), *Eski İstanbul* (Ahmet Refik Altınay'dan sadeleştirme, 1998), *Hüsrev Gerede'nin Kurtuluş Savaşı Anıları* (2002).

HAKKINDA: Yılmaz Çongar / Asker Yazarlarımız ve Ozanlarımız (1998), İş'te Kitap (Bahar 2002).

ÖNAL, Ülkü

Halkbilimi araştırmacısı. 15 Kasım 1961, Sakarya köyü / Ardanuç / Artvin doğumlu. Örtülü Köyü İlkokulu, Ardanuç Ortaokulu, Şavşat Lisesi (1978) ve Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Sosyal Bilimler Bölümü (1994) mezunu. 1980 yılında Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünde çalışmaya başladı. Çeşitli kütüphanelerde çalıştı. 2000'den itibaren Kültür Bakanlığı merkez teşkilatında görev aldı. Rize-Fındıklı Halk Kütüphanesi müdürü iken emekliye (2006) ayrıldı.

Halkbilimi alanındaki makalelerini; *Erciyes, Millî Folklor, Folklor-Halkbilim, Folklor-Edebiyat, Atabarı, Ahıska, Şavşat, Gurbet* dergilerinde yayımladı. İLESAM ve Türkiye Folklor Kurumu üyesidir.

"Türk Dünyası'nın alınteri'ni, belli yeri'ni ve 'gerçekleri'ni içeren, tarih de-

Ülkü Önal

nen bir amaçla derlenip ölümsüzlüğe (başucu bir esere) ulaşan, 60 özgün masal ve hikâye ile varılan bu yapıtta çok güzel ve işaret edilmesi gereken bir özellik var: Arı dili! Otantikliği ve tarihi değerliliği." (Hasan Mercan)

ESERLERİ (Derleme):

Kartallar Padişahı (masal, 2001), *Ardanuç-Ahıska Masalları ve Halk Hikâyeleri* (2004), *Ardanuç-Ahıska Mâniler ve Türküleri* (2005), *Ardanuç ve Çevresinde Sülale Adları* (2006).

HAKKINDA: Behçet Dede / Ülkü Önal, Ardanuç-Ahıska Masalları ve Halk Hikâyeleri (Karadeniz Araştırmaları, 2005), İsa Kayacan / (Van Postası, 15.2.2005), Ülkü Önal / Ardanuç ve Çevresinde Sülale Adları (2006).

ÖNASYA, Emine Semiye

Bkz. EMİNE SEMİYE

ÖNAY, Ahmet Şerif

Araştırmacı (D. 1892, İstanbul – Ö. ?). Vefa İdadisi (lise), Mekteb-i Mülkiye yüksek kısmı (Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1911) mezunu. Bir müddet resmî görevlerde bulundu. Teknik öğrenim görmek üzere Almanya'ya gönderildi. Ekim 1919'da Dresden Tcchnische Hoshschule (Teknik Üniversite) Makine Bölümünü bitirdi. Bu arada adı geçen üniversitede Türkçe öğretmenliği ve Dresden'deki Sigara Makineleri Fabrikasında işletme müdürlüğü yaptı. Aralık 1922'de Türkiye'ye döndü. Çeşitli okullarda öğretmenlik, DDY'de mühendislik ve İktisat Bakanlığının çeşitli birimlerinde yöneticilik yaptı. 1957'de emekliye ayrıldı.

ESERLERİ:

TELİF: *Türk Gençliğinin Millî Vazifesi Ne Olmalıdır?* (1923), *Sanayi Politikasının Ana Hatları Ne Olmalıdır?* (1950).

ÇEVİRİ: *Egmont* (Goethe'den, 1946, 1966), *Clavigo Kardeşler* (Goethe'den, Mediha Önay ile, 1948, 1966), *Goethe - Hayatı ve Eserleri* (2 cilt, Bielschowsky'den, 1951, 1962), *Atom Enerjisi ve İnsanlığın İstikbali* (Dondelinger'den, 1962).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

ÖNAY, Mustafa Nadir

Gazeteci-yazar. 1960, Yatağan / Serinhisar / Denizli doğumlu. İlk ve ortaokulu Yatağan'da, liseyi Yozgat'ta (1978) bitirdi. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1981) mezunu. *Zaman* gazetesinin kuruluşunda (1981) görev aldı. TRT produktörlük sınavını kazandı. 1987-92 yılları arasında TRT Belgesel Programlar Müdürlüğü,

Mustafa Nadir Önay

TRT Eğitim Kültür Programları Müdürlüğü ve GAP TV Müdürlüğünde yönetmen-metin yazarı olarak görev yaptı. TGRT, STV televizyonları ile Başbakanlık, Kültür Bakanlığı, bazı valilikler, belediyeler ve özel şirketler için belgeseller, dramalar ve tanıtım metinleri yazdı ve çekimlerini yönetti. Siyasî parti ve sanatçılara belgesel ve klipler hazırladı. 1992-98 yıllarında TGRT'de yönetmen, program sorumlusu, bölüm sorumlusu olarak çalıştı. 1998'den sonra serbest yönetmenlikle birlikte bir kamu kuruluşunda basın danışmanlığı görevinde bulundu. TRT'de; Yaşayan Geçmiş, Ticaret Yolları, Alınterimiz Göz Nurumuz, Türk Halıcılığı, GAP, Akşama Doğru, Töremiz Dilimiz, Edebiyat Edebiyat; TGRT'de Malik Bin Dinar, Huzura Doğru, Yumurcak, Gençlerle, Yarışmalar, Heybe, Hanımeli, Vitrin, Şehir ve İnsan, Çınar Ağacı gibi çok sayıda film, televizyon dizisi, belgesel ile tarım, müzik ve kültür programında görev aldı.

Haber ve yazılarını 1976 yılından itibaren *Hergün*, *Millet* ve *Denizli Hizmet* gazetelerine yayımladı. Denizli / Yatağan'da 1980 yılında 12 sayı yayımladığı *Yatağan'ın Sesi* gazetesini 1990 yılında bir grup arkadaşıyla *Yatağan* adlı dergiye dönüştürdü. 1981 yılından sonra *Töre, Doğuş Edebiyat, Türk Yurdu, Tarih ve Düşünce, Türkiye ve Dünyada Yarın* gibi dergilerde makale ve araştırma yazıları yayımlandı.

ESERLERİ (Araştırma):

Doğunun Altı Kapısı (2001), *Yaylaktan Kışlağa* (2001).

ÖNCÜ, Ahmet

Toplumbilim araştırmacısı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi İktisat Bölümü mezunu (1985). Aynı yerde yüksek lisans yaptı (1987). Sosyoloji doktorasını Alberta Üniversitesinde (Kanada, 1996) tamamladı. ODTÜ'de (1985-87), Alberta Üniversitesinde (1990-96), Bilkent (1996-98) ve Sabancı üniversitelerinde çalıştı.

Araştırma alanları, örgüt sosyolojisi, politik iktisat ve toplum teorisidir. Makaleleri; *Science & Society, Journal of Historical Sociology, International Review of Sociology, New Perspectives on Turkey, Cultural Logic, Mülkiye, Toplum ve Bilim, METU Studies in Development, Evrensel Kültür, Görüş* dergilerinde yayımlandı. *Envisioning Togetherness: Politics of Identity and Modes of Belonging, Neoliberalizmin Tahribatı, İktisadi Kalkınma, Kriz ve İstikrar: Korkut Boratav ve Oktar Türel'e Armağan, The Ravages of Neo-Liberalism: Economy, Society and Gender in Turkey* kitaplarına bölüm yazdı. Andrew Stewart Lisansüstü Başarı Ödülü (1994), Jordin Kaplan Lisansüstü Başarı Ödülü (1995) aldı.

ESERLERİ:

Sosyoloji ya da Tarih: İbn-i Haldun ve Mukaddime Üzerine Bir Deneme (1993), *Kapitalizm İnsanlık ve Mühendislik: Türkiye'de Mühendisler-Mimarlar* (A. Köse ile, 2000).

Ahmet Öncü

ÖNCÜ, Hüseyin

Şair. 2 Mart 1962, Alaşehir / Manisa doğumlu. Lise öğrenimini Alman Lisesi ile Tahran Lisesinde okuyarak tamamladı. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesindeki öğrenimini yarıda bıraktı. 1996'dan itibaren Scala Yayıncvinde danışmanlık yaptı. Şiirlerini, 1984'ten itibaren *Üç Çiçek, Düşler, Şiir Atı, Sombahar, Göçebe, İlk Adımlar* vd. dergilerde yayımladı.

ESERLERİ (Şiir):

Solukları Bu Şehirde (1996), *Okyanus Kalbi* (1998), *Faili Meçhul* (2000).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002).

ÖNCÜL, Orhan

Asker, yazar. 1927, Büyükeynelli köyü / Sorgun / Yozgat doğumlu. Orta ve lise öğrenimini Yozgat'ta yaptı. 1947 yılında askerî öğrenci olarak girdiği Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesinden 1952 yılında veteriner teğmen rütbesiyle mezun oldu. Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde yurdun

Orhan Öncül

hemen her yöresinde çeşitli rütbelerde görev yaptı. 1971'den itibaren Askeri Veteriner Araştırma Enstitüsü ve Eğitim Merkez Komutanlığı görevlerinde bulundu. 1980 yılında Tuğgeneral oldu. Emekliye aydıldıktan sonra Yalova'ya yerleşti. Mesleğiyle ilgili patoloji ihtisası olan Öncül'ün, köpek üretim ve eğitimi dahil çeşitli mesleki çalışmaları vardır. *Sadık Dostumuz Köpekler Ailesi* adlı bir eseri yayımlandı.

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

ÖNCÜL, Remzi

Eğitimci, yazar (D. 6 Kasım 1909, Kırklareli – Ö. ?). Edirne Muallim Mektebi (Öğretmen Okulu, 1929), Gazi Terbiye Enstitüsü Pedagoji Şubesi (1934), Bon Hochschule für Lehrerbildung (1937) mezunu. New York Columbia Üniversitesinden psikoloji yüksek lisans derecesi aldı. Çankırı ve Ankara'da ilkokul öğretmenliği, Ankara'da ilköğretim müfettişliği, Afganistan'da Kâbil Muallim Mektebi müdürlüğü, Ankara Erkek Teknik Öğretmen Okulunda psikoloji öğretmenliği ve MEB Talim Terbiye Kurulu üyeliği yaptı.

ESERLERİ:

Hayati Malumat (Afganca), *Köy Tecrübe Okulları* (Almancadan), *Psikoloji'ye Giriş* (İng.den, Fevzi Ertem'le), *Meslek Eğitiminin Prensipleri ve Tatbikatı* (İng.den, İlhan Özdil'le).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ÖNCÜL, Tamer

Şair. 1960, Kıbrıs doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kıbrıs'ta bitirdi. İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesini bitirdikten (1984) sonra Kıbrıs'ta diş hekimi olarak çalıştı. Şiir kitaplarında savaş, barış, 'öteki olmak' gibi temaları, toplumcu bir tavır dönüştürerek tarihsel ve mitolojik değerlerle işledi.

ESERLERİ (Şiir):

Günleri Kayıp Bir Çocuk Güncesi (1987), *Şiirdir Dünya* (1992), *İ Hora-Şeher-* (1996), *Yitik Aşklar Sokağı* (1996), *Gündüz Düşleri* (1998).

HAKKINDA: Sezai Sarıoğlu / Ada Sahillerinde Kendini Bekleyen Şiirler (Sombahar, sayı: 35, Mayıs-Haziran 1996), Yılmaz Odabaşı / 1975-2000 Son Çeyrek Yüzyıl Şiir Antolojisi (2. bas. 2001).

ÖNDER, Ali Rıza

Hukukçu, şair ve yazar. 1918, Turan / Kayseri. Bazı şiirlerinde Eğrioğlu mahlasını, bazı düzyazılarında Rıza Yonuz, A. R. Önder imzalarını kullandı. İlköğrenimini köyde, orta ve lise öğrenimini Kayseri'de tamamladı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olduktan (1942) sonra meslek stajı ve askerlik görevini Kayseri'de yaptı. 1945 yılından itibaren çeşitli yerlerde Cumhuriyet Savcılığı yaparak 1960'ta Birinci Sınıf Hakimliğe yükseldi. 1963'te Yüksek Hakimler Kurulu Raportörü olarak görevlendirildi. Daha sonra Yargıtay Ceza Genel Kurulunda görevini sürdürerek emekliye ayrıldı. Dil Derneğinin kurucuları arasında yer aldı.

İlk şiiri, 1935'te *Kayseri* gazetesinde, ilk düzyazısı ise 1939'da *Erciyes* dergisinde Rıza Yonuz imzası ile yayımlandı. Aynı dergide Eğrioğlu adıyla bazı koşukları ve A. R. Önder imzalı birçok makalesi yer aldı. 1945'ten itibaren, Kayseri'de yayımlanan gazete ve dergilerin çoğunda, özellikle *İstiklal* ve *Hakimiyet* gazeteleri ile *Yeni Erciyes* ve *Filiz* dergilerinde çeşitli konularda araştırma ve inceleme yazıları yayımlandı. Bu yazıların bir bölümünün hukuk, arkeoloji, halkbilim ve tarih araştırmaları için kaynak değerinde olduğu belirtilmektedir. Özellikle Türk kültürü konusundaki araştırmalara ilgi duydu. *Halk Bilim Araştırmaları, Türkçenin Gelişmesi, Hukuk Dili Sözlüğü, Türk Folklorcuları ve Türk Düşünürleri* adlı çalışmaları kitaplaşmadı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Yaşayan Anadolu Efsaneleri (1955), *Yasa Dili Sözlüğü* (1966), *Hukuk Araştırmaları* (1968), *Kayseri Basın Tarihi 1910-1960* (1972), *Tarihe Not Düşmek* (konuşmalar, 1989).

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Şairleri - Başlangıçtan Bugüne kadar (1962).

ÖNDER, Beşir

Araştırmacı-yazar. Aslantaş köyü / Tomarza / Kayseri doğumlu. Ziraat Okulu (1930) mezunu. Politikayla ilgilendi. 1954 ve 1957 seçimlerinde Cumhuriyetçi Millet Partisi listesinden milletvekili adayı olduysa da seçilemedi.

ESERLERİ:

Avşar Güzeli, Dedem Bana Söyledi, Avşarlar Bozkurt Obası mıdırlar?, Avşar Öndreroğulları.

HAKKINDA: Afşin Oktay-Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ÖNDER, Derya

Şair. 1 Ocak 1973, Reşadiye / Tokat doğumlu. İlk, orta ve liseyi Konya'da bitirdi. İstanbul'da, kurucusu olduğu *Öteki-Siz* dergisini yönetti. Edebiyatçılar Derneği üyesidir. Şiir ve öyküleri *Ütopiya, Düzlük, Öteki-Siz* dergilerinde yayımlandı. *Ceza Defteri* (2002) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2. bas. c. 2, 2003).

DERYA ÖNDER

KALBİM YAĞMURDAN YANA

II

gece bitti
üşüdü cam... öldü kuş...
kanadında kaldı hayatın buğusu
soruyorum kendime: sabır benim neremde
neremde herkesin üzdüğü çocuk
tam vurulmaya hazırken beynim
imge olup durduruyor kurşunu düşünce
kalbim kış uykusunda bir düş
kalbim kış!.. kalbim düş!..
kalbim! ömrümün yarısı...
gece bitti
içinden geçen her rüzgâra yüz süren
bir tül sessizliği gibi kalacak bu aşk
gece bitti
sen benim ölümümsün
bu yüzden seviyorum seni

(Öteki-siz, Nisan 2001)

ÖNDER, İzzettin

İktisatçı, yazar. 1940, Erzurum doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Fatih İlkokulu ile Robert Kolejde tamamladı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi (1963) mezunu. Aynı fakültede yılında doktora yaptı (1967), 1971 yılında doçent, 1980 yılında profesör oldu. Akademik yaşamı boyunca İngiltere'de York Üniversitesinde, Japonya'da Seijo Üniversitesinde, ABD'de Iowa ve Minnesota Üniversitelerinde çeşitli burslarla araştırmacı olarak bulundu. 1991-92 yıllarında Vergi Konseyi üyeliği yaptı. Çalışmalarını İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Kürsüsünde öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Önder'in, yurtdışında ve yurtiçinde akademik dergilerde Türkçe ve İngilizce makaleleri yayımlandı. Ayrıca düzenli olarak *Sol* dergisinde yazdı. Maliye teorisi ve maliye politikası konularında açıköğretim için yazılan kitaplara katkılarda bulundu. Uluslararası Maliye Enstitüsü, Maliye Eğitim Sempozyumu ile Ekonomik ve Sosyal Etüdler Konferans Heyeti üyesidir.

İzzettin Önder

"Sonuç, üniversitelerin de aldatmaca üreten kurumlara dönüştürülmesi oldu. Ama bu konuda elde edilen başarının sınırları var. Nasıl aldatıldığımızı yalnızca kendi öğrencilerine değil, çağrıldığı neredeyse hiçbir etkinlik davetini reddetmeyerek Türkiye'nin dört bir köşesindeki insanlara anlatan İzzettin Önder Hocamız gibileri oyunbozanlık yapmaya devam ediyor." (Erkin Özalp)

ESERLERİ:

Türkiye'de Kamu Harcamalarının Gelişme Seyri: 1927 - 1967 (1974), *Nasıl Aldatılıyoruz?* (2002).

HAKKINDA: Erkin Özalp / Nasıl Aldatılıyoruz (Cumhuriyet Kitap,1.8.2002), Nasıl Aldatılıyoruz (Cumhuriyet Kitap, 31.10.2002), Nasıl Aldatılıyoruz? Milliyet Kültür-Sanat (24.7.2002).

Mehmet Önder

ÖNDER, Mehmet

Halkbilimci, şair ve yazar (D. 1 Mart 1926, Karkın kasabası / Çumra / Konya – Ö. 23 Ağustos 2004). İlk ve ortaöğrenimini Konya'da tamamladı (1945). Ankara Üniversitesi DTCF Sanat Tarihi Bölümünü bitirdikten (1950) sonra Fransa'da müzecilik alanında ihtisas yaptı. Konya Mevlâna Müzesi Asistanı (1950-53), Konya Mevlâna Müzesi Müdürü (1954-63), Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü (1964-67), MEB Kültür Müsteşarı (1968-71), Başbakanlık Kültür Müsteşarı (1971-76), Kültür Bakanlığı Kültür Müsteşarı (1972-73), Bonn Büyükelçiliği Kültür Müşaviri (1977-83) olarak görev yaptı. Emekli olduktan sonra da T. İş Bankası Kültür Müşaviri (1987-2004) olarak görev aldı.

İlk yazıları, 1945 yılında *Konya Halkevi* dergisinde, sonraki yıllarda *Hisar*, *Şadırvan*, *Türk Folklor Araştırmaları*, *Türk Sanatı*, *Hayat Tarih* gibi çeşitli edebiyat dergileri ile çoğunlukla *Tercüman* gazetesinde yayımlandı. Öncleri daha çok şiir yazıyorken daha sonra kültürel konular alanında araştırmalara yöneldi. Almanya ve Pakistan devlet başkanları dahil, yurtiçi ve yurtdışından otuza yakın ödül ile nişan aldı. Çalışma alanı ile ilgili olarak yurtiçi ve dışında çeşitli kongre ve seminerlere katılarak bildiriler sundu. 1973'te *Gönüller Sultanı Mevlana* adlı eseri, Turgut Özakman ve Engin Orbey tarafından *Mevlana* adıyla senaryolaştırılarak (yön. Atıf Yılmaz) filme çekildi. Ondan fazla kulüp ve derneğin yanı sıra Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Kültür Merkezi asli üyesiydi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Köyün Bağrından* (1947), *Zafer Yolunda* (M. Balkan ile, 1947), *Mevsim Sonu* (1949).

ARAŞTIRMA: *Seyahatnamelerde Konya* (1948), *Konya Matbuatı Tarihi* (1949), *Tarihî Turistik Konya Rehberi* (1950), *Konya Maarif Tarihi* (1952), *Millî Mücadelede Konya* (1953), *Konya Çeşme ve Şadırvanları* (1955), *Mevlâna ve Türbesi* (1955), *Mevlâna'nın Konya'daki Evi ve Medresesi* (1956), *Gönüller Sultanı Mevlâna* (1958), *Mevlâna Müzesi Rehberi* (1958), *Mevlâna'nın Sandukası* (1958), *Konya Camileri* (1960), *Çini Eserler Seksiyonu Rehberi* (1961), *Selçuklu Taş ve Ahşap Eserler Rehberi* (1962), *Mevlâna Şehri Konya* (1962), *Bilgin Sivaslı Ali Kemali* (1962), *Aydınlık Kapı Şemsi Tebrizî* (1963), *Nasreddin Hoca* (1963), *Konya Efsaneleri* (1963), *Anadolu Efsaneleri* (1966), *Efsane ve Hikâyeleriyle Anadolu Şehir Adları* (1969), *Mevlâna Müzesi* (Almanca, İngilizce ve Fransızca basımlarıyla, 1969), *Büyük Bilgin Hadimi* (1969), *Anadolu Fetih Destanları* (1970), *Atatürk Evleri Atatürk Müzeleri* (1970), *Güldüren Gerçek Nasreddin Hoca* (1971), *Şehirden Şehire* (3 cilt, 1972-74), *Mevlâna* (1973), *Mevlâna Bildirileri* (1973), *Mevlâna Bibliyografyası* (2 cilt, 1973-74), *Anadolu'yu Aydınlatanlar* (2 cilt, 1974), *Atatürk'ün Yurt Gezileri* (1975), *Milli Kültür Politikamız* (1975), *Aldı Sözü Anadolu* (1976), *Kırşehir Güldestesi* (1976), *Atatürk'ün Evleri, Karargâhları* (1977), *Türkiye Müzeleri* (Türkçe, İngilizce, 1977), *Atatürk'ün Almanya Gezisi* (1981), *Yurtdışı Müzelerinde Türk Eserleri* (1983), *Seydişehir Tarihi* (1986), *Milli Mücadelenin Yanında ve Safında Öğüd Gazetesi* (1986), *Efsane, Destan ve Hikâyeleri ile Anadolu Kentleri* (1986), *Nasreddin Hoca'nın Hayatı* (1986), *Antika ve Eski Eserler*

Ansiklopedisi (1987), *Atatürk'e Mektuplar* (1987), *İzmir Yollarında Atatürk* (1989), *Atatürk Konya'da* (1989), *Atatürk Bildirileri* (1990), *Atatürk Eskişehir'de* (1991), *Yüzyıllar Boyunca Mevlevilik* (1992), *Yeşil Kubbenin Gölgesinde* (1993), *Antika ve Eski Eserler Kılavuzu* (1995), *Şehirden Şehire Anadolu* (1995), *Atatürk'ün Almanya ve Avusturya Gezileri* (1995), *Şaheserler Konuştukça* (1996).

DERLEME: *Mevlâna Şiirleri Antolojisi* (1956-84), *Çocuklara Mevlâna'dan Hikâyeler* (1962), *Mesnevi'den Hikâyeler* (1969), *Güldeste* (Mevlâna'dan seçmeler, 1984).

ÇEVİRİ: *Mevlâna'nın Huzurunda* (Maurice Barrès'ten, 1963).

MEHMET ÖNDER

MEVLÂNA'DA AŞK VE İNSANLIK

"Büyük Tanrı beni aşktan, aşk şarabından yarattı. Ölüm beni ezse bile, ben yine o aşkım." diyen ve ölümünden bu yana 680 yıl geçtiği halde, hararetinden zerresini kaybetmiyen büyük Türk mütefekkiri Hazreti Mevlâna, insan ruhunun tekâmülü için hudutsuz bir aşkı esas koymuş, bu aşkı müzik ve raksla beslemişti.

Mevlâna'ya gelinceye kadar birçok büyük mutasavvıflar ve şairler aşkı, aşk-ı ilâhiyi tarif ve terennüm eylemişlerse de hiçbirisi Mevlâna kadar aşk'ın tâ kendisi olamamış veced ve istiğrakla dolamamıştır. O'nun cezbe ve istiğrak dolu hayatı, Şemseddin Tebrizi ile başlar. Bu nereden geldiği ve akıbetinin ne olduğu bilinemiyen derviş, Mevlâna'yı bir barut fıçısı gibi infilâk ettırmış, ondan sonra Mevlâna aşkla hemhal olmuş, aşkla dolmuştur. "Aşk geldi, adeta damarımda, derimde kan kesildi. Beni kendimden aldı, sevgiliyle doldurdu. Bedenimin bütün cüzlerini sevgili kapladı. Benden kalan yalnız bir ad, ondan ötesi hep O..." diyordu.

Bu aşk, zaman zaman, cezbe halinde Mevlâna'yı kendinden geçirmiş, (sevgili)ye götürmüş, veya ondan (cüda) kılmıştır. Bu vuslat ve hicran potası içinde, Mevlâna pişmiş, erimiş, yok olmuştur. O'nun bu aşkı şehevî ve beşeri ihtiraslardan çok uzaktı. Mevlâna: (*Ez şehvet tâ be ışk rah bisiyarest...*) yani, şehvetten aşka varıncaya kadar çok yol vardır, diyerek cismanî duyguları, kendi ulvî ve ilâhî aşkından ayırmış, bu aşkla dolu olmayanları ölü saymıştı: (Ey an ki beciban in cihan zinde...) diye başlıyan bir rubaisinde: (Ey bu cihanın canı ile diri olan kimse, utan. Niçin böyle yaşıyorsun. Aşksız olma ki ölü olmayasın. Aşkta öl ki diri kalasın...) buyuruyordu.

O'nun tuttuğu yol aşk yolu idi. Aşktan doğmuş, aşkla yoğrulmuştu. Nitekim:

İşkest tarik-i rah-i peygamber-i ma
Ma zade-i işkim-ü ışk bud mader-i ma.

(Bizim peygamberimizin yolu aşk yoludur. Biz aşk çocuklarıyız. Aşk bizim anamızdır) demişlerdir.

Aşık nefsini köle eden, hakiki aşk ta nefse hâkim olandır. Aşktan nasibini almamış, ham kimse, nefsinin esiridir. Aşkta pişmeli ki nefs öldürülebilsin. Menakıb'ülârifin adlı eser sahibi Eflâki Ahmed Dede (Ölümü: 1360), bir gazelinde şöyle der:

Işk gibi kimya görmedi hiç evliya
Aşık olan hiriya nefsi gulâm eyledi...
.....
İy nice kâm âdemi ışk ile buldu demi
Nefse uyan pühteler kendiyu ham eyledi.

* * *

Böyle hudutsuz bir aşk'a müptelâ olan Mevlâna, şüphesiz ki, insanı ve insanlığı sevmiş, daha doğrusu varlığında duyduğu mutlak varlığın kemâlini insan ve insanlıkta görmüş, çekinmeden ona secde etmiştir. O, eserlerinde de görüldüğü veçhile, insanları cesed itibariyle çok, fakat yaratılış itibariyle maya ve ruh bakımından tek saymıştır. Onun içindir ki: (Heftad-ü dû Millet sîneved sırr-i hod ezma...) yani "Yetmiş iki Millet kendi sırrını bizden işitir" demiş ve yetmiş iki milletle dost olduğunu söylemiştir. Sırası gelmişken bir hikâyesini de nakledelim: Hazreti Mevlâna'nın bu şekilde, aşikâr her milletle dost olduğunu söylemesi, devrin mutaassıplarını çileden çıkarmış. "Bu nasıl olur, bu söz düpedüz küfürdür", diye galeyana getirmiş, bir grup halk devrin kadılarından Siraceddin'e baş vurarak bu sözün tahkikini istemişlerdir. Kadı Siraceddin de bir adamını Mevlâna'ya göndermişti. Bu zat, Mevlâna'yı medresesinde bulmuş, "Sen yetmiş iki milletle dost olduğunu söylüyormuşsun, bu söz doğru mu?" diye sormuş, Mevlâna da: "Evet böyle söyledim" cevabını verince adam ağza alınmıyacak küfürlerde bulunmuştu. Mevlâna sabır ve sükûnet içinde dinledikten sonra, "Sözleriniz bitti mi?" demiş, "Evet" cevabını alınca, "Seninle de dostum." cevabını vermiş. Gelen zat sözlerinden büyük bir pişmanlık duyarak, Mevlâna'dan özür dilemiş ve yakını olmuştur.

Yine bir hikâyeye göre, devrin ileri gelenlerinden Alemeddin Kayser'e, neden Mevlâna'yı bu kadar seviyorsun, diye sormuşlar. Kayser: "Her peygamberi ümmeti, her veli'yi müridleri sever, fakat Mevlâna'yı her millet herkes seviyor. Ben nasıl sevmiyeyim" demiştir.

Eflâki Ahmed Dede, bu ve bunun gibi daha birçok hikâyeler anlatarak, Mevlâna'nın Hümanist düşüncelerini yayar. Esasen Mevlâna vefat ettiği zaman ırk, din, mezhep farkı olmadan bütün Konyalıların cenaze merasimine iştiraki, Mevlâna'nın sağlığında herkes tarafından sevildiğini ispat eder. O, bütün dinleri bir görmüş,

"İhtilâf, gidiş tarzındadır, yolun hakikatinde değil (2), demiştir.

Mevlâna'ya izafe edilen ve bugün türbesinde asılı duran şu kıt'a ne kadar manidardır:

Baza baza her ançi hesti bazâ
Ger kâfir-ü ger-ü putperesti bazâ
İn dergeh-i mâ dergeh-i nevmidî nist
Sad bar eger tövbe şikesti bazâ

"Yine gel, yine gel, her ne olursan ol, yine gel. Kâfir isen de, Mecusi isen de, putperest isen de yine gel. Bizim dergâhımız ümitsizlik dergâhı değildir. Yüz kere tövbeni bozmuş, olsan da yine gel." demektedir.

Bugünkü Birleşmiş Milletlerin gayesini istihdaf eden, dâhi Hazreti Mevlâna, yedi asır önce insan ve insanlığı sevmiş, O'nu terennüm etmiştir. O'nun yüce varlığı karşısında İran şairi Abdurrahman Molla Cami (Ölümü: 1492) gibi:

Men çi güyem vasf-i ân âlî cenab
Nist peygamber veli dared kitab

(O yüce dâhinin vasfı hakkında ben ne söyliyeyim. Peygamber değildir ama kitabı vardır) demekten kendimizi alamıyoruz.

(*Hisar*, sayı: 45, 1 Ocak 1954, s.8)

YABANCI DİLLERE ÇEVRİLEN ESERLERİ: *Konya and Mevlâna* (1959), *Die Museen von Konya* (çev. Prof. Dr. F. Taeschner, 1964), *Les Musees de Konya* (1964), *Atatürk's House in Thessaloniki* (İngilizce-Türkçe, 1974), *The Museums of Turkey* (1977), *Konya* (Fransızca-İngilizce, 1977), *Mevlâna and Whirling Dervishes* (1977), *Konya and Mevlâna* (1986), *Konya Guide* (İngilizce, Almanca, Fransızca ve İtalyanca, 1990), *Mevlâna Museum* (1990), *Mevlâna and the Mevlâna Museum* (İngilizceye,1993).

HAKKINDA: Osman Nebioğlu / Türkiye'de Kim Kimdir (1962), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), 50. Sanat Yılında Mehmet Önder'e Armağan (haz. M. Yardımcı, 1996), Agâh Özgüç / Türk Filmleri Sözlüğü I (2. bas. 1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 12.11.1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), İş'te Kitap (Bahar 2002).

Olcay Önder

ÖNDER, Olcay

Romancı. 1965, Eskişehir doğumlu. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinden mezun oldu. Bazı amatör dergilerde kitap tanıtma yazıları ve eleştirileri yayımlandı. Türk polisiye edebiyatındaki kadın yazar eksikliğini görüp bu konuya yönelmeye karar verdi. *Gölgedekiler* (2005) adlı bir romanı vardır.

ÖNDER, Yaşar Hadi

Şair. 14 Mayıs 1948, Zara / Sivas doğumlu. Bazı şiirlerinde Âşık Hadi mahlasını kullandı. Zara Cumhuriyet İlkokulu, Erzincan Tarım Meslek Lisesi (1967) ve ODTÜ (1988) mezunu. 1967 yılından itibaren Ziraat Teknisyeni olarak Uzunköprü, Daday, Çamlıdere, Güdül ve Elmadağ ilçelerindeki Tarım ve Köş İşleri Bakanlığı kuruluşlarında (1967-94); daha sonra aynı bakanlığın Personel Genel Müdürlüğünde uzman olarak görev yaparak emekliye ayrıldı. İLESAM üyesidir.

İlk ürünleri olarak 1968'de *Akbaba* dergisinde mizahi şiir ve yazıları yayımlandı. Sonraki yıllarda şiirleri *Akbaba* ile birlikte *Papağan*, *Pardon* gibi mizah dergileri ile *Güneş* ve *Milliyet* gazetelerinde yer aldı. *Hediye* adlı oyunu 1990'da TRT Ankara Radyosunda seslendirildi.

ESERLERİ:

Aşk Savaşçıları (1977), *Bu Ülke Kimin?* (1993), *Kara Gözler Işıl Işıl* (1996).

ÖNDERSEVER, Cengiz

Öykü yazarı. 17 Nisan 1961, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü mezunu. Reklam şirketlerinde metin yazarı olarak çalıştı, İ. Yıldırım ile birlikte *Yaşasın Edebiyat* dergisini çıkardı. İlk öyküsü 1979'da *Somut* dergisinde çıkmıştı. *İkarus'un Kanatları* adlı öyküsü ile 1981 Gösteri Dergisi Öykü Ödülünde üçüncülük aldı.

ESERLERİ (Öykü):

Kapalı Sevda (1986), *Cuma'yı Gömme Töreni* (1991).

HAKKINDA: Cengiz Öndersever / Cuma'yı Gömme Töreni (1991), M. Yalçın / "Sabit Yaşamlar, Duyarlı İnsanlar" (Güneş gazetesi, 25 Ağustos 1991), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖNDEŞ, Necdet Osman

Gazeteci-yazar. 12 Eylül 1931, İstanbul doğumlu. Deniz Harp Okulunu (1954) bitirerek Deniz Kuvvetlerine katıldı. 1959'da İngiltere'de, 1961'de Amerika'da öğrenim gördü ve 1968-70 yıllarında NATO'da Malta adasında görev yaptı. 1972-74'te Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunda Dış İlişkiler Müdürü, 1974-84'te MESS Halkla İlişkiler Bölüm Müdürü, İngiltere'de Seatrade, Lloyds, Yunanistan'da Naftiliaki, Hong Kong'da Lloyds Maritime Asia ve Maritime China Yayınları ile Türkiye'de *Dünya* gazetesinde muhabir olarak görev yaptı.

Tarih ağırlıklı yazıları *Hayat Tarih*, *Hayat Mecmuası* ile *Belgelerle Türk Tarihi* dergilerinde; ayrıca *Hürriyet*, *Milliyet*, *Günaydın* gazetelerinde yer aldı. Prenses Mevhibe Celalettin'in yaşamını konu alan bir eseri, Haldun Simavi ve Necati Zincirkıran yönetimindeki *Günaydın* gazetesinde resimli roman olarak tefrika edildi. Ayrıca çeşitli romanları, ressam Cemal Dündar tarafından resimlenerek aynı gazetede; makaleleri ise *TTK Belleten*, *Hilton Magazine*, *Shell İlgi*, *Akbank Türkiyemiz*, *Skylife*, *Art - Decor*, *Antik Dekor* gibi dergilerde makaleleri yayımlandı.

ESERLERİ:

İstanbul Aşığı Ressam Kont Amadeo Preziosi, *II. Dünya Savaşı*, *1565 Malta Muhasarası*, *Dorina Neave*, *İstanbul Hatıraları*, *Hitler Biyografisi* (2 cilt), *Müşavir Paşa*, *Postdam Konferansı*, *Ertuğrul Firkateyni Faciası* (1998), *Kardeş Libya*, *General Hamilton'un Gelibolu Hatıratı*, *Sir Adolphus Slade'in Anıları*, *Osmanlı Devri İstanbul Çeşmeleri*, *Lale Devri Ressamı Jean Baptiste Van Mour* (Erol Makzume ile), *Bodrum'da Yağma* (2002).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 16.7.1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 12.11.1998), Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000), Osman Öndeş / Bodrum'da Yağma (2002).

ÖNEL, Ahmet

Öykü, roman ve oyun yazarı. 1952, İstanbul doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1975) mezunu. Mezun olduğu yıl Ankara Çocuk Tiyatrosunda kurucu ve sanatçı olarak görev aldı. 1980 -87 yılları arasında profesyonel metin yazarlığı yaptı. Çalışmalarını Ankara'da radyo-televizyon için program metinleri yazarak sürdürdü.

Önel, *Matinede Mükremin* ile 1984 Sabahattin Ali Öykü Ödülünü, *Sürpriz Konuklar* ile 1998 Haldun Taner Öykü Ödülünde ikincilik, Nasreddin Hoca Öykü Ödülünü, Salihli Belediyesi Oyun Yazma Yarışması Ödülünü, Kültür Bakanlığı Oyun Yazma Yarışması Birincilik Ödülünü, Kadıköy Belediyesi Oyun Yazma Yarışması Ödülünü aldı. *Hoşçakal İstanbul*, *Çaylaklar*, *Sevgili Tiyatro*, *Kâşif-i Eyvah*, *Kırmızı Balkon* gibi oyunları sahnelendi.

"Ahmet Önel'de kahramanlarına karşı ve okurlarına karşı yine çoktan 'unuttuğumuz' sıcak bir sevgi yumağı var. Unuttuğumuz ve tekrar bulduğumuz şey Türkçenin tadı değil yalnızca. Unuttuğumuz diğer insanlar, 'öteki'ler, içimize gömülmüş kendimizin dışındakilere karşı yeni bir hümanist bakışın tadı da var! Kahramanlarına karşı asla kırıcı, incitici ve sert değil. (...) Ahmet Önel'in öykülerinde 'dışarı'nın,

Ahmet Önel

yani ilişkileri yönlendiren ana tanrı-çanın, düzenin, ekonomik, sosyal sistemin varlığı karanlık ve bilinmez bir etkileyici olarak hep duyumsanır. Tedirgin edici, korkutucu bir zemin üzerinde yaşıyoruzdur. Bunu 'Huzursuzluk', 'Alabalık Üçlemesi', 'İkinci', hatta 'Ayrılık Provası'nda (banyodayken örneğin) daha çok duyumsarız. 'Çağdaş', 'kentli'" bir insanın kaygılarıdır bu öykülerde anlatılan. Ama daha da önemlisi Çehov'a olan yakınlıktır." (Ahmet Yıldız)

"Aslında vardı böyle bir uyarıcı. Bir kitap okuyordum. Adı, 'Aynı Düşün İçinde'ydi. Ahmet Önel'indi kitap. Hikâyelerden oluşuyordu. Birbirine benzemeyen hikâyelerden...Benziyorlar mıydı yoksa? Temel bir benzerlik vardı, evet. Bir benzemezlik de vardı ama... Bir sergi gibi kurgulamıştı sanki kitabını Ahmet Önel. Bir kavramsal sergi. Düşüncelerle kurulmuş. Hani şu modern sanatla hayatımıza dahil olanlardan..." (Buket Öktülmüş)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Matinede Mükremin* (1984), *Küçük Bir Cinayet Girişimi* (1987), *İkinci Yaşamın Günlüğü*, *Sürpriz Konuklar*(1998), *Kimse Kimseyi Kesmiyor* (2001), *Erteleme Oyunu*, *Baton ya da Bastonu*, *Alabalık Üçlemesi* (2002), *Aynı Düşün İçinde* (2005).

ROMAN: *Sesin Kabuğu* (2004), *Kıpırtı* (2006).

HAKKINDA: Salih Bolat / Ahmet Önel'den Haldun Taner Ödüllü Kitap: Sürpriz Konuklar (Cumhuriyet Kitap, 29.7.1999), Özgür Atak / Alabalık Üçlemesi (Virgül, sayı: 50, Nisan 2002), Turhan Günay / Ahmet Önel - Şükran Yücel / Hınzırca Gülümseyen Öykülerde Türkçenin Tadını Yakalayan Bir Yazar: Ahmet Önel - İbrahim Yıldırım / Ahmet Önel'in Öyküleri İçin Dört Derkenar - Ahmet Yıldız / 'Patlamal'dan Sağlam Çıkan Bir Yazar: Tufan Erbarıştıran / Alabalık Üçlemesi (Cumhuriyet Kitap, 22.8. 2002), Buket Öktülmüş / Aynı Düşün İçinde (Varlık Kitap, Şubat 2005).

ÖNELÇİN, Hasan Adnan

Yazar, şair. (D. 1919, İzmir - Ö. 18 Ekim 1987, İstanbul). Adnan Atilla imzasını da kullandı. İlk, orta ve lise öğrenimini İzmir'de tamamladı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Çeşitli yerlerde yargıç olarak çalışarak 1974'te emekliye ayrıldı. Yazıları 1935'ten itibaren İzmir'de yayınlanan *Anadolu*, *Halkın Sesi*, *Akın*, *Anadolu* ile Tekirdağ'da yayınlanan *Yeni İnsan* gazetelerinde yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Damlalar* (Nazım Feyzi ve Halfet Tekin ile, Adnan Atilla takma adıyla, 1935), *Tekirdağ Tutkusu* (1977).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Tekirdağ ve Çevresi Basın Tarihi Hakkında Kısa Notlar* (1966), *Namık Kemal'i 80. Ölüm Yıldönümünde Anıyoruz* (A. Oy ve M. Sümer ile, 1968), *Trakya Basını* (1972).

DERLEME: *Nutuk'un* (*Söylev'in*) *İçinden* (Atatürk'ün Nutuk'unda geçen kişi, kurum, kabineler vb. sözlüğü, 1981).

SADELEŞTİRME: *Şeriat Açısından Halifeliğin İçyüzü* (ilk Adalet Bakanı Seyyid Bey'in TBMM'deki konuşması, 1969), *Sanat ve Edebiyat* (haz., A. Tanrıınkulu ve H. R. Gürpınar'ın yazılarından ve hakkında yazılanlardan derlemc (1972).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1976-98), Aydın Oy / Yüzyıllar Boyunca Tekirdağlı Şairler ve Yazarlar (1995), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖNEM, Baha

Şair. 12 Ekim 1945, Gümüşhane (Merkez) doğumlu. Tam adı A. Baha Önem'dir. Şair ve yazar Yüksel Önem'in kardeşidir. İlkokulu Gümüşhane'de, liseyi Erzincan'da bitirdi. Ege Üniversitesi Eczacılık Fakültesindeki yükseköğrenimini tamamlamadı. Ticaret hayatına atıldı. Tümüyle özel sektör kuruluşlarında çalışarak 1997 yılında emekliye ayrıldı.

Baha Önem

İlk şiir ve öyküleri 1960'lı yıllarda Anadolu basınında çıkmaya başladı. *Suçsuz Tutsak* şiiri ile Anadolu Basını Şiir Yarışmasında birincilik ödülü, 1967 yılında *Tercüman* Gazetesi Ulusal Şiir Yarışmasında *Dost-Yol* şiiri ile üçüncülük ödülünü kazandı. Şiirleri önceleri *Ilgaz*, *Varlık*, *Çağrı*, *Ajans Türk*, *Yelken*, *Filiz*, *Şiir Sanatı*, *Dönüşüm* gibi dergilerde yayımlandı. Sonraki yıllarda *Edebiyat ve Eleştiri*, *Dize*, *Damar*, *Poetik'us*, *Agora*, *Kavram Kargaşa* dergilerinde yazdı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği, BESAM üyesidir.

"Akıcı ve arı bir dille coşkulu şiirler yazan ozanımız, gerçekleri imge ve nitelemelerle fazla süsleyip, şiiri soyuta

BAHA ÖNEM

BİR IRMAĞIN KIYISINDA

Bir ırmağın kıyısında, gergefinde şiir
kentin kalın örtüsünü kuşanıp
direncin nöbetinde volta atıyor
ve geçiriyor esrik flüt seslerini
dudaklarının incelen yerlerinden.

Her bahar üstüne leylak kokuları serpip
şarabın rengine yeni sesler ekliyor
ipeksi tır çağrısı belki / içine düşen gölet
çiçekleri imge olan yağmuru savunuyor,
biliyor, ne kadar feryada ayarlı olsa
aşk kendine yol bulur
geç de olsa denizler ırmakları karşılar
rüzgar kuşlara kılavuzdur, sisler dağlara
şahlanır çocukluğumuz, mahsur kalır oyunlar.

Hangi piyanolardı aranan tuşlarında
sesler, Aşkın La Sesi'dir artık,
umutla eriyen mum, tutuşan direncinden
flu bir film çekiyor günahına.

Sular mı yandı, ırmak mı sustu
tutunmak gerek şiire giden zamana!

(*Dize dergisi*, Ağustos 1998)

zorlayarak, yine de insanı şiirin o güzel dünyasına götürmeyi başarabilen bir sanatçıdır." (Sabahattin Kömürcüoğlu)

"Önem'in, hüzün incisini kaplayan kavkıdaki kül rengi ürkütebilir okuru. Görünüşe aldanmayın, bir yolunu bulup ulaşın o inciye. 'Güz tadından sağılan kristalize bir iyimserlik kuşlarıyla karşılar sizi. 'Esin bir kül olur' dediği de bu!.. Biraz o külleri karıştırmanız gerekecek." (Ahmet Günbaş)

ESERLERİ (Şiir):

Uzak Güz (1992), *Sevginle Yaşıt* (2001).

HAKKINDA: Sabahattin Kömürcüoğlu / Gümüşhaneli Ozanlar (1998) Ahmet Günbaş / Güller Güzler İçinde Baha Önem'in Şiiri (Kavram Kargaşa, sayı: 24), Hüseyin Atabaş / Baha Önemden Alçakgönüllü Şiirler (Anadili, sayı: 25, Nisan - Mayıs - Haziran 2002), Baha Önemle Söyleşi (Aykırısanat, Nisan – Mayıs 2002).

ÖNEM, Yüksel

Şair ve yazar. 4 Mayıs 1936, Gümüşhane (Merkez) doğumlu. Şair Baha Önem'in ağabeyidir. İlk ve ortaokulu Gümüşhane'de bitirdi. Erzurum Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi (1963) mezunu. Jeoloji yüksek mühendisi olarak Londra'da Imperial College'de lisansüstü öğrenim gördü. 1963'ten itibaren Türkiye Petrolleri AO'da saha jeoloğu, başjeolog, Batman ve Trakya Bölge Müdürü, Marmara Bölge Müdürü olarak görev yaptıktan sonra, Petrol İşleri Genel Müdürlüğünde Fen Kurulu üyeliği, Türkiye Petrolleri Genel Müdür Müşavirliği (1969-73), yaptı. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığında Maden Dairesi Başkanlığı ve Maden İşleri Genel Müdürlüğü (1973-78) yaparak emekliye ayrıldı.

İlk şiiri, *Yelken* dergisinde (1962), ilk hikâycsi ise *Türk Dili* dergisinde (1963) yayımlandı. Daha sonra yazdığı şiir, hikâye ve denemeleri ile meslekî konulardaki yazıları *Orta Doğu, Son Havadis, Milliyet, Bilim ve Teknik, Maden Tetkik ve Arama Dergisi, Günaydın, Dünya, Cumhuriyet* gazeteleri ve dergileri ile ortak kitaplarda yayımlandı. Yer yer İkinci Yeni özellikleri taşıyan şiirlerinde halk şiiri kaynaklarından da yararlandı. 1998 yılında Şair Nüzhet Erman adına düzenlenen şiir yarışmasında *Galanaslı Gül Hatun* adlı dosyasıyla birincilik ödülünü aldı.

ESERLERİ:

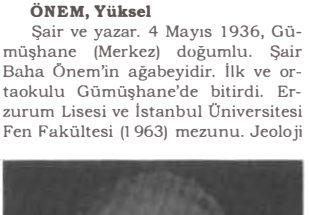
ŞİİR: *Engüdü* (1964), *Dostluk mu? Bir Kuş Kanadı* (1994), *Galanaslı Gül Hatun* (1999), *Karlar Vardı Karşı Dağların Üstünde* (İlk şiirleri, 2002).

HİKÂYE: *Aşk ve Orman* (1993), *Somurcuk Çiçeği* (2004).

ROMAN: *Kuşların Çiçekleri Nerede?* (2002).

Ayrıca meslekî kitapları da bulunmaktadır.

HAKKINDA: Prof. Dr. Mustafa Tokyay / Çimento ve Beton Dünyası (9.10.1997), Vefa Çiftçioğlu (Radikal, 30.5.1998), Sabahattin Kömürcüoğlu / Gümüşhaneli Ozanlar (1998).

Yüksel Önem

ÖNEN, Ayşe Rengin

Şair, yazar. 7 Nisan 1931, İstanbul doğumlu. Amerikan Kız Koleji mezunu. Ege Madencilik AŞ, Soma AŞ ve ASA AŞ'de yönetim kurulu üyesi olarak görev yaptı.

ESERLERİ:

Dut Yaprakları, Mutluluk, Uyumsuz Dal.

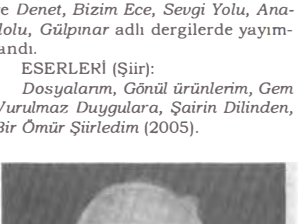
HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

ÖNEN, Sefer

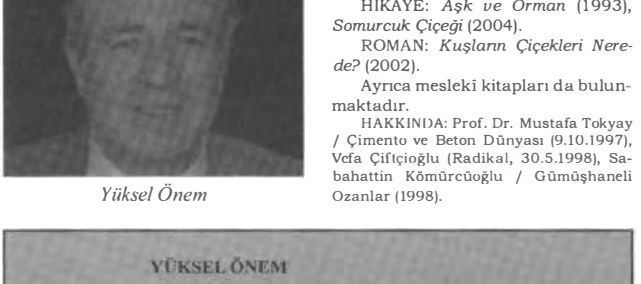
Şair. 13 Temmuz 1926, Okçular Köyü / Karacabey / Bursa doğumlu. 1955 yılında gümrük muhafaza memuru olarak çalışmaya başladı. Emekliliğinin ardından bir şirkette genel müdürlük, köy muhtarlığı gibi görevlerde bulundu. Memuriyeti nedeniyle gezip gördüğü yerleri ve tanıdığı insanları şiirinin ana malzemesi yaptı. Şiirleri birçok mahallî gazetede ve *Denet, Bizim Ece, Sevgi Yolu, Anadolu, Gülpınar* adlı dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Dosyalarım, Gönül ürünlerim, Gem Vurulmaz Duygulara, Şairin Dilinden, Bir Ömür Şiirledim (2005).

Sefer Önen

YÜKSEL ÖNEM

YIKIK DÜŞ

Kara gölgelerini görüyorum
Sürülerle adam mı ne
Bir suçlu muyum yoksa deli
Gözlerimden iliklerime.

Sonrası korkunç kış ıssızlığı
Gelen inlitilerce uzak gömülerden
Derinlerde ulumalı bir boşlukta
Taş bakışlarca bir kördüğüm.

Bir düşüş en öte kıyılara bitimsiz
Belki görülmemiş bir uçurum
Yoksa korkular mı kesici ağırlıklarında
Kara anlaşılmazlarla konuştuğum.

ÖNER, Çetin

Yazar, oyuncu, yönetmen. 25 Mart 1943, Sarız / Kayseri doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kayseri'de tamamladı. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi mezunu. Kayseri ve Ankara'daki spor kulüplerinde futbol oynadı (1960-62). Çeşitli işlerde çalıştı; teknik ressamlık (1962), muhasebecilik (1963), Ankara Sanat Tiyatrosunda (AST) oyunculuk ve yönetmenlik (1972) yaptı. 1973'ten itibaren yapımcı, yönetmen, senaryo yazarı ve oyuncu olarak TRT'de çalıştı. *Yaşar Ne Yaşar Ne Yaşamaz, Güz Güneşi, Bir Ceza Avukatının Anıları, 72. Koğuş, Yorgun Savaşçı, Can Şenliği* ve *Gülibik* gibi yapımlarında görev aldı, belgeseller hazırladı. Çocuk öykülerinden *Gülibik*, bölücülük iddiasıyla toplatıldı,

Çetin Öner

1982'de aklandı; *Kömürcü Çocuk*'un 1995'te yakıldığı iddia edildi. TRT'nin değişik bölge kuruluşlarında görev yaptı. Bir dönem Edebiyatçılar Derneğinin başkanlık görevini yürüttü. Çalışmalarını Ankara'da sürdürdü.

İlk öyküsü *"Keklik"*, 1972'de *Yeni a* dergisinde, diğer ürünleri *Türkiye Yazıları, Milliyet Sanat, Varlık, Gösteri* dergileriyle *Barış, Olay, Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımlandı. *Gülibik*, Jurgen Hasse adlı yönetmen tarafından (1984) filme alındı. *Gülibik* ile CIFEJ (Berlin), 2000 Film Arasında En İyi 10 Çocuk Filmi (ABD), En İyi Çocuk Filmi (Yugoslavya, İspanya) ödüllerini; *Dağlara Yazıldır* ile 1995 İsveç Hümanist Enternasyonal Ödülü'nü aldı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği, TÜRSAK, Televizyon ve Radyo Yazarları Derneği üyesi, Radyo Televizyon Yayıncıları Derneği Başkanı'dır.

ESERLERİ:

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *Gülibik* (1975, Annich, Almanya: Verlag der Ruhr adıyla, Almanca, 1997), *Mavi Kuşu Gören Var mı?* (1977), *Binboğa'dan Giden Çocuk* (1979), *Portakal* (1991), *Kuşçular Kara Değildi* (1991), *Kömürcü Çocuk* (1995).

ROMAN: *Dağlara Yazıldır* (1984).

ARAŞTIRMA: *Şu Bizim Çerkesler* (1990).

HAKKINDA: Pınar Göksan Aker / Çetin Öner'den Kafkasya Üzerine Bir Gözlem: Şu Bizim Çerkesler (Cumhuriyet Kitap, 27.7.2000), Tahsin Özgüç / Türk Dilleri Sözlüğü (c. II, 1997-98), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖNER, Hasan Fehmi

İslam bilgini (D. 1884, İznik / Bursa - ?.). 1914'te İstanbul medreselerinden icazet (diploma, yeterlilik) aldı. Uzun süre ticaretle uğraştı (1914-56). Gemlik müftülüğü yaptı. *Kur'an-ı Kerim Okuma Rehberi* (1948, 1957) adlı eseri uzun süre el kitabı olarak kullanıldı.

HAKKINDA: Afşin Oktay-Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ÖNER, Işın Bengi

Araştırmacı-yazar. Boğaziçi Üniversitesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü mezunu. Yüksek lisans derecesini aynı üniversitenin Dilbilim Bölümünden ve doktora derecesini Hacettepe Üniversitesi Dilbilim Bölümünden aldı. 1983 yılına kadar Beyoğlu Tercüme Bürosunda çevirmen, redaktör ve yönetici olarak çalıştı. 1983 yılından sonra Boğaziçi Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu Mütercim-Tercümanlık Bölümünde görev yaptı.

Şiir, film, haber çevirisi örnekleri, çeviri kuramı, çeviri eleştirisi ve çeviri bilim felsefesi araştırmaları yaptı. Boğaziçi Üniversitesi Sarıkız Hayvanları ve Doğayı Koruma Derneğinin kurucu üyesidir. Hayvan hakları ve çevre sorunlarına ilişkin çalışmaları da bulunmaktadır.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *Çeviri Bir Süreçtir... Ya Çeviribilim?* (1999), *Çeviri Kuramlarını Düşünürken* (2001), *Çeviribilim Terimleri Sözlüğü* (2001).

HAKKINDA: Çeviri Bir Süreçtir... Ya Çeviribilim? (Virgül, sayı: 26, Ocak 2000), Ayşe Banu Karadağ / Çeviri Üzerine Bir Çalışma (Cumhuriyet Kitap, 20.1.2000), Işın Bengi Öner / Çeviri Kuramlarını Düşünürken (2001).

Işın Bengi Öner

ÖNER KEMAL (Ciravoğlu)
Bkz. CİRAVOĞLU, Öner

ÖNER, Mehmet

Kişisel gelişimci. 1959 doğumlu. 1983'te Gazi Üniversitesi İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesinden mezun oldu. Bir süre Gölcük Tersanesinde çalıştı. Buradan Arçelik Eskişehir İşletmesine geçti ve 2001 yılı Nisan ayına kadar insan kaynaklarının bütün fonksiyonlarında çalıştı. Kariyerindeki gelişme, 1989'da toplam kalite çalışmalarının başlamasıyla ortaya çıktı ve insan kaynakları ile toplam kalite uygulamalarının içinde aktif olarak bulundu. 2001'de Arçelik'teki görevinden ayrılarak İstanbul'a yerleşti ve tekstil sektöründeki firmalarda İnsan Kaynakları Yöneticisi olarak görev aldı. Daha sonra iş yaşamını yine bir tekstil firmasında İnsan Kaynakları müdürü olarak sürdürdü. Alanıyla ilgili yazıları çeşitli dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Yönetici ve İnsan Kaynakları Uzmanının El Kitabı* (1999), *İşe Alma ve Yerleştirmede Yönetici ve İnsan Kaynakları Uzmanının El Kitabı* (2000), *NLP ve Başarı* (2001), *Kişisel Kariyer Planlaması* (2001), *İş Dünyası ve Hayatın İçinden Hikâyeler* (2001), *İş Başa Düştü: Adayanlar ve Arayanlar İçin* (2004).

ÇEVİRİ: *İş Yaşamında Bütünsel Beyin* (Ned Herrmann'dan, 2003).

ÖNER, Murat

Gazeteci-yazar, şair, siyaset adamı. 12 Eylül 1919, Sandıklı / Afyon doğumlu. Afyonkarahisar Lisesi (1938), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1942) mezunu. Mezun olduğu yıl Denizli'nin Çal beldesine bucak müdürü olarak atandı. 1945 yılında askerlik görevini tamamlayarak Çanakkale Maiyyet Memurluğu, İntepe Bucak Müdürlüğü; Eşme, Ayvalık ve Dursunbey'de kaymakam vekilliklerinde bulundu. 1948'de Anamur Kaymakamlığına getirildi. İki yıl sonra kendi isteğiyle devlet hizmetinden ayrıldı.

1951 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi fark sınavını vererek avukatlık sertifikası aldı. Stajdan sonra da Sandıklı'da serbest avukat olarak çalışmaya başladı. 1953-61 yıllarında *Sandıklı* gazetesinin sahipliği ve sorumlu müdürlüğünü üstlendi. Bu arada siyasete girerek 1961 genel seçimlerinde CHP listesinden Afyonkarahisar Milletvekili seçildi.

Gençlik yıllarından başlayarak edebiyatla ilgilendi. Şiirleri ilk olarak, Afyonkarahisar Halkevi tarafından yayımlanan *Taşpınar* dergisinde, sonra çeşitli gazete ve dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bahara Gidiyorum* (1937).

MAKALE: *Bir Yol Arıyorum* (siyasî yazılar).

HAKKINDA: İrfan Ünver Nasrattınoğlu - Mehmet Sarlık / 75 Yılda Yöneticilerimiz (1998).

ÖNER, Mustafa

Edebiyat araştırmacısı. 28 Mayıs 1964, İzmir doğumlu. İzmir İsmetpaşa İlkokulu (1975), Hürriyet Ortaokulu (1978), Mithatpaşa Endüstri Meslek Lisesi (1981) mezunu. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü (1987) bitirdi.

Aynı üniversitede araştırma görevlisi olarak (1989-95) çalıştı. Yüksek lisansını *"Abdullah Tukay'ın Şiirleri / Giriş-Metin-Sözlük"* konulu teziyle Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1990), doktorasını *"Bugünkü Kıpçak Türkçesi - Tatar, Kazak ve Kırgız Şivelerinin Karşılaştırmalı Grameri"* adlı teziyle Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Dili Anabilim Dalında (1995) tamamladı. 1996-99 yıllarında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde yönetim kurulu üyesi olarak görev aldı. 1995 yılında yardımcı doçent, 2000 yılında doçent oldu. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Anabilim Dalı başkanı ve dekan yardımcısı olarak görev yaptı.

Makaleleri, 1991 yılından itibaren *EÜ Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları*, *Türk Dili*, *Birlik* (Üsküp/Makedonya), *Türk Kültürü*, *Kardeş Edebiyatlar*, *Türk Dünyası Araştırmaları*, *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, *Türk Yurdu*, *Yeni Forum*, ve *Kebikeç* dergileri ile *Türk Dünyası Araştırmaları Prof. Dr. Faruk Sümer'e Armağan Özel Sayısı* (1996), *Başlangıçtan Günümüze Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi* (2001), *Temel Tıp Terimleri Sözlüğü* (2001) adlı ortak kitaplarda yayımlandı. Türkiyc'de yayımlanan makalelerinin bir kısmını yurtdışındaki kimi dergilerde de yayımladı. Alanıyla ilgili bilimsel toplantılara katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ:

YAYINA HAZIRLAMA-AKTARMA: *Renad Muhammedi - Sırat Köprüsü-Sultangaliyev* (Tatarcadan, 1993), *Alfred Halikov - Rus Tanınan Bulgar-Tatar Türk Asıllı 500 Sülale* (Tatarcadan, 1995), *Renad Muhammedi - Rusya'da Demokrasi - Bir Tatar Parlamenterin 1990-1995 Hatıraları* (Tatarcadan, 1996), *Bugünkü Kıpçak Türkçesi* (Tatar, Kazak ve Kırgız Lehçeleri Karşılaştırmalı Grameri, 1998).

ORTAK KİTAP: *Olcas Süleyman - Aziya* (K. Veliev, F. Türkmen ile, 1992), *Başlangıçtan Günümüze Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi* (ortak çalışma, Tatar Edebiyatı bölümü, 2001), *Başlangıçtan Günümüze Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi* (ortak çalışma, Tatar Edebiyatı bölümü 2001), *Türk Dünyası Edebiyatı* (ortak kitap, Tatar Türkçesinden aktarma, 2001). *Temel Tıp Terimleri Sözlüğü* (ortak kitap, editör: Doç. Dr. Figen Gövsa Gökmen, 2001).

ÖNER, Ömer

Yazar. 1958, Burhaniye / Balıkesir doğumlu. Yine aynı ilin Havran ilçesinde ilk, orta ve lise öğrenimini

Ömer Öner

aynı ilin Havran ilçesinde tamamlayarak, o dönemdeki adıyla Balıkesir Necati Eğitim Enstitüsü Türkçe bölümüne girdi ve 1980 yılında buradan mezun oldu. 1981 yılından itibaren Türkçe öğretmeni olarak, sırasıyla Afyon-Sandıklı, Yozgat-Kadışehri, Bartın-Ulus ve son olarak Balıkesir'in Ayvalık ilçesindeki çeşitli okullarda Türkçe öğretmeni olarak görev yaptı. Vazife yaptığı okullarda, çeşitli sosyal çalışmalarla dikkati çekti. Yazılarını Mehmet Nuri Yardım'ın internet sitesinde yer aldı.

Deneme, söyleşi ve öykülerinden oluşan ilk kitabı Damlalar, 2006'da yayımlandı.

ÖNER, Sakin

Dil ve edebiyat araştırmacısı. 1947, Denizli doğumlu. Yozgat Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. İstanbul liselerinde uzun yıllar edebiyat öğretmenliği yaptı. Daha sonra Behçet Kemal Çağlar Lisesi ile Vefa Lisesinin müdürlükleri ile İstanbul Milli Eğitim Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulundu. Aralıklarla çeşitli gazetelerde çalıştı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

ESERLERİ:

Abdülhak Hamid Tarhan (1974), *Nihal Atsız* (1977), *Yeni Türk Edebiyatı II* (ders kitabı, M. Ergül ve O.N. Ekiz ile, 1978), *Köy Enstitülerinden Eğitim Enstitülerine* (1979), *Ârif Nihat Asya* (1979), *Örneklerle Kompozisyon Sanatı* (1981), *İmlâ Noktalama ve Cümle Bilgisi* (1981), *Açıklama Tekniği ile Atasözleri ve Özdeyişler* (1981).

HAKKINDA: Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas. 1999).

ÖNER, Yılmaz

Şair, felsefeci, çevirmen. 12 Eylül 1928, İstanbul doğumlu. Tam adı Mehmet Yılmaz Öner. İstanbul Erkek Lisesi (1946) ve İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Enstitüsü (1951) mezunu. Ayrıca Almanya (Göttingen Üniversitesi Matematik-Fizik Bölümü, 1951-55), Fransa (Poitiers Üniversitesi Edebiyat Bölümü, 1957-58) ve İngiltere'de (Cambridge Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü, 1958) öğrenim gördü. Yapı Kredi Bankasının *Resimli Bilgi Ansiklopedisi* ile *Yurt Ansiklopedisi*'nde maddc yazarlığı ve redaktörlük, bir tercüme bürosunda çevirmenlik yaptı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

Bilim felsefesi ağırlıklı yazılarını, 1979'dan itibaren *Yeni Olgu*, *Doğa-Bilim*, *Tiyatro Dergisi*, *Evrensel Kültür* ve *İskenderiye Yazıları* dergilerinde yayımladı. Batı edebiyatı ve düşüncesinden çok sayıda çevirisi vardır. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Şiirin Lüzumu Yok* (1982).

DENEME: *Metafizik Şuur ve Matematik-Metafizik Hakkında* (1951), *Geleneksel Çin Felsefesi ve Sosyal Karar Teorisi* (1974), *Diyalektik: Olasılık'tan Determinizm'e Doğru* (1976), *Faşizm Üzerine Notlar* (1977), *Canlıların Diyalektiği ve Yeni Evrim Teorisi* (1978), *Bunalım Teorisinin Matematiği* (1983), *Din Üretim Biçimleri Hakkında* (1984), *Pozitivizmi Eleştirmek* (1987), *Olasılıkçı Determinizm* (1987), *Bilimlerde ve Sanatta Diyalektik* (1990), *Zaman İçimizde Dışımızda* (1994), *Prodeterminizm: YaşarKayma Olasılığı ve Za-*

Yılmaz Öner

manın Doğası / Prodeterminismus: Überlebenswahrscheinlichkeit und Natur der Zeit (2000), *Fizik ve Felsefe* (2001).

SÖZLÜK: *Ansiklopedik Fen ve Teknik Sözlüğü* (Almanca-Türkçe, 1963).

HAKKINDA: Orhan Koçak / Arızanın Lüzumu Yok! (Virgül, sayı: 34, Ekim 2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖNEREN, Ömer

Şair. 1 Mart 1950, Akören köyü / Sarıkamış / Kars doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1974) ve Hukuk Fakültesi (1989) mezunu. Ankara'da işçi, sendikacı, öğretmen olarak çalıştı. Düşüncelcri nedeniyle bir süre cezaevinde yattı.

1990 yılından itibaren Ankara Barosu bünyesinde serbest avukat olarak çalıştı. Şiirleri çeşitli dergilerde yayımlandı. 1997 yılında Ankara Barosunun düzenlediği şiir yarışmasında şiirleri birinciliğe değer görüldü.

ESERLERİ (Şiir):

Bıyıklarımız Terlemeden (1984), *Kale Değil ki Kuşatılsın Yüreğim* (1997).

HAKKINDA: Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

ÖNERLİ, Selahaddin

Şair ve yazar. 1920, Diyarbakır doğumlu. Ortaöğrenimini memleketinde tamamladı. Ankara Üniversitesi DTCF Kütüphanecilik, Sanat Tarihi ve Pedagoji bölümleri mezunu. Bir süre İstanbul Üsküdar Kız Lisesinde sanat tarihi öğretmenliği yaptı. 1968 yılından itibaren Ankara'da Milî Kütüphane Genel Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulundu. 1975 yılında emekliye ayrıldı. Kütüphanecilikle ilgili incelemeleri Türk Kütüphaneciler Derneği bültenlerinde, şiirleri ve diğer yazıları *Size, Ziya Gökalp, Defne* ve *Halay* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Cahit Sıtkı Tarancı'nın Hikâyeciliği ve Hikâyeleri (1976), *Yazarlık Hayatının Ellinci Yıldönümünde Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları Bibliyografyası* kitabı (1988).

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 67).

ÖNERTOY, Olcay

Edebiyat araştırmacısı. 1934, Ankara doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da yaptı. Ankara Kız Lisesi, Ankara Üniversitesi DTCF Klasik Şark Dilleri Bölümü mezunu. 1957'de DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne asistan olarak atandı. 1962'de doktorasını verdi. 1970'te doçent, 1989'da profesör oldu. Bu bölümdeki öğretim üyeliğinden 2001'de emekliye ayrıldı. Ankara Üniversitesi dışında 1978-82 yılları arasında Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde kurucu öğretim üyesi olarak, 1977-98 arası Beykent Üniversitesinde, emekli olduktan sonra ODTÜ'de yarızamanlı olarak ders verdi.

Öğretim üyeliği dışında 1975-80 yılları arasında Türk Dil Kurumu ve Türk Dili dergisi yazı kurulu üyeliği, 1991-2002 yıllarında Dil Derneğinde *Dağarcık Türk Dili* dergisi yazı kurulu üyeliği, genel yazmanlık, iki yıl başkanlık görevlerinde bulundu. Ayrıca Kültür Bakanlığının değişik yayın ve danışma kurullarında görev aldı.

Olcay Önertoy

Önertoy, makalelerini 1964 yılından itibaren *Türk Dili, Türkoloji Dergisi, Hisar, Tiyatro Araştırmaları Dergisi, Oluşum, H. Gösteri, Littera, Frankofoni, Gündoğan Edebiyat, Çağdaş Türk Dili, Esin Sanat, Üçüncü Öyküler, Müdafaa-i Hukuk* dergileri ile; *Büyük Zaferin 50. Yıldönümüne Armağan Kitabı* (1972), *İran Şahlığının 2500. Yıldönümüne Armağan Kitabı* (1974), *Ömer Seyfettin'i Anma Kitabı* (1985), *Edebiyatımızda 'Dönem Roman' ve 'Nehir Roman'* (Yakup Kadri, 1989), *Birleşmiş Milletler Türk Derneği Yıllığı* (1997), *Millî Edebiyat Döneminde Şiir* (1998), *Millî Edebiyat Döneminde Tiyatro ve Öbür Türler* (1998), *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatında Şiir* (1998), *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatında Öykü* (1998), *Cumhuriyet Dönemi Edebiyatında Tiyatro* (1998) adlı ortak kitaplarda yayımlandı. *Türk Ansiklopedisi*'ne altı madde yazdı. Dil Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Halid Ziya Uşaklıgil'in Romancılığı ve Romanımızdaki Yeri* (1965), *Tanzimat Sonrası Osmanlıca Metinler* (İsmail Parlatır ile, 1977), *Edebiyatımızda Eleştiri* (Tanzimat ve Servet-i Fünün Dönemleri, 1980), *Reşat Nuri Güntekin* (1979), *Tanzimat Döneminde Edebiyat Anlayışı* (1980), *Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı ve Öyküsü* (1980), *Yazın Terimleri Sözlüğü* (Beşir Göğüş, Dr. Ferhan Oğuzhan, Mahir Ünlü, Sevinç Koçak'la, 1998), *Yazım Kılavuzu* (kurul çalışması, 2000).

SADELEŞTİRME: *İsmet İnönü* (Ali Fuat Erden'den, Nurullah Çetin ile, 1999).

HAKKINDA: Hisar dergisi (sayı: 35, Kasım 1966).

ÖNEŞ, Ali Avni

Gazeteci-yazar, çevirmen (D. 1926, Giresun – Ö. 11 Kasım 1982). İlkokulu Giresun'da okudu. Orta ve lise öğrenimini Galatasaray Lisesinde tamamladı. Yükseköğrenim için önce Hukuk, sonra Edebiyat Fakültesine devam etti. Ailesini geçindirmek zorunda olduğu için öğrenimini yarım bıraktı. Gençlik yıllarında çeşitli gazetelerde fıkra ve eleştiri yazıları yazdı. 1974'te Naim Tirali ile birlikte *Karadeniz Postası* gazetesini kurdu ve yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Aynı zamanda halkevinin *Aksu* dergisini yönetti.

1949'da *Karadeniz Postası* kapandıktan sonra yazılarını *İleri* ve *Kale* gazetelerinde sürdürdü. 1950'den itibaren İstanbul'da çeşitli yayın organlarını yönetti. 1956-57 yıllarında Giresun'da *Karadeniz* gazetesinde sürekli fıkra yazarlığı yaptı. 1958'de çevirmen yazar olarak *Vatan* gazetesine girdi. Bir süre bu gazetede ve diğer bazı dergilerde yazılar yazdı, çevirmenlik yaptı. Kırkı aşkın çevirisi yayımlandı. 1974'te tekrar İstanbul'a gitti ve *Vatan* gazetesinde iki yıl yazı işleri müdürlüğü yaptı. 1979'da *Aydınlık* gazetesinde iken emekliye ayrıldı. Çalışmalarını serbest yazar ve çevirmen olarak sürdürdü. Asteriks'in ilk çevirmeni olarak kahramanlarının Türkçedeki ad babasıdır. Zaman zaman şiir de yazdı. *Atom Casusları* adlı bir romanı vardır.

HAKKINDA: Seyfullah Çiçek / Giresunlu Şairler (1997).

ÖNEŞ, Mustafa

Eleştirmen. 1953, Giresun doğumlu. Erzurum'da başladığı ortaöğrenimini Giresun Lisesinde (1960) tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1972) mezunu. Reklam metni yazarlığı yaptı. Şiir, eleştiri ve denemelerini *Varlık, Yelken, Soyut, Yeni Dergi, Yeni Ortam, Milliyet Sanat* dergi ve gazetelerinde yayımladı. 1966 yılında *Yeni Dergi*'nin açtığı eleştiri yarışmasında *Nâzım Hikmet'in Şiiri* adlı eleştirisiyle birincilik ödülünü kazandı. Eleştiri yazıları ve denemelerini *Şair-Şiir Yazıları* (1996) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Ali Galip Yener / Şiir Üzerine Yazılar (Virgül, sayı: 32, Temmuz-Ağustos 2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖNEY, Cahit

Şair, bestekâr. 1 Mart 1926, Beylerbeyi / İstanbul doğumlu. Tam adı Mehmet Cahit Öney. Kabataş Erkek Lisesi, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1951) mezunu. 1959-62 arası Sağlık Bakanlığında müfettişlik; 1962-67 arası Muş, Ağrı Sağlık Müdürlüğü görevlerinde bulundu. 1967-70 yıllarında SSK İstanbul Hastanesinde uzman doktor olarak çalış-

MUSTAFA ÖNEŞ

ECE AYHAN'A DOĞRU

(...) *Bakışsız Bir Kedi Kara* adlı kitabında şiirin, alışılmış dize biçimini bırakarak, düzyazı görünüşünde ama yeni bir deyişle sunduğu şiirleri, Kınar Hanımın Denizleri'ndekilerden, daha az duygusal, daha esnek, hattâ plastik oluşlarıyla ayrılmaktadır. İlk kitabında, geçmişin anısınmasından doğan bir üzüntüye verilmek istenmesine karşılık, *Bakışsız Bir Kedi Kara*'da çağımız bireyinin, korkusunu bir yandan kendinde yaşarken öte yandan onu ya çocukluğunun masal dünyasına aktararak ya da olumsuzlaştırarak, çarpıtarak gidermeye çalışıyor. *Bakışsız Bir Kedi Kara*'da çok yoğun görüntülerle karşılaşmaktayız. İmgeleri budamadan, doğallıklarıyla alıp birbirlerine uydurarak kuruyor şiirinin yapısını. Öyle ki her imgenin çağrışım alanını ve duygusal boyutunu çizecek olursak, aralarında hiçbir benzerlik bulunmasa da, bunların birçok noktalarda kesiştiklerini görebiliriz sanıyorum. Gene onun, şiirin düşmanı olan ve okuru alışkanlığa sürükleyen tekdüze anlatıma düşmemek için imgeleri birleştirirken özel yöntemler kullandığını söyleyebiliriz. Ece Ayhan'ın, şiirini ufak tefek bozuşturmalarla değişik kılma, anlaşılmasını güçleştirme yoluna saptığını sananlar yanılmaktadırlar. Onun şiiri, evrene bakış açısı gereği bir olumsuzluk, çelişme ve karşıtlık temelleri üzerine kurulmuştur. Çünkü çelişkiliği, olumsuzluğu, karşıtlığı, çok kez şiirin bölümleri ya da imgeleri arasında göremediğimiz halde, bütünlüğü içinde kavrıyoruz.

Ece Ayhan'ın şiirinde uyum, ses benzeşmesinden doğan bir müzikalitenin imgeleri saran ses uzantıları ile değil de, imgeler arasındaki boşluklarda çağrışımlarla oluşan durumların bu boşluklara yerleşmesi sonunda ortaya çıkıyor. Aslında şairin bize vermek istediği de 'ara görüntüler', yani ayrıntılardır. Bu uyuma 'görüntü uyumu' denilebilir.

Şimdi, yukarıdaki yargılarımızın getirdiği şu soruyu yanıtlamaya çalışalım: Olumsuz, karşıt, çelişik imgelerin çağrıştırdığı ara görüntüler ne türdendir? Bunlar yalnız başlarına, kendilerini çağrıştıran imgelerden bağımsız olarak pek algılanamazlar, ancak onlara dialektik bir gelişme kazandırırlar. Dialektiği, karşıtıyla birlikte gelişen durumların birbirlerini içermesi anlamında kullanıyorum.

Ece Ayhan'ın, şiirlerini bütünüyle kuşattığı, için tinsel yapısına geri götürülebileceğini sandığım bir özelliği vardır. Daha önce de sözünü ettiğim bu özellik, onun, bir yandan tedirgin edici, erinç kaçırıcı, korkulu imgeler yaratırken öte yandan bunları masallaştırarak duygusal etkilerini gidermeye, soyutlamaya çalışmasıdır. Yaptığı soyutlama, mumyalama işlemine benzetilebilir. Gene masallaştırma, şiirine fon derinliği ve görüntü zenginliği sağlamaktadır. Örnekse:

Tüllere sarılı mor bir karadağ tabancasıyla
(Kınar Hanımın Denizleri, s.5)

dizesi, şiirin bütününü okuyunca, intihar etmeyi düşünen bir kızın tabancayı taşırkenki inceliğinin üzüntüsünü veriyor. Renginin morluğu ile tüllere sarılı oluşu tabancanın ürkünçliğini gidermeye yetiyor. Başka örnek verelim:

Rüzgâr, sürükleyip duruyor dışarda: küf gözlü, teneketen bir ejderhayı ve paslı bir cesedi
(Bakışsız Bir Kedi Kara, s.10)

Bu dizede "teneke" ve "ejderha" imgeleri hiç de birbirlerine yakın şeyler değil. "Küf gözlü" ise, ejderhaya daha yakın olduğu için bu iki imge arasındaki açıklığın ortasına bile düşmüyor. Ama burada, bir tenekenin rüzgarın önünde sürüklenirken çıkardığı ses, "tenekemden "ejderha"ya doğru bir imge akımı sağlamaktadır. Eğer tenekeyi değil de onu yüklenmeye çalışılan "küf gözlü" niteliğini ejderhanın karşısına koyarsak, arabirimde, sürüklenen bir tenekenin sesiyle bağlantı kurabiliriz. Dizede, teneke ile ejderha arasında çift yönlü çağrışımsal bir bağ vardır. Tenekenin sürüklenişinin, gene aynı eylemle (yani tenekenin sürüklenişi eylemiyle) yalıtılmış sesi, "küf gözlü" niteliğiyle birleşerek "ejderha" imgesini doğuruyor. Sesin eylemle yalıtılması, Ece Ayhan'ın şiirlerinde görülen başlıca özelliklerden biridir. Böylece masal zamansızlığı daha iyi verilebilmektedir. Yukarıdaki dizeyle anlatılmak istenilen asıl şey, rüzgarın küflü bir tenekeyi sürüklemesi olayıdır. Şair, bu sürüklenmeden çıkan irkiltici sesi bir masal yaratığına yükleyerek ondan kurtulmaya çalışıyor. İmgeleri yazılış sırasına göre ele alacak olursak, virgülle ayrılmış "küf gözlü" imgesinin hem "tenekeden bir ejderha"yı hem de "paslı bir ceset"i niteleğini görürüz. "Teneke", "ejderha", "paslı" ve "ceset" arasında matematiksel bir oranı vardır. Bu sözcüklerden ilk ikisi dörder, diğer ikisi ikişer hecelidir. sonlarındaki takılar çıkarılırsa. Gene matematikte olduğu gibi, adı geçen sözcükleri A, B, C, D harfleriyle gösterirsek A/OB/D oranısını elde ederiz. Eğer dize, "Rüzgar", sürükleyip duruyor dışarda: küf gözlü, paslı bir tenekeyi ve bir ejderha cesedini" biçiminde yazılsaydı üzerinde durulmaya değmezdi.

Ece Ayhan'ın şiirinde imgeler belirli işlerle görevlendirilip belirli yerlere saptanmış değildir. Yerleri her an değiştirilebilir. Yani bir imge, yerinden çıkarılıp şiirin neresine götürülürse götürülsün, yeni yerini ve görevini yadırgamaz.

Gene yukarıdaki dizeye dönelim. Tenekenin ejderha ile bağlantısının, sürüklenirken çıkardığı sese dayandığını söylemiştik. Cesedin teneke ile bağlantısı ise cansızlığından ve paslılığındandır. Şair, tenekenin sesinden kurtulmak için bir ejderha yaratıyor ama ejderhanın da, hem verdiği korkuyu gidermek hem masal yordamına uymak bakımından öldürülmesi gerekmektedir. Bunu, tenekenin yerine ceset imgesini koyarak yapıyor. Daha açık söylersek, önce tenekenin sürüklenirken çıkardığı sesi "tenekenin sürüklenişi" eylemiyle yalıtıp, sonra cansız bir bedenin sessizliğine dönüştürerek ortadan kaldırıyor. Dizenin sonunda, bir cesedin sızlanmasız sürüklenişini duyuyoruz. Bütün anlattıklarımızı şöyle özetleyebiliriz: Şair, cansız bir nesnenin verdiği tedirginliği gidermek için onu önce canlı olarak düşünüp sonra öldürmektedir.

Bakışsız Bir Kedi Kara'da, şiirsel gerilimi dizeler arasında değil de imgeler arasında kurmaya çalışan Ece Ayhan'ın dizesiz bir şiire doğru gittiği söylenebilir. Görüntülerini, sözcükleri bırakıp boyalarla çizseydi, bence, günümüzün anlayışına uygun bir resim çıkardı ortaya. Çünkü şiirlerinin bazı bölümleri çağdaş bir resmin yorumunu andırmaktadır. (...)

(*Şair/Şiir Yazıları*, 1996)

tı. Kırklareli Hastanesi, Levent Dispanseri, Osmaniye Dispanseri, Eyüp Hastanesi ve Okmeydanı Hastanesinde de çalıştıktan sonra 1981'de emekli oldu. Daha sonra serbest uzman doktor olarak çalışmaya devam etti. stanbul Satranç Derneği, Türkiye Satranç Federasyonu Haysiyet Kurulu, Radyoloji Derneği üyesidir.

Faruk Nafiz Çamlıbel, Zeki Ömer Defne, Nihad Sâmi Banarlı gibi Türk edebiyatının ünlü şair ve yazarlarından ders aldı. 1940 yılından itibaren şiir ve müzikle uğraştı. . Şiir yazmaya 1943 yılında başladı. Şiirlerinin tamamını aruz ölçüsüyle yazdı. Şiirlerinde, özellikle Faruk Nafiz Çamlıbel ile Zeki Ömer Defne'nin etkileri görüldü. İlk şiiri 1947'de *Türk Müsikîsi* dergisinde yer aldı. *Türk Müsikîsi* (1954-2000) dergisinde makaleleri; birçok dergide ilmî, tarihî, edebî yazıları yayımlandı. Ayrıca *İslâm Medeniyeti*, *İslam Düşüncesi* ve *İslamî Edebiyat* dergilerinde (1971-80) makaleleri yer aldı. Türkoloji kongrelerinde bildiriler sundu. Müzikle edebiyat arasındaki ilişkiler konusundaki uzmanlığı ve aruza hakimiyetiyle tanındı. Şiirleri Rüştü Eriç, Ahmet Hatipoğlu, Arif Sâmi Toker, İsmâil Bahâ Sürelsan, Avni Anıl, Dr. İrfan Doğrusöz ve Alâeddin Pakyüz adlı bestekârlar tarafından bestelendi. 1984 Eskişehir Valiliğinin düzenlediği Yunus Emre Beste Yarışmasında ikinci oldu. *Aruzun Söylettikleri* (1969) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: V. Behçet Kurdoğlu / Şair Tabipler (1967), Yılmaz Öztuna / Türk Musikisi Ansiklopedisi (1974), N. Leyla Goncal / Dr. Cahit Öney'in Hayatı Ve Sanatçı Kişiliği (Doktora tezi, 1996), Musiki Mecmuası (sayı:459, 1997).

ÖNEY, Gönül

Sanat tarihçisi. 20 Temmuz 1933, Berlin / Almanya doğumlu. Ankara Kız Lisesi (1951), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sanat Tarihi ve Alman Filolojisi bölümleri (1955) mezunu. 1957 yılında bitirdiği üniversitede öğretim üyesi olarak göreve başladı. 1961 yılında doktor, 1967 yılında doçent, 1972 yılında profesör oldu. 1981 yılına kadar bitirdiği fakültede, sonra Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesinde öğretim üyesi olarak, 1981-82 öğretim yılında EÜ Sanat Tarihi Bölümü başkanı olarak görev yaptı. 1982 yılında (adı Edebiyat Fakültesi olarak değişen) fakültesinin dekanı, 1992'de Ege Üniversitesi Rektör Yardımcısı oldu. Ege Üniversitesi Senatosu Üstün Hizmet Ödülü ve Madalyası alarak 2000 yılında emekliye ayrıldı.

Türk ve İslâm sanatı konularındaki makalelerini, Türkiye'de; *Belleten*,

Gönül Öney

Anadolu, *Vakıflar Dergisi*, *Yıllık Araştırmalar Dergisi*, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, *Sanat Dünyamız*, *Kültür ve Sanat*, *Sanatsal Mozaik Dergisi* gibi çeşitli dergiler ile *Türkische Kunst*, *Archäologischer Anzeiger*, *Anatolica*, *The Memorial Volume of the Vth International Congress Iranian Art and Archeology Tahran-Asfahan-Shiraz*, *Deutsch-Türkische Gesellschaft E.V. Bonn Mittellungen*, *The World of Tiles*, *Der Islam*, *Islamic Culture Forum*, *Österreichische Diplomatische Korrespondez* gibi yabancı yayın organlarında, ayrıca *İstanbul Üniversitesi Sanat Tarihi Yıllığı*, *Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Kıbrıs Özel Sayısı*, *Türk Tarih Kurumu Malazgirt Anma Yıllığı*, *Antika Dergisi Çini Özel Sayısı*'nda, *Türkler* ansiklopedisinde yayımladı.

Anadolu dışında; İran, Suriye, Mısır, Ürdün, İsrail, Fas, İspanya, Portekiz, Pakistan, Hindistan ve Kıbrıs'ta da araştırmalarda bulundu. Uluslararası birçok kongre ve seminere katıldı. İngiltere, Almanya, Fransa, ABD, Yunanistan, İtalya, Portekiz, Bağımsız Devletler Topluluğu, Çin Halk Cumhuriyeti, Danimarka, Hollanda, Avusturya, Macaristan, Polonya ve Kuveyt'te konferanslar verdi; müzelerde incelemeler yaptı. Türkçe eserleri dışında İngilizce, Japonca, Almanca ve Fransızca kitapları da vardır. Yurtiçi ve yurtdışında çok sayıda vakıf ve bilimsel kuruluşun üyesidir. Almanya Hükümeti Liyakat Nişanı, Eczacıbaşı İzmir Kültür Sanat ve Eğitim Vakfı 2001 Hizmet Ödülü, Atatürk Kültür Merkezi Şeref Üyeliği Ödülü aldı.

ESERLERİ:

Ankara'da Türk Devri Dinî ve Sosyal Yapıları (1971), *Türk Devri Çanakkale Seramikleri* (1971), *Türk Çini Sanatı* (1976, Turkish Ceramic Tile Art adıyla Tokyo'da yayımlandı 1975), *Ceramic Tiles in Islamic Architecture* (1987), *Anadolu Selçuk Mimari Süslemesi ve El Sanatları* (1978), *Anadolu Türk El Sanatları ve Süslemesi* (1980, Architectural Decoration and Minor Arts in Seljuk Anatolia, 1988), *Turkish Pottery* (Tokyo 1985), *İslâm Mimarisinde Çini* (1987, Tiles in Islamic Architecture 1977), *Akdamar Kilisesi* (1989; *The Church of Akdamar*, 1990), *Beylikler Devri Sanatı XIV-XV. Yüzyıl / 1300-1453* (1989), *Ankara Arslanhane Camii* (broşür, 1990), *Türk Çini ve Seramik Sanatı* (1993).

ORTAK KİTAPLAR: *İslâm Sanatında Türkler* ("*İslâm Süsleme ve El Sanatlarında Türklerin Katkısı*" makalesi, 1976), *The Art and Architecture of Turkey* içinde "Anatolian Turkish Minor Arts and Decoration", 1980), *Prepared on the Occasion of the Age of Sultan Suleiman the Magnificent Exhibition* (*Tiles and Ceramics*, 1986), *Türk Çini ve Seramikleri-Sadberk Hanım Müzesi* (Çanakkale Seramikleri, 1991), *Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı* (*Türk Çini ve Seramik Sanatı*, 1993), *Bursa* (Bursa Çinileri, 1996), *History of Humanity-Scientific and Cultural Development (From the Sixteenth to the Eighteenth Century)* (*The Arts*, haz. Peter Burke, Halil İnalcık, 1999), *The Story of Ottoman Tiles and Ceramics* (*The Place of Çanakkale Pottery in Ottoman Ceramic Art*, haz. Ara Altun, 1998), *Osmanlı'da Çini Seramik Öyküsü* (*Çanakkale Seramiklerinin Osmanlı Sanatındaki Yeri*, haz. Prof. Dr. Ara Altun, 1998), *Fascinating Turkish Ceramics-From Byzantine Era to Otoman Empire* (*Çanakkale Pottery*, 2002), *Osmanlı Uygarlığı* (*Çini ve Seramik*, c. 2, haz. Halil İnalcık-Günsel Renda, 2002), *Selçuklu Çağında Anadolu* (*Anadolu Selçuk Seramik Sanatı ve Selçuklu Figür Dünyası*, haz. Doğan Kuban, 2002).

HAKKINDA: Prof. Dr. Rahmi Hüseyin Ünal / Uluslararası Sanat Tarihi Sempozyumu, Prof. Dr. Gönül Öney'e Armağan Sempozyumu (Armağan kitabın Sunuş bölümü, 2002).

ÖNGAY, Mehmet Necati

Şair. 1914, Ayaş / Ankara doğumlu. Kayseri İlköğretmen Okulu mezunu. Ankara'da Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğünde memurluk yaptı. Bir süre *Ulus* gazetesinde çalıştı. İstanbul'da ilk ve orta dereceli okullarda öğretmen olarak görev aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dağınık Deyişler* (1933), *Bir Çölde Kaybolan Su* (1934), *Ergenekon'dan Doğan Güneş* (1935), *Tılsım* (1947).

ÇOCUK KİTABI: *Çocuk Şiirleri* (1942), *Çocuklara Sevgi Şiirleri* (1945), *Sevgi Bahçesi* (1963).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982),

Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖNGEL, Hasan Basri

Araştırmacı-yazar. 1949, Çankırı doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladı. 1976 yılında Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden *"Türk Halk Oyunları, Folkloru"* adlı tezi ile mezun oldu. Gazi Üniversitesinde 1992'de yüksek lisansını, 2000 yılında ise doktorasını verdi. Çeşitli kamu kuruluşlarında yöneticilik, TRT'de prodüktör (yapımcı) olarak görev yaptı (1979-86). TRT'de çalışırken çeşitli halk oyunları kurum ve kuruluşlarında da aktif olarak çalışmalar yaptı Bu kuruluşlarda öğretici, teknik yönetmen ve yönetici olarak görev aldı. 1986 yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümüne öğretim görevlisi olarak atandı. *Türk Kültür Tarihinde Spor* (2001) adlı bir araştırması vardır.

HAKKINDA: Hasan Basri Öngel / Türk Kültür Tarihinde Spor (2001).

ÖNGÖR, Sami

Eğitimci, yazar (D. 1915, Ordu - Ö. ?). İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü mezunu. Coğrafya öğretmeni olarak 1939'da Balıkesir Lisesinde göreve başladı. Daha sonra mesleğini 1946-47 yıllarında Edirne Lisesi ve Gazi Eğitim Enstitüsünde sürdürdü. 1956-57 yıllarında MEB Talim ve Terbiye Kurulu üyeliğinde bulundu.

BAŞLICA ESERLERİ:

Coğrafi Keşifler ve Tetkik Seyahatleri Tarihi (1945), *Deniz Coğrafyası* (1948), *Matematik Coğrafya* (1959), *Coğrafya Sözlüğü* (1961).

Ayrıca alanıyla ilgili ders kitapları vardır.

ÖNGÖRE, Bilge

Şair ve yazar. 27 Haziran 1953, Üsküdar / İstanbul doğumlu. Bolu Sakarya İlkokulu, Bolu Lisesi (1970), Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Yüksek Okulu Turizm İşletmeciliği Bölümü (1975) mezunu. Yirmi iki yıl Düzce, Bartın, Karabük ve Ankara ticaret liselerinde meslek dersleri öğretmeni olarak çalıştı. 1997'de emekliye ayrıldı. *Öğretmen Dünyası* dergisi yazı kurulunda (1999-2000) görev aldı. *Bolu Gündem* gazetesinin muhabirliğini yaptı. 2001-02 yıllarında üyesi olduğu Edebiyatçılar Derneğinin genel saymanlığını yaptı. Çalışmalarını Ankara'da sürdürdü.

İlk yazısı, *Hey* dergisinde (1973) yayımlandı. Şiirleri, öykü ve diğer edebi çalışmaları; *Öğretmen Dünyası*, *Damar*, *Fayton Öykü*, *Çalı*, *Edebiyat Gündemi*, *ABC*, *Üçüncü Öyküler*, *Kıyı*, *Kavram Karmaşa* vd. dergilerde yayımlandı. *"Lamba"* adlı öykü dosyasıyla 2001'de SES Yarışmasında özendirme, 2002'de Beşparmak Dergisi Yarışmada öykü birincilik, 2003'te *Aykırısanat* Dergisi Öykü Yarışmasında ikincilik ödüllerini aldı. *Eflatun Renkli Bir Sabah* adlı şiiri İtalyancaya çevrildi.

"Şiirlerinde toplumsal sorunların yaratttığı olumsuzlukları işlerken yalnız ve arayan insanın içsel serüveni-

Bilge Öngöre

BİLGE ÖNGÖRE

KAR, KESTANELER VE BİR ŞİİR

(...) Bir hafta sonra, ayaz başlamıştı. Damlardan sarkan kalın ve uzun buzlar prizma oluşturup, güneşin solgun ışıklarını minik gökkuşaklarına çevirmişti. Hava sıcaklığının düşmesiyle kar taneleri sıklaşıp, sertleşmiş, çam ağaçlarının dalları ve bahçelerin iç kısımları dışındaki yerlerde beyazlık oldukça azalmıştı.

Test çözmekten yorulmuştum. Bilgimi artırmak, zekâmı keskinleştirmek için her olayı (A) ile (D) arasındaki seçeneklere sıkıştırdığım günlerdi. Arkadaşlarının durumu da benden farklı değildi. Ama dershaneyi yetersiz bulup, özel öğretmenlere koşturanlara göre biz yine de biraz daha şanslıydık. Hiç değilse hafta sonlarımız bize kalıyordu.

O cumartesi de gizli bir sözleşmeye uyar gibi buluştuk ve onu ziyarete gittik. Şubatın ortalarıydı ve bu kar kış sırasında nereden bulmuşsa, Yasemin'in elinde bir demet çiğdem vardı.

Aşağı mahallenin çocukları bayırda kayıyorlardı. Tahta kızaklarına, ayaklarını öne doğru yere değdirmeden uzatarak oturup yokuş aşağıya bırakıyorlardı kendilerini. Gülüşleri sokağı çınlatıyordu. Onları izlerken çoğunluğumuzun yüreğinden kocaman tedirgin bir "Acaba?" geçti. Yaşamımızda, oyuna yeterince zaman ayırmayarak testlerin tutsağı mı oluyorduk?

"Acaba biz mi yanlış yapıyoruz?" sorusunu taşımak istemiyordum ve O'na danışmaya karar verdim. Tüm yakınlarının onayladığı bir yaşam biçimim vardı. Bundan mutluydum yine de onun farklı doğruları olduğuna inanıyordum.

Çok çaldık kapıyı ama yanıtlamadı. Tam dönecektik ki Emrah ayağı ile ittirdiğinde açılıverdi kapı.

İçerde gördüklerimizle irkildik.

O, tahta masasının başında sandalyede oturuyordu. Gözleri tavana çevrili, hafif arkaya kaykılmış öylece kaskatı oturuyordu. Ölen birini hayatımda ilk kez bu kadar yakından görüyordum. Midem de kaynama ve başımda uğultu başladı.

Elindeki gazete yere doğru sarkmıştı ve köşesi, kilitlenmiş avucunun içinde öylece sıkılı kalmıştı. Başkent'te dün çıkan çatışmanın resimleri vardı açılmış sayfada.

Korku ve üzüntü ile kasılan gövdelerimizi zorla hareket ettirip, içeriye girdik.

Gazeteye yakından bakınca, kan gölünün ortasında yatan gençlerden birini tanıdım. Geçen hafta "oğlum" diye gururla fotoğrafını göstermişti. Belden altı parçalanmış, kıpkırmızı bir lekenin içinde öylece uzanmış yatan genein fotoğrafı, gazeteden çıkıp, beynimizde patlayan flaşlarla, belleklerimize hiç silinmeyecesine yerleşti o an.

İçimde yeni, farklı düşüncelerin ilk tohumları serpişirken, boğazım düğümlendi ve onu ilk ziyaret ettiğimizde bize okuduğu şiirinin son dizelerini anımsadım:

"Yağmur olup yağamadık / Bağışlayın bizi. / Söz söyledik, can verdik / Yine de yaşatamadık sizi."

O gün birden büyüdüğümü hatta yaşlandığımı hissettim.

(*Lamba*, 2003)

BİLGE ÖNGÖRE

YENİDEN DOĞUŞ

Hoşçakal yalnızlık
Hoşçakal hüzün
Günaydın aşkın gücü
Günaydın büyülü pınarlar
Şah damarımdaki heyecan
Tenimdeki ateş, günaydın
Yaşasın buluşmanın müziği
Hiç eksilmesin
Ruhları göğe uçuran
Gizli devinimlerin tadı
(Çığlığın Rengi, 2000)

ni de inceliyor. Öykü dalında da yoğunlaşan Bilge Öngöre'nin ürünlerini çeşitli edebiyat ve sanat dergilerinde izliyoruz." (Özgen Seçkin)

"Bilge Öngöre'nin düşünce ve duygu merceğinden geçen, kırılan ışınların zihin ekranındaki görüntülerini anlatan, çizen öyküleri, Paul Valery'nin 'bir metnin hakiki bir anlamı yoktur' saptamasını güçlendiriyor. Örneğin Bach'ın Aida Füğü ya da Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun natural resimleri gibi değişik notalara, seslere, anlatımlara kapalı; tek yorumlu yaratımlardan değil Lamba'nın içindekiler. Algılamadaki belirsizlik bir eserin sanatsal açıdan yeniden üretimine olanak tanıyarak değerini çoğaltıyor.

"Kitaptaki öyküler sayfa sayfa, öykü öykü şimdiyle birleşirken, 'geçmişin şimdi olduğu anda' değişime uğramış, hafızanın işleyişine tanık olan anı desenleri zaman iğnesiyle hesaplı kitaplı işlenmiştir. Galiba Nietzsche ve Heidegger'in 'Görü Anı' dediği yaratım süreci bu olmalı." (Şükran Kozalı)

"Bilge Öngöre'nin başarılarıyla gerçekleştirdiği doğa, olay, insan betimlemelerinin sıkça yer aldığı öykülerinde gözlemler, duygu ve düşüncelerle buluşturulmuş, pekiştirilmiş, yorumlarla desteklenmiş. Yorumlamalar daha çok öykü kahramanlarının iç sesleriyle dillendirilmiş. Kimi zaman ileti, öykülerin sonunda doğrudan dile getiriliyor. Öngöre'nin eğitimci kimliğinden güç alan bir karşı duruşun bilinçli seçimi seziliyor. Anlaşılmayanın, anlamsız olanın, biçimsel deneyler öne çıkarılırken içeriğinin hiçe sayıldığı yazın anlayışının alkışlandığı bir dönemde, bireyin bu toplumda değil de uzayda yaşıyormuşçasına verildiği insandan uzak öykülerin egemenliğine karşı çıkan bir duruş görülüyor yazının tüm öykülerinde." (Hayrunnisa Kuşkaya Güncl)

ESERLERİ:

ŞİİR: *İstiyorum* (1993), *Yanlış Seçim Suskunluk* (1994), *Kozada Uyku* (2000), *Çığlığın Rengi* (2000).

ÖYKÜ: *Lamba* (2003).

HAKKINDA: Ruhat Mengi / Suskunluk... (Sabah, 27.8.1996), Çağdaş Türk Dili (Ekim 2000), Sevda Yüksel / Öngöre'yle Mavi Bir Şarkıyı Paylaşır mısınız? (Beşparmak, Mayıs-Haziran 2001), O. Nuri Poyrazoğlu / Bir Şiir Emekçisi: Bilge Öngöre (Damar, Ekim 2001), Mehmet Aydın / Sevgi ve Barışa Tutunmuş Bir Şair (Kıyı, Kasım 2001), Hayrünnisa Kuşkaya Güncl / Bilge Öngöre'nin Öyküleri (Damar, Temmuz 2004), Şükran Kozalı / Bilge Öngöre-Lamba (Varlık, Haziran 2004).

ÖNGÖREN, Ferit

Gazeteci, yazar, karikatürist. 1932, Hacıkân köyü / Bismil / Diyarbakır doğumlu. Şair Veysel Öngören'in kardeşi ve oyun yazarı Vasıf Öngören'in ağabeyidir. 1935-37 Doğu ayaklanmaları nedeniyle ailesi Diyarbakır'ın Bismil ilçesinden Kütahya'nın Tavşanlı ilçesine gönderilmişti. Afyon Lisesi (1954), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1958) mezunu. Bir süre avukatlık yaptı. Çeşitli mizah dergileri ile *Gün*, *Günaydın*, *Sabah* gazetelerinde ressam ve yazar olarak çalıştı. *Filiz* (Tavşanlı, 1955) ve *Yeni a* (1972-74, 27 sayı) dergilerini çıkardı. Semih Balcıoğlu ve Turhan Selçuk ile birlikte Karikatürcüler Derneğini kurdu, bir süre de başkanlığını yaptı. Çizgileriyle, Edip Cansever'in *Petrol* kitabı dahil, birçok şiir kitabını süsledi. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

Şiirler de yazmış olan Ferit Öngören, kendi çıkardığı dergilerin dışında *Köprü*, *Ataç*, *a*, *Yelken*, *Değişim*, *Şiir Sanatı*, *Soyut* dergilerinde yer alan eleştiri ve inceleme yazılarıyla tanındı.

ESERLERİ:

Yeni Mizah Hikâyeleri Antolojisi (1959), *Cumhuriyet Halk Partisi Ne Olacak* (1960), *Türküleri Dinlerken* (albüm, 1963), *50 Yılın Mizahı ve Karikatürü* (1973; Cumhuriyet Dönemi Türk Mizahı ve Hicvi adıyla 1983; Cumhuriyet'in 75. Yılında Türk Mizahı ve Hicvi adıyla, 1998), *Dünya Mizah ve Karikatürü*, *Petrol*, *İstanbul'dan Çizgiler*.

Ferit Öngören

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1971), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1970), Semih Balcıoğlu - Ferit Öngören / 50 Yılın Türk Mizah ve Karikatürü (1973), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1990), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, s. 337, 1997), Üstün Alsaç / Çizgi ve Gülmece Sanatı Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 13.7.2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

Mahmut Tali Öngören

ÖNGÖREN, Mahmut Tali

Yazar (D. 28 Mart 1931, İstanbul - Ö. 13 Ekim 1999, İstanbul). Şair ve çevirmen Talat Sait Halman'ın teyzesi oğludur. İstanbul Robert Kolej (1951), Columbia Üniversitesi Radyo-TV Bölümü (1955) mezunu. TRT'de görev alarak Ankara Radyosunda program (1959) ve radyo müdürü (1962) olarak çalıştı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulunda öğretim üyeliği (1972-80) yaptı. TRT'de ve üniversitede çalışırken çok kıyıma uğradı. Ankara Film Festivalinin kuruluşuna öncülük etti. Çağdaş Gazeteciler Derneğinin genel başkanlığını yaptı. İnsan Hakları Derneğinin kurucularındı.

Sinema ve televizyon konularında kalcme aldığı yazıları *Milliyet*, *Cumhuriyet*, *Bilim ve Sanat*, *Milliyet Sanat*, *Gösteri*, *Sanat Olayı*, *Akis*, *Video*, *Sinema* gibi gazete ve dergilerde yer aldı. Türkiye'de televizyon yayıncılığının öncülerinden biri olarak tanında. Sinema ve radyo-televizyon kunularıyla ilgili pek çok sempozyumda bildiriler sundu.

BAŞLICA ESERLERİ:

Televizyona Açılan Pencere (1972), *TV Piyes Yazarlığı* (1973), *Senaryo Yazma Tekniği* (1976), *Sinemada*

MAHMUT T. ÖNGÖREN

SANSÜR BAŞYAPITLARI

1976 yılı. TRT denetçilerinden biri önüne gelen bir radyo izlencesinin metninde sansür edilmesi gereken bir sözcükle karşılaşır. Metindeki cümle bir sanatçının adıyla başlamaktadır. "Ozan Sağdıç" diye...

Denetçi, Ozan Sağdıç'ı tanımadığı için, "Ozan" sözcüğünü siler ve yerine "Şair" sözcüğünü yazar. Böylece yasak olan "ozan" sözcüğü kullanılmadığı için "Ozan Sağdıç"ın adı, bir mahkeme kararına bile gerek görülmeden "Şair Sağdıç"a dönüşür.

Yine TRT radyosundan bir başka sansür başyapıtı: 1979 yılında Nazım Hikmet adı TRT yayınlarında yasaktır. Ama nasıl oldıysa, büyük ozanın "Benerci Kendini Niçin Öldürdü?" adlı şiiri TRT denetçisinin önüne gelir. Denetçi yakaladığı yanlışlığı hemen düzeltmeye kalkar. Şiirdeki "Benerci" sözcüğünü siler "Fenerci" sözcüğünü onun yerine yazar. Nazım Hikmet'in şiiri "Fenerci Kendini Niçin Öldürdü?" olur. (İster inanın, ister inanmayın.)

Sansür başyapıtlarına sinemamızda da rastlarız. 1966 yılında İlhan Engin'in yönettiği "İstanbul Dehşet İçinde" adlı filmde bir otomobilin patlayan "sol tekerleği" sözcüklerinin "sağ tekerlek" olarak değiştirilmesi film sansür kurulunca öngörülmüştür. (Buna da inanıp inanmamakta özgürsünüz.)

Geldik 1990 yılına. Lambada dansı ortalığı kasıp kavuruyor, insanın kanını kaynatıyor. Dansı yapan erkeklerin üst tarafı çıplak, kızların ise bacakları... Kaoma adlı ünlü bir topluluk TRT Televizyonunda Lambada yapacak. Ama TRT denetçisi "Erkeklerin üst tarafı çıplak kalabilir. Ama kızların bacakları çıplak olmaz," diyor.

E, ne yapalım?

TRT sansürcüsünde yanıt hazır. "Kızlara siyah çorap giydirin." Bizde Lambada dediğin böyle olur. Nitekim, ahlak anlayışı gayet yerinde olan Türkiye, televizyondaki Kaoma topluluğundaki kızları kasıklarına dek çıkan siyah çorapla izlemiştir. İşte son yıllarda ahlakımız böyle korundu. (İnanır mısınız?)

Yine 1990 yılında Eurovision Şarkı Yarışması'nın naklen yayınında da İspanya'nın tanıtma filminde ünlü ressam Velazquez'in tablosundaki çıplak kadın görüntüleri de TRT sansürcüsünün son derece ahlaksever makasından kurtulamamıştır. Gerçekte, TRT, bu Eurovision Şarkı Yarışması'nın Avrupa'dan yapılan naklen yayınına karşı olan duyarlılığını hiç yitirmemiştir. 1978 yılında Kıbrıs Rum kesiminin şarkısının yayını sırasında TRT Türkiye'deki ekranları karartarak bizleri düşman görüntülerden korumuştu.

1971 yılına dönelim. 12 Mart günleri. Yves Montand'ın "Korkunun Bedeli" adlı filmi TRT Televizyonu'nda gösteriliyor. Montand, patlayıcı madde taşıyan bir kamyon şoförü rolünde. Binbir tehlikeyi göze alarak patlayıcı maddeyi burnu kanamadan, ama zorluklarla boğuştuktan sonra yerine ulaştırır. Ama boş kamyonla güle oynaya geri dönerken uçuruma yuvarlanıp ölür.

Ama o ne? Film, Montand'ın uçuruma düşüp öldüğünü gösteren sahneye yer verilmeden sona ermiştir. Ekranda gördüğümüz son sahnede ise Montand güle oynaya kamyon sürmektedir. Filmin son sahnesi, yani Montand'ın öldüğü sahne nereye gitmiştir?

Meğer, 72 Mart döneminde, sondaki ölüm sahnesini gösterip insanların üzülmesini istemeyen o çok düşünceli TRT denetimi, filmin anlamlı son sahnesini kesip atmıştır. (Bizleri böyle düşünüp gözeten sansürcüler olmasa, ne yapardık acaba?)

Televizyonda sansür mü? Örneklerden geçilmiyor. Yıl 1989. TRT Televizyonu'nda Rene Clemento'nun "Yasak Oyunlar" adlı filmi gösterilirken yayını TRT Genel Müdürlüğü'nün buyruğu ile durduruluyor. Oysa filmin bitmesine daha tam 18 dakika vardı. Yayının durdulmasının nedeni, filmin "Hristiyanlık propagandası yapılıyor" savıyla suçlanmasıydı. Hem de yayın sırasında... Oysa film bu gibi dinsel işlerin yaşamda kimi zaman ne denli anlamsız olduğunu anlatmaya çalışmaktadır.

Ne var ki, yayın sırasında filmlerin gösterilmesini engellemeye kalkma ilk olarak TRT'de 10 Kasım 1969'da Sergey Yutkeviç'in yönetmenliğini yaptığı "Türkiye'nin Kalbi Ankara'dır" adlı yapıtının TRT Genel Müdürü tarafından "Komünizm propagandası yapılıyor" gerekçesiyle yayınının durdurulmasıyla başlamıştır.

Film yönetmeni Metin Erksan'ın "Karanlık Dünya" adlı filmine 1960'tan önce, sansür kurulu kimi sahneleri eklemesi sonucunda gösterim izni vereceğini bildirmişti. Sansür Kurulu, bir sahnede gösterilen buğday başaklarının kısa olusunu "Türkiye'de tarım kötülemiyor" diye yorumlarak ve iri başaklarla ilgili çekimlerin filme eklenmesini istemişti. Ama hiç olmazsa bu gibi filmler gösterilmesin ya da televizyonlarda izlenmesin diye, yönetmen Halit Refiğ'in filmi "Yorgun Savaşçı" gibi "yakıldı" denilerek engellenmemiştir.

1992'de ise yönetmen Ümit Elçi'nin "Mem-u Zin" filmi de "Kürt propagandası yapıyor" gerekçesiyle uzun süre gösterime giremedi, 1992 yılında. Oysa filmde hiçbir düşünce-nin propagandası yoktu.

Sansür uygulamalarındaki örnekleri artırmak her dönem için olanaklıdır. Örneğin 1986'da 26 bölümlük "Dünya Tarihi" adlı yabancı belgeselin "İnsanın Başlangıcı" adlı bölümü TRT Televizyonu'nda gösterilmemiştir. İnsanın maymundan türediğini anlatan bu bölüm ve insanı çıplak gösteren görüntüler TRT denetimince yayından uzak tutuldu.

1974 yılında radyolarda ve televizyonda yayınlanan "Elli Yılda Türk Şiiri" adlı dizi izlencede ise Nâzım Hikmet, Fazıl Hüsnü Dağlarca ve Melih Cevdet Anday gibi şairler özellikle yer almamışladı.

Radyolarda ve televizyonda 1971 yılından, yani 12 Mart döneminden başlayarak sözcükler de yasaklanmıştır. Örneğin 1979 yılında "ulus" sözcüğü TRT'de yasaktı. Bu sözcüğün yasaklandığı günlerde radyoda Atatürk'ün kendi sesini de içeren konuşmasıyla ilgili bir eski filme yer verildi. Bu filmde Atatürk ikide bir "ulus" demesin mi?

12 Eylül'den sonra ise TRT'nin radyolarında ve televizyonlarında 205 sözcük yasaklandı. Oysa yasaklanan sözcüklerin çoğunu devlet ve hükümet adamları bile radyolara ve televizyona verdikleri demeçlerinde kullanıyorlardı. Hatta bu yasağı getiren o günlerin TRT Genel Müdürü Tunca Toskay bile.. Aynı günlerde dil üzerine hazırlanmış bir dizi belgesel izlence bile tamamlanmadan yayından kaldırıldı.

TRT sözcük yasağına o denli meraklıydı ki, bir açıkoturumda çok sayıda öz Türkçe kullanıldığı için, bu sözcüklerin kimileri o günlerde TRT'ye yeni gelmiş yeni bir aygıt sayesinde banttan silindi. Konuşmacılar öz Türkçe sözcükleri söylüyorlar, ama silinmeden ötürü sesleri duyulmuyor ve sıra bu sözcüklere geldiğinde insanların sadece dudaklarını oynattıkları görülüyordu ekranda.

Sırada daha pek çok radyo, TV ve sinema sansür örneği var. Ama sanırım, bu kısa sürede verilen örneklerle Türkiye'de insanların düşünmesini zorlaştırmak, hatta düşünceyi yok etmek için yıllardan beri nasıl uğraşıldığı anlaşılmaktadır.

(M. Muhsin Doğan, *Düşünceye Saygı*, 1995)

Kadın ve Cinsellik Sömürüsü (1982), *Senaryo ve Yapım* (1 ve 2, 1985-88), *Ayıptır Söylemesi TRT'nin İçinden* (1983), *Sinema Diye Diye* (1985), *Yapım Tekniği* (1993).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Tek Başına Orkestra-Mahmut Tali Öngören (der. Metin Aksoy, 2002), Radikal (14.10.2003), Ünihaber (1-15.10.2004), Mahmut Tali Öngören Anıldı (Hürriyet, 13.10.2004).

ÖNGÖREN, Reşat

Tasavvuf tarihi araştırmacısı. 1963, Ünye / Ordu doğumlu. Üsküdar Ümraniye Lisesi (1984), Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1988) mezunu. Yüksek lisans (1990) ve doktora (1996) çalışmalarını Marmara Üniversitesi SBE'de tamamladı. 2001 yılında doçent oldu. Çalışmalarını İstanbul Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Tasavvuf Anabilim Dalı Başkanı ve öğretim üyesi olarak sürdürdü..

Reşat Öngören

Makaleleri, 2002 yılından itibaren *İstanbul Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Diyanet, İslâm Araştırmaları Dergisi, Kubbealtı, Bilgi Hikmet, İslâm Araştırma Dergisi, Akademik Araştırmalar* dergilerinde yer aldı. *TDV İslâm Ansiklopedisi, Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi, Osmanlı* ve *Türkler* ansiklopedilerine maddeler yazdı. Birçok bilimsel toplantıda alanı ile ilgili bildiriler sundu.

ESERLERİ:

Osmanlılar'da Tasavvuf: Anadolu'da Süfiler / Devlet ve Ulema - XVI. Yüzyıl (2000), *Aydınların Gözdesi Bir Tasavvuf Ekolü: Zeynîlik* (2003).

ÖNGÖREN, Vasıf

Oyun yazarı, yönetmen (D. 15 Şubat 1938, Tavşanlı / Kütahya - Ö. 15 Mayıs 1984, Amsterdam / Hollanda). Yazar ve karikatürist Ferit Öngören ile şair Veysel Öngören'in kardeşidir. 1935-37 Doğu ayaklanmaları nedeniyle ailesi Diyarbakır'ın Bismil ilçesinden Kütahya'nın Tavşanlı ilçesine gönderilmişti. İstanbul Üniversitesi Jeofizik Bölümünde bir süre okudu. 1961'de Almanya'ya giderek Batı ve Doğu Berlin'de epik tiyatro öğrenimi gördü. Ankara ve İstanbul'da uzun yıllar oyun yönetmenliği yaptı. 1969 yılında Ankara Birliği Sahnesini, 1976'da İstanbul Birliği Sahnesini kurdu. Kurduğu bu sahnelerde çok sayıda oyun yönetti. Epik tiyatronun ülkemizdeki önde gelen temsilcilerindendir. 12 Eylül 1980'den sonra Hollanda'ya yerleşti. Amsterdam'da STİPT adlı kuruluşta iki yıl kadar Türk gençlerine tiyatro dersleri verdi.

Vasıf Öngören

Vasıf Öngören'in ilk oyunu "*Göç*", Gençlik Tiyatrosunca sahnelendi. Asıl ününü *Asiye Nasıl Kurtulur* (1970) adlı oyunuyla kazandı. Bazı oyunları sinemaya da uyarlandı. Bu oyunlardan biri olan *Zengin Mutfağı* ile 1977 İsmet Küntay ve 1977-78 Sanatsevenler Derneği ödüllerini aldı.

"Vasıf Öngören, Türk Tiyatrosunun 1960'larda gerçekleştirdiği atılım içinde, insanımızı tüm sıcaklığı ve canlılığı ile epik tiyatro yöntemini kullanarak yansıtmış bir tiyatro ustamızdır. Oyunlarındaki yalın dil, gülmeceye yatkın üslup ve toplumsal-politik doğru içerik, sahne ile seyirci arasında kolayca ile-

VASIF ÖNGÖREN

ZENGİN MUTFAĞI'ndan

ÖN OYUN: BİR

AŞÇI: Ben aşçıyım, Pehlivan Lütfü derler bana. Eskiden sıkı güreş tutardım. Burada, Kerim beyin köşkünde aşçılık yapıyorum.. Güzel köşk değil mi? Güzeldir.. 20 küsür yıl. Bizim hanımefendinin gençliğini hatırlıyorum, ne maldı be.. Duymamış olun.. Ama ayrılıyorum artık buradan, karar verdim. Of of ama zor geliyor, çok zor.. Şimdi siz bana diyeceksiniz ki: "Yahu Lütfü Usta 20 yıldır çalıştığın yerden ayrılmak da nereden aklına geldi, bu yaştan sonra nereye gideceksin, ne yapacaksın?; "Doğru haklısınız çok zor" işte onun için bir de size danışayım dedim.. Karar verdim ama gene de size danışayım dedim.. "Peki ne oldu da ayrılmaya karar verdin diyeceksiniz (köpek sesleri) Susun ulan itoğluitler, zaten ne olduysa sizin yüzünüzden oldu, aşçıysak eşek değiliz ya... Bunların yüzünden başladı herşey. Kerim beyin itleri.. En iyisi ben olanları size başımdan bir anlatayım, dinleyin. Bakalım ne diyeceksiniz. İnsan ihtiyarlayınca kafası albüme dönermiş. Geçmiş hayatı bir dizi fotoğraf olur kalır insanın kafasında. Herşey kafamda sanki eski fotoğraflar gibi.. Yıllardan 1970.. Aylardan Hazirandı, bir sabah kalktım, köşkte kimsecikler yok. Kerim bey, hanımefendi, küçükbey. Hepsi çekip gitmişler. Yahu ne oldu bunlara durup dururken..

BİRİNCİ OYUN:

AŞÇI: (Gelir) Yahu koskoca köşk perili köşke döndü, in cin top oynuyor. (Kıza) Kız bana bak. Ben onbeş yıldır bu köşkteyim böyle şey görmedim.. Patron hiç haber vermeden sabahın köründe çekip gitsin; bir telefon bile etmesin.. Yani şaşırdım.. Yani ne oldu bunlara.

KIZ: Mutlaka başına birşey geldi...

AŞÇI: Patronların mı?

KIZ: Patronların başına ne gelebilir usta?

AŞÇI: Başlarına birşey gelmediyse nereye kaybolur bunlar.. Kız bana bak, hadi benim patron gelmedi, ya seninki nerde kaldı.. Nişanlanacak adam bu kadar geç kalır mı? Caymış maymış olmasın pezevenk?

KIZ: Selim mi? Hayır.

AŞÇI: Caymadıysa neden gelmedi madem? Nişanlanacak adam bu kadar geç kalır mı?

KIZ: Başına birşey gelmiştir. Hem neden cayacakmış?

AŞÇI: Pek senin dengin değil de.

KIZ: Nedenmiş, neden dengim değilmiş?
AŞÇI: Üniversite öğrencisi değil mi bu?
KIZ: Öyle olmakla...
AŞÇI: Toprakları moprakları var demedin miydi?
KIZ: Varmış ama satmışlar..
AŞÇI: Satmışlar mı?
KIZ: Satmışlar..
AŞÇI: Sattıklarını söylememiştin?
KIZ: Köylüler topraklarını işgal etmişler, babasının sağlığında.. Babası ölünce, ağabeyleri toprakları satmışlar.. Uğraşamamışlar köylülerle.. Toprağı yok..
AŞÇI: Parası vardır öyleyse!
KIZ: Parası da yok..
AŞÇI: Neden? Buna düşmemiş mi birşey?
KIZ: Ağabeyleri bölüşmüşler.. Zehir zıkkım olsun inşallah.. Selim küçükmüş o zaman, onun hakkını da ablasına vermişler.. Enişteninin bir benzin istasyonu var şimdi..
AŞÇI: Eee? Bunları neden anlatmadın daha önce? Peki neyle geçiniyor?
KIZ: Ablasıgil ayda dört yüz lira gönderiyor..
AŞÇI: Yani seninkine bir bok kalmamış.. Çulsuzun teki desene.. Ben de bu iş nasıl oluyor demiştim..
KIZ: Fakülteyi bitirince Türkoloji Öğretmeni olacak ama.. Lise öğretmeni.. öyle ilkokul, ortaokul öğretmeni değil, lise öğretmeni..
AŞÇI: Fakülteyi bitirecek de.. ölme eşeğim ölme..
KIZ: Eniştesine mektup yazdı.. Hakkını istedi. Evleniyoruz diye.. (Saat dokuzu vurur)
AŞÇI: Mesaim bitti.. İşimin ne zaman biteceğini bilmeliyim ben.. Aşçıysak eşek değiliz. Bakın beyefendi siz medeni bir adamsınız.. Madem gelmeyeceksiniz, bakın telefon diye birşey icat etmişler.. Açın telefonu bir talimat verin.. Aşçıysak eşek değiliz ya.. (Kiler aralığında kaybolur. Çok kısa bir süre sonra elinde bir şişe Rus votkası ile döner. Üzerinde mutfak işi yapılmayan, özel masasına oturur. Bu küçük masa Lütfü ustanın özel dünyasıdır. Ayrıca evi yoktur. Köşkte kalmaktadır. Bir kristal kadehe votka koyar, şişeyle tokuşturur.) Mesaim bitti şişe birader.
KIZ: Usta ben gideyim artık.. Misafirler de nişan olacak diye bekliyorlardır.. (Kapı vurulur)
KIZ: Selim..
AŞÇI: Kerim bey..

(Kız kpşar, kapıyı açar)
KIZ: Ahmet abi.. Sen miydin? (Birden başının sargılı olduğunu farkeder) Başına ne oldu?
AHMET: (Kasketini iyice başına geçirirken) Boşver.. Seyfi nerde?
KIZ: O da gelmedi daha..
AHMET: Allah kahretsin.. Dinle.. Seyfi döndüğünde acele eve gelsin. Biz bu akşam onda kalacağız..
AŞÇI: Kimmiş?
AHMET: Kim o?
KIZ: Lütfü Usta.. (Ahmet cevap vermesini işaret eder) Ahmet Abi geldi Lütfü Usta..
AŞÇI: (Gelir) Hay allah.. Ahmet sen miydin? Hoş geldin.. Ben de patron döndü sandım.. (Şişeyi fükartır) Gel otur, çek bi kadeh.
AHMET: Sağol pehlivan, vaktim yok.. Geçiyordum, biraderi bir göreyim dedim..
AŞÇI: Otur.. Rus votkası var lan! Siz seversiniz.
AHMET: Nerede Şeyfi?
AŞÇI: Seyfi? Sabahın köründe bindiriyor bizim patronu arabaya, çekip götürüyor.. Hanımefendi, küçükbey, "hepsini. Sabahtan beri ayağı yanmış it gibi dolandırdılar beni.. Ne onlardan haber var, ne de senin Seyfi'den..
AHMET: Tüymüştür..
AŞÇI: Kim?
AHMET: Senin patronun..
AŞÇI: Benim patronum mu? Benim patronum.. Nasıl, tüymüş yani?
AHMET: Dur bakayım.. Sizin olanlardan haberimiz yok mu?
AŞÇI: Neden haberimiz yok mu? Ne oldu ki ?
AHMET: Ne olacak, İstanbul'un altı üstüne geldi biraz..
AŞÇI: İstanbul'un altı üstüne mi geldi ?
KIZ: Olaylar mı var?
AŞÇI: Gene bu öğrenciler değil mi? Basacaksın arkadaş bunlara sopayı.
AHMET: Hayır pehlivan, öğrenciler değil işçiler.. Bu sefer işçiler yürüdü ama ne polis durdurabildi onları, ne başka birşey... İstanbul'dan İzmit'e kadar bütün fabrikalar boşaldı.. (...)

tişim kurmayı sağlamış, tüm oyunları, seyircisini düşünmeye yöneltmede çok başarılı olmuştur." (Ayşegül Yüksel)

ESERLERİ:

OYUN: *Göç* (1967), *Asiye Nasıl Kurtulur* (1970), *Almanya Defteri* (Göç oyununun yeniden yazılmış biçimi, 1971), *Oyun Nasıl Oynanmalı* (1974), *Zengin Mutfağı* (1977).

ÇOCUK ROMANI: *Masalın Aslı.*

HAKKINDA: Özdemir Nutku / Türkiye'de Brecht (s. 76, 1976), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Ayşegül Yüksel / Vasıf Öngören Tiyatrosu: 'Tanıdık Durumlar'dan 'Yabancılaştırma'ya... (Cumhuriyet, 22.5.1984) - Çağdaş Türk Tiyatrosunda On Yazar (1997), M. Sadık Aslankara / Vasıf Öngören 60 Yaşında (Cumhuriyet Kitap, 21.1.1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖNGÖREN, Veysel

Şair, eleştirmen (D. 1931, Hacıkan köyü / Bismil / Diyarbakır - Ö. 2 Ekim 1998, Hacıkan köyü / Bismil / Diyarbakır). Karikatürist Ferit Öngören ile oyun yazarı ve yönetmen Vasıf Öngören'in ağabeyidir. 1935-37 Dersim (Tunceli) ayaklanmasının Güneydoğu'ya doğru yayılması sonucunda Öngören ailesi de, "tehcire" tabi tutulanlardan biri olarak Diyarbakır'ın Bilmil ilçesinden Kütahya'nın Tavşanlı ilçesine gönderildi. Veysel Öngören, ilk ve ortaokulu Tavşanlı'da, liseyi Afyon'da (1949) bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde iki yıl (1951-52) okuduktan sonra öğrenimine ara vererek doğdu-

Veysel Öngören

ğu Hacıkan köyüne yerleşti ve yedi yıl orada kaldı. 1961 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümüne girdi, burada Nusret Hızır'ın öğrencisi oldu. Ancak felsefe öğrenimini tamamlamadan fakülteden ayrıldı. Bir süre *Vatan* gazetesi ile TRT Dış Haberler Servisinde çalıştı, Ankara Birliği Sahnesinin (1969-71) müdürlüğünü yaptıktan sonra yeniden köyüne döndü. Ancak yaşamı Diyarbakır ile Ankara arasında gidip gelmelerle sürdü. Yakalandığı kanser hastalığından öldü ve köyünde toprağa verildi.

Öngören'in yazı ve şiirleri; *Dost, Yeni Ufuklar, Türk Dili, Ulus, Türkiye Yazıları, Düşün, Yeni Düşün* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. Yaptığı eleştirilerle modern Türk şiirinin kaynaklarını ortaya çıkarmaya ve şiirin önünü açmaya çalıştı. Şiirlerinde bireysel dramlardan yola çıkarak, ülke gerçeklerini yansıtmayı amaçladı. Bu bağlanda oylumlu ve uzun soluklu şiirler yazdı.

"Veysel Öngören bir güzel adamdı, hatta üç güzel kardeşti onlar: Veysel Öngören, Ferit Öngören, Vasıf Öngören. Bu üç güzel adam, nasıl oldu da Diyarbakır'ın Bismil ilçesinin Hacıkan köyünden Ankara'nın, İstanbul'un, Almanya'nın yüksek okullarına ulaştı; şiire, karikatüre, tiyatroya katkılarda bulundular? Bu oluşumun altında hazin bir öykü yatıyor, hazin olduğu kadar, sonuçları itibariyle sevindirici de!.. (...)

"Veysel Öngören bir güzel adamdı. Diyarbakırlı idi ama Ankara sokakları onun kahkahaları ile şenlendi yıllarca. O Ankara'yı çok sevmişti, Ankara da onu. Diyarbakır'da 'ağaydı', 'şeyhti' ama bunlar onun hiç mi hiç umurunda olmadı. O, Nusret Hızır'ın Dil Tarih'te öğrencisi olmaktan onur duyuyordu. Öncü geyiğin ardındaki şiir avcısı olmanın keyfini çıkarıyordu. Ve Ankara, onun için hep Dil Tarihli yıllarının Ankara'sıydı! Enver Gökçe kuşağından bir şiir tavrı olan Veysel Öngören'in ömrü, 'Remtelebe'nin destanını yazmakla, 'Koca Ülke'nin şiirine tutunmakla geçti." (Hüseyin Atabaş)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Remo ve Salo* (1979), *Vay Gözüm* (1981), *Remtelebe* (1982), *Koca Ülke* (1983), *Arif'in Kızı* (1987).

ELEŞTİRİ: *Şiir ve Yenilik* (1997).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1971), M. Vural (Türkiye Yazıları, Nisan 1980), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1990), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 331), Hüseyin Atabaş / Vay Kurban!.. (Damar, Kasım 1998), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Tahir Abacı / Şiir Kitapları Sözlüğü 16: Arif'in Kızı (Yasakmeyve, Temmuz-Ağustos 2006).

VEYSEL ÖNGÖREN

KOCA ÜLKE'den

Yaşadığımız Ankara geceleri
Yalnız sabahla bağımlı
Bekçi Abdullah, Kemal Çiftler
İzmir talebe yurdu, Barba
Ağır ağır toparlanan gelecek
Peynir, haşlanmış yumurta, tuz
Bir yanından Uğur Kiper
Bir yanından Yeter Sevimli
İştahla yiyerek
Düşünülür
Bu yumurtalarla nasıl çıkaracak
Bir turnelik dövüşü Yeter
Laz Cemal yani Cemal Lostar
Çalışmanın, adam okutmanın, yaşamanın
Rakıyı mezesiz içmenin ustası
Mavi, gri ve karda bembeyaz
Dır Ankara geceleri
Caddeleri hiçbir zaman
Yüz vermeyecek ürkek adımlara, evet
Yeşilbahçe kahvesi yıkılmış olsa da apartmana
Olsun, Tezer ikinci katta ve
Arsası orda elimizdedir
...
Bu güzelliğe yekindi çocuklar
Saldı diye gecelerimize
Tarihi tehdid eden felaket
Nargileyi sürdü çıkardı hayatımızdan
Suyun tadını çıkardı hayatımızdan
Suyun tadını değiştirdi
Ağaçlar kaş çattığı an çocuklar uyandı
Armalar ve binalar kalabalığına doğruydu
Koşullamaya kalktı bizi felaket
Onun için işi gücü bırakıp
Nemçe'de Çöl'de Kaf Dağı'nın ardında
Çin-i Maçin'de
Demlenmiş geleneğe durdu
Seferberlik ilan etti çocuklar
Ordandır bu toz boran
Bu, geleceği toparlayan aşk
Köfteci arabalarıyla birlikte
Sıhhiye'de büfeler kalksa da
Altuğ orda
Külüstür Turgut
Hacı direniyor meyhanelerimiz adına Buhara'da
Bir rakı ve bira savaşımıdır
Yani bizim ve onların
Orhan Çöl'e bir sor bak (...)

(*Koca Ülke*, 1983)

ÖNKAL, Ahmet

İlâhiyatçı. 1952, Konya doğumlu. Konya İmam-Hatip Lisesi (1970) ve Konya Yüksek İslâm Enstitüsü (1974) mezunu. Konya'da imam-hatip olarak (1971-75) görev yaptıktan sonra 1975

Ahmet Önkal

yılında Konya Yüksek İslâm Enstitüsünde (Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi) asistan olarak çalıştı. Bu üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Resulullah'ın İslâm'a Davet Metodu"* adlı teziyle doktora (1985) yaptı. 1989 yılında doçentliğe yükseldi, 1994 yılında profesör oldu. İslâm tarihi dersleri vererek öğretim üyeliği görevini sürdürdü ve idari görevler aldı. Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dekanı oldu.

Makale ve denemeleri, 1972 yılından itibaren *İslâmın İlk Emri Oku, Güldeste, Diyanet, Altınoluk, Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi* dergilerinde yayımlandı. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı. Yurtiçinde ve yurtdışında sempozyumlara katılarak bildiriler sundu. *Resulullah'ın İslâm'a Davet Metodu* eseriyle 1981 Türkiye Milli Kültür Vakfı Jüri Özel Armağanını kazandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Resulullah'ın İslâm'a Davet Metodu* (2000).

ÇEVİRİ: *İbn-i Teymiyye Külliyâtı* (Fetâvât-ı İbn Teymiye'nin tahkikli ortaklaşa çevirisi, 1988).

Zafer Önler

ÖNLER, Zafer

Dilbilimci. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (1975) mezunu. Doktorasını (1981) Fırat Üniversitesinde tamamladı. Van Yüzüncü Yıl ve Çanakkale Onsekiz Mart üniversitelerinde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Makaleleri; *Türk Dili, Fırat Üniversitesi Dergisi (Sosyal Bilimler), Belleten, Kebikeç, Türk Dili Araştırmaları* adlı dergilerle uluslararası dergilerde yayımlandı. Çeşitli sempozyumlara katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ (Dilbilim):

Müntahab-ı Şifa I Giriş-Metin (1990), *Müntahab-ı Şifa II Sözlük* (1999), *Revnâk-ı Büstan* (2000).

ÖNOL, Hikmet Şinasi

Şair. 1919, İstanbul doğumlu. Kabataş Lisesi (1940) mezunu. Güzel Sanatlar Akademisindeki öğrenimini tamamlamadı. Uzun yıllar çeşitli işlerde çalıştıktan sonra 1961 yılında gazeteciliğe başladı. Yeşilay Cemiyetinin etkinliklerinde görev aldı. Şiirlerinin bir bölümünde aruz ölçüsünü kullandı. Hamasî duyguları işlediği şiirleri, ağırlıklı olarak *Uyanış, Yedi Gün, Çınaraltı, Yeşilay, Türk Musikisi* gibi dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Türk Akınları* (1944), *Boğaziçi* (1959), *Hayallerin Şarkısı* (1961), *Yeşil Pancurlu Yalı* (1961).

ANTOLOJİ: *Boğaziçi Şiirleri* (1944), *Türk Nesrinde Boğaziçi* (1961).

HAKKINDA: Abdullah Rıza Ergüven / Resimli Yedigün Şairleri Antolojisi (1947), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas.1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

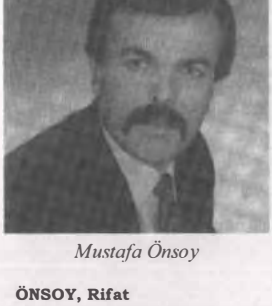
ÖNSOY, Ali İbrahim

Şair. 1957, İstanbul doğumlu. 12 Eylül (1980) öncesi bir süre gözaltına alındı. Şiirlerinin bir bölümü çeşitli gazete ve dergilerde, araştırma ve inceleme yazıları *Gelenek, Sorun* ve *Emek* dergilerinde yayımlandı. *İnkâr-Etmedim* (1994) adlı bir şiir kitabı vardır.

ÖNSOY, Mustafa

Şair ve yazar. 1960, Doğankent kasabası / Sorgun / Yozgat doğumlu, İlköğrenimini Doğankent'te, liseyi Sorgun'da tamamladı. Askerliğini yaptıktan sonra Doğankent Belediyesine girdi. Fen ve İmar dairelerinde görev yaptı. Üç ortağı ile Mistik Reklam Ajansını kurarak yayın dünyasına girdi. Çeşitli gazete ve dergilerde çalıştı. *Pamuk Çocuk, Diyanet Çocuk, Türkiye Çocuk* gibi dergilerde hikâye ve şiirleri yayımlandı. İlk çocuk kitabı *Gol Kralı Selçuk*'tan sonra on kadar çocuk hikâye kitabı yayımlandı.

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

Mustafa Önsoy

ÖNSOY, Rifat

Ekonomi araştırmacısı. 1943, Bünyan / Kayseri doğumlu. Bünyan İlkokulu (1954), Kayseri Lisesi (1960), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi (1966), Wurzburg Üniversitesi (B. Almanya, 1972) mezunu. Almanya'dan döntükten sonra (1973) Hacettepe Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalışmaya başladı. Burada doçent ve profesör oldu. 1985 yılında Gazi Üniversitesine geçtiyse de aynı yıl döndüğü Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığına getirildi. Makalelerini, *Belleten* ve *Hacettepe Üniversitesi* dergilerinde yayımladı. Osmanlı ve Cumhuriyet dönemleri üzerine yaptığı iktisat araştırmalarıyla tanındı.

ESERLERİ:

Die Handelsbeziehungen Zwischen der Süddeutschen Staaten und dem Osmanichen Reich von 1815 bis 1871 (Wurzburg, 1972), *Osmanlı-Alman İktisadi Münasebetleri 1871-1974* (1983), *Tanzimat Dönemi Osmanlı Sanayii ve Sanayileşme Politikası* (1988), *Mali Tutsaklığa Giden Yol* (1999), *Türkiye'deki Almanya* (2005).

ÖREN, Aras

Şair ve yazar. 1939, İstanbul doğumlu. İstanbul'da bir süre oyuncu ve dramaturg olarak çalıştıktan sonra Almanya'ya gitti (1960). Berlin'de oyunculuk, işçilik ve yazarlık yaparak hayatını kazandı. Türkiye'de iken şiirleri *Yeni Ufuklar* dergisinde yer almıştı.

Almanya'da yazdığı Almanca şiirleriyle tanındı. 1980 yılında Alman Endüstri Birliğinin teşvik ödülünü, 1983 yılında Bavyera Eyaleti Güzel Sanatlar Akademisi Onur Ödülünü, Almanya'da anadili Almanca olmayıp Alman edebiyatına katkıda bulunanlara verilen Albert von Chamisso Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Terkedilmişlerin Akşamı* (1960), *Pek Büyük Gözlerim* (1964), *Was will Niyazi in der Nauny Strasse* (Niyazi'nin Nauny Sokağında İşi Ne?, 1973), *Der Kurze Traumaus Kâğıthane* (Kağıthane Rüyası, 1974), *Privatexil* (Sefilname, 1977), *Deutschland ein Türkiches Marchen* (Almanya'da Bir Türk Masalı, 1978), *Alte Marchen Neu Erzahlt* (Yeni Dille Eski Masallar, 1979), *Die Fremde is auch ein Haus* (Gurbet Değil Artık, 1980), *Berlin Üçlemesi* (1980), *Enkaz İkinci Elden Resimler* (1984), *A'nın Gizli Yaşamı* (1990), *Hollywood Özlemi* (1991), *Berlin Savignyplatz* (1993).

ANLATI: *Gündoğduların Yükselişi* (1985).

ÖYKÜ: *Kaybolan Şefkat* (1987), *Büyülü Çınarlar* (2003).

ROMAN: *Nar Çiçeği* (1988), *Beklenmedik Bir Ziyaretçi* (1995), *Kitaptaki Yüz* (2001).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ÖRENÇ, Ali Fuat

Tarih araştırmacısı. 1969, Çarşamba / Samsun doğumlu. İlkokulu (1980) Çarşamba (Samsun) Ayvacık İlköğretim Okulunu, Çarşamba Gökçeli Ortaokulunu (1984), Çarşamba Lisesini (1987) bitrdi. 1992'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden mezun oldu. Bir yıl sonra bitirdiği üniversitenin Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı Bölümüne araştırma görevlisi olarak atandı. Yüksek lisansını (1995) *"Yakındönem Tarihimizde Sisam Adası"* adlı tez çalışmasıyla, doktorasını *"Yakındönem Tarihimizde Rodos Adası"* adlı çalışmasıyla (2001) bitirdi.

Ege Adaları, Ege Denizi ve Türk-Yunan ilişkileri üzerinde akademik çalışmalar yaptı. Makale ve tebliğleri, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*'nde, *Osmanlı Araştırmaları, Türk Kültüründe Ayrıntılar: Tuz Sempozyumu, Romano-Turcica* kitaplarında yayımlandı.

ESERLERİ (Ortak Yayın):

Ege Adalarının Egemenlik Devri Tarihçesi (2002; A Short History of The Period of Ottoman Sovereignty of The Aegean Islands adıyla 2002), *Türk Hakimiyetinde Ege Adaları Tarihi* (2002), *Ege Adaları'nın İdarî, Malî ve Sosyal Yapısı* (2003), *Trablus ve Balkan Harplerinde İşgal Edilen Ege Adaları ve İşgal Telgrafları* (2003).

ÖRGÜN, Faruk

Araştırmacı-yazar. 1976, Gaziantep doğumlu. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümünden mezun oldu. Öğrencilik yıllarında görsel basın sektöründe çalışmaya başladı. Özel bir televizyon kanalında muhabirlik, haber editörlüğü, haber koordinatörlüğü, haber program yapımcılığı ve haber programları sorumluluğu yaptı. Çalışmalarına bir süre Ankara'da devam ederek; Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık ve TBMM'nin haber takibinde görev aldı. Sarı basın kartı sahibidir. Özel bir televizyon kanalında haber program yapımcılığı görevini yürüttü. *Dar Gelen Gömlek ve Başkanlık Sistemi* adlı kitabıyla *Milliyet* gazetesi tarafından ödüle layık görüldü.

ESERLERİ:

Dar Gelen Gömlek ve Başkanlık Sistemi (1999), *Küresel Terör* (2001).

ÖRİK, Nahit Sırrı

Yazar, çevirmen (D. 22 Mayıs 1895, İstanbul - Ö. 18 Ocak 1960, İstanbul). Ayşe Nesrin imzasını da kullandı. Babası, Hukuk Mektebi öğretim üyesi, Saray mütercimi ve Maarif Nezareti mektupçularından Hasan Sırrı Bey, dedesi divan sahibi şairlerden Ahmet Nafiz Paşa'dır. Öğrenimi özel derslerle başladı. Beşiktaş Âfitab-ı Maarif Rüştiyesini (ortaokul) bitirdikten sonra Galatasaray Lisesinde ve Mekteb-i Mülkiye (Siyasal Bilgiler Okulu)'de okudu, ikisini de bitirmeden bıraktı. Bir ara Hukuk Fakültesinin derslerini izleyerek (1913), kendi kendini yetiştirdi. Tiflis, Berlin, Paris, Viyana, Roma ve Kopenhag'da bulundu (1915-23). Cumhuriyetin ilanından (1923) sonra *Cumhuriyet* gazetesinde çalışmaya başladı. Milli Eğitim Bakanlığında kadrolu çevirmenlik yaptı. Gazeteci olarak Kayseri, Edirne, Kırşehir gibi Anadolu kentlerine yaptığı gezi notlarını yayımladı.

1928'den sonra *Cumhuriyet, Tanin, Tan, Milliyet, Edebiyat ve Sanat Gazetesi, Hayat, Muhit, Gürbüz Türk Çocuğu, Aydabir, Tarihte Bu Ay, Varlık, Radyo Haftası, Radyo Dünyası, Yelpaze* gibi çeşitli gazete ve dergilere öykü, roman tefrikaları, gezi yazıları, deneme, makaleler yazdı ve çeviriler yaptı. 1933 yılında Yaşar Nabi (Nayır) ve diğer arkadaşlarıyla birlikte *Varlık* dergisini çıkarmaya başladılar. *Zeynep la Courtisane* adlı ilk hikâyesini Paris'te *Les Oeuvres Libres* (Eylül 1927) dergisinde yayımlamıştı. Sonraki yıllarda şiir dışında edebiyatın hemen hemen her türünde ürün verdi. Daha çok hikâye, gezi notları, edebiyat ve tarih araştırmalarıyla tanındı.

Eserlerinin önemli bir kısmında "İstanbul konak kültürü" denebilecek bir yaşama tarzını anlattı. Özellikle, *Eski Zaman Kadınları Arasında* (1957) adlı anılarında, bu kültürün iç yapısı, gelişmesi, dalgalanmaları, zaaf ve üstünlüklerini ortaya çıkardı. Babasının, II. Abdülhamid'in mabeyn mütercimliğinde çalışmış olması, Nahid Sırrı Örik'e, saraylıları yakından tanıma fırsatı vermişti. Son dönem Osmanlı padişahları, sadrazamlar, sultanlar, vezirler, damatlar ve dönemin ileri gelen aileleri hakkında yakın gözlemlerini eserlerinde kullandı. Çöküşün simgesi sayılabilecek, onurunun ayaklar altına alınmasına ses çıkaramayan, nefsine hâkim olamamış, para ve nüfuz için benliğinde yaralar açılmasını göze alan karakterler yarattı. Güngörmüş zengin ailelerin yarattığı süzülmüş kültürü, sonra bu ailelerin maddi ve manevî çöküşlerini konu edindi. Cumhuriyet dönemi yeniliklerinin bu eski kuşaklardaki yıkıcı etkilerini ayrıntılarla anlattı. Tahir Alangu, Cumhuriyet'in ilk döneminde yetişen birçok yazarın, Tanzimat'tan (1839) itibaren süregelen geleneksel hayatımızı, onun değerlerini, tasfiye edilişini, sonuçta çöken bir devri anlattıkları halde ve içlerinden bazılarının geleneksel kültür ve onu yaratanlar hakkında ileri derecede eleştirici olmalarına rağmen, Nahit Sırrı'nın bu konuda soğukkanlı olduğuna dikkati çekerek; *"Nahit Sırrı Örik, olup bitenleri yakından gözlemekle beraber, onlar kadar sert ve hırpalayıcı olmaya lüzum görmeden, zaman zaman müstehzi de olabilen, duygusuz bir anlatışla bu konulara el atıyordu."* der. Çocukluk hayatı ve geniş çaplı gezileri, onun edebi çalışmalarının malzemesi oldu. Eski zaman yaşayışının unutulan inceliklerini anlattı. Üslûbu soğukkanlı, sade ve akıcıdır. Yazdığı döneme ait kelime ve terkipleri de yer

Nahit Sırrı Örik

NAHİT SIRRI ÖRİK

ŞAİR NECMİ EFENDİ'NİN BAHAR KASİDESİ

Yavaşça kapıyı açarak, Hatice Gülfam Hanım sessiz adımlarla içeri girdi. Birkaç gün evvel sadaret makamını ihraz eden Abdülkadir Hulûsi Paşa için zevcinin vücude getireceği kaside hakkında fikir edinmek istiyor, bunun yarılanıp yarılanmadığını merak ediyordu. Fakat, iki adım atar atmaz, kemikli ve esmer yüzü kıpkırmızı kesildi. Şair Necmi Efendi divitiyle kalemini bir tarafa bırakmış, kâğıtları elinden düşmüş, yeni sadrazamı medih ve tebcil eden beyitler düzeceğine uykuya dalıp gitmişti! Dişleri seyrelmeğe başlayan ağzı karışık sesler çıkarıyor, başındaki takke yana sarkıyordu.
Hatice Gülfam Hanım sert bir el darbesiyle kocasının omuzunu sarstı. Necmi Efendi hemen gözlerini açmıştı, ve başının ucunda karısını dikili görür görmez, biraz çökük yanaklarına hafif bir pembelik geldi, âdeta gayr-ı şuûrî bir hareketle eli divite, kâğıda, kaleme uzandı. Divitle kalem tâ yanında, eski yerde duruyordu. Lâkin aşağıya düşmüş olan kâğıtları hemen alamadı. Bu alamayışta her hâlde mahmurluğun tesiri olacaktı. Hışımla eğilerek, Hatice Gülfam kâğıtları topladı, ve bunları kendisine vermeden evvel, ne kadar yazdığını ve neler yazdığını bilmek istedi. Kâğıtlara bakınca da, kan beynine sıçradı. Yaprakların hemen hepsi bembeyazdı. Henüz vezirin ismi bile yazılmamıştı. Daha mukaddemeler yapılıyor, henüz girizgâhlarda dolaşılıyordu!
-İkindi vakti erişmek üzeredir. Halbuki öğleden beri buradasın. Bu sedirde sana ilham değil, uyku geliyor! saat başında tek beyit mi yazdın? Bu gidişle sadrazam azledilinceye dek belki kasidenin yarısına varırsın!
Uzun boylu, uzun yüzlü, uzun boyunlu, otuz beşlik kırklık bir kadındı. Yüksek hotozu ve dört uzun peşli entarisi ile büsbütün iri görünüyordu.
Necmi Efendi, ilk ateşleri beliren bu harpten bir lâtife içinde çıkmak istedi.
-Ne olmak ihtimâli mevcut? Biz de isimleri değiştirerek kasidemizi yeni vezire takdim edersiz!
İstihkâr eden bir edâ ile Hatice Gülfam Hanım omuzlarını silkti:
-Acep şimdi hoş söylediğine mi kaildin? Evde yatak ve yorgan bile kalmayınca mı meydana eser çıkaracaksın? İsmin zaten unutulup gitmiş. Bir şey yazıp takdim edebilsen bile, Paşanın methiyene ehemmiyet ve kıymet vereceği meşkûk! Hiç olmazsa elinde bir san'atın olsaydı, (-çarşıda dükkân aç!) derdim. Kazasker Harputî-zâde Hayrullah Efendi kerimesi Hatice Gülfam kaderinde esnaf haremi olmak ta yazılmışsa, Rabbimin takdirine ne diyebilirdim?
Necmi Efendinin yarısı ağarmış yuvarlak ve kumral bir sakalla çevrili beyaz yüzünde, yorgunluğa benzer bir hâl vardı. Yüz birinci defa olarak asâletini ilân ettikten sonra, ve tarif edilemez bir istihzânın zehirlerini saçan renksiz ince dudaklarını büze büze, zevcesi (esnaf haremi olmak ta yazılmışsa!) diye ilâve ederken, göz kapaklarını, bitkin indirip kaldırdı. Sonra, yazmağa başladığı ve uykuya dalarak yere düşürdüğü kâğıdı eline aldı, usulü veçhile ikiye bükerek kalemini divite batırdı. Ağır ağır, müteredditi gibi, çekiniyor gibi, kâğıt kalemin üzerinde cızırdamağa başlamıştı.
Hatice Gülfam hanım bir kere daha omuzlarını silkti:
-Gayret et, belki de muvaffak bir eser vücude getirebilirsin. Eskiden ne kolay, ne güzel yazardın! Yazık, sende artık cevher-i şâiriyet tükendi!
Necmi Efendi bir cevap vermiyor, sade elindeki kâğıdın titremesi kendisini kaplayan asabiyetin derecesini anlatıyordu.
Hatice Gülfam buna değil, kalemin gene durduğuna dikkat etti, ve kocasında şâirlik nâmına hiçbir şey kalmadığı hakkındaki kanaati biraz daha kuvvetlendi. Ancak şimdi güzel bir eser yazmasa da, Necmi Efendinin eskiden kazanmış bulunduğu bir nâm ve şöhret vardı, ve bu nâm ve şöhret yeni sadrazamın huzurunda ne kadar eğilse, ne kadar aşağılara inse o kadar fazla ihsan göreceği muhakkaktı.
-Efendi, Paşayı göklere çıkarmayı unutma. Kendi gibi bir veziri asırlarını görmediğini, bilmediğini birkaç kere tekrar et!
-Olur, Gülfam, olur. Yedi kat yerin dibine geçmeğe lâyık olan bu herifi arşı alâya çıkarırım!
Bıçak gibi keskin bir nazarla kocasına bakan kadın cevap vermeğe, mukabele etmeğe tenezzül etmedi, ve daha fazla kahrına pek ağır bir söz söylemekten korkarak odadan ayrıldı.

*

Muhteşem ve giran-baha kürkünün içinde, Sadrazam Abdülkadir Hulûsi Paşa'nın ihtiyar ve birkaç illete birden müptelâ vücudu âdeta beybetli görünüyordu. Hint şallarının en nefisiyle yapılmış yastıklara dayanmış, Necmi Efendinin tebrik kasidesini ağır ağır okudu. Bu mütalâadan pek te memnun kalmışa benzemiyordu. Necmi Efendi kapının tam ucunda ince bir şilteye, lûtfen şeref-sadır olmuş bir emre tevfiken diz çöküp oturmuştu.
Kasideyi okuyup bitirdikten sonra, Sadrazam paşa başını kaldırarak, huzurunda diz çökmüş iltifat ve ihsanını bekleyen adama baktı. Adı duyulmuş bir şâirdir diyerek, onu huzurunda oturttuğuna can sıkılmıştı. Okuduğu bu uzun şiirden Paşa aslâ hoşlanmamıştı. Bulunduğu eski muharebelere ait senâları kâfi görmüyordu. Hiç büyük cihangir ve kahramana benzetilmeyişine hiddetlenmişti. Halbuki başka bir şâir, Nefi, Genç Osman hattâ bıyıkları terlemeden bir cenge gitti diye onun şüphesiz kınından çıkarmamış olduğu kılıcını artık göklere atmasını söylememiş mi idi? Karşısındaki miskin ise sadâretinin uzun, pek uzun seneler devam etmesine duâyı bile unutmuştu. Bu sadâretin mülk ve devlet için emsalsiz bir saadet ve ikbal devri açacağına imanını bile pek kat'i bir lisanla söylemiyordu. Evet, bu tebrikiye, devrin bütün şuarası tarafından takdim edilmiş şiirlerin hepsinden gevşek hepsinden hararetsizdi; cümlesinden zaîfti. Ve kimbilir niçin, hepsinden geç takdim ediliyordu. Abdülkadir Hulûsi Paşa eserden bahsetmeğe tenezzül etmedi, sade Necmi Efendinin karısı tarafından edilmiş ısrarlara mağlûp olarak kasidenin son beyline doğru zikrettiği nokta hakkında, mağrur bir edâ ile sordu:
-Haremin Mehmet Hayrullah Efendi kerimesi midir?
-Evet, devletlim.
Abdülkadir Hulûsi Paşa gençliğinde Hayrullah Efendi'den büyük iyilikler görmüştü; ve bu Hatice Gülfamın tâlimâtı mucibince tamamiyle aksine yazılmış, yani, Hayrullah Efendi, koca bir kazasker olduğu halde henüz hiçbir şey olmadığı devirde Abdülkadir Hulûsi Paşanın lûtf-dîdesi, bendesi vaziyetinde gösterilmişti.

Kısa bir sükûttan sonra Paşa dedi ki:

-Zaman-ı şebâbımda kendisini tanımıştım. Âlim ve fazıl bir zât idi.

Ve sonra, bu kadar iltifâtın fazla bile olduğuna kâni, pencereden bahçenin tarhlarına bakmak için başını çevirirken, tahkîr eden bir sesle:

-Kâhya efendiye var! dedi.

Sadrazamın çukura batmış, lâkin parlak gözleri, eğilip etek öpen şâirin yüzüne bakmadı. Onun etek öpmesini men için eli en küçük bir hareketi esirgemedi. Gözleri Necmi Efendi'ye baksa bile onun gûya ki şeffaf olan mevcudiyetini delip geçecekti!

Odadan çıktığı vakit, Necmi Efendi bir an kâhyanın yanına gitmemeği düşündü. Fakat heyhat ki artık evine sefâlet girmişti. Ve bahusus ki bu evde Hatice Gülfam vardı. Onun sitemleri, istihzaları, zehirden sözleri vardı.

Kâhyanın huzuruna çıkmak için de Necmi Efendi yarım saat kadar bekledi. Ve yüz çeşit insan arasında yapayalnız ve zelil beklerken, acı acı düşünüyordu:

"-Bir kere isimleri kalemimizden döküldüğü için, ancak bunun için, sanâ değil hicvetmiş bile olsak, isimlerini gelecek asırların tanıdığı ve tanıyacağı gafiller! Sayemizde ebediyet kazandıkları halde bize lûtfettiklerini zanneden küstahlar!" diye düşünüyordu.

Kâhya Efendi köse sakallı, kaşı gözü, ağzı burnu mütemadiyen oynayan bir adamdı. Genizden gelen bir sesle:

-Câize için, değil mi? diye sordu.

Ve cevap beklemeksizin, yanında duran müteaddit al ipek keseler arasında en ufaklarından birini arayıp bularak Necmi Efendi'ye uzattı.

Bu adamın gözleri bile Necmi'ye bakmıyor, onu görmüyordu!..

(*Sanatkârlar*, 1932)

yer kullandı. *Sultan Hamid Düşerken* romanında Fethi Naci'ye göre, Nahid Sırrı Örik'in gönlü de kafası da Sultan Hamid'den yanadır. Ne var ki onun Sultan Hamid'den yana olması *"toplumumuzun belirli bir tarihsel kesitini bütün gerçekliğiyle yansıtmasına engel olmamış"*tır.

Nahit Sırrı Örik, yaşadığı dönemde eserleriyle edebiyatımızın önde gelen yazarlarından biri olması gerekirken, beklediği ilgiyi görmedi. Yaşar Nabi'ye 31.5.1931'de yazdığı bir mektupta şunları dile getirdi: *"Dâirede olduğu gibi şimdi evde yalnızım. Beraber oturduğumuz zat İstanbul'a vazifeten gitti. Nerde ise tek başıma konuşur olacağım. (...) Hepinizi fevkalâde özledim. Bu hepinizi dedikten sonra bunların kim olduğunu düşününce senden başka kimseyi bulamadım; bu da ayrı mesele."*

Gazetelerde tefrika olarak kalan romanları, *Kozmopolitler* ve *Namusunu Satmayan Kadın*'dır. Duygu ve düşünce dünyası uzun soluklu ve geniş ufuklu olan, resim ve diğer güzel sanatlarla yakından ilgilenen Nahid Sırrı'nın sanata karşı merakı *Sanatkârlar* adlı öykü kitabında *En Güzel Eser*i adlı öyküsünde ortaya çıkar. Selim İleri, *Cemil Şevket Bey Aynalı Dolaba İki El Rovelver* adlı romanında "Cemil Şevket Bey" tipini Nahid Sırrı Örik'in kişiliğinden esinlenerek yazdı. Kitapları Oğlak Yayınlarınca 1994'ten itibaren yeniden basıldı.

"Bütün malzemesi gerçekten yaşanmış bir hayattan, bize has insanlardan olmakla beraber, günümüzden geçmişe doğru uzanan çevresi ve anlatısı ile geçmiş zaman havasını dalgalandırışı, bu hikâyelerine hayali bir manzara veriyordu. (...)

"Nahit Sırrı Örik'in anlattığı konular ve kişilere çok uygun düşen, günümüz sanatçılarına artık yabancı gelen biraz eskice, uzun cümleli ama, çok akıcı düzgün bir dili var. Asıl önemli olan, onun diline takılmış bazı eski kelimeler değil, kullandığı konak Türkçesinin göze derhal çarpan zenginliğidir." (Tahir Alangu)

"Örik, İttihatçılar'a yakınlık duymamasına rağmen, bu duygusunu romanına içselleştirmemeyi bilmekte, kişilerine müdahalede bulunmamaktadır. Daha da önemlisi tarihimizin çok önemli, karmaşık ve tartışmalı bir dönemini ve kişilerini Sultan Hamid, Talat Paşa vb. anlatırken toplumsal bilgilere değil bireysel psikolojilere yaslanmakta, gerçekliği bu kişilerin yapıp etmeleri, düşünceleri, duyguları aracılığıyla yansıtmaktadır." (Ahmet Oktay)

"Nahit Sırrı 'konak'ın yetiştirdiği son nesildendir. Can çekişen bir geleneği sürdürmeye çalışan insanlar, eski zaman yaşayışından soluk ve kesik son çizgiler, 'zâdegân'ın Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar usul usul ve kendini gittikçe daha kuvvetle hissettiren bir düşkünlüğü paylaşmaları hep Örik'in gözleri önünde olur. Yeni rejimin eski zaman insanlarını ve kurumlarını modernleştirme gayreti, reformasyon değil defor-masyon şeklinde algılandığından bu değişimin etkisi yazarı da etkiler. O günlerin konak hayatını tanımayan ve sonraların konak havasını teneffüs ederek yaşayanların fark edip önemseyeceği teferruatı acıyla hatırlar; ama, arkasından ağlamaz." (Kayahan Özgül)

"Sultan Hamid Düşerken, İttihat ve Terakki'nin toplum üzerindeki etkilerini yansıtmaktan sanki özellikle kaçınmış bir romandır. Yazar, toplumdan nerdeyse kopuk yaşayan belli bir kesimi odak noktası seçmiş, İttihatçı Şefik'i de bu kesimin Boğaziçi'yle Nişantaşı arasında kalan dar sosyal coğrafyasında tahlil etmiştir. Bununla birlikte İttihatçıların yalnız görgüden değil, bilgiden, birikimden de yoksun olduklarını saptamıştır." (Selim İleri)

"Örik'in başarısı, bu süreci ve olguyu, olayların ötesinde kişilerin 'ruh' yapısıyla somutlaştırması; yaşanan bir durum haline getirmesidir. (...)

"1946'da yazılan 'Sultan Hamid Düşerken', ilk ürünleri 1875'lerde ortaya çıkan Tanzimat romanının izleğini sürdürmektedir bir bakıma. Bu ilk dönem yapıtları, ortak tema, söylem olarak bir korkuyu, en azından kaygıyı taşır içinde: Çökme, dağılma korkusu. Genç Osmanlı erkeğinin 'yabancı'; ecnebi ya da 'asrî'; serbest kadının cazibesine kapılıp 'ev'den uzaklaşması, ailenin dağılması, felakete uğraması motifi onlarca romana konu olmuştur. (...)

"Bu 'göstermelik' ama gerçek ve dramatik oyunu soğukkanlı bir 'belgeselci' tavrıyla nakleder Nahid Sırrı. Ve son derece keskin, zehirli denebilecek bir dille." (Sultan Hamid Düşerken hakkında, Zeki Coşkun)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Kırmızı ve Siyah* (1929; yeni bas. 1996), *Sanatkârlar* (1932; yeni bas. 1996), *Eski Resimler* (1933; 1996), *Colére de Sultan* (Fransızca, 1933), *Eve Düşen Yıldırım* (1934; eklerle 1998).

ROMAN: *Kıskanmak* (1946; yeni bas. 1995), *Sultan Hamit Düşerken* (1957, Düşüş adıyla Kemal Bekir tarafından sahnelendi, 1976; sinema filmi oldu, 2003), *Tersine Giden Yol* (1947'de Tasvir'de tefrika; 1995), *Turnede Bir Artist Öldürüldü* (1995), *Yıldız Olmak Kolay mı?* (1996).

GEZİ: *Anadolu'da Yol Notları* (1939), *Bir Edirne Seyahatnamesi* (1941), *Kayseri-Kırşehir-Kastamonu* (1955).

NAHİD SIRRI ÖRİK'İN ROMANLARINDA "KÖTÜLÜK"

Behçet Çelik

Edebiyatımızda "kötücül" kahramanlardan söz ettiğimizde, aklımıza ilk gelecek isimlerden birisidir Nahid Sırrı Örik. Son beş altı yıl içerisinde Örik'in neredeyse bütün eserleri yeniden yayımlandı; bu nedenle, hak ettiği ilgiyi gördüğü söylenemezse de, bir tür "iade itibar"dan söz edilebilir. (...)

Turnede Bir Artist Öldürüldü adlı kısa romanında Örik, hanende Nezihe Yanıkses'in trajik hikâyesini anlatır. Nezihe Bandırma turnesinde rastlantı eseri "yıldız"lığa terfi eder, ama bu onun sonunu da hazırlar. Örik'in eserlerinde kötücüllük "düşmüş"lerin düşmelerine neden olan hayattan intikam almalarıdır adeta. Bu romanda, yalnızca bir cümlede sözü edilen kadında bunu görebiliriz. Yaralanan Nezihe'nin yattığı hastanedeki oda arkadaşı, uygunsuz bir kadınla odayı paylaşmaktan mustaripti ve Nezihe'nin durumunun tehlikeli olduğunu yazan gazeteyi kendisine göstermekten kaçınmaz. Bu "haberin onun üzerinde yapacağı tesiri görmek"ten "haz" duyduğunu yazar Örik. Böylece "uygunsuz" bir kadınla kendisini aynı odaya yerleştiren hayattan intikam alacaktır.

Benzer bir temanın işlendiği Yıldız Olmak Kolay mı? adlı romanda da, Örik'in hemen her romanında olduğu gibi "kıskançlık" konusunu ele aldığını görürüz. İnsanlardaki en büyük zaaflardan birisi olan kıskançlığı, başka hiçbir yazarımızda görmediğimiz yoğunlukta işler Örik. Kıskanmak, adından da anlaşılacağı üzere, baştan sona bu izleğin peşindedir. Yıldız Olmak Kolay mı?'da Turnede Bir Artist Öldürüldü'de olduğu gibi hanendelerin dünyasında dolaşırız. Hanendeler arasındaki rekabet kıskançlıkla kol kola gider. İnsan psikolojisinin en derinlerindeki karmaşaları, açmazları, hainlikleri cümle aralarında çiziverir Örik. Kıskançlık kimi zaman hoşnutluğa karışır; kimi zaman belli belirsiz bir "hürmet" yaratır insanda. Bazen birbirlerine "ayna" tutar kahramanlar, böylece bireyin "kötülük"le ilişkisini bir davranış bozukluğu olarak adlandırmayacağımız bir noktaya geliriz. "Hilkat"ten ya da toplumsal yapıdan gelen "adaletsizlik" sonucunda ortaya çıkmıştır "kötülük".

Romanlarında kadın kahramanlar sayıca daha fazla olmakla beraber, Tersine Giden Yol'da bir erkeğin hikâyesini anlatır Örik. Bu, Cumhuriyetin ilk yıllarında, üvey annesinin kendisine oynadığı bir oyun nedeniyle Ankara'ya gitmek zorunda kalan paşazadenin hikâyesidir ve Cumhuriyetin kuruluşuyla koşutluklar sergiler. Cezmi, hayatını yeniden kurma girişimlerinin hepsinde onu (ya da onun birlikte olduğu, olmayı istediği kadını) çekemeyenlerin, "kıskananların" ihanetine uğrar. Cezmi'nin onların eline koz veren yapısını da unutmamak gerek. Örik'in, çoğu kez "ete olan bağlılık" biçiminde, edebiyatımızda benzerine rastlanmaz bir yaklaşımla adlandırdığı "cinsel tutku", Cezmi'nin hayatını yoluna koymasının önündeki engellerden birisidir. Bu romanda da, öbür romanlarda olduğu gibi, insani duyguların mevki hırsı, istikbal, maddi zenginlik gibi beklentiler uğruna satılığa çıkarılışını okuruz. Cezmi'ye romanın sonunda yardım elini uzatan, geçmişteki sevgilisi Macar dansözü Lili'nin kocası olacaktır Kemal Bey'in Cezmi'ye yemekli vagonda rastlaymca dile getirdiği eleştirilerin, kıskançlıktan kaynaklanan bir hor görme olmaması da ilginçtir. Modern dünyada patron ile istihdam ettiği işçi/memur arasındaki ilişki yeni bir iktidar biçimi yaratmıştır.

(*Virgül*, sayı: 41, Mayıs 2001)

OYUN: *Sönmeyen Ateş* (1933), *Muharrir* (1934), *Oyuncular* (1938), *Para Uğrunda* (İstanbul Şehir Tiyatroları'nda oyn., 1949), *Alın Yazısı* (Devlet Tiyatrosunda oyn., 1952), *Bütün Oyunları* (1997).

DENEME-İNCELEME: *Edebiyat ve Sanat Bahisleri* (1932), *Roman ve Hikâye* (1933), *Tarihi Çehreler Etrafında* (1933), *Hayat ile Kitaplar* (1946), *Yüzelli Yılın Türk Meşhurları Ansiklopedisi* (üç fasikül, 1953), *Abdülhamid'in Hatıratı* (1989), *Bilinmeyen Yaşamlarıyla Saraylılar* (yay. haz. Alpay Kabacalı, 2002).

ANI: *Eski Zaman Kadınları Arasında* (1957).

ÇEVİRİ: *Avrupa ve Fransız İhtilali* (7 cilt, A. Sorel'den, 1949-56), *Journal* (A. Galland'dan), *Aziyade* (1940) - *Bezgin Kadınlar* (1947) (Pierre Loti'den), *İsveç Kralı XIII'nci Şarl'ın Tarihi* (1939) - *XIV. Louis Asrı* (3 cilt, 1944) (Voltaire'den).

HAKKINDA: Tahir Alangu / Cumhuriyet'ten Sonra Hikâye ve Roman Antoloji (c. I, 1968), Rauf Mutluay / 100 Soruda Türk Edebiyatı (1969), Selim İleri / Türk Öykücülüğünün Genel Çizgileri (Türk Dili-Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, Temmuz 1975) - Aynalı Dolaba İki El Revolver (Argos, Aralık 1990), Hilmi Yavuz / Tarihsel Roman ve Nahid Sırrı Örik I, II Roman Kavramı ve Türk Romanı (1977) - Zaman (9.2.2001), Fethi Naci / Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme (1981) - 50 Türk Romanı (1997), Hülya Nutku / Güneşe Tırmanmazsan Ayı Göremezsin (1992), Ahmet Oktay / Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950 (1993), M. Kayahan Özgül / Bir İnter-Mezzoya Prelüd (Sanatkârlar'ın 1996 baskısında) - Aşka Epithalamium Yahut Ölmüş Bir Sevdaya Epitaph (Kırmızı ve Siyah'ın 1996 baskısında) - Şevkefzâ'dan Süzidilârâ'ya Bir Gezinti (Yıldız Olmak Kolay mı'nın 1996 baskısında) - M. Kayahan Özgül Asefal Bir Heykel İçin Requiem (Evc Düşen Yıldırım'ın 1998 baskısında), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 1 (1997), Orhan Koçak – Ahmet Oktay / Nahid Sırrı Nerede Unutuldu? (Virgül, Ekim 1997), Şener Öztop / Unutulan Bir Yazar Nahid Sırrı Örik (Cumhuriyet Kitap, 16.7.1998), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Behçet Çelik (Virgül, Temmuz-Ağustos 2000) - Nahid Sırrı Örik'in Romanlarında "Kötülük" (Virgül, sayı: 41, Mayıs 2001), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Şerif Aktaş / Büyük Türk Klâsikleri (c. 13, 2002), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002), İhsan Yılmaz / Sultan Hamid Romanından Film Yapılan Nahid Sırrı Örik - Bir Büyük Yazar Nasıl Keşfedildi - Fethi Naci / Hem Kralcı Hem İyi Yazar Olunabilir - Hilmi Yavuz / Nimet Adeta Bir Balzac Tipi - Ahmet Oktay / Bir Cihan Kaynanasıdır O (Hürriyet-Cumartesi, 3.5.2003), Özge Soylu / Nahid Sırrı Örik, Kıskanmak ve Psikanaliz (yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü, 2002; Kanat Haber Bülteni, Kış 2003), Zeki Coşkun / Radikal Kitap (2.5.2003), Serkan Zihli / Bilinmeyen Yaşamlarıyla Saraylılar (Virgül, Şubat 2003).

ÖRİKAĞASIZÂDE HASAN SIRRI

Hukukçu, bürokrat (D. 9 Ocak 1861, İstanbul – Ö. 1933, İstanbul). Divan sahibi şairlerden Ahmet Nafiz Paşa'nın oğlu, yazar Nahit Sırrı Örik'in babasıdır. İzmir, Rusçuk ve Beyazıt rüştiyelerinde (ortaokulu), Erzurum İdadisinde (lise) öğrenim gördükten sonra 1882'de Mülkiye Mektebinin Yüksek Kısmını (Siyasal Bilgiler Fakültesi) bitirdi. Mezuniyetinin ardından Darülmuallimin'de (Erkek Öğretmen Okulu) coğrafya öğretmenliği, 1884'te Yıldız Sarayı Mabeyn-i Hümayun'da çevirmenlik yaptı. İstanbul Mekteb-i Hukuk'ta (Hukuk Fakültesi) tarih ve devletler hukuku dersleri verdi. Ülkemizde bilinen ilk devletler hukuku öğretmenidir. Ayrı-

ca on üç yıl Rüsumat Umum Müdürlüğü (Gümrükler Genel Müdürlüğü) görevinde bulundu. 3 Mayıs 1920'de emekliye ayrılmıştı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Tarih-i Umûmî* (1893), *Hukuk-ı Hususiye-i Düvel* (1898), *Hukuk-ı Düvel Nokta-i Nazarından Osmanlı-İtalya Muharebesi* (1914).

ÇEVİRİ: *Venedik Taciri* (Shakespeare'den, 1885), *Sehv-i Mudhik* (Shakespeare'den, 1888).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

ÖRNEK, Sedat Veyis

Yazar (D. 1928, Zara / Sivas - Ö. 15 Kasım 1980, Ankara). Ankara İlâhiyat Fakültesi mezunu. Dinler tarihi ve etnoloji dalında hazırladığı doktorasını Almanya'da Tübingen Üniversitesinde tamamladı. Dönüşünde Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesine öğretim üyesi olarak girdi, burada profesörlüğe yükseldi (1971) ve emekliye ayrıldı. Hikâye ve eleştirileri, *Varlık* ve *Yeditepe* dergilerinde yayımlandı. Oyunları çeşitli tiyatrolarda sahnelendi. Halkbilimi alanında yaptı araştırma ve incelemelerle tanındı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki* (1966), *Etnoloji Sözlüğü* (1971), *100 Soruda İlkelerde Din, Büyü, Sanat, Efsane* (1971), *Anadolu Folklorunda Ölüm* (1971), *Budun Bilim Terimleri Sözlüğü* (1973), *Türk Halk-Bilimi* (1977), *Geleneksel Kültürümüzde Çocuk* (1979).

OYUN: *Kurt* (1964-65), *Pirinçler Yeşerecek* (1969).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖRS, Hayrullah

Eğitimci, yazar ve çevirmen (D. 1901, İstanbul - Ö. ?). İstanbul Öğretmen Okulu (1924) mezunu. Ayrıca Almanya ve İsveç'te iş eğitimi konusunda öğrenim gördü. 1932 yılında yurda döndüğünde Gazi Eğitim Enstitüsü El İşleri öğretmenliğine atandı. 1935-39 yılları arasında MEB İlköğretim Genel Müdürlüğünde şube müdürlüğü, 1939-50 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı müfettişliği, okul müzesi müdürlüğü ve Gazi Eğitim Enstitüsünde resim- iş öğretmenliği yaptı. 1951-54 yılları arasında Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği, 1954-57 yılları arasında İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü görevlerinde bulundu. Daha sonra sırayla Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu öğretmenliği ve müdürlüğüne, Eğitim Enstitüsü öğretmenliğine ve 1961 yılında Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğüne atandı.

Hayrullah Örs'ün, edebî çevirilerinin yanı sıra elektrikçilik, kimya, fotoğrafçılık, radyoculuk konularında da çok sayıda çeviri eseri yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Ağaç İşleri Örnekleri* (1952), *Konfüçyüs* (1964), *Musa ve Yahudilik* (1964), *Topkapı Müzesinde Sırma İşleme Sergisi* (1965).

ÇEVİRİ: *Kurt Hücumu* (Jack London'dan, Mustafa Nihat Özön ile, 1943), *Kudüs* (Selma Lagerlöf'ten, 2 cilt, 1953-54), *Alman Halk Okullarında Fizik- Kimya Öğretimi* (1956), *Anabasis* (1962).

Hayrullah Örs

ÖRS, Hüviyet Bekir

Bkz. BEK, Hüviyet Bekir

ÖRS, İbrahim

Çocuk edebiyatçısı. 1928, Trabzon doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Trabzon'da tamamladı. Gazi Eğitim Enstitüsü mezunu. Gazeteciliğe lise yıllarında Trabzon'da *Yeni Yol* gazetesinde başladı (1942), mesleğini *Son Saat* ve *Milliyet* gazetelerinde sürdürdü. *Milliyet* gazetesinin Diyarbakır bürosu şefliğini yaptı. Edebiyat alanında çocuklar için yazdığı romanlarla tanınında. 1955 Türkiye Gazeteciler Sendikası Haber Yarışmasında üçüncülük ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ÇOCUK ROMANI: *Muhtarın Yeğenleri* (1972), *Onur Çocuğu* (1974), *Mücahit'in Oğlu* (1975), *Canbazlar Kralı* (1975), *Almanya Öyküsü* (1975), *Balıklı Köy* (1978), *Göl Çocukları* (1980), *Çocuk Cumhuriyeti* (1980), *Büyük Tutku* (1982), *Yeşil Mağara* (1982).

İNCELEME: *Türk Basınında Cumhuriyetin 60. Yılı* (O. Erinç ile, 1984).

HAKKINDA: Gazeteciler Cemiyeti 30. Yıl 1946-1976 (1976), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖSCAN, Abdüssamet Naci

Hukukçu, şair (D. 1887, Kayseri - Ö. 1983, Kayseri). Tennuri nesline dayanan Abdüssamet Ağa soyundan Müderris Mustafa Hoca'nın oğludur. Kayseri'de idadi (lise) öğrenimi gördükten sonra, babasının müderris olduğu İmamsultan Medresesinde Arapça, Ahmet Remzi (Akyürek)'den Farsça okudu. Bir ara manifatura ticareti yaptı. 1909 yılında Konya'da açılan Hukuk Mektebine girdi. Buradan İstanbul Hukuk Mektebine nakledilen Naci Özsan 1912 yılında mezun olduktan sonra hukuk müşaviri olarak Silahlı Kuvvetlerde görev alarak Çanakkale ve Sina'da bulundu. İngilizlere esir düştü. Mütarekeden sonra İstanbul'a döndü. Üsküdar Hukuk Hakimliğinden başlamak üzere çeşitli şehirlerde hakimlik yaptı. 1925 yılında memuriyetten ayrılarak serbest avukat olarak çalıştı. Uzun süre Kayseri Halkevi'nin başkanlığını da yapan Naci Öscan, 1965 yılında emekliye ayrıldı. Şiirlerinin bir kısmı ölümünden sonra eşi tarafından kitap olarak bastırıldı.

HAKKINDA: Ahmet Sıvacı / Kayseri Güldestesi – Kayseri Çevresi ve Erciyes Üstüne Şiirler (2000).

ÖTÜKEN, Adnan

Yazar, kütüphaneci (D. 1911, Manastır / Yunanistan - Ö. 1972, İstanbul). Tam adı Adnan Cahit Ötüken. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi mezunu. Türkiye'de modern kütüphaneciliğin kurucusu sayılan Adnan Ötüken, fakülteyi bitirdikten sonra bir süre Yozgat'ta öğretmenlik yaptı. 1936 yılında Almanya'ya gönderilerek dört yıl kütüphanecilik eğitimi aldı. 1941'de Milli Eğitim Bakanlığı Yayım Müdürlüğüne atandı. Bu

Adnan Ötüken

ADNAN ÖTÜKEN

Nihad Sami Banarlı

Millî kültürümüze büyük hizmette bulunmuş, daha da bulunacak yaşta ve başta olan, çok kıymetli bir Türk münevverini kaybettik.

Türkiye'de, bu vatanın o ölçüde hakîkî evlâtları, tevâzû içerisinde yaşarlar. Yine tevâzu içinde ve her türlü şarlatanlıkların dışında, reklâmsız, gösterişsiz çalışırlar ve maalesef, yine aynı şekilde ölürler.

Eski Türkler, böyle gerçek kültür adamlarının kıymetini bilir, onları bulur, işbaşına getirir ve milletimizin kalkınması yolunda, böyle değerlerden mutlaka istifâde ederdi. Onları yalnız bırakmaz, meyûs etmez, kısaca, o değerde bir insan yetiştirmiş olmanın hazzını ve gurûrunu duyardı.

Eski Türk yükselişlerinin sırrı da esâsen, bu anlayıştaydı.

Zamanımızın dalkavuklar, şarlatanlar ve sapık ideolojiler adına çalışan ihânet şebekeleri arasında Adnan Ötüken gibi hakîkî vatan evlâtları bile bir köşeye bırakılabiliyor. İktidarlar, böyle değerlerin kıymetini bilmiyorlar. Türkiye'nin dünü ile bugünü arasındaki en büyük fark işte burdadır.

Adnan Ötüken, gerçekten yeri doldurulamıyacak bir kültür ve ideal insanıydı. Bir adsız kahramandı. Bütün hayâtını, memleketine müsbet yoldan hizmet etmiş ve dâimâ en doğruyu görenler arasında bulunmuştu. Samîmî ve heyecanlı bir milliyetçiydi. Tamâmiyle bir komünist hilesine kurban edildiği, bugün, artık kara bulutlardan sıyrılan bir güneş gibi meydana çıkan DİL YIKIMI'nın karşısındaydı. Öz Türkçe, arı Türkçe yıldızları altında, Türkçenin nasıl yıkıldığını yakından gören ve bunun içyüzünü en iyi bilenlerdendi. Bu mevzûda tam bir millî mücâhid olarak çalışmıştı. Hiç tereddüdsüz söylenebilir ki Adnan Ötüken, Türkiye'deki dil gazalarının azîz gâzîlerindendi. Bugün ise, aynı gazanın bir şehîdidir. Türk milleti, günü gelince, onun bu gazasını derin hürmetle yâdedecektir.

Adnan Ötüken, 1910 da Manastır'da doğmuştur. Babası, Dr. Ali Nâşid Bey, annesi Lütfiye Ötüken Hanım'dır. Ötüken, lise tahsilini İstanbul'da yapmış ve büyük âlim Fuad Köprülü'nün talebesi olarak, İstanbul Dârülfünûnu Edebiyat Fakültesi'ni bitirmiştir. Bir müddet aynı fakültede asistan olarak çalışmış, sonra, Berlin Üniversitesi'nde kütüphanecilik doktorası yapmıştır. Elde ettiği ihtisasla, Ankara'da Millî Kütüphâne'nin kurulması için çalışmış ve Cumhuriyet Türkiyesi'nin en kıymetli müesseselerinden biri olan Millî Kütüphâneyi o kurmuştur.

Yine Ankara'da Kütüphâneler Umum Müdürlüğü, Güzel Sanatlar Umum Müdürlüğü vazifelerinde bulunmuş, uzun müddet, zamânın tek radyosu olan Ankara Radyosu'nda kitap saati konuşmaları yapmıştır. Bu konuşmalarında, daha o târihte sınsı bir şekil de başlayan sol baskılara rağmen, yalnız, ciddî, faydalı ve millî eserleri tanıtmıştır.

Bir müddet, Almanya'da Talebe Müfettişi olarak bulunmuş, sonra tekrar Millî Kütüphane Müdürlüğü'ne dönmüştür. 1960 İhtilâlinde onu bu vazîfeden uzaklaştırmak isteyenler olmuşsa da bu sol ve çirkin emel gerçekleşmemiştir. Nihâyet, Millî Eğitim Bakanlığı Kültür Müsteşarlığı'na getirilen Ötüken, Tercüme Kurulu'nu, daha millî bir kadro ile yeniden kurmuş, sonradan bir hükm-i karakuşî ile lâğvedilen, Bakanlık, ilim, araştırma ve neşriyât komisyonlarını da yine o tertiplemiştir. Ankara, Yüksek Öğretmen Okulu Edebiyat öğretmenliğinden rahatsızlığı dolayısiyle emekliye ayrılan Ötüken, 3 Mart 1972 de İstanbul'da vefât etmiştir.

Adnan Ötüken, başında bulunduğu ve hizmet ettiği mevkilerin hepsine ne ölçüde lâyık olduğunu, eserleriyle de isbât etmiş bir kıymetli kitaplar müellifidir.

Onun ilk eseri, henüz Edebiyat Fakültesi'nde asistan iken, memleketimizdeki büyük eksikliğini görerek yazdığı Bibliyotek Bilgisi ve Bibliyografi adlı kitaptır (İstanbul, 1940). Bu eserde kütüphanecilik mevzûunun ve bibliyografyanın târihi tedkik edilmiş, muhtelif memleket ve müesseselerde, aynı mevzûlarda nasıl çalışıldığı resimlerle de değerlendirilerek gösterilmiştir.

Müellifin ikinci eseri, İstanbul Üniversitesi Yayınları Bibliyoğrafisi'dir (İst. 1941). Bunu, 1946 da neşredilen Seçme Eserler Bibliyografisi takip etmiştir. Ötüken, bunlardan sonra, kendi ihtisâsında bir tekâmül ifâde eden ve Ankara'da Millî Eğitim Basımevi tarafından neşredilen, 2 ciltlik, Bibliyotekçinin El-kitabı adlı, kıymetli kitaplarını te'lif etmiştir. Bu eser, kütüphânecilik mevzûlarında, salâhiyetli bilgiler, örnekler cedveller ve resimler verilmek süretiyle tertiplenmiştir. (Ankara, 1947-1948).

Aynı eser kendi sâhasının, bugün de, en kıymetli ve faydalı kitabıdır.

Adnan Ötüken, 1950 de Türk Kütüphâneciler Derneği Bülteni'ni neşre başlamıştı. Uzun yıllar, intizamla intişâr eden bu bülten de kütüphânecilik mevzûunda çok faydalı olmuştu. Millî Kütüphâne gibi, millî kültürümüz için çok faydalı bir eserin nasıl kurulduğu ve Ötüken'in bu yoldaki hizmetleri hakkında tafsilâtlı bilgiler de, bizzat Adnan Ötüken'in, bu Bülten'de Millî Kütüphane Nasıl Kuruldu başlığı ile yazdığı büyük makâlededir. (c. IV, sayı: 1, S. 1-40, 1955).

Ötüken'in Millî Kütüphâne kadrosunu faaliyete geçirerek hazırladığı, Eski Harfli, Türkçe Süreli Yayınlar Kataloğu ve benzeri, kollektif çalışma mahsûlü neşriyatı da, boşluk doldurucu, örnek eserlerdendir.

Bütün bu çalışmalar ve diğer kültür faaliyetleri boyunca, Ötüken, bilhassa Türk Dili'ne, an dil veyâ Öz Türkçe yıldızları altında yapılan kasdların karşısına çıkıyor. Türk Dilinin Dostları ve Koruyucuları adına neşrettiği broşürlerle bu büyük ihânetin içyüzünü açığa vuruyordu.

Türk dilini yıkmaya çalışanlara karşı, millî dillerini korumak için, Türkiye'de ne kadar çok imzanın harekete geçtiğini birer birer tesbit ediyor ve bu yapılanların kötülüğünü, ilim dışı bir "hareket olduğunu, bilhassa Türkiye'yi içinden yıkmak isteyen dış düşmanlar tarafından desteklendiğini ortaya koyuyordu. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü ile işbirliği yaparak hazırladığı Türk Dili için adlı kitaplar, 16 kitap, Ankara, 1966 - 1968) yine bu yolda tertiplenmiş ve çok insan uyandırmış eserlerdir. İstanbul Muallimler Birliği'nin 27 Nisan 1968 de tertiplediği İkinci Türk Dili Kongresi'nde ise, Türkçenin Feryadı başlıklı konuşmasıyle, orada bulunanları, Türkçenin başına gelenlere acı acı güldürmüştü.

Bir yanlış anlaşılma neticesinde, Kültür Müsteşarlığından uzaklaştırılmasına, tasarladığı hizmetlerin yarıda kalması yüzünden, şiddetle üzülen Ötüken, emekliye ayrılışına bir hastalığın sebep olduğuna ise hiç üzülmemiş, Türkçe için mücâdeleye devam hususunda vakit bulacağına sevinmişti. O, bu büyük cihâdın, böylesine bir sergendeçtisi idi.

Şimdi, onun gazasını, yine onun bıraktığı yerden, Türkçenin ebediyete kadar uzanacak, hakîkî ev-lâtları devam ettirecektir.

Ötüken'in azîz ruhu, en çok o zaman şâd olacaktır.

Nûr içinde yatsın.

(*Kitaplar ve Portreler*, 1985)

yıllarda değerli çalışmalarda bulunarak Milli Kütüphanenin kuruluşunu sağladı ve Türkiye'nin bu ilk modern kütüphanesinin 1948-65 yılları arasında da ilk müdürlüğünü üstlendi. 1967'de atandığı ilk MEB Kültür Müsteşarlığı görevinden emekliye ayrıldı.

Ötüken, üstlendiği görevleri sürdürürken Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi ile İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde kütüphanecilik üzerine dersler verdi. 1949 yılında Türk Kütüphaneciler Derneğininin kuruluşuna öncülük etti. Bu dernek adına çıkardığı *Bülten*'i yönetti. 1946-57 yılları arası Ankara Radyosu nda "Kitap Saati" programını hazırlayıp sundu.

ESERLERİ:

Bibliyotek Bilgisi ve Bibliyografi (1940), *Üniversite Yayınları Bibliyografyası* (1941), *Seçme Eserler Bibliyografyası 1942- 1945* (1946), *İstanbul Üniversite Yayınları Bibliyografyası 1933-1945* (Türker Acaroğlu ile, 1947), *Bibliyotekçi'nin El Kitabı* (2 cilt, 1947-1948), *Klasikler Bibliyografyası 1940-1950* (1952), *Klasikler Bibliyografyası 1940-1966* (heyetle, 1967), *Türk Dilinin Başına Gelenler* (1968), *TRT İçin Türkçe Dersleri* (1968), *İki Yılda 600'den Fazla Yazı* (makaleler dizisi, 1968).

HAKKINDA: Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas.1999).

ÖVÜNÇ, Betül

Şair. 5 Şubat 1968, Yeşilhisar / Kayseri doğumlu. Betül Şeker adını da kullandı. Cengiz Topel İlkokulu (1979), Şarkışla Lisesi (1982), Kayseri Atatürk Lisesi (1985), Kastamonu Eğitim Yüksek Okulu (1987) mezunu. Açık Öğretim Fakültesi Türkçe Bölümünde lisans tamamladı (2000). Doğu Anadolu'da başladığı öğretmenlik görevine Azerbaycan / Bakü'de Türk Dünyası Araştırmaları Vakfına ait olan Atatürk Lisesi (1996-98) ile Kayseri Lisesinde devam etti. Şiirlerini, yöncticiliğini yaptığı www.turkedebiyati.org adlı sitede yayımladı.

Betül Övünç

ESERLERİ:

ŞİİR: *Duygu Militanı* (2003), *Yangınlarda Yalın Yürek* (2005).

ANTOLOJİ: *Hasretle Sarıldı Toprak Yağmura* (Betül Şeker adıyla, 2004).

ÖVÜNÇ, Nahit

Şair, müzisyen. 1922, İstanbul doğumlu. İstanbul Kabataş Erkek Lisesi, İstanbul Devlet Konservatuarı Şan Bölümü mezunu. Uzun yıllar Devlet Opera ve Balesinde opera sanatçısı olarak çalıştı, 1974'te emekliye ayrıldı. Ayrıca resim çalışmaları da olan Nahit Övünç'ün adına bir de şiir yarışması düzenlendi.

ESERLERİ (Şiir):

Keder Galerisi (1971), *Lejyon Akşamları* (1980), *Ölüler Ağlamaz* (1981), *Jerbero* (1982), *Acıların Romansı* (1983).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1990), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖYMEN, Altan

Gazeteci-yazar, siyaset ve devlet adamı. 20 Haziran 1932, İstanbul doğumlu. Tam adı Mehmet Altan Öymen. Eğitimci Hıfzı Raşit Rahman Öymen'in oğlu, gazeteci-yazar Örsan Öymen ile diplomat Onur Öymen'in ağabeyleridir. Ankara Atatürk Lisesi

BETÜL ÖVÜNÇ

AFFETME TANRIM

Öksüzü yetimi itip kakanı,
Ben affetsem de sen affetme Tanrım..
Suya perçin vurup kazık çakanı,
Ben affetsem de sen affetme Tanrım...

Edepten hayadan mahrum arsızı,
Minareye kılıf bulan hırsızı,
Kırk kocalı sahte bakire kızı,
Ben affetsem de sen affetme Tanrım!

Çamurda yatıp da çamur atanı,
Hırsında boğulup adam satanı
Fitneyi fesata karıp katanı,
Ben affetsem de sen affetme Tanrım...

Hak söze çatılan namert kaşları,
Kul için secdeye varan başları,
Hani o iş bilen!! Vatandaşları,
Ben affetsem de sen affetme Tanrım!

Kırdığı cevizler kırkı geçeni,
Ancak teneşirde Hakk'ı seçeni,
Olmayan kumaştan donlar biçeni,
Ben affetsem de sen affetme Tanrım...

Bayrağa uzanan nankör elleri,
Yediği çanağa söven dilleri,
Irkına aykırı akan selleri,
Ben affetsem de sen affetme Tanrım...

Salkımları yutup, tılkım vereni,
Gül bahçelerinden diken dereni,
Güneşin önüne balçık gereni,
Ben affetsem de sen affetme Tanrım...

Nefsinin kölesi olup azanı,
Hayrı itip şerre destan yazanı,
Yunusu yutmaya kalkan sazanı,
Ben affetsem de sen affetme Tanrım..

Sana haval ettim işte bunları,
Sermesinler ipe artık unları,
YALGUZAK diler ki, kof odunları,
Ben affetsem de sen affetme Tanrım...

ALTAN ÖYMEN

EĞİTİMDE DURUM

1940 yılı, Türkiye'nin eğitim ve kültür alanında yeni atılımlara geçtiği yıl oldu. İsmet Paşa yönetimi, bir yandan Erzincan depreminin yaralarını sarmaya çalışıyor, bir yandan da savaş tehlikesi ne karşı önlemlerini sürdürüyordu. Ama bunları yaparken, daha Milli Mücadele döneminde başlatıp Cumhuriyet'ten sonra bir seferberlik haline getirdiği eğitim çalışmalarını ihmal etmiyordu.

Eğitimde en temel eksiklik, kırsal kesimin okulsuzluğu, öğretmensizliğiydi. Şehirlerde de okul ve öğretmen eksikliği giderilememişti. Ortaokulu bulunmayan ilçe merkezleri az değildi. Fakat köylerin ve hatta kasabaların büyük bir kısmı, henüz ilkokul yüzü görmemişti. Ülke okuma yazmayı öğrenmeden büyüyen çocuklarla doluydu.

Son nüfus sayımına göre (1935) erkeklerin yüzde 77'si, kadınların da yüzde 92'si okuma yazma bilmiyordu. Tabii bu oran köylerde şehirlerden çok daha yüksekti ve gelecek için umut verici bir durum yoktu. Köy çocuklarının yüzde 75'i okula başlatılamıyordu.

Ayrıca, okuma yazma eksikliğinin dışında bir başka sorun daha vardı: Hiç okulsuz büyüyen çocukların "bilgi" diye öğrendikleri, köyün padişahlık döneminde büyümüş, kendileri de hiçbir eğitimden geçmemiş yaşlılarının anlattıklarıydı. Bunlar da çoğu defa Cumhuriyet'in çağdaşlaşma hedefleriyle taban tabana zıt olurdu. Köylerin okuyamayan çocuklarını okul yoluyla okutup aydınlatmak, onların bu olumsuz etkilerden kurtulması için de önemliydi.

Bu durumu kısa vadede sonuç verecek bir çare bulmak gerekliydi. İlk aşamada 20 bin öğretmen yetiştirilmesine ve binlerce okul yapılmasına ihtiyaç vardı.

Köy enstitüleri sistemi bu ihtiyaçtan doğdu.

Köy enstitüleri

Maarif Vekâleti o sırada bir dergi çıkarmaya başlamıştı: İlköğretim dergisi. Babam bunun yönetimini de üstlenmişti. Derginin matbaadan çıktığı gün, yoğun bir çalışmayı tamamlamanın mutluluğu ve gururu içinde birkaç tanesini eve getirir, bana da gösterirdi. Fotoğrafların, yazıların çoğu artık köy enstitüleri üzerineydi. İlköğretim denilince akla önce köy enstitüleri geliyordu.

Burada o konunun bir özetini yapalım:

Daha önceki Milli Eğitim Bakanı Saffet Arıkan döneminde ilk adımları atılan projenin mimarı İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç, siyasî yöneticisi Arıkan'dan sonraki bakan Hasan Ali Yücel ve itici gücü Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'ydü.

Sistem şu esaslara dayanıyordu:

- Enstitüler yurdun tarıma elverişli olan belirli merkezlerinde yatılı olarak kurulacaktı. Öğrencilerine çağdaş öğretmenlik bilgilerinin yanında köy yaşamının gerektirdiği tüm pratik bilgileri ve becerileri de verecekti.
- Öğrenciler, tarımdan bayındırlığa, marangozluktan demirciliğe kadar çeşitli alanlarda ustalaşacaklardı. Sadece el sanatları da değil, resim, müzik, tiyatro gibi güzel sanatlar alanında da yeteneklerine uygun çalışmalar yapacaklardı.
- Enstitülere 5 yıllık ilkokulları bitirmiş olan köy çocuklarından sağlıklı ve yetenekli olanlar seçilerek alınacaktı ("5 yıllık" deniliyordu. Çünkü o sıralarda var olan ilkokulların bir kısmı 3 yıllıktı).
- Enstitülerdeki eğitim süresi de 5 yıldı. Böylece toplam olarak 10 yıllık eğitimlerini tamamlayan çocuklar "köy öğretmeni" olacaktı. 20 yıl mecburi hizmetleri olacaktı. Mezun olur olmaz atamaları yapılacaktı.
- Gidecekleri köyde okul yoksa, köy ihtiyar heyetinin sağlayacağı imkânlarla okul yapacaklardı. Kural "Kendi okulunu kendin yap" kuralıydı.
- Maaşları şehirdeki öğretmenlerden hayli az olacaktı (20 lira). Ama gene köyce tahsis edilen bir yerde kendilerine lojman yapacaklardı. Küçük çapta tarımla -yerine göre- birkaç hayvan beslemeye elverişli bahçeleri olacak, bir köylü gibi yaşayıp, ihtiyaçlarının bir bölümünü kendi üretimleriyle karşılayacaklardı.
- Sadece okulda değil, köyün kalkınmasında da aktif olacaklardı. Edindikleri bilgi ve beceriyle köyün her açıdan gelişmesine öncülük yapacaklardı.

Köy Enstitüleri Kanunu 17 Nisan 1940'ta çıktı.

Uygulamasına hemen başlandı. O vakte kadar açılmış olan bazı öğretmen okulları köy enstitüleri haline dönüştürüldü ve yeni enstitülerin inşaatına geçildi. İzmir'de Kızılçullu, Eskişehir'de Çifteler, Kırklareli'nde Kepirtepe enstitüleri 1937-1938 yıllarında öğretmen okulu olarak öğretime başlamıştı. Onlar köy enstitüsü haline getirildi... Sadece 1940 yılında 14 enstitü kuruldu ve faaliyete geçti: Kastamonu'da Gölköy, Antalya'da Aksu, Isparta'da Gönen, Kocaeli'nde Arifiye, Kayseri'de Pazarören, Malatya'da Akçadağ, Adana'da Düziçi, Samsun'da Akpınar, Trabzon'da Beşikdüzü, Balıkesir'de Savaştepe, Kars'ta Cılavuz. Bunlara daha sonra dört enstitü daha eklenecekti.

Ayrıca, Hasanoğlan'da bir yüksek köy enstitüsü kurulacaktı. Orada enstitülerden yetişen öğretmenler daha yüksek kademelerde görev alacak şekilde eğitilecekti.

Köy enstitüsü sistemi sadece köy çocuklarının bir an önce okula ve öğretmene kavuşturulmaları açısından değil, köyün çağdaş yöntem ve bilgilerle kalkınması açısından da çok önemli bir atılımdı. Bunun savaş yıllarının imkânsızlıkları içinde başarılabilmesi, gerçekçiliği sayesindeydi. Devlet bütçesiyle altından kalkılamayacak büyük yatırımlar yerine, yerel olanakların ve insan emeğinin seferber edilmesi öngörülmüştü.

Köy enstitülerinden yetişen gençlerin, işleri çok, gelirleri az da olsa, enstitüdeyken edindikleri güçlü bir ideâlleri vardı: Görevli oldukları köyden başlayarak, ülkelerinin çağdaşlaşması ve halkın adil bir yaşam düzeyine kavuşması için çalışmak, çalışmak, çalışmak.. Sistemin ve uygulamanın aksayan tarafları elbette vardı. Ama genel açıdan köy enstitüleri Türkiye'nin 1940'lardaki eğitim sorunlarının aşılmasında oluşturulabilecek en akılcı projeydi.

Tabiî, bu gelişmeden rahatsız olanlar da eksik değildi. Kuvvetlerini halkın eğitimsizliğinden alan köy ağaları ile siyaset ağaları, sisteme muhalefetlerini önce alttan alta başlatmışlardı. Çok partili hayata geçişten sonra bunu, enstitüler hakkında uydurulan rivayetler eşliğinde, yıkıcı bir kampanya haline getireceklerdi. Enstitüleri aşama aşama yıkmayı başaracaklardı.

1940'lı yılların başlarında ise, benim çocukluğum sırasında babamla birlikte tanıdığım köy enstitüleri, Cumhuriyet yönetiminin, geleceğe umutla bakmamıza büyük katkıda bulunan girişimlerinden biriydi. Ve köyler için bir "kültür devrimi" niteliğindeydi. Bu devrim, 40'lı yılların sonuna doğru darbeler yedikten sonra, 1950'lerin başla-

→

rında tamamen durdurtulacaktı. Ama gene de Türk eğitim hayatında ve köy katkınmasında çok değerli ve kalıcı izler bırakmış olacaktı.

Bir bilanço yapılırsa şu sayılar sıralanabilir. Köy enstitülerinden mezun olup ülkeye kazandırılan öğretmen sayısı 16 bin, eğitmen sayısı 9 bin olacaktı. 20 köy enstitüsü için kullanılan 600 kadar bina ile 7 bin köy ilkokulu binası, savaş koşulları altında uygulanan imece yöntemleriyle eğitim sistemine kazandırılacaktı.

Enstitülerden her alanda olduğu gibi sanat ve edebiyat alanında da Fakir Baykurt'tan Mahmut Makal'a, Talip Apaydın'dan Mehmet Başaran'a kadar birçok değer yetişecekti.

Enstitülerin ülkemizin eğitimine, tarımına, hayvancılığına, balıkçılığına, arıcılığına doğrudan doğruya ve dolaylı olarak katkılarının, tabii, hesabı tutulamaz. Varlıkları devam ettiği sürece, o yolda bir seferberlik halindeymiş gibi çalışacaklardı.

Zaten marşları da öyleydi. Toprağı verimli kılmak için çalışmayı bir savaşa benzetiyorlardı:

"Toplandık baş çiftçinin Atatürk'ün sesine
"Toprakla savaş için ziraat cephesine..."

"Cephe"den uzaklaştırılıncaya kadar o savaşı sürdüreceklerdi.

(*Bir Dönem Bir Çocuk*, 2002)

(1949) ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1955) mezunu. Gazeteciliğe öğrencilik yıllarında başlayarak *Ulus*, *Yeni Ulus*, *Pazar Postası*, *Halkçı*, *Demokrat İzmir*, *Cumhuriyet* gazetcleri ile *Yeni Gün*, *Akis*, *Kim*, *Öncü* dergilerinde yazarlık, büro temsilciliği, yazı işleri müdürlüğü ve *Milliyet* gazetesinde başyazarlık (1987-95) yaptı. 27 Mayıs (1960) İhtilalinden sonra Kurucu Meclis üyesi (1961) oldu. Ankara Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığı, Türkiye'nin Bonn Basın Müşavirliği (1966) görevlerinde bulundu. 1971 yılında kardeşi Örsan Öymen ve Müşerref Hekimoğlu ile Anka Haber Ajansını kurdu.

Altan Öymen

1977 seçimlerinde CHP'den Ankara milletvekili seçildi. İkinci Ecevit hükümetinde Turizm ve Tanıtma Bakanı, CHP Grup Başkan Vekili ve CHP Genel Sekreter Yardımcısı (1979-80) oldu. 12 Eylül (1980) İhtilalinden sonra yeniden gazeteciliğe döndü. 1995 seçimlerinde İstanbul Milletvekili seçildi, partisinin grup başkan vekili oldu. Partisinin barajı aşamadığı 1999 seçimlerinin ardından yapılan olağanüstü genel kurulda CHP Genel Başkanlığına seçildiyse de bir yıl sonraki kongrede görevini Deniz Baykal'a devretti.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Mobilya Dosyası* (Uğur Mumcu ile, 1977), *Geleceği Yakalamak* (2000).

ANI: *Bir Dönem Bir Çocuk* (2002), *Değişim Yılları* (2004).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Ertuğrul Kayserilioğlu / Hayata Dair Şeyler (Radikal Kitap, 4.11.2002), Sefa Kaplan / Bu Kez de Değişim Yıllarını Anlatıyor (Söyleşi, Hürriyet, 10.10.2004).

ÖYMEN, Hıfzırrahman Raşit

Eğitimci, yazar, siyaset adamı (D. 1899 - Ö. 1979). Gazeteci-yazar Altan Öymen, gazeteci Örsan Öymen ile diplomat- politikacı Onur Öymen'nin babalarıdır. Yükseköğrenimini, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gönderildiği Almanya'da pedagoji alanında yaptı. Dönüşünde Trabzon, Kastamonu ve İstanbul öğretmen okullarında çalıştı. 1934'te Ankara'da Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümünde Maarif Teşkilatı ve Resim- İş Bölümünde iş pedagojisi derslerini okuttu. 1943'te Bolu Milletvekili seçildi. 1946'da Okullar Müzesi Müdürü iken emekliye ayrıldı. 1955'te *Eğitim Hareketleri* adlı bir meslek dergisi çıkarmaya başladı. 1960'tan sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi ile İlâhiyat Fakültesinde pedagoji dersleri verdi.

ESERLERİ:

Mektep İnzibatında Reform, *İş Terbiyesi*, *Genel Öğretim Yöntemleri*, *Vatandaşlık Terbiyesi*, *Yeni Mektep*, *Pedagoji Kıraatı*, *Yeni Okulda Didaktika*, *Yaşanmış Pedagoji*, *Eğitime Giriş*, *Türkiye'nin Ana Eğitim Problemleri*, *Doğulu ve Batılı Yönüyle Eğitim Tarihi*.

ÖYMEN, Onur

Diplomat, siyaset adamı. 18 Ekim 1940, İstanbul doğumlu. Tam adı Başaran Onur Öymen. Eğitimci Hıfzı Raşit Rahman Öymen'in oğlu, gazeteci-yazar Örsan Öymen ile siyaset ve devlet adamı Altan Öymen'in kardeşidir. İlk, orta ve lise öğrenimini Galatasaray Lisesinde tamamladı ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. Bitirdiği fakültede "*Teknolojik Gelişme ve Savunma Politikası*" adlı teziyle doktora yaptı. 1964 yılında Dışişleri Bakanlığında (1964) çalışmaya başladı. NATO Dairesinde ikinci kâtip (1966-68), Avrupa Konseyi Daimi Temsilciliğinde ikinci kâtip (1968) ve baş kâtip oldu. Ankara'da Siyaset Planlama ve Avrupa Konseyinde ve Kıbrıs Dairelerinde şube müdürü (1972) olarak çalıştı. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında bakanlığın Kıbrıs'tan sorumlu şube müdürlüğü görevinde bulundu. Aynı yılın sonunda Lefkoşe Büyükelçiliği müsteşarlığına atandı. 1978 yılında Ankara'ya dönerek Dışişleri Bakanlığı özel danışmanı oldu. 1979'da Ekonomik İşler Dairesi Başkanı, 1980'de Prag Büyükelçiliği Müsteşarı, 1982'de Madrid Büyükelçiliği Müsteşarı, 1984'te Ankara'da Siyasi İnceleme ve Değerlendirme Daire Başkanı, 1985'te Siyaset Planlama Dairesi Başkanı, 1988'de Kopenhag Büyükelçisi, 1990'da Bonn Büyükelçisi, 1995'te Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı, 1997'de NATO Daimi Temsilcisi olarak görevler yaptı ve Ağustos 2002'de emekliye ayrıldı. Aynı yıl yapılan genel seçimlerde İstanbul Milletvekili seçildi ve CHP Genel Başkan yardımcılığı görevine gtetirildi.

Onur Öymen

Merkezi Londra'da bulunan Uluslararası Stratejik İncelemcler Enstitüsü üyesidir. 1995 Nokta Dergisi Yılın Bürokratı, 1997 Milliyet Gazetcsi Abdi İpekçi Barış Ödülü, 1995-96-97 Türkiye Sanayiciler ve İşadamları Vakfının Yılın Hariciyecisi ödüllerinin sahibidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Türkiye' nin Gücü* (İngilizceye ve Almancaya çevrildi, 1998), *Geleceği Yakalamak* (2000), *Silahsız Savaş* (2002), *Ulusal Çıkarlar Küreselleşme Çağında Ulus-Devleti Korumak* (2005).

ÇEVİRİ: *Bilim ve Sağduyu* (Oppenheimer'dan).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 4.2.1999), Aslı Örnek / Silahsız Savaş (Radikal Kitap, 27.6.2002).

Örsan Öymen

ÖYMEN, Örsan

Gazeteci-yazar (D. 1 Mayıs 1938, Ankara - Ö. 22 Temmuz 1987, Bodruim / Muğla). Kabataş Lisesi ve Köln Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi mezunu. Gazeteciliğe on sekiz yaşında *Tercüman* gazetesinde politika muhabiri olarak başladı. *Dünya, Ulus, Öncü* gibi gazetelerde çalıştı. 1962 yılında Federal Almanya'da radyo ve televizyon ihtisası yaptı. 1969 yılına kadar Alman Radyo-Televizyonunda, dönüşünde Ankara Televizyonunda bir süre çalıştıktan sonra ağabeyi Altan Öymen ve Müşerref Hekimoğlu ile birlikte Anka Ajansı'nı kurdu. Kısa bir süre *Günaydın*, daha sonra ölümüne kadar *Milliyet* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Bodrum'da tatilde iken bir kalp yetmezliği sonucunda öldü. *Bir İhtilal Daha Var* (1986) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ÖZ, Baki

Tarih araştırmacısı, yazar (D. 1949, Eşmepınar köyü / Çayırlı / Erzincan - Ö. 8 Mayıs-2002). İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsünü ve Anadolu Üniversitesi Tarih Bölümünü

Baki Öz

bitirdi. Değişik okullarda tarih öğretmeni olarak çalıştı.

Atatürk, Türk tarihi, toplumsal hareketler, Alevilik kültürü ve tarihiyle ilgili makaleleri; *Aydınlık, Milliyet, Gönüllerin Sesi, Yurtta Birlik* gazeteleri ile *Öğretmen Dünyası, Kemalist Ülkü, Nefes, Mürşit, Ehlibeyt* ve *Teori* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Türkiye'de Göç Olgusu / Sorunları ve Çözümü* (1978), *Atatürk'ün Anadolu'ya Gönderiliş Olayının İçyüzü* (1987), *Kurtuluş Savaşında Alevi - Bektaşiler* (1990), *Osmanlı'da Alevi Ayaklanmaları* (1992), *Aleviliğin Tarihsel Konumu* (1995). *Alevilik ile İlgili Osmanlı Belgeleri* (1995), *Aleviliğe İftiralara Cevaplar* (1996), *Atatürk'ün Düşünce Yapısının Oluşumu* (1996), *Bıçağın Sırtında Siyaset / İkinci Dünya Savaşında Türk Dış Politikası* (1996), *Alevilik Nedir?* (1996), *Atatürk'ün Düzeni* (1976), *İslâm Dünyası ve Kemalizm* (1996), *Alevilik Tarihinden İzler* (1997), *Belgelerle Koçgiri Olayı* (1999), *Dünyada ve Türkiye'de Alevi Bektaşi Dergâhları* (2001), *Bir Alevilik Yolu: Ahilik* (2001), *Dersim Olayı* (2004), *Çağdaşlaşma Açısından Tarikat ve Tekkelerin Kapatılma Olayı* (2004), *Hz. Ali'den Mustafa Kemal'e Aleviliğin Tarihçesi* (2004), *İttihat-Terakki ve Bektaşiler* (2004).

YAYINA HAZIRLAMA: *Fevaid / Yararlı Öğütler* (Hacı Bektaş-ı Veli'den, 1996).

Ayrıca ÖSS -ÖYS için tarih ve inkılap tarihi alanlarında ders kitapları yazdı.

HAKKINDA: Baki Öz / İslâm Dünyası ve Kemalizm (1996), Adil Ali Atalay (Vaktıdolu) / Gel Kendine Deli Gönül (6. bas. 1997), Bir Alevilik Yolu: Ahilik (Kitap Rehberi, Aralık 2001).

ÖZ, Doğan

Hukukçu, şair (D. 1934, Sultandağı / Afyon - Ö. 24 Mart 1978, Ankara). Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1959) mezunu. 1961 yılında Adalet Bakanlığınca Eskişehir'e hakim adayı olarak tayin edildi. Daha sonra Cumhuriyet savcı yardımcısı ve savcı olarak Çermik, Bolvadin, Konya, Elazığ, İnebolu, Mardin, Denizli ve Ankara'da görevini sürdürdü. Mesleki çalışmalarının yanı sıra edebiyatla da ilgilendi. Yetiştiği koşullarda dünya görüşüne bağlı kalarak yaşamı ve üretimi ile etkin övgüler kazandı. 1970 yılında Türk Hukuk Kurumunun "Yılın Hukukçusu" ödülünü aldı. 12 Eylül (1980) önceside Ankara'da görevine giderken uğradığı silahlı saldırı sonucunda öldü. Şiirleri ölümünden sonra *Biz Ölmeliyiz* (1980) adlı bir kitapta toplandı.

"On üç yıl sonra bir daha okudum Doğan Öz'ün şiirlerini. Onun şiirlerinde kendisine özgü olan şey, şiiri yaşamının ayrılmaz bir öğesi olarak algılayıp değerlendirmesinden doğuyor. Doğan Öz, kafasındaki ve gönlündeki yıpratıcı bir gerginliği gidermek; duyup da başkalarıyla paylaşmaya her nedense fırsat bulamadığı bir sevinci eksik bırakmamak; yurduna ve doğaya, halkına ve insanlığa duyduğu sevgi ve güveni sessizce beslemek için yazmıştır şiirlerini. Şiir onun için bir silah değildir; sevgi, umut, direnç üreten, bilinç bileyen, bir bebenin süt dişindeki sevimli keskinlikte de, Harran Ovası'nın çarpıcı ıssızlığında da buluverdiği seçkin bir yaşam desteğidir. Doğan Öz'ün şiirleri, bundan ötürü, şirin varlık gerekçelerinden birine, belki de en geçerlisine somut örnektir.

Bundan ötürüdür ki şiirlerinde kişiliğinin bütün zenginliğiyle karşımıza çıkıyor Doğan Öz... Merhaba!..." (Rağıp Gelencik)

HAKKINDA: Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

ÖZ, Erdal

Hikâye ve roman yazarı, yayıncı (D. 26 Mart 1935, Yıldızeli / Sivas – Ö. 6 Mayıs 2006, İstanbul). Ortaokulu Antalya'da bitirdikten sonra Tokat Lisesinden (1953) mezun oldu ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde başladığı yükseköğrenimini Ankara Hukuk Fakültesinde tamamladı (1969). İstanbul'da üniversite çevresindeki arkadaşlarıyla birlikte *a* dergisini çıkardı. Amerikan Haber Merkezi (1958), Türk Dil Kurumu (1969), Sinematek Derneği Ankara Şubesinde çalıştı. Ankara'da Sergi Kitabevini kurup bir süre işletti. 12 Mart 1971 darbesiyle birlikte siyasal görüşlerinden dolayı tutuklandı. İstanbul'a yerleşerek Cem Yayınlarında yöneticilik yaptı. 1975-81 yılları arasında "Arkadaş Kitaplar" adlı çocuk edebiyatı dizisini yönetti. 1980 yılında kurduğu Can Yayınlarını yönetti. O dönemin izlerini taşıyan kitaplar yazdı.

ERDAL ÖZ

SULAR NE GÜZELSE

Üzerine oturduğum kayalığın karanlık kovuklarına küçük patlamalarla vurup duruyor deniz. Puslu, kapanık bir göğün altında yürüyüp geldim buraya. Yıkık sur kapısını geçince, sur duvarlarının içine oyulmuş, altı yedi kişinin güçlükle sığdığı o küçük içkievini görmüştüm önce. İçeridekiler görmesin diye penceresinin önünden eğilip geçmiştim. Sonrası birdenbire denizdi.

Kuma çekilmiş karanlık, uzun sandalların arasından geçtim. Üçtaki bu karanlık kayalığa nasıl gelip oturduğumu hatırlamıyorum. Sigara yakmak için kibritimi çakınca, kayıkların ötesinden birinin, ben de buradayım, der gibi bana doğru öksürdüğü aklımda.

Ötelerdeki fener, o sonu gelmez dönüşleriyle uzun ışık çubuklarını denizin üzerinde dolaştırıp duruyordu. Fenerden ara sıra bana kadar uzanan ışık çubuklarında görebildiğim denizi ellerimle tutacak gibi oluyordum.

Getirip geceye süslediğim, getirip denizle gecenin buluştuğu yere koyduğum yüzüme ışıklar vurup vurup geçiyordu. Sana sigara içişlerini ekliyordum da, kibriti yakarken yine ellerim türiyordu. İnce parmaklarının arasında tuttuğun sigarayı dudaklarına yapıştırıp bana doğru eğilişin; kibritin alevine sokuluşun; o düzgün, öpülesi dudaklarının arasından dağılan, bir öpücük gibi yüzüme konan o ilk duman; sonra da masaya dayalı dirseğinin üzerinde bir kuğu boynu gibi yükselen biçimli kolunun ucundaki küçücük elinin parmakları arasında tüten sigaranın gerisine çekilip arkana dayanışın. Var gibi yok gibi bir görünüp bir silinen yüzünün üzerinden deniz fenerinin ışık çubukları, belli aralıklarla gelip geçerken, sağa sola her dönüşünde savurduğun kalın örgülü saçımla süslediğin güzel yüzünü bir ben görebiliyordum. Bir keresinde yüzün yine aydınlığa girince, yanağında, dudağının hemen biraz sağında, oracıkta, bir küçük sinek ısırığı görmüştüm de, yaşanırlığın küçük de olsa bir belirtisi saymıştım onu; sevmiştim. Seni bir resim gibi, bir heykel gibi düşünmek istemeyişimdi belki. Yaşayan, soluk alıp veren, konuşan, öpüşen, gülen, sırasında ağlayan, mutluluğu özleyen, ama acı çeken, yalnızlıktan bunalan ve bunalmayan deliceleri olan genç bir kız diye sevişimdi seni.

Sokağınızı bulduğumda güneş daha batmamıştı.

Tahtaları kararmış, ince demir parmaklıklı pencere önlerinde saksılar dolusu renk renk camgüzelleri sıralı, ikişer üçer katlı ahşap evlerin, boyaları dökülmüş kapılarında "48" numarayı arıyordum; senin verdiğin numarayı. Bir kağıda yazmıştım. Unutmamak için boyuna elimde buruşturduğum kâğıda bakıyordum.

"Köşedeki bakkala sor," demiştin.

Sormuştum. Bakkalın başı kalabalıktı. Yüzüme dik dik bakmıştı. Aldırmamıştım. Başından savar gibi buraları söylemişti.

"Önünden tren geçer," demiştim.

Kapılarda numaraları arıyordum. Ansızın, müthiş bir gürültüyle müthiş bir tren geçmişti yakınımdan. Dalgındığımın içinde hiç beklemediğim bir patlamaydı trenin geçişi. Neden bilmem, ilk evin basamaklarına atıvermiştim kendimi; sanki trenin üzerinden gelip geçmesinden korunmuştum böylece. Kirli mavi vagonların çok yakınımdan akıp geçişi başımı döndürmüştü.

Kapıların hiçbirinde numara yoktu. İkişer atlayarak, evleri, kapıları sayarak yürüyordum. '48' numaralı olduğunu sandığım kapıyı bulduğumda yüreğim durmuştu sanki.

Yukarılara bakmıştım; evin ikinci katına. Pencereler açıktı, ama sensizdi. İyi ki sensizdi. Kimdi o kadın, bilmiyorum, kara bir başörtüsünün altına gizlemişti yüzünü; bakıştığım, perdeleri çiçekli pencerelere bakmıştı da, buruşuk, öfkeli, ince bir sesle,

"Kimi arıyorsun?" demişti.

Öyle ansızın, öyle dövercesine sormuştu ki, utanmıştım.

"Buralarda Şefik beyin evi olacak; onu arıyorum. Acaba siz..."

Bakışları, birden o örtülü kötülükten arınmış, bu kez de meraklı bir gülümsemeyle

"Şurası," demişti.

"Şurası" dediği, başıyla gösterdiği eve bakmıştım.

"Şu taş basamaklı büyük ev."

"Şu köşedeki mi?"

Başını sallamıştı.

"Sağolun."

Kapattığı yüzünden genç mi yaşlı mı olduğunu anlayamadığım kadının, yüzünü açıp arkamdan şaşkın şaşkın baktığını sanıyorum.

Köşedeki taş basamaklı üç katlı büyük evin kapısında da numara yoktu. Görülmek de istemiyordum; çekiniyordum. Üstelik, evin ikinci katının penceresinden tren yoluna uzatılmış uzunca bir değneğin gerdiği iplere kurusun diye bebek çamaşırları asılmıştı. Senin anlattığın eve hiç benzemiyordu. Bir başka Şefik beyin evi olabilirdi. Bir suçlu gibi sıvışıp gitmiştim o evin önünden. Gecikiyor olmanın telâşı içinde dönüp bakkala bir daha sordum. Başı çıplak bakkal, müşterisi olmadığından belki, kapının dışına kadar çıkıp yolun çok daha ilerisini gösterdi eliyle. Aştım adımlarımı. Başka bir Şefik beyin oturduğu taş basamaklı evin önünden hızla geçtim. Köşeyi dönünce sokağı kız çocuklarıyla dolu buldum. Sizin olması gereken, perdeleri açık ama sensiz olan ahşap evin, beni bir an korkutan, beni belki de bilinmez bir gelecekte içine alacak olan evin önünde, bilmediğim çocukça oyunlarının içinde buldum onları. O kadar garip bir görünüşüm mü vardı, bilmiyorum, ama o sokak için alışılmamış, yabancı biri olduğumdandır belki, beni görünce bıraktılar oyunlarını, donuk gözlerle bana bakarak kalakaldılar oldukları yerde. (...)

(*Sular Ne Güzelse*, 1998)

Edebiyata *Kaynak* dergisinde yayımlanan bir şiiriyle girmişti (1952). Sonra şiiri bıraktı, hikâye, roman ve eleştiriler yazdı. Önce bunalım edebiyatı anlayışına yakın öykü ve romanlar yazdı. Sonraki eserlerinde konu olarak çoğunlukla yakın dönem siyasal olay ve kişilerini seçti. Tanınmasını sağlayan *Yaralısın* adlı kitabıyla Orhan Kemal Roman Armağanını, *Sular Ne Güzelse* eseriyle 1997 Sait Faik Hikâye Ödülünü aldı. *Yaralısın* romanı, Macaristan'da, Almanya'da, Hollanda'da, Suriye'de ve Makedonya'da da basıldı. Son öykü kitabı olan *Cam Kırıkları* (2001) Sedat Simavi Öykü Ödülüne değer görüldü.

"Yazdıklarının sanatsal boyutu, biçemindeki yaratıcılık göz önünde bulundurularak, Erdal Öz de Çehov, Sait Faik, Orhan Kemal gibi, öyküsünü yaşamıyla besleyen yazarlar arasında anılmalıdır. Özellikle son yıllarda yazdıklarında, en çok da Çehov'da belirginlik kazanmış olan yalınlık ve anlatımsal dinginlik onda da var." (Adnan Binyazar)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Yorgunlar* (1960), *Kanayan* (1973), *Havada Kar Sesi Var* (ilk kitabı Yorgunlar'daki dört hikâyesiyle birlikte, 1987), *Sular Ne Güzelse* (1997), *Cam Kırıkları* (2001).

ROMAN: *Odalarda* (1960), *Yaralısın* (1974).

ANI-GEZİ: *Deniz Gezmiş Anlatıyor*

Erdal Öz

(1976, yeni eklerle geliştirilmiş biçimi *Gülünün Solduğu Akşam* adıyla, 1986), *Allı Turnam* (Sovyetler Birliği gezisi izlenimleri, 1977; *Bir Gün Yine Allı Turnam* adıyla, 1998), *Defterimde Kuş Sesleri* (2003).

ÇOCUK KİTABI: *Dedem Korkud Öyküleri* (1979), *Beyaz Yele* (1981), *Alçacıktan Kar Yağar* (1981), *Kırmızı Balon* (1990), *Babam Resim Yaptı* (2003).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 3 (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Hilmi Yavuz / Ceviz Sandıktaki Anılar (2001), Hikmet Altınkaynak / Dünyayı Paylaşan Yazarlar (2001), Adnan Binyazar / Erdal Öz Öykücülüğünün Yeni Ürünleri - Cam Kırıkları (Cumhuriyet Kitap, 11.4.2002), Faik Baysal / Erdal Öz'ün "Cam Kırıkları" Üzerine - İnsandan Kesitler (Cumhuriyet Kitap, 16.5.2002), M. Sadık Aslankara / Erdal Öz Öykücülüğüne Toplu Bir Bakış - Demet Eşmckaya / Söyleşi / Bir Okurun Gözüyle Erdal Öz - Prof. Talât Sait Halman / Öz Yazar - Adnan Özyalçıner / Anlatımcı Bir Yazar Olarak Erdal Öz - Konur Ertop / Yaşama Tanıklık Ederken Kültürümüze de Yön Kazandıran Erdal Öz - Cemil Kavukçu / Erdal Öz: Öykücülüğümüzün Önemli Bir Kilometre Taşı - Sennur Sezer / Erdal Öz'ün Öyküleri (TÖMER Dil Dergisi, Eylül-Ekim 2002), Yılmaz Elmas / Cam Kırıkları (Kitap Rehberi, Kasım 2002), Serkan Öztürk / Defterimde Kuş Sesleri (Virgül, Temmuz-Ağustos 2003).

ÖZ, Gülağ

Yazar. 1 Şubat 1952, Sivrialan köyü / Şarkışla / Sivas doğumlu. Karagöz Ortaokulu, Kıbrıs Omorfo Lisesi, Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi mezunu. Çeşitli tiyatrolarda oyuncu ve yazar olarak görev aldı. MEB okullarında öğretmen (1971-75), Elektrik İşleri Etüd İdaresinde memur (1977-91), Kültür Bakanlığında memur ve şube müdürü (1992-) olarak çalıştı. Halk edebiyatı derlemeleri ve araştırmaları yaptı.

Yazılarını; *Yeni Adana, Yeni Ortam, Cumhuriyet, Milliyet, Aydınlık, Karşı Edebiyat, Yazıt, Yaba, Yansıma, Pir Sultan, Ozanların Sesi, Türk Dünyası, Cem* dergi ve gazetelerinde yayımladı. *Başkent Genel Kültür Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı. Âşık Veysel, Edebiyatçılar Derneği, Erenler Vakfı vb. üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Eşeğin Bayramı* (1981), *Türk Tiyatro Tarihi* (1985), *İslâmiyet Türkler ve Alevilik* (1995), *Aleviliğin Tarihi Kökleri ve Anadolu Erenleri* (1996), *Öz Kaynaklarından Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları* (1999).

OYUN: *Özgürlük Türküsü* (1975).

ANTOLOJİ: *Âşık Veysel Antolojisi* (1994).

ÖZ, Güray

Şair ve yazar. 7 Eylül 1949, Uşak doğumlu. Tam adı Güray Tekin Öz. Nazilli Lisesi mezunu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesindeki öğrenimini tamamlamadı. 1971'den itibaren gazetecilik yaptı. Bir süre Makine Mühendisleri Odası Genel Merkezi Dökümantasyon ve Araştırma Bölümünü yönetti. 1990 yılından sonra Türkiye Araştırmalar Merkezinde uzman ve basın sözcülüğünün yanı sıra, Frankfurt'ta *Cumhuriyet* gazetesinin Avrupa temsilciliğini yaptı. Şiir ve yazılarını *Ant* ve *Soyut* dergileri ile *Cumhuriyet* gazetesinde yayımladı.

ESERLERİ:

Federal Almanya'da Türklerin Kültürel Sorunları (1996), *Kurumuş Gül Ağacı* (şiirler, 1997), *Almanya'da Ayrımcılık* (1998), *Avrupa Türkleri / Federal Almanya ve Diğer AB Ülkelerinde Çalışan Türklerin Ekonomik Gücü* (Faruk Şen ve Hasan Ulusoy ile, 1999).

HAKKINDA: Avrupa Türkleri (1999), Cumhuriyet Kitap (sayı: 412), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZ, Mehmet

Tarih araştırmacısı. 1 Ocak 1970, Bafra / Samsun doğumlu. Darboğaz Köyü İlkokulu (1970), Bafra Liscsi (1976) ve Hacettepe Üniversitesi Tarih Bölümü (1981) mezunu. Yüksek lisansını Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Anabilim Dalında *"Osmanlı İmparatorluğunda Çözülme ve Gelenekçi Yorumcuları: XVI.-XVIII. Yüzyıllar"* konulu teziyle (1985) tamamladı. Doktorasını Cambridge Üniversitesi Şarkiyat Araştırmaları Fakültesi ve Girton College'de *"Population, Taxation and Regional Economy in the District of Canik / According to Ottoman Tahrir Defters: 1455-1576"* teziyle (1991) yaptı. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde araştırma görevlisi (1981-86), öğretim görevlisi (1991-92), yardımcı doçent (1992-95), doçent (1995-2003) olarak çalıştı. 2003 yılından itibaren aynı üniversitenin Yeni Çağ Tarihi Bilim Dalında öğretim üyeliği, 2004 yılından itibaren Tarih Bölümü Başkanlığı görevlerinde bulundu.

"Tahrir Defterlerinin Osmanlı Araştırmalarında Kullanılması" başlıklı ilk makalesi, *Vakıflar* dergisinde (1991) yayımlandı. Daha sonra meslekî makaleleri ile tanıtım, eleştiri ve çevirileri; *Türk Yurdu, Türkiye Günlüğü, Ondokuzmayıs Üniversitesi Ededebiyat Fakültesi Dergisi, Tarih Çevresi, Belleten, Osmanlı Araştırmaları, İslâmi Araştırmalar, Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi ve İdari Bilimler Dergisi, Türk Kültürü, Polemik, Türk Yurdu, Kebi-*

Mehmet Öz

keç, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, The Foundation of Turkey, Yeni Türkiye dergileri ile armağan ve ortak kitaplarda yayımlandı. Ankara'daki TV kanallarında alanı ile ilgili programlar hazırlayıp sundu. TRT'nin "Beylikten İmparatorluğa" belgeselinin ilk bölümünde görev aldı. Çeşitli kongre, konferans ve sempozyumlarda bildiriler sundu. Bazı kitapların editörlüğünü yaptı. *"XV - XVI. Yüzyıllarda Canik Sancağı"* adlı eseriyle 1999 yılında Türkiye Yazarlar Birliği Araştırma Ödülünü kazandı. İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Osmanlı İmparatorluğunda Çözülme ve Gelenekçi Yorumcular* (1995), *XV - XVI. Yüzyıllarda Canik Sancağı* (1999), *Ordu Yöresi Tarihinin Kaynakları III* (B. Yediyıldız ve Ü. Üstün ile, 2002).

ÇEVİRİ: *Hukuk / Yasama ve Özgürlük III - Özgür Bir Toplumun Siyasî Düzeni* (F.A. Hayek'ten, 1997), *Bir Türk Casusunun Mektupları* (P. Marana'dan Fatma Acun ile, 1999).

Ayrıca lise ve üniversiteler için ders kitapları var.

ÖZ, Mehmet Ali

Araştırmacı-yazar. 1960, Beypınar köyü / Gürün / Sivas doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Gürün'de okudu. Sivas İmam Hatip Lisesi (1978) ve İşletme Fakültesi (1993) mezunu. Sivas'a bağlı ilçe ve köylerde, Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde din görevlisi olarak çalıştı. 1993-95 yılları arasında Gürünlüler Dayanışma ve Kültür Derneğinin Gürün Şubesi Başkanı olarak görev yaptı. 1997 yılında Sağlık Bakanlığına geçerek bu bakanlığa bağlı Gürün Sağlık Ocağı'nda memur olarak çalıştı. 2001 yılından itibaren çalışmalarını Ulaş İlçesi Merkez Sağlık Ocağı'nda sürdürdü.

İslâm dini, tarih, halk edebiyatı ve halk kültürü alanında araştırmaları ve folklor derlemeleri vardır. Bu konulardaki makalelerini çeşitli gazete ve dergilerde yayımladı. Çok sayıda Sivaslı halk ozanının şiir kitabını yayına hazırladı. İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

Bütün Yönleriyle Gürün (1999), *İslâm Öncesinden Günümüze Darende Tarihinden Kesitler* (2000), *Gürünlü Şairler* (2002), *Bütün Yönleriyle Ulaş İlçesi* (2002).

Mehmet Ali Öz

ÖZ, Musa

Şair. 5 Ağustos 1959, Hosgebe / Serik / Antalya doğumlu. Gazipaşa Lisesi (1977) mezunu. Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümünde bir süre okuduktan sonra yükseköğrenimini yarım bıraktı. 1984 yılından itibaren *Antalya Haber* gazetesinde ve özel ticari kuruluşlarda; 1992'den sonra Adalet Bakanlığı bünyesinde çalıştı. Antalya'da yayımlanan *Morca* dergisinin yazı kurulunda görev aldı.

Musa Öz

MUSA ÖZ

ARKA BAHÇE

Evin gölgesidir arka bahçe
Bir yatak odasının
Usulca taşan sıcağı

Çocuğun dokunuşu
Annenin durgunluğudur arka
bahçe
Dudakta öpücük izi
Bir yaradır kuşun kanadında
Elmaya düşen ala
Çatlayan yüreği narın

Seksek için yollara
Çizilen şekillerdir arka bahçe
Bir gelinin ilk gecede
Yere düşen duvağı

Dul bir kadının
En tenha yeridir arka bahçe
İşveli ve içli sözleri
Ya da yanlış yorumlanan
Pembe gülüşü

Asker mektuplarının
Okunduğu yerdir arka bahçe
Ve üzgün bir sevdanın
O solgun hatesi
Şairin haremidir arka bahçe

"Güzel" adlı ilk şiiri *Antalya Haber* gazetesinde (1984) yayımlandı. Şiirleri daha sonra *Karşı, Kırkmerdiven, İnsan, Morca, Yeni Biçem, Pencere, Şiir-lik, Poetikus, Fayton, Eylül* ve *Yaba/Öykü* dergilerinde yer aldı. *Bol Donlu Orman Kızları* adlı şiiriyle 1977'de Antalya Altın Portakal Film Festivali çerçevesinde düzenlenen şiir yarışmasında ödül aldı. Edebiyatçılar Derneği ve Antalya Sanatçılar Derneği üycsidir. *Hareli Yazlar* (1995) adlı bir şiir kitabı var.

"Şiiri sıcak, yalın ve özentisiz. Söylem olarak, İstanbul'da 'iktidarda olan' şiir anlayışının dışında. Daha doğru bir nitelendirmeyle, farklı. Güneyli şairlerin o kendine özgü sıcaklığı var şiirlerinde. Elbette, kendine özgü bir duyarlılık ve söylem. Metin Demirtaş'la ruh akrabalığı sezinleniyor. Şiirleri arasında kardeşlik var." (Fikret Demirağ)

HAKKINDA: Fikret Demirağ (Kıbrıs gazetesi, 11 Kasım 1997).

ÖZ, Nida

Şair. 1955, Dıraman / Fatih / İstanbul doğumlu. Yükseköğrenimini 1970'li yılların siyasi olayları nedeniyle yarıda bıraktı. Çalışmalarını 1980'den sonra yerleştiği Almanya'nın Darmstadt şehrinde sürdürdü. Yurtdışındaki Türk yazarlarının yapıtlarını değerlendirmek amacıyla kurduğu Öz Yapım / Hâvuz Yayınlarının editörlüğünü ve grafik işlerini yürüttü. Almanya'nın çeşitli kentlerinde şiir dinletileri ve edebiyat günleri hazırlayıp sundu.

ESERLERİ (Şiir):

Hoş Geldin (2000), *Ahşap Bulutlar / Ein Kind dieser Gegend (Ben Buraların Çocuğuyum*, Almanca ve Türkçe, 2002), *29 Harfle Dünyadan 29 Şair.*

Nida Öz

NİDA ÖZ

BİR -*GARİP*- MAYIS TÜRKÜSÜ

ne vakit o zaman tünelinden geçsem
bir panzerin altında kalır düşlerim
parçalanır camları kitapçıların
kırıklar
üniversitelere düşer
sokaklar kanla sulanır

yakılır kitaplar meydanlarda
ısınmaz elleri dünyanın

ne zaman silah sesi duysam
kurşun yağar taksim'e
bir miting sonrası
arabalar ölü
çocuklar kovan toplar
gökyüzü kan kokar
ara sokaklarda

o sokaktan ne zaman geçsem
ölüme uzar bir kadının saçları
dudakları çatlar korkudan
sakalından tutup götürülüşü hamdi'nin
ve bir daha getirilmeyişi gelir aklıma

polis hüviyetindeki azrail
dalar harmana
yolar keser taze başakları
serviler yaprak döker
isimsiz mezarlara

ne zaman -*bir*- mayıs gelse
gazete satan çocuklar
-*granit taşlar arasından*-
çivi toplayan
yaşlılar kapıma gelir

pazarlarda
limon ve maydanoz satan
öğretmenler -*sanki*-
insanlığa ders verir

kandırılışım gelir aklıma
lâle aldatmacasında
bahar bayramı
fakir ölümler
toprağa karışır sahte 'amin'lerle

fabrika bacaları kirletirken kenti
temize çıkar rüşvet
namus bekçisi asker
kara elli politikacılar
yalancı tarih kitaplarına geçer

ne zaman 'emek'ten bahsedilse
kurtların ağzındaki ekmek gelir aklıma
ve halkım gelir
aklı -*hâlâ*- bir karış havada

ÖZ, Reha

Gazeteci-yazar. 1948, Denizli doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Denizli'de tamamladı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsüne (1973) bitirdikten sonra *Cumhuriyet* gazetesinde çalışmaya başladı. Önce spor servisinde, daha sonra istihbarat bölümünde çalıştı. 1975'te "1951'den 1974'e Dünya Güreşinde Türkler" adlı yazı dizisiyle Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Spor İnceleme Dalında başarı ödülü, 1978'de yine aynı cemiyetin düzenlediği yarışmada "Çırak Denen Ağır İşçiler" yazısıyla inceleme ödülü aldı. 1982'de Çağdaş Gazeteciler derneğinin Yılın Gazetecisi yarışmasında "Abdi İpekçi Cinayeti Dosyası" ve "Hapı Yutanlar" adlı yazılarıyla inceleme-araştırma dalında başarı ödülü kazandı. *Kitabın Öyküsü* (1979) adlı bir çocuk romanı basıldı.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. III, 1982).

ÖZ, Sabahattin

Bkz. BAYRAMÖZ, Sabahattin

ÖZAFŞAR, Mehmet Emin

Fıkıh ve hadis araştırmacısı. 1963, Gerede / Bolu doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1987) mezunu. Yüksek lisansını *"Muhammed Zahid el-Kevseri'nin Hayatı, Fikirleri ve Hadisçiliği"* başlıklı teziyle (1989), doktorasını *"Fıkhi Hadisler ve Değerlendirilmesindeki Esaslar"* konulu teziyle (1995) tamamladı. 1999 yılında doçent ve daha sonra profesör oldu. Fakülte kurulu üyeliği (2003-04), Diyanet İşleri Başkanlığı Hizmet İçi Kurs Programları Hazırlama Komisyonu üyeliği (2004) görevlerinde bulundu. Çalışmalarını Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Fıkıh ve hadis konularındaki makalelerini, 1998 yılından itibaren *İslâmiyat, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, İslâmi Araştırmalar, Yeni Türkiye, İlim ve Sanat, Diyanet İlmi, Diyanet* dergilerinde yayımladı. Sempozyum ve seminerlere katılarak bildiriler sundu, yazarlık kurslarında dersler verdi, televizyonlarda konuşmalar yaptı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Hadisi Yeniden Düşünmek* (1998), *İdeolojik Hadisçiliğin Tarihi Arka Planı - Mihne Olayı ve Haşeviye Olgusu* (1999), *Oryantalist Yaklaşıma İtirazlar - Bir Sünnet Savunusu ya da Sünnete İçerden Bakış* (1999).

DERLEME: *Hadis ve Kültür Yazıları* (2004).

ÇEVİRİ: *Sünnet Müdâfası I-II* (M. Ebu Şehbe'den, ortak çeviri, 1990), *Sünnet'in Neliği Sorununa Metodik Bir Yaklaşım - Malik'in Muvatta'ı Özelinde* (M. Yusuf Guraya'dan, (1999).

ÖZAKIN, Aydın

Bürokrat, yazar. 1943, Mardin doğumlu. İlkokul dördüncü sınıftan başladı ve çalışarak okudu. Liseyi İzmir'de tamamladı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. Kaymakamlık, mülkiye müfettişliği ve valilik yaptı. Görevi gereği hem Türkiye'nin dört bir yanını gezdi, pek çok yabancı ülkeye gitti. *Nemik ile Onbaşı* adlı bir kitabı yayımlanmıştır.

Aysel Özakın

ÖZAKIN, Aysel

Hikâye ve roman yazarı. 7 Eylül 1942, Şanlıurfa doğumlu. İzmir'de İnkılap İlkokulu, Kestelli Kız Ortaokulu ve Karataş Kız Lisesini; Ankara'da Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümünü *"Gerçeküstücü Şairlerde Aşk ve Mizah"* (Fransızca) lisans tezi ile bitirdi. Nazilli ve Edirne liselerinde Fransızca öğretmenliği, Gazi Eğitim Enstitüsü, Atatürk Eğitim Enstitüsü ve Yıldız Devlet Konservatuarında Fransızca okutmanlığı yaptı. Bir süre Fransa (1971-74) ve Almanya'da (1980) bulundu. Çalışmalarını 1988 yılından itibaren İngiltere'de sürdürdü.

"Salıncak" adlı ilk şiirini 1960 yılında *Demokrat İzmir* gazetesinde yayımladı. Bir hikâyesiyle 1973 Sabahattin Ali Hikâye Armağanında başarı ödülü, *Alnında Mavi Kuşlar* kitabı ile 1980 Madaralı Roman Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Gurbet Yavrum* (1974), *Alnında Mavi Kuşlar* (1979), *Genç Kız ve Ölüm* (1980), *Mavi Maske* (1989), *Die Preisvergabe* (1982), *Mavi Maske* (1988).

HİKÂYE: *Sessiz Bir Dayanışma* (1975), *Soll Ich Hier Alt Werden* (1981), *Kanal Boyu* (1982), *Die Leiden der Anderen* (1984), *Das Laecheln des Bewusstsein* (1985).

AYSEL ÖZAKIN

GENÇ KIZ VE ÖLÜM

(....) "Karanlık koridorda terliklerimin çıkardığı sesle irkildim. Annem de son gecelerinde böyle dolaşıyordu. Gece, geç saatlerde, yaşadığımız o güney şehri sessizliğe gömüldükten sonra...

Adım atamıyordum. Karanlık bir boşlukta bütün varlığım ışık ve ateş zerrecikleri halinde saçılıyordu sanki. Korkunun elektriği çapmıştı beni. O geceki gibi annem karanlıkta bana bakıyordu. Durdu ve beni tanımadı: "Kim o?" kulaklarım onun fısıltısıyla uğuldadı, "Odana git." Bana doğru uzanmış parmağı bir bıçak gibi parlıyordu.

Otuzüç yıllık yolu bir anda aşıp karşıma dikilen annemden kurtulmak için gözlerimi sımsıkı kapadım. Elimi duvara dayadım, hayatın serin ve sert duvarı... O yeniden otuz üç yıllık duvarın gerisine döndü. Elektrik düğmesini arıyordum. Yıllardır içinde yaşadığım evi tanıyamıyordum. Birden açık bir kapının önünde buldum kendimi. Karşımdaki pencerede şehir bir tabloyu andırıyordu.

Işığı yakmaktan vazgeçtim. Az önce karanlıktan nasıl korktuysam şimdi de ışıktan korkuyordum. Birden bir kedinin keskin, acı miyavlayışı sessizliği yırttı. Ter içinde kalmıştım. Pencereye doğru yürüdüm. Aşağıdaki cadde lambaların aydınlığında ıpıssızdı. Uzaklara baktım. Köprüye, denize, karşı kıyıya... Gecenin karanlık duvarlarına tırmanan yalnız bir böcek gibi duyuyorum kendimi. Şu anda iki kişilik yataklarında pijamaları ve gecelikleriyle uyuyan bütün karı kocalara kızıyordum. Hepsinin iki yüzlü ve bencil olduğuna inanıyordum.

Gecenin üçü... Dört saat sonra giyinip sokağa çıkmak zorundayım. Sabun ve tütün kokan insanların arasında, ayakta, taşıtlarda, sarsılarak... Kaba ve yorgun insanlar arasında... Müdür beni çağıracak. Toplantı tutanağını yazmamı isteyecek. Kırkiki yaşındayım. Annemden daha uzun yaşamışım.

Dokuz yaşındaydım ve gece geç saatlerde evin içine çöken neşesizliğin seslerini dinliyordum. Annemin terliklerinin çıkardığı yumuşak ve çabuk sesleri... Yatağımdan çıktım. Kapıyı açtım. Yüzyüze geldik onunla, annemin yüzü karanlıkta böyle büyüyordu demek.

Oysa annem... Sabah erkenden pencereyi açıyor çayı ateşe koyuyor, elini yüzüme değdiriyor:

"Güzeyim", çıkıyor odadan, babama sesleniyor, evimiz annemin hızıyla doluyor, açılan kapılar, akan su, bardaklara çarpan küçük kaşıklar, radyoda şarkılar, önlüğümü veriyor bana, ütülü gömleğini veriyor babama, babam traş olurken o beni eğitiyor; mendilim cebimde mi? kulaklarımı yıkadım mı? defterimin üstündeki etiketi değiştirdim mi? teşekkür et, cevap vermeden önce düşün, "be" deme, "lütfen" de, başını dik tut. Öğüt demetini şöyle bağlıyor: "Örnek olmalısın, öğretmen çocuğusun." Babam masaya geliyor, annemin uzattığı köpüklü kahveyi yudumluyor. annem içerde döpiyesini giyerken babam uzun, dalgın yüzüyle

radyodaki şarkıyı dinliyor. Birşeylerden tedirgin oluyor babam, ya bayatlamış peynirden, ya kahvenin köpüksüz oluşundan, ya da benim ekmek kırıntılarını yere dökmemden... Babam, ben ve annem köprünün öteki yanındaki okulumuza gidiyoruz. Annem okul yolunda neşeli... Öğrencilerin selamlarını alıyor, rastladığı ahbaplarına hatır soruyor. Babam annemin bu dışa dönüklüğünden de tedirgin oluyor. Sabah yüzüme değen elin parmakları ağırdı artık. Babamın kokusu... Sabahların hızı ve kalabalığı kaybolmuştu. "Uyuyor", dedi babam. "Biraz hasta." Masada babamın ekmek diliminin üstüne reçel sürmediğini gördüm. Herşeyi taşırıyor, döküyordu. Beyaz yakam buruşuyordu. Babam perdeyi açmayı bile düşünemiyordu. Herşey birden eksilmişti, güneş bile. Annem odasından çıkmıyordu. Okuldan dönerken babamı geride bırakıp koşuyordum. Kapıda sabahlıklı, sessiz kadın... Bakıyordum ona. Annem miydi? Gülümseyişim elimden kaçan bir topaç gibi benden uzaklaşıyordu. "Anne, bütün talebelerin geçmiş olsun diyor." Bana değil gökyüzüne bakıyordu. Annem sessizleştikçe büyüyordu. Masanın üstünde ekmek kırıntıları... Gözleri tavanda birşey arıyordu. "Baksana bana" dedi babam. Bir an korkmuş gibi babama baktı: "Kirpiklerim ağrıyor" dedi. Ben tam gülecekken annemin yeniden tavana baktığını gördüm. (....)

(*Genç Kız ve Ölüm*, 1980)

ŞİİR: *Du Bist Willkommen.*

Almanca ve Hollandaca basılan çok sayıda eseri Türkçe yayımlanmamıştır.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1982), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Can Kurultay / Çağdaş Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar (1993), S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri - Cumhuriyet Dönemi (1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gcn. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZAKINCI, Cengiz

Araştırmacı-yazar. 1954 doğumlu. 1979'da yazdığı ve basımdan önce el konulan ilk kitabı *Marksist Açıdan Kemalist Devrim* ve yayımladığı bildiriler nedeniyle yargılanarak beş yıl tutuklu kaldı.

ESERLERİ:

Marksist Açıdan Kemalist Devrim (1979), *Dünden Bugüne Türklerde Dil ve Din* (1998), *İrtica 1945-1999* (1999), *İslâm'da Bilimin Yükselişi ve Çöküşü / 827-1107* (2000).

ÖZAKINCI, Uğur

Şair ve yazar, karikatürcü (D. 1960 – Ö. 18 Mayıs 2004, İstanbul). Edebiyat, sinema, fotoğraf ve reklamcılık öğrenimi gördü. 12 Eylül (1980) döneminde beş buçuk yıl tutuklu kaldı. Sonraki yıllarda görsel sanatların grafik, karikatür ve fotoğraf dallarıyla ilgilendi. İlk eseri bir şiir kitabı idi, bunu öykü çalışmalarını topladığı yeni eserleri izledi. *Ayna Tutan Çocuk* adlı bir de senaryo yazdı. Bağırsak kanserinden vefat etti.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yarın Çok Geç Olabilir Sevgilim* (1998).

ÖYKÜ: *Aşkın Z'si* (1999), *Ben Bir Kiralık Katilim* (2000), *Siyah* (2001).

DENEME: *An'lamak* (2002).

HAKKINDA: Hece Öykü dergisi (Haziran-Temmuz 2004).

Uğur Özakıncı

Mukadder Özakman

ÖZAKMAN, Mukadder

Şair. 13 Haziran 1932, İzmir doğumlu. Tam adı Mukadder Sadık Özakman. İzmir Kocatepe İlkokulu (1945), Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsü (1950), İstanbul Yıldız Teknik Okulu Teknikerlik Bölümü ve Ege Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Fakültesi Mühendislik ve Mimarlık Yüksek Okulu İnşaat Mühendisliği Bölümü (1953) mezunu. 1954-88 yılları arasında İzmir Karayolları 2. Bölge Müdürlüğünde proje mühendisi ve başmühendis olarak görev yaptı. 1988'den itibaren İzmir'de faaliyet gösteren bir şirkette otoyol proje mühendisi olarak çalışarak 1992'de emekliye ayrıldı.

İlk şiiri "*Yalnızlığım*", *Varlık* dergisinde yayımlandı (1 Haziran 1964). İlerleyen yıllarda şiirleri *Varlık Yıllıkları* ile çeşitli dergi ve gazetelerde yer aldı. Asıl ününü taşlamalarla kazanan Özakman'ın ilk taşlaması "*Kendime Hicviye*", 1965 yılında *Pardon*'da çıktı. Sonraki yıllarda taşlamaları *Akbaba, Ustura, Girgir, Çivi, Gıcık* dergileri ile *Demokrat İzmir, Ekspres, Dünya* ve *Yeni Asır* gazetelerinde yayımlandı. 1967 yılından itibaren *Akbaba* dergisinde on yılı aşkın bir süre yayımlandığı taşlamalarında insanın çarpık yönlerinin insanlara verdiği zararı gülmece yoluyla gözler önüne serdi. *Aşk Senfonisi* adlı şiirleriyle Çağdaş Yayınevi 1966 Genç Ozanlar Şiir Yarışmasında birincilik ödülü kazandı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

"Mukadder Özakman, çocukluğunda arkadaşlarına Karagöz oynatarak büyüsüne kapıldığı bu sevgisini yıllar sonraki yazı çalışmalarında da devam ettirmiştir. Gazete ve dergilerin bilhassa Ramazan sayılarında yayımlanan Karagöz piyeslerinde cemiyetimizin sosyal ve siyasî meselelerini işlemiştir. Çalışmasının bir özelliği de dergi için yazdığı Karagöz metinlerini manzum olarak hazırlamasıdır." (Ünver Oral)

"Mukadder Özakman, hicivlerinin ötesinde bir duygu dünyasının ağırlığı altında... Ezik, yorgun, ama usta..." (Necmi Onur)

ESERLERİ:

Şiirler -Aşk Senfonisi (1992), *Taşlamalar - Bürokrasi Bürokrasi* (1992).

HAKKINDA: Necmi Onur (Akbaba dergisi, sayı: 2, 29.12.1971), Ünver Oral / Karagöz Perde Gazelleri (1972), Mukadder Özakman / Şiirler Aşk Senfonisi (1992) - Taşlamalar - Bürokrasi Bürokrasi (1992), Özakman / Şiirler Aşk Senfonisi (1992) - Taşlamalar - Bürokrasi Bürokrasi (1992).

MUKADDER ÖZAKMAN

TÜRKİYE SENİNLE GURUR DUYUYOR

Üstüne alınan alınsın diye
Slogan tıpatıp ona uyuyor,
özetle anlamı: Ne çok yersen ye,
Türkiye seninle gurur duyuyor!

Vatana dışarıdan silah getirsen,
Vagonlar dolusu malı götürsen,
Eroin yüklü bir gemi batırsan
Türkiye seninle gurur duyuyor!

Baklava çalana deniyor hırsız,
Devleti soyarsın, kanıt yetersiz,
Kâğıtlar silinmiş, rapor tutarsız,
Türkiye seninle gurur duyuyor!

Özelleştirmeden aldın cukkanı,
Çeteye, mafyaya daya arkanı,
Yönetim tutar mı senin yakanı?
Türkiye seninle gurur duyuyor!

Hayali ihracat şirketi kursan,
Naylon faturayla katrilyon vursan,
Kırmızı bültenle aranıp dursan,
Türkiye seninle gurur duyuyor!

Özel bankaları batırsan da sen,
Dövizi dışarı yatırsan da sen,
Kamyonla parayı götürsen de sen,
Türkiye seninle gurur duyuyor!

Adamın kimseler varmaz farkına,
Dolarla markları koymuş çıkına,
Kim demiş yolsuzluk Allah aşkına?
Türkiye seninle gurur duyuyor!

Off shore'lu parayı cebine atsan,
Kredi borcunun üstüne yatsan,
Devleti soyup da dışarı gitsen,
Türkiye seninle gurur duyuyor!

Gecekondulara tapular versen,
Depreminde binlerce insanı Öldürsen,
Yetimin hakkıyla sefalar sürsen,
Türkiye seninle gurur duyuyor!

Mukadder diyor ki: Hırsızlık sende,
Yolsuzluk, hırsızlık, müzırlık sende,
Her türlü kirlilik, susurluk sende,
Türkiye seninle gurur duyuyor!

MUKADDER ÖZAKMAN

USTURA

Dört yıllık traştır bu, teslim eyledik başı;
Siyasi berberbaşı uzatma çok tıraşı,
Refahı gözlemekten gözümüz oldu şaşı...
Berberde de kalmamış bakılacak mostura,
Elde keskin ustura, sür bastıra bastıra!

Ağır ağır sabunla, hem anlat, dura dura,
Sıra kapağı vuran muhalifler kudura...
Dinleriz biz alıştık, bakmayız hiç kusura...
O biçim demokrasi... Getirmeyin girgira!
Elde keskin ustura, sür bastıra bastıra!

Berberbaşı konuşur laf bozdura bozdura,
Memleketten, vatandan hep coştura coştura,
Yeter ki o konuşsun, bizim çene boş dura...
Dilsiz yaptılar bizi hep sustura sustura!
Elde keskin ustura, sür bastıra bastıra!

Turgut Özakman

ÖZAKMAN, Turgut

Oyun ve roman yazarı. 1 Eylül 1930, Ankara doğumlu. İlkokulu Kırıkkale'de, ortaokulu Ankara'da bitirdi. Ankara Atatürk Lisesi (1947), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1951) mezunu. Bir süre avukatlık yaptıktan sonra Almanya'ya giderek Köln Tiyatro Bilgileri Enstitüsünde (1955-56) bir yıl öğrenim gördü. Dönüşünde Ankara Devlet Tiyatrosu ve Basın Yayın Genel Müdürlüğünde çalıştı. Bonn Basın Ataşe Yardımcısı oldu (1960-62). Ankara Radyosunda Söz ve Temsil Yayınları Şefi olarak görev yaptı. Sonra TRT'de (1967) ve Devlet Tiyatrosunda Genel Müdür Yardımcısı, Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tiyatro Bölümü (1979) ile Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümünde öğretim üyesi ve Devlet Tiyatroları Genel Müdürü (1982-86) olarak görev yaptı. Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu üyesi oldu.

İlk öyküsü *"Lades", Ulus* gazetesinde (4.12.1946) yayımlandı. Yazıları çoğunlukla *Hisar* ve *Türk Dili* dergilerinde yayımlandı. *Tercüme* dergisinde şiir çevirileri yer aldı. *"Masum Katiller"* adlı ilk oyununun Devlet Tiyatrosunda oynanarak (1951) beğenilmesi üzerine hikâye çalışmalarını bırakarak tümüyle oyun yazarlığına yöneldi. Reşat Nuri Güntekin'in *Değirmen* adlı romanından esinlenerek yazdığı *Sarıpınar 1914* oyunuyla Ankara Sanatsevenler Derneğince 1968 yılının en iyi oyun yazarı seçildi. *"Fehim Paşa Konağı"* ile Türkiye İş Bankası 1979 Tiyatro Oyunu Yarışmasında birincilik ödülünü, *"Resimli Osmanlı Tarihi"* oyunuyla 1983 İsmet Küntay Ödülünü, *"Bir Şehnaz Oyun"* ile de 1984 Enka Sanat Ödülü ikinciliğini kazandı. 2005'te Sanat Kurumu tarafından kendisine Onur Ödülü verildi. Anadolu Üniversitesi tarafından kendisine fahri doktor unvanı verildi (1998). Atatürkçü Düşünce Derneği tarafından Yılın Atatürkçüsü seçildi (1999). Kurtuluş Savaşı'nı konu alan *Şu Çılgın Türkler* (2005) adlı belgesel romanı medyada sürekli yer alarak, bir yıl içerisinde yaklaşık bir milyon adet basılarak en çok satan kitap oldu.

ESERLERİ:

OYUN (İlk oynanış sırasıyla): *Masum Katiller* (1946), *Pembe Evin Kaderi* (1951; bas. 1999), *Duvarların Ötesi* (1959, bas., 1965), *Güneşte On Kişi* (bas., 1955), *Tufan* (1957), *Hastane* (1959; bas. 1999), *Kanaviçe* (1960; bas. 1999), *Ocak* (1962, bas., 1963, TV'de gösterildi, 1989), *Paramparça* (1963; bas. 1999), *Bulvar* (1964), *Ulusal Kolej Disiplin Kurulu* (1966), *Komşularımız* (1966), *Sarıpınar 1914* (1968; bas. 1992), *Babamla Birlikte* (1971), *Fehim Paşa Konağı* (1980), *Resimli Osmanlı Tarihi* (1983; bas. 1992), *Bir Şehnaz Oyun* (1984; bas. 1992), *Masal Var Masalcı Var* (Ak Masal Kara Masal) (1981; bas. 1999), *Ah Şu Gençler* (1983; bas. 1990), *Töre* (1986; bas. 1991), *Deliler* (1987), *Ben Mimar Sinan* (1988; bas. 1999).

SENARYO (İlk gösterim sırasıyla): *Keloğlan Aramızda* (1972-75), *Yatık Emine* (1972-75), *Tuzsuz Deli Bekir* (1972-75), *Kurtuluş* (1995), *Cumhuriyet* (1998).

ROMAN: *Korkma İnsancık Korkma* (1993), *Romantika* (2000), *Şu Çılgın Türkler* (belgesel roman, 2005).

İNCELEME: *Dr. Rıza Nur Dosyası* (1995), *Vahidettin-Mustafa Kemal ve Milli Mücadele* (1997), *1881-1938 Atatürk, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Kronolojisi* (1999), *Oyun ve Senaryo Yazma Tekniği* (1998), *19 Mayıs 1999 Atatürk Yeniden Samsun'da* (2. bas. 2002), *Şu Çılgın Türkler* (2005).

ANI: *Radyo Notları* (1969).

ÇEVİRİ: *Unutulmaz Şiirler* (1999).

DİĞER: *Bizi Dinler misiniz?* (Dil üzerine konuşmalar, 1969).

HAKKINDA: Ayhan Hünalp (Bayrak, 24.6.1947), Özdemir Nutku / Tiyatro ve Yazar (1960), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Turgut Özakman / Toplu

TURGUT ÖZAKMAN

BEN, MİMAR SİNAN...

(Perde kapalıdır. Salonun ışıkları alınırken, perde hafifçe aydınlatılır. Aynı anda, gittikçe yükselen bir müzik başlar. Perde, ağır ağır açılır. Sinan, sağ öndedir; bir siluet olarak görünür. Sol köşede, ayakla çalışan küçük bir çizim tezgâhı. Üzerinde pergel, cetvel, birkaç da kitap. Müzikle birlikte, fona verilen ışığın şiddeti de yükselecektir. Mimar Sinan'ı olgunluk çağı görünümü ve giysileri içinde görürüz. Müzik, Sinan konuşmaya başlamadan önce, birdenbire kesilir.)

MİMAR SİNAN Ben, Mimar Sinan!

(*Türk müziği tadı taşıyan bir fanfar yükselir ve biter. Sinan kımıldamamıştır. Yüzüne, nokta ışık düşer.*)

29 Mayıs 1490 yılında, Kayseri'nin Ağırnas köyünde doğdum. O gün, İstanbul'un fethinin 37. yıldönümü günüydü.

(*Bütün sahne aydınlanır. Kulis panoları siyahtır; fon, bütünüyle beyazdır. Sinan biraz öne gelir.*) Sevgili gençler! 98 yıl yaşadım. Devlete, tam 70 yıl hizmet ettim. Size hayatımı ve çağımı anlatmak istiyorum. İlginç bulacağınızı umuyorum. Yavuz Sultan Selim döneminde, birkaç yıllık bir ön eğitimden sonra, İstanbul'daki Acemi Ocağına alındım. Acemi Ocağı, orta öğretim düzeyinde bir teknik okuldur. Osmanlı ordusuna teknik eleman yetiştirir. Ağırlıklı dersim, marangozluktu. Bir yandan, bu sanatı öğrenmek için bıkıp usanmadan çalıştıyor; bir yandan da, Osmanlı İmparatorluğunun başkenti, büyük İstanbul kentini tanımaya, anlamaya çalışıyordum.

(*İstanbul gravürleri, bütün fonu doldurucak biçimde ve art arda yansıtılmaya başlar*) Benim için, küçük Ağırnas köyünden sonra, İstanbul'da her şey ilginçti. Bir imparatorluğun yüreğinde dolaşıyordum. Ama bu koca kentte bir yapı, beni özellikle kendine çekmeye başladı... Bu Ayasofya'ydı.

(*Ayasofya'nın renkli dış resmi vurucu kısa bir müzikle fonu doldurur.*)

Ayasofya, İstanbul'un fethinden sonra camiye dönüştürülmüş eski bir Bizans kilisesiydi. (*Sinan, gözlerini görüntüden ayırmadan, tezgâhının yanına geçer.*)

Tarih diyor ki: Doğu Roma İmparatoru Justinyanos, Ayasofya kilisesinin, eski İsrail Kralı Süleyman'ın Kudüs'te yaptırdığı ünlü tapınaktan daha büyük olmasını istemiş. Mimarlar da İmparatorun bu isteğini yerine getirmeye çalışmışlar. Rivayet edilir ki, bina bitince, imparator Justinyanos, kubbenin altında durmuş ve şöyle bağırmış:

1. SES Ey Süleyman! Seni yendim!...

(*Ses, ekolanır. Çok kısa ve vurucu bir müzik. Fona, Ayasofya kubbesinin, içerden görünüşü yansır*)

SİNAN Bu, sahiden görkemli bir kubbeydi. Mühendisliğin ve mimarlığın inceliklerini öğrendikçe, bu kadar büyük bir kubbeyi, bu kadar yüksekte oturtabilmenin olağanüstülüğünü anlıyordum. Mimarlarına da saygı duyuyordum. Ama, bazı yabancı mimarların söylediğini duyduğumuz şu yaman sözler, yüreğimi yaralıyordur.

2. SES "İslamı uygarlığı, hiçbir yerde, Ayasofya kubbesi gibi bir kubbe yapmayı başaramamıştır. Bu kubbe, üstünlüğümüzün kanıtıdır..." (*Çarpıcı bir müzik girer ve Ayasofya'nın görüntüsü kaybolur. Sinan, büyük bir hışımla pergelini, tezgâha saplar. Pergelin üzerine, bir an için, kırmızı bir ışık düşer.*)

MİMAR SİNAN Ama bizden biri bu kubbeyi yenmeli!

(*Sahne, doğal ışıkla aydınlanır. Sinan tezgâhın önüne geçer.*)

Öğrenim sona erince Yeniçeri Ordusunda istihkâm subayı olarak görevlendirildim. Artık Yeniçeri Ordusuyla birlikte çeşitli savaşlara katılacaktım. Katıldım da. Birçok Doğu ve Batı ülkesine gittim. Gördüğüm her binayı ve harabeyi, bir ders gibi inceledim. Bu arada, savaşın gerektirdiği işler arasında, pratiğimi de ilerletiyordum. Bir gün geldi ki, artık kendimi göstermek için fırsat gözlemeye başladım. Çünkü bilgiyle dolmuştum, taşmak üzereydim. İlk fırsatı, 1554 yılında yakaladım. 44 yaşındayken. Gençler, dikkatinizi çekerim. Bu, bazı insanlarımızın, nerdeyse emekli olmayı düşündükleri bir yaştır. (*Fonda tuğlar belirir. Mehter müziği girer ve söner.*) Osmanlı ordusu, 1534 yılı yazında, Van Gölünün batı yakasına ulaşmıştı. Vezir Lütfü Paşa, benden, gölün doğu kıyısındaki durumun öğrenilebilmesi için gemi yapmamı istedi. Bu emri yerine getirebilmem için birçok zorluğu yenmem gerekiyordu. Hiç sızlanmadan hemen işe koyuldum. Her türlü zorluğu, sabırla yenerek 3 gemiyi, kısa zamanda suya indirmeyi başardım.

(*Efekt: Sevinç haykırışları.*)

Adamlarımla gemilere bindik, gölün doğu kıyısına yaklaştık. Dönüşte, gördüklerimizi Lütfü Paşaya sundum. Bir süre sonra da Van Kalesi düştü. Ben, hiçbir emeğin, çabanın boşa gitmeyeceğine inananlardanım. Nitekim 4 yıl sonraki olaylar, bu inancımı doğruladı. 1538'de ordumuz, bu kez Batı'ya sefere çıkmıştı. Ordunun başında da, Kanuni Sultan Süleyman bulunuyordu.

(*Fona, Osmanlı Ordusunun yürüyüşü ile ilgili gravürler yansır. Her gravürü, bir köş sesi vurgular.*)

Ordu, Tuna Nehrinin kollarından biri olan Prut Nehri'nin kıyısına gelince durdu. Nehir genişti. İki yakası da bataklıktı. Kuzeye geçmek için kurulan köprü, yazık ki çöktü. Ordu, kuzeye geçemedi. Bu olayın üzerine Lütfü Paşa, Kanuni'nin huzuruna çıkar ve der ki:

3. SES Saadetlu Padişahım! Prut Nehrini aşacak bir köprünün yapımını, ancak Sinan başarabilir. Gayet usta bir mimardır. Emir buyurun, adamlarıyla bu işi o üstlensin! (*Fona son bir nokta düşer ve giderek büyür... büyür... güneşleşir. Durur.*)

MİMAR SİNAN Bunca yıllık çalışmamın ve sabrımın meyvesini toplayacağım saat çalmıştı! (*Bir nokta müzik girer ve söner.*) Bu köprüyü 13 gün içinde tamamladım. Yayalar, atlılar, arabalar, develer, toplar, hatta filler, köprüyü kolayca geçtiler. Mehter takımının büyük davullarını filler taşıyordu.

(*Fon beyazlaşırken, mehter müziği girer ve söner*)

Bu seferden geri dönerken, Barbaros Hayrettin Paşanın, Preveze'de, 600 gemiden oluşan haçlı donanmasını yendiği haberi alındı. (*Fonda ışık oyunları... Çok kısa top sesleri. Müzik girer ve doruk noktada kesilir.*) Ben de Prut'ta, bilgim, azmim ve çalışkanlığımla talihimi yenmiştim.

(*Fon beyazlaşır. Normal genel ışık. Sinan ortaya gelir.*)

İki yıl sonra, 1540'da, bir Azeri Türk'ü olan Mimarbaşı Acem Ali Ağa öldü. Bu sırada Lütfü Paşa sadr-ı âzamdı, yani Başbakandı. Der ki:

3. SES Mimarbaşılık, çok önemli bir görev! Bu görevi Sinan getirilmeli. Bu işi ancak o yürütebilir.

MİMAR SİNAN Sadr-ı âzamin önerisini, Padişah da uygun bulmuş. Böyle, 50 yaşındayken, en görkemli dönemini yaşatan Osmanlı İmparatorluğuna Mimarbaşı oldum. (....)

(*Toplu Oyunları 3*, 1999)

Oyunlar (haz. S. Tekman, s. 5-8, 1992), Ayşegül Yüksel / Çağdaş Türk Tiyatrosundan On Yazar (1997), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 7.1.1999), Sevda Şener / Türk Tiyatrosu (1999), Ayhan Dinç / İstanbul Radyosu Anılar Yaşantılar (2000), Muzaffer Uyguner / Romantik Bir Roman (Cumhuriyet Kitap, 29.6.2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Abdullah Tekin / Atatürk Yeniden Samsun'da (Radikal Kitap, 26.12.2002), Turgut Özakman'la Söyleşi (Edebiyat ve Eleştiri, Ocak-Şubat 2005).

Ayrıca derlemeleri ve hazırladığı antolojileri vardır.

ÖZAKPINAR, Yılmaz

Toplumbilimci. 1934, Boyabat / Sinop doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde yaptı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1957), Cambridge Üniversitesi Biyoloji Fakültesi Psikoloji Bölümü (1960) mezunu. Doktorasını 1964 yılında İstanbul Üniversitesi Tecrübî Psikoloji Kürsüsünde yaptı.

Alexander von Humboldt bursu ile 1972-74'te Köln Üniversitesi Sosyoloji Araştırma Enstitüsünde, aynı bursla 1978'de Bern Üniversitesi Pedagojik Psikolojik Bölümünde ve Fulbright bursu ile 1980-81'de Oregon Üniversitesi Kognitif Psikoloji Laboratuarı'nda araştırmalarda bulundu. 1982-88 yılları arasında Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı olarak görev yaptı. Daha sonra çalışmalarını İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde sürdürdü.

ESERLERİ:

Psikolojinin Temel Mefhumları, Öğrenmede Dikkat Problemi, Hafıza Yanılmalarının Doğuşu, Hafıza, Batılılaşma Meselesi ve Mümtaz Turhan, Kültür ve Medeniyet Üzerine Denemeler (1998), *İnsan İnanan Bir Varlık* (1999), *İslâm Medeniyeti ve Türk Kültürü* (2000), *Kültür ve Medeniyet Anlayışları ve Bir Medeniyet Teorisi* (2000), *İnsan Düşüncesinin Boyutları* (2002), *Psikolojinin Kavramsal Yapısı* (2000), *Kültür Değişmeleri ve Batılılaşma Meselesi* (2003).

ÖZAL, Turgut

Devlet adamı (D. 1927, Malatya - Ö. 17 Nisan 1993). Babası Ziraat Bankasında bir memur olarak görev yapan M. Sıddık Bey, annesi ilkokul öğretmeni Hafize Hanım'dı. Eğitimini babasının görevi nedeniyle Anadolu'nun çeşitli yerlerinde sürdürdü. İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Mühendisliği Bölümünden mezun olduktan sonra Ankara'da Elektrik İşleri Etüd İdaresinde çalışmaya başladı. Aynı yıllarda Ayhan İnal ile yaptığı evlelik iki yıl sürdü. 1954 yılında Semra Hanım'la evlendi. Bu evlilikten Zeynep, Ahmet ve Efe adlarında üç çocukları dünyaya geldi. Turgut Özal 1958 yılında DSİ Genel Müdürü Süleyman Demirel'in danışmanlığına getirildi. Bir yıl sonra kurulan Planlama Komisyonunun sekretaryasını yürütmeye başladı. Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel'in Başbakan olduğu 1965 yılı Turgut Özal'ın yaşamında da yeni bir dönüm noktasıydı. O yıl Demirel'in teknik danışmanlığına; üç yıl sonra da DPT Müsteşarlığı'na getirildi. 1977 yılında MSP listesinden İzmir milletvekilliğine adaylığını koydu. Seçilemeyince Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası (MESS) Yönetim Kurulu Başkanlığını üstlendi. 1979 seçimlerinden sonra azınlık hükümetini kuran Demirel Hükümeti döneminde DPT ve Başbakanlık Müsteşarlığına getirildi.

Turgut Özal

12 Eylül 1980'den üç yıl sonra siyasal partiler yeniden kurulmaya başlanınca, 30 Mayıs 1983 tarihinde Anavatan Partisini kurdu. Türkiye'de varolan dört eğilimi bünyesinde topladığını öne süren parti, seçimlere MDP ve HP ile girdi. 6 Kasım 1983 tarihinde Anavatan Partisi büyük oy çoğunluğu ile iktidar oldu. Özal'ın başında bulunduğu bu parti, ilk defa 1986 yılındaki ara seçimlerde oy kaybına uğradı. Alınan erken seçim kararı ve değiştirilen seçim yasası sonucu, 1987 genel seçimlerinde ANAP yine iktidar oldu. Turgut Özal'a, 17 Nisan 1988 tarihinde Başbakan iken suikast girişiminde bulunuldu. Elinden hafifçe yaralandı. "*Allah'ın verdiği canı ancak Allah alır*" dedi. Suikast nedeni ve mahiyeti yıllar sonra bile karanlıkta kaldı. 31 Ekim 1989 yılında Cumhurbaşkanı seçildi. Ölümüne kadar bu görevini sürdürdü.

Türkiye'de onun başrolü oynadığı son on yıllık dönem (1983-93) dünyanın ekonomik ve siyasi açıdan yeniden şekillendiği bir zamana denk geliyordu. Önce Başbakan sonra da Cumhurbaşkanı olarak Türkiye'yi bu sürecin dışında bırakmamak amacıyla değerlendirmeye çalıştı. Yığınla politik sevap ve günahı arkasında bırakarak ölümünden yıllar sonra da önemli fikir tartışmalarına konu oldu.

ESERLERİ:

La Turqie en Europe (Fransa, 1988), *Turgut Özal'ın Anıları* (yay. haz. Mehmet Barlas, 2000),

HAKKINDA: Emin Çölaşan / 24 Ocak Kararları (1983), Emin Çölaşan / 24 Ocak... Bir Dönemin Perde Arkası (1983), Emin Çölaşan / 12 Eylül (1983), Emin Çölaşan / Özal Ekonomisinin Perde Arkası (1984), Emin Çölaşan / Banker Skandalının Perde Arkası (1984), Emin Çölaşan / Turgut Nereden Koşuyor (1987), Yavuz Donat / Özallı Yıllar 1983 1987 (1987), Cüneyt Arcayürek / 12 Eylül'e Koşar Adım (1986), Bülent Habora / Turgut Özal Dosyası (1988), Hasan Cemal / Özal Hikâyesi (1989), Mehmet Bayrakdar / Özal'ın Günah Galerisi (1989), Cüneyt Arcayürek / Çankaya Hesaplaşması (1990), Bülent Habora / ANAP (1990), Bülent Habora / Semra Özal'a 333 Soru (1990), Bülent Habora / Lale Devri'nden Papatya Devri'nc (1991). Bülent Habora / Julyus Durgutyanus Sezal (oyun,1991), Bülent Habora / Bodur Başkan'ın Anıları (mizah, 1991), Emin Çölaşan / Turgut'un Serüveni (1991), Cüneyt Arcayürek / 864 Rakımlı Tepe Çankaya (1992), Bülent Habora / Bodur Başkan'ın Öteki Dünya Anıları (1992), İhsan Işık / Bir Portre: Turgut Özal (İki Yobaz, 1996, s. 113-118), İhsan Sezal / Devlet ve Siyaset Adamı Turgut Özal (editör olarak, 1996), Osman Özsoy / Meşhurların Hatıraları ve Değerlendirmeleriyle Özal'ın Misyonu (1998), Cüneyt Arcayürek / Büyüklere Masallar Küçüklere Gerçekler 1 / Demokrasi Dönemecinde Üç Adam (1999), M. Nuroğlu / Turgut Özal Hakkında Ne Dediler ? (2 cilt, tsz.), Beşir Ayvazoğlu / Bir Cumhurbaşkanının İçimizden Biri Olarak Portresi (Defterimde Kırk Süret, 3. bas., 1999, s. 84-88), Cüneyt Arcayürek / Büyüklere Masallar-Küçüklere Gerçekler 2 / Bir Giden-Bir Gelen- Bir Bekleyen (2000), Mehmet Barlas / Turgut Özal'ın Anıları (2000), Nazlı Ilıcak / Özal Döneminde Medyanın İçyüzü - Olaylar Kavgalar (2000), Hüdavendigar Onur / Türk Sağı Sözlüğü (2001).

ÖZALP, A. İlhan

Eğitimci, yazar. 1926, Kırklareli doğumlu. Eşme/Sakarya İlkokulu, Çanakkale Ortaokulu, Kütahya Lisesi, Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü mezunu. Uzun yıllar Uzunköprü, Keşan, Çal, Babaeski ve Kırklareli'nde ortaokul öğretmeni olarak çalıştı. Bir süre de Keşan İlçe Halk Kütüphanesi yöneticiliğinde bulunduktan sonra kendi isteğiyle emekliye ayrılarak Edirne'ye yerleşti. Çeşitli yerel gazetelerde makale ve fıkra türlerinde yazılar yayımladı.

ESERLERİ:

Şiirle Manevi Yardım, Fransızca

Okuma Kuralları, İlçemiz Keşan, Edirne İli Doğal Coğrafyası, Edirne İli Kısa Tarihi, Ruhsağlığı Bilgisi, Edirne İlimizi Tanıyalım.

HAKKINDA: Özlem Ağırgan / Dünden Bugüne Edirne İsimler Sözlüğü (2004, s.175-176).

ÖZALP, Kemalettin

Şair. 1920, Kahramanmaraşdoğumlu. İlk ve ortaokulu Kahramanmaraş'ta, liseyi Zonguldak'ta bitirdi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Ankara'da avukatlık yaptı. Divan Edebiyatının nazım türlerini kullandığı şiirlerini aruzla yazdı. *Tehayyül* (1950) adlı şiir kitabını Kemal Özalp imzasıyla yayımladı.

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

ÖZALP, Leyla

Sinemacı. Ankara doğumlu. Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü mezunu. Öğrenciliği sırasında Ankara Sinematek Derneğinde çalıştı. AKM bünyesinde bulunan Film Yapım ve Gösterim Merkezinde (1979) görev aldı. Aynı yıl film piyasasında yönetmen yardımcılığı yaptı. 1979-2001 yılları arasında sinema çalışmalarını yardımcı yönetmen, yapım koordinatörü, görevli yapımcı, belgesel film yönetmeni ve yapımcı olarak sürdürdü. Türkiye Sinema ve Audovisüel Kültür Vakfının (TÜRSAK) kurucu üyelerindendir. Dört dönem vakfın yönetim kurulu üyeliğinde bulundu. *Seni Seviyorum - Sinema Film Çekim Öyküleri* (2003) adlı bir anı kitabı vardır.

HAKKINDA: Leyla Özalp / Seni Seviyorum Sinema Film Çekim Öyküleri (2003).

ÖZALP, Mehmet Nazmi

Müzisyen, araştırmacı. 1932, Darende / Malatya doğumlu. Sayfiye İlkokulu (1944), Darende Ortaokulu (1947), Malatya Lisesi (1950), Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi (1956) mezunu. Gürün (1958), Amasra (1962), Malatya (1964-78) ve Ankara'da çeşitli hastanelerde hekim ve başhekim yardımcısı olarak görev yaptı. 1978 yılında Ankara Radyosu saz sanatçısı oldu. TRT'de Müzik Dairesi Başkanlığında Türk sanat müziği uzmanlığı, danışma ve koordinasyon kurulu üyeliklerinde bulundu. 1991 yılında kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra hekimlik mesleğiyle birlikte TRT ve çeşitli kuruluşlarda alanıyla ilgili kurullarda üyelik ve öğretmenlik görevlerini sürdürdü.

Mehmet Nazmi Özalp

İlk yazısı *"Kültür Üzerine"*, 1964 yılında *Ortam* (Bartın) dergisinde, diğer yazıları çeşitli bültenler ve broşürler halinde yayımlandı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

Sanat Musiki Sazlarından Kemençe (1981), *Türk Musikisinin Yakın Tarihçesi ve Ruşen Ferit Kam* (1983), *Türk Musikisi Tarihi* (2 cilt, 1986), *Türk Sanat Musikisi Beste Formları* (1991). Müellifin ayrıca meslek hastalıkları hakkında sekiz eseri vardır.

ÖZALP, N. Ahmet

Araştırmacı, gazeteci-yazar. 1953, Elbistan / Kahramanmaraş doğumlu. İlköğrenimini memleketinde yaptıktan sonra Adana Düziçi İlköğretmen Okulu (1971) ve Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünü (1974) bitirdi. Kars'ta bir süre Türkçe-debiyat öğretmenliği (1975-76) yaptıktan sonra yayıncılık alanında çalıştı. Ankara'da Akabe Yayınları ve *Mavera* dergisinde, İstanbul'da Yeryüzü Yayınlarında çalıştı. Kurduğu Ribat Yayınlarının kapanması üzerine *Yeni Devir*'de gazeteciliğe başladı. Fehmi Koru yönetiminde çıkan *Zaman* gazetesinin İstanbul bürosunda kültür-sanat bölümü sorumlusu olarak çalıştı. Bu gazetelerin yanı sıra *Kitap Dergisi* vd. dergilerde araştırma yazıları ve röportajlar yayımladı. *Ana Britanica Ansiklopedisi*'nin yazı kurulunda yer aldı. Osmanlıcadan günümüz Türkçesine kazandırdığı kitap sadeleştirmeleriyle tanındı.

ESERLERİ:

SADELEŞTİRME: *Buhranlarımız* (Prens Said Halim Paşa'dan), *İslâm ve Batı Toplumunda Siyasal Kurumlar* (Prens Said Halim Paşa'dan), *Ruhun Uyanışı ya da Yakzan oğlu Hay'ın Olağanüstü Serüveni* (İbn Tufeyl'den), *İslâm İnancının Temel İlkeleri* (Şehbenderzade Filibeli Ahmet Hilmi'den), *Ümid Burnu Seyahatnamesi* (Ömer Lütfi Efendi'den), *Gülşeni Tevhid* (1995).

ANTOLOJİ: *Çağdaş Türk Şiiri Seçkisi - Şiir Bahçesi* (2 cilt, 1997), *Çağdaş Türk Hikâyesi Seçkisi - Hikâye Bahçesi* (2 cilt, 1997), *Masal Bahçesi-Dünya Masalları Seçkisi* (1997).

HAKKINDA: Ali Çınar / Masal Bahçesi- Dünya Masalları Seçkisi (Hece dergisi, sayı:4, Mart 1997), Kitap Rehberi (Kasım 2002).

ÖZALP, Ömer Hakan

Araştırmacı-yazar. 4 Ekim 1964, Elbistan / Kahramanmaraş doğumlu. Çiçek Köyü İlkokulu (1976), Elbistan İmam Hatip Lisesi (1985) mezunu. İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesindeki öğrenimini terkettikten (1987) sonra çeşitli yayınevlerinde düzeltmen ve redaktör olarak çalıştı. 1984 yılında Suudi Arabistan'ı gezip gördü.

Ömer Hakan Özalp

ESERLERİ:

BİYOGRAFİ: *Hoca, Şeyh, Siyasetçi Erzurumlu Mehmed Salih Efendi* (biyografi, 1999), *Rızaeddin bin Fahreddin - Kazan'la İstanbul Arasında Bir Âlim* (2001).

SADELEŞTİRME: *İlahi Adalet* (Mustafa Sabri Efendi'nin *Yeni İslâm Müçtehidlerinin Kıymet-i İlmiyesi*, Musa Carullah Bigiyef'in *Rahmet-i İlâhiye Bürhanları ve İnsanların Akide-i İlahiyelerine Bir Nazar* adlı eserleri, Osmanlıcadan, 1996), *Şiirlerim* (*Ateşpâre*, Muallim Naci'den, 1996), *İslâmın Avrupa'ya Son sözü* (Hüseyin Kâzım Kadri'nin *Hak ve Hakikat, Felaha Doğru, İstikbale Doğru, İslâmın Avrupa'ya Son Sözü* adlı eserleri, 1999), *Muallim Naci / Arap Edebiyatında Deyimler ve Atasözleri* (Sânihatü'l Arabî, yay. haz. 2003).

HAKKINDA: Dücane Cündioğlu / Hoca, Şeyh, Siyasetçi (Yeni Şafak, 24.9.1999), Rızaeddin bin Fahreddin - Kazan'la İstanbul Arasında Bir Âlim (Kitap Rehberi, Aralık 2001).

ÖZALP, Reşat

Eğitimci, yazar (D. 1912, Simav - Ö. ?). Necatibey Öğretmen Okulu (1934) mezunu. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra 1938 yılında Gazi Eğitim Enstitüsünü bitirdi. Edirne Sanat Enstitüsünde öğretmenlik, Trabzon ve Konya Ticaret liselerinde öğretmenlik ve yöneticilik (1939-46) yaptı. 1947 yılında MEB Erkek Tek-

nik Öğretim Okulları Şube Müdürlüğüne atandı. Mesleki ve Teknik Öğretim Yayın Müdürü olarak görevlendirildi (1958). Sonraki yıllarda resmi görevlerini sürdürerek Teknik Öğretim Mektupla Öğretim Merkezini kurdu ve bu kuruluşun müdürlüğünü üstlendi. İnsan Gücü Eğitimi Dairesini kurdu ve genel müdür olarak görev yaptı. Son görevi MEB Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği (1972) idi.

ESERLERİ:

Türkiye'de Mesleki ve Teknik Öğretim (1956), *Türkiye'de 100 Yıllık Mesleki ve Teknik Öğretim* (1961), *Avusturalya'da Eğitim Sistemi ve Teknik Öğretim* (1962), *Türkiye'de Teknisyenlerin Yetiştirilmesi ve İstihdamı* (1971), *Türk Millî Eğitim Sisteminde Düzenleme Çalışmaları* (1977).

ÖZALP, Teoman

Mimar. 1936, Tire / İzmir doğumlu. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mezunu. Bitirdiği fakültede yüksek lisans yaptı. Bursa Belediyesi İmar Bürosu Şefi, Fen İşleri Müdürü, Bayındırlık Bakanlığı Yapı İşleri Bursa Bölge Müdürü, Yapı İşleri Genel Müdürü, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanı olarak çalıştı. XXI. Dönemde Bursa'dan milletvekili seçildi.

ESERLERİ:

Kazım Özalp (anı, 1992), *Milli Mücadelede 1919-22* (1998), *Tanıklık Ediyorum / Cumhuriyet ve Atatürk Anıları* (2006).

HAKKINDA: Teoman Özalp / Kazım Özalp (1992).

ÖZALP, Yalçın

Tarih araştırmacısı. 13 Şubat 1938, Kahramanmaraş doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Amasya'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Umumi Türk Tarihi Bölümü (1967) mezunu. Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsünde yüksek lisans (1968) ve *"Yurt Dışındaki Şehitlikler"* tezi ile doktora (1987) yaptı. 1970 yılında Kahramanmaraş Lisesinde öğretmenliğe başladı. Çeşitli il ve ilçelerde çalıştıktan sonra Kahramanmaraş Eğitim Enstitüsünde öğretmen ve yönetici olarak görev yaptı. 1985'te itibaren Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kahramanmaraş Meslek Yüksek Okulunda Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1993'te Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesine sınavla öğretim üyesi olarak girdi. KSÜ Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Afşin Meslek Yüksek Okulu ve Elbistan Meslek Yüksek Okulunda

Yalçın Özalp

çalıştı. Bu arada, Ermeniler tarafından 1895'te şehit edilen Maraş Tabur Ağası Hacı Mehmed Efendi ile beş askerinin şehitliklerini tespit etti. Merkeze bağlı Süleymanlı köyünde bulunan Süleyman Bey, Albay Tahsin ve 622 askerin şehit edildiği Süleymanlı Şehitliği tamirinin İl Jandarma Alay Komutanlığı tarafından yapılmasında görev aldı. 2005 yılında emekliye ayrıldı.

Makaleleri; *Emel* (Amasya, 1963-65), *Kahraman Kent* (Kahramanmaraş, 1969-1970), *Memleket* (Kahramanmaraş), *Aksu* (Kahramanmaraş), *Millî Gazete, Vakit, Ortadoğu, Güneş, Doğuş, Kahramanmaraş'ın Sesi, Yorum* gazeteleri ile *Madalyalı Tek Şehir Kahramanmaraş, Dilmaç* (Adana), *Uzunoluk, Edik, Kurtuluş, Üç Sevgi, Edem* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Milli Mücadele'nin İlk Zaferi (1976), *Millet-i Sadıka Patırtısı ve Maraş* (Kahramanmaraş'ta Ermeniler, 1983), *Mustafa Kemal ve Milli Mücadele'nin İlk Zaferi* (1984), *Gazilerin Dilinden Milli Mücadelemiz* (1986), *Kuva-i Milliyecilerden Hatıralar* (2001), *Ermeni İntikam Alayı Maraş'ta - Vesikalar: 1919-1920* (2005).

HAKKINDA: Şevket Bulut / Kahramanmaraş Tarihi ve Bir Kitap üzerine (Kahraman Kent, 6 Nisan 1976), Bir Maraşlı Yalçın Özalp'i Unutmamalı (Doğuş, 11 Mayıs 1978), Ahmet Kabaklı / Gün Işığında - Akılsız Düşman (Tercüman, 26 Ocak 1984), Muhterem Hocamız Yalçın Özalp'in Eseri Törenle Tanıtıldı (Yeni Hizmet, 8.10.1984), Kâmil Abama / Fedakâr Tarihçimiz (Kahraman Kent, 27 Mart 1985), Bünyamin Günal / Yalçın Özalp için Ne Dediler: "Dün ile Bugün Arasında Bir köprü Kurmuştur." - Ahmet İhsan Aslantürk Yalçın Özalp için Ne Dediler: "Mahalli Tarihimiz ve Yalçın Hoca" - Muammer Ülker (İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Müdürü) Yalçın Özalp İçin Ne Dediler: "Tarihi Hissederek Öğrendi" (Edik dergisi, 12 Şubat 1988), Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000), Hayati Vasfi Taşyürek / Nerdeyim – Tarih Allamemiz Yalçın Özalp Hocama (şiir, Memlekct gazetesi, Kahramanmaraş, 28.12.2005).

ÖZARIKÇA, Barlas

Yazar. 1948, İstanbul doğumlu. İstanbul Gazetecilik Yüksek Okulu mezunu. Bir süre Hamburg Üniversitesinde okudu. Almanya, Hollanda ve Fransa'da yaşadı, Düsseldorf'ta (Almanya) Kızılhaç örgütünde çalıştı. 1972 yılında İstanbul'a dönünce beş yıl Hekimoğlu Ali Paşa Kütüphanesi'nde yöneticilik yaptı. Sonra *Cumhuriyet* gazetesinde çalışmaya başladı. Yazıları *Yazko-Edebiyat, Somut, Varlık* dergileri ile *Güneş* gazetesinde yayımlandı.

"'İyi' bir romancı ve 'iyi' bir öykücü Barlas Özarıkça. Ama, denemeciliği 'iyi'nin de ötesinde, 'çok önemli'. Sadece 'çok önemli' bir denemeci mi? Hayır. 'Çok önemli' olduğu kadar 'çok değerli' bir denemeci de... Barlas Özarıkça'yı günümüzün diğer denemecilerinden ayıran iki özelliği var. Birincisi, onun denemelerinin 'kırlangıç uçuşu'na benzemeleri. İkincisi ise, romancılığını ve öykücülüğünü denemelerine büyük bir ustalıkla nakşetmesi." (Taner Ay)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Sera'da Aşk* (1991).

DENEME: *Seks Aşkı Öper* (1992), *Ayna Giyinen Şişko* (1999).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Taner Ay / Ayna Giyinen Şişko (Cumhuriyet Kitap, 6.7.2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZARSLAN, Metin

Edebiyat araştırmacısı. 1962, Tortum / Erzurum doğumlu. Abdurrahman Şerif Beygu İlkokulu (1973), Erzurum Atatürk Meslek Lisesi (1979), Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1987) mezunu. Bir süre Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde çeşitli görevlerde (1987-96) bulundu. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalında *"Prof. Dr. Şükrü Elçin / Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir Araştırma"* adlı teziyle yüksek lisans

Metin Özarslan

(1992), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halkbilimi Anabilim Dalında *"Erzurum ve Çevresinde Âşıklık Geleneğinin Bugünkü Durumu"* teziyle doktora (1999) çalışmalarını tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halkbilimi Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak çalıştı. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı bünyesinde yürütülen "Türk Dünyası Edebiyat Tarihi" projesi (Fikir ve Edebiyat Metinleri Antolojisi) alt projesinde görev aldı. 2000-01 öğretim yılında Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Dil Merkezinde dersler verdi. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halkbilimi Anabilim Dalında öğretim görevlisi olarak çalıştı.

Edebiyat ve halkbilimi araştırmaları ile çeviri ve telif makalelerini, 1991'den itibaren *Türk Dünyası Araştırmaları, Türkbilig, Folklor/Edebiyat, Türkiyat Araştırmaları, Türk Diplomatik, Dergâh, Türkiye Yazarlar Birliği Kültür Sanat Yıllığı, Milli Folklor* dergileri ile ortak ve armağan kitaplarda yayımladı. Halk edebiyatı ile ilgili pek çok kongre, sempozyum ve seminerde bildiri sundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Erzurum Âşıklık Geleneği* (2001).

YAYINA HAZIRLAMA: *Nebi Hazri / Ömür Çınarından Yarpaklar* (1995), *Folkloristik: Prof. Dr. Umay Günay Armağanı* (editör, Özkul Çobanoğlu ile, 1996), *Folkloristik: Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı* (editör, Özkul Çobanoğlu ile, 1998), *Yetik Ozan Atmaca Uçurumu - Ülkü Bağı* (2002).

ÖZARSLAN, Selim

Kelam araştırmacısı. 21 Aralık 1967, Çorum doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1991) mezunu. Yüksek lisansını (1994) ve doktorasını (1999) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. Fırat Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümünde doçent öğretim üyesi (2003) olarak çalıştı. İslâm Mezhepleri Tarihi Anabilim Dalı başkanlığı (2000-04), Arap Dili ve Belagati Anabilim Dalı başkanlığı (2004-) görevlerini yürüttü.

Makalelerini; *FÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, İslâmi Araştırmalar, Tasavvuf, Yeni Türkiye, Külliye, Cumhuriyet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Diyanet İlmi Dergi, Harran Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Kelam Araştırmaları* dergilerinde yayımladı.

Selim Özarslan

ESERLERİ:

İslâm'da Ölüm ve Diriliş Öğretisi (2001), *Kelamda Tevbe* (2003), *Matüridi Kelamcısı İbn Hümam'ın Kelami Görüşleri* (2003).

ÖZASLAN, Yusuf

Yazar. 1952, Yıldızeli / Sivas doğumlu. Sivas Lisesi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim-Psikoloji Bölümü (1977) mezunu. Psikolog olarak Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı birimlerinde altı yıl çalıştı. Bir süre de reklam yazarlığı yaptı. 1985 yılında *Milliyet* gazetesinin senaryo yarışmasında *Anne* adlı eseriyle üçüncülük ödülünü kazandı. Aynı yıldan itibaren senaryo çalışmalarını yoğunlaştırarak yüzlerce senaryo yazdı. Bunlardan *Kuş Sayfaları* adlı eseri TRT kanallarında filme çekildi. On iki kitaptan oluşan *Biricik Önderimiz Peygamberimiz* serisi Almancaya çevrildi.

ESERLERİ:

İslâm'ın Işığında Geleneklerimiz Göreneklerimiz (1991), *Biricik Önderimiz Peygamberimiz* (12 kitap, 1992).

HAKKINDA: Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2. bas.1999).

ÖZATA, Melda

Şair. 26 Şubat 1938, Zonguldak doğumlu. Asıl adı Melda Erden Özata. Lise mezunu. Bir süre de konservatuara devam etti. Bir süre de vekil öğretmenlik ve turizm rehberliği yaptı. 1964 yılından itibaren okumak ve yazmakla uğraştı. TGRT ve STV kanallarına program konuğu oldu. Yazıları, köşe yazarlığı yaptığı *Yeni İstanbul* gazetesi ile *Milli Kültür, Kültür Dünyası, Çağrı* dergilerinde yayımlandı.

ESERLER (Şiir):

Hayal Çeşmelerinden (1974), *Bin Yeşil Dal* (1979), *Yalnızlığın Evrensel Anıtı* (1993), *Sahilsiz Denizlerden* (1995), *Sağanak* (1995).

Melda Özata

MELDA ÖZATA

O DAĞIN TEPESİNDE

O dağın tepesinde inim inim
Fırdolayı dönen rüzgâr benim

Aşağıda uçurum
Ben rüzgârım, ne umurum

Yukarıda yıldızlar
Kıpır kıpırlar

Yıldızlar, o yıldızlar ki yanan birer mum
Onları seyrederken rüzgâr olduğumu unutuyorum

Kuşlar akın akın, irem bağlarından
Gagalarında ak türküler, taflan

O dağın tepesinde güneş bile üşümüş
Ne ağaçlar devrilmiş, umuttan, umutsuzluktan

Ben rüzgârım, hür yapayalnız
O dağın tepesi ki issiz mi issiz.

HAKKINDA: Bünyamin K. / Ayın Kitapları (Türk Edebiyatı, Kasım 1973), Yahya Akengin / Yeni Yayınlar (Hisar, Aralık 1979), M. Fethi Gözler / Yalnızlığın Evrensel Anıtı (Eflatun, 1993), Fahri Ali / Yalnızlığın Evrensel Anıtı (Birlik, 24.4.1993), Yılmaz Aybar / Beşi Bir Yerde (Yeni Defne, 1993), Recep Aslan / Şiir İşçisi Melda Özata (Hakimiyet, 5.9.1997), Ahmet Özdemir / Sağanak (Bizim Gazete, 28.2.1996), Güler Erkan / Kasaba Doktoru ve Sağanak (Türkiye, 28.1.2001).

ÖZAY, Kamil

Şair. 1941, Lefkoşa / Kıbrıs doğumlu. Lefkoşa Türk Lisesinden sonra Gazi Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü (1961) bitirdi. Çeşitli okullarda Türkçe-edebiyat öğretmenliği yaptı. "Sevgi şairi" olarak tanındı.

ESERLERİ (Şiir):

Bir Çift Göz Ağlıyor Gecede (1965), *Aşk Damlacıkları* (1965), *Bir Kişi* (1966), *Rüya Kızı* (1982), *Beş Sesli Saz* (dört şairle birlikte, 1983), *Çiğ Damlaları* (ortak kitap, 1984), *Sevda ile Bulut* (iki şairle birlikte, 1985), *Yaralı Bahar* (1990).

HAKKINDA: Harid Fedai / Çağdaş Kıbrıs Türk Edebiyatı (Türkler Ansiklopedisi, c. 19, 2002, s. 994-1007), Zübeyir Yılmaz - Ramazan Okumuş / Kıbrıs Türk Şiiri (1992).

ÖZAY, Mahmut

Öykü yazarı (D. 1908, Kayalar köyü / Manastır / Yunanistan - Ö. 1981, Kuşadası / Aydın). Ailesi Balkan Savaşı sırasında Nazilli'ye yerleşmişti. İzmir Erkek Öğretmen Okulunu bitirerek (1928) Kayseri ve Söke'de ilkokul öğretmenliği yaptı. Dışarıdan sınava girerek İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesini bitirdikten sonra da Aksaray, Merzifon, Aydın ve Kuşadası ortaokullarında Türkçe öğretmeni ve yönetici olarak çalıştı.

Öykü, yazı ve şiirleri; *Yeşil Tire, Varlık, Mücadele, Hisar, Yedi Tepe, Fikirler* gazete ve dergileri ile *Varlık* yıllıklarında yayımlandı. *Yorgo* adlı öykü kitabı ile 1966 Sait Faik Hikâye Armağanını kazandı. Kuşadası'nda anısına bir öykü yarışması düzenlendi. Eserleri 1905 yılından itibaren Dünya Kitapları Yayınevi tarafından yeniden basıldı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Yıldırım Han Zevcesi Tireli Hafsa Hatun* (1946), *Mübarek Serviler* (1950), *Hikâyeler* (1964), *İhtiyar Elma Ağacı* (1966), *Yorgo* (1966), *Babam Babam* (1970), *Deli Manda* (1974).

DERLEME: *Kırklar Meclisi En Güzel Bektaşi Şiirleri* (1952), *Kelile ve Dimne'den Manzum Masallar* (Ömer Rıza Doğrul çevirisinden, 1960).

HAKKINDA: Ahmet Köksal (Yeditepe, Nisan 1967), Samim Kocagöz (Yeni Ufuklar, Ekim 1970), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Ayşe Şen / Hayatı ve Eserleriyle Mahmut Özay (yüksek lisans tezi, 2005).

ÖZAY, Yurdagül

Şair ve yazar. 16 Mayıs 1953, Bağyurdu / Bozkır / Konya doğumlu. Konya Öğretmen Okulu mezunu. Anadolu Üniversitesi AÖF'de lisans tamamladı. 1974'ten itibaren Cihanbeyli ve Konya'da sınıf öğretmenliği yaparak 1997'de emekliye ayrıldı. 2000 yılında İstanbul'da yeniden öğretmenlik mesleğine döndü.

Şiir ve yazıları; *Simav Anadolu Sanat, Ana, Hipokrat Medya, Millî Eğitim* dergilerinde yayımlandı. Yirmiden fazla şiiri; Mustafa Malay, Tuncay Sağlam, Tahir Sağlam, Tahir Sılay, M. Ali Sezer tarafından bestelendi. Kütahya Şair ve Şiir Sevenler Derneği üyesidir.

YURDAGÜL ÖZAY

GÖNLÜMÜZ GENİŞ OLMALI

Gönlümüz alabildiğince geniş olmalı
Besmele berraklığında pınarlar
Göz göz büngündemeli içinde
Ağlamalı peşinden düşen yaprağın
İnsanmalı değerlerini bastığı toprağın
Damla olmalı çağlayan ırmaklarda
Tohum olmalı çiçekte başakta
Yüceliği misal olurken dağlara
Sevdası bahar olmalı kara kışlara

Gönlümüz alabildiğince geniş olmalı
Yanı başımızda demini almış dostluğumuz
Kanat çırpmalı güzelliğe soluğumuz
Yayla çiçeği gibi açmalı
Bir dağ keklği gibi kokmalı
Gelincik misali toprağına sargın titremeli
Ermeli pranglar önde erimeli
Kin nefret düğümleri çözülmeli
Bir gül öpercesine insanlığı sarmalı
Sevmeli, kıtlıktan çıkarcasına
Kucaklamalı, Tanrıyı içinde duyarcasına
Çıkmalı yücelere dürüstlüğe taparcasına
İnsanlığı yaşatmak güç değil
Güçleştiren sevgisizlik
Alevin en narlısı
Sevdaların en nazlısını taşımalı
Ve içine bir Anadolu sığmalı

Gönlümüz geniş olmalı alabildiğince
İçtiğimiz su gibi berrak temiz
Öyle saf öyle duru
Derya deniz gibi coşkulu
Türkülerimiz gibi dokunaklı
Şiirlerimiz gibi ahenkli
Yunusça insanlığa bağlı
Mevlâna dergâhında semâzen
Dost meclisinde semah dönen
Davulda gümbür gümbür
Mendil tutmalı dağlara
Zurnada peşrev el ele omuz omuza
Horonda bunla harmandalı da halayda
Göstermeli kendini
Manevîyatı dokunurken atlas yelkenlerde
Bir kurşun fiyatına değeri ölçülmemeli
Alevi, Sünni, Yörük, Dadaş
Cümlesinin bir yaratandan olduğunu bilmeli
Ve içine bir Anadolu sığmalı.

Yurdagül Özay

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Sonraki Gün* (1999).

ÖYKÜ: *Çocuk Hikâyeleri* (5 kitap, 2000).

HAKKINDA: Ahmet Özdemir / Geçen Yüzyıldan Günümüze Bir Demet Çiçek (Sivil Toplum gazetesi, 2000), Şairlerimiz Güzelliklere İmza Atıyor (Son Haber gazetesi, 2000).

ÖZAYDIN, Abdülkerim

Tarih araştırmacısı. 15 Ekim 1951, Sivas doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Sivas'ta, liseyi Elâzığ'da tamamladı. 1978-79 öğretim yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden mezun oldu. Bir süre öğretmenlik yaptı ve 1981 tarihinde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Ortaçağ Tarihi Kürsüsüne asistan olarak tayin edildi. 23 Aralık 1983'te *"Sultan Muhammed Tapar Devri Selçuklu Tarihi"* adlı teziyle Ortaçağ Tarihi Bilim Dalında doktor, 1987'de yardımcı doçent, 1988'de doçent, 1995'te profesör oldu.

Makalelerini; *Nesil Türk Kültürü, Tarih Enstitüsü Dergisi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, Türklük Araştırmaları* dergilerinde, *Prof. Dr. Fikret Işıltan'a 80. Doğum Yılı Armağanı* kitabında, *Türkler, İslâm Ansiklopedisi, Doğuştan Günümüze Büyük İslâm Tarihi* ansiklopedilerinde yayımladı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne çok sayıda madde yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Sultan Muhammed Tapar Devri Selçuklu Tarihi* (1990), *Siyâsî-Dinî-Kültürel-Sosyal İslâm Tarihi* (ortak, 1994), *Sultan Berkyaruk Devri Selçuklu Tarihi* (2001).

ÇEVİRİ: *el-Kâmil Fi't-Târih* (İbnü'l-Esir'den, 10., 11., 12. cilt (ortak), 1987), *Rahmet Peygamberi* (Ebu'l-Hasan en-Nedvi'den, 1992).

ÖZAYDIN, Halil

İslâm bilgini (D. 1320/1904, Diyarbakır - Ö. 1960). Halk arasında Müftü Halil Efendi lakabıyla tanınmıştı. Dicle Üniversitesi eski rektörü Prof. Dr. Mehmet Özaydın'ın babasıdır. Diyarbekir Şu'le-i Terakki İlkokulu ve Diyarbakır Askerî Rüştiyesi (ortaokul)'ni bitirdi. İslâmi ilimlerde öğrenimini tamamlamak için Hazro ve Silvan medreselerinde okudu. Diyarbakır'da H. Abdurrahman Efendi'den, bir süre de Hazrolu Abdülfettah Efendi'den özel dersler alarak bilgi ve görgüsünü arttırdı. 1922'de Silvan Müftüsü Scyyid Abdurrahman Efendi'den icazet (yeterlilik) alarak aynı yıl Diyarbakır Ulu Camiinde Şafiiler İmamı olarak göreve başladı. 1937'de Diyarbakır Merkez Vaizliğine, 1939'da Müftülük Fetva Müsevvidliğine, 1946 yılında Diyarbakır Müftülüğüne atandı. Malatya Müftülüğüne atandığı yıl öldü.

ESERLERİ:

Hutbelerim, Şafii İlmihali.

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s. 385).

Ayla Özaygen

ÖZAYGEN, Ayla

Çocuk edebiyatçısı. 15 Mayıs 1957, İstanbul doğumlu. Gazeteci bir babanın kızı ve gazeteci bir dedenin torunudur. Lise birinci sınıfta devamsızlıktan kaydı silindi. Bir süre kaldığı Almanya'dan döndükten sonra bir Avusturya şirketinde demir-çelik konusunda mümessillik yapmaya başladı. Daha sonra sahibi olduğu bir kreşi yönetti. *İndigo Çocuklar / Yeni Çağın Çocukları* (2005) adlı bir çocuk kitabı vardır.

ÖZBAHÇE, Osman

Şair ve yazar. 1 Ocak 1971, Konya doğumlu. Konya İnönü İlkokulu (1979), Ilgın İmam-Hatip Lisesi (1986) ve Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1991) mezunu. Çalışmalarını Ankara'da öğretmenlik yaparak sürdürdü. *Kökler* dergisinin yayın yönetmenliğini üstlendi. Özellikle Cumhuriyet dönemi şairleri üzerine inceleme, araştırma ve eleştiri yazıları yazdı.

İlk şiiri *"Güz Alazında Uçuşan Kar Beyazlığı"*, *Yeni Taşova* gazetesinin sanat eki olarak çıkan *Kültür-Edebiyat* dergisinde (Mart 1990) yayımlandı. Şiirleri ile yazıları sonraki yıllarda; *Ayane, Dergâh, Yedi İklim, Kayıtlar, İkindi Yazıları, Yarın Edebiyat, Bumerang, Hece, Çerağ, Edebiyat Ortamı, Atlılar, Okuntu, Huruç, Ülke, İslâmiyat, İktibas, Kökler ve Mostar* dergileri ile *Tutanak* ve *Yeni Şafak* gazetelerinde yayımlandı.

"Şair, şiirin en belirgin unsurlarından biri olarak görülmesi gereken 'imgeye yönelim'de ve 'imgeyi merkeze almak'ta kayıtsız kalınamayacak bir performansı sahipleniyor. (...)

"Osman Özbahçe, gerek söyleyiş biçimi ve şiirsel edâsı, gerek algı formlarına yüklediği çağrışım / anlam kümeleri, gerekse oluşturmaya çalıştığı estetik 'dünya'nın çeperlerine yığdığı şiirsel tatlar bakımından 'kendisi' ola-

OSMAN ÖZBAHÇE

ODA DOLUSU KIŞ

Seni hatırlayınca bir
Ay ışığı çöker boynuma
Pürüzsüz bir gündüz, kayalıklardan
Kusursuz bir uçuş

Aşk acıkınca
Doyurmak, ısınan damarlarımızı
Yormak için abanan akşam bile
Kurulmaktan yıkılmış bir tasarım
Pencerelerini tıklatan güneş
Düşlerinde bana küçük
Ellerinden küçük bir oda açmaz artık
Artık bir çocuğun uykusu
Hiç bir ninni beğenmez beni

(*Uzun Yürekli Nehir*, 1999)

OSMAN ÖZBAHÇE

PARK

Kalemim bir pepe
Bazı kelimeleri çıkaramıyor yazarken pepe
Bilmez bir devrim hangi kelimeleri tepe tepe

Devrim
Avuçlarımızda iri bir balığın çırpınışı
Gücümüzün boğumlarından kıvrılışı

İşte bir Hüseyin diriliyor bileklerimden fırlayan şimşek

Fakat parklara dişleri çirkin olanları almazlar
Çirkin olanları durmadan durmadan çirkin olanları

Almazlar parklara dolanlar kalbini şehre eğmiş
Bir kızlardan savaş öğrenenler
Fakat parlıyor aklımı aklından dolaşarak parklar
Eğilmiş aklım parlıyor aklından dolaşarık kızlar

Parklar şehrin serçe parmakları
Parklar şehrin çekmeceleri
Bir kız uyur içinde her çekmecenin
Binlerce çamaşır devrimden habersiz durur

Kafam dünyanın merkezi
Ben kıpırdadıkça değişir dünyanın merkezi
Güller bunu anlamaz
Erkeklerin burunlarına burunları alışık güller
Bunu anlamaz bir de burnumu yaklaştırınca nefeslerini tutan bülbüller

Ben kıpırdadıkça kullarımın içini dolduran ateşim
Kıpırdadıkça bileklerinden fırlayan
Şehre dolan bir ejderin beyninde saklı duran
Kafam ne çok ve uzun bir savaştan çıktım
Yüzüm ezilmiş kuru üzüm
Elimle aklıma dokundukça iyileşen

Elimle aklıma dokundukça
Tam kafamın üstünden bir asfalt yol
İşçiler parklar çekmeceler
Fırlayıp kafamın şimşeği
Fırlayıp gürültü her kıvrımı ne çok çoğaltan
Ne çok kavis kullarım tekrarlanıp duran

Karanlığa uzak duran karanlığım
Kafama uzak duran kafamın içindedir
Parklara dolanlar! Yarnyamlar
Pişmemiş et yiyemedikleri için sevişenler

Bir çekmeceye sığıp mısır patlatanlar
Konuştukça bir de yüzü yırtılan adamlar bir kurdun
Yaşlı bir kurdun dokundukça bitkilerini yüze vuran
Bir kızın ellerini iki yanı açık
Aydınlık ellerini bölüşüyorlar erken bitmiş bir cennetin

Benim kahkahaam bütün bunların ortasında benim
kahkahaam
Biricik atım
Önüme çıkan uçurumları şaha kalkıp atlayan
Kahkahaam
Deniz uzun balık dünyaya dalıp çıkan kahkahaam
Dalıp çıkan benim aşk içinde bir casus kahkahaam
Biricik atım
Parka dolanların
Yakalanmaktan korkan

Uzun bir kelimeyim ben bütün bunların ortasında
Uzun bir kelime sol gözüm
Titrek sinema ışığı kayıyor sol gözüm
Kayıyor hızlı çiçek
Kayıyor fakat kalemim
Fakat kayıyor bütün bunlar
Düz durduramaz çünkü kendini
Kendine eğip kendini, bir çomak
Kayıyor işte bir çomak
Ne yapsam durmaz siyah gözlüğümü taksam topuğumda
ilerleyen yumurta
Yumurta kırıp topuklarımda ilerleyen yumurta
Ne yapsam kırılacak kalemine değince yumurta
Kalemim bir çomak çünkü kendine eğiyor durmadan
kendini
Düz durduramaz kendini
Bir çomak
Çomak
Çomak
Çomak
Ne yapsam
Siyah gözlüğümü taksam

Osman Özbahçe

cak bir dokunun vericisiyse de; yine de kimi şiirler boyunca flu bir İsmet Özel etkisi gözden kaçacak gibi değil." (İhsan Deniz)

"Özbahçe'nin şiirleri dünyanın saldırısını üzerinde hisseden, ancak bu dünyayı anlaşılır ve algılanabilir hale getirmeyi temel meselesi sayan bir bireyliğin sancılarıyla motive olmuştur. Gerçeklikle gerilmiş bir 'benlik', bunun için, hemen her zaman bir mizaç halinde karşımıza çıkar. Mizacın şiire aksedişi öznenin tavır ve duruşlarıyla dolayımlanır. Uzun Yürekli Nehir'deki şiirler hayatı temaşa eden bir ben ve bu temaşayla alabora olmuş bir öznelliğin dışavurumudur." (Ali K. Metin)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Uzun Yürekli Nehir* (1999), *Düşmanlık* (2004), *Kral* (2006).

BİYOGRAFİ: *Çağının Mimarı Mimar Sinan* (2003).

ÇOCUK KİTABI: *Kitabımı Öğreniyorum* (2005).

HAKKINDA: İbrahim Demirci / Uzun Yürekli Nehrin Kıyısında (Yeni Şafak, 6.7.1999), Mulla Kâzım / Kısa Kalpli Irmak (Patlıcan, Kasım-Aralık 1999), İhsan Deniz / Uzun Yürekli Nehir Nereye Nasıl Akıyor? (Yeni Şafak, 25.8.1999), Ali K. Metin / Trajiğin Girdabındaki Uzun Yürekli Nehir (Dergâh, Aralık 1999), Mustafa Aydoğan / Albüm ve Çerçeve (Hece, Ocak 2000), H.A. / Yetenek ve Diğer Teknikler (Dergâh, Nisan 2000) - Kemal Sayar

Schindler'in Listesinde Ne Arıyor? (Huruç, Ekim-Kasım 2002), Alâeddin Özdenören / Uzun Yürekli Nehir (Ay Vakti, Mayıs 2001), Mehmet Vefa / Dergâh 147 (Kırklar, Haziran 2002), Şeref Bilsel / Dikkat At Çıkabilir! (Kaşgar, Temmuz-Ağustos 2002), Kemal Sayar / Paul Celan'ı Neden Okumalıyız? (Dergâh, Ağustos 2002), Mehmet Aycı / Penceresiz Kuleden Ufka Nasıl Bakılır (Dergâh, Eylül 2002), Hüseyin Ferhad / Şiiri Anlamak İçin Hissetmek Gerekli (Dergâh, Ekim 2002), Ahmet Murat / Oldu mu Şimdi Osman Özbahçe? (Dergâh, Kasım 2002), Alâeddin Özdenören / Nehre Bakan Dağlardan: Osman Özbahçe'nin Uzun Yürekli Nehir'i ve Uzak Çiçek (Hece, Aralık 2002), Fırtınanın İçine Koş (Gerçek Hayat, 24.12.2004), Esra Kocaman / Osman Özbahçe: Bu Şiiri Okumadan Ölmeyin (Atlılar, Ocak-Şubat 2005), Mehmet Kemal / İlhami Çiçek O Şiiri Niçin Yaz(a)mazdı? (Dergâh, Şubat 2005).

ÖZBAKIR, Burhan

Ses sanatçısı, folklor derlemecisi. 1935, Amasya doğumlu. İstanbul Radyosu sanatçılarından Amasyalı Alâaddin Palandöken'in teşvikiyle Türk halk müziğine yöneldi. 1954'te Musiki Cemiyetine katıldı. İsmail Acardağ ve Saadettin Sünbül'den dersler aldı. Amasya'da MEB Halk Eğitimi Merkezi bünyesinde Türk halk müziği kursları açtı. Milli Eğitim Bakanlığının 1985'te açtığı "Seçici Kurul ve Türkü Derleme Semineri"ne katılarak belge aldı. Seyit Al ve Yaşar Topçam gibi Türk halk müziği sanatçılarını yetiştirdi. Amasya yöresinden çok sayıda türkü derledi. Bunları, notalarıyla birlikte *Amasya Türküleri* (1988) adlı eserinde yayımladı.

MUSTAFA ÖZBALCI

MUTLULUK ŞARKISI

Aydınlık bir dünya içindeyim
Gittikçe güzelleşiyor yaşamak
Benim için akıyor bütün çeşmeler
Mutluluk avuçlarımda yaprak yaprak

Uzak kemanlarda şimdi hüzünlü nağmeler
Neşe veren şarkılar düşmez dilimden
Yeniden doğarım taze ümitlerle her gün
Hoyrat kuşlar uçtu bahçemden

Mavi enginlere yelken açtı gemim
Ufkum aydınlık gönlüm balıklara eş
İyiler ve güzeller ülkesinin yolcusuyum
İster doğsun ister doğmasın güneş

Yalnız bahar yağmurları yetmez bana
Her mevsim su yürür ağaçlarıma
Bütün sevgilere açıktır gönlüm
Aklar düştüğüne bakmayın saçlarıma

ÖZBALCI, Mustafa

Şair, araştırmacı-yazar. 1 Mayıs 1943, Ustacalı köyü / Çarşamba / Samsun doğumlu. Sayfeli Süfla İlkokulu (1955), Ladik Akpınar İlköğretmen Okulu (orta kısmı, 1959), Anka-

MUSTAFA ÖZBALCI

ALİ EMİRİ EFENDİ

Edebiyata ve sanata ilgisi küçük yaşlardan itibaren divan şiiri tarzında kaleme aldığı şiirlerle başlayan Ali Emîrî Efendi'yi düşünce hayatımızın ve kültür tarihimizin unutulmaz isimlerinden biri yapan asıl taraf, onun kitap severliği ve kütüphaneciliğidir. Memur olarak görev yaptığı yerler başta olmak üzere, gezip dolaştığı her yerde devamlı kitap toplamış, parayla satın alamadığı kitapları el yazısı ile istinsah (kopya) ederek yazma ve basma kitaplardan oluşan zengin bir koleksiyona sahip olmuştur. Ona, "kitap kurdu", "kitap hastası" gibi sıfatlar yakıştırılmıştır. Yeni kitaplar bulmak maksadıyla görev yerlerinin sık sık değiştirilmesini bizzat istediği, sürekli değişik mekânlarda çalışmayı arzu ettiği söylenir. Ali Emîrî Efendi, bir kitapçı veya sahafta karşısına çıkan değerli bir kitabı alacak kadar paraya sahip değilse, kitapçıya bir tanıdığı gelsin diye saatlerce beklermiş. Amacı, tanıdığından ödünç para alarak o kitabı elde etmektir. Hakkında küçük, ama çok değerli bir monografi kaleme almış bulunan Dr. Muhtar Tevfikoğlu, onun hastalık derecesine varan bu kitap severliği konusunda şunları söyler: "Emîrî'nin kitap sevgisi bildiğimiz manâda bir sevgi değil, büyük bir aşk, büyük bir tutkuydu. Görülmedik derecede kuvvetli, şiddetli bir ihtiras...Daha doğrusu bir hastalık. Evet, tarifi güç, tedavisi imkânsız bir hastalık! Altını çizerek tekrar ediyoruz: Emîrî yalnız bir kitapsever, kitap sevdalısı, kitap âşığı, yani "bibliyofil" değil; aynı zamanda bir kitap hastası (kitap delisi tâbirini kullanmak istemiyoruz), evet tam manâsıyla bir kitap hastası, yani "bibliyomanı'dı." (Dr. Muhtar Tevfikoğlu, Ali Emîrî Efendi, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1989, s.37). İstanbul Fâtih'de Şeyhü'l-islâm Feyzullah Efendi Medresesi'nde bulunan Millet Kütüphanesi, onun bir ömür boyu varını yoğunu vererek biriktirdiği kitaplarını 17 Nisan 1916'da bağışlamasıyla kurulmuştur. Dil, tarih ve edebiyattan coğrafyaya ve tıbba kadar hemen her konuda paha biçilmez yazma ve basma eserler, divanlar, tezkireler, koleksiyonlar, vesikalar, Farsça ve Arapça on beş bini aşkın kitapla dolu mükemmel ve zengin bir kültür hazinesi olan bu kütüphanenin adının Millet Kütüphanesi olmasını kendisi istemiş, o da Mehmet Akif in İstiklâl Marşı'nı kitabına almayarak millete mal etmesi gibi, kitaplarını millete bağışlamış, kütüphaneye adının verilmesine bile karşı çıkmıştır. Türk dilinin temel eserlerinden olan Divan-ı Lûgati't-Türk de, onun bulup gün ışığına çıkardığı kültür hazinelerinden biridir. Bu değerli eserin tek yazma nüshası da Millet Kütüphânesi'nde bulunmaktadır. Hiç evlenmeyerek bütün ömrünü millet hizmetinde ve kitaplarla haşir-neşir geçirmiş olan, eline geçen bütün parayı kitaba yatırdığı için ömrünün son zamanlarında perişan ve bakımsız duruma düşen Ali Emîrî Efendi, aynı zamanda tam bir millet ve tarih âşığı, dürüst ve mütevazı bir gönül adamıdır.

(*Büyük Türk Klasikleri Ansiklopedisi*, c. 13, 2002)

Mustafa Özbalcı

ra Yüksek Öğretmen Okulu Hazırlık Lisesi (1961), Ankara Üniversitesi DTCF ve Ankara Yüksek Öğretmen Okulu (1966) mezunu. Tokat liseleri (1966-70) ile Diyarbakır, Samsun eğitim enstitüleri ve Samsun Yüksek Öğretmen Okulunda edebiyat öğretmenliği ve yöneticilik yaptı. Gazi Üniversitesinde *"Kendi Gökkubbemizde Duygu"* adlı tez ile (1987) doktorasını tamamladı. 1993 yılında Yeni Türk Edebiyatı doçenti oldu. Çalışmalarını 1998'den itibaren Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde profesör öğretim üyesi olarak sürdürdü.

İlk şiiri, 1961'de *Çağrı* dergisinde yer almıştı. Deneme, makale ve şiirlerini sonraki yıllarda *Hisar, Defne, Hareket, Türk Kültürü, Türk Dili, Çağrı, Çaba, İlk Çaba, Sanat, Milli Kültür, Türk Yurdu, Türk Edebiyatı, Kardelen, OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, Töre, Yedi İklim, Akademik Açı* dergileri ile *Türkiye* gazetesinde yayımladı. İLESAM ve Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Merhaba İnsanlar* (1986).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Yahya Kemal'in Duygu ve Düşünce Dünyası* (1990), *Emin Recep Bey ve Şiirleri* (1993), *Mehmet Rauf'un Romanlarında Şahıslar Kadrosu* (1996), *Ahmet Kutsi Tecer / Şairliği ve Şiirleri Üzerine Bir İnceleme* (1998).

DENEME: *Yılların İçinden / Sanat ve Edebiyat Yazıları* (1991), *Kültür Köprüsü* (2000).

ÖZBALIKÇI, Mehmet Reşit

İlâhiyatçı. 1 Ocak 1949, Trabzon doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu ilde, yükseköğrenimini Konya Yüksek İslâm Enstitüsünde (Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi) yaptı (1973). Ordu İmam Hatip Lisesinde meslek dersleri öğretmeni ve yöneticiliği (1973-77) olarak çalıştı. 1977'de Samsun Yüksek İslâm Enstitüsünde (Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi) Arap Dili ve Edebiyatı asistanı olarak görev aldı. Yüksek lisansını tamamladıktan (1981) sonra öğretim görevliliğine getirildi.

Yüksek İslâm enstitülerinin ilâhiyat fakültesine dönüştürülmesinden (20.7.1982) sonra Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine öğretim görevlisi olarak atandı. 1984 yılında bu Üniversitenin İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyesi ve aynı yerde *"Arap Gramerinde Kur'ân ve Hadisle İstişhâd"* teziyle doktor (1985) oldu. Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında doçent (1995), daha sonra geçtiği Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde Arap Dili ve Belâgati Bölümünde profesör öğretim üyesi olarak çalıştı. Çeşitli dergilerde yayımlanan makalelerinin yanında *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

Mehmet Reşit Özbalıkçı

ESERLERİ (İnceleme-Araştırma):

Uygulamalı Arapça (ortak kitap, 1988), *Arap Dilinde Zaman Açısından Fiiller* (1996), *Arap Gramerinde Kur'ân ve Hadisle İstişhâd* (2001), *Asrı Saadet ve Râşid Halifeler Döneminde Hitabet* (2002).

ÖZBARAN, Salih

Tarih araştırmacısı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü ve Yüksek Öğretmen Okulu (1963) mezunu. 1969 yılında Londra Üniversitesinde doktorasını tamamladı. 1979 yılına kadar İstanbul Üniversitesinde çalıştıktan sonra akademik yaşamını Ege ve Dokuz Eylül üniversitelerinde sürdürdü. 1998 yılında Buca Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği Anabilim Dalından emekliye ayrıldı. 1999-2000 yıllarında Cambridge Üniversitesinde konuk öğretim görevlisi olarak ders verdi.

ESERLERİ:

Millî Eğitim Politikaları: / Sorunlar ve Çözüm Yolları (ortak kitap; Bozkurt Güvenç, Füsun Akarsu, Salih Özbaran, Yahya Kemal Kaya, Yıldız Kuzgun; Editör: Bozkurt Güvenç ile, 1990), *Tarih, Tarihçi ve Toplum Tarihin Çağrışımı, Doğası, Tarihçilik ve Tarih Öğretimi Üstüne Düşünceler* (3. bas., 1997), *Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları* (1998), *Güdümlü Tarih* (2000), *Sınırdaki Osmanlı* (2004), *Bir Osmanlı Kimliği* (2004).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 3.2.2005).

ÖZBAŞ, Mehmet Yusuf

Tarih araştırmacısı, siyaset adamı. 1920, Kahramanmaraş doğumlu. İlk ve ortaokulu Kahramanmaraş'ta okudu. Ankara Erkek Lisesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Avukatlık stajını ve askerliğini bitirdikten sonra Ödemiş ve Osmaniye'de beş yıl hakimlik yaptı. 1949'dan itibaren serbest avukat olarak başladı. Üç dönem baro başkanlığı görevinde bulundu. 1977'de MHP'den Kahramanmaraş Milletvekili seçildi. 12 Eylül (1980) döneminde dört ay tutuklu kaldı. Kahramanmaraş Kurtuluş Müzesini kurdu. Yılda bir kez yayımlanan *Dava* adlı bir dergi çıkardı.

ESERLERİ:

Maraş Tarihi ve Coğrafyası (Besim Atalay'dan sad. ve yay.haz., 1973), *Kahramanmaraş 1978 Olaylarının Perde Arkası* (1980), *1920 Maraşlı-Fransız Harbi* (tsz.), *Maraşlı Kurrazâde Nadir Baba'nın Mevlidi ve Rü'yet-i Hilal* (1990), *İstiklal Savaşında Maraş* (Hüsameddin Karadağ'dan, yay.haz., 1994).

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

ÖZBAY, Adem

Şair ve yazar. 12 Nisan 1976, Başat köyü / Çaycuma / Zonguldak doğumlu. Adem Suat, Murat Karanfil imzalarını da kullandı. İlkokulu köyünde, ortaokulu ve liseyi Çaycuma'da bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü mezunu. Öykü, deneme ve şiirleri, 1997 yılından itibaren *Endülüs, Ayrıntı* (16 sayı editör, 1998-2000), *Kırklar* ve *Vuslat* (editör, 2000) gibi dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Hayal Libaslı Akşam* (2000).

ÖYKÜ: *Kevakib* (2000), *Acele Bir Hikâye Yazarı Aranıyor* (2004).

DENEME: *Resimli Hayat Bilgisi Kitabı* (2001), *Kayıp Tayfanın Günlüğü* (2002).

ROMAN: *Saraydaki Mesih Sabatay Sevi* (2004).

ANTOLOJİ: *Türk Şiiri Antolojisi* (2001), *Türk Hikâyesi Antolojisi* (2002), *Sevgililer Sevgilisine Gül Kokulu Şiirler* (2003).

ARAŞTIRMA: *Eğitim Meselelerimiz ve Çözümler* (2002), *Hz. Ali'nin Liderlik Sırları* (Ö. Faruk Reca ile, 2005), *Tayyip Erdoğan'ın Başarı Sırrı* (Ö. Faruk Reca ile, 2005), *6. Hissi Geliştirmek* (Cengiz Erengil'le, 2004).

Ayrıca teknik ve meslekî kitapları vardır.

ADEM ÖZBAY

ADAK YAPTIĞIM HÜZNÜM

kaybolacak hüznüm bir gün bu dağlarda
sözüm şu ki arkamdan ağıt yakacak kadınlara
ben neden cenge tutuşmuştum
çürümüş zamanla
öğretin kuşlara aşk derdiyle avunanları

söylediğim antika türküleri saydıkca,
sayıları tükettim
tükenmedim rüzgar törpüledikce
taze ümitlerimi
şiirim dedim can versin ağıtlarınıza.

Şen kızlardan dinlediğim
truvaya aşık adamın köhne hikayesine
şimdi de dağlarda sadalarca rastlamak ne kötü
bakışlarıyla türküleri altın yaldızlı yapan adamın
sömürüşü yamalı urbalı sevgilileri
ne kötü
yavrusunu yüreğine saran ananın yanında
kutsanmış ezgilere feda edilen anaları görmek

ölüm gecesinde mutluydu dedem,
ölüpte gidince
yaş bilmeyen gözlerim sel oldu dedi ninem

uysal kasırgalara yaktığım
türkülerden beni azad edin
kapanmış yaraları depreştirmemi hoş görün
tabiblerin yaşamaz dediklerini
kara bulutlarda saklayışımı da
şanlı suları zafer fermanlarını yakışımı da

olacaksa af'sız kalacak tek şeyim
bir gün bu dağlarda kaybolacak hüznüm.

ÖZBAY, Hüseyin

Türk dili ve edebiyatı araştırmacısı. 1951, Terme / Samsun doğumlu. İlk ve orta okulu Terme'de okudu. Perşembe Öğretmen Okulu'nda bir yıl gündüzlü, bir yıl yatılı olarak öğrenimine devam etti. 1967-68 öğretim yılında İstanbul Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'na seçildi. 1972'de Yüksek Öğretmen Okulu öğrencisi olarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Edebiyat öğretmeni olarak bir süre Karakoçan (Elazığ, 1972-74) ve Terme liselerinde görev yaptı. 1978'de çalışmaya başladığı Gazi Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne 1983'te öğretim görevlisi olarak atandı. Aynı fakültede öğretim üyesi (Yardımcı Doçent) olarak Türkiye Türkçesi ve Çağdaş Türk Lehçeleri derslerini okuttu. Master tezi: *"Afganistan Özbekçesi Kunduz Ağzı"* (1985), doktora tezi: *"Çolpan'ın Şiirleri"* (1990). *Çolpan'ın Şiirleri* adlı çalışmasına 1994 yılında Özbekistan Yazarlar Birliği tarafından Uluslararası Çolpan ödülü verildi.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Çolpan'ın Şiirleri* (1994).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Mehmet Âkif Ersoy / Safahat* (komisyon ile, 1996), *Muallim Naci'nin Şiirleri* (A. Hayber ile birlikte, 1997), *Makâlât - Hacı Bektaş-ı Veli* (Esat Coşan metninin uyarlanması)

SEÇKİ: *Şiir Burcunda Çocuk* (M. Tatcı ve B. Karakoç ile birlikte, 1993), *Yunus Emre* (Makalelerden Seçmeler, M.Tatcı ile 2001).

DENEME: *Aldanışların Penceresinden* (Dil ve Kültür Denemeleri, 2001).

ÇEVİRİ-SADELEŞTİRME: *Vatandan Güzel Yar Olmaz* (Nurali Kabul'ün Özbekçe makale ve denemeleri, Türkiye Türkçesine uyarlanma, 1995), *Çağdaş Özbek Şairleri Antolojisi* (Derleyen: Tahir Kahhar, Türkiye Türkçesi için haz. ve akt., 2000).

Hüseyin Özbay

Ömer Özbay

ÖZBAY, Ömer

Şair. 17 Kasım 1951, Beypazarı / Ankara doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Bölümü (Sosyoloji, 1980) mezunu. Yaşamını serbest işler yaparak sürdürdü. Şiir ve yazıları, kuruculaarından olduğu *Talebe, Milli Gençlik, Düşünce, Sözleşme* dergilerinde yayımlandı. Az sayıda; fakat ses getiren şiirleri ve şiir üzerine yazılarıyla dikkat çekti. Şiirlerini kitaplaştırmadı.

ÖZBAYKAL, Tuncer

Öykü yazarı. 1936, Erzurum doğumlu. Bir süre Ankara Üniversitesinde okudu. Çeşitli gazete ve haber ajanslarının farklı kademede görev yaptı. TRT'de görev yaparken 2001 yılında emekliye ayrıldı. *Halam Amcam Olsa* (2001) adlı bir öykü kitabı vardır.

HAKKINDA: Tuncer Özbaykal / Halam Amcam Olsa (2001).

ÖZBEK, Abdullah

İlâhiyat araştırmacısı. Konya Yüksek İslâm Enstitüsü mezunu. Doktorasını Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yaptı. Çalışmalarını SÜ İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalında profesör öğ-

Abdullah Özbek

retim üyesi olarak sürdürdü. Yazıları *Diyânet, Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi, Konya Büyük Şehir Belediyesi, Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, Moral, Ribat* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Bir Eğitimci Olarak Akif* (1988), *Bir Eğitimci Olarak Nasreddin Hoca* (1990), *Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed* (1995), *Kur'an'da Tevhid Eğitimi* (1996).

ÇEVİRİ: *Fârâbî El-Medinetü'l-Fâdıla* (Erdemli Şehir, Hüseyin İsmail Mekki'den, 1985).

Durmuş Özbek

ÖZBEK, Durmuş

İlâhiyat araştırmacısı. 10 Aralık 1941, Bademli / Ödemiş / İzmir doğumlu. Konya Yüksek İslâm Enstitüsü (1966) mezunu. Doktorasını Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1987) tamamladı. SÜ İlahiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü Kelam Anabilim Dalında yardımcı doçent oldu. İlgi alanları; akaid, kelâm, İslâm felsefesi, din felsefesidir.

Durmuş Özbek yazılarını, *SÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımladı. *Fe'lhazani ve Nübüvvet Görüşü-Peygamberlere İsnad Edilen Günahlar ve Cevabı* (2002) adlı bir kitabı vardır.

ÖZBEK, İsmail

Halk şairi. 1957, Karalık köyü / Sorgun / Yozgat doğumlu. Şiirlerinde

İSMAİL ÖZBEK

GELMEDİ

Gelir diye yollarını gözledim
Yârim gurbet ele gitti, gelmedi
Aşkımız söylenir dilden dillere
Alemlere rüsvay etti, gelmedi

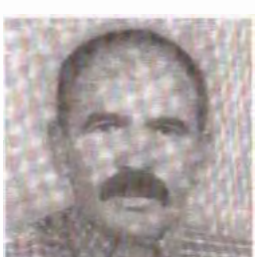
Aşkım unutulmuş kalmamış hissi
Beni öldürmekmiş zalimin kastı
Sanki aramızdan kem yeller esti
Ümitler, hayaller bitti, gelmedi

Sevgisini sırdaşımdan gizledim
Bilmez ki halimi nasıl özledim
Gelir diye gurbet yolu izledim
Hasreti canıma yetti, gelmedi

Sıkıntım başladı döküldü terler
Halimi görenler çilekeş derler
Aşıklar aşkına boyun bükerler
Seherde horozlar ötttü, gelmedi

Telefon ettim kapanmış hatlar
Akşam oldu kabarıyor bulutlar
Sevdası gönlüme hançeri saplar
Vallahi burnuma tüttü, gelmedi

Kul Haki ne derse inan ki boştur
Aşkı bu devirde söylemek hoştur
Bir sevda uğruna koştur ha koştur
Acılara acı kattı, gelmedi

İsmail Özbek

Kul Haki mahlasını kullandı. İlköğrenimini köyünde bitirdi. Ortaokulu dışarıdan sınava girerek tamamladı. Bir süre inşaatlarda, daha sonra Sorgun Belediyesinde işçi olarak çalıştı. Şiir yazmaya 1980'li yıllarda başladı. Tasavvufi içerikli ilahî türündeki şiirlerinin yanında, vatan sevgisi ve sevgi konulu şiirler yazdı. Yozgat'ta irticalen yaptığı atışmalar ile tanındı.

ESERLERİ (Şiir):

Rahmet Esintileri, (Halil Bolat ile, 2000), *Gönül Ummanı* (2002).

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

Kaya Özbek

ÖZBEK, Kaya

Şair. 1 Mart 1942, Güney köyü / Sivas doğumlu. İlkokulu köyünde okuduktan sonra Devlet Demir Yolları Cer Atölyesi Çıraklık Okulunu bitirdi. CHP İl Gençlik Kolu Başkanlığı yaparak partinin faaliyetlerine katıldı.

Şiir yazmaya askerliğini yaptıktan sonra başladı. Bir şiiri yüzünden İzmir'e sürgüne gönderildi. Sonra işçi olarak Almanya'ya gitti (1969). Emekli olunca Dikili'ye (İzmir) yerleşti. Şiirlerinin bir bölümü bestelendi. Bunlardan *Şirin Bornova* adlı şiiriyle ödül kazandı. Şiirlerini *Yollar... Özlemler* (2002) adlı bir kitapta topladı.

HAKKINDA: Murat Sertoğlu / Türkler ve Kürtler Kardeştir (Hürriyet Almanya, Haziran 1977).

KAYA ÖZBEK

YAR ÖZLEMİ

Bulutlar durun ineyim
Çarpıyor benim yüreğim
Motorlu kuşum çabuk ol
Kavuştur yâre gideyim

Yâr bekledi gündüz gece
Özlem çekti hem de nice
Bu hasretlik şimdi biter
Koklasınız gündüz gece

(*Kaya Özbek*, 2002)

ÖZBEK, Kerim

Sanat tarihi araştırmacısı. 1952, Kerkük / Irak doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kerkük'te yaptı. Ankara Üniversitesi DTCF Arkeoloji Bölümünden (1979) mezun oldu. Doktorasını *"Karamanoğulları Dönemine Ait Kitabeler"* adlı tezi ile 1989'da tamamladı. 1991 yılında Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine yardımcı doçent olarak atandı, 1993'te doçent oldu. 1999'da profesör unvanını alarak Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesine atandı.

1997-98 yıllırında Birecik, Halfeti, Suruç, Bozova ilçeleri ile Rumkale'deki "Taşınmaz Kültür Varlıklarının Tespiti ve Belgelenmesi" adıyla yürütülen projede yapıların kitabelerinin okunması ve transkripsiyonunu yaptı. 1991-99 yılları arasında Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Türk-İslâm Sanatları Tarihi Anabilim Dalı Başkanlığı, 1993-2001 yıllarında Erciyes Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekan Yardımcılığı ve aynı fakültede Seramik Bölümü Başkanlığı görevlerini yürüttü. Çalışmalarını 2001 yılından itibaren Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölüm Başkanı olarak sürdürdü.

Makalelerini, 1990 yılından itibaren *Hakses, Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Vakıflar Dergisi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Dergisi, Sanatsal Mozaik* dergileri ile *Prof. Dr. Haluk Karamağaralı'ya Armağan* (2002) gibi çok sayıda ortak kitapta yayımladı. *Kayseri Arkeoloji Müzesinde Bulunan Eratna Beyliği Sikkeleri* (1995) adlı bir basılı eseri vardır.

ÖZBEK, Mehmet

Folklor araştırmacısı, halk müziği sanatçısı. 4 Eylül 1945, Şanlıurfa doğumlu. Tam adı Mehmet Avni Özbek. Eserlerinde ayrıca İnan Değer, Âşık Avni imzalarını kullandı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1971) mezunu. 1966 yılında TRT kurumuna halk müziği ses sanatçısı olarak girdi. İstanbul Radyosu Türk Halk Müziği ve Oyunları Şube Müdürü (1977-80), TRT Genel Müdürlüğü Müzik Dairesi Türk Halk Müziği ve Oyunları Müdürü (1982-86) olarak görev yaptı. 1986'dan itibaren Kültür Bakanlığı Ankara Devlet Halk Müziği Korosu Şefi olarak çalıştı.

TRT radyo ve televizyonlarında 1977'den itibaren "Yurdun Sesi" (1977-80), "Elimizden Obamızdan" (1982-84), "Kervan" (1984-86), "Türküler Ne Der" (1977), "Aşıklık Geleneği" (1978), "Türk Halk Çalgıları" (1979), "Bilince Sevdiklerimiz" (1982) programlarını hazırlayıp sundu. Derlediği üç yüz elli kadar halk ezgisi TRT repertuarındadır.

Yazıları; *Folklor ve Edebiyat, Edessa, İş Bankası Kültür ve Sanat, Şanlıurfa* ve *Dergâh* dergilerinde yayımlandı. 1975'ten itibaren folklor kongrelerine katılarak bildiriler sundu. 1984'te Türk Folklor Araştırmaları Kurumu İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülünü, 1985'te Türkiye Yazarlar Birliği Türk Halk Müziğine Hizmet Ödülünü, 1988'de Beyaz Gül ezgisinin derleyicisi ve icracısı olarak TRT Müzik Ödülünü, 1991'de Anadolu Folklor Vakfının Türk Halk Bilimine Hizmet Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

BESTELERİ: *Kurban Olam Gözlerinin Üstüne, Aman Senem, Gözleri Fettan Güzel, Bu Vatan Kimin / Vatan Türküsü, Uçun Kuşlar Uçun / Gurbet Türküsü, Elbet Yüzüm Gülecek, Dağlara Komşuyum, Eyübün Sabrı, Ağlama Çocuk.*

KİTAPLARI: *Folklor ve Türkülerimiz* (1975), *Türk Halk Müziğinin Esasları* (1985), *Türk Halk Ezgileri 1-2-3* (Yaşar Doruk ve Nail Tan ile, 1987), *Türk Halk Müziği Çalgı Bilgisi* (Muammer Sun, Ertuğrul Bayraktar, Burhan Önder, Erdal Tuğcular'la, 1992), *Folklor ve Türkülerimiz* (2002). Ayrıca ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Folklor ve Türkülerimiz (Kitap Rehberi, Kasım 2002).

ÖZBEK, Nadir

Araştırmacı-yazar. 1966, Mut / Mersin doğumlu. Yükseköğrenimini 1991 yılında Boğaziçi Üniversitesi Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümünde tamamladı. Yüksek lisans derecesini 1994 yılında Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümünde *"Ahdürreşid İbrahim ve Rusya Müslümanları"* konulu tezle aldı. Doktorasını 2001 yılında, ABD'de Binghamton Üniversitesi Tarih Bölümünde *"The Politics of Welfare: Philanthropy, Voluntarism and Legitimacy in the Ottoman Empire, 1876-1914"* başlıklı tezle tamamladı.

Son dönem Osmanlı sosyal ve siyasî tarihiyle ilgili çalışmaları *Tarih ve Toplum, Toplumsal Tarih, Toplum ve Bilim* ve *New Perspectives on Turkey* dergilerinde yayımlandı. Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsünde öğretim üyeliği yaptı. *Osmanlı İmparatorluğunda Sosyal Devlet* (2002) adlı bir araştırma kitabı vardır.

HAKKINDA: Nadir Özbek / Osmanlı İmparatorluğunda Sosyal Devlet (2002).

ÖZBEK, Nizamettin

Asker, yönetici. 1932'de Harp Okulu, 1934'te Fen Tatbikat Okulunu bitirdi. Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünde yüksek lisans yaptı. 1934-51 yılları arasında Demiryolu Subaylığı, 1951-52'de Karayolları Umum Müdürlüğü Trafik Kısmı Şefliği, 1951-55 arasında DDY Eğitim Şubesi Müdürlüğü, 1955-57 arasında Türkiye Şeker Fabrikaları Eğitim ve Organizasyon Şefliği ve Karayolları Genel Müdürlüğü Trafik Fen Heyetinde eğitim mühendisliği yaptı. Mesleki yayınlarının yanında halkbilimi çalışmaları da vardır.

ESERLERİ:

Erzincan'dan Kemah'tan, Er Fıkraları, Yurttan Renkler I: Karadeniz, Orta Kademe İdaresi, Trafik Kazaları: Sebepleri ve Korunma Çareleri, İş Kazaları/ Sebepleri ve Korunma Çareleri.

ÇEVİRİ: *Lokomotifin Gelişmesi, Amerikan Görüşü ile Yol.*

HAKKINDA: Afşin Oktay-Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

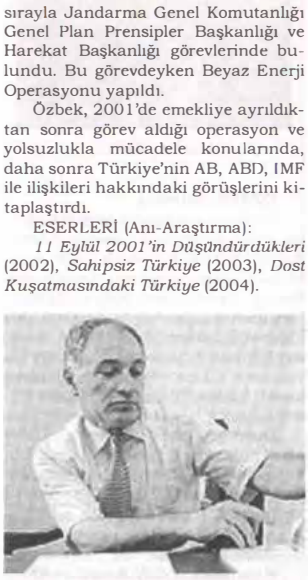
ÖZBEK, Osman

Asker, yazar. 1948, Ankara doğumlu. İlk ve ortaokulu bitirdikten sonra İstanbul'da Kuleli Askeri Lisesine devam etti. 1968 yılında Kara Harp Okulunu Jandarma Asteğmeni olarak bitirdi. Mardin, Gaziantep, Samsun ve Ankara'da değişik görevlerde bulunduktan sonra 1982 yılında Kara Harp Akademisinden kurmay binbaşı olarak mezun oldu. 1982-83 yıllarında Kırkağaç'ta Jandarma Eğitim Tabur Komutanlığı, 1983-86 yılları arasında Jandarma Genel Komutanlığı Plan Harekat Şube Müdürlüğü görevlerinde bulundu. 1986-89 yıllarında Roma Kara Ataşeliği, 1989-91 yıllarında Ağrı İl Jandarma Komutanlığı yaptı. 1991-95 yılları arasında dört yıl süreyle Jandarma Genel Komutanlığı Genel Sekreterliği görevinin ardından tuğgeneral oldu. 1995-97 yıllarında Erzurum, 1997-98 yıllarında Kayseri Jandarma Bölge Komutanlıklarında bulunduktan sonra sırayla Jandarma Genel Komutanlığı Genel Plan Prensipler Başkanlığı ve Harekat Başkanlığı görevlerinde bulundu. Bu görevdeyken Beyaz Enerji Operasyonu yapıldı.

Özbek, 2001'de emekliye ayrıldıktan sonra görev aldığı operasyon ve yolsuzlukla mücadele konularında, daha sonra Türkiye'nin AB, ABD, IMF ile ilişkileri hakkındaki görüşlerini kitaplaştırdı.

ESERLERİ (Anı-Araştırma):

11 Eylül 2001'in Düşündürdükleri (2002), *Sahipsiz Türkiye* (2003), *Dost Kuşatmasındaki Türkiye* (2004).

Osman Özbek

HAKKINDA: Osman Özbek / 11 Eylül 2001'in Düşündürdükleri (2002), Savaş Özbey / Bestsellcr Paşalar – Komutanlar Eskiden de Emekli Olunca Kitap Yazarlardı. Ama Bu Yıl Güncydoğu Anıları ve Siyasi Analizleriyle Top 10 Listelerine Girdiler (Hürriyet Pazar cki, 12.12.2005).

ÖZBEK, Setenay

Öykü yazarı. 1961, İstanbul doğumlu. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sahne ve Görüntü Sanatları Sinema Televizyon Ana Sanat Dalından mezun oldu. İngiliz Dili ve Edebiyatı ile Almanca Öğretmenliği bölümlerinde de okudu. Yönetmenlik, fotoğraf, belgesel film ve resimle ilgili çalışmalar yaptı. Hikâyelerini *Gecenin Mavisi* (2002) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Setenay Özbek / Gecenin Mavisi (2002).

ÖZBEK, Sinan

Araştırmacı. 1961 doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünü bitirdi. Yüksek lisansını aynı bölümde tamamladı. Çeşitli dergilerde eleştiri ve denemeleri yayımlandı. Çalışmalarını yurtdışında sürdürdü.

ESERLERİ:

Tanıklarda Sokrates (1992), *İdeoloji Kuramları* (2000), *İsyankâr Ruh* (2000).

HAKKINDA: Sinan Özbek / Tanıklarda Sokrates (1992).

ÖZBEK, Yılmaz

Alman edebiyatı araştırmacısı. 1 Mart 1947, Erzurum doğumlu. Atatürk Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü (1966) mezunu. Yüksek lisansını (1972) ve doktorasını (1982) aynı fakültede tamamladı. Fen Edebiyat Fakültesinde araştırma görevlisi (1973-86), yardımcı doçent (1986-90), doçent (1990-94) ve profesör (1994-) olarak çalıştı. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi dekan yardımcılığı ve Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi senatörlüğü (1995-96), Alman Dili ve Edebiyatı bölüm Başkanlığı (1994-98), Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölüm Başkanlığı (1989-91), Rektör Yardımcılığı (1996-2000) görevlerinde bulundu.

Makaleleri; *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi, Gündoğan Edebiyat, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi, Yeniyüzyıl Gazetesi, Milliyet, Hürriyet* gazete ve dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

TÜRKÇE: *Barbara Frischmut'ta Kadın Erkek Sorunsalı* (1989), *Okumak-Anlamak-Yorumlamak* (1994).

ALMANCA: *Die Quellen der Übersetzungsprobleme* (1988), *Entfremdungsproblematik in Max Frischs's Homo Faber* (1989).

Yılmaz Özbek

ÖZBEKLER, Kerim

Gazeteci-yazar. 1 Kasım 1951, Nazilli / Aydın doğumlu. Nazilli Cumhuriyet İlkokulu (1962) mezunu. Çeşitli sebeplerle ortaokul öğrenimini yarıda bırakarak çalışma hayatına başladı. İsabeyli Gençlik Spor Kulubünde lisanslı olarak futbol oynadı (1967). Bir süre ticaretle uğraştı. 1975 yılında tek sayılık *Anadolu Basın* adlı bir dergi ve Yeni Pazar ilçesinde *Efe* adlı bir gazete çıkardı. Çeşitli gazetelerin muhabirliğini yaptı. 1977-78 yıllarında Nazilli Belediye Başkanlığı için bağımsız aday oldu, kazanamadı. 1978'de Nazilli ilçesinde *Hizmet* gazetesini çıkardı. 1980'de çıkardığı üç gazeteyi de kapattı. 1991'de Aydın'dan bağımsız milletvekili adayı olduysa da seçimi kazanamadı. Anadolu Gazeteciler Derneğinin Ege Bölgesi başkanlığına getirildi. Nazilli Turizm Derneğinin kuruluşuna öncülük etti. Nazilli Ticaret Odası Meclis Üyeliğinde bulundu. İlkokul, ortaokul ve liselerde çeşitli konferanslar verdi. Aydın Yazarlar Şairler Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yalnızlıklar Benimdir* (1974), *Şairler ve Şiirler Antolojisi, Nazilli, Sanat Albümü, Varan Bir* (1976).

ARAŞTIRMA: *Muhabirlik* (1975), *Muhteşem Bir Eser* (1977), *Aydın ve İlçeleri* (1978), *Aydın ve İlçeleri Turizm Rehberi* (1981), *Ege Bölgesi Turizm Rehberi* (1981), *İç Anadolu Bölgesi* (1981), *İzmir ve İlçeleri* (1981), *Ege Bölgesi* (1973), *Her Yönüyle Aydın ve İlçeleri* (1984).

HAKKINDA: Turhan Bayraktar / Kerim Özbekler ve Dostluğu (Türkiye dergisi, Eylül 1986), Yılmaz Aybar / Bir Sanatçı Dostu Kerim Özbekler (Gülpınar dergisi, Mayıs 1991), Mukaddes Yüksel / Şiir ve Yaşam (Nazilli Anadolu gazetesi, 29.11.2004), İsa Kayacan / Nazilli'den Kerim Özbekler (Belde gazetesi, 25.1.2005).

Kerim Özbekler

ÖZBEL, Kenan

Etnoğrafya araştırmacısı (D. 1904, İstanbul - Ö. 1989). Etnografya araştırmaları ve bu alanda düzenlediği sergilerle tanındı. Topladığı etnografik malzemeyi 1969 yılında Topkapı Sarayına verdi. 1971 yılında fahri profesörlük unvanı ile ödüllendirildi. Etnoğrafya alanında on altı kitabı yayımlandı.

Raif Özben

ÖZBEN, Raif

Şair ve yazar. 1 Ocak 1946, Of / Trabzon doğumlu. Kutlay Özlen imzasını da kullandı. İlk ve ortaokulu Of'ta tamamladı; Trabzon Erkek Öğretmen Okulu, Trabzon Fatih Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü (1967) ve Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde lisans (1991) tamamladı. 1967'den itibaren Trabzon ve İzmir'de öğretmen ve öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1994 yılında emekliye ayrıldı ve çalışmalarını İzmir'de sürdürdü.

Raif Özben'in ilk şiir ve öyküleri, 1963'te Trabzon yerel gazeteleri ile Erkek Öğretmen Okulunun yayın organı olan *Çakıl* dergisinde çıktı. Ürünlerini daha sonra *Göze* (Kars, 1967-68), *Kıyı* (Trabzon, 1981-83), *Yazko Edebiyat, Yazko Somut, Varlık, Gösteri, Ayrım, Oluşum* ve *Ortaklaşa* dergilerinde yayımladı. *Asyalı Ayyaş* (2000) kitabıyla 2001 Yunus Nadi Şiir Ödülünü kazandı. Günümüz epik şiirinin temsilcilerindendir. "Sıradan insanların ya da 'bütün yolculukları

RAİF ÖZBEN

KIYILARA ATILMIŞ BİR DANSÖZE TEGAZZÜL

mahmur solgun bir nergis kumsalı tutmuş bakışı
buğulanan gözlerinde sevgilerin çatlayışı

kumsalda renkler seslerle devinen mutlu bir doku
ve günbatımı altında hayatın toparlanışı

ağırdan bir içkaname bir yudum zehirli rakı
ve uçan bir bedenin kendini ilk bırakışı

ardından büyüyen boşluk kararan dağlara doğru
içinden bir kristalin düşüp tuz buz dağılışı

bembeyaz çağlayan tenden çözülen sular mı artık
dudağın gövdenin sesin yüreğin yaralanışı

uzak ana-baba kardeş ocakbaşı masalları
yoksul salıncaklarında kuş gibi havalanışı

elde kadeh, gül, erkek... eldesi bol kadınlarla
yine salaş gazinonun kahkahadan sallanışı

ona bir gönlü kepaze âşık da bırakabilir
ve sevişme hücreleri ve cam kırığı gözyaşı

özetinde kendi bile kalamamış günlerinin
yine binbir kirlenmeye gelgitli kımıldanışı

gelinlik bir gençkız gibi başı önde doğrularak
yürüdü kuhşe doğru iz bıraktı salmışı

üstü başı tef darbuka gürültüyle döndü işte
kıvrım kıvrım yandı söndü yandı bastırdı alkışı

döndü bir eli göğsünde öteki belde oynadı
söktü üstünü altını ve savurdu utanışı

çıplaklığı kuşanmıştır dönüp duruyor hayata
başlamıştır ödemesi oryantal yuvarlanışı

(*Asvalt Ayyaş*, 2000)

bir abonman bileti kadar küçülmüş' olan 'herkes'in, bir 'epik söz'e dönüşebileceğini gösterdi. Raif Özben'in şiiri, 'ne yaşamın onlara, ne de onların yaşama yettiği' insanların arkaya itilmiş sözünü öne çıkaran bir şiir"dir.

"Raif Özben, özellikle modernleşme sürecinde hangi döngüleri yaşadığımızı, çeşitli etkileşimlerle oluşan ortak kültürü ve onun evrilişini tanıma uğraşındadır. Şiirsel izleklerde ve ayrıntılarda keşfettiği kültürel değişim duyarlığını, öteki birçok şair gibi sadece saptamakla yetinmiyor. O duyarlığı örtük bir biçimde –ki şiir yazmasının belki açıklayıcı bir nedenidir bu– irdeliyor ve başka ayrıntılarla "öteki tarih"e ve ayrımlara da dikkat çekiyor." (Öner Ciravoğlu).

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sevginin Aktığı Yer* (1985), *Asyalı Ayyaş* (2000).

İNCELEME: *Türkçe Diksiyon* (1989), *Nuran Hariri* (2000).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1976-98), Kim Kimdir (2000), Hayri Kako Yetik / Usta İşi Bir Şiir Kitabı (Cumhuriyet Kitap, 24.8.2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Öner Ciravoğlu / Yeni Bir Ses Yeni Bir Şiir (Virgül, Kasım 2001).

ÖZBEY, Tezcan

Çocuk edebiyatçısı, eğitimci. 22 Temmuz 1960, Tire / İzmir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Tire'de tamamladı. Denizli Eğitim Yüksek Okulu mezunu. 5 Aralık 1983'ten itibaren çeşitli yerlerde sınıf öğretmeni olarak görev yaptı.

"Tezcan Özbey'in oyunbaz dizeleri şiir serüvenine çağırıyor çocukları. Şakanın içinde, seken, sıçrayan, alaysı, deyim yerindeyse "dokunduğu çocuğu büyüleyecek" şiirler bunlar. Şiirle çocuk arasında o büyülü dünyayı kurmak, çaba, deneyim, birikim gerektirir. Tezcan Özbey pedagoji birikiminden sonuna kadar yararlandığı gibi iyi bir gözlemci olduğunu, çocukların sorunlarını bildiğini duyumsatıyor." (Seza Kutlar - Mavisel Yener)

ESERLERİ (Çocuk Edebiyatı):

Ali Besinler Ülkesinde (2003), *Ali ile Küçük Fidan* (2003), *Ali'nin Bir Günü* (2003), *Ali'nin Eşyaları* (2003), *Arkadaş Kulaklar* (2003), *Ben Çocuğum* (2003), *Büyülü Sofra* (2003), *Keloğlan'ın Nohudu* (2003), *Ormandaki Yarışma* (2003), *Yarım Leblebi* (2003).

HAKKINDA: Seza Kutlar - Mavisel Yener / Şiir Sevgisi (Virgül, Nisan 2003).

ÖZBİLEN, Atıf

Yazar (D. 1919, Adana - Ö. 7 Nisan 2002, İstanbul). Adana'da başladığı ortaöğrenimini Boğaziçi ve Hayriye liselerinde tamamladı (1942). Adana'da Millî Eğitim Müdürlüğünde, Defterdarlık'ta ve SSK'da çalıştı (1945-53). Bir süre serbest ticaretle meşgul olduktan (1953-58) sonra İstanbul'da yabancı bir firmanın muhasebe ve personel müdürlüğünü yaptı (1958-66). *Güney Hareketleri* (Adana, 1950, 6 sayı) gazetesi ile *Güney* (Adana, 1954, 1955, 14 sayı), *İstanbul* (1967-73, 72 sayı) dergilerini çıkardı. Yaptığı ahşap oyma işleriyle de adını duyurdu. Hikâyelerini *İşte Bu* (1947) kitabında topladı.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Mübeccel İzmirli / Muhteşem ve Yalın Bir Ağaç Kurdu, Güngör Gençay / Üç Kapıdan (söyleşiler, 2003), Atilla Aşut / 2002 Yılında Kaybettiğimiz Gazeteci Yazar ve Yayıncılar (Çağdaş gazetesi, sayı: 54, Haziran 2003).

ÖZBİLGEN, Erol

Tarih araştırmacısı. 1935, İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesi, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü, İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Son Çağ Tarihi Bölümü mezunu. Doktorasını İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Anabilim Dalı Son Çağ Tarihi Bölümünde yaptı. İstanbul Büyükşehir Belediyesi İmar Müdürü ve Kütüphane ve Müzeler Müdürü, Vakıflar İstanbul Bölge Müdürü olarak görev yapıp iki kez emekliye ayrıldı.

İnsan bilimleri, bibliyografya, kültür, edebiyat ve sanat tarihi konularındaki makalelerini; *Dergâh, İlim ve Sanat, Kadın ve Aile, İslâm, İzlenim, AntikDekor, Antika Kültürü, Tombak* gibi dergiler ile *Tercüman, Yeni Şafak* ve *Zaman* gazetelerinde yayımladı. Doktora tezi ve devamı olarak *Süleyman Hüsnü Paşa, Hayatı ve Eserleri, Hıttai Irakiyye Lâyihası* gibi basılmamış eserleri de vardır.

ESERLERİ:

Eski Malatya'da Koca Mustafa Paşa Hanı'nın Restitüsyonu Hakkında (Nejat Göyünç ile birlikte), *Mimarlık Tarihi, Osmanlı Hukuku'nun Yapısı, Mağlupların Zaferi, Pozitivizm'in Kıskacında Türkiye, Bütün Yönleriyle Osmanlı Âdâb-ı Osmâniye, Osmanlının Balkanlardan Çekilişi - Süleyman Hüsnü Paşa ve Dönemi* (2006).

ÖZBİLGEN, Füsun

Gazeteci-yazar. 1949, İstanbul doğumlu. Malatya Turan Emeksiz Lisesi (1965), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1970) mezunu. Bir süre TRT'de memur ve Danıştay'da raportör olarak (1970-72) çalıştığı 12 Mart (1971) döneminde yirmi ay tutuklu kaldı (1972-73). 1974'ten sonra Anka Ajansı ve *Cumhuriyet* gazetesinde muhabirlik, Parlamento Muhabirleri Derneği Genel Sekreterliği (1979-80) yaptı. Haber ve röportaj dalında Çağdaş Gazeteciler Derneği (1980), Bülent Dikmener (1986) ve Gazeteciler Cemiyeti (1987) başarı ödüllerini kazandı. Yayımladığı tek kitabı *Sana Tütün ve Tesbih Yolluyorum*'da (1985), Semiha Berksoy'un Nâzım Hikmet ve Fikret Mualla ile ilgili anılarını yazdı.

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ÖZBİR, Kâmuran

Şair ve yazar. 1927, Eskişehir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Üç yıl kadar öğretmenlik yaptıktan sonra gazeteciliğe başladı. *Kudret* ve *Yeni Sabah* gazetelerinde muhabir ve istihbarat şefi, *Ticaret ve Ekonomi* gazetesinde yazı işleri müdürü olarak çalıştı.

Kâmuran Özbir'in ilk şiiri, öğrencilik yıllarında *Ülkü* dergisinde (1942), sonraki yıllarda şiir, öykü ve eleştirileri; *Çığır, Çınaraltı, Fikirler, Yediğün, Varlık* ve *Hisar* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Son Durak* (?).

ÇOCUK ÖYKÜSÜ: *Alay* (1948), *Hep Sizin İçin* (1948).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Fransa'nın Gerçek Yüzü* (1984), *Bulgar Yönetimi Gerçeğe Gizleyemez* (1986).

Kâmuran Özbir

HAKKINDA: Hisar (sayı: 32, Ağustos 1966), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1976-98), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZBUDUN, Ergun

Hukukçu ve siyasetbilimci. 1 Temmuz 1937, Ankara doğumlu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Aynı fakültede doktora (1962) yaptı, doçent (1967) ve profesör (1975) oldu. Uzun yıllar Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyesi, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi yönetim kurulu üyesi olarak görev yaptı.

Özbudun, çalışmalarını 1993'ten itibaren Bilkent Üniversitesi öğretim üyesi ve Bilimler Akademisi üyesi, 1987'den sonra TBMM Başkanlığı Hukuk Danışmanı, Milletlerarası Siyasî İlimler Derneği Yönetim Kurulu üyesi (1979-85) olarak sürdürdü. Yerli ve yabancı dergilerde anayasa hukuku, seçim sosyolojisi, siyasî partiler, Türkiye'nin siyasal yapısı konularında çok sayıda makalesi yayımlandı. Journal of Democracy, Editorial Board üyeliğinde bulundu.

ESERLERİ (Araştırma-İncelcme):

The Role of the Military in Turkish Politics (Cambridge, 1966), *Batı Demokrasilerinde ve Türkiye'de Parti Disiplini* (1967), *Siyasi Partiler* (1974), *'Türkiye'de Sosyal Değişme ve Siyasal Katılma* (1976), *Social Change and Political Participation in Turkey* (Princeton, 1976), *Atatürk ve Millî Birlik Bütünlük* (Ümit Özdağ, Ali Güler ile, 1999), *Contemporary Turkish Politics / Challenges to Democratic Consolidation* (2002), *2001 Anayasa Değişiklikleri ve Siyasal Reform Önerileri* (2002), *Democratization Reforms in Turkey* (2004), *Türk Anayasa Hukuku* (2004).

Ergun Özbudun

ÖZBURUN, Yusuf Özkan

Şair. 1972, Nevşehir doğumlu. İlkokulu Nevşehir'de, ortaokul ve liseyi Ankara'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1993) mezunu. Yüksek lisans programına aynı fakültede devam etti. Felsefe öğretmenliği, editörlük, psikolojik danışmanlık gibi birçok iş yaptı. Marmara FM, Radyo 15, TV5 gibi radyo ve televizyonlarda programlar hazırlayıp sundu. Bir eğitim kurumunda yönetici olarak çalıştı.

Yusuf Özkan Özburun

İlk şiirlerini lise öğrenciliği yıllarında yayımlamaya başladı. Şiir ve yazıları; *Dergâh, Kırklar, Yansıma, Kelime, Köprü, Sağduyu, Yeni Şafak, Millî Gazete* gibi dergi ve gazetelerde yer aldı.

ESERLERİ

ŞİİR: *Toprak Kabın Türküsü* (1993), *Münzevi Sözler* (1994), *Kwilcımlar Kitabı* (1997), *Son Ağaç* (2002), *Hatırla Beni Hayat* (2003).

YAYINA HAZIRLAMA: *Hayata Dokunan Öyküler* (2004), *İnsan Sıcağı Öyküleri* (2004), *Yaşama Sevinci Öyküleri* (2004).

ÇEVİRİ: *Tevhid ve Ledün Risaleleri* (İmam Gazali'den, 1995), *İhtiyar Balıkçı* (1999).

HAKKINDA: Eskihisar Şiir Akşamları (kitapçık, Gebze Belediyesi, 21.9.2002).

ÖZCAN, Abdülkadir

Tarihçi. 30 Mayıs 1948, Çandır / Milas / Muğla doğumlu. Milas Sakarya İlkokulu (1959), Milas Ortaokulu (1961), İzmir Namık Kemal Lisesi

(1968), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1972) mezunu. Yüksek lisansını *"Defterdar Sarı Mehmed Paşa / Zübde-i Vekaiyat Tahlil ve Metin"* adlı tezi ile (1980) yaptı. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesinde bir süre (1974-77) çalıştıktan sonra aynı üniversitenin edebiyat fakültesinde (1977-83) asistan oldu. Burada yardımcı doçent (1983), doçent (1987) ve profesöryüğe (1993) yükseldi.

Özcan'ın makalelerini *İÜ Tarih, Tarih Enstitüsü, Türk Dünyası Araştırmaları, Tarih ve Medeniyet* dergileri ile *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ndc yayımladı. Türk Tarih Kurumu asli üyesidir.

ESERLERİ:

Defterdar Sarı Mehmed Paşa / Olayların Özü (sadeleştirme, 3 cilt, 1977-79), *İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Tezleri* (1984), *Hadaiku'ş-Şakaik* (önsöz ve indeks ile tıpkı basım), *Hakaiku'l Hakaik* (tıpkı basım), *Vekayiü'l-Fudala I-III* (tıpkı basım), *Tekmiletü'ş-Şekaik* (tıpkı basım), *Mühimme Defteri 90* (müşterek, 1993), *3 Numaralı Mühimme Defteri* (müşterek, 1993), *Eyyubi Efendi Kanunnamesi* (1994), *Zübde-i Vekâiyat* (tahlil ve metin, 1995).

Abdülkadir Özcan

ÖZCAN, Azmi

Tarihçi. 1960, Burdur doğumlu. 1983 Ankara Üniversitesi Ilahiyat Fakültesi (1983) mezunu. 1986'da Manchester Üniversitesinde yüksek lisans, 1990'da Londra Üniversitesinde doktora yaptıktan sonra Marmara Üniversitesinde doçent (1997), Sakarya Üniversitesinde profesör (2002) oldu. 1983'te öğretmen, İSAM'da araştırmacı (1990-96) ve başkan (1996-99), Boğaziçi Üniversitesi (1991-92) ve Marmara Üniversitesinde (1994-96) yarı zamanlı öğretim üyesi olarak çalıştı. Çalışmalarını 2000 yılından itibaren Sakarya Üniversitesi Yakıncağ Tarihi profesörü olarak sürdürdü.

Osmanlı-Hindistan ilişkileri, Hilafet makamı, Sultan II. Abdülhamid, Yakıncağ Osmanlı siyasî tarihi, siyasî

Azmi Özcan

düşünceler tarihi, XIX - XX. yüzyıl İslâm dünyası ve fikir hareketleri, sömürgecilik tarihi, Osmanlı-İngiliz ilişkileri konularındaki araştırmalarıyla tanındı.

Özcan'ın makaleleri ve kitap tanıtım yazıları, 1992 yılından itibaren *Middle Eastern Studies, Osmanlı Araştırmaları, Journal of Pakistan Historical Society, Belleten, Turkish Journal of Islamic Studies, Türk Kültürü Araştırmaları* dergileri ile çok sayıda ortak kitapta yayımlandı. Uluslararası bilimsel toplantılara katılarak çok sayıda bildiri sundu. *TDV İslâm Ansiklopedisi, Mecelletü'l-İslâmiye Ansiklopedisi (Tunus), Encyclopaedia Of Western Colonialism* (ABD) ansiklopedilerinde çok sayıda madde yazdı. Deutschen Morgenlandischen Gesellschaft ve İslâm Ansiklopedisi İlim Heyeti üyesidir.

ESERLERİ:

Pan-İslâmizm, Osmanlı Devleti, Hindistan Müslümanları ve İngiltere [1877-1914] (1992), *1880'de İstanbul'da Çıkarılan Bir Gazete ve İngiltere'nin Kopardığı Fırtına* (1992), *Birinci Dünya Savaşı Sırasında İngilizlere Karşı Bir Hint-Osmanlı Planı* (1992), *The Shift From Ottomanism to Pan-Islamism in the Ottoman Empire and Western Attitude* (1993), *The Issure of an Arab Caliphate in Britain* (1994), *Sultan II. Abdülhamid'in Pan-İslâm Siyasetine Cevdet Paşa'nın Tesiri* (1995), *İngiltere, Arap Hilafeti ve Osmanlı Devleti* (1997), *Indian Muslims, the Ottomans and Britain 1877-1924* (1997), *Osmanlı Devletinde Din ve Vicdan Hürriyeti* (editör olarak, 2000), *Tanzimat, Islahat ve Misyonerlik*.

HAKKINDA: Nejat Göyünç (Journal of Ottoman Studies, sayı: 18, 1998), Ş. Hanioğlu (International Journal of Middle East Studies, (sayı: 1, 1999), H. Fattah (Bulletin of the Royal Institute for Inter-Faith Studies, 1/1,(sayı: 1/1, 1999), Al-Alam (1998), D. Hall (Middle East Quarterly, Haziran 1999), P. Batur. V. Lippe (Mesa Bulletin, sayı: 33, 1999), E. J. Zürcher (British Journal of Middle Eastern Studies, sayı: 27/2, 2000), Günümüz Türkiyesinde Kim Kimir (2000).

ÖZCAN, Bülent

Şair. 25 Şubat 1973, Sarız / Kayseri doğumlu. Ahmet Ozan Akgüneş, Özlem Günay Aytekin, Can Ozan imzalarını da kullandı. İlk, orta ve lise öğrenimini Gaziantep'te tamamladı. Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesindeki öğrenimini yarım bıraktı (1995). Londra'da Southgate, Nottingham'da New Kolej'de okudu. Gaziantep'te yayımlanan *Doğuş, Önder, Yeni Gazete, Sizin Gazete, Ekspres* ve *Arena* gazetelerinde sanat yönetmenliği, *Doğan* ve *Şok* gazetelerinde yazı işleri müdürlüğü yaptı. *Spor 27* gazetesinde felsefe ve kültür sanat üzerine yazılar yazdı. Şiir sergileri açtı. Mayıs 1997'de Londra'ya yerleşti.

İlk şiiri *"Yeni Bir Gün"*, *Türkiye Çocuk* dergisinde (18 Ağustos 1989) çıkmıştı. Diğer şiirlerini *Şafak* (1993, Yunanistan), *Ses, Ana, Gülpınar, Hayat, Berfin Bahar, Çalı, Edebiyat Gündemi, Köşe Taşı* (İngiltere), *Öteki-siz, Dem* (Almanya), *Wird* (Almanya), *Demokratik Gündem* (Almanya), *Avrupa* (İngiltere), *Olay* (İngiltere) *Hürriyet Kelebek, Aykırı Sanat, Son Haber, Ozan, Damla, Şiir Defteri, Tepe Edebiyat, Kuzeysu, Kırkmerdiven* gibi gazete ve dergilerde yayımladı. 1988 yılında *Türkiye Çocuk* dergisi tarafından Yılın Araştırmacısı seçildi. Şiir sanatına yapmış olduğu katkılardan dolayı 1990 yılında *Müzik Magazin* dergisi tarafından "Onur Belgesi" ile ödüllendirildi. *"Bir Dünya Büyüyor Yüreğimde"* adlı şiiriyle 1992 yılında İsveç Hümanist Enternasyonal Jüri Özel Ödülünü, *Türkiye* dergisi ve Bay Ajans tarafından düzenlenen Barış Şiiri yarışmasında ikincilik ödülünü aldı. Şiirleri, Naser Feiz tarafından Farsçaya çevrilerek Tahran'da ve İngilizceye çevrilerek İngiltere ve Amerika'da antolojilerde yer aldı. Şiirlerinin bir bölümü Birol Topaloğlu, Cihangir Bostancı, Gül Kansu, Suat Adalar tarafından bestelendi. Edebiyatçılar Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası, Kilis Gazeteciler Cemiyeti üyesidir.

Bülent Özcan

BÜLENT ÖZCAN

GELİNCİK TOZLARI

Okumadan atladığın sayfalar,
Hayatının kırık notlarıdır...
Anılar, şimdi o yorgun sular;
Bu şiirin kanayan rüzgârıdır...

Her ırmak kendi göğüne yaslanır,
Her kuş kendi göğünü gök sanır.
Sahiplenerek yürüdüğün o ömür var ya;
Havada uçuşan gelincik tozlarıdır...

"Sevdiğim şair Bülent Özcan benim ilk kez Gaziantep'te tanık olduğum yürüyüşünü epeyce bir süredir Londra'da sürdürüyor. Dilinden, Türk şiirinin ana gövdesinden kopmak şurda dursun, her yeni çalışmasında bu gövdeye daha yakından eklemlenerek..." (Ataol Behramoğlu)

"En Güzel Ben Ölürüm'de gönül okşayan şiirler de var, yürek burkan şiirler de. Birçoğu keskin bir zekanın ışıltıları; bir çoğu da derinden duyan, yaşayan ve seven bir ruhun şakıması gibi... Neşeyle hüznün, iyimserlikle umarsızlığın böyle sarmaş dolaş olduğu pek az kitap biliyorum." (Talat Sait Halman)

ESERLERİ (Şiir):

En Güzel Ben Ölürüm (1994, yeni şiirleriyle birlikte: 1996), *Bağbozumu* (ortak kitap, 1995), *Gelincik Tozları* (2002).

HAKKINDA: Halil Özden / Şair Bülent Özcan (Gölge, Nisan 1991), Yılmaz Aybar / Gerçek Sanatçılık (Eflâtun, Şubat 1992), Şiir Defteri'nden Portreler: Bülent Özcan (Şiir Defteri, Şubat 1992), Önce İnsan Sevgisi (Hürriyet Gap, 26.12.1992), Nuşin Kavukçuoğlu-Nedim Saatçioğlu / Eflatun Dergisi Şiir Antolojisi II (1993), Halil Özcan'dan 'En Güzel Ben Ölürüm' (Türkiye, Ocak-Şubat 1995), Ataol Behramoğlu / Anadolu'nun Aydınlık Yüzüne Yolculuklar (Cumhuriyet, 29.4.1995) - Sevdiğim Şair Bülent Özcan (Avrupa, Londra, 7.10.2004), Yaşar İliksiz / Şiirde Genç Bir Nefes: Bülent Özcan (Matbûat, Eylül 1995), Ruşcn Hakkı / En Güzel Yaşayan... (Özgür Kocaeli, 18.11.1996), Öner Yağcı (Kitap Gazetesi, Eylül-Ekim 1996), Bülent Güldal (Kıyı, Şubat 1998), Aykırı-sanat (Temmuz- Ağustos 2001) - Berfin Bahar (Eylül 2003), Bülent Özcan'la Söyleşi (Olay, Londra, 7.8.2003).

ÖZCAN, Celal

Yazar. 4 Ocak 1941, Gökören / Mudurnu / Bolu doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladıktan sonra İstanbul Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünü (1960) bitirdi. Sinop, Erzincan, Sakarya ortaokul ve liselerinde, İstanbul'da Erenköy Kız Lisesinde öğretmenlik ve yöneticilik yaptı.

İlk şiiri *Ajans Türk*'te (1963), sonraki yıllarda şiir ve hikâyeleri; *Çağrı, Varlık, Güney, Yeni Adımlar, Türk Dili, Sanat Emeği* dergilerinde yayımlandı. *"Gökova'nın Yalazları"* adlı hikâyesiyle 1975 Sabahattin Ali Hikâye Yarışmasında ikincilik, 12. Antalya Festivali kapsamında düzenlenen hikâye yarışmasında (1975) Gümüş Portakal Ödülünü, *Düğüncüler* adlı kitabıyla 1983 Nevzat Üstün Hikâye Başarı Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Gökova'nın Yalazları* (1977), *Sokak Kedileri* (çocuk hikâyeleri, 1980), *Düğüncüler* (1983).

ROMAN: *Ovadaki Şenlik* (masal-roman, 1981), *Sevgi Tuzak mı* (1982).

ÇOCUK KİTABI: *Canım Kitabım* (1989), *Pamuk Kız* (1989).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. I, 1982), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZCAN DEMİR, Nilüfer

Araştırmacı-yazar. 3 Mayıs 1966, Ankara doğumlu. Ankara Namık Kemal Ortaokulu (1980), Ankara Atatürk Lisesi (1983), Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1987) mezunu. Yüksek lisansından (1991) sonra doktorasını

Nilüfer Özcan Demir

"Feminist Bakış Açısından Türkiye'de Kadın Suçluluğu Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme" adlı tezi ile (1996) bitirdiği bölümde tamamladı. Aynı bölüme araştırma görevlisi olarak girdi ve yardımcı doçent oldu.

Çalışmalarını feminizm, çevre sosyolojisi, kent sosyolojisi, sosyokültürel sorunlar gibi konularda sürdürdü. Makaleleri, 1996'dan itibaren *Çağdaş Eğitim Dergisi* ile *HÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımlandı. *Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadın Suçluluğu* (Tülin İçli ve Aslıhan Öğün ile, 1995) adlı bir ortak eseri vardır.

ÖZCAN, Gazi

Şair. 1946, Pulur köyü / Çemişgezek / Tunceli doğumlu. İlkokulu kendi köyünde (1946), ortaokulu Çemişgezek'te, liseyi Elazığ'da tamamladı. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi mezunu. Köy İşleri Bakanlığı, Başbakanlık Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı ve Gazi Üniversitesi bünyesinde çeşitli görevlerde bulundu. Fırat Üniversitesi Genel Sekreterliği görevini yürüttü. 1995 yılında *Harput'a Hasret* adlı bir şiir kitabı yayımlandı.

HAKKINDA: Hazar Şiir Akşamları Güldestesi (2001).

ÖZCAN, Gencer

Siyasetbilimci. 1959, İstanbul doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat ve Maliye Bölümü (1982) mezunu. Yüksek lisansını *"An Evaluation of Emergence of the Movement of Non-aligned Countries: The Cases of India and Yugoslavia"* adlı tezle (1986), doktorasını *"Turkey's Relations with the Soviet Union (1945-1980)"* adlı tezle (1992) Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümünde araştırma görevlisi (1984-92), aynı yerde öğretim üyesi (1992-99) ve Yıldız Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümünde öğretim üyesi (1999) olarak çalıştı.

Makalelerini *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Toplum ve Ekonomi, Sosyal Demokrat Değişim* dergilerinde, bazı yabancı yayınlarda ve kendi derlediği kitaplarda yayımladı. Ford Vakfı tarafından düzenlenen Middle East Research Competition (MERC) Ödülünü (1990) aldı. Yurtdışında ve yurtiçinde çeşitli bilimsel toplantılara, projelere araştırmacı, konuşmacı olarak katıldı. Marmara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Araştırma ve Uygulama Mer-

kezi [MURCIR] yönetim kurulu, Ortadoğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı [OBIV] yönetim kurulu üyeliği görevlerini yürüttü.

ESERLERİ (Derleme):

Yeni Balkanlar, Eski Sorunlar (Kemâli Saybaşılı ile, 1997), *Onbir Aylık Saltanat: Siyaset, Ekonomi ve Dış Politikada Refahyol Dönemi* (1998), *En Uzun Onyıl-Türkiye'nin Ulusal Güvenlik ve Dış Politika Gündeminde Doksanlı Yıllar* (Şule Kut ile, 1998).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 10.12.1998).

ÖZCAN, Gökhan

Yazar. 19 Mart 1965, İnegöl / Bursa doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini İnegöl'de tamamladı. Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümünü (1987) bitirerek serbest gazeteci olarak çalışmaya başladı. TRT'de yönetmen yardımcısı olarak "Mimar Sinan", "Yunus Emre", "Yayla Yollarında", "Kırk Ambar" gibi drama ve belgesel çekimlerinde yer aldı. Çalışmalarını *Gerçek Hayat* dergisi genel yayın yönetmeni, ayrıca *Sipesifik* ve *Medyakronik*'te yazar olarak sürdürdü.

Hikâyelerini bir grup arkadaşıyla birlikte çıkardığı *Albatros* dergisinde yayımladı. *Panel* ve *İzlenim* dergilerinde çalıştı. *Yeni Şafak* gazetesinde "Ters Köşe" başlığı altında köşe yazarlığı yaptı. *Albatros, Birey, İkindi Yazıları, Ârâf, Yeni Dergi, Hece, Kaşgar, Atlılar* dergilerinde büyüklere, *Mavi Kuş* ve *Kırmızı Bisiklet* dergilerinde çocuklara yönelik hikâyeler yayımladı. "Havuçlu Pilav Meselesi" adlı TV filminin senaryosunu ve "Yitik Zaman Peşinde" adlı belgeselin metnini kaleme aldı. İlk eseri *Hiçbişey* (1991) ile Türkiye Yazarlar Birliği 1991 Yılı Hikâye Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Hiçbişey* (1991), *Altmışikiden Tavşan* (çocuk öyküleri, 1997).

DENEME: *Günlerin Gölgeleri* (1997), *Ruh Yordamı* (1997).

Gökhan Özcan

ÖZCAN, Halil İbrahim

Şair ve yazar. 1 Ocak 1957, Ardıç köyü / Talas / Kayseri doğumlu. Ardıç Köyü İlkokulu, Kayseri Lisesi ve Kayseri Eğitim Enstitüsü mezunu. Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde çalıştı (1979-81). Siyasi nedenlerle bir süre hapis yattı. İlk kez 1988 yılında *Edebiyat Dostları* dergisinde çıkan yazıları, cezaevi yıllarının ürünleriydi. Diğer çalışmalarını *Defter, Yazın, Yaba-Öykü, Atak, Yazıt, Düşler Şiir, Düşler Öykü, Yoksulca, Çizgi, Cumhuriyet Kitap, Gündem, Özgür Gündem, Öküz, Ülke* vb. dergi ve gazetelerinde yayımladı. Türkiye

Halil İbrahim Özcan

HALİL İBRAHİM ÖZCAN

DENGE

bizlerden dışarı gidemiyor vahşet
kan-tetik ilişkisi: İntikam

ne canlar saklar âh umulmadık efkâr

meydanlara kovulan repl kler arka sokak
resmi tarihle işgüzarlık eskiyen suretlerde
ey nöbetçi: geceyi tutanağa geçir
eskidik
biz

linçlerle tazelenir zifiri karanlık
unuttum mu çılgın çocuk, kalıcıdır bu hile şarkta
deliler
kalemlerini koltuklarında saklarlar

HALİL İBRAHİM ÖZCAN

SEHPA

kelimeler puslu yollarında hâlâ mürekkeplerini boşaltabiliyor
ipek gürültülü karanlıkta
kilitle kapı bozuyor dili
kaybolan nedenlerin çatık kaşlı geçmişinde

karıştırılarak kanatılan hokka hayatın kendisidir
tesçilli hayal kuyularından çekilen
buğu
hatıralar kaybıdır
mecalsiz rüya

kendi mayınına basıp ıslanan gözlerde
ay düşer kaale ahmaz gece ürpertisine
vedayı hedef alan okun ucundan

ölü bulutların, ikindisinedir
ihlamur kokularına uyanan kış
dalgınlık işte sonunda
hepimizin rüzgar alan bir yanı vardır

GÖKHAN ÖZCAN

GRİ SERENAT

Bugüne kadar ceplerin de yalnızlık çekebileceğini düşündünüz mü hiç? Sanırım sizin de hiç aklınıza gelmedi bu. Oysa ne kadar yakınım size. Gri kruvaze ceketinizi giydiğiniz bütün günlerde, beni de yanınıza almış oluyorsunuz. Sizden bir parça oluyorum bir bakıma. Elinizi içimin karanlıklarında kaybediyorsunuz. Daha çok, ne yapacağınızı bilemediğiniz zamanlarda misafirim oluyor eliniz. Sımsıkı sarılıyorum ona baıym... Bir cebin yalnızlığını unutabilmek için çok az fırsatı oluyor. Sizin bunları anlayabilmenizi beklemiyorum tabii. Varlığımız, hiç bir zaman kapaklı bir ceket cebinin sıradan yaşantısını farkedebilecek kadar tenhalaşmıyor. Anladığım kadarıyla seçkin birisiniz. Çevrenizde pervane olan pek çok insan var. Bulunduğum yerden yüzünüzü tam seçemiyorum ama, sanırım insanları çeken bir şeyler var yüzünüzde. Aslında gardırobun kapısını açtığınızda, çok kısa bir süre için görüyorum yüzünüzü. Ama kesin bir fikre varabilmem için yeterli değil tabii bu. Sadece aydınlık gözleriniz olduğunu söyleyebilirim. Biliyor musunuz, çok da önemli değil bu... Elinizden ... Sağ elinizin içtenliğinden her şeyi anlıyorum. Ah eliniz!.. Belki farkında bile değil ama her şeyi konuşuyor benimle. Her şeyiyle karanlığımın içinde oluyor. Seviyorum onu bayım! Aşığım elinize. Bunu tuhaf bulacağınızdan eminim. Ama sevgiler bayım... Onlar... Kimin kapısını çalacaklarını bilemezler çoğu zaman. Bu yüzden durmadan acı çeker sevenler. Herkes ya da her şey bir yanıyla uygun değildir aslında sevilmeye. Yine de vazgeçebilir miyiz sevmekten bayım? Hele benim gibi kapaklı bir ceket cebiyseniz, bu hiç mümkün değildir. Üstelik sevmek için tercih şahsı da vermezler bize. Biz ceket cepleri, ister kapaklı olalım, ister kapaksız; bulunduğumuz tarafta hangi eliniz varsa, ancak ona açabiliriz içimizi. Tabii bazen çelik anahtarlar, bir tarafları hep aksayan anahtarlıklar, kir kokan kağıt, gürültü çıkaran metal paralar ve çoğu hiç bir işe yaramayan mendilleri de kabul ediyoruz içimize. Ama onlarla neyi paylaşabiliriz bayım; hepimiz bir canlılık peşindeyiz. Ne verebiliriz ki birbirimize. Ama eliniz bayım, elinizin o içtenliği... Dünyadaki her şeyden daha güzel... Hep içimde kalmasını isterdim. Bizi hiç ayırmamanızı... Onu içimden çıkarıp aldığınızda, ne kadar korkuyorum bilseniz.. Nereden bileceksiniz... Çok eski günlerden birinde, kalın ciltli bir kitaptan okumuştum; insanların kumaş parçalarının korkulu titreyişlerini farkedemeyeceğini... Şaşırmıştım. Kumaşların dünyada, çok ağırlıklı bir yeri olduğunu sanıyordum o zamanlar. Genç ve tecrübesizdim. Ailemle birlikte bir manifaturacının tahta raflarından birinde oturuyorduk. Zor ve tozlu bir hayattı. Ama her şeye rağmen özlüyorum şimdi o günleri. O pervasız, deli günleri... İçim ümit doluydu. Böyle yalnız, böyle kimsesiz kalacağım hiç aklıma gelmezdi o günlerde. Zaman, kumaş parçalarına da zalim davranıyor bayım, bütün hayallerini yıkıp geçiyor. Genç bir kumaş parçasıyken ne kadar güzel görünüyordu gelecek gözlerime. Çok çalışacak ve ne pahasına olursa olsun bir gün bayrak olacaktım. Kumaş parçaları için, bunun ne demek olduğunu bilemezsiniz bayım. Her genç kumaş parçasının gönlünde bir yeri vardır gökyüzünde kuşlar gibi dalgalanmanın... Ama ne mümkün... Kaderde ceket cebi olmak varmış. Siz, kumaş parçalarının bir yazgısı yok mu zannediyorsunuz? Var bayım... Hem de sizinkinden çok daha zavallı bir yazgı... Babam bunu çok önceden biliyordu. Bana, grinin bayrak olmak için hiç de ideal bir renk olmadığını söylemişti. Ama gençlik işte... Başımızda kavak yelleri esiyordu. Genç ipekli kumaşlar gibi görüyorduk kendimizi. Neyse bayım... Sizin için sıkıcı olmalı bu anlattıklarım. Hem biz istersek, her şey daha güzel görünebilir gözümüze. Örneğin ben, gri bir kumaş ailesinden gelmesem ceketinize cep olabilir miydim? Bana elinizle tanışma fırsatı verdiği için Tanrı'ya şükretmeliyim. Böyle bir sıcaklığı, benden başka hissedebilen daha kaç cep sayabilirsiniz dünyada bayım. Bunun için size de teşekkür borçluyum. Sağolun. Onu benden hiç ayırmayın olur mu? Eliniz olmadan nasıl yaşarım? Hani geçen yaz, havaların çok sıcak geçtiği günlerde, uzun bir süre gri ceketinizi hiç giymemiştiniz ya!.. Hatırlıyor musunuz? O günlerde ne kadar özledim, ne kadar aradım elinizin sıcaklığını... Anlatamam. Öyle bir hasreti çöktü ki elinizin içine, delineceğim diye korktum. İnsan ne yapacağını bilemezmiş böyle zamanlarda. Cepler de öyle... Başka ceplerle ya da mesela bir eldivenle beni aldatabileceğini düşünerek kıskandım bile elinizi. Sevenin gözleri kör oluyor bayım. Yaz günü eldiven takılır mı? Sonra eliniz, ömrü boyunca belki de farkında bile olmadığı bir cebe sadakatle bağlı kalamaz ya! Nasıl olsa her şey bitecek bir gün; bütün diğer ceketler gibi, gri kruvaze ceketin de modası geçecek... O da diğerleri gibi bir köşeye atılacak... Hanımınızın, eskiyen siyah; ceketinizin kumaşından diktiği yastık her an gözümün önünde dururken, ben sonsuza kadar elinize sımsıkı sarılmayı nasıl düşünebilirim. Bugün bir ceket cebiyim, ama yarınların bana neler hazırladığını biliyor muyum? Belki bir yastık, belki bir tozbezi yapılacağım eskidiğimde. Hepimizin ipleri Tanrı'nın elinde bayım. Öyle sanıyorum ki; mutluluğu farketmemiz için yaratıldı acıları. İçimin o kopkoyu karanlığı olmasa; bağlanabilir miydim elinize bu kadar? Ama bir gün, bir daha hiç içime bırakmamak üzere elinizi alacakmışsınız benden... Olsun. Bütün kaybedişler güzellikleri biraz daha belirginleştirmek için değil mi? Bir kumaş parçası olarak benim de hatırlayacağım bir sevgilim olacak o zaman. Dünyanın en tatlı gözyaşlarını dökerek, ne talihli olduğumu düşüneceğim. Gözyaşımın sadece hatırlarken vermeye razı olduğu o hazzı, siz de tattınız mı bayım? Ama siz kumaş parçalarının da ağlayabileceğini hiç aklınıza getirmediniz, öyle değil mi? Kumaş parçalarının Cansız varlıklar olduğu öğretiliyor insanlara. Bu koskoca bir yalan bayım... Koskoca bir yalan... İşte ben, bir kapaklı cep olarak elinizi severken; dünyadaki her şeyden daha canlıyım. Size nasıl kanıtlayabilirim bunu? Ama herhalde, elimizdeki sımsıcaklığı farkediyorsunuzdur benim içimdeyken. Dünyadaki her şey sevgiyle ısınır ancak bayım; fizik kanunları her şeyi saptırıyor. Babam, herkesin içinde bir ateş yandığını söylemişti bir gün. Ne kadar haklı olduğunu anlıyorum şimdi. Şimdi, pek çok şeyi daha iyi anlıyorum. Elinizdeki içtenliği, o belli belirsiz duyarlılığı, nasıl içime çekiyorum anlatamam size. Onunla gurur duymalısınız bayım. Dünyada sizin eliniz kadar sıcak bir başka el olduğunu hiç sanmıyorum. Onu hep böyle hatırlamak istiyorum. Böyle sıcak... Sakın benden önce ölmeyin bayım... Sakın soğutmayın ellerinizi ben ölmeden önce. Sakın ölmeyin bayım. Sakın ölmesin elleriniz içimde...

Sakın bayım!.. Sakın!..

(*Hiçbiyer*, 1991)

Yazarlar Sendikası ile Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ANTOLOJİ: *1980-1990 Cezaevi Şiirleri Antolojisi* (F. Uzal ile, 1992).

ÖYKÜ: *Randevu Hazırlığı* (1993).

ŞİİR: *Kırık Zar* (1997), *Yüzünü Temiz Tut Ölüm Her An Gelebilir* (2000).

ROMAN: *Ejderha Yılları* (2001).

HAKKINDA: Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Bayram Balcı / Ejderha Yılları / Halil İbrahim Özcan (Cumhuriyet Kitap, 1.11.2001), Yüzünü Temiz Tut Ecel Her An Gelebilir (Virgül, Ocak 2001), Halil İbrahim Özcan'la "Ejderha Yılları" Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 15.11.2001), Karşılamalar - "Ejderha Yılları" (Cumhuriyet Kitap, 5.12.2002).

ÖZCAN, Hanifi

İslâm felsefecisi. 5 Mayıs 1954, Yahyalı / Kayseri doğumlu. İlköğrenimini doğduğu yerde, ortaöğrenimini Kayseri Lisesinde tamamladı. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm Felsefesi ve Kelam Bölümü (1979) mezunu. Bitirdiği fakülteye asistan olarak girdi. Doktora çalışmasını Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1985) yaptı. 1986 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Din Felsefesi ve Mantık Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı. 1990 yılında doçent, 1996 yılında profesör oldu. Felsefe Tarihi, Mantık ve Din Felsefesi Anabilim dallarına başkanlık görevlerinde bulundu.

Din felsefesi, İslâm felsefesi ve Türk-İslâm düşüncesi alanlarında Türkçe ve İngilizce olarak kaleme alınmış çeşitli yazıları 1996'dan itibaren *Journal of Islamic Studies* (İngiltere), *Hamdard Islamicus* (Pakistan), *Islamochristiana* (İtalya), *DEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *İslâmi Araştırmalar*, *Diyaneti*, *Kubbealtı Akademi Mecmuası* gibi dergiler ile bazı ortak kitaplarda yayımlandı. *Türkler Ansiklopedisi*, *Genel Türk Tarihi Ansiklopedisi* ile *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

Hanifi Özcan

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Epistemolojik Açıdan İman* (1992), *Maturidi'de Bilgi Problemi* (1993), *Maturidi'de Dinî Çoğulculuk* (1995).

ÇEVİRİ: *Füsusü'l-Medeni* (Farabi'den, siyaset felsefesine dair görüşler, 1987), *Mutluluk Yoluna Yöneltme* (Farabi'den, Tenbih Ala Sebili's-Saade, 1993), *Müslüman Aydın* (W. Montgomery Watt'tan, Gazali hakkında, 1989).

ÖZCAN, Hüseyin

Edebiyat araştırmacısı. 1966, Salihli / Manisa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Salihli'de tamamladı. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1988) mezunu. Yüksek lisansını *"Abdulmalik Hilmi Divanı ve Tahlili"* tezi ile Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalında (1991) tamamladı. Ankara Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümünde *"Sait Faik Abasıyanık'ta Çocuk Tipleri"* adlı teziyle ikinci yüksek lisans çalışmasını (1994) yaptı. Doktora çalışmasını Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalında *"Bektaşi Edebiyatında Âdâb ve Erkân"* adlı teziyle (2001) tamamladı. Fatih Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalında yardımcı doçent öğretim görevlisi olarak çalıştı.

Makaleleri; *Türk Kültürü*, *Akademik Araştırmalar*, *Millî Kültür*, *Türk Dünyası Araştırmaları*, *Yağmur*, *Journal of Turkish Studies*, *Hacı Bektaş-ı Veli Araştırma Dergisi*, *Folklor Edebiyat*, *Millî Folklor*, *Türk Dünyası Araştırmaları* dergilerinde yayımlandı. Çeşitli panel, sempozyum ve seminerlerde bildiriler sundu. *Türkler Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Abdulmalik Hilmi Hayatı ve Şiirleri* (1994), *Sait Faik Abasıyanık ve Eserlerinde Çocuklar* (2002), *Alevi Bektâşî Kültürüne Bakışlar* (2003), *Tuz Kitabı*, *Sürgün Gönüllerde Aşk*.

DERLEME: *Halk Edebiyatından Seçmeler*.

ÖZCAN, İsmail

Eğitimci, araştırmacı-yazar. 1946, Kastamonu doğumlu. İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünü (Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi) bitirerek (1970) öğretmenliğe başladı. Yirmi beş yıl çeşitli ortaöğretim kurumlarında öğretmenlik yaptıktan sonra emekliye ayrıldı. Emekli olduktan

İsmail Özcan

sonra mesleğini özel öğretim kurumlarında sürdürdü.

Öğretmenliğin yanı sıra yazarlığı da ciddi bir uğraş olarak benimsedi. Araştırma kitapları dışında *Milliyet* gazetesine sekiz yıl, *Sabah* gazetesine üç yıl Ramazan sayfası, *Sabah* ve *Günaydın* gazetelerine ondan fazla ilave kitapçık hazırladı.

ESERLERİ:

Temel Din Bilgileri, *Kıssadan Hisseler*, *Peygamberimiz*, *Konularına Göre Atasözlerimiz*, *Bilmeceler*, *Bilim ve Din Işığında İçki ve Sigara*, *Fıkra Demetleri*, *Kur'an-ı Kerim Hakkında Neler Bilmeliyiz*, *Seçme Özdeyişler Büyüklerin Sözleri Sözlerin Büyükleri* (1999), *Tarihten Günümüze Espri ve Fıkralarıyla Ünlüler* (1999), *Ders Veren Öyküler* (1999), *Nar Edebiyatımızdan Unutulmaz Yazılar* (2005).

ÖZCAN, Kemal

Tarih araştırmacısı. 15 Mayıs 1971, Kozaklı / Nevşehir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kozaklı'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1993) mezunu. İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Türk Tarihi Bilim Dalında *"Dr. Baymirza Hayit'in Hayatı ve Eserleri"* adlı tezle yüksek lisansını (1996) bitirdi. 1994'te İÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsüne araştırma görevlisi olarak atandı. 1995'te Kırgızistan'ın Celalabad şehrindeki Ticaret Enstitüsünde görev yaptı. 1996 yılında Türkiyat Araştırmaları Enstitüsündeki görevinden ayrıldı, 1997'de İÜ Edebiyat Fakültesi Genel Türk Tarihi Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak çalıştı. Doktorasını *"Kırım Türklerinin Sürgünü ve Vatana Dönüş İçin Millî Mücadele Hareketi (1944-1990)"* adlı tezle (2001) tamamladı.

Makaleleri *Tarih Dergisi*, *Türk Dünyası Araştırmaları*, *Kalgay* dergilerinde, *Türkler*, *Stalinizm ve Türk Dünyası Sempozyumu*, *I. Türkoloji Sempozyumu* kitaplarında yayımlandı.

ESERLERİ:

Dr. Baymirza Hayit'in Türkistan

Araştırmaları ve Milli Mücadelesindeki Rolü (1998), *Vatana Dönüş: Kırım Türklerinin Sürgünü ve Millî Mücadele Hareketi (1944-1991)* (2002), *Türkistan Seyahatnamesi* (2003).

ÖZCAN, M. Emin

Yazar, çevirmen. 1966, Sorgun / Yozgat doğumlu. İlk ve ortaokulu Sorgun'da tamamladıktan sonra Ankara Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesini bitirdi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (1987) mezunu. Bitirdiği anabilim dalına araştırma görevlisi olarak girdi. 1990 yılında yüksek lisans, 1994 yılında doktora öğrenimini Hacettepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümünde tamamladı. 1995 yılında Ankara Üniversitesi DTCF Fransız Dili ve Edebiyatı

M. Emin Özcan

Anabilim Dalında yardımcı doçent, 1997 yılında doçent oldu. Fransa ve Belçika'da Fransız edebiyatı konusunda, değişik sürelerle araştırmalar yaptı. J.P. Sartre, C. Baudelaire, M. Tournier, J. Toussaint, N. Sarraute, G. de Nerval vb. yazar ve şairler üzerine makaleler, kitaplar yayımladı.

Makale ve çevirileri *DTCF Dergisi, HÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi, Fransa'nın Sesi, Gündoğan Edebiyat, Littera, Güldiken, Cumhuriyet Kitap, Le Monde Diplomatique (Türkiye), Akşamlık Dergisi, Virgül, Tömer Çeviri* dergileri ile *Öykü Seçkisi, Mektup Seçkisi, Gezi Notları Seçkisi, Çağdaş Dünya Edebiyatı Çeviri Seçkisi*'nde yayımlandı. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi* ve *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler* dergisine hakemlik yaptı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Jean-Paul Sartre'ın Özgürlüğün Yolları'nda Anlatı Kişisi ve Toplumsal Özne Olarak Birey* (2000).

ÇEVİRİ: *Benden Sonra Tufan* (Marlene Dietrich'ten, 1994), *Tutanak* (M.G. Le Clézio'dan, 1996), *Eski Yunan'da Söylen ve Toplum* (1996) - *Evren Tanrılar İnsanlar* (2000) (Jean-Pierre Vernant'tan), *Herodotos'un Aynası* (François Hartog'dan, 1997), *Demokrasinin Sonu* (Jean-Marie Guéhenno'dan, 1998), *Karşılaşma Karşılaştırma* (Philippe Borgeaud'dan, 1999), *Tarih Başkalık Zamansallık* (François Hartog'dan, L. Yılmaz, A. Kahiloğulları ile, 2000), *Demokrasi İçinde Din* (Marcel Gauchet'den, 2000), *Babil Simyası ve Kozmolojisi* (Mircea Eliade'den, 2002), *Tarih Hafıza Unutuş* (Paul Ricoeur'dan).

HAKKINDA: Demokrasi İçinde Din: Laikliğin Gelişimi (Virgül, Mart 2001).

ÖZCAN, Mesut

Araştırmacı-yazar. 1969, Aktuluk köyü / Tunceli doğumlu. İlköğrenimine Pülümür'ün Ünveren (Müküf) köyünde başlayıp Tunceli ve Ankara / Polatlı'da devam etti, Tunceli'de bitirdi. Dersim kültürüyle ilgili derleme ve araştırmalar yaptı. Yazıları *Damar, Papirüs, Folklor / Edebiyat, Uzun Yürüyüş, Rewşen ve Dersim* gibi dergiler ile *Roj* ve *SiyahBeyaz* gazetelerinde yayımlandı. 1990'da Kalan Yayınevini kurdu.

ESERLERİ:

Dersim (Zaza) Atasözleri (1992), *Dersim Aşk Türküleri* (1995), *Zazaca-Türkçe Sözlük* (1997).

HAKKINDA: Hüseyin Akar / Dersim'den Portreler (1999), Arif Güldeken / Sorunlu Miras Irak (Virgül, sayı: 61, Nisan 2003).

ÖZCAN, Mevlüt

İlâhiyatçı. 7 Eylül 1950, Yeniçağa / Bolu doğumlu. Kemaller Köyü İlkokulu, Ankara İmam Hatip Lisesi, İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1981) mezunu. Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak Gerede (Bolu), Bilecik ve İstanbul'da çeşitli birimlerde çalışarak 1996 yılında emekliye ayrıldı.

Yazıları, 1967 yılından itibaren *Babalide Sabah, Bugün, Yeni Devir* gazetecileri ile *Oku, Ribat, İslâm, Hicret, Genç Kalem* dergilerinde yayımlandı. 1984 yılından itibaren *Millî Gazete*'de

Mevlüt Özcan

köşe yazarlığı yaptı. *Din Görevlisinin El Kitabı* adlı eseri hakkında açılan dava aklanmayla (1989) sonuçlandı. İlim Yayma Cemiyeti üyesidir.

ESERLERİ:

İslâmî Hayatta Temizlik (1984), *Din Görevlisinin El Kitabı* (1985), *Sorumsuzca Söylenen Sözler* (5 cilt, 1989-96), *Cuma ve Bayram Sohbetlerim* (3 cilt, 1991-96), *Kâbe'ye Gidiyorum* (1989), *Evimizin Vaizi* (1991), *Vasiyetim* (1994), *Hac ve Umre Rehberi* (2000), *Nasıl Bir Dünya'da Yaşıyoruz?* (2003).

Ayrıca dua ve namaz hocası kitapları vardır.

Mustafa Özcan

ÖZCAN, Mustafa

Edebiyat araştırmacısı. 1949, Domurcalı köyü / Edirne doğumlu. Domurcalı Köyü İlkokulunu (1961), Edirne Ticaret Lisesi orta kısmını (1964) ve Edirne Lisesini (1967) bitirdi. Yükseköğrenimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde (1971) tamamladı. Manisa Demirci Lisesinde (1972-75) ve Konya İmam Hatip Lisesinde (1975-78) öğretmenlik yaptı. Selçuk Eğitim Enstitüsüne Türkçe öğretmeni olarak (1978) geçti. Burada bir süre de bölüm şefliği yaptı. 1978 yılında Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesine asistan olarak atandı. Doktorasını *"Halikarnas Balıkçısı'nın Hikâye ve Romanları Üzerinde Bir Araştırma"* adlı teziyle (1985) tamamladı. 1985'te öğretim görevliliğine getirildi. 1989'da bölüm başkan yardımcısı oldu. *"Yaşar Nabi Nayır'ın Hayatı / Hikâye / Roman ve Tiyatroları Üzerinde Bir Araştırma"* adlı teziyle doçent (1997) oldu. 1998 yılında Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanlığına getirildi.

Makaleleri *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi, Türk Yurdu, Millî Kültür, Oluşum, Millî Eğitim, Yedi İklim, Kelime, Ata Dergisi, Sanat-Edebiyat-Düşün, Üçüncü Yeni, Derya, Yeşil Akşehir* dergi ve gazetelerinde ve armağan kitaplarda yayımlandı.

Çeşitli panel ve sempozyumlara katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Halikarnas Balıkçısı'nın Hikâye ve Romanları Üzerinde Bir Araştırma* (1985).

DERLEME: *Prof. Ali Canip Yöntem'in Yeni Edebiyat Üzerine Makaleleri* (Ahmet Sevgi ile, 1995), *Prof. Dr. Ali Canip Yöntem'in Eski Edebiyat Üzerine Makaleleri* (Ahmet Sevgi ile, 1996), *M. Muhlis Koner'den Seçme Yazılar* (2003), *Refi Cevad Ulunay'ın Mevlâna, İhtifaller ve Konya Yazıları* (2003), *Mehmet Muhlis Koner Oyunlar: Anadolu Kadınları / Hovarda* (2004), *M. Muhlis Koner Mesnevi'den İlhamlar* (2005), *Değişik Kalemlerden M. Muhlis Koner* (2005).

Nesrin Özcan

ÖZCAN, Nesrin

Şair. Beypazarı / Ankara doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Beypazarı'nda, liseyi Ankara'da bitirdi. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi mezunudur. Çeşitli gazete, dergi ve antolojilerde yer alan şiirlerinin bir bölümünü *Sağnak Sağnak Sevgi Yağdırsam Dünyaya* adlı kitabında topladı.

HAKKİNDA: Hüseyin Yurdabak / Şairlc Yaşayanlar Şiir Antolojisi III (2004).

ÖZCAN, Nusret

Gazeteci-yazar. 25 Kasım 1958 Eyüp / İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Yirmi yılı aşkın bir süre çeşitli basın kuruluşlarında gazeteci olarak çalıştı. Gazetecilik mesleğini *Yeni Şafak*'ta sürdürdü. Edebî çalışmaları *İzlenim, Kayıtlar, Kafdağı* gibi dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

ÇOCUK ROMANI: *Bizim Mahalle* (2002).

DENEME-İNCELEME: *Mustafa Kutlu Kitabı* (Kemal Aykut ile, 2002), *Sokak Sesleri* (2003), *Leyla ile Mecnun Kitabı Yazarı* (2005).

HAKKINDA: Gülcan Tezcan Aslan / "Aşklarımdan En Önemlisi..." (söyleşi, Kafdağı, sayı: 57, yıl: 5), Asuman Memen / Sokak Sesleri (Radikal Kitap, 2.5.2003).

ÖZCAN, Öner

Şair. 1970, Kırşehir doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kırşehir ve Kırıkkale'de yaptı. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi mezunu. Diyarbakır'ın Eğil ilçesinin köylerinde sınıf öğretmeni ve ilçe merkezinde edebiyat öğretmeni olarak görev yaptı.

Şiirlerini ortaokul öğrenciliği yıllarından itibaren *Kırağı, Kafdağı, Polemik, Wird* dergileri ile *Kırıkkale* gazetesinde yayımladı. Yayımlananların dışında yayımlanmaya hazır *Kumdaki İzler, Maria'nın Aşkları, Yediverende Yedigül* adlı çalışmaları vardır.

ESERLERİ (Şiir):

ŞİİR: *Sen Gidersen Bizi Söyler Şiirler* (2001), *Sen Benim Tek Sevdiğim Günahsın* (2001), *Allah'la Konuşan Adam* (2001).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Neşet Ertaş'ın Hayatı ve Eserleri* (2001).

HAKKINDA: Öner Özcan /Allah'la Konuşan Adam (2001), Serkan Öztürk / Sokak Sesleri (Virgül, Mayıs 2003), Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairleri Antolojisi (2004).

ÖZCAN, Pakize

Çocuk edebiyatı yazarı. 1951, Eflani / Karabük doğumlu. Yatılı öğretmen okulunu bitirdikten sonra Eskişehir Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Eğitim Önlisans Programını tamamladı. Türkiye'nin çeşitli yörelerinde yirmi altı yıl öğretmenlik yaptı. Çalışmalarını yerleştiği Mersin'de çocuklar ve gençler için yazarak sürdürmüştür. *Gücünü Yitiren Kral* adlı çocuk romanı ve *Gülkız* adlı masal kitabıyla ödüller aldı.

ESERLERİ (Çocuk edebiyatı):

Üstüme Kar Yağıyor, Söyleyemediğim Sözcükler, Yıldız Toplayan Çocuklar, Ayşe'nin Kitabı, Toprağa Düşen Tohum, Gülkız, Gücünü Yitiren Kral.

HAKKINDA: İçel Şairler ve Yazarlar Antolojisi (2001), Özgür Atak / Söyleyemediğim Sözcükler (Virgül, Mart 2002).

ÖZCAN, Ruhi

İlâhiyatçı (D. 1945, Pınarbaşı Köyü / Bayramiç / Çanakkalc - Ö. 1986, Akşehir / Konya). İstanbul İmam Hatip Okulu (1963), Bağdat Üniversitesi İlâhiyat ve Edebiyat bölümleri (1967) mezunu. Yüksek lisans öğrenimini aynı üniversitenin Lisansüstü İslâm Araştırmaları Enstitüsü İslâm Hukuku Bölümünde (1972) tamamladı. Yükseköğrenimi ve yüksek lisans programı süresince Bağdat Zeydan Camiind (Medinetü's-Selâm) imam, Irak Radyo ve Televizyon Kurumunda çevirmen, redaktör ve sunucu olarak çalıştı. Türkiye'ye dönüşünde Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesine İslâm Hukuku asistanı oldu (1973).

Ruhi Özcan

Bu arada doktorasını verdi (1976) ve doçentliğe yükseldi (1981). Branşıyla ilgili çalışmalar yapmak üzere bir süre İngiltere'de (1980-81) bulundu. 1981 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından din hizmetleri görevlisi olarak Köln'e gönderildi.

Temmuz 1985'te Atatürk Üniversitesindeki görevinden ayrılarak, çalışmalarını Suudi Arabistan'da Muhammed bin Suud İslâm Üniversitesinin el-Kas'im'deki İlâhiyat Fakültesinde İslâm Hukuku öğretim üyesi olarak sürdürdü. Ertesi yıl Türkiye'de geçirdiği yaz tatili sonunda Suudi Arabistan'a dönerken Akşehir-Konya arasında meydana gelen trafik kazasında eşi ve bir çocuğu ile birlikte hayatını kaybetti.

Makaleleri *İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi*'nde (1977) yayımlandı. Edremit'te çıkan *Körfez* gazetesinde güncel ve dinî makaleler yazdı (1962-63). Irak Radyosu Türkçe yayın programı için haftalık dinî sohbetler hazırladı. Dergâh Yayınlarının *İslâmî Bilgiler Ansiklopedisi*'ne alanıyla ilgili maddeler yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Fıkıh Dersleri* (teksir basımı, 1973), *Nizamu Nafakât-i Ekâribi fi'l-Fıkhi İslâmî* (İslâmâbad, 1983), *İslâm Hukukunda Karı-Koca Nafaka Mükellefiyeti* (doktora tezi, basılmadı), *İslâm Hukukunda Hısımlık Nafakası* (doçentlik tezi, basılmadı), *İlmî Millî ve Ameli Transkripsiyon İmlâsı* (İMAT, 1977), *Fıkhu's-Şurûti'l-İslâmî* (basılmadı), *Vahiy Kültürü* (makaleleri, söyleşiler, 1989).

ÇEVİRİ: *Alemgir Fetvaları* (Temizlik Kitabı, 1974), *İslâm Tarihi Dersleri* (1976) - *İslâm Hukuku Dersleri* (Hamza Aktan ile, 1979) (Prof. Dr. Muhammed Hamidullah'tan), *İslâm Hukukuna Giriş* (Prof. Dr. Muhammed Sellâm Medkûr'dan, teksir basımı, Erzurum, 1976), *Mukayeseli İslâm Ceza Hukuku* (Abdulkadir Udeh'ten, Ali Şafak ile, basılmadı), *İslâm'da Dâvet ve Tebliğ Esasları* (1979) - *Fıkıh Usûlü* (1979) (Prof. Dr. Abdulkerim Zeydan'dan).

Salih Özcan

ÖZCAN, Salih

Yazar, siyaset adamı. 1929, Şanlıurfa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu kentte tamamladı. Yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi son sınıfa kadar devam ettirdiyse de bitiremeden bıraktı. 1956 yılında kurduğu Hilal Yayınevi ile 1957 yılında çıkarmaya başladığı *Hilal* dergisinin sahipliği ve yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Milli Selamet Partisinden Şanlıurfa Milletvekili (1977-80) oldu. 1984'ten itibaren Faysal Finans Kurumu Yönetim Kurulunun başkan vekilliğini yaptı ve buradan emekliye ayrıldı. Türkiye Suudi Arabistan Dostluk ve Kültür Derneği Genel Başkanlığı yaptı. Makalelerini; sahibi olduğu *Hilal*, 1955 yılında kurup bir süre sonra kapattığı *İslâm*, ayrıca *Büyük Doğu* (1948-49) dergisi ile *İttihad* gazetesinde (1967) yayımladı.

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Manevi Kardeşlik, Hak Din, Siyonizmin Gayeleri* (1961), *İslâm Alemi ve Türkiye.*

SADELEŞTİRME: *Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye* (1995).

HAKKINDA: Diktatör Çavuşesku' ya Kur'an Kursu Açtırdı (Zaman Turkuaz eki, 19.9.2004).

ÖZCAN, Ufuk

Sosyoloji araştırmacısı. 6 Ağustos 1965, Niğde doğumlu. 1988'de İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden mezun oldu. Yüksek lisansını *"I. Büyük Millet Meclisi ve Milli Mücadelenin Anlamı"* adlı tezi ile(1989), doktorasını *"İmparatorluktan Cumhuriyete Kimlik Değişikliği: Ahmet Ağaoğlu'nun Hayatı, Dönemi ve Eserleri"* adlı tezi ile (1992) tamamladı. 1999 yılında yardımcı doçent oldu. Sosyoloji Yıllığı bilim kurulu üyeliği görevini üstlendi.

Makalelerini, *Sosyoloji Dergisi* ve *Sosyoloji Yıllığı*'nda yayımladı. Başka yazarlarla müşterek makalelerini ve bildirilerini, *Sahn-ı Seman Bilgi* dergisinde, *Sorgulanan Sosyoloji* kitabında ve *Sosyoloji Yıllığı*'nda yayımladı. Bu yıllıkta bazı bölümleri yazdı. *Yüzyıl Dönümünde Batıcı Bir Aydın: Ahmet Ağaoğlu ve Rol Değişikliği* (2002) adlı bir kitabı vardır.

ÖZCAN, Yelda

Araştırmacı-yazar. 25 Aralık 1961, İstanbul doğumlu. Soyca Silvanlı'dır. Diyarbakır'da başlayıp dört şehirde okuduğu ilkokulu İstanbul'da bitirdi. Üsküdar Kız Lisesi (1978), Marmara Üniversitesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu (1988) mezunu. *Genç İnsan, Yeni Ülke, Benissimo, Birikim, Tempo, Söz, Roza* vd. dergilerle *Cumhuriyet, Güneş, Yeni Politika* vd. gazetelerde çalıştı, makaleler yayımladı. Bir yayın kuruluşunda dokümantasyon uzmanı olarak çalıştı. Irkçılık ve çok kültürlülük üzerine yaptığı araştırmalarıyla tanındı. Makaleleri, Almancaya çevrilerek Alman gazete ve dergilerinde yer aldı. İnsan Hakları Derneği üyesidir.

"İstanbul'da, Diyarbakır'da Azalırken" adlı kitabında verilen bilgilere göre; 1987'de feministliğe bulaştı. 1989 Kadın Kurultayı düzenleme komitesinde, 'Siyah Eylem', 'Mor İğne' kampanyalarında yer aldı. On iki sayı çıkan *Sosyalist Feminist Kaktüs* dergisine yedinci sayısından itibaren katıldı. Kuruluşundan itibaren Türkiye İnsan Hakları Vakfı İstanbul Temsilciliğinde 1 Nisan 1994'e kadar çalıştı. İHD İstanbul Şubesinin çeşitli komisyonlarında, daha çok da işkence izleme, çocuk hakları ve azınlık hakları izleme komisyonlarında etkinlik gösterdi. Zaman zaman yazılarının yer aldığı *Birikim* dergisinin 'Etnik Kimlik ve Azınlıklar' (Mart-Nisan 1995) özel sayısının yayına hazırlanmasında; Şiddet Karşıtları İnsiyatifi'nin ve ırkçılığa, milliyetçiliğe karşı bir grup kadının başlattığı 'Arkadaşıma Dokunma' kampanyasının aktivistleri arasında yer aldı.

ESERLERİ:

İstanbul'da Diyarbakır'da Azalırken (1996), *Çocuk Hakları* (ortak kitap, 1998), *Çoğunluk Aydınlarında Irkçılık* (1998).

HAKKINDA: Yelda Özcan / İstanbul'da Diyarbakır'da Azalırken (1996), İzel Rozental / Yelda... (Şalom, 4.12.1996), Oşin Çilingir / İstanbul'da, Diyarbakır'da Çoğalırken (Agos gazetesi, 3.1.1997), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 493), Kia Vahland / "Eine Heldin bin ich nicht" (Die Tageszeitung, 27.12.1999).

Yelda Özcan

ÖZCAN, Yusuf

Araştırmacı-yazar, şair. 1957, Çopraşık köyü / Çiçekdağı / Yozgat doğumlu. Ailesiyle birlikte küçük yaşlardan itibaren Şefaatli ilçesinde yaşamaya başladı. İlk ve ortaokulu burada tamamladı. Tokat Öğretmen Okulunu bitirdikten (1976) sonra öğretmen olarak yirmi altı yıl hizmet vererek emekliye ayrıldı. Öğretmenlik yıllarında Anadolu Üniversitesinde lisans öğrenimi tamamladı. Emekli ol-

Yusuf Özcan

YUSUF ÖZCAN

YAR ÇIKA GELİR

Söndürmedim gönlümdeki çırayı
Bakarsın bir akşam yar çıka gelir
Sarmak için bağrımdaki yarayı
Bakarsın bir akşam yar çıka gelir

Rüzgarlar alnımı yorduğu zaman
Azrail adımı sorduğu zaman
Bademler çiçeğe durduğu zaman
Bakarsın bir akşam yar çıka gelir.

Hilallerin dolun olma vaktinde
Mevsimlerin yalın olma vaktinde
Gelinciğin gelin olma vaktinde
Bakarsın bir akşam yar çıka gelir

Sevda, umut, vuslat, düş'tü diyerek
Hayal, bahar, hayat kıştı diyerek
"Geçiyordum yolum düştü" diyerek
Bakarsın bir akşam yar çıka gelir

duktan sonra da hayatını ve çalışmalarını Yozgat il merkezinde sürdürdü.

Serbest koşukla yazdığı şiirleri de olan Yusuf Özcan, genel olarak hece ölçüsüyle yazdı. Ürünleri yerel medyada yayımlandı. Bestelenmiş şiirleri ve bir ders kitabı da vardır.

ESERLERİ (Şiir):

Kervan Yürüten, Deli Düşlerim Dolunay.

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

ÖZCAN, Zafer

Gazeteci-yazar. 1974, Akhisar / Manisa doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Manisa'da tamamladı. 1996 yılında Ege Üniversitesi İletişim Fakültesinden mezun oldu. Gazeteciliğe Manisa'da yerel gazete ve radyolarda çalışarak başladı. 1999 yılından itibaren *Zaman* gazetesinde muhabir ve araştırmacı olarak görev yaptı. Yazı çalışmalarını *Aksiyon* dergisinde de yayımladı.

ESERLERİ:

Nilüfer Göle İle Toplumun Merkezine Yolculuk (2002), *Alev Alatlı İle Türkiye ve Dünya* (2003), *Türkiye'yi Dünyaya Taşıyan Kadınlar / Neyi Nasıl Başardılar* (2004).

ÖZCANYÜZ, Mustafa

Şair (D. 9 Eylül 1922, Söke / Aydın – Ö. 18 Şubat 2004). On altı yaşında iken kamyon şoförü oldu ve yollara düştü. Birinci Dünya Savaşı yıllarında askerlik görevini şoför olarak yaptı. 1948 yılında Söke'de Şoförler Cemiyetini kurdu. 1966 yılında Almanya'ya gitti. On dört yıl Almanya'da çalışarak 1978'de yurda döndü. 1986 yılında yine Şoförler ve Otomobilciler Federasyonuna başkan oldu. Uzun yıllar burada görev yaptı.

Özcanyüz; Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği ve Türk Şiirine aşina idi. Halk kültürü alanında duayendi. Şiirleri ömrünün son yıllarında *Bir Şoförün Gönül Defterinden* adı altındaki iki cilt olarak yayımlandı.

HAKKINDA: Abdülkadir Güler / Ölümünün Birinci Yılında Mustafa Özcanyüz'ü Anmak (Sarızeybek dergisi, Ocak-Şubat 2005).

ÖZÇELİK ADAK, Nurşen

Toplumbilimci. 4 Eylül 1970, Eskişehir doğumlu. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uygulamalı Sosyoloji Anabilim Dalında *"Toplumsal İlişki Türlerinin İntihar Olgusu Üzerindeki Etkileri"* adlı tez çalışmasıyla yüksek lisansını (1995), aynı eğitim kurumunda *"Sağlık-Hastalık Sistemi ve Kadın"* teziyle doktora çalışmasını (2001) bitirdi. Adnan Menderes

Nurşen Özçelik Adak

Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünde araştırma görevlisi (1995-99) olarak çalışmaya başladı. Oradan Akdeniz Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümüne geçti. Bu eğitim kurumunda 1999-2001 yıllarında araştırma görevlisi olarak çalıştı, yardımcı doçent (2003) ve öğretim görevlisi oldu. Akdeniz Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Uygulamalı Sosyoloji Anabilim Dalı Başkanlığı (2004) yaptı.

Sağlık sosyolojisi, sosyal sorunlar, kentleşme, intiharlar, kadın ve kadın sorunları üzerine makaleleri; *Bilig, Sağlık ve Toplum, Aile ve Toplum, Akademik Araştırmalar* ulusal, uluslararası dergi ve ortak kitaplar ile armağan kitaplarda yayımlandı. Ulusal ve uluslararası toplantılara katılarak bildiriler sundu. Sosyoloji Derneği ile Sağlıkta Sosyal Bilimler Derneği üyesi oldu.

ESERLERİ:

Cumhuriyetimizin 75. Yılına Armağan (ortak kitap, 1999), *Sağlık Sosyolojisi Kadın ve Kentleşme* (2002), *Bir Sosyalizasyon Aracı Olarak Televizyon ve Şiddet* (2004).

ÖZÇELİK, Mehmet

Edebiyat araştırmacısı. Yükseköğrenimini Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde (1981), yüksek lisansını (1989) ve doktorasını (1993) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Edebiyatı Bölümünde yaptı. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü müdür yardımcılığı (1999-2002), Türk Halk Bilimi ve Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm başkan yardımcılığı (1993-99) görevlerinde bulundu. Yönetiminde yüksek lisans tezleri hazırlandı. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Halk Bilimi Bölümünde yardımcı doçent olarak görev yaptı.

Özellikle aşık edebiyatı, anonim halk edebiyatı, tekke edebiyatı konularında çalıştı. Çeşitli ulusal ve uluslararası toplantılara katılarak bildiriler sundu, konferanslarda konuşmacı olarak bulundu. *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Sözlüğü*'nde bölüm yazarlığı yaptı. Makaleleri *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Ay Işığı, Erciyes, SÜ Eğitim Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Saim Sakaoğlu Armağanı* dergi ve kitaplarında yayımlandı.

ESERLERİ:

Âşık Deli Hâzım (2000), *Afyonkarahisar Masalları* (Araştırma-İnceleme-Metin, 2004).

ÖZÇELİK, Mustafa

Şair ve yazar. 1 Kasım 1954, Günyüzü / Eskişehir doğumlu. İlköğrenimini Günyüzü'de bitirdi. Eskişehir İmam Hatip Lisesi (1972), Bursa Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (1975), Anadolu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1991) mezunu. Nevşehir ve Eskişehir'de (1976-78) Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği, Kütahya'da özel dershane öğretmenliği (1988-93)

MUSTAFA ÖZÇELİK

KUŞ SESİ

Karanlık bastı yol kayboldu
Güneşi örttü bulut
Beni derin sulara saldı

Islandım, üstümde
Gecenin elbiseleri
Görmedi beni kendi aynasında
Yüzüne ay çarptı
Ben sularla kuşanarak
Bir [illegible] vaktinin kokusunu aldım

Geldiği gibi gitti akşam
Gitti bir iz bile bırakmadan

Ey kalbimin defterini bilen avcı
Duy içimdeki kırlangıç sesini
Âh bu ateş
Yüzümdeki toprak kokusu
Azim çoğaldı
Ey avcı beni vur
Beni azalt
Ten bahçesinde
Can görünsün istiyorum

Yeni bir dağ vurma kalbime
Canı serh et
Seni giyinip
Öyle çıkayım sabaha

Çünkü sen
Kalbimin toprağında yeşeriyorsun
Tenhâ bir bahçede seni örtüyorum

yaptı. Kütahya Dumlupınar Üniversitesindeki öğretim görevliliğinden ayrılıp edebiyat öğretmenliğine döndü. 2002 yılında emekliye ayrıldı.

İlk şiiri, 1975 yılında *Gelişme* dergisinde, ilk yazısı da 1976'da *Mavera* dergisinde yayımlandı. Şiir, deneme, hikâye ve inceleme yazıları; *Mavera* (1978-86) ve *Yönelişler* (1981-84), *İlim ve Sanat* (1986-87), *Yedi İklim* (1987-2000), *Dolunay* (1991-92), *Dergâh* (1990-2000), *Kayıtlar* (1991-95), *Düşçınarı* (1996-99), *Kültür Dünyası* (1997-98), *Kırağı*, *Kardelen*, *Seviye*, *Kitap Dergisi*, *Kalem ve Onur*, *Güneysu*, *Kubbealtı Akademi*, *Bizim Külliye*, *Yansıma*, *Bir Nokta*, *Edebiyat Ortamı*, *Taşra Edebiyat*, *Yitik Düşler*, *Ay Vakti*, *Gül Çocuk* gibi dergilerde yer aldı.

Özçelik, 1998-2000 yılları arasında düşüncelerinde geçirdiği değişim nedeniyle bu tarihlere kadarki şiir kitaplarıyla maddî ve manevî bağını kestiğini açıkladı. Çocuk edebiyatı ile ilgili çalışmalar da yapan Özçelik, ayrıca Türkiye Kültür Sanat Yıllığı için soruşturmalar düzenledi. 1984'te Suffe Yayınevi Şiir Armağanını Hasan Akay'la paylaştı. 1997'de *Gençlik* dergisi tarafından yılın şairi, 1998'de *Kültür Dünyası* dergisince ayın şairi, 2004'te Çocuk Edebiyatçıları ve Sanatçıları birliğince yılın çocuk romancısı seçildi. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

"Mustafa Özçelik'in bu şiiri bize ne söylüyor? Ritmini, ölçüsünü, uyağını, kafiye ve redif sesini hatta kimi musiki ögelerini dahi kullanmaksızın yalnızca kıt'alar ve yer yer berceste mısralar vasıtasıyla geleneğin tınısını, muhtevasını, omurgasını bize kadar taşıyıp getiriyor. Bütün inceliklerinden haberdar bulunduğu modern şiire ve onun imkanlarına adeta dirsek çeviriyor hatta göz kırpıyor, dil çıkarıyor. Modern şiirin imkanları diye diye kendinden koparak başkasının kendi'sine yamanan, kimin neci olduğuna aldırmadan sanat üretebileceğini savunanlarla hesaplaşıyor." (M.Ö. Mengüşoğlu)

"Mustafa Özçelik, şiirimizin geçmişten süregelen duru ve içten söyleyiş damarını inanç ve medeniyet değerlerimizle donatarak kendine özgü bir duyarlık ve derinlik evreni kurmuş. Onun şiirlerinde rahat ve huzur veren bir söyleyişle birlikte insanı coşku dolu eyleme doğru seğirten gizli bir tebliğ boyutu da var." (Nuh Utku)

ESERLERİ:

ŞİİR: *İfşa* (1985), *Güle Yağmura ve Bahara Selam* (1992), *Serenat* (1995), *Dünyanın Tenhasında* (1996), *Güneş ve Ayna* (1997), *Diriliş Türküsü* (1997), *Gül ve Hançer* (2002).

DENEME: *Şiir İklimi* (1998).

MUSTAFA ÖZÇELİK

ELLERİMDE BİR DEMET KARANFİL

Her sabah
Hayatın alışkanlıklarına karşı durarak
En yakın ve uzak mesafeleri
Birlikte tarayarak
Başlarız güne

Aşk ve ölüm iki yanımızda durur
Birlikte ve içice yürürler hayatın yokuşlarında
Biri sonsuza kadar alıngan
Diğeri cesur

Sen meydanlarda büyümüş çocuk
Caddelerde ve sokaklarda
Her söze açık
Bir yapraktın belki
Esen rüzgârlarca kımıldayan
Hava kararır ve gökyüzü
Bütün yükünü boşaltırken üstümüze
Unutulmuş bir zamandan
Sesler ve sözler hatırlatan ellerinle
Dikkatli ve tedirgin basıyorsun hayatın tuşlarına

Sen hangi aşkları içinde taşıdın da
Şimdi ölümün
Yorgun taymı gözlüyorsun

kalabalıklardaydın sen
Dudaklarında
Başkaları için
Sana ait olmayan
Tebessüm provaları yaparken
Ben seni
Meydanlardan kitaplara çağırdım
Antenler telefonlar zincirler tükenip biterken
Toplu sesler çıkardım içimden
Dağlarda yankılandı
Meydanlarda uğuldadı da
Sen duymadın
Sanki biz göçebeydik
O insan bu insan
Hepsinin içinden geçtik
Duymadılar

Şimdi bize sunulan yırtık resimler
Ve parçalanmış binlerce hayat
Çok alıngan bir çocuk oluyor gökyüzü
Dokunsan ağlayacak
Kadınların
Bir mendilde kalıyor gözyaşları

Sokaklar
Bizden daha özgür ve telaşlı
Bense
Her şeye rağmen
Ve herkese aykırı
Ellerimde bir demet karanfil
Yine sana geliyorum

(*İfşa*, 1985)

Mustafa Özçelik

HİKÂYE: *Kelile ve Dimne* (1990), *Papağan Hikâyeleri* (1990), *Balıkçıl Kuşu ile Yengeç* (1990), *Şehitler Tepesi* (1992), *Tales From Mevlâna* (İngilizce, 1995, Türkçe-İngilizce 1996), *Gülün Sırrı* (1995), *Son Günün Sevinci* (1999), *Denizdeki Hazine* (2004), *Bir Testi Su* (2004).

BİYOGRAFİ: *Yunus Emre* (1984), *Samiha Ayverdi* (2003), *Sunullah Gaybi* (2004).

ROMAN: *Şehitler Tepesi* (1992).

İNCELEME: *Mehmet Âkif ve İstiklâl Marşı* (2003).

ANTOLOJİ: *Şairin Duası - Dua Şairleri Antolojisi* (2002). Ayrıca bir yardımcı ders kitabı vardır.

HAKKINDA: Mustafa Özçelik Özel Bölümü: Ayşenur Özkök / Kendisiyle Yaşayan Şair-M.Ö. Mengüşoğlu / Kayaları Yumuşatan Ağrı-Mesut Doğan / Mustafa Özçelik'in Şiir Dünyası (Düş Çınarı, Mayıs-Haziran 1977), A. Vahap Akbaş / Umutlar Taşıyan Bir Gemi (Kültür Dünyası, Mart 1988), Ahmet Murat / Mustafa Özçelik'in Serenat'ı (Yedi İklim, Ekim 1995), İbrahim Eryiğit / İfşa (İktibas, Ocak 1998), Adem Turan / Bir Hüzün Yolcusu (Akit, 6.8.2000), Nuh Utku / Bir Esenlik Şairi (Yitik Düşler, Aralık 2002), Özcan Ünlü / Tenha Şairi (Türkiye, 28.11.2002), Rasim Özdenören / Bir Şairin Yeni Soluğu Gül ve Hançer (Yeni Şafak, 24.7.2003).

ÖZÇELİK, Osman Fehmi

Hukukçu, yazar. 1930, Ankara doğumlu. Dumlupınar İlkokulunu (1942), Dördüncü Ortaokulu (1946), Atatürk Lisesini (1950) bitirdi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1954) mezunu. 1956'da avukatlığa başladı; Ankara Barosu avukatlarından biri olarak görev yaptı. Ankara Sanatsevenler Derneğinin yönetim kurulunda yer aldı, bir dönem ikinci başkanlığını üstlendi.

İlk yazısı *"Şair"*, lise birinci sınıf öğrencisiyken *Öğrenci* (1946) adlı bir gazetede çıkmıştı. Daha sonra şiir ve yazıları başta *Hisar* (1950) ve *Türk Dili* dergileri olmak üzere çeşitli dergilerde yayımlandı. Kurucularından olduğu *Hisar* dergisinin 1956-57 yıllarında imtiyaz sahipliğini üstlendi.

ESERLERİ:

Sarıkız Destanı (manzum, yay. haz. 1999).

HAKKINDA: Hisar'dan Biyografiler (Hisar, Ocak 1967).

ÖZÇELİK, Remzi

Oyun yazarı. 10 Ekim 1950, Çalbaşı (Minoz köyü) / Kavak / Samsun doğumlu. İlkokulu Çalbaşı ve Çakallı köylerinde okudu. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu Hazırlık Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Fizik-Kimya Bölümü mezunu. Samsun'un merkezi ve ilçeleri ile Sivas liselerinde fizik öğretmenliği (1972-85), Samsun Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü (1985-90) yaptıktan sonra Kültür Bakanlığına geçerek

Remzi Özçelik

burada Telif Hakları ve Sinema Genel Müdür Yardımcısı (1990-93) ve Duşanbe (Tacikistan) Kültür Müşaviri (1993-96) olarak görev aldı. Çalışmalarını aynı kurumda Araştırma Koordinasyon Planlama uzmanı; 2002 yılından itibaren Genel Müdür Yardımcısı, Tacikistan Kültür Müşaviri olarak sürdürdü.

İstanbul Şehir Tiyatroları ve Devlet Tiyatrosunca sahnelenen *Taş Bademleri* oyunu Tacikçe ve Rusçaya çevrildi. *Büyük Köprü* oyunu ile *Töre-Devlet* dergisinden mansiyon, *Taş Bademleri* ile Kültür Bakanlığından Birincilik Ödülü ve *Güzellik Ölmez* ile Türk Edebiyatı Vakfı Necip Fazıl Senaryo Yarışması Jüri Özel Ödülünü aldı. Demokraside Birlik Vakfı üyesidir.

ESERLERİ (Oyun):

Bekleyenler (1971), *Büyük Köprü* (1976), *TaşBademleri* (1976), *Depremden Sonra* (1979), *Güneş Hâlâ Sıcak* (1987), *İbn-i Sina* (1990, çizgi roman olarak 1996), *Su Gelince* (1994), *Ayrıntılar* (2000), *Ahmet Yesevi* (2000), *Sürek Avı* (2000).

HAKKINDA: Türkân Balaban / Birincilik Ödülü Kazanan Bir Oyun: Taş Bademleri (Tercüman, 21.12.1981), M. Mustafa Temur / Köy Oyunlarında Tipler - Taş Bademleri (Türk Edebiyatı, Haziran 1981), Akajans / Erzurum Tiyatrosu Halkın Büyük İlgisini Topladı (Tercüman, 19.1.1982), Ahmet Kabaklı / Yankılar (Tercüman, 5.12.1982), Atila Sav / Behçet Bey'in Fötr Şapkası'ndan Taş Bademleri'ne (Milliyet Sanat, 15.2.1982).

ÖZÇELİK, Tahir

Şair, eleştirmen (D. 14 Mayıs 1929, İstanbul - Ö. 9 Kasım 1995). Galatasaray Lisesini bitirdikten sonra, Perugia Üniversitesinde İtalyan Dili ve Edebiyatı, Floransa Üniversitesinde mimarlık ve sanat tarihi öğrenimi gördü (1949-53). Özel kuruluşlarda yöneticilik yaptı (1960-83). Daha sonra redaktör olarak Gelişim Yayınlarında çalıştı. Şiir ve yazılarını önce Tahir Pamir, sonra kendi adıyla *Sanat ve Edebiyat, Seçilmiş Hikâyeler, Türk Dili, Varlık, Yeditepe, Aydınlık, Ufuklar, Somut, Milliyet Sanat* gibi dergi ve gazetelerde yayımladı.

ESERLERİ (Tahir Pamir adıyla):

DENEME: *Düşüncemle Röportajlar* (1951).

ŞİİR: *Alabildiğine* (1975).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ÖZÇER, Akın

Siyasetbilimci, diplomat. 1952, İstanbul doğumlu. Saint-Joseph Fransız Lisesi (1971), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1976) mezunu. 1973 ve 1974 yılla-

REMZİ ÖZÇELİK

TAŞBADEMLERİ

Birinci Perde

DEKOR : (Seyirciye göre) Sağda ve solda birer köy evi. Ortada boşluk . Geride adetâ iniş hissi verilir. Evlerin sokağa ve birbirlerine bakan birer penceresi vardır. Sağdaki evin yanında büyükçe bir ağaç... Sağ geride çıkıklı bir kuyu... Evler hafif çapraz vaziyette yerleştirilmiştir. Geride, yukardaki inişi tamamlayan bir köy manzarası...

Evlerin içinde birer sedir, sandalye vs. bulunur. Sağdaki ve soldaki evlerin kulise açılan, diğer odalara giden birer kapısı vardır. Tam cephede evlere giriş kapıları bulunur.

(Perde açıldığı zaman evler karanlıktır. Çok uzaktan davul ve zurna duyulur. Davul ve zurna yaklaşır. Davul sesine bağlı olarak ortada duran Kezban hayal mayal seçilir. Dört nala koşan atlıların sesi duyulur. Atlılar uzaklaşır. Davul daha kuvvetli... Tek tek vurur çomak...)

KEZBAN — Yıllardır her gece hep aynı saatte çalar bu davul... Her gece benim dünyam yeniden canlanır... Yeniden canlanır sessizliğe inat... Yeniden... Heeey... Heey öte mahalleliler... Hey köylüler,.. Duyun davulu... Duyun... Bakın... Düğünüm... (Bir hüzme onu aydınlatır. Yüzünün sert ve kendine çok güvenir bir hali vardır. Elindeki değneği sağa, sola vurur.) Duyun... Nah şu derc... Yağhca derc... Elimden gelse bütün yatağını doldururum... (Ağaca yaslanarak oturur. Sokak aydınlanır. Geriden Muhtarla Cevat girerler.)

MUHTAR — Cevat be, yine orada..

CEVAT — Sorma muhtar ne etsek?

MUHTAR — İşimiz zor arkadaş...

CEVAT — Yine dışarda eyvah...

MUHTAR — Bir ben gelirim bu sokağa, bir de Hatip dayı gelir.

CEVAT — İçim yanıyor. İnan Muhtar kahroluyorum...

MUHTAR — Hepimiz aynı. Dile kolay... yirmi yıl...

CEVAT — Ya, yirmi yıl...

MUHTAR — Ben bir sesleneyim.. Belki dokunmaz...

CEVAT — Bir dene bakalım.

MUHTAR — Kezban bacı.. Kezban bacı...

KEZBAN — (O tarafa bakmadan) Ne var?

MUHTAR — Şey bacı... Şey be .. Şey diyorum...

KEZBAN — Ne dediğini anlamıyorum muhtar...

MUHTAR — Kezban bacı be...

KEZBAN — Yerin dibine girsin bacın... Ne diyeceksen de...

CEVAT — («Eyvah!» - der gibi işaretler yapar.)

MUHTAR — Nasıl desem Kezban bacı... Yani...

KEZBAN — (Kalkar o tara döner.)

CEVAT — (Muhtarın arkasına saklanır.).

KEZBAN — Kim var arkanda Muhtar?

CEVAT — (Saklanır.)

KEZBAN — Kim var gerinde? Erkekse çıksın meydana...

CEVAT — (Başını muhtarın gerisinden uzatarak) Kezban bacı be.. Gel...

KEZBAN — Sizi gidi yılanlar.. Sizi gidi domuz soylular..

CEVAT — Bizim bir günahımız yok... Gel bacı gel be... Şu dargınlığı bitir...

KEZBAN — (Hiddetle Cevat'ın üzerine yürür.)

MUHTAR — Yapma Kezban bacı yapma...

KEZBAN — Bağırırım... Bütün köyü yığarım başımıza...

CEVAT — Bacımızsın... Anamızsın... Kezban gel...

(Kezban elindeki değnekle Cevat'a saldırır. Gelişi güzel vurur. Cevat yıkılır. Muhtar düşer. Kezban sağ yandan kaybolur. Sol taraftan Minik Kızı ve Nevin girerler. Ellerinde kap kaçak ne varsa atarlar. Muhtar kalkar, şapkasını dizine vurarak tozlarını siler. Cevat hala yerdedir.)

MİNİK KIZI — Oğlum... Cevat'ım...

NEVİN — Baba...

CEVAT — (Tozlarını silerek doğrulur.) Neyseki ucuz atlattık...

MİNİK KIZI — Elin kırılsın sırıklı...

NEVİN — (Cevat'ın yanına diz çöker.) Niye tedbirsiz girdin sokağa baba?

CEVAT — Ne bileyim kızım... Kötülük olsun istemiyorum.

NEVİN — Ona anlatılmıyorki babacığım...

MİNİK KIZI — Yazık len Muhtar.. Erkeğim diye gezersin bir de.

MUHTAR — Ne yapalım yenge?

MİNİK KIZI — İki erkek bir kancıktan dayak yediniz ha... Tüü sizin erkekliğinize.

CEVAT — Öyle deme ana...

MİNİK KIZI — Ya ne diyelim oğlum... Livermelik kız babası oldun. Çocuk musun len? Al değneği elinden vur başına kaltağın...

CEVAT — Allah var ana Allah..

MİNİK KIZI — Yediğin dayağı bu köyün bütün eşşekleri zor taşır.

NEVİN — Bırak nine şimdi.

MİNİK KIZI — Şehirli kızım... okumuş kızım... len Cevat, bana bak. Siz şehirliler hem dayak yer, hem de atarı acır mısınız?..

NEVİN — Nine?

MİNİK KIZI — Sen sus kız.. Onun hakkından ancak ben gelirim.

CEVAT — Yetişir ana...

MİNİK KIZI — Size kalsa satalım burayı melim şehre... Ben ölmedim daha.. Ben sağken bu ocak tütecek...

NEVİN — Nine...

MİNİK KIZI — Şunları bakın şunlara... Süt dökmüş kediler sizi...

MUHTAR — Neyse yenge neyse tamam... Sen anlamazsın bu işi... Sana anlatamadık yıllardır...

MİNİK KIZI — Sen çok anlarsın len... (Aziz geriden girer. Elinde valizi vardır. İçerdekiler ona dönerler.)

AZİZ — Selâmünaleyküm.

MUHTAR — Aleykümselâm.

AZİZ —Ne oldu böyle? Hayrola...

MİNİK KIZI — Onu sırıklı halana sor...

AZİZ — Yoksa ona bir şey mi oldu?

MİNİK KIZI — Gider sorarsın ona...

CEVAT — Ana...

MİNİK KIZI — Ne o len... Şimdi de bu çocuktan mı korkalım yani?..

CEVAT — Ana diyorum ana...

→

MİNİK KIZI — Şuna bak şuna... Böyle halanın böyle yeğeni...

AZİZ — Ne var halimde?

MİNİK KIZI — Şuna bak len... Dilin de açılmış... Kabahat sende değil; senin dil altını kesip de fıs fıs konuşmanı düzelten Tangal kızında...

CEVAT — Ana...

MİNİK KIZI — Hem dayak ye, hem de acı...

CEVAT — Ana, çocuğun ne suçu var? Hem o cahil değil, okumuş çocuk...

MİNİK KIZI — (Kızgındır.) Çekil önümden... (Cevat'ı iter. Önceki hırsıyla elindeki değneği Aziz'e fırlatır. Değnek Aziz'in sırtına gelir.)

CEVAT — Allah ıslah etsin seni ana...

KEZBAN — (Geriden çıkıverir.) Ona değil, bana dokun da dünya kaç bucaktır göstereyim sana.

(Cevat Minik Kızı'nın koluna girer. Aziz de Kezban'ın koluna girer. Cevat ve Minik Kızı soldan, Azizle Kezban sağdan kaybolurlar. Muhtar Cevat'ı takip eder. Nevin bir müddet bekler. Işıklar kararır.)

(*Taşbademleri*, 1982)

rında Slamanca Üniversitesi tarafından düzenlenen yaz kurslarına katıldı. İspanya'daki siyasî gelişmeleri o tarihten itibaren izlemeye başladı. 1978'den sonra Dışişleri Bakanlığının çeşitli kademelerinde görev yaptı.

ESERLERİ:

İspanya Siyasî Tarihinde Bask Milliyetçiliği (1. Cilt 1895-75; 1999), *İspanya Siyasî Tarihinde Bask Milliyetçiliği* (2. Cilt *1976-1999;* 1999).

ÖZDAĞ, Musa

Yazar. 1953, Bağyurdu köyü / Bozkır / Konya doğumlu. İlk ve orta öğrenimini Kastamonu'da tamamladı. İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünün Tefsir-Hadîs Bölümü (1979) mezunu. Kastamonu'da tanıdığı Mehmed Feyzi Efendi'den "Temsilî Kıraat" adı verilen Kur'an tâlimi dersleri aldı. Hattat Emrullah Demirkaya'dan hat (yazı) dersleri alarak sülüs ve rik'a yazılarını tamamladı. İmam Hatip Lisesindeki öğretmenliğinin yanı sıra Arapça, tefsir, hüsn-ü hat (güzel yazı) ve Kur'ân tâlimi dersleri verdi.

ESERLERİ (İnceleme):

Mehmed Feyzi Efendi'den Feyizler (7 cilt. 1: 1992, 2: 1992, 3: tsz., 4: 1995, 5: 1995, 6: 1998, 7: 2002), *Feyizlerden Damlalar* (1994), *Feyizler Sultanı Mehmed Feyzi Efendi* (2000), *Duygular ve Düşünceler* (2005).

Musa Özdağ

Muzaffer Özdağ

ÖZDAĞ, Muzaffer

Asker, siyaset adamı, araştırmacı-yazar (D. 1933, Pınarbaşı / Kayseri - Ö. 2002). İlk ve ortaokulu Gaziantep'te okudu. Kuleli Askerî Lisesi (1950), Kara Harp Okulu (1952), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1956), İstanbul Kara Harp Akademisi (1960) mezunu.

27 Mayıs 1960 İhtilalinden sonra oluşturulan Millî Birlik Komitesinde üyelik, Sosyal Komisyon üyeliği ve Basın Sözcülüğü yaptı. Miullî Birlik Komitesinin Geçici Anayasa ve İç Tüzük çalışmalarına katıldı. 1961-63 yılları arasında Tokyo Büyükelçiliği nezdinde Hükümet Müşavirliği, MHP Genel Başkan Yardımcılığı görevlerinde bulundu. Daha sonra siyaseti bırakarak çalışmalarını serbest avukat olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

Türkiye ve Türk Dünyası Jeopolitiği, Göreve Çağrı, Türk Rus Dostluğunun Önemi Lüzumu ve Önşartları, Türk Devrimi ve Atatürk, Türklük, İslâmiyet ve Laiklik, Millet Birliğimiz - Vatan Bütünlüğümüz, Soydaş Toplumlardan Kürtler, Türk Aleviliği, Tanzimatı Zaruri Kılan Şartlar - Başarısız Kılan Sebepler, Türk Dünyasının Temel Meseleleri, Medeniyetler Çatışması Üzerine, Osmanlı Tarih ve Edebiyatında Türk Düşmanlığı.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

ÖZDAĞ, Ümit

Siyasetbilimci. 3 Mart 1961, Tokyo / Japonya doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini TED Ankara Kolejinde, yükseköğrenimini Ludwig Maximilians Üniversitesi (Münih) Siyasal Bilgiler, Felsefe ve İktisat fakültelerinde tamamladı. Yüksek lisans çalışmasını Türkiye'de *"Planlı Kalkınma ve Devlet Planlama Teşkilatı"* üzerine hazırladı. Çalışma hayatına 1986 yılında Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde araştırma görevlisi olarak başladı. 1990'da *"Atatürk ve İnönü Döneminde Ordu-Siyaset İlişkileri"* konulu tezi ile siyaset bilimi doktoru oldu. 1993 yılında *"Menderes Döneminde Ordu-Siyaset İlişkileri ve 27 Mayıs İhtilali"* konulu tezi ile siyasal tcori doçenti unvanını aldı. 2001 yılında profesör oldu.

1994 yılında *Avrasya Dosyası* adlı üç aylık uluslararası ilişkiler ve stratejik araştırmalar dergisini çıkarmaya başladı ve editörlüğünü yaptı. 1980'lerin sonundan itibaren terörizm ve etnik sorunlar konularında yoğunlaştı. 1990'lı yıllar boyunca Doğu, Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Irak'ta saha araştırmaları yaptı. 1997-98 yıllarında ABD'de Baltimore / Towson Üniversitesinde küreselleşme, Avrasya'da etnik sorunlar konularında araştırmalar yaptı ve dersler verdi. 1999 yılında Avrasya Bir Vakfının desteği ile dünyanın en büyük stratejik araştırma merkezlerinden birisi olan Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezini (ASAM) kurarak başkanlığını üstlendi. Bu görevinin yanında GÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesindeki öğretim üyeliği görevini sürdürdü. Harp Okulu, Polis Akademisi, Milli Güvenlik Akademisi ve İçişleri Bakanlığı kurslarında da dersler verdi. "Ankara Papers" adlı kitap dizisinin editörlüğünü yürüttü.

Makaleleri, *Avrasya Dosyası* dışında aylık yayın organları olan *Stratejik Analiz, Jeopolitik Gündem* ve *Avrasya Analiz, The Review of In-*

ÜMİT ÖZDAĞ

ENFORMASYON SAVAŞLARI

Alvin ve Heide Toffler, 'Savaş ve Antisavaş' adlı çalışmalarında, tarım toplumlarında Birinci Dalga savaşların amacının toprak ele geçirmek için yapıldığını kaydederler. Sanayi toplumlarında yapılan İkinci Dalga savaşlarda amaç üretim kapasitelerinin kontrolüdür. Ve sanayi sonrası dönemde yapılan Üçüncü Dalga savaşlarda amaç bilginin kontrolü için yapılmaktadır.

Son dönem askeri tartışmalara damgasını vuran kavramlar, 'net savaşı', 'enformasyon savaşı', 'siber savaş', Rusların kullandığı' 6 nesil savaş' gibi kavramlardır. Toffflerlere göre, ABD, enformasyon savaşı ile diğer ulusların, 'hislerini, motiflerini, nesnel akıl yürütmelerini/düşünmelerini ve sonuç itibariyla da davranışlarını' etkilemeyi hedeflemektedir.

Kavramlar iç içe geçmiş olmakla ve sınırları açık olmamakla birlikte, net, enformasyon ve siber savaş kavramları farklı savaş türlerini açıklar. Net savaşı, internetleşmiş alanda, toplumun iletişim sistemleri içinde, insan beynini hedef alınarak yapılan savaştır. Net savaşlarının aktörleri sadece devletler değil, aynı zamanda örgütlerdir.

Net savaşı, klasik propagandanın yeni kavramlarla ifade edilmiş şekli değildir. Onun ötesinde bir adımı teşkil eder. Klasik propaganda kitleleri hedeflerken, net savaşında propagandayı kişilere göre sınıflandırma imkanı vermektedirler. Net savaşı ile rakip unsurun tutarlı bir strateji oluşturma yeteneği imha edilir. Hedef toplum, mutlak bir bozguna uğrar.

Net savaşı teorisyenlerinden George J. Stein, 'toplum-düzeyli fikir çatışması, nükleer savaş yürütmede gereken tüm dikkat ve ihtiyatla ele alınmalıdır; çünkü, net savaşının son durumu hedef alınan toplumun tamamen imhası anlamına gelebilir' demektedir. Kendi gerçek algılamasını yitiren bir toplumun yok olmasını anlatmak için kullanılmış çarpıcı bir ifadedir Stein'ın ifadesi.

Siber savaş, net savaşından daha geniş bir alanı kapsar. Net savaşı, internet alanı ile sınırlı sayılabilir. Oysa, siber savaş, bütün siber alanı, yani internet dışında da şebeke ile birbirine bağlanmış alanı kapsar. Bankaların on-line servisleri, elektrik, tren vs. hatlar hep siber savaş alanı içindedirler. Siber savaş, net savaşından çok daha karışıktır ve dikkat gerektirir.

Enformasyon savaşı en üst düzey bilgi savaşıdır. Net ve siber savaşları kapsar ama onları aşar. Enformasyon savaşı savaş tarihi ile başlamıştır. Amacı, düşmana enformasyon üstünlüğü sağlayarak, elde edilen bilgi üstünlüğünü savaşı kazanmak için bir faktör olarak kullanmaktır. Enformasyon savaşı, enformasyon teknolojilerinde gerçekleşen devrim neticesinde olağanüstü bir sıçrama gerçekleştirerek, yeni bir şekil almıştır.

Enformasyon savaşını tanımlayan bir Amerikan askeri dokümanı şöyle demektedir: 'Enformasyon savaşı, düşmanın enformasyonunu ve fonksiyonlarını yalanlayan, sömüren, bozan ya da onlara zarar veren her faaliyet; kendimizi bu faaliyetlere karşı korumamız; ve kendi enformasyon operasyonlarımızı kullanmamız'dır.

Bu ifadeyi açarsak, enformasyon savaşı, stratejik nitelikli total bir savaş olarak barışta ve savaşta düşman veya dost unsurların gerçeklik algılamasını düzenlemek yani algılama yönetimi yapmak amacı ile basitten en gelişmişe kadar sivil ve askeri değişik teknoloji ve yöntemlerin kullanılması ile 'enfo alan egemenliğini' yani enformasyon değişimi dünyasının kontrolünü hedefler. Bu alanda kontrol sağlayan unsur artık kendi radesini kabul ettirmede hiç zorlanmaz ve istediğini yaptırır.

Türk insanı içinden geçtiğimiz dönemde enformasyon savaşının en gelişmiş biçimine sürekli maruz bırakılmaktadır. Sinsice Türk insanı, ruhu ve beyni mozaikleşmiş olan Türk aydınından daha kolay enformasyon savaşına direnmektedir. Ancak hiçbir toplumun böyle yoğun bir bombardımana direnmesi gereken önlemler alınmaz ise sonsuza kadar süremez.

(*Akşam Gazetesi*, 8 Mayıs 2005)

ternational Affairs (İngiltere) dergilerinde yayımlandı. Güvenlik bilimleri, ordu siyaset ilişkileri, terörizm, etnik sorunlar, Avrupa Birliği, Avrasya ve Ortadoğu konularında çalışan Prof. Özdağ'ın telif ve çeviri kitaplarının yanı sıra değişik gazete ve dergilerde yayımlanmış yüz elli kadar makalesi vardır. Türkiye Azerbaycan Dostluk Derneği Genel Başkanı'dır.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Atatürk ve İnönü Döneminde Ordu-Siyaset İlişkileri* (1990), *Değişen Dünya Dengeleri ve Basra Körfezi Krizi* (1990), *Siyasal İslâm ve Pan-İslâmizm* (Mümtaz'er Türköne ile beraber, 1993), *Menderes Döneminde Ordu-Siyaset İlişkileri ve 27 Mayıs İhtilali* (1996), *Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan Batı'ya Göç Edenlerde Kültürel yapı ve Kültürel Kimlik Sorunu* (1995), *Atatürk ve Milli Birlik Bütünlük* (Prof. Dr. Ergun Özbudun ve Yrd. Doç. Dr. Öğ. Bnb.

Ümit Özdağ

Ali Güler ile beraber, 1999), *Türkiye Kuzey Irak ve PKK* (1999), *Terörizm İncelemeleri* (2000), *Türkiye - Avrupa Birliği İlişkileri* (2003), *Irak Krizi 2002-2003* (2003).

ÇEVİRİ: *Bilim ve Bilgeliğin Savaşı* (F. Nietzsche'den (1990), *Gelecekteki Felsefe* (F. Nietzsche'den, 1994), *Tan Kızıllığı* (Ahlâksal Önyargılar Üzerine Düşünceler, 1997).

ÖZDALGA, Elisabeth

Araştırmacı-yazar. İsveç doğumlu. CHP yöneticilerinden Haluk Özdalga, eşidir. Türkiye'ye 1970'lerin başında geldi. ODTÜ'de MEB burslusu olarak okudu. Özellikle Mübeccel Kıray'ın derslerine devam etti. Doktorasını Göteborg Üniversitesi'nden aldı. Doktora tezi, CHP üzerincydi. Din sosyolojisi alanında araştırmalar yaptı. Özellikle Alevilik ve Fethullah Gülen hareketiyle de ilgilendi.

Elisabeth Özdalga

Çalışmalarını Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü ile İstanbul İsveç Araştırma Enstitüsünde öğretim üyesi olarak sürdürdü. 9. Abant Aydınlar Platformuna katılan yazarlar arasında yer aldı.

ESERLERİ:

Modern Türkiye'de Örtünme Sorunu Resmi Laiklik ve Popüler İslam (*The Veiling Issue, Oficial Secularism and Popular Islam in Modern Turkey*, 1998), *Alevi Kimliği* (Tolsson ve C. Raudvere ile birlikte, çev.: Bilge Kurt Torun, Hayati Torun, 1999), *Sivil Toplum, Demokrasi ve İslâm Dünyası* (Sunc Persson ile birlikte, çev.: Ahmet Fethi, 1999), *İslamcılığın Türkiye Seyri* (çev. Gamze Türkoğlu, 2006).

HAKKINDA: Taha Akyol / Başörtüsü (Milliyet, 22 Şubat 1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 19.6.1998), Ahmet Yaşar Ocak / Makalelerden Oluşan Bir Yapıt: Alevi Kimliği (Cumhuriyet Kitap, 10.6.1999), Nuriye Akman / Gülen Genç Aktivistlere Şiddete Dayanmayan Yollar Öneriyor (Zaman, 8.6.2003), Ayşen Gür / Türkiye'de İslamcılık (Hürriyet Keyif eki, 20.8.2006).

Emine Sevgi Özdamar

ÖZDAMAR, Emine Sevgi

Oyun ve roman yazarı, ressam. 1946, Malatya doğumlu. 1976'dan itibaren yurtdışında yaşadı. Tiyatrocu bir yazar olup, sinema, televizyon, resim çalışmaları da vardır. Yazdığı bir oyunu Frankfurt Şehir Tiyatrosunda kendisi sahneye koydu. *Hayat, Birinden Girdiğin, Diğerinden Çıktığın İki Kapılı Bir Kervansaray* adlı romanıyla Almanya'da 1991 Ingeborg Bachmann Ödülü'nü kazandı. Bu ödülü kazanması, Alman basınınca büyük tepkilerle karşılandı. Sanat çevreleri bu ödülün ona verilmesini protesto ettiler. 1999'da Die Brücke vom Goldenen Horn (Haliç Köprüsü) romanıyla Adelbert von Chamisso ödülüne lâyık görüldü.

ESERLERİ:

ROMAN: *Hayat, Birinden Girdiğin, Diğerinden Çıktığın İki Kapılı Bir Kervansaray* (1991), *Haliç Köprüsü* (1998).

ÖYKÜ: *Arnedili* (Berlin).

HAKKINDA: Christian Schaffernicht / Zu Hause in der Fremde. Ein Bundesdeutsches Ausländer-Lesebuch (1981), Güner Yüreklik - Ece Ayhan (Cumhuriyet Kitap, 8.8.1991), Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Sennur Sezer / Emine Sevgi Özdamar'dan İki Ödüllü Bir Kitap: Hayat Bir Kervansaray (Cumhuriyet Kitap, 23.9.1993), Şeyda Özdil / Bir Romanın Farklı Biçimlerde Alımlanması (Gösteri, Şubat 1994), Nilüfer Kuruyazıcı / Aras Ören ve E. Sevgi Özdamar'ın İstanbul Söyleşileri (Gündoğan Edebiyat, Bahar 1994) - Emine Sevgi Özdamar'ın Yeni Romanına Ödül Yağıyor (Cumhuriyet Kitap, 25.2.1999).

ÖZDAMAR, Mustafa

Yazar. 1946, Elmasun / Güneybağ / Konya doğumlu. İlkokulu köyünde bitirdi (1959). Ortaöğrenimine Konya'da başladı. Zaman zaman devam edip ayrıldığı Ankara İmam Hatip Lisesini, dışarıdan sınavlara girerek tamamladı (1969). Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsünde üçüncü sınıfa kadar okudu (1972). İstanbul'da memurluk yaptı.

Yazı ve şiirlerini, 1966 yılında itibaren *Özduyu* gazetesi (Konya, 1966), *Babıalide Sabah* (1966-67), *Gönülden Gönüle* (Konya, 1967), *Biz* (Konya, 1967), *Anadolu'da Hamle* (Konya, 1968), *Fikir ve Sanatta Hareket* (1971-72), *Çile* (Diyarbakır, 1973), *Adım* (1975), *Çatı* (1975), *Millî Gençlik* (1975-76), *Altınoluk* (1986-89) dergilerinde yayımladı. 1983 yılında itibaren *Milli Gazete*'de çıkan yazılarının yanı sıra araştırma ve incelemeleriyle dikkati çekti.

ESERLERİ:

ROMAN: *Cinnet* (1967), *Devran* (1988).

ARAŞTIRMA-BİYOGRAFİ: *Yaşı ve Başıyla Mim Sin Harekâtı* (1977), *İstanbul'da Makam ve Merkadleri Bulunan Şehid Sahabeler* (1988), *Karasakal Hoca* (1992), *Hacıveyiszâde* (1992), *Celal Hoca* (1993), *Ladikli Ahmed Ağa* (1994), *Yamanı Dede* (1994), *Dersaadet Dergâhları* (1994), *Mahir İz Hoca* (1995), *Gönenli Mehmed Efendi* (1995), *Gönül Cerrahı Nureddin Cerrahi ve Cerrahiler* (1995), *Üstat Süleyman Hilmi Tunahan* (1995), *Abdülhay Efendi* (1996), *Şeyh Suküti Mürteza Baba* (belgesel biyografi, 1996), *Garip Hafız* (1996), *Hüvel Bâki* (1996), *Şeyh Kotku Bursalı Mehmet Efendi* (1996), *Nur Volkanı Üstad Said Nursi* (1996), *Ol İmaret Eyler Seni* (1996), *Üstad Necip Fazıl* (1996), *Ahmed Gazali ve Tevhidde Tecrid* (1997), *Meczublar* (1997), *İ. Hakkı Konyalı ve Konyalı Kütübhanesi* (belgesel biyografi, 1997), *Ahmed Amiş Efendi* (1997), *Yahya Efendi* (1997), *İsl. Gel. Sivil Merasimler ve Doğumdan Ölüme Musiki* (1997), *Güzel İnsanlar* (1997), *Şıh Hasan Sarıbaba* (1997), *Abdülkadir Geylâni* (1998), *Yunuslar Deryası* (1998), *İnsanlığın Piri Hz. Mevlânâ* (2000), *İrfan Güneşi Hz. Şems* (2000), *Âşık Ahmet Divanı ve Bolu Rehberi* (2000), *Niyazi Mısır* (2000), *Şah-ı Nakşibend* (2000), *Aziz Mahmud Hüdai* (2001), *Hüsameddin Uşşaki ve Uşşakiler* (2001), *Ramazanoğlu Mahmud Sami Efendi* (2001), *Nazlar ve Niyazlar* (2002), *Vahdet ve*

Mustafa Özdamar

MUSTAFA ÖZDAMAR

EVRENSEL TERBİYE

Dünya literatürüne "Tanrı Mesleği" olarak geçen eğitim ve öğretim, dinî, millî ve medenî terbiye, "ilahî" olabildiği ölçüde üniversal olabilmektedir. Politik, ekonomik ve sosyal çalkantılar içinde yorulan insanlığın her şeyden çok ihtiyaç duyduğu medenî terbiye, en zengin, en etkin ve en yetkin şekliyle bizim tekke kültürümüzün özünde vardır. İnsanlık her döneminde olduğu gibi bu devirde de ve daha ziyadesiyle bu terbiyeye muhtaçtır.

Evrenselliği mekteb ve medreseden ziyâde tekke ve zaviye kültürlerinde boy gösteren güzelim İslâmiyetin ilâhî terbiye sistemi içinde yetişen nice âbide şahsiyetler, bu terbiyenin doruklarıdır. Şiddetle ihtiyaç duyulan dinî ve medenî terbiye ancak bu doruklarda verilebilmekte ve yorgun insanlık ancak bu doruklarda mutlu ve umutlu olabilmektedir.

Gerek yapılan ve gerekse fonksiyonları, ancak turistik kültür halinde devam eden vakıf tekkelerde tüten mânâ zenginliği, dinî ve medenî yönden fakir düşen insanlığı doyuracak kapasitede bir hazine miteliğine sahiptir. Yazık ki, bu hazineden son yüzyıllarda yerince ve yeterince istifade edilememiştir. Ve yazık ki, her şey insan için ve insan Allah için temel gerçeğinden hareketle, tarihler boyunca bütün dinler ve medeniyetlerce insanlığın ortak övüncü olarak âbideleşen örnek şahsiyetler yetiştiren İslâm tasavvufunun eğitim kurumları vakıf tekkelerin fonksiyonlarını devralıp devam ettirebilen müesseselerin olmayışı sebebiyle çürüyen toplum katlarında çıkan sosyal yangınlar, bozulma ve çözülmelerin artmasıyla neticelenmiştir.

Medeniyet âlemine çok yönlü hizmetler veren, insanlığa her yerde ve her zaman muhtaç olduğu huzur, güven ve hasbîliği ikram eden, "insanı insan eden" bu kurumların, İslâmiyet'in her an yeni, her an taze ve her devirde çağdaş olan, evvel âhir hep ileri, hep ileri ilkeleri içinde yeniden yorumlanarak gündeme alınması, eğitim ve öğretim anlam ve önemini kavrayan herkesin en azından vefa borcu olmalıdır.

Kendi yorumlarımdan yorulan insanlık şimdilerde çeşitli kumkdamalarla adını henüz koyması bile sözünü ettiğimiz tekke tavrını arıyor, ama; buna rağmen insanlığa verdikleri çok yönlü hizmetlere kapatılan mahzun dergâhlar hâlâ aynı ince hüznü yaşıyorlar.

(Dersaâdet Dergâhları, 1994)

Melamet Gülşeni Hasbahçe (sohbet, 2002), *Piran* (2002), *Hasbahçe* (2002), *Eşrefoğlu Abdullah-ı Rumi* (2002), *Neyzen Tevfik* (2002), *Haçkalı Baba* (2003), *Kuddüsi* (2003), *İsmâil Maşûki - İbrahim Aksarayi* (2004), *Ümmi Sinan - Sinan Ümmi ve Seyyid Seyfullah* (2004), *Nasreddin Hoca* (2005), *Mehmed Muhyiddin Üftâde* (2005), *İstanbul Vakıf Hayrat ve Ziyaret Rehberi* (araştırma, 2006), *Ahmed Sarvan* (2006), *Hazreti Rabia ve Kadın Evliyalar* (2006), *İstanbul Namazgâhları* (2006).

ŞİİR: *İffa* (1985), *Güle Yağmura ve Bahara Selam* (1991), *Serenat* (1995), *Dünyanın Tenhasında* (1996).

DERLEME: *Bir Dervişin Seyir Defteri* (otobiyografi, 2002).

ÖZDAMAR, Semra

Oyuncu, öykü ve oyun yazarı. 11 Ocak 1956, Bursa doğumlu. Amerikan Kız Koleji mezunu. Fotomodel (1973-74) ve sinema oyuncusu olarak (1974-80) çalıştı. Reklam ve sinema oyuncusu olarak çeşitli ödüller aldı. 1977 Antalya Altın Portakal Film Festivalinde en iyi kadın oyuncu seçildi. Öyküleri ile sinema, edebiyat ve kadın konularındaki yazıları çeşitli dergilerde yayımlandı. 1979 Kültür Bakanlığı En İyi Senaryo Ödülünü, 1984 De Yayınevi Masal ve 1985 Akademi Kitabevi Öykü yarışmalarında mansiyon aldı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Sessiz Çığlıklar* (1986), *Kadırga'da Son Horon* (1987), *Sekiz Kadın* (1988), *Hayat Bizi Yaşar* (İlk iki kitabındaki öyküler toplamı, 1995).

OYUN: *Yalnız kadın* (1986).

HAKKINDA: Türkiye'de Kim Kimdir? (2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

Semra Özdamar

SEMRA ÖZDAMAR

KORKUNUN İSTATİSTİĞİ

Patlama korkunçtu. Yükselen duman bulutu mantar biçimini almış ve sanki gökyüzüne asılı kalmıştı. Atom bombası gibi... Hiroşima'yı anlatan bir film geldi aklıma. Aynı şeyi Turgut'un da düşünüp düşünmediğini sormak için döndü. Turgut yerinde yoktu! İnanamadı. Patlamanın şiddetiyle önünde havalanan tozu uzaklaştırmak için eliyle havayı yelpazeledi. Gözlerini kırpıştırarak baktı. Ama, Turgut yoktu işte! Az önce üzerinde durduğu toprak da yerinde değildi... O zaman başını eğdi. Aşağıya bakmak istemiyordu. Görebiliyordu: Turgut tanınmaz halde, koyu bir kan şeridiyle çevrelenmiş yatıyordu. Öyle olmalıydı. Selim kendisini hep öyle düşlemişti. Ya Turgut? Hiç konuşmamışlardı. Ama mutlaka düşünmüş olmalıydı. "Çıldırıyorum..." diye mırıldandı; Turgut yoktu ve o aşağı bile bakmadan bunları düşünüyordu. Baktı: Turgut kırk-elli metre aşağıda, başı yana eğik, sırtüstü yatıyordu. Uyuyor gibi... Boynu kırılmış olmalıydı. Öylece kıpırtısız yatıyordu işte... Çığlık atmış mıydı düşerken? Kulağını gecikmiş çığlığı duymak istercesine dikti. Şu tekdüze "Bip! bip! bip!" seslerinden başka bir şey duyulmuyordu. Birden içinden yükselen bir çığlıkla sarsıldı. O garip, o sinsi sevinci bastırmaya çalışan bir çığlıkla... Ölümden de korkunçtu bu. Düşünmek istemiyordu. Bir şeyler yapmalıydı. Bu durumda ne yapması gerektiğini düşündü. Haber vermeliydi. Kurulmuş haberleşme telsizini çıkardı, açtı: "Koca Yayla" diye seslendi, "Koca Yayla... Yayla 19 konuşuyor..." Karşı taraftan, "Evet Yayla 19," diye ses verdi bir görevli. "Mühendis Turgut..." diye heyecansız bir tonla konuştu o zaman Selim, "Acele

→

güvenlik ve ambulans gönderin. Yerimiz sol yaka, memba, dip savak... kazı yeri. Tamam." Telsizi kapatırken ikircikli durdu: Nasıl bu kadar soğukkanlı olabiliyordu? O, aşağıda yatan insan onun çok yakın dostuydu. Bu dev çukurdaki tek dostu belki de. Öyleyse... Duyduğu utançla başındaki kaskı bilinçsizce çıkardı. Güneşi, tepesinde sallanan ateş topunu beyninde hissetti hemen. Adeta korkuyla yeniden geçirdi kaskı başına. Aşağı baktı: Turgut'un yanında birkaç kişi vardı artık. O da inmeliydi, daha fazla geciktiremezdi. Turgut en iyi dostuydu. içinden her şeye lanet okuyarak kaygan topraktan koşar adım aşağıya indi. Turgut'un başında dikilen dört işçi onun geldiğini görünce saygıyla iki yana açıldılar. Ötekiler, kovandaki arılar gibi, hıçbir şeyin farkında olmaksızın "Bip! bip! bip!" sesleri arasında koşuşturuyorlardı. Selim, ölünün başında kaskını çıkararak durdu. Turgut'un sesleri duymuyordu artık, inanamayan bakışlarla baktı. Öyleyse arkadaşı mutlu bile sayılabilirdi. Artık ne bu korkunç sesler, ne yalnızlık, ne de ölüm korkusu... Bu koskoca vadinin, bu dev oyuğun ortasında huzurlu bir nokta olarak yatıyordu işte. Üzüntü duyamayışının, hatta içinde kabaran şu sinsi sevincin nedeni bu muydu yoksa? işçilerden biri, elini başsağlığı dilercesine onun omzuna koydu. Sonra ürkek, çekti. Selim dönüp baktı ona. Sonra ötekilere. Onlar gibi olabilmeyi nasıl da istiyordu. Böylesine rahat ve her şeyi kabullenmiş...

Ambulans geliyordu. Silkindi. işçiler anlamamışlardı, ama ambulanstaki doktor arkadaşı... Arkasını döndü. Seslerden, arabanın durduğunu, doktorun inip Turgut'un başına koştuğunu çıkardı. Az sonra karşısındaydı genç doktor. "Nasıl oldu?" diye soruyordu. Selim, başı önünde. "Bilmiyorum," diye mırıldandı. "Birlikte patlamayı izliyorduk. Sonra baktım ki... yok." Doktor kısa bir süre onu süzüp, "Ya" dedi kısaca. "Neyse, az sonra savcı burada olur. Ona daha ayrıntılı bir ifade verirsin artık."

Selim, tedirginliği daha da artarak öylece durdu bir an. Sonra işçilerin şaşkın bakışları arasında hızlı adımlarla, başı önünde uzaklaştı. Beton üretim merkezini geçti. Az ileride Jumbolar'dan biri ayaklarını yere dayamış, dev bir kayayı oyuyordu. Bu öğleden sonra vadideki çatlakları örtmek için Turgut'la birlikte beton dolgu işine başlamaları gerekiyordu. Turgut'la birlikte... Geldiği günden beri hiç ayrılmamışlardı ki zaten. Geceler boyu uyku sırasında, yalnızlığı, geleceğe yönelik düşleri paylaşmamışlar mıydı hem? Öyleyse neden bu kadar donuktu? Niçin içinden ağlamak gelmiyordu? Erkek olduğu için mi? Yoo, nişanlısından ayrılıp buraya gelirken bile nasıl ağlamıştı? Ucunda ölüm yokken bile. Yok muydu? Elini bunaltıyla başına götürüp saçlarını çekiştirdi. Son zamanlarda artık düş bile kuramıyorlardı... Birden kulağının dibinde patlayan bir "Bip! bip! bip!" sesiyle sıçradı. Şu dev 777ler'den biri geri geri üzerine geliyordu! Önce yavaş yavaş geri çekilmeye başladı Selim. Kamyonun durmadığını görünce bağırmaya başladı. Ama bu gürültüde şoförün duyması olanaksızdı. Koşmaya başladı o zaman. Tepeye doğru tırmandı. Ancak, az ileride bir dozer, önüne takılmış dev biçukla toprağı düzelterek yol açıyordu. Selim iki dev boyutlu aracın arasında panik içinde durdu. Giderek artan bir çaresizlikle çevreye bakarken, 777'nin durup damperindeki kumu boşalttığını gördü. "Çok şükür!" diye soluğunu bıraktı. 777'nin geri viteseyken çıkardığı "Bip! bip!" uyarı sinyalini son anda duymasaydı... Tanrım, yaşam ne kadar pamuk ipliğine bağlıydı burada. Başını kaldırıp, hem kendi ekseninde hareket eden, hem de aşağı yukarı inip çıkan dev vince baktı. Kafesinde insanlar vardı, işçiler. "Korkusuz işçiler" derdi Turgut onlara, gülerek... Şimdi şu kafes bir kopsa...

Az ileride çelik paletleriyle bir kepçe, toprağı kazıp kaldırarak bu yana doğru tırmanıyordu. Ama şoför onu görmüştü, elini kaldırarak selamladı genç mühendisi. Selim, aynı tedirgin yüzle, belli belirsiz karşılık verdi ona. Bu halde daha fazla dolanamazdı ortalıkta. Hem neredeyse öğle tatili olacaktı. Havai hatta uhştığında, araç içindeki iki kişiyle hareket etmek üzereydi. Yukarı tırmanırken adamların yüzlerine baktı, olayı henüz duymadıkları belliydi. Söylemeyi düşündü, vazgeçti hemen. Şimdi sorular... Dışarı baktı. Derivasyon tüneline su verebilmek için yapılan birinci batardo çoktan bitmişti. Ana batardo, yani baraj da çok yakında şu azgın nehrin karşısına taştan bir canavar gibi dikilecekti. insan yiyen bir canavar gibi. Çimento, taş, demir, et, kan... Mühendis Adnan'la Vahap birinci batardo yapılırken ölmüşlerdi. Öteki mühendis arkadaşları İsmail, Mustafa, Türker ana batardo yükselirken memba tarafında, Namık da mansapta yitirmişti yaşamını. Turgut yedinciydi. Birden irkildi. "Yedi, yedi, yedi," diye tekrarladı farkında olmaksızın. "Yedi..." Beynim zorladı, neydi bu sayının sırrı? Yanıt bulmak istercesine yeniden baraja baktı. Gözleri, kızgın güneşin nehir sularına vuran şavkıyla kamaştı, başını çevirdi. (...)

(*Hayat Bizi Yaşar*, 1995)

ÖZDEK, Almila

Gazeteci-yazar. 1973, İstanbul doğumlu. Gazeteci, romancı, çevirmen Refik Özdek'in kızıdır.

1999 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Aynı bölümde 2001 yılında post-modern/feminist edebiyat üzerine hazırladığı yüksek lisans tezini verdi. Bilgi Üniversitesi Medya ve İletişim Sistemleri Bölümünde görev yaptı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Fırat'a Karışan Öyküler* (ortak kitap, 2001).

ÇEVİRİ: *Postmodernizm ve Popüler Kültür* (Angela McRobbie'den, 1999).

ÖZDEK, Refik

Gazeteci-yazar, çevirmen (D. 1928, Köstence / Romanya - Ö. 28 Ağustos 1995, İstanbul). Galatasaray Lisesi mezunu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesindeki öğrenimini yarıda bıraktı. 1959 yılında çevirmen olarak *Yeni İstanbul* gazetesinde başladığı gazetecilik mesleğini *Büyük Doğu, Bugün, Babıalide Sabah, Tercüman, Yeni Haber, Türkiye* gazetelerinde sürdürdü. *Tercüman Çocuk* dergisinin genel yayın müdürlüğünü yaptı. Araştırma dalında Türk Kültür Vakfı ödülünü kazandı. Cengiz Aytmatov'dan ve Fransız yazarlarından çok sayıda roman ve hikâye çevirdi.

ESERLERİ:

ROMAN: *Hücre / K - Biz Şehir Eşkiyası İdik* (1976), *Çanlar ve Zindanlar* (1985), *Kezban'a Mektup* (1986), *Ocağımız Sönmesin* (1989), *Yazı Yazmaktan Karnı Nasırlaşan Adam* (1994), *Afşaroğlu* (1994), *Gece Yarısı Güneşi* (1994).

HİKÂYE: *Yüreğim Yanardağ* (1986), *Kiziroğlu Mustafa* (1995).

DİĞER ESERLERİ: *Hedef TRT, Siyasi Vasiyetnameler, Uzay Ansiklopedisi.*

ÖZDEM, Filiz

Şair. 19 Temmuz 1965, İstanbul doğumlu. İtalyan Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü mezunu. Şiir dergisi *Atika*'nın (1993) genel yayın yö-

OĞUZ ÖZDEM

UZAK – 1

dünyayı çekmişti
gözlerinin penceresine
o hep bakardı

o hep bakardı
tanrısını yitirmiş gök boştu
topuktaşı satan çocuk üşüyordu
köpek havlamalarına yağıyordu kar
saçakaltları titriyordu

uzundu yol öyküleri
ve sanki zaman büyüyen bir aydı
terk ederdi kendini
bir mısra-ı berceste den

o hep bakardı
uçuşurdu güneş kuşları
suya attığı günden beri
son söğüt dalını
değdirerek bir çocuğun
düşsel alnına

son şansımızdı oysa rüyaya yatmak
vecd içinde bir mağarada
perçemli savuruyordu rüzgarlarını ölüm
yürekten geçen bir bakıştı taş
ben uzaktaydım, uzağın kalbinde
demir erirken sıcaktı sonra soğuk
ey gözcüsü doğanın, aynı şeydi şimşekle çiçek
taşarken gönül ırmağı gövdesinde anlamın

o hep bakardı
annemdi göğsümün üçüncü dili
ve derdi ki
oyun kuşu ol oyunlarda
uç ama uzak diye bir şey yoktur aslında

(*Uzak*, 2000)

OĞUZ ÖZDEM

eğer hatırlayacaksam seni
neden dalgın olmayayım
dalgınlık
temizlemektir küfünü anların
dar bir koridorda sıkışıp
patlamadan zaman.

hiçbir şeyin zamanı değil
akıl almaz sevda ne çok
derinden akan ölüm ırmaklı
bir şafak
zaman yağıyor
hiçbir şeyin zamanı değil

bir derviş nasıl dönüşürse
başka şeye
"işte denizlerdeyiz ve açıklarda"
diyebilmek için ne çok sevdim
yum gözünü gece olsun
düşler zaman uzağı

(*Uzak*, 2000)

Oğuz Özdem

netmenliğini yaptı. 1996'dan beri İstanbul'da Maltepe Sanat Galerisini yönetti. İlk şiiri *Aykırı* dergisinde, diğer şiirleri *Atika*, *Şiir Ok'u*, *Varlık*, *Puzartesi*, *Evrensel Kültür* ve *Söz* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Saydam ve Seyirci* (1999).

ÇEVİRİ: *Fildişi Kulenin Dışından* (P. P. Pasolini'den, 1991), *İçimdeki Sahraman* (L. Malerba'dan, 1998).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZDEM, Oğuz

Şair. 4 Mart 1959, Elazığ doğumlu. Asıl adı Oğuz Özbay. Şair Yavuz Özdem'in kardeşidir. Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra İstanbul'da mühendislikle uğraştı. Çeşitli dergilerde deneme yazıları yayımlandı. *Atika Şiir* dergisinin sahipliğini ve yazı işleri sorumluluğunu yürüttü. Türkiye Yazarlar Sendikası, PEN, BESAM ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"*Oğuz Özdem, şiirini yan okumalarla sürekli besleyen, hayatla, verili ve tanımlı herşeyle hesabı olan, eşyanın gölgesine sızabilen, o gölgede eşyayı şiire yeniden doğuran bir şair. Hayatla arasına boşalan kirli sulara ak kağıttan kayıklar bırakmakla yetinmiyor; aşağıya ve yukarıya dair, öne ve arkaya dair bütün mesellere ve meselelere neşter atıyor. Gündelik diline de sindirdiği sorgulayıcı, kimi zaman omuz vurucu ama kesinlikle insana dönük bir şiiri savunan duruşunu şiirine boşaltıyor. Özgün imgelemi, bilinç içeriğine çökelen yaşantısı, şiirin her meselesine aşina bir şairin potasında civa kıvamında şiirlere dönüşmüş.*" (Celâl Soycan)

ESERLERİ (Şiir):

Bir Oyundu Ölüm (1988), *Su Yürüdüm Destan Geçtim* (1992), *Su İçmek Güzeli* (1994), *Uzak* (2000), *Cesur Acı* (2002).

HAKKINDA: Mustafa Öneş / Milliyet Sanat (1.6.1992), Metin Cengiz / İnsanın Olduğu Yerde (Cumhuriyet Kitap, 3.8.2000), Orhan Koçak / Cesur Acı (Virgül, Mart 2002), Serdar Koçak / Cesur Acı (Radikal Kitap, 24.5.2002), Şeref Bilsel / Cesur Acı (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002), Metin Cengiz / Uzak (Cumhuriyet Kitap, sayı: 546), Altay Öktem / Oğuz Özdem'den "Uzak" (Cumhuriyet Kitap, sayı: 566).

ÖZDEM, Yavuz

Şair. 5 Ağustos 1956, Elazığ doğumlu. Şair Oğuz Özdem'in ağabeyidir. Hıdırbaba İlkokulu, Elazığ Atatürk Liscsi, Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi (1979) mezunu. Sivas Yıldızeli Lisesi (1980), Beyoğlu Terzilik Meslek Lisesi (1981-88) ve özel eğitim

YAVUZ ÖZDEM

İSTANBUL YOLCUSU KALMASIN

1

İstanbul yolcusu kalmasın
Taranmış saçlar en taze renklerle
Genç olunmuş küsüp küsüp barışılmış
Aceleye getirilmiş bütün düşler
Sevinçler şaşkınlıklar hürlük hissi
Birden fazladır artık gece
Yıldızlar birden fazla
Taşır her şey birden fazlalığını
An içli dışlıdır ağaçlarla benzin istasyonlarıyla
Yeni bir şekli vardır üstelik
Ve tamamlayınca kendisini
İSTANBUL YOLCUSU KALMASIN
(*İstanbul Yolcusu Kalmasın*, 1999)

Yavuz Özdem

YAVUZ ÖZDEM

YER GECE DİNLENİR

Gece
Terketmeme tarafı hayatın
Kara dökülen kül
Şehveti evcilliğimizin
Döl tarafından süt tarafına
Diz ayak göğüs

Yer gece dinlenir
İç suya bakılır kalaylı kaplardaki
Işıklara bakar gibi
Yüne beyaz düşen

Yer gece dinlenir
Sesler duyulur sabahsa
Diz ayak göğüs
Keçe yapılır yerin yazına
(*Yer Gece Dinlenir*, 2005)

kurumlarında (1988-) öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. Türkiye Yazarlar Sendikası ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

İlk şiiri, 1985 yılında *Öğretmen Dünyası* dergisinde çıkmıştı. Diğer şiirleri; *Öğretmen Dünyası, Yazko Edebiyat, Sanat Olayı, Varlık, Hürriyet Gösteri, Atika Şiir, Şiir Ülkesi, Dünya Kitap, E, Yasakmeyve, Güzel Yazılar, Edebiyat ve Eleştiri, Şiir-lik, Eşik, Şiir Oku, Islık* dergilerinde yayımlandı. Ayrıca, *Hürriyet Gösteri, Cumhuriyet Kitap, Varlık* dergilerinde dil ve şiir konularında yazılar yazdı. 1994 yılında Dünya Kitap Şiir Ödülünü kazandı.

"Doğrudan bir anlatım yok. Öykü gizleniyor. Ancak 'akustik, türkçe tad' benzetmeleriyle, insanı çiçeğe dönüştüren 'kendini sulama' sözleri olmasa, doğrudan bir anlatım denebilir. Hele ilk dize tam başarılı bir giriş. 92'de yazılmış bu şiir Yavuz'un dersine iyi hazırlandığını, kendini bulma, şiirine güvenle bakma yolunda iyi bir örnek. Yavuz, dildeki, söyleyişteki, değişen şiiri önüne koyup öyle ilerliyor yolunda." (Metin Cengiz)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Göl* (1991), *Bir Yüzle Yürümenin Kitabı* (1994), *Adınız Kime* (1997), *İstanbul Yolcusu Kalmasın* (1999), *Yer Gece Dinlenir* (2005).

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Şiir ve Dil* (2005).

HAKKINDA: Leyla Şahin / Göl'ün Önsözü (Göl, 1991), Gürsel Caniklioğlu / Göl (Kitap Gazetesi, sayı: 4, 1992), Metin Cengiz / Dört Kitap ve Bir Şair: Yavuz Özdem Şiiri (Cumhuriyet Kitap (27.4.2000), Fikret Demirağ / İstanbul Yolcusu Kalmasın (Kıbrıs gazetesi, 8.2.2000) - Cumhuriyet Kitap (Şubat 2001), Ayten Mutlu / Ben'i Biz'de Buluşturan Şiirler (Hürriyet Gösteri, 2001), Dursun Özden / İstanbul Yolcusu Kalmasın (Bizim Gazete, 13.9.2001), Şeref Bilsel / İstanbul Yolcusu Kalmasın (Öteki-Siz, 2002, sayı: 14-15) - Yavuz Özdem: Şiirle ve Şiirde Her Şey Mümkün (Hürriyet Gösteri, Kasım 2005), Baki Asiltürk / Aşk Bitmiş Ateş Sönmüştür (Virgül, Eylül 2005), Mustafa Köz / Şiir Taşı (Varlık, Ekim 2005), Cenk Gündoğdu / Taşra Kolonyal Bir Tanımlamadır (Cumhuriyet Kitap, 20.10.2005), Gökçen Yılmaztürk / Seslendirilen Sonsuzluk (Cumhuriyet Kitap, 20.10.2005), Celal Soycan / Yavuz Özdem: Kelimeler Sürtünür Ona (Radikal Kitap, 2005).

ÖZDEMİR, Ahmet (Sivaslı)

Şair ve yazar. 25 Nisan 1948, Şarkışla / Sivas doğumlu. Ürünlerinde Ahmet Niyazi, Ahmet Kemal, Ahmet Şarkışlalı imzalarını da kullandı. İlk (1959) ve ortaokulu (1962) Şarkışla'da bitirdi. İzmir Askeri Hava Lisesinden (1966) sonra, *"Sivas Halk Hikâyeleri Geleneği"* adlı lisans tezi ile İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü (1975) bitirdi. Gazetecilik hayatına girerek *Hergün* (1969-75), *İstiklal* (1975-77), *Hürses* (1977-79) ve *Ortadoğu* (1979-89) gazetelerinde çalıştı. Basın İlan Kurumunda (1989) görev yaparak 30 Eylül 2003'te emekliye ayrıldı.

Deneme türünde ilk yazısı, 1962 yılında *Pancar* dergisinde; diğer ürünleri *Hergün, Almanya Postası* (1969'dan itibaren), *Tarla, İstiklal,*

AHMET ÖZDEMİR (Sivaslı)

SİTEM TAŞLARI

Sanırım bir demet gül niyetine,
Sitem taşlarını bana yâr atmış.
Model etmiş ozanların hepsine,
Tanrı şiir diye onu yaratmış.

Bakmayıp saçının şu aklarına,
Serdim yüreğimi ayaklarına,
Dokundum gül diye yapraklarına,
Gönlüme dikeni batmış kanatmış.

Mahzun bakışına kapıldım diye,
Sevgi yarışına atıldım diye,
Yanan cezbesine tutuldum diye;
Tutsak sanmış, zindanına kapatmış.

Canların cananı bulduğu yerde,
Özlem çilesinin dolduğu yerde,
Yalnız kendisinin olduğu yerde,
Solsun bütün güller, demiş dayatmış.

Gülistandan koku, dilde beves o,
Dudakta dokunuş, kulakta ses o,
Bir kaçamak bakış, canda nefes o,
Duygularını dört yandan kuşatmış

AHMET ÖZDEMİR (Sivaslı)

SEN YOKSUN

Onlar türkülerde, ben ağıtlarda;
Çığrılmış gibiyim, çünkü sen yoksun.
Kara yazgısıyla ak kağıtlarda,
Kıvrılmış gibiyim, çünkü sen yoksun.

Onlar "Sevgililer Günü"nü anmış,
Tatlı, sıcak duygularla uyanmış;
Beni soruyorsan özlemle yanmış;
Kavrulmuş gibiyim, çünkü sen yoksun.

Onlar, kanat açmış vuslat yönünde,
Börtü böcek, elvan çiçek yanında.
Bense hoyrat rüzgârların önünde;
Savrulmuş gibiyim, çünkü sen yoksun.

Sen ki bir bengisu, cana can veren,
Ben bir edna kulum, sana can veren,
Sabır teknesinde una can veren,
Yoğrulmuş gibiyim, çünkü sen yoksun.

Ahmet Özdemir (Sivaslı)

Hürses, Ortadoğu, Türk Dili, Türk Edebiyatı, Eflatun, Defne, Yesevi, Pirelli gibi dergi ve gazetelerde yer aldı. 1990 yılında Türk Hava Kurumunun açtığı yarışmada öykü dalında birinci oldu. 1997 Tarla Kültür Hizmet Ödülünü aldı. TRT radyolarında "Halk Şairlerimiz", "Folklor Penceresi", TV 'de "Bir Şiirdir Yaşamak" programlarını hazırlayıp sundu. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Yesevi Vakfı, Türk Kalp Vakfı, Türk Folklor Kurumu, TÜRKSAV (kurucu), İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Dal Erguvan* (1999), *Sitem Taşları* (2004).

BİYOGRAFİ: *Cenap Şahabettin* (1975), *Sür Beni Beni - Kelkitli Serdari* (1975), *Yaralar Beni - Maraşlı Hüdai* (1976), *Şarkışlalı Serdari* (1979), *Âşık Cafer* (1988), *Ahmet Haşim* (1990-98), *Kelkitli Aşık Serdari* (1993), *Abdülhak Hamit* (1997), *Tevfik Fikret* (1998), *Sait Faik* (1998), *Muallim Naci* (2002), *Hacı Bayram Veli ve Eşrefoğlu Rumi* (2002), *Âşık Sefil Selimî-İrfan Okulu* (2003), *Rıza Beşer* (2005), *Kerem ile Aslı* (2006) *Nasreddin Hoca* (2006), *Karacaoğlan* (2006).

ÖYKÜ: *Sevgi Çıkmazı* (1990), *Bir Yaz Günü Üşütmek* (2002).

ARAŞTIRMA-DERLEME: *Cönklerden Günümüze Halk Şairlerimiz* (1992), *Folklor Penceresi* (1992), *Eşref Bey Hikâyesi* (1980), *Şarkışla Çevresi Halk Ozanları* (1997), *Cumhuriyetimiz Şiirimiz* (1999), *Hayatın Kendisi Şiir* (2004), *Şiirlerle Yaşamak* (2005), *Türk Bilmecelerinden Seçmeler* (2005), *Karagöz ile Hacivat* (2006), *Türk Atasözlerinden Seçmeler* (2006), *Türkçe'de Deyimler* (2006), *İlköğretim İçin Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* (2006), *Ninniler* (2006), *Tekerlemeler* (2006), *Türk Halk Şiiri* (2006), *Keloğlan Masalları* (2006), *Efsane Masallar* (2006), *Karatepeli Masalları* (2006).

ROMAN: *Bir Avuç Toprak* (1970), *Elif'in Türküsü* (1971).

ÇEVİRİ ve SADELEŞTİRME (Osmanlıcadan): *Vahşiler Arasında Bir Türk Genci* (1973), *Türkçülük* (Yusuf Akçura'dan, 1993), *Türk Tarihi* (12 cilt, Rıza Nur'dan, 1995).

RADYO TİYATROSU (1990-91, TRT): *Duble Kaynana, Kuşku, Kuzguncuk Vapuru, Armudun Sapı, İnsanın Alacası, Sevgi Çemberi* (Arkası Yarın -A. Damar ile).

ANTOLOJİ: *Gönül Dostları Güldestesi* (1996), *Şiir İkindileri I, II* (1997-98), *75. Yılda Türk Şiiri Güldestesi* (1998), *Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi* (2002).

HAKKINDA: Gönül Dostu Şair Ahmet Özdemir (Türkiye, 24.10.1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi (Cumhuriyet Kitap, 21.3.2002), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

ÖZDEMİR, Ahmet (Tirebolulu),

Bürokrat, yazar. 16 Mart 1945, Tirebolu / Giresun doğumlu. Tirebolu Sakarya İlkokulu (1957), Ankara Maliye Yüksek Okulu (1963) ve Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (1978) mezunu 1963'ten itibaren Ordu, Giresun, Trabzon ve Ankara'da Maliye ve Vergi Kontrol memuru; 1978'den itibaren Gelirler Genel Müdürlüğü müşaviri, şube müdürü ve grup başkanı oldu. Görevini 1994'ten itibaren Sayıştay Savcı Yardımcısı olarak sürdürdü. Makalcleri, *Tercüman* gazetesi (1981) ile *Yüksek Ticaretliler Dünyası* dergisinde (1987) yer aldı. İLESAM üyesidir.

ESERLERİ:

Sorumuza Bakış / 1979-1992 (1993), *Bürokrasi ve Bürokrat / 1981-1994* (1996).

HAKKINDA: Ayşe Buğra / Bürokrasi ve Bürokrat (Cumhuriyet, 8.5.1987).

Ahmet Özdemir (Tirebolulu)

ÖZDEMİR, Ahmet Z.

Halkbilimci, eğitimci, yazar. 1934, Karayurt köyü / Sarız / Kayseri doğumlu. Karayurt köyü İlkokulu (1950), Pazarören Mimarsinan Öğretmen Okulu (1956), Bursa Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü (1960) mezunu. Anadolu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde (1991) lisans tamamladı. 1956 yılından itibaren Elbistan (1956-60), Kars (1960-63), Adana (1963-69), Kayseri (1969-83) ve Ankara'daki (1983-85) okullarda edebiyat öğretmenliği ve yöneticilik yaparak 1985'te emekliye ayrıldı.

İlk şiiri, 1953'te *Yeni Kayseri* gazetesinde; ilk makalesi, Şubat 1977'de Kayseri *Haber* gazetesinde yer aldı. Sonraki yıllarda Türk dili ve halkbilimi konusunda çeşitli araştırma, inceleme ve eleştiri yazıları; *Tarla, Çağdaş Türk Dili, Aykırı Sanat, Öğretmen Dün-*

Ahmet Z. Özdemir

yası, *Ardıçkuşu*, *Folklor ve Edebiyat*, *Pınarbaşı* dergilerinde yayımlandı. *Sarız'da Düğün* adlı eseri, 1990 yılında TRT 2'de "Avşar Düğünü" adıyla dört bölüm halinde (1990) televizyona uyarlandı. *Öyküleriyle Ağıtlar* adlı iki ciltlik escrinde, Güney ve Orta Anadolu Türkmenlerince özellikle Avşarlarca söylenen ağıtları topladı. Bu ağıtların hemen hepsi ilk kez öyküleriyle birlikte sözlü gelenekten yazılı kültüre aktarılmış oldu. 1998 FAK Hizmet Ödülü ile 2000 Kayseri Dadaloğlu Birlik Derneği Hizmet Ödülünü aldı.Folklor Araştırmaları Kurumu ve Dil Derneği üyesidir.

"Otuz yıllık bir çalışma sonucunda ortaya konan Avşarlar ve Dadaloğlu adlı bu değerli kitabı okuyup bitirince Ferit Edgü'nün şu sözlerini anımsıyoruz: 'Işığın âşığıyım/ Karanlığı da severim/ Ama gerçek tutkum / Karanlıktaki ışığı yakalamak." (Hasan Efe)

ESERLERİ:

Avşarlar ve Dadaloğlu (1985), *Sarız' da Düğün* (1990), *Öyküleriyle Ağıtlar I* (1995), *Öyküleriyle IIalk Şiirleri* (1998), *Öyküleriyle Ağıtlar II* (2001), *Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi* (2002).

HAKKINDA: Yusuf Çotuksöken / Öyküleriyle Türküler, Türkülerivlc Öyküler (Yaşasın Edebiyat, Haziran 1998), Hasan Efe / Otuz Yılda Oluşan Bir Yapıt: "Avşarlar ve Dadaloğlu" (Sanat Rehberi, sayı: 38, 1986), M. Mahzun Doğan / Söyleşi (Siyah-Beyaz, 11.3.1998), Aylin Erdemoğlu / Folklor Oskarları Sahiplerini Buldu (Günlük Haber, 23.12.1998), Nusret Ertürk / Söyleşi (abc dergisi, Ekim 2000), Duran Koçer / Söyleşi (Pınarbaşı, Mart-Nisan 2001), Abdullah Satoğlu / Kayscri Ansiklopedisi (2002), Arif Gülderen / Cumhuriyet Dönemi Türk Hikâyesi (Virgül, sayı: 55, Ekim 2002), Yalın Kılıç / Öyküleriyle Ağıtlar (Barış, 28.3.2003).

ÖZDEMİR, Ali Reşat

Eğitimci, şair. 1920, Örnekalan / Maçka / Trabzon doğumlu. Şiran Merkez İlkokulu, Trabzon Lisesi (1940) mezunu. Trabzon Lisesinin orta kısmında bir yıl Türkçe yardımcı öğretmenliği yaptıktan sonra (1941) İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne girdi ve 1945 yılında buradan mezun oldu. Kars, Artvin, Ordu ve Trabzon liselerinde edebiyat öğretmeni olarak görev yaptıktan sonra emekliye ayrıldı.

ESERLERİ (Şiir):

Gönlümden Duygular (1950, 1954), *Bir Ömür Yolunda* (1960, 1966), *Dünya Bu* (1974), *Bu da Benden* (1984).

HAKKINDA: Murat Yüksel / Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri 2-Cumhuriyet Dönemi (1993), Birlik (Karadeniz Yazarlar Birliği Yayın Organı, 1993).

ÖZDEMİR ASAF

Şair (D. 11 Haziran 1923, Ankara - Ö. 28 Ocak 1981, İstanbul). Asıl adı Halit Özdemir Arun'dur. Özdemir Özdem ve Özdemir Yasaman imzalarını da kullandı. İlkokuldan lise son sınıfa kadar Galatasaray Lisesinde okudu (1930-41), Kabataş Erkek Lisesinden mezun (1942) oldu. İstanbul Üniversitesi Hukuk (1943-44) ve İktisat (1945-47) fakültelerinde sürdürdüğü yükseköğrenimini yarıda bırakarak *Tanin* ve *Zaman* gazetelerinde çevirmen olarak çalışmaya başladı. 1951 yılında Sanat Basımevini, 1955'te Yuvarlak Masa Yayınevini kurdu. Geçimini ticari alandaki bu işlerle sağladı. Amerika'ya (1954) ve Avrupa'ya (1959, 1967) geziler yaptı. Akciğer kanserinden öldü.

İlk şiirleri, *Servet-i Fünün-Uyanış* (1939-44); sonrakiler *Büyük Doğu*, *Varlık*, *Yenilik*, *Amaç*, *Kaynak*, *Edebiyat Dünyası*, *Şadırvan*, 1950 yılından sonra da *Yeditepe*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Yenilik*, *Vatan*, *Dost*, *Türkçe*, *Türk Dili* gibi dergilerde yayımlanmıştı.

Çağdaş Türk şiirinde kendine özgü bir yer edinen Özdemir Asaf; poetik yolculuğunu akımların, dönemlerin uzağında tuttu. Hayata şiirin gözlüğüyle baktı, ondan yeni bir şiir dili yarattı. Etkileyici ve duyarlıklı bir düşünce evreni kurması, şiirinin çekim odağını oluşturdu. Bir bakıma, o, düşüncenin şiirini yazdı. "Benden az bilenlerin önünde onların öğretmeni, bilginiyim. Konusunu iyice bildiklerini bildiklerim karşısında da uslu, suskun bir öğrenci, dikkatli bir dinleyiciyim." sözleri, denilebir ki; onun sanat yolculuğunun da kılavuzu oldu.

"İkilikler ve dörtlüklerden oluşan ilk şiirlerinde yoğun bir söyleyiş özelliği göze çarpar. İnsan-toplum ilişkilerine yönelik temaları konu edinerek 'düşünselöz'ün ön plana çıktığı bir şiir evreni kurdu. Duygu ve düşünce yoğunluğu şiirinin önemli yanını oluşturdu. Bunun yanı sıra alay ve ironi şiirinin ana izleklerinden oldu. İnsan ilişkilerinin toplumsal ve bireysel yanlarını sen-ben ikileminde verdi. Şiirindeki sevgi, ayrılık, ölüm temaları; son dönem şiirlerinde giderek yerini kaçış ve umutsuzlukların tedirginliklerine bıraktı. Şiirin belli bir görüşü yansıtması bir iletisinin olması ereğinden yola çıktı. Yuvarlağın Köşeleri kitabında şiirin

ÖZDEMİR ASAF

YANILGI

Kendimizden bir adadayız,
Dört - yanımız başkalarından.
Aynı önemli kapıdan giriyoruz,
O eski, o beyaz kapıdan.

İlkin yıllar üstünde
Bizi ayıran bir dünya vardı, adımıza kurulu.
Burada yıldaşlığımız soyunup - giyiniyor,
Bilinik kılıyor birbirimizi.
Bir hastalık bulaşıyor anlamlarımıza,
Büyümsemeye vardırıyor yinlerimizi.

Ben sınırlanıyorum göz - göre - göre,
Kardeşleşmemiz ayrıklaşıyor,
Kopuyor kan.
Sen konuşmadan duruyorsun senlerce karşımda,
Kalımsız bir anıtsın gençlikten, kitapsızlıktan.

Başkalarından bir adadayız,
Dört - yanımız biz - gibi insandan.
Aynı önemsiz kapıdan çıkıyoruz,
O eski, o kırmızı kapıdan

(*Bir Kapı Önünde*, 2003)

Özdemir Asaf

ve yazarın işlevi konusundaki görüşlerini dile getirdi. Batı şiiri ve geleneksel Türk şiirinden yararlanarak vardığı bileşim; şiirini zenginleştiren, gelişkin kılan bir öğe oldu." (Jak Deleon)

"Şiiri salt şiir olarak almıyordu Özdemir Asaf. Şiirin, bir düşünceyi, bir bildiriyi, belli bir dünya görüşünü yansıtmasını amaçlardı. Her şiirin ardında bir yaşam felsefesinin olmasını dilerdi. Şiire düşünceyi yüklemek, onla bir düşünceyi vermek, bazı şiirlerinin ana ilkesiydi. (...) Gelişkin bir düzeyde şiire başladı, onu sürdürdü. Şiir işçiliğini hep sakladı, kolay bir iş yaparmış gibi davrandı. Tekdüze mutlulukların, uydurma tedirginliklerin şairi olmadı hiçbir zaman. Yaşamıyla ve şiirle her an hesaplaştı." (Doğan Hızlan)

"Şiirlerinde yaşamın tanıklığı, insanın iç gerçekliğinin bu tanıklıkla çatışan, dönüşen durumları imgesel yoğunlukla yer etti. Öyle ki, yakaladığı ironiyi düşünsel düzlemde anlamsal kıldı. Dönülen, düşünülen, yeniden üretilen bir imge evreniyle donattı şiirini." (Feridun Andaç)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dünya Kaçtı Gözüme* (1955), *Sen Sen Sen* (1956), *Bir Kapı Önünde* (1957), *Yumuşaklıklar Değil* (1962), *Nasılsın* (1970), *Çiçekleri Yemeyin* (1975), *Yalnızlık Paylaşılmaz* (1978), *Benden Sonra Mutluluk* (yayımlanmamış şiirleri, ölümünden sonra, 1983), *Lavinia* (seçme şiirler, 2002).

HİKÂYE: *Dün Yağmur Yağacak* (ölümünden sonra derlendi, 1987).

DENEME: *Yuvarlağın Köşeleri* (özdeyişler, 1961, yenileri eklenerek, 1986), *Ça* (deneme-fotokopi, 1988).

ÇEVİRİ: *To Go To* (92 şiirinin Yıldız Moran tarafından İngilizccye çevirisi, 1964), *Reading Zindanı Balladı* (Oscar Wilde'dan, 1968).

Şiirleri ölümünden sonra Adam Yayıncılık tarafından *Bir Kapının Önünde* (1982) adlı iki ciltte toplandı.

HAKKINDA: Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 260-268), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Jak Deleon / Özdemir Asaf Batı'da Yeşermiş Olsaydı (Cumhuriyet, 30.8.1982), Özdemir Asaf / Ça (1988), Oktay Akbal / Özdemir Asaf İçin (Cumhuriyet, 31.1.1991), Doğan Hızlan / Saklı Su (1996), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Feridun Andaç / 60 Yazar (Superonline, Nisan 2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Hilmi Yavuz / Ceviz Sandıktaki Anılar (2001), Hasan Efe / "Özdemir Asaf'ta Devinim ve Kuvvet"- Günümüz Şairlerinden Şiir Çözümlemeleri içinde (2004).

ÖZDEMİR ASAF

ADINA

Gece, denize yanaştım.
O, sulardan geliyordu.
Duydum.
Ne iyi, dedim.

Baktım,
O, bir gemide geçiyordu.
Bağırdım.
Gel'siz, gitme'siz.

Döndüm çakıllara sordum,
Siz kimdensiniz.
Dediler durandan,
Bizi yakın edenden.

Denizi sorguya çektim.
Dedim,
Görüyor musun yaşadığımı.
Yetinemedim.

(*Bir Kapı Önünde*, 2003)

ÖZDEMİR ASAF

LAVİNİA

Sana gitme demeyeceğim,
Üşüyorsun ceketimi al.
Günün en güzel saatleri bunlar.
Yanımda kal.

Sana gitme demeyeceğim.
Gene de sen bilirsin.
Yalanlar istiyorsan yalanlar söyleyeyim,
İncinirsin.

Sana gitme demeyeceğim,
Ama gitme, Lavinia,
Adını gizleyeceğim
Sen de bilme, Lavinia.

ÖZDEMİR, Aslan

Şair ve yazar, karikatürist. 7 Temmuz 1973, Bitlis doğumlu. İstanbul Cumhuriyet Ortaokulu mezunu. Sayfa sekreteri, karikatürist ve mizah yazarı olarak *Limon* (1986-91) ve *Leman* dergilerinde çalıştı. 1991'den itibaren *Leman* dergisi ve yayınlarında editörlük yaptı. Yazı, çizgi ve şiirleri; *Limon, Leman, Öküz, E Edebiyat* dergilerinde yayımlandı. Karikatürcüler Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Aşk Bitti (1993), *Sen Güzelsin Pelikan da Güzel* (1996), *Zaman Aynası* (1999).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ASLAN ÖZDEMİR

YAŞAMAK İÇİN

Yaşamak için güçlü olmak lazım
Kent sokaklarında 'aşk günleri' afişi
Sivri topuklusu öptükçe kadının
Kaldırımlar unutuyor
önceki izi
Ben uyuyorum,
uyandığımda en zor günüm olacak
Sensiz ilk sabahla
Uyuyacağım,
odanın sıradanlığını bozmadan
Eşyalara yattığımı farkettirmeden
Rahatsız etmeden karanlığı
Sıkıntılarımla yan yana uzanacağım
Vücuduna sarılmayan kollarımla
Sen evine varmadan
uyunuş olacağım
Yatağımda olmadığını bilerek
kalkacağım
Beraber yatmadığımızı uyumadan bileceğim
Apartman kapısından çıkmadan
Karanlıkta eşyalardan gizleneceğim
Elimi tutacak uyku
Bir rüya beni alacak - senden -
Uyandığımda zor sabah olacak
Güçlü olmak için yaşamak lazım.

ÖZDEMİR BRADLEY, Yasemin

Hekim, yazar. İstanbul doğumlu. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu. BBC Türkçe Servisinde prodüktörlük eğitimi gördü. Londra'da sadece İngiltere'nin değil, Avrupa'nın en büyük alternatif terapi okulu olan ITEC'de beslenme ve diyet üzerine eğitim yaptı. Bir süre Kanal D televizyonunda anahaber bültenini sundu. Ayrıca CNN televizyonunun ünlü sunucusu Larry King'in iki kitabını Türkçeye çevirdi. Yaşamını hekim olarak sürdüren Yasemin Özdemir Bradley, çalışmalarını İstanbul'daki özel bir klinikte beslenme ve diyet uzmanlığı yaparak sürdürdü. 1996'da Magazin Gazetecileri Derneği tarafından yılın en iyi kadın haber spikeri seçildi.

Yasemin Bradley Özdemir

ESERLERİ:

ANI-ROMAN: *Parola: Harbiyeli Aldanmaz* (2002).

BESLENME: *Gelecek Yiyeceklerde* (Anthony Bradley ile, 2002), *Bradley Mutfağı* (2004).

ÖZDEMİR, Cüneyt

Gazeteci-yazar. 8 Ağustos 1970, Ankara doğumlu. Ortaokulu Yükseliş Kolejinde, liseyi Ankara Atatürk Lisesinde tamamladı. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo-Televizyon Bölümünü bitirdikten sonra çeşitli televizyon kuruluşlarında çalışarak, Mehmet Ali Birant'ın hazırladığı 32. Gün ve ATV ile CNN TÜRK televizyonlarının haber programlarında görev yaptı. British Council bursuyla İngiltere'de multimedya üzerine çalışmalarda bulundu. CNN TÜRK'ü kuran çekirdek kadroda görev aldı. Aynı televizyon kanalında Soner Yalçın ile birlikte 5N 1K adlı günlük haber programı hazırlayan ekipte yer alarak sunuculuğunu yaptı. Bu program nedeniyle çok sayıda ödüle değer görüldü. "Kız Kulesi Efsanesi", "Meşin Yuvarlağın Türkiye Serüveni", "Araba Sevdası", "Festival", "Herkesin Babasının Anlatacak Bir Hikâyesi Var" adlı belgeselleri çeşitli TV kanallarında yayımlandı. Ayrıca, www.deepnot.com İnternet sitesi ile *Haftalık* ve *Hayvan*

Cüneyt Özdemir

dergilerinde haber-yorum yazıları yer aldı.

ESERLERİ:

Komutanın Şüpheli Ölümü -Eşref Bitlis Olayı (1998), *Ruh Hali* (1998), *Düşsesi* (1999), *Ratingsiz Sohbetler* (2000), *Kız Kulesi Efsanesi* (Özgül Apaçe ve Aylin Atasoy ile, 2001), *Onlarlaydım Ama Onlardan Değildim* (2003), Flu (2005).

HAKKINDA: Rıfat N. Bali / Çağımız Sohbet Çağı Çağımız "Dosya" Çağı (Virgül, sayı: 37, Ocak 2001).

ÖZDEMİR, Emin

Dilci, deneme yazarı. 1931, Kemaliye / Erzincan doğumlu. Pamukpınar Köy Enstitüsünden sonra Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü (Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü)'nü (1953) bitirdi. Bitirdiği bölüme asistan ve öğretim görevlisi (1957) oldu. Milli Eğitim Bakanlığınca açılan bir sınavı kazanarak Amerika'ya (1960) gönderildi. Columbia ve Indiana üniversitelerinde "değişik düzeylere göre metin hazırlama ve anlatım teknikleri" konusunda (1960-1963) eğitim gördü. Hacettepe Üniversitesi Temel Bilimler Fakültesi Temel Türkçe Bölümünde bölüm başkanı ve öğretim görevlisi olarak (1968-1972) çalıştı. 1974'te Ankara Üniversitesi Basın ve Yayın Yüksek Okulu (İletişim Fakültesi) öğretim görevliliğine geçti. Bu görevinden emekliye (1996) ayrıldı. TÜBİTAK'nin *Bilim ve Teknik, Bilim Çocuk* dergilerinde yayın danışmanı olarak (1997) görev aldı. Bu görevlerini sürdürürken Türk Dil Kurumunun çalışmalarına etkin biçimde katıldı. TDK'nin Yönetim ve Yürütme Kurulu üyeliklerinde bulundu ve Terim Kolu Başkanlığını (1966-1983) yaptı.

Emin Özdemir'in dil yazıları, deneme, eleştiri ve makaleleri 1949 yılından itibaren *Varlık, Kaynak, Pazar Postası*, sürekli olarak *Türk Dili, Sanat Olayı, Çağdaş Eleştiri, Türkiye Yazıları, Çağdaş Türk Dili* dergilerinde yer aldı. Türkçenin özleştirilmesi, geliştirilmesi ve zenginleştirilmesi

savaşımını sürdürdü. Bu bağlamda edebiyat yapıtının dille ilişkisi, dilin işlevi ve kullanım düzeyleri, toplumsal yapıyla bağları gibi sorunları ele aldı. Bunları *Dil ve Yazar* (1972), *Öz Türkçe Üzerine* (1973), *Türk ve Dünya Edebiyatı* (1980), *Türk ve Dünya Edebiyatında Dönemler-Yönelimler* (3. basım, 1999), *Yazı ve Yazınsal Türler* (4. basım, 1999) adlı yapıtlarında işledi. Bunun yanı sıra dil ve edebiyat bilgilerinin bir donanım ve beceri olarak yaşama uygulanması yollarını gösterme konusuna yöneldi. Bu yolları *Güzel ve Etkili Konuşma Sanatı* (6. basım, 2001), *Anlatım Sanatı* (11. basım, 2002), *Okuma Sanatı* (3. basım, 1976), *Eleştirel Okuma* (4. basım, 2000), *Okuma ve Metin İnceleme* (1991) adlı yapıtlarıyla ortaya koydu. Dil devrimine ve Türkçenin doğurganlığına yönelik çalışmalarını da *Dil Devrimimiz* (3. basım, 1980), *Terim Hazırlama Kılavuzu* (1973), *Erdemin Başı Dil* (gen. 2. basım, 2000) adlı kitaplarında topladı. Türkçenin söz varlığıyla ilgili çalışmalar yaptı. Bu çalışmalarını *Öz Türkçe Kılavuz Sözlük* (1976), *Edebiyat Bilgileri Sözlüğü* (1991), *Türkçe Deyimler Sözlüğü* (gen. 8. basım, 2000), *Atasözleri Sözlüğü* (gen. 7. basım, 2000) adlarıyla kitaplaştırdı. Dil ve edebiyatla ilgili pek çok seminer ve sempozyuma katılarak bildiriler sundu. Edebiyatçılar Derneği ile Dil Derneği üyesidir.

"Kırk sekiz yıllık öğretmenliğini bilimsel çalışmaları, yazınsal yapıtlarıyla yücelten Emin Özdemir, ustalıkla kullandığı öz Türkçeden hiç ödün vermemiştir. Anadolu'nun katıksız Türkçesini iletişim, yazın, bilim; daha genel bir deyimle düşünce dili düzeyine çıkarma yolunda büyük direnç göstermiştir. Bu yönüyle, Ahmet Taner Kışlalı, haklı olarak, Özdemir'i 'Yaşayan en büyük dilcimiz' sayıyor. Politikacıların baskıları, öz Türkçenin, sonsuz kaynaklarından beslenememiş Milli Eğitim Bakanlarının onu ordan oraya sürmeleri, Özdemir'i, inancından bir adım geriye götürmemiştir. Büyük

Emin Özdemir

büyük unvanlar taşıyanların 'kuş dili' diye alay ettikleri öz Türkçenin dil varlığına kattığı 'yerel' (mahalli), 'alıntı' (iktibas), 'seçenek' (alternatif), 'sözel' (lafzi)... gibi yüzlerce sözcük, kuş uçmaz kervan geçmez bölgelerimizdeki ilkokul çocuklarının bile diline girdi.

"Gerek yazılarında, gerekse konuşmalarında, öz Türkçeciliğin bir bilinç işi olduğunu savunan Özdemir, yirmi yıl emek verdiği Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinden emekli olurken, adına düzenlenen törende; 'Dil, insanı insan kılan temel unsurdur. Siz, dilinizdesiniz. Kişilik kumaşınız dilinizin tezgâhında dokunmuştur. Dil duyarlığı, dil bilinci gelişmeyenlerin düşünce evreni de sınırlı kalır. Çünkü dil, düşüncenin evidir' diyor. Yaşamının her aşamasında bu görüşlerinin savunucusu, bunların gençlerce kavranmasının emekçisi oldu. (Adnan Binyazar)

*ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Yazma Tekniği* (1966), *Türkçe Öğretimi* (1968), *Dil Devrimimiz* (1969), *Öz Türkçe Üzerine* (1969), *Yazmak Sanatı Kompozisyon* (Adnan Binyazar'la, 1969), *Erdemin Başı Dil* (1969), *Terim Hazırlama Kılavuzu* (1973), *Dil ve Yazar* (1974), *Türk ve Dünya Edebiyatı* (1980), *Yazı ve Yazınsal Türler* (1981), *Sözcükler Arasında* (1984), *Dilbilgisi Oyunları* (1984), *Anlatım Sanatı Kompozisyon* (1986), *Konuşma Sanatı* (1986), *Okuma ve Metin İnceleme* (1990), *Dil ve Edebiyat Öğretimi* (1990), *Türkçemi İlerletiyorum* (1995), *Eleştirel Okuma* (1995), *Eğlenceli Dilbilgisi* (1995), *Sözcük Sözcük İçinde* (1996), *Güzel Dilimiz Türkçe ve Okuma Kitabı* (1996), *Dilin Öte Yakası* (2002).

DENEME: *Düşüncenin Toprağı* (1980), *Okuma Sanatı* (1983), *Düzyazının Sorgulayan Gücü* (2003), *Anadilin Toprağında* (2004).

MONOGRAFİ: *Mustafa Nihat Özön* (1983).

SÖZLÜK: *Deyimler Sözlüğü* (1987), *Atasözleri Sözlüğü* (1987), *Edebiyat Bilgileri Sözlüğü* (1990).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Mehmet Cimi / O Yıllar Dile Gelse (1997), Osman Nuri Poyrazoğlu / Yüzyüze Görüşmeler (1997), Adnan Binyazar / Eğin Türkülerinin Gurbeti (Ozanlar Yazarlar Kitaplar, 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Mustafa Arslantunalı / Dilin Öte Yakası: Elçştirel Denemeler (Virgül, sayı: 54, Eylül 2002), Yusuf Çotuksöken / Gelişigüzel Yöntemsiz Ezbere Okumanın Kayıpları ve Yüzeysel Okumaktan Derinlere (Virgül, sayı: 56, Kasım 2002).

ÖZDEMİR, Fuat

Folklor araştırmacısı (D. 10 Eylül 1950, Hoğik / Tercan / Erzincan – Ö. ?). İlk ve ortaokulu Erzincan'da, liseyi Ankara'da okudu. 1974'te Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Akşehir ve Pertek ilçelerinde öğretmenlik yaptıktan sonra 1977'de Fırat Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne Halk Edebiyatı asistanı olarak girdi. 1981'de Fransa'ya gitti ve Sorbonne Üniversitesinin derslerini takip etti. 1982'de Türkiye'ye döndü ve Çukurova Üniversitesi Edebiyat Fakültesine atandı. Bu fakültede Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün kurulması çalışmalarına katıldı. Eşi tarafından öldürüldü.

ESERLERİ:

Anadolu Türküleri (Pertev Naili Boratav'la), *Anadolu Destanları* (Pertev Naili Boratav'la), *Fuat Köprülü'nün Türk Saz Şairleri Üzerindeki Çalışmaları* (1999).

H. Ahmet Özdemir

ÖZDEMİR, H. Ahmet

İslâm tarihi araştırmacısı. 1961, Çavuşçugöl kasabası / Ilgın / Konya doğumlu. İlköğrenimini doğduğu yerde, ortaöğrenimini Ilgın Lisesinde tamamladı. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Milli Eğitim Bakanlığının açtığı sınavı kazanarak Şam'a gitti. Burada Arap Dili ve Edebiyatı Enstitüsünü dereceyle bitirdi. Diyanet İşleri Başkanlığında görev aldı. Aynı yıl Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslâm Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalında yüksek lisans çalışmalarına başladı. Bu arada Diyanet İşleri Başkanlığı Haseki Eğitim Merkezindeki ihtisas kursunu tamamladı. *"Moğol İstilası ve Abbasî Devleti'nin Yıkılışı-Cengiz ve Hülâgû Dönemleri"* adlı teziyle İslâm Tarihi Anabilim Dalında doktor unvanını aldı. 1998 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Rize İlahiyat Fakültesine öğretim üyesi olarak atandı.

Moğol İstilası eseri TYB tarafından yılın incelemesi seçildi.

ESERLERİ:

Zâdü'l-me'âd fi hedyi hayri'l-'ibâd Rasulullah'ın (s.a.) *Yolunda* (1990), *El-Havva Sa'îd-el-Esâs fi's-Sünne ve Fıkhihâ* (Hadislerle Hz. Peygamber'in Hayatı, 1992), *El-Havva Sa'îd-Hadislerle İbadet Ansiklopedisi* (1995), *El-Ceza'iri Ebü Bekir-En Kolay Tefsir* (1996), *İbn Kayyim El-Cevziyye, Şemsüddin Ebü Abdullah Muhammed b. Ebü Bekr* (h. 1350), *El-Karahi-Muhammed Tahir-Şâmil'in Kâtibi M. Tâhir el-Karâhi'nin Kaleminden İmam Şâmil'in Hâtıratı* (2000), *Moğol İstilâsı* (2005), *Son Abbâsi Halifesi Müsta'sım Billah ve Dönemi* (2005).

ÖZDEMİR, Hikmet (İstanbullu)

Edebiyat araştırmacısı, şair, siyaset adamı,. 1946, İstanbul doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1971) mezunu. Doktorasını 1980 yılında Ankara Üniversitesi SBE'de, Türk-İslâm Edebiyatı dalında yaptı. 1978-84 yılları arasında Diyanet İşleri Başkanlığı merkez teşkilatında görev aldı. 1984 yılında Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde yardımcı doçent olarak görev aldı. 1993'te doçent, 1999'da profesör oldu. Üniversite yasasının 38. maddesinden yaralanarak 1984-86 yılları arasında Din Öğretimi Genel Müdürlüğü ve Talim Terbiye Kurulu üyeliği görevlerinde bulundu. 3 Kasım 2002 genel seçimlerinde AKP'den Çankırı Milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. TBMM'de Parlamentolararası Birlik (PAB) Türk Grubu üyesi olarak görev yaptı. Makaleleri, 1990'dan itibaren *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi* gibi dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

Arapça-İngilizce-Türkçe Modern Lugat (1987), *Tunus'ta Yaşayan Türkçemiz* (1990), *Fuzuli'nin İlk Otuz Gazelindeki Ayet ve Hadislere Telmihler* (1990), *Subhatül-Uşşâk* (Manzum 100 Hadis Çevirisi, 1996), *Adile Sultan Divanı* (1998), *Hz. Ali'nin Yüz Sözü* (1998), *Kitabül-Mecmû fi'l-Meşhûdi ve'l-Mesmû* (Görüp Duyduğum Bilginler Biyografisi, 1998).

HAKKINDA: Mehmet Atilla Maraş / 22. Dönem Şair Milletvekilleri – 22. Dönem (2005).

ÖZDEMİR, Hikmet (Maraşlı)

Siyasetbilimci. 1951, Kahramanmaraş doğumlu. Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü mezunu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinde doktora yaptı. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunda on yıl çalıştı. Londra'da, Asya ve Afrika Okulunda doktora sonrası incelemeler yaptı, profesörlüğe yükseldi. DYP-SHP koalisyonunda Başbakan Yardımcılığı Danışmanı ve 8. Cumhurbaşkanı Turgut Özal döneminde Cumhurbaşkanlığı Başdanışmanı görevinde bulundu. Çalışmalarını Kırıkkale Üniversitesi Tarih Bölümünde öğretim üyesi olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

Kalkınmada Bir Strateji Arayışı-Yön Hareketi (1986), *Sol Kemalizm* (1993), *Rejim ve Asker* (1993), *Ordunun Olağandışı Rolü* (1994), *Tarih ve Politika* (1995), *Üçüncü Türkiye* (1995), *Türkiye Cumhuriyeti* (1995), *Doğan Avcıoğlu Bir Jön Türk'ün Ardından...* (2000).

HAKKINDA: Serdar Ant "Bir Jön Türk'ün Ardından..." (Virgül, sayı: 33, Eylül 2000), Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000), Fethi Naci / Alıntılardan Alıntılar ya da YÖN Yılları (Cumhuriyet Kitap, 21.3.2002).

ÖZDEMİR, İbrahim (Gaziantepli)

İlâhiyat araştırmacısı. 1960, İslahiye / Gaziantep doğumlu. Yükseköğrenimini 1985'te, yüksek lisansını 1989'da, doktorasını 1996'da tamamladı. 2000 yılında yardımcı doçent, 2002'de doçent oldu. Kültür Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdür Yardımcısı (2003), MEB Dış İlişkiler Genel Müdür Yardımcısı olarak çalıştı.

Makalelerini; *Islam and Ecology, The Journal of the Environment and Social Sciences, The American Journal of Social Sciences, Felsefe Dünyası, Köprü, AÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Bridge (a forum on Christian-Muslim Relations), İslâmî Araştırmalar, İslâmî Sosyal Bilimler, Yeni Dergi* dergi ve kitaplarında yayımladı. *Encyclopedia of Religion and Nature* için madde yazdı. *The Journal of the Environment and Social Sciences Dergisi* yayın kurulu üyesidir. American Academy of Religion (Amerikan Din Akademisi), Türk Felsefe Derneği, Ankara Üniversitesi Çevre Araştırmaları Merkezi üyesidir. Yurtdışında ve yurtiçinde çeşitli seminerler verdi.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Çevre Sorunları ve İslâm* (Münir Yükselmiş ile, 1995), *The Ethical Dimension of Human Attitude Towards Nature* (1997), *Çevre ve Din* (1997), *Yalnız Gezegen* (2001), *Postmodern Düşünceler* (2002).

ÇEVİRİ: *Mevlâna Celaleddin Rumi-Aşkta ve Yaratıcılıkta Yeniden Doğuş* (Reza Arasteh'ten, Bekir Demirkol ile, 2000).

ÖZDEMİR, İbrahim (Kırşehirli)

Araştırmacı-yazar. 15 Kasım 1939, Dalakçı köyü / Mucur / Kırşehir doğumlu. İlkokulu 1952'de köyünde bitirdikten sonra Teknik Tarım ve Ziraat Okulundan mezun oldu. Bir süre köyünde tarımla uğraştıktan sonra Devlet Üretme Çiftliklerinde ambar memuru olarak görev yaptı. 1970-2002 yılları arasında Almanya'da çeşitli işlerde çalıştı. Emekliye ayrıldıktan sonrası Kırşehir'e yerleşti. Yerel gazetelerde yazılar yazdı. Yaşadığı yörenin kültürü üzerine araştırmalar yaptı.

ESERLERİ:

Takvimden Seçme Yapraklar (1998), *Küçük Sofu / Bir Gönül ve Halk Adamı* (yay. haz. Hasan Afşın Can, 2005).

ÖZDEMİR, İlknur

Öykücü, çevirmen. İstanbul doğumlu. 1995'ten itibaren Can Yayınlarında ve başka yayayınevlerinde yayın yönetmeni olarak çalıştı. Almanca ve İngilizceden çok sayıda çevirisi vardır. Öyküleri *Gece Öyküleri* (2002), *Yol Öyküleri* (2002), *On Üç Büyülü Öykü* (2002), *Yalancı Öyküler* (2003) adlı ortak öykü kitaplarında yer aldı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Senin Öykün Hangisi* (2004).

ÇEVİRİ: *Stiller* (Max Frisch'ten, 1996), *Şili'de Gizlice* (Gabriel Garcia Marquez'den, 1996), *Yalnızlığın Keşfi* (1997) - *Timbuktu* (1999) - *New York Üçlemesi* (2004) (Paul Auster'den), *Somon Balığıyla Yolculuk* (Umberto Eco'dan, 1997), *Küçük Şeylerin Tanrısı* (Arundhati Roy'dan, 1998), *Karanlık Bir Gecede* (Peter Handke'den, 1999), *Sayı Şeytanı* (Hans Magnus Enzensberger'den, 1999), *Küçük Kara Balık* (Samed Behrengi'den, 1999), *Amok Koşucusu* (Stefan Zweig'dan, 2000), *Şeytan ve Genç Kadın* (Paulo Coelho'dan, 2001), *Utanç* (J.M. Coetzee'den, 2001), *Boyacının Penguenleri* (çocuk kitabı, Richard Florence Atwater'dan, 2005), *Klingsor'un Son*

İlknur Özdemir

Yazı (Herman Hesse'ten, 2005), *Tarçın Dükkanları* (Bruna Schulz'dan).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 10.6.1999), Behçet Çelik / Yol Öyküleri (Virgül, sayı: 58, Ocak 2003), Neslihan Gürel / Varlık Kitap (söyleşi, Nisan 2004).

ÖZDEMİR, Kaya

Şair, siyaset adamı, sendikacı (D. 1931, Sivas – Ö. 19 Ocak 2001). İlk ve ortaokulu Kırıkkale'de, Erkek Sanat Enstitüsünü Ankara'da bitirdi. 1942'de çalışma hayatına atıldı. 1950 yılında Türkiye Metal-İş Sendikasının kurucuları arasında yer aldı. On beş yıl süreyle Türk-İş Genel Eğitim Sekreterliği görevini yürüttü. 1965 genel seçimlerinde İstanbul Milletvekili seçildi. Yazıları, köşe yazarlığı da yaptığı *Dünya* ve *Adalet* gazetelerinde; şiirleri *Karınca, Gülpınar, Size* dergilerinde yayımlandı. Çalışmalarını Türk - İş Genel Başkanlık Danışmanı olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Çaresizlik Şarkısı* (1998).

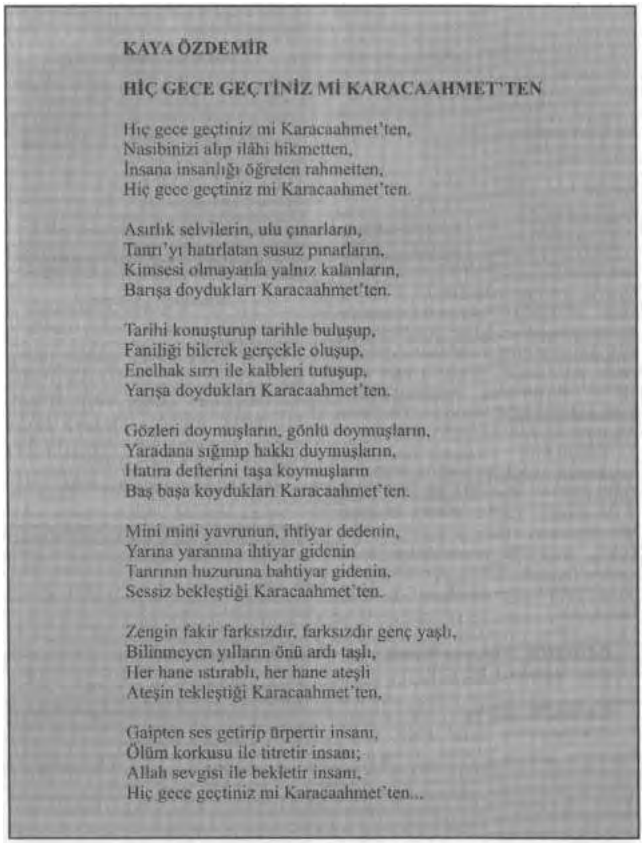
MONOGRAFİ: *Seyfi Demirsoy*.

HAKKINDA: Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), Feyzi Halıcı - Hüseyin Yurdabak - Abdullah Satoğlu / Gönül Sohbetleri IV (2000), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 22. Dönem 1920-2005 (2005).

ÖZDEMİR, Kemalettin

Hadis araştırmacısı. 13 Nisan 1951, Ankara doğumlu. İlkokul, ortaokul ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladı. İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü (1974) mezunu. 1975'te Erzurum İslâmî İlimler Fakültesinde doktora öncesi çalışmalarını tamamladı. Aynı yıl Ankara'da öğretmen olarak göreve başladı. Atatürk Üniversitesine doktora öğrencisi olarak kabul edildi. Doktorasını bitirdikten sonra Diyanet İşleri Başkanlığında çeşitli görevlerde bulundu (1980-85). Aynı arada İmam Hatip liselerinde ve Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde hadis dersleri verdi. 1985'te Millî Eğitim Bakanlığına geçti. 1995'te Sakarya Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâmî Bilimler Bölümü Hadis Anabilim Dalında yardımcı doçentliğe atandı. 1998 yılında doçent, 2004 yılında profesör oldu.

Uluslararası konferans ve sempozyumlara katıldı, yöneticilikler yaptı, bildiriler sundu. Türkiye - Afrika Ülkeleri Kültürel Sosyal ve Ekonomik İşbirliği Derneği genel koordinatörlüğü, Eğitim Sağlık ve Kültür Derneği başkan yardımcılığı, Uluslararası Afrika Üniversitesi Mütevelli Heyeti üyesi, Fatih Üniversitesi Mütevelli Heyeti genel sekreteri ve İcra Kurulu üyesi olarak görev yaptı. Makale ve bildirilerini *Akademik Araştırmalar Dergisi, Yeni Ümit, Alatoo Üniversitesi Dergisi, Journal of Qafqaz University, El-Mecelle* dergilerinde yayımladı.

KAYA ÖZDEMİR

HİÇ GECE GEÇTİNİZ Mİ KARACAAHMET'TEN

Hiç gece geçtiniz mi Karacaahmet'ten,
Nasibinizi alıp ilâhi hikmetten,
İnsana insanlığı öğreten rahmetten,
Hiç gece geçtiniz mi Karacaahmet'ten.

Asırlık selvilerin, ulu çınarların,
Tanrı'yı hatırlatan susuz pınarların,
Kimsesi olmayanla yalnız kalanların,
Barışa doydukları Karacaahmet'ten.

Tarihi konuşturup tarihle buluşup,
Faniliği bilerek gerçekle oluşup,
Enelhak sırrı ile kalbleri tutuşup,
Yarışa doydukları Karacaahmet'ten.

Gözleri doymuşların, gönlü doymuşların,
Yaradana sığınıp hakkı duymuşların,
Hatıra defterini taşa koymuşların
Baş başa koydukları Karacaahmet'ten.

Mini mini yavrunun, ihtiyar dedenin,
Yarına yaranına ihtiyar gidenin
Tanrının huzuruna bahtiyar gidenin,
Sessiz beklediği Karacaahmet'ten.

Zengin fakir farksızdır, farksızdır genç yaşlı,
Bilinmeyen yılların önü ardı taşlı,
Her hane ıstıraplı, her hane ateşli
Ateşin tekleştiği Karacaahmet'ten.

Gaipten ses getirip ürpertir insanı,
Ölüm korkusu ile titretir insanı;
Allah sevgisi ile bekletir insanı,
Hiç gece geçtiniz mi Karacaahmet'ten...

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *İnsan Fıtratı ve Suç* (1997), *Batı Üniversitelerinde Yapılan İslâmiyetle İlgili Tezler* (2 cilt, 1997).

ÇEVİRİ: *İslâm Dünyasında Kullanılan Ölçüler* (Walter Hınz'dan, 1997).

ARAPÇA: *El-Muntehab Min Müsnedi Abd b. Humeyd el-Keşşi* (2003), *Şerhu Erbaine Hadisen li ehli'l Beyt-Bahauddin Muhammed b. Huseyn b. Abdussamed El-Amili* (2003).

İNGİLİZCE: *Islam in Nigeria New Islamic Education Model and Hadith Science on Secondary School and High Education* (2003).

Ayrıca ders kitapları da vardır.

ÖZDEMİR, Mehmet

İslâm tarihçisi. 5 Mayıs 1957, Demircili köyü / Reşadiye / Tokat doğumlu. İlkokulu köyünde (1969), ortaokulu ilçesinde (1972) tamamladı. Gümüşhane Mareşal Fevzi Çakmak Öğretmen Okulu (1976) ile Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1982) mezunu. 1983'te aynı fakültenin İslâm Tarihi Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. Doktorasını, *"Endülüs'te Müvelledûn Hareketleri"* adlı tez çalışması ile 1989 yılında tamamladı. 1993'te doçent, 2001 yılında profesörlüğe yükseltildi. Çalışmalarını Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi İslâm Tarihi Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Alanıyla ilgili olarak araştırmalar yapmak üzere birer yıl süreyle Mısır ve İspanya'ya gitti. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde dekan yardımcılığı, Fakülte Kurulu üyeliği

ve Fakülte Yönetim Kurulu üyeliği görevlerinde bulundu. *İlahiyat Fakültesi Dergisi* Editörler Kurulu ve *Dinî Araştırmalar Dergisi* Danışmanlar Kurulu üyelikleri yaptı. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* ile *İSTEM Dergisinin* yayın kurullarında görev aldı.

İlk yazısı *"Gayr-i Müslimlerin Dinî Hayatı Açısından Müslüman Fatihlerin Endülüs'teki Uygulamaları"*, 1992 yılında yayımlandı. Sonraki yıllarda İslâm tarihi, İslâm tarihi metodolojisi, İslâmiyetin yayılış tarihi, Endülüs ve Mağrib tarihleri konularındaki makaleleri; *AÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, İslâmiyât, Kayıtlar, İslâmi Araştırmalar, Dinî Araştırmalar, Türk Yurdu* dergilerinde yayımlandı. Alanıyla ilgili ulusal ve uluslararası sempozyumlara katılarak tebliğler sundu. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

ESERLERİ:

Endülüs Müslümanları I (Siyasi Tarih, 1994), *Endülüs Müslümanları 2* (Medeniyet Tarihi, 1997), *Endülüs Müslümanları 3* (İlim ve Kültür Tarihi, 1997), *Mağrib'de Muvahhidler Hareketinin Doğuşu* (2000), *Endülüs'te İspanyol Mühtediler ve Siyasî Hareketleri* (2000).

ÖZDEMİR, Mehmet Niyazi

Bkz. MEHMET NİYAZİ

ÖZDEMİR, Metin

İlâhiyatçı. 15 Eylül 1966, Ordu doğumlu. Lisans (1990), yüksek lisans (1993) ve doktora (1998) öğrenimlerinin ardından Cumhuriyet Üniversitesinde yardımcı doçent (1998) ve doçent (2004) olarak görev yaptı. *"Mi'rac"* başlıklı yüksek lisans tezi ve *"İslâm Kelamı'nda Kötülük Problemi"* başlıklı doktora tezi hazırladı. Makaleleri; *CÜ İlâhiyat Fakültesi, İslâmiyat, İslâmi Araştırmalar* adlı dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İslâm Düşüncesinde Kötülük Problemi* (2001), *Allah'ın Bilgisinin Ezelîliği ve İnsan Hürriyeti* (2003).

ÇEVİRİ: *İslâm Düşüncesinde İlâhi Adalet Sorunu* (2001).

ÖZDEMİR, Muzaffer

Şair. 1961, Arguvan / Malatya doğumlu. İlköğrenimini memleketinde bitirdikten sonra İstanbul'a yerleşti. Edebiyat dışında özgün müzik alanında çalışmalar yaptı. Yaptığı özgün film müzikleri ve Türk halk müziği sazlarını kendine özgü çalış tarzlarıyla tanındı. Özel müzik dersleri verdi. İlk şiirleri *Sanat Emeği* dergisinde yayımlandı.

Muzaffer Özdemir

ESERLERİ:

ŞİİR: *Çelik Renkli Şiirler* (1982), *Mor Gecenin Terlediği Yıldızlar* (1985), *Bu Dünyadan Gökçe Geçti* (1985), *Yazıldığına Pişman Olmayan Şiirler* (1985), *Yorgunculun Anıları* (1988), *Gökyüzü Bahaneydin* (1992).

MİZAH: *Muzovizyon* (1990).

MÜZİK KASETİ: *Ateşi Üfleyin* (1992), *Sesimi Sevdaya Saldım* (1992).

HAKKINDA: Bchçct Nccatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZDEMİR, Nurettin

Şair, siyaset adamı. 5 Ekim 1927, Kelkit / Gümüşhane doğumlu. Şiirlerinde Fikri Nur ve Tanrıdağlı adlarını da kullandı. Kelkit Cumhuriyet İlkokulu, Trabzon Haydarpaşa Lisesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1951) mezunu. İki dönem Gümüşhane'den milletvekili seçilerek (1961-65; 1969-73) parlamentoya girdi. Bir süre de Kızılay Başkan Vekilliği (1991-99) yaptı. Çalışmalarını 1951'den itibaren Ankara'da serbest avukatlık yaparak sürdürdü.

İlk şiiri, 1944'te Trabzon Halkevi dergisi *İnanç*'ta yer almıştı. Sonra-

NURETTİN ÖZDEMİR

VATAN

Vatan
Antalya'da bir mavi su
Posof'ta bir çorak tarla
Gümüşhane'de bir yemyeşil bahçedir.

Vatan
Sivas Yaylasında
Yıldız bakışlarıyle aydınlanan
İp-ıssız bir gecedir.

Vatan
Kelkit'te bir kardeş mezarı
Zonguldak'ta bir maden işçisi
Rize'de çay toplayan bir gelin
Ve seccâdesinde namaz kılan bir ihtiyar annedir.

Vatan
Aydın tebessümüyle Aslıhan
Ve duru bakışlarıyla Emine'dir.

Vatan
Ceylânpınar'da bir ince ceylân
Edirne'de bir ince minâredir.

Vatan
Hudut boylarında dalgalanan
Güzel bayrağımızda
Hâre hâredir.

Vatan
Küçük ellerinin avuçladığı
Sâde bir toprak parçası değil çocuğum
Toprakla büyüyen bir kutsal düşüncedir.

Nurettin Özdemir

ki yıllarda şiirlerini; *Varlık*, *İstanbul*, *Şadırvan*, *Aile*, *Hisar*, *Çağrı* vd. dergilerde yayımladı. 1950'de Trabzon Halkevinin yarışmasında birincilik ödülünü kazandı. Şiirlerinin bir bölümü Yusuf Mardin ve Talat S. Halman tarafından İngilizceye çevrildi. 1981 yılında Yugoslavya'da yapılan Struga Şiir Akşamları şairler toplantısında Türkiye'yi temsil etti. Bazı şiirleri Şekip Ayhan, Sclahattin İçli ve Erol Sayan tarafından bestelendi. İLESAM ve Anadolu Kulübü üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Hayat Şiiri (1949), *Yağmur Sonrası* (1955), *Yitik Sevgi* (1959), *Vakit Geçti Yorgunum* (1980), *Zaman ve Aşk* (1997).

HAKKINDA: Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 506-508), Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982), Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), Sabahattin Kömürcüoğlu / Gümüşhaneli Ozanlar II (antoloji, 1998), Feyzi Halıcı - Hüseyin Yurdabak - Abdullah Satoğlu / Gönül Sohbetleri IV (2000), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

Ayrıca hakkında Atatürk ve Fırat üniversitelerinde mezuniyet tezleri hazırlandı.

ÖZDEMİR, Orhan

Öykü yazarı. 1 Mayıs 1953, Saimbeyli / Adana doğumlu. Hacettepe Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Karadeniz Teknik Üniversitesi Kütüphanesinde tercüman (1980), Almanca okutmanı (1981), Mersin Üniversitesinde öğretim görevlisi (1997) ve Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü öğretim üyesi olarak çalıştı. Mersin Üniversitesi Genel Sekreterliği (1997-2002) görevinde bulundu.

İlk yazısı, *Kıyı* kültür ve sanat dergisinde yayımlandı. Yazılarını; *Kıyı*, *Çağdaş Türk Dili*, *Yelken* dergisinde yayımladı. *Yelken* dergisinin yayın sorumluluğunu üstlendi. *Mersin Üniversitesi Dil ve Edebiyat Dergisi*'nin yönetiminde yer aldı. Yerel bir televizyon kanalı olan Sun TV'de "Üniversite

Orhan Özdemir

Günlüğü" adlı programı (1998-2002) hazırlayıp sundu. İçel Sanat Kulübü üyesi oldu.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Buluttan Resimler* (2003).

ÇEVİRİ: *Dr. Parkyeri* (Franz Hohler'den, 2003).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Gündüz Artan'a Armağan* (Ali F. Bilir ile, 2005).

ÖZDEMİR, Ortaç

Şair ve yazar. 21 Mayıs 1942, Adıyaman doğumlu. Bazı ürünlerinde Abdullah Ortaç Özdemir imzasını kullandı. Gazi Üniversitesi Eczacılık Fakültesi (1972) mezunu. İl Savunma Müdürü iken emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra Muğla-Milas'ın Kıyıkışlacık köyüne yerleşti.

ORHAN ÖZDEMİR

TAKUNVALI ÖYKÜ

Ah babası ah!... Okumak, adam olmak tamam da, neyin adamı, kimin adamı, nasıl bir adam? Bunları da anlatsaydı ya... O sivasi dökülmüş taş duvarlı evde adam olmanın ölçütü neydi?... Hadi hadi, odun bul, soğuktan gebereceksin. Duvar deliklerinden giren kertenkelelerle sevişmeni bahara sakla...

Kolay mı odun bulmak? Gece yarısı kim sokağa atmış da o bulacak odunu. Odun çalmak için, Musa değildi ki, gece Kızıldeniz gibi pencere pencere açılsın da onu gizlesin... O hırsızlığa çıkacaktı ya, ay akşamdan doğmuştu...

Dışarı çıkıp, bir vadinin iki yamacına yerleşmiş kente baktı ay ışığında. Soğuk katlamlacak gibi değildi: gelip yatağına sokuldu. Yatağını ısıtmaya çalışırken, gülümseyen yüzüyle postacının kızını anımsadı. Sarışın... Renoir'ın aynaya bakıp saçını tarayan kızı sanki. Gülümsemesi, dudakları derken, göğüslerinden aşağıya bütün endamını belirginleştirdi yorganın altına gömdüğü kafasında. İster istemez yorganına daha sıkı sarıldı. Az sonra soğuk vurgunu imgeler dağılıp gitti zifiri karanlıkta. Titriyordu...

Kalkıp lambayı yaktı. Külüstür teneke soba, orta yerde onun titremesiyle alay eder gibi duruyordu. Sarı yaprakh matematik defterini yaksa... Tahta buvul da olabilir... Şeytana uyma, başka çözümler aramalısın... Şehir fırınının önündeki odunları içeriye almışlar mıdır ki?... Evet, bu iyi bir fikir!...

Üstünü başını giymesiyle evi terketmesi bir oldu. Koşar adımlarla caminin yanından geçip çarşıya indi. Henüz kapanmamış olan Cenk Kıraathanesinin pencerelerine şöyle bir göz atıp, şehir fırınına yöneldi. Fırının önüne varınca, bir tek odunun bile dışarıda bırakılmamış olduğunu gördü. Tüm umutları boşa çıkmıştı...

Belki de böylesi daha iyi. Şu "çalma" heyecanı nasıl da yoruyor insanı... Ya biri çalarken görse de okula şikayet etse... Düşünsene, adın odun hırsızına çıkacak. Baban duysa, eve sokmaz. Okulu bırakıp gitsen, kim adam olacak?...

Yarınki dersleri anımsadığında, Cenk Kıraathanesine yaklaşmıştı. Girip biraz ısınsa mıydı?... Kuşkulu adımlarla giriş kapısını hafifçe aralayıp içeriye baktı. Sonra da girip kapıyı kapattı. Sobanın başına doğru ilerlerken, o saatte ne aradığını soranlara, üşüdüğünü söylemekle yetindi. Sobanın başına dikildiğinde, sıcaklığın tüm bedenine yayıldığını duyumsadı. Evden çıkarken tasarladıklarını çoktan unutmuştu.

Kıraathane kapandıktan sonra, umarsız evin yolunu tuttu. Hiç ısınmasa daha mı iyiydi ne... Yoksa hiç yataktan çıkmasa mıydı?... Bu saatte sokakta dolaşmak; sahipsiz köpekler gibi... (...)

1958'den itibaren makale, hikâyc ve şiirleri, önce Malatya yerel gazetelerinde, daha sonra kendi çıkardığı *Büyük Öncü* (1974-75) ve *Barış, Meydan, Tasvir* gazetelerinde yayımlandı. Ürünlerinin bir bölümü, *Tasvir* ve *Son Havadis* gazetelerinde tefrika edildi, kitaplaşmadı. Şairler Yazarlar ve Sanatsevenler Derneği üyesidir.

ESERLERİ (şiir):

Gün Dönümü (1973), *Peygamberimizin İki Yüz Bir İsmi Şerifi* (1991).

ÖZDEMİR, Refet

Hukukçu, yazar (D. 1913, Bitlis – Ö. ?). 1933'te Erzurum Lisesini, 1937'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. Dörtyol, Sındırgı ve İzmir'de mülki amirlik yaptı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Romantizm ve Siyaset* (1944).

ÇEVİRİ: *Fikir Hürriyeti* (Voltaire'den), *İnsan Hayatının Tablosu.*

HAKKINDA: Afşin Oktay-Kemal Bağlum, Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ÖZDEMİR, Saadettin

Din eğitimi araştırmacısı. Yükseköğrenimini Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde (1987), yüksek lisansını Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Din Psikolojisi Bölümünde (1992), doktorasını Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Din Eğitimi Bölümünde (1999) tamamladı. Süleyman Demirel Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Din Eğitimi Bölümünde yardımcı doçent olarak görev yaptı. Sosyal hizmetler, eğitim, din eğitimi gibi konularda çalıştı.

Makaleleri; *Tabula Rasa, Dinî Araştırmalar, SDÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Bilimname Düşünce Platformu, Değerler Eğitimi* dergilerinde yayımlandı. Bilimsel toplantılarda sunduğu bildirisi sonradan tam metin olarak yayımlandı. Türkiye'de Yüksek Din Eğitiminin Sorunları, Yeniden Yapılanması ve Geleceği Sempozyumunda görev aldı. Konferanslarda konuşmacı olarak yer aldı. *Korunmaya Muhtaç Gençlerin Din Öğretimi İhtiyaçları* (2002) adlı bir kitabı vardır.

ÖZDEMİR, Sadi

Araştırmacı-yazar. 1967, Tokat doğumlu. 1977'den sonra İstanbul'da yaşadı. 1986'da Haydarpaşa Liscsini, 1993'te Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesini bitirdi. Aynı üniversitede Gazetecilik Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimini tamamladı. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde doktora yaptı. 1988'de magazin muhabiri olarak çalışmaya başladı. 1994'ten sonra çeşitli sektörlerde sorumlu ekonomi muhabiri ve editör olarak çalıştı.

ESERLERİ:

Medya Emperyalizmi ve Küreselleşme (1998), *VIP Türkiye'yi Konuşuyor* (1999), *Atatürk ve Üçüncü Yol* (1999), *Cesur Girişimciler* (2005).

HAKKINDA: Sadi Özdemir / Atatürk ve Üçüncü Yol (1999).

ÖZDEMİR, Sebahat

Araştırmacı-yazar. 20 Aralık 1974, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. Çukurova Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü mezunudur. 2003 yılından sonra Vedat Türkali'nin asistanlığının yanı sıra Jose Marti Küba Dostluk Derneği yönetim kurulu üyeliği ve kurucuları arasında yer aldığı bir çeviri bürosunda redaktörlük yaptı. *Vedat Türkali* (2005) adlı bir araştırma kitabı yayımlandı.

HAKKINDA: Sebahat Özdemir / Vedat Türkali (2005).

Sebahat Özdemir

ÖZDEMİR, Turgay

Şair, müzisyen. 1959, Gürün / Sivas doğumlu. Gürün Cumhuriyet İlkokulu, Sivas Lisesi (1979) ve İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi (1985) mezunu. Yüzüncüyıl Üniversitesi Veteriner Fakültesinde kısa bir süre araştırma görevlisi olarak (1985-88) çalıştı. 1988 yılında Tarım ve Köyişleri Bakanlığına bağlı değişik kuruluşlarda veteriner hekim olarak görev aldı, 1998 yılında Eskişehir'e atandı.

Turgay Özdemir

Lise öğrenciliği yıllarında şiir ve halk müziği ile ilgilenmeye başladı. Fakülte öğrenciliği yıllarında İstanbul Üniversitesi Türk Halk Müziği Topluluğuna katıldı. Eminönü ve Kartal Halk Eğitim Merkezinde Türk halk müziği, Kadıköy Halk Eğitim Merkezi Korosunda Türk sanat müziği çalışmalarında yer aldı. 1991-95 yılları arasında Orhan Dağlı'dan Türk halk müziği konusunda saz, usul, nota ve teori dersleri aldı. 1991 yılından itibaren Gürün'de halk müziği ve öyküleri, masallar, sokak oyunları, seyirlik oyunlar, atasözleri ile deyimler konularında yüzlerce kişiden derlemeler yaptı. 1991-93 yılları arasında Türk Folklor Kurumu THM çalışmalarında yer aldı. Bir grup arkadaşı ile Tuncer İnan'dan halk müziği ve usul dersleri (1993-98) aldı. 1996 yılında derlemelerinin bir bölümünü, TRT ve Kültür Bakanlığına sundu. Gürün Kültür Vakfının çıkardığı albüm kitapta (2000) TRT Türk Halk Müziği repertuarına giren bazı türkü derlemeleri yayımlandı. Gürün, Çifteler, Han ve Emirdağ'da halk türküleri ve masalları derledi.

Halkbilim ve şiir üzerinc çalışmalar yaptı. 2004 yılından itibaren *Gürün'ün Sesi* gazetesinde yörenin halk oyunları üzerine yazılar yazdı. *Ömer'in Ağıdı Destanı* (Z. Büyüktanır ile, 2003) adlı bir kitabı vardır.

TURGAY ÖZDEMİR

ÇİÇEĞİM

Uzattım yüreğimi gündüzündür çiçeğim.
Uzattım dokunsana, bir hüzündür çiçeğim.
Yılların acısına dayanabilir kılan,
Ömrüme teğet geçen gül yüzündür çiçeğim.

HAKKINDA: Mevlüt Uluğtekin Yılmaz (Sorgun Postası, 12.2.2005).

ÖZDEMİR, Yaşar Bedri
Bkz. YAŞAR BEDRİ

ÖZDEMİRCİ, İlhan
Şair. 1956, Çorum doğumlu. Sekiz yıl süreyle çeşitli kentlerde ilkokul öğretmenliği yaptı, ticaret liselerinde ekonomi dersi verdi. Birçok dergi ve gazetede şiir, deneme, eleştiri yazıları yayımlandı. Şiir kitapları dışında çeviri şiir derlemeleri de bulunmaktadır.
ESERLERİ (Şiir):
Ellerin Sıcak Bir Ülke (1983), *Bir Hesaplaşmanın Şiiri* (1986).

ÖZDEMİRCİLER, Faize
Şair. 1964, Aytoroto / Larnaka / Kıbrıs doğumlu. Kıbrıs'ın on yıl güney bölgesinde, sekiz yıl kuzey bölgesinde yaşadı. 1982 yılından itibaren yaşamı İstanbul-Kıbrıs arasında gidip gelmelerle geçti. Öykü, deneme ve şiirleri çeşitli dergi ve gazetelerde yer aldı. Ayrıca tiyatro ile ilgilendi..
"Özel bir alanın isimlerinin şiirde bu denli yoğun olması elbette göze alınan bir risk. Bu ilginin kökeninde, şairin çocukluğunda evlerin tam ortasına düşen ve gramofonu, taş plakları öldüren bombanın etkisi olsa da, belki de daha derinde yatan şarkıların çağrışımlarıyla şiirini zenginleştirme, genişletme ve bir şarkılar adası da olan Kıbrıs'la bir de böyle bağ kurma aşkıdır." (Sezai Sarıoğlu)
"Faize Özdemirciler'in aşırı sözcük oyunlarına yüz vermemesi, onun 'teknik ustalık' gösterisi değil, kültürel yapılanmasıyla örtüşen ölçülü ve yetkin bir dille ördüğü, ama 'Meselesi de olan' bir şiirin peşinde olduğunu gösteriyor." (Fikret Demirağ).
ESERLERİ (Şiir):
Deli Temmuz (1993), *Yitik Manzaralar* (1994), *Hüzzam Bozuldu* (1998), *Her Aşk Doğduğu Yere Benzer* (2001).
HAKKINDA: Sezai Sarıoğlu / Ada Sahillerinde Kendini Bekleyen Şiirler (Sombahar, sayı: 35, Mayıs-Haziran 1996), Gültekin Emre / Deli Temmuz'lu Sevdalar (Cumhuriyet Kitap, 27.4.2000), Fikret Demirağ / Deli Temmuz (Cumhuriyet Kitap, 3.8.2000), Çiğdem Sezer / Kırgın Bir Ev Fotoğrafı - Her Aşk Doğduğu Yere Benzer / Faize Özdemirciler (Cumhuriyet Kitap, 22.11.2001), Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002).

ÖZDEMİROĞLU, Vedat
Mizah yazarı. 7 Kasım 1968, Ankara doğumlu. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesini bitirdi. Yazmaya 1987'de başladı. Çalışmalarını, başta *Leman* dergisi olmak üzere, çeşitli mizah dergileri, gazeteler ve televizyon programlarında sürdürdü.
ESERLERİ:
Kaldırım Yazıları, T. Chiller, Gece Tarifesi, Vedat Bey'in Görkemli Hayatı (2001), *Selam Dünyalı Ben Türküm!* (2003).
HAKKINDA: Vedat Özdemiroğlu / Selam Dünyalı Ben Türküm! (2003), Behçet Çelik / Selam Dünyalı Ben Türküm! (Virgül, sayı: 60, Mart 2003).

FAİZE ÖZDEMİRCİLER

SERZENİŞ

İkiye bölünmüş bir adacık
tarihi yabancılar tarafından yazılan
savaşları çeviri olan insanlar
şiirin kolay yol olduğunu söyleyenler
o yola hiç sapamayanlar
hep soru soranlar
hiçbir soruyu yanıtlayamayanlar
sizler;
dönecek memleketim olmadığı halde
'neden memleketine dönmüyorsun'ları
yaratanlar
sizler yalnızlığımdınız
aynı tabaktan kiraz yediklerim
aynı içkiyi içtiklerim
sevişmediklerim, sevdiklerim
sizler başkalarıydınız, ben başkası
görmek istediğimi görürdüm aynalarınızda
loş ışıklarda katlanabilirdik birbirimize
aydınlığa da dayanamazdık
karanlığa da!

Akil Muhtar Özden

ÖZDEN, Akil Muhtar
Hekim, fikir adamı (D. 1877, Kayseri - Ö. 1949, İstanbul). Üsküdar Paşakapısı Rüştiyesi (ortaokul) ve Askeri İdadi'yi (lise) bitirerek bir süre Tıp Fakültesinde okudu. Tıp öğrenciliği sırasında İttihatçılara katılarak 1896'da Avrupa'ya kaçtı. Cenevre Tıp Fakültesini bitirerek (1902) orada doçentliğe yükseldi. 1908'de Besim Ömer ve Cemil Topuz'un daveti üzerine İstanbul Tıp Fakültesine farmakodinami ordünaryüs profesörü oldu. Bu görevini 1944'e kadar sürdürerek emekliye ayrıldı ve milletvekili seçildi. Milletvekilliği görevinde iken öldü.
Akil Muhtar, iç hastalıkları uzmanı olarak tanınan bir hekimdi. Ayrıca tıp tarihi ile ilgili çalışmalar yaptı ve resim sanatıyla ilgilendi. Ayrıca 1940'tan sonraki Türk düşüncc hayatında önemli bir yere sahip olmasını sağlayan asıl önemli yönü felsefeye olan ilgisiydi. Maarif ve Ahlâk şûralarında katıldığı tartışmalar ile dikkat çekici düşünceler ortaya koydu. Bu alandı *İlim Biliminden Ahlâk* (1942, 3. bas. 1950) adlı bir eseri vardır. Bu eserinde ahlâkı önce yaşama kuralları diye tanımlar. Sonra bu kuralların faydalı ve mutlu bir hayat geçirmeye ve gittikçe yükselmeye yaradığını söyler. Bu yüzeysel tanımdan sonra Th. Werner ve Höffing'in çalışmalarından yararlanarak, düşünce tarihindeki ahlâk görüşlerini gözden geçirir. Ancak aceleciliği nedeniyle bazı düşünceleri yarım veya belirsiz olarak bırakır. Ancak ona göre bu eser, ilimci ahlâka girmek için bir ön çalışmadan ibarettir. Ahlâk teorilerinde onu en çok ilgilendiren Darwin'in görüşüdür. Nitekim bütün kitapta onun biyolojiye dayanan ahlâk görüşünü yeni verilerle tamamlamaya çalıştı.
HAKKINDA: Z. F. Fındıkoğlu / Akil Muhtar ve Ahlâkî Düşüncc Tarihimizde Mevkii (Cumhuriyet, 15.3.1949), Hilmi Ziya Ülken / Çağdaş Düşünce Tarihi (1966), Nurten Gökalp / Akil Muhtar'ın Ahlâk Anlayısı (2003).

ÖZDEN, Dursun

Şair. 21 Ekim 1950, Ulukışla / Niğde doğumlu. İlkokulu köyünde (1965), liseyi Niğde Lisesinde (1970) bitirdi. İşletme Fakültesindeki öğrenimini üçüncü sınıfta yarım bıraktı. Basın ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu (1998) mezunu. 1973'ten itibaren resmi ve özel kuruluşlarda memur, teknisyen, sendikacı, editör olarak çalıştı. 1994'ten itibaren *Bizim Gazete* ile Doğan Haber Ajansında çalıştı. Gazetelerde köşe yazılığı yaptı ve gezi yazarı yazdı.

İlk şiiri *"Yayla Düşü"*, 1 Eylül 1970 tarihli *Kurtuluş* dergisinde çıkmıştı. Diğer ürünlerini *Gösteri, Milliyet Sanat, Dil, Türk Dili, Evrensel, Aykırısanat, Damar, Kıyı, Karşı, Tarla, Cumhuriyet Kitap, Milliyet, Dünya, Şiir Ülkesi, Merhaba, Bizim Gazete, Papirüs, İnsancıl* dergi ve gazetelerinde yayımladı. 1976 yılında "Merhaba Komşu" başlıklı denemesiyle Sofya Radyosu Türkçe Yayınlar Servisinin özel ödülünü kazandı. "Güle Güle" adlı öyküsü 2000'de Zeki Öktem tarafından sinema filmi olarak çekildi. *Kanayan Türküler*'deki şiirleri Makedoncaya çevrildi. 1996'da *Küba Uzak Değil* ile Latin Amerika Edebiyat Ödülünü, *Dudak İzi* ile 1999'da Ortadoğu Al Cahez Şiir Ödülü ve 2000'de Aykırısanat Şiir Ödülünü aldı. Türkiye Yazarlar Sendikası ile Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gökkuşağı Tarlası* (1990), *Yeni Zamanlar Dervişi* (1994), *Sevginin Uçları* (1995), *Kanayan Türkü* (1995), *Dudak İzi* (1998), *Yitik Zaman Işığı* (2003).

ARAŞTIRMA-ELEŞTİRİ: *Sendikal Kriz ve Endüstriyel Demokrasi* (1993), *Şiir Dünyası* (1996), *Okudukça - Portreler 1* (1996), *Yazdıkça - Portreler 2* (1999), *Çin'den Maçin'e Kına Gecesi Türküleri* (2000), *Mübadele / Nüfus Değişimi Acısı* (2000).

ANI-GEZİ: *Küba Uzak Değil* (1997), *Leyleği Havada Gördüm* (2000).

ANTOLOJİ: *Çağdaş Öykü Antolojisi* (2000).

Dursun Özden

HAKKINDA: Onat Kutlar / Dursun Hiç Durmasın (Cumhuriyet, 1993), Salah Birsel / Maydanozsuz Şiirler (Türk Dili Dergisi, 1997), Osman Numan Baranus / Yörük Şiirleri (Papirüs, 1999), Osman Nuri Poyrazoğlu / Kitap Kitap Şiir Gelir Bizlere (2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZDEN, H. Ömer

Felsefe tarihi araştırmacısı. 1 Ocak 1962, Erzurum doğumlu. Erzurum İsmet Paşa İlkokulunu (1973), Şair Nef'i Ortaokulunu (1976), Erzurum Lisesini (1979) ve Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesini bitirdi. Yüksek lisansını bitirdiği üniversitenin İlahiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1985) yaptı ve aynı yıl bu üniversitede uzman olarak çalışmaya başladı. Doktorasını *"İbn-i Sînâ Metafiziği ile Descartes Metafiziğinin*

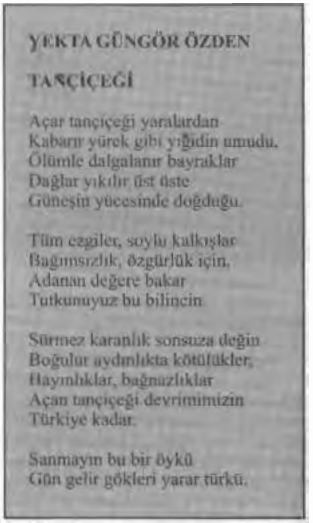
H. Ömer Özden

Karşılaştırılması" adlı tezle (1991) tamamladı. 1993 yılında yardımcı doçent, 2002'de doçent oldu. Akademik yaşamını Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Felsefe Tarihi Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak sürdürdü. Çalıştığı üniversitede Öğrenci Başdanışmanlığı, Fakülte Yönetim Kurulu üyeliği, Felsefe ve Dinbilimleri Bölümü Başkan Yardımcılığı, Felsefe Tarihi Anabilim Dalı Başkanlığı ve komisyon üyelikleri görevlerinde bulundu.

Makaleleri, 1991 yılından itibaren *Türk Yurdu, Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Felsefe Dünyası Dergisi, Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, Arayışlar Dergisi, Ayraç* dergileri ile sempozyum ve armağan kitaplarda yayımlandı. Çeşitli bilimsel toplantılarda bildiriler sundu ve alanıyla ilgili radyo konuşmaları yaptı.

ESERLERİ:

İbn-i Sînâ -Descartes / Metafizik Bir Karşılaştırma (1996), *Estetik ve Tarih Felsefesi Açısından Yahya Kemal* (2001), *Yahya Kemal'e Göre Dinin Milli Yorumu.*

ÖZDEN, Yekta Güngör

Şair ve yazar, hukukçu. 5 Haziran 1932, Niksar / Tokat doğumlu. Ulucan İlkokulu (1941), Niksar Ortaokulu (1946), Sivas Lisesi (1951), Ankara Hukuk Fakültesi (1956) mezunu. Öğrencilik yıllarında AÜ Talebe Birliği Yönetim Kurulu üyeliği ve Türkiye Milli Talebe Federasyonu Yayın Komisyonu Başkanlığı yaptı. 1960-61'de Türkiye Milli Gençlik Teşkilâtı İkinci Başkanlığı görevini üstlendi, Ankara Türk Devrim Ocaklarının kurucuları arasında yer aldı. Ayrıca Türk Hukukçular Birliğinin kurucu genel başkanlığını yaptı. Bir süre AÜ Ziraat Fakültesi ve Karayolları Genel Müdürlüğü Personel Dairesinde çalıştı. Ankara Barosunda değişik görevlerde bulunduktan sonra 1965-66'da genel sekreterlik, 1972-74'te başkanlık görevlerini yürüttü. Bu arada öğretmenlik ve öğretim görevliliği yaptı. 1979 yılına kadar kadar serbest avukat olarak çalıştı. Bu dönemde CHP, *Ulus* gazetesi, ODTÜ gibi kuruluşlar ile İsmet İnönü ve Bülent Ecevit gibi ünlülerin avukatlığını üstlendi. 1988'de Anayasa Mahkemesi Başkan Vekilliğine, 1991'de ilk kez, 1995'te ikinci kez Anayasa Mahkemesi Başkanlığına getirildi.

Özden, emekli olduktan sonra Atatürkçü Düşünce Derneği Genel Başkanlığına (1998), Türk Hukuk Kurumu Başkanlığına (2000) ve CDP Genel Başkanlığına (2002) seçildi. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde yüksek lisans ve doktora düzeyinde Anaya-

sa Sorunları ve Siyasal Sistemler, Ufuk Üniversitesinde Anayasa Yargı ve Türk Devrim Tarihi dersleri verdi. Türk Kanser Araştırma ve Savaş Kurumu, Atatürkçü Düşünce Derneği, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Türk Hukuk Kurumu, Edebiyatçılar Derneği ve Türkiye Felsefe Kurumu üyesidir.

Yekta Güngör Özden

Yazı ve şiirlerini; *Ulus* (1966-70), *Milliyet* (1979-86), *Cumhuriyet* (1980-86), *Akşam* (1967), *Barış* (1971-80), *Ankara Ekspres* (1986), *Yeni Asır* (1984), *Sesimiz* (Tokat, 1980-86), *Tokat Postası*, *Öğretmen* (1967), *Niksar'ın Sesi* (1970-80), *Dünya* (1980), *Bugün* (1972-75) gazeteleri ile *Varlık* (1953-57), *Devrim Gençliği* (1952-54), *Devrimci* (1960-61), *Kemalist Ülkü*, *Devinim*, *Yeni Adalet*, *Sanat Çevresi*, *Türk Dili* (1953-85), *Çağdaş Türk Dili*, *Yazko*, *Karşı*, *Aykırı Sanat*, *Yeni Adana*, *Türk Solu*, *Düşün*, *Devlet*, *Yankı* (1980-85), *Mülkiyeliler Birliği*, *İş Bankası*, *SSK*, *Atatürkçü Düşünce* gibi dergilerde yayımladı. Kendisi de *Türkiye Hukuk Dergisi*'ni çıkardı (1975, 4 sayı), *Ankara Barosu Dergisi*'nin yazı kurulu üyeliğini yaptı. Güfteleri kendisine ait olan on şarkı, iki marş, bir senfoni vardır. Ayrıca Avukatlık Yasası'ndaki "Avukatlık Andı" ve KKTC'nin "Bağımsızlık Andı"nın yazarıdır.

Çeşitli kuruluşlardan Atatürkçülükle ilgili çalışmaları nediniyle ödüller aldı. Birçok defa Yılın Hukukçusu seçildi. Pek çok üniversiteden onursal doktora payesi aldı. 1988'de Dil Derneği Türk Dili Onur Ödülü, 1995'te Ankara Rotary Kulüpleri "Uluslararası Rotary Paul Haris Dostluk Madalyası", 1998'de Sanat Kurumu Onur Ödülünü aldı. Ankara Batıkent'teki bir parka adı verildi.

"Y.G. Özden sezdirmez, eğretilemeler yoluyla değinmez ölüme ve ölüm sözcüğüne; açık seçik ve doğrudan söyler, sözünü esirgemez. Ancak, 'ölüm'e ve zaman'ın tümden yitirilişine, yani 'son'a gelinceye değin yaşamın türlü alanlarından geçirir şiirini; toplumsal ve yurtsal savaşımlardan, yalnızlıklardan, dostluklardan, sevgilerden, bilinçle yaşanmış bir ömrün uğrak noktalarından ve daha bin türlü yaşam kesitinden su içirir dizelerine." (Burhan Günel)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dilek* (1953), *Taş Ayna* (1960), *Bir Gün Belki* (1981), *Atatürk İçin Şiirler* (1981), *Çağrı Barışa, Özgürlüğe, Mutluluğa* (1991), *Yüreğim Güneş* (1991), *Tançiçeği* (öncekilerden seçme şiirler, 1998), *Atatürk Şiirleri* (1998), *Kendine Tutsak Yürek* (2001).

DENEME-İNCELEME: *Devrimci* (1960, ortak yayın), *Hukukun Üstünlüğüne Saygı* (1990), *İnsan Hakları, Laiklik, Demokrasi Yolunda* (1994), *Her Zaman Atatürk* (1994), *Her Zaman Atatürk'le* (1995), *Atatürk Sizsiniz* (1995), *Atatürk Türkiye'dir* (1997), *Atatürk Ölümsüzdür* (1997), *Atatürk ve Din* (1999), *Hukuk ve Demokrasi Savaşımı* (2001), *Cumhuriyetçi Demokrasi* (2001), *Atatürk ve Atatürkçülük* (2003), *Laiklik İçin* (2004), *Müdafaa-i Hukuk Ruhu, Kuva-yı Milliye Ateşi* (2004).

DERLEME: *T.C. Anayasası* (1971), *Atatürk ve Hukuk* (1982), *Başveren Bir İnkılapçı* (Falih Rıfkı Atay'dan, 1983), *T.C. Anayasası, Anayasa Mahkemesi Kuruluş Yasası ve İçtüzüğü* (1987), *Hukuk Rehberi* (1967, 7. bas.1987), *Anayasa Yargısı* (1996).

ANTOLOJİ: *Aşkımız Şiirimiz* (1999).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Burhan Günel / Şiir Yaşam Zaman Düş ve Ölüm Üzerine (Çağdaş Türk Dili), Yekta Güngör Özden ve Kitapları (Tarla, Mart 1999), Tutsak Yürek (Kitap Rehberi, Aralık 2001), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Bülent Akkurt / Yekta Güngör Özden'in Laiklik Savaşımı (Sanat Çevresi, Ekim 2004).

ÖZDENOĞLU, Şinasi

Şair ve yazar, siyaset adamı. 29 Ekim 1923, Gümüşhane doğumlu. Gümüşhane Gazipaşa İlkokulu (1933), Gümüşhane Ortaokulu (1937), Trabzon Lisesi (1940), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1944), AÜ Hukuk Fakültesi (denklik sınavı ile, 1952) mezunu. İçişleri Bakanlığı Teftiş Kurulunda stajyer memur; Gümüşhane, İstanbul, Rize illerinde maiyet memuru, Hadım kaymakamı (1948), askerliğini bitirdikten sonra(1949) Sürmene kaymakamı (1950), Sorgun kaymakamı (1952), Lüleburgaz kaymakamı (1952-54), Ankara Polis Enstitüsü ve Emniyet Müdürlüğünde yönetici, Ankara Barosu'nda serbest avukat (1954), Kurucu Meclis üyesi (1960), 14. Dönem Ankara Milletvekili (1969-73) olarak görev yaptı. Avrupa'nın pek çok ülkesiyle Mısır ve İsrail'i gezip gördü. Türk Parlamenterler Birliği (genel başkan yardımcısı), Mülkiyeliler Birliği, BM Türk Derneği, Edebiyatçılar Derneği ve Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

Ortaokul öğrencisi iken *"30 Ağustos"* başlıklı ilk şiiri, 1935'te *Gümüşeli* gazetesinde yayımlanmıştı. Sonraki ürünleri ile Fransız şiirinden yaptığı çeviriler *Servet-i Fünun* (*Uyanış*), *Yedigün*, *Varlık*, *Varlık Yıllığı*, *Yücel*, *Halkevi*, *Türk Dili*, *Sanat Çevresi*, *Atatürkçü*

Şinasi Özdenoğlu

ŞİNASİ ÖZDENOĞLU

ELLERİN İÇİN NOKTÖRN

Sen, gecelerin ortasında bir ada gibi
En son gücümle kıyılarına yaklaştığım
Denizlerin ezgisini uzak bir sevda gibi
Bir çoban kulübesinde paylaştığım...

Yağmur altında dinlediğimiz şarkılar oynak
Güneşli havadakiler gamlıydı
Öptüğüm zaman gözlerin parlak
Okşadığım zamanlar dumanlıydı...

Nasıl hatırlamam, yapayalnız kalırım da
Ellerini.. Köpükler kadar beyaz
Gece söylediğim şarkıdır kaldırımda
Öylesine bir şarkı ki, anlatılmaz...

Saçlarından tutup kör gecelerden
Beni sabaha çıkaran ellerin
Gömleğime aşk mısraları işleyen
Mutlu sofranızı kuran ellerin...

Ellerin... Ilık çeşmeler misali
Anılarım havuzunda güller açtıran
Avuçlarıma konduğu zaman perişan
Doğduğum topraklar kadar sevgili...

Dizlerinde o eşsiz günleri geçirdiğim
Yaşanmamış zevklerin sofrasındaymış gibi
Ey kimsesiz zamanıma dökülen musiki
Ey step gecelerinde kalan gençliğim!

Sen, karanlıklar ortasında bir ada gibi
En son gücümle kıyılarına yaklaştığım
Ölümsüzlüğün çağrısını uzak bir sevda gibi
Ömrümün her noktasında paylaştığım..

Düşünce, Cumhuriyet, Dünya, Halkevi, İstanbul, Kemalist Ülkü, Kuşakkaya, Milliyet, Ulus, Yaşasın Edebiyat, Ülkü, Hisar, Çınaraltı, Unesco Dergisi, Gösteri, Kıyı dergi ve gazetelerinde yer aldı. 1942 yılında *Yeni Adam* dergisinin fikir yarışmasında birincilik ödülü, 1945'te Türk Hukuk Kurumu Özendirme Ödülünü, 1956 yılında *Macar Rapsodisi* adlı epopesiyle Hür Macarlar (NAMZETÖR) örgütünün onur madalyası ve beratını; 1981 yılında *100. Yıl Atatürk Marşı* güftesiyle Kültür Bakanlığı Ödülü ile Ankara Büyükşehir Belediyesi Başkent Onur Ödülünü aldı. Şiirleri Macarca, İngilizce, Almanca ve Romenceye çevrildi. Mülkiyeliler Vakfınca adına konulan ödül; her yıl şiir, deneme ve çevre konularında genç yeteneklere verilmektedir. Beş adet şiiri bestelendi.

"Şinasi Özdenoğlu; Yenilik Şiiri'ne katılmış genç şairlerin en yetkinlerinden biriydi. Küçük şeyleri anlamakla yetinmeyerek, daha geniş bir gökyüzünde soluk almaya yönelmişti. Şiirle ilgisini gevşetti. Bununla birlikte, her an yeni bir sanat sıçraması yapabilecek bir şair olarak görüyoruz onu." (Cemal Süreya)

"Özdenoğlu, 1956 yılında henüz genç bir şairken, Macaristan'ın işgaline ve Macar halkının uğradığı soykırıma şiiriyle karşı çıkmış; bu ülkenin yiğitçe özgürlük savaşımı üstüne yazdığı 'Macar Rapsodisi' adlı destana imzasını atmıştır. Bu destanı dünya dillerine de çevrilmiş, uluslarası ödül kazanmış, son bölümü de Alman besteci Prof. Zugmayer tarafından 'Özgürlük Marşı' olarak bestelenmiştir. Biliyor musunuz ki bu şiir Türkiye'de yayımlandığında Özdenoğlu tehditlerle karşılaşmış, ama yılmamıştır. O, düşmanlığı değil haksızlığa karşı direnişi, özgürlüğü ve barışı savunmuş, dünyanın her yanındaki işgalcileri kınamıştır. 1967 yılında da Vietnam'ın işgaline karşı 'Sustur Silahları Amerika'; 1968'de Çekoslovakya'nın işgaline karşı 'Dayan Çekoslovakya' şiirlerini yazmıştır. O, uluslara karşı değil, bağımsızlık ve özgürlük fikirlerine karşı işgal silahını kullananlara tepki göstermiştir." (Muzaffer Uyguner)

"Özdenoğlu'nun gerek kendi kuşağı, gerekse kendinden önceki kuşakların dünyaya bakışındaki ölçüt yurtseverlik duygusu üzerinde yükselir. Yurdunu, ulusunu sevmek, ona omuz vermek, kalkınmış, uygarlıkla donanmış, bilimden yana, çağdaş insanı var etmektir asıl amaç. O da bu aşamada, Anadolu Aydınlanmacılığının neferi olarak cumhuriyet seferberliğine katılanlar arasında yerini alır. Genç bir kaymakamın yurdunun her köşesinde görev alma bilinç ve sorumluluğu yurtseverliğin bir ölçütü olur. Eli kalem tutan bir yöneticinin, ülkesine duyarlı bakan bir şairin yaptıkları, zaman içinde kimi eller tarafından acımasızca ezilir. Yaşanılan bu durum ona 'suskunlar ülkesi'nin bir bireyi olmadan yaşamayı öğretir. Önce insan olmak' gerekir bu noktada. Gerektiğinde 'özgürlük için ölmek' onun konumundaki her sanat adamının inançlarını süsleyen bir taçtır. 'Türkiye'nin acısıyla yanmak' kaç insanın yaşamında önemli yer tutar?" (Ahmet Özer)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Teselli* (1943), *Anaforda Dönen Adam* (1946), *Vatanım Benim* (1973), *Özgürlük İçin Ölmek* (1974), *Acısıyla Yanmak Türkiye'nin* (şiirsel düzyazı, 1975), *Memleketi Sevmek Suçu* (1978), *Şairler Böyle Sever* (1986), *Yasaklar Cehennemi* (1991), *Özgürlük Tek Sevgilim* (1992), *Sımsıcak Dostluğunda Ölümün* (1993), *Sevdim-Savaştım* (1995), *Türkiye Sevdası* (destanlar, destansı şiirler, 1997), *Her Aşk Bir Titanik* (2003).

SEÇKİ: *Uzak Şiirler* (1997).

İNCELEME: *Edebiyatımızın Beş Ana Meselesi* (1949).

DENEME: *Önce İnsan Olmak* (1988), *Suskunlar Ülkesi* (1988).

ÖYKÜ: *Seninle Bir Yılbaşı* (1989).

ANI: *Anılar ve Portreler* (2000).

HAKKINDA: Halit Fahri Ozansoy (Son Posta, 22.1.1942), Halit Fahri Ozansoy (Son Posta, 29.6.1946), Sedat Umran (Saçak, Mart-Nisan 1950), Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982, cilt: 5, s.74), Büyük Larousse (1986, c. 17), Hikmet Bila (Yeni Halkçı, 4.8.1973), Halil Soyuer (Yeni Halkçı, 6.8.1973), M. Kemal Yılmaz (Mülkiyeliler Birliği,16.2.1974), Oktay Akbal (Milliyet, 19.6.1974), Muzaffer Uyguner (Varlık Yıllığı, 1974), Sami N. Özerdim (Varlık, Nisan 1976), Ahmet Tufan Şentürk (Hisar; Ağus-

tos 1974), Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), Muzaffer Uyguner (Kıyı, Temmuz 1999), İlhan Geçer (Hisar, Ağustos 1978), Yekta Güngör Özden (Kıyı, Ocak 1993), Bülent Akkurt (Sanat Çevresi, Ocak 1993), Ahmet Tufan Şentürk (Vakit / Sanat Günlüğü, 6.3.1993), Oktay Akbal (Milliyet, 24.7.1993), Besa Ata (Önadım Sanat, 2.8.1993), Sezgin Demir (İlkyaz, Ocak 1994), Ahmet Özer (Kıyı, sayı: 121, 1996), Sabahattin Kömürcüoğlu / Gümüşhancli Ozanlar II (1998), M. Kemal Yılmaz (Kıyı, Temmuz 1999), Ahmet Özer - Muzaffer Uyguner / Cumhuriyetimizin Korkusuz ve Coşkulu Şairi Şinasi Özdenoğlu: Yaşamı - Sanatı - Şiiri (2000), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

ÖZDENÖREN, Alâeddin

Şair ve yazar, eğitimci (D. 20 Mayıs 1940, Kahramanmaraş - Ö. 26 Haziran 2003, Kütahya). Hikâye ve deneme yazarı Rasim Özdenören'in ikiz kardeşidir. İlk ve ortaöğrenimini Maraş, Tunceli, Malatya ve İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünü *"Bergson'da Özgürlük Problemi"* adlı lisans tezi ile (1966) bitirdi. İlkokul öğretmeni olarak İstanbul Eyüp Devrim İlkokulu (1964-65), felsefe öğretmeni olarak Maraş Lisesi (1966-69), Çorum Lisesi (1971-73), Mersin Atatürk Lisesi (1973-75), Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü (1975-78), Ankara Halide Edip Adıvar Kız Lisesi (1978-80), Ankara Başkent Lisesi (1982-85), Ankara Fen Lisesinde (1985-91) görev yaptı. 1991 yılında Kültür Bakanlığı Müşavirliğine atandı. Bu görevden emekliye ayrıldı. Son yıllarını Balıkesir'de geçirdi.

Lise yıllarında kardeşi hikâyeci Rasim Özdenören, şair Cahit Zarifoğlu ve Erdem Bayazıt ile birlikte Maraş'ta *Hamle* adlı bir dergi çıkardı ve yerel gazetelerde edebiyat sayfaları hazırladı. İlk şiiri, 1957 yılında *Hamle* dergisinde, şiir ve yazıları daha sonra *Yeni İstiklal, Diriliş* ve *Edebiyat* dergilerinde, sürekli olarak da 1976'da kurucuları arasında yer aldığı *Mave-*

ALÂEDDİN ÖZDENÖREN

AYAK SESLERİ

Birazdan soğuk çıkar
Bir ürperti geçer içimizden
Deniz tâ ayaklarımızın dibine gelir
Bir baskın verir gibi sessizce gelir
Üstümüze renk renk kuşlar serpilir
Gözlerinin içi güler gece aydınlanır
Ve bütün eşya kaçtır uzaklara.

Şimdi ben seni gözlüyorum
Geçmiş gecelerin aralığından
İç içe rüya kapılarını açıp geliyorsun
Bir tüy gibi hafif geliyorsun
Anlıyorum kapıların açılıp kapanışından.

Bir anlatışın var gelişinle gülüşünle
O hiçbir zaman olmayacak olanı
O nice bin serüvenden arta kalanı
Kalbimizin her vuruşumda daha iyi anladığımız
İçimizdeki kudurgan şeytanı.

Sen geliyorsun ayak seslerinden belli
Ayaklarının yerleri öpüşünden belli
Ki o öpüşler deniz dalgalarına vergi
Ayaklarında menekşelerden bir sergi
Menekşeler mi seni bana getiren.

Başım acıların dalgın gölünde
Mümkün mü geçmiş gecelerin birinde
Buluşmak yeniden
Şimdi gelinmez o yerlerdeki sevgiliyle.

Yahut zaman tamamlayadururken devrini
Giyinerek hatıralar elbisesini
Düşmek izine senin
Gittiğin o sürgünler ülkesinin
Çekip çıkarmak içinden.

İçimden bir dönüş başlıyor yeniden
Şiirin kutsal çağrısına ve aşka
O afyon sarısı ırmağa

(Güneş Donanması, 1975)

ALÂEDDİN ÖZDENÖREN

AĞRI

Geçtin atılmış bir sigara ölüsü gibi yalnız kentten
Bir ırmağın kollarında sıktığı
Safralanmış gök altında
Yıldız indiren yağmurda
Geceyi bir süt gibi içmiş olarak
Ve yangın yaprakları halinde.

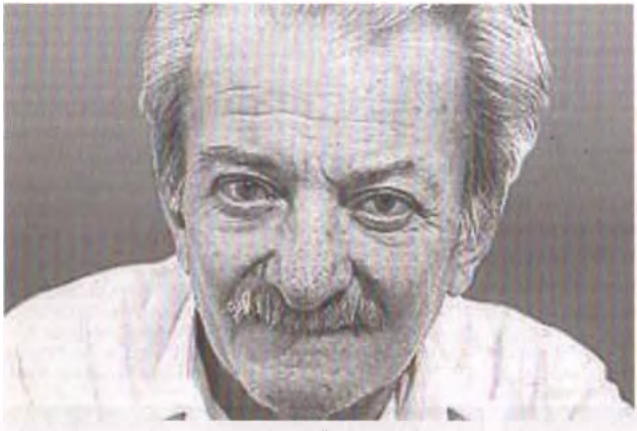
Kapıları ardına dayalı evlerin
Çatal sular akan kovuklarından
Arayıp çocukluğunun zevrakçesini
Koyu elmas yalnızlığını
Güneş rahatsızı çocukluğunun
Sesi boşaltılmış sokaklarından
Geçtin bir şeyi bir ana sığdırmak gibi
Kent suyu çekilmiş saksılarda
Savaş alanlarına sürülmüş erkeklerini
Dağarcığından kadınların
Bir bir çekilerek.

Onlar ki tutup ellerinden
Topraktan göğermiş elleriyle
Geniş yaprak alınlarını
Dayayıp süt bezlerine
Ve bırakıp kucaklarına
Kentin boş vitrinlerine
Resimler çizen çocuklarını.

Çekince savaş kargılarını kandan
Gökyüzü çiğlerini doğurdu
Serperek senin de yüzüne
Kızartısı sulara vurdu doğu yaylalarının
Ve ölümün yarım bıraktığı insanlar
Koltuk değnekleri el arabalarıyla
Çevirip göz namlularını
Çevirip çevirip çevirip.

Barış böyle geldi
Hiçbir değişikliğe uğratmadan
Hiçbir şeyi.

(Güneş Donanması, 1975)

Alâeddin Özdenören

ra dergisinde yayımlandı. Son yıllarda ürünleri; *Edebiyat Ortamı, Yedi İklim, Hece, Ay Vakti* vb. dergilerde yayımlandı. Kendi adı ve Bilal Davut takma adıyla *Yeni Devir, Millî Gazete, Zaman, Tutanak* ve *Sağduyu* gazetelerinde günlük ve haftalık yazılar yazdı.

Çağdaşları Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt ve Akif İnan'la aynı ekolün içersinde bulunmakla birlikte, onun şiirlerinde hüzün havası daha belirgindir. Lirizmi ustalıklı bir iç âhenkle yansıttığı şiirleriyle özellikle oğlu Kerem'i bir trafik kazasında yitirmesinden sonraki örnekleriyle öne çıkmaktadır. *Yalnızlık Gide Gide* ile 1996 Türkiye Yazarlar Birliği Şiir Ödülünü aldı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesiydi.

"Alaeddin Özdenören şiirinin en belirgin özelliği lirik olmasıdır. İnsana hüzün verir. Kendi kuşağı şairler arasında en ayırıcı özelliği budur. Diğerlerinin hiç biri, ne Akif İnan, ne Erdem Bayazıt, ne de Cahit Zarifoğlu, onun kadar hüznün içine dalmazlar ya da bu özellikleriyle öne çıkmazlar. Alaeddin Özdenören, insanın makus talihinin izini takip eder gibidir.

"İnsanın kendisi ile başbaşa kalmasının şiiridir diyebiliriz Özdenören'in şiirleri için. Zaten, lirik şiirin en önemli varoluş alanı da burasıdır. İnsan kendi içine dönüp baktığında ne görüyorsa biz de onu görürüz. Dışarıda olup biten ise 'içeriye' etkisi oranında yer alır. Lirik şiirin öznesi toplumsal olanı çoğu defa dışarıda bırakır. Biraz da bu nedenledir ki Özdenören'in şiirlerindeki öznenin toplumsal olanla, tarihle, mekanla bağlantısını pek kestiremeyiz. Hatta zaman bile bir ucu açık durur. Zamanı genişlemesine kullanır Özdenören. Aşk, ayrılık, çocuk, kader, acı... Onun şiirlerinin merkezine aldığı konulardır. (...) Alaeddin Özdenören şiirinin Türk şiirine bir getirisi varsa eğer bunu yenilikte değil de tatta aramak gerekir diye düşünüyorum. Onun şiirleri Türk şiirine bir tat eklemiştir. Kendisinden sonrakilere ne vereceğini, nasıl etkilerde bulunacağını zaman gösterecektir. Ama bu şiirleri okuyan herkesin içinde bu tat geniş bir yer tutacaktır." (Mustafa Aydoğan)

"Lirik şairler genellikle nesnel dünyadan kopuk yaşarlar, öznede olup bitenle yetinirler. Bu yüzden izlenimci şairlere oranla şiiri seyrek bulurlar. Özdenören de şiiri seyrek bulan şairlerden biridir. Bu bakımdan da İnan'a benzer. Ama onun özelliği, nesneden tamamen bir kopuş değildir, nesneyle iletişim hâlinde olan bir öznelliktir. Keşke bu iletişim daha fazla kurulabilseydi ve biz de Özdenören şiiri okuyabilseydik" (Faruk Uysal)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Güneş Donanması* (1975), *Yalnızlık Gide Gide* (1996), *Şiirler / Bütün Şiirleri: 1975-1999* (1999), *Bütün Şiirler* (2002).

DENEME: *İnsan ve İslâm* (1982), *Batılılaşma Üzerine* (1983), *Devlet ve İnsan* (1986), *Yakın Çağ Batı Dünyası ve Türkiye'ye Yansımaları* (1986).

İNCELEME: *Şiirin Geçitleri* (1997).

ANI: *Unutulmuşluklar* (1999).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1990), Recep Garip / Güneş Donanması Üzerine (Ay Vakti seçkisi, Ekim 2000), Cemil Çiftçi / Maraşlı Şair Yazar Alimler (2000), Atıf Bedir / Okurken (Hece, Aralık 2002), Sessiz Hüznün Şairi Alaaddin Özdenören - Recep Garip / İkinci Balayı ya da Unutulmuşluklar - Şeref Akbaba / Poyraz - Rasim Özdenören / "...Onu Kıskandım..." A. Vahap Akbaş / Bir Köylü Çarığı Gibi Derin ve Issız - Nurettin Durman / Alışmıştık Mangaraya Nihayetinde Ejderhanın Gözleri Kan Renginde Sıra Şair Alaaddin Özdenören'de - Adem Turan / Ey Haziran (Ay Vakti, Temmuz-Ağustos 2003), Mustafa Aydoğan / Alaaddin Özdenören'in Şiiri (Hece, Nisan 2003), Faruk Uysal / Lirik Şiirin Geldiği Yer (Hece, Nisan 2003), Rasim Özdenören / Alâeddin: Bir Yalnızlık ve Istırap Adası - Hüseyin Su / Güneş Donanması Sonsuzluğa Açıldı - İhsan Deniz / Birkaç Not, Gözlem, İzlenim - Ömer Lekesiz / Unutulmamış - Cemal Şakar / Yalnızlığın Sürgünü (Hece, Eylül 2003), Ali Yakın / Alâeddin Özdenören ile Şiirle Yaşanan Kırk Beş Yıl Üzerine - Rasim Özdenören / Alâeddin Şiiri - Ömer Lekesiz / Sarının Çıldıran Çocuğu Ey - Mehmet Solak / Aşkı Gözleriyle

ALAEDDİN ÖZDENÖREN

CEBİMDE ÖLÜMÜM

Gülüm gülüm
Bu kentin koynuna girdiğim günden beri
Cebimde ölümüm
Avuç avuç dağıtırım insanlara
Bir türlü tükenmez ölümüm.

Üzümleri aydınlatırım masal çarşılarını
Yatağına sığmayan ırmakları
Mağara içine gizlenmiş aşkları
Yerler mühürlenince akşamları
Kanlı sulara gömülürüm.

Gülüm gülüm
Benim ölümüm
Çocukların kulaklarına küpedir
Vitrin denizlerine zincirlenmiş çocukların.

ALAEDDİN ÖZDENÖREN'İN ŞİİRİ

Mustafa Aydoğan

Özdenören'in hüznü herkese açık bir hüzündür. Ve her an mevcut olan bir hüzün... Bunun en belirgin örneğini *Habersiz* adlı şiirde görürüz. Bir çocuk uykusunda gülmektedir... Her zaman karşılaşabileceğimiz bu sıradan olay, birdenbire ontolojik bir arkaplan kazanarak bize insan olmakhğımızın acı yanını düşündürmekte ve gülüşün gerisindeki hüznü apaçık hale getirmektedir. Ne vakit uykusunda gülen bir çocuk görsek onun yılların acı çığlığından habersiz olduğunu düşünürüz. Karanlıkların sessiz sessiz elleriyle oynadığını hissederiz. Bu hüzün herkesin hüznüdür ve arabeskle hiçbir bağlantısı yoktur. Parlak, zengin, geniş ve ebedidir. Hakikatin engin nefesiyle hayat bulur ve insanı trajik olanın sınırlarında gezdirir.

Gülümü karşı teperin başında
Gizli bir el karbaçladı

Hüzün beslendiği iklim ise yalnızlığın iklimidir. Hüzün, yalnızlığın bahçesinde büyür. Alaeddin Özdenören'in evinin bahçesinin geniş olduğunu görüyoruz. Sahiplenmiştir bu genişliği. Çünkü, yalnızlık insanın mülkıdür. En azından Alaeddin Özdenören'in şiirlerinde böyle olduğunu söylemek yersiz olmaz. Onun söz konusu ettiği yalnızlık, içinde her an mevcut bulunduğumuz bir haldir. İnsanın dünyaya gelirken içine düştüğü yalnızlık nasıl kendiliğinden mevcut ve zorunluysa Özdenören'in yalnızlığı da kendiliğinden ve zorunludur. Onda bir yapaylık, sonradan edinilmişlik hissi duymayız. Çünkü, *Yalnızlık Bir Adıt*. Bu, Özdenören'in şiirlerinden birinin başlığıdır. Yalnızlığın bir *ad* olması, onun kendiliğinden mevcut olduğunun önemli bir göstergesidir.

Seni yalnızlık doğurdu
Kül rengi bir akşam üstü

Şiirin konusu hayattır. Çok geniş bir alanı vardır. Bu anlamda özgürdür şiir. Fakat lirik şiirin kendine özgü sınırları vardır. Genişlikten daha çok derinliğe meyillidir ve bu durum şiiri de şairi de bir yerde bağlar. Şiir, hayatın genişliği içinde kendine özel imkanlar aramaya başlar. Seçkinci hale gelir. Alaeddin Özdenören'in fazla şiir yazmamış olmasının en önemli nedenlerinden biri bu gibi geliyor bana. Bir söyleşide, *"...ben şiirde lirik unsurları aramın ve onu da yakalamak uzun bir zamana mal olur"* (Konuşmalar, Cahit Zarifoğlu, sh.176) şeklindeki sözleri hem kendisi açısından hem de dolayısıyla- lirik şiir açısından önemli ve doğru tespitlerdir. Şiirin hayatla kuracağı ilişki burada önemli hale geliyor. 'Kıskandığım tek şairdir' dediği Cahit Zarifoğlu ile aralarındaki en önemli farklardan biri ortaya çıkıyor. Zarifoğlu, hayatın her durumundan, her anından şiir çıkarmasına rağmen A.Özdenören, şiirin bir 'nedret işi' olduğunu, pek az yazılabileceği düşünür. Zarifoğlu, hayatın her şeklinde, her biçiminde potansiyel halde mevcut olan şiiri görürken, Özdenören, hayatın nadir anlarına münhasır olan lirizmi arar. Aslında 'nedret' halinde bulunan şey şiir değil, lirizmdir. Bu nedenledir ki az şiir yazar.

Bir de şu sözlerinin, şiirimn, niteliğini değil ama az sayıda oluşunu açıklayan önemli bir gösterge olduğunu sanıyorum. Bir söyleşi de şöyle der; *"...Ben şiirden yola çıkarak veya okuduğum bir romandan, bir kitaptan yola çıkarak şiir yazarım. Dikkatle bir gözlemci değilim."* (A.g.e. sh. 176). Burada, şiirin nesnel karşılığına ilişkin bir sorunu bulunmamasına rağmen hayat ve şiirle kurduğu bağlantıda bir sıkışma yaşadığını görüyoruz. Özdenören şiirinin kaynağı hayat olmaktan çok diğer şiirler ve okumalardan elde edilen birikimlerdir. Cahit Zarifoğlu'nun Özdenören'in şiiri üzerine yazdığı yazıda *'şiirlerinin eklem yerlerinde bir rikanıklık var gibi gelmiştir hep bana'*(Cahit Zarifoğlu, Zengin Hayaller Peşinde, sh.140) ifadesine neden olan şeyin buradan kaynaklanmış olabileceğini düşünüyorum. Şiir zaman zaman kendi içinde anlızlın molalar verir. İçsel kırılmalar da diyebiliriz buna. Öte yandan şiirdeki ses beklenmedik bir şekilde azalır ya da gücünü kaybeder. Halbuki ses, Özdenören şiirinin önemli belirleyicilerinden biridir. Ses unsurunda meydana gelebilecek küçük bir aksaklık kendini hemen belli eder.

Alaeddin Özdenören'in şiire başladığı yıllar (1958-1961), İkinci Yeni şiirinin en parlak dönemini yaşadığı yıllardır. Bu yıllarda en yakın arkadaşı Cahit Zarifoğlu ile birlikte 'gece yarılarına kadar' ikinci yeni şairlerini okurlar. Özellikle Edip Cansever ve Cemal Süreya'yı. *"Cahit o zamanlar Edip Cansever'i severdi. Gece yarılarına kadar dolaşır, Edip Canseverden Şiirler okurdu. Ben Edip Cansever'in bazı şiirlerini sevmekle beraber Cahit kadar meftuna değildim"*(Cahit Zarifoğlu, Konuşmalar, sh.175). *"Maraş'ta Cemal Süreya'nın Üvercinka adlı kitabı eline geçmişti. Cahit'le birlikte okuduk ve beğendik kitabı. Ben, sanat sayfası düzenlediğimiz mahalli gazetede (Maraş'ın Sesi) "Değişik Güzel" başlığı altında, Cemal Süreya'nın şiirlerini tahlil eden bir yazı yazmıştım. ...Sonra İstanbul'da Cemal Süreya geldi, yanılmıyorsam ilk tanışmamızdı, bana dedi ki; 'Sen benim ilk eleştirmenimsin'"*(A.g.e. sh. 151). İkinci Yeni şiirinden beslendiği muhakkak olmakla birlikte, Özdenören'in bu şiirden fazla etkilenmediğini görüyoruz. Belki de tek etkilendiği şair Sezai Karakoç'tur. *'Fazıl Hüsnü'yü de severim. Belki de etkileyen yanı olmuştur'* (A.g.e. sh.176) demesine rağmen onun asıl etkilendiği şair Karakoç'tur. Kimi şiirlerinde bu etki belirgindir. Mesela, Ayak Sesleri adlı şiir Sezai Karakoç'tan izler taşır. Fakat, Karakoç'un Özdenören'in şiirine ilişkin tespiti önemlidir. İlk şiiri Ölüm ve Adam Kadın üzerine şu değerlendirmeyi yapar Karakoç, *'Alaaddin kendine has bir şiir dili kurma çabasında, bu şiir onun işareti'*.(A.g.e. sh.175) İşte bu 'has dil', lirik şiirin saydam dilidir.

Alaeddin Özdenören şiirinin Türk şiirine bir getirisi varsa eğer bunu yenilikte değil de tatta aramak gerekir diye düşünüyorum. Onun şiirleri Türk şiirine bir tat eklemiştir. Kendisinden sonrakilere ne vereceğini, nasıl etkilerde bulunacağını zaman gösterecektir. Ama bu şiirleri okuyan herkesin içinde bu tat geniş bir yer tutacaktır.

(*Hece 76*, Nisan 2003)

Ağartan Çocuk - Halil Güney / Melankolik Bir Aşk Öyküsü - Muhiddin Bilge / Kelimelerin Kalbini Dinleyen Adam (Hece, Nisan 2003), Ali K. Metin / Alaaddin Özdenören'in Aşkı Gözleriyle Şiiri (Kökler, sayı: 3, 2003), İbrahim Demirci / Alaaddin Özdenören Alaaddin İdi Özden Ördü- Osman Özbahçe / Hayat Ölen Bir Şeydir (Kökler, sayı: 7, 2004), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

ÖZDENÖREN, Rasim

Hikâye ve deneme yazarı. 20 Mayıs 1940, Kahramanmaraş doğumlu. Şair Alaeddin Özdenören'in ikiz kardeşidir. İlkokula Kahramanmaraş Sakarya İlkokulunda (1947) başladı. Üçüncü sınıfa geçtiğinde babasının tayini üzerine Malatya'ya göç ettiler. İnşaat mühendisi olan babası Bayındırlık İl Müdürlüklerinde fen memuru olarak çalıştı. Rasim Özdenören, babasını 25 Mayıs 1982'de, annesini 6 Şubat 2002'de kaybetti. İlkokul öğrenimini Malatya Cumhuriyet İlkokulunda (3. ve 4. sınıflar) ve Gazi İlkokulunda (5. sınıf) tamamladı. Ortaokula 1952'de aynı ilde başladı. Ortaokul üçüncü sınıfa geçtiği yıl, baba-

Rasim Özdenören

sı Tunceli'ye tayin edildi. Ortaokulu Tunceli'de bitirdi. Bir yıl sonra babası emekliye ayrıldı ve Kahramanmaraş'a döndüler. 1955'te başladığı Maraş Lisesinden 1958'de mezun oldu. Aynı yıl üniversite öğrenimi için İstanbul'a gitti. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsünü (1964) ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini (1967) bitirdi. Avukatlık stajını Ankara Barosunda yaptı. 1967 yılında DPT'ye uzman yardımcısı olarak girdi. Bu görevini sürdürürken kalkınma ekonomisi konulu yüksek lisans programını tamamlamak için Amerika'ya gitti. 1970-71 yıllarında ABD'nin çeşitli eyaletlerinde ekonomik konularda araştırmalar yaptı. Eylül 1971'de yurda döndü. Haziran 1975'te Kültür Bakanlığına bakanlık müşaviri olarak atandı. Aynı bakanlıkta bir yıl da müfettiş olarak

RASİM ÖZDENÖREN

KÖR BULUŞMA

Güneşin sıcak, parlak ışıkları kalabalığın üstüne sızıp kalmıştı. Büyümemiş, genç kestane ağacının gölgesi mermer gömüt taşlarının üstünde kıpırdamadan duruyordu. Güneş yakıcıydı. Her yerden gelmiş cenaze töreninin küçük kalabalığı iki musalla taşının bulunduğu caminin ön tarafındaki küçük bölmenin gölgesine toplanmış, sıkışmıştı.

Kan ter içinde gelmişti oraya. Uzak bir kentten.. Yetişeceğini biliyordu. Ve yetişmişti. Gözleri çabucak kalabalığı taradı. Çevresindeki birkaç kişinin arasında hemen ayrımsadı onu: ıslak, kızarmış gözleriyle ve isyan dolu bakışlarıyla oydu, oradaydı.. Oğulları da oradaydı. Oğulları! (Bir onlar anımsatıyor aradaki pürüzsüz, yılların doldurduğu boşluğu: kendinden olabilirdi bu oğullar, kendi dölünden gelebilirlerdi.) Gönül kırıklığı. Ne kadar zaman geçmişti aradan? Kaç yıl? Soluk bir pardesü vardı üstünde. Yoksa kendisine mi öyle gelmişti? Bir an.. bakışları karşılaştı. Cesaret edebilecek miydi ona yaklaşmaya? Kör bakışlarla baktılar birbirlerine. Kaç yıl geçmişti?

Bunu kim bilebilir? Yıllar önce bu tabloyu -işte tam bunu- kim bilir kaç kez yaşatmıştı düşüncelerinde, düşlerinde? Ölen onun kocasıydı. Kendisiyse eski sevgili.

Dağılıp toplanıyorlardı onun çevresinde. O, hâlâ uzağındaydı onun.

Gömüt taşlarının arasından bakımsız otlar fışkırıyordu.

Güneş olağanüstü parlak bir fanus gibi ışıklar ve ateş saçan gövdesiyle bir kubbenin tepesine asılıp kalmıştı.

Kalabalığın ortasında bir başına, kararsız, yapayalnız duruyor, isyan eden sesi bir tuşlama hâlinde, göğün enginliklerine doğru kırık dökük dağılıyordu: yankısız, yansımasız, yamtlamasız. "Öldüğüne yanmıyorum, nasıl acı çekti, nasıl hırpaladılar onu, bilemezsiniz."

Mırıltıları doğaçlama bir ilâhi, sessiz bir şivan gibiydi.

İçinde bulundukları oda dünyanın öteki ucuna fırlatılmışçasına uzaktı, bir mutluluğun çığlığı uzayın izbe yerlerinden ikisini de kuşatmıştı. Kıskançlık nedir bilmiyordu daha. Kıskançlığın, aşkın yemişi, aşkın doğal türevi olduğunu bilmiyordu. Aşk yalnızca özlemle karışık bir mutluluktu daha, sürekli özlemdi. Yoksul bir odanın kilimi üstünde ya da bir bahçenin çimenlerinde yan yana uzanmışlarken terli avuç içleriyle onun çıplak omuzlarını okşamak ve kelimesiz süren konuşmaları boyunca birlikte olmak, bir başına bu, bütün bir gençliği ömür boyu yaşamak kadar değerliydi. Ama çıkılan bir yolculukta sarp yollardan geçmek de vardı: bu da bir yazgı olarak kabul edilmeliydi. Ve gelip dayanılıyordu geçit vermeyen boğazlara. Geriye dönmek yok. İleri geçmek yok. Ne olursa orada, o dorukta olacaktır. Kenetlenmiş ellerde artık birbirini tutacak güç kalmamıştır. İkisinden biri, kadın ya da erkek, uçurumdan sarkmaktadır, tutuşan elleri gitgide mecalsizleşmektedir, istenç boşunadır, eller birbirini bırakacaktır. İçinde alev alev yanan kıskançlık tohumları gürleşirken, tutuşan eller birbirinden boşanacaktır. Kıskançlık, geçen zaman içinde ilkin acıya dönüşecek, sonra da küllenmiş bir hüzün tortusu yüreğinin diplerine çöküp kalacaktır.

Ama daha bilmiyordu bunları, hiçbirini.

Günü geldiğinde bilmediği bir adam, bilmediği dilde bir haberi verdi ona. Bütün bu bilinmezliklerden çıkarılan açık bir anlam vardı, anlamıştı. Çimenlerde gezinmekten inciniyordu. Yalınlıktan kahroluyordu. Kelimeler. Verilmiş sözler. Hepsi gerçekliğini yitirmişti. Bunlar sanki hayatında hiç olmamıştı. Bir tek şey kalmıştı geriye: acı.

Bir başınaydı orada, gömütlerin arasında. Kalabalık dağılıyordu. Güneş çarpması gibiydi, başı dönüyordu. Bir gömüt taşının üstüne çöktü, başını koluna yasladı, öylece kaldı. Taze ölü biraz ötesindeydi, gömülmüştü. Taze toprak tümsek yıkılmış bir duvar gibi serilip kalmıştı öylece. Bir bir geçip gittiler önünden, yanlarından. Telâş bitmişti. Adımlarının sesi bu koca kentin beyaza kesmiş göğünün parlak, duru maviliklerinde eriyip gidiyordu, ölgün, baygın bir sessizlikle, yankısız çınlamalarla.

Az önce tırmandığı yokuşu inmeliydi. Gitmemişlerse eğer, onu, orada, cami kapısının önünde oğullarının arasında bulacaktı.

→

Yol boyunca dilenen çocuklar ve paçavralara sarılmış insanlar çevirdi önünü. Aşağılardan taş ve demir külçelerinin boğuk gürültüleri duyuluyordu. Durgun ayak sesleriyle bir yere doğru ilerliyormuş gibi değil de, ricat eden bir insanın taşıdığı umutsuzluk duygusuna kapılmış, yürüyorlardı. Alanda kimsecikler yoktu. Yıkılmış ve henüz yapılmamış alanın şantiye görüntüsünde, yoğun, bunaltıcı, sevimsiz ışık, insanları çekip gitmeye, ortalığı bomboş bırakmaya zorlamıştı. Garip, derin, buşdöndürücü bir terkedilmişlik devrilip kalmıştı ortalık yerde. Keslane ağacının onaya doğru yürüdü.

Oradaydı! Oydu! İçi titredi. Oğullarının arasında, bir başına, yıkık ve şaşkın, esarbı başından savrulmuş duruyordu. Yıllardır kurduğu karşılaşma gerçekleşiyordu. Ama beklediği bu görüntü olmamıştı. Bu kadın o değildi, kendisi o adam (yoksa delikanlı mı demeli? Anne hani o istekler, pişmanlıklar, geceler boyu ağlamalar -umarsızlıktan değil, hayır, dolu dolu yaşamaktan- bin yılı bir ana sığdırabilen gizli, gizemli güç, ilişkilerinden fışkıran dirim, coşku selleri.. nerde? Bir kez daha ele geçiremeyeceği o kutsanmış gece nerde? Hani sevgilisiyle aynı yatağı paylaşıp da, tanrısal bağ olmadığı için ona el sürmediği, sürmediği gece?) değildi. Kurguları, tasarıları uçup gitmişti, dağılıp gidiyordu. Ona diyecekti ki.. hayır hayır, ona hiçbir şey söyleyemezdi artık: o yaşanmalar, o geçmişte duyulan özlemler başka bir dünyaya aitti ve o dünya artık yoktu, belki de hiç olmamıştı. Karşılaştıklarında, güya, seni seviyorum, diyecekti, ama artık bir yalandan başka bir şey olmazdı bu. Üyleee durup kalmışlardı. Geveleyebildiği birkaç avuntu sözüne, kadın nice sonra, boğuk, tıkanık, kuramış bir sesle: "Nasıl cezyet çektî, ah kimse bilemez, inlemeleri kulağımdan gitmiyor" diye cevap verdi. Bu sözler, bu yakınma, o kendisi olduğu için değildi, karşısında kim olsa ona söyleyecekti. Dalgın bakışları birbirine takıldı. Son bir kez. Görmeden bakışlar birbirlerinin gözlerine. Adam, mendiliyle alnının terini sildi, nice sonra garajları doğru yürümekte olduğunu ayırmsadı, yerde ezilmiş bir çiçek sürünüyordu, tozlu ayaklar'la üstüne basılmış.

(Hışırtı, 2001)

çalıştı (1977-78). 28 Eylül 1971'de Ayşe Çalkaya'yla Kahramanmaraş'ta evlendi. Bu evlilikten Ömer Umran (23 Şubat 1973) ve Merve (13 Haziran 1974) adlarında iki çocuğu oldu. Ekim 1972'de Bursa'da yedeksubay personel okulunda altı ay eğitim gördü. Eğitimini tamamladıktan sonra kışla görevi için Mart 1973'te Şırnak'a gitti. Askerliğini 1974 Şubat'ında tamamladı. Mayıs 1978'de, Kültür Bakanlığındaki görevinden ayrıldı. 1980 Mayıs'ında yeniden DPT'ye döndü ve bu tarihten sonra gazetedeki yazılarını oradan ayrıldığı 1983 yılı Mayıs'ına kadar A. Gaffar Taşkın imzasıyla sürdürdü. Devlet Planlama Teşkilatına bu ikinci girişinden sonra sırasıyla uzman (1980), Yayın ve Temsil Dairesi Başkanı (1981), Genel Sekreter Yardımcısı (1984-88), Genel Sekreter (1988) ve Müşavir (1990) olarak çalıştı. 20 Mayıs 2005'te DPT'den Genel Sekreter iken emekliye ayrıldı.

Rasim Özdenören, lise öğrenciliği sırasında edebiyatla yakından ilgili bir arkadaş grubunun içindeydi. Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt, Alaeddin Özdenören ve Mehmet Âkif İnan'dan oluşan bu grup bir yandan Türkiye'nin önde gelen edebiyat dergilerini izliyor, bir yandan da yerel gazetelerde sanat sayfaları düzenliyordu. Aynı çabalarının uzantısında, o dönemde yayınına ara verilen Maraş Lisesinin yayın organı *Hamle* dergisini tekrar çıkardılar (1958). Lisedeki grubun içinde hikâyeyle ilgilenen tek kişi Rasim Özdenören'di. O yıllarda yazdığı hikâyeleri *Varlık*, *Seçilmiş Hikâyeler*, *Türk Sanatı*, *Dost* dergilerine gönderdi. İlk hikâyesi *"Akarsu"*, *Varlık* (1 Ocak 1957) dergisinde çıktı. Bu hikâyeden sonra *Varlık*'ta iki hikâyesi daha çıktı: *"Kasap"* (1 Mart 1957), *"Bayır Dereden Öyküler"* (1 Haziran 1958). Aynı yıllarda *Türk Sanatı* (1957-58) ve *Arayış* (1958) dergilerinde de hikâyeleri yayımlandı. Soraki yıllarda *Yeni Devir* gazetesinde "Notlar" başlığı altında günlük yazılar yazdı (Nisan 1977-Mayıs 83).

Özdenören, 1962 yılında Sezai Karakoç'la tanıştı. Bu tanışma sanat hayatının ve düşünce dünyasının şekillenmesinde etkili oldu. 1962-65 yılları arasında yaklaşık üç yıl yazı yazmadı. Sezai Karakoç'un isteği üzerine tekrar hikâye yazmaya başladı. 1964-65 yıllarında haftalık *Yeni İstiklâl* gazetesinin sanat sayfasını yönetti. Bu sayfada 1950'li yıllarda yazdığı on hikâyesini yayımladı. Rasim Özdenören'in *Yeni İstiklâl*'de yayımlanan hikâyeleri şunlardır: *"Eskiyen"* (30 Eylül 1964), *"Oda"* (7 Ekim 1964), *"Yolda"* (17 Mart 1965, *"Yol Ötesi"* adıyla Mart 1958'de *Türk Sanatı* dergisinde de yayımlandı); *"Kan Otları"* (14 Nisan 1965), *"Mani Olunmuş Adam"* (26 Mayıs 1965), *"Ricat"* (7 Nisan 1965), *"Çark"* (24 Şubat 1965), *"Sabah"* (24 Şubat 1965), *"Koridor"* (21 Nisan 1965), *"Düğüm"* (4 Ağustos 1965, Mahmut Çukuroba adıyla). *Yeni İstiklâl*'in sanat sayfasında, başta Cahit Zarifoğlu olmak üzere, Alaeddin Özdenören, Erdem Bayazıt, Mehmet Âkif İnan gibi şairlerin eserlerini yayımladı. Özellikle Cahit Zarifoğlu, ilk kitabı *İşaret Çocukları*'nın on üç şiirini bu sayfada yayımladı.

Rasim Özdenören

Rasim Özdenören, 1967 yılında ilk kitabı *Hastalar ve Işıklar*'ı çıkardı. Daha ilk kitabıyla kendine ait bir hikâye dili kurmayı başardı. Bireyi merkeze alan bu hikâyelerinde toplumsal bağlarından kopartılmış insanın trajedisini anlattı. Kendine ve çevresine yabancılaşmış, hayatta karşılıksız kalmış kişilerin kendileriyle ve çevreleriyle yaşadıkları çatışma, hikâyelerinin değişmez konularından biri oldu. *Hastalar ve Işıklar*'da her şey bireyin etrafında döner. Yer yer düş ile gerçek birbirine karışır. Çevresince anlaşılamayan birey gittikçe hastalıklı bir duruma sürüklenir. Dramatik bir son neredeyse kaçınılmazlaşır.

İkinci kitabı *Çözülme*'de (1973), günümüz insanının içine düştüğü bunalımlar, öz değerlerinden çözülmeyle birlikte gelen sorunların aileye yansıması üzerinde durdu. *Çözülme*, edebiyat çevrelerinde, Türk edebiyatındaki en dikkate değer uzun hikâyeler arasında gösterildi. Ülkemizdeki sosyal değişimi aile üzerinden yansıtan bu hikâyelerde bireyin devindiği çevre, ilk kitaba nazaran oldukça genişlemiştir.

Üçüncü kitabı *Çok Sesli Bir Ölüm* (1974), bireyin bilinçaltına, ruhsal sorunlarına ilişkin açılımlarıyla dikkat çekti. Dış dünyayla uyuşamayan insanın trajedisini kültürel ve ekonomik temelleriyle birlikte verdi. Rasim Özdenören'in *Çok Sesli Bir Ölüm* (1984) ve *Çözülme* (1973) adlı hikâye-

HASTALAR VE IŞIKLAR

Sezai Karakoç

Rasim Özdenören'in yeni yayımlanan *Hastalar ve Işıklar* adlı hikâye kitabı için yazdığım uzun bir inceleme yazısının özetini burada sunuyorum.

Kitapta, hikâyeciliğimizin daha önce dergilerde yayımlanmış on beş hikâyesi bir araya gelmiş bulunuyor.

Hastalar ve Işıklar, kendine gerçekçi adını veren, bol örnekli, çok propagandalı, röportaj benzeri bir öz taşıyan, sanat katına bir türlü varamamış hikâyecilik akımının, neorealist diyebileceğimiz İkinci Yeni hikâyeciliğinin ve bir türlü yerleşememiş, yabancılıktan kurtulamamış varoluşçu hikâyeciliğinin gelip de tükandığı, söndüğü, son sınırlarına varıp ufukta netliklerini kaybettikleri bir dönemde yayımlanmış, çıkmış bulunuyor.

Hastalar ve Işıklar, bütün hikâyelerinde hep aynı insanın yaşama serüvenini anlatıyor. Kitap bir bütünlük gösteriyor bu bakımdan. Bu insan, güneş ışıklarını sırtında bir "kamçı" gibi duyan, ışıkların bile hırpaladığı, örseleidiği bir çocuktur başlangıçta. Sürekli olarak korkuyla çevrilidir. Eşyayla olan belli başlı ilgisi korkudur. Sürekli olarak bir yıkıntının tablosudur eşya. Bu eşyanın sembolü, "tecimelinden insafsız bir kazmayla sallanan", "her yanından fare tüketlerine benzeyen cürüyüşün keskin uçları", "çöküntünün çınlayan sesleri" duyulan "ev"dir. Anne ve baba, evin diyalektiğidir. Diyaloğun sert ucu, mahkûm eden ucu baba, koruyan yumuşak ucu anadır. Kahramanın ilk bakışta mahkûm eder göründüğü baba, aslında en karanlık ve bu bakımdan en şanssız adamıdır bu hayatın. O, hiçbir zaman içini açıklayamıyacaktır. Onu ancak bir doğum anısının ışıtıyor. Bir de ölüm, babanın ölümü babanın bu sert kabuğunu kırıyor. Anne, hep evin içinde olduğundan, eve karşı bir nevi bağışıklık kazanmıştır. Fakat gerek baba, gerek dayı, yani evin erkekleri, evin ağıltısını ve içe işleyen çöküşünü, dış dünya idrakleriyle olan çatışmasından ötürü keskince duyarlar. Baba, en yalnız kişisidir kitabın. Dayıyla yeğen arasındaysa, bir nevi, aynı kaderi paylaşmaktan gelen bir arkadaşlık kurulmuştur. Dede, büyükanne, büyükbaba katına çıkınca, onlar, ayrı bir dünyanın adamı gibidirler artık. Onların yalnız ölümü anlatılır. Ve burada, dar bir çerçeve içinde, tarih sızar hikâyelere. Dedenin ölümünün anlatıldığı "Pus" hikâyesinde, dede ölürken, kahramanımıza bir tabanca bırakmaktadır. Bu, "artık kullanılmayan, paslanmış, işe yaramaz bir tabanca"dır. Hayatın sembolü ve sırrı gibi bu armağanı bırakmıştır dede. Dede bir şeyler anlatmak istemiştir bununla. Fakat onun ülkesi bir sis, bir pus alında kaybolmaktadır. "Yankı" hikâyesinde anlatılan babanın ölümündeyse, ev halkı, bir tarihî şuuraltındaki folklor sızıntısıyla, dedenin ölümündeki tabancanın sinsiliği olan, yumuşak bir yankıyla yüz yüze geliyorlar.

Kitap ilerledikçe, ışıkların büsbütün kaybolduğu akşama ve geceye doğru hızla geçildiği görülür. "Sabah"la başlayan hikâyeler, bir gece kundağıyla son buluyor. Korkular vizyona ulaşıyor. Korkunun, yalnızlığın, içe kapanışın, evden kaçış ve dönüşlerin son ucuna vardığı "Kundak" hikâyesinde, bu vizyon, "şeytan görüntüsü"ne kavuşuyor.

Tek çare olarak sığınılan dost, İlyas da, o da kahraman gibi ruhça yaralı olduğundan, bir fayda sağlayamaz. Dost gerçeği ve korku vizyonu, sonunda bir sese dönüşür.

Bu hikâyeler, sanki bütünüyle bir paniğin romanıdır. Tarih mirasının çökertiği bir evin, bir insanın kader trajedisidir. Bir ruh yaralanışının, tarihin karanlık baskısı altında, metafizik bir varoluş bunalımına çıkışının hikâyesi. *Hastalar ve Işıklar*, Türk hikâyeciliğinde, toplumumuzun derinliğindeki tarihî-metafizik acıyı yansıtan, yeni bir yön ve alan gösteren, önemli bir hamledir.

(Sümm-i, 1969)

leri aynı adlarla TV filmi yapıldı. *Çok Sesli Bir Ölüm*, Prag'da yapılan Uluslararası TV Filmleri Yarışması'nda Jüri Özel Ödülü'nü kazandı (1978).

Dördüncü kitabı *Çarpılmışlar* (1977), her şeyden önce biçimsel özellikleriyle dikkat çekti. Kitapta baştan sona hiçbir hikâyede noktalama işaretine yer verilmedi. Böylelikle bilinç akışının, duygu ve düşüncelerin kesintisiz akışı amaçlanıdı. Kültür bağlarından koparılmış insanların yaşadıkları açmazlar bir sanatçı dikkatiyle gözler önünc serildi.

1979 yılında yayımlanan *Gül Yetiştiren Adam* romanında Türkiye'nin girdiği Batılılaşma sürecinden sonra ortaya çıkan yeni durum, mcselenin yeni kuşaklara yansıması ele alındı. Tek parti döneminin bir Anadolu şehrinden görünüşü başarıyla anlatıldı. 1984 yılında yayımlanan *Denize Açılan Kapı*'da toplumsal dönüşümlerin, kültür krizlerinin, büyük şehrin içine sıkışıp kalmış insanların sükûnet arayışlarına yer verildi. Ağırlıklı olarak tasavvufun işlendiği kitap Özdenören hikâyesinin yeni bir yönelimi olarak algılandı. Bireyin içine düştüğü yabancılaşmanın, yakın çevre ve toplumla yaşanan uyuşmazlıkların çaresi olarak beliren sükûnet arayışı kitabın ana dinamiği oldu.

Rasim Özdenören, *Denize Açılan Kapı*'dan sonra uzun bir süre hikâye yayımlamadı. On beş yıl aradan sonra 1999'da *Kuyu*'yu çıkardı. *Kuyu*'nun ana ekseni yine tasavvuftu. Tek hikâyeden oluşan *Kuyu*'da çıkış noktası Hz. Yusuf kıssasıdır. *Ansızın Yola Çıkmak*'ta (2000) tasavvuf konusunu sürdüren Özdenören, bu kitabında acemi dervişlerin hikâyesini yazdı. Bireyin iç çatışması, kendisi ve çevresiyle hesaplaşmaları anlatıldı. Arayış ve kendini aşma çabalarıyla birlikte dünyaya direnme kitabın ana eksenini oluşturdu. Bu kitabın ardından gelen *Hışırtı*'da (2000) evlilik ve aşk konularına eğildi. 2002'de yayımladığı *Toz*'da bir kargaşa ortamına atılmış insanların açmazları anlatıldı.

Türk hikâyesine getirdiği yerlilik unsuruyla, sağlam kurguyla birlikte işlettiği son derece rafine diliyle Türk hikâyecisinde ayrı bir önem kazanan Rasim Özdenören 1969'da Nuri Pakdil, Mehmet Âkif İnan, Erdem Bayazıt ve Alaeddin Özdenören'le birlikte *Edebiyat* dergisinin kurucuları arasında yer aldı. *Edebiyat* dergisinden sonra Aralık 1976'da Cahit Zarifoğlu, Mehmet Âkif İnan, Erdem Bayazıt ve Alaeddin Özdenören'le birlikte *Mavera* dergisinin kurucuları arasında yer aldı. Hikâye ve yazıları bugüne değin *Varlık*, *Türk Sanatı*, *Arayış*, *Hamle*, *Dost*, *Soyut*, *Yeni İstiklâl*, *Diriliş*, *Edebiyat*, *Mavera*, *Yeni Devir*, *Yeni Zemin*, *Yedi İklim*, *Kaşgar*, *Hece*, *Zaman*, *Yeni Şafak*, *Yeni Dönem* dergi ve gazetelerinde yayımladı.

Rasim Özdenören, hikâyesini, Cumhuriyetle başlayan köklü kültürel dönüşümlerin insanımızda açtığı yaralar üzerine kurdu. Modernizmin, büyük şehir olgusunun Türk insanının hayatına yerleşmesini dikkatle izledi. Yakın tarihimizde önemli bir yer tutan, köyden şehre göç olgusunun getirdiği sorunlarda bir yandan şehre tutunmaya çalışan insanların yaşadığı değerler çatışmasını izledi, bir yandan da bu sorunların arka plânındaki ekonomik sorunlara dikkat çekti. Bu çerçevede, içine düştüğü bunalımı aşamayan tedirgin ruhları

anlattı. Köklü dönüşümlerin yaşandığı evrelerde sanatıyla tarihten süzülüp gelen değerlerimize sahip çıktı. Kendisini bu dönüşümlerin yol açtığı krizlerin içinde bulan insanımızın kendine ve çevreye yabancılaşması, Rasim Özdenören hikâyesinin vazgeçilmez konularından biri oldu. Silinen toplumsal hafızaya geri dönüş isteğinin ortaya çıkardığı açmazlar, Anadolu insanının yaşadığı geçim sıkıntısı, büyük şehrin dağdağasında kaybolan sıradan insanlar gerçeğe en yakın şekliyle hikâyelerinde yer aldı. Öz değerlerimize sahip çıkışıyla kendisine kadar gelen hikâyecilerden farklılaştı. Hikâyelerinde öz değerlerimizi savundu; fakat bunu yaparken hikâyesini ideolojik baskı altında tutmadı; yaşanan trajediyi didaktizme ve retoriğe düşmeden anlatmayı başardı. Hikâyelerindeki titiz dil işçiliğiyle dikkat çekti. Yer yer şiirsel bir eda takınan dili sadelikten ayrılmadı. Ayrıntılara verdiği önemle, bilinçaltının gelgitlerini metne yansıtmadaki başarısıyla ayrıca dikkat çekti. "Roman bir savaş alanıdır, oysa hikâye bir düellodur," diyen Özdenören, bir kesitin sunumuna dikkat kesildiği hikâyelerinde kısa hikâyenin en başarılı örneklerini verdi.

Özellikle 1983'ten sonra düzyazıya yönelen Özdenören denemelerinde özgün tespitleri ve kendine özgü üslûbuyla haklı bir üne kavuştu. *İki Dünya* adlı deneme kitabıyla Türkiye Milli Kültür Vakfı Fikir Ödülünü (1978) aldı. *Denize Açılan Kapı* ile Türkiye Yazarlar Birliğinin hikâye (1984), *Ruhun Malzemeleri* ile de deneme (1986) ödüllerini kazandı.

"*Hastalar ve Işıklar, kendine gerçekçi adını veren, bol örnekli, çok propagandalı, röportaj benzeri bir öz taşıyan, san'at katına bir türlü varamamış hikâyecilik akımının, neorealist diyebileceğimiz İkinci Yeni hikâyeciliğinin ve bir türlü yerleşememiş, yabancılıktan kurtulamamış varoluşçu hikâyeciliğinin gelip de tıkandığı, söndüğü, son sınırlarına varıp ufukta netliklerini kaybettikleri bir dönemde yayımlanmış, çıkmış bulunuyor.*" (Sezai Karakoç)

"*Rasim Özdenören hikâyesiyle bize Anadolu kasabasında yaşanılan 'zaman'ın trajik gerçeğini ve şiirini duyurmaya çalışır.*" (Mehmet Kaplan)

"*Rasim Özdenören'in Türk hikâyeciliğine kazandırdığı en somut unsur 'yerlilik' olayıdır. Özdenören bu 'yerlilik' yaklaşımıyla Türk hikâyeciliğine yepyeni bir hava, yepyeni bir soluk getirmiştir.*" (Necip Tosun)

"*Rasim Özdenören 1967'de yayımladığı Hastalar ve Işıklar'la, yani daha işin başında, bir hikâye dili koymuştur ortaya.*" (Âlim Kahraman)

"*Rasim Özdenören, öykülerinde bizim insanımızı ve onun iç dünyasını dile getirmektedir. İki asırdır aslından uzaklaştırılan insanımızın, bunalmış, tedirgin ve kültürel erozyona uğratılmış insanımızın toplumsal değişme ve çözülmesini bunların sebep ve sonuçlarını ele almaktadır.*

"*Onun öykülerindeki bu çileli insanlar bütün olumsuzluklara rağmen, teveккüllü kişilerdir.*

"*Yazarın eserlerine dil ve teknik bakımından zengin, akıcı ve canlı bir üslup hakimdir. Sezai Karakoç'un deyişiyle 'Rasim Özdenören'in hikâyeleri toplumuzun derinliğindeki tarihî - metafizik acıyı yansıtan örneklerdir'.*" (Remzi Matur)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Hastalar ve Işıklar* (1967), *Çözülme* (1973), *Çok Sesli Bir Ölüm* (1974), *Çarpılmışlar* (1977), *Denize Açılan Kapı* (1983), *Kuyu* (1999), *Hışırtı* (2000), *Ansızın Yola Çıkmak* (2000), *Toz* (2002).

Rasim Özdenören

ROMAN: *Gül Yetiştiren Adam* (1979).

DENEME: *İki Dünya* (1977), *Müslümanca Düşünme Üzerine Denemeler* (1985), *Yaşadığımız Günler* (1985), *Ruhun Malzemeleri* (1986), *Yeniden İnanmak* (1987), *Kafa Karıştıran Kelimeler* (1987), *Çapraz İlişkiler* (1987), *Yumurtayı Hangi Ucundan Kırmalı?* (1987), *Müslümanca Yaşamak* (1988), *Red Yazıları* (1988), *Yeni Dünya Düzeninin Sefaleti* (1996), *Ben ve Hayat ve Ölüm* (1997), *İpin Ucu* (1997), *Acemi Yolcu* (1997), *Kent İlişkileri* (1998), *Yüzler* (1999), *Köpekçe Düşünceler* (1999), *Eşikte Duran İnsan* (2000), *Yazı İmge ve Gerçeklik* (2002), *Aşkın Diyalektiği* (2003), *Düşünsel Duruş* (2005).

ÇEVİRİ: *Hayvan Çiftliği* (George Orwell'dan, 1964), *İslâm'da Devlet Nizamı* (Mevdudi'den, 1967), *İslâm Devletinde Mali Yapı* (Dr. S.A. Siddıki'den, 1972).

HAKKINDA: Muzaffer Uyguner / Hastalar ve Işıklar (Varlık, 15.10. 1968), Sezai Karakoç / Sütun-I (1969), Abdullah Uçman / Hikâyemizde Gelişme (Edebiyat, Kasım 1973) - Romancıyı Müjdeleyen Bir Hikâye: Çözülme (Hareket, Ocak-Şubat 1973), Ali Başoğlu / Çözülme (Milli Gazete, 14.6.1973), İbrahim Sarı / Rasim Özdenören'in Hikâyelerine Bakış (Milli Gazete, 24.9.1975), Selim İleri / Yeni Edebiyat Kitabı (Politika, 1.11.1976) - Modern Türk Edebiyatında 99 Hikâyeciden 99 Hikâye (1997), Nuri Pakdil / Biat-II (1977), M. Şerif Onaran / Mavera'da Bir Öykü (Türk Dili, 1 Şubat 1977), Mehmet Maraşlıoğlu / Rasim Özdenören'in Öyküsünde İnsan (Mavera, Şubat 1977) - Çarpılmışlar Üstüne (Mavera, Mayıs 1977)-İki Dünyanın Romanı (Mavera, Temmuz 1980), Erdem Bayazıt / Çözülme Üstüne Konuşmalar (Mavera, Temmuz 1978), Mustafa Kutlu / Niçin Çarpılmışlar (Hisar, Mart 1978)-Gül Yetiştiren Adam (Hareket, Kasım-Aralık 1979), Cahit Zarifoğlu / Rasim Özdenören Gül Yetiştiren Adamı Anlatıyor (Mavera, Eylül 1979), Yurt Ansiklopedisi VIII (1982-83), Gülseren Akbaş / Rasim Özdenören'in Hikâyeciliği ve Romancılığı (Bitirme Tezi, Ankara DTCF, Ankara 1983), Tevfik Yılmaz Demir / Rasim Özdenören'in Öykülerinde ve Romanlarında Kişiler (Bitirme Tezi, Ankara DTCF, Ankara 1983), Selçuk Kaplan / Denize Açılan Kapı Üzerine (Mavera, Kasım-Aralık 1984), Alim Kahraman / Gül Yetiştiren Adam veya Çağdaş İnsanımızın Sergilenmesi (Mavera, Nisan 1980) - Hastalar ve Işıklar'la Gelen (Mavera, Ocak 1983) - Bir Duyarlığın Çağdaş Biçimleri (1985), Ömer Lekesiz / Eskiler ve Yeniler (Mavera, Mart 1985), Sadık K. Tural-Zeynep Kerman-M. Kayahan Özgül / Hikâyeciliğimizin 100. Yılında Yüz Örnek (1987), Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi VII (1990), Fikri Özçelikçi / Türkiye'de Hikâye: Rasim Özdenören'in Hayatı ve Sanatı Üzerine Bir İnceleme (İkindi Yazıları, Eylül 1990), Ahmet Ersöz / Ardımızdaki Yıllar (1991), Arif Ay / Anne Hikâyeleri (1991), Şaban Sağlık / Rasim Özdenören Eserlerinin Tematik İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi, 19 Mayıs Üniversitesi, Samsun 1992), Kâmuran Eronat / Türk Öykücülüğünde Rasim Özdenören (Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, 1995), Feridun Andaç / Öykülerin Öykücülerin Evreninden Notlar: Türk Öykücülüğünde Rasim Özdenören (Varlık, Eylül 1996), Necip Tosun / Türk Öykücülüğünde Rasim Özdenören (1996), Yedi İklim dergisi Rasim Özdenören Özel Sayısı (Şubat-Mart 1999), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı IV (1997), Mehmet Erdoğan / Hikâyemizin Hikâyesi Rasim Özdenören'in Hikâyedeki Yeri (Sübjektif Yazılar, 1997) Erhan Sezai Toplu / Türk Edebiyatından Seçme Hikâyeler (1997), Korkut Soylu / Kent İlişkileri (Hece, Ağustos 1999), Cemil Çiftçi / Maraşlı Şair-Yazar-Alimler (2000), Büşra Miraç / Kuyu-Rasim Özdenören (Hece, Şubat 2000), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü IV (2001), Atıf Bedir / Okurken (Hece, Aralık 2002), Yücel Oğurlu / Rasim Özdenören'in Denemelerinde Hukuk - Ömer Say / Toplumsal Çözülme ve Rasim Özdenörcn'in Hikâyeciliği - Ali Haydar Haksal / Toz: İnsanın Ruh

Damarlarında Gezinen Öyküler - Bülent Ata / Toz Bize Neyi Hatırlatır (Kaşgar, Ocak 2003), Meral Demirel / Rasim Özdenören'in Mevsim Sonu Öyküsünün Kişileri Üzerine (Hecceöykü, Aralık-Ocak 2004), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004), Mehmet Kaplan / Hikâye Tahlilleri (10. bas. 2004), Kitap Postası-Özel Sayı (Nisan 2006).

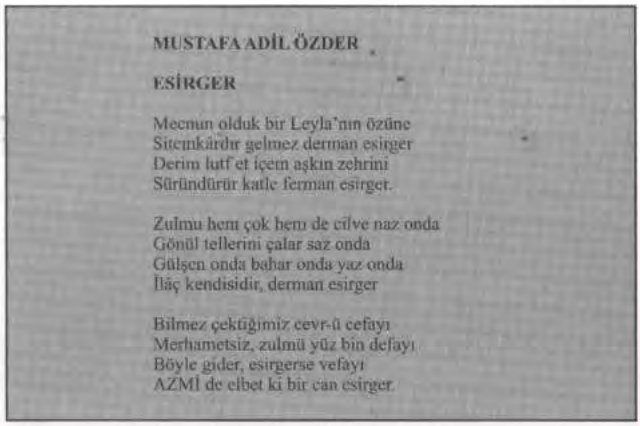
ÖZDER, Mustafa Âdil

Eğitimci, şair, halkbilim araştırmacısı (D. 1907, Demirkent köyü / Yusufeli / Artvin - Ö. 16 Kasım 1987, Ankara). Halk şiiri tarzında yazdığı şiirlerinde Azmi mahlasını kullandı. Birinci Dünya Savaşı döneminde ailesiyle birlikte Sungurlu'ya göçtü. 1920 yılında ailesiyle yeniden Yusufeli'ne döndü. Öğrenimine orada devam etti. Ersis Merkez Numune Mektebi bünyesinde sınavlara katılarak ilkokulu bitirdi. 1928 yılında Erzurum Erkek Muallim Mektebinden mezun oldu. Yurdun çeşitli yerlerinde öğretmenlik yaptı. Kültür Bakanlığında çalıştı.

İlk yazısı, 1937'de yayımlandı. Bir halkbilim araştırmacısı olarak halkbilimine katkıda bulundu, çok sayıda halk ozanının tanınmasını sağladı, belge niteliği kazanan tarihi incelemelerde bulundu. Özellikle Artvin yöresi incelemeleriyle yöreye ait kültürel değerleri gün ışığına çıkardı. 1986'da İhsan Hınçer Folklor Ödülünü aldı. Yaptığı araştırmaların çoğu yayımlanma olanağı bulamaması nedeniyle ya kendi arşivinde ya da Millî Kütüphane ve HAGEM bünyesinde saklanmaktadır.

ESERLERİ:

DERLEME: *Yusufeli'li Muhibbi / Hayatı ve Deyişleri* (1940), *Çoruh-Şavşat* (1945), *Türk Çoruh'ta Kurtuluş ve Anavatana Kavuşma Anlamı* (1948), *Yakın Yurt Yaşama ve İş Kitabı* (1950), *Doğu İllerimizde Âşık Karşılaşmaları* (1965), *Ölümünün 100. Yılında Yusufeli'li Âşık Muhibbi ve Mevlid-i Şerif* (1968), *Yazı ve Resimlerle Çevre İncelemesi - Artvin İli I* (Abdullah Aydın ile, 1969), *Artvin Folkloru* (1970), *Kurtuluşunun 50. Yılı Dolayısıyla Artvin ve Çevresi* (1971), *Şavşatlı Recaî ve Eseri Hediyet-ül İhvan* (1971), *Tarihte Çıldır Atabeğleri ve Torunları* (1971), *Artvin İli Bilgileri* (1971), *Ardanuçlu Âşık Efkârî* (1976), *Muhibbi ile Esma Han Hikâyesi* (1976), *İki Halkbilimci: Hâmit Zübeyr Koşay-M. Şakir Ülkütaşır* (1978), *Türk Halkbiliminde Düğün-Evlilik-Akrabalık Terimleri Sözlüğü* (1981).

MUSTAFA ADİL ÖZDER

ESİRGER

Mecnun olduk bir Leyla'nın özüne
Sitemkârdır gelmez derman esirger
Derim lutf et içem aşkın zehrini
Süründürür katle ferman esirger.

Zulmu hem çok hem de cilve naz onda
Gönül tellerini çalar saz onda
Gülşen onda bahar onda yaz onda
İlâç kendisidir, derman esirger

Bilmez çektiğimiz cevr-ü cefayı
Merhametsiz, zulmü yüz bin defayı
Böyle gider, esirgerse vefayı
AZMİ de elbet ki bir can esirger.

ŞİİR: *Yusufelili Azmi* (yay. haz. Hayrettin Tokdemir, 1997).

HAKKINDA: Ali Rıza Önder / Mustafa Âdil Özder (Türk Folklor Araştırmaları, sayı: 207, 1966), Aydın Karasüleymanoğlu / 43. Hizmet Yılında Türlü Yönleriyle M. Adil Özder (1972), Meydan Larousse (c. 9, s.784), Türkiye 1923-1973 Ansiklopedisi (c. 2, s. 622), Şevket Beysanoğlu / Mustafa Âdil Özder'in Folklor ve Halk Edebiyatı Çalışmaları (Ziya Gökalp dergisi, sayı: 44, Ekim-Aralık 1986), Yusufelili Azmi (Haz. Hayrettin Tokdemir, 1997), Şahver Karasüleymanoğlu / Yusufelili Folklor Araştırmacısı M. Âdil Özder İle İlgili Anılarım (Çoruh dergisi, sayı: 1, 1994).

ÖZDEŞ, Müfit

Bilimkurgu yazarı. 15 Mayıs 1943, Ankara doğumlu. Tam adı Ahmet Müfit Özdeş. Mithat M. Özdeş, Ahmet Özdeş, Gariboğlu imzalarını da kullandı. Çocukluğu ve gençliği İstanbul'da geçti. İstanbul Robert Kolej ve Özel Şişli Koleji mezunu. Orta Doğu Teknik Üniversitesinde Elektrik Mühendisliği ve Ekonomi bölümlerinde okuduysa da (1964-71) öğrenimini yarım bıraktı. 1971'den sonra bir süre Beyrut ve Oslo'da yaşadı. Oslo Üniversitesinde (1973-75) okudu. 1975 yılında Türkiye'ye dödü. Yurtdışında plastik enjeksiyon operatörlüğü yaptı, Türkiye'ye döndükten sonra serbest ticaretle uğraştı ve çevirmenlik yaptı.

Yazıları, daha çok *Nostromo* adlı bilimkurgu dergisinde yayımlandı. İngilizce öğrenmesiyle birlikte Amerikan bilimkurgu dünyasıyla tanıştı ve son kırk yılını bir "fan" olarak geçirdi. Bilimkurgu derlemelerine öyküleri alındı. *"Firar"* adlı öyküsüyle *TBD-Dergi*'nin Bilimkurgu Ödülünü (2001) aldı.

Müfit Özdeş

ESERLERİ:

ÖYKÜ-MASAL: *Kimin Ağrır O Bağrır* (1991), *Son Tiryaki* (Bilimkurgu, 1996).

ÇEVİRİ: *Yüz Gün Savaşı* (W. Hinton'dan, 1978).

HAKKINDA: Söyleşi: "Bilimkurgu, elmaya Dışarıdan Bakabilen Elma Kurdudur" (Virgül, Ekim 1997), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZDEŞ, Oğuz

Romancı (D. 1920, Kırşehir - Ö. 7 Haziran 1979, İstanbul). Ankara Erkek Lisesi (1938) mezunu. İstanbul Hukuk Fakültesindeki öğrenimini sürdürmedi. *Resimli Ay* dergisinde gazeteciliğe başladı, *Yeni Sabah* gazetesinde görev aldı (1941). Askerlik dönüşü Türkiye Yayınevi (1946), *Yıldız, Hafta, Posta, Çocuk Haftası, Yasemin, Ateş, Altın Işık* gibi magazin ve çocuk dergilerinde yazar, sekreter, yazı işleri

Mustafa Adil Özder

müdürü olarak çalıştı. *Resimli Roman* dergisinde yazı işleri müdürlüğü yaptı.

Şiir, röportaj, eleştiri, magazin ve çocuk öyküleri 1936'dan itibaren *Yavrukurt*, *Çınaraltı* (1941), *Kovan* (1943), *Yarınay*, *Yeni Sabah* vd. dergi ve gazetelerde yayımlandı. *Çınaraltı* dergisinde şiirleri yayımlandı. *Kovan* dergisinde sanat ağırlıklı yazılarına yer verildi. Aşk ve tarih konulu macera romanlarıyla popüler bir yazar oldu. Bir bölümü tefrika edildiği gazetelerde kalan romanlarının sayısı kırkın üzerindedir. *Aşk Istıraptır*, *Uçurum*, *Dağ Başını Duman Almış*, *Gecekondu Rüzgârı*, *Kara Pençe* gibi bazı romanları filme çekildi. Basın Şeref Kartı sahibiydi.

ESERLERİ (Roman):

Aşk Istıraptır (1939), *Hasret* (1940), *Gizlenen Istıraplar* (1940), *İtiraf* (1941), *Coşkun Gönüller* (1941), *Cennet Yolu* (1941), *Uçurum* (1943),

OĞUZ ÖZDEŞ

BAŞLANGIÇ

Onu, Adliye koridorlarında ilk defa gördüğüm zaman, iki jandarmanın arasında hıçkırıklarla ağlıyordu.

Kestane renkli saçları, muzdarip yüzünü bir dalga halinde kaplamıştı. Hudutsuz bir kederin uçuştuğu o güzel, fakat ıslak yüzü, sanki bütün kadınlığın ebedî ve acıklı hikayesiyle doluydu.

Yanımdan uzaklaşırken, boynumdaki beyaz kolyenin, kopup, yere düştüğünü görmüştüm. Nasıl bir hisle bilmiyorum eğilerek bu kolyeyi yerden aldım. İhtimal bu hareketimi etraftan görenler olmuştu; fakat bir şey söylememişlerdi. Ben de, kolyeyi hiç tereddütsüz almış, avucumun içinde saklamıştım. Sonra, mahkeme salonuna doğru ilerleyen kadının arkasından yürümüştüm. Kimbilir, hangi mes'ut bir hatıranın yadigârı olan bu kolyeyi ona verecek ve o zamanki hissime göre, kendisini teselli edecektim.

Fakat ona yetişemeden, mahkeme salonuna girdi. Arkasından âdeta koşarcasına yürüdüm. Salonun kapısını gelince, uzaktan onun, demir parmaklığın içine oturduğunu görmüştüm. Kolyeyi ona orada vermeye nasıl cesaret edebilirdim?

Öte tarafta, onu görebilecek bir yere oturdum. Ondan bir türlü gözümü ayıramıyordum. Hâlâ ağlıyor ve zaptedemediği hıçkırıkları narin vücudunu sarsıyordu. Yarabbi, bu kadında ne bitmez, tükenmez gözyaşları vardı!

Ağırceza, Reisi, üçüncü defa olarak:

— Ağlamayınız!

Dediği zaman, kadın kederli başını yukarı doğru kaldırdı. Bütün salondakiler, kadının artık bir şey söyliyeceğini zannetmişlerdi. Anladığıma göre, kadın o güne kadar işlediği cinayet hakkında hiç bir kelime söylememişti. Fakat ben, nedense, kadının bunca döktüğü göz yaşlarından sonra, bir şey söylemesini istemiyordum; hattâ bu defa, başını Reise doğru kaldırdığı zaman, söyliyecek diye kızmıştım.

Fakat kadın tekrar ağlamaya başlayınca, âdeta sevindim. Çünkü, işlediği cinayeti hakkı gösterecek birtakım yapmacık sözlere ne lüzum vardı? Döktüğü gözyaşları bütün bunları ve duyduğu nedameti anlatmıyor muydu?

Bu defa, o derece katılırcasına ağlıyordu ki, Ağırceza Reisinin bir kaç defa üstüste tekrarladığı:

— Ağlamayınız! Her şeyi anlatınız!

Sözlerini duymuyor ve işitmiyordu.

Mahkeme hey'eti de hayret içindeydi. Bütün tahkikat ve sorgu esnasında, kadının hiçbir şey söylemediğine artık iyice kanaat getirmiştim. Bu kadında, şüphesiz, tarifsiz bir ızdırap, işlediği cinayet için duyduğu büyük bir keder vardı. Fakat bu ızdırap, bu keder neydi, ne olabilirdi? Onu bu derece ağlatan, eriten ve bitiren acı, nasıl bir felâketten doğuyordu?

O gözyaşları karşısında, ruhumun gittikçe eridiğini hissediyordum. Kendi kendime: «Ah, bu kadını gözyaşlarından kurtarmağa kudretim olsaydı; denizde boğulurken kurtarılan bir zavallı gibi, onu kurtarsaydım, sükûna erdirseydim!» diyordum.

Ağır Ceza Reisinin bütün gayretlerine, hattâ ihtarlarına rağmen, kadın bir şey söylemeyince, iddia, makamı, mahkemenin başka bir güne bırakılmasını ve kadının iki hafta müddetle müşahede altına alınmasını istedi ve bu yolda karar verildi.

Salon boşaltılırken en geride ben kalmıştım. Jandarmalar, kadının kollarından tuttular ve birlikte yürüdüler.

Tam yanımdan geçerken, kadın başını çevirip bana baktı. İhtimal, salonda yalnız benim kaldığımı farketmişti. Teselli, ümit eden ve durmadan ağlayan o güzel gözleri karşısında, âdeta titredim. Elim, cebimdeki kolyeye gitti. Derin bir heyecan içinde ona yaklaştım. Fakat bir kelime dahi söyleyemiyordum. Elimdeki kolyeyi farketmediği için, başını tekrar önüne eğmişti. Jandarmalar onu, sürükler gibi yürüttüler. Ben geride kalmıştım. Bilmemi nasıl bir hisle kadının arkasından:

— Ağlamayınız!.. Ağlamayınız!

Diye mırıldandım.

Hiç bir cevap vermedi. Kendisine bu şekilde söyleyenlere, verilecek cevabı olmadığını anlatmak ister gibi, başını büsbütün önüne eğdi. Jandarmalar onu tekrar sürüklediler.

Ertesi günü, ansızın çıkan İzmir seyahati, kadını tekrar görmeme mâni oldu.

Halbuki, mahkemenin bütün safhalarını takip etmeyi ne kadar istemiştim! Hattâ, günlerimin bazı saatlerini bu kadını düşünmekle geçirmiştim. Kolyeyi yanımdan âdeta ayırmıyordum. Ortasında, kalb şeklindeki küçük bir mahfaza içinde, genç bir erkek resmi vardı. O yakışıklı delikanlıyı, bazan kadının bir sevgilisi, bazan bir evlâdı sayar, bilmediğim hayatı için, kendi kendime türlü hikâyeler uydururdum.

Bir ay sonra, İstanbul'a döndüğümde, ilk işim bu kadını aramak oldu. Ağır ceza Mahkemesi müdürüne onu sorduğum zaman:

— Zavallı bir aydan beri, hapishanede hasta yatıyor, dedi.

Demek ki, kendisini gördüğümden beri hasta yatıyor, kimbilir ne büyük ızdıraplar içinde kıvranıyordu. Acıdım; ızdırabım, belki de talihsizliğim damgaladığı nice böyle bedbaht kadınlara acıdım.

Hemen o gün, hapishaneye koştum. Beni almıyacak oldular. Fakat hüviyetim imdadıma yetişti.

Kadının hücresine girdiğim zaman, tahta ranzanın üzerine konulmuş bir yatak içinde, onu yine ağlar buldum. Kapıyı hafifçe kapattım. Benim, hücresine girdiğimden haberi olmadığı için, hiç bir hareket eseri göstermedi. Ona yaklaştım. O hudutsuz gözyaşlarının harap ettiği yüzünü uzun uzun seyrettim. Sonra, yine onu ilk gördüğüm günkü gibi, tuhaf bir heyecan içinde:

— Ağlamayınız! Ağlamayınız! Dedim.

Bu söze karşı olan kayıtsızlığından mıdır, nedir, beni gördüğü zaman, hiç bir heyecan ve telâşa kapılmadı. Yalnız ıslak gözlerinde cazip bir parlaklık vardı. Buna rağmen, o lâcivert gözler, büyük bir sırrı gizliyordu. Güneşin son şuaları, hücrenin küçük penceresinden içeriye sokularak, bir vakitler, kimbilir ne tatlı tebessümleri taşıyan solgun yüzünü, ağlıyan güzel gözlerini, dağınık saçlarını parlatıyor ve renkli akisler yapıyordu.

(*Ağlayan Kadın*, 1966)

Memnu Meyva (1944), *Kalbimin Güzel Kadınına* (1946), *Rusya'da Bir Türk Subayı: Şafak Sökerken* (1957), *Vatan Borcu* (1958), *Bay Tekin Meçhul Dünyalarda* (çizgi roman, 1959), *Korkusuz Pilot Casus Kadına Karşı* (çizgi roman, 1959), *Dağ Başını Duman Almış* (1960), *Gecekondu Rüzgârı* (1960), *Tuna Nehri Akmam Diyor* (1962), *Karabaşlı Kadırga* (1963), *Çölde Açan Zambak* (1964), *Oğuz Han* (1964), *Yavuz'un Pençesi* (1964), *Karapençe* (1965), *Karapençe Estergon'da* (1966), *Karapençe'nin İntikamı* (1966), *Karapençe Voyvoda'ya Karşı* (1967), *Karapençe'nin Oğlu* (1967), *Liseli Bir Kız Sevdim* (1968), *Şebnem* (1970), *Reyhan: Aşka Dönüş* (1970), *Aşka Susayan Dudaklar* (1970), *Yerdeki Bulutlar* (1971), *Aşk, Para, Şöhret* (1972), *Kızım ve Ben* (1972), *Dertli Kadınlar* (1972), *Hülya* (1972), *Herkesten Uzak* (1973), *Gülmeyi Unutanlar* (1974), *Kıbrıs Kanı* (1974), *Kader* (1975), *Kadınım* (1975), *Hasret* (1976), *Şeyh Şamil* (1977), *Gurbet* (1981), *Ağlayan Kadın*.

HAKKINDA: Osman Nebioğlu / Türkiye'de Kim Kimdir (1962), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Reşid Halid Gönç'ün Koleksiyonundan Bab-ı Âli'nin Hatıra Defteri II (haz. A. Yetkiner, 1984-88), Mehmet Hazar / Türk Sinemasında Türk Edebiyatı Uyarlamaları (Akademik Bakış, sayı: 4, Kış 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZDEŞ, Talip

Tefsir araştırmacısı. 6 Şubat 1954, Sivas doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Sivas'ta tamamladı. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Bölümünü (1978) bitirdi. Bir süre öğretmenlik yaptı. Arapça ihtisası için Suudi Arabistan Ümmü'l-Kura Üniversitesine gitti (1986-88). Yüksek lisansını (1992) ve doktorasını (1997) Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tefsir Anabilim Dalında yaptı. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde araştırma görevlisi olarak çalıştı (1994-). Burada doçent (2000) oldu. Aynı eğitim kurumundaki öğretim üyeliğinin yanında Tasavvuf Anabilim Dalı Başkanlığı görevini de yürüttü.

Telif ve çeviri makaleleri *CÜ İlahiyat Fak. Dergisi, İLAM Araştırma Dergisi, İslâmî Araştırmalar Dergisi, Kitâbiyât, Erciyes, Revak, İslâm* dergileri ile ortak kitaplarda yayımlandı. Ulusal ve uluslararası toplantılara katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Mâturîdî'nin Tefsir Anlayışı* (2003), *Cinsiyet Kimliğinin Dinî Kültürel Sosyal Boyutunun Kur'an Perspektifinden Tahlili, Kur'an ve Cinsiyet Ayrımcılığı* (2005).

ÇEVİRİ: *İslâm Açısından Tarihe Bakışımız* (Muhammed Kutub'dan, 1990)

HAKKINDA: Prof. Dr. Yakup Çiçek - Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

ÖZDİLEK, Ali İlhan

Asker, yazar. 1935, Fethiye / Muğla doğumlu. Ortaöğrenimini Kuleli Askeri Lisesinde tamamladı. Kara Harp Okulunu (1955) harita teğmeni olarak bitirdi. Topçu okulu (1957) ve Harita Yüksek Teknik Okulu (1959) mezunu. 1961'de girdiği sınavı kazanarak yüksek mühendislik öğrenimi için Almanya'ya gönderildi ve Münih Teknik Üniversitesinden mezun oldu (1966). Bir yıl Münih Teknik Üniversitesinde asistan olarak çalıştı. 1967'de Türkiye'ye dönüp, Harita Genel Müdürlüğünde çalışmaya başladı. ODTÜ ve İTÜ'de doktora yaptı. Milli Savunma Bakanlığı Harita Yüksek Teknik Okulunda ders verdi, komutanlık yaptı. TUFUAB, TUGGB gibi ulusal bilimsel kurumlarda görev aldı. Kendi isteği ile kıdemli albay rütbesindeyken 1980'de emekliye ayrıldı. Fethiye Ressamlar Derneğinin kurucu başkanlığını üstlendi. Şiir ve resim-heykel çalışmalarına, Kuleli Askeri Lisesinde öğrenciyken başladmıştı. Bir resim-iş öğretmeni ve bir güzel sanatlar öğrencisiyle "Şehit Fethi Bey" anıtını (2005) yaptı.

ESERLERİ:

Revizyon Çalışmaları ve Bu Çalışmalarda Kullanılacak Yeni Bir Alet (ortoskop) Üzerine İnceleme (1970), *Vor – Navigasyonu* (Marion Keller'den, 1973), *Hava Fotoğrafları Yorumlama Tekniği ve Uygulama Alanlarına Genel Bakış* (1977), *Türkiye'nin 1:25.000 Ölçekli Topoğrafik Haritalarına Ülke Koşullarında Uygulanabilecek En Uygun Fotoğrametrik Güncelleştirme Yöntemi* (1980), *Öykülerde Anılar* (anı, 2001).

HAKKINDA: Ünal Şöhret Dirlik / Şiirlerde Fethiye (Antoloji, 2006, s.102).

Ali İlhan Özdilek

ÖZDİLEK, Cafer

Bkz. TAHİROĞLU, Tayyar

Hüsnü Özdilek

ÖZDİLEK, Hüsnü

Şair. 1966, Mamak /Ankara doğumlu. Aslen Yozgatlıdır. İlkokulu Mamak'ta bitirdi (1978). Aynı yıl Almanya'nın Dusseldorf şehrine giderek eğitimine orada devam etti. Çalışma hayatına da orada başladı. www.turkedebiyati.org adlı edebiyat site-

HÜSNÜ ÖZDİLEK

ZAMANI ELERKEN DÜŞTÜM İÇİNDEN

Yorgun düşlerimi okşa bir kere,
Kabuslar nefretle burmadan önce.
Yeniden dönerim geldiğim yere,
Hırçın dalgaların vurmadan önce...

Nefsimi dokuz kat zincire vurdum,
Aklımı orakla biçtim, savurdum...
Ruhumun önünde selaya durdum,
Gölgemi güneşe sermeden önce.

Heceler aveuında çırpıkça kanat,
Ter döker aşk için bütün kainat.
Ezelden ebede nefrete inat
Sevgiyi yudumla, vermeden önce.

Korkular üstüne atmadan ağı,
Yüreğin döşünde kurşun otağı...
Gamzene unudun değse dudağı,
Yarınlar yayını germeden önce.

Zamanı elerken düştüm içinden,
Cevaplarım gebe kalmaz niçinden!
Sözün gerçeğini lafın piçinden
Ayırmak gerekir dermeden önce.

Kendini yemiler aşk çarpa çarpa,
Su gibi çarpalım düzlüğe, sarpa...
Hasretin yolunu hep kırpa kırpa
Keselim, murada ermeden önce.

Yaklaş yamacıma az sayfa sayfa,
Sende her güzellik, naz sayfa sayfa...
Gönül defterime yaz sayfa sayfa,
Azrail kalemi kırmadan önce.

sinde yönetmenlik yaptı. Hece ölçüsü ile yazdığı şiirleri ve hikâyeleri Almanya ve Türkiye'de çeşitli dergi, gazete ve İnternet ortamında yayımlandı. Şiirlerini *Türkiye'den Uzaklarda* (1992) adlı bir kitapta topladı.

"Bu şiirlerde manasıyla bütün gök ve deryalarımızı sevgi ile doyuran Yunus Emre şiirinin içtenlik dolu havası yaşamaktadır. Böyle şiirlerden örülü bir kitap, gerek gurbette gerek vatanda, yaralı ruhlu gençlerimizi de tedavi edecektir." (Ahmet Kabaklı)

HAKKINDA: Hüsnü Özdilek / Hasretle Sarıldı Toprak Yağmura (ortak, 2004).

ÖZDOĞAN, Kâzım

Araştırmacı-yazar (D. 1901, Kayseri - Ö. 1961). Kayseri Lisesi ve İmam Hatip Okulu mezunu. 1925 yılından itibaren Kayseri'deki çeşitli okullarda kırk yıla yakın öğretmenlik yaptı. Halkevi'nde aldığı görev dolayısıyla çıktığı köy gezilerinde dikkatini çeken konularda görüşlerini makale ve broşürler halinde yayımladı.

ESERLERİ:

Kayseri Tarihi (1948), *Kayserili Mimarlar ve Mimar Sinan, Kayserili Halk Şairleri, Kayseri'nin İktisadi ve Sınai Tarihi* (2 cilt).

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

ÖZDOĞAN KURBAN, Nursen

Şair. 15 Ocak 1971, Ankara doğumlu. Ankara Şentepe Okulunu, Ankara Doğumevi Sağlık Meslek Lisesini (1988) bitirdi. 1989'dan itibaren ebe-hemşire olarak Çankırı'nın çeşitli ilçe ve köylerinde çalıştı. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Önlisans Programı bitirdi. Bir süre Ankara'daki değişik hastanelerde hemşirelik ve ebelik yaptı. Daha sonra Karabük'e yerleşerek yaşamını ve çalışmalarını orada sürdürdü.

Şiirleri *Size, Tarla, Çizgi Ötesi, Ardıçkuşu, Tay, Söylem* dergilerinde yer aldı. Karabük'te yerel bir tclevizyonda "Kitaplık" adında bir program hazırladı. İLESAM ve Avrasya Kurumu üyesidir.

Nursen Özdoğan Kurban

NURSEN ÖZDOĞAN KURBAN

HİÇ HABERSİZ BAŞLAYAN YANGINDIR AŞK

Hiç'in sevgilisiyim
Bir Şubat'tan
diğerine kalmayan

Kimseler bilmedi
Çağlayanı yolundan eden
Yaşlı bir Çınar'dı
Yüreğim yanıyor anne!
Bu kadar kan içinde
Sevda için kanaması
Bu kadar dert içinde

Bir sevdaya yanması ne tuhaf. Sevda ki sevdam olsaydı, durdurması kolaydı. Sevdası sevdamdı... Benim sevdam olmadı... Ama bu kadar sevda içinde bu kadar dert içinde anne canının acıtması hiç'in sevdası olmasından... Bir hiç'in sevdası. Ben yakmadım yüreğimin derinlerinde ateşini, ben almadım.. İzinsiz girdiler. Şimdi benim yakmadığım ateşin alevleriyle yanıyor içerim... Benden habersiz başlayan bir yangının hesabını bana ödetti zaman. Anne bir hiç'in sevdası karaladı sevda şiirlerimi. Sevdalarım şaşkın, sevdalarım temiz, sevdalarım yabancı bir hiç'in sevdasına.

Çınar'ın sevdası "hiç" değildi aslında. Sevgisini hak etmeyenler yoluna çıkıp hak etmedikleri sevgiyi ararlar sularında. Sevgiye sonsuz saygısı vardır Çağlayan'ın. Tüm kıyılardan çeker sularını, Kendi derinlerinde bulur huzuru. "Hayır"ları söylerken bile kırılır duyguları. Sevgiyi incitmektir kaygısı. Ama öyleleri vardır ki aşk katilidir onlar. Her yerde, her zaman karşımıza çıkar: "Şiirleri", "seviyorumları", "sen bir başkasın'ları savurur dururlar. Sormadan, hissetmeden dokunurlar suyunuza, lekelerler pırıltınızı, sustururlar sırıltınızı... "Adına aşk derler katliamlarının, katillerine de "aşık". Sonra haberin olmadan hikâyelerinin baş kahramanı olursun. Nefrete döner saygı... Yüzleri kat kat yabancı. Adları anlamsız. Onlar ormanların kralı aslan oynayadursun. Çağlayan Çınar'ını yaşar ve yuşatır sessizliğinde. Koca bir ömrün yıllarla değil yoğun duygularla alakası vardır ona göre. Söyler durur Çınar'ı sevdiğini.

(*Uçuk Kaçık Bir Aşk Masalı*, 2004)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Neredesin* (1996), *Seni Nisana Gömdüm* (1997), *Söyleyemediklerim* (2001), *Uçuk Kaçık Bir Aşk Masalı* (deneme-şiir, 2004).

ANTOLOJİ: *Karabük Şairleri Antolojisi* (2004).

ÖZDOĞAN, Mehmet

Arkeolog, araştırmacı. 44. Sultanahmet İlkokulu (1954), İngiliz Erkek Lisesi (1959), Robert Kolej (1963), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1969) mezunu. 1975'te asistan olarak çalışmaya başladı. 1979'da *"Fikirtepe (1952-1954 Yılları Fikirtepe Buluntularının Değerlendirilme ve Tarihlenme Sorunu)"* adlı tezi ile doktorasını bitirdi. 1982'de yardımcı doçent, 1985'te doçent, 1994'te profesör oldu.

Makalelerini; *Türk Arkeoloji Dergisi, Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi, National Geographic, Anadolu Araştırmaları, Arkeoloji ve Sanat, Mühendislik Fakültesi Dergisi, Bulletin of Volcanology, Istanbuler Mitteilungen, Arredamento, Atlas* dergilerinde; *Güneydoğu Anadolu Tarihöncesi Araştırmaları, Anatolica, Kazı Sonuçları Toplantısı, Archaeological Survey in the Mediterranean Area, Arkeometri Toplantısı Sonuçları, Bottom Sediments of the Southern Bosphorus and Golden Horn, Osman Hamdi Bey ve Dönemi, Readings in Prehistory-Studies Presented to Halet Çambel* kitaplarında yayımladı. Sekiz uluslararası derginin yayın kurulu üyesidir. Birçok bilimsel araştırma projesine katıldı. TÜBİTAK Arkeometri (AKSAY) Ünitesi, Conseil International d'Etudes Indo-Europeennes et Thrace (Sofya) Yönetim Kurulu, Alman Arkeoloji Enstitüleri Muhabir, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yönetim Kurulu, Eski Çağ Bilimleri Enstitüsü Derneği, TÜBA üyesidir.

ESERLERİ:

Aşağı Fırat Havzası (1977), *Neolithic in Turkey* (1999), *Türk Arkeolojisinin Sorunları ve Koruma Politikaları* (2001), *Şanlıurfa İli Kaynakçası* (S. Polat ile, 2002), *Güneydoğu*

Anadolu'nun Kültür Tarihindeki Yerine Farklı Bir Bakış (2003), *Aşağı Pınar* (ortak, 2003), *Köyden Kente Yakın Doğu'da İlk Yerleşimler* (ortak, iki cilt, 2003).

ÖZDOĞAN, Öznur

Araştırmacı-yazar. Din Psikolojisi Anabilim Dalı başkanı (2000-) olarak görev yaptı. KASAUM Yönetim Kurulu üyeliği, İlâhiyat tiyatro grubu yönetici öğretim üyeliği yaptı. Yardımcı doçent oldu. *"Dindarlıkla İlgili Bazı Faktörlerin Kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi"* adlı doktora çalışması Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından yılın başarılı tezleri arasında seçildi. Yazıları, *AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Araştırma, Dini Araştırmalar, Değerler Eğitimi, Diyanet* dergilerinde yayımlandı. *İsimsiz Hayatlar* adlı bir kitabı vardır.

Ebru Nil Özdoğru

ÖZDOĞRU, Ebru Nil

Şair. 1978, Ankara doğumlu. Hacettepe Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliğinde başladığı yükseköğrenimini Orta Doğu Teknik Üniversitesinde tamamladı. Erken yaşlarda yazmaya başladığı şiirlerinin bir kısmını 2005 yılında *Lâf Aramızda* isimli kitabında topladı. Özdoğru, bu ilk kitabı ile selamladığı yazarlığı, ruhunun toprağı olarak nitelendirdi.

HAKKINDA: Ebru Nil Özdoğru / Aramızda (2005).

ÖZDOĞRU, Nüvit

Şair, oyuncu, yönetmen (D. 5 Mayıs 1925, İstanbul - Ö. 20 Haziran 2002). İstanbul Robert Kolej (1946) mezunu. Yükseköğrenimini Washington Devlet ve Visconsin üniversitelerinde (1950 -57) tamamladı. 1959'dan itibaren İstanbul Şehir Tiyatroları ve TRT radyolarının ve tiyatro yayınlarında oyuncu ve yönetici olarak çalıştı. 1982'de emekliye ayrıldı. İngilizceden Türkçeye ve Türkçeden İngilizceye birçok oyun çevirdi. Yönettiği oyunlardan *Issız Topraklar* ile Ankara Sanat Kurumu Ödülünü (1976), *Bir Daha Oyna* ile Avni Dilligil Ödülünü (1978), *Kadife Çiçekleri* ile yine Ankara Sanat Kurumu Ödülünü (1983), *Amadeus*'la Avni Dilligil Ödülünü ikinci kez (1984) kazandı. Ayrıca İttihad ve Terakki, Üç İstanbul gibi birçok sinema ve televizyon filminde kendi sesiyle oynadı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Türkçemiz* (1958).

ŞİİR: *Siğil Taş Olsa* (1966).

HAKKINDA: Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 484-487), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Attila Aşut / 2002 Yılında Kaybettiğimiz Gazeteci, Yazar ve Yayıncılar (Çağdaş gazetesi, Haziran 2002, sayı: 54).

ÖZDÖNMEZ, Mahmut Şevket

Bkz. MAHMUT ŞEVKET GAVSİ

ÖZDÜR, Atilla

Gazeteci-yazar, çevirmen. 1933, Bursa doğumlu. Bursa Erkek Sanat Enstitüsü Marangozluk Bölümü (1951) mezunu. Kara ve Hava Kuvvetleri birliklerinde astsubay olarak görev yaptı, 1972 yılında emekliye ayrıldı. *Millî Gazete* (1973-77, 1980-84) ve *Akit* (Vakit) gazetelerinde günlük fıkralar; çeşitli dergilerde makaleler, inceleme yazıları yayımladı. İngilizceden makale ve kitap çevirileri yaptı.

ESERLERİ:

İslâm Toplumunun Çağdaş Ekonomik Görünümü (çev., 1979), *İslâm ve Siyonizm* (çev., 1979), *Uçkurlu Potur* (1991).

Atilla Özdür

ÖZEGE, Mehmet Seyfettin

Bibliyograf (D. 1901, İstanbul - 1981). 7 Haziran 1921'de Mekteb-i Mülkiyeyi (Siyasal Bilgiler Fakültesi) bitirdi. Ayrıca İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden de mezun oldu. Nisan 1925'te İtibar-ı Millî Bankasında çalışmaya başladı. 10 Ocak 1926'da Türkiye İş Bankasına geçti. Bu bankada şeflik, ikinci müdürlük, kontrolörlük ve başkontrolörlük yaptı. 30 Haziran 1950'de kendi isteğiyle emekliye ayrıldı.

Hazırladığı *Eski Harflerle Basılmış Türkçe Eserler Kataloğu* (4 cilt, 1975) Türkiye'de basımevinin kuruluş tarihi olan 1726'dan 1928'e kadar eski harflerle basılan kitapların çoğunu kapsadı. Bu kitabına bizzat görmediği bir kitabı, varlığından haberdar olsa bile almadı. *Bir Bibliyografımız Nurullah Pertevoğlu (1894-1956)* (1957) adlı eserinde Türkiye'de yetişmiş önemli bir bibliyografı tanıttı. Zengin kütüphanesini Atatürk Üniversitesine bağışladı. Böylece bu üniversitede kurulan Seyfeddin Özege Bağış Kütüphanesi araştırmacılara hizmet etti. Kütüphane 1928'e kadar basılmış tüm kitapların tamamına yakınını bünyesinde barındırmasıyla ünlüdür. *Arap Harfli Türkçe Basma Eserler Kataloğu*'nu hazırladı. Özege Kütüphanesinden yararlanılabilmesi için *Seyfeddin Özege Bağış Kitapları Kataloğu* (6 cilt) hazırlandı.

Ali Çankaya'ya göre *"Özege, Materyalist düşünce ve hareketin hâkim olduğu devirimizde, nesli tamamen tükenmeye yön tutmuş faziletin, kemâlin, diğerkâmlığın müşahhas örneğidir."*

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. IV, 1968).

ÖZEK, Ali

Tefsirci. 1932, Doğanlar / Fethiye / Muğla doğumlu. Çaltılar İlkokulunu (1941) bitirdikten sonra dinî bilgiler edinmek ve hafız olmak üzere Antalya'nın Kayabaşı köyüne gönderildi. Burede Ömer Ali Hafız'dan Kur'an-ı Kerim öğrendi ve hafız oldu (1944). Bir müddet Fethiye'de bir avukatın yanında çalıştıktan sonra İzmir'deki Kestanepazarı Kur'an Kursu'na gitti. Burada Hacı Salih Tanrıbuyruğu Hoca'dan Arapça ve dinî ilimler öğrenimi gördü. Bu arada Karataş Ortaokulunu bitirdi. Mısır'a giderek Kahire'deki El-Ezher Üniversitesine kaydoldu (1951). Usulüddin Fakültesini (1955) ve aynı fakültenin Kur'an ve Hadis İlimleri Bölümünü bitirdi (1957). Kısa süre öğretmenlik yaptı (1962) İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsüne Arap Dili ve Edebiyatı öğretim üyesi oldu (1963). Enstitünün müdürlük görevinde (1979) bulundu. 1986'da doçent, 1991'de profesör oldu. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalında Tefsir ve Belagat dersleri verdi. 1998'de emekliye ayrıldı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Hadis Ricali* (1967),

Ali Özek

Arapça Okuma ve Mükaleme (1967), *Arapça Edebi Metinler* (1972), *Namaz Hocası* (1974), *İslâm'da İbadet* (1975), *İslâm'da Niyet* (1976), *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Açıklamalı Meali, Karabaş Tecvidi* (1977), *İbadet ve Müessese Olarak Zekat, Hadislerle Ahlâki Davranışlar* (1987), *Türkiye'de Zekat Potansiyeli* (1987), *Kur'an-ı Kerim Açıklamalı Meali* (Hayrettin Karaman ile, 1999).

ÇEVİRİ: *İslâm'ın Etrafındaki Şüpheler* (Muhammed Kurub'dan), *Hz. Ebubekir'in Şahsiyeti ve Dehası* (Abbas Mahmud el-Akkad'dan), *Kitabü'l-Harac* (İmam Ebu Yusuf'tan), *İslâm İktisadının Esasları*,(Mahmud Ebu's-Suud'dan), *İslâm Terbiye Metodu* (Muhammed Kutub'dan), *İslâm Hakkında Bazı Görüşler* (Abdullah Draz'dan).

EDİSYON KRİTİK: *el-Vücuh ve'n-Nezair* (Mukatil b. Süleyman'dan).

ÇEVİRİ: *The Holy Qur'an with English Translation* (İngilizce).

HAKKINDA: Prof. Dr. Yakup Çiçek-Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

ÖZEKES, Muhammet

Hukukçu. 2 Şubat 1967, Erzurum doğumlu. Erzurum İsmet Paşa İlkokulu (1978), Erzurum Şair Nef'i Ortaokulu (1981), İzmir Atatürk Lisesi (1984), Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Bölümü (1985) ve Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1989) mezunu. 1990'da Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Anabilim Dalı araştırma görevlisi oldu. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalında yüksek lisansını *"Medeni Usul Hukukunda Asli Müdahale"* adlı tezle (1993) tamamladı. 1998'de aynı yerde *"İcra ve İflas Hukukunda İhtiyati Haciz"* adlı teziyle doktora yaptı. 1999'da yardımcı doçent, 2004'te doçent oldu.

Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Medeni Usul ve İcra-İflas Hukuku Anabilim Dalında öğretim elemanı (1990-), dekan yardımcısı (2001-2003), dergi yayın kurulu üyesi (2004-), Özel Hukuk Bölüm başkan yardımcısı (2005-) görevlerinde bulundu. Bunların dışında muhtelif tarihlerde, kütüphane komisyonu üyeliği, aktif eğitim kurullarında üyelik, Elsa-Kurgusal duruşma yarışması takım çalıştırıcılığı yaptı. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesinde, İstanbul Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesinde dersler verdi. Çeşitli kanun tasarıları komisyon üyeliklerinde bulundu. Hukuk kitapları ve *On Şiire Bir Hikâye* (2003) adlı bir kitabı vardır.

ÖZEL, Ahmet

İslâm hukukçusu. 14 Şubat 1952 (nüfusta 1953), Taşlıçay / Ağrı doğumlu. İktisatçı Mustafa Özel ile kardeştir. Ağrı Cumhuriyet İlkokulu (1963), Erzurum İmam Hatip Okulu (1972) ve Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesini (1977) bitirdi. Bitirdiği fakültede *"İslâm Hukukunda Ülke Mefhumu ve Hukukî Neticeleri"* konulu doktora tezini (1982) tamamladı. Çalışmalarını Antalya Müftü Yardımcılığı (1978-83), DİB Antalya Eğitim Merkezi fıkıh öğretmenliği (1983-85), *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İslâm Araştırmaları Merkezi) İslâm Hukuku İlim Heyeti başkanlığı, genel müdür yardımcılığı, Danışma Kurulu başkan yardımcılığı görevleriyle sürdürdü. 1995'te doçent oldu. 2003 yılında emekli olmakla birlikte, merkeze bağlı olarak müellif-redaktör statüsünde çalışmaya devam etti. 2004 Eylül'ünden itibaren İnceleme Heyeti başkan yardımcılığının yanında ansiklopedi çalışmalarından sorumlu İSAM başkan yardımcısı olarak görev yaptı.

Makaleleri; *Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi Dergisi, Diyanet Dergisi, Dîvân: İlmî Araştırmalar, İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi, İnsan Hakları Araştırmaları: Human Rights Review*'da yayımlandı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'nde yüz otuzdan fazla, ALECSO'nun Tunus'ta çıkardığı *Mevsûatu A'lâmi'l-Ulemâ ve'l-Üdebâi'l-Arab ve'l-Müslimin* adlı ansiklopediye yüz on beş madde, Kuveyt'te yayımlanan *Mu'cemü'l-Bâbitîn li'ş-Şuarâi'l-Arab el-Muâsirîn* adlı antolojiye de Arapça şiirleri olan on bir Türk şairinin biyografilerini yazdı.

Ahmet Özel

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İslâm Hukukunda Milletlerarası Münasebetler ve Ülke Kavramı* (doktora tezi, 1982, daha sonra *İslâm Hukukunda Ülke Kavramı: Darü'l-İslâm-Darü'l-Harb* adıyla yayımlandı, 1984), *Hanefî Fıkıh Âlimleri* (1990), *İslâm Devletler Hukukunda Savaş Esirleri* (1996).

ÇEVİRİ: *İslâm: İdealler ve Gerçekler* (S. Hüseyin Nasr'dan, 1985), *Et-Terâtîbü'l İdariyye: Hz. Peygamber'in Yönetiminde Sosyal Hayat ve Kurumlar* (Kettani'den, 3 cilt, 1990-93).

HAKKINDA: Ahmet Selim (Zaman, 24.12.1989), Viorel Panaite / Revue des Etudes Sudest Européennes (XXX / 1-2 1992, s.165), Muhammet Özdemir / Savaş Esirlerine İlişkin Müslüman ve Batılı Dencyimlerin Karşılaştırmalı Bir Analizi: Ahmet Özel'in Düşündürdükleri (İnsan Hakları Araştırmaları: Human Rights Review, II / 2, 2004, s. 181-186).

ÖZEL, Hülya

Öykü yazarı. 1961, Beyşehir / Konya doğumlu. Öykülerinde genel olarak geleneksel aile yapısını irdeledi. Karı-koca ilişkileri, ana-baba ile çocuklar arasındaki yaşam anlayışları, değişik uluslardan insanların kültür farklılıklarından doğan sorunları ele aldı. *Yağmurla Geldim Sana* (1994) adlı bir öykü kitabı vardır.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

ÖZEL, İsmet

Şair ve yazar. 19 Eylül 1944, Kayseri doğumlu. Sökeli bir polis memurunun altıncı çocuğudur. Kastamonu'da, 1955 yılında Abdülhak Hâmit Tarhan İlkokulunu bitirdi. Ailesi, İsmet Özel'in ilkokulu bitirdiği yıl Kastamonu'dan Çankırı'ya taşındı. Ailenin Çankırı'ya taşındığı yıl babası emekli oldu. Ortaokula Çankırı Lisesinin orta kısmında başladı. Çankırı'da dört yıl kalan Özel ailesi daha sonra Ankara'ya taşındı. Lise biri de Çankırı'da okuyan Özel, Ankara'da Gazi Lisesine başladı. Lise sonda matematik dersinden kaldı ve bir yıl gecikerek mezun oldu. 1962 yılında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesine girdi. Birinci ve ikinci sınıfları ikişer yıl okudu. Dört yıl sonra okula devam etme imkânı

olduğu hâlde, ayrılma kararı aldığı için Siyasal Bilgilerden ayrıldı. Şiire çocuk yaşlarda ilgi duydu. 1962 yılından itibaren düzenli ve disiplinli bir şekilde şiirle uğraşmaya başladı. Siyasal Bilgiler Fakültesinde okuduğu yıllarda yirmi beş şiir yazdı.

İlk şiiri, 1963 yılında *Yelken* dergisinde yayımlandı. Siyasal Bilgiler Fakültesine başladığı yıllarda kendini sosyalist dünya görüşü içinde tanımladı. 7 Aralık 1963 tarihinde Türkiye İşçi Partisine üye oldu. Bu partinin genel merkezinde çalıştı, birçok faaliyetine katıldı. Siyasal Bilgiler Fakültesi Fikir Kulübü yönetim kurulunda, yönetim kurulu sekreterliği yaptı. Daha sonra bu kulüpte asbaşkan olarak görev aldı. 1966 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesinden arkadaşlarıyla birlikte *Dönüşüm* adlı siyasi bir dergi çıkardı. Beş sayı süren bu derginin hazırlanması ve sokaklarda satılmasında etkinlik gösterdi. Sonradan adı Dev-Genç olarak değiştirilen Fikir Kulüpleri Federasyonunun kurucuları arasında yer aldı.

1966 yılında ilk şiir kitabı *Geceleyin Bir Koşu*'yu kendi yayını olarak çıkardı. Sekiz yüz bin lira tutan baskı masrafını babasından aldığı iki yüz elli bin lirayla denkleştirdi. Kitapların büyük bir kısmı TİP'in teşkilatlarına dağıtıldı. Kitaptan elde edilen meblağın tamamı partinin kasasına

İsmet Özel

gelir olarak kaydedildi. 1967 yılında askere gitti. Askerliğini sakıncalı bir onbaşı olarak Sivas, Konya, Elazığ ve Muş'ta tamamladı (1969). Muş'ta askerliğini yaparken babası Ahmet Özel'i kaybetti.

1969 yılında, *Ant* dergisinde yayımlanan bir açık oturumda, toplumcu şiir anlayışının savunulması doğrultusunda etkili bir çıkış yaptı.

İSMET ÖZEL

ESENLİK BİLDİRİSİ

Bir şehrin urgan satılan çarşıları kenevir
kandil geceleri bir şehrin buhur kokmuyorsa
yağmurdan sonra sokaklar ortadan kalkmıyorsa
o şehirden öcalmanın vakti gelmiş demektir.

Duygular paketlenmiş, tecime elverişli
gövdede gökyüzünü kışkırtan şiir sahtedir
gazeteler tutuklamış dünya kelimesini
o dünyadan, o şiirden öcalmalı demektir.

Ölüm gelir, ölüm duygusuna karşı saygısız
ve zekâ babacan tavrıyla tiksinti verir
söz yavan, kardeşlik şarkıları gayetle tıkız
öcalınmazsa çocuklar bile birden büyüyebilir.

Yargı kesin: Acı çekmek ruhun fiyakasıdır
kin, susturur insanı; adına çıdam denir
susulunca tutulan çetele simsiyahtır
o siyah öcalınmakcasına gür ve bereketlidir.

Vandal yürek! Görün ki alkışlanasın
ez bütün çiçekleri kendine canavar dedir
haksızlık et, haksız olduğun anlaşılsın
yaşamak bir sanrı değilse öcalınmak gerektir.

1969 yılı, bu çıkışın uzantısında değerlendirilebilecek *Halkın Dostları* dergisinin hazırlık çalışmalarıyla geçti. Arkadaşlarınca derginin sahipliği ve yönetmenliğine seçildi. Derginin İstanbul merkezli olmasına karar verildiği için Ankara'dan İstanbul'a taşındı. Burada, geçimini temin için Artel Yayın Şirketi adlı bir kuruluşta kısa bir süre çalıştı.

Halkın Dostları'nın ilk on iki sayısı (ilk sayı Mart 1970) İsmet Özel'in yönetiminde çıktı. İsmet Özel, on ikinci sayıdan sonra aktif olarak dergide kalmasına rağmen, bazı sorumluluklarını arkadaşlarına devretti. Dergi, 12 Mart 1971 muhtırası çerçevesinde on sekizinci sayısındayken sıkıyönetimce kapatıldı. İlk iki sayısı İstanbul'da çıkan *Halkın Dostları* üçüncü sayısından itibaren (Mayıs 1970) Ankara'ya taşındı. Nisan 1970'te Ankara'ya dönen İsmet Özel, Türkiye İnşaat Mühendisleri Odasında işe başladı.

1969 yılında büyük yankılar uyandıran *Evet, İsyan* adlı ikinci şiir kitabını çıkardı. İkinci Yeni etkisinin hissedildiği ilk şiirlerini *Geceleyin Bir Koşu*'da toplayan İsmet Özel, bu kitabıyla, modern şiirimizin İkinci Yeniyle kazandığı aşamayı özümsediğini gösterdi. İkinci kitabı *Evet, İsyan*'da şiirini bir ana fikre dayandırmaya, bir dünya görüşüyle buluşturmaya, yaşanan hayat ve yaşayan insanı merkeze alarak kurmaya ayrı bir önem atfetti. İmge yoğunluğunun öne çıktığı şiirlerini, şiirin yapısını zedelemeden insan ve hayatla buluşturmada gösterdiği başarı, modern şiirimizin İkinci Yeniyle elde ettiği kazanımlara yeni bir açılım getirdi. *Evet, İsyan*'ın

İSMET ÖZEL

AMENTÜ

İnsan
eşref-i mahlûkattır, derdi babam
bu sözün sözler içinde bir yeri vardı
ama bir eylül günü bilek damarlarımı kestiğim zaman
bu söz asıl anlamını kavradı
geçti çıvgınların, çıbanların, reklâmların arasından
geçti tarih denilen tamahkâr tüccarı
kararmış rakamların yarıklarından sızarak
bu söz yüreğime kadar alçaldı
damar kesildi, kandır akacak
ama kan kesilince damardan sıcak
simsıcak kelimeler boşandı
aşk için karnıma ve göğsüme
ölüm için yüreğime sürdüğüm ecza uçtu birden
su ve ateş ve toprak
yeniden yorumlandı.

Dilce susup
bedence konuşulan bir çağda
biliyorum kolay anlaşılmayacak
kanatları kara fücur çiçekleri açmış olan dünyanın
yanık yağdı boğulan yapıların arasında
delirmek hakkını elde bulundurmak
rahma çağdaş terimlerle yanaşmak için
bana daha değil
belgeler gerekli
kanıtlar, ifadeler, resmî mühür ve imza
gençken
peşpeşe kaç gece yıllarca
acıyan, yumuşak yerlerime yaslanıp uçardım
bilmezdim neden bazı saatler
alaturka vakitlere ayarlı
neden karpuz sergilerinde lüküs yanar
yazgı desem
kötü bir şey dokunmuş olurdu sanki dudaklarıma
Tokat
aklıma bile gelmezdi
babam onbeşli olmasa.

Meyan kökü kazarmış babam kırlarda
ben o yaşta koltuğumda kitaplar
işaret parmağımda zincir, cebimde sedef çakı
cebimde kırlangıçlar, çılgınlık sayfaları
kafamda yasak düşünceler, Gide meselâ.

Kar yağarken kirlenen bir şeydi benim yüzüm
her sevinç nöbetinde kusmak sunuldu bana
gecenin anlamı tükensin diye ıslık çalar
resimli bir kitaptan çaldırım hayatımı
oysa her gün
merkep kiralayıp da kazılan kökleri
Forbes firmasına satan
babamdı.

Budur
işte bir daha korkmamak için korkmaz görünen korku
işte şehirleri bayındır gösteren yalan
işte mevsimlerin değiştiği yerde buharlaşan
kelepçeler, sürgünler, gençlik acılarıyla
güçbelâ kurduğum cümle işte bu:
ten kaygusu yüklü ağır bir haç taşımaktan
tenimin olanca ağırlığı yokoldu.

Solgun evler, ölü bir dağ, iyice dolmuş dudak
bile bir bir çınlıyan
ihtilâl haberidir
ve gecenin gümüş ipliklerden işlenmiş oluşu
nisan ayları gelince vücudü hafifletir
şahlanan grevler içinde kahkahalarım küstah
bakışlarını beyaz bulutlara karşı obur
marşlara ayarlanmak hevesindeki sesim
gider şehre ve sarabı yaltaklanarak
biraz ağlayabilmek için
fotoğraflar çektirir
babam
seferberlikte mekkâredir.

İnsanın
gölgesiyle tanımlandığı bir çağda
marşlara düşer belki birkaç şey açıklamak
belki ruhların gölgesi
düşer de marşlara
mümkün olur babamı
varlık sancısıyla çağırmak:

Ezan sesi duyulmuyor
Haç dikilmiş minbere
Kâfir Yunan bayrak asmış
Camilere, her yere

Öyle ise gel kardeşim
Hep verelim el ele
Patlatalım bombaları
Çanlar sussun her yerde

Çanlar sustu ve fakat
binlerce yılın yabancısı bir ses
değdi minarelere:
Tanrı uludur Tanrı uludur
polistir babam
Cumhuriyetin bir kuludur

bense
anlamış değilim böyle maceralardan
ne Godiva geçer yoldan, ne bir kimse kör olur
yalnız
coşkunluğu karşısında içlendiğim şadırvan
nüfus cüzdanımda tuhaf
ekmek damgası durur
benim işim bulutlar arşınlamak gün boyu
etin ıslak tadına doğru
yavaş yavaş uyanmak
çocuk kemiklerinden yelkenler yapıp
hırsız cenazelerine bine bine
temiz döşeklerin ürpertisinden çeşme
korkak dualarından cibinlikler kurarak
dokunduğum banknotlardan tüksinmeyi itiraz
nakışsız yaşamakları
silâhlanmak sanarak
çıkardım
boğaza tıkanan lokmanın hartasını
çıkınımda güneşler halka dağıtmak için
halkı suvarmak için saçlarımda bin ırmak
ihtirâm caddeleri meğer ki mezarlarmış
hazırmış zaten duvar sıkılmış bir yumruğa
fly Pan-Am
drink Coca-Cola.

→

Tutun ve yüzleştirin hayatları
biri kör bataklarin çırpınışında kutsal
biri serkeş ama oldukça da haklı.
Ölümler
ölümlere ulanmakta usladır
hayatsa bir başka hayata karşı.
Orada
aşk ve çocuk
birbirine katışmaz
nasıl katışmıyorsa başaklara ağustos sıcağı
kendi tehlikesi peşinden gider insan
putların dahi damarından
aktığı güne kadar
sürdürür yorucu kovalamayı.

Hanidir görkli dünya dünyalar içre doğan?
Nerde, hangi yöremizde zilnin
tunç surlardan berkitilmiş ülkesi
ağzı bayat suyla çalkalanmış çocuğa rahim olan
parti broşürleri yoksa kafiyeler mi?
Hangi cisimdir açıkça bilmek isterim
takvim yapraklarının arasını dolduran
nedir o katı şey
ki gücü
gönlün dağdağasını durultacak?

Hayat
dört şeyle kaimdir, derdi babam
su ve ateş ve toprak.
Ve rüzgâr.
Ona kendimi sonradan ben ekledim
pişirilmiş çamurun zifiri korkusunu
ham yüreğin pütürlerini geçtim
gövdemi âlemlere zerkederek
varoldum kayrasıyla Varedenin
eşref-i mahlukât
nedir bildim.

gördüğü büyük ilgi bu açılımın beklendiğinin, bağlantının doğru kurulduğunun bir başka kanıtıydı.

İsmet Özel'i, ikinci kitabı *Evet, İsyan*'a ve oradan *Halkın Dostları*'na ulaştıran süreç, 1965 yılında *Şiir Sanatı* dergisinde yayımlanan "Partizan" şiiriyle başlatılabilir. "Partizan"la başlayan süreç, aynı yıl yayımlanan "Çağdaş Bir Ürperti", "Bir Devrimcinin Armonikası", "Sevgilime Bir Kefen" şiirleriyle güçlenmiş, 1966 yılında Cemal Süreya'nın dergisi *Papirüs*'te yayımlanan "Kan Kalesi" ve "Evet, İsyan" şiirleriyle iyice somutlaşmıştır. İlk kitabını 1966 yılında çıkarmasına karşılık, 1965'te yazdığı ve şiirini yeni bir aşamaya taşıdığının göstergesi sayılan bu şiirleri ilk kitabına almayışı, İsmet Özel'in kendi şiirine dair bilinçli bir istikamet fikrine sahip olduğunu göstermektedir.

Bütün şiiri boyunca, ilk plânda telâffuz edilen; ifadeyi sıkıştırarak yoğunlaştırmaya, kelime seçimine, ses unsuruna, imge yoğunluğuna, bütünlük ve mısraya verdiği önem, İsmet Özel şiirinde şiir işçiliğini en üst seviyeye çıkardı. Özellikle ikinci kitabından sonra şiiri imge ve hayaldcn ibaret görmenin sonucunda insan ve toplumdan kopararak kendi içinde bir kısır döngüye sıkıştıran anlayışlara karşı, şiiri bir dünya görüşünün içinde tutmaya özen gösteren; fakat şiirde ilk gayenin yazılan metnin şiir olması gerekliliğini unutmadan; şiiri bir dünya görüşünün yedeğine; ikinci plâna atmadan, şiirinden, hem içinde yaşadığı çağın bclâlarına maruz kalmış insanın izlenebilmesi hem insanın ontolojik boyutuna ilişkin temel meselelerin araştırılmasının daima öncelenmesi hem de içinde yaşadığı topluma hitap edebilmesi, bir şair olarak kendi anlamını ve şiirinin anlamını içinde yaşadığı toplumun anlam dünyasında araması onu Türk şiirinin büyük ustaları katına taşıdı.

1971-72 yıllarında, Hacettepe Üniversitesine girmeden önce, bir eczanede kalfa olarak çalıştı. 1972 yılında Hacettepc Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümüne girdi. Buradan 1977 yılında mezun oldu. Buradaki öğrenciliği boyunca annesiyle birlikte yaşadı. Babasından kalan emeklilik maaşıyla geçindiler. Bu yıllarda okul ve şiir bütün hayatını kapladı.

1970'li yılların başlarında kendisine bir din, bir yaşama biçimi olarak Müslümanlığı seçti. 1974 yılında Sezai Karakoç'un çıkardığı *Diriliş* dergisinde yayımladığı "Amentü" adlı şiirle Müslümanlığını herkese ilân etti. 1975 yılında, yaşadığı dönüşüme şahitlik eden şiirlerin toplandığı üçüncü şiir kitabı *Cinayetler Kitabı*'nı çıkardı. Aynı yılın sonlarına doğru (Ekim 1975) Ticaret Bakanlığında memur olarak çalışmaya başladı. Ocak 1976'da Necla Aslandoğdu'yla evlendi. Bu evlilikten Hasan Sacit (1976), Oruç (1978), Esma Bike (1983) ve Hesna Begüm (1986) adında dört çocuğu oldu.

İsmet Özel'i "Amentü" şiirine getiren süreci şiirlerinden izlemek mümkündür. Çeşitli yazı ve söyleşilerinde kendisini hem sosyalizme hem İslâmiyet'e getiren birinci sebebin şiir olduğunu belirtmektedir. Şiire başlamaya karar verdiği yıllarda öncelikli olarak yazacağı şiire (kuracağı yapıya) bir temel arayışına giriştiğini, bu arayışı çerçevesinde lise son sınıftayken düzenli olarak Kur'an-ı Kerim meali okuduğunu, meal okumaya başlamadan önce büyük bir özenle abdest aldığını; ama aldığı, dinden bağımsız eğitim neticesinde bu çabasını anlamlandıramadığını, iç dünyasında bir karşılık bulamadığını belirtmiş, arayışı onu sosyalizme götürmüştür. Şiiri, insanın mahiyetinin kavranışına dair özel bir bilgi alanı sayan İsmet Özel, bütün şiiri boyunca, varoluşunu merkeze alarak giriştiği araştırıcı tavırdan vazgeçmedi. Varlık sırrına erme çabası onu "Amentü"ye kadar getirdi. Kendisini sosyalizme götüren sebepler neyse, o sebepler sayesinde Müslümanlığa ulaştığını beyan etti.

Hayatının bu yeni döneminde ilk şiirini, modern şiirimizin öncülerinden Sezai Karakoç'un dergisi *Diriliş*'te yayımladı. Sezai Karakoç'la tanışmasına, Mülkiye çevresinden; fakat edebiyatla ilgisi bulunmayan ortak bir tanıdıkları aracılık etti. Turgut Uyar, Cemal Süreya, Edip Cansever, Ece Ayhan, Behçet Necatigil gibi Türk şiirinin önemli şairleri tarafından şiirinden övgüyle söz edildi.

1977 yılında *Yeni Devir* gazetesinde köşe yazarlığına başladı. *Yeni Devir*'de çalışmaya başlamadan önce Ticaret Bakanlığındaki memuriyetinden istifa etti (18 Nisan 1977). 1977-79 ve 1981-82 yılları arasında *Yeni Devir*'de gazete yazarlığı yaptı. *Yeni Devir*'le başlayan yazı hayatı değişik aralıklarla *Millî Gazete* ve *Yeni Şafak* gazeteleriyle *Gerçek Hayat* dergisinde sürdü. Dikkatlerin Kur'an-ı Kerim'de yoğunlaşmasını sağlamak, İslâmi siyaset yaklaşımına destek vermek amacıyla sürdürdüğü yazılarına, 4 Ağustos 2003 tarihinde, "Bir Zamanlar Bir İsmet Özel Vardı" (*Millî Gazete*) başlıklı yazısıyla son verdi.

1977 yılından başlayarak kaleme aldığı gazete yazılarının çoğunu kitap-

ŞİİR HAYAT MESELESİDİR, DENEMELER İSE SORUMLULUK

İsmail Kara

I.

1973'ten beri adını duyduğum İsmet Özel'le ilk vicahî karşılaşmam Cağaloğlu'nda Kazım İsmail Gürkan Caddesi üzerindeki Malatyalılar Kahvesi'nde vuku buldu. Mustafa Kutlu ile birlikte üçümüzdük. 1978 Eylülü olmalı. O günden aklıma kalan ifade ve hareket: ritim için dizine vurarak yüksek sesle söylediği bir slogan: "Freedom now. Hemen hürriyet."

"İlk hâtır önemlidir" der sûfiler ve peşi sıra ahlâkçılar. Benim İsmet Özel'le ilgili ilk hâtırım da "hemen hürriyet." (Sonradan yazdığı ve "özgürlük"le "hürriyet" arasına dakik mesafeler koyan yazısını okuduktan sonra da "hemen hürriyet" benim için yerinde kaldı.) Belki de *Yeni Devir*'deki köşesinin başlığı olan "Konuşmak"la "hemen hürriyet"i kolay mezcetmiştim. Hürriyet peşinde koşan, fakat bütün büyük mütefekkirler gibi fiilî durum ne olursa olsun ona yaklaştıkça uzaklaşan -çünkü bir önceki merhaleye nisbetle yaklaşılan hedef, içinde bulunulan hâle göre uzaklaşılması gereken bir şeydir artık- dolayısıyla aşkı, arzusu, bedhinliği, ızdırabı, hüznü derinleşen şair-mütefekkir o günden bugüne yüzlerce düzyazının altına imza attı. Bunların önemli bir kısmı da kitaplaştı. Birçok yazısında -ve tabii birçok konuşmasında- şiir dışındaki metinlerin hiç değilse önemli bir kısmını heyecanla, şevkle yazmadığını, kendisini yazmaya sevk eden veya icbar eden şeyin sorumluluk yahut ahlâkî tutumunun kaçınılmaz uzantısı olduğunun altını çizdi. ("Bugün yazmayacak olursam yarın kendimi suçlu hissetmekten korktuğum bir gerçektir. (...) Düşündüğüm şey, yazdıklarımdan belli sonuçları istihsal edip edemeyeceğim değil. Sadece yazma imkânı varken neden yazmadın sorusuna muhatap olmamak, siperleri terk etmediğimi ifade edebilmek. Hepsi bu" cümleleri ona ait.) Birkaç defa günlük-haftalık yazılarına ara verdi ve bir daha bu tür yazılara dönmeyeceğini, hatta gazete-dergi yazılarından kitap yapmayacağını bize ve okuyucularına deklare etti.

Fakat sorumluluk ve ahlâkî tutumu her seferinde yakasına yapıştığında önceki beyanlarını ve gerekçelerini bir tarafa koydu ve kıvamından memnun kalmasa da toprağa su vermeye, denize kavuşup kavuşmayacağından emin olmasa da nehirler olup akmaya devam etti.

Konuşmalarımızdan edindiğim intibalara göre iki ana sebebi vardı bu çekilme kararlarının; birincisi şiire, yani hayat meselesi olan esas alanına emek verme iradesini hayata geçirebilecek bir zaman, bir "boşluk" bulma istikametindeki kuvvetli arzusu; ikincisi de bir plân, muhteva ve düzen içinde bir (veya iki) kitap yazma fikri. İsmet Özel'in başlığını koyup da hâlâ yazamadığı düzyazı kitapların sayısı hayli fazladır (bendeki liste 20 civarında). Fakat ana eser bir tane idi; 80'lerin başlarında adı *Müslüman Dünya Görüşü* şeklinde konmuştu, plânı da heyecan vericiydi. 90'lara yaklaştığımızda bu kitabın adı *Müslümanlar Aydınlanabilir mi?*'ye dönüşecekti. Belki bir üçüncü ana sebep daha zikredilebilir: Türkiye'nin kritik dönemleri onu ne kadar yazı yazmaya icbar ettiyse tehlikeli zamanlarda ortalıktan sûratle çekilen kalemşorların siyah bulutlar dağılır dağılmaz piyasaya döküldüğü zamanlar da onu yazma konusunda o ölçüde isteksiz kılmıştır.

İsmet Özel'in yazıları ve bu yazılardan oluşan kitapları, kitaplarının adları kendi hususi maceralarından öte Türkiye'nin son çeyrek asırlık siyasî ve fikrî tarihinin üst bir muhassalası, muhasebesi olarak da ele alınıp değerlendirilmeye ziyadesiyle müsaittir. Hatta seviye, sürekilik ve tutarlılık hesâba katıldığında böyle bir değerlendirme için yegâne tavır alış kaynağıdır desek hilaf-ı hakikat olmaz. Bu yazı-kitaplar arasında hem telif tarzı ve siyaseti hem de yazıldıkları dönemler itibariyle, şu anda 9 kitaplık bir hacme ve cesamete ulaşan *Cuma Mektupları* hususi bir yerde duruyor. Bu hususi yerin irtibatlarıyla anlaşılabilmesi için bence İsmet Özel'in asgarî üç düzyazı kitabı daha nazar-ı itibara alınmalı ve okunmalı. Bunlar kronolojik olarak *Üç Mesele*, *Zor Zamanda Konuşmak* ve *Tahrir Vazifeleri*'dir.

II.

"Türkiye'deki Müslümanlara yeni bir yayın aracılığıyla seslenmek, *Cuma Mektupları* ile haberleşmek imkânını kullanmak istiyoruz. Müslüman çevrelerde bugüne kadar süregelen haftalık yayın organlarına bir yenisini eklemekten daha fazla bir 'yenilik' var *Cuma Mektupları*'nda. Çünkü *Cuma Mektupları* mevcut potansiyeli bir yöne sevk etmek için değil, yeni bir potansiyele ulaşmak niyetiyle yayın alanına giriyor.

"Günümüze gelene kadar ülkemiz Müslümanları 'bizim' diye adlandırdıkları birçok yayın, birçok kuruluşla karşılaştılar. Bunların hepsi denebilecek bir çoğunluğu Müslümanların özlemleriyle, nefretleriyle ve kırgınlıklarıyla beslenen bir canlılık sayesinde kısa veya uzun bir ömrü yaşadılar, yaşıyorlar. Anlaşılmalıdır ki yayın olsun, teşkilat olsun; Müslümanları temsil amacıyla ortaya çıkan çoğu şeyde güdülen hedef yalnızca hazırda bulunan birikime yön vermek, biçim kazandırmak olmuştur.

"Oysa Müslümanlara yapılan kâfir saldırısı geçtiğimiz birkaç yüzyıl boyunca Müslümanların kendi tavır ve düşünüşlerini de etkilemiştir. Bu yüzden yeni baştan Müslümanca bir kavrayış ve uygulamaya geçebilmek için hazırda bulunan birikim esas alınamaz.

"İşte *Cuma Mektupları* yeni bir potansiyel elde etmek ve bunu yaşayan, işleyen bir güç olarak tecessüm ettirmek niyetiyle yayına başlıyor. Amaç: sahici ve sonuç alınabilir bir İslâmî beraberliktir. Bunun tavizlerle değil, doğruların cesaretle ortaya serilmesi suretiyle sağlanabileceğine inanıyoruz. Böyle bir tutumda bizimle birlikte olmanız bizleri sevindirecektir."

Bu yazı, Cuma Mektupları adıyla çıkacak, başlık klişesi hazır bir derginin duyuru ve abone mektubu. Üstünde İsmet Özel'in el yazısıyla Arapça "es-Selâmü aleyküm" yazısı, altında da onun adı ve imzası var. Haftalık haber-yorum dergisi, 8 sayfa, 15 lira, 26 haftalık abonesi 300, 52 haftalık abonesi ise 600 TL.

1980 baharında hareketlenen bu dergi projesi akamete uğradı, fakat İsmet Özel'in hâlâ devam eden *Millî Gazete* yazarlığının bir dönemi bu başlık altında yazdığı tam sayfa yazılarla başladı ve bitti. 5 kitap hâlinde basılan bu yazıların ilki, bendeki kayıtlara göre 4 Kasım 1988, son yazı ise 3 Nisan 1992 tarihli. Yani ANAP iktidarının -istersen iz yoğun 12 Eylül döneminin diyelim- zayıflamaya başladığı dönemle son Demirel hükümetinin ilk icraatlarının görüldüğü aylar arası kritik bir zaman. Son 4 *Cuma Mektupları* kitabının yazıları ise 2001 Haziran'ından itibaren haftalık *Gerçek Hayat*'ta yayımlanmıştı ve bana kalırsa muhteva ve istikamet olarak 28 Şubat sonrası *Yeni Şafak*'ta yazdığı ihtatalı, derin ve vurgulu yazıların devamı mahiyetinde idi. (...)

(*Kitap Haber*, Haziran-Temmuz 2003)

lar hâlinde bir araya getirdi. Sanattan siyasete, kültürden bilime birçok konuyu ele aldığı yazılarında bir aydının kendi dayanaklarına bağlı kalarak dünya karşısında etkin olabilmesinin imkânlarını araştırdı. Yazılarında güncel siyasi gelişmelere nadiren yer verdi.

1978 yılında ilk düzyazı kitabı *Üç Mesele*'yi çıkardı. Teknoloji, medeniyet ve yabancılaşma kavramlarının merkeze alındığı bu kitap ilgiyle karşılandı. Bu eserinde ve gazete yazılarında, dünyanın işleyişini kontrol eden egemen gücün kontrolünden çıkabilme şartı olarak, farklı bir değerler sistemi içinde kendi dünyasını kurma gerekliliğini dile getirdi. Yazı hayatı bu temel kaygı çerçevesinde gelişti.

Bu yazıların içinde ayrı bir yer tutan *Cuma Mektupları*'nda Türkiye'nin çıkış yolları üzerinde yoğunlaştı. Türkiye'nin yaşadığı kimlik krizine reel cevaplar aradı. Dünya sistemi adını verdiği güç odaklarınca tedavüle sokulan küreselleşme, evrensellik, hümanizm, demokrasi, insan hakları, çevrecilik... gibi kavramları ve böyle kavramlar karşısında kendilerini edilgin bir konuma yerleştiren anlayışları sert eleştirilere tâbi tuttu. Antikapitalist, anti-emperyalist bir çizgide ilerleyen yazılarında Türkiye'nin çimentosunun İslâm olduğu fikrini savundu.

Cuma Mektupları, ilk önce *Millî Gazete*'de, haftada bir cuma günleri yayımlandı ve bu yazılar *Cuma Mektupları*'nın ilk beş cildinde toplandı. *Millî Gazete*'de, 4 Kasım 1988'de başlayan mektuplar 3 Nisan 1992'de bitti. Dokuz yıllık bir aradan sonra ikinci defa, haftalık haber dergisi *Gerçek Hayat*'ta başladı. "Kimin Restini Görmek Kime Düşer?" (*Gerçek Hayat*, sayı: 33, 8 Haziran 2001) adlı mektupla yeniden başlayan "Cuma Mektupları", gazete yazılarına son vermek şeklindeki kararının uzantısında, "Şuara-i Türki vü Menafiî Millî" (*Gerçek Hayat*, sayı: 136, 30 Mayıs 2003) başlıklı mektupla son buldu. Mektupları bir bütün olarak on ciltte toplandı.

1980 yılında, şiir anlayışını ortaya koyduğu *Şiir Okuma Kılavuzu*'nu yayımladı. Dünya karşısında Türk şairinin durduğu yeri gösteren bir eser olan *Şiir Okuma Kılavuzu*'nu, *Sanat Olayı* (Ocak 1982), *Yazko Edebiyat* (Nisan 1982), *Yeni Gündem* (16-28 Şubat 1985; 1-15 Mart 1985; 16-31 Mart 1985; 1-15 Nisan 1985) dergilerinde yazdığı altı yazı ve *Dergâh* dergisinin ilk yılında (Mart 1990-Şubat 1991) yazdığı on iki yazıyla genişletti.

İSMET ÖZEL

CELLADIMA GÜLÜMSERKEN ÇEKTİRDİĞİM SON RESMİN ARKASINDAKİ SATIRLAR

Ben İsmet Özel, şair, kırk yaşında.
Her şey ben yaşarken oldu, bunu bilsin insanlar
ben yaşarken koptu tufan
ben yaşarken yeni baştan yaratıldı kâinat
her şeyi gördüm içim rahat
gök yarıldı, çamura can verildi
linç edilmem için artık bütün deliller elde
kazandım nefretini fahişelerin
lânet ediyor bana bakireler de
Sözlerim var köprüleri geçirmez
kimseyi ateşten korumaz kelimelerim
kılıçsızım, saygım kalmadı buğday saplarına
uçtum ama uçuşum
radarlarla izledi
gayret ettim ve sövdüm
bu da geçti polis kayıtlarına.

Haytanın biriyim ben, bunu bilsin insanlar
Ruhumun peşindedir zaptiyeler ve k maliye
Kara ruhlu der bene görevini aksatmayan kim varsa

laboratuarda çalışanlara sorarsanız
ruhum sahte
evi Nepal'de kalmış
Slovakyalı salyangozdur ruhum
sınıfları doğrudan geçip
gerçekleri gören gençlerin gözünde.
Acaba ki in bilen doğrusunu? Hatta ben
kıyı bucak kaçıran ben ruhumu
sanki ne anlıyorum?
Ola ki
şeytana satacak kadar bile bende ondan yok.
Telaş içinde kendime bir devlet sırrı beğeniyorum
çünkü bu, ruhum olmasa da saklanacak bir şeydir
devlet sırrıyla birlikte insanın
sinematografik bir hayatı olabilir
o kibar çevrelerden gizli batakhanelere
yolculuklar, lokantalar, kır gezmeleri
ve sonunda estetik bir
idam belki.
Evet, evet ruhu olmak
bütün bunları sağlayamaz insana
Doğruysa bu yargı
bu sonuç bu çıkarsama
neden peki her şeyi bulandırıyor
ertelenen bir konferans
geç kalkan bir otobüs?
Milli şefin treni niçin beyaz?
Ruslar neden yürüyorlar Berlin'e?
Ne saçma! Ne budalaca!
Dört İncil'den Yuhanna'yı
tercih edişim niye?
Ben oysa
herkes gibi
herkesin ortasında
burada bu istasyonda, bu siyah

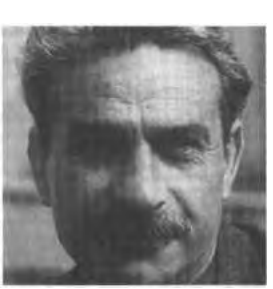
→

paltolu casusun eşliğinde
en okunaklı çehremle bekliyorum
oyundan çıkmıyorum
korkuyorum sıram geçer
biletim yanar diye
önümde bir yığın açalya
bir sürü çarkıfelek
gergin çenekli cesetleriyle
önümde binlerce çiçek
korkuyorum sıra sende
sen de başla ve bitir diyecek,
Yo, hayır

yapamaz bunu, yapmasın bana dünya
söyleyin
aynada iskeletini
görmeye kadar varan kaç
kaç kişi var şunun şurasında?

Gelin
bir pazarlık yapalım sizinle ey insanlar!
Bana kötü
bana terk ettiğiniz düşünceleri verin
o vazgeçtiğiniz günler, eski yanlışlarınız
alı, ne aptalmışım dediğiniz zamanlar
onları verin, yakınmalarınızı
artık gülmeye değer bulmadığınız şakalar
ben aştım onlar, dediğiniz ne varsa
bunda üzülecek ne var dediğiniz neyse onlar
boşa çıkmış çabalar, bozuk niyetleriniz
içinizde kırık dökük, yoksul, yabansı
verin bana
verin taammüden işlediğiniz suçları da.
Bedelinde biliyorum size çek
yazmam yakışık almaz
bunca kaybolmuş talan
parayla ölçülür mü ya?

Bakın ben bir çok tuhaf
marifetin yanı sıra
ilginç ödeme yolları bulabilen biriyim
üstüme yoktur ödeme hususunda
sözün gelişi
üyesi olduğunuz dernek toplantısında
bir söyleve ne dersiniz?
Bir söylev: Büyük İnsanlık İdeali hakkında!
Yahut adınıza bir çekiliş düzenleyebilirim
kazanana vertigolar, nostaljiler
karasevdalar çıkar.
Yapılsın adil pazarlık
yapılsın yapılacaksa
işte koydum işlemeyi düşündüğüm suçları
sizin geçmiş hatalarınız karşısına.
Ne yapsam
döl saçan her rüzgârın
vebası bende kalacak
durgun suyun sayhası varsın bende biriksin
yumuşatmayı bilen ateş
öğüt sahibi toprak
nasıl olsa
kılıcımı
geri verecek benim.

İsmet Özel

Bu yazılarla daha bir bütünleşen *Şiir Okuma Kılavuzu*, Türk şiirinin ve modern şiirin kavranışına köklü katkılar yaptı.

1980 yılında Yeryüzü Yayınlarının yönetmenliğini üstlendi. 1988-94 yılları arasında Çıdam Yayınlarını kurdu ve yönetti.

Kanal 7 televizyonunda haftada bir yayımlanan, İsmail Kara'nın sunduğu, "İsmet Özel'le Başbaşa" adlı programda entelektüel gündeme ilişkin görüşlerini anlattı. İsmail Kara'yla yapılan bu program, 22 Ocak 1995 tarihinde başlayıp 26 Eylül 1997 tarihinde bitti. Arada atlama olmadan yaklaşık üç yıl sürdü.

18 Nisan 1977'de Ticaret Bakanlığındaki görevinden istifa ederek *Yeni Devir*'de çalışmaya başlayan İsmet Özel, 1979 yılında buradaki işinden ayrıldı. 1979-81 arası işsiz kaldı. Bu dönemde kütüphanecisinin kitap satarak ailesinin geçimini temine çalıştı. Aynı dönemde bir mimarlık dergisine mimariyle ilgili tercümeler yaptı. 1981 yılında Kültür Bakanlığı İstanbul Devlet Konservatuarında Fransızca okutmanı olarak çalışmaya başladı. YÖK'ten sonra adı Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuarı olarak değiştirilen bu kurumda on sekiz yıl çalışarak emekli oldu. Akabinde Bilgi Üniversitesinde klasik ve modern şiir dersleri vermeye başladı.

1984 yılında dördüncü şiir kitabı *Celâdıma Gülümserken*'i çıkardı. 1987 yılında ilk dört kitabını, *Erbain / Kırk Yılın Şiirleri* başlığı altında topladı. *Erbain*'den sonra uzun bir süre şiir yayımlamadı. Ocak 1992'de yayımladığı "Mevsimlerin İnsana Yaptığı Fenalıklar" (*Dergâh*, sayı: 23, Ocak 1992) adlı şiiri, haftalık haber dergilerinde, "İsmet Özel Yeniden Şiire Merhaba Dedi" başlıklarıyla haber yapıldı (*Tempo*, 12 Ocak 1992). Yedi yıl süren bir aradan sonra *Bir Yusuf Masalı* adlı yeni şiir kitabını çıkardı. 2003 yılında şiirlerinden yapılmış bir seçki olan *Çatlıyacak Kadar Aşkı*'yi yayımladı. Bu kitapta, 1992'den itibaren değişik

yıllarda yayımlanmış yedi yeni şiirine yer verdi. Son şiir kitabı *Of Not Being A Jew*, 2005 yılında yayımlandı.

1988 yılında çıkardığı *Waldo Sen Neden Burada Değilsin*'de hayatını anlattı. Otobiyografisini, Türkiye'nin yakın tarihi üzerine kurdu. 1989 yılında annesi Sıdıka Özel'i kaybetti.

İlk şiiri 1963'te yayımlanan İsmet Özel'in şiirleri; *Yelken, Türk Dili, Dönem, Dost, Mülkiye, Evrim, Yapraklar, Devinim LX, Şiir Sanatı, Papirüs, Yeni Dergi, Halkın Dostları, Diriliş, Sanat Olayı, Hürriyet Gösteri, Dergâh, Adam Sanat, Gerçek Hayat, Merdiven Şiir* dergilerinde ve "www.ismetozel.org" adlı internet sitesinde yayımlandı. Dergilerde yayımladığı her şiirini hiçbir değişikliğe uğratmadan kitaplarına alan İsmet Özel'in şiirleri İngilizce, Fransızca, Rusça ve Letoncaya tercüme edildi.

Taşları Yemek Yasak adlı kitabıyla Türkiye Yazarlar Birliği Deneme Ödülünü (1985) ve 16-20 Eylül 1991 tarihleri arasında yapılan XII. Dünya Şairler Kongresince verilen Uluslararası Yunus Emre Ödülünü kazandı. Şilili şair Gabriela Mistreal'ın Nobel Edebiyat Ödülünü alışı münasebetiyle her yıl bir ülkeden bir şaire verilen "Gabriela Mistreal Nişanı" ödülüne, ödülün ellinci yılında Türkiye'den İsmet Özel layık görüldü (1996). 2005 yılında Türkiye Yazarlar Birliği "Üstün Hizmet Ödülü"nü aldı.

"İsmet Özel'in Celladıma Gülümserken'ini okuyorum. Gerçek bir şair o. Bu kitabında kendi kişisel serüveninden çıkarak yoğun bir şiir yaratıyor. Dilin ustası." (Cemal Süreya)

"İsmet Özel, değil öyle atlanacak, Türk düşüncesinde ve şiirinde büyük bir işlevi olan ve Türkçenin en etkin ve önemli üç dört şairinden biridir." (Ece Ayhan)

"İkinci Yeni çığırının 1960'tan sonra girdiği 'duruluş dönemi'nin şairlerinden biridir İsmet Özel. İkinci Yeninin akrobatik biçim oyunlarıyla yaralanmış ilk döneminden sonra, şairce yaratılışının en doğal katkısıyla, duruluş döneminin önde gelen şairleri arasına katılmıştır. Ham şiir yapısının o sancılı kişiliğiyle, Tamer, Cansever, Uyar, Süreya, Özer gibi öncülerden meydana gelen 'hareket' noktasını taşmış, tekliğini ilân eden bir şiir gezegenine doğru yönelmiştir. Şu partizanlığı da bir hâl yoluna koyabilirse, günden güne büyüyen bir şair olmaması için hiçbir sebep yok." (Eser Gürson)

"20. yüzyıl Türk mütefekkirleri arasında Türkiye'yi bir varlık, bir merkez, bir vasat, yol arkadaşı bulunabilecek, yürünebilecek bir zemin olarak yeniden inşa ve ihsas etme konusunda İsmet Özel'in yanına konabilecek kaç insan var? (...) I. Dünya Savaşı sonrasının ağır şartlarında, dârü'l-İslâm olarak galip kâfirlerin önünden kaçırılarak / çekip alınarak kurulan ve nüfus olarak da Müslümanlaştırılması başarılan Türkiye'de bugün iki millet yaşıyor. İki milletin teke indirilmesi Türkiye'nin en önemli meselesidir. O zaman 'millet', 'Türk milleti' denen varlığın ne olduğu, diğer milletlerden ayırt edici hususiyetlerinin niçin ve nasıl teşekkül ettiği, bugün hangi donanım ve siyasetle ayağa kaldırılabileceği hayat memat meselesi olarak ele alınmalı, irdelenmelidir. İsmet Özel bu hat üzerinde düşünce tarihimiz açısından fevkalâde önemli -ne yazık ki bilgi yetersizliği, fikrî tembellik, indirgemecilik ve ideolojik saplantılar yüzünden

İSMET ÖZEL

ŞAİRLERİ AFFEDEBİLİRİZ

Ucunda ölüm olmayan şeyi ciddiye almak zorunda değiliz. Şiir de kendini ciddiye aldırtacaksa bize bir dirim habercisi olduğunu göstermek zorundadır. Ayak sürüyen şiir dünya düzeninin ölgün ruhunda yuvalandığı için hesaba katılmaz; ama ayak direyen şiir dünya düzenindeki öldüren ruha göndermede bulunduğu için korunmaya hak kazanır. Her iki hâlde de şair insandaki duyarlı alanların kendi sesine açık tutulduğu güvenini içinde taşır. Şairleri bu güveni kaybetmedikleri, bu yüzden de insandaki duyarlı alanı bir bekleyişe dönüştürme çabasını terk etmedikleri için affedebiliriz. Şairleri affedebiliriz, yine de bizimle birlikte bir ölüm kalım savaşına girmedikleri sürece onları ciddiye almak zorunda değiliz.

Modern şiir doğuşunu modern dünyada asimile olmamaya borçludur. Öyleyse bu ayak direyişin örnekleri Türk şiirine çıkış yolunu gösterebilir. İyi bakıldığında modern Türk şiirine varan yolun iki ana çizgiden oluştuğu fark edilecektir. Bunlardan biri ethos ağırlıklı Fikret-Akif-Nazım çizgisi. Diğeri de pathos ağırlıklı Yahya Kemal-Ahmet Haşim çizgisidir. Birinci şiir çizgisi estetik yapısını dilin coşkun, sarsıcı özelliklerinde arar. Ulaşılacak bir yer, hissedilecek bir zaman ve birlikteliğinden yarar umulan insanlar vardır. Yeri, zamanı, insanı yoğurmayı gözeten bir çizgidir Fikret-Akif-Nazım çizgisi. Dolayısıyla hamurun mevcut olduğuna, milletin dinamizminin şiire ilişkin değerleri besleyip büyüteceğine inanırlar. Kararlara doğrudur bu şiir. Bu şiiri önemli ve değerli kılan kararların neler olduğu değil; kararlılığın olduğudur.

Yahya Kemal ve Ahmet Haşim'in temsil ettiği şiir çizgisinde estetik yapı dildeki içkin özelliklerde aranır. Dille mekân arasındaki bağlantıyı verilmiş sayarlar. Dilin zamanı yaratabileceğine, insanların dilde imkân oluşlarına meseleyi çözeceğine inanırlar. Onları böyle inanışlarda rahat ettiren toplum örgüsüne (örgütüne) duydukları güvendir. Devlete giden bir şiir değildir onlarınki, devletten gelen bir şiirdir. Karar şiir dışındaki bir alanda verilmiş bulunduğundan onlara kararın derinliğini ve yüceliğini iskandil etmek kalmıştır.

Türk şiiri modernleşmesini ethos ağırlıklı kanaldan değil de, daha ziyade pathos ağırlıklı kanaldan akarak gerçekleştirdiyse bunun sebebini geçen zaman içinde şairlerin devlete milletten daha fazla yaslanmakta sakınca görmeyişlerinde bulabiliriz. Bu gerçek ne kadar belirgin olursa olsun; bir yandan devletin şairleri umursamaz tutumu, diğer yandan şiir dilinin günden güne millete açılmak zorunda kalışı hem anlayışta, hem söyleyişte bir kırma (hybride) tür ortaya çıkardı. Şairler milleti güçendirdiler, devlete yaranamadılar. Seçkinlere yaraşan bir şiir anlayışı yerkisiz ve etkisiz bir insan kümesinden ilgi görüyor; yetkili ve etkili insanlar seçkin vasıflara sahip değil. Dünya sistemi adı verilen merkezi devlet şiiri sindirmede yetersiz kaldığını kanıtlayanların örgütü. Şairler burjuva enternasyonalizminin kendilerini icbar ettiği çürümeyi çekmek veya pathos ağırlıklı şiirin hız kazandırdığı modernleşmenin ethos ağırlıklı şiirdeki karşılığını keşfetmek tercihiyle yüzyüzedirler.

Şairdeki nobranlık yoğurmayı mümkün kılan kesmiklikten başka bir şey değildir. Keşke şair, milleti adına yüklendiklerinin hakkı gerekçeleri yüzünden nobran olsa. Keşke şair burjuva enternasyonalizmin müfsid değerlerine karşı kendini ve bizi uyanık tutma yolunu seçse. Böyle bir seçim milletin dirimine yöneldiği zaman, işte o zaman onları sadece affetmekle kalmaz, aynı zamanda şairlerin ciddiyetini kendi ciddiyetimiz sayarız.

(*Şiir Okuma Kılavuzu*, 1997)

en az anlaşılan, hatta ona karşı husumetlere sebep teşkil eden- felsefi tenkitler, tahliller, yorumlar getirmiştir." (İsmail Kara)

"Evet, İsyan'da topladığı şiirleriyle 1960 sonrası toplumsal şiirimizin en ilginç ve seçkin adı olarak belirdi." (Ataol Behramoğlu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Geceleyin Bir Koşu* (1966), *Evet, İsyan* (1969), *Cinayetler Kitabı* (1975), *Şiirler 1962-1974* (1980), *Şiir Kitabı* (1982), *Cellâdıma Gülümserken Çektirdiğim Son Resmin Arkasındaki Satırlar* (1984), *Erbain / Kırk Yılın Şiirleri* (1987; cd ekiyle birlikte 2005), *Bir Yusuf Masalı* (1999; cd ekiyle birlikte 2004), *Çatlıycak Kadar Aşki* (2003), *Of Not Being A Jew* (2005).

DENEME: *Üç Mesele* (1978), *Zor Zamanda Konuşmak* (1984), *Taşları Yemek Yasak* (1985), *Bakanlar ve Görenler* (1985), *Faydasız Yazılar* (1986), *İrtica Elden Gidiyor* (1986), *Surat Asmak Hakkımız* (1987), *Tehdit Değil Teklif* (1987), *Cuma Mektupları-1* (1989), *Cuma Mektupları-2* (1989), *Cuma Mektupları-3* (1990), *Cuma Mektupları-4* (1991), *Cuma Mektupları-5* (1992), *Tahrir Vazifeleri-1* (1992), *Tahrir Vazifeleri-2* (1992), *Tahrir Vazifeleri-3* (1992), *Tahrir Vazifeleri-4* (1992), *Tahrir Vazifeleri-5* (1992), *Tahrir Vazifeleri-6* (1993), *Tahrir Vazifeleri-7* (1993), *Tahrir Vazifeleri-8* (1993), *Tahrir Vazifeleri-9* (1993), *Tahrir Vazifeleri-10* (1993), *Tahrir Vazifeleri-11* (1993), *Tahrir Vazifeleri-12* (1994), *Neyi Kaybettiğini Hatırla* (1995), *Ve'l-Asr* (1995), *Tavşanın Randevusu* (1999), *Bilinç Bile İlginç* (2000), *Cuma Mektupları-6* (2002), *Cuma Mektupları-7* (2002), *Cuma Mektupları-8* (2002), *Cuma Mektupları-9* (2003), *Cuma Mektupları-10* (2004), *40 Hadis* (2004), *Henry Sen Neden Buradasın-I* (2004), *Henry Sen Neden Buradasın-II* (2004), *Kalın Türk* (2006).

POETİKA: *Şiir Okuma Kılavuzu* (1980).

ANI: *Waldo Sen Neden Burada Değilsin* (1988).

SÖYLEŞİ: *Sorulunca Söylenen* (1988).

MEKTUP: *Genç Bir Şairden Genç Bir Şaire Mektuplar* (Ataol Behramoğlu'yla karşılıklı mektupları, 1995).

ÇEVİRİ: *Gariplerin Kitabı* (Ian Dallas / Abdülkadir es-Süfi'den, 1979), *Cihad* (Ian Dallas / Abdülkadir es-Süfi'den, 1980), *Osmanlı İmparatorluğu ve İslâmî Gelenek* (Norman Itzkowitz'den, 1989), *Siyasî Felsefenin Büyük Düşünürleri* (W. Ebenstein'den, 1997).

HAKKINDA: Hüseyin Cöntürk / Dergilerde (Dönem, Haziran 1964; Dönem, Mayıs-Haziran 1965), Eser Gürson / Geceleyin Bir Koşu (Yeni Dergi, Eylül 1966), Mustafa Kutlu / Üç Mesele (Hareket, Nisan 1979) - Söyle Ey Titiz Şair (Hareket, Mart 1980), Oğuz Demiralp / Babasına Yenilen Savaşçının Öyküsü (Oluşum, Ağustos 1981), Ebubekir Eroğlu / Amentü ve Öncesi (Yönelişler, Mart 1983), Zeki Coşkun / Şiir Okuma -ve Tartışma- Kılavuzu (Yeni Gündem, 1-15 Mayıs 1985), Binnaz Toprak / İki Müslüman Aydın: Ali Bulaç ve İsmet Özel (Kitap Dergisi, Ekim 1986), Asım Bezirci / Bütün Çiçekleri Ezme Canavar Dedirtme Kendine (İkinci Yeni Olayı, 1986), Nabi Avcı / Güle Güle Albatros (Zaman, 29.8.1987), Ayşe Şasa / Çağdaş Türk İnsanının Kimlik Sorunu ve İsmet Özel (Hürriyet Gösteri, Aralık 1988), Hamit Bozarslan / İsmet Özel Üzerine (Defter, Aralık 1989), Mehmet H. Doğan

İsmet Özel

/ Evet İsyan'dan Sünni Şaire (Adam Sanat, Ağustos 1990), Mustafa Ever / Ölüm Çemberinde Bir Şair: İsmet Özel (Hürriyet Gösteri, Ekim 1991), İsmail Kara / Gelençin Diri Gövdesi (Zaman, 27.9.1992) - İslâmcılık Düşüncesi III (1998) - Şiir Hayat Meselesidir Denemeler İse Sorumluluk (Kitap Haber, Haziran 2003), Şerif Mardin / İyiler ve Kötüler I-II (Dergâh, Mayıs 1992; Haziran 1992), Cihan Oğuz / Değişim Sürecindeki Türk Toplumu ve İsmet Özel'de Kimlik Arayışı (Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Antropoloji Anabilim Dalı, 1992) - İsmet Özel: Türk Şiirinde Nâzım'dan Sonraki Süvari (Yeni, Bahar 2005), Michael E. Meeker / Türkiye Cumhuriyetinin Yeni Müslüman Aydınları (Bilgi ve Hikmet, Kış 1993), Mustafa Ayyıldız / İsmet Özel: Hayatı Şahsiyeti ve Şiirlerinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilimler Dalı, 1993), Kenan Beşiroz / İki Kanat (Dergâh, Mayıs 1994), İbrahim Kıras / Şiirin Varlık Meselesi (Yeni Şafak, 27.1.1995), Nuri Gedik / Kavrayışta Radikal Olmak (Yeni Şafak, 17.3.1995), İbrahim Demirci / Ürperen ve Akım Geçiren (Yeni Şafak, 10.6.1995)-Cümlemizin Dili Dolaşık (Yeni Şafak, 10.9.2000), Mustafa Balcı / Şiirin İpek Sesine Kadife Bir Fırça (Dergâh, Haziran 1995), Ataol Behramoğlu / İsmet Özel Üzerine (Militan, Kasım 1975), Murat Menteş / İsmet Özel ile Geceleyin Bir Koşu (Dergâh, Şubat 1996)-Cuma Mektupları'nda Cuma Mektupları (Kitap Haber, Haziran 2003), Levent Bilgi / İsmet Özel: Hayatı Eserleri ve Poetikası (Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, 1996), Celal Fedai / İsmet Özel'in Altmış Birinci Şiiri: Kış (Dergâh, Haziran 1997)-İsmet Özel'in Hayatı Edebi Kişiliği ve Şiirleri Üzerine Bir İnceleme (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1998) - Bir Yusuf Masalı'nın Başarısı ya da Başarısızlığı Üzerine (Dergâh, Nisan 2002), Hasan Akay / Yeni Türk Edebiyatında Amentüler (Dergâh, Haziran 1997), Osman Çutsay / 1960'larda Şairin Genç Bir Adam Olarak Portresi (1997) - İsmet Özel: Türk Krizine İmam Çözümü (Yeni, Bahar 2005), Akif Emre / İsmet Özel'in Şiirleri (Yeni Şafak, 9.2.1997), Hülya Ünlü / İsmet Özel'in Waldo'su: Müslümanlıkta Kimlik Arayışı (Dergâh, Mayıs 1997) - A Search for Identity in Muslim bood (Southwestern University, Modern and Classical Languages Bölümü, Georgetown, Texas), Cemal Süreya / 999. Gün (1991)-Güvercin Curnatası (1997), Ayhan Kurt / Ömer Öfkesinde Yahudalık da mı Yok? (Ludingirra, Yaz 1997), Ece Ayhan / Sivil Denemeler Kara (1998) - Bir Şiirin Bakır Çağı (2002), Ümit Uzuner / Erbain'deki Özel İsimlerin Dizini (Bitirme Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1999), Osman Özbahçe / İsmet Özel Okurunu Sınıyor mu? (Ülke, 4 Ağustos 1996) - Ben Çarşambamı Geri İstiyorum (Tutanak, 29.11.1999) - "Ölüm İdi Kolayca Yenen Kişiyi" (Kökler, Nisan 2003) - Türkiye'nin Vicdanı (İslâmiyat-Bülten, Temmuz 2003) - Büyük Şiir Özeti (Kökler, Ocak 2005), Nuri Yılmaz / İsmet Özel'de Sığınak Olarak Şiir (Dergâh, Ocak 1999), Tabip Gülbay / İsmet Özel'de Yabancılaşma (Yüksek Lisanb Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı, 1999), Ahmet Kaya / İsmet Özel ve Mazot Şiiri Üzerine Bir Tahlil Denemesi (Yedi İklim, Mayıs 2000), Necmiye Alpay / İsmet Özel Şair (Milliyet Sanat, Eylül 2001), Mehmet Fidancı / Bir Yusuf Masalı veya Yerli Opera (Nizam-ı Âlem, Mart 2000), Hayrettin Orhanoğlu / İsmet Özel: Uyumsuz Tutku ve Kargaşa (Hece, Mart 2000; Şubat 2001; Eylül 2001; Ekim 2002; Şubat 2003), Mehmet Solak / Hayata Açılan Kapı: Bir Yusuf Masalı (Dergâh, Nisan 2000), Nilüfer Kuyaş / İsmet Özel'in İtirafı (E, Mart 2000), Hasan Aktaş / İsmet Özel'in Amentüsü (2000), Ercan Yıldırım / İsmet Özel'in Şiirinde Türkçe Kelime Kullanma Hassasiyeti (Dergâh, Şubat 2001), Murat Zelan / Türk müsün Gâvur musun? (Gerçek Hayat, 5-11 Nisan 2002), Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002), Enis Akın / İsmet Özel'den Ne Öğrenebiliriz (Yasakmeyve, Kasım 2003), Emine Edibe / Karlı Bir Gece Vakti Bir Dostu Uyandırmak (Kırklar, Eylül 2003), Sezgin Çevik / İsmet Özel Okuma Kılavuzu (Kılavuz, Kasım 2003), Muharrem Sevil / Biz Türkler Her Geçen Gün Her Bakımdan Biraz Daha Geriye Gidiyoruz (Kitap Haber, Haziran 2003), Hamit Emrah Beriş / Otuzuncu Yılında İsmet Özel'in Amentü'sü (Dergâh, Ekim 2004), Esra Kocaman / Şehre Karşı Onurlu Bir

Tavır: Kan Kalesi (Dergâh, Nisan 2004), Muhammed Sarı / Jazz ve Çıkmazın Güzelliği (Edebiyattan Yana, Mayıs 2004), Ali Akyurt / Çatlayan Tohumun Hengamesi: Mazot (Atlılar, Temmuz 2004), Fazıl Baş / İsmet Özel'in Ils Sont Eux Şiiri Üzerine (Atlılar, Mayıs 2004), M. Bülent Kılıç / İsmet Özel: Beş Darbenin Dört Kez Doğurduğu (Yeni, Bahar 2005) - İsmet Özel'li Halkın Dostları'nın Politik Politikaya İlişkin Tutumu (Yeni, Bahar 2005), Selahattin Yusuf / Bir Masal İsmet Özel'i (2005), İdris Demirel / İsmet Özel'de Medeniyet ve Yabancılaşmadan Kapitalist Dünya Sistemine (Dergâh, Temmuz 2005) - Şiir Sosyalizm ve Dünya Sistemi Aralığında İsmet Özel (Dergâh, Ekim 2005) - İsmet Özel'in Dünya Sistemi Ve(r)sus Türklük Tasavvuru (Dergâh, Ocak 2006).

ÖZEL, Mustafa (Ağrılı)

İktisatçı. 1956, Ağrı doğumlu. Naci Gökçe Lisesi (1974) ve Boğaziçi Üniversitesi İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü (1980) mezunu. Yüksek lisans çalışması (1991) ve doktorasını (1998) Marmara Üniversitesi İktisat Bölümünde tamamladı. Bankacılık, dış ticaret ve sanayi sektörlerinde yönetici ve danışman olarak çalıştı. İstanbul Beykent Üniversitesinde Uluslararası İktisat ve Yönetim Düşüncesi dersleri verdi.

Yazı ve çevirileri; *Dergâh, İzlenim, Kayıtlar, İlim ve Sanat, İslâm, Yedi İklim, İktisat ve İş Dünyası* dergilerinde yayımladı. *Yeni Şafak* gazetesinde günlük yazılar yazdı.

ESERLERİ:

DÜŞÜNCE-ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Amerikan Yüzyılının Sonu* (1994), *Birey, Burjuva ve Zengin* (1994), *Piyasa Düşmanı Kapitalizm* (1995), *İstikbal Köklerdedir* (1996), *Yöneticilik Dersleri* (1996), *Etkici Yönetici, Niteliğin Egemenliği, Devlet ve Ekonomi, İktisat ve Din, Değişim ve Kriz, Refahlı Türkiye, Müslüman ve Ekonomi, Liderlik Sanatı.*

EDİTÖR OLARAK: *Küresel Rekabet, Stratejik Yönetim ve Liderlik, İktisat Risaleleri, Tarih Risaleleri.*

HAKKINDA: İlim ve Sanat Vakfı 2002 Bahar Programı (2002).

Mustafa Özel (Ağrılı)

MUSTAFA ÖZEL

İTİRAZ ODAĞI OLABİLMEK

Kapitalist sınıflar, cemaatleri parçaladı ve onları sayısız atomlara ayırdılar. Sonra bu atomların (bireylerin) tek tek haklarından geldiler. Bugün ister en gelişmiş kapitalist ülkelere bakın, ister topyekün küresel sisteme bakın: Üretilen servetin 9/10'u insanların 1/10'unun hakimiyetindedir.

Ümran dergisinin Ocak ve Şubat sayılarında kapitalist sistem içinde Müslümanların durumunu tartıştık ve bugünden geleceğe bir "itiraz odağı" oluşturup oluşturamayacaklarını irdeledik. Orada dile getirdiğim görüşlerin bir kısmını bayram şekeri niyetine takdim ediyorum.

Medeni tarihin, yani yazı kullanan ve şehirlerde yaşayan insanların tarihinin onda dokuzunun imparatorluklar ve cemaatlerle temayüz ettiğini görüyoruz. Yani insanlar mikro düzeyde cemaatler, makro düzeyde ise imparatorluklar şeklinde örgütlenmişler. Birey ve ailesi, kendilerine en yakın örgütlenme olarak bir cemaatin (bir mahalle cemaatinin, bir tekkenin, bir loncanın, bir köy topluluğunun) içinde yaşamış; bu cemaatleri birbirleriyle çatışmadan bir arada tutmayı beceren en ideal yönetim formunun ise imparatorluk olduğu görülmüştür.

Kapitalizm cemaat öğüten değirmendir

Kapitalizm, imparatorluğa karşı milli devleti; cemaate karşı da bireyi çıkardı. Cemaat öğüten bir değirmendir kapitalizm. Çünkü cemaatler birer direnç odağıdır ve kolay hazmedemezsiniz, midenize otururlar. Kapitalist sınıflar, cemaatleri parçaladı ve onları sayısız atomlara ayırdılar. Sonra bu atomların (bireylerin) tek tek haklarından geldiler.

Bugün ister en gelişmiş kapitalist ülkelere bakın, ister topyekün küresel sisteme bakın: Üretilen servetin 9/10'u insanların 1/10'unun hakimiyetindedir. Eğer bireyin ortaya çıkması, haklarına sahip bir varlığın ortaya çıkması demek olsaydı, bu neticeye ulaşılmaması gerekirdi. Liberalizm anonim bireyin değil, kapitalist bireyin zafer sarkışıdır. Amerika'da bugün menkul servetin %40'ı nüfusun %0,5'inin elindedir. Muazzam bir uçurum ortaya çıkmıştır.

Dünyanın 200 büyük dolar milyarderinin serveti 3,5 milyar insanın serveti kadardır. Kapitalizmin siyaseti asla gerçek anlamda liberal değildir. Bugün liberal demokrasi adı altında gerçekte büyük insan topluluklarının çok kolaylıkla manipüle edilebildiği bir sistem ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla cemaatten bireye geçmek, imparatorluktan da ulus devlete geçmiş olmak "sermayeci" düzenin ortaya çıkması için gerekli bir durumdu ve bu ortaya çıkarıldı.

Bugün sözü çok edilen 'küreselleşme' yönelişi, kapitalizmin siyasetinde çok ince bir dönüşüme işaret etmektedir: Milli devletler artık sistemi ayakta tutmaya yeterli değildirler. Peki, onların yerini ne alacaktır? Ne arzu edilmektedir?

Buna merkez ve çevre için iki ayrı cevap veriliyor: Merkezde, ulus-devletler yeterli değil! Biraraya gelip daha büyük siyasi/ekonomik/kültürel varlıklara dönüşmeleri gerek. Peki çevrede? Orada ise mevcut (ve merkeze nazaran zayıf!) ulus-devletler de aşılmalı. Nasıl? Parçalara bölünerek! Kendi içinde bütünleşen Batı Avrupa ile Kuzey ve Orta Amerika'nın Ortadoğu dahil dünyanın diğer bölgelerindeki parçalama siyasetine bir tek bakış, durumu açıklığa kavuşturmaya yeter de artar bile.

Sistemli Çalışma Önemlidir

Mesele şurada düğümleniyor: Yeni bir dünya düzeni değil, yeni bir sömürgecilik peşinde koşan kapitalist medeniyete Müslümanlar'ın bir "itiraz odağı" olma imkânı var mıdır? Bana göre, hem din, hem bilim bize ciddi bir itiraz odağı olabileceğimizin teminatlarını sunuyor. Bunları değerlendirip değerlendirememek bizim meselemizdir.

Tabiat bilimlerinin (fizik, kimya, vb.) temel paradigmaları 20. yüzyılda muazzam bir dönüşüme uğradı. Newtoniyen bilim anlayışında, doğal sistemlerin büyük kısmı stabil (dengede) sistemlerdi; denge-dışı, istikrarsız sistemler vardı ama bunlar arızîydi ve zamanla dengeye gelecekleri varsayılıyordu. Oysa yeni bilim adamları bize doğal sistemlerin büyük bölümünün stabil olmadıklarını, olağan durumun istikrar (stabilite) değil, kaos olduğunu söylü-

→

yorlar. Bunun derin bir içerimi var: Stabil olmayan sistemlerde, girdi ile çıktı arasındaki rabıta kopmakta, mesela çok küçük bir girdi muazzam bir hasılayla sonuçlanabilmektedir.

Bunu sosyal sistemlere uygularsak, sistemin istikrarlı olması durumunda, küçük grupların etkisi fazla hissedilmez. Hatta büyük çaplı hareketler bile fazla ses getirmez. Ama sistem kaotikse, o zaman çok küçük bir topluluğun sistematik, planlı, bilinçli çalışması çok büyük sonuçlar doğurabilir. Yani cüz'i nedenin önü açılır. Bugün işte böyle bir dönemden geçiyoruz. Ne ABD'nin, ne de herhangi bir büyük gücün komuta merkezindeki insanlar yarınımızı belirleme gücüne sahiptirler. İstikbalimizi aktif katılımımız belirleyecektir. Güç odaklarını gözünüzde büyütmeye değil, sistematik çalışmaya bakalım.

Hz. Musa Kıssasından Alınacak Hisse

Peki, acaba "dini bilgi"den hareketle, Müslümanlar'dan bir topluluğun ümmetimizi uçacağına dair bir teminat altında mıyız? Bunun için Kur'an-ı Kerim'deki muhtelif kıssaların ruhlarımıza nakşını yeterli görüyorum. Bu vesileyle Hz. Musa'nın kıssasını hatırlatalım. Kekeme bir insan karşısında müesses bir nizam: Firavun, Haman, Karun, vesaire. Hiç sarsılmaz gibi gözüken yerleşik bir düzen. Musa (as) meramını rahat ifade edemeyecek bir durumdadır, dua ediyor: "Allah'ım kardeşim Harun'u da bana yardımcı kıl."

Normalde Firavun bu kekeme insandan çekinmemeliydi. Fakat, o kadar telaşa kapılıyor ki memleketin bütün bilginlerini çağırıp, gelin bu adamı tehlikeli bir şey söylüyor, bunu alt edin, diyor. Onlar ne diyor?

Bu iş kolay, halledersiniz ama beleş olmaz! Firavun, siz bu adamı halledin, hepiniz gözdelerim olacaksınız diyor. Ve sonuçta Hz. Musa'da daha üstün bir bilginin mevcut olduğu anlaşılıyor. Bunu kim anlıyor? Firavun anlamıyor, yoldan çıkmış olmakla beraber bilgiden bir ölçüde nasibi olan ilim adamları anlıyor ve Firavun'un tehdidine rağmen Hz. Musa'nın safına geçiyorlar. O halde, sormamız gereken soru, şu anda çevremizde ciddi bir itiraz odağı var mı sorusundan önce, Hz. Musa'nın taşıdığı bilgiyle irtibatlı ciddi bir odak var mı sorusudur. Bu ikinci tür odaklar vardır, ama kapitalist merkezin ablukası altındadırlar. Ablukayı yarıp Yesrib'e hicret için en az "üç yıl"ın geçmesi gerekir. Sabırla yürüyelim ve bildiklerimizle amelden geri durmayalım. Allah, bildikleriyle amel edenlere, bilmediklerini de öğretir!

(*Yeni Şafak*, 24.02.2002)

ÖZEL, Mustafa (Manisalı)

Tefsir araştırmacısı. 1964, Akhisar / Manisa doğumlu. Öğrenimine 1975-79 yılları arasında Kestanepazarı / İzmir Kur'ân Kursu'nda başladı. 1986'da İzmir İmam Hatip Lisesi (1986), İslâmâbâd / Pakistan Uluslararası İslâm Üniversitesi (1991) mezunu. Kemalpaşa'da imamlık, Bergama'da öğretmenlik yaparken 1994 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi SBE'de *"Nişâbûri ve Tefsirdeki Metodu"* tazi ile yüksek lisansını tamamlayarak İlâhiyat Fakültesi İlâhiyat Meslek Yüksek Okuluna araştırma görevlisi olarak atandı. 1999'da *"Elmalı ve Mevdudi'nin Tefsirlerine Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım"* adlı tezi ile doktora yaptı.

Mustafa Özel (Manisalı)

2003 yılından itibaren DEÜ İlâhiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalında yardımcı doçent olarak çalıştı. Makaleleri, 1999 yılından itibaren *İslâmiyat, Fidan, Yeni İfade, Yedi İklim, Tarih ve Düşünce, İslâmi Araştırmalar, Diyanet İlmi Dergi, DEÜ İlâhiyat Fak. Dergisi* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Kur'an Kıssaları (ortak çalışma), *Tevhidin Hakikati* (çev.), *Cevdet Bey, Tefsir Usûlü ve Tarihi* (sad., 2002), *Kur'an-ı Kerim'in Faziletleri* (2002).

ÖZEL, Oktay

Tarih araştırmacısı. 11 Mayıs 1961, Ordu doğumlu. Ordu Lisesi (1978), Hacettepe Üniversitesi Tarih Bölümü (1983) mezunu. Bitirdiği bölümde 1985 yılında araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. Yüksek lisansını *"XV-XVI. Yüzyıllarda Osmanlı İmparatorluğu'nda Kırsal (Ziraî) Organizasyon: Köylüler ve Köyler"* adlı tezi ile (1986) ve doktora çalışmasını (1988) aynı bölümde tamamladı. 1989-93 yılları arasında Manchester Üniversitesinde (İngiltere) çalışmalar yaptı. Çalışmalarını 1998'den itibaren aynı yerde öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Makaleleri, 1995 yılından itibaren *Kebikeç, İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi, Dün Bugün Yarın, Turkologischer Anzeiger* (Avusturya), *International Journal of Turkish Studies* (ABD), *Tarih ve Toplum, Türk Dünyası Araştırmaları, Felsefe Dergisi, Türk Kültürü Araştırmaları, Tarih Çevresi, Virgül, Toplum ve Bilim* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ORTAK KİTAP: *Prof. Dr. İsmail Ercüment Kuran'a Armağan* (1989), *Humana - Bozkurt Güvenç'e Armağan* (1994), *Söğüt'ten İstanbul'a. Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu Üzerine İncelemeler* (Mehmet Öz ile, 2001).

ÇEVİRİ: *Tanrı'nın Tarihi, İbrahim'den Günümüze 4000 Yıllık Tanrı Arayışı* (Karen Armstrong'dan, Hamide Koyukan ve Kudret Emiroğlu ile, 1998), *Modern Devletin Doğası - 16. Yüzyıldan 18. Yüzyıla Osmanlı Devleti* (Rifa'at Ali Abou-Al-Haj'dan, Canay Şahin ile, 2000).

ÖZEL, Sevgi

Dilci, öykü yazarı. 30 Haziran 1950 (nüfusta 9 Ocak 1948), Beyceğiz köyü / Polatlı / Ankara doğumlu. Seçkin Doğan adını da kullandı. On yaşından itibaren Ankara'da yaşadı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1971) mezunu. Fakülteyi bitirdiği yıl Türk Dil Kurumuna girerek Dilbilgisi / Dilbilim Kolunda Türkiye Türkçesi üzerinde çalışmalar yapan dilbilimciler arasında yetişti. *Yazım Kılavuzu*'nun 1973'ten 1983'e kadar bütün baskılarının hazırlığına katıldı. TDK'nın statüsünün değiştirilmesinden sonra kendi isteğiyle kurumdan ayrılarak yayıncılık alanında çalışmaya başladı. 1973'ten itibaren Bilgi Yayınevinin yayın sorumlusu oldu.

Sevgi Özel, 1987'de eski TDK üyelerinden otuz dört yazar ve dilbilimci ile birlikte Dil Derneğinin kurucuları arasında yer aldı. Bu derneğin genel yazmanı, astbaşkanı, başkanı ve *Çağdaş Türk Dili* adlı aylık derginin genel yayın yönetmeni olarak görev yaptı, derginin sahipliğini üstlendi 1992-98 yılları arasında Ümit Yayıncılıkın yayın sorumlusu, Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfının yayın yö-

netmeni (1998-2002) oldu. Bir dönem edebiyatçılar Derneği Yürütme Kurulunda görev aldı.

Özel, 2002 yılından itibaren dernek çalışmalarını sürdürmekle birlikte, yalnızca yazmak için profesyonel çalışma hayatından çekildi. Makale ve öyküleri *Türk Dili, Gösteri, Adam Sanat, Varlık, Yaşasın Edebiyat* dergileri ile *Cumhuriyet, Radikal, Siyah Beyaz, Evrensel* gazetelerinde yayımlandı. Edebiyatçılar Derneği ve Dil-Derneği (başkan) üyesidir.

"İnsanların özlemleri, yaşadığı ürkütücü deneyimlerin kırıklıkları, yaşam içinde yerini bulamamanın eziciliği gibi çok temel, çok iyi duygularla örülmüş... Sevgi Özel'in sıradan olayları yeniden yazması, yeniden kurarken bulduğu anlatım yalınlığı, duyguların aktarımındaki duruluk, öyküleştirimin yetkinliğiyle buluşunca öykü şölenine dönüşüyor." (Nedret Tanyolaç Öztokat)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Türkiye Türkçesi'nde Sözcük Türleri* (D. Aksan editörlüğünde ortak kitap, 1976), *Türkiye Türkçesi'nde Sözcük Türetme ve Birleştirme* (1977), *Türkiye Türkçesi Gelişmeli Sesbilimi* (D. Aksan editörlüğünde ortak kitap, 1978), *Türkiye Türkçesi'nde Sözdizimi* (N. Atabay-A. Çam ile, 1981), *Atatürk'ün Türk Dil Kurumu ve Sonrası* (A. Püsküllüoğlu ve H. Özen ile, 1986), *Baba İnönü'den Erdal İnönü'ye Mektuplar* (1988).

Sevgi Özel

BİYOGRAFİ: *Ahmet Cevat Emre* (TDK belgeliğinde, 1982), *Besim Atalay* (1983), *Dil Kiri El Kiri* (2000), *Uğur Mumcu'dan um:ag'a Unutmadık* (2000).

ÖYKÜ: *Devrimciler Aşık Olamazdı* (1994), *Aşk Bir Boncuktur* (1995), *Direncin Kuşları* (1996), *Bir Yanım Bahar Bir Yanım Kış* (1997), *Bir Bulut Ayağıma Dolandı* (1999), *Aptal Dünya* (2002).

DERLEME: *Afili Mavallar* (argo-senli benli sözcükler, 1993).

HAKKINDA: Betül Uncular / Dil ile Öykü İçinde Bir Yaşam ve... Sevgi Özel - Zeynep Aliye / "İyiliğimizi İstediler, Vermeyeceğiz" - Postmodernist Öyküler (Cumhuriyet Kitap, 9.12.1999), Bahriye Çeri / Sevgi Özel Dil Maccramızı Aktarıyor Bizlere (Cumhuriyet Kitap, 13.7.2000), Nedret Tanyolaç Öztokat / Bir Bulut Ayağıma Dolandı (Adam Öykü, Ocak-Şubat 2001), Sevgi Özel / Aptal Dünya (2002), Pınar Göksan Aker / Sevgi Özel'le "Aptal Dünya" Üzerine: "Dünya Bize Kazık Atıyor" (Cumhuriyet Kitap, 7.11.2002), Behçet Çelik / Aptal Dünya (Virgül, Kasım 2002).

SEVGİ ÖZEL

UYUR UYANIK

Otobüsün ön koltuğunda oturmayı severdi. Gece ya da gündüz, hiç uyumadığı için önde oturup yolu izlerdi. Bu kez önde yer bulunamamıştı. Gazetesini, dergisini önündeki koltuğun sırtındaki file ye sığdırmaya çalıştı. Mantosunu çıkardı, yanına koydu. Bu gece otobüs dolmayacağa benziyordu. Akşam saatlerinde yağmaya başlayan kar, Ankara sokaklarını kaplamıştı. Yollar nasıldı kim bilir?

"Yanıma oturan olmazsa rahat rahat giderim" diye düşündü, düşündüğü gibi de oldu hareket ettiler.

"İyi yolculuklar sayın yolcularımız. Ben servis görevliniz Emre. Şu anda, normal koşullarda beş buçuk saat sürecek Ankara İstanbul yolculuğumuza başlamış bulunuyoruz..."

Koşullar uygun olursa, gece yarısına doğru İstanbul'da olacaklardı. Emre'nin "normal koşullar" sözünü duyunca, Nilgün'le yan koltukta oturan komşusu birbirine baktılar. Nilgün'ün gülüncü dudağında kaldı. Genç adam hemen başını çevirmişti. Emre çay, kahve, meyve suyu, kola dağıtıyordu. Nilgün hiçbirini almadı. Dergisini okumaya koyuldu. Kapağında bikinili bir kadın resmi olan derginin, bir de "seks yaşamınız" başlıklı eki vardı. Nilgün bir ara eki, yere düşürdü. Almak için eğildiğinde adam da eğilir gibi oldu. Nilgün bekledi, ancak üstünde çırılçıplak bir kadınla erkeğin sarmaş dolaş olduğunu gören adam, doğruldu. Nilgün dergisinin ekini yerden aldıktan sonra, adamı incelemeye başladı. Genç adamın yanında orta yaşlarda biri oturuyordu. Nilgün onlardan önce geldiği için yerleşmelerini izlemişti, ikisi de çok iyi giyinmişti, ikisinin de birer çantası vardı, ikisinin de yakalarında iki ayrı partinin rozeti parlıyordu. Çantalarını oturdukları koltukların altına dikleme sine yerleştirmişlerdi. Oysa başlarının üstündeki sergene koyabilirlerdi. Adamlardan genç olanı bir iki dergi, bir gazete çıkarmış, öteki yerine oturur oturmaz uyumaya başlamıştı. Genç olanı, Emre'yi çağırdı.

"Arkalarda boş yer var mı?" diye sordu.

"Var, ama tek tek oturanların hepsi harım."

"Onlardan birisi yerini değiştiremez mi? Biz biraz sıkışık oturuyoruz da..."

"Sanmıyorum efendim, değiştiren olursa size haber veririm."

Genç adam yerini değiştiremeyeceğini anlayınca dergisini açtı. Nilgün bu derginin çizgisini biliyordu. Kucağındaki kendi dergisiyle ekinin kapağına bir daha bakınca,

"Tuh adamı günaha soktum" diye güldü.

Sürücü bir süre sonra otobüsün ışıklarını söndürdü. Nilgün, koltuğunun koluna yaslanarak yolu izlemeye başladı, içerisi karanlıca dışarı daha iyi görünür olmuştu. Cıvıllar dolusu unu savuruyorlardı sanki dışarıda. Otobüs yavaşla-

→

dı, epeyce böyle yol aldılar. Yan komşuların ikisi de uyuyordu. Genç olanı da başını arkaya dayamış ağzı açık horluyordu. Nilgün onların horultularına kulak verince, kıkır kıkır gülmeye başladı. Genç olanı üf üf püf, yaşlıcası hırr hırrrt diye sesler çıkarıyordu. Bu horultuları dinleyen Nilgün adamların rozetlerini anımsadı, eh uyumun bu denlisi düşünilemezdi bile..

Otobüs durdu, sürücü ışıkları yaktı. Emre aşağıya indi, döndüğünde üstü başı kardan görünmez olmuştu.

"Yılmaz Abi" dedi sürücüye, "bu yol açılmaz kardan kapanmış, bir de kaza var sanırım."

"Yolcularımız çay kahve, ne isterlerse ver oğlum." Nilgün'ün komşuları horlamayı sürdürüyorlardı, dikkatle onlara baktı. Düş bile görüyor olabilirlerdi. Gerçi yaşlıca olanı iyi göremiyordu, ama horultuları bütün otobüse yayılıyordu. Ön ve arka koltuklardan mırıldanmalar, fısıldaşmalar olunca, Emre geldi. Genç olanın omzuna dokundu, onun sıçrayarak uyanmasıyla iki adamın kafaları tokuştu. Nilgün,

"Tamam" dedi içinden, "şimdi bunların düşleri birbirine karıştı."

İki adamın başlarının çevresinde baloncuklar oluştu önce. Sonra bunlardan ikisi büyüdü büyüdü, bir televizyon ekranına dönüştü. Karlı, bozuk görüntü düzelir gibi oldu. Birinde karalı aklı, ötekinde açıklı koyulu yeşil biçimler belirmeye başladı. İkisini aynı anda izlemek zor oluyordu. Aklı karalı olanda toplantı salonu gibi bir yer göründü, sakallı sakallı adamlar, pırıl pırıl masaların çevresinde sıralanmıştı. Bir kürsü vardı, onun çevresinde de salonda oturanlar gibi sakallılar dolanıyordu. İyi giyimli, eli çantalı bir adam geç kalmış olmanın verdiği telaşla kürsüye koştu, çantasını açtı, içinden çıkardığı kâğıtları kürsüye koyduktan sonra, sağ elinin parmaklarıyla bir işaret yaptı. Bu işaretin kürsüye düşen, yırtıcı bir hayvanın başını andırır gölgesini, kimse görmedi. Ancak adam, kendisini izleyenlerin şaşkın bakışlarını görünce, hızla elini indirdi. Konuşmasına başlamış olmalıydı. Ağzının açılıp kapanmasından anlaşılıyordu. Görüntü karıştı, dinleyenler ayağa kalkmış ellerini kollarını sallayarak konuşmacıyı susturmaya çalışıyorlardı.

Öteki, yeşilimsi ekrandaki biçimler de seçilir olmuştu. Bir evin içi, mutfaktan salona elinde boş, dolu tabaklarla gidip gelen bir kadın iyice görülüyordu. Bedeni dolgunca bu kadın evin dış kapısını açtı. Gençten bir adam kapı açılır açılmaz kadına hiç bakmadan içeri daldı, terliklerinin her zamanki yerinde olmayışına aldırmadan ayakkabısını çıkarır çıkarmaz kadına yumuldu. Kadın şaşkın, bir yandan bu tanımadığı adamdan kurtulmaya çalışıyor, bir yandan da bağırıyor olmalıydı. Çünkü bu görüntüde de ses yoktu. Kadın ne denli debelense de genç adamın elinden kendini kurtaramıyordu. Adam uzunca bir süre evinden ayrı kalmış olmalı ki, daha evin girişinde iş rutmaya girişmişti. Yeşilimsi biçimler onların boğuşmalarıyla bir koyulaşıyor, bir açılıyordu. Görüntüde adamın eli kimi kez kadının memelerinde, kimi kez eteğinin altındaydı. Kadının da direnci kırılıyor gibiydi. Bu düşsel ekrandaki genç adamın başında yine baloncuklar oluşmuştu: Dikkatle bakınca, titrek titrek yazılar okunuyordu. Görüntü, filmlerdeki gibi altyazılı değil, gülmece dergilerindeki gibi üstyazılıydı. Genç adam hem kadını altına almaya çalışıyor, hem de düşünüyordu. (...)

(*Aşk Bir Boncuktur*, 1997)

ÖZEL, Siyami

Şair ve yazar (D. 1927, Tekirdağ Ö. 5 Mart 1981, Kastamonu). Kastamonu Lisesi mezunu. Kastamonu'da kurduğu basımevini işletti. *Yeni Kastamonu Sanat* (1970-74) adlı aylık bir dergi çıkardı. Şiir, röportaj ve mizah hikâyeleri *Karadeniz Postası* gazetesinde düzenlediği sanat sayfaları ile *Yeni İstanbul* (1951), *Yeditepe*, *Güney* (Adana), *Son Çağ*, *Varlık*, *Pardon* gazete ve dergilerinde yer aldı. Döneminde yazdığı duyarlıklı, toplumcu konuları işleyen lirik şiirleri ile dikkat çekti.

ESERLERİ:

Bir Çağın Türküleri (1970), *Sosyal Adalet* (1970).

HAKKINDA: Hisar (Nisan, 1972), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZELLİ, Fergun

Şair. 1 Ekim 1955, Ilgaz / Çankırı doğumlu. Tam adı Hasan Fergun Özelli. Seferihisar 11 Eylül İlkokulu, Seferihisar Ortaokulu ve İzmir Atatürk Lisesi ile Ege Üniversitesi İşletme Fakültesi mezunu. İzmir'de özel bir şirkette mali işler yöneticisi olarak çalıştı.

Fergun Özelli

İlk şiiri "*Şarkıcı*", *Demokrat İzmir* gazetesinde (1974) yayımlandı. Şiirleri, 1977'den itibaren *Dönemeç* ve *Yusufçuk* dergilerinde yer aldı. Daha sonra şiirleriyle birlikte şiir üzerine düzyazıları; *Türk Dili*, *Türkiye Yazıları*, *Küçücük*, *Somut*, *Sanat Olayı*, *Yarın*, *Broy*, *Sombahar*, *Ayrım*, *İzlek*, *Yaklaşım*, *Yazılı Günler*, *İnsan*, *Varlık*, *Adam Sanat*, *Yamaç*, *Körfez*, *Dilizi*, *Yeni Biçem*, *Kül*, *Pencere*, *Dize*, *Şiirlik*, *Kunduz Düşleri*, *Dördüncü Yeni*, *Şiir Odası*, *Akatalpa*, *Agora*, *Kum*, *Şarapya*, *Ünlem*, *Şiiri Özlüyorum*, *Edebiyat ve Eleştiri*, *Ötekisiz*, *Şiir Odası*

FERGUN ÖZELLİ

AÇ

en aptal anahtarıydım kilidi bozuk kapıların
bağıra/yazdım tahtalara, ekmekle bıçak, sarışın!

bir elimde keski, bir elimde çekiç, menteşeler kanattım
gün, yirmi beş saatti, hanımlar, beyler, talaşlara kapıldım

yağmur düştü, kurudum; güneş güldü, ıslandım
ne yapsam, ne etsem, kıt kanaat koşar/adım

orda bitti un, läfta kaldı kın!

dergilerinde yayımlandı. *Küçücük, Körfez, Dilizi* ve *Ünlem* dergilerinin yayın kurullarında görev aldı. *Aşkıya*, 1998 yılı, Türk Tabibler Birliği Behçet Aysan Şiir Ödülünü Ünal Ersözlü ile paylaştı. *"Buralardan Gitmeliyim"* şiiri, *Erhan Doğan* tarafından bestelendi; müzisyen Atilla Atasoy ve Düş Gezginleri müzik grubu tarafından ayrı ayrı seslendirildi.

ESERLERİ (Şiir):

Buralardan Gitmeliyim (1985), *Yirmi Dört Satır Yalnızlık* (1990), *Aşkıya* (1997), *Kilitli Defter* (2005).

HAKKINDA: Özgür Politika (Kasım 1997), Muhsin Şener (Kıyı dergisi, Ekim 1993), Yusuf Alper (Varlık, Temmuz 1998), Radikal (7.11.1998), Mehmet Sarsmaz (Son Yeni Biçem dergisi, Kasım 1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Ahmet Günbaş (Ünlem dergisi, Kasım-Aralık 2003), Hasan Efe / "Fergun Özelli'nin Çimçiçek'i"- Günümüz Şairlerinden Şiir Çözümlemeleri (2004), Ülkü Tamer (Milliyet, 3.4.2005).

Mihriban Michaela Özelsel

ÖZELSEL, Mihriban Michaela

Psikolog. 1949, Almanya doğumlu. Gençlik çağının büyük bir kısmı Türkiye'de geçti. Otuz yedi yaşında dinini değiştirip Müslüman oldu. North Carolina Üniversitesinde Psikoloji eğitimi aldı ve Klinik Psikoloji alanında yüksek lisans yaptı. Doktorasını Frankfurt'ta Goethe Üniversitesinde tamamladı. ABD'nin yanı sıra çeşitli Avrupa ve Asya ülkelerinde klinik psikoloji, davranış bilimleri, sistemli aile terapisi ve bunların kadim sûfi teknikleriyle bağlantıları konusunda ders verdi. Çalışmalarını Maryland Üniversitesi öğretim üyesi olarak sürdürdü. *40 Tage: Erfahrungsbericht einer Traditionellen Derwischklausur Forty Days* adlı eseri Petek B. Ateş tarafından *Halvette Kırk Gün* (2002) adıyla Türkçeye çevrildi. Kitabı geniş yankı buldu.

HAKKINDA: İbrahim Baz / "Halvette 40 Gün, Psikolog Dervişenin Halvet Günlüğü ve Bilimsel Çözümlemesi" (Tasavvuf, sayı: 12, Ocak-Haziran 2004), Nuriye Akman / "Halvette Kırk Gün'ün Yazarı Psikolog Michaela Mihriban Özelsel: Entelektüel Kabuğumu Halvette Kırdım" (Zaman, 6-7 Nisan 2003), Halim Ateş / "12 Yıl Sonra Üsküdar'da Günlerden Bir Pazar Michacla M. Özelsel'in 'Halvette Kırk Gün'ünü Okumak - Sarsıcı Bir İç Deneyimin Dışarıdan Deneyimlenişi" (Kaşgar, Sayı: 29, Eylül 2002), Özcan Ünlü / "Halvet Günlüğü" (Kitap Haber, sayı: 15, Şubat-Mart 2003), Mehmet Ankara&Halit Kılıç / "Mayın Tarlası/Halvette Kırk Gün" (Kılavuz, Nisan 2003).

ÖZEMRE, Ahmet Yüksel

Araştırmacı-yazar. 1935, Üsküdar / İstanbul doğumlu. Galatasaray Lisesi (1954), İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik-Fizik Bölümü (1957) ve Fransa Nükleer Bilimler ve Teknoloji Milli Enstitüsü (1958) mezunu. Türkiye'nin ilk atom mühendisidir. 1969 yılında profesörlüğe yükseldi, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Teorik Fizik Kürsüsü ve Matematiksel Fizik Anabilim Dalı başkanlıklarını on bir yıl yürüttükten sonra 1984'te kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi müdürü, İÜ Fen Fakültesi dekanı, TÜBİTAK Bilim Kurulu üyesi, TÜBİTAK Marmara Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Merkezi kurucu kurul üyesi, TAEK Başkanı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Danışmanı ve Nükleer Santral Proje Koordinatörü olarak görev yaptı.

Türkiye'yi NATO Bilim Komitesinde, OECD Nükleer Enerji Ajansı Yönetim Kurulunda, CERN (Avrupa Nükleer Araştırmalar Merkezi) Konseyinde ve Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı nezdinde yıllarca temsil etti. 1998-2000 yılları arasında Akkuyu Nükleer Santral İhalesi konusunda danışman olarak çalıştı. Çalışmalarını TAEK Danışma Kurulu Üyesi olarak sürdürdü.

Çeşitli gazete ve dergilerde pozitif, sosyal ve dinî bilimler konularında üç yüzden fazla makalesi yayımlandı. Türkiye Yazarlar Birliği tarafından 1996 yılında *Üsküdar'da Bir Attar Dükkânı* adlı eseriyle hâtırat dalında, 1998 yılında da Prof. Dr. Toshihiko İzutsu'dan çevirdiği *İbn Arabi'nin Fusûs'undaki Anahtar Kavramlar* başlıklı çevirisiyle çeviri dalında Yılın Yazarı ödüllerine layık görüldü.

Ahmet Yüksel Özemre

ESERLERİ:

İlimde Demokrasi Olmaz (2. bas. 2003), *Türkiye'nin Çernobil Çilesi, İslâm'da Aklın Önemi ve Sınırı, Üsküdar'da Bir Attar Dükkânı, Gel De Çık İşin İçinden, Geçmiş Zaman Olur Ki..., Kâmil Mürşidin Portresi* (Necmettin Şahiner editörlüğünde), *Aklın Yolu İlimdir Portresi* (Cemâl Uşşak ile birlikte), *Kur'ân-ı Kerim ve Tabiat İlimleri* (Tenkidî Bir Yaklaşım), *50 Soruda Türkiye'nin Nükleer Enerji Sorunu* (Ahmet Bayülken ve Şarman Gençay ile birlikte), *Din, İlim, Medeniyet* (2002), *Toma'ya Göre İncil* (derleme, 2002), *Üsküdar Ah Üsküdar!* (anı-deneme, 2002), *Ah Şu Atomdan Neler Çektim* (anı-inceleme, 2002), *Muhabbet ve Mücadele Mektupları* (2003), *Din ve Misyonerlik* (2004), *ademik Yıllarım* (2005), *20. Yüzyılda Fiziğe Yön Verenler* (2005).

Ayrıca teorik fizik ve nükleer mühendislik ile ilgili 12 ders kitabı ve 11 kitap çevirisi vardır.

HAKKINDA: Mehmet Göze / Ahmet Yüksel Özemre ile Sohbet (Türk Edebiyatı, Ocak 2002).

ÖZEN, Celil

Şair. 2 Mart 1950, Maden / Elazığ doğumlu. Musul Harbi gazilerinden Yüzbaşı Mustafa Akalın'ın torunudur. İlkokul, ortaokul ve liseyi Maden'de bitirdi. Konya'da başladığı yükseköğrenimini Diyarbakır Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünde tamamladı. 1992'de Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesinde lisans tamamladı. Çeşitli ilk ve orta dereceli okullarda Türkçe-edebiyat öğretmenliği yaptı. Mesleğini Mersin'de sürdürdü.

Yazı ve şiirleri; *Nurhak, Ortadoğu, Türkiye* gazetcleri ile *Bizim Ece, Hürsöz, Sesimiz, Maki* gibi dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Türk Milleti (1991), *Yunus İçin Yazdıklarım* (1991), *İsteklerim* (1993).

HAKKINDA: Celil Özen / İsteklerim (1994), Gazete Hürsöz Şairler Antolojisi (2002), Bizim Ece Şairler Antolojisi (2002, 2005).

ÖZEN, Çınar

Siyasetbilimci. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü mezunu. Yüksek lisans derecesini, İsviçre Hükümeti Konfederasyon bursuyla bulunduğu Cenevre Üniversitesi Avrupa Enstitüsünden, doktorasını *"Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinin Neofonksiyonalist Teori Çerçevesinde Analizi"* başlıklı

Çınar Özen

teziyle 1998 yılında Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalından aldı. Çalışmalarını İzmir Ekonomi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde doçent öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Özen'nin akademik araştırma alanları; bütünleşme teorileri, Avrupa bütünleşmesi, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri ve Avrupa güvenliği sorunlarıdır. Bu alanlarda yayımlanmış çok sayıda İngilizce, Fransızca ve Türkçe makalesi vardır. Bunlardan bir kısmı; *Yeni Forum, Avrasya Dosyası, Strateji, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Askeri Tarih Bülteni, Yeni Türkiye, Türk Hukuk Dünyası, ATAUM Bülteni, Turkish Policy Quarterly, Doğu Batı* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

La Turquie Devant le Defi Européen: Aspects Economique, Politique et Stratégique (2000), *Türkiye-Avrupa Topluluğu Gümrük Birliği ve Tam Üyelik Süreci Üzerine Etkileri* (2002).

ÖZEN, Ferhat

Eğitimci, yazar. 1951, Ceylan / Lüleburgaz / Kırklareli doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Lüleburgaz'da okudu. Daha sonra Edirne Erkek İlköğretmen Okulu (1972) ve İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsünü (1979) bitirdi. İki yılı sınıf öğretmeni olmak üzere yirmi beş yıl çeşitli ortaokul ve liselerde Türkçe ve edebiyat öğretmeni olarak çalıştı.

Çeşitli gazete ve dergilerde mesleki konularda yazıları ve şiirleri yayımlandı. *Cumhuriyet Kitap*'ta kitap tanıtma yazıları, *Türk Dili Dergisi*'nde şiirleri, *Eğitim ve Yaşam*'da eğitim sorunları, *Kayalık*'ta edebiyat üstüne yazıları yayımlandı. *"Türkiye'de Okuma Alışkanlığı ve Öğretmenin Sorumluluğu"* konulu çalışmasıyla Uluslararası Demokratik Eğitim Kurultayına (2-6 Şubat 1988, Ankara) katıldı, bu konudaki bir çalışmasını *"Okullarda Okuma Alışkanlığı Nasıl Kazandırılır?"* başlığıyla Milli Eğitim Bakanlığına proje olarak sundu. Ders kitapları yazdı. *Türkiye'de Okuma Alışkanlığı* (2001) adlı bir araştırması vardır.

HAKKINDA: Ferhat Özen / Türkiye'de Okuma Alışkanlığı (2001).

ÖZEN, Haldun

Araştırmacı-yazar. 19 Temmuz 1933, Devrek / Zonguldak doğumlu. Devrek, Zonguldak, Ankara ve İstanbul'da öğrenim gördü. 1958 yılında mühendis, 1960 yılında yüksek mühendis, 1980 yılında doktor mühendis oldu. Etibank, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü ile İmar ve İskan Bakanlığında çalıştı. Ankara Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulunda ve Karadeniz Teknik Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak görev yaptı. Nisan 1983'te, 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası uygulamalarını protesto etmek amacıyla, KTÜ'deki görevinden istifa etti. Bir süre özel sektörde ve Toplu Konut İdaresinde çalıştı. Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığında danışmanlık yaptı. 1998'de emekliye ayrıldı.

Haldun Özen

İnsan Hakları Derneği, Dil Derneği (1987-), Sosyal Tarih Vakfı (Amsterdam, 1989) kurucu üyesi, Türkiye İnsan Hakları Vakfı kurucu üyesi ve ilk genel sekreteri (1990), Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı kurucu üyesi ve yönetim kurulu üyesidir.

ESERLERİ:

Atatürk'ün Türk Dil Kurumu ve Sonrası (Sevgi Özel ve Ali Püsküllüoğlu ile,1985), *Aydınlar Dilekçesi Davası* (Yargılanan diğer 58 sanıkla birlikte, 1986), *Entelektüelin Dramı: 12 Eylül'ün Cadı Kazanı* (2002).

Ayrıca mesleki kitapları vardır.

HAKKINDA: Haldun Özen / Entelektüelin Dramı (2002).

ÖZEN, Kutlu

Halkbilim araştırmacısı. 1940, Divriği / Sivas doğumlu. İlk ve ortaokulu Divriği'de okudu. Sivas İlköğretmen Okulu (1959), Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü mezunu (1965). Dört yıl ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra Cumhuriyet Üniversitesi Türk Dili Bölümünde okutman olarak görev aldı. Emekliliğine kadar burada çalışmayı sürdürdü. Folklor Araştırmaları Kurumu ve İLESAM üyesidir.

Kutlu Özen

İbrahim Aslanoğlu'nun teşviki ile halkbilimi araştırmalarına (1973) başladı. Derlemeleri; *Sivas Folkloru, Türk Folkloru, Erciyes, Tarla, Kültür ve Sanat, Folklor / Edebiyat* gibi dergi ve yıllıklarda yayımlandı. 1982 İhsan Hınçer Türk Folkloruna Hizmet Ödülü sahibidir.

ESERLERİ (Araştırma):

Güldane (1983), *Sivas ve Divriği Yöresinde Eski Türk İnançlarına Bağlı Adak Yerleri* (1996), *Abdülvehhab Gazi Hazretleri ve Gaza Arkadaşları* (Necati Demir ile, 1996), *Âşık Feryadi* (Kadir Pürlü ile, 1996), *Divriği Evliyaları* (1997), *Âşık Veysel-Selâm Olsun Kucak Kucak* (1998), *Sivas Efsaneleri* (2001), *Öğrencilerimle Baş Başa* (2003), *Halil Sami Özen - Divriği Yağbasan Köyü Folkloru* (yay.haz. 2003).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83).

ÖZEN, Özcan

Yazar. 1966, İstanbul doğumlu. İstanbul Teknik Üniversitesi Meteoroloji Bölümünden mezun oldu. Çalışmalarını İstanbul'da serbest fotoğrafçılık yaparak sürdürdü.

ESERLERİ (Derleme):

Çeçenistan: Yok Sayılan Ülke (O. Akınhay ile, 2002), *Dünyanın Bütün Sokakları İsyanda* (O. Akınhay ile, 2003).

HAKKINDA: Osman Akınhay – Özcan Özen / Dünyanın Bütün Sokakları İsyanda (2003).

ÖZEN, Rahmi

Yazar. 1949, Karaçalı köyü / Terme / Samsun doğumlu. Bazı eserlerinde Baha Rahmi Özen adını kullandı. İlkokulu doğduğu köyde okudu. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Bir

B. RAHMİ ÖZEN

2000'Lİ YILLAR GÜLİSTAN BANA

"Göklere merdiven ol," dersin bana. Ve uzanıp kollarımı; güneşi kopartmamı istersin; zifiri karanlıkları yok etmem için. Evrene hayat olmam için; tohumun çatlamasını, fidizin yeşermesini, başağın olgunlaşmasını istiyorsun. Dahası; buz duvarlarının eritilmesini istiyorsun dağlarasına duran... Yol görüyorsun beni ulaşılmayan tepelere. Yıkmamı istiyorsun ak duygularımla: kapkara geceleri bir yıldırım hızıyla.

"Kalem, elinde kılıç, kitap önünde rehber, adımların ışık hızıyla mesafeler kat eder. Devir!" diyorsun, "Işığımla tepemizde dolaşan kara bulutları!" "Kaldır!" diyorsun "gücünle, kayalarca ağır, sularca bulanık perdeleri gözlerimizden!"

Gülbank mıyım ben ki; gül olup kokulanmamı istersin rengârenk çiçekler arasında?

Sonra, güç veriyorsun bana, eski çağların Herkül'e verdiği gibi. "Bir elin güneşte, bir elin ayda ve yıldızlar gibi yavrularla serpilmiş bir dünyasın! Düğüme çözüm; bedefe umutsun!" diyorsun. "Göl gem ol" dersin. "Köklü varoluşa dayanan, dalları evreni kaplamış bir çınar gibi kavuran ateşin hararetine..." Ya kimi kez üşüdükçe; "Ateş ol!" demene ne dersin??? "Isıt bedenimi, ısıt üşüyen yüreğimi!" demene?

"Al," dedin bana, "al, ruh ve hayalleri ummanlar kadar engin, güvercinlerce masum, dünden habersiz, yarınlardan endişesiz, kötülerin elinde çürümeye mahkum, iyilerin elinde zümrüt ü anka, kalpleri karlarca ak, beyinleri ve duyguları nur gibi pak yavrularımı ellerinle şekillendir!"

Ve benim yüreğimdekiler, aşılmayan dağlarca engindi. Alâka duymadığım gönül, el uzatmadığım kimse, ilgilenmediğim hiçbir mesele kalmamıştı. Yolların sonu görünürdü gözlerimin içinde. İnsanlığın gönül ufuklarına koyduklarını çözüyordu; katranlı bir gece gibi duran, böyle durduğu için insanlığı boğan çetrefilli düğümleri; çözümü güç problemleri... Hayatı, ben tatlandırırdım; sen benim adıma, benim yokluğumda rakımı yüksek tepelerde, bana sormadan kararlar alırken... Sen, sıcak ve konforlu binalarda bana sormadan eğitim üstünde oynaşırken iplerde sallanan çocuklar gibi ben buz kesiyordum; tek pencereli toprak evler içinde senden kilometrelerce ötelere dc... Ama üşümezdim, çünkü ateşten bir sinem... Kor kesilip gitmiştir gelenler semtimize... Ama dokunmamışın ateşimiz hiç kimseye... Kararlar alıyordun, kararlar geçiriyordun beyaz sayfalar üzerine; kitaplarca... Bin kere vaad etin: "Seni göklere bayrak dikeceğim!" diye. Keşke bir kere vaadini getirseydin yerine...

Sen vaad ettikçe; ayaklarım heybelerde, beynim kavanozlarda hapsedilmiyordu durmadan. Yürü yürüyebilirsen, düşün düşünebilirsen... O kez; kafak toprakların yağmuru ben olacakken, karanlıklara gündüz ben olacakken, bülbülsüz kalmış dallarda ben şakıyacakken: yağmuru toprağa, gündüzü geceye, bülbülü dallara küstürdün...

İnlerken gök, çakarken şimşekler üzerimde; sen benden mavi bir sema, yeşil bir toprak, çiçek dolu bir bahçe istiyordun. Bense Öğretmenler Gününde, Kurum Doktoruma böbreğimdeki sancının geçmesi için bir "Baralgine" hapı yazdıramıyordum.

Bir düğüm vardı aramızda... Sen, yüksek rakımlı tepelerde özlük haklarım ve eğitim adına kararlar alırken; benimle diyalog kurmuş muydun? Benin ve Eğitimin sorunlarını bana sormuş muydun? Hayır... Yanına aldığın inşaat mühendisine, ziraat mühendisine, avukatlara aldırdın benim üzerimdeki kararları... Ve koparmıştın benimle olan diyalogunu...

Bense ulaşamıyordum sana... Yönsüz bekliyordum çaresizliğin acı sokaklarında... Hüzün çizerdi yaralı sinem. Çünkü ayaklarım başkasının heybesinde, beynimse kavanozlarda hapsedilmişti. Sonra çareyi; tablalarda simit ve jilet, kutularda limon, araba üstünde ıspanak satmada, şoförlük yapmada, piyango bileti satmada buldum. Ve hâlâ bunlardan kurtulacak günü, kurtaracak kurtarıcımı arıyorum.

Çatlamış toprağın neye ihtiyacı vardır? Boynu bükük goncam, neyi arzu etmektedir? Bülbül, neden suskun ve hangi besteyi beklemektedir? Ölüm sessizliğine bürünmüş bahçeye, hayat vermek istiyorum 2000'li yıllarda... Güllerimi yeniden açtıracak, bülbülümü dayanılmaz sessizliğinden kurtaracak ve toprağımı yeniden hayat suyu ile yoğuracak vefalı bir ele ne kadar ihtiyacım var; 2000'li yıllarda.

2000'li yıllar yaklaşırken asıl görevim öğretmenliğe döneceğim günü bekliyorum. Herkül niteliğindeki gücüme kavuşacağım günü... Laboratuara, kütüphaneye döneceğim günü... Bilgisayar başına geçeceğim günü... Nefesimi tüketen doksan kişilik sınıflardan, otuz kişilik sınıflara döneceğim ve nefes vereceğim günü bekliyorum. "Öğrencilerime döneceğim gün gelecek mi?" diye düşünürüm hep... Hüviyetime kavuşmak istiyorum 2000'li yıllarda.

Göklere açılan bir kapı önünde, gel yeniden buluşalım seninle! Paradoksalar cenderesindeyim! 2000'li yıllara bu kamburla girmeyelim! Kurtar beni. Beni, seni ve milletimi... O zaman yeni baştan yazarız 2000'li yılların destanını hep beraber. Gel! Gel insan meftun olduğu şeyin kollarında can verir. Ne olur, gel barış benimle. Ben, uzatıyorum elimi. Haydi barışalım, birleşelim seninle!

(*Umut Gazetesi*)

süre Diyanet İşleri Başkanlığının çeşitli birimlerinde (1971-79) görev aldı. Samsun liselerinde Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaparak emekliya ayrıldı. Çalışmalarını yerel gazetelerde köşe yazarlığı yaparak sürdürdü.

1969 yılında *Bugün* gazetesinin açtığı makale yarışmasında ödül aldı. Ömer Seyfettin'nin anısında 1991'de açılan hikâye yarışmasında *Son Kurban*, 1996 yılında *Balık Kayası* adlı eserleriyle iki kez ödül aldı. Türkiye Diyanet Vakfının açtığı naat ve münacât yarışmalarında iki yıl üst üste

Rahmi Özen

ödüllendirildi. Milli Eğitim Bakanlığının hikâye ve roman yarışmalarında çeşitli ödüller kazandı. Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı Roman Ödülünü aldı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

OYUN: *Zulmetten Nura Doğru* (1971), *Mukaddes Çile* (1974), *Töre Bitti* (1995), *Boğaç Han Destanı* (1996), *Boynu Bükük Çiçekler* (1997), *Mey ve Ney* (1997), *Hallac-ı Mansur* (1999), *Çanakkale Diye Diye* (1999), *Hacı Bayram Veli* (2001), *Yürek Şöleni* (2003).

HİKÂYE: *Son Kurban* (1993), *Bir Damla Su* (1995).

ROMAN: *Yeşile Hasret Gözler* (1995), *Yaralı Ceylan* (1995), *Karartmayın Renkleri* (1999), *Zulüm Dağları Aşar Çanakkale İçinde* (2000), *Bamsı Beyrek ile Banı Çiçek* (2000), *Çarşamba'yı Sel Aldı, Depreli Hasan* (2001).

ARAŞTIRMA: *Yunus Emre'de Sevgi* (1991), *Ekolojinin Dirilişine Vahiy Kültürünün Çağrısı* (2000).

HAKKINDA: Ali Kayıkçı / Mahalleden Bölgeye Samsun (c. 2, 2001).

ÖZEN, Yavuz

Şair. 1955, Trabzon doğumlu. 1969'da babasının işi nedeniyle Karabük'e yerleşti. Futbola olan tutkusu nedeniyle ortaokul öğrenimini yarıda bıraktı. 1970 yılında lisanslı futbolcu olarak Karabükspor'da futbol yaşamına başladı. Bestekâr Niyazi Şengül tarafından bestelenen on dört şarkı sözü TRT repertuarına girdi. MESAM üyesidir. 1998 çıkardığı ilk şiir kitabı *Sevseydi Belli Olurdu* ile 1998 Akçay Birincilik Ödülünü aldı.

HAKKINDA: Nursen Özdoğan Kurban - İsmail Arslan / Karabük Şairleri Antolojisi (2004).

Engin Özendes

ÖZENDES, Engin

Fotoğraf tarihi araştırmacısı. 16 Eylül 1945, Bursa doğumlu. Bursa Ticaret Lisesi, İstanbul Sultanahmet İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi mezunu. 1976-81 yılları arasında *Yeni Fotoğraf* dergisinin, 1978 ve 1980 yıllarında da *Türk Fotoğraf Yıllığı*'nın sahipliği ve yazı işleri müdürlüğünü yaptı. 1976 yılında Türk fotoğraf tarihi ile ilgili araştırmalara başladı. *Globe* dergisinin yayın danışmanlığını üstlendi (1994). 1985'ten itibaren çok sayıda kişisel sergi açtı. 1989'dan itibaren TRT, STV ve NTV televizyon kanalları için belgesel programlar hazırladı.

Fotoğraf üzerine yazıları *Milliyet Sanat, Hürriyet Gösteri, Cumhuriyet, Yeni Yüzyıl* gibi birçok gazete, dergi ve ansiklopedide yayımlandı. Fotoğraf yarışmalarında seçici kurul üyelikleri ve saydam gösterili yaptı, konferanslar verdi. 1981 yılında Harvard Semitic Museum'da (Boston-ABD) *'Osmanlı Fotoğrafı'* üzerine bir konferans verdi. Fotoğraf araştırmaları nedeniyle, 1990'da Federation Internationale de L'Art Photographique (FIAP) tarafından kendisine "Excellence FIAP (ES-FIAP)" unvanı verildi.

ESERLERİ:

Photography in Turkey (broşür, 1981), *Photopraphy in the Ottoman Empire 1839-1919* (1987), *Photographer Ali Sami 1866 -1936* (1989), *Abdullah Fréres- Osmanlı Sarayının Fotoğrafçıları* (1998), *Fotoğrafın 150. Yılı* (Hürriyet Gösteri dergisi özel eki, 1989), *Türkiye'de Fotoğraf* (1992), *Osmanlı İmparatorluğu'nda Fotoğraf* (1995), *Abdullah Fréres - Otoman Court Photographers* (1998).

HAKKINDA: Bünyamin Çelebi / Fotoğrafımızın Tarihçisi Engin Özendes (Cumhuriyet Kitap, 17.2.2000).

ÖZENSEL, Ertan

Toplumbilimci. Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü mezunu. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans yaptı. Yazıları, *Tezkire* dergisinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Tarihin Sonuna Geciken Türkiye, Tarihin Sonu mu?* (Mustafa Aydın ile, 2002).

DERLEME: *Tarihin Sonu mu?* (Mustafa Aydın ile, 2002).

ÇEVİRİ: *Sivil Kadın: Türkiye'de Sivil Toplum ve Kadın* (Ömer Çaha'dan, 1996).

ÖZER, A. Kadir

Kişisel gelişimci. Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü mezunu. University of South Florida'dan klinik psikolojide yüksek lisans ve doktora derecesi aldı. Bir süre Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Sonra kurucusu olduğu firmada psikolojik danışmanlığın yanı sıra çeşitli kuruluş ve firmalara eleman seçimi, eğitimi ve araştırma hizmetleri verdi.

ESERLERİ:

Kaygı - Sınanma Duygusuyla Baş Edebilme (1990), *Rorschach: Bütünleyici "Exner" Sistemi* (1995), *Duygusal Gerilimle Başedebilme Ben Değeri Tiryakiliği* (1995), *Gerçekçi Yönetişim / Yönetici / Liderlik Modeli* (1997), *Ben Değeri Tiryakiliği - Duygusal Gerilimle Baş Edebilme* (2000), *İletişimsizlik Becerisi* (2000), *Üç Psikolojik Soru* (2001), *Gerçekçi Yönetişim* (2003).

ÖZER, Adnan

Şair ve yazar. 20 Şubat 1957, Gazioğlu / Tekirdağ doğumlu. Ortaöğrenimini Batman Lisesinde tamamladıktan (1974) sonra İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulunu (1991) bitirdi. Çalışmalarını yayınevlerinde editörlük yarak ve kendi kurduğu Era Yayınlarını yöneterek sürdürdü. *Düşler Öyküler* dergisini çıkarda ve *E* dergisinin ile Gendaş Yayınlarının yönetmenliğini yaptı. Bir süre Türkiye Yazarlar Sendikası Yönetim Kurulunda görev aldı.

Adnan Özer

İlk şiiri *"Savaşçının Tolgasındaki Kuş"*, *İlerici Yurtsever* dergisinde (1977) yayımlandı. Ardından Yaşar Miraç'ın çıkardığı *Yeni Türkü* adlı şiir dergisinde şiirleri yer aldı. Ancak bir edebiyat dergisinde asıl sunuluşu *Sanat Emeği* dergisinde (Şubat 1979) oldu. Daha sonra *Yeni Türkü, Sanat Emeği, Türk Dili, Yazko-Edebiyat, Üç Çiçek, Yönelişler, Gösteri, Milliyet Sanat* dergilerinde şiirleri ile yazıları yayımlandı. Yeni Türkü ve Üç Çiçek yayınevlerinin kurucuları arasında yer aldı. İspanyolcadan şiir çevirileri yaptı. 1980 Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Kültür Şenliği şiir yarışmasında birincilik ödülünü, *Zaman Haritası* kitabıyla da 1992 Cemal Süreyya Şiir Ödülünü kazandı.

"İlk kitabının mayasında Trakya yöresinin kültürel, folklorik havası var. Çünkü Adnan Özer aydın tavrını şiiriyle koyuyor, inadını şiiriyle büyütüyor. Tekirdağ mânilerindeki ele avuca sığmazlık şiirine ister istemez sızıyor. Cemal oyununa, Karaçalı oyununa atıfta bulunuyor. Şiirlerdeki kişilere bir bakalım: Oduncular, ağlayıca kadınlar, ihtiyar (heyeti), hasat oğları, uykusuz çobanlar, gezgin bir çingene, bağ bekçisi, başakçı, göcen avcıları, taraşçı, bohçacı, düğünbaşı, çitenci. Bir de sözcüklere bakalım: harmaniye, döğen, taflan, çağanoz kepenek, dışbudak, çendil, yeşilbaş, anız, gömeç, kırkım, ışkı... (...) Adnan Özer, doğayı değil, sanki doğaya yazıyor. Bir tür borç ödeme hemen hissediliyor. İkinci kitabı, Çıngırağın Ölümü, şu ithafla açılıyor: 'Köyümden arkadaşlarım Muzaffer Yaman, Rıza Kuşçu, Nazım Girgin, Nail Korucu'ya'. Tarihin bir bileşeni kökü boşlukta yok oluyor-

ADNAN ÖZER

MEDRESEDE İSYAN - II-

'Kâinat' bölündüğünde ordaydım
bir soluk yaprak düştü payıma
arşa çıktım boynumun kuru dalından
deniz zambakları ektim gökbiryana

silin beni bu yaşamdan
silin silebilirseniz

beni katran, eski hint boyası
budak reçinesi
şair ve alçak

'Beşer' bölündüğünde ordaydım
hasta çocuklar düştü payıma
göğsümden indim öksüz düğünlerine
erikler kuruttum göbeğimin karışında
kılın beni bir rekâtta
kılın kılabilirseniz

ben şeytan ortağı
hasırcı bıçağı
şair ve alçak

muşcasına saklı. Bu bileşene uzanan şiirsel dinamizmi Özer'in lirik gücünü besler." (Evren Erem)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ateşli Kaval* (1981), *Çıngırağın Ölümü* (1983), *Rüzgâr Durdurma Takvimi* (1985), *Zaman Haritası* (1991), *Seçme Şiirler* (1994).

ANLATI: *Hayal Tabirleri* (1998).

ÇOCUK KİTABI: *Küçük İstasyon* (1991).

SEÇKİ: *Dünya Edebiyatından Aşk Şiirleri* (2001).

ÇEVİRİ: *Yeryüzünde Konaklama* (Pablo Neruda'dan, 1984), *Ölümsüz Şarkı* (V. Jara'dan, 1985), *Uzak Komşu* (O. Paz'dan, 1985), *Gümüş Olmak İstiyorum* (Garcia Lorca'dan, der. R. Alberti, 1988), *Che Guevara: Şiirler* (Ernesto Guevara'dan, V. Kuyucuyan ile, 3. bas. 1992), *Seçme Şiirler* (Garcia Lorca'dan, der. R. Alberti, 1993), *Ada, Ben ve Üç Kocam* (R. Godoy'dan, 1995), *Bütün Şiirlerinden Seçmeler* (Ruben Dario'dan, 1995), *100 Aşk Sonesi* (Pablo Neruda'dan, 1998), *Bir Kadın Olarak Ayakta Durmanın Zorlukları* (R. Godoy'dan, 1998), *Peker Usta ile Şekercik* (C. V. Vigo'dan, çocuk kitabı, 1998).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Evren Erem / Adnan Özer'i Okurken (Sombahar, sayı: 8, Kasım-Aralık 1991), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Ahmet Yıldız / Söyleşi (Edebiyat ve Eleştiri, Eylül-Ekim 2001).

ÖZER, Ahmet (Maraşlı)

Şair ve yazar. 1948, Mahmutbey köyü / Göksun / Kahramanmaraş doğumlu. Ahmet Ersöz adını da kullandı. İlkokulu doğduğu köyde tamamladı. Maraş İmam Hatip Lisesi (1969), İzmir Yüksek İslâm Enstitüsü (1973) mezunu. Öğretmen olarak İzmir Narlıdere Mehmet Seyfi Eraltay Lisesinde görev başladı. Aynı yerde yöneticilik yaptı. İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi, 1975'de hakkında açılan davadan takipsizlik kararı aldı. Askerliğini kısa dönem yedek subay olarak Ankara Etimesgut Zırhlı Birlikler'de yaptı. 1979 yılında İzmir Şirinyer Lisesi Müdürü oldu, 1981'de 1402 mağduru olarak Bilecik'e sürüldü. İzmir ve Gölcük Sıkıyönetim Komutanlığınca tutuklandı ve ardından takipsizlik kararı verildi. 1984 Erzincan, 1987 Erzurum, 1989 İstanbul'a tayinleri yapıldı ve değişik okullarda öğretmenlik yaptı. 1990'dan sonra yurt dışına değişik vesilelerle çıktı, 1992 yılından itibaren Kafkaslarda Dağıstan Çeçenistan Çerkezistan Adıge Cumhuriyetlerinde temaslarda bulundu. 1994 yılında öğretmenlikten istifa etti. 1980 yılında Sızıntı dergisinin yazı işleri müdürü oldu. *Zaman* gazetesinde yazar olarak çalışmaya başladı. Araştırma ve inceleme maksadıyla Avrupa, Rusya ve ABD'nin çeşitli eyaletlerinde bulundu. San basın kartı sahibidir.

Ahmet Özer (Maraşlı)

Şiir ve yazıları *Fikir ve Sanatta Hareket, Tohum, Sur, Yeni İstiklal, Yeni Asya, Zaman , Sur* gazete ve dergilerinde yer aldı.

"30 seneden fazla bir zamandır yakından tanıdığım Bir Ah Yüceliği şairi, değil bir derdin, hatta bir neslin, nesillerin bile paylaşmakta tüketemeyeceği bir tarihi elemi, hal koridorundan geleceğe, anı seyyalcsi cennetlere değecek bir sürur olarak taşımak gibi, dağları ve gökleri çatlatacak bir yükün altına, yüzler, binler, on binlerle birlikte yüreğini koymuş biri olarak, elbette mısralarına, bu kutlu yolculuğun her noktası bir menzil olan safhalarını dökecekti. Bakü'den Çerkeski'ye, Tiflis'ten Grozni'ye, Batum'dan Karaçi'ye, Kopenhag'dan Viyana'ya, İstanbul'dan Urfa'ya ve oradan Pensilvanya'ya uzanan bir atlas içinde şair, ilmik ilmik duygularını, düşüncelerini, tahassür ve visallerini, hicran ve ümitlerini dokuyor." (Fethullah Gülen)

"Ahmet Özer'in şiirinde farklı bir tat var. Hemencecik iç dünyasının kapılarını açmıyor, bize şifreler telmihler veriyor. Ama okudukça bizi içine çekiyor. Duygu insanın içine girdikçe, aşina renklere, tanıdık çizgilere rastlıyoruz. Bir süre sonra "Bu benim de duygumun ifadesi" demeye başlıyoruz. Belki bu yüzden Ahmet Özer'in şiiri hepimizin şiiri der, her birimiz Onun şiirinde kendimizden bir şeyler bulabiliyoruz." (Ali Bulaç)

ESERLERİ:

DENEME-ARAŞTIRMA: *Ruh Dosyası* (1988), *İrtica Dosyası* (1990), *Bu Ülkede Yaşamak* (1990), *Nuh Tufanı* (1990), *Ardımızdaki Yıllar* (1991), *Yakın Geçmişin Gölgesinde* (1991), *Alvarlı Efe Hazretleri* (1991), *Abdülaziz Bekine Hazretleri* (1992), *Varlık ve Aşk* (1992), *Işık Şahsiyetler* (1992), *Fıkhî Tesbitler* (1992), *Bir Müşterek Kader* (1993), *Eğitimde Depremli Yıllar* (1993), *Beyaz Mektuplar* (1993), *Zulüm Dosyası* (1994), *Berzah Aralığı* (1994), *Hulusi Bey* (1996), *Üçler* (1997), *İki Kumandan* (1997), *Hafız Ali* (1997), *Gözyaşları Dünyası* (1997), *Bediüzzaman'ın Rusya Esareti* (1998),

AHMET ÖZER (Maraşlı)

HİCRET

Bıraktığım kitabe armağan sevgilime
Mavera önlerinde kaldı hatıralarım
Hüzün Perdelerim ah gelir talihime
Lehimlenir fanusu kırılan lambalarım

Birlikteyim kuleye seslendiğim sesimle
Yeşeriyor içimde muştulu müjdelerin
Ne kadar direnirsem bu kaos ülkesine
Sırasız nöbetini beklerim ötelerin

Ellerinde iksirin değdi dudaklarıma
Doldurulmaz bir boşluk açıldı kalbimde ah
Bin şelale çağıldar hala şafaklarıma
Donarım o hicret sevdasıyla her sabah

Şimşeklerin çiziyor ruhuma güneş ve ay
Göklerin sofra açar işaret güllerine
Sırlarım yaprakların olur gün hafta ve ay
Yalnızlığım türbedar gelecek ak vaktine

Akadursun nehirler adımla gece gündüz
Devrilen hayalleri var umutla beklerim
Dokunuşla kaybolan yalnızlığa gül ve yüz
Nerde kaldı ikindi suları çiçeklerim

(Kırık Nağmeler)

Hüsrev (2001), *İki Edip* (2001), *İki Ünlü Kul* (2003), *Atabey'li Tahirî* (2005), *Barla Dostları* (2006), *Pensilvanya Günlüğü* (2006).

ŞİİR: *Kırık Nameler* (2000), *Bir Ah Yüceliği* (2000), *Dağların Güneşe Baktığı Yerde* (2001), *İki Ses Arasında* (2004), *Ay Tahtında* (2006).

HAKKINDA: İslâm Mecmuası (Ağustos 1990), Hüseyin Yılmaz (Yokuş, sayı: 2 1991), İsmail Kara (Zaman, 18.5.1992), Süleyman Doğan (Zaman, 11.6.1992), Muhammed Koçak / Yazarlardan Orijinal Hatıralar (1997), Selim Çoraklı (Zaman, 10.4.1997), Nihat Dağlı / (Sızıntı, Ocak 1999), Aksiyon (13.7.1999), Cemil Çiftçi (Maraşlı Şairler / Yazarlar / Alimler, 2000), Turhan Bozkurt (Zaman, Haziran, 2002).

ÖZER, Ahmet (Trabzonlu)

Şair ve yazar. 19 Ocak 1946, Bahçekaya Köyü / Maçka / Trabzon doğumlu. Trabzon Lisesi (1964), Trabzon Fatih Eğitim Enstitüsü (1967), Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi (1992) mezunu. Kandıra'nın (Kocaeli) Hacılar köyünde ilkokul öğretmeni olarak başladığı eğitimciliğini, Türkçe ve edebiyat öğretmeni olarak Beşikdüzü, Hamsiköy, Trabzon Merkez Cumhuriyet Ortaokulu ile Mamak (Ankara) Yavuz Sultan Selim İlköğretim Okulunda görev yaptı. Çalışmalarını Bilkent Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi öğretim görevlisi olarak sürdürdü. İsveç'e ve Doğu Karadeniz kıyısındaki Kafkas ülkelerine geziler yaptı ve izlenimlerini yayımladığı gezi kitaplarında anlattı.

İlk şiiri, 26 Ekim 1966'da *Son Haber* (Trabzon) gazetesinde çıkmıştı. Diğer şiirlerini; *Yansıma, Güney, Türkiye Yazıları, Dönemeç, Somut, Yaba, Edebiyat 81, Varlık, Damar, Milliyet Sanat, Su, Düşün, Karşı Edebiyat, Temmuz, Abece, Çerçeve, Kuzeysu, Kıyı, Dize, Kiraz* vb. dergilerin yanı sıra Yugoslavya ve Almanya'da çıkan dergilerde yayımladı. *Kıyı* ve *Bilkent 4 Mevsim* dergilerini yönetti. 1981'de Nevzat Üstün Şiir Başarı Ödülü (1981), 1982'de Ömer Faruk Toprak Şiir Ödülü Yarışmasında mansiyon, 1989'da İstanbul Radyosu Gecenin İçinden Programı Öykü Ödülü, 1991'de Kökten Kitabevi Öykü Ödülü ve 1993'te Yunus Nadi Armağanında Yayımlanmamış Şiir Kitabı Ödülü, 1998'de Cevdet Kudret Edebiyat Ödülü, 2000'de Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Yılın Sanat Ödülü, *Sözümüz Vardı* adlı eseriyle 2002 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülü, 2002'de Sabahattin Sağıroğlu Trabzon'a Hizmet Ödülü aldı. Edebiyatçılar Derneği, Dil Derneği, PEN Klüp üyesidir. Adı Söke'nin Yuvaca köyünde bir sokağa verildi.

"1998 Cevdet Kudret Edebiyat Ödülü; Aşkın Taçyaprağı kitabındaki şiirlerinde, 'bireyle toplum, doğayla kent yaşamı arasındaki ilişkileri ince bir duyarlıkla dile getirdiği için' Ahmet Özer'e verildi.(...) Ahmet Özer'in şiiri, geleneksel şiirimizin biçimsel izlerini pek de taşımayan çağdaş bir şiirdir. O şiiri Anadolu'da üstelik yaygın bir biçimde, bulmak öyle pek olanaklı değildir. (...) Hiçbir zaman, yurt sorunlarıyla birlikte, kent kültüründen kopmadı; kendini o kültürün ve sorunların bir parçası olarak algıladı. (...) Ahmet Özer, başından beri hep güzel umutların adamı oldu; hiçbir küçük hesabın peşine düşmeden, köylü kurnazlığına pirim vermeden. (...) Özer bu

Ahmet Özer (Trabzonlu)

AHMET ÖZER (Trabzonlu)

BAHAR İKLİMİYDİ

yağmur uğultulu rüzgârın kanadından
ağır bir akşamı bıraktı taze toprağa
bir annenin ardındaki uçuruma
tutundu çocukların sarışın perçemi.

kocaları uzak cephelerde kalmış
gencecik kadınların çocuklarıydı onlar
yaralı yıkık bir bahar ikliminin
kirlara savurduğu yapraktılar.

bedenleri yorgun / özlemleri kırık / sesleri boğuktu
vapurlar götürürdü sevdiklerini deniz aşırı ülkelere
onca kalır çiçek açardı saçlarında
biraz buluttular / çoğu yemiş yüklü dal / hep sonbahardılar.

Sarıkamış ağıtı kar cehennem haberler ölümdü
öksüz çocuklar korosunda çığlıktılar
bir babanın dizinde yeşerecek güller
bir annenin göğsünde hüzne geçit verirdi.

uzun selviler altında kar tutmuş omuzlarımız
çuha çiçekleri bahar donatan ispinozlar
görünüyor yüzümüzü avuçlarımıza
bir çağlayana akan düşlerimiz
bir annenin uzun yolculuğudur özlemlerimizi kanatan
yaşadıklarımız paramparça / fırtınada bir gemiyiz
su alıyor küpeştemiz.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Ramis Dara / Ahmet Özer'in Şiiri (Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, c. VII, sayı: 1, 1992), Tuğrul Asi Balkar / Ahmet Özer'in Şiir Serüvenine Yaklaşmak (Kıyı, sayı: 113), Vedat Yazıcı / Sözümüz Şairlerden Şiirlerden (1997), Mustafa Emre / İki Şair İki Kitap (Cumhuriyet Kitap, 19.6.1998), Timuçin Özyürekli / İki Şair İki Kitap Aşkın Taç Yaprağı ve Zümrüt Longa (Cumhuriyet Kitap, 24.9.1998), Fahrettin Demir / Ahmet Özer'in Çoğul Yalnızlığı (Cumhuriyet Kitap, 8.10.1998), Öner Yağcı / Defterlerin Gökyüzünün ve Hayatın Şiirleri - Mustafa Emre / Sessizliğin Lirik Şairi Ahmet Özer (Cumhuriyet / Kitap, 11.2.1999), İbrahim Dizman / Şiirden Düzyazıya (Cumhuriyet Kitap, 11.2.1999), Osman Nuri Poyrazoğlu / Kitap Kitap Şiir Gelir Bizlere (2000), Hasan Akarsu / Şiirler Değdi Sevdaya (2000), Vedat Yazıcı / Martıya Mektuplar (2000), Mehmet Güler / Sesini Rüzgâra Veren Şair: Ahmet Özer (Çağdaş Türk Dili, Haziran 2000), Sözümüz Vardı (Cumhuriyet Kitap, 20.12.2001), Sözümüz Vardı (Kitap Rehberi, Aralık 2001), Tuncer Uçarol / Ahmet Özer'in 11 Şiiri: Aşkın Taçyaprakları (Damar, Eylkül 2001), Ahmet Günbaş/ Timuçin Özyürekli / Mehmet Başaran / Hüseyin Atabaş/ Neşe Aksakal/ Dosya (Damar dergisi, Eylül 2001), Dr. Mustafa Duman / Trabzon'u Anlatan Birkaç Kitap (Cumhuriyet Kitap, 11.7.2002).

ÖZER, Ahmet (Vanlı)

Toplumbilim araştırmacısı. 1960, Van doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Van'da, lise öğrenimini Diyarbakır'da (1977) tamamladı. Van Eğitim Enstitüsünden (1979) sonra Hacettepe Üniversitesi Felsefe Bölümünü (1985) bitirdi. Hacettepe Üniversitesinde Sosyoloji alanında, Ortadoğu Teknik Üniversitesinde ise Bilim ve Siyaset Felsefesi alanında olmak üzere iki yüksek lisans yaptı. *"GAP'ın Sosyo Ekonomik Kültürel ve Politik Boyutları"* adlı tezi ile Hacettepe Üniver-

bağlamdaki şiirleriyle, Memleketçi Şiir geleneğinin duyarlığını estetize ederek ve 1940 Kuşağı toplumcu gerçekçi şairlerinin umudunu 1970'li yıllara taşımaktadır. Sonraki şiirlerinde de yurduna ve dünya görüşüne duyduğu güven ve umut değişmeden sürecektir... Ahmet Özer yalnız şair değildir. Öykücüdür, denemecidir, köşe yazarıdır, araştırmacıdır, gezi yazarıdır, röportajcıdır, dergicidir, eğitimcidir... Bunların yanında, kültür ve sanat insanlarının elinden tutmayı sever, kıyıda köşede kalanları gün yüzüne çıkarmayı dert edinir kendine. Hakkı yendiğini sandıklarının haklarını teslim etmeye çabalar, üzerine görevmiş gibi!..." (Hüseyin Atabaş)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ayrı Beraberlikler* (1981), *Günle Dokunan* (1984), *Gecenin Kanayan Yerinden* (1987), *Söyle Yüzüm Tanığımsın* (1990), *Aşklar Yedeğinde Ömrümüzün* (1993), *Aşkın Taçyaprağı* (1998), *Sözümüz Vardı* (2001).

ÖYKÜ: *Çocuklar Varken* (çocuk öyküleri, 1995).

DENEME-İNCELEME: *Onlarla Yaşadım* (1995), *Yıldızlar Geceyle Gelir* (1996), *Sarkaç* (1998), *Sesimi Rüzgâra Verdim* (1999), *Yüzün Yeryüzüdür* (2000), *Bir Uzun Ölüm* (derleme, 2002), *Sözün Kanatlarında* (2002), *Yolcu Yolun Nereye* (2004), *Bir Düşün Ardından* (2005).

GEZİ: *Atlastan Bir Yeryüzü* (1996).

SÖYLEŞİ: *Sordum Söylediler* (1996).

BİYOGRAFİ: *Cumhuriyetimizin Korkusuz ve Coşkulu Şairi Şinasi Özdenoğlu / Yaşamı - Sanatı - Şiiri* (Muzaffer Uyguner ile, 2000).

Ayrıca çeşitli ortak kitaplarda da imzası vardır.

AHMET ÖZER (Trabzonlu)

ANLAT

gece dünyayı omuzlayıp yürürken
bir ağaç önümüzde gökyüzüne tanık
dallarında kar/sevinci tutuşturan çiçek
önümüzde gazeteci çocuklar
soluğunda bozgun haberler.

bir gece yüzün düştü
bir güzelin yürüyüşü savruldu düşlerime
sokaklar yalnızlığın sesiyle yıkanırken
yaşım yirmiydi/özgürlüğün bayrağıydı dilim.

günlerdir sevginin damarına uzanan
bir sevda şarkısı geziniyor tenimde
sen gittin karanlık damladı defterime
anlat/güzelliğin akıyor şiirime.

sitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde sosyoloji doktoru (1995) oldu. Çalışma hayatına Devlet Planlama Teşkilatınca yürütülen "GAP Master Plan Çalışması"nda başladı. İki yıl süreyle GAP'ın merkezi Şanlıurfa'da alan araştırmaları yaptı. Bu çalışmalarla ilgili olarak bölgenin sorunlarına ilişkin raporlar hazırladı.

Uluslararası bir konsorsiyumda danışmanlık ve idari müdürlük, özel sektörde yöneticilik yaptı. 1990 yılından itibaren yedi yıl GAP Belediyeler Birliği Genel Sekreterliği görevini yürüttü. 1993 yılında İsrail'de, 1994 yılında Almanya ve İtalya'da yerel yönetimlerle ilgili incelemc ve araştırmalarda bulundu, ortak projelere katıldı. 1995 yılında Avrupa Topluluğunun davetiyle Portekiz'de Birliği temsilen konferanslar verdi. 1996 yılında İstanbul'da Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen HABİTAT II Zirvesi'ne Türkiye adına ve Habitat II çerçevesinde yapılan Dünya Yerel Yönetimler Kurultayına delege olarak katıldı. Aynı yıl Mersin Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümüne yardımcı doçent olarak atandı, 1999 yılında bu üniversitede doçent oldu. 1997 yılında Amerika Birleşik Devletlerinin sekiz eyaletinde yerel yönetimler, demokrasi, insan hakları, başkanlık sistemi konularında araştırma ve incelemelerde bulundu. Bazı ulusal ve uluslararası sempozyumların düzenlenmesinde görev aldı. Ulusal ve yerel radyolarda ve televizyonlarda açık oturum ve söyleşilere katıldı.

Makaleleri; *Ekin Belleten, Yelken, Bilim ve Siyaset, Görüş, Değişim, Toplum ve Hukuk* dergileri başta olmak üzere yerel ve ulusal gazeteler ile ortak kitaplarda yayımlandı. Ulusal ve uluslararası toplantılara katılarak bildiriler sundu. Kentleşme, kentsel siyaset, kentsel yaşam kalitesi, insani çevrebilim, siyasal çevrebilim, yerel yönetimler, kırsal gelişme, kırsal yoksulluk, yoksulluk, insan hakları, bölgesel kalkınma, göç ve kentleşme, küreselleşme, siyaset sosyolojisi alanlarında çalışmalar yaptı. Kimi yayınlarla sivil toplum kuruluşlarında üye ve yönetici olarak görev aldı.

ESERLERİ (İnceleme-Araştırma): *Güneydoğu Anadolu ve GAP Gerçeği, Doğu Anadolu'da Aşiret Düzeni, GAP'a Makro Düzeyde Bakış, Kırsal Kalkınma Süreci ve GAP Bölgesinde Kooperatifçiliğin Boyutları, GAP ve Sosyal Değişme, Kent Yazıları, Modernleşme ve Güneydoğu, Kentleşme ve Yerel Yönetimler, Osmanlıdan Cumhuriyete: Siyasal Kurum ve Düşüncelerde Süreklilik ve Değişme, Sosyal Bir Varlık Olarak İnsan, 11 Eylül / ABD / Türkiye ve Küreselleşme, Tanzimat'tan Bugüne Batılılaşma ve Avrupa Birliği, Doğuda Aşiret Düzeni ve Bıukanlar.*

ÖZER, Ahmet (Yusufelili)
Bkz. ÖZERİ

ÖZER, Atila

Karikatürcü, yazar. 1949, Burdur doğumlu. Elazığ'da Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi İnşaat Bölümünü (1973) bitirdi. Yüksek lisansını Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Sanatlarında (1985), doktorasını Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Grafik Anasanat Dalında (1986) tamamladı. Anadolu Üniversitesi Grafik Tasarım Bölümünde 1987'de yardımcı doçent, 1995'te doçent, 2001'de profesör oldu. Ayrıca Açıköğretim Fakültesi TV Yapım Merkezi Grafik Dekor Bölümü yöneticiliği (1984-89), Anadolu Üniversitesi Karikatür Sanatını Araştırma ve Uygulama Merkezi müdürlüğü (2002) görevlerinde bulundu.

Makalelerini; *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Bilişim Derneği, Kurgu, Milliyet Sanat Eğitim, Uzaktan Eğitim / Distance Education* dergilerinde ve *Cumhuriyet* gazetesinde yayımladı. Karikatür sanatı konusunda uluslararası ve ulusal bilimsel toplantılarda bildiriler sundu. Avusturya, Fransa, İskoçya, ABD, İtalya, Almanya, Belçika, İngiltere, Bulgaristan, Hırvatistan, Polonya, Japonya ve Türkiye'de kişisel sergiler açtı ve karma sergilere katıldı. 2003'te Ankara'da bir Karikatür Workshop düzenledi. 2005'te Trakya Üniversitesi ile Karikatürcüler Derneğinin Edirne'de düzenlediği toplantıda bildiri sundu. 1985 Milliyet Sanat Dergisi Abdi İpekçi Karikatür yarışması Birincilik Ödülü, 1989 Cumhuriyet Gazetesi Yunus Nadi Armağanı Üçüncülük Ödülü, 1989 Uluslararası Üsküp Karikatür Yarışması Özel Ödülü, 2000 Nehar Tübkek Karikatür Yarışması İkincilik Ödülü başta olmak üzere çok sayıda ödül aldı. Türkiye Bilişim Derneği, Avrupa Karikatür Organizasyonları Birliği (FECO), Karikatürcüler Derneği üyesidir.

Atilla Özer

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-DENEME: *Yazı Öğretimi* (1986), *Karikatür Sanatı ve Reklamcılık* (1988), *İletişimin Çizgi Dili Karikatür* (1994), *Grafik Üretim Teknikleri* (1995), *Yurtdışında Ödül Kazanan Türk Karikatürleri* (1995), *Kuramsal ve Uygulamalı Karikatür* (1998), *Karikatür Müzeleri* (1999).

KARİKATÜR ALBÜMÜ: *Çizgiler* (1985), *Çizgimizah* (1995), *Ödüller* (2003).

ÖZER, Hamdi

Şair, siyaset adamı (D. 1914, Buzluk köyü / Malatya – Ö. ?). Birinci Dünya Savaşı ile doğmuş, İstiklal Savaşı'nın ruhu ile yoğrulmuş bir asker ve siyaset adamıdır. İlkokuldan sonra Erzincan Askeri Ortaokulu, Kuleli Askeri Lisesi ve Kara Harp Okulundan mezun oldu. 1939-62 yılları arasında yurdun çeşitli yerlerinde görev yaptıktan sonra kendi isteği ile emekliye ayrıldı. 1968-80 yılları arasında Malatya Senatörü olarak yasama görevi yaptı. 1977 yılında şiirlerini, *Işıklı Çiçekler* adlı kitabında topladı. Bu kitapta; şiirlerini Allah, vatan, millet aşkıyla yazdığı belirtilmiştir.

HAKKINDA: Hamdi Özer / Işıklı Çiçekler (1977).

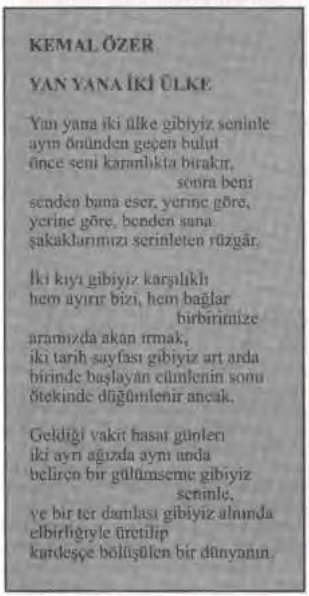
ÖZER, Kemal

Şair ve yazar. 9 Mart 1935, İstanbul doğumlu. Soyadı Özler. Kumkapı Ortaokulu (1950), İstanbul Erkek Lisesi (1955) mezunu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümündeki öğrenimini yarım bıraktı. Öğrencilik yıllarında arkadaşlarıyla birlikte *a* dergisini (1956-60) çıkardı. Varlık Yayınevinde düzeltmen olarak çalıştı. *Şiir Sanatı* (1966-68, 20 sayı) dergisini çıkardı. 1972'de arkadaşlarıyla yayımladıkları *Yeni a* dergisinin kurucu ve yazarları arasında yer aldı. Cem Yayınevi ve *Cumhuriyet* gazetesinde düzeltmenlik yaptı (1960-81). Karacan Yayınlarında (1981-82) çalıştı. Kurduğu Uğrak Yayınevini yönetti. Emekliye ayrıldıktan sonra *Varlık* dergisinin yönetmenliğini üstlendi (1983-90). Türkiye Yazarlar Sendikasının ikinci başkanlık görevinde bulundu (1999-2000). Çalışmalarını, kurduğu Yordam Yayınevinde kendi kitaplarının yanında başka kitaplar da yayımlayarak (1989-2000) sürdürdü.

Şiirleri 1951'den, hikâyeleri 1952'den itibaren *Kaynak, Seçilmiş Hikâyeler, a, Şiir Sanatı, Yeni Dergi, Yeni Edebiyat, Yeni a, Milliyet Sanat*

vd. dergilerinde yayımlandı. İlk üç şiir kitabıyla İkinci Yeni hareketinin içinde yer alarak çok katmanlı ve imge yoğunluklu bir şiire imza attı. Sonraki yıllarda dünyaya yeni bir bakış ve ona bağlı olarak yeni bir sanat anlayışıyla yazdığı şiirler çeşitli yankılara yolaçtı. Bu dönem şiirlerinde konu olarak politik ve güncel olayları işledi. Toplumcu gerçekçi diye nitelenebilecek bu dönemde, toplumsal ve siyasal olaylara, insanların bu olaylar karşısında tepkilerine, duygu ve düşüncelerine tanıklık etmeyi amaçladığı görüldü. Özellikle 1970-80 yılları arasında yayımladığı dört kitapta ağır basan bu eğilim, genel tutum değişmemekle birlikte, şiiri yeni boyutlar kazanıp yeni ilgi alanlarına yayıldı. *Araya Giren Görüntüler*'de 12 Eylül (1980)'ün psikolojik tanıklığı ve sorgulaması, *Sınırlamıyor Beni Sevda*'da sevdaya getirilen toplumsal yorum, *Bir Adı Gurbet*'te baskılara uğrayan, acı çektirilen insanların yazgısı aracılığıyla kimlik sorunu, *Oğulları Öldürülen Analar*'da yıllardır yitirilen oğullar aracılığıyla analara yaşatılanların toplumda oluşturduğu birikim, *Onların Sesleriyle Bir Kez Daha*'da yoğun bir yasakçı dönemin ardından emekçilerin yeniden konuşmalarına tanıklıklar yer aldı.

Kemal Özer, *Sen de Katılmalısın Yaşamı Savunmaya* kitabıyla 1976 Türk Dil Kurumu Şiir Ödülünü, *Kimlikleriniz Lütfen* ile 1982 Ömer Faruk

KEMAL ÖZER

YAN YANA İKİ ÜLKE

Yan yana iki ülke gibiyiz seninle
aynı önünden geçen bulut
önce seni karanlıkta bırakır,
sonra beni
senden bana eser, yerine göre,
yerine göre, benden sana
şakaklarımızı serinleten rüzgâr.

İki kıyı gibiyiz karşılıklı
hem ayırır bizi, hem bağlar
birbirimize
aramızda akan ırmak,
iki tarih sayfası gibiyiz art arda
birinde başlayan cümlenin sonu
ötekinde düğümlenir ancak.

Geldiği vakit hasat günleri
iki ayrı ağızda aynı anda
beliren bir gülümseme gibiyiz
seninle,
ve bir ter damlası gibiyiz alnında
elbirliğiyle üretilip
kardeşçe bölüşülen bir dünyanın.

Kemal Özer

Toprak Şiir Ödülünü, *İnsan Yüzünün Tarihinden Bir Cümle* adlı kitabıyla 1991 Yunus Nadi Şiir Armağanını, *Bir Adı Gurbet* adlı kitabıyla 1993 Ferit Oğuz Bayır Düşün ve Sanat Ödülünü, 1999 Damar Dergisi Edebiyat Emek Ödülünü, 2000 Truva Kültür ve Sanat Ödülünü, 2001 Dionysos Şiir Ödülünü kazandı. Asım Bezirci'nin hazırladığı *Dünden Bugüne Türk Şiiri* antolojisini genişletip güncelleştirerek beş cilt olarak yeniden yayımladı.

"Şiirinin toprağını sürekli işleyen, havalandıran, yaşamla besleyip zenginleştiren ozanlar vardır. Bir gereksinimle, kendilerini ve şiirlerini sorgulayarak yaparlar bunu. Neyi, niçin yaptıklarının ayırdındadırlar. Bilinçli bir yönsemedir bu onlarda. Bunun için de duruk değil, devingen bir şiir evrenleri vardır. Takvim yaşları yaşlılığın eşiğinde de olsa şiir yaşları gençliğini sürdürür. Kemal Özer de bu soy ozanlardan biridir. Çok renkli bir şiir haritası olan (...)

"Kemal Özer, şiirini yaşamın içinde üreten bir ozan. Bunun için de insana özgü her şeyden yansımalar vardır onun şiirinde. Şöyle desem belki daha kuşatıcı olur: İnsan odaklı bir şiirin yaratıcısıdır. Bu yönüyle acının, dahası acıların besleyip büyüttüğü hıncın ve öfkenin kazıbilimcisidir o. Bu bağlamda üç yapıtının adını analım: İnsan Yüzünün Tarihinden Bir Cümle / Bir Adı Gurbet / Oğulları Öldürülen Analar... Aynı enlem ve boylam daireleri içinde üretilen bu yapıtlardaki şiirlerin ortak yanı acıyı yansıtmaları. Bunlar da K. Özer'in şiir haritasında ayrı bir bölge oluşturur. İnsan Yüzünün Tarihinden Bir Cümle'de fotoğraflarla saptanmış yüzlere yönelik şiirsel bir okuma gerçekleştirir K. Özer. Her yüzün art alanında kazdıkça, kazıdıkça acılar çıkar ortaya." (Emin Özdemir)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gül Yordamı* (1959), *Ölü Bir Yaz* (1960), *Tutsak Kan* (1963), *Kavganın Yüreği* (1973), *Yaşadığımız Günlerin Şiirleri* (1974), *Sen de Katılmalısın Yaşamı Savunmaya* (1975), *Geceye Karşı Söylenmiştir* (1978), *Kimlikleriniz Lütfen* (1981), *Araya Giren Görüntüler* (1983), *Çağdaş ve Boyun Eğmeyen* (şiirlerinden seçmeler, 1985), *Sınırlamıyor Beni Sevda* (1985), *İnsan Yüzünün Tarihinden Bir Cümle* (1990), *Bir Adı Gurbet* (1993), *Oğulları Öldürülen Analar* (1995), *Şiirlerden Bir Gökkuşağı* (şiir kaseti, 1996), *Onların Sesleriyle Bir Kez Daha* (1999), *XX. Yüzyıldan Duvar Kabartmaları 1: Bütün Şiirleri 1959-1981* (2000), *XX. Yüzyıldan Duvar Kabartmaları 2: Bütün Şiirleri 2 1983-1999* (2000), *Birlikte, Aynı Ateşten Geçerek* (şiirlerinden seçmeler, 2003), *Sevdalı Buluşma* (2005).

ÖYKÜ: *Baba ile Kız* (1999).

DENEME: *Umut Edebiyatı Yedi Canlıdır* (1992), *Acı Şölen* (1992), *Gün Olur Söze Yazılır* (1992), *Yaşadığımız Günlerin Yazıları* (1996), *"Benim Ellerimi Al, Benim Gözlerimi Kullan"* (1999), *Şiiri Sorgulayan Yazılar* (2000), *Bendeki Görüntüler* (2000).

ANI: *İkinci Yeni'den Toplumcu Şiire* (1999).

GEZİ: *Güldeki Şafak* (Bulgaristan notları, 1979), *Düşmanı Kardeş Yapmak* (1994).

GÜNLÜK: *Tanık Günler 1* (1993), *Tanık Günler 2* (1994), *Gölgeden Güneşe* (1999).

KEMAL ÖZER'İN ŞİİR HARİTASI

Emin Özdemir

Şiirinin toprağını sürekli işleyen, havalandıran, yaşamla besleyip zenginleştiren ozanlar vardır. Bir gereksinimle, kendilerini ve şiirlerini sorgulayarak yaparlar bunu. Neyi, niçin yaptıklarının ayırındadırlar. Bilinçli bir yönsemedir bu onlarda. Bunun için de durak değil, devingen bir şiir evrenleri vardır. Takvim yaşları yaşlılığın eşiğinde de olsa şiir yaşları gençliğini sürdürür. Kemal Özer de bu soy ozanlardan biridir. Çok renkli bir şiir haritası olan.

İkinci Yeni'nin Toprağında

Kemal Özer'in ilk yapıtlarını (*Gül Yordamı, Ölü Bir Yaz, Tutsak Kan*) değerlendirmeye yönelenler bunları İkinci Yeni'nin toprağında üretilmiş ürünler olarak nitelendirirler. Kimi yönlerden doğru bir saptayımdır bu. Bu kitaplardaki şiirlerinin çoğu dokusunda İkinci Yeni şiirine özgü nitelikleri barındırır. Kapalılık ya da okurdan geniş ölçüde bir anlama çabası gerektirme, sözcükler arasında yadırgatıcı ve şaşırtıcı bağıntılar oluşturma, sözdiziminin altüst etme, imgeyi ve görüntülemeyi öne çıkarma vb...

Gözeneklerine İkinci Yeni esintisinin sindiği bu şiirler Kemal Özer'in şiir serüveninde başlıbaşına bir dönem oluşturur. *Söylem, sözcük örüntüsü, sözcüklerin uzak ve yakın çağrışımlarından yararlanma yönelimi, sağlam bir dize örgüsü* yönlerinden kendi içinde bir bütünlükleri vardır bu şiirlerin. Kumaşı İkinci Yeni tezgâhında dokunmuş gibidir ilk bakışta. Ne ki tıpa tıp o şiirle örtüşmez. Değişik iplikler, değişik örgeler (motifler) içerir. Bana göre İkinci Yeni'nin toprağında üretilmesine karşın yine de o şiirin genel havası dışında kalan bir kendindenliği vardır Kemal Özer şiirinin.

Nereden gelir bu kendindenlik? Kemal Özer de kuşaktaşı ve öteki İkinci Yeniciler gibi sözcüklere yaslandırır şiirini. *Gül Yordamı*'nın başına koyduğu şu iki dizelik sunu onun bu ediminin bir betimlemesi gibidir:

elini tutmadı onların da hiç kimse
kelimelerden başka

Ancak elini sözcüklere verirken ya da onlarını elini tutarken şiirinin derin yapısı içinde bir yaşanatı ağı kurup oluşturur. Tümüyle de boşlamaz anlamı. İkinci Yeni'nin yaslandığı temel ilkeleri açıklayan, bunları kuramlaştırıp sunan usta ozanlar o günlerde şöyle şiirler yazarlar:

Bulutların çıkarında
Mix kokulu güvercinleri gökyüzünün
Çıldırırlar insan gözlü kedileri
Ay doğar kuyulara yalın ayak
Telgraf tellerinde gemi leşleri

Bunun gibi "*Ve zarnanın ucunda yepyeni bir çingene*" türünden dizeler oluştururlar. Oysa K.Özer, dediğim gibi şiirinin derin yapısı içinde yaşama ve yaşantıya göndermeler yapan şiirler yazar. Bu göndermeleri anlamsal ve anlatımsal çokdeğerlilik bağlamı içinde düşünebiliriz. Tartışmalara yol açan "Ağıt" şiirini anımsamakta yarar var:

annem mi bir kadın
geceken bir kadın gece yatsına
ölüm kendini göstereli babamın saçlarından
günübirlik bir kadın
üsküdarla istanbul arasında

babamdı sakalıydı babamın
bir akşam güle batardı
çıkmamak üzere bir daha
hepsi de ekmek kokardı
sayısı unutulan parmaklarının

akşam bir attır bütün ülkelerde
serin esmer bir attır
terkisine çocukların bindiği

Kestirmeden söyleyeyim, K.Özer'in bu dönem şiirleri biçimci ve kapalı bir şiir anlayışının ürünleridir. Bunlar derin yapıya yönelik bir yaklaşımla ele alındığında ya da içerikleri imgeler doğrultusunda değerlendirildiklerinde kimi izleklerin özellikle ağır bastıkları görülür: Cinsellik, aşk, doğa, yalnızlık... Anlatıcı ya da şiirsel ben, bu izlekler içinde bir aramıştadır. Zaman zaman ozanla da bütünleşir. Sözünü ettiğim yönde, K.Özer'in bu dönemdeki şiirlerini İkinci Yeni'nin genel havasından ayıran yan, bu aramışlardan gelir gerçekte. Nitekim kendisi de o dönemdeki şiirlerini topluca değerlendirirken şunları söyler:

"Şimdi bakınca, o günkü kimliğime ve yaşantıma uygun bir şiirsel dünya çizdiğimi, gerçekler karşısında ürkeksem, duygularımla bir hesaplaşma içindeysem, adını tam koyamadığım birtakım isteklerim, özlemlerim olduysa bunları büyük ölçüde yansıttığımı görüyorum. Üstelik bunları yansıtırken, gönül verdiğim beğeni kaygılarını, yücelmek istediğim estetik ilkeleri belli bir başarı düzeyinde gerçekleştirdiğimi söyleyebilirim. Hakçası, kullandığım sözlükle, çağrışım dokusuyla, dize işçiliği, imge anlayışı ve yetkinlik ardında koşan yoğunlaştırma çabasıyla, kendine özgü yanları ortaklaşa yanlarından ağır basan bir toplum çıkıyor."

ÇOCUK KİTABI: *Nasrettin Hoca* (1975), *Tatil Köyünün Çocukları* (1981), *Trenler Ne Güzeldir* (1983), *Dünya Onlarla Daha Güzel* (1992), *Şiirlerle Ezop Masalları* (1993), *Çiçek Dürbünü* (1994), *Şiirlerle Andersen Masalları* (1995), *Sinemayı Seven Çocuk* (1997), *Sorulardan Bir Gökkuşağı* (1999), *Güneş Arkasına Baktı* (2000).

DERLEME: *Soruların Gündeminde* (1995), *Oradaydım Diyebilmek* (1995), *Eleştirilerin Gündeminde* (1999), *Sanatçılarla Yazışmalar 1* (1999), *45. Sanat Yılında* (2000).

SÖYLEŞİ: *Sanatçılarla Konuşmalar* (1979).

ANTOLOJİ: *Şiirlerle İstanbul* (1992), *100 Şiir* (1995), *Dünden Bugüne Türk Şiiri* (5 cilt. 1- Halk Şiiri, 2- Divan Şiiri, 3- Yeni Şiir, 4- Yeni Şiir, 5- Yeni Şiir; Asım Bezirci ile, 2002).

ÇEVİRİ: *Haydut Otu* (Lubomir Levçev'den, Fahri Erdinç'le birlikte, 1979), *Benimdir Bu Dünya* (Georgi Cagarov'dan Fahri Erdinç'le, 1982), *Kurşun Asker* (Lubomir Levçev'den Fahri Erdinç'le, 1984), *Temiz Yürekle* (Attila Jozsef'ten Edit Tasnadi'yle, 1986), *Zamanın Sözü* (Nicolae Dragoş'tan Erem Melike Roman'la, 1989), *Zambak ve Gölge* (Federico Garcia Lorca'dan Gülşah Özer'le, 1990), *Sevdiğime Seslenir Gibi* (Pablo Neruda'dan Sibel Özbudun'la, 1992), *Suskun Sesler* (Ergin Koparan'la, 1992), *Kuşlar Havalanıyor Yüreğimden* (Sara Mathai Stinus'tan Gülşah Özer'le, 1997), *Köpüklenen Gök* (Miklos Radnoti'den Edit Tasnadi'yle, 1997), *Granit Destanı* (Lıçezar Elenkov'dan Ömer Çandır'la, 1997), *Bir Yıldızdı Taşıdığım* (Lubomir Levçev'den Gülşah Özer'le, 1999).

KEMAL ÖZER

BİR İNSAN, BİR DÜŞ

Kentler tanıdım, yaprakları
her sabah sokak sokak açılan
aydınlık bir çiçeğe benzer.
Kentler tanıdım, diz çökmüş
kendini seyretmek için bir ırmakta,
yüzü hâlâ yanar durur
başına gelenlerin utancıyla.

İnsanlar tanıdım, birbirlerine
sırt dönecek kadar ilgisiz,
aynı dertleri paylaşsalar bile.
İnsanlar tanıdım, yaşam boyu
yetecek kadar sevecenlik dolu
bir daha karşılaşmayacağı birine.

Ve tanıyana dek Madam Ella'yı
bilmezdim bir insanın
yüzünde bir kenti taşıyacağım.
Uzaktık karşılaştığımızda
ikimiz de yaşadığımız ülkeden,
kalabalığı arasında bir toplantının.

Önce gözlerini tanıdım,
öylesine yumuşak ve kederli.
Yıllardır dağılmayan bir sis
dağılmaya başlamıştı sanki,
yeniden görüyordu karşısında
yıllardır görmediği birini.

Sonra sesini tanıdım,
alabildiğine ürkek ve dokunaklı.
Türkçe sözcükler iki yanında
iki örgü saç gibiydi yüzünün
özenle saklamıştı okul çantasında
ve söylerken onları yedi yaşındaydı.

Yedi yaşındaydı elli yıl önce
bırakıp giderken İstanbul'u.
O günkü gibi duruyordu belleğinde
düşmanlığı barındırmayan mahalle,
birbiriyle yardımlaşan komşular,
Anadoluhisarı'ndaki çocukluğu.

Anladım ki yüzüme bakarken
beni değil İstanbul'u görmüştü
Madam Ella için İstanbul
anladım ki yıkılmayan bir düştü,
özlemiydi kardeşçe yaşamanın.
Bu kanlı, bu kıyıcı, bu haksız dünya
elinden alamamıştı bir türlü.

HAKKINDA: Atilla Özkırımlı / Sözcük İşçiliğinden Bilinç İşçiliğine (Öykü dergisi, Mart 1976), Asım Bezirci / Geceye Karşı Söylenmiştir (Sanat Emeği, Kasım 1978), Emin Özdemir / Sorgudaki Ozan (Varlık, Nisan 1982), Tuncer Uçarol / Güncel Şiir Anlayışının Getirdiği Bir Kitap: "Kimlikleriniz Lutfen" (Yazko Edebiyat, Ekim 1983) - "Hiçbir Şiir İçerdiği Sözcüklerden Oluşmuş Değildir." (söyleşi, Broy, Haziran 1986) - Kemal Özer'de İki Aşk İç İçe Şiirler: "Sınırlamıyor Beni Sevda" (Varlık, Temmuz 1986), Tuncer Uçarol / Kemal Özer'de İki Aşk İç İçe Şiirler (Varlık, Temmuz 1986), Mustafa Bayram Mısır / Toplumcu Şiirimizde Bir Kanal: Kemal Özer (Yordam Kitapları, Ekim 1996), Torben Broström / Gören Şiir (Cumhuriyet Kitap, 13.11.1997), Vedat Yazıcı / Sözümüz Şairlerden Şiirlerden (1997), Emin Özdemir / Kemal Özer'in Şiir Haritası (Damar, Nisan 1999), Cengiz Gündoğdu / İnsanlığın Bildirisini Yazan Şair... Kemal Özer (Damar, Nisan 1999), Sennur Sezer / Onların Sesleriyle Bir Kez Daha (Evrensel Kültür, Ağustos 1999), Sennur Sezer / Kemal Özer Şiirinin Tanıkları (Cumhuriyet Kitap, sayı: 495, 12 Ağustos 1999), Nihat Ateş / Kapsamlı Bir Sanat Yolcusu Kemal Özer- B. Sadık Albayrak Gölgeden Güneşe Kavuşturulan Parçalar (Cumhuriyet Kitap, 23.12.1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 10.6.1999), Doğan Hızlan / Kemal Özer'in Şiir Durakları (Hürriyet Cumartesi, 30.12.2000), Sadık Albayrak / Kemal Özer'in Yeni Şiirlerinde Toplumsal Ben Arayışı (İnsancıl, Kasım 2000), XX. Yüzyıldan Duvar Kabartmaları 1-2 (Virgül, sayı: 36, Aralık 2000), Behçet Çelik / Kemal Özer: "Şiir, Toplumun Vicdanı Olma Gizil Gücünü Hâlâ İçinde Barındırıyor" (Virgül, sayı: 37, Ocak 2001), Ülkü Tamer / Yaşamak Hatırlamaktır (2002).

ÖZER, Mehmet

Fotoğraf sanatçısı, şair. 2 Haziran 1961, Yusufeli / Artvin doğumlu. Rize Kurtuluş İlkokulu ile Zihni Derin Ortaokulundan sonra Rize, Bingöl, Trabzon Affan Kitapçıoğlu liselerinde okudu ve Giresun Lisesinden mezun oldu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünü bitirdi. 12 Eylül (1980) döneminde siyasi nedenlerle bir yıl Mamak Askeri Cezaevinde tutuklu kaldı. Kent-Koop Örgütlenme Dairesinde çalıştı. Çelik-İş Sendikasında basın danışmanlığı, Harb-İş Sendikasında eğitim uzmanlığı, BEKSAV'da sanat danışmanlığı yaptı. Çalışmalarını Ankara'da sürdürdü.

Şiirleri ve yazıları; *İnsancıl, Damar, Tavır, Ekin Sanat, Evrensel, Atılım, İMO Ankara Bülteni* ve *Prometha us* dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Bazı şiirleri marş ve özgün müzik formunda bestelendi ve yorumlandı. Çoğu tematik olmak üzere otuz kadar fotoğraf sergisi açtı. 1999 ve 2000 yıllarında iki şiir kaseti yayımlandı.

ESERLERİ:

FOTOĞRAF ALBÜMÜ: *Halepçe* (1990), *Dünya Kardeşliğine Açılan Pencere: Dikili* (1993), *Sesini Yitiren Şehir: Sivas* (1994), *Gelenekten Geleceğe Bıraktığımız İzler* (1999), *Taşların Dilinde Ankara'nın Öyküsü* (metinli, 2005).

YAYINA HAZIRLAMA: *Aşkın ve Başkaldırının Şairi Adnan Yücel* (2003), *Şiirimizin Işıklı Irmağı Enver Gökçe* (2006).

Mehmet Özer

HAKKINDA: Mehmet Beseli / Mehmet Özer (Aydınlık, 16.6.1993), Sezai Sarıoğlu / Kayıp mı Denir Şimdi Onlara (Prometheus, Mart-Nisan 1997), Umur Talu / Dipsiz Kuyu (Milliyet, 2.5.2000), Arda Uskan / Beni Bu Merak Öldürecek (Radikal, 19.6.2000), Şükrü Erbaş / Bölücü Fotoğraflar (2000) - Su Bahçıvanları (Kalbimdeki Sarkaç, 2002), Adnan Satıcı / Yaralı Taş (Evrensel, 18.12.2001), Selma Ağabeyoğlu / Yaşamı Destanlaştırmak (Evrensel, 16.11.2002), Özgür Turna / Şiirin Yckpare Mermeri (Cumhuriyet Kitap, 11.9.2003), Mahmut Temizyürek / Yüzümdeki Kayada Gizlenen (Tavır, 5.5.2004), Gülşen Çandar / Ankara'nın Taşına Bak (Birgün, 17.1.2006), Özgen Seçkin / Bir Ankara Kitabı (Damar, Şubat 2006), Ali Balkız / Taşların Dilinde Ankara'nın Öyküsü (Cumhuriyet Kitap, sayı: 841, Mart 2006).

MEHMET ÖZER

GÖZLERİ HÂLÂ ÇOCUK

Adressiz yolculuklar matarasında
Sırt çantasında yalnızlığı
Gözleri hâlâ çocuk
Naftalin kokuyor türküleri
Unutulmuş zamanlardan kalan
Gözleri hâlâ çocuk.

Dağlar gibi yaralı
Nehirler gibi çılgın
Düşbaz türküler taşıyor
Günatımı şafaklara
Gözleri hâlâ çocuk.

Kimliksiz kentlerin sürgünü
Tuzdan geçiyor yüreği üstünde
Şehirler uyanıyor ardından
Gözleri hâlâ çocuk.

Yaşamın dipnotudur öyküsü
Öyküsü bundan ibaret
Rütbesi görevleridir
Omuzları yıldız kalabalığı
Gözleri hâlâ çocuk.

ÖZER, Mustafa (Eğitimci)

Eğitimci, yazar. İvriz Köy Enstitüsü (1955) mezunu. Yurdun değişik yerlerinde öğretmenlik yaparak emekliye ayrıldı. Eğitim üzerine araştırmaları ve çocuk romanları vardır.

ESERLERİ:

ÇOCUK ROMANI: *Aydınlığa Koşarken* (2002).

ARAŞTIRMA: *Köy Enstitülerinin Ana İlkeleri Işığında İvriz Köy Enstitüsü* (2002).

HAKKINDA: Aydınlığa Koşarken / Mustafa Özer, Köy Enstitülerinin Ana İlkeleri Işığında İvriz Köy Enstitüsü / Mustafa Özer (Cumhuriyet Kitap, 18.4.2002).

MUSTAFA ÖZER

SABIR

asil ve kutsal devleri görmek
diyorlar
geçmiş anıların ünlemesine
ve gecikmiş asırların
an gibi gürlemesine

sen sabrı bilirsin
senin adındır sabır
kahır dolu yılları gül bahçeleri
kılan
senin sabrındır

mutlu olmak değil geçmişi anmak
bilirsin geleceği unutmak isteği
umutlarla dolu geçmişe yanmak
biraz olsun gönlü avutmak isteği
(*Sis ve Selva*, 1979)

ÖZER, Mustafa (Şair)

Şair. 1949, Kıranardı köyü / Kayseri doğumlu. Ortaöğrenimini Kayseri'de tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesini bitirdi. Bir süre Sosyal Sigortalar Kurumunda çalıştı. Daha sonra ticaret hayatına atıldı. Şiirlerini *Yeni Sanat* ve *Sedir* dergileri ile *Millî Gazete*'nin sanat edebiyat sayfalarında yayımladı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Evsa* (1976), *Sis ve Selva* (1979), *Çağrı Sayfaları* (1997).

DENEME: *Düşüşten Sonra* (1977), *Sanat ve Aksiyon İçinde Bir Portre Denemesi* (1997).

ARAŞTIRMA: *Türkiye'de Sağ Siyasal Partiler ve Gelişimi* (1975), *1950 Sonrası Türk Ortadoğu Dış Politikası / Bağdat Paktı-CENTO* (1975).

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

ÖZER, Nilay

Şair, yazar. 6 Mart 1976, İstanbul doğumlu. Tam adı Nilay Özer Pelivanoğlu'dur. Üsküdar Kandilli Kız Lisesini bitirdi. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Biyoloji Öğretmenliği Bölümü mezunu. İstanbul'da iki yıl öğretmenlik yaptıktan sonra istifa ederek Ankara'ya yerleşti. Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümünde başladığı yüksek lisans çalışmasını *"Turgut Uyar'ın Divan'ında Bir Araç Olarak Biçim"* başlıklı tezleyle tamamladı. Akademik kariyerini aynı bölümde doktora çalışması yaparak sürdürdü.

Şiir ve yazılarını 1995 yılından itibaren *Yine Hişt, Düşlem, Poetik'us, Varlık, Adam Sanat, Bahçe, Uç, Edebiyat ve Eleştiri, Yasakmeyve, E, Kül, Öküz, Anaili, Hayvan, Kitap-lık, Ada* dergilerinde yayımladı. 1997 yılında Kocaeli Üniversitesi Şiir Okulu Ödülünü aldı. 1999'da Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödüllerinde dikkate değer bulundu. Cemal Süreya Kültür Sanat Derneğinin düzenlediği ödüllerde "Ol!.." adlı şiir dosyasıyla 2004 Cemal Süreya Şiir Ödülünü aldı.

"Özer'in şiirlerine kuşbakışı bakıldığında, kadını sorunsalı içinde ele alan modern bireyin sancıları göze çarpıyor. Yabancılaşmanın cenderesinde çelimsiz sınırlarına yapışıp kalan, gece'yi algılamalarının üssü olarak olumlayan ince bir telaşla donatılmıştır şairimiz. Ne ki onun şiir diye bir artısı vardır" (Ahmet Günbaş)

"Büyük, kocaman, benim açımdan çok şaşırtıcı, şiir gibi bir şiirle karşı karşıyayız (...) Masa ya da şiir... birini yapmak ötekini yazmak ya da yaşamak ve ama sonuç olarak her ikisinde de güzel'e varabilmek için öncelikle ve öncelikle bir derdi olmak gerekir. (..) Derdi Nilay Özer'in başarılmış, güzel'e ya da hakikat'e dokunabilmiş tüm sanat yapıtlarında olduğu gibi, Hayat!.." (Bedirhan Toprak)

"Baştan beri sevdiğim 'genç' ve 'şair'lerden biri Nilay Özer, onun sarı defterinin adı 'Ol!'. İkinci kitabı henüz. Gençliğine rağmen çok olgun bir şiirin sahibi Nilay. Kısa şiirleri gibi, uzun şiirlerinde de hayranlık duyulacak bir ustalığa erişmiş. 'Babam İçin Sonsuz' adlı uzun şiirini ilk okuduğumda, bu söz ve duygu ustalığına nasıl ulaşmış şaşırmıştım. Şiirleriyle bu şaşkınlığımı her zaman besledi Nilay: 'İyisi mi sen birkaç yaprak al yanına benden/ bir gülün tamamını taşımak zordur' derken de, 'Bir parça masumiyet bulursan yüreğimde/hırsızın kaçarken düşürdüğü güle say' derken de aynı dinginliği taşıyan, şiirin sabırla olduğunu bilen iyi bir şair var karşımızda." (Haydar Ergülen)

ESERLERİ (Şiir):

Zamana Dağılan Nar (1999), *Ol!..* (2005).

HAKKINDA: Hüseyin Atabaş / Zamana Dağılan Nar (Varlık Kitap,. 2000), Engin Turgut / Nilay Özer Şiiri İçin Bir Blucs (Cumhuriyet Kitap, 24.8.2000), Ergin Yıldızoğlu / Düş Kırıklığı Melankoli ve Edebiyat (Köpeğin Ahlakı, 2005), Haydar Ergülen / Defterlerimiz Çıktı (Radikal, 9.3.2005), Bedirhan Toprak / Dört Koldan... Gümbür Gümbür (Kitap-lık, Nisan 2005), Ahmet Günbaş / 'Ol!..'daki Hüzün" (Cumhuriyet Kitap, 28.4.2005), Türkân Yeşilyurt / Nilay Özer'le Söyleşi (Yasakmeyve, Ocak-Şubat 2006), Ercan Yılmaz./ Nilay Özer'le Söyleşi (Ada, Ocak-Şubat-Mart 2006).

ÖZER, Sıddık

Şair. 1947, Ekinözü / Kahramanmaraş doğumlu. İlkokulu Ekinözü'nde, ortaokulu Elbistan'da tamamladı. 1970 yılında Akçadağ İlköğretmen Okulunu dışarıdan sınava girerek bitirdi ve öğretmen olarak çeşitli yerlerde görev yaptı. 1995'te kendi isteğiyle emekliye ayrıldı.

Şiir yazmaya lise öğrenciliği yıllarında başladı. Şiirleri *Elbistan'ın Sesi, Yeşil Afşin, Pazarcık, Kahramanmaraş, Aksu, Ortadoğu, Türkiye* gazeteleri; *Madalyonlu Şehir, Teknik Elemanlar Dergisi, Yeni Hasat, Dava, Tarihi Uzunoluk, Öğretmen Dergisi, Tepe Edebiyat, Türk Edebiyatı* gibi dergiler ile antolojilerde yayımladı. *Vuslat* (1997) adlı bir şiir kitabı vardır.

"Yurt güzellemeleri ve tasavvufi şiirlerle sesini duyurdu. Şiirini belirli bir zemine oturttu. Kendine özgü bir üslup oluşturdu." (Cemil Çiftçi)

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

ÖZER, Yalçın

Gazeteci-yazar (D. 1948, Kayseri - Ö. 7 Ocak 2002, Ankara). İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu. Bir süre hükümet tabipliği ve İstanbul İl Sağlık Müdür Yardımcılığı yaptıktan sonra 1984 yılında *Türkiye* gazetesinin Ankara temsilcisi oldu. Bu gazetede on üç yıl köşe yazarlığı ve başyazarlık yaptı. 18 Nisan 1999 seçimlerinde Doğru Yol Partisinin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan Adayı olduysa da seçimi kazanamadı.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

Yalçın Özer

Yaprak Özer

ÖZER, Yaprak

Gazeteci-yazar. 4 Eylül 1963, İstanbul doğumlu. İlkokulu ABD'de, liseyi İtalya'da bitirdi. İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulundan mezun oldu. Boğaziçi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi Bölümünde yüksek lisans yaptı. Aynı bölümde doktora çalışmasına başladı. Yüksek lisans çalışması sırasında, araştırma konusuyla NATO Araştırma Bursunu kazandı. Alfred Friendly Press Fellowships (AFPF) gazetecilik bursuyla *The Tennessean* ve *USA Today* gazetelerinde çalıştı. Japon Dışişleri Bakanlığı bursuyla Tokyo'da, İngiliz hükümetinin bursuyla Londra City Üniversitesinde kısa sürelerle gazetecilik eğitimi aldı. Bilgi Üniversitesinde insan kaynakları yönetimi dersi verdi.

Özer, üniversitede okurken *Milliyet* gazetesinde staj yapmaya başladı. Profesyonel anlamda gazeteciliğe *Güneş* gazetesinin Dış Haberler Servisinde muhabir olarak başladı ve ardından *Cumhuriyet* gazetesinde çalıştı. Dergiciliğe, haftalık *Ekonomist* dergisinde haber koordinatörlüğü yaparak başladı. Aynı zamanda aylık ekonomi dergisi *Capital*'in Yayın Yönetmen Yardımcılığı görevini yürüttü. Bu çalışmalarını Türkiye'nin ilk aylık yönetim bilimi ve insan kaynakları dergisi olan *Kariyer Dünyası*'nın genel yayın yönetmenliğini yaparak sürdürdü. Yeniden günlük gazetelere dönerek *Hürriyet* gazetesinin sektör ilaveleri ile *İnsan Kaynakları* gazetesinin yönetmenliğini üstlendi. Bu sırada TRT 2'de işadamı, bürokrat ve siyasilerle "Birebir Ekonomi" adlı programda söyleşiler yaptı, "Kariyer Dünyası" adlı yönetim bilimi ve insan kaynakları programını hazırlayıp sundu. Editörlüğünü Phillippe Manigart'ın yaptığı *"The Future of Security in Europe; A Comparative Analysis of European Public Opinion"* adlı kitapta "Turkish Public Opinion" konulu bir bilimsel makalesi yayımlandı. 1993 yılında TÜSİAD'ın, "Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri" ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Liderlik, Yönetim, Türkiye: Ne İş Olsa Yaparım Abi! (2001), *Küreselleşme ve Yeni Ekonomi: En Büyük Benim!* (2002), *İnsan Kaynaklarında Yeni Açılımlar Ne Yalan Ama* (2003), *Adı İnsan / Türkiye Geleceğini Arıyor* (2003).

ÖZER, Yusuf Ziya

Hukukçu, tarih ve dil araştırmacısı, çevirmen ve siyaset adamı (D. 1870, Özer köyü / Akdağmadeni / Yozgat – Ö. 1947). Hukuk öğrenimi gördü ve Hukuk İşleri Müdürlüğü ile Deniz Ticareti Mahkemesi Başkanlığı görevlerinde bulundu. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde ceza hukuku öğretim üyesi oldu. Ayrıca tarih ve dil alanlarında incelemeler yaptı. Bir süre Türk Tarih Kurumu üyeliğinde de bulundu. Eskişehir'den milletvekili seçildi. *Ariler ve Turaniler* adlı eseri henüz Türkçeye çevrilmedi.

Yusuf Ziya Özer

BAŞLICA ESERLERİ:

TARİH: *Yunan'dan Evvel Türk Medeniyeti, Arilerve Turaniler, Samilerve Turaniler.*

ÇEVİRİ: *XVII. YY.'da Şark Meselesi, Akdeniz Meselesi, Anadolu'nun Taksimi* (Albert Sorel'den).

Ayrıca *Ceza Usulü İlkeleri* adlı iki ciltlik bir meslekî eseri vardır.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. X, 1984), Hakkı Yurtlu / Geçmişten Günümüze Akdağmadeni (2001), Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

ÖZERCAN, Leyla

Şair. 1970, Ereğli / Zonguldak doğumlu. İlkokul ve lise öğrenimini Ankara'da tamamladıktan sonra Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesini bitirdi. Tekirdağ, Diyarbakır ve Ankara'da öğretmen olarak çalıştı. Şiirleri *Çaba* dergisinde yayımlandı. 1998'de TÖMER'in düzenlediği şiir yarışmasında birincilik kazandı. Şiirlerini *Yolların Tozu Yılların Kokusu* adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

Ahmet Özerdem

ÖZERDEM, Ahmet

Eğitimci, yazar. 11 Ocak 1940, Karaözü / Kayseri doğumlu. İlkokulu doğduğu yerde, ortaöğrenimini Yıldızeli Damukpınar İlköğretmen Okulunda tamamladı. 1961 yılından itibaren Adana, Erzurum, Siirt, Sivas ve İstanbul'da öğretmenlik yaparak 1990'da emekliye ayrıldı.

Folklor araştırmaları konusuna yoğunlaştı. Tasavvuf ve tekke kültürü ve edebiyatını inceledi. *Sivas Folkloru* ve *Şahruhu* dergilerinde yazıları araştırma yazıları yayımlandı. Köy Enstitüleri üzerine çalışmalar yaptı. Bu çalışmalarını *Köyden Köye Köy Enstitüleri* adıyla hazırladı ve ayrıca *Secere* adlı bir kitap hazırlığı vardır. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Emekli bir öğretmen olarak her şeyi bitmiş diye göstermeye çalışan zihniyetlere inançla, ısrarla direnen biridir Ahmet Özerdem." (Hamza Gündoğdu)

ESERLERİ:

Tarihi Kültürü Folkloruyla Karaözü (1994), *Sadık Baba - Tasavvuf ve Tekke Ozanı* (1996), *Aşık Işık* (1998), *Şahruh'un İki Yanı.*

ÖZERDİM, Sami N.

Araştırmacı-yazar, çevirmen, kütüphaneci (D. 1 Ekim 1918, Hayrabolu / Tekirdağ – Ö. 5 Mart 1997, Ankara). Tam adı Sami Nabi Özerdim. İlk ve ortaokulu İzmir'de bitirdi. İstanbul Erkek Lisesi (1938), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Macar Dili ve Edebiyatı Bölümü (1943) mezunu. Erzurum Lisesinde kısa bir süre edebiyat öğretmenliği yaptıktan sonra Ankara Etnografya Müzesinde asistan (1945), Milli Kütüphanede uzman ve müdür (1948), Türk Dil Kurumunda genel yazman (1960) olarak çalıştı. Daha sonra TBMM Kütüphanesinde müdür yardımcısı olarak görev yaptı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulunda dersler verdi. Siyasal Bilgiler Fakültesinin

Kütüphanesinde müdürlük yaptı. Bu görevindeyken emekliye ayrıldı.

Makaleleri ve bibliyografya yazılarını, 1933 yılından itibaren *Varlık, Ulus, Ataç, Dost, Forum, Çağrı, Cumhuriyet, Türk Dili* dergi ve gazetelerinde yayımladı. Macar edebiyatından çeviriler yaptı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME-DERLEME: *Eşref* (1953), *Bayraklaşan Atatürk* (1963), *Atatürk Devrimi Kronolojisi* (1963), *Seçilmiş Bektaşi Fıkraları* (1975, *Bir Don Gömlek* adıyla, 1984), *Elli Yılda Kitap* (1975), *Bilinmeyen Atatürk* (1976), *Yazı Devriminin Öyküsü* (1978), *Atatürkçü'nün El Kitabı* (1981).

BİBLİYOGRAFYA: *10 Kasım - 31 Aralık 1938 Günlerinde Türk Basınında Atatürk İçin Çıkmış Yazıların Bibliyografyası* (1958), *Nurullah Ataç Bibliyografyası* (1962), *Sait Faik Bibliyografyası* (1966), *Sabahattin Ali Bibliyografyası* (1966).

Sami N. Özerdim

DİL: *Yeni Yazım Kılavuzu* (ortak çalışma).

DENEME: *Sevgiye Saygı* (1975).

ÇEVİRİ: *Üçüncü Kudret* (G. Gordonyi'den, 1946), *Macar Masalları* (1957).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Ataç'ın Etkinlik Nedenleri (Varlık, Mart 1978/846), 60. Doğum Yılında Sami N. Özerdim'in Yapıtları. (O yıla kadarki tüm yapıtlarını tanıtan bir inceleme, Varlık, Eylül 1978/852), Tuncer Uçarol / Ataç'ın Etkinlik Nedenleri: "N.Ataç Bibliyografyası" (Varlık, Mart 1978) - 60. Doğum Yılında Sami N. Özerdem'in Yapıtları (Varlık, Eylül 1978) - Atatürk'ü Atatürk'ten Anlamak (Varlık, Kasım.1981), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZEREN, Ali İhsan

Şair. 1964, Sarıgöl / Manisa doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu ilçede tamamladı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1987) mezunu. Çalışmalarını İzmir Barosuna bağlı olarak serbest avukat olarak sürdürdü.

Şiir yazmaya lise öğrenciliği yıllarında başladı. 1993 yılında Nâzım Hikmet Kültür ve Sanat Vakfınca düzenlenen Nâzım Hikmet Şiir Ödülüne katıldığı dosyasıyla "İlgiye Değer" bulundu. Aynı yıl öykü dalında "TARİŞ 80. Yıl Edebiyat Ödülü"nü aldı.

ESERLERİ (Şiir):

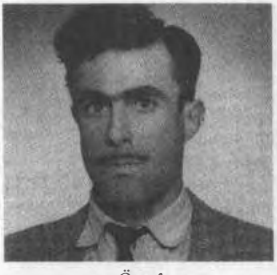
Koltuk Altımızda Uzayan Kent (1994), *Çocukça* (1997).

HAKKINDA: Kadı Burhanceddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

ÖZERİ

Halk ozanı. 20 Nisan 1938, Esenyaka (Zor) köyü / Yusufeli / Artvin doğumlu. Asıl adı Ahmet Özer, mahlası Özeri'dir. Yusufelili Özeri olarak tanınır. Kendi deyişiyle çocukluğu 'sefalet içinde' geçti. 1944 yılında köyünde başladığı ilkokulu bitirdi. İlkokul öğrenciliği boyunca Kur'an kursuna da devam etti. 1954 yılında gurbete çıktı. Gurbetçilik yaşamı Horasan-Ağrı yöresinde yirmi üç yıl sürdü. Bu sürede her yıl sekiz dokuz ay 'bostancılık' yaparak memleketine döndü. 1958-60 yılları arasında Erzurum'da askerlik görevini yaptı. 1966-73 yılları arasında inşaatlarda çalıştı. 1973 yılında gittiği Almanya'da bir yıl kaldı. Sekiz yıl kadar inşaat malzemesi ticaretiyle uğraştı. 1981 yılında Libya'ya gitti, iki yıl kadar orada çalıştıktan sonra yurda döndü. Yaşamını köyünde bağ bahçe işleri yaparak sürdürdü.

Şiir yazmaya 1957 yılında başladı. Şiirleri *Yusufeli'nin Sesi, Hür Söz* (Erzurum), *Tanıtım* (İstanbul), *Tasvir* (Ankara) gazetcleri, *Çoruh* dergisi ile *Artvin Saz Şairleri* ve *Çoruhlu Genç Şairler Antolojisi*'nde yayımlandı. Yalnızca ilkokul öğrenimi görmüş olmasına karşın, sürekli okuyarak kendini yetiştirdi. Yurtiçi ve yurtdışı gurbet yaşamı ile de görgü ve bilgisini artırdı. Halk destanları, koşmalar ve semailer yazdı. Şiirlerinin konusunu gözlemleri ve hayatın zorlukları oluşturur. Bu bağlamda doğa, gurbet, aşk, yurt ve ulus sevgisi, toplumsal olaylar üzerine şiirler yazdı. Zengin bir sözcük dağarcığına sahiptir. Şiirleri Cemil Aytekin tarafından; *Yusufelili Özeri: Yaşamı - Sanatı - Şiirleri - Karşılaşmaları* (1997) adlı bir kitapta toplandı.

Özeri

ÖZERİ

OYNAR

Seher vakti saba yeli vurdukça
Örük oynar zülüf oynar tel oynar
İki aşık birbirini sardıkça
Göğüs oynar gerdan oynar kol oynar

Dişleri incidir yanakları nar
Gönül o dilberi her zaman arar
Erişip gelince fasl-ı nev bahar
Bülbül oynar gülşen oynar gül oynar

Beni elbet arayacak ölünce
Güneş doğar kara gözler gülünce
Aşık maşuk tenha yeri bulunca
Bacak oynar baldır oynar bel oynar

Mermer topukları beli narince
Güller açar yâr bahçeye girince
Özeri sevdiği yârî görünce
Dudak oynar dehan oynar dil oynar

HAKKINDA: Yusufelili Özeri: Yaşamı - Sanatı - Şiirleri - Karşılaşmaları (der. Cemil Aytekin, 1997).

ÖZET, Mehmet

Şair ve yazar. 1970, Kayabağ köyü / Gesi / Kayseri doğumlu. Kayseri Lisesi mezunu. İki yıl muhasebe öğrenimi gördü. Kayseri'de *Geçit* dergisi ve Geçit Yayınevini kurdu. Merkezi Kayseri'de bulunan Anadolu İlim ve Edebiyat Eserleri Sahipleri Meslek Birliğinin (ANASAM)'ın genel başkanlığını yaptı.

ESERLERİ:

Gesi Bağları Türküsü (S. Burhaneddin Akbaş'la), *Bir Güzel İnsan Portresi*.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

ÖZEY, Ramazan

Tarih ve coğrafya araştırmacısı. 1955, Bozdoğan / Aydın doğumlu.

Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü (1979) mezunu. Aynı fakültede, *"Güzelyayla Köyü'nün Coğrafi Etüdü"* adlı çalışmasıyla yüksek lisans yaptı. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Dumlu ve Çevresi Bölgesel Coğrafya Açısından Bir Araştırma"* adlı tezi ile 1985 yılında doktorasını verdi. 1993 yılında doçent, 1999 yılında profesör oldu. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalında görev yaptı.

Araştırmaları nedeniyle Çağdaş Bilgiler Merkezinin 1995 Onur Ödülü, 1995 Gökkuşağı Fikir Ocağı Yılın Altın Bilim Adamı Ödülü, 1997 Çağdaş Bilgiler Merkezinin Bilim Ödülü, 1998 Biruni Bilgi Uzayı (İnternet) Merkezi Gold Bilişim Ödülü, 1998 Gökkuşağı Fikir Ocağının Altın Bilim Adamı Ödülü, 1998 İbni Sina Web Tasarım Merkezinin International Gold Design Ödülü, 1998 Gökkuşağı Fikir Ocağı Altın Fikir Ödülü, 1999 Tarih ve Medeniyet Dergisi Bilim Ödülü, Yesevi 8. Yıl Sevgi ve Hoşgörü Ödülü, 2001 Türk Dünyası Araştırmaları Ödülü sahibidir.

ESERLERİ:

Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği, Günümüz Dünya Sorunları, Siyasal ve Sosyal Açıdan Türkiye, İslâm Dünyası, İslâm Platformunda Türk Dünyası, Çevre Sorunları, Dünya ve Ülkeler Coğrafyası, Jeopolitik ve Jeostratejik Açıdan Türkiye, Ortadoğu, Merkezi Türk Hakimiyet Teorisi, Depremle Uyanmak, Siyasî Coğrafya, İlköğretim Sosyal Bilgiler 6-7, Ülkeler Coğrafyası, Türkiye Üniversitelerinde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi, Yaşadığımız Dünya, 21. Asrın Ufkunda Türkiye.

HAKKINDA: Mahmut Çetin / İnsanlığın Kurtuluşu İçin Yeni Bir Bakış: Merkezi Türk Hakimiyet Teorisi (Ufuk dergisi, Kasım 2002).

ÖZFATURA, Mustafa Necati

Asker, gazeteci-yazar. 17 Mayıs 1930, Mustafakemalpaşa / Bursa doğumlu. Kimi gazete yazılarında Mustafa Ahmedoğlu, Mustafa Necati ve İrfan Öz adlarını da kullandı. Öğretmen Davud İlkokulu (1942), M. Kemalpaşa Ortaokulu (1945), Bursa Işıklar Askeri Lisesi (1948) mezunu. 1950 yılında Kara Harp Okulundan topçu subayı olarak mezun oldu. 1960'ta ABD'de füze okulunda eğitim gördü. Ayrıca Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1962) mezunudur. 1962'den 1976 yılına kadar TSK Hava Kuvvetleri bünyesinde füze subayı olarak görev yaptı. İstanbul Barosuna kayıtlı, ancak avukatlık yapmadı. 1979'dan itibaren Yeşilay Cemiyeti

Mustafa Necati Özfatura

Genel Başkanlığını ve *Yeşilay* dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı.

1974'ten itibaren *Türkiye* gazetesinde dış politika yazarlığı yaptı. Çeşitli dergi ve gazetede binlerce yazı yayımladı. Sarı Basın Kartı sahibidir. Mesleki ödüller ve çeşitli belediyelerden aldığı ödüller dışında, 1992 TYB Basın Fikra ödülü, 1998'de Türk Dünyasına Hizmet Ödülü, 2002'de Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı Ödülü aldı. Çeşitli cami yaptırma dernekleri ile Türk ve Balkan Dünyası Mısır-Osmanlı Araştırma Merkezi üyesidir.

ESERLERİ:

Bira ve Alkolizm (1984), *Afganistan Destanı* (1989), *Kurtlar Sofrasında Ortadoğu 1-2* (1991), *Uyuşturucu Kültürü ve Tedbirler* (1992), *Ah Bosna* (1993), *Unutulan Vatan Doğu Türkistan ve İsa Yusuf Alptekin* (1996), *Kanla Yazılan Destan Çeçenistan* (1996), *De Facto Cezayir* (1997), *Hedefteki Ülke Kosova* (1998).

ÖZFIRAT, Aynur

Arkeolog. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1986) mezunu. İstanbul Üniversitesi SBE'de *"Başlangıcından Yeni Babil Dönemi Sonuna Değin Harran Tarihi"* adlı tezi ile yüksek lisans (1988) ve *"Kuzeydoğu Anadolu M. Ö. II. Binyıl Boyalı Çanak Çömlek Kültürü"* adlı tez çalışmasıyla doktorasını (1997) tamamladı. Yü-

Aynur Özfırat

züncü Yıl Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Makaleleri; *Dünyada Van, Anadolu Araştırmaları, Arkeoloji ve Sanat, Belleten, ArkeoAtlas* adlı dergilerde yayımlandı. Ulusal ve uluslararası sempozyumlarda bildiriler sundu. Çeşitli kazı ve yüzey araştırması projelerinde görev aldı. Van Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu üyesidir.

ESERLERİ (Arkeoloji):

Eski Çağda Harran (1994), *Doğu Anadolu Yayla Kültürleri M.Ö. II. Binyıl* (2001),

Üçtepe II: Tunç Çağları 13.-10. Yapı Katları.

ÖZGEÇ, M. Levent

Şair. 7 Temmuz 1965, Elazığ doğumlu. İlkokulu Elazığ'da, ortaokul ve liseyi Ankara'da okudu. Muhabere Astsubay Sınıf Okulunu bitirdi. 1987 yılından itibaren Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı olarak Diyarbakır, Kıbrıs ve Çorlu'da (Tekirdağ) görev yaptı. 1998 yılında malulen emekliye ayrıldı. ANASAM üyesidir. Çalışmalarını Ankara'da sürdürdü. 2000 yılında *Şarkılara Söz Olur* adlı ilk şiir kitabı yayımlandı.

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2002).

ÖZGEDİK, Orhan

Hukukçu. 1928, Menemen / İzmir doğumlu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1950) mezunu. Yaşamını avukatlık yaparak sürdürdü. *Gökalp / Tanrı Türkü Korusun* (1957) adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay-Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ÖZGEN, Hilmi

Araştırmacı-yazar (D. 1910, Dimetoka / Yunanistan - Ö. 1971, İstanbul). Kastamonu Lisesi (1930) ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1933) mezunu. Maliye, İktisat ve Ticaret bakanlıklarında müfettiş olarak çalıştıktan sonra 1951'de Zirai Donanım Kurumu Teftiş Kurulu Başkanlığına atandı. 1960'ta Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Uzmanlığı görevine getirildi. 1960'lı yıllarda Türkiye İşçi Partisi (TİP) saflarında politika yaptı. İstanbul'da bir vapurdan atlayarak yaşamına son verdi.

Gazete ve dergilerde ekonomik ve toplumsal konularla ilgili yazılar yazdı. Sosyalist Kültür Derneği üyesi, evli ve üç çocuk babasıydı. Şiirlerinin bir bölümü İsmail Baha Sürelsan tarafından bestelendi.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-DERLEME: *Türk Sosyalizminin İlkeleri* (1962), *Türk Sosyalizmi Üzerine Denemeler* (1963), *Tarımda Sosyalizm* (1964), *Kalkınma*

ve Sosyalizm (1966), *Montaj Sanayii* (1969), *Ekonomik Sorunlarımız* (1969), *Kredi Yağması* (1969).

DİĞER: *Yollar Boyunca: Hikâyeler Yol Notları ve Düşünceler* (1961).

HAKKINDA: Müceddidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968), TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1976-98), TİBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZGENTÜRK, Ali

Sinema yönetmeni, öykü ve senaryo yazarı. 1949, Adana doğumlu. Yazar Işıl Özgentürk'ün eşidir. İlk, orta, lise öğrenimini Ankara'da yaptı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (1973) mezunu. Ortaokul öğrenciliği yıllarında çocuk tiyatrosu çalışmalarına katıldı, lise yıllarında köyleri dolaşan bir tiyatro topluluğu kurdu.

Ali Özgentürk

Profesyonel sinema çalışmalarına 1971'de kamera asistanlığı ve senaryo yazarlığı ile başladı, belgesel filmler çekti. Senaryosunu yazıp yönetmenliğini yaptığı çok sayıda filmi çeşitli festivallerde ödüller kazandı. 1977'de *Yusuf ile Züleyha* adlı hikâyesiyle Milliyet Gazetesi Film Hikâyesi Ödülünü aldı. 1968-72 yılları arasında çeşitli gazetecilik çalışmaları yaptı. Şair Süreyya Berfe ile birlikte *Asyalı* adlı bir edebiyat dergisi çıkardı. Televizyon kanallarında yaptığı programlar ve özellikle "Bir Yudum İnsan" adlı çalışmasıyla ünlendi. Yazı ve öyküleri çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı.

ESERLERİ (Senaryo):

Endişe (1974. Yönetmenliğini Şerif Gören yaptı; Antalya Film Festivali ve San Remo Festivallerinde ödüller aldı), *Yasak* (1975, yarı belgesel. 1977'de Uluslararası Moskova Film Festivali'nde İkincilik Ödülü aldı).

ÖZGENTÜRK, Işıl

Yazar. 19 Eylül 1948, Gaziantep doğumlu. Asıl adı Zeynep Işıl Türkben. Sinema yönetmeni Ali Özgentürk'ün eşidir. Doğduğu şehirde başladığı ilk

Işıl Özgentürk

ve ortaöğrenimini İstanbul Çamlıca Kız Lisesinde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Senaryo çalışmalarına öğrencilik yıllarında başladı. İlerleyen yıllarda yazdığı senaryolarla ödüller kazandı. 12 Mart (1971) döneminde Kültür Sarayının yakılması olayında rolü olduğu iddiasıyla yargılandı, aklandı. *Cumhuriyet* gazetesinde röportajları ile köşe yazıları yayımlandı (1977-80).

İlk çocuk hikâyesi ve bir çocuk şiiri Arkın Yayınevinin düzenlediği yarışmada dereceler almıştı (1974-75). *Hayat Okulu* adlı hikâye kitabıyla 1979 Türk Dil Kurumu Çocuk Yazını Ödülünü aldı. Eşi Ali Özgentürk'le birlikte senaryolarını yazdığı *At, Bekçi* (Orhan Kemal'in *Murtaza* adlı romanından) adlı filmler çeşitli ülkelerin film şenliklerinde ödüller kazandı. Ayrıca, yine Ali Özgentürk'ün yönettiği *Su da Yanar* filminin senaryosunu yazdı.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Yokuşu Tırmanır Hayat* (1980), *Hançer* (1982), *Derdim Yeter Sakin Ol* (öykü-deneme, 1987), *Alevin ve Acının İçinden* (öykü-röportaj, 1998), *Sessizlik ve Sırdır Ötesi* (2004).

GEZİ: *Büyülü Bir Yolda* (1997).

ÇOCUK OYUNU: *Keloğlan'ın Tembelliği* (1975), *Dünyayı Tanıyorum* (1977, her iki oyunu da İstanbul Şehir Tiyatrolarında sahnelendi), *Küçük Sevinçler Bulmalıyım* (manzum, 1983).

ÇOCUK KİTABI: *Kuş Ne Yana Öter* (roman, 1976), *Hayat Okulu* (hikâyeler, 1978), *Dünyaya Masallar* (1979).

OYUN: *Toplu Oyunlar-1* (1998).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Zeyncp Doğukan / Katmandu Yollarında (Virgül, sayı: 6, Mart 1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 19.11.1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002).

ÖZGER, Arkadaş Z.

Şair (D. 8 Ocak 1948, Bursa - Ö. 5 Mayıs 1973, Ankara). Tam adı Arkadaş Zekai Özger. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulu (1970) mezunu. TRT Ankara Televizyonunda kurgucu olarak çalıştı. 12 Mart (1971) döneminin sürdüğü buhranlı günlerde bir gece uğradığı bir saldırı sonucu yaşamını yitirdi.

İlk şiiri *"Sakalsız Bir Oğlanın Tragedyası"*, *Soyut* dergisinde (1967) ya-

ARKADAŞ Z. ÖZGER

FERHAT

kara yeller ak yerleri dövende
sevdanı yüreğine kuşat
al sesimi vur kanının gümbürtüsüne
zamanıdır dağları delmenin, Ferhat

dağların başı yaslı
Ferhat'ın sevdası kan ağlar
yüreğin sağlam, bileğin güçlü Ferhat
istesen dağlar dağlar..

ateşi üfle Ferhat
körüğü iyi kullan
bu can bunca hasrete dayanır
soludukça içimde sevdan

sevdan ki bir yakıcı kuştur yüreğimde
gümbürder zulme karşı kan gibi
ölürsem dağlar için ölürüm Ferhat
kalırsam vuruşkan şahan gibi

Arkadaş Z. Özger

yımlandı. Daha sonra şiirleri; *Yeni Eylem* (yazı kurulu üyesi), *Yansıma*, *Soyut*, *Forum* dergilerinde; yazıları *Ulus* gazetesinde (1968-73) yayımlandı. Şiir yazdığı yıllardaki üniversite ortamının da etkisiyle ölüm konusunu sık sık işledi. Ölümünden sonra İzmir'de adına her yıl genç şairlere verilen bir şiir ödülü konuldu.

ESERLERİ (Şiir):

Şiirler (1974), *Sevdadır Sevdadır* (1988).

HAKKINDA: En Güzel Şey. (Yeni Halkçı, 4.6.1973/4),Tuncer Uçarol / En Güzel Şey (Yeni Halkçı, 4.6.1973), Gösteri (Mayıs 1983), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Sevdadır Sevdadır (Kitap Rehberi, Aralık 2001).

ÖZGÜ, Halis

Yazar (D. 1909, Pazar / Rize - Ö. Mayıs 1982, İstanbul). Balıkesir Öğretmen Okulundan (1930) sonra Paris'te Sorbonne Üniversitesi Pedagoji Bölümünü bitirdi. Doktorasını 1956'da Sorbonne Üniversitesinde tamamlayarak Türkiye'ye döndüğünde Bursa ve İstanbul Eğitim Enstitülerinde öğretmenlik yaptı. Bursa Kız Öğretmen Okulu Müdürü oldu. 1958'de Bursa Eğitim Enstitüsünün açılmasına öncülük etti. 1964 yılında görevinden ayrılınca Özgü Yayınevini kurdu. Deneme ve makalelerini, 1937'den itibaren *Haber*, *Cumhuriyet* gazeteleri ile *Yeni Adam* dergisinde yayımladı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Aşağılık Duygusu ve Karakterler, *Aşkın Psikolojisi*, *İnsanın İçyüzü* (1960), *Alınyazısı* (1961), *Kendimize Nasıl Güvenebiliriz?* (1962), *Şahsiyet* (1962), *Genç Kız Psikolojisi* (1963), *İnsanın Dramı* (1963), *Çocuk Psikolojisi* (1968), *Nasıl Mutlu Olabiliriz* (1968), *Kompleksler ve İnsanlar* (1969), *Çocuklarda Ruhi Buhranlar*, *Eğitim ve Öğretim Meseleleri*.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999).

ÖZGÜ, Melahat

Yazar (D. 1907, İstanbul - Ö ?). Berlin Üniversitesi Felsefe Fakültesi mezunu. Almanya'dan döndükten sonra Ankara Kız Lisesinde Almanca öğretmenliği yaptı. Daha sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesine (1938) asistan olarak girdi. 1946'da Alman Dili ve Edebiyatı profesörü olduğu bu fakültede uzun yıllar öğretim üyeliği yaptı.

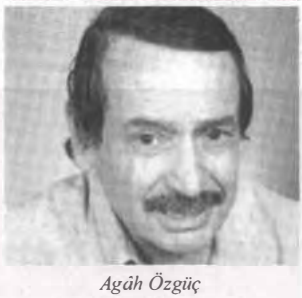
Deneme, eleştiri ve sanat yazılarını *Sanat ve Edebiyat* gazetesi ile *Kültür Dünyası* ve *Türk Dili* dergilerinde yayımladı. Klasik ve çağdaş Alman edebiyatı üzerine Türkçe-Almanca bilimsel incelemeleri ve birçok çevirisinin yanı sıra, aynı alanda deneme ve eleştiriler yazdı. Bu türlerdeki yazıları da *Ulus* gazetesinde (1942-45), *Sanat ve Edebiyat Gazetesi*'nde (1947), *Kültür Dünyası* (1945/55) ve *Türk Dili* dergilerinde yer aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Şiir ve Musiki*-*Şiir ve Plastik Sanatlar* (1946), *Goethe'nin Estetik Tipleri* (1950), *Faust Tefsirleri* (1950), *Atatürk'ün Edebiyat ve Sanat Anlayışı* (1964), *Atatürk Sevgisi* (1972).

ÇEVİRİ: *İnsanın Estetik Eğitimi Üzerine Bir Dizi Mektup* (Friedrich Schiller'den, 1990).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

Agâh Özgüç

ÖZGÜÇ, Agâh

Sinema yazarı. 1932, İstanbul doğumlu. Bazı yazı ve kitaplarında Berna İlhan takma adını kullandı. Yeşilköy Pansiyonlu İlkokulu ve Haydarpaşa Lisesi mezunu. 1950'li yıllarda Attilâ İlhan'ın etkisiyle Anadolu ve İstanbul'da yayımlanan *Yelken*, *Petek*, *Şairler Yaprağı*, *Türk Sanatı*, *Salkım* gibi birçok edebiyat dergisine şiirler, denemeler yazdı. 1961'de profesyonel anlamda gazeteciliğe başladı. *Artist*, *Sinema*, *Ses* ve *Perde* gibi dönemin sinemagazin ağırlıklı dergilerinde çalıştı. *TV'de 7 Gün*, *Video Haber*, *Gelişim Sinema*, *Beyaz Perde*, *Cumhuriyet Dergi*, *Antrakt*, *Sinema*, *Albüm*, *Öküz* gibi dergilere yazdı. Birçok yayın kuruluşuna özel arşivinden görsel malzeme katkısında bulundu, sinema belgesellerinde danışmanlık yaptı. On iki sayı çıkan *Sinema 65* dergisini yönetti.

1960 yılından itibaren geçimini yalnızca yazarlıkla sağladı. Türk Sinemasına yaptığı katkıları nedeniyle 1992'de Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi tarafından Altın Artemis Ödülü verilen ilk sinema yazarı oldu. 1992-93'te aynı gerekçelerle Ankara Sanat Kurumunun sinema ödülünü aldı. 1999 yılında ise II. Ankara Uluslararası Film Festivali'nde Aziz Nesin Emek Ödülüne değer görüldü. 2000 yılında Sinema Yazarları Derneğinin Emek Ödülünü aldı.

"Mühim adam bu Agâh Özgüç. Dostları, arkadaşları için mühim adam. Türk Sineması için mühim adam. Büyük bir özveriyle, sabırla ve inatla derlediği, yazdığı yapıtlar olmasa bugün Türk Sineması belleksiz ve belgesiz kalacaktı, diyebiliriz." (Fatma Oran)

ESERLERİ:

Türk Filmleri Sözlüğü, *Türk Sineması Sansür Dosyası*, *Arkadaşım Yılmaz Güney*, *Peçete Kâğıtlarındaki Anılar*, *Türk Sinemasında On Kadın*, *Bütün Filmleriyle Yılmaz Güney*, *Türk Sinemasında 'İlk'ler*, *Bir Sinema Günlüğünden Aykırı Notlar*, *80'inci Yılında Türk Sineması*, *Türk Sinemasında Cinayetler ve İntiharlar Dosyası*, *Türk Film Yönetmenleri Sözlüğü*, *100 Filmde Başlangıcından Günümüze Türk Sineması*, *Türk Film Yapımcıları Sözlüğü*, *Türk Sinemasında Cinselliğin Tarihi*, *Türkan Şoray - Türk Sinemasında Bir Diva*, *Afişlerle Türk Sineması* (2002).

HAKKINDA: Fatma Oran / Agâh Özgüç'ten benzersiz bir kaynak kitap: Afişlerle Türk Sineması (Cumhuriyet Kitap, 31.10.2002).

ÖZGÜÇ, Tahsin

Arkeolog (D. 1916, Kırcaali / Bulgaristan – Ö. 28 Ekim 2005, Ankara). Ankara Üniversitesi DTCF Arkeoloji Bölümü mezunu. Akademik kariyerini aynı üniversitede tamamlayarak profesörlüğe kadar yükseldi. 1968'de Ankara Üniversitesi DTCF Dekanlığı, 1969'da Ankara Üniversitesi Rektörlüğü görevlerine getirildi. Daha sonra YÖK'te görev aldı. Çeşitli yerlerdeki kazılarda çalıştı ve 1948 yılından itibaren de Kayseri'deki Kültepe kazılarını eşi Prof. Dr. Nimet Özgüç'le birlikte yürüttü. Türk Tarih Kurumu ile Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yük-

Tahsin Özgüç

sek Kurumu üyesiydi. Özgüç, yurtdışında pek çok üniversite tarafından onur doktorasıyla ödüllendirilmişti. Ankara'da, Karşıyaka Mezarlığında toprağa verildi. *Kültepe-Kaniş* gibi çok sayıda eseri vardır.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002), Prof. Özgüç Vefat Etti (Hürriyet, 29.10.2005).

ÖZGÜL, Gönül

Öykü ve roman yazarı. 1947, Hasköy / İstanbul doğumlu. İki yıl devam ettiği lise öğrenimini tamamlamadı. Beş yıl bir bankada memurluk yaptıktan sonra Almanya'ya gitti. 1973 yılından itibaren Frankfurt kentinde yaşadı. On beş yıl bu kentteki bir telefon firmasında gezici işçi olarak çalıştı. Daha sonra tüm zamanını edebiyat çalışmalarına ayırdı. 208 rakamının hayatındaki yerini ve sırrını çözmeye çalıştı. Öyküleri; *Varlık, Türk Dili, Çağdaş Türk Dili* gibi edebiyat dergilerinde yayımlandı.

Gönül Özgül

"Türkiye'de ve yurtdışında insan manzaralarından kesitler sunan öykü kahramanlarına okur çabucak ısınıp; onların özlemlerini, ayrılıklarını, yalnızlıklarını kendisi de yaşıyor sanki." (Nuray Özyer)

"Mevlâna, bir dörtlüğünde 'Nice insanlar gördüm / Sırtlarında elbise yok / Nice elbiseler gördüm / İçlerinde in-

GÖNÜL ÖZGÜL

TELEVİZYONA KAYIT OLAN DÜŞÜNCELER...

Uyuyamıyordum.

Bütün gece susmayan sokak köpeklerinin ne suçu vardı ki. Kalbimin görültülü atışını, gövdemin kaşıntısına, rahat nefes alamayışıma şu ayaklarımın üşümesine yeniliyordum. Uyku hapın bile yetersizdi artık. (...)

Sonra penceredekiler içeri çekildi. Perdeler kapatıldı. Sen de, dağılan köpeklerin ardından boş sokağı gözlemeyi bırakıp banyoya gittin. Aptes alırken köpekleri aklından çıkaramamıştın. Zavallılar evsiz, barksızdı. Sokaklarda birbirlerini canları çekiyordu. Ama biraz düşününce, kendi hayatının daha acıklı olduğu sonucuna vardın. "Köpeklerin keyfi aslında bende yok, diyerek evin içinde dolaşıp birkaç kez mutfağa girip çıktın. Gençliğindeki alışkanlıkla tencerelerin kapaklarını açıp dün pişirilen yemeklerin donmuş, portakalrengi yağına baktın. Karının kırk beş yıldır yemeklere doldurmaktan vazgeçemediği bu yağ tabakalarına harcanan paraya da için acıyarak, onunla en son kaç yıl önce yattığını anımsamaya çalıştın. Mutlaka çalıştığın yıllardaydı. Çünkü iki yıldır bekâr gibiydin evde...

Namazdan sonra yatağına girdin. Canın nasıl da çay istiyordu. Eskiden sabahları kalkınca demlerdin. İki bardak çay içmeden çıkmazdın evden. İnsanın kendine kahvaltı hazırlayıp kimseye bağımlı olmadan çay içmesinin büyük bir mutluluk olduğunu şimdi anlıyordun. Kahvaltıdan sonra kapıyı çekip duraklara koşmanın, otobüslere binip insanlarla iliş kakışta sohbet etmenin de... Sonra akşama değin çalışmanın, para kazanmanın da... Bunlarmış seni ayakta tutan. Ne tuhaf, yeni öğrenmiştin bunu.

Gözlerin az sonra ışe gitmek için kalkacakmışçasına yarım kapanıyor.. Kapalıçarşı'daki dükkânını hayal ediyorsun. Bir an çıkaramıyordun ki aklından. Şimdi hayalin hayalini kurarken bile yaşadığını hissettiriyordu sana...

Çok değil, iki yıl öncesine değin Kapalıçarşı'nın bir parçasıydın. Ölümden başka hiçbir şeyin seni oradan ayıramayacağına inanırdın. Tarihi eski takvime göre yazılmış nüfus kâğıdın makinenin çekmecesinde dururdu hep. Çünkü makinenin tekeri dönerken ölebilirdin bir gün. Sadece onun başında, o ayaklı makinende çalışırken ölümden korkmuyordun. Yanıbaşındaki dükkân ortağının arada bir sinirlenip makinenin sesine küfredişi de öldürebilirdi seni. Belki şu çekilmez kadının hayatını cehenneme çevirdiği akşamların, gecelerin, onunla geçen yıllarının kaybı yüreğine indirebilirdi. Sen, bütün acılarını makinene nakşederken içinden, orada işte ölebilirdin belki. Korkmadan... Makinenin sevgisiyle bütünleşerek... Kendini hiç de yalnız hissetmeyerek... Bunun için sanki, yaşama gücünü, onun ardından gelecek o kaçınılmaz ölüm anını, en mutlu olduğun yerde yakalamak istercesine, adeta uçardın dükkânına.

O zamanlar Kapalıçarşı'nın bütün gün açık kapılarından kimilerinin bomba koymak için girmediği dönemlerdi. Sadece o rüya âleminde dolaşmak için, alışveriş için turistlerin girdiği kapılarından, senin gibi emekçilerin sabahın ilk saatlerinde selamlanarak içeri seğirttikleri yıllardı...

Eminönü'nde otobüsten iner inmez caminin önündeki kuşlara gülümserdin hep. Onların da sana gülümsediğini, kanat çırpıklarını görürdün. "Hayırlı işler," derlerdi, bilirdin. "Günaydın" da derlerdi, anlardın. Hepsinden iyisi, "Güle güle, akşama yine bekleriz..." diyerek yolcu ederlerdi seni oradan, hissederdin. Karından duymak istediğin bu sözleri güvercinlere söyletirdin... Çünkü karın, kırk beş yıl bütün sabahlarda ne kahvaltını hazırlamıştı, ne de seni kapıdan yolcu etmişti. Yalnızdı hep... Sen, güvercinleri yüreğinde taşıyarak, onlarla birlikte sanki Sultanhamam'dan Mahmutpaşa'ya yürürdün. Sağdaki soldaki işportacılarla, kimi tanış satıcılarla, dükkânları önünde çay içenlerle selamlaşarak, yokuşu nefesin tükenmeden çıkardın...

Sonra rutubet kokusunu dünyanın hiçbir çiçek kokusuna, kadın parfümüne değişmeyeceğin Kapalıçarşı'nın loş sokaklarını yıldız yıldız parlatan dükkânlarını, altın vitrinlerini, çantacıları, terlikçileri, deri giysileri, halılarla kilimlerin önünde toplanan turist kadınların kısa pantolonlarından fışkıran kalçalarını da gözleyerek dükkânına giderdin. O eğri büğrü, dar, iç içe, arka arkaya, yan yana sıralanmış sokakların hepsinde merhabalaşacak insanların vardı. Şimdi bu insanların, bütün o insanların ekmek parasını kazandıkları o dükkânların, sokakların hayalini kurmaktan başka ne yapabiliyordun ki... Üstelik, Kapalıçarşı'nın senin bıraktığın gibi içinde korkusuzca gezilen, camisine, tuvaletlerine çekinmeden girilen, saatlerce satıcılarla pazarlık edilen o eski Kapalıçarşı olmadığına da üzülüyordun. (...)

(*Yetmiş Altıncı Kış*, 1998)

san yok' demiştir. Gönül Özgül de çevresindeki insanları bu anlayış içinde ele alıp değerlendirmiştir." (Muzaffer Uyguner)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Geminin En Altındaki* (1991), *Sevdalıydın* (1999).

ROMAN: *Lise Defterleri, Lise Defterlerinden Sonra, Lise Defterlerine Veda* (2000), *Dereiçi Sokağı, Yetmiş Altıncı Kış, Sevdalıydın, Menekşe* (2003).

ANLATI: *En Kötü Anneyi Bile Ararsınız, Aralık 1999* (2004).

HAKKINDA: Aydın Yeşilyurt/ Hüznün Öyküleri (Milliyet, 3. 5. 1991), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 3.6.1999), Muzaffer Uyguner / Bir Gençlik Aşkının Romanı: Sevdalıydın (Cumhuriyet Kitap, 18.11.1999).

ÖZGÜL, Mehmet

Çevirmen. 1935, Nevşehir doğumlu. İlk ve ortaokulu Avanos'ta, lise öğrenimini Kuleli Askeri Lisesinde yaptı. 1959 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirerek öğretmen teğmen oldu. Askeri okul ve kurumlarda öğretmen ve çevirmen olarak görev yaptı. 1969-71 yılları arasında ABD George Town Üniversitesinde Uygulamalı Dilbilim dalında yüksek lisans yaptı. 1979'da emekliye ayrıldıktan sonra, yaşamı boyunca sürdürdüğü edebiyat çalışmalarına yoğun olarak zaman ayırdı. Özellikle Rus klâsik yazarlarından çok sayıda çeviri yaptı.

ESERLERİ (Çeviri):

Taras Bulba (Petersburg Öyküleri, Gogol'den), *İvan İlyiç'in Ölümü - İki Süvari Subayı - Aile Mutluluğu - Tipi - Üç Ölüm - Polikuşka - Efendi ile Uşağı - Korney Vasilyef - Çilekler* (Tolstoy'dan), *Budala - Yer Altından Notlar* (F. Dostoyevski'den), *Seçilmiş Öyküler - Anton Çehov'un Bütün Öyküleri 8 cilt* (Çehov'dan), *Mujik - Varenka Olesava - Düşkünler - Han ile Oğlu - Bozyuncu - Kartal Türküsü - Konovalov - İki Arkadaş - Çıkarma* (M. Gorki'den), *Tröst D. E. - On üç Pipo* (İ. Ehrenburg'dan), *Özel Yaşam Dedikleri* (Simonov'dan), *İvan Denisoviç'in Bir Günü* (Soljenitsin'den), *Cengiz Aymatov'un Tüm Yapıtları* (4 cilt), *Sandro Dayı - Çik ve Puşkin - Öç - Saate Göre Zaman - Çik'in Savunması - Hayran Olduğum* (Fazıl İskender'den), *Yaban Yemişleri* (Y. Yevtuşenko'dan).

HAKKINDA: Yılmaz Çongar / Asker Yazarlarımız ve Ozanlarımız (1998), Behçet Çelik / Yaşama Sevinci: Rus ve Sovyet Edebiyatından Seçme Öyküler (Virgül, sayı: 59, Şubat 2003).

ÖZGÜL, Metin Kayahan

Edebiyat araştırmacısı. 30 Nisan 1961, Ankara doğumlu. Yüksköğre-

M. KAYAHAN ÖZGÜL

DÎVAN YOLU'NDAN PERA'YA SELÂMETLE...

Osmanlı'da yenileşme hareketleri, Tanzimat Fermânı'nın ilânı ile başlamaz. Gülhâne Hatt-ı Hümâyûnu bir bakıma, başlangıç değil, sonuçtur. Bu tesbit sâdece siyâsî, hukukî ve iktisâdî değil, edebî gelişmeler için de geçerlidir. XVII. asrın sonlarından itibaren Türk şiirinde görülen değişim -her zaman gelişim yönünde olmasa da- bir kabuk yenileme gayretidir. "Lâle Devri" adlandırması "lâle"de sembolleşen yeni bir hayat tarzının ifâdesidir ve lâle Türklere Frenklerin armağanıdır. Önceki küçük emâreler bir yana, gerçek yenilîği taşıyan şiir, lâle soğanlarında saklıdır.

Türk köşk ve bahçelerini Melling tanzim eder. Van Mour saray ressamı olarak tanınır. Donizetti Muzika-i Hümâyûn'un başındadır. Sultan I. Mahmud Nûruosmâniye Câmii'ni yaptırmak için Avrupa'dan kilise planları getirtmiş, fakat ulemânın öfkesinden korkarak vazgeçmiştir. Böylesine batılılaşan bir çevrede barok resim yaygınlaşacak ve Levnî perspektîf çalışacaktır. Mehmed Tahir Ağa da Lâlelî Câmii'ni barok tarzda yapacaktır. İsmail Dede dahi vaisi anlamaya ve ifâdeye gayret edecektir. O hâlde, sanatın diğer dallarında "hâhişle yâhud icâbü'z-zaman" barok ve bilâhare rokoko yaşanırken şiirin bu cereyana ayak dirediği düşünülebilir mi? Barok üslûbun teorisini oluşturan Heinrich Wölfflin ve onun fikirlerine son şeklini veren Focillon aynı noktada birleşirler: Klâsisizmin kuralcı, şahsî yaratmalardan ziyâde müşterek bir malzemenin geliştirilmesini yeğleyen, bu yüzden de hatları kes(k)in yapısı cereyanın son demlerine doğru gevşemeye başladığında, aslında artık "barok dönem" başlıyor demektir. Türk'ün klâsik şiirinin sonunda da bir barok devir yaşanmıştır ve bu gözle bakıldığında, içlerinde Şeyh Gâlib'in de bulunduğu bir grup şâiri farklı anlayışlarla değerlendirmek gerekmektedir.

Barok'un kaynağı Hind'dir. Roma'nın Hind'i zabtı ile başlayan bir etkilenme, İtalyan "baroco"suna yol açarken. Türklerin Hindistan'a girişi de "Sebk-i Hindî"nin doğuş sebeplerinden olur. Bir zamanlar, yeni girdiği İslâm medeniyeti dâiresinde belirmeye başlayan yeni Türk entellektüeli edebiyatta kendini ifâde etmek istediğinde klâsik şiiri tercih etmişti. Bir başka söyleyişle, başlangıçta klâsik şiir entellektüel ihtiyaca cevap vermişti. Lâkin, XVII. asır ortalarından itibaren klâsik şiirin entellektüel şifresi kalem suarâsı ve hattâ ümmî şairler tarafından dahi çözülmeye başlar. Artık klâsik şiir bir entellektüel ifâde tarzı olmaktan çıkmakta ve söyleyeni, anlayanı, zevk alanı artmaktadır. Bu durumda, Osmanlı'nın şâir intelijansiyası kendine yeni ifâde yolları ve yeni şiir iklimleri aramaya başlar; sebk-i Hindîyi de bu tarihlerde keşfeder. Sonraki asırlarda da entellektüel şiir ne zaman za'fa düşse, sebk-i

Hindîyi bir cansimidi gibi kullanmayı sürdürür. XVII. asırda Nâilî, Fehîm gibi şairler, XVIII. asırda Şeyh Gâlib ve çevresi, XIX. asırda Leskofçalı Gâlib ve Encümen-i Şuarâ'nın mensuplarından birkaçı sebk-i Hindîye tekrar tekrar dönmek gereğini hissederler. Yine de XVIII. asırda sebk-i Hindînin yeniden canlanışını Osmanlı'nın bütün bir XVIII. asra yayılan barok eğilimleri ile açıklamanın da mümkün olabileceği gözden uzak edilmemeli.

XVIII. asır muhtemelen en çok şâirin yetiştiği asır iken, edebiyat târihlerine en az şâirin alındığı asır olmak şanssızlığına da sâhiptir; hattâ asır sâdece Gâlib ve Nedîm'den ibârettir demek yanlış olmaz. Bu daracık çerçeveye sebep, asrın diğer şâirlerinin hepsinin *"hezle mütemâyil", "lâubâlî"* veya *"kıymetsiz"* oluşları değil; edebiyat târihçilerinin ve "klâsik edebiyat" mütehassıslarının önlerindeki müesşir ve eserleri eski his, hayâl ve fikir endâzesiyle ölçmeleri, klâsik söyleyiş ve mazmunlar dâhilinde değerlendirmeye çalışmalarıdır. Meselâ, Muallim Nâci Sünbülî-zâde Vehbî'nin fahriyeleri ile Nef'î'ninkileri mukayese eder ve "Vehbî'nin fahriyeleri okunacak olsa, soğukluktan başka birşey hissolunmaz. İnsanın bazen güleceği de gelir" hükmüne varırken klâsik şiirin kriterlerini kullanmaktadır. Oysa aynı Nâci birkaç sene evvel, tam tersini iddia etmektedir:

"Bugün bir şâir ne kadar muktedir olursa olsun Nef'îyâne tarz-ı şi'rin âde-i ikbâline muvaffak olamaz. Onun hüsnü o zamâna göre imiş. Zamânımızda ise hüsn-i diğer arânıyor."

Anlaşılan odur ki, Nâci kendi devri için geçerli olan bir hükmün XVIII. asır için de geçerli olabileceğini düşünmemektedir. Hattâ, Nedîm'in şiirdeki yenilîklerinin ele alındığı yegâne çalışmada dahi onun "Dîvan şiirine getirdiği yenilik" araştırıldığı için, "yeni şiir"e getirdiklerini görmek pek mümkün olamaz.

→

Oysa XVIII. asrın şiiri üzerinde daha yenilikçi bir gözle yapılacak araştırmalar, XIX. asır şiirine nasıl kaynaklık ettiğini ortaya koyabilir. Meselâ, müstezâda gösterilen rağbet, yavaş yavaş mısra kırılmasının başladığına ve modern şiirin önemli unsurlarından birinin belirmekte olduğuna işarettir. Diğer taraftan, o zamana kadar en küçük birim beyit iken, bu asırda mısrâa doğru kaymaya başlar. Belki mısrâ-ı berceste lerin ve kelâm-ı kibar hâlini alan mısrâ-cümlelerin artışı buna delil sayılabilir. Murabbâdan şarkı formunun doğuşu, yaygınlaşması XVIII. asırda olur ve böylece ilk defa bestelenmek için yazılan, dolayısıyle müziğin prensiplerini de dikkate alan bir şiir yeşerir. Modern şiirin müzikal temelleri belki de bu şekilde atılmıştır. Aynı şekilde, önceki asırlarda bir kusur kabul edilen aruz hataları bu asırda bilgi eksikliğinden çok, umursamazlıktan ve sıkça görülür. Belki de böylece serbest şiire bir kapı aralanmaktadır.

Muhtevâda, yaşayan şehre, şehirli insanın gündelik hayâtına uzanmak, konuşmak diline yaklaşmak Nedim'le başlamaz; Nâbî ve çağdaşlarında da bu özellik gözlenebilir. Oysa "şehirli" psikolojik ve sosyolojik gruplanmalar açısından çok zengindir.

Zâdegân, ulemâ, ulemâdan ayrılmağa başlayan intelijansiya, ricâl-i devlet şehir ahâlisinin sâdece bir kısmını oluşturur. Geriye kalan gruplar içinde ise, yarı câhil veya câhil, kabadayı, çingene, ten-perest, külhanbeyi, azınlık, kenar mahalleli gibi çok renkli olanları vardır. Özel dünyâ görüşleri, hayat tarzları, jargonları olan bu gruplar da diğerleri kadar şehirlidir. XVIII. asrın Nedim'le beraber İstanbul ahâlisini işleyen diğer şâirleri elit değil, sıradan insanları ve onların jargonlarını kullandıkları için önemsenmemişlerdir. Oysa onlar belki de asrın Orhan Velileridir; çünkü, XVIII. asrın unutulmuş şairleri ile Garipçiler'in ortaya çıkış sebepleri aynıdır. Her ikisi de asırlar önce şekillenmiş ve bu asırlar boyunca bütün imkânları kullanıp tüketilmiş mütbat veren birer normatif yapıyı kırma ve bilâhare değiştirme gayreti ile ortaya çıkarlar. Birinin "klâsik" şiiri, diğerinin "milli edebiyat" şiirini kırma gayreti, her ikisi de başarılı olur ve XVIII. asırda "klâsik" şiir, 1940'lı yıllarda "milli edebiyat" şiiri ölür. Küçük adam, sıradan hayatlar, gündelik zevkler, eyyamcılık, epikürîyen iştihâ, argoya meyl, dilde sadeleşme ve konuşma üslûbuna yakınlık gibi muhteva özellikleri her iki şiirin de özünü değiştirir.

(*Hece-Türk Şiiri Özel Sayısı*, sayı: 53/54/55, Mayıs-Haziran, Temmuz 2001)

nimini Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde (1982) tamamladı. Aynı üniversitenin Türkçe Derslerini Düzenleme Başkanlığında okutman olarak çalışmaya (1983) başladı. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında *"Sâmi Paşa-zâde Sezâyi'nin Küçük Şeyler'inde Fiktif Yapı"* adlı teziyle (1984) yüksek lisans, *"XIX. Asrın Özel Bir Edebiyat Mahfeli Olarak Encümen-i Şuarâ"* başlıklı teziyle doktora (1988) yaptı. Ertesi yıl, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümüne yardımcı doçent olarak tâyin oldu. Türk dili ve edebiyatı eğitimi üzerine Amerika Birleşik Devletlerinde de öğrenim gördü.

Makaleleri; *Divan, Yeni Divan, Yeni Sözcü, Töre, Doğuş, Nilüfer, Türk Dünyası Araştırmaları, Türk Kültürü, Türk Kültürü Araştırmaları, Bilge, Kitap-lık, Nur, Sanat Dünyamız, Son Duvar, Lu-mapara, Edebiyat Güncesi, Hece* dergileri ile ortak ve armağan kitaplarda yayımlandı. *Kandille İskandil* adlı kitabıyla 2003'te Türkiye Yazarlar Birliği İnceleme Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Halid Fahri Ozansoy, Hayatı ve Eserleri* (1986), *Hersekli Arif Hikmet / Hayatı ve Eserleri* (1987), *Leskofçalı Galip / Hayatı ve Eserleri* (1987), *Yenişehirli Avni / Hayatı ve Eserleri* (1990), *Türk Edebiyatında Siyasî Rüyalar* (1993), *Resmin Gölgesi Şiirine Düştü / Türk Edebiyatında Tablo Altı Şiirleri* (1997), *Osman Nevres / Hayatı ve Eserleri* (1998), *Helvacı-zâde Muharrem Hasbi, Hayatı ve Eserleri* (1998), *Münif Paşa* (2005).

YAYINA HAZIRLAMA: *Ali Ekrem Bolayır'ın Hâtıraları* (1991), *Nahid Sırrı Örik / Yıldız Olmak Kolay mı?* (1996), Nahid Sırrı Örik'in Bütün Eserleri / San'atkârlar (1996), *Nahit Sırrı Örik / Eve Düşen Yıldırım* (Hikâyeler 3 / Vahide Bilgi ile, 1998), *Paşa Beyzade Ömer Ali Bey / Türkmen Kızı* (1998), *Salahaddin Enis / Bataklık Çiçeği* (Roman, 2000), *Kenan Hulûsi Koray / Beşer Dakikalık Hikâyeler* (2000), *Ali Kemal / Fetret* (2003), *Ali Kemal / Ömrüm* (2004).

DERLEME: *Hikâyeciliğimizin 100. Yılında Yüz Örnek* (ortak kitap, 1987), *Ali Ekrem Bolayır'ın Hâtıraları* (1991), *Ali Ekrem Bolayır'dan Suud Kemal Yetkin'e Mektuplar* (1996), *Bigâne Durmayın Aşinanıza / Müftüoğlu Ahmet Hikmet'in Mektup, Şiir ve Günlükleri* (1996).

DENEME: *Kandille İskandil* (2003).

ANTOLOJİ: *Arayışlar Devri Türk Şiiri Antolojisi* (2000).

Ayrıca yayıma hazırladığı kitapları vardır.

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

ÖZGÜLGÜN, Özgür

Şair. 1973, İstanbul doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimlerini İstanbul'da tamamladı. 1993 yılında hayatının akışını değiştiren MSM (Müjdat Gezen Sanat Merkezi) Tiyatro Bölümünü kazanarak tiyatro çalışmalarına başladı. Sırasıyla Hadi Çaman Yeşiltepe Oyuncuları, Tiyatro İstanbul, Masal Gerçek Tiyatrosu, ESEK (Espri Standartları Enstitüsü Kurumu) ve Tiyatro Portakal gibi tiyatrolarda çalıştı. Birçok TV dizisi ve reklam filminde rol aldı. *Sakıncası Yoksa Hepinizi Çoook Seviyorum...* (2001) adlı bir şiir kitabı vardır.

ÖZGÜN (Brudo), Berta

Şair, karikatürcü. 4 Temmuz 1926, İstanbul doğumlu. Ürünlerinde Berta B. Özgün (Brudo) imzasını kullandı. Çanakkale İstiklal İlkokulu, Çanakkale Ortaokulu, İstanbul Işık Lisesi (1943) mezunu. İstanbul Üniversitesi Fen ve Hukuk fakültelerindeki öğrenimini tamamlamadı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

İlk şiirleri, *La Boz de Türkiye* (1939-49) dergisinde, sonraki yıllarda şiir ve denemeleri; *Ajans-Türk, Yeni Defter, Eflatun* ve *Tiryaki* dergilerinde yayımlandı. *Kime Ne?* adlı şiiri Nino Varon tarafından bestelenip Tanju Okan tarafından seslendirildi. Şiirden sonra karikatür sanatına yöneldi.

Metin Kayahan Özgül

Berta (Brudo) Özgün

Türk Tabipler Birliği Karikatür Yarışmasında üçüncülük aldı. Çarşı Mağazalarının karikatür yarışmasında da jüri takdir ödülünü aldı. İLESAM ve MESAM üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Berta'nın Şiirleri* (1986), *Beşyüz Yıl Destanı* (1991).

ANI: *Yedi Nesil Öncesinden Günümüze Yolculuk* (1997).

KARİKATÜR: *Diyojen Karikatür Albümü* (1995).

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZGÜN, Halise Hasan

Öykücü. 1948, Üsküp / Makedonya doğumlu. İlköğrenimini Üsküp'teki Tefeyyüz Okulunda tamamladı. Öğretmen Okulunu bitirdikten sonra *Birlik* gazetesinin çocuklara yönelik olarak çıkardığı *Çocuk Bahçesi* ekinde görev aldı. *Çocuk Bahçesi* ve *Tomurcuk* çocuk dergisinde yayın yönetmeni olarak çalıştı. 1999 yılında *Anadili* adlı öykü kitabını yayımladı.

HAKKINDA: Tacettin Şimşek / Çocuk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (Hece-Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı, sayı: 104-105, Ağustos-Eylül 2005).

ÖZGÜNAY, Mehmet Nazım

Bkz. FLORİNALI NAZIM.

ÖZGÜR, Can

Şair. 5 Ekim 1962, Eskişehir doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Aynı eğitim kurumunda yüksek lisans (1988) ve doktora (1994) çalışmalarını tamamladı. Çalışmalarını Eskişehir'de Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Eski Türk Dili Anabilim Dalı Başkanı ve öğretim üyesi olarak sürdürdü. Ürünleri, sıklıkla *Edebiyat Güncesi* dergisinde yer aldı. Türkiye Yazarlar Birliği ve İLESAM üyesidir.

Can Özgür

ESERLERİ (Şiir):

Açık Renkli Düşler (1994), *Uzak Mesafelerde Sevmek* (1998).

HAKKINDA: İsmail Ali Sarar / Can Özgür'ün "Uzak Mesafelerde Sevmek" Üzerine (Size dergisi, sayı: 301, Kasım 1998), Mesut Doğan (Düş Çınarı, Mayıs-Haziran 1999).

ÖZGÜR, Hafız Mustafa

Tasavvufçu. 1 Ocak 1938, Kayalık (Bendivan) köyü / Susuz / Kars doğumlu. On dört yaşında hafızlığını tamamladı. Müderris Oflu Hacı Muhammed Sula ve oğlu Hacı Hüseyin Sula'dan fıkıh (İslâm hukuku), hadis ve Arapça dersleri aldı. Bir yandan da vekil imamlık yaptı. Askerlik sonrası Kars Müftülüğünün açtığı sınavı kazanarak asaleten imam olarak atandı. Kur'an Kursu öğretmenliği yaptı. Tasavvufi eğitimini 1961'de tanıştığı Kadiri şeyhlerinden Hayri Baba'dan aldı. Hayri Baba'nın Ankara'dan İstanbul'a taşınması üzerine tayinini İstanbul'a aldırdı (1972). Hocasının 1979'da ölümü üzerine sekiz vekilinden biri oldu. 1993'te Özgür Vakfını kurdu. *Kadiri Yolunu Gerçekte Yaşayanlar ve Yaşatanlar* (1996) adlı bir eseri basıldı.

ÖZGÜR, Özlem

Ekonomi araştırmacısı. 1938, Alaşehir / Manisa doğumlu. Yüksek öğrenimini Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinde tamamladı. İSTA Haber Ajansının Ankara bürosunda çalıştı. 1979'da Köy İşleri Bakanlığında danışmanlık yaptı. *Politika* gazetesindeki yazılarıyla tanındı.

BAŞLICA ESERLERİ:

100 Soruda Türkiye'de Kapitalizmin Gelişmesi (1972), *100 Soruda Sanayileşme ve Türkiye* (1976).

ÖZGÜR, Süleyman Mustafa

Şair. 1947, Visok (Osmanlar) köyü / Tırgovişte (Eskicuma) / Bulgaristan doğumlu. Sofya Üniversitesi Türkoloji Bölümü mezunu. Bir süre öğretmenlik ve Sofya radyosunda muhabirlik yaptıktan sonra 1989 göçüyle Türkiye'ye geldi. Mesleğini ve çalışmalarını yerleştiği Bursa'da sürdürdü.

Bulgaristan'da hemen bütün gazete, dergi ve yıllıklarda görünen Süleyman Mustafa Özgür, Türkiye'ye yerleştikten sonra şiirine düzey kazandırmak amacıyla, yeni bir edebi kimlik arayışına girdi. Bu bağlamda şiirini geliştirme çabası içinde oldu.

ESERLERİ (Şiir):

Sevgi Benim Borcum (Bursa 1998), *Düşlerim Gerçek Olsa* (Çocuklar için şiirler, Bursa 2001).

HAKKINDA: Sabahattin Bayramöz / Türkçenin Sarmaşıkları (2002).

ÖZGÜRER, Avni Veli

Şair. 1949, Aydoğmuş (Zornitsa) köyü / Hasköy (Haskovo) / Bulgaristan doğumlu. Avni Veliev imzasını da kullandı. Köyündeki ilk ve ortaokulda okudu. Kırcaali'ye bağlı Karagözler (Çernooçene) Türk Lisesini bitirdikten sonra öğrenimini Şumnu Yüksek Pedagoji Enstitüsünde sürdürdü. Daha sonra Filoloji Fakültesinin Bulgar Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalından mezun oldu. Kırcaali'nin Cebcl kasabasında lise öğretmenliği yaptı.

Dönemin Bulgar yönetimine direnenler arasında yer alması onu Eski Zağra (Stara Zagora) cezaevinin siyasi tutuklular bölümüne götürdü. 1989 yılının büyük göçünde Türkiye'ye geldi. Mesleğini ve çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü. Şiirlerinin bir bölümünü *Anka Kuşu* (1999) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002).

ÖZGÜVEN, Fatih

Romancı, çevirmen. 2 Ekim 1957, İstanbul doğumlu. Tam adı Safter Fatih Özgüven. Safter Bökc imzasını da kullandı. İstanbul Ataköy İlkokulu, Avusturya Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü (1981) mezunu. Bir süre İngilizce öğretmenliği ve İletişim Yayınlarında editörlük yaptı. Daha sonra İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi Sinema ve Televizyon Bölümüne öğretim görevlisi olarak geçti.

İlk yazısı *Birikim* dergisinde; sonraki yazıları *Yazko Çeviri, Yazko Somut, Eleştiri, Çağdaş, Hürriyet Gösteri, Video-Sinema, Sokak, Yeni Gündem, Express, Roll* dergileri ile *Cumhuriyet* ve *Radikal* gazetelerinde yayımladı. PEN Yazarlar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ROMAN: *Esrarengiz Bay Kartaloğlu* (1990).

DENEME: *Yerüstünden Notlar* (2001).

ÇEVİRİ: *Lolita* (V. Nabokov'dan, 1982), *Tonio Kröger-Tristan* (T. Mann'dan, 1983), *Washington Meydanı* (H. James'ten, 1983), *Mrs. Stone'un Roma Baharı* (T. Williams'tan, 1983),

FATİH ÖZGÜVEN

TABLO BAKMAK...

Büyük müzeleri gezmek zevklidir. Çarmıhında can veren nice alelade İsa'dan, bön bakışlı nice Meryem'den sonra ünlü ya da ünsüz bir resmin önüne gelirsiniz ve resim, kompozisyonunun dengesi ya da dengesizliği, rengi, ışığı, hikâyesi, belki şakası ile sizi aniden yakalar. Belli anahtarlar vardır elbette, ikonografi çalışmaları alanına girer.

Bu anahtarların az buçuk farkındaysanız resme bakarken bir 'iç oda'ya girdiğiniz duygusuna da kapılabilirsiniz. (Elindeki tepside kesik bir kelle olan her kadın figürü Salome değildir, vs.) Ama o kadar; resimlerin gerçekten tadına varmanın, resmin ötesinde kimi şifreleri ve gizli anlamları, neredeyse masonik bazı katmanları çözmekle alakası yoktur. Sanat eseriyle ilişki, son hesaplaşmada eserle seyirci arasındaki bir bakma alışkanlığıyla, içtenliğiyle kurulur. Resim le hikâye anlatmanın kendine özgü kuralları, bu kurallarla kurulan oyunların tadı böylece keşfedilir. (Tersi, her resme bakarken 'bunun anlamı ne şimdi?' diye soran acelecilikle aynı soy bir tepkidir.)

Filmi görünce daha çok fark ettim ki, 'Da Vinci Şifresi' kitabı da, onun donuk filmi uyarlaması da bu eksen üzerinde sıkıcı bir oyun kuruyor. Entrikanın göbeğinde, 'cennetmen' Tapınak Şövalyeleri'nden Rönesans ve Aydınlanma adamlarına (Da Vinci, Newton, Alexander Pope vb.) oradan günümüze kadar süren bir ekibin, Ortodoks Hıristiyanlığın hasıraltı ettiği birtakım alternatif İncilleri, özellikle de İsa'ya insanlık, kocalık, babalık atfeden, kadın düşmanı olmayan bir versiyonu gün ışığına çıkarma girişimi var. Öte yandan, film bu (görünürde 'ilerici') işe kalkışırken tam da bu insan merkezli anlayışın ürünü olan sanat eserlerine gerici, en azından faydacı bir bakma biçimi öneriyor. Neredeyse bütün sanat sadece yeni bir dinsel Sır, bir 'mysterium' yaratmak için varedilmiş, sanatın kendine özgü bir tarihi yokmuş, sanat denen şey başka -daha önemli, daha hayati- birşeylerin şifrelerini içerinek için varolmuş, her form, her sembol, her tema, her konu aslında gizli bir anlamı iletmeye yarayan bir 'kap'mış gibi davranıyor. Böylece de, yüzyıllardır 'Mona Lisa'nın tebessümü'nün ardındaki sırrı çözmek gibi afaki bir işle meşgul edilmeye çalışılan, dolayısıyla sanatın kendi başına ve kendi içinde tadına varılması mümkün bir şey olduğu duygusundan uzaklaştırılan 'kitlelere' yönelik, tanıdık -fazlaca tanıdık- bir 'komplo'nun yardakçısı oluyor. Bu esefle karşılanacak duruma herkesten önce de 'Da Vinci Şifresi'nden anladığımız kadarıyla modern, aydınlanmacı bir Hıristiyanlığın bir nevi kurucu çiftisi olan İsa ve Magdalalı Meryem karşı çıkarlardı herhalde! (Günümüzde ne olurlardı acaba, sanat kolleksiyoncusu bir karı koca?) Herneyse...

Özellikle 'Da Vinci Şifresi'nin film uyarlaması, aydınlanma ile aydınlan(a)mama arasında bir kör kandil olarak bence 'kral kıncıları' bile memnun etmeyecek. Daha zarif ve incelikli bir şifreleme için, yarın gösterime girecek olan ve adı dâhiyane bir Türkçelemeyle 'Sil Baştan!' yapılan, asıl adı ise yaklaşık 'Lekesiz Akl'ın Üzerine Düşen Günışığı' olan filmi tavsiye edeceğim. Filmin ismi 'Da Vinci Şifresi'nin de kahramanlarından biri olan Alexander Pope'un bir şiirinden alınma. Ama o filmde bu filmin popülist ve bunak modernizmi ('feminizm iyi bir şeydir, duymuş muydunuz?!') yerine iyi postmodernizmin şekilden şekile girebilen, akışkan cevvalliği var. Hatta, her türden 'ilk ve en' listelerine alerjim olduğu halde, 'Lekesiz Akıl...'ın yeni milenyumun ilk en önemli filmi olduğu duygusuna sahibim.

(*Radikal*, 25.5.2006)

Seçme Öyküler (1984), *Camus* (O.C. Cruise'dan, 1984), *Yolları Çatallaşan Bahçe* (J.L. Borges'ten, 1985), *Sebastian Knight'ın Gerçek Yaşamı* (V. Nabokov'dan, 1985), *Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği* (M. Kundera'dan, 1986), *Ölümsüz Öykü* (K. Blixen'den, 1986), *Tek Başına Bir Adam* (C. İsherwood'dan, 1987), *Edebiyat Dersleri* (V. Nabokov'dan, N. Akbulut ile, 1988), *WitTBEnstein'ın Yeğeni: Bir Dostluk* (T. Bernhard'dan, 1989), *Hayaletler* (P. Auster'den, 1991), *Virginia Woolf: Yeni Başlayanlar İçin* (A. Rosenblatt'tan, 1992), *Kurbağa Güncesi* (G. Grass'tan, 1992), *Gece Gibi Geçiyorum*, (J. Ames'ten, M. Tüfekçioğlu ile, 1993), *Ormanın Tam İçinden* (F. O'Connor'dan: Tomris Uyar ile, 1993), *Yenilmez Köleciler* (K. Blixen'den, 1993), *Son Band* (S. Beckett'ten, A. Soysal ile, 1993), *Bir Yazarın Güncesi* (V. Woolf'tan, 1996), *Jacob'un Odası* (V. Woolf'tan, 1997), *Kent ve Tuz* (G. Vidal'dan, 1998), *Ficciones* (J.L. Borges'ten, Tomris Uyar ile, 1998), *Amerikan Sapığı* (B.E. Ellis'ten, 1999), *Fazladan Bir Adam* (Jonathan Ames'ten, 1999).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 11.11.1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Sırma Köksal / Fatih'in Sesleri (Virgül, sayı: 46, Aralık 2001).

Fatih Özgüven

ÖZKAL, Abide

Gazeteci-yazar. 12 Mart 1955, Alaçam / Samsun doğumlu. İlk ve ortaokulu Alaçam'da tamamladıktan sonra Kabataş Ticaret Lisesi (1978) ile Anadolu Üniversitesi İşletme Fakültesi Yönetim ve Organizasyon Bölümünü (1996) bitirdi. Rett Sendromlu (Zihinsel ve fiziksel) Aileler Dayanışma Derneğinin kurucuları arasında yer alarak (1998-2000) bir süre başkanlığını yürüttü. Ayrıca Yardımsevenler Derneği, Cumhuriyet Kadınları gibi çeşitli kadın sivil toplum örgütlerinde görevler aldı. Edebiyatçılar Deneği üyesidir.

Abide Özkal

Ürünleri, 2000 yılından itibaren *Yeni Düşünce*, *Kıbrıs Mektubu*, *International Rett Sendrome Assocation* dergileri ile *Çizgi Ötesi* ve *Hürriyet* gazetclerinde yayımlandı. 2001'de yılın annesi unvanını kazandı. Yaşamöyküsününün bir bölümünü anlattığı

Sessiz Melek (2001) adlı bir kitabı vardır. Aynı kitap 2002'de İngilizceye çevrildi.

ÖZKALE, Durmuş Ali

Eğitimci, şair. 1944, Kadirli / Osmaniye doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu ilçede, liseyi Ceyhan'da bitirdi. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca ve Türkçe bölümleri (1969) mezunu. Eğitimi gereği bir süre Avrupa'da bulundu. Yurdun çeşitli yerlerinde öğretmenlik ve yöneticilik görevlerinde bulunarak emekli (1995) ayrıldı.

Müzisyenlik ve bağlama öğretmenliği yaptı. Adana Baraj Lisesi Halk Müziği Korosu, Natürel Müzik Merkezi, Adana Edebiyatçılar Derneği, Adana Öğretmenler Halk Müziği Korosu kurucuları arasında yer aldı. Çukurova Edebiyatçılar Derneği Onursal Başkanı seçildi.

Durmuş Ali Özkale

Şiir ve yazıları; *A-Edebiyat*, *Aykırısanat*, *Söylem*, *Ardıçkuşu*, *Lül*, *Çıkrık*, *Kavak*, *Besparmak*, *Maki*, *Türk Dili*, *Milli Eğitim* dergileri ile *Bölge*, *Yeni Adana* ve *Ekspres* gazetelerinde yayımlandı. Aydın'da yayımlanan *Besparmak* dergisinin düzenlediği şiir yarışmasında üçüncülük (2002-04), Çukurova Üniversitesi Adnan Yücel Şiir Yarışmasında ise mansiyon aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sevgi Çiçekleri* (1994), *Gönül Ağacı* (1995), *Yüreğimdeki İzler* (1996), *Yaşama Tutkusu* (1997), *Mavi Düşler Gezgini* (1998), *Umut İstasyonu* (2000), *Ayışığı Gözlerin, Kutup Güneşi, Dilber Dünya.*

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Ülkemizde Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri* (2000), *Sanat ve İnsan I, Sanat ve İnsan II, Siyasi Araştırma.*

HAKKINDA: Halil Atılgan / Selam Getiren Kitaplar (İçel Kültürü dergisi, sayı: 40, Temmuz 1995), Ömer Uluçay / Gözlerde Renkler (Adana Bölge Gazetesi, 6.4.2003).

ÖZKAN, Abdulkadir

Gazeteci-yazar. 27 Aralık 1942, Kargı / Çorum doğumlu. *Yeni Devir*ve

Abdulkadir Özkan

Milli Gazete'de köşe yazılarını bir ara Mehmet Fahri imzasıyla yayımladı. İlk ve ortaokulu Kargı'da tamamladı. Ankara Atatürk Akşam Lisesi (1964), İlköğretmen Okulu (1968) ve Ankara Üniversitesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu (1970) mezunu. Gazeteciliğe Ankara'da *Memleket* gazetesinde başladı (1970). Daha sonra muhabir, yazı işleri müdürü, genel koordinatör, genel yayın yönetmeni ve fıkra yazarı olarak *Ankara Ekspres* (1971), *Barış* (1972), *Adalet* (1974), *Milli Gazete* (1974, 1986, 1989), *Yeni Devir* (1977), *Türkiye* (1986-87), *Yeni Haber* (1987), *Günaydın* (1987) ve *Hürses* (1988-89) gazetelerinde çalıştı.

Milli Gazete'de yayımlanan *Siyonizmin Atlama Taşı İsrail* yazı dizisinden dolayı (1982), Akıncılar Derneği yönetim kurulu üyesi olarak da Akıncılar Davası nedeniyle 1986 ve 1989'da hapse mahkûm edildi. Daha sonra Ankara'ya yerleşerek, bir süre Refah Partisinde basın müşavirliği, Altındağ Belediyesi Başkan Vekilliği görevlerinde bulundu. Çalışmalarını Milli Gazete'nin Ankara Temsiliğinde sürdürdü. Dizi yazıları, anıları ve *İslâm Tarihi* gibi eserleri henüz kitap olarak basılmadı.

ÖZKAN, Abdullah

Gazeteci-yazar. 24 Mayıs 1970, Büyükkışla köyü / Yozgat doğumlu. Kayseri Cumhuriyet İlkokulu (1982),

Abdullah Özkan

Kayseri İmam Hatip Lisesi orta kısmı (1985), Adana Sabancı Anadolu Tekstil Meslek Lisesi (1989), İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü (1993) mezunu. Yüksek lisansını Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Reklamcılık ve Tanıtım Bölümünde (1995) tamamladı.

1989'dan itibaren İÜ İletişim Fakültesi Haber Ajansı, *Vahdet* gazetesi (1990-92), köşe yazarı ve haber müdürü olarak *Milli Gazete*'de (1992'den itibaren) çalıştı. İlk yazısı *"SSCB'nin Litvanya Dönemeci"*, *Vahdet* gazetesinde çıkmıştı (16 Nisan 1990). Türkiye Gazeteciler Cemiyeti ve Basın Konseyi üyesidir.

ESERLERİ:

Sam Amcanın Çocukları (1992), *Sömürü Düzenine Asil Başkaldırı / Cezayir* (1993), *Türkiye'deki Amerika* (1994).

Ali Rafet Özkan

ÖZKAN, Ali Rafet

Felsefe ve ilahiyat araştırmacısı. 15 Aralık 1964, Çandır / Yozgat doğumlu. İlkokulu Çandır Cumhuriyet İlkokulunda, ortaokul ve liseyi Yozgat İmam Hatip Lisesinde okudu. Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (1988) mezunu. Yüksek lisansını aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Eski Araplarda Putperestlik Doğuşu ve Ortaya Çıkış Sebepleri"* adlı tez çalışmasıyla (1991) yaptı. Doktorasını ise Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Yedinci Gün Adventizmi"* adlı teziyle (1995) tamamladı. Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde araştırma görevlisi olarak (1989) çalışmaya başladı. Aynı fakültede yardımcı doçent (1996), doçent (1999) ve profesör (2004) oldu. Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü öğretim üyeliğinin yanı sıra Fakülte Yönetim Kurulu üyeliği ve Fakülte Kurulu üyeliği görevlerinde bulundu.

Telif ve tercüme makaleleri; *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *Akademik Araştırmalar*, *Dinî Araştırmalar*, *Dinler Tarihi Araştırmaları*, *EKEV Akademi Dergisi*, *Yeni Türkiye* dergileri ile ortak kitaplarda

yayımlandı. Çeşitli toplantı, panel ve sempozyumlara katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ (İnceleme-Araştırma): *Türkiye Çingeneleri* (2000), *Fundamentalist Hristiyanlık - Yedinci Gün Adventizmi* (2002), *Dinlerde Kurban Kültü* (2003).

ÖZKAN, Âşık Ali İzzet

Bkz. ÂŞIK ALİ İZZET (Özkan)

ÖZKAN, Cevdet

Mizah yazarı. 1923, Tortum / Erzurum doğumlu. Rüştiye (ortaokul) mezunu olan Cevdet Özkan, ilk defa Erzurum'un haftalık mizah gazetesi olan *Saksağan*'da yazıları yazarak basın hayatında yer aldı. Mizahî röportajlar biçiminde kaleme aldığı yazılarıyla tanındı. Erzurum basınının usta mizah yazarı olarak sayılan Cevdet Özkan, yirmi üç yıl emek verdiği Vilayet Fen Memurluğu görevinden istifa ederek ayrıldı.

Mahlûklar Konuşuyor adını taşıyan birinci kitabı, ehil ve vahşi akla gelen bütün hayvanların, kendi felsefelerini tatlı bir söyleyişle dile getiren ilmî ve mizahi bir eserdir. Bu kitapta her hayvan, Fransız müellifi La Fontaine'in fabllarındaki gibi konuşturularak, her birine, evrenin yaratılış sebebi olarak atıfta bulunuldu. *Perilerle Nasıl Konuşalım?* adlı ikinci kitabı, konusu ve kaleme alınışı itibariyle yazarın uzun zaman psikiyatri, katalepsi ve spiritüalizmle meşgul olduğunu gösterdi

ESERLERİ:

Mahluklar Konuşuyor (Fabl), *Perilerle Nasıl Konuşalım?*

HAKKINDA: Hikmet Barlıoğlu-Celal Yazıcı / Erzurum Matbuat Antolojisi (1963).

ÖZKAN, Ercüment

Yazar (D. 1938, Mucur / Kırşehir Ö. 24 Ocak 1995). Mucur Cumhuriyet İlkokulu (1948), Kırşehir Lisesi (1958) mezunu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ile Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde bir süre okudu.

Ercüment Özkan

Kurduğu Basın Haber Ajansı (1960) ile *İktibas* dergisini (1981-95) yönetti. Makalelerini, kendi dergisinde yayımladı. Makalelerinin yanı sıra yurtiçi ve yurtdışında verdiği konferanslarla tanındı.

ESERLERİ:

İnanmak ve Yaşamak (düşünce yazıları, 1988), *İnanmak ve Yaşamak II* (1999), *İnanmak ve Yaşamak III* (1999), *Ercüment Özkan Yazıları* (2001), *Ercüment Özkan ile İslâmi Hareket Üzerine* (2001), *Selam İle 1* (2001).

HAKKINDA: Ercüment Özkan Özel Sayısı (İktibas dergisi, sayı. 205, Ocak 1996).

Fatma Özkan

ÖZKAN, Fatma

Edebiyat araştırmacısı. 20 Şubat 1959, Kars doğumlu. Asıl adı Fatma Bozkurt. İlk ve ortaöğrenimini Erzurum'da tamamladı. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1980) mezunu. Çalışma hayatına Erzurum'da edebiyat öğretmeni olarak başladı. 1983'te Ankara Üniversitesine öğretim görevlisi olarak geçti. 1985 yılında yüksek lisans, 1992'de doktora programlarını tamamlayarak 1994 yılında Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümüne öğretim üyesi olarak atandı. Çalışmalarını, 1998 yılında doçentliğe yükseldiği bu eğitim kurumunda sürdürdü. Ayrıca, Ankara ve Gazi üniversiteleri ile Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinde lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında dersler verdi, tezler yönetti. Milli Eğitim Bakanlığında düzenlenen Hizmetiçi Eğitim Dairesi ile Gazi Üniversitesi Türkçe Öğrenim Araştırma ve Uygulama Merkezinde öğretim elemanı olarak görev yaptı.

Makaleleri, 1992'den itibaren *Milli Folklor, Kırım, Türk Dili, Türk Kültürü, Bilim ve Kültür, Bilig, Türk Yurdu, Yeni Türkiye, Türk Dünyası Mutfağı* vd. dergilerde yayımlandı. *Selcen Adı Hakkında* adlı makalesiyle 1996 yılında *"Ahmet Yesevi Üniversitesi ve XX. Yüzyılda Tatar Şiiri"* adlı makalesiyle de Gazi Üniversitesi Bilim Hizmet ödülüne layık görüldü. Bazı makaleleri ve eserleri hakkında Almanya, Rusya Federasyonu, Tataristan Muhtar Cumhuriyeti'nde tanıtma yazıları çıktı. TİKA ve Türk Dil Kurumunca yürütülen "Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Grameri" projesinde *Tatar Türkçesinin Grameri*'ni hazırladı. Ayrıca yurtdışında ve yurtiçinde alanıyla ilgili çeşitli kongre, konferans ve açık oturumlara katılarak bildiriler sundu. Azeri, Tatar, Kazak, Kırgız, Uygur, Özbek gibi Türkiye dışındaki Türklerin dil, edebiyat ve kültürleri üzerinde çalışmalar yaptı. Yurtdışı dergilerinde de makaleleri yayımlandı.

ESERLERİ:

Abdullah Tukay'ın Şiirleri (1984), *Nevayi Eserleri İçin Yazılmış Bir Lugat, Der Beyan-ı Istılahat-ı Emlahu'ş Şuara* (1996), *Altın Arığ Destanı* (1997), *Osmaniye Tatar Ağzı* (1997), *N.F. Katonov Bilimsel Eserlerinden Seçmeler* (2000), *Kitabü Cevheri'l Cevâhir* (2002), *Azerbaycan'da Yenilikçi Bir Öncü: Celil Mehmet Kulizade* (2002).

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

ÖZKAN, Gürsel

Hukukçu, yazar. 11 Ocak 1965, Yusufeli / Artvin doğumlu. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (1989) mezunu. Bir süre Şekerbank'ta uzman yardımcısı olarak çalıştıktan sonra 1993'te Danıştay Tetkik Hakimliği görevine atandı. Başbakanlıkta görevlendirilerek Başbakanlık Personel ve Prensipler Genel Müdürlüğünde daire başkanlığı, Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığında müşavirlik görevlerinde bulunduktan sonra 1999 yılında Ankara 7. İdare Mahkemesi üyeliğine atandı.

1993 yılında Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Bölümünde yüksek lisans, 1994 yılında Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümün-

Gürsel Özkan

de yüksek lisans ve 1998 yılında İdare Hukuku Bölümünde doktora yaptı. 2001 yılında Başbakanlık Yabancı Diller Eğitim Merkezi İngilizce Bölümünü tamamladı. 1997 yılında Türk Hukuk Enstitüsünce "Yılın Bürokratı" seçildi.

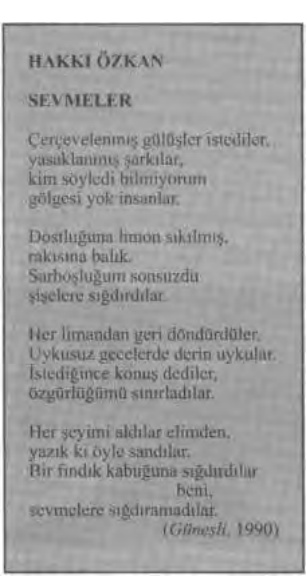
ESERLERİ:

Hukuk Devleti ve Yargı Denetimi (1995), *Demokratik Yönetime Geçiş 21. Yüzyıl Türkiyesi İçin Bir Kanun Önerisi* (2001).

ÖZKAN, Hakkı

Şair, yazar (D. 1926, Bursa - Ö. 5 Şubat 1999, İstanbul). Balkanlar'dan göç eden bir ailedendi. Eyüp Ortaokulunu bitirdikten sonra matbaa teknisyeni, mücellit, yayınevlerinde düzeltmen olarak çalıştı (1965). İstanbul Belediyesi Matbaasında ve Basın Yayın Müdürlüğünde yirmi beş yıl görev yaparak emekliye ayrıldı. Kanlıca Mezarlığında toprağa verildi. Eşi Süheyla Özkan, hayatını İstanbul'da sürdürdü.

İlk hikâyesini *Buluş* (1950) dergisinde, sonraki ürünlerini *Türk Sanatı, Yelken, İmece, Varlık, Türk Dili, Yansıma* dergilerinde yayımladı. 1975 yılında kardeşinin adıyla katıldığı *Hürriyet* gazetesinin fıkra yarışmasında üçüncülük ödülünü, *Grevden Sonra* kitabıyla *Milliyet* gazetesinin açtığı roman yarışmasında mansiyon, *Her Çocuğun Kanadı Vardır* adlı eseriyle 1985 Sıtkı Dost Çocuk Edebiyatı birincilik ödülünü kazandı. Aynı ödülü 1987'de

HAKKI ÖZKAN

SEVMELER

Çerçevelenmiş gülüşler istediler,
yasaklanmış şarkılar,
kim söyledi bilmiyorum
gölgesi yok insanlar.

Dostluğuma limon sıkılmış,
rakıma balık.
Sarhoşluğum sonsuzdu
şişelere sığdırdılar.

Her limandan geri döndürdüler.
Uykusuz gecelerde derin uykular.
İstediğince konuş dediler,
özgürlüğümü sınırladılar.

Her şeyimi aldılar elimden,
yazık ki öyle sandılar.
Bir fındık kabuğuna sığdırdılar
beni,
sevmelere sığdıramadılar.

(Güneşli, 1990)

oyun, 1989'da şiir dalında kazandı. 1986'da Yenice Gazetesi Sabri Akay Şiir Ödülüne layık görüldü. *Milliyet* gazetesinin 1986-87 yılı Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Ödülü Şiir Yarışmasında üçüncülük ödülünü bir başka şairle paylaştı.

ESERLERİ:

ÇOCUK KİTABI: *Kuşlar Gibi* (1957), *Kıvılcım* (1959), *Umutsuzlar* (1965), *Dönüş* (1968), *Bakışların* (1968), *Unutulmayan* (1969), *Kırmızı Kırlangıç* (1970), *Kız* (1971), *Macera Çocukları* (7 cilt, 1973), *Pilli Bebek, Okyanus Çağı, Şeytan Üçgeni Yolunda* (1977), *Zehirli Toz* (1978), *Babamın Türküleri* (1979), *Nasrettin Hoca, Keloğlan Masalları* (1980), *Altın Kuş, Uçan Balon* (1981), *Her Çocuğun Kanadı Vardır* (1984), *Eşek Kulaklı Kral, Üç Altın Öğüt* (1985), *Bir Çiçek Bin Çiçek* (oyun, 1987), *Ben Bir Elektrik Direğiyim* (1992), *Bedava, Yıldızları Çalmışlar*.

ROMAN: *Dönüş* (1968), *Taş* (1972), *Sürtük* (1973), *Şans* (1975), *Grevden Sonra* (1976), *İnci, Tanker, Kimsesiz Yumurta*.

ŞİİR: *Güneşli* (1983), *Önce Sevgi* (1987), *Çiçekle* (1989), *Gökyüzü Parkı* (1989), *Gül Sesleri* (1991), *Aynalı Çarşılar* (1991), *Sevgi Çağı* (1992), *Gizli Bahçe* (1995), *Kim bilir Ne Yakışır Her Eve Bir Çingene* (1995), *Sevgi Sevgi* (1995), *Işık* (seçme şiirler, İngilizce ve Fransızcaya çevrildi, 1996), *Sevince* (1996), *Delikanlı* (1996), *Korkuluklar, Güldiken* (1997), *Yaşama Sevinci* (1997).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1980), Yurt Ansiklopedisi (c. I, 1982), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Şükran Yurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (4. baskı, 1983), Alpay Kabacalı / Kültürümüzden İnsan Adaları (1995), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZKAN, Hasan

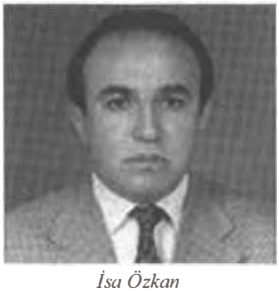
Şair (D. 1941, Dolno Prahovo [Aşağı Tozcalı] köyü / Kırcaali / Bulgaristan - Ö. 2001). Sofya Üniversitesi Türk Filolojisi Fakültesinden mezun olduktan sonra uzun yıllar öğretmenlik yaptı. 1989 yılında Türkiye'ye göç ederek Bursa'ya yerleşti. Öğretmenlik mesleğini yaşamının sonuna kadar burada sürdürdü. Gazete ve dergilerde basılan ilk şiirleriyle adını duyuran Hasan Özkan, alışılmışlığın sınırlarını zorlayan, özgün sesini bulmaya çalışan genç bir şair çabası ile ortaya çıktığı izlenimini yaratmıştı.

"Şiirde başlattığı noktayı aşmak istediğini kanıtlamak hırsına kapılan Hasan Özkan, Türkiye'de çok verimli bir döneme girdi, yeni bir sentezlerine yöneldi. İki-üç yıl içinde üç şiir kitabı yayımladı. Özellikle son iki kitabında çok değişik bir deneysel çalışma biçimi ortaya koydu. Değişik şiir coğrafyalarından esintiler getirdiği, değişik dize ve imge düzeneklerini şiir dünyasına taşıyor olduğu gözlendi." (Sabahattin Bayramöz)

ESERLERİ (Şiir):

İnsan (1995), *Tan Gülücüğü* (1996), *Yardımeli* (1997).

HAKKINDA: Sabahattin Bayramöz / Türkçenin Sarmaşıkları (2002).

İsa Özkan

ÖZKAN, İsa

Edebiyat araştırmacısı. 1957, Kozaklı / Nevşehir doğumlu. İlköğrenimini ilçe merkezinde, ortaöğrenimini Kayseri İlköğretmen Okulunda (1975) tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1980) mezunu. Yüksek lisansını *"Abdurrahman Han Destânı"* adlı tez çalışmasıyla (1983) tamamladı. Doktorasını da yaptıktan (1987) sonra HÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne yardımcı doçent (1988) olarak girdi. 1989-91 yıllarında Varşova Üniversitesinde Türkoloji dersleri verdi. 1992 yılında Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne doçent olarak atandı, 1998 yılında profesörlüğe yükseldi. Bu üniversitedeki öğretim üyeliği ile birlikte Gazi Üniversitesi TÖMER Başkanı olarak görev yaptı. Harp Akademileri Milli Güvenlik Akademisinde Türk dili, edebiyatı ve kültürüyle ilgili dersler verdi.

Kültür Bakanlığı Yayımlar Dairesi Başkanlığı görevinde de bulunan Özkan, bir süre de Kaynak Eserler Kurulu ve Atatürk Kültür Merkezi Yayın Kurulu üyeliği yaptı. Ayrıca, 1995-2001 yılları arasında Atatürk Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile Atatürk Kültür Merkezi Bilim Kurulu asli üyeliği görevlerinde bulundu. 2002 yılından Türk Dil Kurumunun Bilim Kurulu asli üyeliğine seçildi.

Makaleleri; *Töre, Türk Folkloru, Türk Kültürü, Türk Kültürü Araştırmaları, Milli Folklor, Kırım, Belleten, Bilge Yenigün, Türk Dünyası, Türk Dili., Tadiv, Hava Kuvvetleri* dergileri ile ortak ve armağan kitaplarda yayımlandı. Yurtiçinde ve yurtdışında alanıyla ilgili birçok seminer, sempozyum ve kongreye katılarak bildiriler sundu Çeşitli dergilerde makaleleri yayımlandı.

ESERLERİ (İnceleme-Araştırma): *Abdurrahman Han Destanı* (1989), *Yusuf Bey / Ahmed Bey (Bozoğlan) Destanı* (1989), *Üç Uygur Destânı / Çin Tömür Batur, Nözügüm ve Sadir Pelvan* (1994), *Türkiye ve Tatar Türkçesiyle Nasreddin Huca Mezekleri / Nasreddin Hoca Fıkraları* (1999), *Türkiye ve Türkmen Türkçesiyle Ependi / Nasreddin Hoca Fıkraları* (1999).

ÖZKAN, Kaan

Felsefeci. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İktisat Bölümü (1999) mezunu. *"Aristoteles'in Devlet Öğretisi"* konulu teziyle yüksek lisansını (2002) Kocaeli Üniversitesi SBE'de tamamladı. Alkım Yayınları (2003-2005), Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık ve (2001-2002) Can Yayınlarında (1999-2000) yayın kurulu üyesi ve editör olarak çalıştı. Bir süre PEN Yazarlar Derneğinde (1999-2000) görev yaptı. Maltepe Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Türkiye Felsefe Kurumu üyesidir. Yazı ve makaleleri; *Maltepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Cumhuriyet Kitap, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi Bülteni, kitap-lık, felsefe-logos, Adam Sanat* adlı dergilerde yayımlandı. *Görünmez Adam – Tahsin Yücel Kitabı* (2001) adlı bir söyleşi kitabı vardır.

ÖZKAN, Mustafa

Dilci. 7 Nisan 1957, Serdar köyü / Osmaniye doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Osmaniye'de okudu. Adana Karşıyaka Lisesi (1973), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1977) mezunu. Doktorasını *"Manyaslı Mahmud, Gülistan Tercümeleri, Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük"* adlı tez çalışmasıyla (1984) bitirdi. Bursa İmam Hatip Lisesi (1977) ile Gültepe Teknik Liseside (1977-80) öğretmenlik yaptı. 1980'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Filolojisi Kürsüsüne asistan oldu. 1988 yılında Yeni Türk Dili Anabilim Dalında doçent unvanını aldı, 1995'te profesörlüğe yükseltildi. 1994-96 yıllarıarasında İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde müdür yardımcılığı görevinde bulundu. 1997'de Yeni Türk Dili Anabilim Dalı Başkanı oldu. 2002'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığına atandı. Mayıs 2004'te profesör temsilcisi olarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yönetim Kuruluna girdi. Çalışmalarını bu görevi yaparak sürdürdü.

Mustafa Özkan

İlk yazısı *"Pendnâme-i Güvahî'deki Atasözleri", Türk Dünyası Araştırmaları* dergisinde (1983, sayı: 27) çıkmıştı. Sonraki yıllarda makalelerini; *Türk Dünyası Araştırmaları* (1983-84) ile *Kubbealtı Akademi Mecmuası* (1987-89), *Türk Edebiyatı* (1992-93), *Türkçe Kültürü, Kültür Dünyası, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Hizmet* (1995-96), *Türkiyat Mecmuası* (1996), *İlmî Araştırmalar* (1996) adlı dergilerde yayımladı. *TDV İslâm Ansiklopedisi* için madde yazdı. Çalışma alanları Türk dili tarihi, eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi, Türkiye Türkçesi, dilbilim ve anlambilimdir.

ESERLERİ:

SÖZLÜK: *Yeni Türkçe Sözlük* (Mertol Tulum ve Muhammet Yelten ile, 1987), *Cinânî-Cilâü'l-Kulûb / Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük* (1990), *Temel Türkçe Sözlük* (Bir çalışma grubu ile, I-V, 1991), *Türkçenin Sözlüğü* (Muhammet Yelten ile, 2002).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Mahmud b. Kadi-i Manyas-Gülistan Tercümesi / Giriş-İnceleme-Metin-Sözlük* (1993), *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi* (1995), *Tarih İçinde Türk Dili* (1997; gen. 3. bas., 2004), *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım* (2001).

BİYOGRAFİ: *Faruk K. Timurtaş-Hayatı-Eserleri-Eserlerinden Seçmeler* (2000), *Türkçenin Ses ve Yazım Özellikleri* (2001).

YAYINA HAZIRLAMA: *Faruk K. Timurtaş / Diller ve Türkçemiz* (1996), *Faruk Timurtaş / Milli Eğitim ve Milli Kültür* (1996), *Faruk K. Timurtaş / Edebiyat ve Sanat Dünyasından* (1997), *Faruk K. Timurtaş / Makaleler, Dil ve Edebiyat İncelemeleri* (1997), *Çözümlemeli Osmanlı Türkçesi Metinleri* (Enfel Doğan, Fatih Kemik, Mustafa Uluçay ile, 2003).

Nevzat Özkan

ÖZKAN, Nevzat

Araştırmacı-yazar. 1961, Büyükkışla kasabası / Yozgat doğumlu. İlk ve ortaokulu doğduğu yerde, liseyi Kayseri'de, yükseköğrenimini ise Kâzım Karabekir Yüksek Öğretmen Okulunda yaptı. 1982-92 yılları arasında edebiyat öğretmeni olarak çalıştı. 1992'den itibaren Ege Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde görev yaptı. 1988 yılında EÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde başladığı yüksek lisans eğitimini *"Yerkend Ağzı"* adlı teziyle, doktorasını ise 1990 yılında aynı enstitüde *"Gagavuz Türkçesi Grameri"* adlı teziyle tamamladı. 1994 yılında yardımcı doçent, 1997 yılında doçent, 2003'te de profesör oldu.

İlk yazıları, *Erciyes* dergisinde çıktı. Daha sonra yazıları; *Türk Dili, Türk Edebiyatı, EÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* başta olmak üzere değişik dergilerde yayımlandı. Ulusal ve uluslararası kongrelerde bildiriler sundu. 2000-01 öğretim yılının bahar döneminde TİKA'nın desteğiyle Moldova'ya bağlı Gagavuz Özerk Bölgesinde bulunan Komrat Devlet Üniversitesinde konuk öğretim üyesi olarak çalıştı.

"Uzun boylu, siyah saçlı, temiz yüzlü, gözlüğünün arkasında yüce duyguların dolaştığı berrak bakışlı; sakin, mütevazi ve çalışkan bir bilim adamı.

"Aşılmaz duvarların yükseldiği durumlarda, bilginin ve sevginin kıvılcımıyla huzur veren bir dünyanın kapısını açma gücüne sahip. Türk dünyasının her meselesine duyarlı. Boş sözlerin çarpıştığı konulara asla girmez. Kayseri'deki sosyal faaliyetlerin gözde katılımcılarından. Yaptığı işin şuurunda hareket eder. Yaptıklarının veya söylediklerinin yerini bulmasın-

da sayıların çokluğuna değil, muhatabın gönül gözü ile can kulağının olmasına önem verir." (Nurkal Kumsuz)

ESERLERİ:

Gagavuz Türkçesi Grameri (1996), *Türk Dünyası Nüfus Sosyal Yapı Dil Edebiyat* (1997), *Aziz Mahmut Hüdâyî Arapça ve Türkçe Tarikatnâme* (1998), *Gagavuz Türk Edebiyatı, Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi Romanya ve Gagavuz Edebiyatları* (1999), *Ahmet Cevdet Paşa-Fuat Paşa, Kavâ'id-i Osmâniyye* (2000), *Ahmet Cevdet Paşa, Medhal-i Kavâ'id* (2000), *Türk Dilinin Yurtları* (2002).

HAKKINDA: Nurkal Kumsuz / Bu Şehrin Işıkları (2006).

ÖZKAN, Nuray

Tarih araştırmacısı. 1975, Rize doğumlu. Denizci olan babasının görevi nedeniyle küçük yaşta İzmir'e taşındılar. İzmir'de Karşıyaka Alaybey İlkokulunu (1986), Gazi Lisesi orta kısmını (1989) ve Gazi Lisesini (1992) bitirdi. Aynı yıl girdiği İstanbul Üniversitesi Eğitim Fakültesi Tarih Bölümünü 1996 yılında bitirdi. Aynı yıl Afyon-Bolvadin Anadolu Lisesinde tarih öğretmenliği görevine başladı. Mesleğini Rize-Pazar Kız Meslek Lisesi tarih öğretmeni olarak sürdürdü.

Şiirle ilgilenmeye lisede öğrenciliği yıllarda başladı. Şiirleri, çeşitli edebiyat dergilerinde yayımlandı. Üniversite öğrenciliği yıllarında bilimsel çalışmalara yöneldi. İstanbul Osmanlı Devlet Arşivinde yaptığı çalışmalar sonunda hazırladığı çalışmaları, bilimsel toplantılarda sundu. Ödüller aldı. Çalışmaları çeşitli bilimsel dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Müeyyed Ay-Aba'nın Monografisi, Bolvadin'de Selçuklu Devri Eserlerinden Alaca Camisi ve Külliyesi, Anadolu'da Yok Olan Tarih Bolvadin Kırkgöz Köprüsü, Bolvadin Şer'iye Sicilleri Üzerinde Bir İnceleme, XVI. Asırda Afyonkarahisar'da Ahilik ve Esnaf Teşkilatları.

HAKKINDA: Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairleri Antolojisi (2004).

ÖZKAN, Refet

Şair ve yazar. 1931, Honaz / Denizli doğumlu. İlköğrenimini doğduğu yerde yaptı. Gönen Köy Enstitüsünü bitirdikten sonra Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünde öğrenim gördü. Yurdun çeşitli yerlerinde ilkokul, ortaokul ve lise öğretmenliği yaptı. Öğretmen örgütlerinde kurucu ve yönetici olarak görev aldı. Kartal TÖB-DER başkanlığı sırasında tutuklandı. Yazılarında köy gözlemlerini anlattı; şair, yazar ve eğitimcilerle röportajlar yaptı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Uyarı.*

ÖYKÜ: *Seçme Hikâyeler* (Derleme, 1975).

EĞİTİM: *Örnekli Kompozisyon Bilgileri* (1962).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. III, 1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

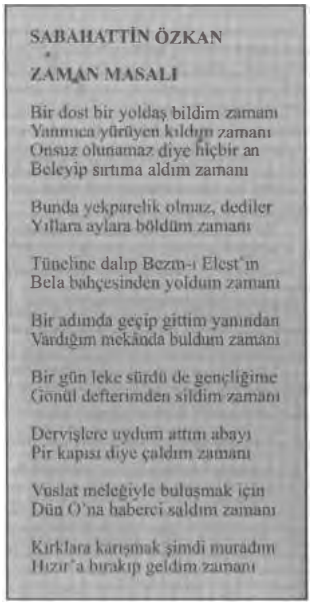
ÖZKAN, Sabahattin

Şair. 1953, Adana doğumlu. Çukurova Üniversitesi Edebiyat Fakültesinin Türkoloji Bölümünden 1977'de mezun oldu. Liselerde Türk dili ve edebiyatı dersleri okuttu. Bir üniversiteye hazırlık dersanesi kurdu. Şiir, deneme ve öyküleri çeşitli dergilerde yayımlandı. *Sinalya* adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: İçel Şairler ve Yazarlar Antolojisi (2001).

ÖZKAN, Sedef

Öykücü, şair. 1969, Ankara doğumlu. Ortaöğrenimini Ankara Deneme Lisesinde tamamladı. Bir yıl

SABAHATTİN ÖZKAN

ZAMAN MASALI

Bir dost bir yoldaş bildim zamanı
Yanımca yürüyen kıldım zamanı
Onsuz olunamaz diye hiçbir an
Beleyip sırtıma aldım zamanı

Bunda yekparelik olmaz, dediler
Yıllara aylara böldüm zamanı

Tüneline dalıp Bezm-i Elest'in
Bela bahçesinden yoldum zamanı

Bir adımda geçip gittim yanından
Vardığım mekânda buldum zamanı

Bir gün leke sürdü de gençliğime
Gönül defterimden sildim zamanı

Dervişlere uydum attım abayı
Pir kapısı diye çaldım zamanı

Vuslat meleğiyle buluşmak için
Dün O'na haberci saldım zamanı

Kırklara karışmak şimdi muradım
Hızır'a bırakıp geldim zamanı

SEDEF ÖZKAN

UYKUDAN ÖNCE

Biraz önce bir mesaj geldi elektronik postama; kızlardan gelen mesajlardan işte... sonunda bu mesajı bilmem kaç kişiye göndermezseniz, kafanız gözünüz dağılır falan gibi müthiş korku filmi efektleri yoktu ama bir an öylece kaldım... 'Her gece, uyumadan önce muhakkak sizi düşünen birileri vardır' diyordu... Yani hakikaten var mıdır diye düşündüm. Gecenin bu saatinde ben bilgisayarın başında internette gezinirken, uykuya çoktan dalmış bir dilber ya da bir kadim dost (kaç tane var ki?!) beni düşünmüş müdür acaba diye içimden geçirip, doğrusu şu ya, hafifçe de havaya girdim. Bu kızlar valla bizden zekiler, adamı daraltmak kadar rahatlatmasını da beceriyorlar... Elektronik postamda böyle bu mesaj bulmak beni rahatlattı mı, rahatlatmadı mı? Şimdi bu mesaj ne kadar gerekli ya da gereksiz? Beni rahatlattığına göre çok gerekli... evet, kesinlikle mesajlara karşı değilim; hele kızlardan gelenlere hiç değilim!! Hatta mesaj sırasında masaj da olabilse! Keh keh, kötüydü; biliyorum! Bugün, gecenin bu saatinde, elâlemle çok da uzatmadan geyik yapma hevesindeyken, acaba beni kimler düşünebilir diye geçirdim içimden... Annem düşünüyordur meselâ, hatta tüm aileye yetecek kadar kotası da vardır, hatta kotası her geçen gün arttırıldığı halde (bilinmeyen güçler tarafından!), o kesinlikle yılmaz; her sene ailesini en çok düşünen ödülünü alabilir, ama bunun karşılığı pek yoktur; yani yurtdışı seyahati, yat gezileri falan kazanmaz, tersine kafasına taktığı şeyler de doğru orantılı olarak arttığından, uykusuzlukla ödüllendirilir. Evet, annem kesin düşünüyordur... ya başka? Başka, başka... ilk aşkım düşünüyor mudur acaba? O da evlendi; çoluk çocuk sahibi bi kadın oldu...

Hakikaten ya, acaba arada bir de olsa aklımın bi köşesinden geçiyor muyumdur? Çocukları ağlarken, evden işe, işten eve koştururken pek de romantikçe anımsıyordur beni ama gece 'uykudan önce' bir an gözlerinin önünden geçiyor muyumdur? Galiba beni düşünmesini gerçekten isterdim... ama artık bunun hiç bir önemi olmadığını biliyorum; çünkü beni terkederken yerin dibine geçirmişti bir taraftan. off, aradan ne çok zaman geçti.. affetmiştir belki artık... başka, başka... erkek kardeşim düşünüyor olabilir, ama daha onunla bugün beraberdik, yeni projelerden bahsettik... muhtemelen para hesabı yapıyordur... beni hatun kısmının düşüneceleri ilgilendiriyor şu anda... (...)

(*Nimnikibusnimni*, 2004)

Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü İngilizce hazırlık sınıfında okudu. Ankara Üniversitesi, DTCF Rus Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Aynı zamanda DTCF Ümit Kara Atölyesinde resim çalışmaları yaptı. 1991 yılında Moskova Puşkin Enstitüsüne giderek eğitimini tamamladı.

Şiirleri, *Yaşasın Edebiyat* dergisinde yayımlandı. *Hürriyet Gösteri* dergisinde Ocak 2000'de yayımlanan ve kırk iki şairin şiirlerinden oluşturulan "Binyıl Şiiri"nin bir parçası oldu. İlk kişisel resim sergisini 1997'de açtı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gülsüz Sürgünler Şehri.*

ÖYKÜ: *Ninnikâbusninni* (2004).

ÖZKANOĞLU, Süleyman

Öykücü. 1936, Tarsus / Mersin doğumlu. Lise öğrenimini Tarsus'ta yaptı. Mersin'de Fransızca ve İngilizce tercümanı olarak çalıştı.

ESERLERİ (Öykü):

Elmas ve Pul, Düş ve Gerçek.

HAKKINDA: Mehmet Ecevit – Hasan Artuk – İsmail Timuçin / Adanalı Şairler Antolojisi (1992).

SÜLEYMAN ÖZKANOĞLU

BEN KİMİM

Sabah akşam durmadan,
bir isim söyler dilim,

Bir gün kendime sordum,
Bu mekanda ben kimim.

İçimdeki ses dedi:
Bir evren vatandaşı.

O an çaktım ismim boş,
Yerim ise bir milim.

ÖZKARCI, Mehmet

Sanat tarihi araştırmacısı. 1959, Kahramanmaraş doğumlu. İlkokul, ortaokul ve lise öğrenimini memleketinde yaptı. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü (1983) mezunu. Yüksek lisansını Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Gaziantep İl Merkezinde Bulunan Hanlar"* adlı teziyle (1987), doktorasını *"Candaroğulları Beyliği Mimarî Eserleri"* adlı tez çalışmasıyla (1992) tamamladı. Sanat tarihi öğretmeni olarak Zonguldak'ta (1983-85) görev yaptı. 1985'te Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk-İslâm Mimarisi Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak girdi. 1996'da Sanat Tarihi Bilim Dalında doçent oldu. 1997'de Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesine atandı ve 2002'de profesör oldu. Aynı yerde İslâm Tarihi ve Sanatları Bölümü Başkanı, Türk-İslâm Sanatları Tarihi Anabilim Dalı Başkanı, KSÜ Kahramanmaraş ve Yöresi Kültür Değerlerini Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü olarak çalıştı.

Sanat tarihi alanındaki makaleleri *Belleten, Vakıflar, Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi* dergilerinde yayımlandı. Alanıyla kongre ve sempozyumlara katılarak tebliğler sundu. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu tarafından desteklenen "Kahramanmaraş ve Çevresindeki Kültür Varlıklarının Envanteri" ile "Niğde ve Çevresindeki Kültür Varlıklarının Envanteri" projelerini yürüttü.

ESERLERİ:

Afyon-Çay'da Ebü'l-Mücühaid Yusuf Külliyesi (1996), *Kahramanmaraş Camileri, Kahramanmaraş ve Çevresindeki Türk Mimarî Eserleri, Kahramanmaraş Evleri, Kaleler Şehri Kahramanmaraş, Kahramanmaraş El Sanatları, Niğde'nin İlçe ve Köylerindeki Türk Mimarî Eserleri, Niğde'de Türk Mimarisi* (2001).

ÖZKAYA, Süleyman

İslâm tarihi araştırmacısı. 1 Ocak 1966, Horasan / Erzurum doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Manisa Turgutlu'da tamamladı. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden (1990) mezun oldu. 1990-94 yıllarında Başbakanlık Osmanlı Arşivinde tasnif elemanı olarak çalıştı. Aynı yıl Celal Bayar Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi Kürsüsüne araştırma görevlisi olarak atandı. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslâm Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalında *"Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre Bahâîlik Hareketi"* adlı tezle (1997) yüksek lisansını, *"Osmanlılarda Evlâd-ı Fatihan Teşkilatı"* tez çalışmasıyla doktorasını tamamladı. *Osmanlı Arvis Belgeleri Işığında Bahâilik Hareketi* adlı bir kitabı vardır.

Süleyman Özkaya

ÖZKAYA, Yücel

Tarih araştırmacısı. 20 Eylül 1937, Bolu doğumlu. Tarsus Kız Enstitüsünde (1961-62) öğretmen, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde Yakın Çağ Tarihi Kürsüsünde asistan olarak (1962) çalıştı. 1968'de doktor, 1976'da doçent, 1984'te profesör oldu. 1979'da araştırmalar yapmak üzere İngiltere'ye gitti. 1976-98 yılları arasında çeşitli fakültelerde ek görev alarak Yakın Çağ Tarihi ve Türk İnkılap Tarihi dersleri verdi. Konya Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Ankara Üniversitesi Tıp ve Diş Hekimliği fakültelerinde çalıştı. 1982-83 yıllarında Buca Eğitim Fakültesinde Eğitim Bilimleri Bölümü Başkanı olarak görev yaptı. Dokuz Eylül Üniversitesi ile Bilkent Üniversitesinde doktora (1996-97) ve Türk İnkılap Tarihi dersleri (1997-98) verdi. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi aslî üyeliği görevinde bulundu.

Tarihle ilgili makalelerini; *AÜ Tarih Araştırmaları Dergisi, AÜ DTCF Dergisi, Belleten, Tarih Araştırmaları Dergisi, İstanbul Üniversitesi Tarih Dergisi, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Atatürkçü Düşünce Dergisi, Atatürk Yolu* dergileri ile ortak ve armağan kitaplarda yayımladı. Osmanlı ve Cumhuriyet tarihi konularında sempozyum, kongre ve seminerlerde çok sayıda bildiri sundu.

ESERLERİ (İnceleme-Araştırma):

Osmanlı İmparatorluğunda Dağlı İsyanları / 1791-1808 (1981), *Türk İstiklal Savaşı ve Cumhuriyet Tarihi* (1981), *XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı* (1985), *18 ve 19. YY'da Osmanlı İmparatorluğunda Ermenilerin Durumu* (1985), *Millî Mücadelede Atatürk ve Basın* (1989), *Osmanlı İmparatorluğunda Ayânlık* (1994), *Millî Mücadelede Ege Çevresi* (1994), *Doğuda Ermeni Sorunu.*

HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

ÖZKAYNAK, İhsan

Şair. 19 Mart 1934, Ankara doğumlu. Ankara Atatürk Lisesi ve Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi mezunu. Mezun olduğu fakültede öğretim üyesi olarak çalıştı. Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesinde dekanlık ve aynı üniversitede rektör yardımcılığı görevlerinde bulundu. Emekli olduktan sonra Ankara'ya yerleşti. Dergilerde görünmedi, bir şiiri TRT'nin 1998'de açtığı 75. Yıl Marşı Yarışmasında birincilik ödülüne layık görüle-

İhsan Özkaynak

rek bestelendi. 1996'da *Tarih Konuşuyor / Vatan Şiirleri ve Taşlamalar* adlı eseri yayımlandı.

ÖZKAYNAK, M. Kemal

Eğitimci, yazar (D. 1908, Akseki / Antalya - ?). İlkokulu Akseki'de, ortaokul ve öğretmen okulunu Konya'da bitirdi. Türk Dili ve Edebiyatı sınavına girerek Ortaöğretim okullarında Türkçe öğretmenliğine atandı. Elazığ, Akseki, Aydın ve Ankara'da Türkçe öğretmenliği ve yöneticilik, Akseki'de Maarif memurluğu yaptı.

ESERLERİ:

Aydın Şiirleri (1944), *Efelerden Haber- Büyük Efe Röportajı* (1946), *Akseki Kazası* (1954).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ÖZKESİCİ, İlhan

Araştırmacı-yazar. 1955, Kayseri doğumlu. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Dekoratif Sanatlar Bölümü mezunu. Yüksek lisans çalışmasını aynı yerde tamamladı. 1983'ten itibaren Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde hüsnü hat (güzey yazı) ve dinî musiki dersleri vermeye başladı. Daha sonra çeşitli üniversitelerde görev görev yaptı, doçent unvanını aldı.

ESERLERİ:

Kayseri'de Minber Minareler, Türk Tezhip San'atı ve Tezyini Motifler, Kayseri'de Kültürel Mirasın Geleceği, Tarihî Kayseri Cami ve Mescidleri.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

ÖZKILIÇ, Hasan

Öykü yazarı. 1951, Iğdır doğumlu. İlkokulu doğduğu yerde, ortaokulu ve liseyi ailesinin göç ettiği Manisa / Turgutlu 'da (1973) bitirdi. Ege Üniversitesi İşletme Fakültesi (1980) mezunu. İzmir'de çıkardığı *Agora* (2000-06) dergisinin yayın yönetmenliğini yaptı.

1970'li yılların başlarında yazmaya başladı. *"Anamın Umudu"* adlı ilk öyküsü, 1973 yılında *Demokrat İzmir* gazetesinde yayımlandı. 1980'lerin başlarına kadar *Çıkış, Edebiyat Cephesi, Öykü, Küçücük* gibi dergilerde öykü ve yazılarını yayımlamayı sürdürdü. Öykülerinde göçen işçileri, fabrikaları, tarım işçilerini anlattı. On yıl kadar yazmaya ara verdi. 1994 yılından itibaren yeniden yazmaya başladı ve bu dönem öykülerini; *Sanat, Evrensel Kültür, Adam Öykü, Papirüs, İnsancıl, Güney, Gerçek, Agora* dergilerinde yayımladı.

"Hasan Özkılıç yalnızca belgelemiyor; aynı zamanda çelişkilere ve toplumun evrileceği, evrilmesi gereken süreçlere de göndermeler yüklemiş öykülerinde. (...) Bu geleneksel anlatımla yetinmiyor; kısa, vurucu tümcelerle oluşan tezcanlı bir anlatım yaratıyor. Zaman zaman da şiire dönüşüyor bu anlatım; böylece varolanla yetinmediğini dili dönüştürmek istediğini düşündürüyor." (Hayri Kako Yetik)

Hasan Özkılıç

"Hasan Özkılıç, ince eleyip sık dokuyan, acele etmeyen, yazdıklarını dinlendirip yeniden ele alan, öyküsüne taşıyamayacağı yükler yüklemeyen bir yazar. Öykülerinde, doğup büyüdüğü Iğdır ve yöresinin yaşam biçimini, kültürel motiflerini, çekilen acıları, Ermenilerle iç içe yaşamanın getirdiği çeşitliliği, çarpıcı doğa betimlemelerini görsel bir zenginlik ve şiirsel bir dille, yapaylığa düşmeden, abartmadan, içtenlikle anlatıyor. Sinema diline yatkın bir tekniği ustaca kullanıyor.

Öykülerinde insanı, yaşadığı ortamla birlikte verirken, doğadaki devinim, coşku, acımasızlık, kişilerin yaşam biçimine, iç dünyalarına da yansıyor. Çevre-insan uyumunu ustaca kuruyor Özkılıç." (Cemil Kavukçu)

ESERLERİ (Öykü):

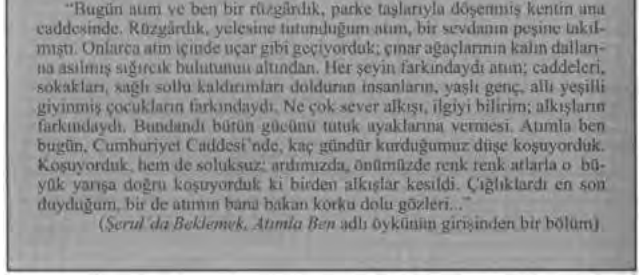
Kuş Boranı (1988), *Şerul'da Beklemek* (2002), *Orada Yollarda* (2005).

HAKKINDA: Tacim Çiçek (Papirüs, Ocak 1999), Hüseyin Peker (Adam Öykü, Eylül-Ekim 2000), Hayri Kako Yetik (Cumhuriyet Kitap, 19.4.2001), Yılmaz Arslan / Cemil Kavukçu / Ferda İzbudak Akıncı / Hayri Kako Yetik / Timuçin Özyürekli / (Cumhuriyet Kitap, 28.11.2002), Altay Ömer Erdoğan (Radikal Kitap, 26.4.2002), Ahmet Günbaş (Varlık, Ocak 2003), M. Sadık Aslanıkara (Damar, Mart 2003), Edebiyat ve Eleştiri (Mart-Nisan 2003), Tufan Erbarıştıran (Hürriyet Gösteri, Ocak 2004) - Cumhuriyet Kitap (Nisan 2005).

ÖZKILIÇ, Nurullah

Şair. 1952, Pasinler (Hasankale) / Erzurum doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Pasinler'de lise ve yükseköğrenimini ise Erzurum'da tamamladı. Bir süre çeşitli illerde matematik öğretmeni ve yönetici olarak çalıştı. Milli Eğitim Müdürü, Erzurum Büyükşehir Belediyesi Su ve Kanalizasyon İşletmesi (ESKİ) Genel Müdürü olarak görev yaptı.

Halk şiiri tarzında yazdığı şiirlerindeki temel konu Nizam-ı Âlem ülküsünün yayılması, Hay-i Kelimetullah, Allah ve peygamber sevgisidir. Güfte niteliğindeki beş şiiri Türk sanat müziği formunda ve değişik makamlarında bestelendi.

HASAN ÖZKILIÇ

ATIMLA BEN

"Bugün atım ve ben bir rüzgârdık, parke taşlarıyla döşenmiş kentin ana caddesinde. Rüzgârdık, yelesine tutunduğum atım, bir sevdanın peşine takılmıştı. Onlarca atın içinde uçar gibi geçiyorduk; çınar ağaçlarının kalın dallarına asılmış sağırcık bulutunun altından. Her şeyin farkındaydı atım; caddeleri, sokakları, sağlı sollu kaldırımları dolduran insanların, yaşlı genç, alli yeşilli giyinmiş çocukların farkındaydı. Ne çok sever alkışı, ilgiyi bilirim; alkışların farkındaydı. Bundandı bütün gücünü tutuk ayaklarına vermesi. Atımla ben bugün, Cumhuriyet Caddesi'nde, kaç gündür kurduğumuz düşe koşuyorduk. Koşuyorduk, hem de soluksuz: ardımızda, önümüzde renk renk atlarla o büyük yarışa doğru koşuyorduk ki birden alkışlar kesildi. Çığlıklardı en son duyduğum, bir de atımın bana bakan korku dolu gözleri..."

(*Şerul'da Beklemek, Atımla Ben* adlı öyküsünün girişinden bir bölüm)

ESERLERİ:

FIKRA-MAKALE: *Tebliğ Heyecanı.*

ANI: *İşte İslâm, Bir Sevdanın Gözyaşları.*

ROMAN: *Gönül Sohbetleri, Gönül Tamircisi.*

ŞİİR:, *Gönül Tezgâhı* (1998), *Sevda Seli* (1998), *Ramazan Sohbetleri ve Gönül Çiçekleri.*

HAKKINDA: Hasan Ali Kasır / Erzurum Şairleri (1999), M. Zeki. Kurnuç / Erzurum ve Türk Müsikisi (2005).

ÖZKIRIM, Çetin A.

Gazeteci, sinema yazarı, ressam (D. 1930, Eskişehir - Ö. 6 Şubat 1996, İstanbul). 1944'ten itibaren basında görev aldı. Film eleştirilerini *Milliyet, Akşam, Yeni Sabah, Havadis, Hürriyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yayımladı. 1959 yılınnda *Sinema 59* adlı bir dergi çıkardı. "Sinema Üstüne Anılar" genel başlığı altındaki yazıları çeşitli dergilerde yayımlandı. Gazete ve dergilerde desen çalışmaları yer aldı ve birçok kitap resimledi. *Düş Erimi* (1982) adlı bir romanı vardır.

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

ÖZKIRIMLI, Atilla

Edebiyat araştırmacısı, eleştirmen (D. 1942, Konya – Ö. 23 Ocak 2005, İstanbul). Adana'da başladığı ortaöğrenimini Maraş Lisesinde tamamladı (1960). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1968) mezunu. Öğretim görevlisi olarak iki yıl kadar Hacettepe Üniversitesi Temel Bilimler Yüksek Okulu Türkçe Bölümünde çalıştı. 12 Mart (1971) döneminde işine son verilince yayınevlerinde danışmanlık, *Cumhuriyet* gazetesinde düzeltmenlik (1973-76) yaptı. Daha sonra Atatürk Eğitim Enstitüsünde (1978), İstanbul Devlet Konservatuarında (1978) Türkçe ve edebiyat dersleri verdi. YÖK Yasasıyla Mimar Sinan Üniversitesine bağlanan konservatuardaki görevinden istifa ederek (1982) yazarlığı uğraş edindi. Daha sonra Anadolu Üniversitesi İletişim Fakültesinde Türkçe öğretim görevlisi olarak (1992-99) çalıştı. *Günümüzde Kitaplar* dergisinin yayın yönetmenliğini (1984-86) üstlendi. Altmış üç yaşındayken solunum yetmezliğinden vefat etti. İstanbul'da Kozlu Mezarlığında toprağa verildi.

Edebiyata *Su* ve *Düzlem* dergilerinde çıkan şiir ve hikâyeleriyle (1963-64) girmişti. Daha sonra eleştiri ve incelemeleri; *Papirüs, May, Yeni Dergi, Ulus, Gösteri, Türk Dili, Soyut, Birikim, Milliyet-Sanat, Cumhuriyet* dergi ve gazetelerinde yayımlandı.

ATİLLA ÖZKIRIMLI

SEVGİM ACIYOR

Sevgili Düş İnsan,

Vakit, gecenin bir yarısı. Odamdayım, yalnızım ve sensizlik üşütüyor.

Aslında az önce buradaydın. Öylesine özlemiştim ki seni, kalkıp pencereyi aralamış, karanlığa adını fısıldamıştım. Geleceğini biliyordum. Geldin. Gecenin içinden bir ışık demeti gibi süzüldün, tam karşımdaki koltuğa oturdun. Yüzünde ışıl ışıl bir gülümseme, gözlerinde hüzünlü bir bulut...

Evet, seni düşlemek bile bir mutluluktu başlı başına. Ama seni düşünür, düşlerken bir gerçekle çarpıldım ansızın: Seni seviyor ve istiyordum.

Çarpılmıştım, çünkü gerçekten sanki karşımda oturuyormuşsun gibi bir çırpıda ağzımdan dökülüvermiş "Seni seviyorum ve istiyorum" sözcüklerini duymuştum.

Çarpılmıştım, çünkü engelleyebileceğimi sandığım bir duygunun ve başarabileceğini düşündüğüm bedensel bir tutkunun böylesine çabuk, böylesine apansız belireceği doğrusu hiç aklıma gelmemişti.

Çarpılmıştım, çünkü bundan sonra olacakları biliyordum. Seni sevdiğimi ve istediğimi anladığım o anda yapılacak tek şey vardı aslında: Seni düşünmemek ve düşlememek. Ama ben gözlerimi yumarak düşü sürdürdüm. Üstelik "Yakın Bütün Işıkları" başlıklı yazımda kurguladığım biçimiyle.

İşte böyle sevgili Düş İnsan, gerçekmiş gibi yaşadım o düşü. Ne kadar sürdü bilmiyorum. Birden gözlerimi açtım. Korkuyla ve şaşkınlıkla.

Korkuyla ve şaşkınlıkla, çünkü olacak şey değildi bu. Artık hiçbir biçimde kendimi denetleyemeyeceğim gösteriyordu. Sorun, içine yuvarlandığım durumdaydı. Bir anda bütün direncim kırılmış, allak bullak olmuştum. Gittikçe sana bağlanacağım açıktı. Ve hızla gerçekleşecekti bu. Peki, ne yapmalıydım?

Uzaklaşmalıydım senden. Ama nasıl? Olabilir miydi, başarabilir miydim bunu?

Neden diye sorma. Al bir özeleştiri sana. Anladığım kadarıyla hep kaçtım ben. Hep kaçıyordum. Bunu yaparken de sözde kimi doğruların arkasına saklanıyordum.

Sözde doğrular dememin nedeni, bunların salt benim doğrularım olması. Daha doğrusu, onları benim var etmiş olmam. Yoklar çünkü. Olmadıkları için beni gerçeğin dışına itiyorlardı. Kendi gerçeğimin.

Paylaşmak diyordum sözgelimi. Ama aslında hiç kimseyle hiçbir şeyi paylaşmıyordum. İçselllik anlamında demek istiyorum. Paylaşır görünüyordum. Birlikte olmak, bir şeyleri birlikte yaşamak, bir eylemi birlikte gerçekleştirmek paylaşmak demek değildir çünkü.

Kendini hep merkeze çekiyor, yalnızca ben varım diyorsan eğer, onda gerçek anlamda paylaşma yoktur.

Belki bunun nedeni hep kandırılmak, hep aldatılmaktı.

Beni asıl yalnızlaştıran da buydu. Kimsesizleştiren. Kimse olsun istemiyordum ki!

Oysa şimdi iş karıştı yine. Yine döndürdün başımı. Yine yüreğimi ısıttın. Yine alıp yeni düşlere sürükledin beni. Yine duymamam gereken duyguları duyurdun bana. Yine uyandırdın içimde uyuyan yılanı. Yine sevgi tohumlarını serptin çorak yüreğime. Yine sarmak, öpmek istedim seni. Yine seninle güzel bir yarının olabileceğini düşündürttün bana.

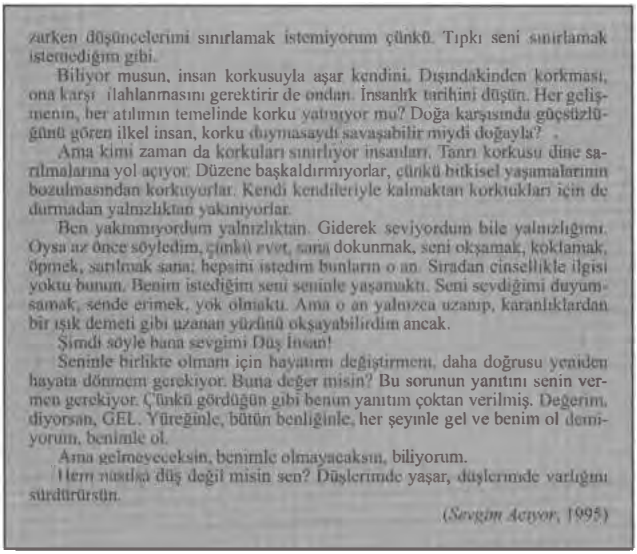
O an, seni bulduğum o an, bütün bir yılın en aydınlık, en ermiş, en mutlu gecesiydi benim için. Deyim yerindeyse başımı döndürdün. Karanlıklardan uzattım elini ve Cemal'in (Süreya, Ö.Y.) deyimiyle, yine yüreğimi elledin. Gülüşünle ışık demeti gibi doldun içime. Gözlerinde hüzünlü bir bulut acılarımı paylaştın.

Ama korkum da büyüyordu gittikçe. Çünkü görmek istiyordum seni. Seninle olmak, konuşmak seninle, bir şeyleri paylaşmak istiyordum. Ama sen yoktun. Bir düştün yalnızca.

Korkunun ne olduğunu düşündün mü hiç? Düşüncenin gayri meşru çocuğu olabileceğini?

Andre Gide'in bir roman kişisi, sanıyorum Kalpazanlar'ın kişilerinden biri, yalnızca piçlerin yaşadığı bir dünyanın ne güzel olabileceğini düşünür. Gerçekten piç, toplumsal konumu dolayısıyla kural dışıdır. Kurallarsa sıkarlar insanı, sınırlandırırlar. Uzayda dolaşan insan zekası içinse sınırlılık yaşamadan ölmektir aslında. Ama nedense sınır üstüne sınır bindirir herkes hayatına.

Nereden nereye... Korkudan söz ederken konuyu dağıttım yine. Daha doğrusu gayri meşru kavramının çağrıştırdığı piç sözcüğü yol açtı buna. Sana ya-

zarken düşüncelerimi sınırlamak istemiyorum çünkü. Tıpkı seni sınırlamak istemediğim gibi.

Biliyor musun, insan korkusuyla aşar kendini. Dışındakinden korkması, ona karşı ilahlanmasını gerektirir de ondan. İnsanlık tarihini düşün. Her gelişmenin, her atılımın temelinde korku yatmıyor mu? Doğa karşısında güçsüzlüğünü gören ilkel insan, korku duymasaydı savaşabilir miydi doğayla?

Ama kimi zaman da korkuları sınırlıyor insanları. Tanrı korkusu dine sarılmalarına yol açıyor. Düzene başkaldırmıyorlar, çünkü bitkisel yaşamalarının bozulmasından korkuyorlar. Kendi kendileriyle kalmaktan korktukları için de durmadan yalnızlıktan yakınıyorlar.

Ben yakınmıyordum yalnızlıktan. Giderek seviyordum bile yalnızlığımı. Oysa az önce söyledim, çünkü evet, sana dokunmak, seni okşamak, koklamak, öpmek, satılmak sana; hepsini istedim bunların o an. Sıradan cinsellikle ilgisi yoktu bunun. Benim istediğim seni seninle yaşamaktı. Seni sevdiğimi duyumsamak, sende erimek, yok olmaktı. Ama o an yalnızca uzanıp, karanlıklardan bir ışık demeti gibi uzanan yüzünü okşayabilirdim ancak.

Şimdi söyle bana sevgimi Düş İnsan!

Seninle birlikte olmam için hayatımı değiştirmem, daha doğrusu yeniden hayata dönmem gerekiyor. Buna değer misin? Bu sorunun yanıtını senin vermen gerekiyor. Çünkü gördüğün gibi benim yanıtım çoktan verilmiş. Değerim, diyorsan, GEL. Yüreğinle, bütün benliğinle, her şeyinle gel ve benim ol demiyorum, benimle ol.

Ama gelmeyeceksin, benimle olmayacaksın, biliyorum.

Hem nasılsa düş değil misin sen? Düşlerimde yaşar, düşlerimde varlığını sürdürürsün.

(*Sevgim Acıyor*, 1995)

Cumhuriyet gazetesi kültür-sanat sayfasında eleştiriler yazdı. Edebiyat tarihi alanında araştırmalar yaptı. Yakup Kadri Karaosmanoğlu ile Sabahattin Ali'nin eserlerinin eleştirel basımlarını hazırladı. TV'de kitap tanıtım programları hazırladı ve sundu. TRT için "Zaman Zaman İçinde" üst başlığıyla belgesel-drama nitelikli Ramazan programlarının senaristliğini ve sanat yönetmenliğini (1991-92) üstlendi. Türk edebiyat tarihine ilişkin araştırma ve incelemelerinde toplum yapısıyla sanat arasındaki ilişkiyi öne alan bir tutumu benimsedi. Araştırma dalında Yayıncılık Emek Ödülü aldı. Şair ve edebiyat araştırmacısı Şükran Kurdakul, onun eleştirmenliğini *"Sevecen bir tavırla, nesnel ölçülere bağlı"* diye tanımladı.

"Şimdi daha iyi kavrıyorum Erdek'teki karşılaşmamızdaki susuşlarını. Benim için yeniden gençliğimize döneceğimiz yaz günleriydi. Yenikapı'yı anımsayabilirdik. Tasarılarımızı anlatırdık. Yorgunluğunu önemsememiştim. Kuşağımız koşuşturmaktan, ekmek parası için tasarılardan yorulmaya başlamıştı. Bezginlik pek yakışmazdı ona. Ama o kapalı kutuydu sanki. Kırgın mıydı? Galiba. Yoksa yeni bir kitabı basıldığının ertesinde hiç ölür müydü?" (Sennur Sezer)

Atilla Özkırımlı

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kabusname* (önsöz ve notlarla, Mercimek Ahmet'ten, 1973), *Nedim* (1974), *Ahmet Haşim* (1974), *Tevfik Fikret* (1978), *Sabahattin Ali* (Filiz Ali Laslo ile, 1979, gen. yeni bas., 1986), *Edebiyat İncelemeleri: Yazılar I* (1983), *Alevilik-Bektaşilik Edebiyatı* (1985), *Yazarları da Vururlar* (Celal Üster ile, 1987), *İlkokullar İçin Türkçe Konuşturan Sözlük* (1989), *Ortaokullar İçin Türkçe Konuşturan Sözlük* (Selahattin Kaya ile, 1989), *Tarihe Not Düşmek* (1989), *Toplumsal Bir Başkaldırının İdeolojisi: Alevilik-Bektaşilik* (1990), *Çağdaş Türk Edebiyatı* (1991), *Açıklamalı Edebiyat Terimleri Sözlüğü* (1991), *Türk Dili* (T. Baraz, N. Karasar ile, 1992), *Ömer Seyfettin - Seçilmiş Hikâyeler* (İnceleme-derleme, 1992), *Romanların Dünyasında* (1994), *Türk Dili Dil ve Anlatım* (1994), *Tarih İçinde Türk Edebiyatı* (1995), *Türk Edebiyatı Tarihi* (2 cilt, 2004).

ANSİKLOPEDİ: *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi* (5 cilt: 1982, eklerle 4. bas., 1987).

DENEME: *Hayatımıza Sevgisizliğe ve Yalnızlığa Dair* (1991), *Sevgim Acıyor* (1995).

ELEŞTİRİ: *Öykülerle Romanlarda Yaşamak* (1995).

BİYOGRAFİ: *O Güzel İnsanlar: Edebiyatımızdan Portreler* (1998).

SÖZLÜK: *İlkokullar İçin Türkçe Konuşturan Sözlük* (1989), *Ortaokullar İçin Türkçe Konuşturan Sözlük* (Selahattin Kaya ile, 1989), *Açıklamalı Edebiyat Terimleri Sözlüğü* (1991).

DERLEME: *En Güzel Türk Hikâyeleri* (3 cilt, 1999).

YAYIMA HAZIRLAMA: *Mustafa Kemal Atatürk / Söylev* (Yalınlaştırılmış özet metin, 1991), *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları* (Yakup Kadri Karaosmanoğlu, 1969), *İslâm ve Çalışma Miti* (ed., Fred Halliday'den çeviri, çev., Umut Özkırımlı).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (Yazko Somut, 4.2.1983/27), Tuncer Uçarol / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (Yazko Somut, 4.2.1983), Cumhuriyet Kitap (17.11.1994), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Özkırımlı Toprağa Verildi (Hürriyet, 24.1.2005), Sennur Sezer / Yorgun ve Kırgın Gitti (Radikal, 25.1.2005), Öner Yağcı / Edebiyatımızdan Bir Yıldız Daha Kaydı (Cumhuriyet Kitap, 3.2.2005).

BAHAEDDİN ÖZKİŞİ

GÖÇ ZAMANI

Siz hiç sabaha karşı bir ses duydunuz mu? Yollarda ilk ayak seslerinden çok daha önce, bir ses? Bir ney ahengin-de erimiş bir çağrı, sizi içinizden kavrayıp bir yere, uzak, renkli, bilinmez ve esrarlı bir yere çekti mi?

Bilir misiniz Münâdi nedir ve Göç nasıl olacaktır?

Üzüntülü akşam yemeğinden hemen sonra, yavaşça arka odaya sıvıştım, iki elimi iki yana siper edip alnımı cama dayadım.. Gece, bahçeyi tanımıyacak kadar değiştirmişti. Binbir cin'i binbir oyunla dal aralarında gördüm, ince patika, belli belirsiz bir ışıkla yarı aydınlanmış kulübeye kadar uzanıyordu. Kulübe koyu gölgeler arasındaydı, uyuyordu.

Yalağa gitmeden evvel bahçeye son bir defa baktım, sonra sıkıca sarındığım yorgan altında yapayalnız, geçmek bilmeyen günü ve Dede'yi düşündüm. Aldatıldığım kanısındaydım; üzgündüm, kırıktım.

Belki o, beni beraberinde götürmemek için Münâdi'ye "Sus!" demişti, "Uyanmasın!" Bütün sevgililerin insana kucak açtığı ülkeye gitme acelesiyle "Sonra da gelse olur!" demişti belki. Sahi size önce Münâdi'nin ne olduğunu anlatmalıyım. Ben onu, Dede'nin köşeleri yuvarlanmış konuşmasından, el kol hareketlerinin yardımıyle yaptığı küçük benzetmelerden tanımıştım. O anlatır, bir görünmez kalem zihnime Münâdi'yi çizerdi: gür sesli, palabıyıklı, iri ve güçlü bir adamı.

Bir eli şakağına dayalı bu hayal yaratığı; "Göç zamanı gelmiştir." diye haykırır ve ben bu çağrıyı duvar gibi olurdum. Gözüm, Münâdi'nin gerçek kadar canlı çehresinde, kulaklarım karşı durulmaz çağrının âhengin-de, konuşmasının sonunu beklerdim.

Daha sonra Göç'ü anlatırdı Dede. Zihnimde bir araba canlanırdı. Develer, kaşı-kacak, leğen ve mutlu insanlar yüklü bir araba.

Atın zayıf baldırlarında kaslar zorlanmaktan şekillenirken, anlatılması zor incecik bir hüzün içimi kaplardı.

Dede, her kelimenin tadına baka baka, ağır ağır: "Bir gece." derdi, "Sabaha karşı Münâdi, Göç zamanıdır diye bağıracak."

Kaç geceler boyunca, o sesi duyabilmek için beklerken uyuyakalmıştım. Çok defa salâ ile Münâdi'nin çağrısını karıştırmış, heyecanlanmıştım. Kaç kez sabah ezanında bir şey, Dede'nin anlattığı yeri düşündürmüştü bana.

Derin ve dinlendirici bir çocuk uykusu sabahından sonra bir daha Dede'yi görmedim. Göçmüştü. Ne eşyalarını, ne eski hırkasını alabilmişti giderken. Kim bilir belki asıl suç Münâdi'nindi. Belki de "Göç zamanıdır" dedikten sonra, "Acele et, acele et!" diye üstelemişti. Tabii böylece bana haber vermemişti Dede. Bir başka düşünceyse kalbimi sızlatırdı. Belki de diye düşünürdüm, Dede sırtında yepyeni bir hırka, çağırdığı yerdeki çocuklara hikâyeler anlatmaktadır.

Siz hiç sabaha karşı çağıran bir ses duydunuz mu? Bir ney ahengine bürünmüş bir ses?

Bir adam gördünüz mü, elini şakağına dayamış bir Münâdi, "Göç zamanıdır" diye haykıran? Dede olmalıydı şimdi. Size derdi ki, siz de duyacaksınız bir gün. Sonra gülümser, gözleri uzaklara dalar giderdi.

(*Göç Zamanı*, 1998)

ÖZKİŞİ, Bahaeddin

Hikâye ve roman yazarı (D. 19 Haziran 1928, Fatih / İstanbul [nüfusta Manisa] - Ö. 10 Kasım 1975, İstanbul). Tam adı Mehmet Bahattin Özkişi'dir. Babası Fatih dersiâmlarından (camilerde ders vermeye yetkili kişi) Ömer Lütfi Efendi, dedesi Demirci (Manisa) ilçesinin ünlü Nakşi şeyhlerinden Hacı Halit Efendi ve onun da babası Ömer Efendi'dir. Ömer Efendi, Bağdat'tan büyük mutasavvıf Mevlâna Halid'e bağlı idi. İlk eğitimini babasından aldı, özellikle gördüğü tasavvuf terbiyesi, kişiliği üzerinde önemli etkiler bıraktı. İstanbul'da 20. Yıl İlkokulu (1939), Karagümrük Ortaokulu (Ahmet Rasim Ortaokulu, 1942) ve Sultanahmet Sanat Enstitüsünü (1946) bitirdi. Almanya'da Elektrik Ark Kaynak Öğretmen Okulunu da bitirdikten sonra kaynak öğretmenliği konusunda ihtisas yaptı. Devlet Havayolları'nda oto makinisti (1951-55) olarak çalıştı. 1956'dan itibaren İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Fakültesi Teknoloji Kürsüsünde kaynak öğretmeni olarak çalıştı.

Almaya'dan dönüşünde Süheyl Unver'den tezhip (süsleme) dersleri aldı. Cam üzerine tezhip çalışmaları yaptı. Yağlı boya resimle de ilgilenerek tablolar çalıştı. Bir yandan da eski İstanbul evlerinin maketlerini üç boyutlu ve dört cepheli olarak yaptı. Aksesuarlarına en ince ayrıntılarına kadar dikkat etti. Bu maketlerde yıkılan evlerin ahşap malzemelerini kullandı. Evleri kendi belirlediği zamandaki görüntüleri ile yansıttı.

Öğrencilik yıllarında, okul atölyesinde bir patlama sonucunda ölen ve yaralananlar, onu bir roman denemesine yöneltti. Bu yıllarda önce küçük hikâyeler yazmaya başladı. Gözlemlediği değişik tipler, olaylar, gemi sintinelerindeki (ambar altı) zehirli havada ekmek parası kazanan küçük çıraklar, dış mahalle sakinlerinin ahlâk anlayışı, onların maceraları ve kişilikleri onda derin etkiler bıraktı.

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın teşvikleriyle yazmaya başlayan ve *Akbaba* dergisinde mizah öyküleri de yayımlayan (1960-65) Bahaeddin Özkişi, *Köse Kadı* ve *Sokakta* adlı romanlarıyla tanındı. Açık, yalın ve samimi bir dille kaleme aldığı tarihî romanlarının yanı sıra düşünce ve duygu yönü ağır basan öyküleriyle de dikkat çekti. 1969'da evlendikten sonra eşinin teşvikiyle yazmaya devam etti. Eşi onun söylediklerini el yazısıyla yazdı, ona cesaret verdi, dikkatli bir okuyucu olarak yapıcı eleştirileriyle ona yardımcı olmaya çalıştı. Bu ortak çalışmaları ölümünden iki gece öncesine kadar sürdü.

Bahaeddin Özkişi, *Sokakta* adlı kitabıyla 1975 Peyami Safa Roman Yarışmasında birincilik ödülü kazandı. Vefat ettiği gün okuruyla buluşan *Göç Zamanı* adlı eseriyle Türkiye Millî Kültür Vakfının başarı ödülüne lâyık görüldü. Bu ödülü eşi aldı. Yazmaya başladığı ve Ahiliği konu alan eserini tamamlamaya ömrü yetmedi. Edirnekapı'daki Sakızağa Şehitliğinde toprağa verildi.

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Bir Çınar Vardı* (1959), *Göç Zamanı* (1975).

ROMAN: *Köse Kadı* (1974), *Uçtaki Adam* (1975), *Sokakta* (1975).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Türkiye (10.10.1998), Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (2000; Romanımızın Ermiş Adamı: Bahaeddin Özkişi, s. 109-112), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

Bahaeddin Özkişi

ÖZKİŞİ NİYETİNE

Serpil Özçeşmeci

Bahaeddin Özkişi'nin Göç Zamanı adlı hikaye kitabını elime aldığımda ne yazar, ne de kitap hakkında hiçbir fikrim ya da referansım yoktu. Kendimi kitaba katacak ve onun kahramanlarıyla uzun süre yaşanılık edecek bir ruh hali içinde de değildim. Hacmi küçük bir kitaptı. Hikayeler oldukça kısaydı. Kısa sürede okur ve vaktimi de değerlendirmiş olurum düşüncesiyle kitabı elime aldım. "Sokakta" ve "Göç Zamanı" sehpada üstüste duruyordu. Oldukça sade bir tasarıma sahip kitaplardaki turuncu-kahve, mor-yeşilden daha cazip geldiği için belki de ilk sırayı "Göç Zamanı" kazanmıştı.

İlk işim satır aralarında yazarın ayak izlerini aramak, cinsi-cibiliyeti hakkında az da olsa bir fikir sahibi olabilmekti. Ama yazar ortada yoktu. Ve ben bu konuda bir adım bile ilerlemeden üsluban açıklığı, çok kısa bir anlatım içinde ulaştığı yoğunluk, olayın kendisinden ziyade, ruhu/psikolojisi üzerinde geliştirilmiş derin tahliller beni çoktan kitaba bağlamıştı. Ve ben yazarı ararken, Rilke'nin cümlesinden öte bir tada varmış anlatıcıdan, insanı hisleriyle çırılçıplak yakalayan köre, dedesinin anlatımıyla ölümü bir masal kadar güzel hisseden bir çocuğun düşlerinden, hayal ülkelerinden babasını bekleyen çocuğun düşlerine, hayatı aydınlatan şeyin içimizin ışığı olduğunu farkeden adamdan, kurşun döktürülen çocuğun halk inaçları üzerindeki derin tahtillerine kadar her mekan ve zamandan, her yaştan onlarca kahramanın ve olayın peşinden oradan oraya sürüklendim.

Okuma ilerledikçe, hikaye dili bu kadar sağlam bir yazardan nasıl hiç haberdar olmadığıma içten içe sinirleniyor, ama bir yandan da onu hiç bir referans olmadan kendimin keşfetmesinden gizli bir haz duyuyordum.

Hikayelerde dil net ve açık. Yazar insanın özüne ait bilgiyi gereksiz bir mesaj verme çabası olmadan, olayın kendi keyfiyeti içinde öylece veriyor. Öyle büyük maceralar, enteresan vak'alar da yok. Bazen bir an, bazen bir bakış, bazen bir park ya da kahvede bir oturumluk süre, bazen satın alınan sıradan bir nesne, hikayeye konu olabiliyor. Yani yaşamın içindeki çoğu zaman ihmal ettiğimiz ya da önemsiz gördüğümüz her renk, her ayrıntı var hikayelerde. Yazar bir an'a bir ömrü dolduracak bir anlam yüklüyor bazen. Bazen de o an'da, o ışıkta varlığın, yaşamın anlamını, özünü yakalıyor. Sürekli oluşunu sorgulama, kainat içindeki yerini tesbit etme hali yoğun olarak hissediliyor. Alıştığımız giriş, gelişme, sonuç bölümleri, belli bir şekle uyma kaygısı yok. Biçim-anlam tartışması aşılmış gibi, insan okurken kendini daha rahat hissediyor. Hikayelerde olayın ziyade düşünce yoğun bir anlatım ortaya çıksa da artık o bir önceki olmayan metinler koymuş ortaya. Evrenin bir parçası gibi hissediyor kendini. Adeta "Takva sahibi biri öldüğünde yer ve gök ağlar." hadisini hatırlatırcasına bütün evren onun sevincine de, hüznüne de ortak oluyor. Halka ait şeyler daha çok yalın ve olağan halleriyle değil de -bu yüzden hikayelerinde folklorik öğeler pek yer almamış- derin ve psikolojik yönleri ile ele alınmış. Bunları jakoben bir aydın tavrıyla değil de -katılmasa bile- anlamaya çalışarak, saygı sınırını aşmadan ortaya koymuş Özkişi. Belki kendimizi kitaba katıştıkı rahatlık, kitabın bizi -halkı- hesaba katan bu latif anlatımdan kaynaklanıyor biraz da.

Hikaye kitabını bitirme sabrını gösteremeden "Sokakta" ya geçiyorum. Kısa sürede okuyup bitiriyorum. Hikayelerdeki bu folklorik ve dini motiflere saygı, aynen "Sokakta" romanında da devam ediyor. Hatta yazar bunları farkeden, inceleyen ve saygıyla dile getiren kişi olmaktan çok; yaşayan, inanan kişi olarak çıkıyor karşımıza. Yoksa nasıl bu kadar naif bir dille halka ait kaygıları, üzüntüleri, hurafeleri, inaçları dillendirebilir ki? Yazarın yaşam öyküsünü ciddi bir şekilde merak ediyorum. Ben de "Körün Gördükleri" adlı hikayede olduğu gibi bu konudaki bilgilere ulaşırsam, kafamda yazarın kimliği açıkça şekillenecek, diye düşünüyorum. Ve kitaplarda bu (genellikle) alışık olamadığımız saygının, halkın arasından bir sesle konuşuluyormuş hissinin, kitabın bir yerinde tersyüz olmamasını garanti etmiş olmanın rahatlığıyla devam edeceğim okumalarıma. Belki böyle bir insanla bir yolla iletişim kurma şansını yakalayabileceğim. Ne yazık ki kitapların yayınevinden gelen bilgi yazarın 1975'te vefat ettiğini gösteriyor; üzüntüm büyük. Ama hayat öyküsü bazı şeyleri netleştiriyor yine de. Yazarın "Sokakta"nın öyküsünü üzerine inşa ettiği "ONLAR" yani cinler-, halk inaçları ve din hakkındaki yoğun bilgisinin temelinde baba Ömer Lütfi Efendi ve dede, Nakşi Şeyhi Hacı Halil Efendi yatıyor.

1975 yılı "Peyami Safa Roman Yarışması"nda "Başarı Ödülü" almış "Sokakta". Konusunu son 200 yıllık değişimden alıyor roman. 'Cinler'in işlediği varsayılan bir cinayetin etrafında kurgulanmış olaylar. "Değişme"nin nasıl değerlerimizi yok ettiği, bozulmanın sokağın adetlerinin bozulmasıyla başlayıp, tek tek bireylere nüfuz ettiği bir cemaat bilinciyle yaşanıp, herkesin herkesten haberdar olduğu 'sokakta' artık kimsenin kimseden haberinin olmadığı, bu anlamda "İnsan-Tabiat (çevre)-Allah" ilişkisindeki herhangi bir aksaklığın insanın fıtratını bozacağı dahası kendi "oluşu-hali"ne bir ihanet olacağı anlatılıyor. Ve sokağı koruyan cami, türbe, şadırvan vb.'ne sahip çıkmanın önemi şiddetle vurgulanıyor. Roman cinayeti araştıran komserin, cinayet sanığı arkadaşının ölümünden sonra, sokağın bozulmasını önlemek için nasıl nöbeti devraldığı anlatılarak son buluyor. Nöbet; camiyi, türbeyi, şadırvanı, konakları eski manalarıyla sokakta yaşatabilmek. Mutlak bir son da değil, bir umudun devam edişi romanın sonu. Kurgu bir an bana T. Cansever, M. Özel, M. Armağan da izlerini bulduğumuz "Cami-pazar-medrese" merkezli şehir tasarımlarına ilk işaretlerden biri de Özkişi'den mi geldi acaba? sorusunu sordurtuyor. (Maket evler çalışması da biraz bu savımı destekler görünüyor.) (...)

ÖZKOCA, Mahmut

Şair ve yazar. 1971, Antakya doğumlu. Esat Yıldırım Akkoç adını da kullandı. İlk, orta ve lise öğrenimini Antakya'da yaptı. Yükseköğrenimini Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesinde tamamladı. Gazete muhabirliği, araştırma yazarlığı, köşe yazarlığı, gazete yayımcılığı, radyo programcılığı yaptı. Ulusal bir gazetenin Diyarbakır Haber Müdürü ve Diyarbakır Sur Belediyesi Basın Danışmanı olarak çalıştı.

"Mecazi aşkla ilahi aşkın bir potada eritildiği "şiirde yaşamak" şiir çalışması yapan genç şairlere iyi bir örnek oluyor... Genç şairin son çalışmasında görülen tasvirler, tablo şiir sanatının eserlerde geniş yer almasına neden olmuş. Şiire yeni bir bakış açısı getirdiğini düşündüğüm genç şair, sizleri 'Şiirde Yaşamaya' davet ediyor." (Sedat Arıtürk)

"Şiirlerinde kendine has bir söyleyişi var. Var oluş felsefesini, varlıkla yokluğun dünyevi çelişkisinde buluşturmuş. Yalın ve çocuksu anlatımlar var." (İlhan Özdilek)

"Mahmut Özkoca yıllar önce bir gazeteci olarak çalışırken şiir çalışmalarını da izliyor, şölenlerde ateşli şiirlerini dinliyorduk. (...) Mahmut Özkoca'nın şiirinde iyi yönde gelişme devam ediyor." (Mehmet Tekin)

Mahmut Özkoca

ESERLERİ:

ŞİİR: *Gönüller Açılınca* (1993), *Şiirde Yaşamak* (1996), *Ey Diyarbakır Diyarbakır* (1997), *Rüyaydı Çocukluğum* (çocuk şiirleri, 2003), *Hiç Kimse* (2005).

ARAŞTIRMA: *İskemle-Çocuk-Tekerlek* (2002).

TİYATRO: *Huzur ile Doğru* (2003).

HAKKINDA: Günay Çelenk (Özyurt gazetesi 26.3.2002), Ali Parlak / Mahmut Özkoca ve Şiir (Güneydc Kültür, Temmuz 2003), Mehmet Tekin / Mahmut Özkoca ve "Hiç Kimse"nin Şiirleri Üzerine Notlar... (Günlük gazetesi, 8.3.2005), İlhan Özdilek (Gerçek Fethiye gazetesi, 21.2.2005).

ÖZKÖK, Lütfi

Şair, fotoğraf sanatçısı. 15 Mart 1923, İstanbul doğumlu. 1917'de Romanya'dan İstanbul'a göç eden Kırım kökenli Tatar bir ailedendir. Jeanne d'Arc Fransız Kolejinde başladığı ortaöğrenimini Vefa ve Taksim liselerinde (1942) tamamladı. 1943 yılı başlarında gittiği Viyana'da başladığı inşaat mühendisliği öğrenimi yerine Alman romantiklerinin şiirini incelemeyi yeğledi. Müttefik güçlerin bombardımanlarını orada yaşadı. 1943'te Türkiye'nin Nazi Almanyası ile diplomatik ilişkileri kesmesi üzerine Türkiye'ye döndü. 1946-47 yıllarında askerlik görevini yaptı. 1949'da aldığı bir bursla Paris'e gitti. Orada tanıştığı İsveçli Anne-Marie Juhlin'le evlenerek 1951'de İsveç'e yerleşti. Stockholm'de çevirmenlik ve fotoğrafçılık yaptı, belgesel filmler çekti.

Lütfi Özkök

LÜTFİ ÖZKÖK

DÜŞSEL

Bu şiiri Paris'te yazdım.
Yıl 1950, Place Saint Michel
Bir ikindi üstü, yağmur yağıyordu
Garsonun dudaklarında beylik bir ezgi.

İçtim ve yadsıdım tüm dostlukları
Her sözcüğün içinde günaşırı ayrılıklar
Seni düşündüm ve tuttum kolundan
Yerleştirdim dizelerim arasına.

Yağmur yağıyordu bulanık bir yağmur
Pencerenin kenarından bahar sızdı
Güldün, papatyalar açtı masamda
Umut yağdı, yıldız yağdı sayfalarıma.

Ben bu şiiri ilk kez Paris'te yazdım
Ucuz içki satan kasvetli bir meyhanede
Bir öğle sonrasıydı düş içinde düş gördüm
Bira kokularıyla soba dumanları arasında.

(*İçimizdeki Sıla*, 1978)

İlk şiiri, *Sokak* dergisinde (1940) çıktı. Şiir ve çevirilerini; *Yenilik, Beş Sanat, Yeditepe, Varlık* dergilerinde yayımladı. Yaptığı çevirilerle Türk ve İsveç edebiyatlarını her iki ülkeye tanıtma çabası içinde oldu. İsveç'te ve İstanbul'da sergilediği fotoğrafları İsveç'te ödüller kazandı, dünyaca ünlü dergi ve gazetelerde yayımlandı. 1984'te yayımladığı İsveççe ikinci şiir kitabı *Vindarnas Väg* (Rüzgârların Yolu), daha sonra kendisiyle ilgili filme de ad oldu.

ESERLERİ:

ŞİİR: *İçimizdeki Sıla* (1978), *Vindarnas väg* (Rüzgârların yolu, 1984), *Toplu Şiirler* (1989).

ÇEVİRİ: *Çağdaş İsveç Şiiri* (antolo-

LÜTFİ ÖZKÖK

KURUNTU

Hep böyle yazıyorum şiirlerimi
Kalemim kararsız ellerim soğuk
Şarkının ucuna koymuşum seni
Seyrediyorum saçlarında köpüren dalgaları.

İçiyorum koparak tüm bağlarından
Olanaksız ayrılıklar taşıyor her söz
Bir ak gün gibi esrik ve çıplak
Esiyorsun sayfalarımı arasında.

Kırık cam renginde yağmur yağıyor
Bunca zaman umudun ıştığı alnıma
Bakıyorsun aramızda büyüyen sessizliğe
Sessizlik bir türküdür serüvendir seninle.

İçimde son mevsimden kalan yankı ve yara
Sana doğru yükseltiyor külden sütunlarını
Ve yazıyor öyküsünü altın düşlerimizin
Paslanmış bir güneşin kumsallarına

Ne değin direnşek ne değin zorlasak
Akacak günlerimiz uzak sulara doğru
Ve titrek bir ışık düşecek omuzlarından
Pişmanlığın eşiğinde savrulan tozlara.

(*İçimizdeki Sıla*, 1978)

ji, 1973), *Ekmek ve Aşk* (Türkçeden İsveççeye şiirler), *1945 Sonrası İsveç Şiiri Antolojisi* (Yüksel Peker'le, 1996), *Kardan Düşler* (L. Söderberg'den, 1998).

HAKKINDA: Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Şiirin Fotoğrafını Çeken Adam Lütfi Özkök - Östberga'daki Bir Dosta - Özkök Fotoğrafıyla Şiiri Arasındaki Duygu Birliği - 'İsveç'te Bir Türk Var!' (Cumhuriyet Kitap, 8.2.2001).

ÖZKÖSE, Kadir

İlâhiyatçı. 1967, Zile / Tokat doğumlu. İlköğrenimini doğduğu şehirde, ortaöğrenimini Amasya İmam Hatip Lisesinde (1986) tamamladı. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesini 1991'de bitirdi. Ankara Üniversitesi SBE Tasavvuf Anabilim Dalında "*Muhammed b. Ali es-Senüsi ve Senüsîlik*" teziyle yüksek lisans, "*Senüsî Hareketi ve Tesirleri*" konulu teziyle de doktora çalışmasını tamamladı. Kuzey Afrika tasavvuf hareketleri konusunda araştırmalar yaptı ve bu amaçla Mısır'da bulundu (1996). Bir müddet öğretmenlik yaptıktan sonra Cumhuriyet Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Tasavvuf Anabilim Dalına öğretim üyesi olarak atandı.

ESERLERİ:

Muhammed Senüsî - Hayatı, Eserleri ve Hareketi (2000), *Son Dönem Tasavvuf Akımlarından Tîcâniye ve Tekrür Hareketi* (çeviri, Jamil M. Abun Nasr'dan, 2000), *Sûfi Dâvet'ten Devlete.*

ÖZKUL, Metin

Sosyolog. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Antropoloji ve Etnoloji Bölümü (1982) mezunu. Yüksek lisansını (1984) ve doktorasını (1990) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme Bölümünde tamamladı. Öğretim üyesi olduğu İnönü Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Uygulamalı Sosyoloji Anabilim Dalı Başkanlığı, aynı üniversitede Kültür Müdür Yardımcılığı ve Müdürlüğü (1991-94), Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Kurumlar Sosyolojisi Anabilim Dalı Başkanlığı (1994-2001, 2004-), Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Uygulamalı Sosyoloji Anabilim Dalı Başkan Vekilliği yaptı. Aynı üniversitede Fakülte Kurul üyeliği (1994-2001, 2004-) ve Yönetim Kurulu üyeliği (1996-2001) yaptı. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Kurumlar Sosyolojisi Bölümünde profesör öğretim üycsi olarak görev yaptı.

Türk Ocakları Derneği Isparta Şubesinin kurucu başkanlığını (1996-2001) üstlendi. Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi İlmi Şura (Senato) üyeliği (2001-2004), aynı üniversitede Türk Dünyası İşletme Fakültesi Dekanlığı (2001-2004) yaptı. Birçok ulusal ve uluslararası bilimsel toplantıda bildiriler sundu. Ulusal kuruluşlarca desteklenen bir projenin yürütücülüğünü üstlendi.

Özellikle kurumlar sosyolojisi, sosyal yapı ve sosyal değişme, sosyal tabakalaşma, metodoloji, iktisat sosyolojisi, sanayi sosyolojisi, çalışma sosyolojisi, örgüt sosyolojisi, endüstriyel ilişkiler sosyolojisi, siyaset sosyolojisi, sosyal antropoloji, etnoloji, sosyal psikoloji, biososyoloji üzerinde çalıştı. Makaleleri *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi, Türk Yurdu Dergisi, Sosyoloji Konferansları* (26. Kitap), *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* gibi dergi ve kitaplarda yayımlandı.

ESERLERİ:

Çalışma Sosyolojisi (İşgücünün Sosyolojik Özellikleri), *Çalışma Sosyolojisi* (Çalışma İlişkileri ve İşgücünün Sosyolojisi).

ÖZKUL, Osman

Toplumbilim araştırmacısı. 1964, Denizli doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu yerde tamamladı. 1982 yılında başladığı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünden 1986 yılında mezun oldu. Aynı üniversitede 1986-89 yıllarında yüksek lisansını "*İsmail Fenni Ertuğrul'un Felsefesi*" üzerine yaptı, doktorasını ise 1989-97 yılları arasında "*III. Selim Döneminde Osmanlı Ulemâsının Yenilikler Karşısındaki Tutumları*" adlı teziyle tamamladı. Çalışmalarını Sakarya Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesi olarak sürdürdü. *Gelenek ve Modernite Arasında Osmanlı Uleması* (2005) adlı bir kitabı vardır.

ÖZLEM, Doğan

Araştırmacı, çevirmen. 1944, İzmir doğumlu. İzmir Atatürk Lisesinde başladığı lise öğrenimini tamamlayamadan kunduracı kalfası ve tezgâhtar olarak çalışmak zorunda kaldı. Liseyi askerliği sırasında dışarıdan sınavlara girerek bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinden (1971) mezun oldu. 1971-74 arasında Almanya'da bulundu ve çeşitli işlerde çalıştı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde 1974'te başladığı "*Max Weber'de Bilim ve Sosyoloji*" konulu doktora tezini 1979'da tamamladı (1990'da kitaplaştırdı). Yükseköğrenimi ve doktora çalışması sırasında (1967-79) Almanya'da ve Türkiye'de işçi, büro memuru, sendikacı, muhasebeci ve yönetici olarak çalıştı. 1980'de Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde asistan olarak göreve başladı. 1988'de doçent, 1993'te profesör oldu. 2001'de emekliye ayrıldıktan sonra Muğla Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde yeniden akademik hayata döndü, aynı bölümün başkanlığını yaptı.

DOĞAN ÖZLEM

HERMENEUTİK VE EDEBİYAT

(...) *Poiesis* ürünleri olarak edebiyat yapıtlarını özgünlükleri ve özelliklerini dikkate alarak anlama ve yorumlama görevinin, yazılı yapıtları anlama ve yorumlama sanatının ve tekniklerinin yüzlerce yıllık alanı olarak hermeneutiğin etkinlik alanı içerisinde gerçekleştirilmesi gerektiği, özellikle Almanya'da açıkça görülmekle birlikte, hermeneutiğin bu görevi yerine getirmesi için özel bir donanıma ve kendi içerisinde özel bir çalışma alanı oluşturmaya gereksinimi olduğu da ortadaydı. Uzun tarihi boyunca hermeneutik, 18. yüzyıla kadar, kutsal metinlerin yorumlanması etkinliği olarak teolojik hermeneutik, her türlü metnin, fakat özel olarak edebiyat metinlerinin yorumlanması etkinliği olarak filolojik hermeneutik ve nihayet hukuk metinlerinin hukuk normları ışığında yorumlanması etkinliği olarak hukuksal hermeneutik olmak üzere, başlıca üç kanalda gelişimini bulmuştu. 19. yüzyılla birlikte, Schleiermacher ve Dilthey'in çabaları ile felsefi hermeneutiğin ortaya çıkışı, hermeneutik içerisinde edebiyat yapıtına yönelik olacak olan ve biraz yukarıda sözü edilen yeni bir çalışma alanına duyulan gereksinimle eşzamanlıdır. Bu yeni hermeneutik alanı, binlerce yıllık geçmişe sahip filolojik hermeneutiğin bir uzantısı olarak görülebileceği gibi, bir yerden sonra ondan bağımsızlaşan yönlere sahipti. Bu yeni alan edebiyat hermeneutiği olarak anılmaya başlamıştı. Gerçi, adı ko-

→

nulmuş olsun olmasın, filolojinin eşliğinde ve desteğinde varoluş bulan bir edebiyat hermeneutiği hep vardı; fakat bu edebiyat hermeneutiği, edebiyat yapıtını özgün, onun sahibini özerk saymayan, sanatçıya (istisnalar dışında) yaratıcı gözüyle bakmayan bir çalışma tarzına sahipti. Oysa şimdi, edebiyat yapıtının yeni anlaşılış şekli ve buradan kaynaklanan yeni sorunlar edebiyat hermeneutiğinin yenilenmesini, hatta onun yeni bir hermeneutik alanı olarak kurulmasını gerektiriyordu.

Kendilerine getirilen çözüm önerilerinin hermeneutik içerisinde ayrılmalara, hatta kutuplaşmalara yol açtığı bu yeni sorunlar nelerdi?

En baştan, klasik *yapay-doğal karşıtlığını*, artık edebiyat yapıtının yeni anlaşılış şeklini dikkate alarak çözmek gerekiyordu. Aristoteles kuramsal söylemi doğal, edebiyatı ise yapay sayıyordu. O, başlıca örneği felsefi söylem olmak üzere, kuramsal söylemi, *theoria*'yı, doğal sayıyordu. Oysa edebiyat, bir mimesis etkinliğinin, bir çeşit zanaatkârlığın ürünü olması bakımından, yapaydı. Aristoteles'in yaptığı bu ayrım öylesine etkili olmuştur ki, 18. yüzyıl başlarına kadar, doğal sayılan kuramsal söylem başatlık kazanmış ve edebi söyleme (ve genellikle sanata) göre her zaman daha değerli sayılmıştır. Platon'un şaire ideal devletinde yer vermek istememesinin ardında da, Parmenides'ten beri süregelen bu yapay-doğal karşıtlığının belirleyici olduğu açıktır. Gerçekten de, uzun yüzyıllar boyunca, kuramsal söylem edebiyat karşısında hep küçümseyici ve hatta zaman zaman saldırgan bir tutum içinde olmuş, ikibin yılı aşan tarihi boyunca hermeneutik içinde de bu karşıtlık benimsenmiştir.

Yapay-doğal karşıtlığı sorunu, kendisine yapışık bir diğer sorunu barındırır. Parmenides ve tüm Elea Okulu, şeylerin (nesnelerin) adı olduğunu ve sözcüklerle şeyler (nesneler) arasında tam bir denklik, örtüşme (tekabül, correspondance) bulunduğunu iddia etmiş ve konuşma ediminin şeylerin (nesnelerin) tam karşılığını verdiğine inanmıştır. Bu, sözcüklerin tek anlamlı olduğunun kabulünü getirmiştir ve *tek anlamlılık* (monosemi) özellikle doğal sayılan kuramsal söyleme mal edilmiştir. Elealıların sözcükleri nesnelerin ve durumların kopyaları sayan dil felsefeleri, sözcüklerin şeylerden (nesnelerden) türediğini, onların nesneleri aracısız temsil ettiklerini savunur. Yansıtma kuramlarının hemen hepsine kaynaklık etmiş olan bu dil felsefesine göre, dil ve dünya, tanrısal bir lütuf olan aklın birliği içinde, aynı biçeğin iki yüzü gibidirler. *Logos*, evrene düzenini veren ilkedir ve o bu evreni *kosmos* kılan ilke olduğu kadar, bu evrenin söz ile ve söz içinde temsilidir de. Ve Logos'un birincil anlamı da, akıl, ilke, düşüncenin ve evren düzeninin yasası olmazdan önce, söz'dür. Kuramsal söylemin doğallığı ve sözcüklerin tek anlamlılığı sayılırsa, Aristoteles üzerinden geçerek tüm ortaçağ boyunca filolojinin ve filolojik hermeneutiğinin de yönünü belirlemiş, yüzyıllar boyunca "yansıtma" ve "doğmatik" terimleri sözcüklerin tek anlamlılığı kastedilerek kullanılmıştır. İlk kez 17. yüzyıl ortalarında, Port Royal Okulu düşünürleri, sözcük ile nesnesi arasında tam bir denklik, tekabül olduğu sayılışını şüpheli bulmuşlar, sözcüğün gösteren ve nesneyi gösterilen olarak birbirinden ayrımışlar ve şunları sormuşlardır: Bir sözcük nesnesiyle tam bir denklik içinde olabilir mi? Gösteren gösterilenin tam ve upuygun (adequat) bir tasarımını verebilir mi? Elealıların, Aristoteles'in, tüm bir ortaçağın dil öğretilerinde böyle soruların sorulması olanaklı değildi. Oysa Port Royal Okulu düşünürlerinden sonra J. Locke da, Elealıların ana savlarından birinin, sözcüklerin, potansiyel olarak nesnelerin sınırsızlığı oranında sınırsız olabilecekleri sayının doğurduğu bir temel sorun önünde dururken şunları söylüyordu:

Dilin yetkinliği adına sesleri idelerin göstereni yapabilmek yeterli değildir. Hele bu işaretler çok sayıda tekil şeyleri kavratacak şekilde kullanılıyorlarsa. Çünkü her tekil şey belirli bir adla gösterilmek zorunda olsaydı, sözcüklerin çok çeşitli türleri bir arada bulundurma (kavratma) özelliği işlev ve değerini kaybederdi.

Locke, ünlü uyarısını bu noktada yapar: "Words would be endless." Ne var ki, sözcüklerin sınırsızca çoğaltılabilirliği belleğin sınırlılığı karşısında gerçekleşemez bir şey olduğu gibi, iletişimi ve bildirişimi ortadan kaldırma tehlikesini de beraberinde taşır. Bu durumda çözüm, Locke'a göre, dilin rasyonelleştirilmesi, yani tekil sözcüklerin sınırsızlığından genel terimlere geçinektir. Ne var ki, bu durumda bir başka sorun ortaya çıkar. Çok sayıda nesneyi tekil sözcüklerle ifade etmeyip onları bir genel terim altında toplamak bir "dil ekonomisi" sağlarsa da, bu genel terimler hiç de tek anlamlı kalamazlar; tersine genel terimler yanlış ve değişik anlaşılma tehlikesini hep taşırlar ve bu onların giderilemez özelliklerini, çok anlamlı olmalarını getirir. Çok anlamlılık (polisemi) özellikle genel terimlerin kaderidir. Böyle olunca dil, Elealıların, Aristoteles'in sandıkları gibi nesneleri yansıtan bir ayna (langua speculare) değil, nesneleri çok anlamlı bir metaforlar ve simgeler çokluğu içerisinden gösteren bir alandır. Ve en önemlisi, dil, yine Elealıların, Aristoteles'in sandıkları gibi doğal değildir, yapaydır. Dil, logos-kosmos denkliğini yansıtan bir ayna değil, insanın bir yapıtıdır, onun bir inşasıdır. Dilin Zenginliğini yapan şey, dilin kendisinden kaynaklanan bu çok anlamlılıktır. Ve artık bu noktada çok anlamlı terimler örgüsü olma yönüyle dilin gerçekliği yansıtma, nesneleri karşılayan adlar topluluğu olma işlevi sorunsallaşır. Laplanche/Leclair formülü bu durumu açıkça ortaya koymuştur:

Tek anlamlı bir sözcük bir nesne durumunun, yani bir gösterilenin, bir gösteren ile ilişkisi aracılığıyla bellekte tutulmasını sağlar (denotation). Gösterileni (g), göstereni (G) ile simgeleştirerek bu ilişkiyi şöyle formüle edebiliriz: G/g. Ne var ki, gösteren (G), dilin kendisi bir metaforik kullanıma izin verdiğinden, çift işlevlidir. Yani gösteren (G), hem tek anlamlı bir sözcük olma işlevini kem de sözel ve ikame edici bir imlem olma işlevini birlikte yüklenmiştir. Böylece (G), (G') ve (G")'ne dönüşür. Gösterenin (G) bu çift anlamlılığı (G' ve G"), gösterilenin (g) de tek değil çift gösterilen (g' ve g") olmasını gerektirir. Böylece G/g formülü G'•G"g'•g" formülüne dönüşür... Bu metaforik düzlemde yeni gösteren eski göstereni hiç de zorlamaz; tersine eski göstereni bir gösterilen mevkiine düşürür: G'/G. Buradan şu karmaşık formül çıkar: G'/gxG/g. Buradan, açıkça, edebiyat dili için özel bir ölçüt, bu dil için hatta kurucu olan bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Bu ilişki, bir gösterenin bir gösterilenle olan ilişkisidir. Bu ilişki, katı yansıtma kuramının geçersizliğini açıkça ortaya koyar. Dil hiç de klasik *apophansis* anlamında, dil dışı bir nesnel durumu göstermemektedir. Dil bize kendi dışındaki bir şeylerden haber vermez artık; o, kendi içinde devinen bir şey, sözcüklerle sözcükler arasındaki bağıntının serbest kaldığı bir alandır.

Özetle, insan ürünü, yapay bir şey olarak dil, kendi içindeki devinimiyle çok anlamlılığın bizzat kaynağı olmaktadır ve bu çok anlamlılık özellikle edebiyat yapıtının temel özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

(*Cogito*, sayı: 38 – Kış 2004, s.120-123)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Ahlâk Felsefesi* (1952), *Bilim Felsefesi* (1981), *Tarih Felsefesi* (7. bas. 1984), *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi* (4. bas. 1986), *Max Weber'de Bilim ve Sosyoloji* (3. bas. 1990), *Mantık* (6. bas. 1991), *Felsefe Yazıları* (3. bas. 1992), *Metinlerle Hermeneutik Dersleri I* (2. bas. 1994), *Metinlerle Hermeneutik Dersleri 2* (2. bas. 1995), *Felsefe ve Doğa Bilimleri* (3. bas. 1995), *Felsefe ve Doğa* (1995), *Bilim, Tarih ve Yorum* (1998), *Liseler İçin Mantık* (4. bas. 1999), *Siyaset Bilim ve Tarih Bilinci* (1999), *Kavramlar ve Tarihleri* (2002), *Felsefe ve Tin Bilimleri, Etik ve Ahlâk Felsefesi* (2004), *Armağan Kitabı* (2004), *Bedia Akarsu Armağanı* (yay. haz. Betül Çotuksöken ile, 2006), *Selahattin Hilav'a Saygı* (Güçlü Ateşoğlu ile, 2006).

ÇEVİRİ: *Kant'ın Yaşamı ve Öğretisi* (E. Cassirer'den, 2. bas. 1988), *Günümüzde Felsefe Disiplinleri* (3. bas. 1990), *Tarihselcilik Sorunu* (E. Rothacker'den, 2. bas. 1990), *Bilim Kuramına Giriş* (E. Ströker'den, 2. bas. 1990), *Heidegger Üzerine İki Yazı* (Pöggeler – Allemann'dan, 4. bas. 1994), *Heidegger Bir Filozof Bir Alman* (P. Hünnerfeld'den, 4. bas. 1994), *Georg Simmel-Yaşamı Sosyolojisi Felsefesi* (W. Jung'dan, 2. bas. 1995), *Hermeneutik Üzerine Yazılar* (1995), *Tekniğe İlişkin Soruşturma* (M. Heidegger'den, 2. bas. 1995), *Hermeneutik ve Tin Bilimleri* (W. Dilthey'den, 1999), *Aydınlanma Felsefesi* (E. Cassirer'den), *Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi* (2000).

HAKKINDA: Doğan Özlem / Felsefe ve Doğa (1995), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 7.10.1999), Mustafa Günay / Yorumbilgisi Açısından Bilim ve Siyaset (Cumhuriyet Kitap, 22.6.2000), Anlama ve Yorum: Doğan Özlem Armağan Kitabı (haz. A. Kadir Çüçen, Hatice Nur Erkızan, Güçlü Atçeoğlu, 2006), Doğan Hızlan / Türk Felsefecileri İçin Kılavuz Kitaplar (Hürriyet Cumartesi eki, 13.5.2006).

ÖZLER, Mevlüt

İslam felsefesi araştırmacısı. 1957, Erzurum doğumlu. Kümbet İlkokulu (1969), Erzurum İmam Hatip Lisesi (1976), Erzurum Yüksek İslâm Enstitüsü (1980) mezunu. Çalışmaya 1976'da Kur'an kursu öğretmeni olarak başladı. 1981'de Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine araştırma görevlisi olarak atandı. Yüksek lisansını *"İmamü'l-Harameyn el-Cüveyni ve Akidesi"* adlı teziyle Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1985), doktorasını *"Ehli Sünnet ve Mu'tezile'de Tevhid"* adlı teziyle Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1991) tamamladı. 1992'de

Mevlüt Özler

yardımcı doçent, 1994'te doçent, 2000 yılında profesör oldu. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü Kelam Anabilim Dalında öğretim üyeliği yaptı. Aynı üniversitede Temel İslâm Bilimleri Bölümünde başkan yardımcılığı, Kelam Anabilim Dalında başkanlık, Diploma Çalışma Koordinasyon Komisyonunda başkanlık, Kültürel Faaliyetler Komisyonunda üyelik görevlerinde bulundu.

Makalelerini, 1997 yılından itibaren *Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Ekev* ve *Akademi Dergisi*'nde yayınladı. Ulusal ve uluslararası toplantılara katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ (İnceleme-Araştırma): *İslâm Düşüncesinde Tevhid* (1995), *İslâm Düşüncesinde 73 Fırka Kavramı* (1996), *İslâm Düşüncesinde İnsan Hürriyeti* (1997), *İslâm Düşüncesinde Ehli Sünnet Ehli Bidat Adlandırmaları* (2001).

ÖZLER, Mustafa Erdem

Şair. 8 Nisan 1967, Muğla doğumlu. 1988 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans programına devam etti. Şiirleri *Cumhuriyet Dergi, Broy, Varlık, Milliyet Sanat* gibi dergilerde yayımlandı. Çalışmalarını reklam yazarlığı yaparak sürdürdü. *Kelebekli Zaman* (2001) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Mustafa Erdem Özler / Kelebekli Zaman (2001), Kelebekli Zaman (Virgül, sayı: 50, Nisan 2002)

ÖZLER, Şener

Şair (D. 26 Nisan 1948, Yozgat – Ö. 5 Mayıs 2001). İlkokulu Muğla'da, ortaokulu Antalya'da bitirdi. Liseye Siirt'te başladı, Van Atatürk Lisesinden (1968) mezun oldu. Babasının görevi nedeniyle çocukluğu ve gençliği Anadolu'nun değişik yörelerinde geçti. İstanbul'a yerleşti ve toplumcu dünya görüşü doğrultusunda çalışmalar yaparak demokratik kitle örgütleri içinde etkin olarak görev aldı. 1974'te Devlet Güzel Sanatlar Akademisini bitirdi. Profesyonel olarak Mimarlar Odası İstanbul Şubesinde (1988) çalışmaya başladı. Mimarlar Odası İstanbul Şubesinin çeşitli komisyon ve komitelerindeki görevlerinin yanı sıra şube yönetim kurullarında üyelik ve sekreterlik de yaptı. 1996 yılında Mimarlık Vakfının kuruluşunda aktif olarak görev alan Özler, 1998-2000 döneminde bu vakfın yönetim kurulu üyeliği de yaptı. Yayıma hazırlık çalışmalarını yaptığı kimi kitapları ölümünden sonra yayımlandı. Şair ve yazar Güngör Gençay onun *"Şiirle yaşamı buluşturduğunu"* vurgular.

"Tanıdığım insanlar içinde Şener kadar alçakgönüllü, özverili olanına rastlamadım, diyebilirim. Bunu abartmadan söylüyorum. Yaşam denizindeki deneyimlerini, çevresine olan sevgisini, duyarlılığın yükü altında ezile ezile şiirleriyle bize yansıtmış olması, anlayanlar için büyük bir kazançtır..." (Ömer Nida)

"Şener Özler'in şiirlerinde toplumcu çizgi ilgi çeker. Yer yer alaycı, iğneleyici dizelerle karşılaşırsınız. Halkın düşmanları ulurken akan gecenin sesini dinler, ölümün acısını yansıtır." (Hasan Akarsu)

Şener Özler

ESERLERİ:

İNCELEME: *Kız Kulesi Bize Bakıyor* (2003), *Değirmenimden Mektuplar* (2004).

ŞİİR: *Tomurcuğun Sonsuz Kuşkusu Ucunda ya da Aşkta Kim Var* (2003).

HAKKINDA: Arkadaş Işığı (ortak kitap, 2004), Hasan Akarsu / Şiirler-Den / İzler (2004).

ÖZLÜ, Demir

Hikâye ve roman yazarı. 9 Eylül 1935, Vefa / İstanbul doğumlu. Öykücü Tezer Özlü ve çevirmen Sezer Duru kız kardeşleri, öykücü Orhan Duru eniştesidir. Ödemiş İstiklâl İlkokulu, İzmir Karşıyaka Ortaokulu, Kabataş Erkek Lisesi (1953), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Demir Özlü

(1959) mezunu. Paris Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Metodoloji Kürsüsünde bir yıl kadar asistanlık yaptı (1961-62). Dönüşünde, mezun olduğu fakültede başladığı asistanlık görevine siyasal eylemleri nedeniyle son verilince avukatlığa başladı (1964). Yedek subaylık hakkı verilmediği için askerliğini er olarak Muş ve İstanbul'da tamamladı. 12 Eylül (1971) döneminde bir ara tutuklandı. 1979'da İsveç'e yerleşti, burada hukuk danışmanlığı yaptı. İsveç'te yayımladığı bir yazısı nedeniyle kovuşturmaya uğradı. 12 Eylül 1980'deki askeri darbeden sonra vatandaşlıktan çıkarıldı (1986). Türkiye'ye 1989 yılında döndü. Çalışmalarını Stockholm ve İstanbul'da sürdürdü.

İlk şiiri (1952), Kabataş Lisesi öğrencilerinin çıkardığı *Dönüm* dergisinde yayımlandı. Daha sonra varoluşçuluk felsefesi anlayışı içinde yazdığı hikâye, deneme, eleştiri ve çevirileri; *Mavi*, *a*, *Türk Dili*, *Pazar Postası*, *Yeni Ufuklar*, *Soyut*, *Somut*, *Yeni Edebiyat*, *Gösteri* ve *Adam Öykü* dergilerinde yayımlandı. Başlangıçta *Türk Dili* dergisinde şiirleri de çıkmıştı. Bireyin yalnızlığını, mutsuzluğunu, bunalımlarını, intihar saplantılarını, yabancılaşma duygusunu ve tedirginliklerini simgesel bir dille işlemesiyle 1950 kuşağı öykücüleri içinde belirginleşti. Behçet Necatigil, "*Entelektüel ve esrarlı havasıyla yalın gerçekçilerin karşıtı bir yazar olduğu*" tespitinde bulundu ve onu "sessizlikler araştırıcısı" diye niteledi. Tedirgin ve kuşkucu insanlar öykülerinin karakterleri oldu. Felsefi çıkış olarak da biçim olarak da Batıya bağlı kaldı. Anlatımda yer yer kimi gerçeküstü temalara yer verdi, ancak genelde sade bir anlatıma bağlı kaldı. Biçimsel anlamda zaman zaman Yeni Romancıların birikiminden yararlandı. Eser Gürson'a göre, kendiliğinden gelen bir üretim sürecini değil, daha başta Batıya ve kurama boyun eğmiş bir sanat/öykü anlayışını benimsedi. Daha çok izlenimci bir yaklaşımı vardır.

Demir Özlü, varoluşçuluk olarak özetlenebilecek temaları olan öyküler yazdı. Edebiyatta varoluşçu olduğunu ifade etti: "*İnsanın dünyadaki durumu, bence varoluşçu açıdan açımlanabilir. Yaşamla insan varoluşu tam bir uyum göstermiyor. Arada bir şeyler eksik kalıyor. Yaşam bir yanıyla elbette bir bunaltıdır. Yaşam çoğu zaman kurudur, tek düzedir, sıkıntı vericidir.*" İlk üç kitabındaki öykülerinde "*Niçin dünyaya geldim diyorum, ben kimim? Ne oluyorum? Bu acıyı çekip durmak için mi?*" ve "*Eşyanın özünü hiçbir zaman anlayamadım, kendimce yorumlayamadım.*" vb. görüşüyle bu varoluşçuluğu temellendirdi. *Soluma*'da, "*Kanal*" öyküsünde, şehre niye geldiğini bile bilmeyen kahraman burada amaçsızca dolaşmaktadır. *Boğuntulu Sokaklar*'da aynı kahraman amaç-

DEMİR ÖZLÜ

EVLENME TÖRENİ

Kimsenin nereye gideceğini bilemediği bir tatil günü, uzaktan da olsa, bir "evlenme töreni" izleyeceğimi önceden kestiremezdim doğrusu. Kentin büyük kiliselerinden biri önünde, kilisenin ön tarafına düşen, kara giysiler giyinmiş, bir yığın insanın kaynaştığı, sokağa açılan bir avluda. Evlenme töreni'nin son bölümüydü bu. Ledya getirtmişti beni oraya, biraz önce yataktan birlikte kalktığımız kız. Hiç olmazsa, törenin sonuna yetişebilmek için acele ediyordu.

Onunla nasıl tanıştığımızı şimdi de ansıyorum: Kalabalık bir davetteydi, kentin önde gelen mahallelerinden birinde, bir apartmanın en üstüne düşen büyük bir katta. Geniş, çok geniş, iç-içe üç salondu çağrılıların, o kadınlı-erkekli, konuşkan kalabalığın doldurduğu yer. Aydınlara özgü bir konuşkanlık içinde yüzüyordu. Salonun duvarlarından birine dayatılmış, genişçe bir masanın üzerine büyük, yiyeceklerle dolu, tabaklar sıralanmıştı. İçkilerse, ötedeki duvara dayalı bir masanın üzerindeydi. Başka bir masada da tabaklar vardı. Herkes birşeyler alıp yemişti, içki içiliyordu. O sırada rastlaştık, salonun bir yerinde Ledya'yla, karalar giyinmişti, ayağında balo ayakkabılarını andıran düz ayakkabılar vardı. Tanışmamız çok tuhaf oldu. Kendiliğinden. Dans ediyorduk. Çok yakındı bana, öpmek istedim.

"Olmaz ama burda, kocam var biraz ötede, kanepede oturuyor."

"Bu balo, neyin adına düzenlenmiş?"

"Ne balosu, düpedüz bir ev toplantısı bu!"

Biraz sonra, ilgisini koparmamak için:

"Ne düşünüyorsunuz?" dedim.

"Güneş'i, Güneş Eskin'i düşünüyorum" dedi.

"Ne Güneş mi? Nerden tanıyorsun sen onu?"

"Tanımıyorum. Ama onu düşünüyorum. Sen Güneş'i tanıyor musun?"

"Tabiy, tanıyorum."

"İmkansız. Güneş Eskin'i tanıyorsun demek?"

"Tanıyorum tabiy. Paris'te öldü."

Şaşılacak şeydi. Gözlerini dikmiş, çok ötelere bakıyordu, bütünüyle havadaydı, havada, uzakta, gözleri nemliydi şimdiden, ötelere bakıyordu.

"Tanıman imkânsız Güneş'i, Sen o zamanlara yetişmedin. Nasıl oluyor da, 'Güneş'i düşünüyorum' diyebiliyorsun."

"Güneş'i düşünüyorum. Seviyorum onu. Onun ince, duyarlı varlığını seviyorum."

"Güneş'i..."

Yıllar önceydi ben Güneş'i tanıdığımda. İnce, uzun, güzel bir çocuktu Güneş. Paris'e kaçtı. Ordan birkaç defa Atina'ya gitti, annesini görmeye. Çok güzel bir kadın olan annesine tutkundu. Sadece içki içti kısa yaşamı boyunca, hep sarhoştu. İçki şişesi, ona, annesin'in uzattığı bir süt dolu biberondu sanki. Sevdiği kadınlar oldu, genç kadınlar, yaşlı kadınlar. Bacakları birbirine dolaşarak dolaştı. Biraz resim yapmaya çalıştı. Çok çok içti, birçok sabahı içki ile karşıladı. Kaldırımlara düşüp uyudu. Sonra bir gün, sabaha karşı bir otomobilin altına attı kendini -ya da sarhoşluktan düştü. Belli olmadı bu. Otomobili kullanan şoför bile bir şey söyleyemedi bu konuda. Orda Paris'te, Montparnasse dörtyol ağzında.

"Büyük bir bulvarda yürüyor Güneş, karanlık, ışıklı bulvarda. Çok sevdiğim bir insan o benim" dedi Ledya.

Böylece davet, şaşılacak bir davet oldu. Bir yığın insan vardı. Tiyatro oyuncuları, sinema eleştirmenleri, genç felsefeciler, çok genç şairler, moda yaratıcıları, ikide bir Avrupa'ya gidip gelenler, gazete yazarları, tanıdıklar... dışarda, apartmanların arasında otomobillerle dolu bir sokak, nereye uzandığı belli olmayan bir gece. Kimi geceler, sabaha değin oturuluyor, sabah olunca otomobillere atlanıp kuzeye, Karadeniz kıyısına, kumluk, beyaz köpüklü, dalgalı sahile gidiliyordu, ormanlar arasından geçerek. Güneşin altında kumsalda yatıp dinleniliyor, denizde yüzülüyor, sonra kıyıda bir parça daha içki içiliyordu.

Başını alıp giden günlerdi, mevsim yaza doğru gidiyordu, kaygısız bir dönemdi. Gezintilerle dolu. Güneş ışıldıyor, görkemli bir yaz mevsiminin doğuşunu muştuluyordu. Pırıl pırıl bir yaz mevsimi gelecekti, buydu beklenen, günler, insanın geniş, çiçekli bir bulvara çıkaran, küçük, sayfiye şehri sokakları gibiydi.

Sonra, Ledya, bana bir dergide, yıllarca önce yayımlanmış bir yazımı gösterdi. Ne karşılık vereceğimi şaşırdım.

"Bilinç-altının boşaltılması gerekli" dedim. "Onu boşaltınca, içinden en olmayacak şeylerin çıktığı bir çeyiz sandığı gibi, sonsuz tuhaf şeyler çıkıyor ortaya."

"En önemli görüntüyü, sonra yakın tümcelerden birinin içine saklamışsın" dedi.

"Sen bir yazarsın" dedim, bir alçı gücüyle. "Her zaman korkarım bilinç-altından. O bilmediğimiz eğilimlerimizin yattığı bilinç-altı. Bazen, yarı uyanık, yattığım yerde, sıçrıyorum. Acı, yüreğimi kıvrandırıyor. Çok derin bir acı... gerçekten daha derin bir acı, gerçeğe uymayan bir imgenin acısı. Bizden önceki boşluk da, bizden sonraki boşluk da, orada, bilinç altında uzanıyor."

Şaşılacak birbiçimde, aynı sözcükleri kullanıyorduk. Ama sevişmek için yatağa uzandığımızda boşa gidiyordu bütün bu gayret. Gövdesi geriliyor, sevişmekten hiçbir tat almadığı açıkca belli oluyordu. (...)

(*Aşk ve Poster*; 1980)

sızca sokaklarda dolaşmayı sürdürmektedir. Ancak artık kadınlar onun ilgilendirmeyc başlar. Daha sonraki öykü kitaplarından bu varoluşçu izlekten uzaklaşarak cinsel izleğe yaklaştı. Kadın, içki ve intihar onun kahramanlarının temel sığınağı sayılabilir.

1980'den sonra roman, anlatı, anı, günce ve gezi kitapları yazdı. Üç öyküsü İsveç Radyosunda dramatize edildi. *Soluma* adlı kitabıyla Türk Dil Kurumu 1964 Hikâye Ödülünü, *Stockholm Öyküleri* kitabıyla 1989 Sait Faik Hikâye Armağanını, *Bir Yaz Mevsimi Romansı* kitabıyla da 1990 Orhan Kemal Armağanını; *İthaka'ya Yolculuk* ile 1997 Dünya Kitap Dergisi Yılın Kitabı Ödülü ve 1998 Yunus Nadi Roman Ödülünü; 1998 Düşler Öyküler Dergisi Öykü Onur Ödülünü, *Amerika 1954* ile 2004 Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Sedat Simavi Roman Ödülünü kazandı. İsveç Yazarlar Birliği (Sveriges Författarförbund) ve İsveç PEN Kulüp üyesidir.

"Yabancılaşma, umutsuzluk, uyumsuzluk, bunaltı bu anlayışın ana vurgularıdır. Susturulmuş, bastırılmış duyguların dış dünyanın gerçekliği ile aynı yerde çakışmasından kaynaklanan 'hastalıklı' haller bu akımın yazarları tarafından yoğun bir şekilde işlenmiştir. Hem kendisiyle hem çevresiyle çatışma içerisindeki bireyler, toplum tarafından dışlanmışlık duygusuyla içine kapanır ve adeta kendi iç sürgününü yaşarlar. Paranoya, ruhsal yolculuk, şizofreni ve düşlerle, karabasanlarla geçen günler... Bu kısıtılmışlık duygusuyla, bireysel savunma mekanizmalarını harekete geçiren birey, doğru ve yanlışları da toplumdan ve yönetimden bağımsız olarak bizzat kendisi tespit eder." (Necip Tosun).

"Bilincine vardığı belli bir amaçla bağlı olmıyan, yalnız insanın, yabancı bir ortam içinde hareketsizliğe gömülmesini, sanrılarda bocalamasını, bunaltılara kapılmasını, kendisini hiçleyişini, intihara sürüklenişini üst üste birkaç hikâyede birden anlatıyor, Demir Özlü. Varoluşçu edebiyatın bunaltı, korku, yabancılaşma, değişme, yargılanma, hiçlik gibi kavramları bu hikâyelerin içeriğinde baş yeri kaplıyor." (Konur Ertop)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Bunaltı* (1958), *Soluma* (1963), *Boğuntulu Sokaklar* (1966), *Öteki Günler Gibi Bir Gün* (1974), *Aşk ve Poster* (1980), *Stockholm Öyküleri* (1988), *İstanbul Büyüsü* (seçme öyküler, 1994), *Geçen Yaz Kentte Kızlar* (2001).

Demir Özlü

ROMAN: *Bir Uzun Sonbahar* (1976), *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları* (1979), *Bir Yaz Mevsimi Romansı* (1990), *Tatlı Bir Eylül* (1995), *İthaca'ya Yolculuk* (1996), *Şapka Deniz Kıyısı ve Yüz* (2003), *Kanallar* (2004), *Amerika 1954* (2004).

ANLATI: *Bir Beyoğlu Düşü* (1985; Ein Istanbuler Traum adıyla Frankfurt'ta 1987), *Berlin'de Sanrı* (1987; Halluzination in Berlin adıyla Berlin'de 1992; Hallucination À Berlin adıyla Paris'te 1993), *Kanallar* (1991).

GÜNCE: *Berlin Güncesi* (1991), *Paris Güncesi* (1961-62 yıllarında yaşadığı Paris'te tuttuğu günlükler, 1999).

ANI: *Sürgünde On Yıl* (1990; On Yılın Yaşam Öyküsü, yeni bas. 2001).

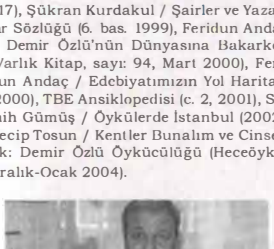
GEZİ: *Ne Mutlu Ulyses Gibi* (1991).

ELEŞTİRİ-DENEME: *Borges'in Kaplanları* (1997), *Kentler Kadınlar Yazarlar* (2003).

DİĞER: *Siyasi Yazılar* (1993), *Balkur'da Akşam Yemeği* (düzyazı şiirler ve bir öykü, 1997).

HAKKINDA: Konur Ertop / Evrenselin Eşiğinde,(Yeni Dergi, sayı: 2, Kasım 1964), Tahir Alangu / Demir Özlü'ye Gerekli Bir Cevap (Yeni Dergi, sayı: 19, Nisan 1966), Rauf Mutluay / Küçük Notlarla (Cumhuriyet, 10.6.1976), Fethi Naci / Bir Uzun

Sonbahar (Politika, 26.7.1976), Vecihi Timuroğlu / Bir Uzun Sonbahar (Türk Dili, sayı: 301, Ekim 1976), Asım Bezirci / 1950 Sonrasında Hikâyecilerimiz (1980), Adnan Özyalçıner / Yazdıklarımda Yozlaşma Varsa Sadece Hayatın Getirdiği Kadar Var (söyleşi, Gösteri, sayı: 7, Haziran 1981), 100 Soruda Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme (1981), Olcay Önertoy / Türk Roman ve Öyküsü (1984), Cemal Süreya / 99 Yüz (1991), Ali Çakmak / İthaka'ya Yolculuk (Virgül, sayı: 3, Aralık 1997), Düşler Öyküler (sayı 5, 1997), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 3 (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c. 4, s. 968-969), TDE Ansiklopedisi (c. 7, s. 217), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (6. bas. 1999), Feridun Andaç / Demir Özlü'nün Dünyasına Bakarken (Varlık Kitap, sayı: 94, Mart 2000), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002), Necip Tosun / Kentler Bunalım ve Cinsellik: Demir Özlü Öykücülüğü (Heceöykü, Aralık-Ocak 2004).

Tevfik Özlü

ÖZLÜ, Tevfik

Hekim, yazar. 9 Şubat 1963, Aydın doğumlu. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi (1987) mezunu. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesinde Göğüs Hastalıkları Bölümünde uzmanlık (1992) eğitim gördü. 1994'te yardımcı doçent, 1996'da doçent, 2002'de profesör oldu. 1987'de Erzurum Aşkale'de Topal Çavuş Sağlık Ocağında ve Erzurum Numune Hastanesi Acil Servisinde sorumlu hekim olarak çalıştı. 1988-92 yılları arasında Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak çalıştı. 1992-94 arası Elazığ Devlet Hastanesinde Göğüs Hastalıkları uzmanlığı ve Göğüs Hastalıkları Bölümü şefliği, Elazığ Verem Savaş Dispanserinde danışman hekimlik yaptı. Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesinde İç Hastalıkları Anabilim Dalında (1994-95) öğretim üyesi olarak çalıştı. Aynı üniversitede Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalını kurdu. 1997-2000 yılları arasında dekan yardımcısı oldu. Sonraki yıllarda görevini aynı fakültede anabilim dalı başkanı olarak sürdürdü. Alanıyla ilgili çalışmalarından dolayı çeşitli ödüller aldı.

ESERLERİ: S

Hekiminizi Nasıl Alırdınız? Hekim Yüzü Görmek Zorunda Kalanlar İçin Rehber Kitap (2003), *Hasta Hakları* (2005).

Ayrıca meslek kitapları vardır.

ÖZLÜ, Tezer

Roman ve hikâye yazarı (D. 10 Eylül 1942 Simav / Kütahya - Ö. 18 Şubat 1986, Zürih / İsviçre). Tam adı Tezer Özlü Kıral. Tezer Sümer ve Tuncay Gökmen imzalarını da kullandı. Öykücü Demir Özlü ve çevirmen Hikmet Sezer Duru kardeşleri, oyun yazarı Güner Sümer ilk eşi, yönetmen Erden Kıral ikinci eşi, romancı Adalet Ağaoğlu görümcesi ve öykücü Orhan Duru enişte sidir. Anne ve babasının memuriyetleri nedeniyle çocukluğu Simav, Ödemiş ve Gerede'de geçti. İstanbul'da Taksim 29 Ekim İlkokulunu bitirdi. Avusturya Kız Lisesindeki eğitimini tamamlamadan 1963'te Ankara'ya yerleşti, ancak daha sonra dışarıdan sınavlara girerek İstanbul Erkek Lisesini bitirdi (1965). Ankara'da Türkiye Şeker Fabrikaları ve Goethe Enstitüsünde çevirmen olarak çalıştı. 1968 yılında İstanbul'a döndü, MAN ve Alman Birleşik İlaç fabrikalarında çevirmenlik, Türk-Alman Kültür Merkezinde program danışmanlığı yaptı. 1981 yılında bir yıllık sanatçı bursuyla Berlin'e gitti ve Alman radyolarında Türk edebiyatı üzerine bir dizi program hazırladı. 1983'te Türkiye'ye döndü, 1984'te Zürih'e yerleşti ve üçüncü eşi Kanadalı ressam Hans-Peter Marti ile evlendi. Zürih Hastanesinde göğüs kanserinden öldü, cenazesi İstanbul'a getirilerek Aşiyan Mezarlığında toprağa verildi. İkinci eşi Erden Kıral'dan bir çocuğu vardır.

İlk öyküsü *"Fortuna"*, *Yeni İnsan* dergisinde (1963); sonraki öyküleri *Milliyet Sanat* dergisinde yayımlandı. 1960'tan sonra hikâye ve çevirileri çeşitli dergilerde yer aldı. Lirik ve sözünü sakınmayan, sarsıcı bir yazar olarak tanındı. Öykülerinde özellikle çocukluk yıllarından esinlendi. İnsanın özgürsüzleşmesi, yabancılaşması, yalnızlık ve çıkışsızlık duygularını işledi. "Türk edebiyatının lirik, gamlı ve nostaljik prensesi" olarak nitelendi. Leyla Erbil, Özlü'nün öykücülüğü için *"ilk öykülerinde başlayan yalnızlık, ihtiyarlık, intihar ve ölüm izlekleri ya da korku(nun) onu yaşamının sonuna kadar kovaladığını"* yazdı. Yazarın kendisi de; *"Doğumum bile bir kökünden kopma idi. On yaşıma kadar, çevremi, özellikle çevremdeki sessizliği kavramaya çalıştım... Yirmi yaşım ile otuz yaşım arasında aklın bittiği yerleri ve çıldırmanın sınırlarını aradım... Otuz yaşım ile kırk yaşım arasında ne akıllı ne de çılgındım. Dünyayı kavradığımı sandım... Kırk yaşındayım. Bugün, gecenin bazı saatlerinde kitlenin anlamsız gürültüsü içinde boğuluyorum... Kendimi öldürmeye çalışıyorum... Özlemlerim kalmadı. Bıraktım. Hepsini kendi ve benim dünyamı anlamaları için bıraktım... Ve bana ölümsüzlerin sonsuz acıları kaldı."* demektedir.

Kafka, Pavese ve Svevo'nun yaşadıkları yerleri gezip araştırarak Almanca yazdığı *Bir İntiharın İzinde* (Auf

Tezer Özlü

dem Spuren eines Selbstmords) adlı romanıyla Almanya'da Marlburg Edebiyat Ödülünü (1983) kazandı. Adını bir anda duyurmasına yol açan bu romanı daha sonra Türkçe olarak *Yaşamın Ucuna Yolculuk* adıyla yayımlandı (1984). Bu romanda nihilist bir genç kızın, anlamsızlaştığını duyduğu hayatının verdiği acıları başarılı bir dille anlattı. Almanca yazdığı öyküler de sonradan Türkçeye çevrilerek ilk kitabıyla birlikte yeniden basıldı. Tezer Özlü'nün ölümünün ardından ilk öykü kitabı (*Eski Bahçe*), daha sonra yazdığı öykülerle birlikte *Eski Bahçe-Eski Sevgi* adıyla basıldı. *Çocukluğun Soğuk Geceleri* W. Riemaon tarafından Almancaya (1985), G. Özlen tarafından Hollandacaya (1987), A. Diaman-Dopulos tarafından Yunancaya (1990) çevrildi.

"Yalnızlığın çıldırtıcı boyutlarını, çıldırmanın ve ona bağlı koşulların (klinikler, çevrenin kuntluğu) dehşetini, cinselliğin sevgi ve dostlukla bütünleştiği, yalnızlığa karşı silah olduğu, o silahın tutukluk yaptığı ya da hedefi vurduğu durumları son dere temiz ve yalın bir biçimde, alabildiğine açık ve yürekli bir tutumla anlatıyor." (*Çocukluğun Soğuk Geceleri* hakkında, Füsun Akatlı)

"İç içe geçen yaşamlar vardır. Elörgüleri gibi. Bu örülen giysi sizin sırtınızda da olabilir, karşınızdaki bir insanın sırtında da. Renk renk motifler. Ya da düz. Hangi motif nerde başlıyor, nerde bitiyor çıkaramadığınız. Ama bir yerinden çekip koparmaya bakın.

TEZER ÖZLÜ

ESKİ LİMAN

Sonbaharda büyük lodos fırtınaları oldu. Hava sıcak güneşliydi. Dayanılmaz başağrıları çekiyordum. Onurgamdan üç fıkra kaymış, bütün sinirlerimi sıkıştırıyordu. Basmın altında büyük bir yastıkla biraz dolaşıyor, boynumu hiçbir yöne çeviremiyordum. Çoğunluk koltukta oturup, deniz üzerindeki beyaz dalgalara bakıyordum. Ağrılar beynimi uzun süre su altında kalmış gibi sıkıştırıyordu. Bu güzel sonbaharda böylesi başağrısı ne büyük şanssızlıktı. Kitap bile okuyamıyordum.

Gri, yağışlı günleri gene lodos fırtınaları izledi. İstanbul Boğazı, Marmara'dan gelen güçlü ilintiyle, beyaz dalgalar halinde kabarıyordu. Günaşırı "kentin uzak semtindeki bir hastaneye gidiyor çeşitli yerleri yeni kırılmış, kanlar içinde koridorlarda yatan hastaları geçtikten sonra, çocuk felçli bebekler ya da yaşıtlar, ya da benimle aynı hastalığı çekenlerle bir arada bekliyordum. Altı ay. Hastaneden çıkınca, yoğu kez basağrısından ağlamamak için güç dayanıyordum. Bu günlerde sokağa çıktığımda kendimi yaşamın, çağın, kentin, insanların, her şeyin çok dışında buluyordum. Ama biliyordum. Gene ağrılar duymadan, sokaklarda güzel geziniler yapabilecektim. Yürümek, her gördüğüm nesnenin gerisinde uzun şeyler düşünmek en sevdiğim uğraşılardan biridir. Çoğu kez öyle küçük, ama ilginç olaylar olur ki, bunları gördüğüm an kafamda bir öykü belirir. İstanbul böyle öykülerle doludur. Bu kentin en güzel öykülerini Sait Faik yazmış diye düşünürüm. Onun bu uğraşısını sürdürmek gerek derim. Ama hep günlük olaylar zamanı alıp götürüyor. Ya uyku gecikir, ya uyku çok uzar, ya da bir yerden hızla dönmek gerekir. Ya çok ya da az öfkeli olurum. Aranması gereken insanlar ve gidilecek yerler vardır. Çocuğa eski masalları günümüze uydurup anlatmak gerekir, kapı çalınır, cam çarpar ve kırılır, aygaz biter, yakıt gelmez, su kesilir ve öyküsü yazılacak sokak izlenimleri silinir. Gene yenileri oluşur... bunları yaşamanın tadı bile yeter insana.

Birden ilkbahar geldi mi, renkler, gökyüzü ve doğal ışıkların parlaklığı değişiverir. Taksim Alanı'nda çiçek satan çingenelerin sayısı ve çiçeklerin çeşidi artar. Kentin en güzel görüntülerinden biridir bu. İstanbul'da başbayın ilkbaharı bırakıp, daha ileri bir ilkbahara, Antalya'ya gidiyorum. Gemi bulutlu bir havada kalkıyor. Fantom uçakları kentin tepesinde deneme uçuşları yapıyor, ama bir süre sonra bu savaşı anımsatan gürültüden uzaklaşacağım. İçim coşkuyla dolu, inançlarım daha bir güçlü, sapasağlamım. Her konuda sanki en doğru düşünceye ulaşmışım. Böyle anlarda insan hem güçlü hem de mutlu oluyor. Gene her ayrıntıya dek bakmak, uzakta kıyı şeritlerini, denizin yüzeyini ve bununla birlikte dünyanın tüm zamanlarını düşünmek istiyorum.

Güneşli, sıcak bir havanın insanı ısıttığı erken bir sabahında İzmir'in yeni limanına varmışız bile. Birinci kordonda yürüyor, kendimi yeni bir ülkeye gelmiş gibi duyuyorum. Burada zenginlik taşıyor. Büyük yapıların altlarında dev mağazalar var. Yaya kaldırımının üzeri muhteşem Amerikan arabalarıyla dolu. Nato karargahı, Alman ve Yunan konsoloslukları da burada. Avrupa'daki gibi yaya kaldırımlarının üzerine taşan renkli, pahalı ve güzel lokantalar dolu. Burada ayakkabı boyacılarının tezgahları bile pırıl pırıntçen ve zengin boya çeşitleriyle bezeli. Her gelişinde Türkiye'nin diğer yerlerinden daha canlı, daha zengin görürüm İzmir'i. Severim de bu kenti. Ama hiçbir insanla bu kentte dostluk kuramadım, insanlar hep yabancı kaldı bana.

İkinci günün ilk ışıklarında Eski Antalya limanına yanaştığımızda, sevinçten ne yöne bakacağımı şaşırdım. Uzaklarda Toroslar kat kat sıralanıyor, bir kolu dimdik, yüksek kaya halinde denize dikey iniyor. Kent geniş ovanın deniz kıyısında uyanmış bile. Dalgakıranın üzerinde başlayan eski surlar, limanın ortasına doğru gerideki tepelere yükselip uzuyor. İlkin eski Rum yapılarını görüyorum, sonra çardaklar altındaki renkli lokantaları; ağaçlar, çardaklar ve teras içindeki kahveleri. Balıkçı tekneleri, sandallar dalgakıranın içini doldurmuş ve henüz denize indirilmeyenleri gerideki yapılarla, deniz arasındaki yola çekilmiş.

Surlar arasından yeşillikler, kır çiçekleri. Akdeniz bitkileri sarkıyor. Saksılar boyaz kireçle boyanmış. Surduniyalar pembe, kırmızı, koyu kırmızı, beyaz. Beni sevindiren bir çiçektir bu sardunyalar. Buna hep Akdeniz'i, tanımadığım Sicilya adasını bile düşündürür. Gerideki büyük çınarların altlarında da balıkçı tekneleri var. İnsanların yüzleri güneşten iyice kavrulmuş, sağlıklı bir görünüşleri var. Burada her şey renkli. Yumalı gömlekler, pantolonlar da renkli. Çalışan insanların elleri de renkli. Bronz. Limanın hemen gerisinde, tahta Selçuk evleri daracık sokaklarla iki yönlü dizilmiş. Bu sokakların herbirinde şaşırtıcı bir görüntü var. Çivit mavisi bir ev, çivit mavisi boyanmış tahta çerçeveler, yemyeşil bir kapı, bembeyaz bir ev, kırmızı pencerler, sarı bir kapı. cumbalar, dar, oda büyüklüğünde bir alan, dönemeçli köşebaşında bembeyaz çiçek açmış bir ağaç, tahta kapılar, gene küçük cumbalar, merdivenler, çeşmeler.

Sabah erken saatte, bu evlerin insanları gerideki yokuşu tırmanıp, kentin merkezindeki işlerine gidiyor. Havada durgun, bunalmayan, baharda çok, güzel bir yaz gününün sıcaklığı var. Bu tür sıcaklık da gene güneye Özgü. Canlılık veren, insana ağırlığını duyurmayan güzel bir sıcak. Termessus'a geldiğimiz gün de Antalya'dan geçtik. Torosları tırmandık ve kentin gözetleme kulelerinin bulunduğu tepelerde yürümeye başladık.

(*Eski Bahçe Eski Sevgi*, 1997)

Örgü sökülür, eğer sararsanız adına ÇİLE denen bir yumağı oluşturur." (*Kalanlar* hakkında, Ferit Edgü)

"Bir İntiharın İzinde müthiş bir kitap. Çok müthiş bir kitap. Yıllar var ki böyle bir metin okumadım. Bana gençlik yıllarımda, Rimbaud'u, Lautreamont'u, daha sonra Kafka'yı, Rilke'yi, Hölderlin'i keşfettiğim günleri yaşattı. Çok ender yaşanılan kimi aşklar gibi. Öyle bir aşk yaşamışsındır ki, bir daha artık böylesini yaşayamam dersin. Aşk sözcüğüne anlamını veren, bedenin tüm hücrelerinde, sinirlerin her atomunda duyduğun bir duygudur. (...) Kitaplar da benim için öyledir. Eski aşklara dönemezsin, ama eski kitaplara dönebilirsin. Bu nedenle de yıllar var ki eski aşklarımı okuyorum. Dostoyevski'yi, Kafka'yı, Rimbaud'u... İlk kez, yıllar var ki ilk kez, bugüne değin okumadığım bir kitap, daha kitap bile olmamış bir metin bende böylesi bir duygu yarattı." (F. Edgü'den T. Özlü'ye bir mektuptan)

"Aristo'dan bu yana klasik dramaturjide ve dolayısıyla öykülemede üç birlik kuralı olarak tanımlana gelen eylem, yer ve zaman açısından da çok yetkin görünmüyor Tezer Özlü'nün öyküleri. Eylemleri neticede tutarsızlığın gerektirdiği nevi şahsına münhasır bir iç dengeden yoksundur. Anlattığı ortamların büyük çoğunluğu yerli okurun yabancısı olduğu ortamlardır. Dolayısıyla bu yerlerin kendi iç dinamiğinden kaynaklanan doğal atmosferi izlemek, benimsemek, anlamak da zorlaşmaktadır. Üçüncüsü zaman ise yaşanmışlığı, belgeleyen, gösteren bir olgu olmaktan öte bir anlam ifade etmez. Batı ve Doğu felsefelerinin belalı konusu zaman, entelektüel bir bakışla, sıra dışı bir yazar bakışıyla girmez Tezer Özlü'nün Öykülerine. Ona göre, yaşanmışlıktır zaman ve yaşamamazlıktır o kadar." (Ömer Lekesiz)

ESERLERİ:

ROMAN: *Çocukluğun Soğuk Geceleri* (1980), *Yaşamın Ucuna Yolculuk* (anılatı, 1984).

HİKÂYE: *Eski Bahçe* (1978), *Eski Bahçe Eski Sevgi* (ilk hikâye kitabındaki hikâyelere yenilerinin eklenmesiyle, 1987).

GÜNLÜKLER-AFORİZMALAR: *Kalanlar* (1990, Almancadan çev.: S. Duru).

MEKTUP: *Leylâ Erbil'e Mektuplar* (1995).

SENARYO: *Zaman Dışı Yaşam* (1998, Almancadan çev.: S. Duru).

ÇEVİRİ: *Yaban Çilekleri* (1965) - *Aynadaki Gibi* (1967) (İ. Bergman'dan), *Fotoğrafta Kadın da Var* (H. Böll'den, 1971), *Bir Bolşeviğin Anıları* (O. Piatnizki'den, Tuncay Gökmen imzasıyla, 1978).

HAKKINDA: Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-91 (1991), Gergedan dergisi (sayı: 13), Can Kurultay / Çağdaş Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar (1993), Gültekin Emre / Tezer Özlü'de Ölüm ve Yaşam Çatışması (Gösteri dergisi, sayı: 51, Haziran 1993), Sezer Duru / Tezer Özlü'ye Armağan (derleme, 1997), Yıldırım Türker / Tatilin Yeniden Keşfi (Radikal İki, 2.2.1997), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. Bas. 1999), Nurdan Gürbilek / Memur Çocukları Ev Ödevleri Pazar Öğledensonraları (Ev Ödevi içinde, 1999, s. 59-75), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001, s. 669), Demir Özlü / Sürgünde On Yıl (1990; On Yılın Yaşam Öyküsü, yeni bas. 2001), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 4 (2001), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002), Hayriye Ünal / Gide Gide Bir Ölüme Dayanmak (Kırklar, sayı: 25, Ocak-Şubat 2003).

ÖZLÜDİL, Burçak

Öykü yazarı. 1975 doğumlu. Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Bölümünde eğitim gördü. Yazıları, *Hayalet Gemi* ve yayın kurulunda yer aldığı *Yine Hişt* dergilerinde yayımlandı. Öykülerini *Her Şeyi Unut* (2002) adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Burçak Özlüdil / Her Şeyi Unut (2002).

ÖZLÜTAŞ, Hüseyin

Anı yazarı. 1946, Fakirler köyü / Mazgirt / Tunceli doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokul ve liseyi Şeker Fabrikasından aldığı bursla Elazığ'da okudu. Yüksek öğrenimini İstanbul'da tamamlayarak maden mühendisi oldu. 12 Eylül'den (1980) sonra doksan gün Gayrettepe işkence merkezinde, on beş gün Selimiye Kışlasında, yirmi ay Sultanahmet Askeri Tutukevinde kaldı. Serbest bırakıldıktan sonra beraat etti. Gayrettepe'de gördüğü işkencc sonucu felç oldu.

ESERLERİ:

Onca İşkenceden Sonra (anıları, 1999), *Felç* (1992).

HAKKINDA: Alaattin Bilgi / Onca İşkenceden Sonra (Virgül, sayı: 24, Kasım 1999).

ÖZMANSUR, Mustafa Avni

Araştırmacı-yazar. 1 Eylül 1931, Malatya doğumlu. Yazılarında Avnullah mahlasını kullandı. Ortaokul mezunudur. Lise öğrenimini yarıda bıraktı. Bir süre müftülük şefi olarak çalıştıktan sonra ticaret hayatına girdi. Makaleleri, 1965 yılından itibaren haftalık *İttihad* gazetesinde yer aldı. İLESAM ve Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

Gerçek Yönleriyle Hz. Adem ve Hz. Havva (1991), *Kur'an'ın ve Peygamberimizin Çağımızı Aşan Mesajları* (1991), *Başsız Şehid* (1995), *Kur'an'daki Asıl İslâm Bu!* (1998), *Kur'an'daki Asıl İslâm Bu! 1* (2000), *Kur'an'daki Asıl İslâm Bu! 1-2-3-4* (2002).

M. Avni Özmansur

HAKKINDA: Murat Kapkıner (Akit, 1998), Hüseyin Üzmez (Akit, 1998), Ahmet Şentürk (Karar gazetesi, 1998), M. Avni Özmansur / Kur'an'daki Asıl İslâm Bu! 1-2-3-4 (2002).

ÖZMEL, İsmail

Şair ve yazar. 18 Aralık 1933, Niğde doğumlu. Niğde Dumlupınar İlkokulu (1946), Niğde Lisesi (1955), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1959) mezunu. Bir süre çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı (1962-67). Öğretmenliğin yanı sıra serbest avukat olarak çalıştı. İLESAM ve Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

İlk şiiri, 1952 yılında *Türk Sanatı* dergisinde yer almıştı. Diğer yazı ve şiirleri; *Şule, Niğde'nin Sesi, Millî Işık, Erciyes, Filiz, Boğaziçi, Millî Kültür, Türk Edebiyatı, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Yesevi, Türk Dili* dergileri ile *Tercüman*, *Son Havadis* (1995'ten kapanıncaya kadar), *Kayseri Hakimiyet, Bursa Hakimiyet, Hür Anadolu* gibi gazetelerde yayımlandı. On kadar şiiri bestelendi.

"Özmel'in tabiata bakışı bana "Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi'nin ustası Ziya Osman Saba'yı hatırlatıyor. Kainâtı adeta bir çocuk gözüyle seyretmek! Her durum ve nesneyi

İsmail Özmel

İSMAİL ÖZMEL

ATA BAR

Bu oyunu oynarken insan,
Ayaklar uzar, kollar uzar.
Büyür insan, tepe olur, dağ olur.
Bu oyunu oynarken insan.

Davul gümbürder, ses uzar.
Eller uzar, mendil uzar
Büyür yelken olur.
Sürükler deniz deniz,
Dalga olur yükselir gönüllere.
Fırtına olur, okyanus olur.
Bu oyunu oynarken insan.

Bu oyunu oynarken insan,
Ayakları gömülür yedi kat yere.
Başı Ereciyes olur, Ağrı olur,
Çıkar bulutlar üstüne.

Bu oyunu oynarken insan,
Sıra sıra selviler yürür ormanda.
Dağ dağ, tepe tepe
İt ulumaz olur, Toros olur.
Büyür sıra dağlar gibi.
Bu oyunu oynarken insan.

Sevdalanır ağaçlar, kuşlar, çiçekler,
Ruh olur, ölmezlik bulur,
Kayıtlardan kurtulur insan.
(*Türk Dili Dergisi*, Kasım 1995)

mutluluk vesilesi saymak, hulâsa yaşama sevinci... İşte ikisinin müşterek tarafı. Fakat Özmel'in başka bir sihirli küresi var ki orada zaman zaman tarihe, tarihi değerlere kapı aralanıyor.; Dede Korkut'un sesini duyan şair, bazen Niğde'nin sokaklarını, tepelerini, bazen uzak diyarları dolaşıyor; ama daima "Türkçenin Rüzgarında Mutlu Saatler" yaşıyor, yaşatıyor." (Nâzım H. Polat)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bir Daha Yaşamak* (1969), *Zaman Kuşun Kanadında* (1984), *Çağır da Geleyim Güzel İstanbul* (1986), *Her Mevsim Bahar* (1995), *Türkçenin Rüzgarında* (2004).

BİYOGRAFİ: *Adana Halk Şairi Sadık Çavuş* (1996), *Dünden Bugüne Niğdeli Şair ve Yazarlar* (1.cilt: 1990, 2.cilt: 2001).

DENEME-İNCELEME: *Özdeyişler* (1970), *Türk Musikisi ve Kültürümüz* (1988), *Dil ve Edebiyat Yazıları* (1997), *Kültür ve Tarih Sohbetleri* (1999).

HAKKINDA: Abdulkadir Güler / İsmail Özmel İçin "Her Mevsim Bahar" (Erciyes dergisi, Kasım 1999), Ahmet Sıvacı / Çağır da Geleyim Güzel İstanbul (Erciyes dergisi, Kasım 1999), Mustafa Parlak / "Her Mevsim Bahar"ın Yayına Girmesi Vesilesiyle (Erciyes dergisi, sayı: 265, Ocak 2000), Abdullah Satoğlu / İsmail Özmel ve Eserleri Üzerine (Çağrı dergisi, 2000), Kibar Ayaydın / Niğde'de "Her Mevsim Bahar" (Hamle gazetesi, 20.9.2001), Prof. Dr. Nâzım H. Polat / "Türkçenin Rüzgarında" Şiir Kitabında Yazdığı Önsöz (2004).

ÖZMEN, Gonca

Şair. 7 Eylül 1982, Tefenni / Burdur doğumlu. Öğretmen bir ailenin çocuğudur. Tefenni Atatürk İlkokulu (1993), Burdur Anadolu Lisesi (2000), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü (2004) mezunu. İstanbul'da özel bir eğitim kurumunda İngilizce öğretmeni olarak çalıştı.

Şiirle ilgilenmeye 1994 yılında başladı. Aynı zamanda masal ve denemeler de yazıyor. İlk şiiri, *Varlık* dergisinde (Haziran 1997) yer aldı. Şiir ve denemeleri; *Varlık, kitap-lık, Adam Sanat, Yasakmeyve, E, Edebiyat ve Eleştiri, Le Poète Travaille (Şair Çalışıyor), Dize, Öteki-siz, Kül, Akatalpa, Kavram Karmaşa, Uç, Yom Sanat, Düşlem, İnsan, Şiir Defteri, Morca, Kunduz Düşleri, Bahçe, Mavi Portakal, Şiirli Çıkın, İnsancıl, Mozaik* gibi dergilerde yayımlandı. 1997'de Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödüllerinde "dikkate değer" bulundu. 1999 Ali Rıza Ertan ve 2000'de yayımlanmamış şiir kitabı dalında Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülünü kazandı. 2003 İstanbul

Gonca Özmen

Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Berna Moran Şiir Yarışmasında birinci oldu. *Kuytumda* (2000) ilk şiir kitabıdır.

"Genç şair Gonca Özmen'in ilk kitabı 'Kuytumda' Hera Yayınlarından çıktı. Kitabının adı gibi kendisi de, şiirleri de kuytuda nefes alıp veren birisi... Kalbi gurbet kuyusu bir kadın, bulutların, yolculukların, taşların, zamanın, suların, içimizdeki depremin, çok üşümenin, duvarların, bizim olmayan yüzlerimizin ve uzakların şiirlerini yazmış da güneşin ruhunu sevindirmiş!.. (...)

"Bir kere çok kitap okuyan ve şiiri inatla kovalayan, dergileri düzenli takip eden, şiirin kokusunu nerede olsa alan ve şiirin sorunları üzerinde düşünen birisi, her şeye bir çocuk gibi şaşarak bakan, içindeki çocukluğunu

GONCA ÖZMEN

BANA BEKLET

Bana beklet yöntüsünü ayaklarının
Bana beklet saksında o mahcup çiçeği

Ben ki beyaz bir sayfanın sıkıntısındayım
Yüzümde suskun ev tenhaları
Yüzümde geçkin bir elmanın kurtları

Ah hanginize baksam bir bahçe dağınıklığı
Geçsem içinizden geçsem
Kederimdeki faytonun ağır aksaklığı

Bana beklet bu yara bilincini
Ve uçurum tırpertisini ölümlü olmanın

Ben ki kuşların göç zamanıyım
Büyüttüğünüz kötülük yılanı
Hüzünle uzandığımız yatakta

Ah bilmemenin geniş huzuru
Korkuyu getirdi rüzgar
Öylece koydu aramıza

Bitir sessizi ve yeniden başla

İstanbul'un karanlık sokaklarına kaptırmayan, kendini ve şiirini koruyan, hayatı ciddiye alan, her şeyi sorgulayan hakiki bir şair olma yolunda ilerlerken yazdığı şiirleriyle aşkın da ruhunu taçlandırıyor!" (Engin Turgut)

HAKKINDA: İlhan Berk / Materia Prima (Adam Sanat, Haziran 1999), Turgay Fişekçi / Şiirin En Gençleri (Cumhuriyet, 6.12.2000), Engin Turgut / Kalbi Gurbet Kuyusu Bir Şairden "Kuytumda" (Cumhuriyet Kitap, 7.12.2000), Soner Demirbaş / Gonca Özmen Şiirinde Yüz: "Kuytumda" (Kavram Kargaşa, Mart-Nisan-Mayıs 2003), Afşar Timuçin / Şair Olan Yürektir (Agora, Mayıs-Haziran 2004).

ÖZMEN, Güngör

Şair. 26 Haziran 1933, Artova / Tokat doğumlu. Kayseri'de başladığı öğrenimini Zile ve Tokat'ta sürdürdü. Lise öğreniminin ardından Ankara'da Askeri Harita Teknik Okulunu bitirerek Türk Silahlı Kuvvetlerinde fiili olarak yirmi yıl görev yaptı. 1974 yılında kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. 1977-95 yılları arasında özel bir kuruluşun Ankara bölge müdürlüğünü yaptı. Sonraki yıllarda da çalışmalarını Ankara'da sürdürdü.

İlk şiirini, 1948'de Ankara'da *Öğrenci Dergisi*'nde yayımladı. (1948). Bu dönemde şiirleri ayrıca *Her Hafta, Yirminci Asır, Yelpaze* dergilerinin Behçet Kemal Sağlar ve Cemal Sılay'ın yönettiği sayfalarda yer aldı. İlerleyen yıllarda şiir, yazı, deneme ve eleştirileri *Hisar, Türk Dili, Çağrı, Çaba, Ajans Türk, Güney, Yelken, May, Halkoyu, Meltem, Petek* dergilerinde yayımladı. *"Sevdiceğim"* adlı şiiri 2002 yılında Hüseyin Soysal tarafından bestelenerek TRT repertuarına alındı. Güngör Özmen'e göre *"Şiir, bir tutku, bir güzellik, bir yaşam biçimi ve de bir tiryakiliktir."*

"Yatağında sessiz akan ırmaklar vardır. Ne kadar kabarırsa kabarsın taşkınlık yapmayan ırmaklar. Arının kanat seslerini duyamayız ama bize sunduğunu bir düşünün. Uzun yıllardan beri tanıdığım şair Güngör Özmen de böyledir işte. Ne çabuk meşhur olmak için yersiz bir yaygara nede günün adamı haline gelebilmek için lüzumsuz bir telaş..." (Halil Soyuer)

Güngör Özmen

GÜNGÖR ÖZMEN

DAMLALAR

Bir sabah uyandığımda
Leylekler gitmiş olacak

Bütün kuşlar gider de
Minik serçeler kalır
Buğulu camlar ardında

Şimdi ellerim hepten öksüz
Uçmuş güvercinlerim

Saatler günler yıllar eskidi
Kırıldı aynalar gül paramparça

Acılarım
Adresini bulamayan mektuplar
Geri dönüyorlar bana

Kapımın her gün çalınışını
Eritir yüreğimin karları
Umutlar özlemler sevgiler
Gördüm uzun misafirlikleri

Sahte gülüşler edindim yüzüme
Kandırdım cümle dostları

Kâh yıldızlara değiyor elim
Kâh gözyaşımı bulamıyorum

Kalktı son otobüs
Son uçak son tren son vapur
Yine geç kaldım

Gelmenizi bekledim hep
Umut saatinde gözlerim

Yüzüne güleni dostun bilerek
Bastın bağrına
Kırıldım döküldün
Kaldın bir başına
Aptal yüreğim seni

ESERLERİ (Şiir):

Garip Kişi (1963), *Belki Bir Gün* (2000).

HAKKINDA: Türk Dili (1965), Meltem (röportaj, 1970; eleştiri, 1971), Güney (1973), Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2002, 2003).

ÖZMEN, Hüseyin

Şair. 1953, Pellingen / Almanya doğumlu. 1979 yılında İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulundan mezun oldu. 1971 yılında *Özgü* sanat dergisini, 1983 yılında da *Sergi* adlı ticaret gazetesini çıkardı. 12 Eylül (1980) sonrasında yeniden partili döneme geçişte Ankara'nın politik havasında gazetecilik yaptı. 1983'ten sonra serbest çalışma yaşantısına son vererek memurluğa başladı. Çalışmalarını, Kardemir işletmelerinde görev alarak sürdürdü.

Şiirleri; *Tay, Düşlük, Yenibinyıl Şiir, Aykırısanat, Ozan, Genç Edebiyat, Çağdaş Ekin, İkindi Yazıları* dergileri ile kimi gazetelerin sanat sayfalarında yayımlandı. Hüseyin Mahir imzası ile sanatsal eleştiriler, H. Yasin Özmen imzası ile de sosyo-ekonomik yazılar yazdı. Yerel televizyonlarda "Şiir İnsanlar" adlı programı hazırlayıp sundu. Şiirden başka, edebiyatın öykü, deneme, mektup, roman gibi türlerinde de ürünler verdi. Karabük'te çıkan *Tay* kültür-sanat-çevre dergisinin yayın kurulu üyesidir.

ESERLERİ (Şiir):

Efkâr Ortası (1975), *Bir Ben miyim Deli* (1993), *Güvercinitertemizler* (2004), *Adın Şimdi Kirlenmez.*

HAKKINDA: Nursen Özdoğan Kurban – İsmail Arslan / Karabük Şairleri Antolojisi (2004).

ÖZMEN, Murat

Araştırmacı-yazar. 1932, Karamanlı / Burdur doğumlu. İlkokulu Karamanlı'da, ortaokulu Burdur'da, liseyi Antalya'da bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. Çeşitli lise ve yüksekokullarda Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptıktan sonra 1987'de kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. Yazıları *Kemalist Ülkü, Ilgaz, Öğretmen Dünyası, Kıyı, Çağır* gibi dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Sevgilerde Buluşmak, Evrensel Yunus Emre, Atatürk'le Yaşamak, Vişnezade Mehmet İzzeti Efendi.

HAKKINDA: Recai Şeyhoğlu / Aydınlık Adına Susmayanlar (2000).

ÖZMEN, Şule

Şair. Şanlıurfa doğumlu. İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesini bitirdi. Balıkesirde eczacılık yaptı. Şiirlerini *Dilsiz Duygular* (1999) adlı kitabında topladı.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

ÖZMENEK, Varlık

Gazeteci-yazar. 1943, Eskişehir doğumlu. Ankara Lisesi, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Basın ve Halkla İlişkiler Bölümü mezunu. 1968 yılından itibaren TRT'de program yapımcısı ve yönetmen olarak çalıştı. 12 Mart (1980) döneminde kurumdaki görevine son verildi

(1972). *Hürriyet, Politika, Yeni Ortam, Dünya, Politika, Vatan, Yürüyüş, Bilim ve Sanat, Özgür Bakış, yeni Gündem* vd. gazete ve dergiler ile haber ajanslarında muhabirlik, yazı işleri müdürlüğü, büro şefliği ve yayın yönetmenliği yaptı. Çalışmalarını Ankara'da sürdürdü.

ESERLERİ:

İşte Sovyetler Birliği (1979), *Homopolitikus / Lider Biyografilerindeki Türkiye* (ortak kitap, 2001), *Büyük Soygun'da Medya* (2005).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

Ayten Özmeral

ÖZMERAL, Ayten

Şair. 29 Ocak 1961, Maden / Elazığ doğumlu. Ailesiyle birlikte sonradan Gölcük'e (Kocaeli) yerleşti. Şiirleri antolojilerde yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Kaltaban Dünyanın Çarşısı (1997), *Her Yer Vişne Çürüğü* (2001).

HAKKINDA: Bizim Ece 2002 Şairler Antolojisi (2002).

ÖZÖN, Mustafa Nihat

Edebiyat tarihçisi (D. 1896, İstanbul - Ö. 2 Ocak 1980, Ankara). İlköğrenimini Şemsü'l-Maarif ve Burhan-ı Terakki okullarında gördü. Ortaokulu Davutpaşa ve Gelenbevi okullarında bitirdi. Mercan İdadisinde (lise) sürdürdüğü öğreniminin üçüncü yılında askere alınarak Kafkas Cephesine gönderildi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1923) mezunu. Anadolu Ajansında çalıştı. Ankara Atatürk Lisesi, İstanbul Kız Lisesi ve Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünde (1933-61) edebiyat dersleri verdi. 1961'de öğretmenlikten emekli olduktan sonra yoğun olarak yazı çalışmalarına yöneldi.

Edebiyat tarihi alanında araştırmaları ve sözlük çalışmalarıyla tanındı. Ayrıca *Dergâh* (1921-23, 42 sayı), Maarif Vekâleti Talim ve Terbiye Heyeti adına çıkarılan *Bibliyografya* (1932-33, 15 sayı) ve *Kalem* (1938-39, 13 sayı) dergilerini çıkarmış, haftalık *Oluş* (1936-39) dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yapmıştı. Yazıları; *Dergâh, Türk Dili, Şadırvan, Tercüme, Ulus, Aylık Ansiklopedi, Kalem, Ayın Tarihi, Yeni Sabah, Sanat ve Edebiyat, Ülkü, Gazi Eğitim Enstitüsü Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi, Oluş* dergi ve gazetelerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Metinlerle Muasır Türk Edebiyatı Tarihi* (2 cilt, 1930-32), *Türkçede Roman Hakkında Bir Deneme* (1936; *Türkçede Roman* adıyla Alpay Kabacalı tar., yeni bas., 1985), *Namık Kemal ve İbret Gazetesi* (1938), *Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi* (1940), *Hüseyin Rahmi Gürpınar'dan Seçilmiş Parçalar ve Eserleri Hakkında Mütalaalar* (1945), *Açıklamalı Batı Edebiyatı* (1952), *Açıklamalı Türk Dili ve Edebiyatı* (1952), *Evliya Çelebi* (1978).

SÖZLÜK-ANSİKLOPEDİ: *Türkçe Tabirler Sözlüğü* (1. cilt, A-D, 1943), *Okullar İçin Yeni Türkçe Cep Sözlüğü* (1946?), *Türkçe-Osmanlıca-Fransızca-İngilizce Terimler Kılavuzu* (1948), *Türk Atasözleri* (1952), *Büyük Osmanlıca ve Türkçe Sözlük* (1952; gen 3. bas. *Büyük Osmanlıca-Türkçe Sözlük* adıyla, 1959), *Edebiyat ve Tenkid Sözlüğü* (1954), *TürkçeYabancı Kelimeler Sözlüğü* (1962), *Türkçe İmlâ Kılavuzu* (1963), *Resimli Türk Dili Sözlüğü* (1967), *Türk Tiyatrosu Ansiklopedisi* (Baha Dürder ile, 1967).

ÇEVİRİ: *Kurt Hücumu* (Jack London'dan, Hayrullah Örs ile, 1943).

YAYINA HAZIRLAMA-SADELEŞTİRME: Seydi Ali Reis / *Hindeli'nden İstanbul'a* (H. Örs ile, 1935), Şinasi / *Şair Evlenmesi* (1940), Namık Kemal / *Vatan yahut Silistre* (1940), - *Zavallı Çocuk* (1940), Âli Bey / *Ayyar Hamza* (1940), *Kanlı Nigâr* (1941), *Kanlı Kavak* (1941), Recaizade Mahmut Ekrem / *Çok Bilen Çok Yanılır* (1941), Ahmet Mithat / *Yeniçeriler* (1942), Evliya Çelebi / *Seyahatname: On Yedinci Asır Hayatından Levhalar* (1944-45; yeni bas. *Gördüklerim* adıyla, 2 c, 1976-77), Silahtar Fındıklılı Mehmet Ağa / *Silahtar Tarihi* (1947), Nabizade Nâzım / *Zehra* (1954), Namık Kemal / *İntibah: Sergüzeşt-i Ali Bey* (1971).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Emin Özdemir / Mustafa Nihat Özön (monografi, 1983), Hasan Öztürk / İktidarın Sevdiği Gazeteci Olabilmek (Virgül, Şubat 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZÖN, Nijat

Sinema tarihçisi, çevirmen, sözlükçü. 25 Aralık 1927, İstanbul doğumlu. Tam adı Ali Nijat Özön. Bazı eserlerinde N. Özer ve Adnan Ufuk imzalarını da kullandı. Mustafa Nihat Özön'ün oğludur. Ankara Atatürk Lisesi (1946), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türkoloji Bölümü ve Kütüphanecilik Enstitüsü (1952) mezunu. Anadolu Ajansında uzun yıllar sekreter, çevirmen, bölüm şefi, redaktör olarak çalıştıktan sonra (1958-80) emekliye ayrıldı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın Yayın Yüksek Okulunda sinema dersleri verdi.

"*Yeni İtalyan Sinema Okulu*" adlı ilk yazısı, 1950 yılında *Yağmur ve Toprak* dergisinde yayımlandı. 1951'den itibaren sinema eleştiri ve incelemeleri *Yeryüzü, Beraber, Pazar Postası*, arkadaşlarıyla birlikte çıkardığı *Sinema* (1956), *Ulus, Akis, Yön, Yeditepe, Türk Dili, Devrim* gazete ve dergilerinde yer aldı. *Arkın Sinema Ansiklope-*

Mustafa Nihat Özön

NİJAT ÖZÖN

SARAYDA SİNEMA

Gerçekten de 1896 yılı içinde Avrupa'nın hemen belli başlı bütün "taçlılar"ı, ya da "taçlılar" ailesinden olanlar bu yeni buluşla çok yakından ilgileniyorlardı. 1896 Martında Londra'da İngiliz kral ailesinden Dük Connaught, Nisan ayında Viyana'da imparator Franz Josef I, Madrid'te Kraliçe Marie-Amelie «cine-matographe»i gösterilerinde hazır bulundular9. 14 Mayıs 1896 günü Rus Çarı Nikola II, taç giyme töreni yapılırken Lumière operatörlerinin bu tarihsel olayı film üzerine aktarmalarına izin verdi; sinema, çarlık ailesinin başlıca eğlencelerinden biri oldu10. Aynı yılın Temmuz ayında Sankt Petersburg'ta Çariçe Aleksandra, Ağustos'ta Bükreş'te Kral Karol I, Stockholm'de Kral Oskar II, Belgrad'ta Aleksandr I, "cinématographe"in en ateşli seyircilerinden oldular

Bütün bu taçlıların "cinematographe" üzerine eğilmelerinin Osmanlı Sarayında yankı yapması, yeni buluşu görmek hevesi uyandırması mümkündür. Ne yazık ki, bu konuda Abdülhamit II. in kızlarından Ayşe Osmanoğlu'nun verdiği bilgi çok yetersizdir:

"İtalyanlardan başka Bertrand ve Jean adında iki Fransız daha vardı. Bertrand taklit ve hokkabazdık yapar, her sene babamdan izin istiyerek Fransa'ya gider, birtakım yeni şeyler öğrenip gelirdi. Saraya sinemayı bu getirmiştir, o zamanki sinemalar şimdiki gibi değildi. Perde büyük fırçalarla iyice ıslatılır, küçük; parçalar gösterilirdi. Bu parçalar pek karanlık görülür, filmler bir dakikada biterdi. Bununla beraber çok yeni birşey olduğundan hoşumuza giderdi."

Ayşe Osmanoğlu'nun her hangi bir tarihe bağlamıyarak anlattığı bu olayın, 1896 sonları ya da 1896 başları olması gerekir. Zira adı geçen Bertrand'ın Lumière operatörü olmaması, onun ancak başka bir kaynaktan, büyük ihtimalle Pathé'den bir sinema aygıtı almasını gerektirir ki, bunun 1896 sonlarından önce olması imkânsızdır. Öte yandan, Osmanoğlu'nun anlattığı gösterinin özellikleri de (perdenin ıslatılması filmlerin karanlık oluşu, bir dakika sürmesi), bunun 1897 başlarından öteye geçmediği sanısını vermektedir.

İlk gösteriler

Saraya değilse bile, Türk toplum yaşayışına sinemanın Lumière operatörlerinden çok Pathé temsilcilerince sokulduğu anlaşılmaktadır.

Lumière Kardeşlerin aksine, Charles Pathé, sinemanın büyük bir iş geleceği olduğuna inanıyordu. Lumière Kardeşlerin Grand Cafe'deki başarılarına kadar, daha çok bir oyuncak özelliği taşıyan Edison "kinetoscope"ları ile uğraşması, fakat Grand Cafe başarısı üzerine sinemanın geleceğinin, tek kişinin seyrettiği bu oyuncaklarda değil yüzlerce kişinin seyrettiği beyazperdede olduğunu anlıyarak bir "cinematographe" ele geçirmeğe çalışması da bunu gösteriyordu. Tahmin edilebileceği gibi, Lumière Kardeşler, "cinematographe"ı Georges Méliès'ye vermediler. Bunun üzerine Pathé de Méliès gibi, kendi başının çaresine bakmağa başladı, üzerinde çalıştığı "chronophotographe"ı yeni şartlara uygun biçime sokmağa uğraştı. Bu yeni aygıt ancak 1896 Nisanında piyasaya çıkabildi. Pathé, 1902 yılından başlıyarak yabancı ülkelerde sürekli temsilcilikler kurmadan önce de, hemen her ülkede adını yaymağa, Lumière Kardeşlerle yarışmağa girişti. Pathé'nin "alâmet-i fârika"sı olan ünlü horoz'un 1897 başlarında Türkiye'ye girmesi de bu yüzden oldu.

Olayın kahramanı, Romanya uyruklu bir Polonya yahudisi olan Sigmund Weinberg'ti. Aslında bir gramafon (o zamanki adıyla "phonographe") yapıcısı olan Pathé'nin Türkiye'deki temsilciliğini yapan Weinberg, sinemayı Türklere tanıtmaktan çok, sattığı Pathé mallarının reklâmını yapmak amacıyla halka ilk sinema gösterilerini düzenledi. Ama, daha ileride göreceğimiz gibi, bu yeni buluşa Weinberg kendisini de kaptırdı ve Türk sinemasının başlangıcında önemli bir yer aldı.

Weinberg'in bu ilk gösteriyi yapmak için seçtiği yer, İstanbul'da Galatasaray'daki tramvay yolu dönemecinde bulunan o zamanın ünlü birahanesi "Sponeck" idi. (....)

Weinberg, "Sponeck" salonundaki bu sığıntır sinemasını az sonra biraz ötede, Tünel'e giden yolun sol başlarına rastlıyan şimdiki Saint-Antoine-de-Padoue kilisesinin bulunduğu yerdeki eski "Concordia" eğlence yerine taşıdı. Halkın gösterdiği rağbet üzerine de, bundan kısa bir süre sonra Weinberg, sinema aygıtını İstanbul yakasına geçirdi. Orada seçtiği yer, ramazanlarda en ünlü Karagözcülerin beyazperde üzerinde hayal oynattıkları, zamanın tanınmış "Fevziye Kıraathanesi" idi. Şehzadebaşı'nda, şimdi yıkılmış olan eski "Millî Sinema"nın yerinde bulunan "Fevziye Kıraathanesi", böylece yüzyılların "gölge oyunu" ile çağdaş "gölge oyunu"nun yanyana getirildiği bir yer oldu.

Weinberg'in bu ilk gösterisini, 1898 yılında Cambon adında bir Fransız'ın yaptığı gösteriler izledi. Cambon'un bu gösteriler için seçtiği yer, şimdi Beyoğlu'nda "Şenses Tiyatrosu"nun bulunduğu yerdeki "Varyete Tiyatrosu" idi. "Weinberg'in elindeki ilk Pathé aygıtına karşılık Cambon'un aygıtı daha iyiydi, getirdiği filmler de "Weinberg'in gösterdiklerinden daha uzundu. Bundan dolayı Cambon'un gösterilerini halk daha çok tutuyordu. Bundan başka Cambon, filmlerin altına eski Türkçe açıklamalar da basturıyordu. Durumunu tehlikeli gören Weinberg, elindeki aygıtı yeniledi, daha uzun filmler getirtmeğe başladı. Seyircinin filmi anlıyabilmesi için, film gösterilirken sinemanın bir görevlisi ayağa kalkıp açıklamalarda bulunmağa başladı.

1900 yılına doğru Beyoğlu'nda şimdiki Halep Çarşısı içinde yer alan "Odeon Tiyatrosu"nda da film gösterileri yapıldı. Bundan başka Weinberg'in saraya çağrılıp sık sık filmler oynattığı da bilinmektedir. (....)

(*Türk Sinema Tarihi*, 1962)

disi, Meydan-Larousse ve *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*'ne sinema ile ilgili maddeler yazdı. Senaryo çevirileri yaptı. Çeşitli ödüller aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME-SÖZLÜK: *Resimli Uygulamalı Dilbilgisi* (1954), *Sinema Sanatı* (1956), *Ansiklopedik Sinema Sözlüğü* (1958), *Türk Sineması Tarihi Dünden Bugüne 1896-1960* (1962), *Sinema Terimleri Sözlüğü* (1963), *Sinema El Kitabı* (1964), *Telaffuzlu Fransızca-Türkçe Okul Sözlüğü* (1965), *Türk Sineması Kronolojisi* (1968), *İlk Türk Sinemacısı Fuat Uzkınay* (1970), *100 Soruda Sinema Sanatı* (1972), *Telaffuzlu Fransızca-Türkçe Sözlük* (1972; 3. bas. *Söylenişli Fransızca-Türkçe Sözlük* adıyla, 1988), *Sinema ve Televizyon Sözlüğü* (1973), *Semaine du Cinéma Turc* (Paris, 1975), *Türk Sineması Kısa Tarihçesi* (Türkçe, İngilizce, Fransızca, Almanca, 1979), *Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü* (1981), *Sinema Uygulayımı, Sanatı, Tarihi* (1985), *Dil Kılavuzu* (1985; 3. bas. *Güzel Türkçemiz* adıyla, 1986; gen. 4. bas. *Büyük Dil Kılavuzu* adıyla, 1995), *Karagöz'den Sinemaya Türk Sineması ve Sorun-*

MUSTAFA NİJAT ÖZÖN

HİTABET

Belâgatçiler hitabeti, siyasî, adlî, dinî ve akademik diye dört bölüğe ayırırlar. Garp milletlerinde bu sahaların her birinde yetişmiş birçok adamları bulunan hitabet nev'inin bizde olgunlaşması şöyle dursun, vücut bulmasına bile zaman müsait değildi. Filvaki İslâm dini an'anesinde ehemmiyetli bir yer tutan hutbe vardı ve bu Arapça olarak bizim hayatımıza da girmişti. Arap edebiyatında çok mühim adamların yetişmesine ve eserlerin vücut bulmasına sebep olan bu nevi bizde dinleyenlerin değil, söyleyenlerin bile anlayamadığı basmakalıp kuru bir dua mahiyetinde kaldı. Gene din esaslarından gelen ve nasılsa Türkçe devam eden vâiz an'anesi de vardır. Camilerde bazı dîn bahislerinin halka anlatılması demek olan bu cinsten yazılı bir örnek kalmamıştır.

Siyasî hitabete, o zamana kadar olan hayatımız imkân ve vücut verecek vaziyette değildi. Adlî hitabet ise, şer'î mahkemelerin tek hâkimli olması ve teşkilâtı dolayısıyla belagat ve hitabet sahnelerine müsait bulunmaması yüzünden teessüs edemedi.

Akademik münakaşalar ki, ilmî bahislerin heyetler önünde müdafaa ve izahı demektir, buna da, gene eski hayatın zaruret ve icapları müsait değildi. Bunların tek tük istisnaları mevcut olsa bile bu yolda yazı halinde eser bırakanlar yoktur.

Memleketimizde ilk Encümeni Daniş açıldığı zaman Reşit Paşa hazırlıksız bir nutuk söylemişti. Cevdet Paşa buna karşılık verdi. Bize intikal eden buna benzer hitabelerden biri de İstanbul'da Darülmuallimat'ın (İstanbul Kız Öğretmen Okulu'nun) ilk açılışında Maarif nazırı Saffet Paşa'nın irat ettiği nutuktur. Abdülaziz'in, yıl başında Babıalî'ye gidip hükümetin yaptıkları ile yapacakları işler hakkında söz söylemesi ve buna nazırların karşılık vermeleri usulü birkaç yıl sürdü.

Bunlar hakiki hitabetten o kadar uzak ve öz hitabetin canlanması için öyle ümit vermeyecek şeylerdi ki Namık Kemal, 1867'de Tasvîri Efkâr gazetesinde neşrettiği bir yazıda: "Hatta edebiyatımızda nutuk denilen bir esere malik olmadıktan başka mükâlemede fesahatin kadrı bile malûm değildir" diyordu.

1877'de ilk Meb'usan Meclisi açılmıştı. Bu meclisin, bu yolda bir temrin teşkil edecek bir tecrübe devresi geçirilecek kadar bile sürmeyen kısa hayatı, çok buhranlı zamanlara rastlamıştı.

İkinci meclisin açılmasına kadar geçen otuz yıllık zamanın idare tarzı da bir çeşit eserlerin meydana çıkmasına imkân verecek mahiyette değildi. 1908 inkılâbı, bu susma yıllarının aksülâmeli olarak ilk senelerinde çok konuştu. Bu sıralarda söz söyleyenlerden Ömer Naci'nin nutukları yalnız o devirde yaşayıp bunları dinleyebilenlerin hafızasında kaldı. İkinci Meb'usan Meclisi de siyasî hitabet örnekleri verecek birçok heyecanlı vak'alar içinde işe başladı. Fakat çok fırtınalı ve ihtiraslı hayatı, kendini bize kadar intikal ettirecek bir hatibin yetişmesine mani oldu. O fırtınalı ve ihtimalli hayat geleceği görebilen bir hatip için ölmez eserler yaratabilecek bir imkân sahasıydı, fakat o zamandan kalanları araştırdığımız zaman bu mevzua dokunmuş kimseyi bulmak kabil değildi.

Meclis dışında bu hareketlerin akisleri daha verimli oldu. 1912 yılından sonra milliyet cereyanı hareket halinde kendini gösterdiği vakit bu cereyanı manzume, makale ve dilmle izah edenlerin yanında bir de hatip yetiştir: Hamdullah Suphi Tanrıöver.

Hamdullah Suphi uzun yıllar, cereyan zafer kazanıncaya kadar, bu davanın hararetli bir hatibi kaldı. Nutuklarında, muayyen gayesi olanlara mahsus "tek fikir" hâkimdir. Bu zamanda söylediklerini Dağ Yolu (1929-1930) isimli iki ciltte toplamıştır.

Millî mücadele yıllarında, bütün vatanda Atatürk'ün sesi dalgalandı. Atatürk Büyük Millet Meclisi kürsüsünde: milleti girişmiş olduğu kurtuluş savaşında her an çelik gibi bir halde bulunduran nutuklar söyledi. Bu mücadele yurdun kurtuluşu ile sona erdikten sonra da, yaşayışımızın bütün akışında nâzım ve âmil olan bu ses yükseldi. İçtimaî hayatımızın son değişiklikleri hakkında yapılacak tetkikler için çok değerli kaynaklar olan ve fikrin derin izleri apaçık görülen bu nutuklar vuzuh ve kat'iyetle mümtazdırlar. Atatürk'ün en muazzam nutuklarından biri, Halk Fırkası Kongresi vesilesiyle irat ettiği büyük Nutuktur (1927). Bu nutuk, millî mücadelenin en büyük safhiyetle yazılmış tarihidir.

Millet Meclisi'nde ve memleketin muhtelif köşelerinde yükselen seslerden biri de Millî Şef İsmet İnönü'nün sesidir. İsmet İnönü, Mudanya müzakerelerinden başlayıp Lozan Konferansı günlerinde yabancı mürahhaslarla devam eden münakaşalarda, en bariz meziyetleri ikna hassasiyle kat'iyet olan hitabeleriyle kudretini göstermeye başlamıştır. Memleketin başvekilliğini üzerine aldıktan sonra gerek Millet Meclisi kürsüsünde, gerek memleketin içinde bilhassa devlet mefhumu üzerinde ısrarla duran kuvvetli nutuklar irat etmişlerdir. (İsmet Paşa'nın Siyasî ve İçtimaî nutukları "1920-1933").

(*Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, 1941)

ları (2 cilt, 1995), *Yeni Okul Sözlüğü* (1996), *Temel Yazım Kılavuzu* (1999).

ÇEVİRİ: *Yurttaş Kane* (senaryo, Orson Welles'ten, 1965), *Sinemanın Temel İlkeleri* (Pudovkin'den, 1966), *Çağdaş Sinemanın Sorunları* (André Bazin'den, 1966), *Potemkin Zırhlısı-Harb Esirleri-Cehennemden Dönüş* (üç senaryo), *Film Duyumu* (Sergey Eisenstein'den, 1984), *Film Biçimi* (Sergey Eisenstein'den, 1985).

HAKKINDA: Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Temel Yazım Kılavuzu (Virgül, sayı: 24, Kasım 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TİİE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZÖNDER, F. Sema Barutcu

Çağdaş Türk lehçeleri ve edebiyatları araştırmacısı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü (1982) bitirdi. 1983 yılında asistan olarak aynı bölümün Yeni Türk Dili Anabilim Dalına girdi. 1988 yılında *"Uygurca Sadaprarudita ve Dharmodgata Bodhisattva Hikâyesi"* başlıklı tezi ile doktorasını eski Türk dili alanında tamamladı. Eski Türk Dili Anabilim Dalında 1988'de yardımcı doçent, 1990'da doçent oldu. Doktora öğrenciliği yıllarından başlayarak Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün Türk Dili Tarihi ve Eski Türkçe derslerini verdi. 1997 yılında kurucuları arasında olduğu Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümüne profesör olarak atandı. 1998 yılında ise bu bölümün başkanı oldu.

1983 yılında 100. Yıl Kutlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığınca seçilen "Nutuk'u İnceleme ve Redaksiyon Heyeti"nde Gençlik ve DTCF Temsilcisi oldu. 1990-92 yılları arasında UNESCO Millî Komisyonu Genel Kurulu üyeliği yaptı, Kültür İhtisas Komitesinde çalıştı. 1992 yılında Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) tarafından Türk Dil Kurumu aslî üye-

si seçildi, bu kurumun çeşitli bilimsel çalışmalarında yer aldı. 1992-94 yılları arasında Dışişleri Bakanlığı, Ekonomik, Kültürel, Eğitim ve Teknik İşbirliği Başkanlığında (TİKA) Dil ve Kültür Danışmanlığı yaptı. Burada, bazıları devlet projesi niteliği kazanan çeşitli dil, kültür ve eğitim projeleri hazırladı ve hayata geçirdi. 1996'da İç Moğolistan Üniversitesi (Höhhot) tarafından Ziyaretçi Profesör unvanı ile ödüllendirildi. Çeşitli yıllarda Gazi Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesinin TDE yüksek lisans ve doktora programlarında davetli hoca olarak Kök Türkçe, Eski Uygurca ve Altayistik dersleri verdi.

1990 yılında kurduğu KÖKSAV Tengrim Türklük Bilgisi Araştırmaları Dizisi ve 2004 yılında kurduğu *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*'nin editörlüğü ile *Kök Araştırmalar* dergisinin editörlüğünü yaptı. Makaleleri; *Milli Kültür, Türk Dünyası Araştırmaları, Fırat Üniversitesi Dergisi, KÖK Araştırmalar* dergilerinde ve *Türkler Ansiklopedisi*'nde yayımlandı.

ESERLERİ:

Sthiramati'nin Vasubandhu'nun Abhidharmakosasastra'sına Yazdığı Tefsirin ETü. Tercümesi, Abidarim Kunlıg Koşavarti Şastirtakı Çın Kirtü Yörüglerning Kingürüsi'nden Üç İtigsizler (Giriş, Metin, Tercüme, Notlar, İndeks, 1990), *Ali Şir Nevayi-Muhakemetü'l-lugateyn* (1996).

ÖZÖNDER, Hasan

Araştırmacı-yazar. İmam Hatip Okulu mezunu. Konya Yüksek İslâm Enstitüsü ve İlahiyat Fakültesinde uzun yıllar öğretim üyesi olarak görev yaptı. Daha sonra emekliye ayrıldı ve babasının ölümünden sonra ticaretle uğraşarak baba mesleğini devam ettirdi.

Yurtiçi ve dışında çeşitli bilimsel toplantılara, panel ve konferanslara katıldı. Kendisine, Meram Belediyesi tarafından "Sanata Saygı Ödülü" verildi.

ESERLERİ:

Konyalı Veliler (1980), *Ansiklopedik Hat ve Tezhip Sanatları Deyimleri Terimleri Sözlüğü* (2003), *Mevlâna'nın Gönül Dostları* (2005).

ÖZPALABIYIKLAR, Selahattin

Çevirmen, yazar. 6 Temmuz 1955, Çubuklu / İstanbul doğumlu. Tam adı Mehmet Selahattin Özpalabıyıklar. Ürünlerinde Ahmed İrfan, Asım Pozren, M. S. Özpalabıyıklar ve Özkan Karpatlıgil imzalarını da kullandı. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. *Evet* gazetesinde muhabir ve redaktör, *Bilgilik Webster* ve *Temel Britannica* ansiklopedilerinde yazar, çevirmen ve redaktör olarak çalıştı. Yazı, şiir ve çevirileri, 1989'dan itibaren *Sombahar, Yedi İklim, Varlık* ve *Kitap-lık* gibi dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

DERLEME: *Türk Edebiyatında Beyoğlu* (2000).

ÇEVİRİ: *Altın ve Gölge* (J. L. Borges'ten, 1992), *Buz* (A. Kavan'dan, 1993), *Emily Dickinson* (E. Dickinson'dan, 1994), *Masumiyet Şarkıları* (W. Blake'den, 1995), *From İstanbul / İstanbul'dan* (S. Wade'den, G. Turan ile, 1998), *The Anatolikon / Anatolikon* (J. Ash'tan, G. Turan ile, 1999), *Katil Kedinin Günlüğü* (A. Fine'dan, 1999), *Orson Welles: Bir Amerikan Mitosu* (G. Cabrera Infante'dan, 2000).

HAKKINDA: Selahattin Özpalabıyıklar / Türk Edebiyatında Beyoğlu (2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

Aysel Özpınar

ÖZPINAR, Aysel

Şair. 16 Mayıs 1955, Adana doğumlu. Abdulkadir Paksoy Lisesi (1974) mezunu. Liseyi bitirdikten sonra İzmir Amerikan Kültür Merkezinde İngilizce eğitimi aldı. Özel kuruluşlarda sekreterlik, çeşitli müzik salonu ve gazinolarda şarkıcılık yaptı. Sonraki yıllarda sağlık sorunları yaşadı. *Bizim Kuşak* dergisince şiir dalında ödüle layık görüldü (1994). Şiirleri çeşitli dergi ve gazetelerde yer aldı. İLESAM üyesidir.

"Sapık ruhlar önlerindeki kalın perdeleri aşamadıkları için karşılarına çıkan güzellikleri kendi kirli amaçlarına alet etmek isterler. Halbuki gerçek sevgiler insanların kendilerini yücelten olgulardır. İnsanlar başkalarından gelebilecek sözlerle ve davranışlarla ezilmek istemiyorlarsa kendilerine çeki-düzen vermek zorundadırlar." (Üzeyir Lokman Çaycı)

ESERLERİ (Şiir):

Acılarımı Çıkınladım Yüreğime (1997), *İnceldi Yüreğim Titriyor Yine* (2001).

HAKKINDA: Nizamettin Bedir (Tan gazetesi, 6.7.1992), Muzaffer Evirgen / Telcrama (Sabah gazetesi, 2.11.1992), Ertuğrul Akbal (Ozan, Temmuz 1995), Ali Kara / Sanata Gönül verenler (Kıvılcım dergisi, Tarsus, Aralık 1995), Harun Tıraş (Zaman, 4.7.2003), Yaşar Gül (Anadolu gazetesi, 27.1.2004).

ÖZPOLAT, Şenel

Şair. Manisa doğumlu. Aslen Gazianteplidir. Küçük yaşlardan itibaren Ankara'da yaşadı. Ankara Üniversitesi DTCF Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümünü bitirerek, çalışma hayatına Turizm ve Tanıtma Bakanlığında başladı. Bakanlığın, başta planlama birimi olmak üzere çeşitli merkez kuruluşları ile Bodrum Turizm Müdürlüğü ve Londra Turizm Müşavirliğinde çalıştı. Görevli olarak Amerika'dan Rusya'ya kadar pek çok ülkeyi gezip gördü. Emekli olduktan sonra başta Çankaya Kültür ve Sanat Vakfı olmak üzere çeşitli vakıf ve derneklerin çalışmalarına katıldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kültürden Turizmden.*

ŞİİR: *Neşe Nağme.*

HAKKINDA: Feyzi Halıcı - Hüseyin Yurdabak - Abdullah Satoğlu / Gönül Sohbetleri IV (2000).

ÖZSAİT, Mehmet

Eskiçağ tarihi araştırmacısı. 25 Kasım 1938, Ladik / Samsun doğumlu. 1962'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eskiçağ Tarihi Kürsüsüden *"İlkçağ Tarihinde İzmir"* (1962) lisans tezi ile mezun oldu. 1966'da bitirdiği kürsüde asistan olarak çalışmaya başladı. Prehistorya, Klasik Arkeoloji ve Klasik Filoloji derslerini izledi. Fransız Hükümetinden bursuyla Strasbourg'da dil ve doktora çalışması (1967-68) yaptı. Doktorasını *"İlkçağ Tarihinde Pisidia: Başlangıçtan Büyük İskender Devri'nin sonuna kadar"* konulu tezle (1973) tamamladı. Fransa Besançon'da müze ve kütüphanelerde (1977-78) çalışmalar yaptı. *"Hellenistik ve Roma Devirlerinde Pisidia Tarihi"* konulu teziyle (1979) doçent unvanı aldı. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde (1982-83) görev yaptı. 1988'de *"İlkçağ Tarihinde Yalvaç –Antiokheia"* takdim teziyle profesör oldu. Çalışmalarını 1988-89 ders yılında burslu olarak Fransa Lyon Üniversitesinde La Maison d'Orient'da ve S. Reinach kütüphanelerinde sürdürdü.

Özsait, 1993'ten sonra Isparta Harmanören (Göndürle)'de İlk ve Orta Tunç Çağı mezarlık kazısını yönetti. 1972-2004 yılları arasında Göller Bölgesi'nde Burdur, Isparta, Antalya'nın kuzeyi ve Konya'nın batısında sistematik yüzey araştırmalarını, 1986-2004 yılları arasında Orta Karadeniz Bölgesi'nde Amasya, Samsun, Ordu ve Tokat illeri ve ilçelerinde

sistematik yüzey araştırmalarını başkan olarak yürüttü.

Makaleleri *Anadolu Araştırmaları*, *Revue Archéologique*, *Anatolia Antiqua*, *Epigraphica Anatolica* vb. dergilerde, *Göller Bölgesi Arkeolojik-Kültürel-Turistik Araştırma ve Değerlendirme Projesi*, *Karatepe'deki Işık Halet Çambel'e Sunulan Yazılar*, *Zafer Taşlıklıoğlu Armağanı*, *Collection Archeologie et Historie de l'Antiquité* kitaplarında yayımlandı. Bir çevirisi, *İÜ Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi*'nde yayımlandı. *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi*'ne iki madde yazdı. Çeşitli kongrelerde çok sayıda bildiri ve kazı sonucu sundu. *Arkeoloji ve Sanat Dergisi* ile *Adalya* dergisinin yayın kurulu üyesidir.

ESERLERİ:

İlkçağ Tarihinde Pisidya-Başlangıçtan B. İskender Devrinin Sonuna Kadar (1980), *Helleniştik ve Roma Devrinde Pisidya Tarihi* (1985), *Eskiçağ Tarihi* (ortak, 1991).

ÖZSEVER, Hüseyin Siret

Bkz. HÜSEYİN SİRET (Özsever)

ÖZSEZGİN, Kaya

Ressam, sanat tarihçisi, eleştirmen, deneme yazarı. 24 Mayıs 1938, Diyarbakır doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Diyarbakır'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü (1950) mezunu. Çeşitli okullarda resim ve sanat tarihi öğretmeni, TRT Dış Yayınları Dairesinde program yapımcısı olarak görev yaptı.

1984'te Hacettepe Üniversitesi öğretim görevlisi olarak atandı. 1989'da doçent, 1996'da profesör oldu. Güzel Sanatlar Fakültesinin dekanlık görevini de yaptığı bu üniversiteden emekliye ayrıldı. Sanat, sanatçılar ve resim sergileri üzerine deneme ve eleştirileri, başta *Milliyet Sanat* dergisi olmak üzere, çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı. Klâsik Türk ve dünya ressamları üzerine geniş kapsamlı inceleme ve araştırma çalışmaları yaptı.

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Prometheus'un Dönüşü* (1965), *Sanat Üzerine Yazılar* (1981), *Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi* (III.cilt 1982, IV.cilt 1989), *Cumhuriyet Dönemi Türk Resmi* (1983), *Türk Resim Sanatında 25 Yıl* (DYO Sergileri, 1991), *Türk Plastik Sanatları Tarihi* (1993), *Sanat Eserlerini İnceleme* (1993), *Bir Otodidaktın Tutkulu Serüveni* (1996), *Cumhuriyet'in 75. Yılında Türk Resmi* (1998).

MONOGRAFİ: *Monografiler* (Cevat Dereli, Kayıhan Keskinok, Nedim Güngör, 1982), *Ekrem Kahraman* (1991), *İbrahim Çallı* (1993), *Sami Yetik* (1997), *Fethi Arda* (1997).

ÇEVİRİ: *Diyarbakır Surları* (A. Gabriel'den, 1993), *Benim Galerilerim, Benim Ressamlarım* (D.H. Kahnweiler'den, 1993), *Picasso* (G. Stein'den, 1995), *Paris Salon Sergileri "1759-1761-1763"* (D. Diderot'dan, 1996), *Cézanne Üzerine Anılar* (E. Bernard'dan, 1997).

SÖZLÜK: *Türk Plastik Sanatları, Ansiklopedik Sözlük* (1994).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 410-411), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Kaya Özsezgin / 75. Yılda Türk Resmi (Cumhuriyet Kitap, 10.8.2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), İş'te Kitap (Bahar 2002).

Fehmi Özsoy

ÖZSOY, Fehmi

Şair. 1945, Yatağan / Muğla doğumlu. Uzun yıllar Yatağan'da öğretmenlik yaptı. Yatağan'ın geçmişini ve bugününü dile getiren şiirleriyle ün yaptı. Cumhuriyet, bayrak, Atatürk, dostluk ve kardeşlik üstüne yazdığı şiirlerini *Yatağan'ın Sesi* adını verdiği bir kitapta topladı. *Atatürkçü Yatağan* dergisini çıkardı.

HAKKINDA: Ünal Şöhret Dirlik / Şiirlerde Fethiye (Antoloji, 2006).

ÖZSOY, İsmail

Araştırmacı-yazar. 1959, Kozcağız nahiyesi / Bartın doğumlu. Kozcağız Ahmetler İlkokulu (1971), Kozcağız Ortaokulu (1974), Zonguldak İmam Hatip Lisesi (1978), Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (1982) mezunu. Aynı üniversiteye bağlı İlâhiyat Fakültesini de (1983) bitirdi. Kırşehir (1983-85) ve İstanbul'da (1985-93) öğretmenlik yaptı. *İslâm Bankacılığı* adlı teziyle İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans yaptı (1985). *İslâm İktisadında Faiz ve Çağımızda Ortaya Çıkan Problemler* adlı tezle aynı enstitüde doktorasını verdi. 1992 yılında doçent oldu. 1993 yılından itibaren Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Tarihi Anabilim Dalı Başkanı olarak görev yaptı. 1994'ten itibaren Dağıstan Hümaniter Enstitüsü İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde araştırmalarda bulundu, iktisat dersleri verdi.

Makaleleri, yurtdışındaki dergilerin ve üniversite dergilerinin yanı sıra *Kadın Kimliği* (1996), *TİKA, Akademik Çerçeve, İslâmi Sosyal Bilimler Dergisi, Yeşilay, Sızıntı* dergilerinde yayımlandı. Ayrıca *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

ESERLERİ:

Bilgisiz Müslümanların İslâma Zararları (Yaşar ve Osman Özsoy ile, 1986), *Türkiye'de Özel Finans Kurumları ve İslâm Bankacılığı* (1987), *Faiz ve Problemleri* (1993).

ÖZSOY, M. Halis

Bürokrat, araştırmacı-yazar. 19 Mart 1962, Uzundere / Erzurum doğumlu. Tam adı Muhammet Halis Özsoy'dur. Uzundere'de ilk belediye teşkilâtını kuran (1 Aralık 1955) Halis Özsoy'un torunudur. Şeker İlkokulu, Atatürk Ortaokulu ve Yapı Meslek Lisesini bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi mezunu. Uzun yıllar öğretmen olarak görev yaptı. Erzurum Ahmet Yesevi İlköğretim Okulu (1997-2000) ile Erzurum Lisesinde (2000-04) müdürlük görevi üstlendi. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünde (TODAİE) yöneticilik eğitim seminerlerine katıldı.

2004 yılından itibaren Erzurum Uzundere İlçesinin Belediye Başkanlığı görevini yürüttü. *"Erzurum Tarihi ile İlgili Bibliyografya"* başlığını taşıyan ilk araştırması *Milletin Sesi* gazetesinde (14.8.1995) yayımlandı. Daha sonra yazıları *Erzurum Gazetesi* ile *Milletin Sesi* gazeteleri ile *Türk Dünyası Tarih Dergisi*'nde (İstanbul) yer aldı.

ESERLERİ:

OYUN: *Köse İmam* (1997).

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İlköğretim Kurumları Yönetici, Öğretmen Rehberi* (1997), *Öğretmene Bilgi Notu* (2000), *Erzurum'da Türk Eğitim Tarihi*

M. Halis Özsoy

Kronolojisi (2001), *Fotoğraflarla Erzurum Lisesi Tarihi* (2002), *Uzundere İlçesi* (2005).

HAKKINDA: Zaman (10.12.2001), Palandöken gazetesi (13.5.2002), Erzurum gazetesi (1.10.2001).

ÖZSOY, Murat

Yazar. 14 Mayıs 1958, Ankara doğumlu. Ressam Feyha Özsoy'un oğlu. TED Ankara Koleji (1976), ODTÜ Elektrik ve Elektronik Mühendisliği Önlisans (1981) mezunu. Stockholm'de *Yeni Birlik* dergisi ve Ericsson firmasında (1986-88), İstanbul ve Ankara'daki çeşitli özel kuruluşlarda (1989), AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesinde (1993-97) görev yaptı. Çalışmalarını 1991'den itibaren Bilkent Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak sürdürdü.

Murat Özsoy

İlk yazısı, 1983 yılında *Yeni Birlik* dergisinde, diğer ürünleri *Yeni Birlik* (İsveç), *Yazın* (Almanya), *Kim, Anadolu Ekini, Çağdaş Çankaya, Birlik, Negatif* dergileri ile *Siyah-Beyaz* gazetesinde yer aldı. Yazdığı gezi kitaplarıyla tanındı. Türkiye Yazarlar Sendikası ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ (Gezi-Anı):

İsveç ve Filmin İkinci Yarısı (1990), *Turkuaz Günlüğü* (1990), *Kentler ve Düşler* (2001).

HAKKINDA: Bahri Savcı / İsveç Üzerine Çeşitlemeler (Milliyet-Sanat, Kasım 1990).

ÖZSOY, Osman

Araştırmacı-yazar. 1965, Bartın doğumlu. İlkokulu Bartın'da, ortaokulu Zonguldak'ta okudu. Lise öğrenimini İstanbul Kadıköy'de yaptı. 1987 yılında İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü (1987) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını 1990'da *"İslâm Medeniyeti ve Sosyal Bilimleri"* konulu teziyle tamamladı. 1990 yılında İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümünde başladığı doktorasını 1995 yılı sonunda tamamladı. Doktora çalışması sırasında Osmanlı Devleti'nin 1923 yılı başına kadar devam eden son son otuz beş yılına

Osman Özsoy

ait tüm Türk basınını taradı. Konuyla ilgili arşiv belgelerini eserlerinde değerlendirdi.

Fakülteyi bitirdikten sonra bazı dergilerde yazı işleri sorumluluğu yaptı. 1982 yılından itibaren çeşitli gazete ve dergilerde sürekli yazılar yazdı. Samanyolu Televizyonunda yüz bir hafta boyunca canlı olarak yayınlanan ve genel olarak üst düzey devlet ve siyaset adamlarıyla, iş ve basın dünyasından ünlü simaların konuk edildiği "Bizim Kürsü" programının yapımcılığı ve sunuculuğunu yaptı. Çalışmalarını İstanbul Üniversitesinde öğretim üyesi olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

Türkiye'de Seçmen Davranışları ve Etkin Propaganda, Gazetecinin İnfazı, Saltanat'tan Cumhuriyet'e Giden Yolda - Kurtuluş Savaşı'nın Perde Arkası (1999), *Keman Sunal Fenomeni* (2002), *Geleceğin Meslekleri* (2002), *Başarılı Siyasetçinin El Kitabı* (2004).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 3.6.1999), Aslı Örnek / Geleceğin Meslekleri (Radikal Kitap, 21.7.2002).

ÖZSOY, Ömer

Tefsirci. 1963, Bünyan / Kayseri doğumlu. Kayseri Etiler İlkokulu (1974), Kayseri Kadı Burhanettin Ortaokulu (1977), Kayseri Lisesi (1980) ve Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (1985) mezunu. Ankara'da Vakıflar Genel Müdürlüğünde arşiv uzmanı olarak (1985-86) çalıştı. Bitirdiği fakültenin Tefsir Anabilim Dalında araştırma görevlisi (1986) oldu. Doktorasını Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. 1996 yılında doçent, 2004 yılında profesör oldu. DİTİB bursuyla Almanya'da Heidelberg Üniversitesinde araştırmalarda (1991-93) bulundu. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde Tefsir Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Telif ve çeviri makaleleri; *Bilgi ve Hikmet, İslâmî Araştırmalar, Tezkire, İktibas, İslâmiyât, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi* ile armağan ve ortak kitaplarda yayımlandı. Yurtiçinde ve yurtdışında pek bilimsel toplantıya katılarak bildiriler sundu. Kur'an'ın metinleşme tarihi, Kur'an yazmaları, Kur'an-tarih ilişkisi, Kur'an yorumunun çağdaş sorunları, Kur'an'a çağdaş yaklaşımlar ve tefsir alanında çağdaş gelişmeler alanlarında çalışmalar yaptı.

İslâmiyât (1998-2003), *İslâmî Araştırmalar* (1994-98), *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* ve *Bilim-name* dergilerinde yayın kurulu üyeliği, editörlük ve hakem kurulu üyeliklerinde bulundu. 1995 yılında TDV İslâm Araştırmaları Birincilik Ödülünü aldı. Ortadoğu Kültürleri ve Medeniyetleri Araştırma Derneği ve Eğitim-Bir-Sen üyesidir.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Konularına Göre Kur'an Sistematik Kur'an Fihristi* (1996), *Sünnetullah. Bir Kur'an İfadesinin Kavramlaşması* (1998), *Kur'an'ın Metinleşme Tarihi. Bir Giriş Denemesi* (2002).

ÇEVİRİ: *Kur'an Üzerine Makaleler* (Rudi Paret'ten, 1995).

HAKKINDA: Prof. Dr. Yakup Çiçek - Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

ÖZSOY, Rasim

Şair. 1927, Barla / Eğirdir / Isparta doğumlu. İlk ve ortaokulu Yalvaç'ta okudu. Antalya Lisesi (1950), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1950) mezunu. Anadolu'nun çeşitli ilçelerinde kaymakamlık görevinde bulundu (1951-57). Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü bünyesinde müfettişlik ve İstanbul Bürosu müdürlüğü yaptı. Şiirleri, *Varlık* ve *Güney* dergilerinde yer aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Bulanık Yöre (1973), *Kentin Ötesi* (1974).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZSOY, Seyfettin

Şair. 28 Ocak 1950, Yerkesik / Muğla doğumlu. İlk ve ortaöğreniminin Muğla, Aydın ve Nazilli'de yaptı. Necatibey Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümünü (1970) bitirdi. Anadolu Üniversitesi AÖF'de lisans tamamladı (1991). Salihli Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yap-

SEYFETTİN ÖZSOY

SONSUZLUĞA ÖZLEM

Korkulukla üzerinde
Korkusuz bir gezinti.
Bambaşka bir dünya düzeni
Sürekli bir benzetme,
Belki bazen bir mecaz
Serinliklerle gelen
Kuru çamaşır bir yaz...,

Herşey bir film gibi olmalı
Ama mutlu ama acı
Duygular dolu bir son;
Kimi zaman özgürlük
Kimi zaman tutsaklık
İnsan sonsuzluğa doymalı...

tı. *Hizmet* gazetesinin sanat sayfasını yönetti, *Bintepeler* dergisinin çıkışında görev aldı.

Şiir ve yazıları; *Bizim Ece, Ümit, Sevgi Yolu, Maki, Ekin,* dergileri; *Gazete Bakırçay* ve *Hürsöz* gazeteleri ile *Damlalar, Altın Kanatlı Duygular, Sevgi Yolu 1998* ve *Bizim Ece* şiir antolojilerinde yer aldı. Şiirlerinin bir bölümünü 2002'de *Dörtlem* adlı şiir kitabında topladı. Salihli Sanatçılar Şairler Yazarlar Derneği üyesidir.

Seyfettin Özsoy

HAKKINDA: Sanatımızda Gençlik (Hizmet, Balıkcesir, Kasım 1969), Turhan Zeğem / Didaktik Şiirler... (Ümit, Salihli, Mart 1994), Ahmet Balki / Yaşam Öyküsü (Damlalar, Salihli, Mart 1996), Şiirimizde Güzellikler (Sevgi Yolu, Salihli, Haziran 1998), Sanat ve Yaşam (Bizim Ece, Salihli, Nisan 2001), Ahmet Otman / Şiir Sölcnimiz (Bizim Ece, Salihli, Mart 2002), Abdullah Neyzar Karahan / Sanat ve Şiirin Eleştirisi Bizim Ece ve Scyfettin Özsoy'un Şiiri (Gazete Bakırçay, İzmir, Aralık 2003), Şah İsmail Ateş / Seyfettin Özsoy Şiirleri (Mavi Kanatlı Duygular, Mersin, Temmuz 2004).

ÖZSOY, Şeref M.

Deneme yazarı. 1973 doğumlu. Marmara Üniversitesi mezunu. İstanbul'un Beyoğlu semtinde Orhan Veli Şiir Evini açtı, www.orhanveli.net adıyla bir İnternet sitesi hazırladı. İstanbul'da sahaflık yaptı. Türk edebiyatçıları üzerine yazdığı denemelerini; *Düzensiz Yaprak* (kendi yayını, 1999), *Milliyet Sanat, Adam Sanat, Varlık, Yasakmeyve, Aksak Kurbağa, Öküz* vd. dergilerde yayımladı.

ESERLERİ:

Kanık'sadığım Biri Orhan Veli (2001), *Kılavuzu Şair Olanın.*

ÖZSÖZ, Nazır

Gazeteci-yazar. 1946, İliç / Erzincan doğumlu. Başkent Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu mezunu. Refah Partisi-Doğru Yol Partileri koalisyon hükümeti döneminde Başbakan Necmettin Erbakan'ın basın danışmanlığını yaptı. Yazıları *Bursa Marmara, Hakses* dergisi, köşe yazarlığı ve Avrupa temsilciliğini yaptığı *Milli Gazete*'de yayımlandı. 1996'da geçirdiği trafik kazasından sonra çalışmayı bırakmak zorunda kaldı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir. *Yanlış Yönetilen Ülke Türkiye* (1991) adlı bir kitabı vardır.

ÖZSU, M. Necati

Şair. 1922, Ulamış köyü / Seferihisar / İzmir doğumlu. Kızılçullu Köy Öğretmen Okulunu yarıda bıraktı. Köyünde çalıştı. Şiir ve hikâycleri *Hisar, Varlık, Çağrı* dergilerinde yayımlandı. Köyünde *Nasır* (37 sayı) ve *Saban* (6 sayı) adlarıyla iki dergi çıkadı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bu Diyar* (1955).

ÖYKÜ: *Ana Katilleri* (1958), *Diken* (1964).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZŞARLAK, Halil

Şair. İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesini bitirerck İzmir ve Aydın'da serbest eczacılık yaptı. Sökc'nin ekonomik, sosyal, kültürel oluşumlarının içinde etkin ve başarılı hizmetleri oldu. Bir süre Aydın ve Söke liselerinde öğretmenlik yaptı. Bölgedeki yerel gazetelerde deneme, öykü ve makaleleri yayımlandı. Ayrıca sosyal, ekonomik inceleme ve araştırma raporları bulunmaktadır. *İpekli Mendil* (2003) yazarın ilk kitabıdır.

HAKKINDA: Sarızeybek Dergisi 2004 Antolojisi.

ÖZTAŞ, Adem

Bkz. ZARALI ADEM

ÖZTAŞ, Kaya

Şair ve yazar, çevirmen. Ekim 1938, Gaziantep doğumlu. Tam adı Hasan Kaya Öztaş'tır. Gaziantep Öğretmen Okulu, Gaziantep Eğitim Enstitüsü Fransızca Bölümü mezunu. Yüksek lisans çalışmasını Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesinde "*Üç Türk Romanında Dil Yanlışları*" adlı tez çalışmasıyla (1982) tamamladı. Ordu ve Gaziantep liselerinde Fransızca öğretmenliği (1962-68) yaptı. İki yıl Brüksel'de kaldıktan sonra Türkiye'ye dönüşünde AÜ Eğitim Fakültesinde Fransızca öğretim elemanı (1971-83) olarak çalıştı. YÖK tarafından işine son verilince Mamak Belediyesi Eğitim ve Kültür müdürü (1987-94) olarak görev yapıp emekliye ayrıldı.

Kaya Öztaş

Şiirlerinin bir bölümü *Varlık* dergisinde yer aldı. Şiir ve yazılarının yanında çok sayıda çeviri yaptı. *Zor Günler* adlı radyo oyunu 1990 yılında TRT radyolarında seslendirildi. On beş civarında şiiri bestelendi. *Hititya'da Devirim* adlı şiiri oyunlaştırılarak özel tiyatrolarca sahnelendi. *Ilgaz* dergisi 1967 Şiir Ödülünü, Kültür Bakanlığı 1979 Yılı Çocuk Romanları Ödülünü aldı. Edebiyatçılar Derneği ve MESAM üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Mutsuz Çağrılar* (1963), *Hititya'da Devirim* (1977), *Sessiz ve Derinden* (1994).

ROMAN: *Zor Günler* (1979).

DERLEME: *İki Dilde Bir Gül Deste / Fransızca-Türkçe Şiirler* (1964), *Fransızca-Türkçe, Türkçe-Fransızca Atasözleri Sözlüğü* (1967), *Fransızca-Türkçe Deyimler Sözlüğü* (1973).

ÇEVİRİ: *Düğün Gecesi* (1967) - *Deneysel Tiyatro ve İki Oyun* (B. Brecht'ten, 1968), *Yaramaz Çocuklara Masallar* (J. Prevert'den, 1968), *Sömürge* (oyun, Charles Proust'tan, 1969), *Açım* (roman, Georg Fink'ten, 1974), *Özgürlüğün Bedeli* (E. Roblès'den, oyun, TRT, uyarlama), *Bir İsyancının Savunması* (E. Roblès'den, TRT, uyarlama).

HAKKINDA: Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002).

Mahir Öztaş

ÖZTAŞ, Mahir

Şair ve yazar. 19 Aralık 1951, İstanbul doğumlu. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Mimarlık Fakültesi (1981) mezunu. İlk şiiri *"Sarnıç"*, *Yansıma* dergisinde (1973) yayımlandı. Daha sonra şiir ve hikâyeleri *Oluşum*, *Somut*, *Yarın*, *Şiir Atı*, *Varlık* vb. dergilerde yer aldı. 1983'ten itibaren deneme yazarlığına yöneldi. *Ay Gözetleme Komitesi* adlı kitabı ile 1988 Sait Faik Hikâye Armağanını, *Korku Oyunu* adlı eseriyle yayımlanmamış öykü kitabı dalında 1989 Yunus Nadi Armağanı İkincilik Ödülünü, *Öteki Kadın* adlı hikâyesiyle de *Playboy* dergisinin 1988 Hikâye Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Unutulmak Tozları* (1983).

HİKÂYE: *Ay Gözetleme Komitesi* (1987), *Korku Oyunu* (1989), *Ruh İkizini Arar* (1997).

ROMAN: *Soğuma* (1995), *Bir Arzuyu Beslemek* (2002).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Soğuma (Milliyet Kültür-Sanat, 4.1.2002), Tülin Er / Bir Arzuyu Beklemek'in Sonu Yok - İbrahim Yıldırım / Tekdüze, Kösnül, Ölümcül ve Derin (Varlık dergisi, Ekim 2002), Metin Cengiz / Bir Arzuyu Beslemek (Cumhuriyet Kitap, 26.12.2002), Kimin Öldürdüğü Önemli Değil (Radikal Kitap, 28.7.2002).

Mehmet Öztek

ÖZTEK, Mehmet

Şair. 1 Eylül 1977, Şanlıurfa doğumlu. İlkokula başladığı yıl, ailesiyle birlikte tarım işçiliği yapmak üzere Tarsus'un bir köyüne taşındı. Aile içinde hep Arapça konuşulduğu için, pilli radyolardan duyduğu birkaç kelimelik Türkçeyle ilkokula başladı. Deliminnet Köyü İlkokulu (1988), Mersin Belediyesi Lisesi (1992), Gazi Lisesi (1995), Çukurova Üniversitesi Makina Mühendisliği Bölümü (1999) mezunudur. Adana'da özel bir şirkette çalıştı.

İlk şiiri *"Metal"*, *Aykırı Sanat* dergisinde (Mayıs-Haziran 2002) yayım-

MAHİR ÖZTAŞ

ÖYKÜYE AÇILAN KAPI

Kuşkusuz onun yerinde kim olsa -üstelik hiç arzulamadığı halde- konuşmalara kulak kabartmadan edemezdi. Düşünün, yalnız ve canı sıkkın bir adam, bütün geceyi müzik dinleyerek ya da karşı aynada yansısını, içki şişelerini, diğer müşterilerin -hemen hepsi bildik müşterilerin- sıkıcı yüzlerini izleyerek geçirecek değildi.

Kimileri bu tür davranışların -hele bir de bunun öyküsünü yazmanın- kişilik haklarına saldırı olduğu düşüncesinde. Aslına bakarsanız yalnız ve canı sıkkın bir adamın bu tür yaygın görüşlere katılmaması çok doğal bir tutum.

Bu davranışların ahlaki olarak savunulması çok güç, özellikle yalnızca dinlemekle yetinmeyip çok daha sonraları edime dönüştürdüğü davranışlar göz önüne alındığında. Kuşkusuz duyabildiklerinden daha çok -müziğin sesi, dostlarla arasına sürdürülebilen sohbet, çiftlerin alçak sesle konuşmaları ve başka bazı kesintiler yüzünden- kurgularıyla oluşturulmuş düşsel bir dünyayla karşılaşma tehlikesi öykünün onun bakış açısından yazılmasını güçleştiriyor. Yine de denemeye değer, çünkü bu cesareti, -rastlantıyı edime dönüştürme cesaretini- onun gösterebildiği çok açık.

Kadında erkek ilk kez gözüne çarptığında cin bardağındaki nar taneleriyle oynamaktaydı. Pek ilgilenmeden öyle bir baktı bardakta yansıyan kırmızımsı ışıltıların arasından. Hemen hiçbir şey düşünmedi onlarla ilgili, yalnızca şöyle bir baktı, yabancı iki yüz, onun her gün geldiği, hemen hep aynı köşesine oturduğu barın, uzak bir ucundaki masada oturuyorlardı.

Bu geceden yaklaşık iki hafta sonra, aynı çiftin, barda yanında oturduklarını gördü. Kendisi hep aynı yerde oturduğu, hemen her gece geldiği için, o ayrıntıma varmadan yanında boşalan yere oturmuş olmaları, onu ütüşlerinden kopardı ve tedirgin etti. Geçen sefer olduğu gibi bir masada oturmadıkları için biraz bozuldu da diyebiliriz. Barda genellikle hep yalnız gelen insanlar oturduğu için, kendisinin orada olmasını bir tür hak gibi görüyordu. Üstelik her gece -kar kış demeyip, sıcak yaz akşamları bile mutla- aynı saatte gelip hep aynı yerde oturduğunu da göz önüne alırsak ona az da olsa hak vermemiz gerekir.

Neyse, bu ötke fazla uzun sürmedi. Yeniden tüm ilgisini bardaktaki nar taneleriyle yöneltmişti ki, elinde olmadan konuşmaları dinlemeye başladı. Burada şunu itiraf etmemiz gerekir: Can sıkıntısından, biraz da başka yaşantıları merak etmesinden ileri gelen insanları dinleme alışkanlığı vardı. Hatta nasıl anlatmalı -burada ama bu kadarı da fazla diyebilirsiniz- keşfini daha ileri noktalara götürebilmek için kimi kez tanımadığı insanların peşlerine takıldığı, kendi anlatımıyla yaşam biçimlerini çözmek konusunda daha sıhhatli veriler toplamak amacıyla harekete geçtiği olmuştu. Nihayet onun gibi başkalarını incelemeye meraklı bir insan için söz konusu davranışlarda ne gibi bir tuhaflık olabilir? Üstelik o sıralarda durumu oldukça karışıktı. Nasıl yaşaması gerektiğine bir türlü karar veremiyordu. Ne herkesin benimsediği yaşamı onaylıyor ne de karşı çıkacak gücü kendinde bulabiliyordu. Başka yaşamları merak etmesini sanırım bu durumu haklı gösterebilir. Ama ya o gece, bir dostuyla ateşli bir sohbete dalış olsaydı da, konuşmaların dinleme olanağı bulamasaydı? Olayların akışı değişecekti, bütün olup bitenler hiç yaşanmadan kalacaktı.

Dört-beş yıl gerilere bakarsak, geçmişte bu türden ilginç serüvenler yaşadığını anımsayabiliriz. Geçmişteki bu türden bir olayı şimdi yeniden anlatmakta bir tek amacımız olabilir. Bu yeni durumda bir şeyin nasıl doğal ve olması gerektiği gibi olup bittiğini göstermek. Çünkü anlatımda yapacağımız ufacık bir hata, onun yalnızca meraklı, coşkulu ve ilginç biri değil de, neredeyse sapık, tehlikeli ve zararlı bir insan gibi algılanmasına yol açabilir. (...)

(*Korku Oyunu*, 1989)

landı. 2003'te *Heves Şiir-Eleştiri* dergisini çıkarma projesini, Ali Özgür Özkarcı ve Tuğba Semra Balcı ile birlikte gerçekleştirdi. *Sentetik Rüyalar* adlı dosyasıyla 2004 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülünü Alperen Yeşil ile paylaştı. *Sentetik Rüyalar* (2004) adlı ilk kitabı, yayımlanmış kitap dalında 2004 Orhon Murat Arıburnu Ödülüne de değer bulundu. *Varlık, Ücra, Kül, Budala, Yom Sanat, Heves Şiir-Eleştiri* ve *Öteki-Siz* dergilerinde şiir, inceleme ve söyleşileri yayımlandı.

HAKKINDA: Öztek Mehmet Öztek / Zafer Doruk'la 'Çal Dedim Klarnetçi Çocuğa' ve Öykü Üstüne (Kum dergisi, Aralık 2002), Söyleşi (Varlık, Temmuz 2004), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 6.1.2005), Baki Asiltürk / Nesnelerden Sürülmüş Rüya Tabiri (Virgül, Şubat 2005), Hüseyin Peker / Bir Esmer Asinin Düşleri (Akatalpa, sayı: 63, Mart 2005), Mehmet Öztek'le Söyleşi (Anadili dergisi, Nisan 2005).

ÖZTELLİ, Cahit

Edebiyat ve folklor araştırmacısı (D. 1910, Erzincan - Ö. 24 Şubat 1978, Ankara). Tam adı Hüseyin Cahit Öztelli'dir. H. Cahit Öztelli, Leylâ Zaloğlu, Ruşen Yıldırım takma adlarını da kullandı. Tokat'ta Yeşilırmak İlkokulunu (1924), Gümüşhane Ortaokulunu (1928), Trabzon Lisesini (1936) bitirdi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türkoloji Bölümü (1939) mezunu. Denizli (1940), Samsun (1943), Mersin (1946), Konya (1956) liseleri ile Ankara Atatürk Öğretmen Okulunda (1960), edebiyat öğretmenliği yaptı. Kurucusu olduğu Millî Folklor Enstitüsü Müdürlüğünde bulundu. Emekli olduktan (1971) sonra AÜ Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinde halk edebiyatı dersleri verdi.

Yazıları 1940 yılından itibaren *Halk Bilgisi Haberleri* (Eminönü Halkevi yayın organı), *İnanç* (Denizli Halkevi yayın organı), *Kopuz, 19 Mayıs* (Samsun Halkevi yayın organı), *Güney, Çağrı, Milliyet Sanat, Türk Folklor Araştırmaları*, vd. dergilerde yayımlandı. Otuz yıl Türk halk edebiyatı ve folkloru alanında çalıştı. Âşık edebiyatı ile ilgili araştırmalarıyla tanındı. Pek çok âşığı gün yüzüne çıkararak bu alana önemli katkılar sağladı. Bu alanda her biri geniş kapsamlı araştırma olan yirmi civarında kitap yayımladı. *Türk Ansiklopedisi, Meydan Larousse, Türk Dili ve Edebiyatı* ansiklopedilerine alanıyla ilgili maddeler yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Zileli Şairler* (1944), *Karacaoğlan* (1952), *Dertli ve Seyrani* (1953), *Köroğlu ve Dadaloğlu* (1954), *Küçük Folklor Çalışma Planı* (A. Çiçekli ile, 1958), *Nasreddin Hoca*

Cahit Öztelli

(Şakir Ülkütaşır ile, 1964), *On Yedinci Yüzyıl Tekke Şairi Kul Nesimî* (1969), *Karacaoğlan: Bütün Şiirleri* (1970), *Pir Sultan Abdal: Bütün Şiirleri* (1971), *Yunus Emre Bütün Şiirleri* (1971), *Yunus Emre, Yeni Belgeler, Bilgiler* (1971), *Üç Kahraman Şair: Köroğlu-Dadaloğlu-Kuloğlu* (1974), *Sahte Şöhret Bir Ozan: Erzurumlu Emrah* (1976), *Şehzâde Bayezit'in Babası Kanunî'ye İran'dan Gönderdiği Son Mektup* (1976), *Belgelerle Yunus Emre* (1977), *Ercişli Emrah Üzerine Çalışmalar* (1976, *Türk Folklor Araştırmalar Yıllığı*'nda), *Pir Sultan'ın Dostları* (1984).

ANTOLOJİ: *Halk Türküleri* (1953), *Halk Şiiri* (14-17. yüzyıllar, 1955), *Halk Şiiri* (18. yüzyıl, 1955), *Evlerinin Önü* (halk türküleri, 1972), *Bektaşî Gülleri* (Bektaşi ve Alevi şiirleri antolojisi, 1973), *Uyan Padişahım* (tarihi ve toplumsal olaylarla ilgili şiirler, 1976),

CAHİT ÖZTELLİ İLE KONUŞMA

Gültekin Sämanoğlu

Mersin Lisesi edebiyat öğretmeni olan Cahit Öztelli 1910'da Erzincan'da doğmuştur. Halk edebiyatını ve folkloru, çalışmalarında birinci plâna almıştır. Şimdiye kadar çeşitli sanat dergilerinde birçok makaleleri yayınlanmış ve saz şairleri üzerine yedi kitap çıkarmıştır. Çalışmalarında gösterdiği titizlik, halk edebiyatına vurgunluğunu ispat etmektedir.»

— Sizde sanat ve edebiyat zevki nasıl doğdu?

— İlkokulun son sınıfındayken komşumuz bir kitapçının kitaplarını bedava okumak suretiyle sanatı anlamadan sevdim. Hattâ Hayyam'ın çevrilmiş rubailerini bile o zaman okudum. Orta öğretim çağımda zaman zaman büyük yazarlara âşık oldum. Her birisi ile haftalarca, aylarca baş başa kaldığım oldu. Ondan sonra da okumak, benim için yemek yemek, su içmek durumunda bile idi. Şimdi, okumadığım gün kendimde bir eksiklik duyarım.

— Bu kadar çok okuduktan sonra yazı türleri içinde halk edebiyatını ve folkloru seçişinizin özel bir sebebi var mı?

— Bu, isteyerek olmuş değildir. Küçük bir Anadolu kasabasında, ikinci cihan savaşının sıkıntıları içinde kasabalıyı ve köylüyü inceleyerek teselli bulmaya çalışırken, onun edebiyatını, geleneklerini keşfettim. Bu çalışmam iki sene içinde bir kitapla ortaya çıkmama sebep oldu.

— İlk yazınız nerede çıktı, neler duyurdu?

— On beş yıl önce Samsun'da «Ondokuz Mayıs» dergisinde Bayburdu Zihni'nin, bir koşmasını yeni diye yayınladım. Fakat yazı çıktıktan sonra, koşma'nın daha önce bir antolojide yayınlanmış olduğunu görünce yerlerin dibine girdim. Sandım ki bütün dünya bu yanlışı okudu. Üzüntümden günlerce hasta gibi oldum. İşte ondan sonra her yazıya başlarken, bu hâtıra beni son derece dikkatli olmaya zorlar. Elimdeki imkânları sonuna kadar kullanırım, bu yüzden bazı makalelerim tamamlanmadan dosyalarımda yıllarca bekler.

Bu dikkate rağmen yine yanlış yaptığınız oldu mu?

— Saz şairleri üzerine bugüne kadar çıkmış, hemen bütün eserleri okudum, inceledim. Elimde bulunan yüzlerce cönkle karşılaştırdım. Saz ve tekke şairleri içerisinde, üzerinde durmadığım kimse kalmadı. Yayınladığım yedi kitap ve yüzlerce makalede bir çok yeni şairleri tanıtırken, başkaları tarafından yapılmış yanlış ve eksikleri düzeltmeye ve tamamlamaya çalıştım. Bugüne kadar kimse tarafından itiraza uğramadım.

— Türk saz şairleri arasında beğendiklerinizi kimlerdir?

Seyranî, bütün edebiyatımızda tektir. Erzurum'da Fuzulîye yaklaşan bir içtilik, hicivde Nef'îleri gölgede bırakacak kadar cesur ve ateşli bir şahsiyeti vardır. Ne yazık ki, bu yönleriyle onu tanıyan pek az kimse var.

Pir Sultan Abdal, ülküsü uğrunda başını veren büyük bir sanatçı. En güzel kahramanlık şiirlerini veren Köroğlu.

— Niçin Yunus Emre ile Karacaoğlan'ı söylemediniz?

— Yunus'un büyük sanatçı olduğu bir gerçektir. Onu anlamak için birçok bilgilere ihtiyâç var. Bundan başka tasavvufun neşesine ermiş olmak gerek. Oysa ki, bugün ne o bilgilere değer veren, ne de o neşe var. Yunus'u bilmeden, sevdiğini söyleyenler «Yunus modası» na kendisini kaptıranlardır.

Karacaoğlan'a gelince : Onun sanılan şiirlerini yarısından çoğu, başka şairlerin halk tarafından değiştirilmiş ve geniş şöhreti dolayısıyla Karacaoğlan'a mal edilmiş şiirleridir. Bu bakımdan Karacaoğlan daha pek çok zaman bir bilmece olarak kalacaktır.

— Yazılarınızda, «halk edebiyatı çağını tamamlamıştır. Şimdi yeniden bu tip şairler yetişemez» diyorsunuz niçin?

— Divan edebiyatı nasıl toplum hareketi ve batılı etkilerle sönüp gitmişse, saz şiiri de aynı etkilerle devrini tamamlamıştır. Artık halk şairini besleyen toplum çevresi yoktur. Onun için yeniden bu edebiyatın dirilmesine, hattâ tek de olsa büyük bir sanatçı yetiştirmesine imkân yoktur.

— Halk edebiyatının bugünkü edebiyata etkisi hakkında ne düşünüyorsunuz?

— Bugünkü şiirimiz, üzülerek söylüyorum ki âşık edebiyatından gerektiği kadar faydalanamıyor. En yeni sanat anlayışı bile, bu edebiyatı ihmal etmemelidir. Bilen için ondan faydalanmak, istediğimiz sanatçıyı verebilir. Bir çığır açmış olan Orhan Veli az da olsa halk şiirinden faydalanmayı bilmiştir.

Hemen bütün şiir meraklılarının bildikleri ve «Hancı» diye adlandırdıkları Bekir Sıtkı Erdoğan'ın «Binbirinci gece» şiiri de halk edebiyatından, çok izler taşır.

— İki yıl evvel bir edebiyat sözlüğünü çok acı eleştirdiniz. Böyle bir sözlüğe ihtiyaç var mı, nasıl yazılmalı?

— Böyle bir sözlüğe, daha çok gençler için büyük bir ihtiyaç vardır. Denebilir ki, Tanzimat'tan beri edebiyata karşı en çok ilgi çeken çağ zamanımızdır. Bu yüzden gözümüzde büyüttüğümüz yediyüz basın Servet-i Fünun dergisine karşı bugün ayda on binden fazla sanat dergisi okunmaktadır. Bu kadar geniş sanatsever topluluğuna karşı, bir edebiyat sözlüğü çıkarmak; sanatla yakından ilgililerin vazifesidir. Fakat bu işi bir kişinin yapabileceğine inanmıyorum. Konuları ayrı ayrı ihtiras sahiplerine hazırlatmak, böylece bugüne kadar çıkan yetersiz bir saz edebiyat sözlüğünü geçmek gereklidir.

— Bugünkü folklor ve saz şairleri üzerindeki çalışmaları yeter görüyor musunuz?

— Hayır. Birkaç amatör, millî bir dava olan folklora ne kadar hizmet edebilirler. Dünyanın en zengin folkloruna sahip olan Türk milleti, manevî medeniyet üstünlüğünü ancak bu yoldan tanıtabilir. Bunun için öteki ulusların yaptığı gibi, devletin yardımına ve bir «Folklor Enstitüsü»nün kurulmasına şiddetle ihtiyaç vardır. Hemen işe koyulmak gerekli mi yoksa yarın çok geç kalmış olacağız. Bu yüzden torunlarımız bizi lânetle anacaklardır.

(*Hisar*, sayı: 71, Eylül 1976)

DİĞER: *Söylev* (Nutuk, M. Tuğrul ve S. Birsel'le, 1963), *Resmî Yazışmalar Sözlüğü* (1965).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Sivas Folkloru Cahit Öztelli Özel Sayısı (sayı: 68, Eylül 1978), Türk Folklor Araştırmaları Cahit Öztelli Özel Sayısı (sayı: 355, Şubat 1979), Nail Tan İsmail Ünver Nasrattınoğlu / Ölümünün 1. Yıldönümünde H. Cahit Öztelli Kaynakçası (İ. Ünver ile, 1979), Ölümünün 10. Yılında Cahit Öztelli (1988), Türker Acaroğlu / Ozanlar ve Yazarlar (1981), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Saim Sakaoğlu / Ölümünün 20. Yılında H. Cahit Öztelli (Türk Dili, sayı: 554, Şubat 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZTEMİR, Bekir Murat

Gazeteci-yazar. 1955, Diyarbakır doğumlu. Yeni İlkokul, Ziya Gökalp Lisesi, İstanbul Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulu (1976) mezunu. 1976'dan itibaren bazı kamu kuruluşlarının basın bürolarında görev yaptı. Daha sonra *Güneş* gazetesinde çalıştı. Bu gazetede ve çeşitli dergilerde dizi yazıları yayımlandı. *"Lavrion'a Ben De Girdim"* başlıklı röportajıyla Gazeteciler Cemiyeti 1988 yılı Röportaj Ödülünü, *"Barzani ile Görüştük"* dizi yazısıyla da Çağdaş Gazeteciler Cemiyeti Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Bu Dağlar ki Hiç Bahar Görmedi (1988), *Yezidiler ve Süryaniler* (1988).

HAKKINDA: Ali Menteş / Diyarbakırlılar Rehberi, (1988, s. 203), Eyvan dergisi, sayı: 2, Ocak-Şubat 1989), Çaba dergisi (sayı: 5 Eylül-Ekim 1988), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 479-480).

ÖZTOK, Nafize

Öyküyazarı. 1 Temmuz 1929, Tire / İzmir doğumlu. Tire Kurtuluş İlkokulu, İzmir Kız Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü mezunu. 1954'tcn itibaren Aydın (1954-60), Uşak (1960-62), İzmir (1962-66), Gölcük ve Çanakkale (1966-69) orta dereceli okullarında Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği yaptı. 1970'li yıllarda Buca Eğitim Enstitüsü ve Buca Yüksek Öğretmen Okulunda edebiyat dersleri vererek 1982'de emekliye ayrıldı.

Yazı hayatına şiirle başladı. İlk şiiri, *Hayat* mecmuasında, ilk öyküsü *Şarköy* gazetesinde yayımlandı. Öyküleri, 1986'dan itibaren *Kıyı*, *Çağdaş Türk Dili*, *Öğretmen Dünyası*, *Dönem*, *Oluşum*, *Damar*, *Zeytin Ülkesinde Sanat*, *Karşı Edebiyat* dergilerinde yer aldı. 1990'lı yıllarda TRT İzmir Radyosunda *Mavi Balık ve Çiçek* adlı radyo oyunu seslendirildi, kitap tanıtma programları hazırlayıp sundu. Dil Derneği ile Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Öykülerdeki dil özeni ve şiir tadı usta bir öykücüyle karşı karşıya olduğumuzu duyumsattığı kadar, ortalama düzeyin çok üstünde bir estetik tat almamızı da sağlıyor. Bu tat okudukça yaygınlaşıyor ve okurunu kucaklıyor. (...) Nafize Öztok bir yandan kendi öykü çizgisini geliştirirken bir yandan da yaşamına mihenk taşı olmuş bilinci, dünyaya ve insanlara bakışını yoğunlaştırdığı temel izleklerden ayrılmadan sürdürmektedir yazarlığını. Daha çok kadın dünyasının içinden bakmaktadır; o dünyaya giren ve çıkan erkekler de Öztok'un öykülerine girip çıkarlar; kimi zaman çıkamazlar, boğulup kalırlar orada, tıpkı yaşamdaki gibi." (Burhan Günel)

ESERLERİ (Öykü):

Gizemli Bir Söylence (1986), *Yü-*

Nafize Öztok

rek Elleyen Kızlar (1990), *Karasevda Çiçeği* (1995), *Biz Yine Kapılardayız* (2003).

HAKKINDA: Mehmet Başaran / Gizemli bir söylence (Milliyet Sanat, 15.9.1986), Muzaffer Uyguner / Nafize Öztok'un Öyküleri (Karşı, Ekim 1990), Feyza Hepçilingirler / Nafize Öztok'la Söyleşi, (Karşı, Kasım 1990), Mehmet Aydın / İnce Duyarlıklar Yazarı Nafize Öztok (Aykırısanat, Ocak - Şubat 2003), Burhan Günel / Nafize Öztok'un Öyküleriyle Baş Başa (Damar, Nisan 2003), M. Sadık Aslankara / Biz Yine Kapılardayız (Cumhuriyet Kitap, 22.5.2003), Vedat Yazıcı / Biz Yine Kapılardayız (Çağdaş Türk Dili, Mayıs 2003), O. Nuri Poyrazoğlu / Kitaplar Dergiler (Çağdaş Türk Dili, Mayıs 2003).

ÖZTOPRAK, Hasan

Şair ve yazar. 17 Aralık 1957, İstanbul doğumlu. Şiirlerinde Hasan Sabri imzasını da kullandı. İstanbul Vatan Lisesi, Şişli Siyasal Bilimler Okulu mezunu. Arkadaşlarıyla birlikte *Düşler* ve *Göçebe* dergilerini çıkardı. Yasadışı olduğu dönemde TKP üye ve yöneticisi olmakla suçlanarak birkaç kez tutuklandı. Gendaş Yayınlarının çıkardığı *"E"* kültür edebiyat dergisini yönetti.

İlk şiiri, 1984'te Hasan Sabri adıyla *Yönelişler* dergisinde yer almıştı. Yazı ve şiirleri sonraki yıllarda *Yönelişler, Düşler, Göçebe, Gösteri* ve *E* dergilerinde yayımlandı.

"Devamı Hayat her açıdan kıstırılmış bir insanın duyarlılığının artışını; belediye otobüsüyle yolculuk yapmak, kalabalık caddelerde dolaşmak gibi son derece sıradan, günlük yaşam kırıntılarından bile nasıl etkilendiğini ile getirirken, varoluşsal bir gerçeğe parmak basıyor: Sıkıntı insanda anlam arayışı uyandırır.

"Devamı Hayat belirli bir sürecin hem nesnesi, hem öznesi olan bir avuç insanın dünyasını anlatırken, bireyin kendi kimliğini oluşturması, tarihsel sorumluluk üstlenmesi, umutlarını kaybedişlerini, yıkım ve mutluluklarını çok rahat okunabilir bir dille anlatıyor. İnsanın bilinçinde tatlı bir hüzün, yaşama karşı saygılı kalmayı duyumsatan bir iz bırakarak." (Mustafa Alagöz)

Hasan Öztoprak

HASAN ÖZTOPRAK

DUVARA ASILI ELMA

Herkes köy türküleri söyledi ilkin
Tavanarasına saklı kilimin motifleri ayaklandı
Sakallı adam sokakdaki en derli toplu köşeyi kaptı

Kaldırımları entari yaptı kendine Nurhayat
Evde kaldığının taşlara kazındığı bir sıra
Entarisini fırlattı attı
Bir köy deresi canlandı uzaklardan, bayağı hıçkırarak
Akıp kurtulacağını sandı
Nurhayat'ın hayatı tırnaktan bir hayattı
Geceleri dehşet şehvetli
Evlerinin sırasında otuz metre ötede
Sağa dönen sokağa -Çıkın Sokak-
Ki çıkmazdı
Lâmbası yoktu

Üç elma sallandı başımızın üstünde
(Sınırını Hiçbirimizin fark edemediği Bir Sarsıntı Oldu, 1993)

ESERLERİ:

ŞİİR: *O Hayalle Kal* (1991), *Sınırını Hiçbirimizin Fark Edemediği Bir Sarsıntı Oldu* (1993), *Ağıtlar* (1996), *Ey Aşkı Anlayanlar* (1999), *Kırklar Kitabı* (2002).

ROMAN: *İmkânsız Aşk* (2003), *Devamı Hayat* (2004).

HAKKINDA: Küçük İskender / Gölgesiyle Saklambaç Oynayan Çocuk (H. Gösteri, Kasım 1993), Leyla Şahin / Hasan Öztoprak'tan Bir Toplu Basım (Cumhuriyet Kitap, 17.6.1999), Tülay Ferah / 'Ey Aşkı Anlayanlar' Üzerine (Cumhuriyet Kitap, 13.1.2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c.3, 2002), Serdar Koçak / Kırkıncı Yılın Manifestosu (Radikal Kitap, 5.7.2002), Jale Sancak / Kenti Dinlemek-Büyülü Kent İstanbul'dan Öyküler (2002), Necmiye Alpay / "İmkânsız" Okuma (Virgül, Nisan 2003), Hasan Öztoprak'ın Skandal Romanına Feminist Tepki: Can Yayınları Skandal Kitabı Piyasadan Çekti (Hürriyet, 4.3.2003), Söyleşi (Varlık Kitap, Aralık 2004), Mustafa Alagöz / Devamı Hayat (Varlık Kitap, Aralık 2004).

ÖZTOPRAK, Nihat

Edebiyat araştırmacısı. 1960, Vezirköprü / Samsun doğumlu. İlkokulu (1972) ve ortaokulu (1975) Vezirköprü'de, liscyi (1978) Boyabat'ta bitirdi. Marmara Üniversitesi (1982) mezunu. Yüksek lisansını (1986) *"Hayreti Divanında Bitkiler"* başlıklı teziyle, doktorasını (1993) ise *"Klâsik Türk Edebiyatında Yüz Hadisler"* başlıklı teziyle MÜ SBE'de tamamladı. Üniversite öğreniminin ardından bir süre öğretmen ve yönetici olarak çalıştı. Bir yıl Başbakanlık Arşivleri Osmanlı Daire Başkanlığında çalıştıktan sonra 1988'de MÜ Fen Edebiyat Fakültesinde araştırma görevlisi olarak girdi. Aynı fakültede 1995'te yardımcı doçent, 2000'de doçent kadrosuna atandı. 1996'da altı aylığına burslu olarak İngiltere'ye gitti. 2001-2003 yılları arasında Kıbrıs Yakın Doğu Üniversitesinde misafir öğretim üyesi olarak çalıştı. Makaleleri *Bir Türk Dünyası ve İncelemeleri, Türk Kültürü İncelemeleri, Türklük Araştırmaları, İlmî Araştırmalar* gibi dergilerde yayımlandı. Ulusal ve uluslararası sempozyumlarda bildiriler sundu. Türk Dünyası Edebiyat Terimleri ve Kavramları Ansiklopedisinde madde yazarlığı yaptı.

Nihat Öztoprak

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Refi-i Âmidî Cân u Cânân* (2000), *Bağdatlı Rûhî* (2001).

YAYINA HAZIRLAMA: *Kanûnî Devri Türk Edebiyatı* (Sebahat Deniz ile, 1994), *Muhammediye I-II* (Sebahat Deniz ile, 1996), *Eski Türk Edebiya-*

tı Araştırmaları (Sebahat Deniz ile, 1998), *Türk Edebiyatında Mesnevi* (Sebahat Deniz ile, 1999), *Mesnevî-i Şerif Manzum Nahifî Tercümesi* (6 cilt; Sebahat Deniz ile, 2000), *Tecellî ve Divanı* (Sebahat Deniz ile, 2005).

ÖZTUNA, Yılmaz

Tarihçi. 20 Eylül 1930, İstanbul doğumlu. Asıl adı Abdullah Tahsin Yılmaz'dır. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da yaptı. Konservatuara da devam etti. Sadeddin Arel, Dr. Suphi Ezgi, Sadeddin Nüzhet Ergun, Ömer Ferid Kam, Cevdet Perin, Edip Ayel gibi hocalardan özel dersler aldı. Bir süre Paris'te yaşadı (1950-57). Paris Üniversitesi Siyasi İlimler Enstitüsü, Sorbonne Üniversitesi Fransız Medeniyeti Bölümünde okudu, Paris Konservatuarında eğitimini sürdürdü. Yurda dönüşünde (1960) profesyonel gazeteciliğe başlayarak *Hayat* dergisinde redaktör (1961-62), yazı işleri müdürü (1962-65), genel yayın müdürü (1965-74) olarak çalıştı. Bu kuruluşun kitap ve ansiklopedilerini yayına hazırladı. Besteleri ve şiirleri de bulunan Öztuna'nın makaleleri; *Hayat, Tercüman, Son Havadis, Dünya* vb. gazete ve dergilerde yayımlandı.

1969 yılında Adalet Partisi listesinden Konya Milletvekili seçilerek Ankara'ya yerleşti. TRT'de denetleme, repertuar ve eğitim kurulu üyelikleri (1966-73), genel müdür kültür müşavirliği (1974-77), İTÜ'de Türk Musikisi Tarihi öğretim üyeliği (1975-78), Devlet Klasik Türk Musikisi Korosunda yönetim kurulu üyeliği (1975'ten itibaren), Yay-Kur (Yaygın Yüksek Öğretim) Üniversitesinde Osmanlı Siyasî ve Medeniyet Tarihi öğretim üyeliği (1975-78), Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığınca yayımlanan *Türk Ansiklopedisi*'nin "K" harfinden "T" harfine kadarki yayımı döneminde ansiklopedinin genel yayın müdürlüğü (1974-80) görevlerinde bulundu. 1983 Mayıs'ında Milliyetçi Demokrasi Partisinin kurucuları arasında yer aldı. Bu partinin merkez genel yönetim kurulu üyeliğine seçildiyse de sonradan istifa etti. 1985'ten itibaren bir süre Faisal Finans Kurumunda müşavir olarak çalıştı.

Öztuna'nın Türkçeyi iyi kullanması, bilimsel eserlerinde bile edebî bir üsluba sahip olması, araştırmalarını geçmiş ve geleceğe atıflar yaparak derin bir coğrafya ve edebiyat kültürüyle birlikte sunmasıyla tanındı. "Ayasofya Hünkâr Mahfili'nin ibadete açılması" ve "Topkapı Sarayı Hırka-i Saadet Dairesinde Kur'ân okunması" önerilerinde bulundu. Hava Kuvvetleri Komutanlığı Şildini (1970), Türkiye Milli Kültür Vakfı Büyük Ödülünü (1970) aldı. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti, Ankara Aydınlar Ocağı, Anadolu Kulübü, Yahya Kemal'i Sevenler Cemiyeti, Müsteşrikler Cemiyeti, WACL, APACL, NATO Parlamenterler Birliği, Parlamentolar Arası Türk-Japon, Türk-Kore, Türk-Suudi Dostluk Cemiyetleri, Avrupa Konseyi Derneği üyeliklerinde bulundu.

Yılmaz Öztuna

ESERLERİ:

1902 Ankara Muharebesi, Bayezid ile Timur'un Ölümü ve Fetret Devri (1946), *Türk Musikisi Lugati* (1949-55), *Dünya Tarihi* (1963), *Türkiye Ansiklopedisi* (Prof. Metin Tuncel'le birlikte, 1964), *Türkiye Tarihi* (12 cilt, 1964-67), *Vilayetlerimizin Tarihi* (1968), *Osmanlı Padişahlarının Hayat Hikâyeleri* (1969), *Türk Tarihinden Yapraklar* (1969), *Resimlerle 93 Harbi* (1877-78 Türk-Rus Savaşı, 1969), *Türk Bestecileri Ansiklopedisi* (1969), *Türk Musikisi Ansiklopedisi* (1969), *Resimlerle Türkiye Tarihi* (1970), *Büyük Türk Sözlüğü* (Muharrem Ergin ile birlikte), *Havacılık Tarihinde Türkler* (Y. Kansu ve Şensöz'le birlikte, 1970), *Türk Musiki Klasikleri* (1972), *Osmanlı Tarihi ve Medeniyeti* (ders notları, 1976), *Tarih Lise III* (1976), *Osmanlı İmparatorluğu* (1972), *Türk Musikisi Tarihi* (ders notları, 1977), *Büyük Türkiye Tarihi* (1977), *Bir Darbenin Anatomisi* (1984), *Sadeddin Arel* (1986), *Osmanlı Devleti Tarihi* (2 cilt, 1986), *Hacı Arif Bey* (1986-87), *Osmanoğulları ve Türk Musikisi* (1987), *Rumelini Kaybımız* (1990), *Barbaros Hayrettin Paşa'nın Hatıraları, Kanuni Sultan Süleyman, Türkler, Araplar, Yahudiler.*

ÖZTURANLI, M. İskender

Hukukçu, şair. 1923, Söke / Aydın doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1946) mezunu. İzmir'de avukatlık yapmaya başladığı 1949 yılında "Hür Fikirleri Yayma Cemiyet" İzmir örgütünün kurucuları arasında yer aldı. 1970'te İzmir Barosu Başkanlığına seçildi. 12 Mart 1971'den sonra zamanın iktidarına ve özgürlükleri kısıtlayan anayasa değişikliklerine karşı çıktı. 1978-82 yılları arasında Türkiye Barolar Birliği Disiplin Kurulu Başkanlığını üstlendi. 1990 yılında Atatürkçü Düşünce Derneğinin İzmir Şubesini kurdu ve uzun süre bu derneğin başkanlığını yaptı. Üyesi olduğu Türk Dil Kurumunun kapatılmasından sonra Dil Derneğinin kurucuları arasında yer aldı.

Şiir yazmaya 1950'lerde başladı, altmışlarda şiiri bırakıp düzyazıya döndü. Çeşitli konulardaki yazı, deneme ve eleştirileri *Sabah Postası, Yeniasır, Demokrat İzmir, Ege Ekspres, Vatan, Yeni Ortam, Milliyet, Cumhuriyet* gazeteleri ile *Varlık, Türk Dili, Çağdaş Türk Dili, Sanat Çevresi* dergilerinde yayımlandı. Çalışmalarını İzmir'in Urla ilçesinde sürdürdü.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Baş başa* (2000).

DERLEME: *Türkiye ve Atatürkiye* (2002).

ARAŞTIRMA: *Uygarlık, Özgürlük ve Atatürk* (2002).

HAKKINDA: Veysel Gültaş / Kadı Burhanceddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

ÖZTURANLI, Mustafa

Şair. 1964, İzmir doğumlu. Şiirleri *Yarın, Ankara Sanat, Türk Dili, Milliyet Sanat, Genç Şairler Antolojisi* ve *Temmuz* dergilerinde yayımlandı. İki şiir kitabı vardır. İlk kitabında İzmir, Bursa ve Ankara duyarlıklı şiirlerine yer verdi.

Mustafa Özturanlı

ESERLERİ (Şiir):
Yasavul (1986), *En İyisi Güvercin* (1991).

ÖZTURANLI, O. Zeki

Hikâyeci (D. 1926, Söke / Aydın - Ö. 13 Eylül 1982, İzmir). Tam adı Osman Zeki Özturanlı. İzmir Namık Kemal Lisesi (1945), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1951) mezunu. Söke'de serbest avukatlık yaptı. *Batak Göl* adlı oyunu İstanbul'da Kent Oyuncuları Tiyatrosunda (1969) sahnelendi.

ESERLERİ:
HİKÂYE: *Mühür* (1962), *Tabanca* (1969), *Başakçılar* (1970), *Kör Karga* (1972).
OYUN: *Batak Göl* (1970).
HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

ÖZTÜRE, Avni

Şair. 19 Eylül 1925, İzmit doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İzmit'te yaptı. Tapu Kadastro Teknik Okulu mezunu. İzmit Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğünde çalıştı. Yarımca Belediye Başkan Vekili, Marmara Belediyeler Birliği Genel Sekreteri olarak görev yaptı, 1977'de emekliye ayrıldı.

Şiirleri, 1938'den itibaren *Kaynak* ve *Varlık* dergilerinin yanı sıra, kendi çıkardığı *Demet* (1943) ve *Taşra* (1955-56) adlı sanat dergileri ile *Bizim Şehir* (1950) ve *Beldemiz* (1979-80) adlı yerel gazeteler ile yöneticiliğini üstlendiği *Edebiyat Postası* dergisinde yayımlandı.

ESERLERİ:
ŞİİR: *Sahne* (1944), *Yeniden* (1955), *Türküsüz Dönem* (1971).
ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Resim, Fotoğraf ve Belgelerle Nicomedia (İzmit) Tarihi* (1969), *Resim, Fotoğraf ve Belgelerle Brunga (Yarımca) Tarihi* (1971), *Nicomedia Yöresindeki Yeni Bulgularla İzmit Tarihi* (1981).
HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1976-98), Türkiye'de Kim Kimdir. (2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZTÜRK, Abdülvehhab

İlahiyatçı. 1 Ocak 1942, Oğuzeli / Gaziantep doğumlu. 1983'te Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden mezun oldu. 1962-64'te Erzurum'da müftü yardımcısı, 1983'te Ankara'da Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı olarak Diyanet İşleri Başkanlığında görev yaptı. 1985'te Kopenhag Büyükelçiliğinde sosyal yardımcı, 1986'da Diyanet İşleri Başkanlığında Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı ve Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Arap Dili öğretim görevlisi oldu.

ESERLERİ:
İslâm'da Emek ve İşçi-İşveren Münasebetleri, Müslümanların Gerileme Sebeplerine Ekler, Kur'an-ı Kerim Sözcüğü, İslâmın Bugünü, Müslümanların Gerileme Sebepleri, İmam-ı Azam'ın Menkıbeleri, Şifa Denemeleri, Fakirlik Problemi karşısında İslâm, İman ve Hayat, Muhtasar Tergib ve Terhib Hadisleri Tercemesi, El-Uraza fi Hikâyeti's-Selçukiyye, İmam-ı Azam Ebu Hanife ve Eserleri (2004).
HAKKINDA: Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (2000).

ÖZTÜRK, Ali Haydar

Araştırmacı-yazar. 1 Ocak 1931, Şanlıurfa doğumlu. Şanlıurfa Lisesi ve Teknik Okul mezunu. Ticaretle uğraştı, çeşitli firmalarda müşavirlik yaptı ve yönetim kurulu başkanlığında bulundu. Bazı dönemlerde *Büyük Doğu* dergisinin çıkmasına katkıda bulundu. 1968'den itibaren çeşitli şehirlerde konferanslar verdi. Uzun süre İstanbul ve Ankara'da kaldıktan sonra 1997'den itibaren Aydın'a yerleşti. Aydın'da 2003 yılından itibaren Kültür ve Sanatta Aydın, 2004'ten itibaren özel İdare dergilerinin genel koordinatörlüğünü yaptı. Aydın Yazarlar ve Şairler Derneğinin kurucuları arasında yer alarak, yönetim kuruluğu üyeliği yaptı.Ayrıca Mehmet Akif Vakfı (ikinci başkan),

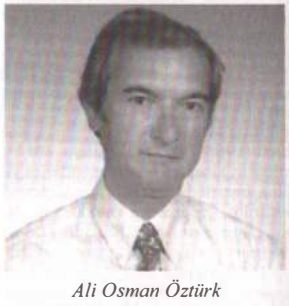

Ali Haydar Öztürk

Türkiye Yazarlar Birliği ve Aydınlar Ocağı üyesidir.

Yazıları, yukarıda belirtilenlerin dışında *Bugün* (1965-68) ve *Milli Gazete* (197074) gazetelerinde "Kıstas" başlığı altında günlük fıkra yazarlığı yaptı. *Milli Gazete, Zaman* ve *Yeni Şafak* gazetelerinde dizi yazıları; kendi çıkardığı *Türk Ruhu* dergisi (1958-60) ile *Hilal, Tohum, Tek Yol* dergileri ve *Mücadele* gazetesinde yazıları yayımlandı.

ESERLERİ:
ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Eğitimde Temel Meselelerimiz* (1968), *Dünden Bugüne Bâbıâli* (1999).
PİYES: *Bay İlerici* (1969).

Ali Osman Öztürk

ÖZTÜRK, Ali Osman

Edebiyat ve dil araştırmacısı. 5 Ocak 1960, Ordu doğumlu. İlkokulu, ortaokulu ve liseyi doğduğu şehirde bitirdi. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü (1981) mezunu. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünde okutman olarak çalıştı. Doktorasını bu üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1990) tamamladı. 1991'de yardımcı doçent, 1994'te doçent, 2002'de profesör oldu. Selçuk Üniversitesi Halk Kültürünü Uygulama ve Araştırma Merkezinde yönetim kurulu üyesi (1992-98), başkan yardımcısı (1999-2002), Fen Edebiyat Fakültesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanı (1995-98), Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bölümler Yayın Kurulu Başkanı olarak (1997-) görev yaptı.

Telif ve çeviri makalelerini *Gündoğan Edebiyat, SÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi, Folklor/Edebiyat, Yom Sanat, Kitap-lık, Tarih ve Toplum, Cumhuriyet Kitap, Konya Çalı, Adam Öykü* adlı dergilerde yayımladı. Alman dili ve edebiyatı, çeviri bilim, halk kültürü üzerine çeşitli sempozyum, kongre ve panellere katıldı ve bildiriler sundu. Folklor Araştırmaları Kurumu Türk Folkloruna Hizmet Ödülünü (2002) aldı. İLE-

SAM, IVG (Uluslararası Germanistler Birliği), Konya Fikir Sanat ve Kültür Adamları Birliği, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, Türk-Alman Kültür İşleri Kurulu ve GERDER (Germanistler Derneği) üyesidir.

"Ali Osman Öztürk, Das türkische Volkslied als sprachliches Kunstwerk adlı kitabında Türk halk türkülerinin *ne denli etkin yaratmalar olduğunu ayrıntılı ve net bir biçimde göstermektedir. (...) Eserin en ilginç kısmı ise, destan adı verilen Türk baladının ele alındığı bölüm. Ali Osman Öztürk bu bölümde, Türkçe ve Almanca olarak yayımladığı 16 örnek destanı, hem içerik hem de biçim yönünden yorumluyor. (...) Olağanüstü bir çalışmanın neticesi olan bu kitap, bu konuyla uğraşan Alman ve özellikle de Türk çevreler için çok büyük bir kazanç. Ümit ederim ki, yalnızca Almanlar değil, ilgili Türkler de bu kitapla ilgilenir ve Türk halk türküsünün ne göz kamaştırıcı ve paha biçilmez değere sahip olduğunu görür."* (Ursula Reinhard)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Das Türkische Volkslied Als Sprachliches Kunstwerk* (Almanca, 1994), *Alman Oryantalizmi-19. Yüzyıl Alman Halk Sanatında Türk Motifi* (2000), *Alamanya Türküleri Türk Göçmen Edebiyatinin Sözlü / Öncü Kolu* (2001).

ÇEVİRİ: *Öyküler* (Luise Rinser'den, 1996), *Bay B.'nin Başına Gelenler* (Brecht Anekdotları, 1998, *7. Konya Selçuklu Abideleri* (Şahabettin Uzluk ile, Konya İpek Yolu, Özel Sayı: Konya li, 1999), *Karl Müller: Yakındoğu Kervansarayları* (Şahabettin Uzluk ile, Konya İpek Yolu, Özel Sayı: Konya Iv, 2001).

DERLEME: *Türkü Yazıları* (1995), *İmaj Yazıları* (1997) *Batı Edebiyatında Sevgi ve Hoşgörü Üstüne* (Nezih Onur ile, 1997), *Karşılaştırmalı Edebiyat Araştırmaları* (1999).

REDAKSİYON: *Nibelung'lar Destanı* (çev., Bilge Umar, 2001).

HAKKINDA: Mustafa Duman / Ali Osman Öztürk'ün Türkü Yazıları (Cumhuriyet Kitap, 17.9.1998)

ÖZTÜRK, Asım

Şair. 15 Kasım 1950, Selendi / Manisa doğumlu. İlk ve ortaokulu Selendi'de bitirdi. Manisa Lisesinde başladığı öğrenimini Salihli Lisesinde tamamladı. Buca Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü (1978) mezunu. 1973'ten itibaren İzmir Ticaret Odası, İzmir Rafinerisi, İş Bankası, Ege Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulunda çalıştı. 1986'dan itibaren İzmir'de kütasiyecilik yaptı. İzmir'de *Küçücük, Dönem, Ortaklaşa, Yanıt* dergilerini çıkaranlar arasında yer aldı. Ozan Yayınlarını kurdu.

İlk şiiri 1964 yılında *Güneş* (Salihli) gazetesinde, diğer ürünleri çeşitli dergilerde yer aldı. 1972'de *Demokrat İzmir* gazetesinde sanat sayfası hazırladı. Şiirleri Almancaya çevrildi. *Düşümdeki Alevle* ile Vedat Güler Şiir Yarışmasında mansiyon, *Yaprak Yorgunları* ile de Hümanist Enternasyonal Şiir Ödülünü, *Gitmelerin Güzüyle* adlı kitabıyla 2000 yılı M. Sunullah Arısoy Şiir Emek Ödülünü kazandı. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Asım Öztürk'ün şiiri öykülemeye dayanır. Öykünün değişmeyen kahramanıdır. Gerektikçe bir çocuğa, bir gence, bir sevgiliye yaptığı göndermeler ortak bir ses olup kendine döner... bölümler uzun tümceler gibi algılansa da, şiirsel geçişlerin öne çıktığı, taptaze imgelerin lirizme berraklık kattığı görülür. Bütünlüğü fazlasıyla önemser. Şiirin tek dizesi üstünde durmaya çalıştıkça bir sonraki dizeye kayarsınız." (Ahmet Günbaş)

ESERLERİ (Şiir):

Üretmenin Nar Çiçeği (1978), *Mavi Bir Sancıda* (1982), *Acının Irmakları* (1985), *Yağmur Kapıları* (1986), *Irmağın Gözü* (1987), *Aydınlık Budanırken* (1988), *Petrol Tomurcuğu* (1989), *Sarsılan Karanlık* (1990), *Düşümdeki Alevle* (1991), *Yaprak Yorgunları* (1992), *Körlüğü Konuşmak* (1993), *Yosun Tutmuyor Yaram* (1994, aynı adla 1998'de Seçmeler), *Sensiz Bir Yüzle Yaşamak* (1996), *Kendi Sesimin Sesi* (1997), *Eylül Tüneği* (1999), *Gitmelerin Güzü* (2000), *Taylar İçiyor Gölgemi* (2001), *Ten Odası* (2002), *Hiçlikler* (2003), *Acıyı Renk Sandım* (2005).

HAKKINDA: Hakkı Avan / Vadiden Geçip Giden Taylar (Gediz, Şubat 1995), Vedat Yazıcı / Sözümüz Şairlerden Şiirlerden (1997), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 9.7.1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Ahmet Günbaş / Akan Bir Hüznün Şiiri: Taylar İçiyor Gölgemi (Düşlük, Ocak 2002), Hakkı Avan / Yosun Tutmuyor Yaram (Gediz,

ASIM ÖZTÜRK

KIRILMIŞ AYNA

Ben seninle daha küçücüktüm
Alev tozu,
Ateşin yanında uyuduğum günler
Kırılmış bir ayna enginimdi
Uzayıp giden söz deresinde,
Bomboş vadilerin gizlediği sestim;

Boyanmamıştık,
İnce sıvalar vurulmamıştı
Serin serin duvarlarda büyüdüm
En uzun yaz bile
Biçilmiş ekin sesleriyle karşılarken beni
Ben seninle
Söylenmemiş bir söz
Renge sarılı acılı bir yel gibiydim;
Kırıldığım yerden kaldırmadılar
Toprakla güneşi aynı anda gördüm
Yaralanmış bir kaldırımdım,
Gölgemi içime gizlerdim
Demet demet karanfil satılırdı yollarda
Kokumla savrulur giderdim.

Ne kalırdı
Ben seninle tükenirken
Adı belirlenmemiş zamandan
Yırtılan atlas sessizlik
Gelip oturunca gözlerime
Sönmüş bir dağ ateşiydim yapayalnız;
Büyürken içimde kıvılcımlanan
Filiz sesleri,
Ben seninle,
Yokluğun renginden seslenirdim,
Dar odaların,
Kırılmış aynalarımdan.

Asım Öztürk

Ocak 2002), Ruşçn Hakkı / Şiir Dolu Yaşam (Özgür Kocaeli, 16.11.2003) - Acıyı Renk Sandım (Özgür Kocaeli, 30.1.2005).

ÖZTÜRK, Aydın

Şair ve yazar. 1 Ocak 1955, Pertek / Tunceli doğumlu. İlk şiir kitabıyla 12 Eylül (1980) sonrasında cezaevlerinden yükselen şiirin sürdürücüleri arasında yer aldı. Cezaevinde yazdığı *Dayanır Yürek* adlı şiirini, ikinci kitabı olan romanına ad yaptı. Şairliğinin yanı sıra müzisyenliğiyle de tanındı. MESAM, Türkiye Yazarlar Sendikası, PEN Yazarlar Derneği, Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Son yıllarda yaygınlaşan bu yazma biçimi şairlerin şiirsel bir hava ile yaşama müdahale etmek isteklerinden kaynaklandı bence. Şiirin çığlığının yetişemediği, şiir sözcüklerinin belki de yetmediği koşulların dayattığı bu yazma biçiminin ortaya çıkardığı yöntemi uygulayanlardan biri de Aydın Öztürk oldu" (Öner Yağcı).

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yanardağ Sıcağında* (1988), *Bir Sevgi Kırılmasıydı* (1993), *Ağıtlara Yazıldı Zaman* (1994), *Yıkık Duvarlar Gibi Kaldı Gözlerim* (1995), *Cumartesi Anneleri* (1996), *Yağmur Yürekli Mektuplar* (düzyazısal şiir, 1998), *Ölülerle Hatıra Fotoğrafı* (1999), *Şehriban* (2001), *Saklı Sevdiğim* (2001).

ROMAN: *Bilirim Dayanır Yürek* (1990).

ANLATI: *Yürek Sapağı* (1998).

DENEME: *Derin Nehirler Gibi* (1991), *Ezberletilmiş Yalnızlıklar* (1997, kitabın ikinci bölümündeki yazılar, daha önce yayımlanan Derin Nehirler Gibi adlı kitabının yeni basımıdır).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 31.12.1998), Ali Rıza Ergüven / Şiirin Evrenselliğinde Bir Ozan: Aydın Öztürk - A. Cengiz Yıldırım / Hatıra Fotoğrafları'ndan Yürek Sapağı'na - Öner Yağcı / Aydın Öztürk ve Kitapları (Cumhuriyet Kitap, 22.4.1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Yaralı Coğrafyanın Kanayan Şairi (Cumhuriyet Kitap, 8.3.2001), Kitap Rehberi (Kasım 2002 - Aralık 2001).

ÖZTÜRK, Ayhan

Tarih araştırmacısı. 28 Ocak 1961, Ceyhan / Adana doğumlu. Ceyhan Akagündüz İlkokulu (1966), Ankara Gülveren Lisesi (1977), Ankara Üniversitesi Genel Türk Tarihi Bölümü (1982) mezunu. Yüksek lisans çalışmasını 1984'te, AÜ Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsünde yaptı, doktorasını *"Milli Mücadele'de Gaziantep"* konulu teziyle 1990'da Erciyes Üniversitesi SBE'de tamamladı. 1982'de Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsüne araştırma görevlisi olarak atandı. 1988'de geçtiği Erciyes Üniversitesinde İnkılap Tarihi Bölüm Başkanlığı yaptı. Burada 1992'de yardımcı doçent, 2002'de doçent oldu. Çalışmalarını aynı bölümün anabilim dalı başkanı olarak sürdürdü.

Makaleleri 1996 yılından itibaren *Kıbrıs Araştırmaları, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Türk Yurdu, Türk Dünyası Araştırmaları, EÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Geçit* dergilerinde yayımlandı. Alanıyla ilgili ulusal ve uluslararası sempozyumlara katılarak bildiriler sundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Milli Mücadele'de Gaziantep* (doktora tezi, 1994), *Şer'iye Sicillerine Göre Kayseri Sancağı 1738-1749* (2000), *Türk İnkılâbı ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi* (2001).

YAYINA HAZIRLAMA: *Türk Dünyası Aydınları Sempozyumu Bildirileri* (1996), *Sicill-i Osmanî* (Yahud Tezkire-i Meşahir-i Osmaniye, 1996), *Sicill-i Osmanî* (Yahud Tezkire-i Meşahir-i Osmaniye 1997), *Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri* (1998), *Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu* (06-07 Nisan 2000 Bildirileri, 2000).

Aydın Öztürk

ÖZTÜRK, Bahtiyar

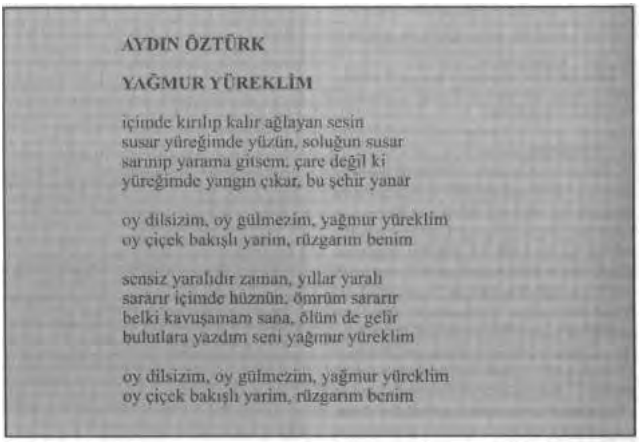
Şair. 1925, Çamlıca / Keşap / Giresun doğumlu. Dayımoğlu takma adını da kullandı. İlköğrenimini Yeşilgiresun İlkokulunda yaptı. 1942 yılında Merkez Ortaokulunu bitirdi. Aynı yıl Zonguldak'a giderek Ereğli Kömür İşletmelerine girdi. Oto parçacılığı yaptı. Daha sonra Yapı İş Sendikasının Giresun Şubesini açtı. 1982 yılında işçilikten emekliye ayrıldı.

Yozgat *Bozok* gazetesinde Mehmet Yeğen takma adıyla yazılar yazdı. *Yeşilgiresun* ve *Aksu* dergilerinde şiirleri yayımlandı. Yöresel renkler taşıyan şiirleriyle tanındı. Şiirlerini *İstasyon* adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Seyfullah Çiçek / Giresunlu Şairler (1997).

ÖZTÜRK, Emin Türkay

Gazeteci, şair. 26 Ocak 1952, Çelebiler / Çatalzeytin / Kastamonu doğumlu. İlkokul ve ortaokulu Çatalzeytin'de okudu. Kastamonu Abdurrahmanpaşa Lisesini bitirdikten (1971) sonra bir müddet PTT'de memurluk yaptı. Bu yıllarda dışardan sınavlarına girerek okuduğu Samsun Eğitim Enstitüsünü bitirdi. Çatalzeytin'deki liselerde edebiyat öğ-

AYDIN ÖZTÜRK

YAĞMUR YÜREKLİM

içimde kırılıp kalır ağlayan sesin
susar yüreğimde yüzün, soluğun susar
sarılıp yarama gitsem, çare değil ki
yüreğimde yangın çıkar, bu şehir yanar

oy dilsizim, oy gülmezim, yağmur yüreklim
oy çiçek bakışlı yarim, rüzgarım benim

sensiz yaralıdır zaman, yıllar yaralı
sararır içimde hüznün, ömrüm sararır
belki kavuşamam sana, ölüm de gelir
bulutlara yazdım seni yağmur yüreklim

oy dilsizim, oy gülmezim, yağmur yüreklim
oy çiçek bakışlı yarim, rüzgarım benim

Emin Türkay Öztürk

retmenliği yaptı. Sivas- Kangal'a tayini çıkınca öğretmenlikten istifa ederek kırtasiyecilik yapmaya başladı. Çeşitli dernek ve kooperatiflerin kurucuları ve yöneticileri arasında yer aldı. Sivil toplum kuruluşlarında yaptığı toplumsal çalışmalarıyla tanındı.

1969-74 yılları arasında *Bizim Çatalzeytin* gazetesinde sürekli yazıları çıktı. İlk kitabı lise ikinci sınıf öğrencisiyken basıldı. 1971 yılında "Nuri Tamaç" yarışmasında Kastamonu'yu tanıtan kompozisyonu birinci oldu. 1977, 1979, 1981, 1985 yıllarında çıkan *Festival* dergilerinin hazırlanmasında katkıları oldu. 1982 yılında *Çatalzeytin Mektubu* gazetesini, şair arkadaşı Tahsin Şentürk ile birlikte çıkarmaya başladı.

ESERLERİ:

Püsürge ve Turizm Yönüyle Çatalzeytin (1970), *Dalgalı Yaşam* (şiir, 1971), *Cwiltı* (gazete yazıları, 2000).

HAKKINDA: Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer V (2005).

ÖZTÜRK, Fadıl

Şair. 1 Aralık 1955, Tunceli doğumlu. İlk ve ortaokulu Elazığ'da bitirdi. Tunceli Lisesi mezunu. Siyasi nedenlerle öğrenimini sürdüremedi. İstanbul'da yayıncılık yaptı. Şiirleri *Kunduz Düşleri* ve *Ütopiya* dergilerinde yayımlandı. *Suyu Uyandıran Sesim Olsun* adlı eseri ile 1988 Enver Gökçe Şiir Yarışmasında Üçüncülük Ödülünü aldı.

ESERLERİ (Şiir):

Suyu Uyandıran Sesim Olsun (1988), *Esmer Bir Acı* (1995), *Hep Kuzeydi Gözlerin* (2000).

HAKKINDA: Yılmaz Odabaşı / 1975-2000 Son Çeyrek Yüzyıl Şiir Antolojisi (2. bas. 2001), TBE Ansiklopedisi (2. bas. c. 2, 2003).

ÖZTÜRK, Handan

Romancı. 19 Ağustos 1959, Tunceli doğumlu. İlk ve ortaokulu Bingöl'de tamamladı. Fatih Kız Lisesi ve İstan Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu (1985) mezunu. 1987'de Bern'de bir özel radyoda yapımcılık (1987), Mavi Radyoda genel koordinatörlük (1995) yaptı. "Faytonlar", "Haremin Büyüsü" ve "Bir Doğu Masalı Galata" adlı belgesellerde senarist ve yönetmen olarak çalıştı. Belgesel Sinemacılar Birliği üyesidir. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü. Denemeleri ve araştırma yazıları, 1985'ten itibaren *Somut, Gelişim Sinema* ve *Playboy* dergileri ile *Cumhuriyet Dergi*'de yayımlandı.

ESERLERİ (Roman):

Yalnız Bebekler (1996), *Mor Tecavüz* (2000).

HAKKINDA: Zeyyat Selimoğlu / "Yalnız Bebekler" (Yeni Yüzyıl gazetesi, 11.8.1996), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Jale Sancak / Kenti Dinlemek-Büyülü Kent İstanbul'dan Öyküler (2002).

Hasan Öztürk

ÖZTÜRK, Hasan

Oyun yazarı. 25 Ocak 1942, Narlı köyü / Gemlik / Bursa doğumlu. Narlı Köyü İlkokulu (1954), Bursa Ticaret Lisesi (1963), Ankara İktisadi ve Ticarı İlimler Akademisi (1969) mezunu. Bir süre banka memurluğu (1965-67), sonra serbest muhasebecilik ve mali müşavirlik (1968-90) yaptı. 1991'de emekliye ayrılarak yaşamını profesyonel yazar olarak sürdürdü.

Yazılarının bir bölümünü yayın danışmanlığını da yaptığı *Taksimetre* adlı aylık dergide yayımladı. Beş oyunu ile çeşitli yarışmalarda ödüller aldı. *Koridor* ve *Hücre* adlı eseriyle 1996-97 Yunus Nadi Senaryo Armağanını kazandı.

ESERLERİ:

OYUN: *Payitaht Kadısı* (1991), *Deliler* (1993), *Son Tanrıça* (oyn., 1996), İlmik İlmik (2000), *Avcı* (oyn., Bursa DT, 2000), *Tanrılar Erkek Olunca* (oyn., DT Şinasi Sahnesi 2000-01), *Cinci Hoca* (oyn., Bursa DT, 2000-01).

ÖYKÜ: *Çürüme* (1999).

HAKKINDA: Sibel Arslan / Aman Avcı Vurma Beni (Radikal, 17.4.2000), Deniz Yüce / Günümüz İçin Bir Ayin (Yeni Yüzyıl, 13.3.1996).

ÖZTÜRK, Hayrettin

İlâhiyatçı. 1964, Şalpazarı / Trabzon doğumlu. Altı yaşında Kur'an'ı hatmetti ve dokuz yaşında hafız oldu. Reisu'l-Kurrâ Hafız Mehmet Eren'den kıraat (usulüne göre Kur'an okuma) dersleri aldı. Vakfıkebir İmam Hatip Lisesini bitirdi. Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde (1985) başladığı eğitimini Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde (1989) tamamladı. 1990 yılında aynı fakülteye kıraat ilimleri öğretim görevlisi olarak atandı. *"Muhammed b. Bedrüddin el-Münşi'nin Tefsirdeki Metodu"* adlı tcziyle yüksek lisansını, *"Hz. Peygamber ve Raşid Halifeler Döneminde Kur'an'ın Yazılması ve Toplanması"* adlı teziyle de doktorasını tamamladı. OMÜ İlâhiyat Fakültesinde yardımcı doçent olarak görev yaptı. Makaleleri; *Dinbilimleri, İslâmî Araştırmalar* adlı dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

Ebedî Mucize Kur'an Yazılması ve Toplanması (1999), *Hayat Dini İslâm* (2002).

ÖZTÜRK, Hüsamettin

Araştırmacı-yazar. Çanakkale doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu yerde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünü bitirdi. Akademik çalışmalarını Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsünde tamamladı. Pek çok ilde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaöğretim ve yükseköğretim okullarında öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. 1981 yılında atandığı Çanakkale Eğitim Yüksek Okulunun Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesine dönüştürülmesi sürecinde burada görev aldı, öğretim ve yönetim kadrolarında çalıştı. 1994 İstanbul Uluslararası Balkan Konferansı ve Çanakkale'de yapılan sempozyumlara konuşmacı olarak katıldı. Yerel basında, İstanbul ve Ankara'da yayımlanan dergilerde yazıları yayımlandı. *Millî Mücadele'de Çanakkale* (2001) adlı bir araştırması vardır.

HAKKINDA: Hüsamettin Öztürk / Millî Mücadele'de Çanakkale (2001).

ÖZTÜRK, Hüseyin

Araştırmacı-yazar. 10 Kasım 1950, Topçalı / Kahramanmaraş doğumlu. Göksun Atatürk İlkokulu (1962) ve Kahramanmaraş Lisesi (1968) ile Gaziantep Erkek Öğretmen Okulunu (1969) bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1992) mezunu. Doktorasını *"Kınalızade Ali Çelebi'de Aile Ahlâkı"* adlı teziyle Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1989) yaptı. Sclçuk Üniversitesi Niğde Eğitim Yüksek Okulu (sonradan Niğde Üniversitesi) ve Meslek Yüksek Okulu müdürlükleri ile Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü Başkanlığı

Hüseyin Öztürk

görevlerinde bulundu. 1998'den sonra aynı fakültede öğretim üyeliği yaparak 2004 yılında emekliye ayrıldı.

Yazarlığa, öğrencilik yıllarında *Kahraman Kent* gazetesinde yayımladığı yazılarla başladı. Daha sonraki yazıları 1973'ten itibaren *Hareket* (1973-74), *Millî Eğitim* (1989), *Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (1989), *Mavera* (1990-92), *Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi* (2002) dergilerinde ve *Niğde Hamle* gazetesinde yayımladı. Bilimsel toplantılara katılarak bildiriler sundu. Türk Felsefe Derneği ile Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ (Araştırma):

Düşünce ve Uygarlık Tarihi (1978), *Kınalızade Ali Çelebi'de Aile Ahlâkı* (doktora tezi, 1991), *Felsefeye Giriş* (ortak kitap, 1995), *Eğitim Sosyolojisi* (1998), *Rehberlik ve Ruh Sağlığı* (1998), *Eğitim Felsefesi* (1998), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş* (2001), *Belçika'da ve Türkiye'de Zorunlu Eğitim* (2001), *Rehberlik* (ortak kitap, 2003), *Sosyolojik Yansımalar* (2005), *Öğrenmenin Büyüsü* (2005).

Ayrıca ders kitapları vardır.

ÖZTÜRK, Hüseyin Emin

Şair ve yazar. 28 Haziran 1956, Hamurcu Köyü / İncesu / Kayseri doğumlu. Hamurcu Köyü İlkokulu (1968), Kayseri İmam Hatip Okulu (1975), Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1981) mezunu. Yüksek lisansını "*Batı Çocuk Klasiklerinde Temel Değerler*" adlı tezi ile(1991), doktorasını "*Çocuğun Sosyalleşmesine Televizyonun Etkileri*" tez çalışmasıyla (1996) tamamladı. TDV Yayınevleri (1982-92), Scha Neşriyat (1992-93), AKRA Radyo (1993-96), Yavuz Radyo ve Yıldız TV (1995-96), Gökyüzü Eğitim Kurumları (1997) gibi kuruluşlarda müdürlük ve genel müdürlük yaptı.

"*Bizim Değil*" adlı ilk şiiri, 1976 yılında *Pınar* dergisinde yer aldı. Şiirlerini daha sonra *Pınar* (1976-79), *Gerçek* (1979-80), *İslâm* (1983) dergilerinde; hikâyelerini *Diyanet Çocuk* (1983-88), *Kandil* (1985), *Türkiye Çocuk* (1986), *Gülçocuk* (1987), *Türk Edebiyatı* (1983-98) dergilerinde yayımladı. *Kınalı Kuzu* adlı eseriyle 1979 yılında *Gerçek* dergisinin Çocuk Hikâyesi Yarışmasında birinci oldu. *Yaralı Keklik* adlı eseriyle Kültür ve Turizm Bakanlığının 1987 yılı Çocuk Edebiyatı İkincilik Ödülünü, *Gül Ağacı Çiğdem* adlı eseriyle Türkiye Yazarlar Birliğinin 1988 yılı Çocuk Edebiyatı Dalı Yılın Yazarı Ödülünü aldı. Şiirlerinin bir bölümü Ender Doğan ve Mustafa Demirci tarafından bestelendi. Türkiye Yazarlar Birliği, İLESAM, Birleşik Sanatçılar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bu Sevdanın Uğrunda* (1986).

ARAŞTIRMA: *Batı Çocuk Klasiklerinde Temel Değerler* (1992), *Kişilik Gelişimi Açısından Çocuk ve Televizyon* (2002).

ÇOCUK HİKÂYESİ: *Kınalı Kuzu* (1983), *Derviş Dedenin Dilinden İman Prensipleri* (didaktik hikâye, 1983), *Derviş Dedenin Dilinden İbadet Prensipleri* (1987), *Gül Ağacı* (hikâye, 1988).

Hüseyin Emin Öztürk

ÇOCUK ROMANI: *Yaralı Keklik* (1987), *İpek Kuyruklu Uçurtma* (1989).

ÇOCUK OYUNU: *Çiğdem Çiçekleri* (çocuk oyunu, 1987).

HAKKINDA: Ömer Erdem / Kendi Özkültürümüze Sırt Çevirmişiz (Zaman,

HÜSEYİN EMİN ÖZTÜRK

İSTANBUL

Adın dilime gelse, her ne zaman İstanbul
Gül gelir bülbül gelir, gelir canan İstanbul.

Benzerin var mi senin, cihan içinde bilmem,
Efsane güzelliğin dile destan İstanbul.

Sevdalıdır hüsnüne, ezelden ayla yıldız,
Hayrandır cemaline, tüm âsuman İstanbul.

Rüzgarlar dört bir yana salar senin kokunu,
Gül kokan baharların derde derman İstanbul.

Erguvan yanakların, açınca pembe pembe,
Mayıs ayında yüzün, bir gülistan İstanbul.

Anadolu, Rumeli kavuşmaya can atar,
Boğazda gerdanlığın, inci mercan İstanbul.

Çamlıca'da dalınca grup vakti seyrine,
Ruhumu tâ derinden, sarar hicran İstanbul

Nice sultan, kapının eşiğine yüz sürmüş,
Vuslatınla bahtiyar, Fatih Sultan İstanbul.

Büyütürken beşikte sen küçük şehzadeni,
Hep ninniler söylerdi, bütün umman İstanbul.

Ahde vefâ etmeyen, sevgili olmaz billah,
Meyledersen yâd ele, sızlar vicdan İstanbul.

Annemizsin sen bizim, övdüğü peygamberin,
Almasın seni bizden, yüce Rahmân, İstanbul.

Eminim ben, bağrında verirsem son nefesi,
Mevlâ'ya mutlu döner, tenden bu can İstanbul.

12.4.1988), Can Çakır / Çocuk Edebiyatına Bakış (Zaman, 6.12.1991), Sevinç Çokum / 1987'de Çocuk Edebiyatında Masal Hikâye ve Roman (Çocuk Edebiyatı Yıllığı, 1988), Batı Çocuk Klasiklerinde Temel Değerler (Türkiye, 20.12.1991), Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (2000).

KADİR SIRRI ÖZTÜRK

KUŞLAR

Bir kuş uçtu.
Bin kuş düştü.
Cemre düştü suya toprağa,
Bir de yüreğe...
Umudu kestik tüm eşyalardan,
Sarıldık küreğe.
Fizik durdu.
Biz durduk.
Portakalın portakalı,
Soyduğu bu düzende.
(*Gözlerin Dili*, 1998)

ÖZTÜRK, Kadir Sırrı

Şair. 16 Ağustos 1942 doğumlu. Eğitim Enstitüsü mezunu. Yüksek lisansını tamamladıktan (1967) sonra yurdun çeşitli yerlerinde öğretmenlik yaptı. Şiirleri *Yelpaze* ve *Çapa* dergilerinde yayımlandı. Erzurum Radyosunda programlar hazırladı. Şiirlerini *Gözlerin Dili* (1998) adlı bir kitapta topladı.

Kadir Sırrı Öztürk

ÖZTÜRK, Kemal

Gazeteci-yazar. 22 Eylül 1969, Taşlıçay / Ağrı doğumlu. Ahmet Akkoç İlkokulu (1980), Adapazarı Lisesi orta kısmı (1984) ve Adapazarı Endüstri Meslek Lisesini (1987) bitirdi. Marmara Üniversitesi Gazetecilik Bölümü (1996) mezunu. Çeşitli işlerde çalıştı ve ticaretle uğraştı (1987-90). İstanbul'da Tevhid Vakfı müdürlüğü (1991-93), Mazlum-Der İstanbul Şube başkanlığı ve yönetim kurulu üyeliği (1993-94) yaptı. *Yeni Şafak* gazetesi (1995) ve Kanal 7 Televizyonunda (1997) çalıştı. 1999 yılından itibaren belgeseller yapmaya başladı. 2000 yılında Kanada ve ABD'de bir yıl süreyle yabancı dil eğitimi aldı ve mesleğiyle ilgili araştırmalar yaptı. Çalışmalarını belgesel yapımcısı ve araştırmacı olarak sürdürdü.

Kemal Öztürk

İlk yazısı "*Müslümanlara Yapılmak İstenen*", 1990 yılında *Meydan* dergisinde Taha Erdem takma adıyla çıkmıştı. Yazılarını ayrıca *Girişim* (1990-91), *İmza* (1991), *Nehir* (1992-94), *Kitap Dergisi* (1995-96), *Değişim* (1995-96) dergileri ile *Yeni Şafak* (1995-96) gazetesinde yayımladı. Mir Mahmut Rıza mahlasıyla çıkan *Rahmetli Bir Garip Oğlanın Hikâyesi* adlı ilk eseri henüz basımevindeyken, içinde Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e hakaret edildiği gerekçesiyle toplatıldı. Bir yıl bir ay hapse mahkûm edildilse de cezası ertelendi. 2001 yılında *Bir Batılılaşma Klasiği-Pera* adlı belgeseliyle Türkiye Yazarlar Birliği TV-Belgesel Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

MİZAH: *Rahmetli Bir Garip Oğlanın Hikâyesi* (kara mizah, 1994, Mir Mahmut Rıza mahlasıyla).

ARAŞTIRMA - İNCELEME: *Bosna'dan Şemdinli'ye İnsanlığın Göçü* (1996), *İlk Meclis* (2000).

TV BELGESELİ: *Sarıkamış, İlk Meclis, Yemen, Pera Palas-Bir Batılılaşma Hikâyesi, Değişmeyen Kareler-Bir Deprem Hikâyesi.*

ÖZTÜRK, Levent

İslâm tarihi ve sanatları araştırmacısı. 1964, Bursa doğumlu. 1982'de Nazilli İmam Hatip Lisesinden, 1986'da Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden mezun oldu. Aynı üniversitede "*Hz. Muhammed'in Habeşistan'la Münasebetleri*" çalışmasıyla yüksek lisans (1988) yaptı ve "*Haçlı Seferlerine Kadar Abbâsîler Devletinde Hristiyanlar: 751-1095*" adlı teziyle doktor (1993) oldu. İstanbul Özel Doğuş Lisesinde (1989-93) öğretmen, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde İslâm Tarihi ve Sanatları Bölümünde araştırma görevlisi (1993-95) ve yardımcı doçent olarak (1995-97) çalıştı. 1997 yılında Sakarya Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine geçti. 2002 yılında bu üniversitede doçent oldu, 1997-2002 yılları arasında bölüm başkanlığı görevinde bulundu.

Makaleleri; *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, İslâm Araştırmaları Dergisi, Yeni Türkiye Dergisi, İSTEM, Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi* dergilerinde ve ortak kitaplarda yayımlandı. Ulusal ve uluslararası toplantılara katıldı, bildiriler sundu. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı ve pek çok çeviri yaptı.

ESERLERİ (Araştırma):

İslâm Toplumunda Hıristiyanlar (1998), *Hz. Peygamber Döneminde Sağlık Hizmetlerinde Kadınların Yeri* (2001), *Etiyopya'da İslâmiyet I* (2001), *Tarih Felsefesi* (2001).

ÖZTÜRK, M. Cemal

Araştırmacı. 1964, Üsküdar / İstanbul doğumlu. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden 1987 yılında mezun oldu. Çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. 1999 yılında "*Şeyh Nüreddin Cerrâhî (k.s.) ve Cerrâhî Tarikatı*" adlı tezi ile yüksek lisansını tamamladı. Cemaleddin Server Revnakoğlu arşivi üzerinde çalıştı, 2001 yılındaki Eyüp ve 2003 yılındaki 1. Üsküdar Sempozyumlarında bildirileri yayımlandı. *Cerrâhîlik* adlı bir kitabı var.

ÖZTÜRK, Mehmet (Antakyalı)

Yazar. 1967, Antakya doğumlu. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü mezunu. Yüksek lisansını İÜ İletişim Fakültesinde, doktorasını Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi ile Paris INALCO'da, modern iletişim toplumunda sinemasal kentler konusundaki tez çalışmasıyla tamamladı. 1993'te İstanbul ve Viyana'da gazeteci, MÜ İletişim Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalıştı. Mehmet Öztürk'ün, sinema ve zihinsel bilimler üzerine *Varlık, 25. Kare, Hürriyet Gösteri* gibi çeşitli dergilerde makalele ve çevirileri yayımlandı. *SineMasal Kentler* (2002) adlı bir kitabı vardır.

ÖZTÜRK, Mehmet (Çorumlu)

İlâhiyatçı. 1960, Çorum doğumlu. İslâmabad İslâm Üniversitesi mezunu. Yazılarını 1985 yılından itibaren *İslâm* ve *Girişim* dergileriyle *Millî Gazete*'de yayımladı. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir. *Afganistan Cihadı* adlı bir araştırma kitabı vardır.

ÖZTÜRK, Metin

Şair. 1963, Erzurum doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Kars'ta yaptı. Türkiye Elektrik Kurumunda bir süre çalıştıktan sonra kısa süre felsefe öğrenimi gördü. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. Kars'ta serbest avukat olarak çalıştı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Alina* (2001).

ANI: *Anılarım* (2001).

HAKKINDA: Metin Öztürk / Alina (2001).

ÖZTÜRK, Metin Osman

Araştırmacı-yazar. 1956, Elazığ doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Elazığ'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (1978) mezunudur. 1988 yılında doktor, 1995 yılında doçent, Mart 2001'de profesör oldu. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Yurtiçinde ve yurtdışında sunulmuş bildirileri ve yayımlanmış iki yüzün üzerinde yazısı vardır.

ESERLERİ:

Ordu ve Politika, Türkiye ve Orta Doğu, Anayasal Düzeyde Savunma ve Güvenlik Yapılanması, Dış Politika ve Silahlı Kuvvetler, Terörizm İncelemeleri, Rusya Federasyonu Askeri Doktrini (2001), *Uluslararası Terörizm ve Dış Politika, Stratejik Açıdan Doğu Akdeniz ve Kıbrıs,Kıbrıs Annan Belgeleri (I-II-III) Üzerine Değerlendirmeler* (2004), *Uluslararası Mücadelenin Yeni Odağı Karadeniz* (2005).

ÖZTÜRK, Mustafa

Yakınçağ tarihi ve iktisat tarihi araştırmacısı. 1 Şubat 1953, Kilis doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yakınçağ Tarihi Kürsüsü (1977) mezunu. Yüksek lisansını (1979) ve doktorasını Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1985) tamamladı. İçişleri Bakanlığında memur (1977-79), Kültür Bakanlığında müze asistanı (1979-85) olarak çalıştı. Fırat Üniversitesi Tarih Bölümünde 1992'de doçent, 1998'de profesör oldu. Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi yönetim kurulu üyeliği (1993-96), İlâhiyat Fakültesi Dekanlığı (2004-), Tarih Bölümü Başkanlığı (1993-2004), Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı Başkanlığı (1993-), Orta Doğu Araştırma Merkezi Müdürlüğü (2001-) görevlerinde bulundu. 2004'te Fırat Üniversitesinde Senato üyesi ve Fırat Üniversitesi Yönetim Kurulu üyesi oldu.

Makaleleri; *Askeri Tarih Bülteni, Belleten, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Belgeler, OTAM, Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Prof. Dr. Şerafettin Turan Armağanı, Türk Yurdu, Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları* dergi ve kitaplarında yayımlandı. *Türkler Ansiklopedisi* için madde yazdı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları, Atatürk Yolu, Askeri Tarih Araştırmaları, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler* dergileri hakemliği, *Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Dergisi* editörlüğü ve hakemliğini yürüttü. Genelkurmay ATASE Türk Askeri Tarih Komisyonu üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *1938 Suriye Olayları ve Halil İbrahim Efendi'nin Faaliyetleri* (Türkçe-Arapça bülten, 1995), *Tarih Felsefesi* (1999), *16. Yüzyılda Kilis Urfa Adıyaman ve Çevresinde Cemaatler-Oymaklar* (2004).

YAYINA HAZIRLAMA: *Piyade Mirlivası Rüştü* (1997), *El-Cezire'nin Muhtasar Tarihi* (2004).

Mürsel Öztürk

ÖZTÜRK, Mürsel

Araştırmacı-yazar. 1947, Engel / Hacıbektaş / Nevşehir doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Hacıbektaş'ta, liseyi Ankara Yıldırım Beyazıt Lisesinde bitirdi. 1966 yılında girdiği Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Klâsik Şark Dilleri Bölümünden (1970) mezun oldu. 1971'de doktora bursu sınavıyla Almanya'ya gitti. 1976'da Paris Sorbonne Üniversitesinde doktor unvanını aldı. 1977'de asistan olarak girdiği Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında 1982'de yardımcı doçent, 1983'te doçent ve 1988'de de profesör oldu.

ESERLERİ:

Kitab-ı Diyarbekiriyye (2001), *Tarihi Cihan Gücü II* (1998), *El Evamirül-Ala'iyye Fi'l-Umuril Ala'iyye* (çeviri), *Anadolu Erenlerinin Kaynağı Horasan* (2001).

Ayrıca Farsça dilbilgisi kitabı vardır.

HAKKINDA: Mürsel Öztürk / Anadolu Erenlerinin Kaynağı Horasan (2001).

ÖZTÜRK, Nazif

Araştırmacı-yazar. 2 Mart 1948, Topçalı köyü / Kahramanmaraş doğumlu. *"Vakıflar"* teziyle yüksek lisans (1980), *"Kültür ve Müesseseler Tarihi"* adlı tez çalışmasıyla doktora (1990) yaptı. Bir süre Diyanet İşleri Başkanlığında (1968-74) görev aldı. Vakıflar Genel Müdürlüğü dış kuruluşlarında bölge müdür yardımcılığı, bölge müdürlüğü; merkezde şube müdürlüğü, daire başkanlığı, genel müdür yardımcılığı ve genel müdür vekilliği görevlerinde (1975-96) bulundu. Son görevdeyken bakan Danışmanlığı yaptı. Kültür Bakanlığı Müsteşar Yardımcılığına atandı (1997). Aynı bakanlıkta bir süre de bakanlık müşavirliği yaparak 2000 yılında kendi isteğiyle emekliye ayrıldı.

2000 ve 2002 yıllarında Türkiye Yazarlar Birliği Genel Başkanlığına seçildi. 2003 yılında TYB'nin 25. Kuruluş Yılı etkinliklerini planladı, ulusal ve uluslararası boyutta otuz beş kültürel faaliyet gerçekleştirdi. Bu faaliyetler arasında Fransa'nın Strasbourg kentinde, dünyanın değişik coğrafyalarında yaşayan yüz ellinin üzerinde şair, bilim adamı, sanatçı ve lehçe uzmanının katılımı ile 16-18 Ekim 2003 tarihinde yapılan "Türkçenin 5. Uluslararası Şiir Şöleni" programını yönetti. Uzak ve Orta Doğu, Kafkasya, Balkanlar, Batı Avrupa ülkeleri ve ABD'de tetkik ve incelemelerde bulundu.

"Sergüzeşt" başlıklı ilk yazısı 1966 yılında *Gonca* gazetesinde, *"Seni Düşünürüm"* başlıkla ilk şiiri 1972 yılında *Tek Yol* dergisinde yer almıştı. Diğer ürünleri *Gonca, Diyanet, Vakıflar, İslâmî Araştırmalar, Türk Dünyası, İlim ve Sanat, Yeni Türkiye, Hareket, Mavera, Hilâl, Ay Vakti Bizim Külliye, Sütçü İmam, Kurtuluş, Yol Kültü-*

Nazif Öztürk

NAZİF ÖZTÜRK

ŞEHİR KİMLİĞİ

Milletler ve insanlar gibi, şehirlerin de benzerlerinden farklılıklarını gösteren ayırıcı vasıfları vardır. Havası-suyu başka, yemek ve ikram kültürü değişik, dilde kullandığı lehçeler ayrıdır. Orada yaşayan insanların oturup-kalkması, düğünü-derneği, sazı-sözü, türküsü-ağrı, ramazanı-kurbanı, cuması-bayramı, misafir ağırlaması, giyinip-kuşanması, damak zevki, olaylar karşısında gösterdiği tepkiler, yürüyüşü, hal ve hareketi, tarz ve tavrı, davranış biçimi başkadır. Şehir imar planları, konut projeleri, inşaatlarda kullanılan malzemeler ve evlerin tasarımları, ev düzeni, eşyaların öncelikleri değişik özellikler gösterir.

Farklılıkları ifade den bu özellikler, şehirlerin kimliklerinin oluşmasını sağlayan temel göstergeler olduğu kadar, aynı zamanda kültürün de fiziki çevreye yansımasıdır ...

Üçüncü bin yıldayız. Millet olarak küreselleşme rüzgârını bütün şiddetiyle ensemizde hissediyoruz. Dünya her gün biraz daha küçülüyor. Evimizin dünyaya açılan penceresi televizyonlara, bilgisayarlar ve internet bağlantıları eklendi. Taş plaklar gibi teyp kasetleri de tarihe mal olma yolunda. Sözlü ve yazılı kültürümüzün en temel ürünlerini oluşturan musiki ve şiirlerimiz, artık CD'lere ve flaş belleklere kaydediliyor.

Teknoloji destekli telekomünikasyon alanındaki gelişmeler, sınırları ortadan kaldırdı. Bütün dünyayı bir köy haline getiren bu uydu haberleşme ağı karşısında, ne sokaklarda, ne de evimizin içinde, kendi özgün değerlerimizle ve kendi kendimiz olarak yaşamamız imkânsız hale geldi.

Haberleşme alanındaki bu baş döndürücü gelişme, önceki özlenimizi, yad ellerde duyduğumuz gurbetin acılarını, aşklarımızı, nefretlerimizi kayda geçiren mektupları ortadan kaldırdı. İnternet sitelerinde oluşturulan e-mail adresleri ve cep telefonlarıyla mesaj göndermek imkânının devreye girmesiyle de, millî ve dinî bayramlarda, büyüklerimize bağlılık ve saygılarımızı, küçüklerimize sıcak sevgilerimizi göndermek üzere yazdığımız tebrik kartları terk edildi. Hatta, bir hakıma sanal haberleşme diyebileceğimiz bu uygulamanın daha da yaygınlaşması halinde; kısa bir süre sonra, karşılıklı nefesimizin sıcaklığını birbirimize ulaştıran ve sevdiğimiz insanların dilinden kelimelerin telâffuzunu sesli olarak bizlere taşıyan ve hasretimizin ateşini söndüren telefon görüşmeleri de ortadan kalkacak.

Globalleşen bir dünyada yaşıyoruz. Artık komşular birbirlerinin evinin içine karışıyor. Perdeleri çeker, sınırları kapatır, kendi aile fertlerimizi ve mensubu bulunduğumuz milleti kendi değer yargılarıyla yaşatırız, diyebilmenin dönemi çoktan kapandı. Bireyleri ve toplumları dış saldırılarla korumanın ve kendi geleceğimizi başkalarına emanet etmenin zamanı çoktan geçti. Sınırların kalkacağı, insanoğlunun yeni bir dünya düzeninde eşit haklara sahip olarak yaşayacağı yaldızlı sözlerin arkasına gizlenmiş yeni sömürü düzeninden kurtulabilmek için, birey olarak kendi kendimize yeterli donanımlara sahip olmamız gerekiyor. Şahsi donanım da yetmiyor; çevremizde yer alan bütün vatandaşların da aynı kazanımlara sahip olması zorunluluğu ile karşı karşıya bulunuyoruz. Diğer yandan bu kazanımların bizleri dünyadan tecrit etmemesi, çevremizde olup bitenlerden haberdar olmamız, hatta çağın gelişen imkânlarından yararlanmamız, ama biz olarak kalmamız gerekiyor. .

Ayrımcılığa, bağnazlığa ve statükoculuğa düşmeden, bizi biz yapan yöresel farklılığımızı muhafaza ederek, çağın gelişmelerine açık bir şekilde yaşamamız gerekiyor. *Cevdet Paşa* "değişim hayatın en kaçınılmaz yanıdır" der. Yakın ve uzak çevremizden ilgi beklemeniz, insanların merak ve dikkatlerini üzerimizde toplamanız, hattı onlardan saygı görmemiz, değişerek kendimiz kalabilmemiz konusunda göstereceğimiz beceriye bağlıdır. Bunu başarabildiğimiz takdirde gençlerimizi, dış etkilerle oluşabilecek kültürel kırılmalardan ve toplumumuzu meydana gelebilecek kültür şokundan korumuş oluruz.

İnsan ölçekli bu tespit, şehirler için de geçerlidir. "Köklerimiz mazide, yüzümüz atiye dönüktür" diyebildiğimiz ve bunu bireysel ve şehir ölçeğinde hayata hakim kıldığımız gün başardık demektir...

(*Dört Mevsim Maraş*, Bahar 2006, s.76-80).

rü, dergileri, *Zaman* gazetesi ve *Vakıf Haftası Kitabı*'nda yayımlandı. *Türk Yenileşme Tarihi Çerçevesinde Vakıf Müessesesi* adlı eseriyle araştırma dalında Türkiye Yazarlar Birliği Ödülünü aldı. Türk vakıf medeniyeti ve vakıf müesseseleri konularında yaptığı araştırmalarla tanındı.

"Nazif Öztürk kitabında, Osmanlı toplumunda hayır işlerinin nasıl mutluluk kaynağı olduğunu ve bu toplumda vakıf müessesesinin, bugünkü gelişmeleriyle bizi hayrete düşüren ABD'kinden çok daha yaygın olduğunu anlatıyor. (...) İki kısım ve sekiz bölümden meydana gelen bu çalışma; esas itibariyle 1800-1950 arasında 150 yıllık bir dönemi kapsamaktadır. Dr. Nazif Öztürk'ün kitabı, Osmanlı toplum yapısından ve onun temel direği olan vakıf uygulamalarından öğrenecek çok şeyimiz olduğunu gösteriyor."(3. Sektör Dergisi).

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Menşe'i ve Tarihî Gelişimi Açısından Vakıflar* (1983), *Türk Yenileşme Tarihi Çerçevesinde Vakıf Müessesesi* (1995), *Elmalılı M. Hamdi Gözüyle Vakıflar* (1995), *Sümbüliye Tarikatı ve Kocamustafapaşa Külliyesi* (1999), *Azınlık Vakıfları* (2003).

ÇEVİRİ: *Evkâf-ı Hümâyun Nezâreti'nin Tarihçe-i Teşkilâtı ve Nâzırların Hal Tercemeleri* (1984).

HAKKINDA: Osman Kuntman / Menşe'i ve Tarihî Gelişimi Açısından Vakıflar (İstanbul Barosu, 1985), Hasan Yüksel / Batılılaşma Sürecinde Vakıflar (Tarih ve Toplum, Ekim 1996), 3. Sektör (Nisan 1996), Tuncer Baykara / Kitabiyat (Türk Yurdu, Ocak 1997), Mustafa Çetin Baydar / Osmanlı'nın Sırları Yahut Sümbüli Bağından Fışkıran Hayat (Muhalif, 2-6.6.2000).

ÖZTÜRK, Necdet

Tarih araştırmacısı. 1949, Düzce doğumlu. Ankara Yüksek Öğretmen Okulu Hazırlık Lisesi ve Arifiye İlköğretmen Okulunu bitirdikten (1971) sonra iki yıl ilkokul öğretmeni (1972-173) olarak çalıştı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden ve Çapa Yüksek Öğretmen Okulundan mezun olduktan (1977) sonra da Erzincan'da (1977-79) ve İstanbul Kabataş Erkek Lisesinde tarih öğretmenliği (1982-85) yaptı. Mimar Sinan Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne araştırma görevlisi olarak (1985) girdi. Aynı öğretim kurumunda *"Selçuk-name"* çalışmasıyla yüksek lisans, *"Hadidi, Tevarih-i Al-i Osman"* teziyle doktora (1986) yaptı. 1989 yılında yardımcı doçent, 1992 yılında doçent ve 1988 yılında profesör oldu. Fakülte yönetim yurulu üyeliği (1991-92), dekan yardımcılığı (1992-98), Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdür Yardımcılığı, Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdür Yardımcılığı, bölüm başkanlığı (2003) görevlerinde bulundu. Çalışmalarını Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat

Necdet Öztürk

Fakültesi Tarih Bölümünde öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Makaleleri; 1987 yılından itibaren *Türk Dünyası Araştırmaları, Türk Dünyası Tarih Dergisi, Tarih ve Medeniyet, Türklük Araştırmaları, Türk Kültürü İncelemeleri, Türk Dünyası Araştırmaları, Bir, Tarih ve Medeniyet, Sosyal Bilimler, Boztepe* dergileri ile armağan ve ortak kitaplarda yayımlandı.

ESERLERİ (İnceleme):

Hadîdî - Tevârih-i Âl-i Osman (doktora tezi, 1991), *R.F. Kreutel, Haniwaldanus Anonimi'ne Göre Sultan Bayezid-i Velî* / 1481-1512 (çev. N. Öztürk, 1997), *Anonim Osmanlı Kroniği: 1299-1512* (yay. haz., 2000), *Selâtîn-nâme:* 699-895/1299-1490 (yay haz., 2001), *Fatih Devri Kaynaklarından Düstûrnâme-i Enverî: Osmanlı Tarihi Kısmı: 1299-1465* (yay. haz., 2003).

ÖZTÜRK, Orhan

Şair. 1960, İstanbul doğumlu. Ortaöğrenimini İstanbul'da, yükseköğrenimini Ankara'da tamamladı. Oyuncu olarak Çağrı Birlik sahnelerinde rol aldı. Şiirleri *Aylık Dergi* ve *Kardelen*'de yayımlandı. Çalışmalarını bir matbaacılık yaparak sürdürdü.

ESERLERİ (Şiir):

Almışım Ellerimi (1990), *Mavi Kara* (1998).

HAKKINDA: Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002).

Orhan Öztürk

ORHAN ÖZTÜRK

NOSTALJİ

Direnişimin çığlıklarına yuvarlanır
korkuyla öpüşen ülkemin cellatları.
Kan ürperten tenhalıkta
yalvarıyorken bir kurban
düşünmeyi unutmuş mümin kulağı
duymaz sağır kesilir.

Ne örgütler vardı eskiden koşuşurduk
korkutamazsak bile susar sığınırdık
boğazdan geçen şilepler gibi
yırtardı ciğerlerimizi kelimeler
paslı kurumuş silahlara su verirdik.

Aşk ne demek
kızların yüzünde yorulur
günlük sevdaları meydanlarda bırakırdık.
Omzumuza yükselmeyen kızlarla bozuşup
gözlerine değil militanlığına ölürdük.

Ah nerde şimdi
o eski yürekler
uğrunda ölünmezse bir kavga
sürekli emekler.

(*Mavi Kara*, 1998)

Osman Öztürk

ÖZTÜRK, Osman

Araştırmacı-yazar. 7 Ekim 1943, Tarsus / İçel doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1966) mezunu. 1967 yılında asistan olarak Hacettepe Üniversitesine girdi. Bir süre İstanbul İmam Hatip Lisesinde öğretmenlik (1969-72), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünde öğretim üyeliği (1972-79) yaptı. Daha sonra Sakarya Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisine geçti, 1985 yılında profesörlüğe yükseldi. Çalışmalarını İstanbul Özel Fatih Hastanesi Yönetim Kurulu Başkanı, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan Danışmanı olarak sürdürdü. Makaleleri; *İslâmî Edebiyat* vb. dergilerde yayımlandı. Türkiye Millî Kültür Vakfı, Dünya İslâm Alimleri Birliği (İslâmabad / Pakistan) üyesidir.

ESERLERİ:

Osmanlı Hukuk Tarihinde Mecelle (1973), *Tarihimizde Vakıf Müessesesi* (1976), *Basic Principles of Primary Schod Educationin Ottoman Empire* (1978), *Osmanlılarda Yüksek Teknik Eğitim* (1979), *İslâm Türk Medeniyeti Tarihi* (1980), *Bir Nefes Sıhhat* (2005).

ÖZTÜRK ÖZDEMİR, Günay

Şair. 2 Şubat 1964, Arpaçay / Kars doğumlu. Azeri kökenli bir ailedendir. İlk ve ortaokulu Kars'ta tamamladıktan sonra ailesiyle birlikte Ankara'ya göç etti. Cebeci Atatürk Meslek Lisesi Hemşirelik Bölümünden (1985) mezun oldu. 1986 yılında Zonguldak Devlet Hastanesinde, 1987 yılında Ankara Numune Hastanesinde, 2003'ten sonra Sağlık Bakanlığı

Günay Özdemir Öztürk

Tedavi Hizmetleri Ulusal Koordinasyon Merkezi Organ Nakli Bölümünde çalıştı.

ESERLERİ (Şiir):

Islaksın (2004), *Beyaz Buseler* (2005).

ÖZTÜRK, Rifat

Araştırmacı, çevirmen. 1945, Ürgüp / Nevşehir doğumlu. İvriz Öğretmen Okulunu bitirdi. Beş yıl ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra Gazi Eğitim Enstitüsü Eğitim Bölümünü bitirdi. Gazi Eğitim Enstitüsü Öğrenci Birliği başkanlığı yaptı. 12 Mart (1971) döneminde tutuklanarak on sekiz ay tutuklu kaldı. Hapisten çıktıktan sonra Kars ve Kayseri'de ilköğretim müfettişliği yaptı. 1980 yılında gittiği Belçika'dan İsveç'e geçti. Orada bulaşıkçılık, temizlik işçiliği, hastabakıcılık, ilk, orta ve lise öğretmenliği yaparak yirmi yıl kaldı. 2000 yılında emekli olduktan sonra Türkiye'ye döndü. Beş çeviri kitabı ve çeşitli yazıları yayımlandı. *Sosyal Demokrasi'nin Arka Bahçesi* (2001) adlı bir araştırma kitabı vardır.

HAKKINDA: Öztürk Rifat / Sosyal Demokrasinin Arka Bahçesi (2001).

ÖZTÜRK, Sait

Araştırmacı-yazar. 1964, Düzbağ kasabası / Çağlayancerit / Kahramanmaraş doğumlu. İlk ve ortaokulu Düzbağ'da, liseyi Kahramanmaraş'ta tamamladı. 1986'da Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden mezun oldu. Arşiv uzman yardımcılığı sınavını kazanarak 1987 yılından itibaren Başbakanlık Osmanlı Arşivinde görev aldı. Bu kurumun Araştırma Hizmetleri Bölümünde çalıştı. Doktora çalışmasını *"XVII. Yüzyıl Askerî Kassam Defterlerinin Sosyo-Ekonomik Tahlili"* tezi ile 1993 yılında Marmara Üniversitesinde tamamladı. Çalışmalarını Dumlupınar Üniversitesi Bilecik İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Tarihi Anabilim Dalında yardımcı doçent olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

Osmanlı Belgelerinde Siyakat Yazısı (1994), *Onyedinci Asır Askerî Kassama Ait İstanbul Tereke Defterleri* (Sosyo-Ekonomik Tahlil, 1995), *Tanzimat Döneminde Bir Anadolu Şehri: Bilecik* (Sosyo-Ekonomik Tahlil, 1996), *Türklerin Ulum ve Fünuna Hizmetleri* (Bursalı Mehmed Tahir Efendi'den, yay. haz., 1996), *Osmanlı Devleti'nde Sabun Sanayii ve Sabunhaneler* (1999), *Bilinmeyen Osmanlı* (Ahmet Akgündüz'le birlikte, 1999).

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

ÖZTÜRK, Saygı

Gazeteci-yazar. 1955, Akbucak köyü / Sarıkaya / Yozgat doğumlu.

Saygı Öztürk

Gazeteciliğe lise öğrenciliği yıllarında yerel *Yerköy* gazetesinde başladı. Aynı dönemde Hürriyet Haber Ajansı muhabirliğini de yaptı. *Hürriyet* gazetesi Ankara Bürosunda görev alarak Eğitim ve Güvenlik Haberleri Bölümü sorumluluğunu (1978-94) üstlendi. *Star* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Sedat Simavi Gazetecilik Ödülü başta olmak üzere, araştırma haberleri ve röportajlarıyla Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Çağdaş Gazeteciler Derneği ve diğer örgütlerden otuzun üzerinde ödül aldı.

ESERLERİ:

Devletin Derinliliklerinde (2002), *Kasadaki Dosyalar* (2003), *"5-6-2 Tamam Reis..." / Kırcı, Ağca ve Bir Dönemin Cinayetleri* (2003), *Madalyalı Mahkum* (2004), *Kırmızı Klasör* (2005).

ÖZTÜRK, Serhat

Gazeteci. 1961, İstanbul doğumlu. Çalışma hayatına 1981 yılında *Cumhuriyet* gazetesinde başladı. Çeşitli yayın organlarında kültür-sanat editörlüğü yaptı. Serbest gazeteci olarak çalıştı. Sümerolog Muazzez İlmiye Çığ'ın yaşam öyküsünü Çivi Çiviyi Söker - *Muazzez İlmiye Çığ Kitabı* (2002) adıyla kitaplaştırdı.

ÖZTÜRK, Sevim

Şair, süsleme sanatçısı. 17 Temmuz 1954, Afyon doğumlu. İlköğrenimini Erzurum'da, ortaöğrenimini

Sevim Öztürk

Ankara'da tamamladı. 1992'de Ankara Üniversitesi İşletme Fakültesini bitirdi. Özel olarak Türk süsleme sanatlarıyla ilgili çalışmalar yaptı. MESAM ve Türk Kadınlar Birliği üyesidir. Şiir ve makalelerini *İş Bankası Kültür Sanat, Şardağı, Diyanet Çocuk, Karınca* gibi dergilerde yayımladı. Türk süsleme sanatlarını tanıtmak amacıyla hazırladığı bir program 1996'da TRT Avrasya kanalında gösterildi.

ESERLERİ (Şiir):

Harem'de Bir Yer adı: Angel (1996), *Tadımlıklar* (1997).

ÖZTÜRK, Sırrı

Araştırmacı-yazar. 28 Ocak 1932, Taşağıl / Aşkale / Erzurum doğumlu. Tuncelili bir ailedendir. 1936 yılında babasını kaybetti. İlkokulu Gazi Paşa İlk Mektebi ile İnönü İlkokulunda okudu. Erzurum Erkek Sanat Enstitüsü Ağaç İşleri Bölümünü (1948) bitirdi. 1949 yılından itibaren MEB Gezici Köy Kurslarında marangozluk ve demircilik kurs öğretmenliği yaptı. Ağabeyinin siyasî çalışmalarından dolayı öğretmenliği sona erdirildi. Mesleği ile ilgili olmayan işler yapmaya mecbur kaldı.

Sırrı Öztürk

1962 yılında Türkiye İşçi Partisine (TİP) üye oldu, partinin örgütlenmesinde aktif rol aldı. 1967 yılında DİSK'in kuruluş ve örgütlenmesine katıldı. Türk Maden İş Sendikası Genel Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. TİP'te çeşitli kademelerde görev aldı. TİP'tcki tartışmalarda "Devrimci Kanat" içerinde yer aldı. Partinin işlevsiz kaldığı gerekçesi ile "Proleter Devrimci Kurultayı"nın örgütlenmesine girişti, başkanlığında bulundu. 15-16 Haziran direnişini örgütlemek, katılmak fiilleri nedeniyle 1970 yılında Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından tutuklandı. Cezа Yasasının 141. ve 142. maddelerine muhalefetten yargılandı ve sekiz yıl hüküm giydi. Mart 1971'de de Kocaeli Devrimci İşçi-Köylü Birliği örgütlenmesini yapmak suçundan da ceza aldı. 1975 yılında hapisten çık-

tıktan sonra yayıncılık çalışmaları yaptı. 1980-86 yıllarında yayınevi ve yöneticileri altı yıl kilit altında kaldı. 1975'te Sorun Yayınları Kolektifinin yönetim kurulunda yer aldı. Ancak yayınladıkları her eser yasal sorunlarla karşılaştı. Birçok maddi-manevi tazminat davası, kundaklama, baskın ve soygun ile karşılaştı. Hayatı takip ve yargılanma ile geçti. Çok sayıda makale yazdı. *Sorun* dergisinin sahipliğini ve yazı müdürlüğünü üstlendi. Hak ve özgürlükler konularında pek çok toplantıda konuşmacı olarak bulundu.

ESERLERİ:

Oportünizm Yargılanıyor (1980), *İlerici Yayıncılığımızın Sorumluluğu* (1985), *12 Mart 1971'den Portreler I-II-III* (1986), *İşçi Sınıfı Sendikalar ve 15-16 Haziran / Olaylar-Nedenleri-Davalar-Belgeler-Anılar-Yorumlar* (1990), *DİSK'in 'Ören Tezleri' ve Sosyalist Tavır / Kriz Nasıl Aşılabilir?* (ortak kitap, 1992), *Gecikmiş Bir Hesaplaşma* (1992), *Tarihselden Güncele Bağımsız Sınıf Tavrı Teröristin Günlüğü* (1995), *Marksist Solun Krizi Deney ve Belgeler Arasında* (1996), *Partileşme Sorunu 1: Demokrasi Mücadelesi Sendikal-Siyasal Birlik* (1996), *Partileşme Sorunu 2: İSP'nin Oluşturulması M. Ali Aybar ve Uğur Mumcu'nun Sosyalizm Anlayışlarının Eleştirisi Okur Eleştirileri* (1997), *Devrimci Siyasî Terbiye Diplomasi Ahlâk* (tsz.), *Hangi "Birlik"?* (1998), *Hangi "Hukuk"?* (Ali Özdoğu ile, 1998), *İlerici - "Gerici" Kavgasında Hangi "Komünist Parti"? Hangi Restorasyon"?* (1998), *Seçimlerde Solun İki Taktiği* (Orhan Gökdemir ile), *Politika-Sanat-Estetik Yolunda Emeğin Ressamı Avni Memedoğlu* (1999), *Gelenekten Geleneğe 15-16 Haziran* (2000), *Durum-Kuşatma-Sataşma-Eleştiri Üstüne Polemikler* (Ali Özdoğdu ile, 2000), *Marksist Sol Yığınağı Nereye Yapmalı* (2001), *Kırmızı Klasör* (2005).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 1.4.1999), Güngör Gençay / Üç Kapıdan (söyleşiler, 2003).

ÖZTÜRK, Yaşar Nuri

İlahiyatçı, hukukçu, yazar, politikacı. 1951, Sürmene / Trabzon doğumlu. Bayburtlu bir anne ile din adamı Trabzonlu bir babanın çocuğudur. Trabzon İmam Hatip Okulu, Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1972), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1974) mezunu. 1976 yılında İstanbul Üniversitesi İslâm Enstitüsüne asistan olarak girdi, 1979 yılında doktorasını verdi. 1982 yılında doçentliğe yükseldi, daha sonra profesör oldu. 1986-87 yıllarında New York'ta Theological Seminary of Borrytown'da İslâm düşüncesi

Yaşar Nuri Öztürk

dersleri verdi. Aynı süre içinde, The World Scripture'ın İslâm Bölümünün hazırlanışında görev aldı. Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyeliği ve Tasavvuf Bilim Dalı Başkanlığı, İÜ İlâhiyat Fakültesi Dekanlığı görevlerinde bulundu. Çeşitli üniversitelerde öğretim üyesi ve yönetici olarak yirmi altı yıl görev yaptı. 3 Kasım 2002 seçimlerinde CHP listesinden İstanbul Milletvekili olarak TBMM'ye girdi. 2004 yılında partisinden ayrıldı, 2005 yılında Halkın Yükselişi Hareketi (YHP) adlı yeni bir siyasi parti kurdu, bu partinin genel başkanlığını üstlendi.

Lise ve üniversite öğrenciliği yıllarında şiirler de yazıp yayımlayan Yaşar Nuri Öztürk'ün felsefi ve dinî konulardaki yazıları *Hareket* dergisi (1971-77) ile *Son Havadis* (1977), *Yeni Devir* (1978), *Tercüman* (1979-83) ve 1983 yılından sonra *Hürriyet*, *Star* gazetelerinde yayımlandı. Türkiye, Almanya, ABD, Avrupa, Afrika, Ortadoğu, Japonya ve Balkanlar'da İslâm düşüncesi, insan ve insan hakları konularında birçok konferans verdi, on beş kadar yabancı ülkede düzenlenen kongre ve sempozyuma katılarak bildiriler sundu. *Varlık ve İnsan* (1978), *Kuşadalı İbrahim* (1982) adlı kitaplarıyla Türkiye Milli Kültür Vakfının 1978 ve 1982 ödüllerini kazandı. *Kur'an'da İslâm* adlı kitabı ve televizyon sohbetleriyle tanındı. *Time* dergisinin yaptığı "20. Yüzyılın En Önemli Kişileri" anketinin "En Önemli Bilim Adamları ve Islahatçılar" listesinde, dünya kamu oyunca belirlenmiş yüz kişinin, 2001 yılı itibariyle ilk on kişisi arasında yer aldı.

1993-2003 yılları arasında yüz otuz kez basılan *Kur'an* çevirisi, Türkiye Cumhuriyetinde en çok baskı yapan kitap oldu. Türkçe, Almanca, İngilizce, Farsça ve Rusça basılan eserlerinin sayısı kırkı aşkındır. 2005'e kadar kırk baskı yapan *Kur'an'daki İslâm* adlı eseri, "İslâm'da Kur'an'a Dönüş Hareketi"nin öncü kitaplarından biri olarak gösterildi. Öztürk'ün, bu hareketteki rolü ve faaliyetiyle düşünce dünyası, değişik üniversitelerde yapılan Türkçe, Almanca, İngilizce, Fransızca tezlerle incelendi. Kitaplarının yanı sıra *İslâm ve Avrupa* (*Die Zeit*, 20.2.2003), *İslâm ve Demokrasi* (*Desperately Seeking Europe*, 2003), *Europa Leidenschaftlich Gesucht* (2003) gibi uzun makaleleri ile İslâm-Batı-Laiklik konularındaki uzun röportajları Batıda ve İslâm dünyasında ilgiyle karşılandı.

ESERLERİ:

Tasavvufi Düşünce (1974), *Hallac-ı Mansur ve Eseri* (1976, İntişar-i Rözcne adıyla 2003'te Farsçaya çevrildi), *Varlık ve İnsan* (1978), *Kur'an ve Sünnete Göre Tasavvuf* (1979), *Bosnevî Muhammed* (1981), *Kuşadalı İbrahim* (1982), *Hz. Fatma* (1983), *Son Peygamber* (1986), *Tasavvufun Ruhu ve Tarikatlar* (1988), *The Eye of the Heart* (1988), *Kur'an'ı Anlamaya Doğru* (1990), *Tarih Boyunca Bektaşilik* (1990), *Din ve Fıtrat* (1990), *Son Devir Türk Tasavvufu ve Bosnalı Muhammed* (1991), *Kur'an'daki İslâm* (1992), *Kur'an'ın Temel Kavramları* (1993), *500 Soruda İslâm, Kur'an-ı Kerim Meali* (1994), *İslâm Gerçeği* (Hüseyin Atay, Beyza Bilgin, Rahmi Ayas, Arif Güneş, Hasan Elik ile, 1995), *Reconstruction of Religious Life in Islam* (1996), *Kur'an'ın Temel Buyrukları* (1997), *İslâm Nasıl Yozlaştırıldı?* (2000), *Ana*

Dilde İbadet (2002), *Kur'an Açısından Şeytancılık* (2002), *Cevap Veriyorum 1-2* (2002), *Kur'an Verileri Açısından Laiklik* (2003), *Batı Sömürgeciliği ve İslâm Dünyası* (2003).

HAKKINDA: Arzu Caferzade / Halkın Diliyle Yaşar Nuri Öztürk (1997), Arzu Caferzade / Halkın Diliyle Yaşar Nuri Öztürk (1997), Dr. Ali Hayrani Öz / Who is Yaşar Nuri Öztürk (1999), Ayşe Esra Özcan / The New Configurations of Islam in Contemporary Turkey and Yaşar Nuri Öztürk (tez, Boğaziçi Üniversitesi, 2000), Alexandra Kemmerer / Yaşar Nuri Öztürk (Franfurter Allgemeine Zeitung, 23.6. 2000), M. Avni Özmansur / Kur'an'daki Asıl İslâm Bu (1, 2000; 2, 2002), Marvine Howe / Turkey Today (Colorado, 2000), Margot Badran / The Secular Face of Islam: Yaşar Nuri Öztürk (al-Ahram Weekly, 1-7.2.2001), İbrahim Ethem Aydın / Modernleşme Sürecinde İslâm Düşüncesi ve Yaşar Nuri Öztürk (tez, Celal Bayar Üniversitesi 2002), Rainer Hermann / Yaşar Nuri Öztürk (Frankfurter Allgemeine Zeitung, 21.10.2002), Canan Öztürk / Halkın Şiirlerinde Yaşar Nuri Öztürk (2002), Mehmet Atilla Maraş / 22. Dönem Şair Milletvekilleri (2005).

ÖZTÜRK, Yener

İlâhiyatçı. 1966, Oltu / Erzurum doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1990) mezunu. Yüksek lisans (1996) ve doktora (1999) çalışmalarını Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kelam Anabilim Dalında yardımcı doçent (2000) oldu. Aynı üniversitenin İlâhiyat Fakültesi Kelam Anabilim Dalında öğretim üyeliği yaptı. Makalelerini 2001 yılından itibaren *Ekev Akademi Dergisi, Dicle Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımladı.

ESERLERİ (Araştırma):

İmkânı ve Lüzumu Açısından Kur'an'da Ahiret (2001), *Kur'an'da Kalb ve Mühürlenmesi* (2003), *Yeni Bir İçerik ve Yorumla İslâm Dini İman Esasları.*

ÖZTÜRK, Zeki

Şair. 1934, Aşkale / Erzurum doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Erzurum'da bitirdi. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi mezunu. İstanbul'da Öncü Yayınevi ve Kitabevini kurdu ve yönetti. Daha sonra çalışmalarını Ankara'da sürdürdü. Şiirleri 1952 yılından itibaren *Kök, İnsancıl, Varlık* vd. dergilerde yayımlandı. *Sorun-Birlik-Üretim* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir. *Sevgi Yiğitlemesi* (1997) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (2. bas. c. 2, 2003).

ÖZTÜRKÇÜ, Mustafa

Yazar. 1954, Abdilcevaz / Bitlis doğumlu. İlk, orta, lise ve yükseköğrenimini Van'da tamamladı. Çeşitli gazete ve dergilerde yazıları yayımlandı. Yurdun çeşitli bölgelerinde uzun süre öğretmenlik ve yöneticilik yaptı.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

Şark Günlüğü (1997), *Bir Sevdadır Türkiye* (1997), *Üstadım Bediüzzaman* (1998), *Nurun Kahramanları* (2. bas. 2002).

HAKKINDA: Mustafa Öztürkçü / Bir Sevdadır Türkiye (1997).

ÖZTÜRKMEN, Ali Galip

Eğitimci, yazar (D. 1918, Kayseri - ?). Bolu, Konya, Bor, Tavşanlı, Koçarlı (Aydın), Sivrihisar, Devrekâni, Şuhut gibi il ve ilçe okullarında tarih-coğrafya öğretmenliği ve yönetmenlik yaptı.

ESERLERİ:

Mimar Sinan (1940), *Türk Tarihinde Ünlü Günler* (1949), *Bulgaristan'da Türk Düşmanlığının Tarihçesi ve Bulgar Mezalimi* (1950), *Büyük Hürriyet Şehidi Midhat Paşa* (1951), *30 Ağustos Zafer Günü* (1951).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

Ömer Öztürkmen

ÖZTÜRKMEN, Ömer

Gazeteci-yazar, şair, siyaset adamı 1929, İstanbul doğumlu. İlkokulu İstanbul'da, ortaokulu Kerkük'te okudu. İstanbul Taksim Lisesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (1955) mezunu. Gazeteciliğe 1949 yılında başladı. 1950'de *Tanındağı* dergisini çıkardı. 1951'de *Karakedi* mizah dergisinin editörlüğü, günlük *Büyük Doğu* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Basın yoluyla işlenmiş suçlar nedeniyle iki ay hapiste yattı. 1953'te girdiği *Yeni İstanbul* gazetesine üç yıl yazı işleri müdür yardım-

ÖMER ÖZTÜRKMEN

TEVHİDE YÖNELİŞ I

İlim ve Bilim

"Ya Rab, bana eşyanın hakikatini göster."

Minicik bir gezegende yaşıyoruz...

Dünya adını verdiğimiz bu gezegene ayak bastığımızdan beri insan soyunun ortak bir arzusu, bir isteği var: Öğrenmek, bilgi edinmek.

Gördüğümüz eşyayı gerçek yüzüyle tanımak, tabiatta olup bitenleri anlamak, olayları yorumlamak, insan aklının kaçınılmaz bir gereğidir. Ne var ki, bu akıl her şeyi gerçek yüzüyle öğrenmemize yetmiyor.

İnsanlık tarihinde her toplum ve her medeniyet, eşyayı ve eşyalar arasındaki münasebetleri kendi anlayışına ve içinde bulunduğu şartlara göre tarif etmiştir. Tabiatıyla doğru tarifler var, yanlış tarifler var. Dolayısıyle insan eseri her medeniyet, bu doğrularla yanlışların karıştığı bir bilgi sistemi etrafında oluşmuştur. Bilim tarihi, bilimin kendisi de dahil, insanlığın bu yanlışlardan kurtulamadığını gösteriyor. O kadar ki, bugünkü pozitif bilimlerin ortaya koyduğu gerçekler bile geleceğin mitolojisine namzet gibi görünüyor. Düne kadar değişmez bir gerçek olarak kabul edilen Newton Fiziği'nin atom bünyesinde ve nebülozların ötesinde bugün geçerli olmadığını görüyoruz. Alain'in, "Nazarımda bütün deliller şerefsizdir" demesi belki de bu yüzdendir.

Birçok hallerde, insan denen yaratık, eşyayı gerçek yüzüyle ve bütünüyle tanımak imkanını elde edememektedir. Daha doğru bir ifadeyle, insanoğlu, duyular ve akıl yolu ile eşya hakkında yüzde yüz gerçek olan bilgilere kavuşamamaktadır; eşyanın ya dış görünüşünü tanımakta ya da belirli bir zaman ve mekân içindeki fonksiyonlarına dair teorik ve yetersiz bilgiler edinmektedir. Dolayısıyle her medeniyet, yanlış ve doğrularla karışık bu bilgi birikimleriyle gelişen düşünce sistemlerine dayanmak zorunda kalmaktadır.

Ne yazık ki, insanoğlunun en büyük dramı da burada başlıyor.

En eski devirlerden çağımızın sanayi ve sibernetik devrimine kadar bütün medeniyetler, bilgi alış-verişi üzerine kurulduğuna göre bu yanılgıdan, bu acı akibetten kurtulamamışlardır.

O halde eşyanın hakikati hakkında en doğru bilgiyi nasıl elde edeceğiz? Milyarlarca galaksinin mevcut olduğu bu kâinatta, kendi küçücük galaksimizi ve yapı taşı olarak kabul ettiğimiz atom denen dipsiz kuyuyu, en gerçek ve en doğru niteliklerîyle nasıl öğreneceğiz, nasıl tanımlayacağız?

Yüce Allah Kur'an-ı Kerim'de Hz. Muhammed'e (S.A.) "Rabbim ilmimi artır" demesini öğütlüyor. Zira eşyanın hakikati, ancak onu yaratan Allah'ın lütfedeceği ilimle anlaşılabilecektir. Nitekim Yüce Allah Hz. Adem'e önce isimleri öğrettiğini bildiriyor. O isimler ki, eşyanın özünü ve eşyanın ötesindeki hakikatleri anlatan sembollerdir, insanoğluna emanet edilmiş bir nevi, şifrelerdir. Bu emanet göklere, yere ve dağlara teklif edildiği halde, hiçbiri bu kadar ağır bir yükü kaldıramayacakları korkusuyla onu kabul etme cesaretini gösterememiştir.

Bu sır yalnız insana emanet edilmiştir. Her insan bu emanetin taşıyıcısı durumunda olduğu halde, pek az insan onun mahiyetine vâkıf olabilmiştir. Bu emanetler yalnız peygamberlere, rasih sıfatına lâyik âlim ve velilere açılan sırlardır. Bunun içindir ki, sevgili peygamberimiz, "Yâ Rab, bana eşyanın hakikatini göster" diyor ve bütün müminlerin ilâhî ilme talip olmalarını öğütlüyor. Efendimiz bu sözüyle eşyanın beşerî tarifine değil, ilâhî hakikatine talip olduğunu anlatmak istiyor. Zira beşerî tarifler ne kadar mükemmel olurlarsa olsunlar, eşyanın aklımızla ölçülebilen ve basit matematik şemalara uygulanabilen cephesiyle ilgilidir; doğru da olabilir, yanlış da olabilir. Kaldı ki, bu tanımlar eşyanın görünen cephesini, ölçülebilen yüzünü anlatan tariflerdir. Ya öteki cephesi, ölçülemeyen yüzü? Nitekim Edington da evreni ölçüye gelen ve ölçüye gelmeyen diye ikiye ayırır. Bu durumda ölçüye gelmeyen evreni nasıl öğreneceğiz?

Descartes'in "önce tarifler üzerinde anlaşalım" sözü, ölçüye gelen maddî evren için belki bir dereceye kadar geçerli sayılabilir. Ancak hakikatta böyle bir evren olmadığı gibi, onu bütün realitesiyle kuşatıcı bir akla da sahip değiliz. Önce tarifler üzerinde anlaşalım ama, ya yanlış tarifler üzerinde anlaşıyorsak ne olacak? İnsanlık zaten, yanlış tarifler üzerinde anlaşa anlaşa bu yanılgıya düşmedi mi? Eşyanın hakikatini bütün cepheleriyle görmedikçe, istediğiniz kadar tarifler üzerinde anlaşın, neyi ispat edebilirsiniz ki? Bugünkü Batı toplumlarının buhranı bu yanlış tarifler üzerindeki anlaşmalardan doğmadı mı? Spengler, doğrudan doğruya Descartes'ı imâ ederek, "Tariflerle uğraşanlar kaderin ne olduğunu anlayamazlar" diyor. "Kader fikri tarihin dünya görünüşünü idare eder, çünkü kader, ilk olayın gerçek varoluş sırrıdır."

Atom bünyesinde ve nebülözlerin ötesinde öyle olaylar cereyan ediyor ki, kartezyen mantıkla, determinist yasalarla bunları açıklamamız mümkün değil. Atom fiziğindeki dalga ve quantum, madde ve anti madde olaylarını acele bir tarifle açıklamaya kalkışsak, Descartes'in "Mademki düşünüyorum, o halde varım" yargısını bile kabullenmemize imkân kalmaz. Kaldı ki, bu dünya ölçüye gelen yüzüyle bile henüz insanlığa güler bir yüz göstermemiştir.

O halde eşyanın içyüzünü nasıl öğreneceğiz?' Aynı konunun çeşitli dallarında uzmanlaşma gayreti ve gitgide daha ayrıntılı alanlarda araştırma zarureti, bugünkü pozitif bilimlerin ihatâ gücünü, Gazâli'nin fil misâlinde olduğu gibi körlerin idrak seviyesine düşürmüştür. Mutlak ve kuşatıcı bir ilim kudretiyle idare edilen bu kâinatın nâmütenahi formüllerinden birini veya birkaçını keşfedince, tıpkı kulağına ve kuyruğuna dokunup fili anlatmaya kalkan körlerin durumunda olduğu gibi, kâinatı tarife kalkan bir bilim anlayışıyla karşı karşıyayız. Bu yüzden bir taraftan bu bilimin pratikte başdöndürücü teknolojik gelişmelerinden yararlanırken, diğer taraftan insan ruhundaki tahribatı kolay kolay giderilmeyen, yanlış ve çarpık tariflere dayalı maddeci dünya görüşleriyle boğuşuyoruz.

Bilim dünyasının, bu tek taraflı realite anlayışını bütün kâinata şümullendirmesi şüphesiz büyük bir hata olmuştur. Realiteyi bütünüyle göremediği içindir ki, geçmiş medeniyetler gibi, Batı medeniyeti de bugünkü bunalıma sürüklenmiştir. Doğu dünyasına nazaran kendisini beş yüz yıl ileride gören Batı âlemi, ancak 1400 yıl gecikmeyledir ki, akıl ve bilim yolu ile eşyanın yalnız bir yüzünü öğrenebileceğini, öteki yüzünün kendisine daima meçhul kalacağını anlama noktasına gelebilmiştir. Vahye kulak vermemenin ağır faturasıdır bu. (...)

(*Gözyaşı Medeniyeti*, 1994)

cılığı yaptı. 1956'da İngiltere'de *Daily Express*'te dört ay stajyer gazeteci olarak çalıştı. 1957 yılında Türkiye'ye döndü ve yedek subay olarak askerlik hizmetini tamamladı. 1959'da girdiği *Vatan* gazetesinin Almanya muhabirliğini yaptı. 27 Mayıs 1960 askeri ihtilalinden sonra *Tercüman* gazetesinde bir yıl ve *Yeni İstanbul* gazetesinde genel yayın müdürü olarak çalıştı. 1962-65 yıllarında Anadolu Ajansının Orta Doğu muhabiri olarak Beyrut'ta bulundu.

Öztürkmen, Ekim 1965 genel seçimlerinde Bursa'dan milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. 1967-68 yıllarında Strasbourg'da Avrupa Konseyi Üyesi olarak görev yaptı. 1969-71 yıllarında bir uçak şirketi kurdu. İki yıl kiralık uçaklarla Almanya ile Türkiye arasında uçak seferleri düzenledi. 1973-78 yıllarında günlük *Orta Doğu* gazetesini çıkardı. 1978-82 yılları arasında Akajans'ın kurucu ortağı olarak çalıştı. 1982'den itibaren *Türkiye* gazetesinde köşe yazarı olarak çalıştı. 1984'ten itibaren bu gazetenin bir yan yayını olan *İnsan ve Kâinat* dergisinin on yıl editörlüğünü yaptı. Şiirleri, *Diriliş* vd. dergilerde yayımlanmıştı. *Gözyaşı Medeniyeti* adlı kitabıyla Türkiye Milli Kültür Vakfı Jüri Özel Ödülünü aldı (1983).

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kerkük* (1949), *Taşkent'te Sabah Namazı* (1974).

DENEME: *Gözyaşı Medeniyeti* (1983), *Zihniyet İnkılabı* (1995), *Bilimden Damlalar, Geleceğin Eşiğinde* (1998).

ÇEVİRİ: *Asya'da Komünist Stratejileri* (1967).

HAKKINDA: Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

ÖZUĞUR, Fazıl

Hukukçu, şair. 1938, İbradı / Antalya doğumlu. İlkokulu İbradı'da, ortaokulu Antalya'da, liseyi Ankara Gazi Lisesinde bitirdi. 1962 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Stajını yaptıktan sonra 1965 yılında avukatlığa başladı. Altı yıla yakın Türkiye Zirai Donatım Genel Müdürlüğünün kadrolu ve sözleşmeli avukatı olarak çalıştı.

Toplumsal konulardaki yazıları

Fazıl Özuğur

birçok dergi ve gazetede yayımlandı. Resim çalışmaları da yapan Özuğur, hiciv şiirleriyle tanındı. Siyasal ve toplumsal konuları taşıdığı şiirlerinde ince göndermeler yapma çabasında oldu. Şiirlerini *Bağımsızlık Destanı* (2003) adlı kitabında topladı. Atatürkçü Düşünce Derneği üyesidir.

ÖZUNAN, Birdal

Şair. 1949, Bitlis doğumlu. İlkokuldan sonraki öğrenimlerini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Turizm ve Otelcilik Okulu mezunudur. 1975 yılında Hollanda'ya yerleşti. Bu ülkede iki yıl serbest gazetecilik yaptıktan sonra Amsterdam ve Den Haag Sosyal Bilimler Akademisinde öğrenim gördü ve eğitmen olarak çeşitli kuruluşlarda çalıştı. Haarlem şehrinde Yetişkinler Eğitim Merkezinde Hollanda dili ve toplum dersleri verdi.

Şiirleri Türkiye'de *Yeni Adımlar, Varlık, Çağıltı, Temmuz, Yeni Sanat* gibi çeşitli dergilerde; yurtdışında ise Hollanda Kentering'te Hollandaca olarak, ayrıca bazı şiirleri İngilizce ve Fransızcaya çevrilerek İngiltere, Fransa ve Belçika'da da yayımlandı. *İnsanım Ben* (1990) adlı bir şiir kitabı vardır.

"Şiiri buruk bir tadla içine işliyor insanın. Doğayla bütünleşerek sarıp sarmalıyor insanı." (Güngör Gençay)

"Şiirlerinden çok şiir tutkusunu, olduğu gibi yalansız çabasını, gayretini sevdim. İnsanlar ölüp gidiyor; şiirler, şarkılar hep kalıyor. Ölenlerden kalanlara ölümsüz sanatsal yarınlara selam olsun. Herkes Birdal Özunan gibi şiir sevseydi hayat şiirsiz bir muharebe olmazdı." (Ayhan Hünalp)

HAKKINDA: Birdal Özunan / İnsanım Ben (1990).

ÖZUYGUN, Ali Rıza

Edebiyat araştırmacısı. 1969, Buharkent / Aydın doğumlu. İlköğrenimini Buharkent'te, ortaöğrenimini Aydın ve Nazilli'de okuyarak bitirdi. Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1991) mezunu. 1991-93 yılları arasında Artvin ve Erzurum'da Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olarak çalıştı. 1993 yılında Tokat'ta Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalına araştırma görevlisi olarak atandı. Yüksek lisansını *"Zaifi Pir Mehmed, Gülşen-i Simurg, Transkripsiyonlu Metin ve İnceleme"* adlı teziyle Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde (1993), doktora çalışmasını *"Hasan Sezâyî'nin Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği, Divanının Tenkitli Metni ve İncelemesi"* adlı teziyle aynı eğitim kurumunda (1999) bitirdi.

1994'te *Yedi İklim* dergisinde *"16. ve 17. Yüzyıl Divan Edebiyatında Nesir"* başlıklı çalışması yayımlandı. Çalışmalarını Tokat'ta Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim elemanı olarak sürdürdü. *Hasan Sezayi Divanı* (2005) adlı bir çalışması kitap olarak yayımlandı.

ÖZÜGÜL, Oğuz

Çevirmen. 1940, İstanbul doğumlu. Çalışmalarını 1972 yılından itibaren Almanya'da sürdürdü. *Felsefe Dergisi*'nin genel yayın yönetmenliği görevinde (1987-90) bulundu. Çeşitli dergilerde sanat ve felsefe ağırlıklı altmışın üzerinde çeviri yazısı (1984-90), yine bu konularda pek çok çeviri kitabı yayımlandı.

ESERLERİ (Çeviri):

İbn-i Sina Avicenna (Brentjes, Burchard'dan, 1993), *Philosopia Pratica Universalis: Etik Üzerine dersler* (1994), *Aydınlanma Diyalektiği: Felsefi Fragmanlar-I* (Max Hork Horkheimer, Theodor W. Adorno'dan, 1995), *Sokrates'ten Önce Felsefe* (haz. Wilheim Capelle, 1995), *Aydınlanmanın Diyalektiği: Felsefi Fragmanlar- II* (Max Hork Horkheimer, Theodor W. Adorno'dan, 1996), *Friedrich Engels* (Biyografi, Sühcyla-Saliha Kaya ile, 1997).

HAKKINDA: Oğuz Özügül / Aydınlanmanın Diyalektiği: Felsefi Fragmanlar-II (çev. 1995).

ÖZÜNAL, Mucize

Öykü ve roman yazarı. 1947, Çamlıca / İstanbul doğumlu. Çocukluğu babasının işi nedeniyle Doğu ve İç Anadolu bölgelerinde geçti. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra kendi işi nedeniyle Ege ve Akdeniz bölgelerinde bulundu. Savcı ve avukat olarak çalıştığı bu zaman içinde Anadolu'yu ve Anadolu halkını yakından tanıyarak gözlemledi ve birikimlerini öykü ve roman olarak değerlendirdi. Birçok yerel dergi ve gazeteye yazılar yazdı, sivil toplum örgütlerinde görev aldı. Yerleştiği Aydın'da serbest avukatlık yaptı. İlk öyküsü 1965 yılında yayımlanmıştı Yazdıkları daha sonraki yıllarda çeşitli dergilerde yer aldı.

"Mucize Özünal'ın ilk romanı Alayın Kızları, 2000'de çıkan en dikkate değer romanlardan biriydi." (Nursel Duruel)

Mucize Özünal

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Kızkovalayan, Park Öyküleri, Gün Tutulması Öyküleri.*

ROMAN: *Alayın Kızları,* (2002).

HAKKINDA: Turhan Günay / Alayın Kızları (Cumhuriyet Kitap, 21.9.2000), Nursel Duruel (Cumhuriyet Kitap, 18.1.2001).

ÖZÜNLÜ, Mesut

Şair ve yazar. 1965, Nazilli / Aydın doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokul ve liseyi Nazilli'de tamamladı. Gazi Üniversitesi Arap Dili Eğitimi Bölümü (1989) mezunu. Çalışma hayatına 1989 yılında Diyanet İşleri Başkanlığında başladı. Başkanlığın Dini Yayınlar dairesinde bir süre çalıştıktan sonra 1992 yılında Milli Eğitim Bakanlığı bursuyla Mısır'a gitti. Kahire Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde bir yıl ders gördü. 1993 yılında yurda dönerek Dini Yayınlar dairesindeki görevini sürdürdü. Ardından Başkanlığın Basın ve Halkla İlişkiler bölümüne geçti. Aynı yıl Açık Öğretim Fakültesi İlâhiyat Meslek

Mesut Özünlü

Yüksek Okulundan mezun oldu. Şiir, hikâye, anı ve araştırma yazıları *Diyanet Aylık*, *Diyanet Avrupa* ve *Diyanet Çocuk* dergileri başta olmak üzere çeşitli yayın organlarında yer aldı.

ESERLERİ:

ANI: *Mısır Rüyası - Gördüklerim Düşündüklerim* (2000).

HİKÂYE: *Anıların Nöbeti* (1999).

HAKKINDA: Özcan Ünlü / Mısır Rüyası (Türkiye gazetesi, 14.11.2000).

ÖZYALÇIN, Hüdaverdi

Şair. 1945, Kayseri doğumlu. Şiir yazmaya çok küçük yaşlarda başladı. Önce vatan ve bayrak konulu şiirler yazdı. Daha sonra çağdaş sanat anlayışı içinde çeşitli konuları kendine has üslûp ve şekilde kaleme aldı. Şiirleri *Güneş*, *Damla*, *Hisar*, *Tohum* ve *Filiz* gibi fikir ve sanat dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ (Şiir):

Hıçkırık (1961), *İlk Tomurcuk* (1964).

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Şairleri - Başlangıçtan Bugüne kadar (1962).

ÖZYALÇINER, Adnan

Öykü yazarı. 18 Şubat 1934, İstanbul doğumlu. Şair Sennuz Sezer'in eşidir. Asıl adı Adnan Çelik'tir. Kâğıthane 3. Pansiyonlu İlkokulu (1947), Eyüp Ortaokulu (1950), İstanbul Erkek Lisesini (1955) bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümündeki öğrenciliğini yarıda bıraktı (1964). Bir süre eczane çıraklığı, manavlık, dokuma atölyesinde kâtiplik, kitap dağıtımı gibi işlerde çalıştıktan sonra Varlık Yayınları ve *Kim* dergisinde düzeltmenlik yaptı. *Cumhuriyet* gazetesinde yirmi yılı aşkın bir süre (1959-81) düzeltmen olarak çalıştı. "Sabah Ajansı" başlıklı yazısının yayımlandığı *Yeni a* dergisi (27. sayı, 1974) toplatıldı. Yazıda komünizm progandası yaptığı idiasıyla yargılandı, aklandı. Yazarlar ve Çevirmenler Yayın Üretim Kooperatifinin (YAZKO) yöneticiliğini ve ikinci başkanlığını üstlendi. *Yazko* (1980-84), *Yazko Edebiyat*, *Yazko Çeviri*, *Hürriyet Gösteri* (1984-86) dergilerinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Türkiye Yazarlar Sendikasının kuruluş çalışmalarına katıldı, genel sekreterliğini yaptı (1974-89). 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra sendikayı "illegal örgüte dönüştürme" iddiasıyla diğer arkadaşlarıyla birlikte yargılanıp (1983) aklandı. 1984 yılından itibaren *Hürriyet* gazetesinin kültür-sanat servisini yönetti. 1986 yılından itibaren Hürriyet Vakfı Yayınları Basım sorumluluğunu üstlendi, Simavi Yayınlarında görev yaptı. Radyo Umutta,

Adnan Özyalçıner

"Öykü Defteri" adlı programı (1995) hazırlayıp sundu. Sennur Sezer'le "Kızlar Sınıfı" ve "Seyyar Kâmil" adlı televizyon yapımlarının senaryo yazımında görev aldı.

İlk öyküsü "*Bir Yılbaşı Gecesi*", lise öğrenciliği yıllarında arkadaşlarıyla tek sayı çıkardıkları *Demet* (1953) dergisinde yayımlandı. Öykü ve yazıları daha sonra *Onüç*, *Mavi*, *Varlık*, *Papirüs*, *Yazko Edebiyat*, *Halkın Dostları*, *Yeditepe*, *Gösteri*, *Yeni Düşün*, *Evrensel Kültür*, arkadaşlarıyla birlikte kurduğu "*a*" (1954-60), *Seçilmiş Hikâyeler* vd. dergilerde yayımlandı.

1960 Kuşağı öykücülerinden olan Özyalçıner; İkinci Yeni'cilerin, çağrışımlar yoluyla farklı anlam katmanları elde etme bağlamında şiirde yaptıklarını ilk öykülerinde uygulamaya çalıştı. Sonraki yıllarda toplumcu-gerçekçi temaları duyarlıklı bir içerik ve işlek bir dille vermeyi başardı. 1964 yılında *Sur*, 1978 yılında *Gözleri Bağlı Adam* kitaplarıyla iki kez Sait Faik Hikâye Armağanını kazandı. *Yağma* kitabıyla 1972 Türk Dil Kurumu Ödülünü alan Özyalçıner, bir röportajıyla da 1980 yılında Çağdaş Gazeteciler Derneğinin İnceleme-Araştırma Dalı Yılın Başarılı Gazetecisi Ödülünü, *Canbazlar Savaşı Yitirdi* kitabıyla 1991 Haldun Taner Öykü Ödülünü, *Babıâli Ölüyor mu?* adlı yazısıyla Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Ödülünü kazandı. Türkiye Yazarlar Sendikası, PEN Yazarlar Derneği, Dil Derneği, Edebiyatçılar Derneği, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Nâzım Hikmet Vakfı Danışma Kurulu üyesidir.

"Önceleri yetim çocukluğunu yaşadığı İstanbul kenar semtlerinin insanlarını anlatıyordu. Sonradan sanatını soyutlaştırmaya, İkinci Yeni'nin şiirdeki tutumunu hikâyede uygulamaya çalıştığı, çok uzun cümleli bir anlatım içinde psikolojik ayrıntıları incelemeye yöneldiği görüldü. Sanatının üçüncü aşaması gene toplum sorunlarına dönüşüdür." (Behçet Necatigil)

"Yayımladığı ilk çalışmalarında kişi sorunlarını ruhsal çözümleme yollarıyla yansıtma amacı belirgin özellik olarak göründü. Geleneksel alışkanlıklara karşı çıkma çabasıyla öykülerinin kuruluşunda, anlatımda eski kurallara bağlanmamaya özen gösterdi. Teknik yönden yazarlığını geliştiren bu döneminden sonra işlediği konu ve kişileri gerçeğin bilinen çizgileri açısından göstermekte çekintisi azaldıkça toplumsal sorunları içeren öyküler yazdı. 70'li yılların ürünlerinde orta tabakayı ve tabana yakın kesimini, emekçileri en belirgin nitelikleriyle kişileştirmeyi başardı." (Şükran Kurdakul)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Panayır* (1960), *Sur* (1963), *Yağma* (1971), *Yıkım Günleri* (1972), *Gözleri Bağlı Adam* (1977), *Canbazlar Savaşı Yitirdi* (1991), *Alaycı Öyküler* (1991), *Taş* (1992), *Sağanak* (Yıkım Günleri'nin yeni basımı, 1993), *Anıtların Öyküsü* (1995), *İstanbul'un Taşı Toprağı Altın* (Sennur Sezen ile, 1995), *Panayır Sur* (1996), *Toplu Öyküler: 1- Panayır - Sur* (2001), *Toplu Öyküler: 2. Gözleri Bağlı Adam-Yağma* (2001), *Toplu Öyküler: 3. Canbazlar Savaşı Yitirdi - Saçanak* (2001), *Toplu Öyküler: 4. Alaycı Öyküler - Aradakiler* (2001), *Gökyüzünde Ayaklanma* (Seçme Öyküler, 2003).

ROMAN: *Dördüncü Murat ve Mirgün Bahçeleri* (belgesel roman, 1997), *Güç ve Güzellik* (2005).

MONOGRAFİ: *Kapital'in Aydınlığında: Alaattin Bilgi* (2001).

RÖPORTAJ-ÖYKÜ: *Ayak İzleri* (2000).

ANTOLOJİ: *Ekmek Kavgası: Emek Öyküleri I* (Sennur Sezer'le, 1998), *Grev Bildirisi: Emek Öyküleri II* (Sennur Sezer'le, 1998), *Motorize Köleler - Emek Öyküleri 3* (Sennur Sezer ile, 2001), *Dokumacının Ölümü - Emek Öyküleri 4* (Sennur Sezer ile, 2001).

ÇOCUK KİTABI: *Kırmızı Çini Kâse* (1976), *Garip Nasıl Okuyacak* (1977), *Ölümsüzleşen Bahçe* (1980), *Sabırtaşı Çatladı* (1980), *Anıtların Öyküleri* (1981), *Devlet Kuşu* (1988), *Keloğlan İle Köse* (Sennur Sezer ile, 1989), *Anadolu'dan Öyküler* (Sennur Sezer'le, 1989), *Keloğlan Devler Ağasına Karşı* (1994), *Tarihten Öyküler* (1995), *Gökkuşağı Masalları* (10 kitap, 1999).

ÇEVİRİ: *Irgat Simon* (hikâyeler, İvo Andriç'ten, 1976).

DENEME-İNCELEME: *İstanbul'un Taşı Toprağı Altın* (Eski İstanbul Yaşayışı ve Folkloru (Sennur Sezer'le, 1995), *Tarihin Işıldağı* (1998), *Üç Dinin Başkenti İstanbul* (S. Sezer ile, 2002).

HAKKINDA: Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Seyit Ke-

ADNAN ÖZYALÇINER

MİS GİBİ ANADOL!

Kâğıt çiçekler, krapon fırfırlar, renk renk fenerler, küçük küçük ay yıldızlı bayraklarla çevresiyle kendisi baştanbaşa süslenmişti fildişi rengindeki Anadolun. Ulusal bayramlarda okullarda, şehrin şurasında burasında hazırlanan, ortasına bayrağa sarılı heykellerin onurlulduğu şeref köşelerinin tıpkısıydı. Kutsal bir ilâh, ulusunun kurtarıcısı ulu önderdi sanki şehirde binlercesinin aşağı yukarı dolaştığı bu demir, cam, teneke, lâstik, boya karışımı nesne. Trafik polislerinin yolu tıkadıkça ellerini kollarını sallayarak, üst üste çılgınca düdük çalarak uyarmaya çalıştıkları, yayaların yanlarından hızla geçerlerken su, çamur sıçrattığında küfrettikleri ya da asfaltlarda süzülürken hayranlıkla, hasretle ardından baktıkları, marşı basmayınca, bujisi çıkmayınca, vitesi takılınca, gaz yemedikçe sahiplerinin kanlarını beyinlerine çıkaran bir baş belâsı, yoksul çocukları, kimsesiz yaşlıları ezip geçen bir kanlı kaatil değildi sanki.

İki yandan küt diye bindirerek birbiri ardından yanaşıp kalkan vapurların hüfiyye yalpalattığı dubanın üstünde sağa sola belli belirsiz kaykıldığı oluyordu. Bu yüzden tekerlekleri tahta takozlarla besleyip büsbütün kaymasına, denize yuvarlanmasına engel olmak istemişlerdi. İskelenin kendi sarımtırak ışıklı lâmbalarından çok, sanki binlerce renkli, oyuncaklı, cicili bicili ve göz alıcı, çığ reklâm ışıklarının parlak, cilâlı aydınlığında, karşı kıyıya kalkan vapurlar için durmamacasına çalan ziller, dönüp duran türnike tıkırtıları, sonra da sürekli, bitmez bir uğultunun sürüklediği, iskeleyi habire doldurup boşaltan kalabalığın ilgisini, hayranlığını çekmemesi elbette olanaksızdı. Çoğunluğunu çocukların oluşturduğu bir kalabalıkla çevreleniyordu her seferinde. Vapurlar gelip gittikçe seyirci kalabalığının kişileri değişiyor, ama hayranlarının sayısında büyük bir eksilme olmuyordu. Sabahın ilk saatlerinden gece yarısını geçinceye kadar böyleydi bu.

Garip bir sirk hayvanı gibi seyrettirilen fildişi rengindeki bu otomobil, vapur işletmesinin düzenlediği eşya piyangosunun büyük ikramiyesiydi. Otomobilin önüne yerleştirilen reklâm tahtasında, öteki armağanların bir listesi yazılıydı. Buz dolapları, çamaşır makinaları, televizyonlar, radyolar, dikiş makinaları v.b.

Otomobilin ortasında durduğu, iple çevrili yerin dışında, reklâm tahtasının yanbaşına, dört köşe bir masa konmuştu. Masanın başında elinde bir tomar bilet tutan bir kadın oturuyordu. Damalı masa örtüsünün üstüne ayrıca beş altı bilet sıralanmıştı. Bir de naylondan küçük bir para kutusu vardı. Katlanarak konmuş kâğıt paralarla çil bozukluklar görünüyordu içinden.

Kadının saçları kısa kesilmişti. Yüzü renksiz ve uzundu. Gözleri büyük büyük. Bacakları giydiği dar pantolonu bile doldduramayacak kadar inceydi. Kalçaları, ensiz, dardı. Tıpkı bir çocuk gibi. Ayakkabılarını masanın altında duran plâstik bir pazar torbası örtüyordu. Sesi inişli çıkışlı, pürüzlü, biraz da kısıktı, ama kulak tırmalamıyordu. Dümdüz, basmakalıp bir ses olmayışının getirdiği bir çekiciliği olduğu bile söylenebilirdi.

-Mis gibi Anadol, diye bağırıyordu kadın, iki buçuk liraya mis gibi Anadol! Çabuk olun, kesenize davranıp bir bilet alın! Hemen çekiliyor. Hemen bilet alın, hemen armağanlar kazanın. İki buçuk liraya siz de bir Anadol sahibi olun. Mis gibi Anadol burda sayın yolcular. Hemen veriyoruz. Çekilişe üç gün kaldı. Acele edelim... Mis gibi Anadol! Mis gibi Anadol burda sayın yolcular! Babasının elinden tutan yanaklarını tombulca bir kız, önce babasının yüzüne baktı, sonra masaya yanaşıp biletlerden birini çekti adlı. Babası yelek cebinden çıkardığı bir iki buçukluğu kadına uzattı. Kadın parayı naylon kutuya atarken bir yandan da sesini büsbütün yükselterek yolcuları masaya çekmeye çalışıyordu. Otomobili seyreden kalabalıktan kasketli bir adam, yarım adım yana çekilip eli cebinde uzun bir süre düşünceli düşünceli bekledikten sonra ancak denkleştirdiği bozukluklarla biletini aldı. Gözlerinde gelip geçici bir ışıltı yanıp söndü o an. Biletini katlayıp cebine özenle yerleştirdikten sonra da seyirci kalabalığı arasındaki eski yerine döndü. Şimdi yekpare camda yansıyan otomobilin görüntüsüyle kendininkini seyrediyordu. Otomobili çevreleyen ip korkuluk, aşağıda kaldığından camda yansımıyordu.

Bir anda iki biletin birden satılmış olması, yirmi beşerden elli kuruş, masanın başındaki kadını, iyice heyecanlandırmıştı. Soluk almadan ezberlenmiş sözlerini birbiri ardından sıralayarak çağrısını durmamacasına tekrarlıyordu.

Birden masanın arkasındaki tahta sıranın başında oturan fötör şapkalı gözlüklü, sırtına ceket yerine ince bir yelek giymiş bir adam, kadının içinde büzüldüğü, kalkık yakalarıyla ince boynunu kapattığı pardesüsünün eteğini çekti.

-Çok bağırıyorsun, dedi yavaş bir sesle. Bağırma o kadar! Kadın, omuzlarını silkerek, gövdesini de sandalyesinin üstünde biraz yana kaydırarak elini ittirdi adamın. Çağrısını, hızını kesmeden sürdürdü.

Öteki yolcularla birlikte tahta sıranın tam arkasında oturan adamın da yüzü, tıpkı kadınınki gibi renksiz ve uzundu. Boyını ince, kendi de zayıftı. Yalnız gözleri diri bir parıltıyla yanıyordu. Sırada yan oturduğu için, bir yandan kadına göz kulak olurken bir yandan da camın dışındaki koyu kurşunluğa, kokusunu duyduğu denizin maviliğini, martıların aklığını, güneşin dikliğini düşünerek bakıyordu. Arada bir dalıp gittiği oluyordu. O zaman kadını görmüyor, sesini de duymuyordu.

Kadının boğazı karıncalanır gibi oldu önce, sonra kupkuru kesildi. Cümlesini orta yerinde kesmek zorunda kaldı. Adam, kadının birdenbire yiten sesiyle ortalığı kaplayan sessizliğe kulak kabarttı.

-Ben sana demedim mi, diye dürtükledi kadını. Yavaş ol demedim mi! (...)

(Gözleri Bağlı Adam – Yağma, 1983)

mal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Olcay Önertoy / Türk Roman ve Öyküsü (1984), Feridun Andaç / Yazınsal Gerçekliğin Boyutları (1995) - Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Sennur Sezer / Panayır ile Sur'un Kuşattığı Yazar - E. Doğan / İki Kitap İki Farklı Tema (Cumhuriyet Kitap, 25.4.1996), M. Yalçın / Panayır/Sur (Varlık, Nisan 1996), Adnan Binyazar / Yıkım Günleri (Ozanlar Yazarlar Kitaplar, 1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 3 (1999), Öykücülüğümüzün 45 Yıllık Çınarı Adnan Özyalçıner (1999), Adnan Binyazar / Yazdan Kalma Bir Gün veya... Özyalçıner'in İstanbul Öyküleri (Cumhuriyet Kitap, 23.12.1999), Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir (7. bas. 2000), Kapital'in Aydınlığında: Alaattin Bilgi (Kitap Rehberi, Aralık 2001), Ülkü Tamer / Yaşamak Hatırlamaktır (2002), Ömer Lekesiz / Adnan Özyalçıner'le Öykü ve Öykücülük Serüveni Çevresinde Bir Söyleşi - Hüseyin Su / 'Panayır' ve 'Sur' Öyküleri (Hece, Aralık 2002), Tuncer Uçarol / Adnan Özyalçıner'in İstanbul Öyküleri (söyleşi, Hürriyet Gösteri, Aralık 1991) - Türkçe ve Yalınlık Üstüne Adnan Özyalçıner ile Söyleşi (Çağdaş Türk Dili, Şubat 1992) - Edebiyat ve Eleştiri, Ocak-Şubat 2006, "İşçi öyküleri Ödülü"ne Gölge Düşürenlere - Adnan Özyalçıner'e Yanıt (Damar, Şubat 2006).

ÖZYAPAR, Sadrettin (Neccarî)

Alim, şair (D. 1893, Erzurum – Ö. 1982, Erzurum). Şiirlerinde Neccarî mahlasını kullandı. Yakın çevresindeki hocalardan öğrenim gördükten sonra Mülkiye Mektebine (Siyasal Bilgiler Okulu) devam etti. Kur'an-ı Kerim ve diğer İslâmî ilimlerde özel derslerle kendini yetiştirdi. Kurtuluş Savaşı'na katılarak şeref madalyası aldı. 1937 yılında bir süre Erzurum Silah Fabrikasında çalıştı. Sonradan imamlık görevleri alarak 1960 yılına kadar ara vermeden yirmi üç yıl bu görevi yürüttü.

ESERLERİ:

Manzum Mektubat, Rübaî Müfredat, Divan (3 cilt).

HAKKINDA: M. Zeki. Kurnuç / Erzurum ve Türk Müsikisi (2005).

ÖZYAYCI, Nesrin

Yazar. 1 Eylül 1955, Gaziantep doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Gaziantep'te tamamladı. Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dil Bilimi Bölümü (1979) mezunu. ODTÜ Lisan Okulunda öğretim görevlisi olarak çalıştı. ODTÜ bursuyla İngiltere'de eğitimine devam etti. *"Language Teaching"* konusunda ODTÜ'de yüksek lisans yaptı. YÖK'ün kurulmasından hemen sonra ODTÜ'deki görevinden istifa etti. Bir süre Gaziantep'te İngilizce öğretmenliği yaptı, bilgisayar ve İngilizce kursu açıp yönetti. Gaziantep'te ve ülke genelinde radyo ve televizyon programlarına katıldı.

Nesrin Özyaycı

Özyaycı, yazılarını *Varlık, Berfin Bahar, Kum Edebiyat* dergilerinde yayımladı. 2005 Sabit İnce Edebiyat Ödüllerinde *Kanka* adlı kitabı ikincilik ödülü aldı. *Kum dergisi ile Edebiyatçılar Derneğinin Gaziantep temsilcisidir.*

"Nesrin Hanım 'Kanka'(Arkadaş) adını verdiği bu kitapta, olağanüstü cesur bir yüreklilikle kendisini yazmış: Çocukluğunu, gençliğini, öğrencilik yıllarını; arkadaşlarını, eşini, çocuklarını; iş kadınlığını; bu süreçte gördüğü ihanetleri, vefaları, dostlukları, acıları, sevinçleri tüm çıplaklığıyla ortaya sermiş." (Lütfi Kaleli)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Işık* (2002).

ANI: *Kanka* (2003).

ORTAK KİTAP: *İzdüşüm I* (Anafilya dergisinin seçkisi, 2003).

ÖYKÜ: *Alleben'de Boğulmak* (2005).

HAKKINDA: Ahmet Ayaz / Gaziantep'te Kültür Sanat ve Edebiyat'ta İz Bırakanlar (Şahinbey Belediyesi Kültür Yayını, 25.6.2003), Lütfi Kaleli / Nesrin Özyaycı'yı Tanımak (2003, Kanka İçinde, s.138), Mesut Yavuz / İki Kitaba Sığdırılan Yaşam (Gaziantep Life, 2.2.2004), Enver Ercan / Yeni İmzalar (Varlık, Şubat 2005), Fevzi Günenç / Benim Güzel Gaziantepllilerim (Gaziantep Zafer Gazetesi Kültür Sanat Eki, 12.1.2005), Hülya Soyşekerci / Alleben'de Yeniden Doğmak (Radikal Kitap, 29.4.2005), www.nesrinozyayci.com.

ÖZYER, Nuran

Eleştirmen, Alman dili ve edebiyatı araştırmacısı. 1950, Ordu doğumlu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Burada doçentliğe (1987) ve profesörlüğe yükseldi. Hacettepe Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında öğretim üyesi ve dekan yardımcısı (2005-) olarak çalıştı. Uluslararası Germanistler Birliği ile Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Enstitüsü ve Thomas Mann Derneği üyesidir.

NESRİN ÖZYAYCI

KUŞLAR

Toprak ıslak. Havada nem kokusu. Yağmur çiselemiş sabahı karşı, belli. Çimenler bir karış. Her taraf burcu burcu ot kokuyor. Gün ha doğdu ha doğacak. Topraktan evlerde yaşam telaşı çoktan başlamış. Cennet uyanmış, azığını hazırlamış, tarlaya gitmek üzere hazır.

"Hadi çocuklar uyanın!"

Yer yataklarında dokuz baş horanta. Şiho' nun acelesi var belli. Sol elinde tütün tabakası, sağ elinin iki parmağı örümcek ağını anımsatan incecik sigara kağıdına tütün sarıyor. Kaşla göz arasında sarıyor, diliyle yapıştırıp tabakanın iç kapağına bir bir sıralıyor. Sonra birini dudağının kıyısına iliştirip yakıyor; derin derin tüttürüyor. Kaçak tütün odayı yoğun bir dumana boğuyor.

Cennet, kocasının sigarasından yine rahatsız oluyor ama kocasını sevdiği için ses etmiyor. Ancak gizli öfkesini çocuğuna boşaltıyor.

-Gidiyoruz Gelincik. Hadi! Dedi Kadın.

Cennet' in sesiyle kız ok gibi sıçrayarak uyanıyor. Üzerindeki alfı güllü yorganı atarak çıktı yatağından. Kalan yedi çocuk uyanmadı. Anaları öfkelenerek

-Yatın hele, dedi. Kavun karpuz yata yata büyürmüş.

Gelincik hala uyku sersemi. Siyah pazen elbise üzerinde rengarenk puanfar. Ayağında uzun kutnu kumaşından şalvarı. Saçları sayısız ince örgülü. Ayakta kısa bir süre iki yanına bakındıktan sonra, yan taraftaki haznaya girdi. Kulplu yaldır yaldır yanan tasla, bakır kalaylı satıldan su alıp çırpa çırpa yüzünü yıkadı, çıktı. Geceden hazırlayıp sakladığı çıkını, yerinden aldı; şalvarın içine gizlice yerleştirdi; anasıyla babası Şiho' nun ardına düştü.

Hepsi kendi başının çaresine bakabilecek yaştaki çocuklar derin uykularını sürdürüyordu.

→

Ahırın önünde bekleşmeye başladılar. Şiho şalvarını dalgalandırarak içeri girdi. Yağız'ı yularından tutup dışarı çıkardı. Ata önce Cennet atladı hışımla. At yelesini savurdu, kişnedi. Şiho, Gelincik'i kucaklayıp oturttu; çocuk anasının beline sarıldı.

Yağız kuyruğunu salladı.

Karısıyla kızını inceltmeden, olanca dikkatiyle Şiho da bindi, yuları kavradı. Yola koyuldular; az sonra tarlaya vardılar.

İnsanlar vızır vızır, arı gibi çalışıyordu.

Yağız, haymanın yanı başında durdu. Şiho atlayıp indi, kızını indirdi. Ardından Cennet. Başındaki oyalı yazma uçtu gitti. Ardına düştü kadın baş örtüsünün.

Gelincik, ana babasının yanından sessizce sıvıştı. Ceviz ağacının yanındaki minik elleriyle dünden yaptığı evin yanından yürüyüp yaban gülleriyle karmakarışık çalıların arkasına gitti. Bitişikteki üzüm bağını geçtikten sonra şalvarının içindeki çıkını alıp bir çaputa sardığı bulguru saçalayıp parmaklarının ucuna basa basa döndü. Azarlanmak istemiyordu.

Kuşlar sürülerle geliyordu bağa. Şiho toprağı sürerken için için öfkeleniyordu. Bulgura üşüşen kuşların üzümleri talan etmesinden korkuyordu. Onca emek vermişti buraya. Gelinciğe parmağını sallayarak kızgınlığını anlatmaya çalışıyordu uzaktan.

Küçük kız elbisesinin eteğini şalvarının beline sokmuş oyuna dalmıştı. Eğiliyor, üzerine yerdeki bulgur yapışmış çaputu alıyor. Etrafında çırpınan kanatların ortasında, kendinden geçmiş halay çekiyordu. Kuşlar kümeler halinde parçalı bulutlu göğe doğru yükseliyorken, örgüsünü çözdüğü saçları havada uçuşuyordu. Ellerini, başını göğe kaldırıp veda mendiline dönüştürdüğü çaputla kuşlarına 'güle güle...' diyordu. Yüzünde dingin bir gülümsemc... "Boşuna..." deyip iç geçirdi.

"İşte gitti kuşlarım."

Boynu bükük ağacın altına döndü. Kuşların nicedir unutturduğu bez bebeğine baktı, dalgın, biraz mahzun. Derken, bir güvercin yanı başında. Yerdeki halay mendilini gagalıyordu. Uzaklarda zevzirler dönüyordu. Havada, kumrular sürülerle...

Gelincik kara üzüm gözleriyle güvercine bakıyordu. Bakıştılar. Hayvan ürktü. Uçtu göğe doğru.

İstanbul Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu mezunu. Öğrencilik yıllarında bir süre (1987) cezaevinde kaldı. 1999 yılında Varlık Dergisi Yaşar Nabi Nayır Şiir Ödülünü kazandı. *Göçebe* şiir dergisinin yayın kurulunda yer aldı. *Yeni Şafak* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Denemelerini topladığı *Lanetli Sınıf* (1999) adlı kitabıyla Türkiye Yazarlar Birliği 1999 Yılı Deneme Ödülünü aldı.

ESERLERİ (Deneme):

Lanetli Sınıf 1: Ne Mutlu Bana ki Lahmacun Yiyeviliyorum (1999), *Lanetli Sınıf 2: Bir Overlokçu Kıza İlan-ı Aşk* (2000).

HAKKINDA: Ahmet Sait Akçay / Lanetli Sınıf - İdris Özyol (Hece dergisi, Aralık 2002).

İdris Özyol

Yazılarını *Edebiyat Üzerine* (1994) adlı eleştiri kitabında topladı.

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Edebiyatımızda Kadın Şair ve Yazarlar Sözlüğü (2001).

ÖZYILDIRIM, Bekir Sıddık

Şair ve yazar (D. 1923, Söke / Aydın - Ö. 21 Ocak 1989). Babasını küçük yaşta yitirdiği için lise ikinci sınıfa kadar okuyabildi. Bir süre vekil öğretmenlik yaptı. TARİŞ firmasında yirmi bir yıl çalıştıktan sonra emekliye ayrıldı. 1965-68 yılları arasında Köy İşleri Bakanlığı Orman Dairesinde kooperatifçilik raporlörü olarak görev yaptı.

Şiir ve yazılarını 1945'ten itibaren *Yeni Asır, Demokrat İzmir, Hür Aydın, Orkun, Zafer* (Ankara), *Yeni Erciyes* (Kayseri), Türkeli (Afyon), *Bizim Pınar* (Ankara) gibi gazete ve dergilerde yayınladı. Destanlarımızın bir bölümünü kapsayan *Türk Epopesi* (1949) adlı bir şiir kitabı yayımladı.

HAKKINDA: Abdülkadir Güler / Söke Şairleri Antolojisi (1990).

ÖZYOL, İdris

Şair ve yazar. 1967, Zonguldak doğumlu. Endüstri Meslek Lisesi ve

İDRİS ÖZYOL

KORKAKLARIN MUTLULUĞU

Bir uyuşma bedende, zihinde ve düşlerde. Belki bir kirlenme bu, belki çürüme, belki de bir karpuzun içini yemesi gibi birşey. Baktığım bütün yüzlerde, kendinden ve insanlardan uzaklaşmanın ağır faturası.

Devasa bir inançsızlık, devasa bir ümitsizlik ve dev bir kaçış. "Bu toprakları kime bırakmaya niyetlisiniz acaba?" diye sorsam gözlerinin içine anlamsız anlamsız bakacağınızdan eminim. Kendi kabuğuna çekilmiş ve orada "kara bir inci" üretmeye çalışan insanların süçüstü yakalanmışlığı var bakışlarınızda. Size incilerden nefret ettiğini söylemeliyim. Gövdesine saplanmış bir taşı dünyanın en güzel mücevherlerinden biri haline getirmek fikri alabildiğine yabancı bana.

Atılan bir taşla yaşamaya alışmak bile kötü bir duygu iken onu onur duyulası bir maddeye dönüştürmek, tepkisiz, teslim olmuş, apolitik varlıkların işi olsa gerektir. Oysa insana düşen, kendisine yöneIen bütün yabancı unsurları reddetmek ve o unsurların kaynağına doğru haykırmaktır. Bir "inci"ye meziyet yükleyen bütün felsefelerin karşıtıyım ve karşıt olmak, şu dünyadaki hanemize yazılan en "pürüzlü" şey.

Bir vakitler, inanç ve kararlılıklarına bakarak benim de yumruklarında saf tuttuğum sıkılmış yumrukların gevşediğini görüyor bu gözler. Beyazla pembe arası bir renk tutu yaşanıyor o avuçlarda şimdi. O avuçlarda, o yumruklarda "yumuşama"nın tiksindirici ve iç karartıcı yüzü dolaşıyor. Bakığım bütün yüzler kapanıyor karşımda ve kilit vuruluyor aşklara. Kilit vuruluyor topraklara, üstünde doğulan ve bir bıçak gibi dolaşılan bütün şehirlere, köylere, evlere kilit vuruluyor. Ürkek ve kendi gölgesinden bile korkan güvercinler gibi yaşadığımız bu aşklardan size bir sancıdan başka birşey kalmayacak. Küçük →

bir ses parçasıyla kalbi pır pır eden ve güvenli kuytulara sığınmak için topluca havalanan güvercinlerin aşkından ne olur ki? Ne olur ki sizin aşkınızdan? Ve ne hakkınız var sizin sevdiklerinizi de kirletmeye, yaralamaya, korkak hale getirmeye? Ruhunuzda yayılan karanlığı, bir başkasına hangi hak ve duygu-la taşımaktasınız? Kendi pis korkunuzu tek başınıza yaşayın ve bilin ki aşk cesaret işidir. Ancak devrimciler aşık olabilir. Ancak hayatı bir isyan ateşi gibi altında dolaştıranlar aşık olabilir. Bu ateşli ve cesur duyguyu, korkularınız ve ihanetlerinizle kirletmeyin.

Aklınızdan geçen herşeyi biliyorum. Çok gördük biz bu yılgınlık ve sünepelikleri. Aşklarınız karşısında dahı yenildiniz siz ve sarılıp yanınız sıra koşturmak yerine, sevdiklerinizin korkularını da korkularınıza gerekçe göstererek, hem kendinizi hem de onu bir çukura doğru sürüklediniz. Koşmaya mı cesaretiniz yoktu, sunacak dünyalarınız mı sığdı, cahil miydiniz, eksik miydiniz, bilinmez.

Gerekçeleriniz hiç ilgilendirmiyor bizi. Bildiğimiz birşey var ki, siz aşkı kuşatılmış kalelerin teslim olması gibi birşey sandınız ve sevgilinizin elinden tutmanız beyaz bir bayrağın dalgalanması anlamına geliyordu sözlüğünüzde. Ürkek cümlelerden oluşan bir sözlüğünüz var ve tam da bu yüzden tek bir satır anlamayacaksınız kavgamızdan. Size o kavgaya katılma hakkı ve kavga etme imkanı sunuldu, lakin cenk meydanına attığımız ilk adımda ayaklarımızın tutuştuğunu görüp, serin bir hayata, serin bir kucağa, serin bir eve doğru koştunuz. Kendiniz gibi korkak hale getirdiğiniz sevdiklerinizden sizi avutmalarını, dizlerine yatırıp saçlarınızı okşamalarını beklediniz.

Oysa o saçlar, isyan ateşenin yalımlarıyla tutuşmalıydı. Saçları isyan ateşinde kavrulmuş adamların ve kadınların hakkıdır aşk. Ve dünyanın en güzel ağaçları ve en güzel kalpleri onların toprağında yetişir. Size, içinde gittikçe boğulacağınız dumanlı hayatlar ve o hayatları bile doldurmaktan aciz avuçlar kalır. Gidin ve o avuçların aşkında teselli bulun. Uyutsun sizi mırıltınızla sevgililer ve yaşlanan bedenlerinizi kanapelere yayıp kazak ören kadınları seyredin siz. Yaşayabileceğiniz en büyük mutluluk budur. Korkakların mutluluğu!

ÖZYURT, Hamdi

Şair. 1964, Muş doğumlu. 1981 yılında ailesiyle birlikte İstanbul'a göç etti. 1989 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümüne girdiyse de öğrenimini yarım bırakarak İsveç'e (1994) yerleşti. İsveç'te bir yıl çizgi roman, bir yıl da animasyon ve deneysel film okuluna gitti. İsveç'te yaşadığı bölgede çıkan bir günlük gazeteye karikatürler çizdi. Yine İsveç'te Arapça, Farsça ve Türkçe olarak yayımlanan *Prizma* adlı derginin Türkçe versiyonunun düzeltmenliğini, her üç versiyonun illüstrasyonunu yaptı. 2000 yılında Samim Kocagöz Öykü Yarışmasında birincilik ödülünü aldı. *"Saçlarını Sancıma Sür"* adlı şiir kitabıyla da üç ödül kazanarak, toplam beş ödülün sahibi oldu. İsveç Yazarlar Sendikası ve Türkiye Edebiyatçılar Derneği üyeleri arasında yer aldı.

Hamdi Özyurt

ESERLERİ:

ŞİİR: *Rakkasan Ağustosu* (1992), *Çatgelin* (1996), *Saçlarını Sancıma Sür* (2001).

HİKAYE: *Feleğin Bir Kuşu Var* (2002), *Senin İçin Bir Düş Kurdum* (2003).

BİYOGRAFİ: *Sedefe* (2000).

ÇOCUK: *Daka Pire* (1998), *Divdiv* (2002).

KARİKATÜR: *Ordlöst* (1996).

ÖZYÜREK, Emine Memduha

Eğitimci, yazar (D. 1 Nisan 1912, İstanbul – Ö. ?). Eğitimci-yazar Mustafa Remzi Özyürek'in eşidir. İstanbul Çapa Kız İlköğretmen Okulu mezunu. Kayseri, Eskişehir ve İstanbul okullarında öğretmenlik ve yöneticilik (1929-57) yaptı. Emekliliye ayrıldıktan sonra *Sınıf Bilgisi* dergisinde ilkokul öğrencileri için eğitici yazılar yazdı. Yüzden fazla çocuk masal ve hikâye kitabı yayımladı.

ESERLERİ (Çocuk Kitabı):

Pamukla Pabuç (1953), *Serçeciklerin Yuvası* (1955), *Tıptıp'la Zıpzıp* (1956), *Kadife Piliç* (1956), *Kınalı Kuzu* (1956), *Çil Tavukla Kırmızı Horoz* (1956), *Karbeyaz'ın Arkadaşları* (1956), *Küçük Köşk* (1956), *Korkak Tavşan* (1956), *Beyaz Tavuğun Marifeti* (1956), *Kırmızı Horozun Çıngırağı* (1957), *Papağanın Eşi* (1958), *Saka Kuşunun Yuvası* (1958), *Üç Arkadaş* (1960), *Akıllı Kurbağa* (1960), *İhtiyar Şahin* (1960), *İki Kuzu Kardeş* (1960), *Kırmızı Salıncak* (1960), *Kırmızı Top* (1960), *Mermer Tavşan* (1960), *İkizlerin Hediyesi* (1960), *Üç Minik Tavşan* (1960), *Yusuf'un Dileği* (1960), *Fatmacık* (1960), *Çikolata Tavşanlar* (1960), *Dalgın Mehmet* (1960), *Cingöz'ün Oyunu* (1960), *Vakvak Anne* (1961), *Küçük Pehlivan* (1961), *Kümesten Sesler* (1961), *Yalancı Misafir* (1961), *Minik Fino* (1961), *Yaşasın Yaz* (1961), *Telefon Oyunu* (1961), *Aydede* (1961), *Bahar Geldi* (1961), *Bayrağım* (1961), *Bıyıksız Fare* (1961), *Güneş Baba* (1962), *Çalgılı Kutu* (1963), *Pamuğun Dileği* (1963), *Küçük Cambaz* (1963), *Kendini Beğenen Uçurtma* (1963), *Büyükanneye Hediye* (1963), *Oyun Arkadaşı* (1963), *Küçük Yeşil Top* (1963), *Yüzme Bilmeyen Ördek* (1963), *Tekir ile Mavi Prens* (1963), *Tahta At* (1963), *Çınçın* (1963), *Kim Daha Kuvvetli* (1964), *Düğme Burun* (1966), *Küçük Elma Ağacı* (1966), *Küçük Kiralık Ev* (1966), *Üçü de Benekli* (1968), *Laklak Leylek* (1968), *Misafir Kedi* (1968), *Sevimli Konuk* (1968), *Serçecik* (1968), *Parlak Tüy* (1968), *Boncuk Uslandı* (1968), *Minnoş* (1968), *Cingöz Balık Avında* (1968), *Erdal'ın Kuşları* (1968), *Gürbüz Uçuyor* (1968), *İki Başlı Kaplumbağa* (1968), *Kırmızı Bilye* (1968), *Akıllı Cimcoz* (1968), *Beyaz Tavuğun Kurnazlığı* (1969), *Çetin'in Tavşanları* (1969), *Kesik Kulak* (1969), *Küçük Saat* (1969), *Küçük Cambaz* (1969), *Saklambaç* (1969), *Geveze Karga* (1979), *Sarman'ın Şakası* (1969), *Yalancı Misafir* (1969), *Bülbülün Sarkışı* (1969), *Gelincik* (1970), *23 Nisan Bayramı* (1971), *Cici Kuşum* (1971), *Cumhuriyet Bayramı* (1971), *Güzel Bahar* (1971), *Özyürek Teyze'den Şiirler* (1971), *Misafirlik* (1971), *Şanlı Bayrağım* (1971), *Temizliği Severim* (1971), *Zeynep'in Yüzüğü* (1972), *Yemişler* (1972), *Okuma Bilseydi* (1972), *Yedi Oğlak* (1972), *Yaz Çiçekleri* (1972), *Yaz Geliyor* (1972), *Topaç'ın Uçurması* (1972), *Temiz Çocuk* (1972), *Sevinçli Gün* (1972), *Dersini Sevmeyen Ördek* (1972), *Evimizdeki Hayvanlar* (1972), *İlkbahar Geldi* (1972), *Gece Olunca* (1972), *Elmalı Çörek* (1972), *Konuk Geldi* (1972), *Küçük Tomurcuk* (1972), *Kuşlar Süslenmiş* (1972), *Palamut Cücesi* (1972), *Pamuk Kuzum* (1972), *Güzel Hediye* (1972), *Selma'nın Arkadaşı* (1972), *Minik Civciv* (1972), *Balonlar* (1972), *Keçi Çobanı* (1973), *Tembel Vızvız* (1973), *Tatilimiz* (1974), *Bizim Bayramımız*

(1974), *Serçecikle Tomurcuk* (1977), *Rüzgârın Yaramazlığı* (1979), *İhtiyar At* (1979), *İyiliksever Ayı* (1980), *Küçük Saat* (1980), *Aytül'ün Çiçeği* (1980), *Sağlığımızı Koruyalım* (1982), *Evimiz ve Ailemiz* (1982), *Ders Yılı Sonu* (1982), *Cumhuriyet Bayramı ve Atatürk* (1982), *Yeni Yıl* (1982), *Tombulun Yaramazlığı* (1984), *Küçük Paytak* (1984), *Kumbara Kediler* (1984), *Huysuz Buzağı* (1984), *Doğan'ın Bisikleti* (1984), *Sihirli Bakraç* (1984), *Şakacı Rüzgâr* (1984), *Tembel Karagöz* (1984), *Yaramaz Keçi* (1984), *Kuzu ile Oğlak* (1985), *Aslan Yavrusu* (1986), *Yıldız'ın Sevinci* (1986), *Üzgün Kara Kedi* (1986), *Can Efe Okulda* (1987), *Can Efe Parkta* (1987), *Can Efe'nin Oyuncuları* (1987), *Can Efe'nin Hayvanları* (1987), *Can Efe Yeni Yılda* (1987), *Can Efe Kümeste* (1987), *Kaçak Yavru Kedi* (1987), *Kuyruksuz Tilki* (1987), *Kirli Bebek* (1987), *Aç Kurt* (1987), *Pamuk Hanım* (1987), *Masal Saati* (1987), *Yarış Var* (1987), *Topal Piliç* (1987), *Tavşan'ın Gezisi* (1987), *Tekir Civciv Çıkardı* (1987).

HAKKINDA: Günümüz Türkiye'sinde Kim Kimdir (7. bas. 2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZYÜREK, Mustafa Remzi

Eğitimci-yazar (D. 12 Şubat 1907, Viraca / Bulgaristan – Ö. ?). Eğitimci-yazar Emine Memduha Özyürek'in eşidir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Polatlı (Ankara), Kayseri ve İstanbul'da ilkokul öğretmeni, ilköğretim müfettişi ve okul müdürü olarak (1933-51) çalıştı. 1948 yılında Özyürek Yayınevini kurarak çocuk kitapları ve dergileri çıkardı. Eşi ile birlikte ilkokullar için yayımladığı *Sınıf Bilgisi* dergisinde eğitici öyküler yazdı.

ESERLERİ (Çocuk Kitabı): *Bayram Piyesleri* (1954), *Dedenin Kızı* (1954), *Eğlenceli Kitap* (1954), *Hoş Masallar* (1954), *İki Küçük Koreli* (1954), *Karabaş'ın Evi* (1954), *Kuşların En Güzeli* (1954), *Küçük Kiboko* (1954), *Leylek Adam* (1954), *Serçenin Rüyası* (1954), *Tonton'un Şapkası* (1954), *Yaramaz Tonton* (1954), *Ormandaki Hayvanların Sevinci* (1954), *Küçük Ayı Yavrusu* (1954), *Özcan'ın Atı* (1955), *Kara Koyunun Yavruları* (1955), *Kaya'nın Kuzgân* (1955), *Geveze Papağan* (1955), *Üç Ayı Kardeş* (1955), *Küçük Çoban* (1955), *Asık Yüzlü Çiftçi* (1956), *Güneşin Doğusunda, Ayın Batısında* (1956), *İki Horoz* (1956), *Kırmızı Lale* (1956), *Kış Ana* (1956), *Korkuluk Yusuf* (1956), *Oyuncakların Toplantısı* (1956), *Osman'ın Kirazları* (1956), *Minik Ördek Yavrusu* (1956), *Küskün Çaydanlık* (1956), *Söz Dinleyen Hasan* (1956), *Şakacı Düdük* (1956), *Başıma Gelenler* (1958), *Güler Yüz Tatlı Söz* (1958), *İhtiyar At* (1958), *Kınalı Kuzu* (1960), *Gümüş Balık* (1963), *Kaya'nın Başlığı* (1963), *Kaya'nın Rüyası* (1967), *Kavgacı Kirpi* (1973), *Huysuz Şemsiye* (1973), *Dalgın Emin* (1973), *Tekir'le Acar* (1973), *Uykucu Mehmet* (1973), *Paytak Hanım'ın Başlığı* (1973), *Küçük Midilli* (1973), *Orhan'ın Saati* (1979), *Taşıtlar ve Trafik* (1983), *Köyü Tanıyalım* (1983), *Haberleşme* (1983), *Çevremizde İlkbahar* (1983), *Çevremizde Sonbahar* (1983), *Çevremizde Kış* (1983), *Çevremizde Kullandığımız Alet ve Makinalar* (1983), *Cumhuriyet Bayramı ve Atatürk* (1983).

HAKKINDA: Günümüz Türkiye'sinde Kim Kimdir (7. bas. 2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001).

ÖZYÜREKLİ, Timuçin

Şair. 19 Ağustos 1950, Turgutlu / Manisa doğumlu. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü mezunu. TRT İzmir Radyosunda bir şiir ve öykü programı olan "Düşler Bahçesi"ni hazırlayıp iki yıl boyunca sundu. Şiirlerini ve şiir üzerine yazılarını, kendi çıkardığı *Devrimci Kültürde Çıkış* ve kurucularından olduğu *Agora* ile *Yeditepe, Yansıma, Yarına Doğru, Doğrultu, Dönemeç, Yeni Sanat, Türkiye Yazıları, Yürüyüş, Sanat Emeği, Bilim ve Sanat, Sanat Edebiyat 81, Gerçek Sanat, Varlık, Adam Sanat, Mècène* ve *Kum* gibi gazete ve dergilerde yayımladı. *Cumhuriyet Kitap* ekinde kitap tanıtma yazıları yazdı. Petrol-İş, TAYAD, Buca Belediyesi (İzmir) Ali Rıza Ertan şiir ödüllerini aldı. Çalışmalarını İzmir'de sürdürdü. Türkiye Yazarlar Sendikası ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Yapay olanın çekiciliğini aşarken kendine üç yol çizmiştir: Bunlardan ilki, birey olarak kendi gelişim çizgisini ele almaktır. Yalnız hunu yaparken, yaşamın çekici gelen dilimlerinin ardından giderek diğer bölümlerin üstü örtülmemiştir. İkincisindeyse Özyürekli, birey olarak kendi gelişimini besleyen ve bütünselliğin temel parçalarından biri olan dış gerçekliği ele almıştır. Üçüncü çizgi, bu iki çizginin verilerinden de yararlanarak bir bile-

TİMUÇİN ÖZYÜREKLİ

SANA UZAKTAN

sorularla gel bana sesin titremesin
sana yalnızlığı anlatayım, ayrılıkları
bir kadın nasıl öpülür dudağı kanatılarak
kirpikleri, buğulu gözleri nasıl sarılır?
hasret ağrıları çeken yorgun yürekle
oturup acı çaylar içelim, ağlayalım...

sorularla gel bana sesin titremesin
kimse bilemez özlem nedir, sevda nedir?
düşlerde bir kadını yaşamak, istemek nedir?
ah kimse bilemez ikimiz kadar ayrılığı,
ağızları kapanmamış zarflarda çoğalmayı...

sabahlar serin sakalsız yüzüm üşüyor
bakır rengi yansımalar kavak ağaçlarında
fısıldıyor sesin ugultular yaratarak
gecenin apansız çöktüğü cilet tarlasında.

sorularla gel bana sesin titremesin
sana söz edeyim evrensel sevgilerden
bir çocuğun kara sürülmemiş alnından
uçup sessiz mavi bulutlara yükselen
kanatları benekli yaban güvercinlerinden
sana söz edeyim kuruyan dudaklarımla...

uykuların tedirgin, ağlamaklı duruşun
mektupsuz geçiyor yeşile boyalı günlerin
cebinde fotoğrafı bile yok sevdiğinin
hangi sabahtı hatırlamıyorsun bırakıp gittiğin.

ellerin soğumuş artık, tırnakların mosmor
yüzünde donup kalmış tarihsiz günler...

şim şiiri yazılarak oluşturulmuştur." (İbrahim Oluklu)

ESERLERİ (Şiir):

Şafağın Buğusu (1982), *Merhaba Yaşamak* (1983), *Sonsuz* (tüm şiirleri, 1996), *Fırtına Kuşları* (2002), *Mustafa Kemal'in Süvarileri* (2002).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Yılmaz Arslan / Yaşanabilir Bir Hayatın Peşinde (Cumhuriyet Kitap, 6.4.2000), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Fırtına Kuşları / Timuçin Özyürekli (Cumhuriyet Kitap, 31.1.2002).

ÖZZÜMRÜT, Ayşe Hülya

Şair. 1960, Gaziantep doğumlu. İlkokulu doğduğu kentte bitirdi. Gaziantep Kolejinde başladığı ortaöğrenimini Ankara'da tamamladı. Diyarbakır Tıp Fakültesindeki öğrenimini ikinci sınıfta bıraktı. Eşi Doğan Özzümrüt 1981 yılında öldürüldü, kendisi de 1981 yılında tutuklanarak mücebbet hapis cezasına çarptırıldı. İlk şiir kitabı *Dövüşenler Konuşacak*, 1987 yılında yayımlandı.

HAKKINDA: Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi (s. 285, 1994).

PABUÇCU, Köksal

Araştırmacı-yazar, çizer. 1969, Erzincan doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Erzincan'da tamamladı. Erzurum Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Biyoloji Bölümü (1991) mezunu. Yüksek lisansını aynı bölümde, doktorasını ise Gazi Üniversitesinde tamamladı. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Biyoloji Bölümünde uzman doktor olarak çalıştı. Bilimsel çalışmalarının yanı sıra güzel sanatlarla da ilgilendi. Yurtiçinde ve yurtdışında birçok resim sergisi açtı, ödüller aldı.

Köksal Pabuçcu, yerel ve ulusal basında yazılar yazdı, desen çizdi. *Tokat* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Yurtdışında *Bio-Science Research* (Hindistan) dergisinin hakemliğini yaptı. Gazeteciler Cemiyeti tarafından Yılın Karikatüristi (1993) seçildi. *Biyolojik Terör* (2003) adlı bir araştırması vardır.

HAKKINDA: Köksal Pabuçcu / Biyolojik Terör (2003).

PAÇACI, Mehmet

Tefsirci. 1959, Bolu doğumlu. Ankara İmam Hatip Lisesi ve Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1982) mezunu. Bitirdiği fakültenin Tefsir Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. Yüksek lisans çalışmasını aynı öğretim kurumunda tamamladı ve *"Kur'an'da ve Kitab-ı Mukaddes'te Ahiret İnancı"* konulu teziyle doktora (1989) yaptı. 1992 yılında yardımcı doçent, 1994 yılında Tefsir Anabilim Dalında doçent ve 2000 yılında profesör oldu. Arapçasını geliştirmek amacıyla Suudi Arabistan Kral Suud Üniversitesi Arap Dili Enstitüsünde bulundu. Malezya (Kuala Lumpur) Uluslararası İslâm Üniversitesi (1993-95) ile Vatikan Pontificia Universitas Gregoriana (1998)'da ders verdi. Türkiye'ye dönüşünde Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesindeki öğretim üyeliği görevini sürdürdü. Klasik ve çağdaş dönem Kur'an yorum problemleri ve yorum yöntemleri üzerine çalışmalar yaptı.

Makaleleri, *İslâmî Araştırmalar* ve *İslâmiyat* dergilerinin yanında yabancı dergilerde yayımlandı. Ortak kitaplara bölümler yazdı. *İslâmiyat* dergisi, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi ve İstanbul Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinin yayın kurullarında görev yaptı. Yurtiçinde ve yurtdışında çeşitli bilimsel toplantılara katılarak bildiriler sundu, konferanslar verdi.

ESERLERİ:

İslâmî Bilimde Metodoloji Sorunu (1992), *Kur'an'da ve Kitab-ı Mukaddes'te Ahiret İnancı* (1994), *İslâmın Temel Kaynakları: Kur'an* (1998), *Kur'an ve Ben Ne Kadar Tarihseliz?* (2000).

Ayrıca İmam Hatip liseleri için ders kitapları yazdı.

HAKKINDA: Yakup Çiçek-Bünyamin Açıkalın / Türkiye İlâhiyat Fakülteleri Tefsir Anabilim Dalı Öğretim Elemanları Biyografileri (2000).

PAKDİL, Nuri

Deneme ve oyun yazarı. 1934, Kahramanmaraş doğumlu. Maraş Lisesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu. Bir bakanlıkta hukuk müşaviri (1965-67), Devlet Planlama Teşkilatında uzman (1967-73) olarak çalıştı. Daha sonra görevinden ayrılarak yazarlığı uğraş edindi. Çıkardığı *Edebiyat* dergisi ile yayınla-

Nuri Pakdil

NURİ PAKDİL: EYLEMİN ARKA YÜZÜ

Rasim Özdenören

1958 yılının Temmuz ortalarında, Maraş'ta, Çocuk Bahçesi'nin önünden geçmekte olan genç bir adamı işaret ederek: "İşte Nuri Pakdil bu!" dedikleri zaman gördüğüm kişiye hem hayret etmiş, hem hayran olmuştum. Bu kişi, âdeta yürüyen bir kafadan ibaretti. Bu kafa, usturayla kazınılmış saçlarıyla beyaz, parıldayan bir tunç yontu halinde önümüzden, seri adımlarla ve kararlı bir amaca doğru yürüyordu. Yürüyen o tunç yontuyu bir daha unutamadım, ama unutamadığım imge yalnızca bu tunç kafadan ibaretti. Ne üstündeki giysisi, ne başka bir şey. Hatırlayabildiğim başka hiçbir şey kalınmıştır sonradan o enstantaneden. Demek Nuri Pakdil buydu! Onun adını, benim liseye başladığım 1955 yılının sonbaharından başlayarak biliyordum. Liseye kaydımızı yaptırırken, kayıt yaptıran öğrencilere sattıkları *Hamle* dergisini çıkartan öğrencinin (ama ne öğrenci! öğretmenlerini de örgütleyebilen, onları eğitebilen, tuhaf, ayrıksı biri: Dergi çıkartmak için öğretmenleri ona değil, o öğretmenlerine görev veriyor, onlardan yazı istiyor) bu Nuri Pakdil olduğunu öğrenmiş, fakat kendisini görememiştim. Bu yüzden de, onun adı, kendi aramızda bir efsane halinde büyüyordu. O yıllarda, aynı dergiyi üç-beş sayı kadar da bizim arkadaş topluluğu çıkartmıştı. Dergi, lisenin yayın organı olarak çıkıyordu. Ama finansmanını derginin kendisi reklâm parasıyla sağlıyordu. Aynı dergi deneyimini biz kendimiz de yaşadığımız için, bunun ne denli zor olduğunu, dergiye saygınlık kazandırmanın nelere mal olduğunu deneyerek öğrenmiştik. O tarihte o bizi tanımasa da biz kendimizi onun halefi olarak görüyorduk. Onun tek başına çıkarttığı dergiyi, biz en az beş-altı kişi olarak çıkartıyorduk. Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt, Alaeddin Özdenören, Ali Kutlay, ben ve daha başka arkadaşlar aynı deneyimin içinde yer alıyorduk. Ama bizim tek yayın organımız bu dergi değildi. Bu dergiyle birlikte, o sıralarda Maraş'ta yayınlanmakta olan yöresel gazetelerde sanat edebiyat sayfaları hazırlıyorduk. Ali Kutlay'la ben *Gençlik* gazetesinde, Alaeddin'le Cahit, *Hizmet* gazetesinde, Erdem'le bir başka arkadaş Engizek gazetesinde benzer sayfalar hazırlıyor, bunları İstanbul'da, Ankara'da, başka yerlerde yayınlanan dergilere gönderiyor, onlarla düşünsel düzlemde ilişkiler kuruyorduk.

Nuri Pakdil'le tanışmamız zaman almadı. Ondan yazı isteyecektik. Onun, o zaman bile, o alçakgönüllü olanakları içinde (bu cümleyi, elbette şimdi kimsenin) edebiyat çevrelerinde tanındığını biliyorduk. Onun yazısı ve katkısı sayfamıza onur kazandıracaktı. Nuri Pakdil, hiç kaprislere yapmadan, kendini naza çekmeden istediğimiz yazıyı verdi. Bununla kalmadı, sayfamızın düzenlenmesine de katkı sağladı. Maraş'ta kaldığı birkaç hafta boyunca çıkarttığımız edebiyat sayfasından ilgisini esirgemedi. Bu karşılaşmamızdan on-onbir yıl sonra, birlikte dergi çıkartacağımızın aklımızın ucundan bile geçmesi söz konusu değildi. O, 1958 yılında, yüksek öğrenim için, ben de İstanbul Hukuk Fakültesi'ne kaydımı yaptıracak ve bundan sonra onunla olan ilişkimiz uzun yıllar boyunca aralıksız sürecekti. Pakdil, fakülteyi bitirdikten sonra avukatlık stajını yaptı, bir süre Maliyet memurluğunda bulundu. Askerlik hizmetinden sonra İstanbul'a döndü. Sanıyorum 1964 yılıydı. Haftalık Yeni İstiklâl Gazetesinin editörlüğünü üstlendi bir süre. O gazetede sanat edebiyat sayfaları düzenledi. O sayfalar için bizden de yazılar, öyküler istiyordu. 1965'te Ankara'ya gitti. Bir bakanlıkta hukuk müşavirliği yaptı. Sonra 1967 yılında Devlet Planlama Teşkilatı'na geçti, Aynı yıl ben de fakülteyi bitirip aynı teşkilata girdim. 1967 yılının Mart ayında *Diriliş* dergisi tatile girmişti. Uzun bir tatil dönemi yaşadı. Bu arada bizler de, Diriliş dergisinin çıkartılması için Sezai Karakoç'un teşebbüsünü bekliyorduk. Benim hazır bulunmadığım bir toplantıda, Ankara'da, Sezai Bey, derginin daha bir süre çıkartılmayacağına dair telmihlerde bulunmuş. Bizlerse, bir dergi ortamı içinde bulunmamız gerektiğini düşünüyorduk. Edebiyat dergisinin çıkartılması, masa başında alınmış bir defalık bir kararla belirlenmedi. Âdeta bir süreç içinde kendiliğinden oluştu. Benim Ankara'ya gelişimle birlikte dördümüz (Nuri Pakdil, Erdem Bayazıt, Akif İnan) hemen her gün buluşuyor, birlikte oluyorduk. 1968 yılının sonlarına doğru aramızda bir soru gelişip ortaya çıktı: Çıkartacağımız derginin adı ne olacaktı? Nuri Pakdil, bu derginin adının Gökçeyazın olmasını önerdi. Ben de, bu adın biraz alışılmamış olduğunu, onun yerine bir cins ismin özel isim olarak seçilmesinin akılda kalabileceğini ve meselâ Edebiyat adının uygun olabileceğini ileri sürdüm. Akif İnan hem adı beğendi, hem bu ada destek verdi, "Edebiyat" adı 'gökçeyazın'ın anlamına da karşılık geliyordu. Böylece derginin adı ortaya çıktı. İlk sayısının Şubat 1969'da yayın hayatına çıkartılması kararlaştırıldı.

Pakdil, daha sonra, *Edebiyat*'ın çıkış amacını şöyle anlatıyordu: *"1969'da, M. Akif İnan, Rasim Özdenören, Erdem Bayazıt'la birlikte Edebiyat dergisini çıkarmaya karar verdiğimizde, bizi bu girişime zorlayan etken aslında tekti: Ülkü olarak Batıcılığı seçmediğimizi, yalnızca yerli düşünceye ve bunun tüm değer yargılarına bağlı olduğumuzu söylemek. Bir ulusu, olumlu ya da olumsuz yönde oluşturan gücün, o ulusun edebiyatı olduğuna inanıyoruz. (...) Çağdaş Türk edebiyatı, yerli düşüncenin kaynaklarına yönelinmeden, özgün eserler koyamamıştır ortaya. Son elli yılın özgün eserleri, yerli düşünceyle canlı bir alış verişe giren sanatçıların eserleridir. M. Akif İnan'ın denemeleri, şiirleri, Rasim Özdenören'in hikâyeleri, denemeleri; Erdem Bayazıt'ın şiirleri, benim yazdıklarım; arkadaşlarımızın şiirleri, hikâyeleri, denemeleri; yani Edebiyat dergisi bütüncek, bu yaklaşım içinde değerlendirilmelidir. Birbirimize ters düşme yok, bütünleme vardır birbirimizi."* Bu yazı, sanıyorum, biraz da, *Edebiyat* dergisinde yazınların birbirinden kopuk olduğunu ileri süren birilerine karşı cevap olarak yazılmıştı. Pakdil, bu konuda alabildiğine titizdi. Onda, katıksız bir takım ruhu var bulunuyordu. Derginin herhangi bir yazarının başka bir yerde yazısının yayınlanmasına gönlü razı gelmezdi. Bu gibi durumlarda tavır koyardı.

Aslında *Edebiyat* dergisi, dar bir anlamda *Büyük Doğu* ve *Diriliş* dergilerinin geleneğini tevarüs etmişti. Bu gelenekte, dergi, amatör bir anlayışla yönetiliyordu. Bir bakıma dergi, para ve sahibinin hazırlığı varsa çıkıyor, aksi takdirde tatile giriyordu. Daha belirgin başka bir özellik, bu dergiler, sahibinin solosunu terennüm ediyordu. *Edebiyat* dergisi her ne kadar bu ölçüde olmasa da, gene de önemli ölçüde Nuri Pakdil'in insiyatifine bağlı bulunuyordu. Pakdil, dergiyi, eylemının bir parçası olarak görüyordu. Dergi, onun düşünsel silâhıydı, (...)

(*Hece*, sayı: 85, Ocak 2004)

rını kapattıktan (Aralık 1984) sonra DPT'ye geri döndü (1988), buradan (Temmuz 1999) emekliye ayrıldı.

İlk şiir ve denemeleri, lise öğrencisiyken Maraş'ta *Demokrasiye Hizmet* gazetesinde ve aynı yıllarda çıkardığı *Hamle* (Maraş 1944-55) dergisinde yayımlanmıştı. *Yeni İstiklal* gazetesinde (1964) sanat sayfası düzenledi ve yazılar yazdı. Nuri Pakdil, kendisinin yönetiminde Ankara'da çıkarmaya başladığı aylık *Edebiyat* dergisinde (Şubat 1969-Aralık 1984) yayımladığı denemeleri, oyunları ve eleştirileri ile tanındı. 1972'de Edebiyat Dergisi Yayınlarını kurdu. Burada kendisinin ve *Edebiyat* dergisi yazarlarının telif ve çeviri kitaplarını yayımladı. 1984 yılının sonuna kadar kırk beş kitap çıkardı. Edebiyat Dergisi Yayınlarından, 28 Şubat 1997 tarihinden itibaren yeniden Nuri Pakdil'in kitapları yayımlanmaya başladı.

Dili, yetmişli yılların Türkiye'sinde sağ ve sol çevrelerin edebiyat/siyaset çevrelerini şaşırttı. Hem edebiyatta hem de siyasette devrimci bir söylemi geliştirip yaygınlaştırarak sağla birlikte anılıp değerlendirilen "Müslüman edebiyat", düşünce ve siyaset söyleminin ayrışmasında önemli bir etken oldu. *Edebiyat* dergisinde evrensel bir düşünce, sanat, edebiyat ve kültür açısı egemen oldu. Nuri Pakdil'in devrimci duruşu ve söylemi, bir edebiyat anlayışı olduğu kadar bir hayat tarzı biçiminde de dergide yazan bütün yazarların düşüncelerine, dillerine, söylemlerine, hayatlarına yansıdı. Nuri Pakdil, edebiyatta ve düşüncede, yetmişli yıllardan itibaren etkili oldu. Cumhuriyet döneminde *Büyük Doğu* ve *Diriliş* gibi İslâmcı edebiyatın önemli dergilerinden olan *Edebiyat* dergisinin çevresinde çok sayıda yeni şair ve yazar yetişti.

Nuri Pakdil, Paris izlenimlerinden oluşan, Batı insanını yeni bir yaklaşım ve üslûp ile anlattığı ilk kitabı *Batı Notları*'yla büyük ilgi topladı. Bu eserini izleyen *Biat*, *Bir Yazarın Notları* ve diğer kitaplarıyla deneme türünün ustaları arasında yer aldı. *Bağlanma* adlı kitabı birçok açıdan Nuri Pakdil'in ve *Edebiyat* dergisinin edebiyat ve düşünsel bağlamının anlaşılabilmesi için manifesto niteliğindedir. Ayrıca oyunları, Ortadoğu ve Batı edebiyatından yaptığı şiir ve düşünce çevirileri de yol açıcı oldu. Ortadoğu'daki edebiyat ve devrimci düşüncenin gelişiminden Nuri Pakdil ve *Edebiyat* dergisi yoluyla haberdar olunduğunu söylemek mümkündür.

"Düşüncelerinden diline, biçiminden en küçük ayrıntılarına, hep korumaya çalıştığı hassasiyetlerinden

Nuri Pakdil

ilkelerine, ayaklarını bastığı yerlerden evrensel sanat, edebiyat, düşünce ve siyaset açısına... dek daha birçok kendine özgü özelliklerle kurduğu yapısı ile Edebiyat dergisi, 1960'lı yıllardan günümüze, yeni, farklı ve aykırı bir çıkartmadır. Edebiyat dergisinin karakteri ile Nuri Pakdil'in karakteri birebir örtüşür: Edebiyat dergisi, Nuri Pakdil'in manevi şahsiyetini mündemiçtir. Edebiyat, hiç kuşkusuz bir ocak dergidir; ocağın sağaltıcı, terbiye edici manevi gücü ise, Nuri Pakdil'in inanç ve düşüncelerinin manevi bir rabıta yoluyla okuyucuya, yazara, yazıya ve bütünüyle ortama ve hayata sirayet edişi ile gerçekleşir. Edebiyat dergisinin, bu dergide yazan yazarların yazınsal çabalarının, dost ve okuyucuların derginin yazınsal eylemine katılımının ve kitap yayınlarının genel bağlamı, işte bu ilişkinin anlamındadır.

"Bu bağlamda Edebiyat dergisinin yayımlanışı, düşünsel bir inşa karşısında insanın duyması gereken hak ve sorumluluk dikkatinin sürekli diri tutulmasını sağlama çabası anlamına gelir. Bu dikkatin aynasını, Edebiyat dergisi çıkmaya başladığından beri, Nuri Pakdil, kendi yüzünde bütün insanlara şöyle tutar: Edebiyat, bir yanıyla, bana kimliğimi verdi; ama, başka yanıyla da, beni mütemadiyen korkuttu: 'Özümü titizlikle korumazsan, hâlin duman!' uyarısı, kulağımda: işte, Edebiyat'ın üzerimdeki hakkı. Okurların ve yazarların Edebiyat dergisi ile ilişkilerinin özü, işte bu kimlik kazanımı ve kazanılan bu kimliğin sonuna dek titizlikle korunmasından ibarettir." (Hüseyin Su)

"Nuri Pakdil, yazarlık serüveni boyunca halkın kültürel birikimi ve öz değerlerine sahip çıkarken, yıllardır yok sayılan, atlanılan manevî değerleri, moral unsurlarını gündeme getirmiştir. Türk toplumunun bünyesine uymayan ithal beğeni ve ilkelerin, özden kopuşun, insanları, toplumu kişiliksizleştirip kimliksizleştireceğini savunurken, çıkış yolu olarak yerli düşünceyi göstermiştir.

"Ona göre Türk düşüncesi, sanatı, yabancı ulusların deneylerine değil, kendi ülkemizin, halkımızın tarihsel özelliklerine, birikimlerine dayanmalı, onun duyuş ve heyecanlarına tercüman olmalıdır. Batılılaşma çabalarının her alanda olduğu gibi, sanatımızı bir açmaza sürüklediğini düşünen Pakdil, Türk halkını yaşatan ne varsa, (dil, gelenek, inanç, üretim ilişkileri) ona sahip çıkmanın doğru yol olduğunu savunmuştur. Özellikle din olgusunu, uygarlığımızın temel bir gerçeği olarak belirlemiş, din gerçeğini görmezlikten gelmenin Türk halkına ihanet etmek, ondan kopmak anlamına geldiğini temellendirmiştir.

"Nuri Pakdil oyunlarında, çağdaş insanın yaşadığı bunalım ve acıların nedeni ile yeryüzündeki haksızlıkların, sömürünün, işkencenin kaynaklarını araştırır. İnsanlar arasından çekilen sevgi ve hoşgörünün, toplumu nasıl açmazlara sürüklediği vurgulanırken, bütün bu olumsuzlukların kaynağı olarak da insanın ahde vefa göstermeyip, Tanrı'dan uzaklaşmasını gösterir. İnsanın varoluş nedenini unutunca (yabancılaşınca) hayatının nasıl anlamsızlaştığı giderek de bir cehenneme dönüştüğü sergilenir." (Necip Tosun)

"Nuri Pakdil'in bir entelektüel ve sanatçı olarak duruşunun merkezinde yatan ana temanın kimlik ve mekân ilişkisine yaptığı vurgu olduğu söylenebilir. Bir nesle aşıladığı bilincin temellerini bu evrensel ufuk oluşturur.. Bunu düşünsel alandan sanatsal alana taşıyarak estetik bir formda sürekli dillendirmesi çağdaşı aydınlardan onu ayıran en önemli özellik olarak karşımıza çıkar.

"Bu söylem o denli içselleştirilmiş, o kadar kendiliğindendir ki; evrensel mekân ve kimlik, aidiyet bilincini bu tema etrafında temellendirirken stratejik çözümleme yapma ve kanıtlama ihtiyacı duymaz. Buna gerek duymayacak kadar kendiliğinden ve doğallıkla dökülür kaleminden Kudüs, Süleymaniye, Cezayir, Medine, Türkistan; Asya ve Afrika..." (Akif Emre)

"Nuri Pakdil'de üslûp, duruş, tavır çok önemlidir.

"Sanırım biçimi özden de önde tutar.

"Müslüman cemaat, Yerli Düşünce (ideoloji) açısından bakıldığında gerek edebiyat dergiciliğinde, gerek yazın hayatında, gerekse kitap yayıncılığında biçimsel bir devrim gerçekleştirmiştir.

"Nuri Pakdil çatının kenarında dolaşmayı sever. Belki de devrimci ruh taşımanın bir özelliğidir bu.

"Nuri Pakdil gemileri yakmayı da çok sever.

"Sevdi mi tam sever, koptu mu tam kopar.

"Aynı evi paylaştığımız günlerde bazen haddimi aşarak: 'Ağabey; Efendimiz itiduli tavsiye ediyor, biraz orta yolda yürüsek olmaz mı?' derdim. 'Haklısın Erdem'ciğim' derdi. Güneş yeniden doğarken O da uç noktadaki yerini almış olurdu.

"'Ilımlılar. Ilımlılar.. Alıp onlara muz yedirmeli' Onun sözüdür. Ve's-selam!" (Erdem Bayazıt)

ESERLERİ:

DENEME: *Biat I* (1973), *Biat II* (1977), *Bağlanma* (1979), *Bir Yazarın Notları II* (1980), *Biat III* (1981), *Bir Yazarın Notları III* (1981), *Bir Yazarın Notları IV* (1982), *Edebiyat Kulesi* (1984), *Derviş Hüneri* (1997), *Arap Saati* (1997), *Klas Duruş* (1997), *Kalem Kalesi* (1998), *Bir Yazarın Notları I* (1999), *Otel Gören Defterler 1: Çarpışan Sesler* (1999), *Otel Gören Defterler 2: Yazının Epik Resmi Çekildiği Sırada* (2000), *Otel Gören Defterler 3: Büyük Sorgu* (2001), *Otel Gören Defterler 4: Simsiyah* (2002), *Otel Gören Defterler 5: Ateş Hattında Harf Müfrezeleri* (2003), *Otel Gören Defterler 6: Yazmak Bir Mücize* (2005).

ÇEVİRİ: *Harikalar Tablosu* (Prevert'ten, oyun, 1974), *Ay Operası* (Prevert'ten, şiir 1975), *Kasırganın Çatırtıları* (Guillevic'ten, şiir, 1981), *Arap Şiiri (Güldeste) I* (1998), *Arap Şiiri (Güldeste) II* (1998).

OYUN: *Put Yapımevleri* (1980), *Kalbimin Üstünde Bir Avuç Güneş* (1982), *Umut* (1997), *Korku* (1997).

ŞİİR: *Sükût Süretinde* (1997), *Ahid Kulesi* (1997), *Osmanlı Simitçiler Kasidesi* (1999).

GEZİ İZLENİM: *Batı Notları* (3. bas. 1997).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c. 4, 1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), Arif Ay / Dokuz Kandil (1997), Atıf Bedir / Kent Yazıları (Hece, sayı: 2, Şubat 1997), Necip Tosun / Sükut Suretinde (Hece, sayı: 4, Mart 1997), Yedi İklim Dergisi-Nuri Pakdil Özel Sayısı (sayı: 58, Ocak 1995), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Ali Büyükçapar / Klas Duruş (Yedi İklim, sayı: 119, Şubat 2000), Atıf Bedir / Okurken (Hece, Aralık 2002), Hüseyin Su / Düşünsel, Entelektüel, Muhalif Bir Tasarım Olarak Edebiyat Dergisi ve Nuri Pakdil - Hüseyin Su / Çelik Adam - Ali Göçer / Derin Hafıza - İbrahim De-

NURİ PAKDİL

BATI NOTLARI

4

Uyandım; gözüme plastik bir güneş parçası yapışmıştı. Uzun süre silmeye uğraştım. Niçin güneşi plastik Paris'in? Çünkü yükselen Batı'sı, güneşle Paris'in arasında kalın bir duvar. Bu is, bildiğimiz bina isi değildir. O yönden temizdir Paris'in havası. Biz Doğuluların, Doğulu duygusuyla hissettiğimiz, yorumu da bize ait olan bir is. Doğululuk duygusunu yitirmemiş bütün Doğuluların bunu hissedecekleri kanısındayım. Bu is, Paris'i tanımamızı engel olmuyor, daha da kolaylaştırıyor görmemizi; gözlerimiz de Doğuludur çünkü.

Konuk kaldığım evden çıktım, Barbes Bulvarında yürüyorum. İstanbul'un Bakırköy semtini andırıyor Bakırköy'deki çarşılı caddeye. Bakırköyümsü bir cevriz kabuğu kokusu. Château Rouge'da metroya bindim.

L'Arc de Triomphe'un merdivenlerle çıktığı müzeyi, çeşitli ülkelerden gelmiş insanlarla dolu. Çoğunun ellerinde fotoğraf makineleri, duvarlardaki tabloların, canlı bölmelerde sergilenen eski eşyaların resimlerini çekiyorlar. Oturmuş kart yazanları da var içlerinde, kimisi de kart yazarken resmini çektiriyor yanındakine.

Çeşitli dilleri konuşanların uğultuları. Türk var mı diye, bakıyorum. Koreliler, kart satılan yerin sağındaki büyük tabloya bakıyorlardı, yıkılışım yıllarına. Doğululara içim kaymıyor. Londra'da görevli memurlarmış. Kore savaşını anımca titredi biri, yanındaki Koreliye dönerek bir şeyler söyledi, belli ki konuşmak istemiyorlardı savaş üstüne. Konuşmaya istekli görüneselerdi, Hiroşima'ya dair sorular soracaktım kendilerine: belki görmüş olabilirlerdi oraları. Sonra, ben de, kalabalığa uyarak tablolara bakmaya başladım. Bunlar, çeşitli ülkelerden gelmiş insanlar, yalnızlıklarını gidermek için resim çekmek istiyor olmasınlardı?

Paris üstüne az kitap mı okuduk? Az övgü mü işittik? Okullarımız, Batı övgüsünü ödev bilmiş öğretmenlerle doluydu, kafalarımız artık duymayacak denli şişerdi, ortaokula, liseye gittiğim yıllarda Türk yazarların değil de Batı yazarlarını salık verirlerdi bize. Batı hayatı güzeldi, bizimkisi kötüydü! Ama şimdi, kendi içinde de görüyorum ki, bizimle bağdaşacak yanı yoktur bu yaşantının. Türkiye'de uygulanan eğitime benzer, tarihsel değerlerimizden kopuk son elli yılın eğitimine benzer bir eğitim biçimine, anlayışına başka bir ülkede rastlamadım, sanırım.

Sık sık heykel. Taş, taş olmaktan çıkıyor; insan da olmuyor. Taş, insanın yerini tutamaz ki! Anımsamanın, saygı duymanın taşla hiçbir ilgisi yoktur. Heykel, saçmalığın taşlaşmasıdır; ilkelliğin de simgesi. Ama, Batılılar, akıl almaz bir bağnazlıkla koruyorlar bu simgeyi. Heykele saygı duyula duyula Tanrı inancı yitebilir insanın içinde. Çünkü saygı taş kesilirse, insan kolaylıkla aşamaz önündeki engeli. Heykel düşüncesinin kökeninde, ne biçimde ve ne oranda olursa olsun, bir put vardır. Put, Tanrı düşüncesinin karşıtıdır. Tanrı düşüncesi içimize dolmadan kendi kendimizi aşamayız; kendi kendini aşmadan da bunalımlarından kurtulma olanağı yok insanın.

Heykel, biraz da Hegel'in bozulmuşu olmuyor mu?

Mezar taşıysa çok alçak gönüllü bir işarettir ordaki ölüye ve ölümün "aşılması gerekli bir köprü" olduğuna.

Heykel, yalnız yollarda, köşebaşlarında değil, yapıların köşelerinde, damlarında, bazı duvarlarının üstünde de!

7

Zaman, bu çağın başından beri, önemsenecek ölçüde bizüldü. Her şey, biraksanız yıkılacak gibi; bir tufan sonrası ıslaklığında. Teknolojinin tufanı. Ne var ki, bir girişimi olanağı tam yitmiş değil. Çünkü, en güç durumlarda bile, kendi özünde saklı bir kuvveti, insan, kendisiyle birlikte yine taşımaktadır.

Anlamsızlıkla geçen gün iplerini kesmenin, yeni bir alanda birlik olmanın tam zamanıdır. Önce Türkiye içinde. Çağın kötü şartlarını umursamadan ilerlemeliyiz birlik çizgisinde.

Kıyamet ne zaman kopacak? Bunu ancak Tanrı bilir. Ama, Ortadoğu ulusları İslam uygarlığını yeniden canlandırabilirlerse, o uygarlık doğrultusunda birlik olabilirlerse, çağın dengesizliği düzelilebilir. Ortadoğu birliği bölünemez sınır taşlarıyle.

Champs - Elysées, insanları güçlükle taşıyor. Bunlar "hız"ın çocukları. Gidip gelenler arasında sık sık görülüyor, başındaki fötrle bay Teknoloji. Ama ölüm, daha hızlı

→

yaşayan bir arkadaştır aramızda. Bu "hız"ın çocukları, kendilerinden daha hızlı yaşayan ölüme bir gün ve sırayla veya toptan yenileceklerini mi, yenilmeyeceklerini mi? Ölüm denetliyor buraları. Sonu? Toprak altı sorunu, toprak üstü sorunu, ölüm öncesi ve sonrası sorunu, araf sorunu, oldukça düzenli insan yiyen ve İnsan kusan, köstebek yuvaları gibi insanı tedirgin eden Paris metrosu ile çözümlenemez. Bir soruşturma yapılsa, acaba, ölüm sonrası için ne diyeceklerdi, ne olacaktı cevapları?

Bir ihtimal :

"—Ölüm, bir Doğu mazısı mı?" Başka İhtimal :

"— Hitler'i getirmek mi sizin amacınız?"

Mümkün :

"— Ooo, çok güzel sevgilim!"

Belki :

"— Dokuz bin yıl sonra buluşmak dileğiyle."

İnsanları yanıltan ışık kuşları; bütün yalarda oyun içinde oyun tasarısında. Bir yandan düşer gibi oluyor biri, hemen, bir başkasında, bir başka kuş oluveriyor.

Yurdumun acılarını buradan daha iyi hissediyorum. Dağınıklığını, parçalanmışlığını görüyorum. Ne var ki, ilk parçalanan ruhumuz olmuş. Yabancılaştırma hıçaklarıyla doğramışlar yüreklerimizi. Parçalanmış yüreklerin seğirmesi! Bu albastıdan hemen kurtuldum.

İdeoloji, benim dünyamdır. Bana, geçmişimi anımsatır, bugünümü belirler, geleceğimi tayin eder. Çünkü, ödevimin ne olduğunu, ancak idcolojik davranışlar içinde anlıyorum.

Yabancılaşmış aydınlar, yurt düşmanlarıyla birlik olup tuzak üstüne tuzak kursalar da, uygarlığımıza dönüş eylemi durdurulamayacaktır.

Türkiye, yuvarlak bir top gibi masanın üzerinde duruyor.

Uzakta, topluca düşünmek mümkündür. Yurt içindeyse, kızgınız, soğukkanlı değiliz, bakış açısı olaylarla gölgeli ve dar, istesek de, istemesek de. Yargılamaya, üzerinde düşünmeye başladığımız anda, yargılamaya başladığımız durumun, olayın, eylemin, biz de bir parçası oluruz; kendimizi kolayca yargılayamadığımızdan. Gözümüz bulanıyor, göremiyoruz iyice. Oysa yurt dışında gözümüze kaçan bir şeyler yok; tersine, bütüncek yurt vardır önümüzde. Olayların da uzağındayız. Böylece, daha rahat, soğukkanlı çalışabilme, görebilme, yargılayabilme olanağına kavuşabiliyoruz.

Peygamberin hayatı, "bir inancın hangi yöntemlerle gerçekleştirilebildiğinin" somut örneğidir.

Bunalımlarımızdan, O'nun hayatını iyice öğrendiğimiz vakit kurtulacağız. Hiçbir sorun, çözümsüz bırakılmamıştı. O, hiçbir güçlük önünde yılgıya düşmemişti. Sürekli umutlu olmuştu.

Uygulanan yöntemlerden birisi de "Hicret" yöntemiydi. Peygamberin, İslamın ilk dönemlerinde Mekke'den Medine'ye geçişi, Hicret yö

ntemini, insanlığın kurtuluşu için, ebedî geçerli kılmıştır.

"Mekan"ı ateşleyen Devrim, şimdi de "Zaman"ı ateşliyordu.

Bu yöntemi uygulama yılı, yeni bir tarihin başlangıcı sayılmıştır.

(*Batı Notları*, 1972)

mirci / Nuri Pakdil'in Dil Tutumuna Bakış Necati Mert / Nuri Pakdil: Dil Emekçisi Şaban Sağlık / Yaşayarak Yazan Yazarak Yaşayan Bir Yazar Nuri Pakdil - Necip Tosun / Nuri Pakdil ve Yabancılaşma - Turan Koç / Nuri Pakdil'in Şiirleri Üzerine - Ömer Lekesiz / Korkudan Umuda Nuri Pakdil'in Oyunları - Laurent Mignon / Kayıp Arabistan: Arap Şiiri Üzerine - Hayriye Ünal / Asâ'nın Gücü - Rasim Özdenören / Nuri Pakdil: Eylemin Arka Yüzü – Abdurrahim Karadeniz / Entelektüel Derviş – Hüseyin Su / Takvim Yırtıkları - İsmail Kılıhoğlu / Edebiyat - Nuri Pakdil'in Mektupları - Nuri Pakdil ve Edebiyat Dergisi Soruşturması / Atasoy Müftüoğlu - Talat Sait Halman - Ahmet Oktay - Erdem Bayazıt - Turan Koç - İhsan Deniz - E. Özdemir - M.Ş. Onaran – Haydar Ergülen - Hüseyin Atlansoy - Ali Çolak - S. Elibol - M. Muharrem - M.R. Karcı - Nuri Pakdil ve Edebiyat Dergisi İçin Kaynakça - Nuri Pakdil'in Edebiyat Dergisi'nde Yayımlanmış Ama Kitaplarına Girmemiş Yazı Şiir Çeviri ve Oyunları - Nuri Pakdil'in

ÇELİK ADAM

Hüseyin Su

Çelik Adam!
kahramanın adı:
bakalım nereye kadar gidecek?

*

Çelik Adam, Nuri Pakdil'in kendisidir. O, kendisini böyle tanımlar ve bu tanım, hiçbir söz sanatının anlam imkânından yararlanmaya gerek duyurmayacak kadar yalın bir biçimde, onun hayat karşısındaki düşünce ve eylem bütünlüğünü somutlaştırdığı ısrarlı, ödünsüz, direşken tavrının açık seçik ve net bir biçimde resmedilmiş hâlinden ibarettir.

Yanı bu tanım, bir güzelleme değildir.

Tam anlamıyla bir adkoymadır. Bunu bir adalma olarak da düşünebiliriz.

Onun inanç ve düşünce dünyasından yazılarına ve elbette hayatına yansıyan, hatta her ikisini de kuran çelik liflerin örgüsüyle oluşan irade sarmalını yakından tanıma imkânı bulan hiç kimse, bu tanıma şaşmaz; tam tersine, inançlarına, düşüncelerine, ideallerine, değer yargılarına arkasını dönmeyen her insan, Çelik Adam'ın, bütün dünyanın karşısında, en çaresiz koşullarda da olsa, bulunduğu yerden bir ayak bile geri çekilmeden kahramanca duruşunu resmettiğini düşünür ve görür. Bu duruş, görebilenler için, kendisini sınama ve ölçme imkânı da verir insana. Görülemediğinde ise, çoğu insan için hiç kuşkusuz bir kaflanılmazlığa dönüşür. Kuralların hangi tarafın bozduğu kestirilemeyen, aynı zamanda önemli de olmayan bir ilctişimsizliğe, giderek dilsizliğe dönüşür.

Çoğu zaman onun koşullarında yaşamak zorunda kalan, onun yerinde olan (olamaz ya) her insanın, kolaylıkla, her şey bitti, diyebileceği bir zamanda, bütün koşulların onu ve eylemini kısıtırmaya, onun sözlüğünün diliyle söylersek, boğmaya, yok etmeye, hatta imha etmeye çalıştığı bir konumda, o kendisini, bütün inanç ve düşünsel özgüveni, soğukkanlılığı, hep ardında olduğu ve inandığı iddiası ve hiç bozmadığı, ama çoğu insanın da insanüstü, tahammül edilemez, çok keskin, tüketen ve tükenen gereksiz bir aykırılık olarak gördüğü duruşu ile işte böyle tanımlar.

→

Çelik Adam:
Kahraman:
Direnişçi:
Dikkatin teessüm etmiş hâli: Ok, amacına, yanlışsız ulaşmalıdır.
Uzun Yol Yürüyüşçüsü:
ruhlar âleminden ilk insana, oradan da son insana dek sürecek olan yolun, her şeye karşın ve belki de tek yürüyüşçüsü...

Bir duayı dinlerken, o duanın içindeki tek bir cümleyi duymamak için eli radyonun düğmesinde bekler ve tam o cümlenin söyleneceği ân radyoyu kapatır; ve dönüp gözünüzün içine bakarak size sorar: Şu anda, bütün dünyada, bu eylemi yapan ikinci bir kişi var mıdır? Elbette vereceğiniz cevap; hayır efendim yoktur, cümlesinden ibaret olacaktır.

Bütün eski ve yeni kavramların, sözcüklerin, noktalama ve imla işaretlerinin yeniden, ama kesinlikle, Çelik Adam'ın Lügatindeki özel anlamları itibariyle; ve yine kendisinin çok özel yaklaşımlarla, vurgularla, yüklemlerle ve bir dille kurduğu Tanrı, yaratılış, inanç, edebiyat, sanat, düşünce, tarih, kültür, siyaset, toplum, spor, beslenme, ekonomi... bağlamlarında anlaşılması ve düşünülmesi gerekir. Böyle olmadığında, onun dünyasına girebilmek, inanç, düşünce ve hayat paradigmasının lügatini sökebilmek için o yapıya ait hiçbir kapıyı aralayabilmek mümkün değildir.

İşte bu bağlamda, Çelik Adam'ın, Kahraman'ın yürüyüşü, yalnızca yürümeyi bildiren, gündelik hayatın sıradanlığı içindeki dile ait bir sözcük değildir; Tanrı, inanç, varoluş bağlamında eylem bildirir yürümek. Yürümek, sürekli eylem üzre olmak demektir. O'ndan geldik ve O'na döneceğiz, buyruğunun açılımı olan bir eylemlilik hâlidir yürümek.

Hayatı, dünya ve ahiret bütünlüğü içinde kavramak ve kucaklamaktır.

Yürüyüşünün yönü hep Tanrı'ya doğrudur Çelik Adam'ın: Bu süreçte, Sükut Suretinde damıtılarak kurulan Gramer'in ilk bildirisi; Bütün yönler silme Mekke, diyen ve yön gösteren bir okla başlar. İstisnasız her insanınki de kesinlikle böyle olmalıdır ona göre. İhmale, gaflete, duyarsızlığa ve haytalığa açılabilecek bütün kapılar, olası geri dönüşleri daha baştan yok etmek koşuluyla, hiçbir biçimde aralık bırakılmadan sıkı sıkıya kapatılmalıdır. Hiçbir insanın, bu yönden gözünü kırpmak gibi beşerî bir hakkı olamaz. Bu yola girmek, her şeyden vazgeçmiş olmayı gerektirir, aynı zamanda bu vazgeçişini itirafı ve ilanı demektir. Bütün gerekçeler geçersizdir; böyle inanmak gerekir. Çünkü, bir kez bile olsa gözünü kırpan, sonsuza dek kaybeder. İnanmış insanın bu yolda gözünü kırpması, nişan alan bir insanın, tetiğin düştüğü anda gözünü kapamasına benzer ki, bu da ürkeklik, korkaklık ve eylemin bütünüyle kaybedilmesine neden olabilecek bir yanlışlıktır.

İşte bu dikkatle; İnsan, yorulmadan yürüse yürüse, Tanrı'yı bulur. Bir yürümemiz kalıyor O'nu bulmak için, der; kendisi de böyle inandığı ve bu inancını en genel anlamda hayatının bütün ayrıntılarında yaşadığı için son derece mutmain bir bilinç ve kalple böyle söyler ve şunları da yazar:

Yürümek + hiç durmamak + ödünsüz + namlusundan kurşun çıkan -hâlâ çıkan- silâh sıcaklığında yürümek.

Ona göre hayat, işte bu namlu sıcaklığını sonsuza dek korumaktan ibarettir.

Hayatın da, sanatın da, edebiyatın da ve bütün bunları yaratılış bağlamında kavrayışım da özsuyu gerilimdir onda. O namlu sıcaklığındaki gerilimi anlamadan, bu gerilimin kaynağını görmeden, Çelik Adam'ın insanı kişiliğini, kimliğini, hayatını, insan ilişkilerini ve ilişkisizliklerini, sanatını, edebiyatını, oyunlarından denemelerine, günlüklerinden çevirilerine, polemiklerine ve eleştirilerine bütün yazdıklarını, Edebiyat dergisinin yazınsal, düşünsel, evrensel açısına, bu açının erdemlerine ve sorunlarına dek onunla ilişkilendirilebilecek daha birçok şeyi anlamanın imkânı neredeyse yoktur. İşte bu noktadan bakınca, Çelik Adam'ı, eylemini, dilini ve amacını anlamak hem kolay hem de bir o kadar zordur; feraset ve nüfuz ister; ilk karşılaşma anındaki çarpılma ile yanında da yer alabilirsiniz, düşmanlığa varan bir itilme duygusuyla çok uzağına da düşebilirsiniz. Kendi çeliğinin suyuyla sizi de bileyleyebilir kuşkusuz; ama, onun ikliminde nefes alamayabilirsiniz de.

Eylem ise onda, doğmakla başlar ve hiçbir ayrıntıyı dışarıda bırakmamak, hepsini de hayatın dokusu içinde gereği gibi görmek, değerlendirmek ve korumak koşuluyla, yine bütünüyle hayatı kapsar.

İnsanın sorumlu olduğu amellerinin hepsinin birden ortak adıdır onun dilinde eylem. Bir fiil çeliminin, gündelik hayatın akışı içinde, inanç ve bilinç bağlamından yoksun, fiziksel ve psikolojik tepkelerin ve ihtiyaçların sonucu olan davranışların adı değildir eylem. (...)

Yazılarında Kullandığı Takma Adlar - Nuri Pakdil'in Yazı ve Şiirlerinin Yayınlandığı Dergi ve Gazeteler - Nuri Pakdil'in Diğer Dergi ve Gazetelerde Yayınlanmış Yazı ve Şiirleri - Nuri Pakdil'in Kitapları - Edebiyat Dergisi Yayınları Diğer Kitaplar - Edebiyat Dergisi ve Nuri Pakdil'i Konu Alan Yazılar - Ansiklopedi ve Sözlüklerde Nuri Pakdil ve Edebiyat Dergisi - Edebiyat Dergisi Dizini (Hece Dergisi, Düşünsel, Entelektüel Muhalif Bir Tasarım Olarak Edebiyat Dergisi ve Nuri Pakdil Özel Sayısı, sayı: 85, Ocak 2004).

PAKEL, Vural

Yönetmen, senarist, oyun yazarı. 1935 doğumlu. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi mezunu. İstanbul Şehir Tiyatrolarında altı yıl Muhsin Ertuğrul'un asistanı olarak çalıştı, yönetmenlik yaptı. Sinema yazarı, yönetmeni ve yapımcısı olarak otuz altı uzun metrajlı film çekti. On yedi uzun metrajlı filmi yönetti. Hepsi de filme çekilen otuz iki senaryo yazdı. On dört radyo oyunu vardır.

Vural Pakel, "Çirkinler de Sever" adlı filmle Antalya Film Festivali En İyi Film Ödülünü, "Gençlik Yargılanıyor" adlı oyunla TOBAV ve Kültür Bakanlığı Oyun Yarışması Hasan Ali Yücel Ödülünü, "Altın Ayçiçeği" adlı senaryo ile Başbakanlık Kültür Merkezi Başkanlığı Senaryo Ödülünü, Kombassan Holding 2000 yılı senaryo yarışmasında "Trakya Nikahı" adlı eseriyle Senaryo Ödülünü aldı. Azize (2000) adlı bir öykü kitabı vardır.

PAKÖZ, Oğuz

Yazar. 11 Ocak 1947, Kahramanmaraş doğumlu. Tam adı olan Oğuz Alp Paköz imzasını da kullandı. Kahramanmaraş İstiklal İlkokulu (1960), Kahramanmaraş Lisesi (1966), İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi 1974 mezunu. 1984 yılına kadar Adana'da tıbbi klinik kimya işi ile uğraştı ve Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesinde görev yaptı. 1984 yılından itibaren Kahramanmaraş'ta, sahibi olduğu tıbbi tahlil laboratuarını işletti.

İlk makalesi, 1976 yılında, *Kahraman Kent* gazetesinin "Çağşah" köşesinde yayımlandı. Sonraki yıllarda denemeleri ve diğer türlerde yazıları Kahramanmaraş'ta; *Aksu*, *Kahraman Kent*, *Yorum*, *Doğuş* gazeteleri ile *Madalyalı Tek Şehir* ve yönettiği *Alkış* dergisinde; ayrıca *Milad* gazetesi (Adıyaman) ve *Türk Yurdu* dergisinde (Ankara) yayımlandı. Kahramanmaraş'ta yayın yapan Esko FM radyosu ile Bir-

Oğuz Paköz

lik TV ve Yunus TV'de kültür sanat programları hazırlayıp sundu. 1997 yılında Türk Tabipler Birliği Behçet Aysan Anlatı Özendirme Ödülünü aldı. Kahramanmaraş Kültür Sanat Evi üyesidir.

ESERLERİ (Gezi-Deneme): *Kılgı* (1998), *Var Varanın* (2000).

PAKSOY, Abdülkadir

Şair. 10 Mayıs 1954, Darende / Malatya doğumlu. Eserlerinde A.Kadir imzasını da kullandı. Sakarya İlkokulu (1966), Darende Ortaokulu (1969), Osmaniye Lisesi (1972), Gazi Eğitim Enstitüsü Sosyal Bilimler Tarih Bölümü (1979), Anadolu Üniversitesi Tarih Bölümü (1991) mezunu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini birinci sınıfta terk etti. 1976 yılında memur olarak girdiği Ankara Belediyesinde iki yıl çalıştı. 1979'dan itibaren Ankara'daki çeşitli liselerde sosyal bilgiler ve tarih öğretmeni olarak görev yaptı.

"Gerçek" adyı ilk şiiri, *Gerçek* dergisinde (Ankara, 1977) yer almıştı. Sonraki yıllarda ürünlerini *Yeni Şiir, Anadolu Ekini, Abece, Milliyet Sanat, Güney Rüzgârı* ve *Tan Edebiyat* gibi dergilerde yayımladı. *Yeni Şiir* (yayın yönetmeni, 16 sayı, 1987-89, Ankara) ve *Anadolu Ekini* (Ümit Sarıaslan ile, yazı işleri müdürü, 40 sayı, 1990-2001), *Tan Edebiyat* (sahibi ve yazı işleri müdürü, 2005-) dergilerini kurup yönetti. *Barış* adlı şiiriyle 1986 yılı TMMOB Özel Ödülünü, *Usulca* adlı kitabıyla 1992'de *Kıyı* dergisince düzenlenen Nabi Üçüncüoğlu Şiir Ödülünü, *Troyalı Körpe Kiraz Dalı* şiiriyle 1993 yılı Yarımca Kültür Festivali Şiir Dalı Birincilik Ödülünü, 1996'da *Ankara* adlı şiiriyle Ankara Üniversitesinin 50. Yılı için düzenlenen edebiyat ödüllerinde mansiyon aldı. *Öte Beri* adlı kitabı 2000 yılı Şevket Aysan Şiir Ödülünde övgüye değer bulundu. *Güneş Batarken* adlı kitabındaki şiirlerinin bir bölümü Çekçeye çevrildi (1989). *Hacı Bektaş Destanı* adlı eserinden bir şiiri Ekrem Ataer tarafından bestelendi. Türkiye Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği, BESAM ve Sanat Kurumu üyesidir.

ABDÜLKADİR PAKSOY

ANKARA

Niçin sevilir bir kent
Ekmeği suyu insanı için mi
Yoksa uğultusundaki
o sürekli derinlere kaçan
eskil renkten mi
Yoksa gizlediği için mi
suçlarımızı
gökyüzünden kırlardan
Niçin sevilir bir kent
Bilmem ki.

Ama artık zamanı geldi
İtiraf etmeliyim
Seviyorum bu kenti ben de
Bir kadını sever gibi
İçim içimi yiyor kimi zaman
Kızıyorum gördükçe hafifliklerini
Ama çıkıp baktığımda tepelerinde
aşağılara
İnip yitirdiğimde kendimi
o buğulu sokaklarında
Anlıyorum onsuz edemeyeceğimi
Niçin sevilir bir kadın
Bilmem ki.

Ankara
Ey aziz kentim benim
Bana kimliğimi kişiliğimi verdin
Zor günlerde sen emzirdin
yetim şiirlerimi
Ey güzeller güzeli
Mustafa Kemal'in gelini.

Göğe atılırken taş kesilmiş
Çift başlı bir Hitit kartalı gibi
Bakarken Anadolu'ya
Asıldım ayaklarına
Boynumda Midas'ın armağanı
Gümüş bir gemi çapasıyla
Dolaşıp duruyorum
Ay ağılı dolamlı
Düş çanağında.

"A.Kadir Paksoy, köşesinde ağını ören bir ipek böceği gibi şiirini sözcük sözcük temellere ve ayaklara yerleştirerek, Fırat Nehri üzerindeki tarihi köprü gibi gücünü geçmişten alan ve yerini gelecekte arayan bir kemerli köprü kuruyor. (...) Dünyaya bakış şekli, geçmişi irdelemesi ve günümüzü şiirin süzgecinden geçirmesi, bu köprünün eninde sonunda biteceğini ve üzerinde yıllarca şiir yüklü kervanların, rengârenk çiçeklerin, ve onlara havadan eşlik eden kuşların geçeceğini gösteriyor." (Gürhan Uçkan)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ayrılığın ve Ölümün Dışında* (1984), *Güneş Batarken* (1986), *Yenigün Aynası* (1988), *Şiirler* (seçki, 1989), *Usulca* (1992), *Hacı Bektaş Destanı* (1992), *Kadir Bey Tarihi* (1994), *Yaralı Temmuz* (1994), *Başak ve Asma* (Ümit Sarıaslan ile, 1996), *İki Bulut Yardan Aşağı* (1998), *Dizelerden Denizlere* (şiir, deneme, 1999), *Öte Beri* (2000), *Tetik ve Kalem* (2003).

DENEME-İNCELEME: *Pireotu* (1996), *Tarihin Talihsizliği* (1997), *Ankara'nın Cumhuriyet Öncesi ve Cumhuriyet Dönemi Eğitimi* (ortak kitap, 1998).

GEZİ: *Anadolu Anadolu - Gezi Yazıları* (Ümit Sarıaslan ile, 2001).

HAKKINDA: Mustafa Yılmaz (söyleşi, Yeni Ülke, 30.11.1986), Ümit Sarıaslan / Adresine Ulaşan Şiirlerin Şairi (Kıyı, Nisan 1993), Metin Turan / Hacı Bektaş Destanı'nın Şairiyle... (Kendi, Mart 1996), İlhan Selçuk / İmeceli Şiir Kitabı (Cumhuriyet, 24.5. 1996), Orhan Tüleylioğlu / Ankara Güzellemesi (Milliyet Sanat, 15.6.1996), M. Mahzun Doğan / Tarih Bilincine Varılırsa Bir Şiirdir (Cumhuriyet Kitap, 16.7.1998), Cumhuriyet Kitap (17.9.1998), Hasan Akarsu / Şiirler Değdi Sevdaya (2000) - Dizelerden Denizlere (Cumhuriyet Kitap, 7.9.2000) - Şiirler-Den / İzler (2004), Gürhan Uçkan / Evrensel Bir Anadolu Ozanı (Agora, Nisan 2001), Mine Özgür / Sesler ve Renkler Dışında (Kastamonu, 25.9.2001), Fahrettin Koyuncu / Anadolu'da Şiirli Yolculuk (Cumhuriyet Kitap, 8.11.2001), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002).

Abdülkadir Paksoy

PAKSOY, Hasan Bülent

Araştırmacı. 1948, Ödemiş / İzmir doğumlu. H. B. Paksoy imzasıyla da yazdı. İzmir Maarif Koleji mezunudur. Bostwick bursu ile ABD'nin Trinity Üniversitesinden lisans, ABD National Science Foundation araştırma programı desteği ile Dallas'taki Texas

Hasan Bülent Paksoy

Üniversitesinden yüksek lisans diplomalarını aldı. Doktorasını *"Alpamysh"* başlıklı teziyle Oxford Üniversitesinde tamamladı. Texas Tech, Ohio State, Franklin, Massachusetts-Amherst ve Central Connecticut State üniversitelerinde profesör öğretim üyesi olarak dersler verdi.

İlk araştırması, *Central Asian Survey* (1983) dergisinde yayımlandı. Çok sayıdaki araştırma yazısı dünya üzerindeki bütün kıtalarda çıkarılan altmışı aşkın bilimsel dergide yayımlandı. 1984 Orta Asya Araştırma Topluluğu Ödülü, 1991 Japon Eğitim Bakanlığı Ödülü, 1991 Uluslararası Araştırma Merkezi Ödülü gibi pek çok ödül aldı. Association for Advancement of Central Asian Research, American Historical Association, Oxford Society gibi kuruluşların üyesidir. *Aacar Bulletin*'in kurucu ve yayın sorumlusudur.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Alpamysh: Central Asian Identity Under Russian Rule* (1989), *Türk Tarihi, Toplumların Mayası, Uygarlık* (1997), *Essays On Central Asia* (1999), *Identities: How Governed, Who Pays?* (2001), *The Bald Boy and The Most Beautiful Girl in The World* (2003), *Etnik ve Toplumsal Kimlikler Nasıl Oluşur?* (2005).

ÇEVİRİ-EDİTÖRYAL: *Central Asian Monuments* (ed., 1992), *Central Asia Reader: The Rediscovery of History* (ed. ve çev., M.E. Sharpe'tan, 1994), *Intercultural Studies* (ed., David Sconyers ile, 1998).

HAKKINDA: International Journal of Middle East Studies of the Middle East Studies Association (c. 22, sayı: 4, Kasım 1990), Slavic Review of the American Association for the Advencement of Slavic Studies (c. 49, sayı: 2, Yaz 1990), American Historical Review (c. 96, sayı: 1, Ocak 1991), Comparative Literature Studies (c. 28, sayı: 2, Haziran 1991), Asian Studies (c. 50, sayı: 3, Ağustos 1991), American Political Science Review (c. 85, sayı: 3, Eylül 1991), American Anthropologist (c. 93, sayı: 4, Aralık 1991), Journal of American Folklore (c. 105, sayı: 416, Bahar 1992), Virginia Quarterly Review (c. 68, sayı: 2, Bahar 1992).

PAKSOY, Nadir

Gezi yazarı. 7 Şubat 1952, Çatalca / İstanbul doğumlu. Bilecik Ertuğrul Gazi Lisesi (1969) ve İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi (1976) mezunu. Uzmanlık eğitimini İÜ Çapa Tıp Fakültesinde patoloji dalında (1979-83), üst uzmanlık eğitimini Oslo Kanser Enstitüsünde sitopatoloji dalında (1992-93) tamamladı. BM Kalkınma Programı çerçevesinde beş yıl Pasifik Okyanusu'ndaki adalarda, Hindistan ve Avustralya'da mesleğiyle ilgili incelemelerde bulundu. Akdeniz Üniversitesi (Antalya) Tıp Fakültesinde profesör öğretim üyesi olarak görev yaptı. Çalışmalarını Kocaeli'nde sürdürdü.

Yazılarını 1979'dan itibaren *Aydınlık* ve *Cumhuriyet* gazeteleri ile *Cumhuriyet Dergi, Cumhuriyet Bilim Teknik* ve *Cumhuriyet Kitap* eklerinde yayımladı. *Bir Demet Pasifik* adlı eseri ile 1990 Milliyet Sanat Dergisi Gezi

Nadir Paksoy

Yazıları Ödülünde ikinci oldu. PEN Yazarlar Derneği üyesidir.

ESERLERİ (Gezi):

Bir Demet Pasifik (1989), *Sırt Çantamda Coğrafyalar* (1992), *Kuzey Sardunyaları* (1994), *Gözümden Afrika* (1998), *Gezgin Bir Hekimin Dünyası* (2001).

HAKKINDA: Alpay Kabacalı / Yedi Deniz Beş Bucak (1997), Cumhur Aydın / Çocuklarınıza Keşif Heyecanlarını Miras Bırakın (Cumhuriyet Kitap, 31.12.1998), Orhan Duru / Kitaplardan İzlenimler (Yeni Yüzyıl, 5.11.1998), Nadir Paksoy / Keşif Yeni Yerler Bulmak Değil Var Olana Başka Gözlerle Bakabilmektir (Cumhuriyet Kitap, 1.7.1999), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001), Dr. Nadir Paksoy Yaşamöyküsünü Anlatıyor: Gezgin Bir Hekimin Dünyası (Cumhuriyet Kitap, 15.3.2001).

PAKSU, Ahmet Tevfik

Siyaset ve devlet adamı, şair. 1926, Kahramanmaraş doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu kentte tamamladı. İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Okulundan mezun oldu. 1966 genel seçimlerinde Kahramanmaraş Senatörü seçilerek TBMM'ye girdi. 1970'te MNP'nin kurucuları arasında yer aldı. 1973 genel seçimlerinde MSP'den Kahramanmaraş Milletvekili seçildi. CHP-MSP koalisyon hükümetinde bir süre Çalışma Bakanlığı yaptı. Daha sonra partisinden ayrıldı. Şiirlerini *Şiirlerim* (1973) adlı bir kitapta topladı.

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

Ahmet Tevfik Paksu

PAKSU, Mehmed

Yazar. 1954, Gaziantep doğumlu. Gaziantep İmam Hatip Lisesi (1977), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu (1981). 1980'den itibaren *Yeni Nesil* gazetesinde yazar, Yeni Asya Yayınlarında editör, *Can Kardeş* dergisinde yazı işleri müdürü olarak çalıştı. Yazıları çalıştığı gazete ve dergilerden başka *Bizim Aile* dergisinde (1978-88) yer aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İman Fedaileri* (1984), *Namaz Rehberi* (1985), *Sahabiler ve Biz* (1985), *Peygamberimizin Örnek Ahlâkı* (1986), *İslâm Dünyası ve Japonya'da İslâmiyet / Abdurreşid İbrahim* (2 cilt, Osmanlıcadan sad. ve yay. haz., 1986), *Darü'l-Harb Tartışması* (1987), *Helal-Haram* (İslâm hukuku, 1988), *40 Hadisle Ramazan ve Oruç* (1988), *Sorulu Cevaplı İbadet Hayatımız* (1990), *Yolumuzu Aydınlatan Işık* (İ. Atasoy ile, Zübeyir Gündüzalp hk., 1990), *Meseleler ve Çözümleri I, II* (1991), *Ölüm ve Sonrası* (1991), *Aileye Özel Fetvalar* (1995), *Nur Dede* (1999), *Mübarek Aylar, Günler ve Geceler* (2002), *Peygamberimi Seviyorum* (2002).

ORTAK KİTAP: *İbadet, Hizmet, İffet, Aile, Mübarek Gün ve Geceler, İktisat* vd.

PALA, İskender

Edebiyat araştırmacısı. 10 Kasım (nüfusta 8 Haziran) 1958, Uşak doğumlu. Uşak Cumhuriyet İlkokulu (1969) ve Kütahya Lisesini (1975) bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden *"Câmiu'n-Nezâr Transkripsi*

İskender Pala

yonlu Metin" (1979) adlı lisans teziyle mezun oldu. Yüksek lisansını yine İstanbul Üniversitesinde Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalında (1981), doktorasını aynı eğitim kurumunda *"Aşkî / Hayatı, Edebi Şahsiyeti ve Divanı"* adlı teziyle 1983'te tamamladı. 1993'te doçentliğe yükseldi. İÜ Edebiyat Fakültesi Türkoloji Seminer Kitaplığında memur (1979-82), Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Deniz Lisesinde teğmen ve üsteğmen (1982-86), Boğaziçi Üniversitesinde Türk dili ve edebiyatı öğretim üyesi (1986-87) olarak görev yaptı. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı deniz tarihi arşivi kuruluş ve faaliyet projesinin gerçekleştirilmesi (1987-94) ile deniz tarihi arşiv araştırmaları çalışmaları ve ilgili komutanlığın yayın faaliyetlerinde (1996-97) görev yaparak yüzbaşı rütbesiyle emekliye ayrıldı.

İskender Pala, 1997'den sonra İstanbul Kültür Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalıştı, 1998 yılında profesör oldu. Daha sonra İstanbul Büyükşehir Belediyesinde görev aldı. Ayrıca TSK Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Müze ve Arşiv Müdürlüğü (1989 –97), İstanbul Kültür Üniversitesinde Türkçe Eğitimi Birim Başkanlığı (1997-00), İKÜ Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanlığı (2000), İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı (2004-05) yaptı.

Makaleleri; *Türk Edebiyatı, E Dergisi, İstanbul, Kaçak Yayın, Gezinti* başta olmak üzere pek çok dergide yayımlandı. Çeşitli ansiklopedilerde madde yazarlığı yaptı. Ortaokul ve liseler için ders kitapları yazdı. Osmanlı deniz tarihi ile ilgili araştırmalarda bulundu ve bu çalışmalarının bir bölümünü kitaplaştırdı. Özellikle divan edebiyatı alanındaki çalışmalarıyla dikkat çekti. Divan edebiyatının halk kitlelerince anlaşılabilmesi için çalışmalar yaptı. Divan edebiyatından esinlenen denemeler, hikâyeler, fıkralar yazdı. Ulusal ve uluslararası bilimsel toplantılarda bildiriler sundu, konferanslar verdi. Yine uluslararası kitaplara bölümler yazdı. TRT televizyon kanallarında Hilmi Yavuz ile birlikte edebiyat söyleşileri yaptı. 1989'da *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü* adlı eseriyle Türkiye Yazarlar Birliği Dil Ödülünü, 1990'da AKDTYK Türk Dil Kurumu Ödülünü, 1996'da

İSKENDER PALA

GÜL MEDENİYETİNİN MÜSTESNA GÜLÜ

Gülü tarife ne hacet ne çiçektir biliriz

Hilkatin Fâtiha'sı, nübüvvetin hâtimesi, ins ü cinnin peygamberine selamdan sonra,

Varlık güzeline Gül diyeceğiz biz, Gül çağında ırlarımı duymak için...

Beşeriyet bütün zaman ve mekan boyunca Gül'ü bilememenin ve Gül'ü sevememenin ıstırabıyla kıvrandı ve büyük hakikat şu ki başını nereye vursa o Gül'den başka Gül bulamayacak, Gül'ü örnek almadıkça ete kemiğe bürünmüş feryadından kurtulamayacaktır. Eller nakış nakış, desen desen Gül'ü dokur çünki, kağıtlar renk renk, deste deste Gül'ü okur. Gül'ün ırlarında bülbüller yaşar aşk ile, ve aşk ile renginin şulesinden pervaneler düşer. Kimin eline değerse Gül, elleri Gül kokar onun. "Burada beni ancak Allah'ın buyruğuna bağlı Peygamber affı kurtarır / Ben de onun öç ve adalet eline uzatıyorum işte sağ elimi" der Sezai Karakoç'un ağzından Ka'b b. Züheyr, ve o günden sonra bürdesini giyer Gül'ün. Çelikten büklümler erir Gül'ün yapraklarında.

"Eğer Gül'ün vasıflarının şerhini devamlı, durmadan söylesem, yüzlerce kıyamet geçer de o yine bitmez." der Mevlana. Lisan ve kalem Gül'ü hakkıyla anlatamaz, bunu herkes bilir. Bilir de Asr-ı Saadet'ten bu yana sayısız kalemler Gül'ü yazar ciltler ve kütüphaneler dolusu; hesabı gelmez lisanlar Gül'ü söyler manzumeler ve şiirler boyu.

Şimdiye kadar neler söylenmedi Gül hakkında, neler yazılmadı. Yazmakla bitirilemedi ve bitirilemeyecek. Adına na't dediler Gül'ü anlattılar; tazarru dediler, Gül'e iltica ettiler. Siyer dediler hayatını söylediler, şemail dediler vasıflarını sayıp döktüler. Hilye yazdılar yakınlıklarını ifade için, mi'raciye dizdiler şanını tebcil için. Besteler yaptılar Gül terennümünde, İlahiler söylediler Gül deminde. Na't diye mahlas kullandılar, divanlar doldurdular; adını anarak başladılar mesnevilere bir bakışma mazhar olmak için. Ahenkli kağıtlara döküldü bin bir harf düz ve eğik, Gül'ü yazmak için yarıştı gubarî ile şikeste ta'lik. Hamdullah'tan Hâmid'e harf başına şükür diye yazdı divitler, Levni'den Osman'a tel tel renk verdi çivitler. Ne yana baksa Gül'den bir iz görür gözler, ne yöne dönse Gül'ü özler, geceler ve gündüzler. Eşya ve varlık Gül için vardır ve Gül, eşya ve varlık olur serâpâ. Bir milyon adı varsa aşkın, bir eksiğiyle hep Gül'den alır ilhamını. Kağıt, kalem ve kitap... Söz, kelam ve hitap... Her suret ve her şekilde Gül'e mahkum. Nitekim kimiler Gül dediler, ömür boyu Güldüler; kimiler Gül dediler, Gül uğruna öldüler.

Gül'ü anlatmayan dil ne söyler ki efsaneden başka!.. Gül harflerinden Gül söylemeyen kelimeler gerçeği olmayan isimlerden öte nedir ki?!.. Gül kokusu taşıyan bilgi canda ışık: Gül destesi götürmeyen kervan bedene kuru yüktür.

Gül hakkında en müstesna sözleri Divan şiiri söylemiştir. Türk şairlere özgü bir tür olan Hilye'lerden sıyer

→

kitaplarına; mevlidlerden mi'raciyelere; divanlar ile her türlü mesnevilerin başında Tevhid ve münacaatlardan sonra yer alan na'tlardan düzyazı eserlerdeki hamdele ve salvele bölümlerine varasıya kadar hep "önce Gül" der kalemler. Divan edebiyatının Gül hakkında söyleyecek sözüne hadd ü payân mı bulunur? O şairler ki kitapları yahut sözlerinin, en başında O'nun adını anmakla korunabileceğine inanmışlardır. Bir divan şairinin, kendini şair saydırmak, yahut şairliğinin kanıtı olan divanını tertib etmek için yazması gereken şiirlerden biri de Gül hakkında inşad edeceği kasidesidir. (...)

Burada divan şairinin iman cephesinden İslam'ın varlık sebebi olan Gül'e bakışındaki genel kabulleri vermeye çalıştık. Şimdi en başa dönelim ve bir Gül olarak, Gülde bir remz olarak, teri Gül kokan, yüzünde Gül, ağzında gonca görülen Efendiler Efendisi'nden Güle yansıyan ilham dolu birkaç beyit ile sözü tamamlayalım. Böylece bütün Türk coğrafyasını doldurarak bir aşka dönüşen Gül medeniyetinin aslında bir iman ve aşk medeniyeti olduğunu anlayalım.

Dicle'nin serin yamaçlarında gözyaşlarını ikindi sularına karıştırarak Kıble'ye yönlendiren bağrı yanık şair hasretini anlatıyordu ve o Fuzuli idi:

Suya versin bağban Gülzârı zahmet çekmesin
Bir Gül açılmaz yüzün teg verse bin Gülzâre su

Sultan, rüyalarının sevgilisine Gül rölyefleriyle başı üzre yer vermek için sorgucunu O'nun ayak izinden yaptırıyor ve üzerine şu dizeleri nakşettiriyordu; o dahi Sultan Ahmed idi:

Nola tacım gibi başımda götürsem dâim
Kademi nakşını ol hazret-i şâh-ı rüsûlün
Gül-i Gülzâr-ı nübüvvet o kadem sahibidir -
Ahmedâ durma yüzün sür kademine o Gülün

Ve sultanın mürşidi -ki adına Hüdâyî denir- her yüzde Gül'ün aşkını okumaktaydı:

Gül ağlama Gül bize
Ele diken Gül bize
Gül olanın yüzünde
Gül açılır Gül bize

Ve bugün biz, bir çağa geldik, Gül için feryâdlar çağına:

Güle güş ettiremez boş yere bülbül inler
Varak-ı mihr ü vefâyı kim okur kim dinler

Şikayet değildir kasdımız Gül'e, cür'etimiz içimizin yanışından. Gülistanlarda savaşlar var bugün Gül'üm ve bülbüllerin kurşuna dizilip kefensiz gömülüyor artık. Hiç bugünkü kadar yakışmadı Kâbe'ne siyahlar ve biz seni hiç bugünkü kadar özlemedik. Varlığa bir Gül ise sebep, kokusundan ya renginden nasıl duralım ayrı.

Ebedi Gülşeninde tek ayak üzre duracak bir yer de vermez misin bize Gül'üm?!..

Şairlerin Dilinden adlı eseriyle de Türkiye Yazarlar Birliği İnceleme Ödülünü, 2003'te *Babil'de Ölüm İstanbul'da Aşk* adlı romanıyla Türkiye Yazarlar Birliği Roman Ödülünü aldı. *TDV İslâm Ansiklopedisi* Yazı Kurulu, *Türk Dünyası Edebiyat Ansiklopedisi* Bilim Kurulu ve Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Aşkî ve Divanından Örnekler* (1988), *Hayriye - Şair Nâbî* (1989), *Namık Kemal'in Tarihi Biyografileri* (1989), *Hilye-i Saâdet - Hakânî* (1991), *Divan Edebiyatı* (1992), *99 Soruda Türkçe Kültürü* (1994), *Türk Düğmeciliği ve Bahriye Düğmeleri* (1995), *Gâlib Vardur Şeyh Gâlib'den İçeru / Şeyh Galib Kitabı* (1995), *Şi'r-i Kadim - Divan Edebiyatı Şiir Şerhleri* (1997), *Klâsik Şiirde İstanbul'dan Hayat Sahneleri (1997), Şiirler Şairler ve Meclisler* (1997), *Divan Edebiyatında Aşina Güzeller* (1998), *Kudemanın Kırk Atlısı - Edebi Biyografiler* (1998), *Bâkî* (1998), *Leyla ile Mecnun* (1998), *Necatî* (1998), *Yunus Emre* (1999), *Âh Mine'l Aşk* (1999), *Kırklar Meclisi - Edebi Biyografiler* (2000), *Âyine* (2000), *İki Dirhem Bir Çekirdek* (2000), *Şi'r-i Kadim* (2002), *Efsane Güzeller* (2002), *Fatih Sultan Mehmet* (2002), *Akademik Divan Şiiri Araştırmaları* (2003), *Kırk Güzeller Çeşmesi* (2004), *Su Kasidesi* (2005), *Kitab-ı Aşk* (2005).

DENEME: *Tavan Arası* (2002), *Görgü* (2002).

SÖZLÜK-ANTOLOJİ-DERLEME: *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü* (1989), *Güldeste, Edebiyat Şaka ve Nükteleri* (1993), *Divan Edebiyatında Müstesna Güzeller* (1995), *Kronolojik Divan Şiiri Antolojisi - Divanü'd Devâvin* (1995), *Şairlerin Dilinden* (1996), *Ayine* (2000), *Kahve Molası* (2002), *Hilye-i Saadet* (Hz. Peygamber hak. gazeller, 2003), *Perişan Gazeller* (2003).

SADELEŞTİRME: *Osmanlı Deniz Savaşları* (Muhârebât-ı Bahriyye-i Osmaniyye, Süleyman Nutkî'den, 1993), *Turgut Reis* (Ali Rıza Seyfioğlu'ndan, 1994), *Bahriyemiz Tarihinden Flasalar* (Safvet Bey'den, 1994), *Osmanlı Bahriyesinin Mazisi* (Hüsnü Tengüz'den, resim albümü, 1995), *Gazâvâtı Hayrettin Paşa* (kom., elyazmadan, 1995).

ROMAN: *Babil'de Ölüm, İstanbul'da Aşk* (2003).

Ayrıca ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Seyyid N. Erkal / İskender Pala: Bizim Olanı Bilmeden Biz Olamayız.. (söyleşi, Merdiven Sanat, Eylül 1998), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001), Aslı Örnek / Tavan Arası (Radikal Kitap, 22.10.2002), Kahve Molası Efsane Güzeller - Tavan Arası - Görgü (Cumhuriyet Kitap, 31.10.2002), Oylum Yılmaz / Efsaneler Güzeller (Radikal Kitap, 10.11.2002), İskender Pala: 'Divan Edebiyatı Bana Dost Para ve İtibar Kazandırıyor.' (Hürriyet Pazar, 10.3.2003), Divan Şiiri Geleneğinden Çağdaş Şiire (Cumhuriyet Kitap, 10.2.2005), Seyhan Oktay / Söyleşi (Kitap Haber, Haziran Temmuz 2005).

PALA, Nureddin

Yazar. 1961, Merzifon / Amasya doğumlu. Suluova Lisesi (1978), Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü (1982) mezunu. 1982 yılından itibaren Erzurum Kültür ve Eğitim Vakfında yönetici olarak çalıştı. Yazıları, 1975 yılından sonra aralıklarla *Türk Edebiyatı*, *Sur*, *Zafer*, *Can Kardeş*, *Diyanet Çocuk*, *Kandil Çocuk*, *Köprü*, *Yeni Nesil*, *Hür Söz*, *Türkiye Çocuk*, *Türkiye*, *Zaman* dergi ve gazetelerinde yer aldı. Çocuklar için yazdığı manzum hikâyelerini *Ağlayan Kesim* (1984) adlı bir kitapta topladı. Bazıları teksir edilmiş *Yaradan'a Açılan Kapı*, *Sibernetik* gibi yayımlanmamış eserleri vardır.

PALABIYIK, Abdülkadir

İlâhiyatçı. 26 Ocak 1964, Kemerkaya / Bolvadin / Afyon doğumlu. Kemerkaya İlkokulu, Kemerkaya Ortaokulu, İzmir İmam Hatip Lisesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi mezunu. Kısa bir süre orta dereceli okullarda öğretmenlikyaptıktan sonra Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde araştırma görevlisi olarak görev aldı. Yüksek lisansını da bu üniversitede *"Hadis Açısından İlk*

Abdülkadir Palabıyık

Devir İslâmî Türk Edebiyatı Eserleri Üzerinde Bir İnceleme / Başlangıçtan XIII. Yüzyıl Sonlarına Kadar" adlı tez çalışmasıyla (1991), doktorasını ise *"Garib'ül-Hadis Nev'inin Doğuşu ve Abdülğâfir b. İsmâil'in 'el-Müfhim li Şerhi Garibi Sahihi Müslim' Adlı Eseri"* başlıklı teziyle tamamladı (1997). Çalışmalarını Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak sürdürdü. Makaleleri, 1999 yılından itibaren *DEÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi*'nde yayımlandı. *Hazret-i Peygamber ve Hitâbet* (1999) adlı yayımlanmış bir eseri basıldı.

M. Hanefi Palabıyık

PALABIYIK, M. Hanefi

İlâhiyatçı. 23 Kasım 1963, Erzurum doğumlu. Ankara Şili İlkokulu (1974), Ankara Uluğbey Ortaokulu (1977), Erzurum Endüstri Meslek Lisesi (1980) ve Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1987) mezunu. Çalışma hayatına Türkiye Elektrik Kurumunda teknisyen olarak (1985) başladı. Daha sonra Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine araştırma görevlisi olarak (1988) geçti. Burada *"İslâm Devletlerinde Emniyet Teşkilatı"* adlı tez çalışmasıyla yüksek lisans (1991) ve *"Gazneli Devleti Saray Teşkilatı"* çalışmasıyla (1996) doktorasını tamamladı. Aynı yıl yardımcı doçent, İslâm Tarihi ve Sanatları Bölümü İslâm Tarihi Bilim Dalında doçent (2004) oldu. Akademik yaşamını aynı öğretim kurumunda İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Bölümü öğretim üyesi olarak sürdürdü. Öğrenci danışmanlığı yaptı ve idari alanda çeşitli komisyon üyeliklerinde bulundu.

Telif ve çeviri makaleleri, 1993'ten itibaren *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Malatya, Adım, Yeni Türkiye, Tohum, Kafdağı, Ayraç, İkra, İktibas, Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi* ve *Atatürk Dergisi*'nde yayımlandı.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme): *Valilikten İmparatorluğa Gazneliler* (2002), *Ord. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü / İlmi Hayatı ve Tarihçiliği* (2003).

PALAK, Faik Naum

Süryani dili bilimcisi (D.1868, Diyarbakır - Ö. Şubat 1930, ABD). İlk ve ortaöğrenimini Diyarbakır'da yaptı. Diyarbakır'da *Şark Yıldızı* adlı bir haftalık dergi çıkardı. 1912'de göç ettiği ABD'de *Mezopotamya* adlı ve Türk, Arap, Süryanî dillerinde yazıların yer aldığı haftalık bir gazete yayımladı. Bu gazetenin yayın hayatı 1916 yılından itibaren beş yıl devam etti. Bir süre sonra *İttihad* adıyla Süryanice haftalık bir dergi ile yine haftalık *Mezopotamya* adlı bir gazete çıkardı.

BAŞLICA ESERLERİ:

ARAŞTIRMA - İNCELEME: *Mezopotamya'da Konuşulan Arapça Halk Dilindeki Süryanice Kelimeler, Türk Dilinde Süryanice Kelimeler, Ermenice ve Kürtçede Süryanice Kelimeler, Farsçada Süryanice Kelimeler, İngilizcede Süryanice Kelimeler, Süryanice Dilinde Yunanca Kelimeler, Konuşmalar-Hitabeler-Vaazlar* (Arapça, Türkçe, Süryanice olarak çeşitli zamanlarda yaptığı konuşma ve vaazları), *Edebi ve Dini Seçme Yazılar* (Süryanice), *Lübnanlı Şair Halim Efendi'nin Halk Dilinin Arapça Kamusu Eserlerine Reddiye* (bahsi geçen kamustaki yanlışlar ve eksikler), *Mezopotamya'nın Tarihi ve Coğrafyası, Arap Kamuslarında Farsça ve Yunanca Olarak Gösterilen Bazı Kelimelerin Süryanice Olduğuna Dair, Amerika'ya Hicret Eden Süryanilerin Tarihi, Arap Dili Grameri Üzerine Mülâhazalar, Diyarbakır Şehrinde Arapça Konuşan Halk Dilindeki Argo, Süryanice-Türkçe Takvim, Nusaybin ve Urfa'daki Süryanilere Ait Eski Mektepler Tarihi, V. Asırda Yetişen Süryanî Âlimlerinden Suruçlu Yakub'un Hayatı.*

SÖZLÜK: *Kitab-ı Mukaddes'in Süryanice Lügatı* (Diğer adı: Kitab-ı Mukaddes'te Geçen Kelimeler Kamusu), *Arapça - Süryanice Lügat, Süryani Büyüklerine Müelliflerine tarih ve Edebiyatına Ait Kamusü'l A'lâm.*

DERS KİTABI: *Süryanice Okuma Kitabı* (İlkokullar için), *Süryanice Muhtasar Hesap Kitabı* (İlkokullar için), *Süryanice Muhtasar Coğrafya Kitabı* (İlkokullar için).

ANTOLOJİ - DERLEME: *Hazineler* (İlk çağlardan kendi zamanına kadar Süryani kiliselerinde söylenen ilâhiler seçkisi), *Güzel kokulu Çiçekler-Yani Arapça ve Süryanice Emsali Fıkralar, Seçme Milli Yazılar* (Süryanice), *Süryanice-Arapça-Türkçe Marşlar.*

ÇEVİRİ: *Ebü'l Farac'ın Gül Kasidesi'nin Türkçe Tercümesi, Ömer Hayyam'ın Rübaiyatının Süryaniceye Tercümesi.*

HAKKINDA: Murad Fuad Çıkkı / Naum Faik Palak - Hayatı ve Eserleri (yay. haz. Şam, 1936), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s. 234-235).

PALAMUTOĞLU, Mehmet

Araştırmacı-yazar. 1928, Kayseri doğumlu. İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi (1951) mezunu. Keban, Karakaya ve Atatürk barajlarının proje çalışmalarına katıldı. 1973 yılında doktor, 1979'da doçent oldu. İstanbul Teknik Üniversitesi ile Cidde Kral Abdülaziz Üniversitesi Mühendislik Fakültesinde (1983-85) görev yaptı. 1985 yılında geçtiği Erciyes Üniversitesinde profesör oldu (1986) ve rektör yardımcılığı görevini üstlendi. Çeşitli dillerde makale ve bildirileri yayımlandı. Ahmet Nazif Efendi'den sadeleştirdiği *Mirat-ı Kayseriyye* (1987) gibi üç basılı eseri vardır.

HAKKINDA: Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002).

PAMAK, Mehmet

Araştırmacı-yazar, siyaset adamı. 1970'lerin ikinci yarısında *Ülkücü Kadro* dergisinin yayımına katkıda bulundu. Maliye Bakanlığında çalışırken, 12 Eylül 1980'den sonra Danışma Meclisine üye olarak girdi. Burada sergilediği muhalif tavrıyla tanındı. 7 Temmuz 1983'te, Ali Koç, Amet Karaca, M. Kazım İlkhan, Ahmet Ersen, Kemalettin Toros, Kami Özden, Ahmet Özsoy ve Sabattin Çankaya ile kurucuları arasında yer aldığı kurulan Muhafazakar Parti (MP)'nin kurucuları arasında yer aldı. Türk milliyetçilerini çatısı altında toplamayı hedefleyen bu partinin genel başkanı oldu. 30 Kasım 1985 günü toplanan Birinci Büyük Kongresinde MP, adını değiştirerek MÇP (Milliyetçi Çalışma Partisi), 24 Ocak 1993'te toplanan MÇP 4. Olaganüstü Kongresinde MÇP ismi MHP (Milliyetçi Hareket Partisi) oldu. Aynı kongrede amblem olarak da üç hilalin kabulüne karar verildi.

Daha sonra 'Millî muhafazakarlık' anlayışını reddedip salt Müslümanlıkla tanımlanan bir çizgiye yöneldi. *Zaman* gazetesinde Türkçülüğü 'kav-

Mehmet Pamak

miyetçilikle' eleştiren yazılar yazdı. İlmî Araştırmalar Vakfı (İLKAV), MAZLUM-DER gibi derneklerin genel başkanlıklarını yaptı. 31 Mayıs 2006'da HDR'nin düzenlediği panelc konuşmacı olarak gittiği Almanya'nın Essen şehrinde bir süre gözaltına alındı. Aynı yıl, *Kemalizm, Laiklik ve Şehitlik* adlı kitabından dolayı hakkında soruşturma açıldı.

ESERLERİ:

Kürt Sorunu ve Müslümanlar (1996), *TCK 312/2 Suçlaması ve İslami Kimliği Savunma* (1997), *Kemalizm Laiklik Şehitlik* (2004), *Kulluk Eksenli Hayatta Ramazan ve Kur'an* (2004), *Küresel Sistem ve Kavramları Müzakereli Seminerler 1* (2004), *İzzeti Yanlış Yerde Aramak*.

HAKKINDA: Tanıl Bora - Kemal Can / Devlet Ocak Dergah - 12 Eylül'den 1990'lara Ülkücü Hareket (1999), Hüdavendigar Onur / Türk Sağı Sözlüğü (2001).

PAMUK, Muhammet

Gazeteci-yazar. 1969, Yusufeli / Artvin doğumlu. Çocukluğu Almanya'da geçti. Yedi yaşındayken ailesi ile birlikte Türkiye'ye kesin dönüş yaptı. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesinde bir süre eğitim gördü. *Millî Gazete, Zaman, Yeni Şafak* ve Sabah Grubunda çalıştı. Çalışmalarını İstanbul Büyükşehir Belediyesinde muhabirlik yaparak sürdürdü. Çeşitli başarı ödüllerinin sahibidir. *Yasaklı Umut Recep Tayip Erdoğan* (2002) adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Muhammed Pamuk / Yasaklı Umut Recep Tayip Erdoğan (2002).

PAMUK, Orhan

Romancı. 7 Haziran 1952, İstanbul doğumlu. Nişantaşı'nda büyüdü. İstanbul Robert Koleji (1970) bitirdi. Bir süre İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesinde okuduktan sonra İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Yüksek Okulundan (1977) mezun oldu. Bitirdiği enstitüde yüksek lisans öğrenimi gördü. Yirmi üç yaşında diğer uğraşılarını bırakarak yalnızca yazarlığı uğraş edindi. Edebiyata 1970'li yılların başlarında *Yeditepe* dergisinde yayımladığı şiirlerle girmişti. Sonra hikâye, roman ve deneme yazarlığına yöneldi.

Antalya Film Festivali kapsamında düzenlenen bir yarışmada *"Hançer"* adlı hikâyesiyle üçüncülük kazanmıştı. *Karanlık ve Işık* adlı roman dosyasıyla 1979 Milliyet Roman Yarışmasında birincilik ödülünü Mehmet Eroğlu ile paylaşarak adını duyurdu. *Cevdet Bey ve Oğulları* adı ile yayımladığı (1982) aynı romanla 1983 Orhan Kemal, 1984 Madaralı roman ödüllerini kazandı. *Sessiz Ev*'in Fransızca çevirisiyle 1991 Prix de la Découverte Européene'i kazandı. 1985'te yayımlanıp 1990'da pek çok dile çevrilen *Beyaz Kale* ile uluslararası üne kavuştu. 1985-88 yılları arasında New York'ta Columbia Üniversitesinde "visiting scholar" olarak bulundu. *Kara Kitap*'ın (1990) Fransızca çevirisiyle Prix France Culture (ödülünü) aldı. 1991'de yazdığı tek senaryo filme çekildi. *Benim Adım Kırmızı* (1998) ile Fransa'da Prix Du Meilleur Livre Etranger, İtalya'da Grinzane Cavour (2002) ve International Impac-Dublin ödülünü (2003) kazandı. Pamuk'a Dublin şehri adına bir belge ile birlikte yüz bin Euro'luk para ödülü verildi. Eserleri toplam otuz iki dile çevrildi. 2005 yılında Ermeni ve Kürt sorunu konularında verdiği demeçler tartışma ve eleştiri konusu oldu. Aynı yıl *Kar* adlı romanıyla Fransa'da her yıl en iyi yabancı romana verilen "Le Prix Medicis Etranger" ödülünü aldı, 2006 yılında nobel Edebiyat Ödülünü aldı.

"Dostoyevski 'Ecinniler'de ateist sosyalizmin yükselişe geçtiği bir dönemi anlatmakta ve bu siyasal ve metafiziksel sistemin insanları nasıl bir boşluğun, kaosun ve şiddetin içine yuvarladığını anlatmaktadır. 'Kar'da ise ateist sosyalizm büyük bir yenilgiye uğradıktan sonra siyasal ortamda meydana gelen boşlukta iki tarafa ayrılan eski sosyalistleri ve bunların içine düştükleri kaosu anlatmaktadır. Bir kısım sosyalistler (Muhtar ve Lacivert örneğinde olduğu gibi) siyasal İslâm'da iyilik ve adalet istemlerini bulmaya çalışırken diğer bir kısım sosyalistler (Kar örneğinde olduğu gibi) ateist, laik, Batıcı, liberal karışımı bir fikir senteziyle aydınlığa kavuşacak bir Türkiye hayalini gerçekleştirmeye çalışmışlardır. (...) Pamuk burada içgüdülerle yaratılan sahte dünyaların en küçük bir olumsuzlukla yıkıldığını ustaca dile getirmiştir." (M. Mukadder Yakupoğlu)

"Pamuk, oyunu kurallarına göre oynadı; "Benim Adım Kırmızı", bilboardlara çıkan ilk roman unvanı kazandığında bakılan, görülen, seyredilen yazarın çehresi oldu. Bir nesneyi iyi tanıyanlarla tanıtanların, tanımaya dayanan bilgi ile tanıtmanın bilgisinin birbirinden tamamen koptuğu reklam dili seçilmiş, iç metinle dış metin uyumu çatlamıştı. İçeriğini toplumsal ilginin belirlediği "Kar"ı, bu çatlağı yeni bir uyum düzleminde kapatmak yolunda atılmış bir adım olarak değerlendirmek gerekir. "İstanbul, Hatıralar ve Şehir"de ise iç ve dış metinler starlık müessesesinin kuralları içerisinde -korkarım ki bir daha hiç ayrılmamacasına- tamamıyla örtüşüyorlar." (Ömer Türkeş)

ESERLERİ:

ROMAN: *Cevdet Bey ve Oğulları* (1982), *Sessiz Ev* (1983), *Beyaz Kale* (1985), *Kara Kitap* (1990), *Yeni Hayat* (1994), *Benim Adım Kırmızı* (1998), *Kar* (2002).

Orhan Pamuk

ORHAN PAMUK

BİR GENÇ FATİH İSTANBUL'DA

"Avrupa, bizim için, bundan sonra yalnızca bir şey olacaktır. Şey diyorum: Bir... bir hedef! Daha doğrusu bir örnek." Sait Bey vagon-restoranla birlikte sallanıyor, hızlı hızlı konuşuyordu: "Artık gururu bir yana bırakmalıyız. Şunu hep söylerim: Kılıçlarımızın şakırtısını tüfeklerin ve makinaların gürültüsü bastıralı yıllar oluyor... Artık devlet eski devlet değil; ne de dünya eski dünya! Yirminci yüzyılın yarısına geliyoruz... Bin dokuzyüz otuz altı şubatı... Bin dokuz yüz elliye ne ne kaldı? İçelim içelim ve gururu bir yana bırakıp Cumhuriyeti ve Avrupa'yı içimize sindirelim... Ama siz hiç içmiyorsunuz?"

Ömer birşeyler söylemeye çalıştı. "Bin dokuz yüz otuz altı şubatı!" diye düşünüyordu... "İstanbul'a dönüyorum..."

"Yok, yok; bir şey söylemeyin, anlıyorum." dedi Sait Bey. Sizi bir bekleyen var herhalde. Dalıyorsunuz. Anlıyorum, anlıyorum!" Babacan bir amca şefkati takınmış gülümsüyordu.

Ömer: "Hayır, beni kimse beklemiyor!" dedi. "Benden bir şey bekleyen kimse yok!" Şarap bardağını Sait Beyin elindeki şişeye yaklaştırdı: "Haklısınız, içmiyorum, ama artık içeceğim!"

"Hanımlar da içsin." dedi Sait Bey. "Daha Türkiye'ye gelmedik..."

Kültüre, zamana, değişen hayata ve Türkiye'ye, gece yarısı trenle yaklaşılan su bizim sevgili ve hüzünlü memleketimize ilişkin bir şakaydı bu. Sofrada uzun zamandan beri böyle şeylerden söz ediliyor, böyle şakalar yapılıyor, gülüşülüyordu. Sait Bey, herkesle birlikte güldükten sonra, karısına takıldı: Atiye Hanım içkiyi ancak yurt dışında gönül rahatlığıyla içebiliyordu. Bunun üzerine Sait Bey'in kızkardeşi Güler de ağbisine takıldı: Sait de Fransa'ya her gidişinde şarap ve rakı hakkındaki düşüncelerini değiştiriyordu.

Sait Bey kızkardeşinin şakasından alınmış gibi yaptı. "Rakı başka şey... Şarap istedin, içiyoruz... Ama rakıyı tartışmam!" dedi. Ömer'e bakarak ekledi: "Rakı erkek içkisidir!"

Buna gülümsedi. Yalnız Sait Bey Ömer ile bir şey paylaşmaktan, erkekliğinin tadını çıkarmaktan hoşnut gülümsedi.

Ömer onlarla dün gene burada, vagon-restoranda tanıştı. Sait Bey özür dileyerek boş masa bulamadıklarını, oturmak istediklerini söylemişti. İlk nezaket sözlerinden sonra Paris'e neden gelditklerini anlatmışlardı: Sait Bey her yıl karısıyla Avrupa'ya çıkmayı alışkanlık edinmişti. Bu yıl yanına kocasından ayrılan kızkardeşini de almıştı. Ömer de onlara Paris'e Londra'dan dönerken uğradığını söylemişti. Dört yıldır Londra'da inşaat mühendisliği okuyordu.

"Ama biz kadın hakları konusunda birçok Avrupa ülkesinden ileriyiz." dedi Atiye Hanım.

Sait Bey: "Doğru, bu önemli!" dedi... "Cumhuriyet işte bu..." Yüzüne yakışmayan hasan bir çocuk bakışı takınarak ekledi: "Ama eninde sonunda kadınların dünyanın her yerinde görevleri aynıdır."

Bir durgunluk oldu.

Sonra Atiye Hanım kocasının kaba erkekliğinden utanmış gibi yaptı: "Sait Bey böyle düşünür." Ama bu şeyif öfkeler Atiye Hanıma göre değildi. Birden gözleri parladı ve çantasından birkaç resim çıkarıp, gülümseyerek Ömer'e uzattı: "Bakın işte bu da benim tatlı görevim!" dedi.

Ömer alıp baktı. Resimde denizci elbisesi giymiş bir çocuk vardı. Bir elini bir iskemlenin konarına koymuş, öteki yle selam veriyordu.

Laf olsun diye sordu: "Kaç yaşında?"

"Bir hafta sonra dört yaşını dolduracak!" dedi Atiye Hanım. "1932 Mart'ında doğdu."

Ömer, ben de dört yıldır dışardayım!" diye düşündü. Trenin gürültüsünü dinliyor, sallanıyordu. "Dört yıldır Türkiye'ye adımımı atmadım. Avrupa'ya kaçtım. Doktora yapacaktım, yüksek mühendis diplomasıyla yetindim, gezdim, tozdum, biraz kendimi düşündüm, annemle babamdan kalanları yedim, yaşadım... Şimdi dönüyorum... Şimdi, 1936 Şubatında dönüyor ve teyzemin beklediği gibi hayata atılıyorum."

"O baktığınız resim, çocuk bir yaşındayken çekildi. Teşvikiye'deki eve fotoğrafçı çağırmıştık!"

Bu resimde çocuk annesinin kucağındaydı. Atiye Hanım'ın omuzunu tutan Sait Bey gövdesini hafifçe öne bükmüştü, ama bir kocadan çok kızkardeşini koruyan bir ağbiye benziyordu. Üçüncü resim bir fotoğraf stüdyosunda çekilmiş olmalıydı. Kari kocanın yüzünde donuk bir gülümseme vardı. Mutlu muydular, yoksa böyle olmaları gerektiğini mi düşünüyorlardı, anlaşılmıyordu. Kucaktaki çocuksa ağlayacak gibiydi.

Ömer bir şey söylemesi gerektiğini anlayarak: "Çocuk sevimli." dedi.

"Herkes öyle diyor." dedi Atiye Hanım heyecanla. Sonra Ömer'den aldığı resimleri neşeyle gözden geçirmeye başladı. Sait Bey de başını karısına doğru yaklaştırıp baktı. Kari koca galiba Ömer'e "sevimli" dedirten şeyi resimlerde arıyorlardı.

Ömer, "Ne için dönüyorum İstanbul'a?" diye düşündü. "Bir kadın, bir çocuk, mutlu bir aile, daha çok kazanılması gereken para... Bunlar için mi?" Daha Türkiye'ye girmemişlerdi, ama şimdiden hüznün ve küçük aile mutluluklarının kokusunu alır gibi oluyordu. Birden bardağını dikti: "Ben daha içeceğim," dedi.

"İçeceksiniz, içeceksiniz!" diyerek güldü Sait Bey. "Gençsiniz, şimdi içmezseniz ne zaman içeceksiniz?"

Yıllık Avrupa gezisinden dönen bir kocaydı. Genç karısıyla gururlanıyor, çocuğunun resmine mutlulukla bakıyor, ithalatçılık yapıyor, arada bir de bir paşa oğlu olduğunu hatırlayıp hüzünleniyordu. Ömer, "Ben başka şeyler yapacağım!" diye düşündü. "Bütün bunların ötesine geçeceğim. Bütün bunları aşacağım!... Her şeyi sarsarak, kırıp dökerek ele geçireceğim!"

Gene bir sessizlik başlamıştı. Güler: "Avrupa'yı anlatıyordun, ağbi," dedi.

"Anlatıyordum, değil mi?" dedi Sait Bey. "Avrupa'yı ve bizi... Bizi, aalı bizi... Rahmetli paşa babamın anlattığını size değil mi? Sizin oğluyla ahbap olduğunuz o Cevdet Bey için Nigan Hanım'ı isteyen, aracılık eden benim rahmetli paşa babam ve annem olmuşlardır. Düğün de bizim konakta yapıldıydı. Sonra o konağı baştanbaşa değiştirdik, zamana uydurduk."

Atiye Hanım: "Acaba yirmi yıl sonra, otuz yıl sonra nasıl olacağız?" diyerek iç çekti. Ömer'e bakıyordu.

Ömer, "Onları eğlendirmemi, ilginç şeyler söylememi bekliyorlar!" diye düşündü. Kendini vagonun sallanışına ve içkiye bırakmaya karar verdi. "Bir şişe daha istiyelim mi?" diye sordu.

"Tabii istiyelim!" dedi Sait Bey. Hayata atılan şu delikanlıya sevgiyle bakıyor, herhalde kendisini, geçmişini, akan yılları hatırlayıp etkilenıyordu. (...)

(Cevdet Bey ve Oğulları, 1982)

SENARYO: *Gizli Yüz* (1992).

ANI / DENEME: *Öteki Renkler-Seçme Yazılar ve Bir Hikâye* (1999), *İstanbul* (2003).

HAKKINDA: Yıldız Ecevit / Orhan Pamuk'u Okumak (1996), Engin Kılıç / Orhan Pamuk'u Anlamak (derleme, 1999), Fatma Oran / Orhan Pamuk'la "Benim Adım Kırmızı" üzerine – Gürsel Aytaç / Benim Adım Kırmızı (Cumhuriyet Kitap, 14.1.1999), Enis Batur / Roman Okumak tansa Yazarının Canına Okumak (Cumhuriyet Kitap, 18.2.1999), Süha Sertabiboğlu / Bir Çınarın Dallarında: Benim Adım Kırmızı (Cumhuriyet Kitap, 25.2.1999), Yıldız Ecevit / Orhan Pamuk Bu Kez Yazılarıyla... 'Öteki Renkler' (Cumhuriyet Kitap, 10.2.2000), Yazın Sanatı Renkler ve İmgeler (Cumhuriyet Kitap, 8.2.2001), Oral Çalışlar / "Kar" ile Yine Eleştirilerin Odağında: Orhan Pamuk (Cumhuriyet Kitap, 1.3.2002), M. Mukadder Yakupoğlu / Orhan Pamuk Yapısalcılık ve Ecinniler (Cumhuriyet Kitap, 14.3.2002), Tatyana Moran /

Orhan Pamuk

"AZ KALSIN O ANDA RESMİM ÇİZİLİYORDU!": BENİM ADIM KIRMIZI

Jale Parla

Benim Adım Kırmızı'da Orhan Pamuk nakış ve resmi temsil metaforu olarak kullanır ve romanın sunduğu sanat tartışmasını bu metafor etrafında biçimlendirir. Bu metafor aynı zamanda arzulanan bir bütüne kavuşma metonimisi olarak da işlev görür. Benim Adım Kırmızı'nın temsil kavramında hep bütünlük arzulanır ama buna ulaşılamaz. Dahası, kendini hem Doğu hem Batı yazınının mirasçısı olarak gören Pamuk, temsilî de bu iki geleneğin sentezinden çıkabilecek yeni yöntemler olarak görür. Enişte'nin Zeytin'e söylediği gibi, "saf hiçbir şey yoktur. Sanat da melezdir".

Romanın "Benim Adım Ölüm" başlıklı bölümünde, ölüm konuşurken, kahvedeki meddahların kendisini çizmekte nasıl zorlandığını anlatır. Bir ihtiyarla bir nakkaş tartışmaktadırlar:

'Ölümü hiç mi hiç tanımıyorum," dedi beni az sonra çizecek olan nakkaş.

'Ölümü hepimiz biliriz," dedi ihtiyar.

'Ondan korkarız ama onu tanımayız."

'Sen de bu korkunu çiz," dedi ihtiyar.

Az daha o anda resmim çizilecekti.

"Az daha o anda resmim çizilecekti" ifadesinde Lessing'in Laokoon'undan beri tartışılan resim ve yazıyla temsil arasındaki farkın irdelenmesine bir kez daha girişildiğini görürüz. Hikâye parçalıdır, resim ona göre daha bütündür. Gene de, söz konusu olan ölüm kadar mutlak bir bütünlük ise, bunun resim olsun yazı olsun, tümüyle temsili mümkün müdür?

Benim Adım Kırmızı, her tür parçalanmanın bütünlüğe kavuşma arzusunun anlatısı olarak da okunabilir. Ama o bütünlüğün simgesi ölümün ya da körlüğün karanlığıdır. Karanlığın karşısında parçalılığın, eksikliğin, şiddetin, kıskançlık, nefret, aşk, yalnızlık ve bölünmüşlüğün simgesi kırmızı durur. Pamuk romanındaki temsil temasını, daha kitabın başında, temsil edilen nesnenin arzusu olarak dillendirir. "Ben bir ağacım" adlı bölümde Meddah'ın seslendirdiği ağaç resminin derdi hangi hikâyeye ait olduğunu bilmemektir. Ağaç, "Yalnızlığımın asıl sebebi hangi hikâyenin parçası olduğumu benim de bilememem. Bir hikâyenin parçası olacaktım, ama bir yaprak gibi düştüm oradan," diye söze başlar.

Ağacın hikâyeden düşüşünün hikâyesi ise şöyledir: Çok nakışsever bir padişah olan Şah Tahmasp cin çarpmasıyla nakşa tövbe etmiştir. Bu yüzden Tebriz'in büyük nakkaşları her tarafa dağılır. Bu nakkaşların en yetenekleri Şah Tahmasp'ın yeğeni ve damadı Sultan İbrahim Mirza'nın nakkaşhanesinde toplanırlar. Burada Cümî'nin Heft Evreng'isinin yedi mesnevisini nakşettikleri bir kitap yapmaya koyulurlar. Şah Tahmasp bunu kıskanır ve İbrahim Mirza'yı sürgüne yollar. Nakkaşhane gene dağılır. Fakat bir mucizeyle kitap yarıda kalmaz. Kitabı bitirtmeye kararlı bir kitapdar, sayfaları tek tek en hünerli nakkaşların bulunduğu yerlere taşır. Daha sonra, bu yöntemi hızlandırmak için ulaklar kullanılır. Artık ulaklar kitap sayfalarıyla Acem ülkesi, Horasan, Özbekistan ve Maveraünnehir'de at koşturmaktadırlar. "Bazen elli dokuzuncu yaprakla yüz altmış ikinci yaprak karlı bir gece kurt ulumalarının işitildiği bir kervansarayda karşılaşır, yarenlik ederken, aynı kitap için çalıştıklarını anlayıp, odalarından getirdikleri sayfaların mesnevinin neresine düştüğünü, birbirlerine göre yerlerini anlamaya çalışırlardı" . Kitap böylece bitirilir, ya da öyle sanılır. Çünkü şimdi dinlediğimiz ağaç, bu kitabın düşmüş bir sayfası olduğu iddiasındadır.

Bugün bitirildiğini kederle işittiğim bu kitabın bir sayfasında da ben olacaktım. Ne yazık ki soğuk bir kış günü beni taşıyarak kayalık geçitlerden geçen Tatar ulağın yolunu haramiler kesti. Önce dövdüler zavallı Tatar'ı, sonra haramî usulünce soydular, ırzına geçip imansızca öldürdüler. Bu yüzden ben de bilmiyorum hangi sahifeden düştüğümü. Sizden ricam, bana bakıp bunu söylemeniz. Acaba Leyla'yı çadırında çoban kılığında ziyaret eden Mecnun'a göğe mi olacaktım? Umutsuz inançsızın ruhundaki karanlığı anlatayım diye gecenin içine mi karışacaktım? [...] Yoksa oğluna aşk ve hayat nasihatları veren babanın gücünü ve yaşını inatçı etmeye mi yarayacaktım? Hangi hikâyeye mana ve zarafet katacaktım?

Bütünden kopmuş, kitaptan eksilmiş, hikâyeden düş-

→

müş bu ağaç resmini bir temsil alegorisi olarak okursak, sanatın temsil olanağının ancak ve ancak bakanın bakışında, öyküyü dinleyenin ya da okuyanın anlayışında gerçekleşebileceğini anlarız. Ayrıca yarım resimler bakanın hayalinde, bitmemiş öyküler okurun zihninde tamamlanır. Temsil bir tamamlanma, bütünlenmedir. Ama bu temsil, hangi usulde, hangi yöntemle yapılırsa yapılsın, ancak hünerle yapıldığı zaman amacına erişir, anlattığı hikâyeye "mana ve zarafet" katar. Üstat Osman, Enişte'nin çizdirdiği sayfalara nakkaşları teşhis etmek için bakarken, bu kez, öldürülen nakkaş Zarifin çizdiği bir ağaç resmini inceler:

Boş bir kâğıdın üzerinde, diğer resimler gibi zavallı Zarifin çerçevesinin ve tezhibinin içinde bir ağaç gördüm. Hangi hikâyenin hangi meclisinden çıktığını hayal etmeye çalıştım. Benim nakkaşlarım, sevgili Kelebek, akıllı Leylek, kurnaz Zeytin, bir ağaç çiz dersem onlara, önce bu ağacı bir hikâyenin parçası olarak düşünler ki huzursuzluk duymadan onu çizebilsinler. O ağacın dikkatle bakarsam, dallarından, yapraklarından nakkaşın hangi hikâyeyi düşlediğini çıkarabilirim. Ama bu ağaç, zavallı yalnız bir ağaçtı, arkasında onu daha da yalnız gösteren ve Şiraz'ın en eski üstatlarının usullerini hatırlatan iyice yükseltilmiş bir ufuk çizgisi vardı. Ufuk çizgisi yükseltildiği için ortaya çıkan boşlukta başka hiçbir şey yoktu ama. Böylece Frenk üstatlarının yaptığı gibi, bir ağacı ağaç olduğu için resmetme isteğiyle, Acem üstatlarının ülemi yukarıdan görme isteği birbirine karışmış, ne Frenk ne Acem olabilen kederli bir resim çıkmıştı ortaya. [...] Ama iki farklı usulü birleştirmeye çalışırken benim nakkaşlarımı ile rahmetli babalarının kıt aklı, hünerden yoksun bir şey yapmışlardı. Resmin iki ülemden beslenmesi değil bu hünersizliği öfkelendiriyordu beni (288-89).

Temsilde Doğu ve Batı geleneklerini birleştiren bir hüner, Pamuk'un romancılığının belirleyici arayışıdır. Kara Kitapta olduğu gibi, Benim Adım Kırmızıda da, peşinden koşulan eksik metinler, yitik resimler bu hüner arayışının göstergeleridir. Nakkaşlara göre mana ve hüner bir bütündür. Bu bütünün son ve mutlak aşaması körlük ve hafızadır. Büyük nakkaşların umudu çiçe çize, ya da kendilerinden önce nakşedilmiş harikalara bak baka kör olmaktır. (.....)

(Don Kişot'tan Bugüne Roman, 2000)

Orhan Pamuk

Orhan Pamuk versus A.H. Tanpınar (Cumhuriyet Kitap, 25.4.2002), "Kar" Sinemaya Uyarlanıyor (Hürriyet gazetesi, 27.5.2002), Necmiye Alpay / "Bakışları Arasında" Töre (Radikal Kitap, 6.10.2002), Semih Gümüş / Puslu Ada (2002) - Öykülerde İstanbul (2002), Orhan Pamuk 100 Bin Euroluk Ödül Kazandı (Hürriyet, 20.5.2003), Mine Söğüt / Hayatımızın Hikâyesi Şehrimizin Hikâyesine Açılır (söyleşi, Kitap-lık, Ocak 2004), Erkan Karagöz / Kar'avana-Roman Sanatı, Yazar ve Okur İlişkisi (Berfin Bahar, ayrıca www.yitikulke.com), Ömer Türkeş / Milliyet.com.tr (2004), Fatih Altaylı / Kara Yazar (Hürriyet, 11.2.2005), Hürriyet (8.11.2005).

PAMUK, Şevket

Ekonomist. 9 Ekim 1950, İstanbul doğumlu. Liseyi İstanbul'da bitirdi (1968). Yale Üniversitesi Ekonomi Bölümünden (1972) mezun. Yüksek lisansını (1974) ve doktorasını (1978) Kaliforniya Üniversitesi Ekonomi Bölümünde (Berkeley) tamamladı. Ankara (1978-83), Orta Doğu Teknik (1990, 1991), Pennsylvania (1980-81), Villanova (1983-93), Princeton (1990-91, 1993-94) ve Michigan (1997) üniversitelerinde öğretim üyeliği yaptı. Çalışmalarını Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsü ve Ekonomi Bölümü öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Pamuk, Osmanlı İmparatorluğunda fiyatlar, ücretler ve servetler konusunda araştırmalar yaptı. Makalelerini *The Journal of Economic History, New Perspectives on Turkey, Explorations in Economic History* gibi dergi ve kitaplarında yayımladı.

"Şevket Pamuk'un ne kadar ciddiyetle çalıştığını bilenler bu satırlarda yer alacak olan olumlu tanıtıma -hatta methiyeye- şaşırmayacaklardır. Zira, gerçekten de Pamuk'un şimdiye kadar bırakmış olduğu bütün eserlerin en belirgin ortak özelliği, yöntemde, kurguda, çözümlemede ve tabii olarak kaynak kullanımında göze çarpan titiz çalışmadır." (Edhem Eldem)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Osmanlı Ekonomisinde Bağımlılık ve Büyüme* (2. bas., 1994), *Osmanlı-Türkiye İktisadi Tarihi 1500-1914* (4. bas, 1997), *Osmanlı İmparatorluğunda Paranın Tarihi* (1999), *Artık Herkes Milyoner: Hürriyet Sayfalarında Ekonominin 50. Yılı* (Ercan Kumcu ile, 2001), *İstanbul ve Diğer Osmanlı Kentlerinde Fiyatlar 1469-1914* (2002).

İNGİLİZCE: *The Ottoman Empire and European Capitalism 1820-1913* (1987), *A History of the Middle East Economies in the Twentieth Century* (Roger Owen ile, 1998), *A Monetary History of the Ottoman Empire - 1300-1918* (1999), *Long Run Economic Change in the Mediterranean Basin 1850-1950* (der., 2000).

FRANSIZCA: *La Monnaie et les Monnaies dans l'Empire Ottoman (1680-1850)* (2000).

HAKKINDA: Şevket Pamuk / Osmanlı İmparatorluğunda Paranın Tarihi (1999), Edhem Eldem / Benim Adım Para (Cumhuriyet Kitap, 1.7.1999), Nihat Ülner / Komuta İktisadının Para İktisadı Tarafından Ele Geçirilişine Dair Beş Perdelik Bir Tragedya (Virgül, sayı: 45, Kasım 2001).

Şevket Pamuk

PAMUKCİYAN, Kevork

Tarih ve biyografi araştırmacısı (D. 23 Şubat 1923, İstanbul - Ö. 23 Eylül 1996, İstanbul). Kayserili bir ailedendir. Üsküdar Nersesyan-Yermonyan Ermeni İlkokulunu bitirdi. Saint Joseph Fransız Lisesinin onuncu sınıfında öğrenimini yarım bıraktı. 1944-50 yılları arasında resimle uğraştı. Yazı çalışmalarına ağırlık vererek Reşat Ekrem Koçu'nun *İstanbul Ansiklopedisi*'ne İstanbul Ermenileriyle ilgili maddeler yazdı. 1953'te Kültürel Araştırmaları Teşvik Cemiyetinin kurucuları arasında yer aldı. 1967'de Ermeni Patrikhanesinde çalışmaya başlayarak Patrikhane tarafından çıkarılan *Şoğagat* (Işındüşmesi) dergisi ve yıllıklarının yayımını yönetti. 1982'den sonra bu kuruluşun fahri kültür danışmanlığını yaptı.

Kevork Pamukciyan

Yazılarını yayımlamaya 1943'te *Nor Lur* (Ermenice, Yeni Haber) gazetesinde başlamıştı. 1956'dan itibaren yazılarını *Hayat Tarih, Tarih ve Toplum* gibi tarih dergilerinde yayımladı. Türkçe şiirleri de olan Pamukciyan, çok sayıda Ermenice ve Türkçe ansiklopediye maddeler, makaleler, açıklama notları, ekler yazdı. Üsküdar, Edirnekapı ve Balıklı Ermeni mezarlıklarından derlediği 2000 kadar kitabe metni ve yaklaşık 3500 tanınmış Ermeni'ye ait biyografiden oluşan yayımlanmamış çalışmaları vardır. İTÜ Mimarlık - Tarihi ve Restorasyon Enstitüsü ile yurtdışındaki bazı Ermeni kuruluşlarının üyesiydi.

ESERLERİ:

Patrik Hagop Nalyan 1706-1764 (1981-83), *Patrik Hovannes Golod 1678-1741* (1984-85), *İstanbul Yazıları* (yay.haz. Osman Köker, 2002), *Ermeni Harfli Türkçe Metinler* (2002), *Zamanlar Mekânlar İnsanlar* (2003).

HAKKINDA: Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi (c. VI, 1993-95), Kevrok Pamukciyan'ın Kaybı Vesilesiyle... (Jamanak, 1996), G. Abrahamyan / Ermeni Kültürünün Son Kaybı Kevork Pamukciyan (1923-96), Artık Aramızda Değil (Tarih ve Toplum, 1997), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001), Kevork Pamukciyan / İstanbul Yazıları (otobiyografisi, fotoğraflar, 2002), Aslı Örnek / İstanbul Yazıları (Radikal Kitap, 4.11.2002), Sefa Kaplan / Zamanlar Mekânlar İnsanlar (Hürriyet Keyif eki, 23.3.2003).

PAMUKÇU, Ebubekir

Eğitimci, yazar. 1946, Buderan köyü / Çermik / Diyarbakır doğumlu. Uzun yıllar Karahallı, Erzincan, Geyve, Şile ve Ovacık gibi beldelerde öğretmenlik yaptı. 1976'da siyasal nedenlerle öğretmenliği bıraktı. Çalışmalarını çocuk edebiyatı ve edebiyat tarihi alanlarında yoğunlaştırdı.

ESERLERİ:

BİYOGRAFİ: *Ozanlar ve Yazarlar* (1976, 1979).

ÇOCUK EDEBİYATI: *Kediyi Niçin Öldürdüm, Kolumdaki Sancı.*

PAMUKÇU, Güven

Şair, yazar. 1956, Söke / Aydın doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Söke'de yaptı. Daha sonra Söke Akşam Ticaret Lisesini bitirdi. Şiirleri 1982 yılından itibaren *Beşparmak* (Söke), *Akköy* (Didim) dergileri ile *Söke Ekspres* ve *Gerçek* gazetelerinde yayınlandı. Şiirleri ayrıca, 2003 ve 2004 yıllarında *Toplumsal Şiirler Yıllığı*'na alındı. Köylere kütüphaneler kurma çalışmaları yaptı. Bu bağlamda 1999 yılında Didim / Akköy'de Akköy Kitaplığını, 2001 yılında Milas / Kapıkırı köyünde Muzaffer İzgü Kitaplığını, Söke'nin Yuvaça köyünde Mevlüt Kaplan Kitaplığını kurdu. Üyesi olduğu Edebiyatçılar Derneğinin Genel Yönetim Kurulu Üyeliğini yaptı. Şiirlerinin bir kısmının yer aldığı *Yalnızlık Türküsü* adlı bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Sarızeybek Dergisi Antolojisi (2004).

Güven Pamukçu

PAMUKOĞLU, Osman

Asker, yazar. 1947, Sinop doğumlu. Üniformayı on bir yaşındayken giydi, kırk üç yıl çıkarmadı. Tümgeneral rütbesindeyken (2002) emekliye ayrıldı. Silahlı Kuvvetler bünyesinde değişik yer ve kademelerde görev aldı. 1993-95 yılları arasında Hakkari'de Dağ ve Komando Tugayı ve Güvenlik Komutanı olarak görev yaptı.

ESERLERİ (Anı):

Unutulanlar Dışında Başka Bir Şey Yok - Hakkari ve Kuzey Irak Dağlarındaki Askerler (2004), *Ey Vatan - Arkadaşlar Uykulardan Uyansın* (2004).

HAKKINDA: Savaş Özbey / Bestseller Paşalar - Komutanlar Eskiden de Emekli Olunca Kitap Yazarlardı. Ama Bu Yıl Güneydoğu Anıları ve Siyasi Analizleriyle Top 10 Listelerine Girdiler (Hürriyet Pazar, 12.12. 2005).

Osman Pamukoğlu

Salih Zeki Pamukoğlu

PAMUKOĞLU, Salih Zeki

Ekonomist-yazar. 23 Temmuz 1929, Giresun doğumlu. Giresun İsmet Paşa İlkokulu (1942), Giresun Ortaokulu ve Lisesi (1949), İstanbul Üniversitesi Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu (1952) mezunu. İÜ İktisat Fakültesinden (1958) işletmecilik, Ankara Üniversitesi İstatistik Enstitüsünden (1965) "uzman ekonomist" belgesi aldı. Ticaret Bakanlığı (1954), Sayıştay (1956), PTT Genel Müdürlüğü (1961), TEK Genel Müdürlüğünde (1963-78) çalışarak emekliye ayrıldı. Tüketiciyi Koruma Derneğinin (TÜKODER) İstanbul'da başkan vekilliğini yaptı.

Araştırmalarını 1958'den itibaren yayımlamaya başladı. Yazdığı iki binden fazla yazı ve makalenin bir kısmı *Yeni İstanbul* ve *Adalet* (Ankara) gazeteleri ile Afyon, Adapazarı ve Giresun'daki yerel gazeteler ve çeşitli mesleki dergilerde yer aldı. Birçok şehirde Türkiye'deki iktisadi ve sosyal hayat üzerine konferanslar verdi. 1982 yılında bir denizcilik firmasının düzenlediği ulusal nitelikteki deniz taşımacılığı konulu makale yarışmasında üçüncü oldu. 1991 yılında Ege Üniversitesi tarafından düzenlenen tüketim bilinci ile ilgili makale yarışmasında birinci oldu. Giresun Gazeteciler Derneğince en iyi köşe yazarı seçildi. Bunlara ek olarak ticaret ve ekonomi konularındaki yazıları nedeniyle çok sayıda dernek ve meslek kuruluşu tarafından ödüllendirildi. İstanbul Yüksek Ticaret ve Marmara Üniversitesi İİF Mezunlar Derneği, İstanbul Üniversitesi İşletme İktisadı Enstitüsü Mezunlar Derneği, Giresun Gazeteciler Derneği, İLESAM, Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:
Türkiye'de Enflasyon ve Tedbirler (1968), *Türkiye'de İktisadi Uyanış* (1969), *Türk Deniz Taşımacılığı* (1982), *Türkiye'de Gıda Sanayi ve Hammadde sorunları* (1983), *Türkiye'de Gıda Kayıpları ve Alınacak Önlemler* (1984), *Türkiye'de Gıda Üretiminde Verimlilik Bilinci* (1993).

PAPİLA, Mustafa

Şair. Hopa / Artvin doğumlu. İlk ve ortaokulu Hopa'da okudu. İstanbul Erkek Lisesi ve Yıldız Teknik Okulu mezunu. Beş yıl Bursa Sanat Enstitüsünde, iki yıl Gümüşhane Sanat Enstitüsünde öğretmenlik, atölye şefliği ve müdür yardımcılığı görevinde bulundu. 1955 yılında Sanayi Bakanlığı adına İtalya'ya gitti. Torino'daki FIAT fabrikasında mesleki eğitim gördü. Sonraki yıllarda ticaret hayatına atıldı. Çalışmalarını 1957 yılından itibaren müteahhitlik yaparak sürdürdü. Yayımlanmış şiir, roman ve çeviri çalışmaları vardır.

ESERLERİ (Şiir):
Lazistan (1992), *Aynadaki İhtiyar* (1993).

HAKKINDA: Müslüm Kabadayı / Anı İçinden 'An'lar: Mustafa Papila ve Nâzım Hikmet (Kum dergisi, Ekim 2002).

PAR, Arif Hikmet

Şair ve yazar. 1920, Mesevli köyü / Kavakdere / Muğla doğumlu. İstanbul İlköğretmen Okulu (1941), Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü (1946) mezunu. Ayrıca Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünde öğrenim gördü (1966). Çeşitli yerlerde edebiyat öğretmenliği (1946-63), Milli Eğitim Bakanlığında şube müdür yardımcılığı yaptı. İstanbul'da öğretmen iken (1974) emekliye ayrıldı.

İlk şiirleri, öğretmen okulu öğrencisi iken *Yeni Mecmua*'da (1940) çıkmıştı. Epik türdeki şiirlerini daha sonra *Yurt Sesi, Kaynak, Fikirler, Şadırvan, Varlık* dergilerinde yayımladı. Lise ve dengi okullar için yardımcı ders kitapları hazırladı. Yunus Emre'nin hayatını konu aldığı *Dertli Dolap* adlı oyunuyla *Tercüman* gazetesinin 1967 yılında düzenlediği piyes yarışmasında başarı ödülü aldı.

ESERLERİ:
ŞİİR: *İstiklal Destanı* (1950), *İki Kemal* (1952), *İstanbul'un Fetih Destanı* (1953), *Giresun Destanı* (1955), *Ulu Şavk-Mevlâna* (1960), *Kartal Bakışlı Deha* (1981).
OYUN: *Dertli Dolap* (1967).
İNCELEME-SÖZLÜK: *Planlı Yazma Sanatı-Kompozisyon* (9. bas., 1975), *Açıklamalı Özdeyişler* (1980), *Atatürk'ü Anlamak* (M. Agâh Önen ile, 1981), *Ansiklopedik Türk Adları Sözlüğü* (1981), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlük* (1984), *Şairler ve Yazarlar* (1984), *Türkçe Deyimler Sözlüğü* (1988), *Açıklamalı Atasözleri* (1988).
DİĞER: *Anneler Gününde: Anneler İçin* (1985).
Ayrıca ders kitapları vardır.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), Arif Hikmet Par / Şairler ve Yazarlar (1990), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002).

PARILDAR, Ali Kemal

Şair ve yazar. 1929, Bayburt doğumlu. Trabzon Beşikdüzü Köy Enstitüsünü bitirerek (1946) uzun yıllar Bayburt'ta ilkokul öğretmenlik yaptı. Daha sonra Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü (1960) bitirerek ortaöğretime geçti. Ankara'da orta dereceli okullarda öğretmenlik yaparak 1982'de emekliye ayrıldı. Yazı ve şiirleri; *Bayburt Postası, Aşama, Halk Kültür Pınarı, Çağdaş Eğitim* vd. gazete ve dergilerde yayımlandı. *Bayburt'un Sesi* gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Bayburt yöresi şairleri hakkında derleme çalışmaları vardır. İLESAM üyesidir.

Ali Kemal Parıldar

ESERLERİ:
ŞİİR: *Gönülden Damlalar* (1998).
DERLEME: *Bayburtlu Halk Ozanı Ağlar Baba* (1968), *Büyük İrşadi* (1968), *Süleyman Ruhi* (1969), *Hicrani* (1971), *Burhani* (1980), *Maksudi* (1983), *Hilmi* (1987), *Ümmi Niyazi* (1996), *Zihni* (1997), *Celali* (1998).

PARLA, Canan

Sanat tarihçisi. 1952, Ankara doğumlu. Ankara Teğmen Kalmaz İlkokulu (1964), Erzurum Kız Ortaokulu (1967), Ankara Kız Lisesi (1971), Ankara Devlet Mühendislik Mimarlık Fakültesini (1978) bitirdi. Yüksek lisansını *"Türk İslâm Şehri Olarak Diyarbakır"* adlı tezle (1990),

Canan Parla

doktorasını *"I. Alâeddin Keykubad Dönemi Yapılarında Biçim ve Estetik"* teziyle (1997) Hacettepe Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümünde tamamladı. Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Türk-İslâm Sanatı Anabilim Dalında yardımcı doçent (1997) oldu.

Makaleleri; *Erdem, Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi* dergilerinde yayımlandı. İslâm sanatı, teknik resim, Beylikler Dönemi sanatı, teknik resim ve rölöve, Türk mimarisinde çözümleme dersleri verdi. Ayrıca paraşütçülükle ilgilendi ve bu alanda ödüller aldı. Çeşitli projelere ve kazılara katıldı. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Mimarlar Odası üyesidir.

ESERLERİ:
Anadoluda Tarikat Yapılarına Bakış (13.-15. yy) Bilecik Orhan Gazi İmareti Kazı Sonuçları (ed., ortak kitap, 2003), *Eskişehir Selçuklu ve Osmanlı Yapıları 1 Günyüzü Mihalgazi Mihallıçcık Sarıcakaya Seyitgazi Sivrihisar* (ortak, 2004).

PARLA, Jale

Edebiyat araştırmacısı. 5 Şubat 1945, İstanbul doğumlu. Üsküdar Kız Lisesinde başladığı ortaöğrenimini Robert Kolej, Amerikan Kız Lisesinde okuyarak tamamladıktan sonra İstanbul Robert Kolej Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümünü bitirdi. Amerika'da Harvard Üniversitesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü İngiliz, Fransız ve Alman Edebiyatları dalında doktora

Jale Parla

JALE PARLA

TARİHSEL TÜR KURAMLARI

Türlerin neden ve nasıl ortaya çıktıkları sorusunu, sınıflandırmaların ötesine geçen, analitik bir yaklaşımla cevap vermeyi deneyen ilk düşünür Giambattista Vico'dur. 1725'te La Scienza Nuova (Yeni Bilim) başlığıyla yazdığı kitapta Vico'nun "yeni bilim"den kastettiği, sosyoloji bilimiydi. Vico'ya göre edebiyat da toplumsal bir kurumdu; bu yüzden yeni bilimin, yani sosyolojinin imkânları ve analitik kategorileriyle incelenmeliydi. Edebî türlere gelince, bunların da diğer toplumsal kurumlar gibi çeşitlenip değiştiği söylenebilirdi. On dokuzuncu yüzyılda, edebiyata sosyolojik açıdan yaklaşan Mme. de Staël ile Hippolyte Taine, Vico'dan esinlenen fikirler geliştirdiler. Onlar da edebiyatın toplumun diğer kurumlarıyla bir tuttular. Mme. de Staël'e göre toplumsal kurumların niteliği, o toplumun insanlarının özellikleriyle, bu özellikler de iklim ve coğrafya koşullarıyla belirlenmiyordu. O zaman edebiyat iklim ve coğrafya koşullarının ürünü oluyordu. Her tarihsel dönem ve coğrafî bölgenin kendi tipik anları biçimini ortaya çıkarması doğaldı. Taine, coğrafi ve tarihsel koşulları milieu ('ortam') dediği bir kategoriyle ifade etti ve edebiyatta her milieu'nün tipik edebî kahramanını bile bulmanın mümkün olduğunu söyledi. Bu ilk sosyolojik edebiyat kuramları bugün bize çok kaba görünseler de, sonradan Georg Lukacs'ta, hatta Mikhail Bakhtin'de rastladığımız izleri, etkilerinin sürekliliğini gösterir.

Edebiyat kuramını sosyologlardan devralan bazı Marksistlere göreyse her şey dil ve şiirin eş zamanlı doğuşuna kadar geri giderek anlaşılabilir ancak. Önce söz değil iş vardı. Çalışırken belli bir ritm tutturulur ve insan gırtlağı bu ritme eşlik ederse randıman yükselirdi. İş yaparken söylenen bu şarkılardan şiir ve dil aynı anda çıktı. Demek ki, insanlık tarihinin bir mutlu anında şiirle dil aynı şeydi ve eğer hep böyle gitmiş olsaydı biz bugün günlük dille sanat dilini ayrıştırmak için bunca kuram üretmek zorunda kalmayacaktık. Ama daha büyüde ilk kullanıldığı andan itibaren dilin kullanımı ayrışmaya başlıyordu, çünkü gerek kurban kral ayinlerinde, gerekse Dionysios ayinlerinde kullanılan sarkıtlar farklılaşmış bir dilin gelişimini teşvik ediyordu, işte, Marksistlere göre dk edebiyat türü bu farklılaşmayla ortaya çıkan ditirambik şarkılardır. Epik, tragedya, komedya sonradan türemişlerdir. Giderek türler, toplumda sınıfsal farklılaşmalara uygun olarak ayrışmışlardır. Belli başlı yazın türleri egemen ideolojilerin belirlediği ve egemen sınıfların yaşamlarından kesitler sunan türler olmuştur. Kısaca, Marksist kurama göre türlerin ortaya çıkması da evrimi de tarihi materyalizm ya da diyalektik materyalizmle açıklanabilirdi; tarihte sınıfların oluşumu ve bu sınıfların çatışma süreçleriyle sıkı sıkıya bağlantılıydı ve egemen sınıfların ideolojisini yansıtan yazına biçimleriydi.

Marksist estetiğin önemli kuramcılarından Lukacs, epik, tragedya, romanı gibi 'yüksek' edebî türlerin egemen ideolojiyle ilgili olduğunu söylemekle birlikte, türlerin değişimini başka bir Marksist analitik kategoriyle, tarih içinde bireylerin üretim süreçlerine yabancılaşmasıyla açıklar. Epik ve epik öncesi türler Lukacs'a göre işbölümü ve uzmanlaşmanın henüz parçalamadığı, bireyin üretim sürecinden kopmadığı, dolayısıyla parçalanmamış bir dünya görüşünün ifadesi olan türlerken, yabancılaşma ve parçalanma süreçlerine koşut olarak yeni ya da melez türler ortaya çıkmış ve bu süreç sonunda kapitalizme özgü bir tür olan roman doğmuştur. Roman, hiçbir kurala uymayışı ve her biçime girebilmesiyle, kapitalist üretimin parçalanmışlığını yansıtır. Ama işin ironisi şuradadır ki, romancı bunu bilmez. O hâlâ bölünmemiş bir gerçekliğe özlemi dile getirmekte, 'yeni' bir bütünlüğe kavuşabileceğine inanmaktadır. (Burada, Lukacs'ın sözünü ettiği romanın on sekiz ve on dokuzuncu yüzyıl romanları olduğunu anımsamalıyız. Yoksa, yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren, roman türünde böyle özlemler ifade edildiğini söylemek zorlaşır.) İşte Lukacs'a göre roman türünün trajedisi, hiçbir zaman kavuşamayacağı bir bütünlüğü özlemesi, modern toplumda epik'in yerini alabileceğini sanmasıdır. Oysa kapitalist toplumda modernizmle gelinen yerde giderek parçalanmış bireyler, giderek parçalanmış bir gerçeklik ve giderek toplumsal bağlarından kopan, yabancılaştığı çevresini anlamlandırmakta güçlük çektiği için teknik ustalıklar deneyen, nesneler anlamsızlaştıkça onların yerine simgeler koyan yazarlar bulunur. Böyle olunca da, yirminci yüzyıl romanından hayır gelmeyecektir.

Genel olarak edebiyat anlayışı Lukacs'la benzeşen, fakat Lukacs'ın vardığı katı yargılardan kaçınma yollarını arayan Lucien Goldmann'a göre roman türünün yapısıyla Pazar ekonomisinin yapısı arasında bir aymlık/benzerlik (homoloji) vardır. Bireylerin düşünüş ve davranış biçimleri nasıl o toplumun egemen ideolojisiyle koşulluysa, yazın metinleri de tek tek bireylerin yarattıkları anlatılardan çok egemen düşünce yapılarıyla şekillenir. Diğer bir deyişle, yazın metinleri belli bir yer ve zamana özgü egemen dünya görüşünün birey yoluyla ifade bulmuş biçimleridir. Yazarların büyüklüğü, bu egemen ideolojiyi yazın yoluyla elle tutulur hale getirmelerindedir. Edebiyat yapıtlarıyla sosyo-ekonomik yaşamın yapılan benzeş (homolog) olduğuna göre, edebiyat türleri bu koşutluğa bağlı olarak ortaya çıkmış yazma biçimleridir Goldmann'a göre. Onlarla beslenir, büyür, değişir ve yok olurlar. Örneğin Yeni Roman akımı, reifikasyonla (nesneleşme) homologdur. Kapitalizmin daha erken bir evresini yansıtan klasik on dokuzuncu yüzyıl romanlarında bireyler önemliydi; romanda nesnelere ancak bu bireylerin özelliklerini vurgulamak amacıyla yer verilirdi. Gelgelelim, daha gelişmiş bir kapitalist sürecin ürünü olan Yeni Roman'da, nesneler bireylerin de önüne geçer çünkü kapitalizmin bu aşamasında birey yaşamını nesneleşmektedir. (...)

(Don Kişot'tan Bugüne Roman, 2000).

yaptı. 1975 yılında öğretim üyesi olduğu Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyat Bölümünde profesörlüğe yükseldi (1988). Üniversitenin diğer öğretim üyeleriyle ortaklaşa editörlüğünü yaptığı *Çağdaş Uygarlığın Oluşumu* (1986) adlı kitabın kimi bölümlerini yazdı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Efendilik Kölelik Şarkiyatçılık* (1985), *Babalar ve Oğullar: Tanzimat Romanının Epistemolojik Temelleri* (1990), *Don Kişot'tan Bugüne Roman* (2000).

DERLEME: *Çağdaş Uygarlığın Oluşumu* (ortak, 1986).

ÇEVİRİ: *Aydınlanma Çağı* (N. Hampson'dan, 1991).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Leyla Burcu Dündar / Yel Değirmenlerine Karşı: Don Kişot'tan Bugüne Roman (Kanat dergisi, sayı: 4, Güz 2000), Bedirhan Toprak / Eninde Sonunda Don Kişot (Virgül, sayı: 31, Haziran 2000), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001).

PARLADIR, Selahattin

Din eğitimi araştırmacısı. 1939, Isparta doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu yerde tamamladı. 1963 yılında İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünü bitirdikten sonra 1965 yılına kadar Erzurum İmam Hatip Okulunda meslek dersleri öğretmeni ve müdür yardımcısı olarak çalıştı.

Selahattin Parladır

1965 yılında İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünde Dini Psikoloji ve Pedagoji asistanı oldu. 1969 yılında Konya Yüksek İslâm Enstitüsüne Dinî Psikoloji ve Pedagoji öğretim üyesi olarak tayin edildi. Askerlik dönüşü (1972) tayin edildiği İzmir Yüksek İslâm Enstitüsünde öğretim üyeliğinin yanı sıra müdür yardımcılığı, müdür başyardımcılığı ve enstitünün Dokuz Eylül Üniversitesine bağlı İlâhiyat Fakültesi haline getirildiği 1982 yılına kadar müdürlük görevi yürüttü. DEÜ İlâhiyat Fakültesinde öğretim görevlisi olarak görev yaparken 1984 yılında *"İslâm'da Örgün Din Eğitimi"* adlı teziyle doktor unvanı aldı ve aynı yıl Din Eğitimi Anabilim Dalında yardımcı doçent, 1988'de doçent, 1996'da profesör oldu. 1988-99 yılları arasında dekan yardımcılığı yaptı. 1998 yılında İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmenliği Bölümü başkanlığına, 2002 tarihinde fakülte dekanlığına atandı.

Makale ve çevirileri; *İslâm Medeniyeti Mecmuası, Nesil, Dokuz Eylül Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi, MEGSB Din Öğretimi, Kadın ve Aile, Diyanet, İslâmî Araştırmalar* dergilerinde yayımlandı. *Türk Aile Ansiklopedisi, TDV İslâm Ansiklopedisi* için madde yazdı.

ESERLERİ:

Sistematik Felsefe ve Mantık (Halis Ayhan ve Hasan Küçük ile, 1976), Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslâm (ortak yayın 4 cilt, 4. ciltte bölüm 1994), *Eğitim Bilimi* (1996), *Din Eğitimi Bilimine Giriş* (1996).

PARLAK, Ali

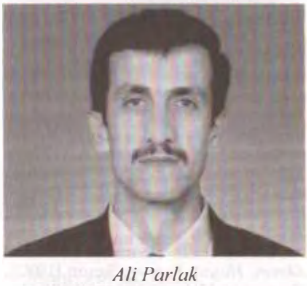
Şair. 20 Şubat 1971, Yeşiltepe köyü / Yayladağ / Hatay doğumlu. Şiirlerinde Ozan Türkmen adını kullandı. Şeyhoğlu İlkokulu, Hatay İmam Hatip Lisesi, Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi mezunu. 1999'dan itibaren bir süre Antakya'da vekil öğretmen olarak çalıştı. Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesinde sınıf öğretmeni olarak görev yaptı.

İlk şiiri 1992 yılında *Ortadoğu* gazetesinde yayımlandı. Sonraki yıllarda ürünleri *Türk Edebiyatı, Kırağı, Erciyes, Esinti, Diyanet Çocuk, Güneyde Kültür, Genç Kardelen* dergileri ile *Ortadoğu, Zaman, Gündüz, Yorum, Manşet* gibi gazetelerde yer aldı. 1997 yılında Hatay'da *Gökçekimi* (1997-98, 3 sayı) adlı bir dergi çıkardı. Yine Hatay'da Çağrı FM ve Samyeli TV'de şiir programları hazırlayıp sundu. Katıldığı şiir yarışmalarında çeşitli ödüller aldı.

"Bütün olumsuzluklara rağmen, güzel Türkçemizin en iyi bir şekilde yaşanmasına katkı sağlayan Türk şiirinin duruluğunu, güzelliğini, ihtişamını bizlere hatırlatan Ozan Türkmen'e, diline sağlık diyoruz. Fikir ve hitabete şuurlarla yer eden ve en tesirlisi olan, Türk şiirinin sıkça tartışıldığı günümüzde, Ozan Türkmen'den Türk şiirine yetkin katkılarının devam etmesini dilerim." (Osman Aytekin)

"Ali Parlak ya da mahlasıyla, Ozan Türkmen, adı. Benim içinse; muhabbeti, samimiyeti, şiire, şaire, sanata sevdalı yüreğiyle yıllardır eskimeyen bir dost: Ali Parlak." (Hasan Sağındık)

"Dileriz gelsin şairin beklediği." (Abdurrahim Karakoç)

Ali Parlak

ESERLERİ:

ŞİİR: *Türkmence Sevdalar* (1994), *Demi Çöktü Gecenin* (1999), *Türkmence Türküler* (2004).

ANTOLOJİ: *Zulme Susmak İhanettir* (1995).

HAKKINDA: Zaman (15.6.1995), Gündüz (22.6.1995), Abdurrahim Karakoç (Vakit, 19.12.2003).

PARLAK, Mustafa

Edebiyat araştırmacısı, dilbilimci. 9 Eylül 1943, Talas / Kayseri doğumlu. Mehmet Âlî Yabgu, Seyit Akçakayalıgil ve Bekir Beyaztaşlı adlarını da kullandı. İlköğrenimini doğduğu ilçenin Merkez İlkokulunda, ortaöğrenimini Kayseri Lisesinde, yükseköğrenimini Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde tamamladı. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans ve doktora çalışmalarını tamamladı. Meslek hayatına Kayseri Kız Meslek Liscsinde (1971) başladı. Erciyes Üniversitesi Türk Dili

Mustafa Parlak

ve Edebiyatı ile Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümlerinde, Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsünde (1977-81), Erciyes Üniversitesi İşletme Fakültesinde (1981-85), Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümlerinde (1997-99) görev yaptı.

Yazılarını *Anasam, Berceste, Cumhuriyet'in 80. Yılına Kayseri Armağanı, Erciyes, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Gevher Nesibe, Gülnihal, Gültepe, İrem, Kayseri Aydınlar Ocağı Bülteni, Kayseri İl Yıllığı, Kayseri Lisesi Dergisi, Kayseri Lisesi Yıllığı, Kayseri Sanayi Odası Dergisi, Kültür ve San'at Dergisi, Littera, Mefkûre, Milli Folklor, Millî Kültür, Öğretmenler Armağanı, Öğretmenler Yıllığı, Şahika, Tol, Türk Edebiyatı* adlı dergiler ile *Bize Göre Gazete, Büyük Kayseri Gazetesi, Kayseri Haber, Tomurcuk, Türk Ocağı, Yeni Kayseri, Yeni Türkeli* gazetelerinde yayımladı. 1987'de Kayseri Gazeteciler Cemiyetinin inceleme dalında başarı ödülünü kazandı. Bundan başka ödüller de aldı. İLESAM ve Kayseri Türk Ocağı üyesidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Roman ve Hikâye Tahlilleri I-II* (1997), *Sadri E. Ertem'in Roman ve Hikâyelerinin Tahlili* (1997), *Sadri E. Ertem'in Hikâyelerinin Tahlili* (2001), *Sadri E. Ertem'in Romanlarının Tahlili* (2002), *Sadri E. Ertem'in Romanlarının Tahlili* (gen. 2. bas. 2003), *Çağdaş Türk Şiirinden Tahliller* (2004), *Türk Edebiyatında Soyadlar Sözlüğü, Edebiyatımızda Mahlâs ve Müstear Adlar Sözlüğü, Galip Efendi Divanı.*

DERLEME: *Kayseri Halı Manileri* (2004), *Kayseri Ağzında Manzum Atasözleri ve Deyimler.*

MONOGRAFİ: *Sekizinci Şehirden (Kayseri) Portreler, Kayseri Bibliyografyası* (Kitap, Tez, Makaleler).

AKTARMA: *Usta Yahut Çırak* (Agâh Efendi'nin oyununu Osmanlıcadan Latin harflerine çeviri).

PARLAK, Yaşar

Gazeteci-yazar (D. 1956, Silvan / Diyarbakır - Ö. 19 Ağustos 2004, Silvan / Diyarbakır). İlk ve ortaöğrenimini Silvan'da bitirdi. 1974 yılında *Günaydın* gazetesinde meslek yaşamına başladı. 1976 yılında Akdeniz Haber Ajansının Silvan temsilciliğini üstlendi. 1984'te *Bulvar* gazetesinin Güneydoğu illeri Bölge Müdürlüğüne getirildi. 1988'de Silvan'da Serhat Matbaasını kurarak *Silvan Mücadele* gazetesini çıkarmaya başladı. TRT'nin Silvan muhabirliğini yaptı. 1981 yılında Basın Yayın Genel Müdürlüğünün açtığı yarışmada haber dalında birincilik ödülünü, 1984'teki yarışmasında röportaj dalında üçüncülüğü ve 1990'da araştırma-inceleme dalında jüri özel ödülünü aldı. Silvan'da vurularak öldürüldü.

ESERLERİ (Araştırma):

Silvan Tarihi (1980), *Çeşitli Yönleriyle Silvan* (1997).

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997, s. 483), Gazeteciye Tek Kurşunla İnfaz (Hürriyet, 20.8.2004).

PARLATIR, İsmail

Edebiyat araştırmacısı. 1946, Konya doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Konya'da yaptı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi (1971) ve aynı yıl bitirdiği bölüme okutman olarak atandı, 1972'de asistan oldu. 1973'te yüksek lisans öğrenimini tamamlayarak 1975'te *"Recaizade Mahmut Ekrem, Hayatı-Eserleri-Sanatı"* konulu tez ile edebiyat doktoru oldu. Askerlik görevini bitirerek 1976'da fakültedeki görevine döndü. 1976-77 ders yılında Fırat Üniversitesinde bir yıl Edebi Bilgiler ve Yeni Türk Edebiyatı derslerini vermekle görevlendirildi. 1978 yaz aylarında İran'a gönderildi. 1979'da hükümet tarafından Türkçe-Osmanlıca derslerini vermek üzere Cezayir Üniversitesinde görevlendirildi. 1981'de Cezayir'den döndükten sonra *"Tanzimat Edebiyatı Hikâye ve Romanında Kölelik"* konulu tezini sunarak doçent (1982) oldu. 1988 yılında *"Tevfik Fikret, Dil ve Edebiyat Yazıları"* adlı takdim tezi ile profesörlüğe yükseldi. Çalışmalarını Ankara Üniversitesi DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Başkanı olarak sürdürdü.

1983 yılında yeniden düzenlenen Türk Dil Kurumuna üye seçildi ve bu kurumun iki dönem Yürütme Kurulu (1993-2000) üyeliğini yaptı. Yine Türk Dil Kurumunda, Sözlük Bilim ve Uygulama Kolu Başkanlığını yürüttü, ayrıca bilimsel içerikli kol ve komisyonlarda görev aldı. 1991-93 yılları

İsmail Parlatır

arasında İLESAM'ın yönetim kurulu üyeliğinde bulundu. Yaklaşık yüzün üzerinde makalesi *Türk Dili, Türk Edebiyatı, Erdem, Milli Kültür, Çağrı, Türkoloji, Türk Kültürü, Türk Bilig* gibi bilimsel ve sanat dergilerinde yayımlandı. Yeni Türk edebiyatı ile ilgili çok sayıda konferans ve kongrede bildiri sundu. *Türk Ansiklopedisi, Büyük Türk Klasikleri, TDE Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA - İNCELEME: *Tanzimat Sonrası Osmanlıca Metinler* (O. Önertoy ile, 1978), *Tanzimat Edebiyatında Kölelik* (1987), *Geçmişten Günümüze Türkler ve Türkiye* (1991), *Yabancıların Gözüyle Türkler ve Türkiye* (1994), *Gönülden Gönüle* (F. Bayramoğlu ile Anılarda, 1994), *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri* (Zeynep Korkmaz, Hamza Zülfikar, A.B. Ercilasun, Mehmet Akalın, Tuncer Gülensoy ile, 2005).

BİYOGRAFİ: *Recaizade Mahmut Ekrem, Hayatı-Eserleri-Sanatı* (1983), *Recaizade Mahmut Ekrem* (1986, kısaltılmış bas. 2004), *Ali Ekrem Bolayır* (1987), *Tevfik Fikret* (2004), *Şinasi* (2004).

SÖZLÜK: *Türkçe Sözlük* (2 cilt, H. Eren, T. Tekin, N. Gözaydın, H. Zülfikar ile, 1988-98), *Okul Sözlüğü* (N. Gözaydın, H. Zülfikar ile, 1994), *Türkçe Sözlük* (Hamza Zülfikar, Nevzat Gözüaydın ile, 1998).

DERLEME (Komisyon ile): *Güzel Yazılar-Hikâyeler I. II.* (1996), *Güzel Yazılar-Oğuz'dan Bugüne* (1996), *Güzel Yazılar-Kısa Oyunlar* (1996), *Güzel Yazılar-Şiirler* (1997), *Güzel Yazılar-Mektuplar* (1997), *Güzel Yazılar-Röportajlar* (1997), *Güzel Yazılar-Gezi-Hatıra* (1997), *Güzel Yazılar Dizisi* (10 kitap, 2001).

YAYINA HAZIRLAMA: *Çok Bilen Çok Yanılır* (Metin Yayını, 1983), *Tevfik Fikret, Dil ve Edebiyat Yazıları* (1987), *Bütün Eserleri- Recaizade Mahmut Ekrem, Tiyatroları* (N. Çetin, H. Sazyek ile, 1997), *Bütün Eserleri -Recaizade Mahmut Ekrem, Hikâyeleri ve Romanı* (N. Çetin, H. Sazyek ile, 1997), *Bütün Eserleri-Recaizade Mahmut Ekrem, Şiirleri* (N. Çetin, H. Sazyek ile, 1997), *Genç Kalemler Dergisi* (N. Çetin ile, 1999), *Tevfik Fikret-Bütün Şiirleri* (N. Çetin'le, 2001), *Şinasi-Bütün Eserleri* (Nurullah Çetin ile, 2005).

PARMAKSIZ, Mehmet Nuri

Şair, yazar, eğitimci. 1974, İstanbul doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden (1995) mezunu. Fakülteyi bitirdiği yıl Derik (Mardin) Lisesi edebiyat öğretmenliğine atandı. Çalışmalarını 1997 yılında itibaren Gölbaşı (Ankara) Anadolu Lisesi edebiyat öğretmeni olarak ve Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans çalışması yaparak sürdürdü. Çalıştığı son okulda *Mavisu* adlı bir dergi çıkardı. Ankara'da, öğretmen şairlerin katıldığı şiir dinletileri (2005-06) düzenledi.

Mehmet Nuri Parmaksız

Şiirle ilgisi lise öğrenciliği yıllarında başladı, bu ilgi üniversite öğrenimi yıllarında heves olmanın sınırlarını aştı ve belli uğraşlarından biri oldu. Şiirleri ve şiir üzerine yazıları *İlkyaz, Sarmaşık, Gülpınar, Gönüllü Eğitim, Simav Anadolu, Hisler Bulvarı, Bizim Ece, Erciyes, Size* gibi dergi ve gazetelerde yayımlandı. *Mektuplarıyla Cahit Sıtkı Tarancı* (1995) adlı bir eseri vardır. Ankara'da kurulan Sivri Kalemler Şiir-Edebiyat-Kültür Derneği (kurucu) ile İLESAM (yönetim kurulu) üyesidir.

PARMAKSIZOĞLU, Abbas

Gazeteci-yazar. 1916, Drama / Yunanistan doğumlu. Çocuk yaşta ailesiyle birlikte Türkiye'ye mübadele yolu ile göç etti. Gazeteciliğe, Hukuk Fakültesinde öğrenci iken 1938 yılında *Yeni Sabah* gazetesinde başladı. İlk patronu Cemalettin Saraçoğlu, ilk yazı işleri müdürü Murat Sertoğlu idi. Sonradan Velid Ebüzziya'nın çıkardı-

ğı ve Ziyad Ebüzziya'nın yönettiği, Cihat Baban'ın yazı işleri müdürlüğünü yaptığı *Tasvîri Efkâr* gazetesine yazı işleri müdür yardımcısı olarak geçti. Daha sonra Hüseyin Cahit Yalçın'ın *Tanin* gazetesinde yazı işleri müdürlüğü yaptı. Bu gazete kapanınca yine yazı işleri müdürü olarak *Her Gün*'de çalışmaya başladı, 1975 yılında bu gazeteden emekliye ayrıldı.

Parmaksızoğlu, çalıştığı gazetelerden başka çeşitli gazetelerde, dergilerde zaman zaman röportajlar, fıkralar, seri romanlar yayımladı. 1959 yılında *Evim* adında bir dergi de çıkarmıştı. *Türk Gazetecilik ve Basın Tarihi* adlı iki ciltlik bir eseri vardır.

PARMAKSIZOĞLU, İsmet

Tarihçi (D. 1924, Kavala / Yunanistan - Ö. 7 Ocak 1984, Ankara). İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da yaptı. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu (1944) mezunu. Manisa ve İstanbul'da kütüphane müdürlükleri ve öğretmenlik yaptı (1945-54). Bağdat'ta araştırmalarda bulundu, Arapçasını ilerletti (1954-56). Yurda dönüşünde Kütüphaneler Genel Müdürlüğünde uzmanı, genel müdür yardımcısı (1962) ve genel müdür (1964) oldu. 1967 yılında Bağdat Kültür Ataşeliğine atandı. Dönüşünde yeniden MEB Din Eğitimi Genel Müdürlüğü, Kültür Müsteşarı Vekilliği yaptı. Bakanlık müşaviri iken 1978 yılında emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra özel okullarda öğretmenlik yaptı.

Türkiye Yazmalar Kataloğu hazırlama çalışmalarına katıldı. Millî Eğitim Bakanlığının 1000 Temel Eser Yayın Kurulu ve Türk Tarih Kurumu üyeliklerinde bulundu. Makalelerini *Milli Kültür* dergisi ile *Belleten*'de yayımladı. *Türk* ve *İslâm* ansiklopedilerine maddeler hazırladı. Türk kültürü ve tarihi konusunda araştırmalarıyla tanınmıştı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Kıbrıs Sultanı, II. Mahmut Kütüphanesi, Manisa Genel Kütüphanesi Tarih Coğrafya Yazmaları Kataloğu, T.C. İnkılap Tarihi* (ders kitabı), *Sosyal Bilgiler* (ders kitabı), *İslâm Uluları, Genel Tarih I, Eski Çağlarda Türkler ve Türk Tarihinin İlk Dönemleri, Ermeni Komitelerinin İhtilal Hareketleri ve Besledikleri Emeller, Türklerde Devlet Anlayışı* (Osmanlı dönemi), *Tarih Boyunca Kürt - Türkleri ve Türkmenler.*

SADELEŞTİRME: *Tacü't-Tevârih* (5 cilt), *Seyahatnâme* (4 cilt), *İbn-i Batuta Seyahatnâmesinden Seçmeler, Osmanlı Tarihi* (Ahmed Rasim'den seçmeler), *Kutûbname* (Firdevsî-i Rumi'den, İbrahim Olgun'la), *Mehmet Asaf'ın 1909 Adana Ermeni Olayları ve Anıları, Sefînetü'l-Vüzera, Nusretnâme, Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu* (9 cilt), *Sicilli Osmani* (İbrahim Olgun'la, basılmadı).

PARMAN, Talat

Psikanalist, yazar. İstanbul doğumlu. Ortaöğrenimini Saint Joseph Fransız Lisesinde, yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde, psikiyatri uzmanlığını ise Paris René Descartes Üniversitesinde tamamladı. 1994 yılında Türkiye'ye döndü ve İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsünde ergen psikiyatrisi alanında çalışmalar yaptı. Birkaç psikanalistle birlikte Türkiye'de psikanaliz geleneğini başlatmayı ve bir psikanaliz kurumu kurmayı amaçlayan "İstanbul Psikanaliz Grubu"nu oluşturdu. Paris Psikanaliz Kurumu (Société Psychanalytique de Paris) ve Uluslararası Psikanaliz Derneği (International Psychoanalytic Association) üyeliklerinde bulundu.

Talat Parman

ESERLERİ (İnceleme):

Ergenlik ya da Merhaba Hüzün (2000), *Psikanalizi Yazmak* (2002).

HAKKINDA: Orhan Koçak / Psikanalizi Yazmak (Virgül, sayı: 53, Temmuz-Ağustos 2002).

PARS, Melahat

Araştırmacı-yazar. 1969, Raptiştalı / Makedonya doğumlu. İlkokulu Üsküp Tefeyyüz Okulunda, liseyi Yosip Broz Tito'da okudu. Kiril Metodiy Üniversitesi Türkoloji Bölümü (1991) mezunu. 1993-95 yılları arasında Ankara'da Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde *"Makedon Tiyatrosunda Türkler ve Türk İzleri"* konulu yüksek lisans tezini ve 1995-2000 yılları arasında aynı üniversitede *"Sırp ve Makedon Romanlarında Türkler ve Türk İzleri"* konulu doktora tezini tamamladı.

ESERLERİ:

Yaşayan Atatürk (1991), *Rus İmparatoriçesi Aleksandra Fedorov'un Mektuplarında I. Dünya Savaşı ve Türkiye* (1994), *Yahya Kemal Beyatlı ve Kaybolan Şehir* (1996), *Bulgar Edebiyat Tarihi* (1996), *Makedon Dili ve Edebiyatında Türk Etkileri* (1997), *Babıali'de Bulgar Asıllı Bir Diplomat* (1998), *Makedon Dram Eserlerinde Türkler ve Türk İzleri* (1998), *Makedon Halk Edebiyatında Türk Etkileri* (1998).

HAKKINDA: Melahat Pars / Rus İmparatoriçesi Alcksandra Fedorov'un Mektuplarında I. Dünya Savaşı ve Türkiye (1994).

PARS, Vedide Baha

Eğitimci, yazar, çevirmen (D. 1907 - Ö. 1958). Eğitimini Amerika'da tamamladı. Yurda dönüşünde İzmir Kız Öğretmen Okulu meslek dersleri öğretmeni ve müdürü olarak görev yaptı. 1950'de Gazi Eğitim Enstitüsü meslek dersleri öğretmenliği ve müdürlüğüne atandı. Bu dönemde eğitim alanında kitap çevirileri yapıp yayımladı. 1958'de Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Komisyonu Başkanlığı görevinde bulundu. Yaşamını bir trafik kazasında yitirdi.

ESERLERİ (Çeviri):

Sınıfta Test Nasıl Yapılır?, Orta Dereceli Okullarda Genel Öğretim Metodu ve Uygulama, İlkokullarda Genel Öğretim Metodu ve Uygulama, Okuma Psikolojisi, Eğitim Psikolojisi.

PARSA, Seyide

Program yapımcısı. 11 Mart 1941, İnegöl / Bursa doğumlu. Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (1980) mezunu. Yüksek lisansını (1983) ve doktorasını (1986) Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. EÜ'de yardımcı doçent (1987), İletişim Fakültesi Sinemada Yapım-Yönetim Bölümünde doçent (1989) ve profesör (1995) oldu. Radyo-TV Anabilim Dalı başkanlığı (1993-), İletişim Fakültesi Yönetim Kurulu üyeliği (1989-2001), Radyo-TV Sinema Bölümü başkan yardımcılığı (1988-2002), İletişim Fakültesi dekanlığı (2001-), Radyo-TV Sinema Bölüm başkanlığı (2002-) görevlerinde bulundu.

Makaleleri; *Anadolu Üniversitesi Kurgu Dergisi, Sinemasal Dergisi,*

Seyide Parsa

Düşünceler, Sinema Yazıları Dergisi, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi dergilerinde yayımlandı. 1988 Kültür Bakanlığı Belgesel Film Onur Ödülünü kazandı. Uluslararası ve ulusal bilimsel toplantılara katılarak bildiriler sundu. İletişim Araştırmaları Derneği, Cultural Environment Movement (CEM), Philopsophy and Literature (PHIL-LIT), Belgesel Sinemacılar Birliği (BSB) üyesidir.

ESERLERİ:

Estetik Açıdan Filmin Temel Öğeleri (1989), *Televizyon Haberciliği ve Kuramları* (1993), *Televizyon Estetiği* (1994), *Belgesel Film Yapım Teknikleri* (Abdülkadir Çetintahra ile, 2000).

PASİNLİ GÜLHANİ

Halk ozanı. 1940, Yayladağ köyü / Pasinler / Erzurum doğumlu. Asıl Adı Mehmet Ali Sarıgül'dür. Şiirlerinde Pasinli Gülhani mahlasını kullandı. Sanat okulu mezunu olup kalem şairi Âşık Pünhani'nin oğludur. Ustası Yaşar Reyhani'dir. Makam bilgisi olan âşık, hikâye de anlatmaktadır. Şiirleri *Gülhani Divanı* (1979) adlı kitapta yayımlandı. Yurtiçinde düzenlenen çeşitli festival ve yarışmalara katılarak ödüller aldı.

HAKKINDA: M. Zeki Kurnuç / Erzurum ve Türk Müsikisi (2005).

PAŞAKÂHYAOĞLU, Mehmet

Halk ozanı. 1943, Çaycuma / Zonguldak doğumlu. İlk ve ortaokulu Çaycuma'da, liseyi Kastamonu'da başlayıp Bartın'da bitirdi. Bir süre vekil öğretmenlik yaptı. Zonguldak Kız Öğretmen Okulunun açtığı kursu kazanarak asil öğretmen oldu. Bir süre Çankırı ve Çaycuma'da çalıştı. 12 Eylül 1980 darbesinde siyasi görüşlerinden dolayı tutuklandı. Sıkıyönetim mahkemelerinde yapılan yargılamada aklanarak görevine iade edildi. Sonra mesleğini Adıyaman ve Çaycuma'da sürdürerek emekliye (1995) ayrıldı.

Şiirleri *Çaycuma Ekspres, Demokrat Çaycuma* gazeteleri ile *Çaycuma Ticaret ve Sanayi Odası* ve *Bartın Kavşak* dergilerinde yayımlandı. Bağlama çalan ve yöresel türkü ve ezgiler üstüne derleme çalışmaları da yapan Paşakahyaoğlu, şiirlerini *Yoğurt Çiçeği* adlı kitapta topladı.

HAKKINDA: Zonguldaklı Yazarlar Zonguldak'ı Yazanlar (1998).

PAŞALI, Melek

Hikâye yazarı. 1969, Rize doğumlu. İlkokulu Beyoğlu'nda, ortaöğrenimini Üsküdar İmam Hatip Lisesinde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Aynı bölümde yüksek lisansa başladı. Mezun olduğu lisede öğretmenlik yaptı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde

Melek Paşalı

başladığı yüksek lisans eğitimini tamamlamak için Viyana Üniversitesi Türkoloji Bölümüne geçti. Halen yaşamını bu şehirde sürdürüyor. Öyküleri; *Kardelen, Özülke, Kaknüs, Kaşgar, Hece* ve *Dergâh* dergilerinde yayımlandı.

"Hiç şüphesiz Melek Paşalı bir yüzleşme öyküsü yazıyor. Okuru kendi kendine yönelterek onu bir iç muhasebeye çağırıyor. Lirik İslâmî/ tasavvufi saptayımlar, içsel öngörüler, kolajlar... Öykülere, kadın erkek ilişkilerinin geleneğin penceresinden sembolik yaklaşımlarla izahı olarak da bakılabilir. Bulundukları ortamdan mutsuz olan kahramanlar başka boyutlara, içsel bir yolculuğa çıkarlar. Ama bu mutsuzluk çağcıl anlamdaki mutsuzluk değildir. Yaradılış gayesini hakkıyla gerçekleştirememenin üst bilinçteki insanda yarattığı boşluk duygusudur. Kendini tanımaya, aşmaya, fazlalıklarından kurtulmaya çalışan kahramanlar, bu yolculukta kendilerini derin bir hesaplaşma içerisinde bulurlar. İnsanın varoluş serüveni, kendi kendini keşfetmesi çeşitli örneklerle izah edilir. Arayış, bir olma, ikide bir olma, insanın ikinci yarısını keşfetmesi... Kuşkusuz bütün bunlar modern öykünün fitratla yüzleşme/ayna fonksiyonudur." (Necip Tosun)

ESERLERİ (Öykü):

Hayâl Günlüğü (1997), *Camtutan* (2003).

HAKKINDA: Orta Sayfa Sohbeti (Dergâh, sayı: 193), Necip Tosun / Bir Yalnızlık Epiği - Ömer Lekesiz / Söyleşi (Hece, sayı: 111).

MELEK PAŞALI

SANKİ

Yatay İki Kanadın Bıraktıkları

Çok kalabalıklar, şimdi icat edilmiş gibi yepyeniler, küçük vesilelerle birarıya geliyorlar, ayrılışları da mı öyle, kafelerde, sokaklarda rastlaşıyorlar sürekli, sıkılmıyorlar mı, birbirlerini ne zaman özlüyorlar, ya kendilerini, sürekli konuşuyorlar ama yorgun görünmüyorlar, erkekler bile, yüzleri izsiz, bakışları rastgele oraya buraya dokunuyor, sakınmaları yok mu, aradıkları, anlayamadıkları, ne kadar da hızlılar, yürüyüşümü yavaş buluyorlardır, çok yabancılar, yalnız bana değil, sadece buralılar, aşina olduğumuz bir şey yok mu, yağmur, bir duvara bakar gibi bakıyorlar yağmura, bu adam farklı mı, sana öyle görünüyor, uzun zamandır aramaktan yorulduğunun işareti, zaten sana değil boşluğa bakıyor o, sadece aklından geçenleri görebilir böyle bakan biri, sokaktan geçen bir kadın sokaktan geçmiş olur, oğlunun babasını arayan bir kadın -kızının değil- azalan zamanına yetişmek için yağmurun altında biraz daha yürümüş olur...

Bu küçük meydanda neden yalnız kaldığımı anladığımda çoktan ıslanmıştım. Ancak önemsemeyenleri ıslatacak deniz incelmişti yağmur. Belime uzanan örtüm emdiği suyla kalınlaşmış, kucağımdaki harita dokunsam yırtılacak kerte incelmişti. Hiçbir şeye dokunma isteğim de yoktu. Benimle aynı şehirde olmayan (şimdi bir kahvede oturmakta olan) adamın yanında olmak istiyordum. Bir insanın yükselebileceği kadar yükselmişti ve bu kadar yükselmenin bedelini mütemadiyen kendini görerek ödüyordu. Kendini görmekten sıkıldığında birini arıyordu; gördüklerini gören ve onu gösteren. Umudu zorlandığında başını gökyüzü ne kaldırıyor ve bazı işaretler görüyordu orda. Alfabesini bilmediği bu işaretleri çözme hevesi, varlığının toplamına sahip olmak durumuyla başbaşa bırakıyordu onu. Ne zekasının parlaklığı, ne de yargılarının gücü tutuyordu elinden. Sadece, zaman zaman içine düştüğü bazı boşluklar... Kısa ve katmanlı cümlelerin beklediği boşlukları bulmak, önündeki sayfayı genişletiyordu o kadar. Başka bir şey, olduğundan bir türlü haberdar olunamayan bir şey, hem var hem yok haliyle ortalarda geziniyor, bir gülümseyip bir kaş çatıyor, ama hiçbir uvuca sığdırılamıyordu.

O şeyi tutamayan avuçlardan ikisi onun, ikisi benimdi.

Yağmur herşeyi yeniden düzenlemek için dağıtmıştı. İnsanlar yağmurdan sonraki yerlerini almak için şehrin muhtelif sığınaklarında bekliyorlardı. Küfeler, kahveler, duldalar, arabalar, odalar, cam arkaları tutulmuştu. Bedenler sabitlenmiş, zihinler seçtikleri araçlar üzerinden yol alıyordu. Düşünerek, konuşarak, hayal kurarak, masal yazarak, maziyi anarak... Herkes yağmurun yardımıyla belleğindeki dağınıklıktan kurtulmaya çalışıyordu. Düşünerek yerlerini bulamadığı cümleleri konuşarak dışarıya atıyordu çoğu. Bazıları belleğindeki resimleri seyrediyor, bazıları seyretmekle yetinmiyor onları birbirine ekliyor, bazıları da bu resimlerin üçüncü boyutunu arıyordu. Şehrin ortasında, heykelin altında kalan kız ise masal görüyordu... İlk kez gördüğü bu masalı nereye kadar götüreceğini, nasıl bitireceğini bulabilmek için onun da içinde kalması gerektiği şey aynıydı: Yağmur! işaretlerin içinde en merhametli olanıydı yağmur. Onun yıkadığı şehirlerde aradığını bulmak daha kolaydı...

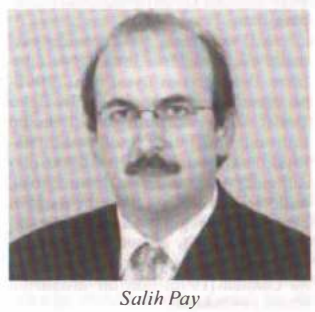
Buraya kadarını benim gözlerimden gördüğü masalın devamını ben, onun gözlerinden görmek istiyordum. Gözleri gökyüzündeydi hâlâ, avuçlarına bakmaya cesaret edemiyordu. Parmaklarını birbirinin içinden geçirip, çenesine dayamış, başının tüm ağırlığına dayanak kılmıştı... Omuzlarındaki tek hafiflik çocukluğundan beri tanıdığı bir şeyin yardımına sahip olmaktı; yağmuru dinlemek... Yağmur damlaları yüzeyde sisli bir tabaka oluşturarak denize karışıyordu. Damlaların gücü arttıkça koca bir kevgir gibi kara kara deliniyordu deniz. Gözkapakları, iki kanat benzeri ağır ağır inip çıkıyordu. Sadece kulaklarıyla duymayanların duyabileceği kadar sessiz bir cümle, herkese eşit mesafesinden ayrılıp ona doğru geliyor, onu karşılamak istiyor gibiydi. Herşey, yağmurun getirdiği duruluğa rağmen olabildiğince müphemdi. Benim için de. Birinci kahramanım, ikinci kahramanımın aklında gezen cümleye yaklaşıyor gibiydi... İkinci kahramanım, ara ara düştüğü boşluklardan birinde bulduğu o cümleyi ne işine yarayacağını bilmeden yanında taşımıştı. Sahibini bulsa hemen teslim edecekti. Mümkün müydü? Ayrı şehirlerdeki insanların, ayrı dünyalardaki varlıkların aralarında gidip gelen kılcal yolları görenler, aynı zaman dışı bölümde (boşlukta) buluşmuşlarsa eğer, ardı meraka değer olmalıydı...

Ben de merak ediyordum; acaba doğru boşlukta mıydım? Acaba, bir pencerenin ardından yağmuru seyreden birinci kahramanım masalın bundan sonraki kısmını görebilecek miydi? Gördüklerimi ona gösterebilmek için gökyüzüne saçtığım işaretleri okuyabilecek miydi? Bir masalın başladığı boşlukta bulunan ve başlamakta olanı görecek kadar dalgın olanların payını ne düşünüyordu (...)

(*Camtutan*, 2003)

PAY, Salih

İlâhiyat araştırmacısı. 1 Şubat 1961, Kullar köyü / İzmit / Kocaeli doğumlu. İzmit İmam Hatip Lisesi (1978) ve Bursa Yüksek İslâm Enstitüsü (1982) mezunu. Ankara Sokullu Mehmet Paşa Lisesinde din kültürü ve ahlâk bilgisi öğretmenliği (1982-85), Bursa İmam Hatip Lisesinde meslek dersleri öğretmenliği (1985-94) görevlerinde bulundu. 1994 yılında araştırma görevlisi olarak atandığı Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim görevlisi (1996-98) oldu. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü İslâm Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalında "*1069-1070 Tarihli Bursa Şer'iyye Sicili / Analiz ve Değerlendirme*" adlı tez çalışmasıyla yüksek lisans (1987) ve "*Bursa İvaz Paşa Külliyesi*" konulu teziyle doktora (1996) yaptı. 1987 yılında araştırmalar yapmak üzere Mısır'a gitti. Çalışmalarını 1998 yılında yardımcı doçent öğretim üyesi olduğu Uludağ Üniversitesinde sürdürdü. Öğretim üyeliğinin yanı sıra, İlâhiyat Fakültesi İslâm Tarihi ve Sanatları Bölümü Başkan Yardımcılığı (1999-2002) ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Yardımcılığı (2000-) yaptı. Türkmenistan Devlet Üniversitesinde öğretim üyesi (2002-03) olarak ders verdi.

Salih Pay

Makaleleri, 1998'den itibaren *UÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi* ile *Türkler* dergisinde ve ortak kitaplarda yayımlandı. Bazı sempozyumlara katılarak bildiriler sundu. *İvaz Paşa Külliyesi* (1996) adlı bir eseri vardır.

PAYAM, Nazım

Şair ve yazar. 10 Ocak 1955, Elazığ doğumlu. Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü (1980) mezunu. Anadolu Üniversitesi AÖF'de Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde lisans tamamladı (1992). Manisa, Bingöl ve Elazığ'da MEB'e bağlı orta dereceli okullarda Türkçe ve edebiyat öğretmenliği yaptı. Elazığ'da çıkan *Bizim Külliye* dergisinin genel yayın yönetmenliğini yürüttü.

Nazım Payam

İlk şiiri "*Put Bilmek*", *Türk Edebiyatı* dergisinde (Ağustos, 1982) çıkmıştı. Yazı ve şiirlerini sonraki yıllarda *Türk Edebiyatı*, *Erciyes*, *Bizim Külliye*, *Çınar*, *Gül Çocuk*, *Nilüfer*, *Türk Dili*, *Türk Edebiyatı*, *Irmak*, *Kültür Dünyası*, *Güneysu*, *Beşinci Mevsim* ve *Kırağı* dergilerinde yayımladı. Millî Prodüktivite Merkezinin eğitimle ilgili proje yarışmasında il birinciliğini, Fırat Üniversitesinin 20. Kuruluş Yıldönümü Şiir Yarışmasında birincilik ödülünü, *Gül Çocuk* dergisinin Cahit Zarifoğlu anısına düzenlediği yarışmada ikincilik ödülünü aldı. Ayrıca hizmetlerinden dolayı Çevre Bakanlığı, Elazığ Valiliği ve Belediyesi tarafından kendisine takdir ve onur belgeleri verildi. Türkiye Yazarlar Birliği üyesidir.

"Modern Türk şiirinin üslup özelliklerinden olan şiirde 'kapalılık' ve 'mana' kaymaları Nazım Payam'ın şiirlerinde de yer yer ortaya koyar. Şair, inançlarını, fikirlerini, duygu ve düşüncelerini mısralarına taşırken, onları açık ve anlaşılır bir üslupla ifa-

NÂZIM PAYAM

HÜZÛN ARABİSTAN'DA BİR ESKİCİ

-Refik Halit Karay anısına bilinçaltı oratoryosu-

I
Hüzûn, Arabistan'da
Dişleri sökülmüş gri
Sırma sarı bir gülden
Eğninde gurbeti

Hüzûn, Arabistan'da
Arşınla örülmüş özlem
Özlem söktüğü tezgâhında çivi

Hüzûn, Arabistan'da
Sılayı kaybetmiş kara yemeni

II
Hüzûn, Arabistan'da
Sarı sıcak yorgunu
Teni Osmanlı solgunu İzmitli

Kimliği kızgın kuma düşmüş
Denizi hâlâ mavi İzmitli

Hüzûn, maviye ne zaman baksa
Güneşi eksik bir ayna
Aynalardan eser sam yeli

III
Hüzûn Arabistanında
"Yemen'e yamanmış 'redif sesi var'
Bakın çantasına acep nesi var
Bir çift kundurayla bir al fesi var"

IV
Hüzûn, Arabistan'da
Anadolu'dan türkü
Unutmuşlar Türk'ü türkü ilen vah!
Bizden gayri kimse çekmez bu yükü

"Evimizin önü çifte pınarlar
İçerler suyunu beni anarlar
Yemene gideni öldü sayarlar."

Vefayı kaybetmiş kara yemeni
Duayı kaybetmiş kara yemeni
Bağlanmış sazına kara yemeni

V
Hüzûn, Arabistan'da
Sarı sıcak yorgunu
Teni Osmanlı solgunu
Bir çocuk, bir eskici

Hüzûn, Arabistan'da
İkiz kardeşi güzün
Hayatın ve ölümün
Yoksul kalmış sevinci

Hüzûn, Arabistan'da
Teselli ediyor şimdi
Ayrılığa çağrılmış
Türkçesi kırık bir genci

(*Türk Edebiyatı*, Mayıs 2004)

de etme yerine, telmih ve mecazlara dayalı, ancak aşırılığa kaçmayan bir anlatım tekniğiyle ifade eder." (Rıfat Araz)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sonrası Güldür Açar* (1994), *Ben Kendimi Dağ Bilirim* (2004).

ARAŞTIRMA: *Elazığ İl Yıllığı* (1992, komisyon).

HAKKINDA: Tarık Özcan (Bizim Külliye dergisi, sayı: 4 s.18), Rıfat Aras / Dünya Güle Ayna (Bizim Külliye, 2001).

PAYASLI, Aysel

Şair ve roman yazarı. 1936, Mersin doğumlu. Mersin Kız Enstitüsü mezunu. İlk şiir kitabının basımını on yedi yaşındayken kendi imkânlarıyla yaptırdı. 1967-68 yılları arasında *İnsan* adlı edebiyat gazetesini çıkardı. Şiirlerinde yalnızlık ve mutsuzluk gibi temaları lirik bir üslûpla ve yalın bir dille işledi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *His* (1953), *Bir İnsan Sesleniyor* (1956), *Kanserli Çağ* (1974).

ROMAN: *Yaşmaklı Gelinler* (1964), *İnsanlık Ağlıyordu* (1965), *Deli Saime* (1967).

HAKKINDA: Şahinkaya Dil / Resimli Türk Kadın Şairleri Antolojisi (1959), Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler Antolojisi (s. 200, 1994), Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi (2001).

PAZARBAŞI, Erdoğan

İlâhiyatçı. 1959, Kayseri doğumlu. Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü (1980) mezunu. 1981-88 yılları arasında ortaokul ve liselerinde din kültürü ve ahlâk bilgisi öğretmeni olarak görev yaptı. 1988 yılında Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine araştırma görevlisi olarak girdi. Bu üniversitenin Sosyal Bilimle Enstitüsünde "*Vâni Mehmed Efendi ve Arîsü'l Kur'an Adlı Eserinin Tahlili*" başlıklı tezle yüksek lisans (1987) ve "*Kur'an-ı Kerim'in Tarihin Verilerine Göre Medeniyetlerin Menşei ve Seyri*" başlıklı tezle doktora (1994) çalışmalarını tamamladı.

Aynı fakültede 1994 yılında yardımcı doçent kadrosunda Tefsir Anabilim Dalı öğretim üyesi oldu. 1995-96 öğretim yılında Azerbaycan Bakü Devlet Üniversitesinin daveti ile bu üniversitenin bünyesinde açılan İlâhiyat Fakültesine öğretim üyesi olarak girdi. Burada tefsir, tefsir usulü, dinler tarihi ve İslâm tarihi dersleri okuttu. Aynı eğitim kurumunda dekan yardımcılığı görevinde bulundu. *Kur'an ve Medeniyetin Doğuşu Gelişimi Çöküşü* (1996) adlı bir araştırma kitabı yayımlandı.

PAZARCIKLI, Doğan

Bürokrat, yazar. 29 Mart 1939, Yenişehir / Bursa doğumlu. Eskişehir Lisesi, Ankara Üniversitesi SBF İdari Şube (1961) mezunu. Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünde ve Cambridge Üniversitesinde kamu yönetimi konulu iki ayrı programa katıldı. Emet, Çifteler, Dazkırı kaymakam vekilliklerinde ve Ayvacık, Göksun, Hanak, Karasu kaymakamlıklarında bulundu. 1973'te Mülkiye Müfettişliğine, 1978'de Van Valiliğine atandı, 1979 yılında merkez valiliğine alındı. 1982 yılında askerî yönetim tarafından otuz üç merkez valisi ve bin üz yüzü aşkın kamu görevlisiyle birlikte re'sen emekli edildi.

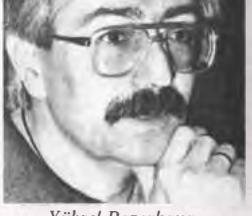
Emekli edildikten sonra Kütahya ve İstanbul'da özel sektörde yöneticilik yaptı, 1990 yılında yeniden merkez valiliğine atandı. Türk İdareciler Derneğinin Genel Sekreterliği (1980-82), Mülkiyeliler Birliği İstanbul Şubesi Denetim Kurulu üyeliği (1984-), İstanbul Mülkiyeliler Vakfının kurucuları arasında yer aldı ve yönetim kurulu üyeliği ile başkanlığı görevlerini üstlendi.

ESERLERİ:

Türklerin Tanrısı Devlet (2004), *Bir Hasta Sahibinin Hastane Günlüğü* (2004).

PAZARKAYA, Yüksel

Şair ve yazar. 24 Şubat 1940, İzmir doğumlu. Ortaöğrenimini İzmir'de tamamladıktan (1957) sonra Almanya'ya gitti. Önce Mainz Üniversitesi Diller Bölümünde Almanca öğrendi. Ardından Stuttgard Üniversitesi Yüksek Kimya Mühendisliği Bölümünü (1966) bitirdi. Aynı üniversitede Alman dili ve edebiyatı ile felsefe okudu. Edebî Bilimler Kürsüsünde doktorasını (1972) yaptı. 1966-79 yılları arasında Stuttgard Üniversitesinde Almanca dersler verdi. Princeton, St. Louis Washington Üniversitesi, Filadelfiya Bryn Mawr College, Colombus Ohio ve Dresden üniversitelerinde konuk profesör olarak Alman dili ve edebiyatı dersleri verdi. 1972-85

Yüksel Pazarkaya

yılları arasında Stuttgart Halk Yüksekokulu Yabancı Diller Bölümünün başkanlığını yaptı. 1986-2003 yıllarında Alman Radyolar Birliği (ARD) adına Köln Radyosunun hazırladığı günlük Türkçe yayınların yönetmeni oldu.

Yüksel Pazarkaya, 1964 yılında Almanya'daki ilk Türkçe tiyatroyu Stuttgart'ta kurdu. Aynı yerde *Anadil* (1980-82, 13 sayı) adlı bir edebiyat dergisi çıkardı. Türk işçi sorunlarını konu alan *Ohne Bahnhof* (Bekleyen Tren) adlı oyunu 1967 yılında Stuttgart Teknik Üniversitesi Tiyatrosunca sahnelendi. Stuttgart Üniversitesi Tiyatrosunun kurucuları arasında yer aldı ve 1963-69 yılları arasında yönetimini üstlendi. Senaryosunu yazdığı *Komşumuz Balta Ailesi* adlı dizi film Almanya televizyonunda gösterildi. Ayrıca Türkçeden Almancaya, Almancadan Türkçeye çok sayıda çeviri yaptı. Türkiye'ye döndükten sonra çalışmalarını serbest yazar olarak sürdürdü.

Pazarkaya'nın şiir, hikâye, eleştiri, inceleme ve çevirileri; 1960'tan itibaren Türkiye ve Almanya'daki çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. 1950'li ve 60'lı yıllarda uluslararası bir akım olan somut (concret) şiir hareketinin Türk temsilcisi olarak eserleri Amerika'dan Japonya'ya kadar pek çok antolojide yer aldı. Bazı eserleri Yunanca, Fransızca, İngilizce ve Hollanda dilinc çevrildi. Türkiye'de ve Almanya'da aldığı edebiyat ödüllerinin yanı sıra Almanya Cumhurbaşkanı Liyakat Nişanı (1986) vardır.

"Bu gelenekle beslenmiş, yalın dilin pırıltılı kaynaklarına varmış şiir, aslında biçimsel bir şiir değil, bir 'öz' şiiridir de: o özde, 'sen'le diyalektik bir ilişki içinde yoğrulan 'benden içeri' bir 'ben', gurbetin acısıyla yanarak çeşitlenir. Bu eksenin yoğun ağırlığı çevresinde, çoğunlukla 'görsel' işlevlerinden arındırılmış, verdikleri seslerin gücü açısından, daha çok 'duysal' işlevler kazanmış bir yığın iöge, düşünceye ulaşana bir duyarlıkla yıkanarak, şairin öznelliğinin sade çizgileri haline dönüşürler. 'Öğret Bana Yitip Giden Olmayı', 'Biçimle Beni Senle' gibi şiirlerde ortaya çıkan, acıyla dönenen, o uzun dizelere yansıyan bir 'mutasavvıf'ın çektiği acıdan çok farklı değil. Aşkla yoğrulmaktır bu.

'Sen Dolayları', bütünselliği olan küçük bir 'divan'dır. Hem halk tasavvuf şiirinin, hem de divan biçimlerinin peteklerinden süzülerek gelmiş, çağdaş şiirle birleşmiş, onun yatağına kavuşmuştur. Hem şiirde, hem de hitmek tükenmek bilmez olan o kişilik olgunlaşmasındaki büyük aşamanın işaretidir." (Demir Özlü)

YÜKSEL PAZARKAYA

GECEM TUTUŞTU SEVDANA

Gece kanatıyor tüm yaraları
Çentik dolu mapus duvarları
Karanlıkta görülmez kanı heber
Var demek gecenin de yaraları
Yabanda çentikler göğe çekilir
Yıldızsız gökte yıldız kaydı denir
Özlem denizinde boğulur sürgün
Bulut tarlasına umut ekilir
Ne sayacak us ne çentecek duvar
Ne çoban kaldı ne güdecek davar
Diren yine de yine savaş ve sev
Sev karanlığı dağıtacak kadar
Bölünmez sanma son zerreyi
Başı sonu olmayan evren gibi
Bölsün durmadan ayrılık çentiği
Sen zerremle severim devran gibi
Gecem tutuştu sevdana sevdana
Yanık kuş uçtu sevdana sevdana
Bu can karıştı sevdana sevdana
(*Sen Dolayları*, 1983)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Koca Sapmalarda Biz Vardık* (1968), *Umut Dolayları* (1969), *Aydınlık Kanayan Çiçek* (1975), *İncindiğin Yerdir Gurbet* (1979), *Saat Ankara - Takvim Dizeleri* (1981), *Sen Dolayları* (1983, Sen Dolayları, Sevgi Dolayları, Umut Dolayları adıyla, 1992), *Karanlıktan Yakınma* (1988), *Dost Dolayları* (1990), *Mutluluk Şiirleri* (kaset, 1995), *Somut Şiir* (1996).

HİKÂYE: *Oturma İzni* (1977), *Güz Rengi* (1998).

ÇEVİRİ: *Orhan Veli Kanık* (49 şiirinin İngilizce çevirisi, 1966), *Ohne Bahnhof* (Bekleyen Tren, Stutgart'ta oyn., 1967), *Çağdaş Alman Şiiri* (1979), *Taş Toplayan Kadın* (Gert Heidenreich'ten roman, 1992), *Brecht'in Güncesi* (B. Brecht'ten, 1996), *Aynı Yeryüzü* (sekiz şairin yazışması, 1997), *Ayasofya'nın Martıları* (Johannes Poethen'den, 1998), *Genç Werther'in Acıları* (Goethe'den, 1999), *Faust* (Goethe'den, 1999), *Yahudiler* (Lessing'ten, 2000), *İyi Ruhlara Adak* (Rilke'den, 2004), *Bugün de Hâlâ Açız Mutluluğa* (Walter Helmut Fritz'den, 2004).

ANTOLOJİ: *Modern Turkische Lyrik* (şiir antolojisi, 1971), *Die Wasser Sin Weise Als Wir* (1973).

ÇOCUK KİTABI: *Ağaca Takılan Uçurtma* (çocuklar için antoloji, 1974), *Utku* (altı dilde, 1974), *Aya Uçan Minare* (roman, 1980), *Oktay, Atatürk'ü Öğreniyor* (roman, 1983), *Rosen im Frost* (Zemheri Günleri, 1982), *Balık Suyu Sever* (öykü, 1987), *Balina'nın Bebeği* (öykü, 1988), *Kemal ile Burak-Cennet Ülkesine Yolculuk* (roman, 1998).

ROMAN: *Ben Aranıyor* (1989).

DENEME-SÖYLEŞİ: *Almanya Üzerine* (1995).

İNCELEME: *Behçet Necatigil - Gedichte* (1972), *Die Dramaturgie des Einakters* (1973), *Mölln ve Solingen'den Sonra Almanya Üzerine* (1995).

OYUN: *Mediha* (1992), *Ferhat'ın Yeni Acıları* (1993), *Haremden Kadın Kaçırma* (1993), *Köşetaşı* (2000).

MONOGRAFİ: *Kara Bıyıklıların Aksakalı Demirtaş Ceyhun* (2004).

HAKKINDA: Fakir Baykurt / Pazarkaya'nın Öyküleri (Varlık, Eylül 1978), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Demir Özlü / Pazarkaya'nın Şiiri Üzerine Küçük Bir Çıkma (Yazko Edebiyat, 1983), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 10.12.1998), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 17.12.1998), Demirtaş Ceyhun / Güz Rengi (Varlık, Mayıs 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001), Ülker Gökberk / Yüksel Pazarkaya'nın "Ben Aranıyor"una Bir Yaklaşım (haz. Mahmut Karakuş-Nilüfer Kuruyazıcı, 2001), Hikmet Altınkaynak / Dünyayı Paylaşan Yazarlar (2001), Kitap Rehberi (Aralık 2001).

PAZARLI, Osman

Eğitimci, yazar (D. 1896, Pazarcık / Kahramanmaraş - Ö. 1981). İlköğrenimini doğduğu ilçede, orta ve yüksek öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1916 yılından itibaren Millî Eğitim'in değişik kademelerinde çalıştı. Lise ve Millî Eğitim Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığında şube müdürlüğü, müfettişlik görevlerinde bulundu. Felsefe ve sosyoloji alanında bilgisini arttırmak amacıyla Batı ülkelerinde etütler yaptı. Kırk yıldan uzun bir süre öğretmen okulları ve liselerde felsefe ve pedagoji öğretmenliği yaptı. En son görevi İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünde din psikolojisi ve ahlâk dersi öğretmenliği idi.

ESERLERİ:

Çocuklarımıza Ahlâk Dersleri, Din Eğitimi ve Öğretiminde Genel Metotlar, Felsefe Ödevleri, Gençlerimize Ahlâk Dersleri, İslâm'da Ahlâk, Köy ve Şehir İlkokulları İçin Öğretmenin El Kitabı, Mantık, Metinlerle Felsefe Tarihi, Psikoloji Dersleri, Sosyoloji, Yurttaşlık Bilgisi, Din Psikolojisi (1982).

Ayrıca lise ve dengi okullar için ders kitapları vardır.

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

PEÇEVÎ (İbrahim)

Tarihçi (D. 1574, Peçoy / Macaristan - Ö. 1649, ?). On dört yaşında babasını kaybedince önce dayısı Bey-

lerbeyi Ferhat Paşa'nın, sonra Lala Mustafa Paşa'nın himayesinde yetişti. Orduya girerek Estergon (1595) ve Eğri (1596) kalelerinin fethine katıldı. Koruyucu Lala Mustafa Paşa'nın ölümü (1606) üzerine İstanbul'a gelerek çeşitli memurluk görevleri aldı. Eğriboz, İnebahtı sancaklarında tahrirat kâtipliği; Diyarbakır (1618), Tokat (1625), Tuna, Anadolu (1631) defterdarlığı görevlerinde bulundu. 1641 yılında emekliye ayrılarak tarihini yazdı. Ünlü *Peçevî Tarihi* iki cilt olarak önce 1864-68'de, sonra da Murat Uraz tarafından sadeleştirilerek 1968-69'da basıldı.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri III (1972), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

PEDRAM, Hüseyin Daniş
Bkz. HÜSEYİN DANİŞ

Erol Nedim Pehlivan

PEHLİVAN, Erol Nedim

Şair ve yazar. 1947, Gümüşhane doğumlu. Trabzon Ticaret Lisesi, Gümüşhane Öğretmen Okulu, Trabzon Fatih Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü ve Anadolu Üniversitesi AÖF mezunu. Bir süre Antalya Kaş Kasaba İlkokulunda öğretmenlik yaptı. Bayburt Ortaokulu ve İstanbul'da Endüstri Meslek Lisesi ve değişik ortaokullarda mesleğini sürdürerek emekli oldu. Daha sonra Özel Dragos Kolejinde Türkçe, Türk dili ve edebiyatı dersleri okuttu; ayrıca yöneticilik görevlerinde bulundu. Yazı, şiir ve öyküleri ilk kez *Bayburt Postası* ve *Kuşakkaya* gazetelerinde yayımlanmıştı.

"Duyguların coşkusuna daha çok önem veren ozan, bazen düz yazıya kaçan, sade, yalın bir anlatımla tüm gücünü özgürce bir "sevgi" üzerinde yoğunlaştırıyor. Değişik şekillerde işlenen bu sevgi teması bazen de güzel şiirlere dönüşebiliyor." (Sabahattin Kömürcüoğlu)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Gümüşhane ve Bayburt Yöresi Folklorumuz, Manilerimiz* (1979).

ŞİİR: *Yüreğimin Sesi* (1994), *Sevgi Damlaları* (1994).

DERS ve YARDIMCI DERS KİTABI: *Benim Kitabım* (arkadaşlarıyla, Kolejlere-Fen Liselerine Hazırlık, 1988), *Evdeki Öğretmen Türkçe* (arkadaşlarıyla, 1988), *Edebiyat - Kompozisyon* (1993), *İlköğretim Okulları İçin Türkçe Dilbilgisi* (1998).

DİĞER: *Birlikte Oynayalım* (2002).

HAKKINDA: Sabahattin Kömürcüoğlu / Gümüşhaneli Ozanlar (1998).

PEHLİVANLI, Hamit

Tarihçi. 1958, Kırıkkale doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kırıkkale'de tamamladı. Ankara Üniversitesi DTCF Genel Türk Tarihi Kürsüsü (1980) mezunu. AÜ Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsünde yüksek lisans (1986) ve doktora (1991) yaptı. Öğretmen subay olarak Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde (1982-97) çalıştı. 1997 yılında kendi isteği ile TSK'dan ayrılarak Kırıkkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne geçti. Çalışmalarını burada Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak sürdürdü.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Askeri Polis Teşkilatı İstihbarat Raporlarında Batı Cephesi'nde Yunan Askeri Harekâtı ve Zulmü* (1992), *Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Süreli Yayınları Makaleler Dizini- I* (1992), *Kurtuluş Savaşı İstihbaratında: Askeri Polis Teşkilatı* (1992), *Kurtuluş Savaşı İstihbaratında Tedkik Heyeti Amirlikleri* (1993), *Askerî Tarih Belgeleri Dergisi Dizini* (sayı:1-101, 1996), *Türk Dış Politikasında Hatay 1918-39* (2001).

ÇEVİRİ: *Rus General Mayewski'nin Doğu Anadolu Raporu: Van ve Bitlis Vilayetleri Askeri İstatiği* (Mayewski'den çev.Mehmet Sadık, haz.Hamit Pehlivanlı, 1997).

HAKKINDA: Hamit Pehlivanlı / Türk Dış Politikasında Hatay 1918-39 (2001).

PEHLİVANLI, Mehmet

Araştırmacı-yazar. 31 Aralık 1955, Kırıkkale doğumlu. Ressam Rahmi Pehlivanlı'nın kardeşidir. Balışeyh İlkokulu, Kırıkkale Ticaret Lisesi ve Gazi Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu mezunu. Gazetecilik, çiftçilik, Kırıkkale İl Kültür Müdürlüğü yaptı. Çeşitli makaleleri 1985 yılından itibaren *Kırıkkale* gazetesinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Kırıkkale (1986), *Gazi Aşık Hasandede* (1992).

Mehmet Pehlivanlı

HAKKINDA: Nail Tan-Salih Turhan / Kırıkkale Türküleri (2000).

PEK, Necmettin

Şair. 1967, Kulu / Konya doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kulu'da tamamladıktan sonra Polis Akademisinde yükseköğrenim gördü, 1989 yılından itibaren İstanbul'da Emniyet Amiri olarak görev yaptı. Aşka Dair (2003) adlı bir şiir kitabı vardır.

PEKACAR, Çetin

Türk lehçeleri araştırmacısı. 28 Şubat 1959, Ayaş / Ankara doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ankara'nın Sincan ilçesinde tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1981) mezunu. 1983'te bitirdiği bölümde okutman olarak çalışmaya başladı. 1989'da araştırma görevlisi olarak Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne geçti. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Türkiye Kumukları Ağzı"* adlı teziyle (1986) yüksek lisans, *"Pamir (Afganistan) Kırgız Türkleri Ağzı"* adlı teziyle (1995) doktora eğitimini tamamladı. Çalıştığı bölümün Yeni Türk Dili Anabilim Dalında yardımcı doçent kadrosuna (1196) atandı. 2000 yılında Kuzey Batı Grubu (Kıpçak) Türk Lehçe ve Edebiyatları alanında yaptığı çalışmayla doçent oldu. Çalışmalarını GÜ

Çetin Pekacar

Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi ve bölüm başkan yardımcısı olarak sürdürdü.

Türk Dil Kurumunun desteğiyle 1998'de Dağıstan'a gitti ve Kumuk Türklerinin dilleri üzerinde araştırmalar yaptı. Kumuk Türkçesinin grameri ve sözlüğü hakkında incelemelerde bulundu ve altı Kumuk yerleşim merkezini gezerek diyalektolojik malzeme derledi. Başbakanlık Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı (TİKA) tarafından görevlendirildiği Bosna-Hersek Saraybosna Üniversitesi Felsefe Fakültesi Şarkiyat Bölümünde misafir öğretim üyesi olarak çalıştı. Bosna-Hersek'in Tuzla Üniversitesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün kurulması çalışmalarına katkıda bulundu. Uzmanlık alanı Türk dili, Kuzey-Batı (Kıpçak) Grubu Türk lehçe ve edebiyatları, Kırgız Türkçesi ve Kumuk Türkçesidir.

Makaleleri *Türk Folklorundan Derlemeler-1987, Manas Destanı ve Etkileri Uluslararası Bilgi Şöleni (Bildiriler), Manas 1000 Bişkek Bildirileri, Yeni Türkiye-Türk Dünyası Özel Sayısı, Türk Kültürü, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, Bilig, Milli Folklor* dergi ve kitaplarında yayımlandı. *Türk Dünyası El Kitabı, Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi, Türk Dünyası Nevruz Ansiklopedisi* için madde yazdı.

ESERLERİ:

Kumuk Edebiyatı-Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi (Cilt: 20, Abdülhakim Haciyev, Kalsın Kadirhaciyev ve Hakan Akca ile, 2002), *Pamir (Afganistan) Kırgız Türkleri Ağzı, Kumuk Türkçesi Grameri, Manas Destanı Pamir Varyantı, Kumuk Türkçesi Sözlüğü.*

Ayrıca ders kitapları vardır.

PEKCAN, Ali

İslâm hukuku araştırmacısı. 16 Mart 1965, Konya doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini doğduğu ilde yaptı. Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1988) mezunu. Yüksek lisans (1991) ve doktorasını (1999) aynı üniversitede tamamladı. 1990 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde çeşitli il ve ilçelerde vaizlik, murakıplık, müftülük görevlerinde bulundu; Konya Selçuk Eğitim Merkezinde fıkıh usûlü öğretmenliği (1997) yaptı. *İslâm Hukuku Araştırmaları* dergisinin yayın kurulu üyeliğinde bulundu. Yazıları *İslâm Hukuku Araştırmaları, Marife, Din Bilimleri, Bilimname* adlı dergilerde yayımlandı. *İslâm Hukukunda Gaye Problemi* (doktora tezi, 2003) adlı bir eseri vardır.

Birsen Pekçolak

PEKÇOLAK, Birsen

Yazar. 30 Mayıs 1963, Malkara / Tekirdağ doğumlu. Malkara Şair Nevi İlkokulunu, Bolu 50. Yıl Ortaokulunu ve Malkara Lisesini bitirdi. Balıkesir Üniversitesi Necati Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1984) mezunu. 1985 yılında Kahramanmaraş'ın Göksun ilçesine Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olarak atandı. 1988-93 yılları arasında Manisa Endüstri Meslek Lisesinde, 1993-2005 yılları arasında Dündar Çiloğlu Anadolu Lisesinde edebiyat öğretmeni olarak görev yaparak emekliye ayrıldı. Çalışmalarını 2001 yılından itibaren Ümmehan Elginkan Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezinde eğitim uzmanı olarak sürdürdü.

Yazıları *Çağdaş Türk Dili, Çalı, TÖMER Dil Dergisi, Minerya* (İzmir), *Şafak* (Yunanistan) dergilerinde yer aldı. *Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları* (Zeki Büyüktanır ile, 2003) adlı bir araştırması yayımlandı. *Ahmed Arif* adlı bir araştırması daha vardır. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

HAKKINDA: Zeki Büyüktanır / Birsen Öğretmen (Aykırısanat, sayı: 98, Mayıs-Haziran 2001).

PEKEL, Ali Galip

Bürokrat, siyaset adamı (D. 1890, Gümülcine / Şapkın – Ö. 13 Mart 1949, Ankara). Gümülcine Rüştiyesi (ortaokul), İstanbul Mercan İdâdîsi (lise), Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1910) mezunu. Edirne'de kaymakamlık stajı yaptıktan sonra, 1911'den itibaren Hayrabolu ve Çorlu'da kaymakam vekilliği, Dimetoka, Kavaklı ve Malkara'da kaymakamlık görevlerinde bulundu. Mondros Mütarekesinden sonra Batı Trakya'yı Yunanlılardan kurtarmak amacıyla Aralık 1918'de Garbî Trakya Cemiyetini kurdu. Yunanlılar Doğu Trakya üzerinde de hak iddia edince Şarkî Trakya Cemiyetini de kurdu. Mayıs 1919'da her iki cemiyet birleştirilerek Trakya Paşaeli Cemiyeti kuruldu. Yunanlılara karşı mücadelede faal rol oynadı. Merkezi Kocayayla'da bulunan Garbi Trakya Milli Müdafaa Hükümetinde Maliye ve Dahiliye işlerini üstlendi. 1928'de tekrar idare mesleğine dönerek Cebelibereket (Osmaniyc), Trabzon ve Yozgat valiliklerine getirildi. Şubat 1935'te Tokat milletvekili olarak TBMM'ye girdi. Milletvekili iken öldü.

ESERLERİ:

Garbi Trakya (Türkçe-Fransızca, 1919), *İdare Hukuku* (1936), *Türkçede Kelime Türetme Yolları* (1943).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

PEKER, Esat Cemal

Diplomat. Hariciye mesleğine girdi. II. Sultan Hamit devrinden Cumhuriyet devrine kadar çeşitli Avrupa devletleri nezdinde resmi görev ile Türkiye'yi temsil etti. Yurtdışında bulunduğu uzun müddet zarfında, işitip gördüğü ciddi ve mizahi olayların aklında iz bırakanlarını bir araya topladı. Bu olayları, kimin lehinde kimin aleyhinde olduğuna bakmadan, cins ve mezhep farkı gözetmeksizin yazdı. Siyasî hayatının başlangıcı Osmanlı devletinin dağılmasına dönemine rastlar. Anılarını *Siyasî Tarihimizde Kırk Yıllık Hariciye Hatıraları* (1952) adlı kitabında yazdı.

HAKKINDA: Esat Cemal Peker / Siyasi Tarihimizde Kırk Yıllık Hariciye Hatıraları (1952).

PEKER, Hüseyin

Şair ve yazar. 29 Mayıs 1946, İkiçeşmelik / İzmir doğumlu. Tınaztepe İlkokulu, Tilkilik Ortaokulu, İzmir Atatürk Lisesi ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Yüksek Okulu mezunu. Bankacı olarak çalışarak şube müdürlüğünden emekliye ayrıldı.

Edebiyata 1965 yılında şiir yazarak başladı. Eleştiri ve deneme yazılarıyla, Hüseyin Cöntürk'ün çıkardığı *Yordam* dergisi etrafında bir araya gelen yazarlar arasına katıldı. Bir süre yazmaya ara verdi. Sonraki yıllarda *Demokrat İzmir* gazetesi ile *Soyut, Papirüs, Yordam, Dost, Somut, Yeni Edebiyat, Oluşum, Sanat Olayı, Papirüs, Şiir Sanatı, Milliyet Sanat, Yeni Biçem, Yeni Edebiyat, Adam Sanat, Hürriyet Gösteri, Varlık, Dize, Şiir-lik, kitap-lık, Cumhuriyet Kitap* vd. dergilerinde şiir ve yazıları yer aldı. Ayrıca romanlar yazdı. Başlangıçta *Varlık* dergisinde desenleri de yayımlandı. *İnsan Arkadaşınındır* adlı kitabıyla ile Arkadaş Z. Özger Şiir Ödülünü, *Yer Bezinden Bir Köle* şiir dosyasıyla 2000 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülünü, *Ses Salkımları* ile Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülünü aldı.

HÜSEYİN PEKER

BEZGİN ATLAS

Herkes kendine bir şehir seçer
Doğmak için ayrı bir şehir; onun adını bile bilmez
Rüzgârını tanır, aytanını, tandırını tanır
Kağıdını açar, kalemini yaratır, anılarını üfler

Yaşamak için ayrı bir şehir; ekmek parasını
Sevgili oyununu bu şehirden izler
Yaşamak bu yerin ortasıdır; kumunu, güneşini bir çatıya diker
Herkes kendine birkaç şehir seçer
Gölgelik, mevsimlik, yazlık; dostunun şehri, içmenin şehri
Yeşilliğini sevdiği, denizini ördüğü bir ayrı şehir

Yokuşlardan, sokaklardan örer kozasını
Ağını çarşılardan geçirir, cüzdanında önce bir kimlik
Sonra dostlar, akrabalar yaratır istenen bina örtüsünden
Sonunda bu şehirlerin tanıdık bir kasaba modelinde
Üç kiremit senden, beş kiremit benden; evini kurar
İçine girer, üremesi başlar seçtiği şehirlerin özeti olarak

Fırınadan çatı, yağmurdan orta direk, güneşten bir eş
Penceresinden doyasıya bir manzara, ölesiye bir renk
o şehre gömülmeyi bekler, yaşamanın sona yakın bir yerinden

(*Yer Bezinden Bir Köle*, 2000)

"Şiirde hemen, kendini kabul ettirmiş üç arkadaş geliyor akla İsmet Özel, Ataol Behramoğlu, Süreyya Berfe ... Bu üç şairi şimdilerde kısır döngüde görüyorum. Ama nasıl olsa silkineceklerdir. Bir de Hüseyin Peker var; çok yetenekli bir arkadaş, büyük gelişme gösterecek sanıyorum; umamayacağımız kadar büyük gelişmelere açık bir şair. Bir yerde şiirinin gizini fark etmiş, bırakmıyor." (Cemal Süreya)

"Üç şiirine yer verdiğimiz Hüseyin Peker daha çok genç. Bir süredir adına dergilerde rastlanıyor. İlk bakışta gevrek görünen örgülerine rağmen, bu şiirler değişik bir sesin habercisi olarak bağımsız mantığıyla göze çarpıyor. Hüseyin Peker'in daha da gelişerek kısa zamanda sözü edilir bir ozan olacağını sanıyorum." (Kemal Özer)

"Nihat Behram vb. yaşıtları gibi 1960'lı yılların ikinci kuşağı içinde sayabileceğimiz Hüseyin Peker, yaşamın bozulmuşluğuna karşı insanca olana umudu ve çağrıyı, hemen her dizesinde ayakta tutma çabasındaki şiiriyle özgünlüğü oluşturuyor. Somut, sıradan denilebilecek yaşam öğelerini, içten bir itiraf tonlamasıyla şiirleştiriyor." (Ataol Behramoğlu)

"Bazı adlar vardır, yıllar yılı siz de yaşar, çok eskiden birkaç şiirini okumuşsunuzdur, sonra uzun süre rastlamazsınız hiçbir yerde ama unutmazsınız, bir yerlerden çıkıp gelip bir sürpriz yapacağını bilirsiniz. Hüseyin Peker de bende yıllardır yaşayan birkaç isimden biriydi. Tam artık onun şiiri filan bıraktığına inanmak üzereyken, yalnız şiirleriyle değil romanlarıyla geldi, ki dönüşü muhteşem oldu." (Haydar Ergülen).

ESERLERİ:

ŞİİR: *İnsan Arkadaşınındır* (1997), *Yer Bezinden Bir Köle* (2000), *Ses Salkımları* (2001), *Ateşin Zilleri* (ilk üç kitabının toplu basımı, 2003).

ROMAN: *Yazıcı ya da Bir Yol Romanı* (1996), *İzmirli* (1998), *Eli Torbalı Adam* (1999).

HAKKINDA: Kemal Özer / Şiir Sanatı (1966), Refik Durbaş / Yılların Zaman Aralığında (Yeni Yüzyıl, 3.9.1997), Dinçer Sezgin / Geç Gelen Bir Şiir Kitabı (Radikal, 15.11.1997), Mehmet Sarısınaz / Zamanla Dostluğunu Erteleyebilen Bir Şair-Romancı (Cumhuriyet Kitap, s: 411, 1998), Haydar Ergülen / Varlık (Mart 1999), Gültekin Emre / Hüseyin Peker Şiiri (Cumhuriyet Kitap, 5.4.2001), Ataol Behramoğlu Büyük Türk Şiiri Antolojisi (6. bas., 2001), Betül Tarıman-/ Yer Bezinden Bir Köle (Cumhuriyet Kitap, 27.9.2001), Arif Gülderen / Ses Salkımları (Virgül, sayı: 51, Mayıs 2002), Ses Salkımları (Kıyı Edebiyat, Mart 2002), Betül Tarıman / Ses Salkımları (Cumhuriyet Kitap, 26.9.2002), A. Ömer Türkeş / Roman Avcılarının Dikkatine (Akşam-lık, 14.12.2003), Gültekin Emre / Ateşe Zil Takıp Oynatan Şair (Akşam-lık, 29.8.2003), Mahmut Temizyürek / Hayat Uzakta (Virgül, Eylül 2004), Necati Tosuner / Depreşendi Derdimiz (Virgül, Eylül 2004), Yusuf Alper / Entelektüel Berduş'tan Şiirler (Cumhuriyet Kitap, 29.4.2004).

Hüseyin Peker

PEKER, Mehmet

İlâhiyatçı. 1962, Tatvan / Bitlis doğumlu. Yükseköğrenimini ilâhiyat alanında yurtdışında (1983-90) tamamladı. Yüksek lisansını Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Tefsir Anabilim Dalında (1997) yaptı. MEB bünyesindeki ortaöğretim kurumlarında öğretmenlik (1992-94) yaptı. 1994 yılından itibaren YYÜ İlâhiyat Meslek Yüksekokulunda öğretim görevlisi olarak çalıştı. *Hacca Niyet* (2002) adlı bir araştırması vardır.

HAKKINDA: Mehmet Peker / Hacca Niyet (2002).

PEKER, Mustafa Nurettin

Tarihçi, ressam (D. 1892, Beşiktaş / İstanbul – Ö. 16 Mayıs 1987). Devrekâni Balabanlar köyünden müderris ve imam Hattat Sadık Efendi'nin oğludur. İlkokul, ortaokul ve liseyi İstanbul Beşiktaş'ta bitirdi. 1909-12 yılları arasında İstanbul Kıdemli Küçük Zabit Mektebinden mezun oldu. İşkodra'nın Karadağ sınırındaki Birinci Tümen Birinci Alaya öğretmen olarak atandı. Dönüşünde Çatalca'da Bulgarlarla savaştı. 1913 yılında Edirne'yi Kurtarış Harekâtına katıldı. Bundan sonra 14. Kastamonu Tümeni Kırkıncı Alay ile Şile'ni Rus bombardımanına karşı savunulmasına (1914) ve Çanakkale'de Arıburnu Savaşına katıldı (1915), Emir Subaylığını yaptığı alay komutanı Yarbay Refik Bey şehit düşerken Peker de yaralandı. Bu savaştan dolayı kendisine Osmanlı Harp Madalyası verildi. 1916'da 156. Alayla Irak cephesine gitti. Fırat-Dicle boyundaki muharebeler ve İran Harekâtı'nda iki kez yaralandı. Osmanlı Liyâkat Madalyası ve Alman Gümüş Salip Nişanıyla ödüllendirildi. 1917'de 18. Alayla Süleymaniye-Musul cephesinde Rus ve İngilizlerle savaştı. 30 Ekim 1918 tarihinde Musul'da yaralı iken İngilizlerce esir alınarak Bağdat-Basra esir kampına gönderildi. Dürrizade Abdullah'ın fetvasını yaktığından iki arkadaşıyla

Hindistan'a sürüldü. Mustafa Kemal Paşa'nın gayretiyle Malta sürgünleriyle birlikte Türkiye'ye dönmesine izin verildi.

1920'de Anadolu'ya geçerek Kuvâ-yi Milliye'ye katıldı. 1921'de Sakarya Meydan Savaşında yaralanarak Kastamonu'da tedavi gördü. 1922'de Gaziantep Hudut Taburunda görev yaptı. Emsal arkadaşları yüzbaşılığa terfi ederken Peker'in Irak'ta esirlikte geçen yılları terfisine sayılmadı. Kendisine esaret maaşı da verilmedi. Bunun üzerine ordudan istifa etti (1923). Ancak kendisine İstiklâl Madalyası verildi. 1923'te girdiği yabancı dil sınavını kazanarak İstanbul'da Taharri Komiser Muavinliğine atandı. Anne ve babasının İnebolu'ya yerleşmesi nedeniyle, isteği üzerine atandığı Azdavay Nahiye Müdürlüğü (Mayıs 1923) görevinden sonra yirmi sekiz yıl Kastamonu'nun çeşitli nahiyelerinde müdürlük, ilçelerinde kaymakam vekilliği yaptı. 1951'de emekliye ayrılarak Beşiktaş'taki babaevine yerleşti.

ESERLERİ:

İstiklâl Savaşı (1955), *Tarih Konuşuyor* (Cemal Kutay'la, 1964, 8 cilt), *Öl Esir Olma* (1966), *Balkan Harbi'nde Kırklareli* (1969), *Kurtuluş Savaşı'nda Kastamonu* (1977-78).

HAKKINDA: Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonulular III (2004).

PEKER, Yüksel

Şair, çevirmen. 5 Mart 1961, Konya doğumlu. Eskişehir Anadolu Lisesi (1979), İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi (1985) mezunu. Sivas Numune Hastanesinde hekimlik yaptı. Çağdaş Amerikan şairlerinden yaptığı şiir çevirileri, ilk edebiyat çalışmaları olarak *Diriliş* dergisinde yayımlandı. 1983 yılında şiirlerinin yanı sıra hikâye ve deneme ağırlıklı edebiyat yazıları yine *Diriliş*'te çıktı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yapraklar* (1985), *Macaristan Günlüğü* (1987), *Dut Yaprağında Raks* (1992).

ROMAN: *Seninle Uzak Bir Ülkede* (1994).

ÇEVİRİ: *Çorak Ülke* (T.S. Eliot'tan, 1988), *Miramar* (Necip Mahfuz'dan, 1989), *1945 Sonrası İsveç Şiiri Antolojisi* (Lütfü Özkök'le, 1996).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001).

YÜKSEL PEKER

DUT YAPRAĞINDA RAKS

ipek! sarıp sarmaladım içimi seninle
huzur veren rüzgârda titreşirken tüylerin
konuk oldum ülkene ve senin böceğin
mehtabı bol gecenin o derviş arkadaşı
dut yaprağı üzerinde raksediyordu

gözü dönmüş eşkiya gibi karşımdaydı gece
yarasa çığlıkları baykuş sesleri
derken dağların yüklenemediği yükü
kurtarıp tahtabacak korsanların elinden
getirdi düşümde bir gemi bana
masmavi bir ışık vurdu limana

yağmur! iliğime dek ıslattın beni
değince kelebek kanadına iri damlaların
dedim ki çatlamış toprakların atardamarı
serseri yolculara şamar patlatıyor

durdum ve baktım sendin gelen
girdim avlusuna yalnızlık konağımın
geçip taşlı yollarından inatçı keçilerin
kazanların kaynadığı bir düğün evinde
birleşti birden gökler yeryüzüyle

gece! harabeye döndün
durdukça bu ışık dünya yüzünde
şükür sana Tanrım, sözüm var
yeter ki eksilmesin dut yaprağım
yeter ki bir kozanın essiz ihtişamı
taşısın bu ışığı çocuklarıma

(*Dut Yaprağında Raks*, 1992)

Hüseyin Pekin

PEKİN, Hüseyin

Araştırmacı-yazar. 10 Eylül 1925, Bartın doğumlu. Bartın İstiklal İlkokulunu (1939), Bartın Ortaokulu (1942), İstanbul Haydarpaşa Lisesi (1945), İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi (1950) ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1970) mezunu. 1974 yılında AÜ Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku Kürsüsünde,"Devlet Hukuku ve Siyaset Bilimi" dalında doktora yaptı. Çalışma yaşamında mühendislik, teknik yöneticilik, 1973 yılından sonra Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının yurtdışı örgütünde çalışma ataşe ve müşavirliği, merkezde bakanlık müşavirliği görevlerinde bulundu. Emekli olduğu 1989 yılından sonra uzun süre görev yaptığı İsviçre'nin Zürih kentinde yaşadı.

İlk yazısı, *TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası* dergisinde (1960) yayımlandı. 1990'dan itibaren *Bartın* gazetesinde, 2000'den itibaren *TBB* dergisinde düzenli olarak yazdı. Bunlardan başka *Ses* (İsviçre), *EĞİT-DER Abece, Müdafaa-i Hukuk* dergileri ve çeşitli yerel gazetelerde yazılar yazdı. Ayrıca yayımlanan teknik, ekonomik, hukuksal, eğitsel ve sosyal konularda kitap, makale, yurtiçinde ve yurtdışında düzenlenen seminer ve panellerde sunduğu bildirileri vardır. İnşaat dalında 1984 Enka Vakfı Bilim ve Sanat Ödülünü aldı.

"O, bir hesap adamı / mühendis. Aynı zamanda da Hukuk Doktoru. Bir Cumhuriyet aydını. Atatürkçü. Bu kimliğini, çeyrek yüzyıldır yaşadığı İsviçre'den yurt sorunlarına olan duyarlılığıyla da yansıtıyor. Bu ikinci kitabını da elden bırakmayacağınızı umuyorum. Yaza Yaza Yaşamak işte budur. Ellerine, yüreğine, beynine sağlık usta'am!" (Mustafa Kademoğlu)

"Dr. Hüseyin Pekin ve Mustafa Gazalcı ortaklaşa bir kitap yayımladılar: Pestalozzi'nin İzinde. Pestalozzi hakkında Türkiye'deki başvuru kitaplarında, eğitbilim tarihlerinde de kısa bilgilere yer verilmiştir. Ancak İsviçre'de ve Avrupa'da okuyan Cumhuriyet dönemi eğitimcilerimizden Fuat

Gündüzalp'in Pestalozzi'yi yeterince tanıdıkları, görüş ve deneyimlerinden derin biçimde etkilendikleri bir gerçektir. Köy Enstitüleri'nde Pestalozzi'nin izleri vardır.

"Kitabın yazarlarından değerli dostumuz. Dr. Hüseyin Pekin, uzun yıllardır ailesiyle birlikte İsviçre'de yaşamaktadır. Abece dergisinde, bir eğitimci gibi, yıllardır yazılar yazmaktadır. Kitap Dr. Pekin'in son 10 yıldır 10'a yakın eğitimle ilgili kitaba imza atan Eğit-Der Genel Başkanı Gazalcı'yı ve eşini geçen yılın (2001) sonbaharında İsviçre'ye çağrısıyla ortaya çıkmıştır. Pekin ve Gazalcı, İsviçre'de Pestalozzi'nin kalıcı ve yaşayan izlerine, kendi düşüncelerini de ekleyerek kitabı oluşturmuşlardır. Kitapta bir gezinin ve geziden sonra hazırlanan kitabın da kısa öyküsü vardır." (Nazım Bayata)

ESERLERİ:

ANI: *Batı Rüzgarı / Doğu Rüzgarı* (2003), *Uzak Yakın Günlerden* (2004).

DİĞER: *On Soruda Sosyal Demokrasi El Kitabı* (1993), *Pestalozzinin İzinde* (Mustafa Gazalcı ile, 2002).

Ayrıca hukukla ilgili bir kitabı vardır.

HAKKINDA: Mustafa Kadcmoğlu (Demokrat Çaycuma, 27.6.2003), Nazım Bayata / Pestalozzi'nin İzleri (2002).

PEKİN, Nermin Suner

Eğitimci, yazar. (D. 1917 [R. 1333], Üsküdar / İstanbul – Ö. ?). İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü (1939) mezunu. Edebiyat öğretmeni olarak İstanbul'da Cumhuriyet Kız Lisesi, İstanbul Kız Lisesi, Atatürk Eğitim Enstitüsü, Özel Şişli Terakki Lisesi, Özel Gündeş Kolejinde görev yaptı. 1958'den itibaren İstanbul Fetih Cemiyeti ve bu derneğe bağlı Yahya Kemal Enstitüsü ile Türk Kadınları Derneğinin kültürel çalışmalarına katıldı. 1948'ten itibaren *Yeşilay, Türk Edebiyatı, Kubbealtı, Akademi* dergilerinde yayımladığı makaleleriyle tanındı. Nihad Sami Banarlı'nın ölümünden sonra *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*'nin 7. fasikülünden sonrasını ek çalışmalar yaparak (1983) basıma hazırladı

ESERLERİ:

Evsâf-ı İstanbul (16. asırda yaşamış Latifi'den eserinin inceleme ve yayına hazırlanması, 1977), *Türk Edebiyatı Tarihi* (Fuad Köprülü'nün eserinin yeni harflerle, notlar eklenerek yay. haz., Orhan Köprülü ile, 1980), *Temel Edebiyat Bilgileri* (metinlerle örnekli ve açıklamalı, 1982).

PEKOLCAY, Necla

Edebiyat tarihçisi. 1 Ağustos 1925, İstanbul doğumlu. Fatih Taş Mektep (1936), İstanbul Kız Lisesi

Necla Pekolcay

(1942), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümünü *"Anonim Tezkiretü'l-Evliya Tercümesi"* (2 cilt) adlı lisans tezi ile(1946) bitirdi. Doktorasını mezun olduğu fakültede *"Türkçe Mevlid Metinleri"* (2 cilt) adlı çalışmasıyla (1950) verdi. Cumhuriyet Kız Lisesinde edebiyat öğretmeni (1946-48), İslâm Ansiklopedisi Tercüme Bürosunda tercüman (1948-50), Özel Sainte Pulcherie (1950-56) ve İstanbul İmam Hatip liselerinde (1956-63) öğretmen, MÜ İlâhiyat Fakültesinde (eski Yüksek İslâm Enstitüsü) öğretim görevlisi olarak (1963-81) ve yardımcı doçent olarak (1981-89) görev yaptı. Profesörlüğe yükseldi. Çalıştığı son eğitim kurumundan emekliye ayrıldı.

İlk ürünü olan *"Söğütlüçeşme"* adlı şiiri, İstanbul Kız Lisesinin okul gazetesinde çıkmıştı. Yayımlanmış ilk makaleleri, *MEB İstanbul Ansiklopedisi*'ne yazdığı maddelerdir. Diğer makalelerini; *Türk Dili* (1950), *Türkiyat Mecmuası* (1950-51), *Türk Dili ve Edebiyatı* (1951-63), *Tohum* (1963-64), *İslâm Medeniyeti* (1965-68), *Oku* (1968), *İslâm Düşüncesi*, *Diyanet* dergilerinde yayımladı. *İslâmî Türk Edebiyatı I* adlı eseri ile 1981'de Milli Kültür Vakfı Ödülünü aldı. İLESAM ve İFAF üyesidir.

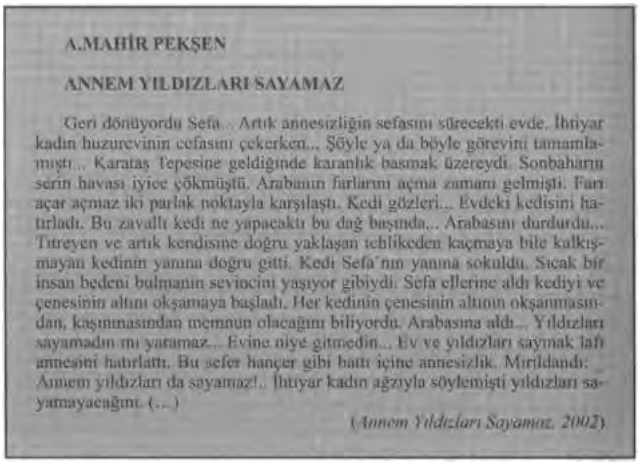
ESERLERİ:

İslâmî Türk Edebiyatı (1. cilt: 1. ve 2. Kitap, 1967, ilaveli yeni bas., 1981), *İslâmî Türk Edebiyatı* (2. cilt: 3. ve 4 kitap, 1988), *İslâmî Türk Edebiyatı* (dönem özellikleri, dini konular, 1975), *İslâmî Türk Edebiyatı* (5. kitap, 1. cilt, 1977), *Süleyman Çelebi / Vesiletü'n-Necât: Mevlid* (1980), *İslâmî Türk Edebiyatı - Neviler* (kollektif çalışma, 1. cilt, 1981), *İslâmî Türk Edebiyatı Tetkik Metodları* (1986).

PEKŞEN, Ahmet Mahir

Şair ve yazar. 17 Ağustos 1956, Divriği / Sivas doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini aynı ilçede yaptı. İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi İşletme-Muhasebe Bölümü (1978) mezunu. Çalışmalarını Sivas Belediyesinde müfettiş olarak sürdürdü.

İlk şiiri *"Toprak"*, *Kalem* dergisinde (1977) çıkmıştı. Bazı şiirleri bestelenen şairin *Zaman, Gündüz* ve *Türkiye* gazetesi ile *Sur, Sızıntı, Zafer, Bizim Ocak, Erciyes, Kardelen, Kümbet, Motif, Amsterdam Postası, Yemek Zevki* gibi dergilerde çeşitli makale ve şiirleri yayımlandı. Yerel ve ulusal televizyon ve radyolarda programlar yaptı. *"Annem Yıldızları da Sayamaz"* başlıklı hikâyesi ile 1999 yılında Türk Edebiyatı Vakfınca düzenlenen 5. Ömer Seyfettin Hikâye Yarışmasında ödül aldı. Sivas Aydınlar Ocağı üyesidir.

A.MAHİR PEKŞEN

ANNEM YILDIZLARI SAYAMAZ

Geri dönüyordu Sefa... Artık annesizliğin sefasını sürecekti evde. İhtiyar kadın huzurevinin cefasını çekerken... Şöyle ya da böyle görevini tamamlamıştı... Karataş Tepesine geldiğinde karanlık basmak üzereydi. Sonbaharın serin havası iyice çökmüştü. Arabanın farlarını açma zamanı gelmişti. Farı açar açmaz iki parlak noktayla karşılaştı. Kedi gözleri... Evdeki kedisini hatırladı. Bu zavallı kedi ne yapacaktı bu dağ başında... Arabasını durdurdu... Titreyen ve artık kendisine doğru yaklaşan tehlikeden kaçmaya bile kalkışmayan kedinin yanına doğru gitti. Kedi Sefa'nın yanına sokuldu. Sıcak bir insan bedeni bulmanın sevincini yaşıyor gibiydi. Sefa ellerine aldı kediyi ve çenesinin altını okşamaya başladı. Her kedinin çenesinin altının okşanmasından, kaşınmasından memnun olacağını biliyordu. Arabasına aldı... Yıldızları sayamadın mı yatamaz... Evine niye gitmedin... Ev ve yıldızları saymak laf annesini hatırlattı. Bu sefer hançer gibi battı içine annesizlik. Mırıldandı: Annem yıldızları da sayamaz!.. İhtiyar kadın ağzıyla söylemişti yıldızları sayamayacağını. (...)

(*Annem Yıldızları Sayamaz*, 2002).

Ahmet Mahir Pekşen

ESERLERİ:

ŞİİR: *Osman Dede* (Milletin Feryadı, 1981), *Bir Gençlik Özlüyorum* (1991).

ÇOCUK KİTABI: *Bir Yaratan Var Bizi* (1993), *Sevgi Dünyası* (1993), *Son Çağa Mühür* (1994), *Gönlümdeki Anadolu* (1995), *İnandım ve Mutluyum* (1997), *Müjde ve Öğüt* (2000).

ŞEHİR KİTABI: *Kâinatın Başşehri* (2000), *Bir Yudum Kepenek Suyu* (2001).

ÖYKÜ: *Annem Yıldızları Sayamaz* (2002).

DENEME: *Liseliyim Delikanlıyım* (2003).

ROMAN: *Bir Gencin Feryadı* (2005).

HAKKINDA: Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

PEKŞEN, Fatma

Öykü ve roman yazarı. 20 Aralık 1962, Divriği / Sivas doğumlu. Şair ve yazar Ahmet Mahir Peşken, eşidir. Divriği İstiklal İlkokulu, Sivas Kongre Lisesi mezunu. Hikâye, deneme ve folklor ağırlıklı yazıları ile karakalem resimleri *Kardelen* (Bilecik), *Erciyes* (Kayseri), *Bizim Aile, Yemek Zevki, Kümbet* (Tokat), *Motif, Kadın ve Aile, Amsterdam Postası* (Hollanda) gibi dergiler ile *Türkiye* ve *Gündüz* gazetelerinde yayımlandı.

Çınar dergisi tarafından Osmanlı İmparatorluğunun 700. Kuruluş Yılı anısına düzenlenen "Osmanlı" konulu makale yarışmasında üçüncülük ödülünü aldı. Divriği yemeklerini tanıtmak amacıyla çeşitli yarışmalara katıldı, ödüller aldı. Sivas'ta kumaş boyama, ebru ve karakalem çalışmalar yaparak kişisel sergiler açtı ve karma sergilere kermeslere katıldı.

Fatma Pekşen

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Divriği'de Mutfak Kültürü* (2001).

ÖYKÜ: *İpek Hayaller* (2002), *Mavi Hayal Pembe Düş* (2003), *Menekşe Kokulu Bahar* (2005).

ROMAN: *Hayal Pembe Düş.*

HAKKINDA: Özcan Ünlü / Fatma Pekşen (söyleşi, Türkiye gazetesi, 9.3.2003; 26.6.2003).

Yalçın Pekşen

PEKŞEN, Yalçın

Gazeteci-yazar. 6 Ağustos 1940, İzmir doğumlu. İstanbul Darüşşafaka Lisesi (1959), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1964) mezunu. 1966 yılında gazeteciliğe başladığı *Cumhuriyet* gazetesinde çevirmenlik, muhabirlik, röportaj ve köşe yazarlığı yaptı. *Milliyet* gazetesi (1981) ile *Nokta* dergisinde çalıştıktan sonra yine *Cumhuriyet*'te yazdı. Çalışmalarını gazeteci ve köşe yazarı olarak 1989'dan itibaren *Sabah* gazetesinde sürdürdü. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nce röportaj ve mizah dallarında beş defa yılın gazetecisi seçildi. Mizah yazılarıyla tanındı.

ESERLERİ:

Suya Sabuna Dokunarak (2 cilt, mizah yazıları, 1980), *Nuh Peygamberin Seyir Defteri* (mizah hikâyeleri, 1985), *Dilin Kemiği Yok* (konuşmalar, 1986), *Nevşehir'den New York'a* (gezi yazıları, 1986), *Ye Kürküm Ye* (1988), *Köpeği Isıran Adamın Peşinde* (1989).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

PEKUSLU, Sezai

Siyasct adamı, hukukçu, yazar. 1946, Beypazarı / Ankara doğumlu. İlk ve ortaokulu Beypazarı'nda tamamladıktan sonra liseyi İstanbul'da bitirdi. 1970 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafya Bölümünden mezun oldu. Aynı fakülteden ayrıca pedagojik formasyon sertifikası aldı. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirerek Ankara Barosuna kayıtlı olarak serbest avukatlık, orta dereceli okullarda öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. Beypazarı Lisesi Müdürlüğü, Ankara Keçiören Fatih Sultan Mehmet Lisesi ve Ankara Yenimahalle Şentepe Lisesi coğrafya öğretmenliği, Milli Eğitim Bakanlığı Yüksek Öğrenim Genel Müdürlüğünde şube müdürlüğü görevlerinde bulundu.

Sezai Pekuslu

Adalet Partisi Beypazarı Gençlik Kolları Başkanlığı ile bu partinin Gençlik Kolları Genel İdare Kurulu üyeliğini yaptı. Anavatan Partisi Beypazarı Kurucu Başkanlığı ve çevre ilçelerin kuruluşlarında görev aldı. 1983 genel seçimlerinde Anavatan Partisi listesinden Ankara Milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. 1987 seçimlerinde yeniden aynı partiden seçilerek milletvekilliği görevine devam etti. 1987 yılında partinin olağan büyük kongresinde Merkez Karar Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi. Aynı partide seçim işleri başkan yardımcılığı, genel sekreter vekilliği görevlerinde de bulundu.

ESERLERİ:

Beypazarı ve Çevresinde Bahçe Kültürü, Tarihten Günümüze Beypazarı.

PELİN, İbrahim Fazıl

İktisatçı (D. 1886, Selânik – Ö. 23 Kasım 1944, İstanbul). Selânik Feyziye Rüştiyesi (ortaokul), Merkez İdadisi (lise), Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1909) mezunu. Daha sonra Maliye Bakanlığı hesabına gönderildiği Paris'te, Ecole Libre des Sciences Politiques'i bitirdi. 1912'den itibaren Mekteb-i Mülkiyede maliye hocası olarak görev yaptı ve ordinaryüs profesör oldu. Başka okullarda da dersler verdi. İstanbul Üniversitesi

Hukuk Fakültesi ile İktisat Fakültesinde maliye ve genel ekonomi öğretim üyesi iken öldü. *Arazi Terk ve İlhakında Devlet Borçları ve Lozan'da Osmanlı Borçlarının Taksimi* (1939) adlı önemli eseri dışında mesleki kitapları da vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

PEPEYİ, Halûk Nihat

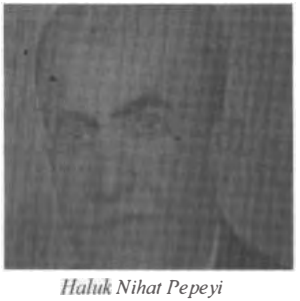
Şair, bürokrat, siyaset adamı (D. 1901, Katerin / Selanik - Ö. 27 Mayıs 1972, İstanbul). İlköğrenimini doğduğu yerde tamamladıktan sonra ailesiyle birlikte İstanbul'a göç etti. Kadıköy Sultanisinden (lise, 1918) ve Mülkiye Mektebinden (Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1921) mezun oldu. Ortaokul yıllarında el yazısıyla *Anadolu* adlı bir dergi çıkardı. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde bucak müdürlüğü ve kaymakamlık yaptı. İstanbul'da Vali Yardımcılığı (1939-40) ve Emniyet Müdürlüğü (1942-43) yaptıktan sonra Emniyet Genel Müdürü (1946-47) oldu. Siirt, Erzurum (1943), Antalya (1945), Kütahya (1954) ve İstanbul'dan (1957) milletvekili seçildi.

Pepeyi, destansı şiirleriyle tanındı. Eserlerini çoğunlukla mesnevi tarzında, yedi, on bir ve on dörtlü hece ölçüsü kalıplarıyla kaleme aldı. Eserlerinde dini ve milli motifler yoğunluktadır. Edirnekapı Mezarlığında toprağa verildi.

ESERLERİ:

Geçmiş Zaman Masalları (manzum olarak Şah İsmail ile Gülizar hikâyesi, Tamar Hatun ile Süleyman Şah adlı yapma destan, 1928), *Türk Destanına Giriş* (ilk kitabındaki ilk uzun şiire manzum Tahir ile Zühre'yi ekleyerek, 1934), *Çanakkale Destanı* (1936), *Mütareke Destanı* (1938), *Milli Mücadele Destanı* (1940), *Erenler, Gaziler* (1951), *Türk Destanından* (1952).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (1983), Feyzi Halıcı / Parlamenter Şairler (1990), Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 1920-1991 (1994), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001), Birsen Pekçolak - Zeki Büyüktanır / Homeros'tan Günümüze Anadolu Destanları (2002), Mehmet Atilla Maraş / Şair Milletvekilleri 1 - 22. Dönem 1920-2005 (2005).

Halûk Nihat Pepeyi

HALUK NİHAT PEPEYİ

CENK BAŞLIYOR

Bir kıyamet başladı Malâzgirt ovasında,
Tekin değil nârası dostlar bugün davulun.
Kuş bırınmaz oklardan dağında, havasında,
Kartallar kendinize başka gökyüzü bulun!

Gün kendisi saklasın, kılıç parıltısından.
İşte karşı karşıya, iklim padişahları.
Korkudan titremede hisarlar çatısından,
Bir kurunnu kaplamış doğacak sabahları.

Koç yiğitler her biri, tıpkı çınar irisi,
Sıra tepeler gibi ardarda; dalga dalga.
Cihan pehlivanları; her ölü, her dirisi.
Cenge katılmak için cümle kalkmış ayağa!

Malâzgirt'te bu sabah hâyâlden farksız gerçek,
Yeni bir ses bulacak, destanlar ayrı ayrı.
Bu savaşla tarihe kahramanlar geçecek,
Fatihlerin burada alevlendi ruhları!

Secdeye kapanarak yalvarıyor Alpaslan,
"Ey yerleri, gökleri var eden ulu Tanrım!
Ben âciz bir kulunum; sende güç, sende ferman,
Senden meded olmazsa ben karınca kadarım!"

Cennet kâfirin malı, İslâm köle olur mu?
Bizi yoktan var eden, ey cihanın sahibi,
Katında suçum varsa bağışla kusurumu.
Beni din düşmanıma mahcup etme Yarabbi!

Ölümsüz göklerinden dualarımı dinle!
İslâmın sancağını yıldızlarına yükselt!
Askerlerimi arttır, cenkte meleklerinle,
Ya şerefimle gazi, ya şevkimle şehid et!

PEREK, İbrahim Hilmi

Araştırmacı. 1936, Aksaray doğumlu. 1960'ta Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinin fark ders sınavlarını vererek buradan sertifika aldı. 1965'ten itibaren ticaretle uğraştı. *Ecevit Tipi Ortanın Solu Sosyalizmdir* adlı bir araştırması vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969).

PEREMECİ, Osman Nuri

Tarih yazarı, hattat, eğitimci (D. 1874, Bulgaristan – Ö. 1950, Edirne). İlköğrenimini Şumnu'da tanınmış hattat Hacı Abdurrahman Hilmi Efendi'nin mektebinde bitirdi. Ortaöğrenimini Şumnu Rüştiyesinde (ortaokul) tamamladı. Farsça, Arapça dilleri ile birlikte hat sanatından da talik, ayan, kufi, sülüs gibi yazı çeşitlerinde söz sahibi olarak Bulgaristan'da öğretmenlik yaptı. Ayrıca; Varna, Osmanpazarı, Eskicuma, Pravadi, Niğbolu, Rusçuk, Tırnova'da, Edirne'nin Subaşı köyünde öğretmenlik yaptıktan sonra, 1938'de lise bitirme sınavlarına girerek ortaokullarda yardımcı öğretmenlik hakkı kazandı. Türkçe, tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri verdi. Yaşamı boyunca kırk üç risale ve kitap yazdı. Makaleleri; *Vatan, Tercüman, Meşveret, Mizan, Milli Gazete, Köypostası, Altıok, Damla, Resimli Ay, Şark, Tasvir* gazete ve dergilerinde yayımlandı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Tuna Boyu Tarihi, Atalar Sözleri, Edirne Tarihi (1939), *Malumat-ı Medeniye, Çocuklarımıza Din Ders-*

leri (V.Cilt), *Umumi Tarih* (I.-VII cilt), *Bulgaristan Coğrafyası, Din ve Millet Şuuru.*

HAKKINDA: Özlem Ağırgan / Dünden Bugüne Edirne İsimler Sözlüğü (2004).

PERİDE CELAL

Roman ve öykü yazarı. 10 Haziran 1915, İstanbul doğumlu. Soyadı Yönsel'dir. Samsun Ortaokulu, İstanbul Saint Pulcherie Fransız Lisesi mezunu. Çocukluğunun büyük bölümünü Anadolu'da geçirdi. Bir süre İstanbul'da Elektrik Şirketi ve Neşriyat Bürosunda çalıştıktan (1940-44) sonra İsviçre'ye gitti (1944). Bern Basın Ataşeliğinde sekreterlik yaptı. Dönüşünde Basın Yayın Kurumu ve *Yeni İstanbul* gazetesinde görev aldı. İsviçre, Fransa ve İtalya'yı gezip gördü. Atıf Yönsel ile evlendi, Zeynep Ergun ve Refet adlarında iki çocuk sahibidir.

Yazmaya küçük yaştayken başladı. İlk öyküsü *"Ak Kız"*, *Yedigün* dergisinde (1935) çıkmıştı. İlk öykülerinin konularını, bir yargıç kızı olarak dolaştığı Anadolu'nun gerçekleri oluşturdu. Daha sonraki yıllarda öykü, roman ve röportajları *Son Posta, Cumhuriyet, Tan* ve *Milliyet* gazetelerinde tefrika edildi. 1950'lere kadar yayımladığı aşk ve macera romanlarıyla popüler bir yazar kimliği kazandı. Başlangıçta *Sönen Alev, Yaz Yağmuru* gibi halka yönelik ilgi çekici aşk ve macera romanları yazan Peride Celal, *Üç Kadının Romanı* (1954) ile bu kitabını izleyen eserlerinde sanat endişesini gözetmeye başladı. Düzgün Türkçesi, ayrıntılara hakimiyeti, kişilerinin ve olayların çokluğuyla dikkate değer eserler verdi. *Kurtlar* romanı, bir yazar olan kahramanının, hem toplumla hem kendisiyle hesap-

PERİDE CELAL

ÜÇ YİRMİDÖRT SAAT

Birdenbire her şey bozuluvermişti. Bir karın ağrısı, beklenmedik bir hastalık, hastane, ameliyat!

Ahmet telefonda alay etmişti:

"Bir köşeyi dönersin rüzgâr eser, sertçe. Eteklerin havalanır. Bir adam bakar bacaklarına. Sen kızarsın, o güler. Sen küfredersin o güler. Sen küfrettiğin için utanırsın, o güler ve kafeteryaya girdiğinde..."

Öyle olmuştu! "Sakallı peşimden geliyor!" dediğinde, onun karşı masaya yürüyüp bir başkası ile merhabalaştığını görmüştü Fatma. Bana baktı, güldü. Ne düşündüğümü anlamışçasına! Ben de güldüm. Çantamda kibrit ararırken, kocaman balıkçı çakmağı ile dikildi karşıma. Öyle bir bakıyordu gözlerime! Sordu bana:

"Hangi masada oturalım, burada mı, arkadaşın masasında mı?"

Domuz! Yanıt beklemeden çöktü karşıma. Benim masada oturduk.

Dilber umurunda değil onun. Şu dediklerine bak telefonda: "işte böyle kızım. Dilber bacının Posbıyık'a kızacağı tutar bir gün. Ona kalmasın diye, fasulye, pilav, kiraz ne varsa indirir mideye. Temizler buzdolabını. Midesini deler. Dünyada hastalık var,

Ölüm var, ayrılık var. Alışacaksın sen de..."

Yüreksiz herif!

Eklemişti arkadan utanmadan:

"...Bir gün büyüdüğünde!"

Yirmi dört yaşında bir kadına söylüyordu bunu... Evlenip ayrılmış üstelik!

Benimle alay etmek onun işi, diye içini çekti Fatma. Beyin tutulemiş İstanbul'a. Bir yaz eğlencesinden başka neyim onun için! Ağlayacak gibi oldu öfkesinden. Ahmet'i yenmek istiyordu. Alçakgönüllü görünüşü arkasında, kendini beğenmişliğini kurnazca saklayan o herife pes dedirtmek bir gün! Ona kanıtlamak büyüdüğünü! Yaşamı, insanları alaya alacak biri olmadığını göstermek! Değiştiğine inandırmak onu. Güç olacağını biliyordu. Kendimi kendimden kurtarmak, bir çeşit!

Dilber, başı yastıkların arasına gömülmüş uyuyordu. Narkozun etkisi sürdüğünden biraz derin soluk alıyordu. Hepsi bu...

Sabah evden çıkarken annesinin aldığı gazeteler dizilerinin üzerinde duruyordu Fatma'nın. İsteksiz göz attı en üstekine. Sağ sol kavgaları, kargaşalık, cinayetler! Barışçı bir dünya? Hiçbir zaman, diye, düşündü Fatma. Bütün bu gürültünün içinde sevmek, sevilmek ve yaşamak tutkusu gülünçtü bir bakıma. Ahmet'in üniversite arkadaşı, namlı yazarın köşesine bir göz attı. Her zaman olduğu gibi CHP'ye verdiği öğütleri sıralamıştı adam alt alta. "Dar boğazdan" çıkmak için sola yol göstermekti işi. Kendini beğenmiş ve alabildiğine karamsar! Birkaç satır okuduktan sonra sıkılıp bıraktı, fotoromanlara geçti, sonra sinema haberleri ve cinayetler.. Hiçbiri oyalayıcı değildi. Yüreği düğümlenmiş taş gibi duruyordu göğsünün altında. Ya ölürse? Kötü kuşku, resimlerin, satırların arasında kapkara dolanıyor, kafasını karıştırıyordu.

Dilber ameliyattan çıkalı bir saatten çok olmuştu. Ne uzun bayginlik! Şaşırıyordu Fatma. Onu bu kadar sevdiğimi bilmezdim/ Annem kadar? Belki annemden de çok! Böyle düşündüğü için utandı biraz.

Annesi ameliyat boyunca sigara üstüne sigara yakarak koridorları arşınlamış, Dilber'i odaya getirdiklerinde doktorla konuşup, hastabakıcıya gerekenleri söyleyip çabucak çekip gitmişti.

Butik yalnız bırakılmazmış. Hasan'ın bankada işi varmış. Yeni gelen giysi patronları, atölyede bekleyen işçiler, ödenecek bonolar... Bütün bunlar Fatma'nın aklının ermediği şeylerdi. Çok iyi yapmıştı, uzak kalmıştı annesinin işlerine. Hasan Ağabeyle annesi, babadan kalma Sultanhamam'daki kumaş dükkânını kapatalı beş yıl olmuştu. Nişantaşı'nda ortaklaşa açtıkları butik çok iyi işliyordu. Beş yıl içinde yandaki dükkânı da alıp işi büyütmüş, para kazanmaya başlamışlardı. Kaçak Avrupa kumaşları, giysi patronları, sık sık gidip geldikleri yabancı kentlerin büyük terzi evlerinden getirdikleri modeller, incik boncuk, deri işleri, hepsi en pahalısından!

Gösteriş delisi kartları giydir soy, giydir soy! Para kes gün boyunca. Sonra da çalım sat ona buna buyruk verip!

"Gündüzleri sen bekleyeceksin Dilber'i. Sabahları saat dokuzda burada olmalısın. Akşam altıda çıkarsın."

Öfkesini yenememişti Fatma.

"Peki komutanım, başüstüne!"

"Hastanedekiler, gececi hastabakıcı bulacaklar. O gelmeden ayrılma buradan!"

"Sen söylemesen de ayrılmayacağımı biliyorsun! Gerekirse geceyi de burada geçirebilirim."

Neden o kadar kızmıştı? Annesinin uyarmalarına mı? Ahmet'le buluşamayacağı için mi?

Annesi bir garip bakmıştı yüzüne "görürüz!" gibilerden. Hep böyle bakıyordu son zamanlarda. Gözlerinde inançsızlık, kuşku vardı.

Üniversiteyi bıraktığıma kızdı, engellemedi. Mehmet'le evlenmeme karşıydı, ses etmedi. Son birkaç yıldır bir garip-

→

lik var davranışlarında. Benden uzaklaştı! Beni eskisi kadar sevmiyor. Mehmet'ten ayrılacağını söyleyip eve döndüğünde sormamıştı bile ayrılığın nedenini. Yeniden sınavlara girme kararına sevineceğini sanırken ilgisiz kaldığını görmüştü. Yazın başından beri yaşamında yeni biri olduğunu biliyordu. Gene sormuyordu. Çabuk sinirleniyordu son zamanlarda. Gençliğinde geçirdiği bunalımların uyanması mı yeniden? Bir yaşdönümü bunalımı olmasın? Boğazındaki o "şey"den belki?

Öksürüyordu geceleri. Sesi kalınlaşıp pürüzlenmişti. Hayır, öksürük, sigara sorunu değil bunlar! Sırtını döndüğünde gözleri yapışıyor üstüme. Beni kolluyor gizliden. Tutmadığı insanlara yaptığı gibi, gözlerini kaçırıp başka yanlara bakarak konuşmaya başladı.

Taktığı yoktu bütün bunları Fatma'nın. Gene de... Tedirginlik duymuyor değildi. Pis bir kuruntu sürüp gidiyordu içinde. Beni suçladığı kesin. Ne zaman, nasıl değiştik? Anımsamaya çabalıyordu: Liseden sonra. Oğlanlarla çıkmaya başladığımda, evden uzaklaşınca! Kendisinden koptuğum için mi?

Sorular birbirini kovalıyordu kafasında. Yorgunum, saçmalıyorum! Özgürlüğümü kısıtlamadı. Ne zaman işlerim karışsa elverdi. Kızıyordu gene de. Nedenini bilmediği bir başkalırışla, çocukların bayramlarda yere çaldığı çatpatlar gibi yanıp yanıp sönüyordu peş peşe küçük öfkeler yüreğinde. Aklına gelmiyor değildi: Evden çıkıp gitmek! Çalışmak, başıma buyruk? Kendim için küçük bir oda? Ahmet'le rahat sevişebileceğimiz! Sınav çalışmalarına başlar, yarın günlük bir iş bulurum kendime. Profesör ya da Amcaoğlu yardım ederler nasılsa iş bulmama!

Kocasından ayrıldığından beri durmadan kurup bozduğu, tasarlayıp düşündüğü şeylerdi bunlar. Zaman zaman kolayca başarabileceğine inanıyordu. Tembelliği ağır bastığında suya düşerdi bütün düşler. Bağları büsbütün koparmak? Anlasın neler yapabileceğimi, parasına mı kaldım onun? Ne sanıyor yani! Hele şu Dilber bir iyileşsin!

Oturup yaşamını nasıl düzene koyacağını iyice düşünmesi gerekiyordu. Ahmet'in peşine takılıp Ankara'yı boylamak, kendini yepyeni bir serüvene atmak da vardı işin içinde. (....)

(*Üç Yirmidört Saat*, 1991)

laşmasının ve gerçeği ararken yalana ve yıkıma rastlamasının öyküsüdür. Özyaşamöyküsel özellikler taşıyan bu romanda, yazar, yaşanan siyasal ve bireysel yıkımları geçmiş ve şimdiki zamanı birlikte işleyerek verdi. Genellikle kentsoylu çevrelerini eleştirel bir tutumla anlattı. Gözlemci bir yazar olarak, öykülerinde günlük yaşamı, duru, yalın bir dille anlattı. Anlatımı incelikli ve dikkatlidir.

Üç Yirmidört Saat (1977) romanıyla Sedat Simavi Vakfı 1977 Edebiyat Ödülünü Dağlarca ile paylaştı, *Kurtlar* ile 1991 Orhan Kemal Roman Ödülünü kazandı. 1996'da 15. İstanbul Kitap Fuarının "onur yazarı" seçildi. *Kızıl Vazo* romanı Atıf Yılmaz tarafından (1961'de Vedat Türkali'nin, 1969'da Ayşe Şasa'nın senaryosuyla), *Yıldıztepe* romanı Memduh Ün tarafından 1965'te, *Ada* öyküsü Süreyya Duru tarafından 1988'de filme alındı. PEN Yazarlar Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası ve Edebiyatçılar Derneği onur üyesidir.

"Görüldüğü gibi Anımsama ve Yazma/Üretme/Yaratma süreçleri iç içe geçmiştir burada. Kurtlar adı hiç kuşkusuz simgeseldir. Çağrışımı da çok dolaysızdır aslında: İnsan insanın kurdudur. Ama roman ilerledikçe insanın asıl kurdunun kendisi olduğu anlaşılmaktadır. Kurtlar 12 Eylül darbesiyle noktalanacak siyasal gelişmelere göndermeler yaparken, Peride Celal'in burjuva çevrelere ilişkin eleştirilerinin sertliği de göze çarpmaktadır." (*Kurtlar* hakkında, Ahmet Oktay)

Peride Celal

"Peride Celal, çok yakından tanıdığı burjuva çevresinin iç yüzünü sergiliyor yapıtlarında. Bir öykü kişisinin yargısına kulak verelim. Şöyle diyor o kişi; 'Siz bir bakıma aynı şeyleri yazıyorsunuz. Ama her zaman ayrı bakış açısından. Derinlere, durmadan derinlere inerek insan dramından ve çoğunda, kadın-erkek bütün ilişkilerinde kendi dramınızı yaşıyorsunuz'. Evet, Peride Celal, her yapıtı da kendi dramını yaşıyor. (...) Peride Celal, insanların yüreğinden kendi yüreğine yansıyan her şeyin tanığıdır diyeceğim. Burjuva toplumunun iğrençliğini irdeleyerek, güzel bir dünya özlemine gönül bağlamış bir yazardır Peride Celal." (Vedat Günyol)

"Münif Fehim imzalı güzel, nostaljik kapaklarıyla Sönen Alev, Yaz Yağmuru gibisinden duygulu eserlerinde, Peride Hanım, okur yetiştiren, edebiyatı sevdirici popüler bir yazar kimliğindedir. Ama Peride Celal, yazına adamıştır yaşamını, sessizce çalışmakta, Türkiye'nin değişen toplumsal/siyasal ve kültürel koşullarını gözlemekte, değerlendirmektedir. İddiasız görünmektedir. Bu tavrını son yapıtlarına kadar sürdürmektedir. Örneğin 1985'te şöyle demektedir: "Aslında ben ne yazar, ne edebiyatçı, ne de şu ya da bu akıma bağıntısı olan biriyim. Önemli yapıtlar yaptığımı, edebiyat tarihine geçeceğimi düşünmedim hiç ve sanmıyorum da. (...) okuyucuların, yarattığım hayallerde biraz olsun kendilerini bulabilecekleri, benimle aynı rüyaları paylaşabilecekleri umuduna kapıldığımda mutlu oluyorum.

"Bu alçakgönüllü yazar, belirtti-

ANILARDA GENÇ KALMAK

Vedat Günyol

Günümüz romancıları içinde, kadın erkek ayrımı yapmadan söyleyeyim, Peride Celal'in, yetkin kişiliği ve ustalığı ile birinci sırada yeri var bugün, diyor ve ekliyorum: Uzun ve çileli sanat işçiliğinden geçe geçe, kimilerinin piyasa romanı dedikleri, Anadolu'nun acımasız gerçekleri yanı sıra aşk konularının ağır bastığı romantik türdeki yapıtlarını çok gerilerde bırakarak, gerçek birer sanat ürünü olan roman ve öyküleriyle hak ettiği yeri bulmuştur bence. Yıllar ve yıllarca önce, İsviçre'de geçirdiği uzun günlerde, Batı sanat dünyasına dolu dizgin dalıp, Yakup Kadri dostluğunda pekişip yetkinliğe varan roman ve öykü tutkusuyla yurda döndüğünde bir yeniden doğuşun kapısını zorlamaya başlıyor Peride Celal. Hele, Yeni İstanbul'da, Milliyet'e geçen gazetecilik serüveni, dünya roman edebiyatıyla içli dışlılığı, özellikle de Büyük Şairle (benim de bir ölçüde paylaştığım) dostluk, aydın bir eşin yürekten desteği getire getire Peride Celal'i bugünkü övünülesi konumuna ulaştırmıştır.

1977'de, Üç Yirmi Dört Saat adlı romanı ile Dağlarca'nın yanı başında, Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü'nü aldıktan sonra, Jaguar (1978), Bir Hanımefendinin Ölümü (1981), Pay Kavgası (1985) adlı nefis öykü kitapları dışında roman yazmayan Peride Celal bu kez, yetmiş beş yaşının olgunluğunda ve sanat yeteneğinin doruğunda bir büyük romanla çıkıyor karşımıza: Kurtlar'la.

Kurtlar, aslında bir özyaşamöyküsü değil, anıyla sanıyla bir roman. Nasıl olmasın ki, aslında her roman (bir Fransız yazarının dediği gibi) bir özyaşam öyküsüdür, gerek yazarın kendisinin yer aldığı, gerek yarattığı kişilerinin yaşamlarına, gizli-saklı el attığı bir yaşam öyküsüdür. Flaubert, "Madame Bovary benim" derken bu gerçeği dile getirmiyor muydu? Bu savı, gelin daha bir açıklığa kavuşturalım ünlü Alman romancı H. Böll ile... Böll, şöyle diyor Denemeler adıyla K. Şipal'in dilimize çevirdiği kitabında:

"Yazarı bir romanında ya da bir öyküsünde aramak isteyenler, bunun hiç de kolay başarılamayacağını bilmelidir. Bazen yapıtındaki bir garsonun arkasında kendini gizler yazar, bazan kasiyet bir bayanın arkasında kendini saklı tutar, ama arkasında, içinde değil. Bazan da bir şişesine girip kurulur."

Romanı özetlemek istersek şöyle diyebiliriz: Kurtlar, yakın geçmişimizde, anarşi ve kargaşaya batmış, kardeşin kardeşi vurduğu, dört bir yanı kurtlarla sarılmış, Hobbes'in insan insanın kurdudur savına tıpatıp uyan bir havaya girmiş bir kentte, kocasını yeni yitirmiş bir romancı kadının, karabasanlı bir düşten, bir sabah bunalımlar içinde uyanışıyla başlıyor. Romanın başkişisi, yanı bir ölçüde romancının kendisi, aşağı yukarı üç yirmi dört saate sığdırdığı anılarını tazeleyerek, sevgiler ve dostluklarla dopdolu geçmiş de olsa, yalnızlığa yazgılı yaşamını gözden geçirip, düşle gerçek arasında mekik dokuyarak, kendisiyle çetin bir hesaplaşmaya girişiyor "yüreği sivri bir bıçak ucu ile delinircesine"

Romancının, kalabalık içinde başlayarak sürüp giden yalnızlığı, masa başında sona eriyor. Çünkü o, masa başında artık tek bir kişi değil, bin kişiyle çevrili bir insandır. Bu bir sürü tanıdık insan içinden çekip çıkardığı sayılı kişilerin, her ne kadar gerçek adlarıyla anılıyorsa da hepsinde romancının kendisi yaşıyor, düşlemler dünyasının yüreğine dalarak... Çünkü, romancıya göre, her yazar "yapıtlarında hiçbir yerde görünmeyen, ama her yerde olan kişidir."

Kurtlar, özyaşamdan, içinde yirmi beş yıllık dönemin önemli önemsiz olaylarının, kişilerinin yer aldığı bir özyaşamdan yola çıkan "bir belgesel"dir. Romanda gerçekler kadar, belki onlardan da çok düşler yer alıyor.

Kurtlar'da geçmişi yoğunlaştırarak düşünmek isteyen romancı, çoğu yerde, ele aldığı kişileri gerçekliklerinden sıyırıyor. O, insanları, düşlediği, düşleyebildiği oranda sevebiliyor. Roman kişisi İstvan'ın romancıya yönelttiği şu söz, belki de yapıtın en can alıcı noktalarından biridir. Şöyle diyor İstvan: "Hayallerle yaşadın çocukluğundan beri, beni sevmedin, gerçek olduğum için."

Korkulu bir düşle başlayan roman, gerçekle düş arasında gelişiyor. Kurtlar kadar anıların da saldırılarına uğrayan romancının amacı, bana kalırsa anılarında yaşamak değil, anılarında genç kalmaktır. Nitekim okuyun bu nefis romanı, göreceksiniz ne kadar genç bir insan çıkacak karşınıza.

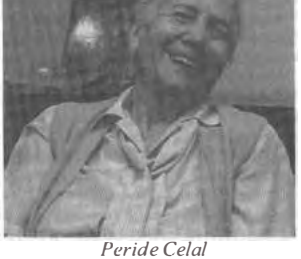
(*Cumhuriyet Kitap*, 17.1.1991)

ğim gibi zamanın ruhunu yakalamaya başladığını sezmektedir artık ve santimantal biçemine (üslubuna) gözle görülür bir eleştirellik sinmektedir. Peride Celal 'Dar Yol'la asıl kimliğine kavuşur. Artık konularına gerçekçi açıdan yaklaşmakta, popüler edebiyatçılık deneyimlerinden ustaca yararlanabilmektedir. Güz Şarkısı, bir başyapıt saydığım Üç Kadının Romanı ve nihayet, olağanüstü Türkçesi, unutulmaz 'Çukur' hikâyesiyle Pay Kavgası, bize gerçekten has bir yazar portresi sunmaktadır." (Selim İleri)

ESERLERİ:

ROMAN: *Sönen Alev* (1938), *Yaz Yağmuru* (1940), *Ana-Kız* (1941), *Kızıl Vazo* (1941), *Ben Vurmadım* (1941), *Atmaca* (1944), *Aşkın Doğuşu* (1944), *Yıldıztepe* (1945), *Dar Yol* (1949), *Üç Kadının Romanı* (1954), *Kırkıncı Oda* (1958), *Gecenin Ucundaki Işık* (1963; 1996'da Gecenin Ucunda adıyla), *Güz Şarkısı* (1966; önce Cumhuriyet'te tefrika edildi), *Evli Bir Kadının Günlüğünden* (1971), *Üç Yirmidört Saat* (1977), *Kurtlar* (1990), *Deli Aşk* (2002).

ÖYKÜ: *Jaguar* (1978), *Bir Hanımefendinin Ölümü* (1981), *Pay Kavgası* (1985), *Mektup* (1994), *Melahat Hanımın Düzenli Yaşamı* (1999).

Peride Celal

1İAKKINDA: Selim İleri / Seni Çok Özledim (1986), Vedat Günyol / Gölgeden Işığa (1988), Ömer Nida / Kadın Romancılarımız - Başlangıçtan Günümüze Kadar 1892-1991 (1991), Can Kurultay / Çağdaş Türk Edebiyatında Kadın Yazarlar (1993), Ahmet Oktay / Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950 (1993; s.491-506), Alpay Kabacalı / Çok Katmanlı Duyarlıklar Yazarı Peride Celal (1996), Tufan Erbarıştıran / Melahat Hanımın Düzenli Yaşamı (Virgül, sayı: 20, Haziran 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 5.8.1999 – 8.4.1999), Mehmet

Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (2000; Popülizmden Gerçekçi Romana Geçen Peride Celal: Eski Bayramlar Renkliydi, s.47-48), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 4 (2001), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001), Edebiyatın 86'lık Çınarından 'Deli Aşk' (Radikal Kitap, 5.6.2002), Burcu Karahan / Peride Celal'in Romanlarında Kadın Kimlikleri (yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü, 2002; Kanat Haber Bülteni, Kış 2003), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

PERİM, Mehmet Behçet

Şair ve yazar (D. 1896, Satovça köyü / Nevrekop / Bulgaristan - Ö. 1965, İzmir). Önceleri Panakoğlu Mehmet Behçet diye tanınıyordu, Perim soyadını sonradan aldı. Edirne Sultanisi Lise) mezunu. Birinci Dünya Savaşı başlayınca orduda görev aldı. Savaştan sonra memleketine dönerek öğretmenlik, okul müdürlüğü ve gazetecilik yaptı. 1927 yılında Türkiye'ye yerleşip Hatay ve Afyon'da bucak müdürlüğü, İzmir'de sivil savunma müdürlüğü görevlerinde bulundu.

Yazı ve şiirlerinin büyük bölümünü, Bulgaristan'da çıkardığı *Altın Kalem* (Rahva, 8 sayı, 1924), *Ahali* (Sofya, 1920-24), *Koca Balkan* (26 sayı, 1925), *Bulgaristan* (1926), *Tuna Boyu, Mücadele* dergi ve gazetelerinde yayımladı. *Bulgaristan Türk Muallimler Mecmuası* ve Türkçe çıkan öteki dergilerin muhabirliğini yaptı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Bulgaristan Türklerinin İçtimaî Vaziyeti* (1923), *Çağlayanlar Bölgesi Hatay* (1943).

OYUN: *Vatan Yollarında* (manzum, 1923).

ÖYKÜ: *Adam Düştüğü Yerden Kalkar* (1933), *Eski Yapraklar* (anı-öykü, 1942),

DENEME-FIKRA: *Meriç'ten Tuna'ya* (1934), *Hayattan İlhamlar* (1951), *Görüşler ve Duyuşlar*.

ROMAN: *Balkan Çiçekleri* (1938), *Göçmen Ahmet* (1939).

ANI: *Sofya Hatıraları I-II* (1947, 1949).

ŞİİR: *Geçit Ver Kamçı* (1959).

HAKKINDA: Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2.bas.1999), Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002).

PERİN, Cevdet

Edebiyat araştırmacısı, çevirmen, siyaset adamı (D. 1914, Nevrekop / Bulgaristan – Ö. 10 Kasım 1994, İstanbul). İstanbul Saint Benoit Fransız Lisesini (1932) bitirdi. Yükseköğrenimini Fransa'da, Lyon Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde (1936) yaptı. Aynı yerde bir yıl da staj yaptıktan sonra Türkiye'ye dönerek İzmir Erkek Lisesinde bir süre Fransızca öğretmeni olarak çalıştı. 1939'da Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesine doçent olarak atandı. 1943 yılında geçtiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümündeki öğretim üyeliği 27 Mayıs 1960 ihtilaline kadar sürdü. İhtilalden sonra "147'liler"den biri olarak görevden alınınca politikaya girdi ve Bursa'dan milletvekili seçildi (1961-65).

Parlamentodaki görevi bittikten sonra Ankara'da Özel Gazetecilik Yüksek Okulu Müdürlüğüne getirildi 1974'te buradan emekliye ayrıldı. Ünlü Fransız klasiklerinden bir bölümünü Türkçeye çeviren Perin'in çeşitli konulardaki yazıları *Ekspres, Tercüman, Hafta, Yeni Sabah* dergi ve gazetelerinde yer aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Chateaubriand* (1940), *Fransız Romantizmi* (1942), *Namık Kemal ve Fransız Edebiyatı* (1942), *Fransız Edebiyatına Toplu Bir Bakış* (1943), *Türk Romancılığında Fransız Tesiri Nasıl Başladı* (1943), *Fransız Edebiyatında Komedi ve Moliére* (1944), *Tanzimat Edebiyatında Fransız Tesiri* (1946), *Fransız Edebiyatı Tarihi* (1946), *Çağdaş Fransız Edebiyatı* (1951), *Tarih Boyunca Düşünce ve Basın Özgürlüğü* (1974), *Atatürk Kültür Devrimi* (1981).

ÇEVİRİ: *İlk Akdeniz Medeniyetleri* (J. Gabriel Leroux'tan, 1944) *Korneliüs'ün Elmasları* (Balzac'tan, 1944), *Şehvet Kadını Anna Lombard* (V. Cross'tan, 1944), *Tartuffe* (Moliére'den, 1944), *Vadideki Zambak* (Balzac'tan, 1945), *Jean Christophe* (Romain Rolland'dan, Adnan Cemgil ile, 3 cilt, 1944-45), *Kızıl ve Kara* (Stendhal'dan, 1945), *César Birotteau'nun Yükselişi ve Düşüşü* (Balzac'tan, 1945), *Düşünme Sanatı* (J. Guitton'dan, 2. bas. 1961), *Konuşma Sanatı* (R. de Saint-Laurent'ten, 1961), *Siyasi Propaganda* (J.M. Domenach'tan, 1961), *Köy Hekimi* (Balzac'tan, 1966), *Thais* (A. France'tan, 1969), *Bir Gence Açık Mektup* (A. Maurois'den, 1980).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001).

PERİN, Mithat

Gazeteci-yazar, politikacı (D. 13 Mart 1917, Nevrekop / Bulgaristan - Ö. 3 Ocak 2001, İstanbul). Ecole Supertieur de Commerce-Liege (Belçika) mezunu. Gazeteciliğe 1938 yılında *Son Posta* gazetesinde başladı. *Vatan, Tasvir-i Efkâr, Demokrat İzmir, Yeni İstanbul* gazetelerinde yazı işleri müdürlüğü yaptı; 1951 yılında *İstanbul Ekspres* gazetesini çıkardı. İzmir ve İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığı ve ikinci başkanlığı (1947, 1952) yaptı. Haftalık *Durum* (1964-74) dergisini çıkardı. 1957 genel seçimlerinde İstanbul milletvekili oldu. Çalışmalarını *Hürriyet* gazetesinde sürdürdü. Gazetecilik kuruluşlarından çeşitli ödüller aldı. Çeviri kitapları da vardır.

ESERLERİ:

Yassıada ve İnfazlar, İtiraf, Marx Nerede Yanıldı?, Gerici Sol, Ne Marx Ne İsa.

PERİNÇEK, Doğu

Hukukçu, gazetecci-yazar, siyaset adamı. 17 Haziran 1942, Gaziantep doğumlu. 1980'li yıllarda yazılarında Emre Adıgüzel imzasını kullandı. Yargıtay Başsavcı Yardımcılığı ve dört dönem milletvekilliği yapan Sadık Perinçek babası, emekli tümgeneral Turhan Olcaytu dayısıdır. Çocukluk yıllarını babasının yedek subaylık ve yargıçlık görevleri nedeniyle Gaziantep, Antakya ve Diyarbakır'da geçirdi. Beş yaşından sonra ailesiyle birlikte yerleştiği Ankara'da büyüdü. Sarar İlkokulu, Atatürk Lisesi ortaokul kısmı (1956), Bahçelievler Deneme Lisesi (1960), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1964) mezunu. Üniversite öğrenciliği yıllarında toplam on ay Almanya'da işçilik yaptı ve Almanca öğrendi. Bitirdiği fakülteye kamu hukuku asistanı olarak girdi, 1968'de doktorasını tamamladı

1967 yılında *Dönüşüm* dergisinde başyazarlık yaptı ve Türkiye İşçi Partisi (TİP)'de çeşitli görevler aldı. 1968 yılında Fikir Kulüpleri Federasyonu (Dev-Genç) Genel Başkanı oldu, arkadaşlarıyla *Aydınlık* dergisini yayımlamaya başladı. 1969 yılında yasa dışı Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi (TİİKP)'nin kurucuları arasında yer aldı ve *İşçi-Köylü* gazetesini çıkararak başyazarlığını yaptı. Dört yıl Siyasî İlimler Derneği Türkiye Bölümü yöneticiliği, dört yıl Türk Hukuk Kurumu yöneticiliği yaptı. 12 Mart 1971'den sonra arandı, 1972'de yakalanarak yirmi yıl hapis cezasına çarptırıldı, 1974 genel affıyla serbest bırakıldı. Türkiye İşçi Köylü Partisinin Genel Başkanlığı (1978-80) ile *Aydınlık* gazetesinin başyazarlığını (1978 - 12 Eylül 1980) birlikte sürdürdü. 12 Eylül 1980 sonrası tutuklandı, sekiz yıl hüküm giydi, 1985'te serbest bırakıldı.

Daha sonra *Aydınlık* gazetesi çizgisinde yayına başlayan haftalık *2000'e Doğru* dergisinin (ilk sayı: Ocak 1987) genel yayın yönetmenliğini yaptı. 1990'da çıkarılan sansür kararnamesinin ardından Diyarbakır Cezaevinde üç ay tutuklu kaldı. 1991 yılında Türk Ceza Yasasının 141. ve 142. maddelerinin kaldırılmasıyla siyasî haklarına kavuştu, Sosyalist Parti Genel Başkanlığına seçildi. 1992'de SP'nin kapatılması üzerine kurulan İşçi Partisinin (İP) Genel Başkanlığına getirildi. 1993 yılında Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesinde yargılanarak 28 ay hapse mahkum edildi. Serbest kalınca, tutukluluk süresince ayrıldığı İP Genel Başkanlığına 1999'da yeniden döndü. Avrupa ülkeleri, Çin Halk Cumhuriyeti, Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti, Küba, Suriye, Lübnan ve Irak'a inceleme gezileri yaptı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

Yazı hayatına 1965'te *Yeni Gazete*'de yazdığı başyazılarla başlamıştı. Yazılarını ayrıca *Akşam*, *Milliyet*, *Cumhuriyet*, *Proleter*, *Devrimci Aydınlık*, *İşçi-Köylü*, *AÜ Hukuk Fakültesi Dergisi* (1964-71), *Halkın Sesi*, *Saçak*, *Teori*, *Bilim ve Ütopya*, *Papirüs*, *Aydınlık* gazete ve dergileri ile çeşitli yabancı yayın organlarında yayımladı. Yazı ve kitaplarının bir bölümü İngilizce, Rusça, Çince vd. dillere çevrildi. *"Kemalist Devrim-2 / Din ve Allah"* adlı eseriyle sosyal bilimler dalında Yunus Nadi Ödülünü aldı.

"Perinçek'in her şeyde olduğu gibi konuşmada da ufku çok geniş. Bu yanıyla öbürlerinden hemen ayrılıyor. Yahya Kemal'den Cansever'in şiirine uzanan bir dil görgüsü içinde. Ayrıca gerçek bir yazar. Bir düşünür. Güncel, canlı dili en iyi o yakalamış. Bunun çok önemli bir şey olduğu kanısındayım. 2000'e Doğru'da yazıyor olmasaydım, daha da ileri laflar ederdim bu konuda." (Cemal Süreya)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA - İNCELEME: *Türkiye'de Siyasî Partilerin İç Düzeni ve Yasaklanması Rejimi* (doktora tezi, 1968), Türkiye İhtilalci İşçi Köylü Partisi Davası (Savunma / arkadaşlarıyla birlikte, 1974), *Faşizm Halkın Mücadelesini Durduramaz* (Sıkıyönetim mahkemelerinde konuşma ve dilekçeler, 1975), *Kıvılcımlı'nın Burjuva Ordusu ve Devlet Teorisinin Eleştirisi* (1975), *Kıbrıs Meselesi* (1976), *Bozkurt Efsaneleri ve Gerçek* (Orta Asya kavimlerinin tarihî gelişmeleri üzerine, 1976), *Sosyal-Emperyalizme ve Revizyonizme Karşı 1970'te Açılan Mücadele* (1976), *Sahte TKP'nin Revizyonist Programının Eleştirisi* (1976), *Doğru Eylem Nedir?* (1977), *Kemalist Devrim 1 / Teorik Çerçeve* (1977), *Lenin, Stalin ve Mao'nun Türkiye Yazıları* (1977), *Anarşinin Kaynağı ve Devrimci Siyaset* (1978), *Türkiye Devriminin Yolu* (1979), *Atatürk'ün Bugünkü Önemi* (Turan Güneş ve Emre Kongar ile, açık oturum notları, 1980), *Anayasa ve Partiler Rejimi* (1985), *Osmanlı'dan Bugüne Toplum ve Devlet* (1986), *Abdullah Öcalan'la Görüşme* (1990), *Stalin'den Gorbaçov'a* (1990), *Parti ve Sanat* (1992), *Türk Sorunu* (1993), *Kemalist Devrim 2 / Din ve Allah* (1994), *Çiller Özel Örgütü - TBMM Susurluk Komisyonu'na Sunulan Dosya ve Belgeler* (1996), *Avrasya Seçeneği* (1996), *ÖDP'nin Kimliği* (1998), *Memidik Kaptan'a Masallar* (1998), *Kemalist Devrim 3 / Altı Ok* (1999), *Kemalist Devrim 4 / Kurtuluş Savaşında Kürt Politikası* (1999), *Bir Devlet Operasyonu* (1999), *Eşcinsellik ve Yabancılaşma* (2000), *28 Şubat ve Ordu* (2000), *Karen Fogg'un Epostalları* (2002), *Mafyokrasi* (2004), *Atatürk'ün Sovyetlerle Görüşmeleri* (2005).

Doğu Perinçek

DERLEME: *Türkiye Komünist ve İşçi Hareketi* (1974), *Kurtuluş Savaşı ve Lozan* (1977), *Kürt Sorunu* (1977), *Şefik Hüsnü Yazı ve Konuşmalar* (1977), *Komintern Belgelerinde Türkiye Dizisi* (5 cilt), *Kemalist Cumhuriyet* (1994).

ÇEVİRİ: *Sovyetler Birliği'nin Sosyo-Ekonomik Yapısı* (Antonoio Carlo'dan, 1975), Revizyonizm ve Maceracılık Yenilgiye Marksizm-Leninizm Zafere Götürür (Enver Hoca'dan / Şule Perinçek ile, 1975), *Tekelci Bürokratik Sosyalizm* (Jacek Kuron / Karol Modzelevski'den, 1976).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. IV, 1982), Cemal Süreya / 99 Yüz (1991).

PERTEV (İbrahim Ethem)

Bürokrat, şair ve yazar (D. 1824, Erzurum – Ö. 1872, Kastamonu). Babasının memuriyeti nedeniyle ilk, orta ve lise öğrenimini değişik yerlerde yaptı. Trabzon'dayken Divan Kaleminde görevlendirildi. Daha sonra İstanbul'a gitti ve burada da çeşitli resmî görevler aldı. Kaymakamlık, mutasarrıflık (yetkili mülkî amir), serasker (savunma bakanı) müsteşarlığı yaptı. 1872'de Kastamonu valiliğine atandı. Azledilip İstanbul'a döndüyse de tekrar Kastamonu'ya gitti. Burada öldü ve Şaban-ı Veli türbesinin mezarlığında toprağa verildi. Victor Hugo, J. J. Rousseau ve Voltaire'in şiirlerinden çeviriler yaptı.

ESERLERİ:

İtlâku'l-Efkâr fi Akdi'l-Ebkâr (Çok evlilik hakkında), *Hâbnâme* (Farmasonlara reddiye), *Emrü'l-Acib fi Târîh-i Ehli's-Salib* (çeviri, Arifi Paşa, Ali Paşa ve Ali Fuad Bey'le), *Av'ave* (Köpekler hakkında), *Kızıl Bayrak* (Komünizm hakkında), *Bekâ-yı Şahsî ve Nev'î*.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002), M. Zeki Kurnuç / Erzurum ve Türk Müsikisi (2005).

PERTEV PAŞA

Şair (D. 1785, Darıca / İzmit – Ö. Kasım 1837, Edirne). Tam adı Mehmed Said Pertev Paşa'dır. Babası bilginlerden Seyyid İbrahim Efendi'dir. Sıbyan Okulunu (ilkokul) bitirdikten sonra Mehmed Mâullah Efendi'den icazet (yeterlilik, diploma) aldı. Hoca Neş'et Efendi'den Farsça öğrendi. Hoca Vahyi Efendi'nin Mesnevi derslerine devam etti. 1804'te devlet memurluğuna başladı. Mülkiye Mazırlığına (İçişleri Bakanı) kadar yükseldi. Sultan II. Mahmud ona derin sevgi ve saygı gösterdi. Bu durumun çevresinde yarattığı kıskançlık nedeniyle çeşitli entrikalar sonucu Edirne'ye sürüldü, orada öldürüldü. Seyyid Celâleddin Türbesi'nin yanına gömüldür. *Divan*'ı iki kez basıldı.

HAKKINDA: Mehmet Turan Yarar / Dorukları Doruğa - Güfte Şairleri (1992).

PERTEV, Raşit

Şair ve yazar. 1958, Larnaka / Kıbrıs doğumlu. Türk Maarif Koleji (1976) mezunu. Cambridge Üniver-

Raşit Pertev

sitesi Ekonomi Bölümünde okudu. Londra'da tiyatroculuk yaptı, kendi şiirsel oyunlarını sahneledi. İki yıl Afrika'da Zambia'nın uzak bir köyü olan Kaşinaji'de yaşadı. 1987'den sonra Paris'te Dünya Çiftçiler Birliği genel sekreteri olarak görev yaptı. Daha sonra Dünya Bankasının görevlisi olarak Türkiye'ye gelerek İstanbul'a yerleşti ve çalışmalarını burada sürdürdü.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kani-Veran: İklimlerde Saklı Larnaka* (1999).

OYUN: *Kapan* (1982), *Silken Thread* (1985).

ROMAN: *Gelincik Meseli* (2002).

HAKKINDA: Murat Uyurkulak / Tuhaf Bir Adadan Masal (Radikal Kitap, 5.7. 2002).

PERTEV (Seyyid Mehmed)

Devlet adamı, şair (D. 1785, İstanbul - Ö. 1837, Edirne). Nakşibendi-Mevlevi şeyhi Ali Behcet Efendi'nin öğrencisidir. Ataları Hicaz'dan Kırım / Bahçesaray'a göç etmişti. İlk eğitimini İstanbul'da Hoca Mehmed Ataullah'tan aldı. Hoca Neşet'ten Farsça, Hoca Vahyi'den Mesnevi okudu. 1804'te Divan-ı Hümayun (Sarıy'da halkın dinlenildiği bölüm) dairesinde ve Divan Kaleminde (başbakanlık özel kalemi) görev yaptı. 1826'da Reisülküttaplığa (Dışişleri Bakanlığı) atandı. 1829'da bu görevinden azledildi. Kavalalı Mehmed Ali Paşa'ya elçi olarak gönderildi ve bu görevini başarıyla tamamladığı için Umur-ı Mülkiye Nezaretine (İdari İşler Bakanlığı, İçişleri Bakanı) atandı. Devlet kademelerinde hızla ilerledi. Fakat düşmanlarının oyunu sonucu önce Edirne'ye sürgüne gönderildi, daha sonra da idam edilerek öldürüldü. Arapça, Farsça ve Türkçe şiirleri vardır. *Divan*'ı (1840) basıldı.

PETRİCÎ (Hacı Abdî)

İslâm bilgini, sufi (D. ?, Siroz / Petriç - Ö. 1886, İstanbul). Resmi öğrenimini tamamladıktan sonra Kuşadalı İbrahim Halveti'ye bağlandı. Hoşsohbet, zarif ve cazibeli biri olarak tanındı.

ESERLERİ:

İzâhü'l-Merâm fi Keşfi'z-Zalâm, Fezâil-i Zikrullâh, Risâletü's-Samsamiyye, Burhânü'l-Hûdâ fi Reddi Kavli'n-Nasarâ.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

PINAR, Saffettin

Şair ve yazar. 1914, İstanbul doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. Yüksek İktisat ve İçtimaiyat Enstitüsü (1938) mezunu. Sümerbank Genel Müdürlüğü, Halk Bankası ve Denizcilik Bankasında çalıştı. Başbakanlık Umumi Murakabe Heyeti üyeliğinde bulundu. İstanbul'da serbest avukatlık yaptı. Felsefi deneme ve şiirleri, kuruculan arasında yer aldığı *Yücel* ile *Ülkü, Çınar, Bütün Türkiye, Yirminci Asır, Hisar, Karınca* dergilerinde yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sevince Dair* (1969), *Evrende Tek Bir Kalp Çarpıyor / Şiirler 1970-71* (1972), *Şiirlerle Türk Büyükleri* (1972), *Güzellemeler / Şiirler - 1971-72* (1973), *Bütün Güzel-İyi Doğru İçin Şiirler: 1937-77* (1978), *Yeni Şiirler* (1986).

ÖYKÜ: *İndilip Delişmenleri / Öyküler 1938-75* (1975), *Gerçekler, Hayaller* (1985).

DENEME-İNCELEME: *Türkiye'de İçtimai Siyaset Meseleleri* (1951), *Doğmamış İnsanla Konuşmalar* (1972), *Şiirler ve Biyografilerle Yüz Türk Büyüğü* (1973), *İnsanlığın Sorunları* (1973), *Yaşayan İnsanla Konuşmalar* (1978), *Duygular, Düşünceler: 1969-79* (1979), *Uzaylılar ve İnsanlar* (1981), *Arayışlar, Yorumlar* (bilim ve ahlâk felsefesi, 1985), *Sebepler-Sonuçlar* (kültür felsefesi, 1986).

HAKKINDA: S. Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1990), Arslan Tekin / Edebiyatımızda İsimler ve Terimler (2.bas.1999), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001).

PINAR, Salahattin Nevzat

Hukukçu (D. 1893, Yanya – Ö. ?). Mekteb-i Mülkiye (Siyasal Bilgiler Fakültesi, 1915) ve Mekteb-i Hukuk (Hukuk Fakültesi, 1920) mezunu. Türkiye'nin çeşitli beldelerinde yöneticilik ve avukatlık yaptı.

ESERLERİ:

Bolşeviklik (1920), *İngiltere, Rusya ve Hindistan* (1928).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. IV, 1968).

Sedat Pınar

PINAR, Sedat

Hekim, şair (D. 6 Eylül 1924, İstanbul - Ö. 2004, İstanbul). Tam adı Ş. Sedat Pınar. Altı yaşında iken ağır ceza reisi olan babası ölünce annesi ile birlikte Kilis'teki akrabalarının yanına yerleşti. İlk ve ortaokulu burada; liseyi Gaziantep, Bursa ve İzmir'de okudu. Gösterdiği başarı nedeniyle İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi yatılı kısmına sınavsız olarak alındı. Üniversite öğrenimi yıllarında okul giderlerini *Haber, Gece Postası* ve *Akşam* gazetelerinde (*Korsika Faciası, İhtiras Heykeli, Korsanın Aşkı* vd.) romanlarını tefrika ederek karşıladı. Tıp fakültesini bitirdiğinde kur'ada Manisa'yı çektiği halde kendi isteğiyle Kars'ın Tuzluca Hükümet Tabipliğine atandı. Burada beş buçuk yıl görev yaptı. Fakir vatandaşlardan para almadan onlara hizmet vermesi nedeniyle halkın takdirini kazandı.

Bu çalışmaları karşılığında Sağlık Bakanlığınca takdir edilmesi gerekirken cezalandırılınca görevinden istifa ederek Amerika'ya gitti ve Spınfileld City Hastanesinde beş yıl ihtisas yaptı. Daha sonra Kanada'da da üç yıl çalışarak 1965 yılında Türkiye'ye döndü. Bir yıl İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Kardiyoloji Bölümünde başasistan olarak görev yaptı. Çalışmalarını ölümüne kadar

SEDAT PINAR

FENER

Gittin bir bulut gibi. Bir gün tekrar dönersen
Karanlık gecelerde karşı sahillere bak!
Bir FENER göreceksin, her gün gurbete giden,
Beyaz yelkenlileri uğurlar ağlayarak.

Yıllardır bu ışıklar ürperip için için,
Sana giden yollarda, yolcuları uğurlar
Denizler ötesinde sana kavuşmak için,
Her gemide, kalbimden kanayan bir parça var.

(*Ayna*, 2002)

dahiliye ve kalp hastalıkları uzmanı olarak İstanbul'daki özel muayenehanesinde sürdürdü. On beş yıl süreyle iki aylık *Çağdaş Tıp Dergisi*'ni çıkarmıştı.

ESERLERİ (Şiir):

Babaya Mektup, Anadolu Destanı, İçimizdeki Şeytan, Ayna (2002).

PINARBAŞI, Gülay

Araştırmacı-yazar. 12 Ağustos 1969, Karaman doğumlu. İstiklal İlkokulu, Konya Sağlık Meslek Lisesi, Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Yüksek Hemşirelik Okulu mezunu. Bir süre mankenlik yaptı. Mankenliği bırakarak 1994'ten itibaren araştırmacı yazarlığa başladı. Yazıları, köşe yazarlarından olduğu *Millî Gazete*'nin yanı sıra *Kadın ve Aile* dergisinde yer aldı. Makalelerinin bir bölümü çevrilerek Arap ülkelerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

İslâm'ın Yükselişi (derleme, 1996), *Yeniden İslâm'a* (1997).

Gülay Pınarbaşı

PINARBAŞI, Mustafa

Şair. 1968, Kahramanmaraş doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladı. 1987 yılında SSYB'nin açtığı sınavı kazanarak sağlık memuru olarak Elbistan Devlet Hastanesi'nde altı ay çalıştı. 1989 yılında Hollanda'da yerleşti. Şiirlerini; *Dolunay, Kanat, Güneysu, Sabır, Ruzigâr, İnsan Saati, Kırağı* ve *Kafdağı* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ (Şiir):

Orada Çiçeksin Sen (1992), *Akşam İner Yağmura Tutunarak* (1997).

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

PİR SULTAN ABDAL

Saz şairi (D. ?, Banaz köyü / Yıldızeli / Sivas - Ö. 1590, Sivas). Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Asıl adı Haydar'dır. XVI. yüzyılda yaşadığı anlaşılmaktadır. Tekke şiirinin Alevi-Bektaşi şiiri kolunun en büyük şairi olarak tanınır. Şiirlerinden ve menkıbelerinden çıkarılan bilgilere göre, Yemen'den gelip Sivas'a yerleşen bir ailedendir. Kanuni Sultan Süleyman döneminde yaşadığı, bir Kızılbaş ayaklanmasına katıldığı, Vali Hızır Paşa tarafından yakalanıp Sivas'ta "Siyaset Meydanı"nda astırılmak suretiyle idam edildiği bilinmektedir.

Şii-Batını inancına bağlı olarak insan ve doğa sevgisini konu aldığı pastoral şiirlerinin yanı sıra Alevi-Bektaşi inanışlarını dile getiren şiirler yazdı. Aşık tarzı şiirin güzel örneklerini veren Pir Sultan Abdal, şiirlerini duru bir Türkçe ile yazdı. Şiirlerinde Divan edebiyatı tesiri yok denecek kadar azdır. Edebiyatımızda Kızılbaş-Bektaşi şiirinin en büyük temsilcilerinden sayılan Pir Sultan Abdal hakkındaki menkıbeler, Anadolu'nun çeşitli yörelerinde günümüzde de anlatılmaktadır. Onu asıl üne kavuşturan da şiirlerinden çok, tam olarak açıklığa kavuşturulamamış olan idamıyla ilgili menkıbelerdir. Anlatılan menkıbelerle şöhreti o kadar yaygınlaşmıştır ki kendisinden sonra aynı mahlas ile şiirler söyleyen pek çok şair çıktı. Bu şairlerin şiirleri birbirine karışmış ve çoğu gerçek Pir Sultan'a mal edilmiş de olabilir. Ancak Pir Sultan mahlasıyla söylenen başarılı şiirlerin çoğunun; Çorum yöresinden çıkıp Ankara'ya, Batı Anadolu'ya ve Rumeli'ye gittiği bilinen Pir Sultan Abdal'a ait olduğu kuvvetle muhtemeldir. Şiirleri ve kişiliği hakkında Cumhuriyet döneminde epeyce inceleme ve araştırma yapılan Pir Sultan Abdal'ın şiirleri halkın dilinde dolaşmakta, türkü ve çağdaş müzik formlarında bestelenek söylenmektedir.

"Pir ve Sultan sözcükleri tasavvuf ehlince, Alevi-Bektaşi'lerce Ehl-i Beyt soyundan gelen kutsal kişilere ve yol kuruculuruna verilen sıfatlardır. Bizim kişisel kanımıza göre bu mahlasla kendisini `Pir Sultan Abdalı' olarak lanse etmiştir. `Pir Sultan Abdal'ım' derken, `Pir Sultan'ın abdalıyım' anlamında kullanmaktadır. Burada `Pir Sultan' sözcüğü, şairin bağlı olduğu yol ulusu Hacı Bektaş Veli, Seyyid Ali Sultan, Balım Sultan veya bir başkasıdır." (Celalettin Ulusoy)

"Halkın benimsediği, destan kahramanı durumuna getirdiği şairlerin alın yazısını Pir Sultan da paylaşmıştır. Uzmanlar yazmalarda gördükleri ya da ağızdan ağıza sürüp gelen Pir Sultan şiirlerinden hangilerinin gerçekten onun olduğunu, hangilerinin onun adına başkalarınca söylendiğini ayırmakta güçlük çekiyor, çaresiz kalıyorlar. Görünüşe bakılırsa, halkımız Pir Sultan'ın şiirlerini çoğaltma çabasını günümüzde bile sürdürüyor.

"On altıncı yüzyılda yazıldığı bilinen bir yazmadaki, genellikle eski yazmalardaki Pir Sultan şiirleriyle sonradan bulunanlar arasında, gerek dil, gerek söyleyiş yönünden büyük ayrılıklar olduğu gerçektir. Bu durumu göz önünde tutan uzmanlar, Pir Sultan'ın sanatı üzerine konuşurken, özellikle eski yazmalardaki şiirlerinden, onun söylediğine kesin diye bakılan şiirlerden yola çıkıyorlar. Görüşleri söyle özetlenebilir:

PİR SULTAN ABDAL

NE DERSİN

— Bülbül olsam varsam gelsem,
Hakkın divanına dursam,
Ben bir yanıl elma olsam,
Dalında bitsem, ne dersin?

— Sen bir yanıl elma olsan,
Dalında bitmeğe gelsen;
Ben bir gümüş çövmen olsam,
Çeksem indirsem, ne dersin?

— Sen bir gümüş çövmen olsan,
Çekip indirmeye gelsen,
Ben bir avuç darı olsam,
Yere saçılsam, ne dersin?

— Sen bir avuç darı olsan,
Yere saçılmaya gelsen,
Ben bir güzel keklik olsam,
Bir bir toplasam, ne dersin?

— Sen bir güzel keklik olsan,
Bir bir toplamaya gelsen,
Ben bir yavru şahin olsam,
Kapsam kaldırsam, ne dersin?
— Sen bir yavru şahin olsan,
Kapıp kaldırmaya gelsen;
Ben bir sulu sepken olsam,
Kanadın kırsam, ne dersin?

— Sen bir sulu sepken olsan,
Kanadım kırmaya gelsen,
Ben bir deli poyraz olsam,
Tepsem dağıtsam, ne dersin?

— Sen bir deli poyraz olsan,
Tepip dağıtmaya gelsen,
Ben bir ulu hasta olsam,
Yoluna yatsam, ne dersin?

— Sen bir ulu hasta olsan,
Yoluma yatmaya gelsen;
Ben de bir Azrail olsam,
Canımı alsam, ne dersin?

— Sen de bir Azrail olsan,
Canımı almaya gelsen;
Ben bir cennetlik kul olsam,
Cennete girsem, ne dersin?

— Sen bir cennetlik kul olsan
Cennete girmeye gelsen,
Pir Sultan üstadın bulsa,
Bilece girsek ne dersin?

Pir Sultan Abdal

"Pir Sultan Halk edebiyatı geleneklerinden hiç ayrılmamış, ölçü, uyak, biçim, dil, söyleyiş özellikleriyle, bir halk ozanı görünümünü hep sürdürmüştür. Şiirlerini genellikle hece ölçüsünün 11'li (4+4+3 ve 6+5) ya da 8'li (4+4 ve 5+3) kalıplarıyla yazmış, arada 7'li kalıbı da kullanmıştır. Aruz ölçüsüyle şiiri yoktur. Yalnız, gene heceyle yazdığı bir şiirinde gazel düzenini denemiştir. Bunun dışında şiirleri hep dörtlükler biçimindedir, koşma ya da semai biçiminde... Çoğu zaman yarım uyak kullanmış, ses azlığını rediflerle giderme yoluna da sık sık başvurmuştur.

"Şiirlerinden Pir Sultan'ın saza bağlılığı açıkça anlaşılıyor. İyi bir çalgı ustası olduğu da düşünülebilir.

"Konularını yalnızca dinsel inançlardan, mezhep ya da tarikat inançlarından almamış, yaşamın çeşitli yön-

PİR SULTAN

Ahmet Özdemir

16. yüzyıldan günümüze kadar efsaneleşmiş hayatları ile halkımızın belleğinde, eserleriyle halkımızın dilinde, telinde yaşayagelmiş halk şairlerimizden biri de Pir Sultan. Bu yazımızda, şairimizi tanıtmaya, bazı bilinmeyenlere de cevap bulmaya çalışacağız.

Pir Sultan hakkında yazılmış pek çok kitap var. Edebiyat tarihlerinde, çeşitli antolojilerde onunla ilgili bilgileri bulmak mümkün. Bu kaynaklarda 16. yüzyılda yaşamış bir tasavvuf şairi olarak tanıtılan Pir Sultan'ın asıl adı Haydar. Sivas'ın Banaz köyünde doğmuş. İran Şahı Tahmasb ve Kanuni Sultan Süleyman döneminde yaşamış. Bir kızılbaş ayaklanmasına katıldığı için de Hızır Paşa tarafından Sivas'ta astırılmış.

Bilgiler, bazı farklılıklarla böyle sürüp gidiyor. Günümüzde elde edilebilmiş cönkler biraz dikkatli incelendiğinde bu bilgilerin ne kadar noksan ve yanlışlarla dolu olduğu ortaya çıkmakta. Bilerek ya da bilmeyerek bazı kaynakların Pir Sultan ile ilgili yanlış bilgiler aşıladığı veya aşılamakta olduğu görülmekte. Bulunacak yeni cönklerle Pir Sultan hakkında bir çok karanlık noktaların aydınlığa kavuşacağı bir gerçek.

Biraz önce belirttiğimiz gibi Pir Sultan ile ilgili bir çok kitaplar yazıldı. Dergilerde, gazetelerde çeşitli makaleler araştırmalar yer aldı. Fuat Köprülü, Sadettin Nüzhet Ergun, Pertev Naili Boratav, Abdülkadir Gölpınarlı, Ceydet Kudret, Ali Ulvi Elbir, Cahit Öztelli, Selami Münir Yurdatap, Sahabettin Eyüpoğlu, Mehmet Fuat, Orhan Ural, Mehmet Şakir Ülkütaşır, Vahit Lütfü Sakcı, Vehbi Cem Aşkun, Ziya Gürel, Hikmet Dizdaroğlu, Sahir Sakaoğlu, Tahir Kutsi Makal, Sabri Koz gibi bir çok yazar ve araştırmacının çalışmaları bazı bilinmeyenlere ışık tuttu. Ama bunların içerisinde en kapsamlı araştırmayı ve karşılaştırmayı İbrahim Aslanoğlu yaptı.

İbrahim Aslanoğlu, Pir Sultan'ı "Kendi düşüncesine uygun bir sürü asi ile hükümete başkaldıran bir zorba, haksızlığa ve zulme karşı mücadele eden bir fedai ya da İran Şahı ile işbirliği yapıp Alevilerin yoğun olduğu Doğu Anadolu'yu İran'a bağlamak isteyen bir Safavi hayranı" olarak göstermenin yanlış olacağını savundu.

Hemen akla, Pir Sultan İran Şahı'nın yolunda asılmayı göze alan efsane kahramanı değil midir sorusu geliyor.

Aslında Pir Sultan, alevilik kurallarını açık ve seçik bir dille anlatmakla birlikte, günlük hayatını gelenekleri içerisinde sürdüren coşkulu ve güçlü bir halk şairi... Asılmasının sebebi ise, düşünce ve duygularını şiirlerinde açıkça ifade etmesinden, zamana ve zemine göre kendini sakınmayacak kadar inatçı olmasından ve sünni olan Banazlılar ile bir kısım alevilerin iftiralarından başka bir şey değil.

Günümüzde Pir Sultan'ın yanlış anlaşılmasının bir sebebi de, ayrı düşünce, görüş ve ifadeye sahip pek çok halk şairinin isim benzerliği dolayısıyla şiirlerinin birbirine karıştırılmış olması ve bunların hepsinin Pir Sultan'a mâledilmesi. Bu açıdan cönklerden yeni yazıya geçirilmiş beşyüzün üzerindeki Pir Sultan'a mal edilmiş şiiri incelediğimizde, kiminde şair, koyu bir tarikatçı olarak karşımıza çıkmakta, kimilerinde ise aşk, sevda, koçaklama, güzelleme, ağıtlama ve taşlamalar söyleyen bir saz şairi olarak görülmekte. Bu durum araştırmacıları haklı bir tereddüde sürüklemekte.

İbrahim Aslanoğlu, Başbakanlık arşivindeki defterler, Seriye Sicilleri ve 750'ye yakın cönk üzerinde yaptığı inceleme sonucunda 16. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar altı şairin eserlerinin birbirine karıştığını tespit etmiş. Pir Sultan Abdallar adını taşıyan kitabında; Pir Sultanım Haydar, Aruz Şairi Pir Sultan Abdal, asıl adı Halil İbrahim olan Divriğili Pir Sultan Abdal ve Abdal Pir Sultan isimli şairleri ayırdıktan sonra, bir çok belgeler göstererek 16. yüzyılda yaşamış olan ve Sivas'ta asılan halk şairinin adının Pir Sultan, Pir Sultan'ın asılmasını ve daha sonraki gelişmeleri anlatan şiirleri ise Pir Sultan Abdal adını taşıyan bir başka halk şairinin söylediğini öne sürmekte.

Bir kişinin asılmasını ve asılmasından sonra meydana gelen olayları anlatanyacağına göre, Aslanoğlu'nun görüşü kuvvet kazanmakta. Ote yandan Kızı Senem ile Kul Himmet de ağıtlarında yalnızca Pir Sultan olarak söz etmekte. Bütün bu bilgilere rağmen, Pir Sultan ile ilgili bilgilerin büyük bölümü rivayetlerin ötesine gitmemekte. Bir örnek vermek gerekirse, tarihi kaynaklar Sivas'ta 1547-1554 yılları ile 1587-1590 yılları arasında görev yapmış iki ayrı Hızır Paşa bulunmakta. Pir Sultan'ın hangisi zamanında asıldığı ise bilinmemekte.

→

Biraz da en yaygın olan rivayetlerden söz etmek istiyoruz. Bir rivayete göre, Pir Sultan, İran' a yaptığı gezi sırasında İran Şahının kız evlatlığı Senem' i görerek aşık olmuş. Sonunda evlenerek Sivas'a dönmüş. Halk "Farslı kadınla evlendi" diye Hız r Paşa'ya şikayette bulunmuş. Hızır Paşa her ikisini de huzuruna almış ve bazı sorular sormuş. Senem Hızır Paşa'yı görünce ona aşık olmuş. "Bu adam senin kocan mı ?" sorusuna "Hayır. O beni zorla kaç rdı. Beni onun elinden kurtarın." diye karşılık vermiş. Neticede Hızır Paşa, Senem ile evlenmiş. Pir Sultan'ı da öküz postuna sardırarak öldürtmüş. (...)

İdam edildiğinin ertesi günü halk karşılıklı konuşurken birisi : "Ben Pir Sultan'ı sabah Koçhisar yolunda Seyfi Belinde gördüm." demiş. Bir Bezirgan ise: "Ben Malatya yolunda gördüm." diye eklemiş. Bir başkası ise "Pir Sultan ile Tavra Boğazında karşılaştım." deyince hep beraber asıldığı yere gitmişler. Darağacında hırkasının asılı olduğunu görmüşler.

Pir Sultan'ın mezarının Anadolu'nun değişik yerlerinde olduğu söylenir. Ama yaşadığı yer Sivas olduğu için akla yatkın olanı buradakidir.

Pir Sultan'da Dede Korkut ile Yunus Emre, Kaygusuz Abdal gibi ozanların etkisini görüyoruz. Ölümünden sonra özellikle Sultan Abdal adını taşıyanlarda buram buram Pir Sultan kokuyor. Daha sonraları Kerem, Gevheri, Karacaoğlan, Kul Mustafa, Dadaloğlu, Köroğlu, Veli, Kemter, Derviş Ali, Sefil Ali ve daha niceleri... Anlatımları ayrı da olsa duygu ve düşüncelerinin derinliğinde Pir Sultan var.

(*Cönklerden Günümüze Halk Şairlerimiz*, 1993)

leri üzerine kesinlikle din dışı şiirler de söylemiştir. Tarikat şiirlerinde ise, Ali, On İki İmam gibi genel konuların yanı sıra, kendi kavgasını, yaşadığı günlerdeki çatışmaları, ayrıntılarıyla yansıtmış olması çok ilginçtir. Kurumsal konulara, örnekse tasavvufun derin sorunlarına girmemiş, yaşam karşısında hep somut, hep dışa dönük kalmıştır. İnançlarının, kavgasının yılmak bilmez, sözünü sakınmaz bir propagandacısıdır. Onun şiirlerini okurken Anadolu'nun toplumsal tarihi üzerine bilgiler ediniriz. (...)

"Pir Sultan din dışı konular işlerken halk ozanlarının kalıplaşmış sözlerini kullandığı gibi, zaman zaman bunlardan bütünüyle uzaklaşmış köy yaşamını tertemiz, katkısız bir gözlem gücüyle yansıyan şiirler de söylemiştir. İnsan, hayvan, doğa sevgisiyle örülmüş şiirler...

"Kullandığı dil çağının konuşma dilidir. Yabancı sözcükler, din, mezhep, tasavvuf, tarikat aracılığıyla yaşadığı günlerin konuşma diline girdiği oranda onun şiirlerine de girmiştir." (Memet Fuat)

HAKKINDA: S. Nüzhet Ergun / XIX. Asır Saz Şairlerinden Pir Sultan Abdal (1929), Abdülbaki Gölpınarlı-Pertev Naili Boratav / Pir Sultan Abdal (1943), Cevdet Kudret / Pir Sultan Abdal (1965), Erol Toy / Pir Sultan Abdal (oyun, 1969), Mehmet Güneş Şahiner / Pir Sultan Abdal'ın Kanlı Destanı (1969), Cahit Öztelli / Pir Sultan Abdal (Bütün Şiirleri, 1971), Memet Fuat / Pir Sultan Abdal-Yaşamı Sanatçı Kişiliği Yapıtları (1977), Sabahattin Eyuboğlu / Pir Sultan Abdal (1977), Ahmet Kabaklı / Türk Edebiyatı (c.2, 1978), İbrahim Aslanoğlu / Pir Sultan Abdal Niçin Asıldı - Pir Sultan Abdal'ın Zindandaki Yaşamı (Türk Folkloru, Eylül ve Kasım 1979) - Pir Sultan Abdal (1984), Seyit Kemal Karaalioğlu / Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Cahit Öztelli / Pir Sultan'ın Dostları (1984), Ahmet Kökdemir / Pir Sultan (1984), Asım Bezirci / Pir Sultan Abdal (1986), Mehmet Bayrak / Pir Sultan Abdal (1986), Muzaffer Uygüner / Pir Sultan Abdal (1989), Zeki Büyüktanır / Pir Sultan Destanı (1994), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükrü Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

PİR SULTAN ABDAL

KOŞMA

Derdim çoktur hangisine yanayım
Yine türeldi yürek yarası
Ben bu derde kimden derman bulayım
Meğer Şah elinden ola çaresi

Türlü libas giymiş gülden naziktir
Bülbül çevreyleme güle yazıktır
Çok hasretlik çektim bağrım eziktir
Güle güle gelir canlar pöresi

Benim uzun boylu servi çınarım
Yüreğime bir od düştü yanarım
Kıblem sensin yüzüm sana dönerim
Mihrabımdır iki kaşın arası.

Güzel ile muhabbete doyulmaz
Muhabbetten kaçan insan sayılmaz
Münkir üflemekle çırağ söyünmez
Tutuşunca yanar aylın çırası

Pir Sultan'ım katı yüksek uçarsın
Selamsız sabahsız gelip geçersin
Dilber muhabbetten niçin kaçarsın
Böyle midir ilmin töresi

PİRHASAN, Barış

Şair, sinema yönetmeni. 15 Ağustos 1951, İstanbul doğumlu. Tam adı Hasan Barış Pirhasan'dır. Yazar Vedat Türkali'nin oğlu, sinema oyuncusu Deniz Türkali'nin kardeşidir. İlk ve ortaöğrenimini Aydın İlkokulu, İngiliz Erkek Lisesi ve Ankara Fen Lisesinde okuyarak tamamladı. Tıp Fakültesinde iki yıl okudu. Daha sonra Boğaziçi Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünü (1976) bitirdi. İngiltere'de The National Film and TV School'da yüksek lisans yaptı. Yayınevlerinde çalıştı, senaryo yazarlığını meslek edindi. Çalışmalarını ve yaşamını Berlin'de sürdürdü.

Şiirleri 1973 yılından itibaren *Yeni Dergi*, yönetimine katıldığı *Militan* ve *Sanat Emeği*, *Yazko-Edebiyat*, *Sanat Olayı*, *Hürriyet Gösteri*, *kitap-lık* dergilerinde yayımlandı. Şiir çevirileri yaptı. 1998'te *Usta Beni Öldürsene* adlı filmiyle 1997 Antalya Altınportakal Film Festivali En İyi Senaryo Yazarı Ödülü, 1998 Ankara Film Festivali En İyi Film ve En İyi Senaryo ödülünü aldı. Türkiye Yazarlar Sendikası ve Film Yönetmenleri Derneği üyesidir.

Barış Pirhasan

Barış Pirhasan'ın *"İlk şiirlerinde tarih, toplum ve doğayı merkeze aldığı görüldü. Daha sonra bireyin iç dünyasına yöneldi ve burada hissettiği gerilimi yer yer mizahi öğeleri de kullandığı şiirlerle dile getirdi."* (TBE Ansiklopedisi)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Tarih Kötüdür* (1981), *İmzasız El Yazıları* (ilk kitabındaki şiirlerle birlikte, 1985), *Babam Benden Hiçbir Şey Anlamıyor* (1995).

SENARYO: *Usta Beni Öldürsene* (1997).

ÇEVİRİ: *Niki* (T. Déry'den, 1974), *Korkusuz Kahraman Ivanhoe* (W. Scott'tan, 1975), *Köpan Avı* (L. Carrol'dan), *Barbarları Beklerken* (K. Kavafis'ten, Erdal Alova ile, 1981), *Seçme Şiirler* (K. Kavafis'ten, E. Alova ile, 1992), *Jenny'ye Adanmış Şiir Albümünden: Şiirler* (K. Marx'tan, 1998).

HAKKINDA: Belgin Uzunöz-Oya İşeri / Barış Pirhasan: "Türk Sinemasındaki Hareketin Kalıcı Bir Temeli Yok" (Merdiven Sanat, Nisan 1998), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001).

Piri Reis

PİRİ REİS

Denizci, haritacı (D.1465-70?, Gelibolu – Ö. 1554, Kahire). Doğum tarihi tam olarak bilinmemektedir. Asıl adı Muhiddin Piri'dir. Karamanlı Hacı Ali Mehmed'in oğlu ve ünlü Osmanlı denizcisi Kemal Reis'in yeğenidir. Akdeniz'de korsanlık yapmakta olan amcasının yanında yaklaşık 1481'den sonra denize açıldı. 1487'de onunla birlikte İspanya'daki Müslümanların yardımına gitti. 1491-93 arasında Sicilya, Sardunya, Korsika adalarına ve güney Fransa kıyılarına yapılan akınlara katıldı. Amcasıyla birlikte Osmanlı Devletinin hizmetine girerek 1499-1502 Osmanlı-Venedik Savaşı'nda bir savaş gemisinde kaptanlık yaptı. 1511'de amcasının ölümü üzerine Gelibolu'ya çekilerek Kitab-ı Bahriye (Denizcilik Kitabı) üzerinde çalıştı ve 1513'te bir dünya haritası çizdi.

1516 Mısır Seferi'nde Osmanlı donanmasında kaptan olarak savaştı. 1517'de ilk çizdiği haritayı Yavuz Sultan Selim Han'a sundu. 1521'de *Kitab-ı Bahriye*'yi tamamladıktan sonra 1522'de Rodos seferine katıldı. 1524'te Sadrazam Makbul İbrahim Paşa'yı Mısır'a götüren gemiye kılavuzluk etti. Sadrazamın ilgilenmesi üzerine 1525'te *Kitab-ı Bahriye*'yi yeniden düzenleyerek onun aracılığıyla Kanuni Sultan Süleyman Han'a sundu. 1528'de çizdiği ikinci haritayı da padişaha armağan etti. 1528'den sonra güney denizlerinde görev yaptı. Portekizlilerin Aden'i alması üzerine Süveyş'teki Osmanlı Donanmasına kaptan atanarak 26 Şubat 1548'de Aden'i geri aldı. 1552'de önemli bir Portekiz üssü olan Maskatı ve ardından Kişm Adası'nı alarak Hürmüz Kalesi'ni kuşattı. Portekizlilerin Basra Körfezi'ni kapatmak istediklerini duyarak kuzeye yöneldi. Katar Yarımadası'na, Bahreyn Adası'na egemen olarak Mısır'a geçti. Donanmayı Basra Körfezi'nde bıraktığı için sefer sırasında kendisinden yardımını esirgeyen Basra Valisi Kubad Paşa'nın da girişimleriyle suçlu görülerek idam edildi.

Büyük bir denizci olduğu kadar büyük bir haritacı olan Piri Reis, korsanlık günlerinden başlayarak gezip gördüğü yerleriyabancı kaynaklardan da yararlanarak tarihi ve coğrafi özellikleriyle birlikte kitabında anlatmış ve haritalarını çizmiştir. 1513'te çizdiği ilk haritasında Kristof Kolomb'un 1498'de çizdiği Amerika haritasından, Portekiz ve Arap haritalarından yararlandığını belirtir. Elde kalan parçası Avrupa ve Afrika'nın batı kıyılarıyla Atlas Okyanusu'nu, Antil Adaları'nı, Orta ve Güney Amerika'yı gösterir. 1528'de çizdiği ikinci haritasından günümüze kalan parça, büyük bir dünya haritasının kuzey batı köşesi olup Atlas Okyanusu'nun kuzeyini, Kuzey ve Orta Amerika'nın yeni keşfedilmiş kıyılarını ve Grönland'dan Florida'ya uzanan kıyı şeridini içerir. Adalar ve kıyılar son keşiflere dayanılarak gerçeğe daha yakın olarak çizilmiştir. Keşfedilmeyen yerler ise beyaz bırakılarak, buraların bilinmediği için çizilmediği belirtilir. İlk haritadan daha büyük ölçekli ve gelişkin olan ikincisi, teknik olarak döneminin en ileri örneğidir. *Kitab-ı Bahriye* yeni harflerle basıldı.

PİRİNÇÇİ, Akif

Romancı. 1947, İstanbul doğumlu. Polisiye roman türünde büyük başarı gösterdi. Çağdaş uygarlığın ulaştığı "vahşeti" başarılı bir biçimde anlattığı *Felidae* adlı romanı Almanya'da iki milyonun üzerinde satış yaparak 1989 yılının en iyi polisiye romanı seçildi ve çizgi filmi yapıldı. İlk kitabı *Sonu Hep Gözyaşı* bir aşk romanıydı. Bilimkurgusal ve fantastik romanlar da yazdı. Sinema alanında çalıştı. Kısa filmleri var, senaryolar yazdı. Çalışmalarını Almanya'da sürdürdü.

Akif Pirinççi

ESERLERİ (Roman):

Sonu Hep Gözyaşı, *Gövde*, *Yin*, *Felidae 1* (1989), *Felidae 2* (1989), *Felidae 3* (Türkçesi: Selahattin Dilidüzgün, 1999), *Francis* (çev. Özden Karadana - Mahmure Kahraman, 2000), *Gövde* (2000).

HAKKINDA: Ahmet Ümit / Kediler ve Cinayetler (Cumhuriyet Kitap, 28.10.1999), Selahattin Dilidüzgün / Akif Pirinççi'den Bu Kez de "Gövde" (Cumhuriyet Kitap, 17.8.2000), Özcan Ünlü / Akif Pirinççi veya Dedektif Kediden Notlar (Hece dergisi, Nisan 2001), Akif Pirinççi'den Felidae-2: Francis - Schopenhauer ve Kediler (Cumhuriyet Kitap, 22.3.2001).

Şaban Piriş

PİRİŞ, Şaban

Yazar. 1965, Hisarcık beldesi / Kayseri doğumlu. İlkokulu ve ortaokulun bir kısmını Kayseri'de, kalan kısmını ve liseyi İstanbul'da Bakırköy İmam Hatip Lisesinde bitirdi. 1985'te Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde Tarih Bölümüne, 1987'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fars Dili ve Edebiyatı Bölümüne, 1988-91 Arap Dili ve Edebiyatı Bölümüne devam etti ve mezun oldu. 1991 yılında Hanif Yayıncılığı kurdu ve *Kur'an Okulu* isimli Kur'an tefsir eğitimi eserini yayımlamaya başladı. 1992-96 yılları arasında Hanif Yayıncılıktaki yöneticilik ve yazarlık çalışmalarına birlikte devam etti. 1997 yılında Bahar Yayınevinde editörlük yaptı. 1999-2000 yıllarında İlim Hikmet Vakıf Kütüphanesini kurdu ve müdürlüğünü yaptı. 2001-02 öğretim yılında Atlas Eğitim Kurumlarında genel müdür vekilliği yaptı. 2002-04 yıllarında Düzey Bilgisayar Kursunda müdürlük yaptı. Çeşitli dergi ve gazetelerde

yazıları yayımlandı. Radyolarda programlar yaptı. www.e-kuran.net'in ve arapca.com ile Arz Yayıncılığın editörlüğünü yaptı, eğitim danışmanı olarak çalıştı.

ESERLERİ:

Kur'an Okulu Tefsiri (16 Kitaplık Set), Kur'an Işığında Müslüman, *Yeniden Kur'an'a Dönüş*, Kur'an'ı Anlama Kılavuzu, *Kur'an Kavramları Serisi* (7 kitapçık), *Hz. İbrahim*, Gençlik Rehberi, Hz. Osman, Kur'an Okulu Elifbası, Arapça Dil Eğitim Seti, Cep Dua Kitabı, Ey İman Edenler, Kur'an'ın Türkçe Anlamı (2000).

PİROĞLU, Fikret

Şair (D. 1926, Kalecik köyü / Mecitözü / Çorum - Ö. 1985). Birçok şairin yetiştiği Piroğlu ailesindendir. İlkokulu bitirdikten sonra öğrenimini sürdürmeyerek çiftçilikle uğraştı. Bununla birlikte kendisini kabul ettirerek 1963 ve 1968 yıllarında Çorum İl Genel Meclisi Üyeliğine seçildi. İki yıl il daimi encümen üyeliği yaptı. Didaktik ögelerin ağır bastığı şiirleri Millî Kütüphane eski başkanı Dr. Müjgân Cunbur'un önsözüyle *Şiirlerim* adlı bir kitapta toplandı.

HAKKINDA: C. Hakkı Tarım / Kırşehir Tarihine Ait Araştırmalar (1938), Abdullah Ercan / 14. Yüzyıldan Günümüze Çorumlu Şairler (1991).

PİRSELİMOĞLU, Tayfun

Roman ve senaryo yazarı. 1959, Trabzon doğumlu. ODTÜ mezunu. Viyana'da resim ve gravür eğitimi aldı. İstanbul, Viyana ve New York'ta sergiler açtı, ortak sergilere katıldı. Kurucularından olduğu *Sokak* dergisi (1980) ile çeşitli dergilerde sinema yazıları yayımladı. Yazdığı senaryoların çoğu filme alındı. *X* adlı projesiyle 1995 Montpellier Film Festivali Büyük Ödülüne layık görüldü.

ESERLERİ (Roman):

Çöl Masalları (1996), *Kayıp Şahıslar Albümü* (2002), *Malihulya*, (2004), *Şehrin Kuleleri* (2005).

HAKKINDA: Tayfun Pirselimoğlu / Çöl Masalları (1996), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001).

PİŞKİNSÜT, Sema

Hekim, politikacı. 1952, İstanbul doğumlu. Tam adı Sema Tutar Pişkinsüt. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunudur. Aynı fakültenin İç Hastalıkları Ana Bilim Dalında Uzman oldu. Aydın Devlet Hastanesi İç Hastalıkları Uzmanı ve Başhekimliğini yaptı. Demokratik Sol Parti (DSP) listesinden 20. Dönem Aydın Milletvekili seçildi. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı olarak çalıştı. *Filistin Askısından Fezlekeye*

Sema Pişkinsüt

İşkencenin Kitabı (2001) adlı bir kitabı vardır.

PİŞMANLIK, Uğur

Deneme yazarı, fotoğraf sanatçısı. 1961, Tarsus / İçel doğumlu. Öğrenimini yarım bıraktı. Hayatının bir bölümünü işçilik yaparak sürdürdü. 12 Eylül (1980) döneminde bir süre tutuklu kaldı. Tarsus Özel Amerikan Koleji (1983-88) ile bir tekstil firmasında (1988-91) çalıştı. *Özgür Gündem*, *Dünya* gazetesinin temsilciliğini (1992-94) yaptı. 1991'de *Yeni Ülke* gazetesinin Tarsus muhabirliğini yaptı. 1992 yılı sonunda *İktidar* gazetesinin Tarsus temsilciliğini yaptı ve partinin örgütlenme çalışmalarını yürüttü. TSİP, SİP ve TKP'de görev aldı. 1994-2001 yılları arasında *Dünya* gazetesinin Tarsus temsilciliğini yürüttü. 2002'de Tarsus Gübre Fabrikaları AŞ'de halkla ilişkiler yöneticiliği yaptı. 2002-03 yılları arasında bir rehabilitasyon merkezinde halkla ilişkiler yöneticiliği yaptı. 28 Mart 2004 yerel seçimlerinde TKP'nin Tarsus belediye başkan adaylığını koydu, kazanamadı.

İlgi duyduğu fotoğraf sanatına 1984 yılında amatör olarak başladı. 1997'den itibaren fotoğraf sergileri açtı ve saydam fotoğraf gösterileri yaptı. İlk haber ve yazıları, 1987-90 arasında *Birlik Gazetesi*, *İşçi Gündemi Gazetesi*, *Gençlik Dünyası* gazetesinde daha sonra da *Parantez*, *Mozaik*, *Düşün*, *Gara*, *Sarı Yayla*, *10 Eylül*, *Amamus*, *Düşeyle* ve *Pusula* dergilerinde, *Siyah-Beyaz*, *Çınar* gazeteleri (1995-96) ile *Aratros* dergisinde yayımlandı. *Siyaset*, *İktidar* ve *Sosyalist İktidar* gazetelerinde çok sayıda haber ve yazısı yer aldı. Tarsus'ta çıkan *Tarsus'un Sesi* (1990-91) gazetesinde köşe yazıları yayımlandı. *Sol* (1999-) dergisinde yazıları ile birçok fotoğrafına yer verildi. *Akdeniz* gazetesinde makaleler yazdı. 1 Mayıs 1988'de "Emek ve Barış" konulu bir fotoğraf sergisi açtı. Bu sergide, "Halkı devlete karşı isyana, işçileri de greve teşvik edici" fotoğraflar bulunduğu ve komünizm propagandası yapıldığı gerekçesiyle gözaltına alınarak DGM'de yargılandı ve beraat etti. Tarsus Gazeteciler Cemiyeti (1992-94) ve Akdeniz Gazeteciler Derneği üyeliği (1999-2001) yaptı.

Uğur Pişmanlık

ESERLERİ:

Kent Masalları (1997), *Antik Çağ'da Tarsuslu Filozoflar* (2003).

HAKKINDA: Tarsus'tan Kent Masalları (Ülke'de Gündem, 5.10.1997), Güler Yıldız / Kent Masalları ve Uğur Pişmanlık (Çınar, 25.3.1998), Cengiz Bektaş / Kentli Olmak ya da Olmamak (1999), Bülent Ufuk Ateş / Tarsuslu Filozoflar ya da ... (Çınar, 15.5.2002).

Ali Polat

POLAT, Ali

Araştırmacı-yazar. 1944, Tebriz / İran doğumlu. Azerbaycan kökenli bir aileden olup Erzurum'da büyüdü. Atatürk Üniversitesi Yüksek Ziraat Mühendisliği Ekonomi Bölümü mezunu. Küçük yaşlardan itibaren babasından dinî ve sosyal eğitim aldı. Çalışarak okudu ve ticaret yaptı. Çeşitli uluslardan binlerce düşünce ve bilim adamının özdeyişlerini kendi özdeyişleriyle birlikte *Üçbin Yıllık Birikim* adlı kitabında topladı. Eserini tüm tutuklulara ulaştırmak için özel bir çaba gösterdi. Eserleri Azerbaycan'da Azerbaycan Türkçesi ile yayımlandı. *Üçbin Yıllık Birikim* adlı eseri ayrıca İran'da Türkçe ve Farsça olarak basıldı.

ESERLERİ:

Üçbin Yıllık Birikim (2001), *Ya Ali / Hz. Ali'den 1555 Hikmetli Söz* (2003), ... *Ve Biz* (2004).

HAKKINDA: İhsan Yılmaz / Cezaevlerine Giden Güzel Sözler (Hürriyet, 21.7.2001), Nail Güreli / Onuncu Ses - Ne Güzelsin Sen Hukuk (Milliyet, 25.7.2001), Pakize Suda / Mış - Muş – Susmak Ziynetmiş (Hürriyet, 29.7.2001), Ali Soysal / Pazar Seyranı (Akşam, 2.9.2001), Refik Durbaş Rüzgara Alfabe (Sabah, 1.9.2001), İlhan Selçuk (Cumhuriyet, 9.10.2001), Güzin Abla (Hürriyet, 6.11.2001), Mevlüt Uluğtekin Yılmaz / Bir Kitap Bir Dünya (Yeni Düşünce, 31.8.2002), Cüneyt Ülsever / Seç Seni Seçeni Yerle Yeksan Olsa (Hürriyet, 2.11.2002), Ebru Çapa (Hürriyet – Pazar, 23.1.2005).

POLAT, Arif Nihat

Şair. 7 Haziran 1958, Erzurum doğumlu. Gazeteci bir ailenin çocuğu olarak çekirdekten yetişerek 1990 yılına kadar Erzurum'da gazetecilik yaptı. Yazdığı bir yazıdan dolayı hapis cezası (1983) aldı. Bir kamu kurumunda çalıştı. Gazetecilik alanında çeşitli ödüller kazandı. Gazeteci kimliği yer yer şiirlerine de yansıdı. Hece ve serbest nazmı bir arada kullandı, daha çok sosyal konulara değinerek dava şiirleri yazdı. *Künye* (1991) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Hasan Ali Kasır / Erzurum Şairleri (1999).

POLAT, Edip

Romancı, araştırmacı, çevirmen. 25 Temmuz 1962, Kumrulu (Zengilo) köyü / Bismil / Diyarbakır doğumlu. Çöltepe İlkokulu (1974), Batman Petrol Ortaokulu (1977), Diyarbakır Öğretmen Lisesi (1980), Dicle Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü (1987) mezunu. Bir süre öğretmen olarak Gümüşhane'de çalıştı, Diyarbakır'da dershane öğretmenliği (1991-92) ve Ankara'daki (1998 -99) özel bir kuruluşta müdürlük yaptı. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Kültür Müdürlüğünde çalıştı.

Yazıları, 1988'den itibaren *Özgür Gündem* gazetesi ile *Emek* dergisinde aralıklı olarak yer aldı. 1989'da *Diyarbakır Gerçeği* adlı kitabında bölücülük propagandası yaptığı iddiasıyla

Edip Polat

EDİP POLAT

KÜSKÜN

Elini şakağına götürdü ve morarmış kurşu bir kez daha ovdu. Öfkeyle kapıyı çarpmıştı arkasından, ama koca dayağından sonra sokak özgürlüğü de eskisi gibi onu avutmamıştı. Sahilde nefes alana dek neredeyse koşar adım yürümüştü geçitlerden. Gözyaşları mum damlaları gibi değdiği her yerde donmuştu.

Yüzeyi kıpır kıpır denizin sahili boyunca sıra sıra dizilmiş, oltalarını sarkıtanlara bakarak yürüdü. Suyun yüzeyine öfkeler sinmişti. Mağrur sevgililerin hayal kırıklığına uğramış bakışlarının yansıması vardı aynasında. Bulunduğu yer, yosunlu taşları gizleyen betondan yapılmış yüksek bir kaldırımdı. Denizle arasında uzun bir mesafe vardı. Yıllar önce buralara yine gelmiş, şimdi yanından geçtiği iri kayanın üzerine oturmuş, martılara bakarken geçmişiyle yüzleşmişti. Ömrün üçte biri çocuklukla geçen toplum gerçekliğinde, gençlik sadece bir bahar sağanağıydı. Evlilik ise bir şemsiye. O büyük kayanın üzerine otururken, bunu düşünmüştü.

Yine yerindeydi o taş.

Her şey çabuk değişmişti oysa.

Yarı başındaki kulübenin "bahçesi"nde her biri bir kaç karış uzunluğunda kurutulmuş balıklar ipe çamaşır gibi asılmıştı. Kafa iskeletlerinde sadece büyük iki göz çukuru dikkati çekiyordu. Çukurlar kurukafalardan daha büyüktü sanki. Kapkaradılar ve de çok derin. Ürktü, bir olunun kafatasından korktuğu kadar. İpin bağlı olduğu iki ahşap sırığın ucunda yengeçler ağız açmıştı. Bu kocaman yengeçler de kupkuru, ama canlı gibiydiler. Birazdan makasların açacak, sıkıştan aşağı kayacaklardı neredeyse. Bir caminin kubbesinden sökülmüş metalik hilali ay, giriş kapısının yanındaki direğin ucuna geçirilmişti. Çatının sol köşesinde kırmızı bez üzerinde bir başka beyaz hilal sapsağlamdı, ama yanındaki yıldız biraz yırtılmış ve kollarından ikisini kaybetmişti. Kulübenin sağ köşesini ise altı oklu bir parti amblemi süslüyordu. Yepyeniydi, hafif rüzgarda sallanıyordu.

İzbe yerin teneke kapısına bir de naylondan bayrak yapıştırılmıştı; güneşte parlıyordu. Denizin her nefes verişinde üfürdüğü su, burda yığınını sarıya ve kahverengiye boyamaya devam ediyordu. Yüzyıllardır tek işi buymuş gibi. Bir traktörün dingili, bir taksinin direksiyonu, eski bir cip tekerleği, jantı, subaplar, helezoni yaylar, tri ervalahr ve somunları, motor kapağı ve ters dönmüş çamurluk kuportaları ortaya saçılmıştı. Kara bir zincir kütlesinin halkaları üst üste burulmuştu, yam başında ise bir kedi yusyuvarlak olmuş hırıldıyordu. Alaca kedinin benekleri zincirin halkalarına karışmıştı.

Beride dolanan köpek yığını koklardı, kediye göz ucuyla bakıp geçti. Ama sadece o geçti o kadar. Nerede duracağına, ne yöne gideceğine karar veremedi. Durdu, kuyruğunu salladı ve yavaş yavaş kulübenin arkasına geçti, başını ayaklarının arasına gizleyerek güneşlenmeyi tercih etti. Üstü kerme tutmuş, altı ise sonbaharlarda harmanlıklarda yer kabuğunu çatlatan taze otlar gibi uç veren tüyleri, sadece burnunu örtebiliyordu. Bir tağım saçan teneke duvarın dibinden taşların arasına çıktı o an, uyuyan kedinin yanından geçerek burda yığınına dalıp gözden kayboldu. Kedi burnunu yumuşak tüylerinden çıkarmakla yetindi.

Deniz ise hırçınlaşıyordu demirleri bir an evvel çürütmek istercesine. Ötede başka bir çamaşır ipindeki üç çamaşırlar düştü düşecek. İki külot, üç atlet. Atletlerden biri, içinde kuru soğanların olduğu karton kutunun üzerine düştü. Yönü kapıya dönmüş boş su bidonu saat yönünde döndü bir kaç kez. Rüzgarın gücü üç tura yetti. Sonra yuvarlandı bir direğe yaslanıncaya kadar. Diğerlerine göre biraz kısa olan direğin ucu sivriydi kupkuru bir ısırkoz kafatasındaki göz çukurunu delecek kadar.

Kulübenin caddeye bakan teneke duvarında yer yer tahta parçaları da göze çarpıyordu. Meyve kasalarının çıtaları yağmur ve güneşin altında griye çalmıştı ve tenekelerin birbirine çivilenmesine yaramıştı. İki çıtanın arasına Cindy Crawford'un bir gazete parçasından alınmış resmi asılıydı. Bir şampuan reklamının yer aldığı poster, yarısı yırtılmıştı. Fotomodelin tek gözü gülümsüyordu, güzel yüzü yırtık diğer yarısından habersiz parlıyordu.

Kadın hem resme baktı gerçekte bakıp bakmadığının ayırtına varmıştan, hem de yanağını ovmayı sürdürerek morarmış elmacık kemiklerinin üzerindeki kanı dağıtmaya çalıştı.

Ağaçlar paslıydı, kırık sandalyeler yerlere dağılmıştı. Büyük beyaz bidonlar ve çiçekleri kurumuş saksılar gelişigüzel saçılmıştı.

→

Yere sürtünerek açılan kapı yaylanıp takırdadı. İçerden takım elbiseli, uzun sarı kravatının göbeğini örttüğü, orta boylu bir adam çıktı. Saçları henüz taranmıştı, buzağı yalamış gibi. Pantolonunun ütüsü de kılıçtı adeta. Kravatının boğumu yana kaymıştı. Yüzü tıraşsız adam sanki kulübenin gizli bir yerinden, yer altında kurulu bir saraya açılan merdivenden çıkmıştı. Adamın ayağındaki yırtık lastik ayakkabı dikkati çekiyordu. Çıplak ayağının ucu görünüyordu. Öyle kırmızı bir baş parmak hiç görmemişti kadın. Yırtık bir erkek donunu anımsattı ona her nedense. "Aptalca! Zaten her dayak yiyişimde saçma sapan şeyler gelir aklıma!" Bakışlarını fotomodelin gülümseyen tek gözüne doğru kaydırdı. Sonra tekrar adama, ama bu kez gözlerine baktı. Ekseninde bir dönen o bir çift bilyeye. Derin nefes aldı o gözlerin sahibi, ardından denize döndü. Oysa biraz olsun bakmasını öyle istiyordu ki! Taralı saçları rüzgarda dağıldı, şaşırtıcı şekilde diken diken oldu. Adam issiz bir ovadaymış gibi çevresini umursamıyordu.

Döndü, hem altı oklu beze, hem de kırmızı ay-yıldıza baktı. Ayaklarının ıslandığına aldırmaksızın bir kez daha derin nefes aldı. Öfkeliydi meret, hem yırtık ayakkabıyı dövüyordu, hem paslı demir yığınını.

Kadın, güneşlenen köpeğe, hurdaların arasında bulunan kedive bir göz attı, suçunu kaybolduğu son noktaya dikti gözünü. "Kocam bensizken ne yapıyor? Nasıl davranıyor çocuklara?" diye geçirdi içinden. Sonra teneke kulübeye baktı, kuru balık iskeletleri rüzgarda hışırdıyordu. Yengeç'in arka ayakları açılıyordu sanki. "Çocuklar okulu gideli çok oldu" diye düşündü.

-Ha! Yine geldin demek. Zaten bu mavi su canavarı her hırçınlaştığında seni bekler oldum. Hadi söyle, bu kez nereni şişirdi? Önce karnını şişirdi, sen çocuk doğurdukça ona, o daha çok yüzünü şişirmeye başladı. Ya, ha ha ha!

Münzevi adam kahkaha atarken aniden dönmüş ve kayalıklara seke seke basarak yaklaşmıştı.

-Ne o? Biktın mı yaralarını öpmekten? O şişirdikçe, morarttıkça, okşayacağın yerler artmıyor mu?

-Küsme hemen canım. Ya! Hah hah! Küskün yaşamaya alışkınız.

Sonra elini hoyratça salladıktan sonra güneşlenen hayvanı işaret ederek "Onları bile barıştırdım. Ya! Bu kulübe, bu deniz, balık da bol ya! Ben ise gördüğün her şey ile kavgalıyım. Ya da belki de her şey ile fazlaca barışığım. Dünyayla, kendimle " dedi ve sonra yarım saat boyunca, durmaksızın denize taş atmaya başladı.

Fethi Ahmet Polat

yargılandı, aklandı. 1992'de *Bilim Dilinde Kürtler* ve *Newrozladık Şafaklarını* kitaplarından dolayı aynı iddiayla yargılanıp hüküm giydi. İlk kitabının davasından aldığı mahkumiyet ertelendi, ikincisinden dolayı hapis yattı. Yayınları nedeniyle 1994'te Human Right Watch Yazma Özgürlüğü Ödülü ile Amerikan PEN-Barbara Goldsmith Ödülünü aldı. Türkçe eserlerinin yanı sıra İngilizceden çevirdiği ve Kürtçe yazdığı kitapları da vardır.

ESERLERİ:

ANI-DENEME-İNCELEME: *Diyarbakır Gerçeği* (1988), *Bilim Dilinde Kürtler ve Kürdistan* (1992), *Devletsiz Ülkeden İzdüşümler* (1992), *Newrozladık Şafakları* (1996).

ROMAN: *Berbangen Newroze* (1996, Stockholm, Kürtçe roman), *Sevgilim Sevgisiz Ölüm* (1998).

ÖYKÜ: *Zinarı* (1999).

ÇEVİRİ: *Afganistan'da Halk Demokrasisi Mücadelesi* (1989), *Kunde Kor* (Kör Baykuş, Sadık Hidayet'ten, 1995), *Darbe* (Edward Lutwack'tan, 1996), *Cesur Yeni Dünya* (Aldous Huxley'den, 1997), *Meridyen* (Alice Walker'dan, 1998).

HAKKINDA: Ruşen Hakkı / Diyarbakır'in Edipleri (Kocaeli, 17.10. 1990), Süalp Çekmeci / Kürt Orkidesi DGM'ye Düştü (Aktüel, 17-23 Aralık 1992), Tevfik Taş / Resmi İdeoloji ve Bilim (Gerçek, 13.9.1992), Akif Kurtuluş / Prunus Kurdicus Ülkeyi İkiye Böldü (Özgür Gündem, 26.7.1993), Lucina Kathmann / Putting Pen to Paper (Attencion San Miguel, 10.6.1994), Prof. Dr. Server Tanilli / Bayılırım Kürdili Hicazkâra (Özgür Gündem, 5.2.1994), Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 3, 1997), M. Ali Ural / Sevgilim Sevgisiz Ölüm (Hêvi, 26 Aralık-1 Ocak 1998).

POLAT, Fethi Ahmet

İlâhiyat araştırmacısı. SÜ İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü Tefsir Anabilim Dalında yardımcı doçent oldu. Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı başkanı (Baku/Azerbaycan), dekan yardımcısı (Baku/Azerbaycan) olarak çalıştı. Makalelerini *Baku Devlet Üniversitesi İlâhiyat F. İlmi Mecmuası, İlim ve Sanat, SÜ İlâhiyat F. Dergisi, Marife* dergilerinde yayımladı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Çağdaş İslâm Düşüncesinde Kuran'a Yaklaşımlar: Arkoun-Hanefi Ebu Zeyd Örneği* (2001), *Ayetler Bağlamında Dinde Aşırılık* (2002), *Çağdaş İslâm Düşünürleri (Hasan Hanefi)* (2003), *Çağdaş İslâm Düşünürleri (Muhammed Arkoun)* (2003).

YAYINA HAZIRLAMA: *Çağdaş Arap-İslâm Düşüncesinde Yeniden Yapılanma* (Muhammed Abid El-Cabiri'den, 2001).

ÇEVİRİ: *Dinsel Söylemin Eleştirisi* (Nasr Hamid Ebu Zeyd'den, 2002)

POLAT, Fikret

Şair. 22 Haziran 1946, Muş doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Bulanık ilçesinde, liseyi yatılı öğrenci olarak Diyarbakır Erkek İlköğretmen Okulunda tamamladı. Sırasıyla Hendek (Sakarya), Nusaybin (Mardin), Muş, (Salihli) Manisa ve İstanbul'da Nail Reşit İlköğretim Okulunda öğretmenlik yaptı. 1992 yılında emekliye ayrıldı. Sonraki yıllarda yaşamını ve çalışmalarını Yeşil Çiftlik (Tekirdağ)'te sürdürdü. MESAM üyesidir.

Şiirle ilgilenmeye küçük yaşlarda başladı ve folklor araştırmaları yaptı. Şiirleri *Dikili Ekin, Anadolu Simav, Ozan Ağacı* (Edirne) dergilerinde ve yerel gazetelerde yayımladı. Türk sanat müziği ve Türk halk müziği formunda

FİKRET POLAT

AŞK NEYE YARAR

Hüzün kaplamışsa tüm benliğini,
Sevda neye yarar, aşk neye yarar.
Duymuşsan sevginin eksikliğini,
Sevda neye yarar, aşk neye yarar.

Gönül konmuş ise bir goncа güle,
Hasret çok, sevgi yok, çekmişse çile.
Can deyip sevdiğim varmışsa ele,
Sevda neye yarar, aşk neye yarar.

Zindana dönmüş bu deli gönül,
Renk atmış, solmuşsa
gönlümdeki gül,
Hele birde güzse, gelmişse Eylül,
Sevda neye yarar, aşk neye yarar.

Fikret Polat

yaptığı cliye yakın bestesi vardır.

"Hani bir söz vardır, hepimiz zaman zaman kullanırız: 'Bir koltukta üç karpuz.' Bu sözü sanatçı Fikret Polat'a çok yakıştırıyoruz. Fikret Polat eğitimci,şair ve bestekârdır. Çocukluğunda benliğine girmiş olan Türk halk müziği bu sanatçıda yeşertmiş, ama ne yeşerme!.. Yazdığı şiirleri besteleyip sazıyla sanatçı çevresine duyurmuş. Türküler bir hoş olmuş Fikret Polat'ın sazında ve yorumunda." (Naim Börü)

ESERLERİ (Şiir):

Başımın Belası (2000), *Sevdanla Başım Dertte* (2004), *Gönül Söyletir* (2006).

HAKKINDA: Naim Börü (Yeni İnsan, 12.12.2002), Nazif Karaçam (Yeni İnsan, 28.1.2003).

POLAT, Kıymet

Şair ve yazar. 5 Ocak 1966, Tercan / Erzincan doğumlu. Tam adı Kıymet Polat Tumga'dır. Yıldırım Beyazıt Endüstri Meslek Lisesi (1985), Gazi Üniversitesi Atatürk Meslek Yüksek Okulu Makine Bölümü (2004) mezunu. Mezuniyetinin ardından dört yıl Form A.Ş.'de teknik ressam olarak çalıştıktan sonra Altındağ Belediyesinde tekniker olarak görev yaptı.

Alternatif Sanat ve Gençlik, *Doruk* (Adana) ve *İlkyaz* adlı sanat ve edebiyat dergilerinde, öykü, deneme, araştırma ve şiirleri yayımlandı. *Alternatif Sanat ve Gençlik* dergilerinin yayın kurullarında görev aldı. Şiirlerinin bir bölümünü 2006'da, *İçimdekiler* adlı ilk kitabında topladı.

Kıymet Polat

POLAT, M. Sait

Tarih araştırmacısı. 19 Şubat 1966, Tosya / Kastamonu doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Tosya'da yaptı. Yükseköğrenimini 1990'da bitirdi. *"Anadolu Selçukluları'nda Ticari Hayat"* tez çalışmasıyla (1992) yüksek lisans, *"Moğol İstilasına Kadar Türkiye Selçukluları'nda İçtimai ve İktisadi Hayat"* adlı teziyle de (1998) doktora öğrenimini tamamladı. Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde öğretim üyesi (yardımcı doçent) olarak görev yaptı. Bizans, Selçuklu ve Beylikler Dönemi araştırma alanlarıdır.

M. Sait Polat

Makaleleri, *Türklük Araştırmaları* ve *Türkler* dergilerinde yayımlandı. *Selçuklu Göçerlerinin Dünyası / Karaçuk'tan Aziz George Kolu'na* (2004) adlı ilk eseri ile Türkiye Yazarlar Birliği tarafından yılın araştırmacısı seçildi.

POLAT, Mehmet

Şair. 1958, Yolgeçen köyü / Gürün / Sivas doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu ve liseyi Gürün'de bitirdi. Ailesinin ekonomik durumu izin vermediği için öğrenim hayatını sürdüremedi. Erken yaşlarda çalışma hayatına girerek çeşitli şirketlerde çalıştı. Sonraki yıllarda Antalya'ya yerleşerek buradaki bir şirkette çalıştı. *Yine de Sen* adlı bir şiir kitabı var.

HAKKINDA: Mehmet Ali Öz / Gürünlü Şairler (2002).

POLAT, Mustafa Servet

Sanat tarihi araştırmacısı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü (1970) mezunu. Yüksek lisansını ODTÜ Mimarlık Fakültesi Restorasyon Bölümünde (1975), doktorasını Hacettepe Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümünde (1991) tamamladı. 1984'te Hacettepe Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümünde öğretim elemanı olarak çalışmaya başladı. Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünde

NECATİ POLAT

PALANDÖKEN ETEKLERİNDE SABAH

Palandöken eteklerinde sabah
silkinince güneşiyle sevgili saçlarında
saçların kadar eskil ve gürlek
palandöken eteklerinde sabah
karla birlik, kentlere
hüzünler bitirerek.
ki sen sevgilim bir tarh gibi açtığında burada
mezire'nin damlarında çocuklar oynar
kırağılar göğerir de fırat'ın çehresinde
pusludur sana bana/ve niye böyle siyah
larla oyalanmış gözler içindir sanki
palandöken eteklerinde sabah.
işbu son mektubum anacığıma
artık taşımaz ahvâlim şerhin kâğıtlar
— hayatı beklemekten
yoruluyorlar mı ne —
ne bu kaşlarında yay zalimliği
ne bu kaşlarında, seninle miyim
ve erzurum da artık pahalıdır bana tek
hatırlatırken seni hüzünle smamda
telsizler tedaisi çan değil daha, neden
menekşe göçlerinin tütünlü uykusunda
delirirken sen vârâ, yok ki başka çıkar râh
palandöken eteklerinde sabah.

(*Kalender*, 1984)

(1973-83) görev yaptı. Verdiği konferansların metinleri çeşitli bildiri kitaplarında yayımlandı. Mimarlıkla ilgili makaleler yazdı. Doktora tezleri yönetti.

ESERLERİ:

Mersin Evleri (ortak, 1995), *Birecik, Halfeti, Suruç Bozova İlçeleri ile Rumkale'deki Taşınmaz Kültür Varlıkları* (ortak, 1999).

POLAT, Nazım Hikmet

Edebiyat araştırmacısı. 1 Şubat 1955, Oltu / Erzurum doğumlu. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1979) mezunu. Aynı üniversitede *"Rübab Mecmuası Hakkında Bir İnceleme"* başlıklı teziyle yüksek lisans (1981) ve *"Şahabettin Süleyman-İnsan: Eser / Üslup"* adlı tez çalışmasıyla doktora eğitimini tamamladı. *"Müdafaa-i Milliye Cemiyeti"* teziyle doçent (1984) oldu. Daha sonra Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesine geçti ve burada 1985'te yardımcı doçent, 1993'te doçent ve 1999'da profesör oldu. Çalışmalarını Niğde Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde öğretim üyesi olarak sürdürdü.

İlk şiiri *"Dert, Emel, Yol"*, 1972'de *Bozkurt* dergisinde; makaleleri, 1982'den itibaren *Türk Dünyası Araştırmaları*, *Türk Dili*, *Töre*, *Gülpınar*, *Türk Edebiyatı*, *Akademia*, *Yedi İklim*, *Sosyal Bilimler Dergisi*, *Tarih ve Toplum*, *Polemik*, *Bilge*, *Kültür ve Sanat* (Kayseri), *Elif* (Erzurum), *Yağmur* (Erzurum), *Burak* (Burdur), *Tarih ve Edebiyat* (İstanbul), *Kızılırmak* (Sivas), *Revak* (Sivas), kuruluşu ve yönetimine katıldığı *Türklük Bilimi Araştırmaları* (1995) dergilerinde yayımlandı. Ayrıca Azerbaycan, Kuzey Kıbrıs, Adana'da düzenlenen kongre ve şölenlere katılarak bildiriler sundu. Dergâh Yayınlarının *TDE Ansiklopedisi*'ne maddeler yazdı.

ESERLERİ (İnceleme-Araştırma): *Şahabettin Süleyman* (1987), *Müdafaa -i Milliye Cemiyeti* (1991), *Külliyatına Girmemiş Yazılarıyla Ömer Seyfettin* (1998), *Bir Jöntürk'ün Serüveni* (2002).

HAKKINDA: Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 1.4.1999).

POLAT, Necati

Şair. 27 Haziran 1963, Elazığ doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Elazığ'da tamamladı (1979). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1985) mezunu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesinde yüksek lisans programlarını tamamladı (1986-88). Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünde anayasa hukuku araştırma

Necati Polat

görevlisi oldu (1986). Ocak 1989 yılından itibaren İngiltere'de London School of Economies and Political Services'te doktora çalışmasını sürdürdü.

Edebiyat çalışmalarına öğrencilik yıllarında başladı. Elazığ'da *Sıla* (üç sayı), İstanbul'da *Tin Yazıtları* dergilerini çıkardı. *Tin Yazıtları*'nın çıkan tek sayısı sıkıyönetimce toplatıldı (1981). *Aylık Dergi*'de (1979-83) şiirlerinin yanı sıra Azmi Yırcalı ve A. Ulvi Seliçi imzalarıyla eleştiriler yazdı. *Yeni Devir* gazetesinde (1979-81) edebiyat ve sinema, *Zaman* gazetesinde (1986-87) kültür-sanat, politika, magazin yazıları çıktı. 1984 yılında *Milli Gazete*'de kültür sanat sayfasını yönetti. Şiir ve yazıları ayrıca *Gergedan* (1987-88), *Argos* (1988), *Defter* (1988), *Albatros* (1988) dergilerinde yer aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Kalender* (1987), *İyilik* (Kalender'den seçmeler ve yeni şiirler, 1989).

DENEME-İNCELEME: *Ahlâk Siyaset Şiddet* (1999).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001).

POLAT, Nezihi Mustafa

Gazeteci-yazar (D. ?, 1954, Erzurum – Ö. 1984, İstanbul). *Hürsöz* (Erzurum) gazetesinin sahibi gazeteci-yazar Ahmet Polat'ın oğludur. Haftalık *İttihad* ve 21 Şubat 1970'te çıkarılmaya başlanan günlük *Yeni Asya* gazetesinin genel yayın yönetmenliğini yaptı. Zeytinburnu sahil yolundaki bir trafik kazası sonucunda öldü. Eyüp Sultan Mezarlığında toprağa verildi. Bediüzzaman Said Nursi çizgisindeki yayın faaliyetleri ve konferanslarıyla tanınmıştır. İttihad, Yeni Asya ve Hürsöz (Erzurum) gazetesinde çıkan yazılarından seçmeler, 1975'te Hekimoğlu İsmail tarafından *Çığ* adlı kitapta toplandı.

Nezihi Mustafa Polat

POLAT, Nilgün

Şair. 1964, Mcrzifon / Amasya doğumlu. Şiir yazmaya lise öğrenciliği yıllarında başladı. Şiirleri *Eski, Çağdaş Türk Dili*, *Budala*, *Adam Sanat*, *Yaba Edebiyat*, *Ana Dili*, *Berfin Bahar* gibi çeşitli edebiyat dergilerinde yayımlandı. 2004 yılında Yeraltı Yayınevini kurdu ve *Şair Çıkmazı* adlı şiir ağırlıklı bir aylık edebiyat dergisini çıkarmaya başladı. Yaşamını ve çalışmalarını İstanbul'da sürdürdü.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Seçilmiş Yorgunluktur Aşk, Şifrelenmiş Düşler Saati* (2004).

SEÇKİ: *Sözün Büyüsü* (ortak kitap, 2004).

POLAT, Ömer

Roman ve oyun yazarı. 1943, Sincan köyü / Ağrı doğumlu. Ağrı Lisesi, Erzurum Atatürk Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunu. Ankara ve Bingöl'de öğretmenlik yaptı. 12 Mart (1971) döneminde tutuklanarak alındığı görevine Danıştay kararıyla (1974) döndü. Almanya'da kültür ataşeliğine (1978) atandı. Sonra memuriuktan ayrılarak Almanya'ya yerleşti.

Eserlerinde Doğu Anadolu'dan seçtiği konuları yerel dilin özelliklerinden yararlanarak işledi. *Dilan* adlı romanıyla 1977 Madaralı Roman Ödülünü, *Aladağlı Miho* oyunu ile 1976 İsmet Küntay Ödülünü aldı. Oyunları Ankara Sanat Tiyatrosunda sahnelendi.

ESERLERİ:

ROMAN: *Mahmudo ile Hazel* (1973), *Sarıgöl* (1974), *Dilan* (1976, filme de alındı).

OYUN: *Aladağlı Miho* (1977), *804 İşçi* (Ankara Sanat Tiyatrosunda oynandı, basılmadı).

ÇEVİRİ: *Püsküllü Deve - Bir Şeftali Bin Şeftali* (Samed Behrengi'den).

HAKKINDA: Ahmet Telli (Tiyatro 74, sayı: 74), Milliyct Sanat (22.4.1977), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

POLAT, Selahaddin

Araştırmacı-yazar. 1954, Tosya / Kastamonu doğumlu. Tosya Sakarya İlkokulu (1964), Kastamonu İmam

Salahaddin Polat

Hatip Lisesi (1972), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1976) mezunu. Bir süre Duragan (Sinop) İmam Hatip Lisesinde öğretmenlik yaptıktan (1976-77) sonra Erciyes Üniversitesi İlâhiyat Fakültesine (eski adı Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü) öğretim üyesi oldu. 1976'dan itibaren bu fakültedeki görevini sürdürdü. Makalelerini *Erciyes Fakültesi İlâhiyat Dergisi* ve *Sosyal Bilimler Enstitüsü* dergilerinde yayımladı. Türkiye Yazarlar Birliği, İLESAM, Aydınlar Ocağı üyesidir.

ESERLERİ:

Mürsel Hadisler ve Delil Olma Yönünden Değerleri (araştırma, 1985), *Kur'ân Ansiklopedisi* (2 cilt, kurul, 1988).

POLATER, Nihat

Bürokrat, şair. 30 Ocak 1930, Sivas doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İdarî Şubesini bitirdikten (1954) sonra çeşitli ilçelerde kaymakamlık yaptı. 1965'te Mülkiye Müfettişi oldu. *Gökkuşağı* (1963) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. VI, 1969).

POLATLAR, Kaan

Yazar. 1969, Osmaniye doğumlu. Ortaöğrenimini Adapazarı Ozanlar Lisesinde, yükseköğrenimini Ankara Üniversitesi Prehistorya ve Ön Asya Arkeolojisi Bölümünde (1988) tamamladı. Öğrenimini tamamladıktan sonra bir süre ticaretle uğraştı. 1996 yılında memuriyete geçti.

ESERLERİ:

DÜŞÜNCE: *İnsanlığın Atılım Çağları* (1996).

ROMAN: Ziggurat (2002).

POLATOĞLU, Ozan Yusuf

Şair. 1956, Oltu / Erzurum doğumlu. Asıl adı Yusuf Polatoğlu. Ortaokul ve liseyi Oltu'da okudu. 1972'de Almanya'ya gitti. Çalışmalarını sürdürdüğü Almanya'da Maden Meslek Okulunda öğrenim gördü.

Şiir, makale ve inceleme yazıları çeşitli gazete ve dergilerde yayımlandı.

OZAN YUSUF POLATOĞLU

Kendi öz değerlerine sahip olamayan,
Batı'nın değerleriyle de mutlu olamayan bir gençlik günbegün büyüyor.
"Kendi olmaktan çıkıp, başka şey olamamak durumu" bütün ağırlığıyla üzerimizdedir...

GÜNBEGÜN

Kendi bildiğince geçiyor zaman
Ahvalimiz zor oluyor günbegün..
Eski dertlerimiz çare bulmadan
Yeni dertler var oluyor günbegün..

İki yarım kültür ile ser-sefil
İki suyun arasında bir nesil
Bu başka şey.. asla eğitim değil
Ne değerler sır oluyor günbegün..

Baba sorusunu Türkçe soruyor
Kızı Alamanca cevap veriyor
"Lisan" kardan adam gibi eriyor
"Düzensizlik" hür oluyor günbegün

Fatih'in adını duymamış bile
İslâm'ın şartını hiç sorma hele
Bunun adı yıkım.. sessiz zelzele
Herşey yerle bir oluyor günbegün.

Eğer kökü beslemezse topraklar
Rüzgâra kapılır düşen yapraklar
Başları belâya çeker ayaklar
Hayır değil şer oluyor günbegün..

Gülerek gelişin dönüşü hazin
Kârın zarar ile yanışı hazin
Bir ruhun sessizce sönüşü hazin
Geniş ufuk dar oluyor günbegün..

POLATOĞLU, toprağımız taşımız
Kurtarabilseydi bizi başımız
Alamanyalarda neydi işimiz
Dokunuyor ar oluyor günbegün
(*Göç Göç Oldu*, 2000)

Ozan Yusuf Polatoğlu

1990 yılında Eskişehir İl Kültür Müdürlüğünün düzenlediği Yunus Emre Şiir Yarışmasında Jüri Özel Ödülü ile Konya İl Kültür Müdürlüğünün Halk Şairlerinin Dilinden Nasreddin Hoca şiir yarışmasında Birincilik Ödülünü ve Kültür Bakanlığının Tasarrufa Çağrı konulu şiir yarışmasında İkincilik Ödülünü; 1991'de FAK ve Anadolu Folklor Vakfının ortaklaşa düzenlediği Yunus Emre Yılı Şiir Yarışması'nda Birincilik Ödülünü aldı. Şiir kitaplarının yanı sıra on bir müzik kaseti ve yayımlanmamış araştırmaları vardır.

ESERLERİ (Şiir):

Düşmeyen Bayrak (1978), *Gönlümü Dinlerken* (1988), *Göç Göç Oldu - Batı Avrupa'ya Göçün Şiir Yorumları* (1996), *Burası Feşmekistan* (2000), *Söz İkliminde* (2000).

HAKKINDA: Ozan Yusuf Polatoğlu / Burası Feşmekistan (2000).

Tanseli Polikar

POLİKAR, Tanseli

Öykü yazarı, çevirmen. 9 Ocak 1948, Ankara doğumlu. Ortaöğrenimini, ailesiyle birlikte yerleştiği İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünü (1970) bitirdi. Bir süre Gelibolu'da felsefe öğretmenliği yaptıktan sonra Londra'ya (1973) gitti. Orada mesleği ile ilgili kurslara devam etti, araştırmalar yaptı ve bir süre çalıştı. 1976'da Türkiye'ye dönerek İstanbul'da Mithatpaşa Kız Meslek ve Teknik Lisesinde öğretmenlik mesleğini (1977-95) sürdürerek emekliye ayrıldı. Salih Zeki Kolat Kültür Evinde sanat danışmanı olarak programlar hazırlayıp yönetti.

Yazı çalışmalarına lise öğrenciliği yıllarında başladı. Öğretmenler arası bir öykü yarışmasında ödüle değer görülen öyküsü *Detay* dergisinde yayımlandı. Daha sonra bu derginin yazı kurulunda (1993-96) görev aldı. Yazı ve öyküleri, *Detay* ile birlikte *İnsancıl*, *Düşler Öyküler*, *Yaşasın Edebiyat*, *Kitap Gazetesi*, *Dünya Kitap Eki*, *Berfin Bahar* gibi dergilerde yer aldı. Her üç kitabındaki öyküler de 'fantastik kurgu' öyküleri niteliğindedir.

TANSELİ POLİKAR

JOE BLACK TEKRAR NE ZAMAN GELECEK?

Genç kadın bu duyguya birdenbire nereden kapıldığını anlayamadı. Daha demin sıcacık bir arzuyla, yarı yumulu gözlerinin ardından seyrettiği o çehrenin buz kesmesini kavrayamadı bir zaman. Sürüp gidince, tuhaf bir açılmısızlıkla biraz da ürkerek ama belli etmeden bedenini uzaklaştırdı genç adamdan. Oysa derin yeşil gözler soğuk ama hüzünlü bir ışıkla parlamaktaydılar.

Hâlâ onun koltarında dans ederken, geniş kanatları alabildiğince açık, sonsuza uzanıyor gibi görünen görkemli taraçayı bu sofukta geçerek bahçeye çıkmışlardı bile.

Genç kadın yitip gitmesini gönülden dilediği soğuk ve ürkütücü duygunun etkisi altındayken derin yeşilliklere bakmaktan korktu. Yine de kendini zorlayarak başını kaldırdı, ona doğru son kez umutsuzca bir hamle yaptı.

Oysa genç adam havai fişeklerin atılmadığı karanlık bahçenin sonundaki mermer duvarın ardında yitip giderken sesini bile çıkarmadı. Öylece serin rüzgara karşı oturduğu bankta kalakaldı. Kendi yerine başkasını götürmesine çaresiz baş eğiyordu şimdi. Bu değiştirilmesi olanaksızın inanılmaz bir alçakgönüllülükle kabul edilmesi anlamına geliyordu, yalnızca...

* * *

Perdede SON yazısı belirip salon aydınlanmaya başlayınca hafifçe başımı öte yana çevirdim. Filmi birlikte seyrettiğimiz arkadaşımla daha yeni tanışmıştık ve ben zayıflığımı göstermekten çekiniyordum biraz. Gözlerimde belli belirsiz parlayan yaşları engelliyemediğim için kendi kendime kızdım doğrusu...

Salon fazla aydınlanmadı. Sadece loşluklardan bir tutam ışık seli geldi, hepsi o. Kadife koltuklar arasından konuşmadan sessizce süzülüp dışarı çıktığımızda ise kendimi oldukça toplamış bulunuyordum. Arkadaşımın, "Sıcak bir kahve içmeye ne dersiniz?" önerisini hemen kabul ettim. Ocak ayının ortalarındaydık, kar yağmıyordu ama zehir gibi bir soğuk sinemadan çıkar çıkmaz yanaklarımızı ısırmıştı.

Kuytu bir köşede, küçük masamıza oturup kahvelerimizi ısmarlar ısmarlamaz arkadaşım hemen filmle ilgili yorumlarını dökmeye başladı. Dediğim gibi yeni tanışmıştık ve tanışmamız dışında bu ilk buluşmamızdı. Bu filme gitme önerisi de ondan gelmişti. Belki hafif bir flört doğuyordu aramızda, belli belirsiz, sonu bilinmeyen, daha çok başlangıç gibi...

Yine de onun filmin başkadın oyuncusu ile ilgili söylediklerini dinledikçe hafif kıskandığımı duyumsadım. Cazibesinin gizem dolu bilinmezliği etkilemişti onu, çok hoş, çok çekiciydi doğrusu. Brad Pitt'in de çok yakışıklı olduğunu söylemek geçti içimden, ama sustum ve onu dinledim.

Zaten arkadaşım da bakışlarımdan tedirginlik duymuş olacak ki yeni başlayan bir berabetliği daha fazla zedelememek adına filmdeki karakter oyuncusunu yorumlamaya geçmişti şimdi. "Ama doğal değil mi? Anthony Hopkins gerçekten müthiş bir oyuncu" diyerek sadece bir kez ona katılmakla yetindim.

Seyrettiğimiz filmin adı "Joe Black'le Tanışın" diye çevrilebilir dilimize. Kısaca özetlersek; işinde başarılı, orta yaşı gerilerde bırakmış ve tüm yaşamı işi ve çok sevdiği kızı Susan olan bir adam bir sabah kalktığında adının seslenildiğini sanır. Bu birkaç kez tekrarlanınca, bir sanrı olduğunu düşünür.

Susan ise işine gitmeden önce her sabah kahve içmeyi alışkanlık edindiği küçük dükkanda, o sabah çok hoş, sarışın, dağınık tavırlı genç bir adamla tanışır. Sadece bir kahve molası ve aralarında bir elektriklenme. Ne yazık ki fazla zamanları yoktur ve yeniden görüşmek sözüyle kalabalık caddede ayrılırlar. Genç adam Susan'ın tam ters yönüne gidecektir ve trafiğin hızla aktığı bir caddeden karşıya geçmesi gerekmektedir. Tam ayağını caddeye atar ki hızla gelen bir araba onu sol anda görür ve bummm!.. Genç adam anında bir ölüdür artık.

Sonra Susan ve babasının yaşadığı görkemli malikanede de konuklarla birlikte yenen bir akşam yemeği esnasında nazik bir ışık ev sahibine bir konuğu olduğunu bildirmek üzere salona girer. Kim olduğunu söylemeyen konuk ısrarla Susan'ın babasını görmek istemektedir. Konuğunun kim olduğunu anlamak üzere çalışma odasına geçen yaşlı iş adamı sanrı zannettiği seslenişlerin sahibiyle tanışır. Bu, yakında onu yanında götürmek zorunda olan ölümdür. İçine girdiği beden ise o sabah Susan'ın ayrıldıktan sonra kalabalık caddede arabanın çarptığı genç adamdır. Ama Susan bu kazaya tanık olmamıştır.

Susan'ın babası sonunun yaklaştığına inanmıştır, ancak bu beklenmedik genç adamı çevresine iş arkadaşı olarak takdim eder ve ona kendi bulduğu bir adı verir: Joe Black. Aslında bir hafta sonra doğum gününde büyük bir törenle emekliliğini kutlayacak ve işlerini devredecektir. Bu herkes için çok önemlidir ve Joe'dan törenin sonuna değin beklemeyi kabul etmiştir.

Susan, hakkında fazla bir şey öğrenemediği genç adamın böyle aniden babasının iş arkadaşı olarak çıkıp gelmesini başlarda oldukça yadırgamıştır. Ama sonradan aralarındaki duygusal çekimin sihirne kapılıp gidiverir. Üstelik karşısındaki de aynı duyguları paylaşmaktadır. Genç adamın bedenindeki ölüm, o ürkütücü buz soğukluğunu unutup, Suzan'a sıcacık aşık oluverir aniden. Üstelik inanılmaz karşılıklar alarak.

Ancak Susan'ın babasının hem doğum gününün hem de emekli olmasının kutlanacağı gün gelip çatmıştır işte. Ölüm genç kadına o gece sona ermeden artık gideceğini söyler. Son kez o görkemli salonda dışarıda havai fişekler atılırken dans ederler ve Susan o tuhaf buz soğukluğunu duyumsar.

"Sen kimsin?" sorusuna verilen yanıt da garipür. "Herkes Joe Black'le tanışacaktır, er veya geç!."

Sonra ölüm, sessizce babasını alıp giderken, Susan oturduğu bahçe bankından kıpırdamaz bile. Sadece o ürkünç duygunun kaynağını anlamış olması üzerine sızlatmaktadır yüreğini, hepsi o... (...)

(*Sati*, 2004)

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Yarının Tarihi* (1995), *Deccal-Karanlık Öyküler* (1997), *Sati* (2004).

ÇEVİRİ-DERLEME: *Tuhaf Öyküler Seçkisi* (ortak, 1998).

HAKKINDA: Tanseli Polikar / Korkuyorum Çok Korkuyorum! (Virgül, sayı: 7, Nisan 1998), A. Ömer Türkeş, Aksu Bora / Karanlık Öyküler (Virgül, sayı: 17, Mart 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001).

PORTAKAL, Süleyman

Şair. 11 Nisan 1961, Aydın doğumlu. S. Can Portakal ve Adil Osman imzalarını da kullandı. Eskişehir Anadolu Lisesi ve İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu. Kadın-doğum uzmanı olarak İzmir Atatürk Eğitim Hastanesinde başladığı görevini 1987'den itibaren Manisa'da sürdürdü. 1984'te *Selika* dergisinin editörlüğünü üstlendi. İlk şiir çevirisi *Diriliş*'te, sonraki ürünleri *Selika*, *Poetika*, *Diriliş* ve *Yönelişler* dergilerinde yer aldı. *Siz Gidin Barbarların Bana Bez Bebek de Yeter* (1987) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001), Mehmet Çetin / Tanzimattan Günümüze Türk Şiiri Antolojisi (c. 4, 2002).

POSOFLU ÂŞIK ZÜLÂLİ

Halk şairi (D. 1873, Suskap köyü / Posof / Kars – Ö. 18 Aralık 1956, Eskişehir). Asıl adı Yusuf Kökten olup, Şekeroğulları'ndan Abdullah Efendi'nin oğludur. "Saf ve temiz su" anlamındaki Zülâli mahlasını kendisine Âşık Feryâdi verdi. İlköğrenimini Suskap Köyü Medresesi'nde yaptı. Âşık edebiyatı ve ozanlık geleneği yolunda güçlü âşıkların deyişlerini okuyup ezberleyerek ilerledi. Ayrıca saz ve söz dersleri aldı. Daha on altı yaşında iken, Âşık Abbas'la birlikte yöreyi dolaşarak çalıp söylemeye başladı. Tanınmaya başlaması ise on sekiz yaşına girdiği 1891 yılında Yalnızdi Âşık İzlanı ve Âşık Şenlik'le yaptığı karşılaşmalardan sonradır. Yaşadığı yörenin Ruslar tarafından işgal edilmesi üzerine, 1894'te Livana (Artvin) ve Ardanuç göçmenleriyle Sinop'a gitti. Kısa bir süre sonra Bursa'ya, oradan da İstanbul'a geçti. İstanbul'da medresede okuyan ağabeyinin yanında Arapça dersleri almaya başladı. Arkasından Bursa Ziraat Mektebi'ne girerek 1896-98 yılları arasında orada öğrenim gördü ise de, hastalanması nedeniyle öğrenimini bitiremeden Posof'a döndü. Batum'un Hula ve Posof'un iptidai okullarında, daha sonra Azerbaycan'ın Bakü ve Şeki şehirlerinde Türk Milli Okullarında öğretmenlik yaptı. Gerek Kars'ta, gerekse Bakü ve Şeki'deki milliyetçilik hareketlerinden dolayı Rusların takibine uğradı.

Zülâli, 1911 yılında babası ve iki kardeşi ile Afyonkarahisar'a gitti. 1912'de bir heyet önünde sınava girerek Müderris Belgesi aldı ve Afyonkarahisar Esir Türkü Okulunda bir süre öğretmenlik yaptı. Daha sonra, yakınlarının bulunduğu Selemiye köyüne yerleşti. Bavurdu, Hacı Osmanlar (Eynihan) ve Kuzuönü köylerinde kısa sürelerle imamlık yaptı. Selimiye köyünde ziraatçilik, arıcılık ve tavukçuluk yaptı. Bölgenin Yunanlılar tarafından işgali üzerine ailesi ile birlikte Konya'nın Ilgın ilçesine gitti. Afyonkarahisar'ın kurtarıldığı 27 Ağustos 1920 tarihine kadar orada kaldı. 1926 yılında Dinar ilçesinin Dombey köyüne öğretmen olarak atandı. 1927-29 yıllarında da Selimiye köyünde öğretmenlik yaptı. 1930 yılında Kars, Ardahan ve Posof'u ziyaret etti. Afyonkarahisar'a döndükten sonra atandığı Emirdağı Orman Fidanlığı koruma memurluğu görevi (1939-40) iki yıl sürdü. Ömrünün son yıllarında yoksul düştü. Manisa'da geçirdiği bir operasyonda bir gözünü kaybetmişti. Kalp yetmezliğinden öldü ve Çifteler (Eskişehir)'de toprağa verildi. Doğduğu "Suskap" köyünün adı 1961 yılında "Âşık Zülâli" köyü olarak değiştirildi.

Şiirlerinin bir kısmı Kars Halkevinin yayın organı *Doğuş* dergisi ile *Karseli* dergisinde Âşık Zülâli veya Posoflu Âşık Zülâli, Afyonkarahisar Halkevi'nin *Taşpınar* dergisinde, Afyonlu Zülâli imzalarıyla yayımlanmıştı. Duygusal konular da içinde olmak üzere; vatan sevgisini, gönül konularını, zamandan şikâyeti, Tanrı'ya yönelişi dile getirdiği hemen tüm şiirlerinde daha çok bir dertlenme üslûbu ve didaktik bir hava hakimdir. İrfan Ünver Nasratınoğlu, hazırladığı *Posoflu Âşık Zülâli* (1987) adlı kitabına aldığı şiirlerin bir bölümünü çeşitli yayınlardan derlediğini, kimilerini dostlarının gönderdiğini, kimilerini de ezberlemiş olanların ağızlarından derlediğini belirtir.

"Koşma ve semailerindeki akılcılığı, sade dili gazellerinde ve müseddeslerinde de görüyoruz; bu da Zülâli'nin günlük dili şiirlerine rahatlıkla uygulayabildiğini göstermektedir. Pek çok âşıkta gördüğümüz farklı iki şiir dilini Zülâli adeta sade Türkçe'nin lehine olmak üzere birleştirivermiştir." (Saim Sakaoğlu)

ESERLERİ (Şiir):

Zülâli'den Parçalar (haz. Erdoğan Kökten, 1953), *Âşık Zülâli: Hayatı - Şiirleri* (haz. Kemal Bayrak, 1973), *Posoflu Âşık Zülâli* (haz. İrfan Ünver Nasrattınoğlu, 1987).

HAKKINDA: Erdoğan Kökten / Zülâli'den Parçalar (1953), M. Fuad Köprülü / Saz Şairleri IV. Kitap (2. bas. 1964), Refik Ahmet Sevengil / Çağımızın Halk Şairleri (1967), Dr. Müzgân Cumbur / Başakların Sesi: Saz Şairlerinin Hayatı ve Eserleri (1968), Hikmet Dizdaroğlu / Halk Şiirinde Türler (1969), Cemil Yener / Türk Halk Edebiyatı Antolojisi (1973), Tahir Kutsi / Türk Halk Şiiri (1975), Dr. Ensar Aslan / Doğu Anadolu Saz Şairleri II. Kitap (1978), Salih Şahin / Ozanlık Gelenekleri ve Doğulu Saz Şairleri (1983), İrfan Ünver Nasrattınoğlu / Posoflu Âşık Zülâli (1987), Muharrem Kubat / Posoflu Âşık Zülâli (Çağrı, Ekim 2004).

POYRAZ, Ahmet Mikdat

Şair ve yazar (D. 1871, Kesme / Divriği / Sivas – Ö. 26 Aralık 1939, Vasgert / Erzincan). Poyrazoğulları adıyla bilinen eski bir aileden dir. Öğrenimini küçük yaşta gittiği İstanbul'da Fatih Medreselerinde gördü. Bir vaaz sırasında kürsüden hürriyet lehine konuşması nedeniyle Harput'a sürgün edildi. Harput'a giderken yolda kaçıp Divriği'deki amcası Bekir Ağa'ya sığındı. Üç ay sonra tekrar İstanbul'a döndü. Yakalanarak doksan gün kadar hapis yattıktan sonra tekrar kaçtı. Divriği'ye geldi ve o sırada ölmüş olan amcasının hanımıyla evlendi. Tekrar gitti. İstanbul'da takip edildiğini anlayınca Erzincan'a giderek İdadi Mektebinde (lise) öğretmenliğe başladı. Kafkas ve Balkan Savaşı'na gönüllü olarak katıldı. Erzincan, Bayburt, Artvin ve Trabzon'da öğretmenlik yaptı. 1936'da emekliye ayrılarak Erzincan'ın Vasgert Köyü'ne yerleşti. 1939 büyük Erzincan depreminde yaşamını yitirdi. Arapça ve Farsçayı çok iyi derecede bilen Mikdat Poyraz'ın on biri manzum, on dördü mensur olmak üzere toplam yirmi beş eserinden beşi basılabildi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Ozanlar* (1935).

DİĞER ESERLERİ: *Cevahir-ü Efkâr fi Keşfi'l-Esrar* (1910), *Feryad-ı Dehşetengiz der Hakk-ı Trablusgarp* (1911), *Şerefü'l-Mücahidin* (1915), *Tevhid-i Kainat* (1915).

HAKKINDA: İbrahim Aslanoğlu / Divriği Şairleri (1961), TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1990), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

POYRAZ, Hakan

Denemeci, felsefe araştırmacısı. 15 Haziran 1962, Ulubey / Ordu doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Ordu'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü (1984) mezunu. Çalışma hayatına 1985'te Van Erek Lisesinde başladı. 1986'da araştırma görevlisi olarak Gazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümüne geçti. 1987'de aynı bölümde *"Metafizik Disiplinin Gelişimi ve Felsefe Tarihindeki Rolü"* adlı tezi ile yüksek lisans çalışmasını, 1995'te *"Dil Açısından Ahlâk Felsefesi ve R. M. Hare"* adlı tezi ile doktorasını tamamladı. 1988-92 yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesinde öğretim görevlisi olarak; 1992'den sonra da aynı üniversitenin Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünde araştırma görevlisi olarak çalıştı. 1996'da doçentliğe yükseldi. 2001 yılında Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesine geçti. Burada aynı yıl profesör oldu. Çalışmalarını 2002-05 yılları arasında Sakarya

Hakan Poyraz

HAKAN POYRAZ

ONE TUE, TRİYE

Dünya bir gündür; o da bu gündür.
-Ordulu Deli Muharrem-

Handadır handa, çelmiş iki deli ile bir manda. Bir ata bindim
doğrudur diye. At tekme attı geri dur diye.
Denizin ortasına vardım kayıdır diye. Tophane güllesini ektim, darıdır diye.
Kız kulesini kıtmma soktum boğudur diye.
Tuttu götürdü beni bir zaptiye, delidir diye...

"Bir ki, bir ki üç. Bir ki, üç, onee, tue, triyeee!"

Delinin biri, yol ağzında çıkmış yüksekçe bir yere, ayaklarında yırtık bir papuç, sırtında lime lime olmuş bir eski elbise, bir elini yumruk yapmış mikrofon gibi kullanıyor diğer elinde direksiyon simidi, başında delilliğimin beratı hüm.

"Ey ahali az sonra canlı yayında beni dinleyin! diyor. Ey ashap, bu bir canlı yayındır. Ben canlıyım ve yayındayım. Az sonra."

Seyrü sefer halinden seyir alemine geçenler konuşmada:

"Gel ula gel şennik var" diyor, adamın biri yanındakine.

Bir çocuk, işporta tezgahında açılmış malları karıştırın annesinin eteğini çekiştirerek:

"Bak anne! Adam sokak sitent by komedi gösterisi yapıyor."

"Yürü, körolacısa başlatma sitenine de, gösterisine, komidisine de yürü!"

"Palyanço bu hanım apla" diyor, vatandaşın biri. "Renklam ceneriği yapıyorlar."

"Ne paylacosu ula! Adamın hunisine baksana, düpedüz deli" diyor, simitçiden aldığı gevrek simitten koparduğu iri lokmayı avurtlarını şişire şişire ağzında geveleyen adam, konuşurken tükrük parçaları arasında susamları da savurmasına aldırış etmeksizin. Sonra yanındakine dönüyor:

-Ne diyor yahu bu, diyor.

Deli:

"Kristiyan Diyor" diyor. Öfkeli, heyecanlı ve hızlı bir ses tonuyla konuşmasına devam ediyor.

"Ben insanlığa bir kurtuluş reçetesi sunuyorum burada, sirk oynatmıyorum. En ön en. Deneme, deneme. *İnsanlığın Kurtuluşu Üzerine Bir Deneme*."

"Bir ki üç, bir ki üç
Onee, tuee, triyee!"

Hazret İngilizcesini de konuşturuyor hani.

Deli, İnsanlığın Kurtuluş Reçetesi'nde nelerden dem vurmuyor ki! Mesela: "İçimizden geçmek gerek dışımıza çıkmak için" ve devam ediyor: "Dışımıza... Her işten geçiş, bir dışa çıkış ve her dışa geçiş bir başka gerçeğe açılıştır. Ama, dışımızdan dışımıza çıkamayız. Çıkarsak dışarda kalırız."

***

Adam meczup gibi değil, bilge birisi gibi konuşmaya başlıyor bir anı:

"Ülkemin bütün akıllıları, hepiniz için kendi payımıza bir ibret olarak duyun beni... Sevin beni emi; içimdeki en ciddi adamdan, içimdeki en aşık ve derbeder adama kadar, üstüne yırtık pırtık bir akıllı elbisesi giymiş içimdeki bu deliyi...

Evinize güneş girsin artık. Bunun için duvarınıza pencereler açın. Leğendeki suya düşen güneş, kabın içinde içeri taşınmaz. Çünkü, dışarda kalmak, su kabıyla güneşi içeri taşımaktır. Pencere açmak demek, dışarı çıkmak. O zaman güneş içeri girer."

***

Deli, tekrar, deli diskuruna devam ediyor.

"Gölgeye gidelim. Güneş Kafdağı'nın arkasında uyur. Kafdağı'nın arkası gölgelüktür, güzel uyunur. Kafdağı'na içimizden dışarı çıkarak geçilir. Bedenimiz dışarımızdır. Dışımızın dışına geçemeyiz, ancak içimizden dışımıza, dışımızdan içimize geçebiliriz. Gölge neyin gölgesidir? Gerçeğin. Gerçek nedir? Masaldan gerçeğe giden yol, Kafdağı'ndan daha yokuştur ve daha dikenli. Hüzne açılan kapıdır geçilmesi gereken. Aşk şarabı içmek gerek bu kapıdan geçmek için. Masal gerçeğin gölgesidir Kafdağı içimizde. Gerçeğin sınırı nedir? hangi harita bize gerçeği çizer. Dilin haritası var mıdır, varsa nereye kadardır. Haritanın haritası var mıdır? Yok mudur. Yok var mıdır? Yok yok mudur. Bir var mıdır? Bir yok mudur? Evvel zaman mıdır? Kalbur saman mıdır? Mıdır, mudur? Kıl mıdır, tüy müdür? Genel müdür?

"Vah vah yazık be, adam herhalde müdürü yüzünden kafayı yemiş."

"Yok be anaam, hayat pahalılığından guranti. Allah korusun böyle giderse yakında biz de çırlatırız!"

"Aman Allah göstermesin!"

Deli devam ediyor:

"Hayatın manası nedir? Hayatın manası şudur. Turbu sarımsaklayıp da saklamak. Acaba turbu sarımsaklasak da mı saklasak, yoksa yoğurdu sarımsaklasak mı?

Ay güzel, kayalık mısın?
Puslusun
Rıcşium, rızqlısın, rızqsınlar
Sözlüğü baksınlar
Aşkın çocuğu! Aşkın çocuğu
Aşkla vaktın şaşkın çocuğu
Kamera zum
"Var"sızım
"Yok"suzum
"Ok"suzum
Boğazımda bir düğüm,
Gördüğüm...
Sapasaçma saçmasapan körduğüm

Hayat çok kısa, yollar çok uzun
Yeşilin anlamı, dipte bir yosun"

"Vay babam! Hem deli, hem de şair! Bu şiire klip ne de güzel yaraşır"

Deli, kendime laf atan, kalın çerçeveli gözlüklü ve sırt çantalı ukala gence bir nazar atıyor ve bu haddini bilmeze hat bildiriyor:

"Katibime kolalı gömlek de öyle yaraşır. Amma, sen seni bil sen seni; yoksa sözün dilinden ayağa düşer, pabucumu yalarsın, öttürürüm ben seni!" diyor ve devam ediyor:

"tahtadan yapılmış bir taş üzerine
oturarak uyakta duran bir adam
doğmamış olan çocuğunun yaşantısı ve ölümü için
gülerek ağlıyordu
sakalının siyah tellerinden beyazını tutup
sakin sakin sınırleniyor
başını öne eğmiş
gökyüzünün derin mavilikterini seyrediyordu
birden deniz kabarıp
gökyüzünden inmeye başladı
artık balıklar uçmuyor, kuşlar yüzmüyordu."

→

"Artık balıklar uçmuyor, kuşlar yüzmüyor. Her şey anlamsız. Aşktır bu alemde ne varsa, gerisi fasafiso. Herkesin bir aşkı vardır herkesin bir aşkı, kiminin aşkı makamadır, mevkiyedir, koltuğadır. Kimi iktidara, kimi arabasına, kimi şoförüne aşıktır. Kimi paranın aşkıyla erir tükenir, kimi aşkını parayla satar. Aşk yolda olmaktır. Nerde biter bu yol, nerde başlar. Her yolun sonu bir bitiştir ve her bitiş bir başlangıç. Hayat bir yokuştur çıkana, miştir nanene, buruştur binene. Ben de bindim bu trene, yola koyuldum."

"Aşıka Bağdat sorulmaz, ufukları aşar gider. Ufuk yolcusu yorulmaz. Arayanı bulur, Mevlâ'sını da belasını da, belalısını da... Ben Leyla'yı ararım bu aşk çölünde. Mecnun oldum. Ne Mecnun'u? Mecnun da kim? Leyla oldum Leyla, Leylayım ben"

"Rüyama giren ak sakallı dede yamuk yaptı bana. Git sin o sakallarına kına yaksın. Gönlünü dinle dedi. *Yüreğinin Götürdüğü Yere Git* dedi. Gittim de n'oldu? N'oldu ha n'oldu? Gönlüm bir kelebek oldu, hem ota kondu hem bota. Bota bindim aşk denizine açıldım. Peh, denize bak denize; patlıcan, biber domates... Gönlümün dibine gittim. Dibe battım dibee! Gönlünün dilediği yere gitmiş. Elinin körü. Körün elinin körü. Körün tavuk!"

Cümbüş devam ediyor. Delinin cemaatı artarak çoğalıyor. Ta ki kollak kuvvetleri, panzerleri ve sirenleriyle gelip kalabalığı dağıtana kadar. İzmir'i gösteri ve propaganda yapıldığı konusunda ihbar alan zaptiyeler, deliyi yaka paça... Bir ara deli fırsat bulup polislere başındaki delilik beratını gösteriyor. Bunun üzerine polisler adamı serbest bırakıyorlar. Çünkü niçin: Delidir/Ne yapsa yeridir.

Deli, elindeki direksiyon simidini eliyle dönderiyor. Vırn vırn yapıp ordan hızla uzaklaşıyor. Ne demişti deli:

"Musaldım gerçeğe giden yol, Kafdağı'ndan daha yokuştur ve daha dikenli. Hüzne açılan eşiğin atlanmasıdır gereken. Aşk şarabı içmek gerek bu kapıdan geçmek için. Masal gerçeğin gölgesi. Kafdağı içimizde.

(*Hacivat'ın Hüzmi*, 2002)

Üniversitesi Eğitim Fakültesi dekanı olarak sürdürdü.

Makale ve denemeleri *Türk Yurdu, Türk Edebiyatı, Yeni Düşünce, Millî Kültür, Gençlik, Saylak, Girgir, Millî Eğitim, Türkistan, Sosyo-Politik Yaklaşım, Felsefe Dünyası, TYB Kültür ve Sanat Yıllığı, AÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi* dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Ayrıca bir karikatür sanatçısı olan Poyraz'ın, 1977 yılından itibaren *Çaylak, Hoca Nasrettin, Girgir* gibi mizah dergileri ile *Yeni Düşünce, Millî Kültür, Gençlik, Türk Diplomatik, Gündüz* gibi dergi ve gazetelerde mizahî yazıları, denemeleri ve karikatürleri yayımlandı. 1995'ten itibaren felsefe, kongre ve sempozyumlara katılarak bildiriler sundu. *Hacivatın Hüznü* adlı eseri ile Türkiye Yazarlar Birliği 2002 Deneme Ödülü aldı.

ESERLERİ:

Dil ve Ahlâk (1996), *Platon'un Kratylos Diyalogu Açısından Felsefede Dil ve Varlık İlişkisi* (1998), *Hacivatın Hüznü* (2002), *Zehirli Bir Şey* (2003).

HAKKINDA: Aydil Erol / "Ruhname-i Hakan Çelebi'den" (Yeni Sayfa, 24.6.1995), Songül Demir / Dilin Ahlakı Var Mıdır? (Bilge Dergisi, sayı: 10, 1996).

POYRAZ, Hüseyin

Şair. 1 Temmuz 1933, Kıl köyü / Nazmiye / Tunceli doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Tunceli'de tamamladı. Askerlik sonrası çeşitli devlet kuruluşlarında çalıştı. Elazığ Köy Hizmetleri 7. Bölge Müdürlüğü muhasebe servisinde çalışırken (emekliye 1981) ayrıldı.

İlk şiiri, Kültür Bakanlığının *Halk Ozanları Sesi* dergisinde, daha sonra *Bizim Ece, Gülpınar* dergileri ile *Günışığı, Nurhak, Yeniçağ, Fırat'ın Sesi, Yeni Şafak* gazeteleri ve *Bu Toprağın Yaşayan Ozanları, Bayrak Şürleri Güldestesi, Bizim Ece Şairler Antolojisi* gibi seçkilerde yer aldı. 1995'ten itibaren Hazar Şiir Akşamları etkinliklerinde düzenlenen şiir yarışmalarında çeşitli ödüller kazandı.

"Hüseyin Poyraz 1994 yılında Gönlümün Şürleri adlı şiir kitabıyla çıkmıştı okuyucu karşısına. Şimdi Solmayan Güller adlı yeni kitabıyla kimi gül kokuları serpmeye çalışmış dört bir yanına. Fena da olmamış serpilen bu kokular. Bu kokulardır serpilen elleri harekete geçiren, kalemleri o tür işleten. Bir hevesle çok ilerilere iten." (Şükrü Kacar)

ESERLERİ (Şiir):

Gönlümün Şürleri (1994), *Solmayan Güller* (2000).

HAKKINDA: Bizim Ece 2002 Şairler Antolojisi (2002), Şükrü Kaçar / Bu Toprağın Ozanları, Halk Ozanlarının Sesi (Kültür Bakanlığı), Kemal Ergun Aslan / Hüseyin Poyraz'ın Şiir Kitabı (Fırat, 29.12.1994), R. Mithat Yılmaz / Hüseyin Poyraz ve Eseri (Bizim Ece, Haziran 1995), Mehmet Topal / Hüseyin Poyraz'ın eseri (Uluova, 13.10.2000), Şükrü Kacar / Bir Kitap Daha (Nurhak, 23.10.2000), Vedat Yetik Solmayan Güller (Yeniçağ, 30.11.2000), Bedrettin Keleştimur / Solmayan Güller (Günışığı, 15.12.2002), Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi (2005).

POYRAZ, Kâzım

Şair. 1929, Güveççi köyü / Emirdağ / Afyon doğumlu. İlkokulu köyünde okudu. Yatılı öğrenci olarak girdiği Çifteler Köy Enstitüsünü 1950'de, Hasanoğlan Köy Enstitüsü Sağlık Me-

HÜSEYİN POYRAZ

EFSANE MUNZUR SUYU

Bengisu misali bu bir mucize
Kırk yerde süt gibi kaynaşır gider
Dağın eteğinden iniyor düze
Bir araya gelir, oynaşır gider

İlkbahar olunca etraf süslenir
Gözeleri karlı dağdan beslenir
Yatağına sığmaz, çağlar seslenir
Oradan Mercan'a yanaşır gider

Engel nedir bilmez, dağları biçer
Uzanır bükülür vadiden geçer
Enginlerde arar yolunu seçer
Yemyeşil doğaya bakışır gider

Hızı düşmez sanki yolu düz gibi
Kalan'a varınca suyu buz gibi
Vuslatına ermiş, gülen yüz gibi
Pülümür suyuna çakışır gider

Ordan selâm vermiş, Kırklar Dağı'na
Durmadan koşuyor eren bağına
Yönünü çevirmiş dönmüş sağına
Peri Suyu ile tanışır gider

Hüseyin, Munzur'un sırrı bilinmez
Sevgisi kalbinden asla silinmez
Murat'a varınca göze görünmez
Giz olur Fırat'a, karışır gider.

Hüseyin Poyraz

Kazım Poyraz

murluğu Bölümünü 1950'de bitirerek memurluk hayatına başladı. Mardin, Konya, Diyarbakır sağlık müdürlükleri ve sağlık ocaklarında uzun yıllar çalıştıktan sonra atandığı Manisa Sağlık Müdürlüğü Halk Sağlığı Şubesinden 1981'de emekli oldu.

İlk şiir sevgisini Âşık Veysel'den aldı. 1947 yılından itibaren şiirleri çeşitli yerel gazeteler ve dergilerde, daha çok da *Sevgi Yolu, Ozan Ağacı, Anasam Bülteni, Sarızeybek, Kümbet, Ana, Bizim Ece, Yozgat İleri, Yeni Soluk, Gönül Ekspresi, Kıroba, Simav Anadolu, Nilüfer, Damla, Orkun, Ötüken, Duygu Seli, Güllük, Emirdağ Hisler Bulvarı* dergileri ve *A1tın - Yurt, Kudret, Ay-Yıldız, Yeni Soluk, İleri, Hürsöz, Kıroba, Bakış, Haber Kültür, Türkiye, Kilim, Demokratik Mardin, Gönül Ekspresi* gazete ve dergilerinde yayımlandı. Halk ağzını kullandığı şiirlerinde aşk, özlem, sitem, ayrılık, kavuşma konularının yanı sıra vatan, bayrak ve toplumsal sıkıntıları işledi. İLESAM, EGAY-DER, Söke Yazarlar Derneği üyesidir.

"Kütahya ilinde bir araya gelince uzun uzun sohbet etme fırsatı bulduk. Cana yakın, sevecen kibar bir insandır. Daha Türkçesi bir Alperendir." (Abdülkadir Güler)

"Şiirlerinde toplumun eğitimine ve uyarılmasına önem veren şair Kazım Poyraz, ülke genelindeki şairlere de ulaşarak onlarla dostluğunu geliştirmekte ve tüm Anadolu'ya seslenmeye çalışmaktadır." (Alperen Selçuk)

"Vatan sevgisi dorukta Kazım Poyraz'ın dünyasında." (İsa Kayacan)

ESERLERİ:

Bağrımdaki Kor (2001), *Hüzün ve Gurbet* (2003).

HAKKINDA: Mehmet Cem Yiğit / Vitrinimden (Sevgi Yolu dergisi, 2001), Cem Yiğit (Şiir Severler Dergisi, 1.11.2001), Alper Selçuk (İleri, 24.12.2001), Ozan Naçari Baba/ Şairler ve Ozanlar Antolojisi (2002), Fadime Benderli (Ilgın, 1.1.2002), Abdülkadir Güler (Söke Ekspres, 17.6.2002), İsa Kayacan (Belde, 3.9.2002) – (24 Saat, 20.4.2004), Muhsin Durucan (Yenigün, 3.11.2002), Muharrem Kubat (Milli İrade Gazetesi, 18.12.2002), Gündüz Aydın / Sevgi Yolu Şairler Antolojisi (2002, 2003), Ünal Şöhret Dirlik (Fethiye, 17.3.2003), Gazete Hürsöz Şairler Antolojisi (2003), Muhsin Durucan (Gülpınar,30.1.2005), Ahmet Sorgun / Kitaplar Arasından (İleri gazetesi, Yozgat, 22.11.2005), Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi (2005).

KAZIM POYRAZ

AK KIZ

Aşık Özü yanar gider
Bir gülüşe kanar gider
Birgün gelir söner gider
Ak Kız cefan sorulmaz mı?

Altın dizdim kız düşüne
Bakmaz oldun göz yaşına
Çok belâ sardın başına
Ak Kız seven darılmaz mı ?

Esen yelde tel tel saçın
Hangi kalbe gider göçün
Güzel seni sevmek suçum
Ak Kız seven yorulmaz mı ?

Geldi bahar güller açar
Öter kuşlar neşe saçar
Yari yolda kaldın naçar
Ak Kız seven kırılmaz mı?

Gülün açıp gonca verse
Bu garip bahçene girse
Gül gibi sevgini sarsa
Ak Kız gülün derilmez mi ?

POYRAZ, Mehrizat

Bkz. MEHRİZAT

POYRAZOĞLU, Ali

Tiyatro ve sinema oyuncusu. 1936, İstanbul doğumlu. Tiyatroyla on yedi yaşında ilgilenmeye başladı. Konservatuar Tiyatro Bölümünü bitirdi. Ayrıca İngiltere'de ve Fransa'da tiyatro öğrenimi gördü. Şehir Tiyatrolarında oyuncu olarak çalışmaya başladı. İstanbul'daki özel tiyatrolarda oyuncu ve yönetmen olarak çalıştı. 1972 yılında Ali Poyrazoğlu Tiyatrosunu kurdu. Modern Türk ve dünya yazarlarının oyunlarını yönetmen olarak sahneye koydu ve bu oyunlarda rol aldı. Otuz filmde başrol oynadı. Türkçeye çevirdiği kırk beş oyunun tümü tiyatrolarda sahnelendi, bir kısmı da basıldı. Çok sayıda radyo ve televizyon oyunu yazdı ve yönetti. Sahnede ve televizyon dizilerinde başrol oyuncusu olarak unutulmaz karakterler yarattı. Yunanistan'da, Almanya'da, İsviçre'de, İngiltere'de oyunlarını sergiledi. 1998 yılında Amerika'da Broadway'de sergilenen ve büyük ilgi gören *Pera Palas* adlı

Ali Poyrazoğlu

yapımda başrollerden birini oynadı.

Ali Poyrazoğlu'nun ayrıca yazdığı deneme, öykü ve mizah yazıları çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlandı. *Sabah* gazetesinde haftalık köşe yazıları yazdı. Sinema ve tiyatro dallarında birçok kez en iyi oyuncu, en iyi yönetmen, en başarılı yapım ödüllerini aldı.

ESERLERİ:

DENEME-ELEŞTİRİ-MİZAH: *Ödünç Yaşamlar* (1999), *İçimdeki Timsah* (2006).

ÖYKÜ: *Bir Sen Kaldın Yalnızlık Gelince* (2006).

BAŞLICA TİYATRO OYUNLARI (Oyn.): *Düşenin Dostu, Evet Evet Evet, Hakkımı Ver Hakkı, Kelebek, İpteki, Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım, Deliler Boşandı, Çılgınlar Kulübü, Orkestra, Oğlum Çiçek Açtı, Babam Dokuz Doğurdu, Uzakta Piyano Sesleri, Ali Harikalar Diyarında, Eski Çamlar Bardak Oldu...* Sinema: *Canavar Cafer, Namus Uğruna, Çılgın Kızlar, Asiye Nasıl Kurtulur, Arkadaşım Şeytan...* Televizyonlarda: *Ali Uyanık, Darısı Başınıza, İnsanlık Hali, Kim Bunlar, Sünnet Holding, Aile Bağları.*

POYRAZOĞLU, Osman Nuri

Eğitimci, yazar. 15 Mayıs 1934, Bahçe köyü / Osmaniye doğumlu. Adana Düziçi Köy Enstitüsü (1951), Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünü (1958), Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) Kamu Yönetimi Programı (1967) mezunu. Yüksek lisansını Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması Bölümünde (1979) tamamladı. İlk ve orta dereceli okullarda öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. Millî Eğitim Bakanlığının il ve merkez teşkilatında yönetim görevlerinde bulundu. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezinde çalıştı.

Poyrazoğlu'nun eğitim, dil, sanat, gezi, yurt sorunlarıyla ilgili yazıları ve değişik konulardaki incelemeleri 1952 yılından itibaren değişik gazete ve dergilerde yayımlandı. Kuruluşundan itibaren *Çağdaş Türk Dili* dergi-

OSMAN NURİ POYRAZOĞLU

BİR PAZAR GÜNÜYDÜ, EVDEYDİM

Süt sever misiniz? Kimileri süt sevmez. Ben mi? Hem severim, hem sevmem. Sıcak sütü sevmem, soğuk süt severim ben. İlle de yatmadan önce... Bak, yoğurdu da severim; ama ekşi olmamak koşuluyla. Kimileri ekşi sever, ben sevmem. Benim yoğurdum ev yapımı, teleme peyniri tadında olacak.

"Ev yapımı yoğurt" deyince kimilerinizin, bana öğüt vermeye hazırlandığımı görür gibi oluyorum. Sağlık koşulları, mikroplar, vitaminler... diyeceksiniz. Ne dersenız deyin; bizim eve, öyle kolay kolay cam şişelerde, plastik kâselerde satılan, "pastörize" yoğurt, büyük bir zorunluluk olmayınca girmez.

Bugün pazar. Bizim hanım, komşu bayanlarla bir yere gidecekler. Sütçü gelecekmiş bugün. Sıkı sıkı tembih edildi bana: Bugün yedi litre süt alınacakmış. Konuk mu ne gelecekmiş, onları bilmem ne yapılacakmış. Fazlalık ondanmış. Komşuya da alınacakmış bir o kadar. Tencereler işte şuradaymış. Süt alırken tencere diplerindeki suyu dökmeyi unutmamalıymış. Biliyoruz yahu! Ama benim ne yapacağım belli olmazmış, dalgınmışım, unutabilirmişim. Peki peki... Belleğimde ünlü Fransız devlet adamı Talleyrand'ın kadınlarla ilgili bir özdeyişi var: "Kadınların dizinin dibinden ayrılmayın; ama asla ellerine düşmeyin..." Bir domuzluk var bu sözlerde ya, neyse...

İşte sütçünün kendine özgü makamla çaldığı kornasının sesi... Tencereleri kaptığım gibi sütçünün kamyonetinin yanındayım. Sütçü yok, oğlu var bugün. "Kız gibi" derler ya, öyle bir genç. Epeydir gözükmüyordu. Babası, "Askere gitti," diyordu. Askerlik bitmiş demek ki. Biliyordum, babasından işitmiştim, yakınlarda nişanlanmışlardı akrabaları bir kızla. "Düğün ne zaman?" diye sordum. Işıl ışıl, biraz utangaç: "Yakında herhal," dedi.

Tembih edildiği üzere ocağın en büyük gözüne koydum sütü. İçine "sümayı"ni attım. Süt taşına pek güvenilmezmiş. Bazen süt taşına karşın yine de taşarmış süt. Bu yüzden şu tahtakaşıkla (Önceden hazırlanmış, ocağın yanında duruyor.) arada bir karıştırmalıymışım. Evliliğin, gündüzleri homurtu, geceleri horultu olmadığını bildiğim için denileni eksiksiz yerine getirdim.

Bir çıtırtı... Baktım, balkonun demirlerinden birine konmuş bir kuş... O beni görmüyor, ama ben onu görüyorum. Tanıdık, yerli kuşlara benzemiyor. Bu aylarda, ağustos sonlarıyla eylül başlarında buralardan böylesi kuşlar geçip geçer. Belli, göçmen bir kuş bu: Serçe irliğinde, serçe renginde, karnı çok açık sarı. Belki de dişidir. Bilirsiniz; kuşların erkekleri, genellikle dişisine göre daha bir renkli, daha bir görkemlidir. Bu değil.

Çok sürmez, birkaç gün sonra görünmez olur bunlar. Güneye, daha sıcak yerlere gidiyor olmalılar. Yoksa kuzeye, daha sert iklimi olan yerlere mi? Sanmam, böceği bol, meyvesi olgunlaşmış yerler arayan kuşlara benziyor.

Boynunu büküp yukarılara bakıyor kuş. Kanatlarını gerdi bir süre. İnsan gibi gerindi. Uzun uzun kanatlarının altını, karnını kaşıdı kara, sivri gagasıyla. Bir ara "cık" diye bir ses çıkardı; ama bu, alışık olduğumuz "cik"lerden farklı; tız, kısa, tıslaşı bir cik... Uzun uzun, akvaryumdaki süs balıklarına bakar gibi izledim kuşu. İzledikçe dinlendiğimi duyumsadım. Bir yandan da uçup gider diye kaygılanıyordum. Hava bulutluydu, arada bir açı(h)yordu. Derken karşı komşunun kapısı açıldı, yaygaracı oğlu kapıya gürültüyle çıktı. Bir de baktım, kuş uçup gitmiş!

Aman, sütü taşırmayalım! Gazete okuyorum ya, gözüm sütte. Okumanın tadını kaçırıyor bu durum. Bir süre sonra küçük bir tıkırtı oldu. Anladım, süt taşından geliyor bu ses. Belli ki kaynama başlamış. Biraz sonra yine tık tık...

Tahta kaşığım var ya, şöyle bir karıştırdım sütü, tıkırtı kesildi. Sütü karıştırınca kaynayan yerlerin ısısı düşmüş olmalı. Fizik yasaları tencerede bile geçerli, hatır gönül dinlemiyor...

Biraz sonra yine başladı tıkırtı. Sütü karıştırdım, bir yararı olmadı, tıkırtı sürüyor. Dahası tıkırtının geldiği yerde bir büngüldeme... Kaşıkla taşın yerini değiştirdim, tıkırtıyla birlikte büngüldeme de oraya gitti. Bir oyun tutturdum; kaşıkla gezdiriyorum taşı, taş bir köstebek oluyor, sütü dürtüyor, büngüldetiyor. Yeter artık, kim bilir kaç tasımlık pişirdim. Oysa bana iki taşım yeter demişlerdi.

Ocağı kapadım. İşim bitti. Baktım, kuş yine gelmiş. Ne biliyorum o kuş olduğunu? Odur o, başkası olamaz. Aynı devinimler içindeydi. Bir ara balkonun üstünü örten asmaya çıktı. Dallar arasında dolaştı, sinek avladı. Üzüm salkımlarından birine yaklaştı. Taneferden birini gagaladı. Amanın, yapma!... Biz o salkımları yemek için değil, görüntüsüyle güzellik versin diye koruyoruz yahu! Kim dimler! Yeniden aşağıya, balkon demirine kondu. O anda kapının zili çalındı. Kuş, zil sesini mi duydu nedir; uçup gitti. Canım sıkıldı.

Kapıyı açtım. Komşunun kızı duruyor karşımda, altı yaşında. "Şeytan çekici" mi desem, "fındık faresi" mi? Hayır hayır, "büyümüş de küçülmüş" bir kız... Yanında iki sokak ötedeki bir başka komşunun aynı yaştaki "çok bilmiş" kızı: Sarı bukleli, maviş mavişi bakışlı, "üç üç böceği..."

"Çok bilmiş" olanı, coşkuyla atıldı: "Amca" dedi, eliyle bahçe kapısında dikilen adamı gösterdi: "O diyor ki arabasını çeksin diyor." Güldüm; "Bizim arabamız yok ki..." Duraksadı. Bahçe kapısında dikilen adama baktı. Adam söze karıştı. Arabasını çıkaramıyormuş bizim evin önündeki araba yüzünden.

Sorun çözümlendi; ama bizim "çok bilmiş" ile "büyümüş de küçülmüş" çevremde dolanıp duruyorlar. Nedenini anlamıştım. Gözleri, güllerdeydi. Pat diye, "Gül mü istiyorsunuz?" diye sordum. Hemen, "Eveı"i bastırdılar. "Hangisinden?" Sorulur mu? hepsinden... Baş üstüne... Kırmızıdan, sarıdan, beyazdan, bir tane de narçiçeğinden... Yaşlarından beklenmeyen bir olgunlukla teşekkür ettiler. Ne de olsa görgülü aile çocuğu bunlar.

Ben bu yazının taslağını bizim hanıma okudum. Bir kıyamet koptu! Vay efendim, ben zaten böyleymişim. Ele güne karşı bunlar yazılır mıymış? Aşağıdan aldım. "Bakın" dedim, "bu tür yazılar" dedim. Estek köstek... Sonunda bunlarla şunlar çıkarılırsa belki(ymiş)... Denileni yaptım, böylece "güncemsi" bir yazı çıktı ortaya.

Kadınlar haklı mı, dediniz? Hay Allah! Bir de size mi söz anlatacağım? Yahu, siz hiç Memduh Şevket'ten, Sait Faik'ten, Anton Çehov'dan öyküler okumadınız mı? Yazık! Okuyun öyleyse...

(*Ben de Dedim ki*, 2004)

Osman Nuri Poyrazoğlu

sinde kitap tanıtma yazıları yazdı. İçel Sanat Kulübünce düzenlenen "günlük" türündeki yarışmada, "2003 Behzat Ay Yazın Ödülü"nü aldı. Eğit-Der, Öğretmenler Derneği, Dil Derneği, Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Külrengi Yazılar'da öğretmenliğin kutsal bir meslek olup olmadığı üzerine kafa yoruyor yazar, üst makamlardan beklentilerden çok, 'aydın olmanın bilinciyle toplumu ve dünyayı gereği gibi algılayıp yorumlayarak sorumluluğumuzun gereğini yerine getirmek zorundayız.' yargısına varıyor. (...) Külrengi Yazılar, bir ilk kitap, daha doğrusu bir geç kitap. Poyrazoğlu, aydın kimliğiyle yıllarını verdiği bir mesleğin dünden bugüne gelinen noktasına parmak basıyor; eğitim üçgenindeki acı görünümünü ayrıntılı olarak gözler önüne seriyor." (Ahmet Özer)

"Yaşamdan süzülmüş deneyimler... Salt okuduklarından değil, mesleksel aydınlanmacı duyarlıklarından edindiklerini, yaşamın gerçeklerinde sorgulamaya alıp oradan sonuçlamalara, somutlamalara varıyor. " (Osman Bolulu)

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Öğretmene Özel Külrengi Yazılar* (1996), *Osmaniyeli Mektuplar* (1998), *Mektupların Tanıklığı* (2003), *Ben de Dedim ki* (2004).

SÖYLEŞİ: *Yüz Yüze Görüşmeler* (1997).

GEZİ-GÜNLÜK: *80 ile 99 Arası* (1999), *Eğer Benim ile Gezmek Dilersen* ('80 ile 99 Arası' kitabının genişletilmiş basımı, (2001).

TANITIM-ELEŞTİRİ: *Kitap Kitap Şiir Gelir Bizlere* (68 şairin 88 yapıtı üzerine değiniler, 2000).

HAKKINDA: Ahmet Özer (Damar, Kasım 1996), Elgin Bucakyurt (Damar, Ocak 1997), Mehmet Atilla (Kıyı, Temmuz 1998), Ali F. Bilir (Cumhuriyet Kitap, 16.7.1998), M. Güner Demiray (Kıyı, Ağustos 1999), Osman Bolulu (Çağdaş Türk Dili, Ekim 1999), Hasan Akarsu (Cumhuriyet Kitap, 6.4.2000), M. Demirel Babacanoğlu (Aykırısanat, Yaz, 2000), Hasan Akarsu / Şiirler-Den / İzler (2004), Emine M. Azboz (Abece, Ağustos 2004).

PRAVADÎ SADIK HOCA

Mutasavvıf, İslâm bilgini (D. ?, Pravadi / Bulgaristan - Ö. 1873, Beykoz / İstanbul). Öğrenimini tamamlayıp İstanbul / Sarıyer'e yerleştiği için "Sarıyerli" namıyla da anıldı. Tefsir ve hadis ilimlerinde ile Fars dilinde uzman olarak kabul edildi. Sürgün olarak dört yıl Akkâ'da kaldı. Tasavvufta Nakşibendiliğin Hâlidiyye kolundandır. Arapça, Farsça ve Türkçeye hakkıyla vakıf olduğu gibi Fransızca ve Rumca da bilirdi.

ESERLERİ:

Süre-i Şerîfelere Tefsir, Hadîs-i Erbain Şerhi 1001 Kelâm, Bahriye, Münâcât Risâlesi, Telemaque Tercümesine Nazire (Yusuf Kâmil Paşa çevirisine).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

PRENS SABAHATTİN

Sosyolog ve siyaset adamı (D.1877, İstanbul - Ö. 30 Haziran 1948, Nechatutel / İsviçre). Padişah Abdülmecit'in kızı ve II. Abdülmecid'in kız kardeşi Seniha Sultan ile Damat Mahmut Celaleddin Paşa'nın oğludur. Özel öğrenim görerek yetişti. II. Abdülhamid yönetimini elçştirdiği için gözden düşen ve baskı altında tutulan Mahmut Celalettin Paşa, 1899 yılında Fransa'ya kaçarken çocukları Sabahattin'i ve Lütfullah'ı da birlikte götürmüştü. Sabahattin, Paris'te siyaset adamları ve toplumbilimciler çevresiyle ilişkiler kurdu. Abdülhamid'in saltanattan uzaklaştırılması, Meşrutiyet'in ilanı amacıyla yurtdışında mücadele sürdüren Türk aydınlarını bir araya getiren 1902'deki Birinci ve 1907'deki İkinci Jön Türk kongrelerini topladı. Teşebbüs-i Şahsi ve Ademi Merkeziyet Cemiyeti'ni kurdu. 1906 yılında *Terakki* dergisini yayımlayarak yönctimde ademi merkeziyet (tek merkezden yönetilme) ve iktisatta "teşebbüs-i şahsi" (özel teşebbüs) ilkelerini savundu. Merkezi otoriteye karşı görüşleriyle, İttihad Terakki'nin yönetim anlayışıyla çeliştiğinden İttihadçılarla arası açıldı, görüşleri asker ve sivil aydın çevrelerde taraftar kazandı. Topladığı kongrelerle ortaya çıkan potansiyelden yararlanarak Osmanlı Ahrar Fırkasını (1908) kurdu. İstanbul'da düzenlediği siyasal toplantılar sırasındaki konuşmaları nedeniyle bir süre tutuklandı. Baskılardan kurtulmak için gittiği Mısır'dan, İttihad ve Terakki yönetiminin sonra ermesinden ve Birinci Dünya Savaşı yenilgisinden sonra döndü. Cumhuriyet döneminde Osmanoğulları ülkeden çıkarılınca (1924) önce Fransa'ya, daha sonra İsviçre'ye yerleşerek güç koşullar altında yaşadı. 1948'de İsviçre'de öldü. Kemikleri sonradan Türkiye'ye getirilerek Eyüp Mezarlığı'nda babasının yanına gömüldü.

Prens Sabahattin

Ziya Gökalp'in Durkheim'dan etkilenerek öne sürdüğü toplumcu görüşe karşı, Le Play'in bireyci anlayışını savundu. Edmond Demoulins'in *Anglo-Saksonların Üstünlüğü Neden İleri Geliyor* adlı kitabı, görüşlerinin temelini oluşturdu. Demolincs'in bütüncü toplum, bireyci toplum ayırımını Osmanlıya uyarlayan Prens Sabahattin, bu doğrultuda şöyle bir yaklaşıma ulaştı: Osmanlı bütüncü ve merkeziyetçi bir toplumdur. Bütüncü toplumda her şey devletten beklenir. Çünkü merkeziyetçilik bir memur devleti yaratır. Osmanlı da her şeyi devletten bekleyen bir memur ordusuna sahiptir. Bu durumda Osmanlı bir memurlar devletidir. Devleti memurların bu yükünden kurtarmak yapılacak en hayırlı iş olarak görülür. Bu da ancak kişisel girişimciliğe (teşebbüs-i şahsi) yer verilerek, böyle bir gelişmenin önü açılarak sağlanabilir.

Prens Sabahattin; eğitimi, girişimci insanın yetişmesinde biricik imkân olarak gördü. Eğitimin üretici, girişken insanı yetiştirecek biçimde yeniden düzenlenmesi gerektiğini savundu. Memur ve tüketici insan değil, üretici ve girişimci insan, onun öngördüğü doğrultuda toplumu dönüştürebilecek tek güçtür. Döneminin memur-devlet ilişkisini şu sözlerle dile getirdi: *"Mevâk-i âliye, kuvve-icrâiye tarafına, yani memurlara, onların maişeti ise aldıkları maaşa ve bittabi o maaşın geldiği tarafa bağlı. Nasıl olmasın ki? Hükümet kapısından çıkar çıkmaz sokakta kalacaklarına hepsi iman getirmiş. O halde, servet, ikbal, iktidar her şey hükümdardan geleceği için bütün gözler onun gözüne girmeye, onun gözü ise tahakkümü arttırmaya dikiliyor."*

"Faal politikacılarımız arasında, sosyal ve millî meselelerimize bir sosyoloji çığırının metodu içinde, tam bir ilmî görüş zaviyesinden bakan ilk adam Prens Sabahaddin'dir. Bu bakımdan, Ziya Gökalp'i ikinci plânda

PRENS SABAHATTİN

SOSYAL BİLİM

Sosyal sorunlarımıza dair bugün ülkemizde de birçok makale ile bazı eserler yayımlanmaya başladıysa da bunların hiç birinde Sosyal Bilim'e layık olduğu öncmin verilmediğini görüyoruz. Soyut ve hayali konularla dolu bir sosyal felsefe olan sosyoloji ile hikmet ve kimya kadar pozitif bir bilim hâlini alan Sosyal Bilim'in karıştırılması, Sosyal Bilim'in ülkemizde hiç tanınmamış olduğunu gösteriyor. Gerçektende Sosyal bilim adına yalnızca Edmond Demolins'in bir iki eserini anmak ve o eserlerle birlikte hiç de ilişkili olmadıkları diğer sosyal ve iktisadî eserleri saymak, elbette Sosyal Bilim'i tanımak ve tanıtmak değildir.

Herkes görüyor ki; günümüz bilimleri gözlem ve deney tekniğinden doğmaktadır. Bu bilimlerden bazıları yalnız gözleme, bazıları da her iki tekniğe birden dayanmaktadır. Sosyal bilimi yaratan gözlem tekniğidir. Gözlem, özel bir analiz yöntemine sahip olmasıyla başlı başına bir bilim yaratabilmektedir. Fakat bilimsel gözlemler, yüzeysel gözlemlerle asla karıştırılmamalıdır. Belirli bir konuyla ilgili gözlemin bilimsel olabilmesi için, o konuyu doğuran olayı ortalama değil tam anlamıyla kavrayacak bir analiz yöntemine dayanmak şarttır. Bu dayanaktan doğacak keşiflerin aynı yönde yürüyerek çoğalması sayesinde bir sınıflama, bir sentez ortaya çıkarılmaktadır. Bu sınıflama ve sentezlerle de bir bilimin temeli atılabilmektedir. Sosyoloji ise sosyal konuları yalnız genel ve ortalama; ve ister istemez yüzeysel bir biçimde kavradığı için meşgul olduğu konuların ruhuna kesinlikle nüfuz edemiyor. Sosyologların bu tarzla yeni, gerçek bir bilim kurabilmeleri için sırf sosyal, yani özel ve esaslı, bakış açısından kavramaları gereken meselelere psikoloji, hukuk, iktisat, ahlâk, felsefe ve tarih gibi farklı ve genel bakış açılarından bakıyor ve birinin başladığı eseri doğal olarak diğeri devam ettiremiyor. Demek ki sosyoloji yayınlarında ne esaslı bir analiz var, ne de üretken bir seyir! Esaslı bir analiz yok, çünkü hukuk, iktisat, ahlâk gibi sosyal tezahürler; sosyal yapılara göre değişen bir takım durumlar. Demek ki bunlar sosyal yapıları değil, bilakis sosyal yapılar bunları meydana getiriyor. Her sosyal yapıya göre başka bir biçimde ortaya çıkan ve bu nedenle bir sonuç olarak görülmesi gereken sosyal olayları sosyal yapının nedeni zannedin sosyoloji; sosyal yaşamdaki müthiş farkları yaratan temel yapıları doğal olarak göremiyor ve bunları açıklayabilecek bir analiz yöntemine de sahip bulunmuyor... Bilimsel gözlemlerle sosyal keşifleri doğuran böyle ana bir analiz yönteminin olmaması durumunda ise her sosyolog kendi bakış açısına göre çalışın bir yazar olur. Bu koşullarda bilim yerine ancak bir anarşi doğabilir.

Tahminen on sene önceydi; düşünceleriyle tanıdığımız vatandaşlarımızdan bir zat şu sözleri söylüyordu: "Garip tir, sosyoloji ile ilgili olarak okuduğumuz eserlerin hiçbiri diğerine benzemiyor. Spencer, Charles Letourneau, Tarde, Durkheim, Gustav Lebon gibi yazarlar sosyal meselelere çeşitli bakış açılarından bakmışlar ve farklı farklı sonuçlara varmışlar. Bu durum beni sosyolojiye ait eserlerin mahiyeti hakkında büyük bir şüpheye düşürdü". Böyle dikkatli bir okuyucu karşısında bulunmak ne büyük bir mutluluktur. Gerçekten içlerinde asrın en büyük namlarını taşıyan yazarlarınınkilerin de dahil olduğu bu eserler olsa olsa şüpheli ve büsbütün kısır bir sosyal felsefe oluşturabilirler. Fakat hiçbir zaman gerçek bir bilim, bir Sosyal Bilim meydana getiremezlerdi ve zaten getiremediler.

Herkes bilir ki doğa tarihinin hayvanlar, bitkiler veya madenler kısmı, bunlar hakkında yapılan analizler ve sınıflandırmalarla bir bilim hâlini alabilmiştir. Bir bitki ve hayvan sınıflandırması (sistematiği) mevcut değilken doğal olarak hayvanlar ve bitkilerle ilgili konular da bir bilim hâlini almamıştı. İşte insanlığın bilimsel bir sosyal sınıflamasına sahip olmayan sosyoloji de doğa tarihinin Cuvier'den önceki hâlini andırıyor. Fakat sosyoloji mensupları sonu olmayan bir hayalden başka bir şey olmayan bilimlerinin peşinden koşup kendi ömürleriyle beraber başkalarının zamanlarını da tüketirken, diğer taraftan sessiz sedasız doğan koca bir bilim; gerçek Sosyal Bilim keşiflerini birbiri ardına kesintisiz bir biçimde sürdürüyor.

Ortaya çıkışını üç büyük dehaya: Le Play, Henri de Tourvilles ve Edmond Demolins'e borçlu olan Sosyal Bilim insan birliktelliklerini sosyal bir biçimde tahlil edebilmek için sosyal yöntemine dayanarak ve basitten karmaşığa doğru çeşitli sosyal sınıflara ait oluşturduğu monografilerle (tavsif-i hususî) kuruldu etti. Seksen yıldan beri aynı ekole mensup bilim adamlarının çeşitli toplumlarda aynı yöntem ile gerçekleştirdikleri analizlerden, Edmond Demolins'in o müstesna bilimsel dehasıyla ortaya koyduğu bir sınıflama, bu muazzam ve gittikçe mükemmelleşen sosyal sentez sayesinde insanlık, özel ve kamusal hayatta, kendisine yegane rehberlik edecek ve bu nedenle diğer bilimlerin tamamını etrafında toplayacak merkezi bir bilime, en gerekli ve en kıymetli güvenceye sahip oluyor. Bu sosyal sınıflamayı tanımak, milletlerin her birinin hangi yapıya, hangi seviyede mensup olduğunu bilmek demektir. Zaten doğa tarihinde de sınırlama konusu bir yapı meselesi değil midir?

Madeni, bitkisel, hayvansal... hangi alemi sınıflamaya kalkışsanız bu sınıflamanın dayanacağı büyük yapıları, yani çeşitli doğrultular izleyen asıl evrim yollarını keşfetmek mecburiyetinde kalırsınız. Demek ki her sınıflamanın özü bir yapı meselesi oluyor. Meselâ doğa tarihi hakkındaki yüzeysel bilgimiz nedeniyle sadece ismini bildiğimiz bir hayvanın halkalı veya memeliler sınıfına mensup olduğu söylenince gözümüzün önünde derhal özel bir tasarım gelir. Sosyal Bilim sayesinde de bizzat görmediğimiz, tanımadığımız bir ülkenin cemaatçi (tecemmûî) veya bireyci (İnfirâdî) yapılardan hangisine mensup olduğu bilinince gözümüzün önüne derhal esas hatları itibariyle özel bir yaşayış tarzı, bir takım temel nitelikler geliyor. Bir memeli bir halkalıdan anatomik yapısı itibariyle nasıl ayrılıyorsa cemaatçi bir toplum da bireyci bir toplumdan sosyal yapısı itibariyle aynı şekilde ayrılıyor. (...)

Korkunç ve ürkütücü uçurumlarla dolu bir gece yolculuğunu kuvvetli bir projektörle nasıl emniyetli bir hâle getirmek mümkünse Sosyal Bilim sayesinde de sosyal yaşamımızın en muğlak ve karanlık meselelerini aydınlatıp açıklayarak, gelecek yolculuğumu aynı şekilde güvenli hâle getirmek mümkün! Temenni edelim ki vatanımız, siyasî bağımsızlığını kaybetmeden önce, bu keskin bilgiden tamamen istifade edebilsin!

(*Türkiye Nasıl Kurtarılabilir*, 1965)

bırakan bir öncelik şerefi vardır. Sosyoloji nazariyeleri arasında Sabahaddin Beyin ve daha sonraları Mehmet Ali Şevki, Hilmi Ziya Ülken, Tahsin Demiray, Nezahat ve Ragıp Nureddin Ege arkadaşlarımızın hayran oldukları Le Play çığırı, daha başka sosyoloji okulları tarafından ne derece tenkit edilmiş olursa olsun, sosyal vakıaların tahlili için metod haysiyetinde ilk disiplini getiren nazariyedir ve sosyoloji tarihinin başında gelen bir rolü vardır.

"Prens Sabahaddin, bu içtimaî ilim metodunun emrettiği "Nomencloture" incelemelerini yapmadan ve münevver efkârı hazırlayan sistemli telkinlere başvurmadan evvel nazariyesini faal politikaya tatbik etmek istedi ve ilimle politika arasına hiçbir köprü kurmadığı için, bu uçuruma kendisi düştü. Fakat siyasî tarihimizde ilmî görüşün ilk temsilcisi odur ve unutulmaz hâtırasına karşı yalnız dostlarının değil, ilim ve üniversite çevrelerimizin de henüz ödenmemiş derin şükran borçları vardır." (Peyami Safa)

"Malûmdur ki hükümet şekilleri üçe ayrılır: 1- Mutlakıyet, 2- Meşrutiyet, 3- Cumhuriyet.

"On dokuzuncu asrın ikinci yarısında Fransa'da La Science Sociale unvanı ile bir ilmi cereyan meydana gelmişti. Bu cereyana mensup sosyologlar, muhtelif milletlerin yaşayış tarzlarını ve medeni seviyelerini tetkik maksadiyle birçok ilmî araştırmalar yapmışlar ve bunun neticesinde milletleri (Formation Communautaire: Cemaatçi Teşekkül) ve (Formation Particulariste: Hususiyetçi Teşekkül) olmak üzere iki esasi kısma ayırmışlardı. Dünya nüfusunun çok büyük bir kısmının (Formation Cammunautaire: Cemaatçi Teşekkül)'e mensup olduğu, bu âlimler tarafından müşahede edilmişti. Buna mukabil Norveç fiyortlarından başlayarak İskandinavya Yarımadası, Hollanda, Belçika, Fransa'nın kuzey kısmı, Almanya'nın Ren Nehri havzası, İngiltere adalarında asırlardan beri (Formation Particulariste: Hususiyetçi Teşekkül)'e mensup bir hayat tarzının hüküm sürmüş bulunduğu, ilmi bir şekilde tespit edilmişti. On beşinci asırdan itibaren Atlas Okyanusu'nu geçerek bugünkü Kanada ve Birleşik Amerika topraklarına ve daha sonraki asırlarda Avustralya ve Yeni Zellanda adalarına yerleşen insanlar, bu tamamen Hususiyetçi Teşekkül'e mensup, cesur, azimkâr, Allah'tan ve kendi nefislerinden başka hiçbir kuvvetten yardım beklemeyen şahsiyetlerdi.

"Aziz Türk milletinin tefekkür tarihinde tamamen müstesna bir mevkî işgal eden Prens Sabahaddin, Paris'te bulunduğu esnada, 1903 tarihinde La

PRENS SABAHATTİN'İN ETKİLERİ

Muzaffer Budak

Meşrutiyet'in gelmesinde katkısı çok olmuştur. 1324-1908'de kurulan Ahrar Fırkası Prens Sabahattin'in düşüncelerini benimseyip, programlarına almışlardır. Ankara Büyük Millet Meclisi'nin 18 Eylül 1921'de Bakanlar Kurulu'nun çalışma programında adem-i merkeziyet savunulmuştur. 1950'den sonraki iller yasasında valilerin yetkilerinin artırılması, yine onun düşüncelerinin sonuçlarıdır. Ayrıca, düşünce alanında etkileri görülür. Durkheim Sosyolojisi'nin bizdeki temsilcisi Ziya Gökalp'in yüzeysel (şekli) reformları Cumhuriyet Devleti tarafından ve devlet gücüyle sürdürülürken Prens Sabahattin'in önerdiği reformlar etkisinde olanlar onun düşüncesini ve sosyoloji sistemini birçeylerin uslarına yerleştirmişlerdir. Onun toplumu ve toplumsal olayları tanımak ve anlamak için önerdiği metodoloji yöntemlerini takipçileri toplumsal konularda uygulanmışlar ve köy sosyolojisinin oluşumuna bu yöntemin yararları olmuştur. Liselerde, yüksekokullarda ve üniversitelerde okutulan Ziya Gökalp Sosyolojisi 1950'den sonra yavaş yavaş yerini zamanın gereksinimine cevap veren Prens Sabahattin'in uygulamalı sosyolojisine bırakmıştır. Sosyal düşünceleri Anglosakson toplumu ile ilgili yazı, kitap çevirilerine ve yayınlara neden olmuştur. Araştırmacılar bu çevirilerden çok yararlanmışlardır. Onun yöntemleriyle sosyal olgularla ilgili anket, monografi ve uygulamalı araştırmalarla yeni sosyoloji akımı başlamıştır. Onun düşünceleriyle yola çıkan Science Sociale'i benimseyen dergiler yayın hayatımızda yerleşmiştir. Bu alanda ilk kez 1910'da Edirne'de yayına başlayan Say ve Tetebbû Mecmuası'nda Nafi, A.Sanih ve M.Rüştü, yazı ve çevirileriyle eğitim ve okullarla ilgili yayınlarda bulunmuşlardır. 1919 yılında yayına başlayan Müşahede Mecmuası'nda Faik Şemsettin, Sabahattin Bey'in sosyal düşüncelerinin takipçisi ve reformlarının savunucusu olur, inceleme ve araştırmalardaki yöntemlerinden söz ederek Türkiye'deki boşanma meselesiyle ilgili anket açar. Durkheim'i eleştirir ve Prens Sabahattin'in tanıtımını yapar. 1920 yılında yayınlanmaya başlayan Meslek-i İçtima Mecmuası'nda Mehmet Ali Şevki ve Ömer Adil'in yazıları ön planda görülür. Altıncı sayısında Prens Sabahattin'in Vicdan-ı Milliye yazısı yayınlanır. Onun tüm düşüncelerini kabul eden Mehmet Ali Şevki Bey, araştırma yazıları ve kitaplarıyla Prens Sabahattin Okulu'nun iyi bir uygulamacısı olur.

Prens Sabahattin'in eğitimimize de etkileri olmuştur. Toplum yapısının eğitimle değişeceğini vurgulamıştır. Okullarda yapıcı bilgi yanında uygulamalı eğitim üzerinde durmuştur. Fransa'da E. Demolis'in kurduğu l'Ecole des Roches-Kayalar Okulu'ndaki eğitimin yapıcı ve yaratıcı kişiler oluşturacağı üzerinde durmuştur. Bu okulu uygulamalı eğitime örnek göstermiştir. Köy Enstitüleri'nin uygulamalı eğitimine, onun eğitim alanındaki bu görüşlerinin etkileri olmuştur. Son yıllarda teknik öğretimdeki ilerlemeler yine onun istekleri arasındaydı. Kuramsal bilgiler yanında yaratıcı ve kültürlü insan yetiştirme metodu yavaş yavaş eğitim programlarımıza girmiştir.

İl Meclisleri'nin kuruluşu onun etkilerinin sonuçlarındandır. Liberal ekonominin ve ekonomide kişisel girişimlerin yerleşmesi yine etkilerine örnek olarak gösterilebilir. Ailede ve okulda eğitim, aktif metodlar, toprak meselesi, toprak kanunu, bireysel toprak mülkiyeti, memuriyette yetenek sistemi gibi etkileri rahmetli hocam Prof. Cavit Orhan Tütengil'in deyimiyle "Irmakları besleyen gizli kaynaklar gibi" Prens Sabahattin'in ve yandaşlarının yayınlarının sonucudur.

Büyük sosyoloğumuz, Cumhuriyet Devleti tarafından yurtdışına sürgün edildikten sonra şanssızlığı devam etmiş, yaşamını İsviçre'nin ıssız, küçük bir köyünde sıkıntı ve sefalet içinde, vatanının ve yakınlarının özlemini çekerek geçirmiştir. 30 Haziran 1948 günü bir arkadaşının evinde ölmüştür. Vasiyetinde, İstanbul'da Eyüp Sultan Mezarlığı'nda toprağa verilmeyi istediğini belirtmiştir. Cenazesi yurda getirildiği halde, o gün devletimizi yönetenler tarafından kabul edilmemiştir. (Hiçbir Osmanlı ve yeğenleri yurda sokulamaz) 1924 kararı uygulanarak ölüsü bile ters gönderilmiştir. Böylece ölüsü de sürgün edilmiştir. Hiçbir uygar ülkede bu yapılmamıştır. Dört yıl sonra verilen izinle 12 Eylül 1952'de kemikleri yurda getirilip Eyüp Sultan Mezarlığı'nda babasının yanında toprağa verilmiştir. Allah rahmet eylesin, nurlar içinde yatsın.

(*Toplumbilimci Prens Sabahattin*, 1998)

Science Sociale cemiyeti mensupları ile temasa geçmiş ve bu ilmi, biyoloji fizyoloji gibi ilmi ve müspet esaslara istinad ettiğini müşahade etmişti.

"Aziz vatanımızın yükselişi için ıslahat yapılması lüzumu müdafaa edildiği yirminci asrın başlangıcında Prens Sabahaddin, işte bu (La Science Sociale: İlm-i İçtima)'a istinaden Meslek-i İçtima ismini verdiği bir ıslâhat programı hazırlamıştı.

"Büyük vatanperver Prens Sabahaddin, dünya milletlerinin arz ettiği tarihî hakikatleri:

"'Şarkta cemiyet hâkim, Garbda ise fert muzaffer' vecizesi ile iktisadi, içtimai, oynanmakta olan feci dramı izaha muvaffak olmuştu.

"Büyük Türk mütefekkiri Prens Sabahaddin, hazırlamış olduğu Meslek-i İçtimai programını:

"'İlm-i İçtima, Meslek-i İçtimai'ye merkez-i hilkat olduğu gibi Meslek-i İçtimaî de Türkiye'nin en vicdanlı evlâdlarına bir merkez-i istinad.» vecizesi ile aziz milletmizi La Science Sociale'nin gösterdiği ilmî hakikatlere istinaden ıslâhat yapmağa davet etmişti.

"Prens Sabahaddin, Türk gençlerinin fenni ziraat terbiyesiyle hayat mücadelesine hazırlanmasını prensip olarak kabul ediyor, 'Asırlarca müddet, silâh kuvvetiyle müdafaa ve muhafaza ettiğimiz aziz vatanımızı bundan sonra münevver Türk gençleri, başta saban kuvvetiyle fethedilmelidirler.' dâvâsını müdafaa ediyordu.'

Prens Sabahattin

"Bu büyük vatanpervere son derece derin bir tâzim hissiyle merbut bir Türk vatandaşı sıfatiyle (Prens Sabahaddin - Hayatı ve İlmi Müdafaaları) unvanlı eserinde bu büyük sosyoloğun ilmî kanaatlerini vatandaşlarıma takdim etmiştim.. (Ziraat Âleminde Büyük Terakkiler) unvanlı bu eserinde de Prens Sabahaddin'in müdafaalarını ispat edecek mahiyette (Formation Particulariste: Hususiyetçi Teşekkül)'e mensup milletlerin ziraat, sanayi ve maarif sahalarındaki faaliyetlerini efkâr-ı umumiyeye takdim etmekle büyük bir huzur-u vicdanî duymaktayım." (Nezahet Nurettin Ege)

BAŞLICA ESERLERİ:

Teşebbüsi Şahsi ve Tevsii Mezuniyet Hakkında Bir İzah (1908), *Teşebbüsi Şahsi ve Ademi Merkeziyet Hakkında İkinci Bir İzah* (1908), *İttihad ve Terakki Cemiyetine Açık Mektuplar*

PRENS SABAHATTİN - TEŞEBBÜSÜ ŞAHSİ – ADEM-İ MERKEZİYET DÜŞÜNCESİ ve LİBERAL GELENEK

Mustafa Ökmen

İttihat ve Terakki ile ilgili bilgiler sunulurken belirtildiği üzere, hem devletçi-seçkinci hem de gelenekçi-liberal cephe, ağırlıklı olarak Yeni Osmanlılar, Jön Türkler çizgisinde ortaya çıkan hareketler içinden gelmişlerdir. Meşrutiyetçi ve laik eğilimler açısından ortak paydayı paylaşan bu iki grubun farklı unsurları da içerir hale gelmesi asıl olarak Cumhuriyetle birlikte ağırlık kazanmıştır.

Bu iki gruptan liberal cephe ile adı özdeşleşen Prens Sabahattin, Emre Kongar'a göre, Birinci ve İkinci Meşrutiyeti hazırlayan ve Osmanlı devletinde muasır ihtiyaçlara göre ıslahat yapılamasını isteyen inkılapçılar ve ihtilalciler anlamında Jön Türkler içinde liberal görüşlerin savunuculuğunu yapmıştır. Prens Sabahattin'in Teşebbüs-i Şahsi ve Adem-i Merkeziyet Cemiyeti'nin 1906 yılında yayınlanan programı şöyleydi; "Siyasi ıslahat yapılarak yerinden yönetim sağlanacaktır. Vilayet meclisi üyeleri halk tarafından seçilecektir. Merkezde halk tarafından seçilecek bir meclis teşkil edilecektir. Osmanlı halkının hak eşitliği sağlanacaktır. Yerel yöneticiler halkın nüfus dağılımına uygun olarak, farklı etnik ve dinî oranlara göre seçilecektir." Bu bağlamda faaliyetlerde bulunan Prens Sabahattin'in düşünceleri, bir hürriyet teorisi niteliğindeydi. O, devletten bağımsız olarak kişilerin kendi kişisel yeteneklerini kullanabilmeleri anlamında teşebbüs-i şahsilik düşüncesini ve devlet yönetiminde adem-i merkeziyet talep eden liberal fikirleri savunmaktaydı.

Anahatlarıyla bu düşünceleri savunan Sabahattin, Şerif Mardin'e göre, görüşleriyle gerçekten hayatımızın en derin köklerine dokunmuş ve bu bakımdan kendi kendimi eleştirmeyi ancak yüzeysel bir anlamda anlayanları rahatsız etmiştir. Gerçek şudur ki, Prens Sabahattin, bazılarınca, toplum tabularımıza dokunduğu için beğenilmemiştir. Prens Sabahattin'in fikirleri çerçevesinde meydana gelen polarizasyonun yararlı yanı bizzat kendi toplum tabularımızın üzerine ışık saçmasıdır. Zararlı yönü, onun fikirlerini yakından incelememiş olanlar arasında Prens Sabahattin aleyhtarlığının veya taraftarlığının siyasî bir vaziyet alışa tekabül etmesindendir. Bununla birlikte onun düşüncelerini meydana getiren unsurları birbirinden ayırt eden olmamıştır. Burada bu unsurları ayırt edecek olursak, bir insan ideali, bu insan idealini gerçekleştirecek bir eğitim teorisi, bu insan idealine uygun bir toplum tasavvuru ve mevcut toplumların yapısını tahlil etmeye yarayacak bir toplum tahlil yöntemi gibi başlıklarla karşılaşırız. Bu başlıklarla ele alınabilecek içtimai ve iktisadi düşünceleriyle Prens Sabahattin, Cengiz Çağla'ya göre özgün bir konuma sahiptir. Türk aydınının genel nitelikleri olarak sayılabilecek devletçilik, bürokratlık, seçkincilik ve aktarmacılık özelliklerinin Prens Sabahattin için de geçerli olduğunu söylemek oldukça zordur. Bu farklı nitelikleridir ki onu Tanzimat'tan Cumhuri- →

yete uzanan devletçi-seçkinci gruptan ayırmış ve liberal bir geleneğin başlatıcısı olarak anılmasını sağlamıştır.

Prens Sabahattin'e göre, Osmanlı devletinin içinde bulunduğu durumu, bir yönetim sorunu değil, bir yapı sorunudur ve bunun çözümlenmesi gerekmektedir. Bu da ancak, Science Sociale gözüyle toplum yapısını incelemekle mümkün olabilecektir. "İlk defa var olan sorunu değişik bir yaklaşımla ele alan Sabahattin Bey, çözüm yolu olarak, Osmanlı toplum yapısının göz önünde bulundurulmasını ve bu yapı içinde bir çözümleme yapılmasını önermektedir. Onun bu bağlamda ortaya attığı idari adem-i merkeziyet düşüncesi İttihat ve Terakki grubunca siyasi adem-i merkeziyet olarak algılanacak ve tepkilerin odağı haline gelecektir. Yine ona göre, bütüncü toplumlarda toplumsal yapı gereği merkeziyetçi yönetimler egemendir. Merkeziyetçi yönetimlerde bürokrasinin, gelişmeyi köstekleyici bir rolü vardır. Yerinden yönetimin gerekli olduğunu ileri süren Prens Sabahattin, neden olarak da şunları söylüyor: Onsuz, memleketimizi imar kabil olmadığım başka, bir vilayetteki idare usulünün diğerinde aynen tatbiki imkansızdır. Ona göre, merkeziyet yönetimi özgürlükleri kısıtlamakta, çoğunluğun azınlıkça baskı altında tutuğu ve girişimciliğe yönelik hareketlerin engellendiği bir ortam oluşturmaktadır. Bunu şöyle ifade ediyor: merkeziyet demek, hürriyeti inhisara atmak, ekseriyeti ekalliyete ezdirmek, teşebbüs fikrini kahretmektir."

Yönetimle ilgili bu düşüncelerinin yanında Sabahattin, ekonomik, sosyal, siyasal ve idari olmak üzere her alanda bireyci kişilik özelliklerini taşıyan bireylerin yetiştirilmesini savunmaktadır. Son tahlilde Osmanlı toplumunun kurtuluşunu da buna bağlamaktadır. "Prens Sabahattin, Türk aydınının tepeden inmeci niteliğine karşı toplumsal düzeyde daha derinden gelecek değişimi savunmuş, bu anlamda demagog siyasetçiden çok, bilim adamı, reformcu gözüken bir idare-i maslahatçıdan çok radikal bir devrimci olmuştur. O, bürokrasinin egemen olduğu düzende anti-bürokrat, memurların baştacı edildiği devirde zihniyet olarak memurluğa muhalif, herkesin devletçi olduğu bir dönemde özel teşebbüsçü ve neredeyse herkesin merkeziyetçi olduğu bir çağda adem-i merkeziyetçiydi."

Bütün bu düşünceleriyle Prens Sabahattin'le Jön Türklerin bir kısmı arasında- merkeziyetçilik-adem-i merkeziyetçilik- kopuş fırtınanın en mühim yönü, Şerif Mardin'e göre, içtimai ve iktisadi bir meseleydi. İşte bu içtimai ve iktisadi görüş farklılıkları nedeniyledir ki, 1908'de İkinci Meşrutiyet getirilir ama, İttihat ve Terakki ile Teşebbüs-i Şahsi ve Adem-i Merkeziyet cemiyetleri arasındaki uyuşmazlık da iyice artar.

Bu uyuşmazlık, gelişen siyasal olayların da paralel olarak daha da kalınlaşan çizgiler halinde genç Cumhuriyet tarafından da tevarüs edilecektir. Bu iki temel çizgiden ikincisini ise, hem siyaseten hem de son tahlilde askeri olarak güçlü bir konuma gelen ve o dönemde İttihat Terakki ile temsil edilen devletçi-seçkinci grup oluşturmaktadır. Bunların görüşlerinin temeli ise ağırlıklı olarak milli iktisat-milli burjuvazi düşüncesine dayanmaktadır.

(Akademik Araştırmalar Dergisi, sayı: 9-10)

- *Mesleğimiz Hakkında Üçüncü ve Son Bir İzah* (1911), *Türkiye Nasıl Kurtarılabilir? Mesleki İçtimai ve Programı* (1965).

HAKKINDA: Cavit Orhan Tütengil / Prens Sabahattin (1954), Türkiye Ansiklopedisi (c. 4, 1974, s. 1186), Peyami Safa / Objektif: 6- Yazarlar Sanatçılar Meşhurlar (1976), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Nezahet Nurettin Ege / Ziraat Âlcminde Büyük Terakkiler (Önsöz, 1980).

PULTAR, Gönül Ayda

Romancı, yazar. 3 Kasım 1943, İstanbul doğumlu. Gönül Ayda imzasını da kulandı. Yazar Adile Ayda'nın kızı, dilbilimci Sadri Maksudi Arsal'ın torunudur. İlkokulu Paris'te okudu. Arnavutköy Amerikan Kız Kolcji, Uluslararası Amerikan Lisesi (Lahey / Hollanda) ve Boğaziçi Üniversitesi (1967) mezunu. Yüksek lisansını *"Doris Lessing'de Kadın Özgürlüğü"* adlı tez çalışmasıyla, doktorasını *"Samuel Beckett'in Roman Üçlemesinde Teknik ve Gelenek"* teziyle (1992) Orta Doğu Teknik Üniversitesinde tamamladı. 1992 yılından sonra Bilkent Üniversitesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Journal of American Studies of Turkey (JAST) dergisinin kurucu yayın yönetmenliği, Türk Amerikan Etüdleri Derneği Başkan Yardımcılığı, Dünya Tatarlar Birliği Genel Başkanlığı görevlerinde bulundu. 1966 yılında Boğaziçi Üniversitesi Sinema

Gönül Arda Pultar

Kulübünün düzenlemiş olduğu senaryo yarışmasında *Bağbozumu* adlı senaryosuyla birincilik ödülünü aldı. Fransızca olarak yazdığı *Bir Arkadaşa Mektup* adlı denemesiyle Fransa'nın 1970 Hachette - Larousse Edebiyat Ödülünü kazandı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Dünya Bir Atlı Karınca* (1979), *Ellerimden Su İçsinler* (1999).

İNCELEME: *Technique and Tradition in Beckett's Trilogy of Novels* (Maryland / ABD, 1996).

DERLEME: *Kardeşim Yaralısın / Fakir Baykurt'u Anarken* (S. Sünter ile, 2001).

HAKKINDA: Ömer Nida / Kadın Romancılarımız: Başlangıcından Günümüze Kadar 1892-1991 (1991, s. 89), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 3.6.1999), Günümüz Türkiyesinde Kim Kimdir? (2000), TBE Ansiklopedisi (2. bas. c. II, 2003).

PULUR, Hasan

Gazeteci-yazar. 27 Mart 1932, İstanbul doğumlu. Kabataş Erkek Lisesi (1953) mezunu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesindeki öğrenimini tamamlamadı. Gazeteciliğe 1954 yılında *Son Saat* gazetesinde başladı. Daha sonra muhabir olarak *Vatan*, *Havadis*, *Akşam* (1956-57); muhabir, yazı işleri müdürü ve köşe yazarı olarak *Milliyet* (1958-79), köşe yazarı olarak *Hürriyet* (1979-86), *Güneş* (1986-88), tekrar *Milliyet* (1988-) gazetelerinde çalıştı.

Şiirleri, Hilmi Yavuz ve Demir Özlü ile yönetimine katıldığı *Dönüm* (1953-54) ile *Mavi*, *Yeditepe*, *Mülkiye*, *Yeni Ufuklar* dergileri ve yönettiği *Son Saat* gazetesinin sanat ekinde yayımlandı. 1953'te *Akşam* gazetesinin sanat ekinde düzenlenen yarışmada

Hasan Pulur

HASAN PULUR

HÂKİMLER...

DAVALI da, davacı da Toroslar'ın dağ köyündendir, aralarında arazi davası vardır. Duruşma açılınca, taraflardan biri, kürsüdeki hâkimi süzer, iyice bakar, sonra söz ister:

"Hâkim Bey, ben seni reddediyorum!"

Hâkim şaşırır:

"O niye, ne oldu?"

"Sen geçen ay bizim köye keşfe geldin mi, öğretmenin evinde kaldın mı, yemek yedin mi?"

"Evet, doğru!"

Yanındaki davalıyı gösterir:

"İşte, o evinde kaldığın öğretmen, bunun oğludur."

Hâkim ret gerekçesini kabul eder:

"Haklısın, davadan çekiliyorum!"

***

YİNE bir köy davası, köyde keşif yapılacak, davacının tanıkları dinlenecektir, lakin tanıklar bulunamamıştır, köye bir daha gelmek gerekecektir; kan ter içinde kalan genç hâkim, davacıya kızar:

"Hem dava açıyorsun hem de tanıklarını getiriyorsun, üstelik 250 liralık bir tarla için, bizi buralara sürüklüyorsun, isteseydin tarlanın parasını biz sana verirdik!"

Köylü adaletten ödün vermez:

"Hâkim Bey, ben para pul peşinde değil, bak peşindeyim!"

Genç hâkim cevabını almıştır.

***

1930'lu yıllar, Cumhuriyet'in Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt, gemi gezisinde Alanya'ya uğrar, karşılayanlar olur, lakin ilçenin hâkimi gelmemiştir, hemen gammazlarlar:

"Efendim, hâkim gelmedi!"

"O hâkimdir, biz ona gideriz!"(x)

***

BİZİM bu "Hâkim Beyler"den tanıdıklarımız vardır, özellikle Anadolu ilçelerinde onları çok iyi bilirler, sabah erkenden evden çıkar, çarşıdan, Adliye'ye kadar kimseye bakmadan, elinde çantası hızla yürür, duruşmaya başlar, öğle tatilinde, evden getirdiği sefertasındaki yemeği mübaşire çay ocağında ısıttırır, akşam yine kimseyle ilgilenmeden evine gider. Çantasında yarınki duruşmaların notları vardır, üzerinde çalışır, kırk yılda bir, rica ısrar Şehir Kulübü'ne uğrarsa da çok kalmaz...

***

MUHABİRLİK yıllarımız Sirkeci'deki Emniyet Müdürlüğü ile şimdiki postane olan Adliye'de geçti, "Hâkim Beyler"i oradan da tanırız, akşam, sırtlarında onurla taşıdıkları cüppelerini çıkarır, halkın arasına karışırlardı, ne makam arabaları ne özel otomobilleri vardı; kimi Edirnekapı tramvayını bekler, kimi Üsküdar vapuruna yetişmek için koşar, kimi Eminönü'nden dolmuş kayığıyla Karaköy'e geçer, yürüyerek Şişhane'ye çıkar, Kasımpaşa'ya inerdi.

Nice mahkûmlar, hapisten çıktıktan sonra Adliye'ye gelir "Babaları"nın elini sarılıp öperlerdi.

***

EVET, onlar böyle hâkimlerdi...

O tarihlerde "Hâkimler, vicdan ile cüzdan arasında sıkışır" diyen Yargıtay başkanları da yoktu, müteahhitlerin, Çakıcı'dan selam getirmeye cesaret edebildikleri Yargıtay başkanları da...

(x) Çetin Aşçıoğlu Doğru ve Güvenli Yargılama Hakkımız Var.

(*Milliyet*, 14.08.2004)

bir şiiriyle ikinci oldu. 1957 yılında İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nin açtığı bir inceleme yarışmasında Altın Kalem Ödülünü kazandı. 1982 ve 1983'te İstanbul Gazeteciler Cemiyeti tarafından kendisine çeşitli başarı ödülleri verildi.

ESERLERİ (Gazete yazılarından seçmeler):

Olaylar ve İnsanlar (I. Cilt: 1961-72, II. Cilt: 1973-78, III. Cilt: 1979-84, IV. Cilt: 1986-88).

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Hilmi Yavuz / Ceviz Sandıktaki Anılar (2001).

PURA, İdris Ahmet

Şair (D. 1910, Üsküp / Makedonya - Ö. 1975, İstanbul). İlköğrenimini Üsküp'te tamamladı. Saint-Benoit Fransız Koleji, Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi mezunu. Bir süre Osmanlı Bankasında çalıştıktan sonra *Haber* gazetesinde düzeltmenlik taptı. Çalışarak sürdürdüğü yükseköğrenimini tamamlayınca Merkez Bankası İstanbul Şubesinde çalıştı. 1975'te emekliye ayrıldı. Şiirlerini *Varlık* ve *İstanbul* gibi çeşitli dergilerde yayımladı.

ESERLERİ (Şiir):

Bir Ses İki Nağme (Z. İ. Zaimoğlu ile, 1931), *Güneşli Sağanaklar* (1934), *Ay Düğümleri* (1944), *Bitmeyen Mevsim* (1945), *Memleket Havası* (Z.İ. Zaimoğlu ile, 1946), *Islığımın Çevresi* (1963).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1990), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001).

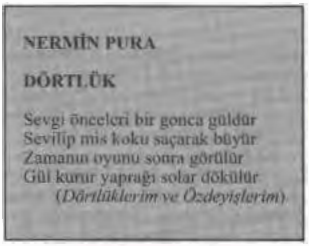
PURA, Nermin

Ressam, şair ve yazar. 1923, İstanbul doğumlu. Tam adı Emine Nermin, kızlık soyadı Hekimoğlu'dur. Ressam Numan Pura'nın eşi. Erenköy Kız Lisesindeki öğrenimini tamamlamadı. Türkiye Emlak Kredi Bankası Genel Müdürlüğünde raportör olarak çalışarak emekliye ayrıldı. Resmi ve özel koleksiyonlarda eserleri vardır. Yurtiçinde yirmi üç kişisel resim sergisi açtı. 1997 yılında UNESCO ALAP Uluslararası Plastik Sanatlar Derneğinin Onur Plaketini aldı. Güzel Sanatlar Birliği Resim Derneği, Ressamlar Derneği, Sanat Sevenler Derneği üyesidir.

Yüzü aşkın şarkının güftesini yazdı, Türk sanat müziği formunda besteler yapı. Şiirleri, Müjgân Cunbur'un *Türk Kadınının Şiiri Antolojisi*, *Ana* dergisinin *Şiir Damlacıkları Antolojisi* (1992), *Genç Kuşaklar Şiir Antolojisi*nin Deneyimli Şairler Bölümü (1986), *.39 Anthology Turkish Poets* (1998) ve *Pera Palas Gül Destesi*'nde (1998)

Nermin Pura

yayımlandı. 1938 Kadıköy Halkevleri Resim Yarışması Ödülünü aldı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Yaprak* (1952), *Bahçem* (1955), *Pembe Mavi Mor* (1971), *Hayat Rüzgarları* (1995), *Sevgi Çiçeklerim* (1999), *Duygu Yumağım* (1999), *Dörtlüklerim ve Özdeyişlerim* (1996), *Şiirlerimden Esintiler* (1996).

ARAŞTIRMA: *Türkiye Resim Sanatı Tarihi Özeti, Sanatla İlgili Terimler ve Bilgiler* (1998).

RADYO TİYATROSU: *Beklenen Mektup* (1998).

ROMAN: *Yanlış Adımlar*.

HAKKINDA: Çağdaş Resim Tarihi (1966), Günümüz Türkiyesi'nde Kim Kimdir? (2000).

Durak Pusmaz

PUSMAZ, Durak

İlâhiyatçı. 1949, İsaklı köyü / Çekcrek / Yozgat doğumlu. İlköğrenimini memleketinde yaptıktan sonra hafızlığını (1961) tamamladı. Tokat İmam Hatip Okulu (1970), İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü (1974) mezunu. Yüksek lisansını *"Zeyd b. Sabit ve Kuran İlimlerindeki Yeri"* adlı tezi ile, doktorasını *"Übey İbn Ka'b ve Tefsirdeki Yeri"* başlıklı tez çalışmasıyla (1992) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tefsir alanında tamamladı.

Çekerek'te 1970 yılında başladığı vaizliğini Tekirdağ'ın Hayrabolu ilçesinde devam ettirdi. Askerlik dönüşü iki yıl Bolu'nun Seben ilçesinde müftülük yaptı. 1978-80 yılları arasında Diyanet İşleri Başkanlığı Haseki Eğitim Merkezi Müftü ve Vaizler İhtisas Programına devam etti. Mezun olduğu yerde önce öğretmen, 1992'den itibaren müdür olarak görev yaptı. *Şamil İslâm Ansiklopedisi*'nde muhtelif maddeler yazdı. Makaleleri, çeşitli dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ:

TELİF: *İslâmda İrşad Metodu, Kur'an-ı Kerimin Fazileti HakkındaKırk Hadis.*

ÇEVİRİ: *Asr-ı Saadette Yazı ve Vahiy Kâtipleri, Muvatta Tercemesi*, 4 cilt (5 kişilik ekiple), *Hadislerle İslâm* (et-Tergib ve't-Terhib Tercemesi, 7 cilt, 4 kişilik ekiple).

HAKKINDA: Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

PÜLTEN, Selim Sabit

Şair. 3 Mayıs 1939, Bingöl doğumlu. İstanbul Yıldız Teknik Okulu Akşam Makine Bölümünden ayrıldı. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Halkla İlişkiler Bölümünü (2000) bitirdi. 1960'tan itibaren *Sine-Film, Sinema 65, Halter Set, Akademik Sinema, Saygı, ŞiirHikâye, Radyo Televizyon, Pul, Balova, Antoloji, Beşparmak, Söke Rehber* dergilerini yayımladı, yönetti. 1964'te İstanbul'da Set Kitabevi ve Yayınlarını kurdu. 1973'te gazeteciliğe başladı. *Barış, Ankara Ekspres, Bugün, Ulus, Günaydın, Ekonomi Yorum* gazeteleri ile THA'da çalıştı. Tarım konulu yazılarına *Barış* ve bir süre yazı işleri müdürlüğünü yaptığı *Ekonomik Yorum* gazetesinde başladı. 1979'dan sonra *BALOVA Tarım Turizm Dergisi*'ni çıkardı, yazı işleri müdürlüğünü yaptı ve yönetti.

Şiir ve hikâyeleri *Beşparmak, Sanzeybek, İmece, Beşgen* vd. dergilerde yayımlandı. *İzmir Ticaret Gazetesi* (Ege Notları, 1992-98), *Aydın Şafak Gazetesi* (Söke Temsilcisi), *Yeni Söke, Söke Ekspres* ve *Öz Maraton* gazetelerinde yazdı. 1973 Türk Devrim Kurumu Cumhuriyetin 50. Yılı Başarı Ödülünü, 1978 Halk Ozanları Derneği, 1981 Müziksan Vakfı Onur Ödülünü, 1994 TARİŞ Basın Ödülleri'nde inceleme- araştırma dalında birincilik, Radyo Televizyon dalında üçüncülük ödülü, 1995'te yine Radyo Televizyon dalında Jüri Özel Ödülü, TARİŞ Onur Ödülü, 1997 Aydın Gazeteciler Cemiyeti Köşe Yazısı dalında başarı ödülü aldı. Aydın Bölge Televizyonu AY TV'de "Tarıma Bakış" programını (1994-95), "Şiirle On Dakika" programını, Söke Maraton TV'de "İlginç Kişiler" ve "Üreticinin Sesi" programlarını yaptı. Sürekli Basın Kartı sahibidir.

ESERLERİ:

Ezberlenecek Atatürk Şiirleri, Gençler Yazı Yazın, Köylü Tarım ve Medya.

HAKKINDA: Söke Şairler ve Yazarlar Derneği Yayın Organı Sarızeybek Dergisi 2004 Antolojisi (2004).

PÜRLÜ, Kadir

Eğitimci-yazar. 1959, Karalar köyü / Sivas doğumlu. Karalar Köyü İlkokulu (1969), Deliilyas Ortaokulu (1973), Sivas Endüstri Meslek Lisesi Motor Bölümü (1976), Ankara Yüksek Teknik Öğretmen Okulu (1981) mezunu. Aynı yılın Kasım ayında Motor Bölümü Öğretmeni olarak Sivas Endüstri Meslek Lisesi'ne atandı. Burada 1999 yılına kadar öğretmen ve idareci olarak çalıştı. 1999'da Sivas Dr. Sadık Ahmet Mesleki Eğitim Merkezi'ne, 2004'te İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü görevine atandı. Folklor Araştırmaları Kurumu üyesi

ESERLERİ:

Âşık İsmeti İle Kapı Güzeli Hikâyesi (1989), *Âşık Talibi Kılıç Hayatı ve Şiirleri* (1990), *Âşık Ali Dayı Hayatı ve Şiirleri* (1992), *Âşık Feryadi* (Kutlu Özen ile, 1996), *Sivas'ta İlbeyli Türkmenleri Cilt: 1 - 2* (2002), *Halk Şairi Ömeri Hayatı ve Şiirleriyle* (2005).

Ali Püsküllüoğlu

PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali

Şair, yazar, dilci. 1935, Kadirli / Osmaniye doğumlu. İlk ve ortaokulu Kadirli'de okudu. Mersin Lisesinde okurken hastalığı nedeniyle öğrenimini lise ikinci sınıfta (1952) yarım bıraktı. Yıllar içinde kendi kendini yetiştirdi. Kadirli'de, Adana'da, İstanbul'da ve Ankara'da çeşitli işlerde çalıştı. Bunlardan çiftçilik, gazete satıcılığı, sinema biletçiliği, avukat yazmanlığı, redaktörlük, gazetecilik ve yayıncılık anılabilir. 1953 yılında gittiği İstanbul'da Çevre Yayınevini (1959) kurdu. 1960 yılında Kadirli'ye dönerek *Karacaoğlan* adlı haftalık bir gazete (29 Temmuz 1960, 12 sayı) çıkardı. Uzun yıllar Ankara'da Türk Dil Kurumunda Yayın ve Tanıtma Kolu uzmanı olarak (1960-83) çalıştı. 1983 yılında kurumun statüsünün değiştirilmesi üzerine istifa ederek ayrıldı, bir süre sonra da emekliye ayrıldı. Çalışmalarını dil ve edebiyat alanında serbest yazar olarak sürdürdü.

Ali Püsküllüoğlu

İlk şiiri, Kadirli'de *Oba* gazetesinde yayımlanmıştı (1950). Ancak edebiyat yaşamına başlangıç saydığı ilk şiiri, *Kaynak* dergisinde yer aldı (Ankara, Haziran 1951). Şiirleri ve yazıları; *Türk Dili, Varlık, Türk Sanatı, Hisar, Türk Düşüncesi, İstanbul, Yeditepe, Yenilik, Değişim, Şiir Sanatı, Dost, Dönem, Papirüs, Yusufçuk, Oluşum, Milliyet Sanat, Yazko Edebiyat, Hürriyet Gösteri, Çağdaş Türk Dili* gibi dergilerde ve *Vatan, Akşam, Cumhuriyet, Ulus, Barış, Halkçı, Milliyet* gibi gazeteler ile ortak ve armağan kitaplarda yayımlandı.

Ankara Radyosunda "Kitap Saati" (1962-63) ve Türkiye Radyolarında (Türk Dil Kurumu adına) "Arı Dile Doğru", "Anadilimiz", "Özdilimiz" (1963-66) programlarını hazırladı. Türkiye Radyolarında bir yıl süreyle yayımlanan, Atatürk'ün *Söylev*'ini ilk kez günümüz diline aktararak sunanlar arasında yer aldı. *Ulus* gazetesinin sanat-edebiyat sayfasını yönetti (1970-71). *Yusufçuk* adlı aylık bir şiir dergisi çıkardı (Ocak 1970 - Aralık 1980, 24 sayı). Bir süre *Hürgün* gazetesinde (1985) çalıştı, *Çağdaş Türk Dili* dergisinin genel yayın yönetmenliğini üstlendi (1988). *Öz Türkçe Sözlük* kitabı 12 Mart 1971 döneminde toplatıldı ve bir buçuk yıl süren yargılama sonunda aklandı. Çocuklar için bir Türk şiiri seçkisi olan ve Kültür Bakanlığınca yayımlanan *Kırlangıcın Kanat Vuruşu* da 12 Eylül 1980 döneminde savcılıkça soruşturuldu ve takipsizlik kararı verildi.

Şiir biçiminde yazdığı *Nasrettin Hoca* ile 1981 yılı TDK Çocuk Yazını Ödülünü, *Gül Sevgili Yurdum* adlı şiir kitabıyla 1983 yılı Toprak Şiir Ödülünü, yayımlanmamış şiir dosyası Babadat ile 2005 Yunus Nadi Şiir Ödülünü aldı. Sonra toplu şiirlerini aynı adla yayımladı. Kimi şiirleri İngilizce, Arapça, Rusça, Sırp-Hırvatça, İsveççe gibi dillere çevrilmiştir. Dil Derneği ile Edebiyatçılar Derneğinin kuruculararındandır.

"İlk şiirlerinde halk şiirinin etkisi görülür. İkinci Yeni çizgisine bağlanabilecek (şii) denemelerini yalın, toplumcu sanat anlayışının egemen olduğu şiirleri izledi. Anadolu duyarlığıyla beslenen, kendine özgü bir şiiri geliştirdi." (Atilla Özkırımlı).

ESERLERİ:

ŞİİR: *Pembe Beyaz* (1955), *Aydınlık İçinde* (1956), *Karanfilli Saksı* (1958), *Uzun Atlar Denizi* (1962), *Sırtımızda Kızgın Güneş* (1965), *Unutma Onları* (1976), *Yaz ve Yağmur* (1978), *Gül Sevgili Yurdum* (1984), *Eskidikçe* (1992), *Seçilmiş Şiirleri* (1996), *Babadat* (toplu şiirler, 1998-2005).

DİL-SÖZLÜK: *Öz Dilimiz* (1966), *Konuşmalar* (1966), *Öz Türkçe Sözlük* (1966), *Yaşar Kemal Sözlüğü* (1974), *Öz Türkçe Kılavuzu* (1980), *Çağdaş Türkçe Sözlük* (1980), *Ortaokullar İçin Türkçe Sözlük* (1980), *Seçilmiş Çocuk Adları Sözlüğü* (1981), *İlkokullar İçin Örnekli-Resimli Türkçe Sözlük* (1988), *Türkçe Sözlük* (küçük, 1991), *Türkçenin Yazım Kılavuzu* (1991), *Arkadaş Türkçe Sözlük* (1994), *Türkçe Deyimler Sözlüğü* (1995), *Türk Atasözleri Sözlüğü* (1995), *Türkçe Sözlük* (1995), *Edebiyat Sözlüğü* (1996), *Türkçenin Argo Sözlüğü* (1996), *Öğrenciler İçin Temel*

ALİ PÜSKÜLLÜOĞLU

SİS

Diyor ki bana, sevdayı ateşten
bir gömlek gibi giydin mi
Diyorum ona, Ferhat'ın dağlar gürzümden
inledi ve yol verdi sularıma. Acı dindi

Diyor ki, hiç mi kıskançlık katmadım
bakışlarına
diyorum ben de, göğsümden çıkan ah
nice kartal vurdu, aşkla

Soruyor, ölüm mü her zaman
yenecek, nedir bu korku
Diyorum, Lokman da bir zaman
tanrı'ya bunu sordu

Diyor, kırılırsa kanadı sevginin
nasıl uçar, göklerde
Diyorum, o bir umuttur, bilesin
havalanır yine de

Soruyor bana, kalacak mısın böyle
adı yarına mahkum bir ozan olacak
Diyorum ona, nice yollar var gidilecek, nice
uçurumlar var daha, atlanacak

Soruyor bana, bu sis nasıl dağılır
tarih bile susarken. Anlat olanı
Diyorum ona, şiirim bir uyaktır
yiğitçe, ta kalbinden vurur zamanı.

Deyimler Sözlüğü (1996), *Türkçedeki Yabancı Sözcükler Sözlüğü* (1997), *Öğrenciler İçin Resimli Türkçe Sözlük* (1998), *İlköğretim İçin Seçme Atasözleri Sözlüğü* (2000), *İlköğretim İçin Temel Deyimler Sözlüğü* (2000), *Yazım Kılavuzu* (2001), *İlköğretim İçin Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü* (2004).

SEÇKİ: *Sevgi Şiirleri Antolojisi* (1955), *Şiirimizin Dört Ahmedi* (1959), *Yeni Türk Tiyatrosu* (1969), *Türk Halk Şiiri Antolojisi* (1975).

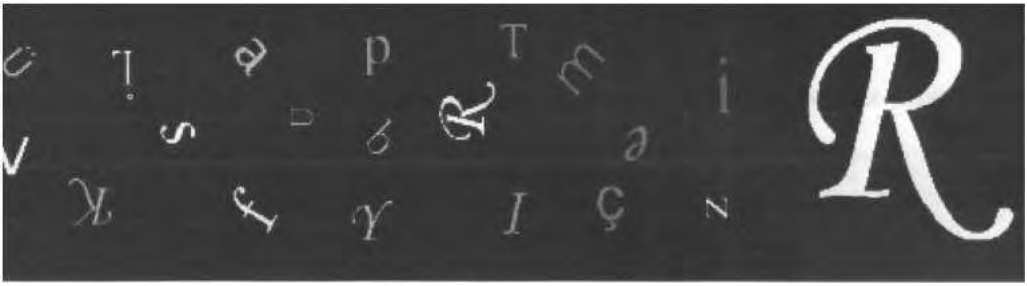
ANLATI: *Efsaneler* (1971), *Türk Halk Öyküleri* (1982).

ÇOCUK KİTABI: *Okumaya Geçiş Kitabı* (1976), *Çocuklara Şakacı Şiirler* (1977), *Kırlangıcın Kanat Vuruşu* (1979), *Nasrettin Hoca* (1980), *Anadolu Söylenceleri* (1983), *Bektaşi* (1987), *Afacan Cem* (10 kitaplık dizi, 1990).

ÇEVİRİ: *Açlar* (oyun, William Saroyan'dan, 1962).

HAKKINDA: Tuncer Uçarol / Bir Şiir Kitabında Bütünlük Sorunu (Soyut, Ocak 1977) - Yaz ve Yağmur I (Edebiyat Cephesi, 15 Temmuz 1979) - Yaz ve Yağmur II (Somut, Ekim 1979) - "Yusufçuk" Dergisi Üzerine Konuşma (Varlık, Ocak 1982) - Çocuk Şiirleri Üstüne Konuşma (Türk Dili, Şubat 1982) - Türk Halk Öyküleri (söyleşi, Varlık, Ekim 1982) - Öz Türkçe Sözlük (Yeditepe, Kasım 1982) - "Gül Sevgili Yurdum" ve Yalın şiir Üzerine (söyleşi Varlık, Haziran, 1984) - "Arkadaş Türkçe Sözlük" Üzerine AP ile Söyleşi (Yeni Biçem, Eylül 1995) - Sözlükçülük Üzerine Ali Püsküllüoğlu ile Söyleşi (Yaklaşım, Ağustos 1996) - Babadat (Varlık Kitap Eki, Nisan 1998) - Babadat'taki Yeni Şiirler (Söylem, Ekim 1998) - Türkçenin Peşinde Bir Ömür (Cumhuriyet Kitap, 24 Temmuz 2003) - Şair ve Dilci Ali Püsküllüoğlu (Çağdaş Türk Dili, Mayıs 2004) - Ali Püsküllüoğlu'nun Bir Şiiri: Ölümün Gölgesi (Sonsuzluk ve Bir Gün, Ocak-Şubat 2006), TDE Ansiklopedisi (1976-78), Sevgi Tekin / Ali Püsküllüoğlu'nun Ozanlığı (AÜ Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yeni Türk Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, 1980), Yurt Ansiklopedisi (1981), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c. 4, 1982), Seyit Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Adnan Binyazar / Eskidikçe (Ozanlar Yazarlar Kitaplar, 1998), Mehmet Güler / Ali Püsküllüoğlu'ndan "Babadat" Bir Şiir Çelengi (Cumhuriyet Kitap, 9.7.1998), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001), İz Bırakanlar (Bilim ve Ütopya, Nisan 2004), Çağdaş Türk Dili (Mayıs 2004), Dize (Ali Püsküllüoğlu Özel Sayısı, Haziran 2004).

RABİA HATUN (Erzurumlu)

Divan şairi (D. XIII. Yüzyıl, Erzurum – Ö. XIII. Yüzyıl). Bilinen ilk Türk kadın şairdir. Erzurum'un savaşlarla dolu geçmişi nedeniyle pek çok eser gibi Rabia Hatun'un eserleri de yok oldu. Yıpranmış türbesiyle kırk bir beyitten ibaret şiirlerinin yer aldığı divanından başka kendisini tanıtacak belgeye rastlanmadı. Mezarı Erzurum'un Sultan Melik Mahallesi'nde kendi adı ile anılan bir sokaktadır. Türbesi halk arasında "Rabia Ana", "Rabia Hatun", "Sultan Rabia Hatun", "Şair Rabia Sultan", "Rabia Sultan Türbesi" adlarıyla anılmaktadır. Türbenin gerek Sultan Melik Mahallesi gibi zamanın Selçuklu sultanlarına özgü, seçkin bir mahallinde bulunması ve gerekse Selçuklu tarzı mimarisi, Rabia Sultan'ın Selçuklu Hanedanı'na mensup olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu türbenin on üçüncü yüzyılda yapıldığına dair kuvvetli deliller mevcuttur. Erzurum hakkındayazılan eserlerde, Rabia Hatun Türbesi'nin Alâettin Keykubat devrinde inşa edildiği belirtilmektedir.

RABİA HATUN (Erzurumlu)

AŞK ve MA'ŞUK

Bir kâsedir alev dolu gö'nlüm, yanâ yanâ
Men tâ senün yanında dahi hasretim sanâ
Yaşlar dökende söndüremez âteşimi sû,
Sunsan elinle kanımı içsem kanâ kanâ

Gün doğmayup da olsa cihan tâ-ebed karâ,
Âteş sönüp de bilmese âlem nedir ziyâ,
Gözler unutsa mahşer-i elvânı haşre dek,
Didâr-ı yârı aydın eder dil yanâ yanâ,

Olsandı sen semâ, olsandı sen havâ,
Alsamdı men seni dem dem, nefes nefes.
Olsandı sen zaman, olsamdı men mekân.
Eflâki dolduran bir aşk olurdu bes.

Kâş-i gün üzre sûret-i cânân olaydı, kâş!
Çeşmân-ı çarh o sûrete hayrân olaydı kâş!
Yetmez dü çeşm avâlim-i hüsnün gözetmeye
Nev'-i beşerde bir nice çeşmân olaydı kâş.

Pâyın sadâsı, gelse de sen hiç gelmesen.
Men dinlesen kıyâmete dek, vuslat istemem
Bulsam izinle semtini, ol semte ermesem,
Akşam zamanı hasretin encâmı gelmeden

Baktım semâya vecd ile, cânâna benziyor!
Sonsuz süren uzaklığı hicrâna benziyor!
Esdikçe bâd ufuklara gâh inliyor gibi
Eflâki mest eden ney-i yezdâna benziyor.

Rabia Hatun şiirlerini aruz ölçüsüyle ve rubai tarzında yazdı. Aslında; Nezihe Araz'ın *Anadolu Evliyaları*, Abdurrahim Şerif Baygu'nun *Erzurum Tarihi-Anıtlar-Kitabeler*, İbrahim Hakkı Konyalı'nın *Erzurum Tarihi*, H. Basri Ek'in *Erzurumlu Bilginler* ve İsmail Hami Danişmend'in *Rabia Hatun Şiirleri* adlı kitaplarıyla çeşitli ansiklopediler üzerinde yapılan araştırmalar, Türk-İslâm tarihinde "Rabia" adlı yedi şairin mevcut olduğunu gösteriyor. Bu biyografinin yazımında H. Basri Erk'in *Erzurum Bilginleri* adlı eserindeki "Şair Rabia Hatun" ile ilgi bilgiler esas alındı..

HAKKINDA: M. Zeki. Kurnuç / Erzurum ve Türk Müsikisi (2005).

RABİA HATUN (İstanbullu)

Şair (D. 1910, ? - Ö. 1948, İstanbul). Asıl adı Nazan Hanım, tarihçi İsmail Hami Danişmend'in eşidir. *Aile* dergisinde (1947-49) çıkan şiirleriyle bir divan şairi olduğu sanılıyordu, asıl şair kimliği sonradan anlaşıldı. Azeri şivesiyle yazılmış kırk bir şiiri ölümünden sonra İsmail Hami Danişmend'in sunuşuyla *Rabia Hatun Şiirleri* (1961) adlı kitapta bir araya getirildi. Daha sonra bu şiirlerin eşine ait olduğu görüşü ağırlık kazandı. Ancak eşi İsmail

Hami, *Akşam* gazetesinde olayın öyle olmadığını ayrıntılarıyla açıklayan yazılar yayımladı.

HAKKINDA: Bedihan Tamsöz / Osmanlıdan Günümüze Kadın Şairler (1994, s. 162), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999).

RADO, Şevket

Şair ve yazar, gazeteci (D. 1913, Radovişte / Üsküp / Yugoslavya - Ö. 21 Mayıs 1988, İstanbul). İstanbul Pertevniyal Lisesi (1933), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1936) mezunu. Gazeteciliğe 1932 yılında muhabir olarak *Son Saat* gazetesinde başladı. *Akşam* gazetesinde yirmi beş yıl fıkra yazarlığı yaptı (1939-64). *Resimli Hayat* (1952), *Ses, Resimli Roman* gibi magazin dergilerini çıkardı ve yönetti.

İlk şiirlerini, Şevket Hıfzı adıyla *Varlık* dergisinde (1933) yayımlamıştı. Şiir kitabını da aynı adla çıkaran

Şevket Rado (solda) ve Orhan Veli

ŞEVKET RADO

EŞREF SAAT

Sizin için günün en iyi saati hangi saattir hiç düşündünüz mü? Şair tabiatlı olanlar akşam saatlerini severler. Güneşin batışı insana tuhaf bir hüzün verir. En çok kendi kendimizle kaldığımız saatler giden günün arkasından gecenin ağır ağır geldiği, daha doğrusu gündüzlerin bizleri gecelere devrettiği o saatlerdir.

Kuşlar o saatlerde neden telâşlıdırlar, pek bilmem ama tabiat yavaş yavaş durulur, etrafla beraber insanın ruhuna da bir sessizlik çöker. Sonra gece, o ıçsız, bucaksız gece kendi hayatını sürmeğe başlar.

Evet, şair tabiatlı olanlar akşam saatlerini severler. Yemek düşkünleri de öğle saatlerini. Dünya nimetlerinin lezzetlerine kendilerini kaptırmış olanlar öğle vaktinin gelmesini iple çekerler. İçki meraklıları istedikleri kadar vakti kerahetle beklesinler, yemekler doya doya öğleyin yenir. Öğle yemeğinden sonra gelen rehavetin tadı hiç bir gece uykusunda bulunmaz.

Ama yaş ilerledikçe insanlar sabah saatlerini sever olurlar. Dünyayı sabahın saat beşinde, kurtlar, kuşlar henüz uyanmadan, tabiat daha mahmurken seyretmek ancak o yaşlarda tadına varılır zevklerdendir.

Sizin için günün hangi saati iyidir, buradan bir şey söyleyemem ama bana sorsalar saatlerin en iyisi ne akşam saatidir, ne öğle saati, ne de sabah saati. İnsanlar için en iyi saat muhakkak ki, şu nasıl işlediği pek de bilinmiyen, adına Eşref Saat dediğimiz saattir.

Eşref saat gündelik hayatımızda işlerimizin en iyi gittiği, kararlarımızın en isabetli olduğu, hükümlerimizde asla yanılmadığımız saattir. Sabahleyin 9'da mı, öğleyin 12'de mi, akşam 7'de mi gelir; gün ortasında mı, gece yarısında mı teşrif eder, bilinmez, ama o gelince en çetin meselelerinizi tereyağından kıl çeker gibi halleder, en çıkılmaz davaların içinden tüy gibi hafif çıkarsınız. Eğer eşref saat gelmişse ol dediğiniz derhal oluverir. Yıllarca ümitle beklediğiniz büyük ikramiye, eşref saat çalar çalmaz size isabet eder. Bir türlü içinden çıkamadığınız davaları eşref saatte çabucak halleder, sonra nasıl hallettiğinize siz de şaşarsınız. Çünkü eşref saat gelmiştir. O saate hiç bir şeyler dayanamaz. Asırlarca ve asırlarca geçit vermeyen dumanlı dağlar bile eşref saat gelince delinir; treniniz onun bağrından düdüğünü öttüre öttüre geçer gider.

Yalnız sizin, teker teker insanların hayatında değil, milletlerin hayatında bile eşref saatler vardır. O saatler gelmeye görsün, milletler esaretten kurtulurlar, o saatler gelip çatınca ordular harikalar yaratırlar; insanların kaderleri o saatlerde değişir, talih o saatlerde adamın yüzüne gülmeğe başlar.

Demek bütün mesele eşref saatin gelmesine veya o saatin geldiğini anlamıya bağlı öyle mi?

Öyledir. Hattâ ben öyle zannediyorum ki eşref saat görünmez kuvvetlerin, esrarlı hesapların, içinden çıkılmaz bilmecelerin işlettiği bir saat değil, insanların bizzat kendileri tarafından işletilen veya sadece dikkatli olmaları sayesinde geldiği kolayca farkedilen bir saattir. Ama dikkatli olmıyan, kendini hayatın akışına bırakmış veya akıntıların tersine sandalını yürütmeye çalışan insan, eşref saatin geldiğini fark etmek şöyle dursun, duvardaki asma saatin on ikiye çeyrek kalayı gösterdiğini bile görmez.

Milletlerin eşref saatlerini büyük dâhiler keşfeder. Bizim gücümüz oralara yetmediği için sadece gündelik hayatımızda, hattâ aile hayatımızda yer alan ufak tefek eşref saatlerden, daha doğrusu birbirimizin eşref saatlerini kollamanın sırrından bahsedeceğim.

Muhakkak ki her şeyin bir zamanı vardır. Zaten eşref saat de bu zamandan başka bir şey değildir. İşte ne yapıp yapıp onu kollamalı. Sırasını getirmek de eşref saati bulmak demektir.

Bir ev kadınının, işten yorgun, argın dönen kocasına şu veya bu haberi vermenin sırası olmadığını bilmesi icabeder. Damdan düşer gibi vereceği kötü bir haber o dakikada adamcağızı çileden çıkarabilir. Evin mesut olması muhtemel havası fena halde bozulabilir. O durumda, fena haberlerin bile sükunetle karşılanacağı eşref saat henüz gelmemiş demektir.

İyi niyetli bir hanımın kocasından pahalıca bir hediye istemesi için mutlaka eşref saati beklemesi lâzımdır. Kocası geçim sıkıntılarından acı acı şikâyet ettiği, o gün kömür parası bulamadığından dert yandığı bir sırada, hanım kendisinden bir kürk manto isterse, böyle bir hareket eşref saatin →

kaçı gösterdiğini fark etmemenin pek kör kör parmağım gözüne bir misalidir. Adamcağızın haklı olarak cinleri başına toplanır, deliye döner, sabahlara kadar bitmiyen kavgalara tutuşursa hakkı vardır. Fakat aynı adamın bütün sıkıntılarına rağmen, hayat ufuklarını toz pembe gördüğü, omuzlarındaki geçim yükünü tüyler gibi hafif hissettiği anları da vardır, işte o anlarda eşref saat tatlı tatlı çalmaktadır. Hassas kulaklar bunu duyar ve tam o sırada oldukça pahalı mantonun bir senede tükenmiyecek taksitlerini kocaya güle oynaya kabul ettirmek işten bile değildir. Adamcağız neye uğradığını ertesi günü anlar ama, iş işten geçmiş, eşref saat harikulade oyununu oynamıştır !

Erkekler hiç bir suretle dinlemeye tahammül edemiyecekleri şikâyetleri eşref saatlerde koyunlar gibi dinlerler. Gündelik hayatın ufak tefek hâdiseleri üzerinden bir gecenin geçmesini beklemek dirayetini gösterebilsek de eşref saatin gelmesini beklesek, geçimsizlik denen hâdiselere ancak müzelerde raslıyabiliriz.

Çünkü yirmi dört saat sonra çocukların yaramazlıkları adamcağıza o kadar vahim görünmiyecek, şunun bunun kırdığı potları daha müsamaha ile karşılıyabilecek ve her iş oluruna, çıkarına bağlanacaktır.

Benim, daha ziyade erkeklerin tarafını tutar gibi görünen akıl öğretmelerime hanımlar kızabilir; "Peki ama sırf beyefendinin rahatı bozulmasın, keyfi kaçmasın diye evin bütün zahmet ve sıkıntılarını biz mi omuzlarımıza yüklenelim! Beyimizin asabı gerilmesin diye sırtımıza yeni bir manto istemekten vazgeçelim de huzuruna salavatla mı gidelim ?" diyebilirler. (...)

"Tatlı dil yılanı ininden çıkarır" diye bir söz vardır. Duvardaki saatleri yaylar işletiyorsa, ev hayatındaki eşref saatleri de tatlı dil işletir. Onun hiç gelmiyeceğini sandığınız bir anda sarf edeceğiniz hoş bir cümle, yerinde bir iltifat eşref saatin akrebini 12 ye getiriverir. "Ensesine yumruğu vur, ağzından lokmasını al" diye tarif edilen kocalar olduğunu bilirsiniz. Bu ideal kocalar eşref saatleri tıkır tıkır işletmesini bilen kadınların kocalarıdır. Değil ensesine yumruk vurdurmak, burunlarından kıl aldırmıyan nice kocalar eşref saat mütehassısı akıllı hanımların elinde yavaş yavaş bu hale gelirler.

Her iyi şey eşref saatte olur. Biraz sabır göstermek, biraz dikkatli davranmak, insanların bam teline dokunmamaya çalışmak evinizde eşref saati sık sık çaldırmak için kâfidir.

(*Eşref Saat*, 1958)

SESSİZ HİZMET

Hüseyin Nihal Atsız

"Şevket Rado" adı işitilmiş ve tanınmış olmakla beraber onun da hizmetleri henüz gereğince kavranmış değildir. Çünkü Şevket Rado bir parti adamı veya şöhret yolcusu değildir. Şimdiye kadar bilhassa "Hayat" mecmuasındaki yazıları ve radyodaki konuşmalarıyla tanınmıştı, bu yazı ve konuşmalar milli kültür ve ahlâk bakımından çok değerli olduğu halde bunlar da lâyık olduğu ehemmiyetle karşılanmış değildir. Daima akıl, mantık, itidal ve ahlâk çerçeveleri içinde kalan, vatandaşlık, görgü ve insanlık öğütleri veren bu yazılar ve konuşmalar tamtam müziği arasındaki bir keman melodisi gibi kaybolmuş veya pek az işitilmiştir. Anlaşılıyor ki Şevket Rado da bugünden ziyade yarına hitap etmiştir.

Yine onun çok mühim bir hizmeti, Başbakanla birlikte Rusya'ya yaptığı gezinin intibalarını yayınlamasıdır. Çok tarafsız bir görüşle yazılan bu eser kadar komünizme darbe vurmuş kitap pek azdır. Milli Eğitim Bakanlığı bir takım ıvır zıvır kitapları "Tebliğler Dergisi"nde tavsiye edeceğine bu kitabı liselerde sosyoloji derslerine yardımcı olarak okutsa büyük bir milli hizmet görmiş olurdu. Komünizmin iç yüzündeki maskaralık bu küçük eserde başarıyla dile getirilmiş, kızıl cennetin nasıl bir cehennem olduğu sakin bir dille anlatılmıştır.

Şevket Rado'nun milli kültüre son hizmeti de 17. Asırda yazılmış tarihlerimizden Subhatü'l Ahbâr'ın Viyana nüshasını tıpkı basım olarak neşretmesidir. Eserin tarihi bilgi bakımından ehemmiyeti yoksa da Viyana nüshası nefis minyatürlü bir nüsha olduğu için Türk Güzel Sanatlar Tarihi bakımından fevkalâde mühimdir.

Âdem'le Havva'dan başlayarak bir çok efsanevi ve tarihi hükümdarların, bu arada, yüzü peçeli olmak şartı ile, Peygamber'in, dört halifenin, Türk padişahlarının nefis resimleri sıralanmakta olan ve hicri 1085 (miladi 1675) yılına kadar gelen bu tarihteki son resim Dördüncü Avcı Sultan Mehmed'e aittir.

Gayet güzel bir kâğıda pek güzel bir baskı ile basılan ve aynı nefasetteki, klâsik modellere uygun bir kapak içinde çıkarılan bu eseri ve benzerlerini aslında Milli Eğitim Bakanlığı'nın veya Türk Tarih Kurumu gibi müesseselerin yayınlaması beklenirdi.

İstanbul kütüphanelerinde buna benzer pek çok sanat eserleri neşredilecekleri günü beklemektedir. Şevket Rado bir tanesini yapmakla bir çığır açmış ve Türk kültürüne büyük bir hizmette bulunmuştur. Himmetini tebrik ederiz.

Şevket Rado, fıkra yazarlığına başladıktan sonra şiiri bıraktı, deneme ve sohbet türlerinde eserler verdi. Uzun yıllar gazetecilik mesleğine bulunduğu katkılardan dolayı kendisine 1987 Burhan Felek Ödülü verildi. Şiirlerinin bir bölümü (*Yanan Mum* vd.) değişik formlarda bestelendi.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Şiirler-Kördüğüm ve Ötekiler* (tüm şiirleri, 1970),

DERLEME: *Yunus Emre* (1972), *Kerem ile Aslı* (Yeniden Yazım, 1972), *Karacaoğlan* (1974), *Türk Şairlerinden Seçmeler* (1974).

SOHBET: *Eşref Saat* (1956), *Ümit Dünyası* (1957), *Hayat Böyledir* (1962), *Aile Sohbetleri* (1967), *Saadet Yolu* (1981), *İnsan Severse Yaşar* (1981).

GEZİ: *Amerikan Masalı* (1950), *50. Yılında Sovyet Rusya* (1968), *Milliyetçi Çin Ne Alemde?* (1969).

İNCELEME - BİYOGRAFİ: *Kuruluşunun 25. Yıldönümünde Yapı Kredi Bankası ve Kazım Taşkent* (1969), *Türk Hattatları* (1984).

Şevket Rado

ŞEVKET RADO

YANAN MUM

Son saatim çok erken,
Çalsın istemiyorum.
Beni dostlar yaşarken,
Alsın istemiyorum...

Ölümüm de sonunda,
Yalnızlığım ruhumda,
Gözlerim yanan mumda,
Kalsın istemiyorum...

YA HER ŞEYİM YA HİÇİM

Öyle uzak ki yerin
Uzakları aşıyor
Bütün özlediklerim
Benden ayrı yaşıyor

Ya her şeyim ya hiçim
Sorma dünya ne biçim
Bir kördüğüm ki içim
Çözdükçe dolaşıyor

YAYINA HAZIRLAMA-SADELEŞTİRME: *Yaşayan Mevlidi Şerif* (1964), *Sultan Cem'in Başına Gelenler* (1969), *Yirmisekiz Mehmed Çelebi'nin Fransa Seyahatnamesi* (1970), *Bostancıbaşı Defteri* (1972).

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Şevket Rado'ya Mektuplar-Orhan Veli Kanık Oktay Rifat Melih Cevdet Anday (haz. Emin Nedret İşli 2002), Kemal Bek / Şiirimizde Bir Dönemi Başlatan Üç Şairimizin Bir Dönemi: Şevket Rado'ya Mektuplar - Eray Canberk / Mektupların Işığında Bir Dönem - Aynur Taştan / Üç Yoksul Şair - Alpay Kabacalı / Üç Şairin Yaşamından Belgeler (Cumhuriyet Kitap, 18.4.2002).

RAGIP PAŞA (Koca)

Divan şairi (D. 1699, İstanbul - Ö. 8 Nisan 1763). Öğrenimini tamamladıktan sonra memurluğa Defterhane Kaleminde kâtip olarak başladı. Zamanla yükselerek mektupçuluk (1724), defterdarlık sadaret mektupçuluğu (1737) ve Reisülküttaplık (Dışişleri Bakanlığı) görevlerine getirildi (1741). Vezir rütbesiyle Mısır (1744), Sayda, Rikka, Halep, Şam valiliklerinde bulundu. 1756 yılında getirildiği Sadrazamlık (Başbakan) görevi ölümüne kadar sürdü. III. Mustafa'nın kızkardeşi Saliha Sultan'la evlenmişti (1758). Laleli'de kendi adına yaptırdığı kütüphanenin bahçesinde toprağa verildi.

Öğüt verici ve düşündürücü birçok beyiti zamanımıza kadar halk arasında söylenegelen Koca Ragıp Paşa, yüzyılının büyük şairlerindendir. *Divan*'ı dışında tarih alanında da eserler vardır.

"Râgıb Paşa, siyasetçe 'vezîr-i hakîm' nâmını almış olduğu gibi, edebiyatça dahi 'şâir-i hakîm' unvanını kazanmıştır. Eski sadrazamlar içinde kendine mahsus bir mevki tutmuş olan Paşa, ediblerimiz ve şairlerimiz arasında da bir yüce makama erişmiştir. Münşeâtı, zamanın değişmesiyle ehemmiyetini muhafaza edememiş ise de, hakîmâne şiirleri kıymetten düşme tehlikesinden uzak bulunmaktadır. Bir çok beyti atasözü sırasına geçmiştir. Meselâ, halis hikmet olduğu halk ve ileri gelenler tarafından kabul edilen: 'Şecâ'at arz ederken merd-i kıbtî sirkâtin söyler' mısraını sırası geldikçe herkes kullanır.

"Zamanımızda cereyan eden edebî latifelerdendir ki, Buharalı olmak iddiasında bulunan Abdülgaffâr nâmında zeki, fakat çok konuşan bir zât, zarifler meclisinde kendisine ait bir bahis açarak, övünülecek şeylerini ve başarılarını bir bir sayıp dökmeye başlayıp, sözü haddinden fazla uzattığı halde orada bulunanlardan kimse lâtife yollu olsun bir harf bile söylememişken, geveze nihayet yorularak süküt eder etmez oradakilerden biri 'Cenâb-ı Hakk Koska'da defin i hâk-i ıtır-nâk olan zâta rahmet eylesin!' demesiyle, Abdülgaffâr ve şâir konuşanların muradı:

"'Şecâ'at ederken merd-i kıbtî sirkatin söyler' mısraını ihtar olduğunu anlayiverdik! erinden meclîse umumi bir tebessüm yayılmıştı. Anlamlı mısraın şöhretinin derecesi!..

"İşte böyle şeyler, Paşa'nın: 'Eğer maksûd eserse mısra'-ı berceste kâfidür' iddiasını tasdik ettirir.

"Râgıb'ın ekser seçilmiş şiirleri, ezberlemeğe değer hakîmâne sözlerdir. Hiç bir şairimiz, bu yolda kendisi kadar muvaffakiyet eseri gösterememiştir denilebilir. Tab'ı hikmet ile yoğrulmuş olduğundan âşıkane, rindâne beyitleri diğerlerine nisbetle azdır. (Muallim Naci)

ESERLERİ:

Divan (1837), *Münşaat* (Mektup örnekleri), *Fethiye ve Fetihname-i Belgrad* (Belgrad'ın fethini anlatır, 1939), *Mecmua-i Ragıp Paşa* (Türkçe, Arapça, Farsça manzume ve düzyazı edebi parçalar), *Tahkik ve Tevfik* (Sultan I. Mahmut ile Nadir Şah arasında yazışmalar), *Sefinetü'r-Ragıp* (Arapça), *Matlau's-Sa'deyn* (Semerkandi'den çeviri, tarihle ilgili).

HAKKINDA: İsmail Hikmet Ertaylan / Ahmed Hikmet, Muallim Naci / Osmanlı Şairleri (1995), İsmail Safa, Koca Ragıp Paşa ve Fitnat (1933), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

RAGIP PAŞA

GAZEL

Harâbâtı görenler her biri bir hâletin söyler
Letâfet nakl ider rindân ü zâhid sikletin söyler

Ser-âgâz eyledükçe bahse bülbül revnak-ı gülden
Bezmde kulkul-i minâ mülün keyfiyyetin söyler

Tecellî neş'esin ehl-i şikem idrâk kabil mi
Behişt andukça zâhid ekl ü sürbün lezzetin söyler

Ne zabt-ı hâkim-i aklî ne hükm-i zâbit-i şer'î
Cünün iklimini geşt eyleyenler râhatin söyler

Miyân-ı güft ü güda bed-meniş îhâm ider kubhın
Şecâ'at arz iderken merd-i kıbtî sirkatin söyler

Muvâfıkdur yine elbet mizâca şîve-i hikmet
Tabîbün olsa da hizbi marizün sıhhatin söyler

Perişânî hâtır nükte-i ser-beste-veş kaldı
Ne kimse hikmetin anlar ne Râgıb illetin söyler
(Ahmet Atillâ Şentürk, *Osmanlı Şiir Antolojisi*, 1999)

RAHMÎ (Âşık)

Halk ozanı (D. 1870, Sivas – Ö. 1905?). Söylediği Emrah tarzındaki şiirleriyle döneminin ünlü saz şairleri arasında yer almıştı. Şiirlerini hece ve aruz ölçüleriyle yazdı. Resmî öğrenim görmedi. Kuvvetli bir din terbiyesi alarak büyüdü ve şiirlerinde bunları yansıttı. Fakat daha sonra içki, afyon ve esrara müptelâ olarak otuz beş yaşında öldü.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

RAHMÎ (Harputlu)

Divan şairi (D. 1802, Harput / Huğu – Ö. 1884, Huğu). Müftü Ahmed Efendi'den ders alarak yetişti. Öğrenimini ilerletmek için Antep'e gitti ve burada Küçük Hafız Necib ve Faik Efendi'den ders aldı. Öğrenimini Kayseri'de tamamlayarak icazet (yeterlilik, diploma) aldı. 1826 yılında Harput'a dönerek ömrünün sonruna kadar ilim ve edebiyatla meşgul oldu.

ESERLERİ:

Divan (haz. Gönül Hatay Eren-Halil Erdoğan Cengiz, 2000), *Bostan Şerhi* (Sadi'ye).

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

RAHMİ ALİ

Bkz. ALİ, Rahmi

RAİF KIRKUL

Bkz KIRKUL, Raif

RAMAZANOĞLU, Mahmut Sami

Mutasavvıf, âlim (D. 1892, Adana - Ö. 12 Şubat 1984, Medine). İlk ve ortaöğrenimini Adana'da tamamladıktan sonra İstanbul Darülfünün (Üniversite) Hukuk Fakültesini birincilikle bitirdi. Bir ara Gümüşhaneli dergâhına devam ettiyse de daha sonra Kelâmî dergâhı şeyhi ve Meclis-i Sûfiye reisi Erbilli Es'âd Efendi'ye bağlandı. Kısa bir süre sonra irşad (halka ders vermeye yetkili hocalık) görevi ile gönderildiği Adana'ya gitti. Tekkelerin kapatılmasından sonra Adana'da bir yandan vaaz ve sohbetleriyle irşad hizmetlerini yürütürken, diğer yandan bir kereste ticarethanesinin muhasebesini tutarak geçimini sağladı. Babasından kalan büyük bir serveti, geçimini alın teriyle kazanmak düşüncesi nedeniyle reddetmişti. Adana'da yaşadığı yıllarda kışları şehir merkezinde, yazları ise Namrun ve Kızıldağ yaylalarında geçiriyordu. Bazı yaz aylarını Kayseri'nin Talas ve Yeşilhisar gibi sayfiye yerlerinde geçirdiği de oluyordu. Hac yolunun açıldığı 1946 yılında ilk defa hacca gitti. 1951 yılında gittiği İstanbul'da iki yıl kaldıktan sonra 1953'te ikinci kez hacca gitti. Dönüşünde arkadaşı Konyalı Saraç Mehmed Efendi ile uğradığı Şam'a yerleşti. Daha sonra ailesi, damadı ile birlikte yanına gitti. Dokuz ay sonra yeniden İstanbul'a dönerek önce Beyazıt-Laleli'ye, sonra da Erenköy'e yerleşti.

İstanbul'da bulunduğu yıllarda da vaaz ve sohbet halkaları ile irşad hizmetini yürütürken, geçimini Tahtakale'de bir ticarethanenin muhasebeciliğini yaparak sağladı. Vaaz, irşad ve sohbetlerinden toplumun her kesiminden çok sayıda insan yararlandı. Son yıllarda şöhretinin artması ve gördüğü ilginin dikkat çekecek ölçüde yaygınlaşması üzerine uzlete (inziva, yalnızlık) çekildi. Ancak yakın dostları ile evinde, Ramazan'da hatim ile kılınan teravih namazlarında ve özel sohbetlerde görüşür oldu. 1957 yılında yakınları kendisine Eyüp Sultan'da mezar yeri almayı önerdiklerinde; "Herkesi arzusuna bıraksalar, biz Cennetü'l Bâki'yi arzu ederiz" demişti. 1979 yılında yerleştiği Medine'de beş yıl yaşadıktan sonra öldüğünde Cennetü'l Bâki mezarlığında toprağa verildi.

ESERLERİ:

Hz. İbrahim (1980), *Hz. Yusuf* (1980), *Bedir Gazvesi ve Enfal Süresi Tefsiri* (1980), *Uhud Gazvesi* (1980), *Yunus ve Hûd Sureleri Tefsiri* (1981), *Tebuk Seferi* (1981), *Hz. Ebubekir* (1981), *Hz. Ömer* (1981), *Hz. Osman* (1981), *Hz. Ali* (1981), *Hz. Halid b. Velid* (1981), *Ashab-ı Kirâm* (1982), *Fatiha Suresi Tefsiri* (1985), *Bakara Suresi Tefsiri* (1985), *Dualar ve Zikirler* (1985), *Muhasebe 1* (2005).

HAKKINDA: Mustafa Akgün / Mahmut Sami Ramazanoğlu (1995).

RAMAZANOĞLU, Mehmet Niyazi

Tarihçi, siyaset adamı (D.1889, Tarsus / İçel - Ö. 1965). Osmanlı İmparatorluğu döneminde Tarsus bölgesinde devlet kurmuş olan Ramazanoğlu ailesindendir. Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Okulu)'ni bitirerek bir süre liselerde öğretmenlik ve yöneticilik yaptı. Bir süre de kendi topraklarında tarımla uğraştı. Zamanının büyük bölümünü ise tarih çalışmalarıyla geçirdi. Budapeşte, Viyana kütüphaneleri ve Paris Bibliothèque Nationale'deki (Paris Millî Kütüphanesi) yazmaları inceledi. Tarih araştırmalarını kitaplaştırmayıp hep amatör araştırıcı olarak kaldı.

Önceden hazırlayıp yayımlamış olduğu *La Province d'Adana* adlı kitabı, Lozan görüşmeleri sırasında antlaşmaya katılan bütün ulusların delegelerine dağıtıldı. Kitabın Adana bölgesine ait gösterdiği çok güçlü belgelere dayanan etnolojik ve tarihi kanıtlar, karşı tarafın ileri sürdüğü temelsiz iddialarını çürüttü ve millî sınırın belirlenmesinde verilen son kararlar üzerinde etkili oldu. Bu küçük kitabında yedinci yüzyıldan onuncu yüzyıl ortalarına kadar geçen zamanda İslâmiyet'in Anadolu içindeki ilerleyişini anlatırken bu dönem içinde Türklerin Güneydoğu Anadolu'ya nasıl yerleşmeye başladıklarını en eski belgelere dayanarak açıkladı.

Derin tarih, coğrafya ve istatistik çözümlemelerine dayanan *La Province d'Adana, Aperçu Historique, Ethnographique et Statistique* (1920) adlı eseri önemli etkiler bıraktı. Cumhuriyetten sonra iki kez Tarsus Milletvekili seçildi. Sonradan siyasî hayatı bırakarak çiftçilik ve tarih araştırmaları ile uğraştı. Ölümüne kadar mütevazi bir hayat sürdürdü. 1954'te Pakistan'daki son Şarkiyat Kongresi'e katılarak dikkate değer bildiriler sundu.

HAKKINDA: Hilmi Ziya Ülken / Çağdaş Düşünce Tarihi (1966).

RAMAZANOĞLU, Mustafa

Yazar. 1922, Kahramanmaraş doğumlu. Ticaretle meşgul oldu. 1947 yılından itibaren Kahramanmaraş'taki *Memleket*, Erzurum'daki *Hürsöz* ve *Hareket*, İstanbul'daki *İttihad*, *Yeni İstiklal*, *Bugün*, *Yeni Asya*, *Babıalide Sabah* ve *Zaman* gazeteleriyle Ankara'daki *Hilâl* dergisinde yazıları yayımlandı. Bu yazıları nedeniyle hakkında yirmi dört dava açıldı, sekiz defa tutuklandı, mahkemelerinin tümü beraatla sonuçlandı.

ESERLERİ:

Hakiki Aleviler Müslümandır (1971), *Zulme Karşı Direniş* (?).

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

RAMAZANOĞLU, Yıldız

Öykücü. 3 Mart 1958, Ankara doğumlu. Tam adı Hacer Yıldız Ramazanoğlu (Kavuncu). Anka-

Yıldız Ramazanoğlu

YILDIZ RAMAZANOĞLU

MEHTAP TURU

Kaptan her derde deva gemiyi denizin açıklarına doğru gezdiriyor. Sanki soyu tükenen babalardan biri son bir anlışla ve hiçbir ayrıntıyı atlamadan kağıttan bir gemi yapmış. Garip bir şekilde bir çocuk için zayıf olan vaktine hiç acımadan, üstelik henüz konuşurken ne dediği anlaşılmayacak kadar mimik bir oğlanın gönlünden geçen acayipliklere kulak vererek... Gemi öyle çılgın, öyle abartılı ve süslü. Rengarenk bir çocuğun düşlerindeki gibi ışıklı, graponlu. Havanın kararması kıvamını alıp, son pembelikler de yukarıdan, renkler iyice bir koyulaşınca başlıyor bu gezmeler. Hem de her akşam, hem de tam biz Edibe yle akşam yemeğimizi yemek için denize bakan balkona yerleşir yerleşmez.

Üç gün boyunca her gece yarısı mehtap turu olacak.

-Tam onikide sizi iskelede bekliyoruz.

Bütün evlerden insanlar el sallıyor. Biz de gitmeyiz ya öyle el sallıyoruz. Kaptan her el sallayanı randevulaşmış sayıyor. Kimse bizi görmesin diye ışığımız sönük. İçimizin dip köşesinde ihtiyaten açık bıraktığımız bir lamba var tabii. Zifiri karanlık bir masadayız. Tabağımızdaki yiyecekleri göremiyoruz. Ama Kaptan bizi görüyor.

Şu karanlık balkondan el sallayan bayanlara iyi akşamlar!

Dürbünle bakıyorlar mı ne. Gece karanlığında bu duyarlı hassas inceliklı ses elektrik akımı gibi bir anda yayılıyor ruhumuza. Farkedilmek hoşumuza gidiyor. Kaptan gece karanlığında varla yok arası yaşayan bütün kadınları ve çocukları isimiyle çağıracak sanki. Toparlanıyoruz. Çünkü görülüyoruz demek. Kayıp gitmiş hırkalarımızı, ölmeye yatmış kalplerimizi çekiştiriyoruz. Kaptanın sadece sesi var. Güven veren yüzünü, gemiye hakimiyetini, bizi üç kuruş bilet paramıza tamah ettiği için değil ama gerçekten kıymet verdiği için geziye davet ettiğimi bu sese ekleyen biziz. Bir ses duymaya görelim, bu sesi çoğaltır, sahibinin tanıyamayacağı hale getiririz.

Omikiye beş kala Edibe haydi diyor, fırla. Herşey kaçıp gidiyor, bari bu gemiye binelim. Olacak şey mi. O kahrolası habis hücreler sapasağlam kolonları sarıp sarmalayıp dağ gibi kocam götüreli daha ne oldu ki. Boğazına sıkışan lokmaların aşağıya şöyle kolayca kaymasını engelleyen yanlı bereli kolonları eliyle gevşetir gibi boynuma dokunuyor Edibe. Hadi hadi uzatma diyor. Ne oldu bu depresyondaki kadına böyle. İçime bir kurt düşüyor. Mehtabın nokta virgül bir pürüzü yok. Hava olağanüstü durgun, bırrak, kıpırtısız. Gidelim diye tutturdukça kalbime bir sıkıntı oturuyor, şimdi kurt adamlar çıkacak diyorum içimden. Edibe hava karanlık diyor, ruj sürüyor. Kırmızı. Zaten yalnızız diyorum. Kendim için diyor. Sen bu ruju silmeden şuradan şuraya...demeye kalmıyor. Arabada gecenin karanlığında iskeleye doğru vahşi dar ve karanlık bir yolda uçuyoruz. Derin bir tedirginlikle gemiye binen neşeli yazlıkçılara bakıyorum. Çocuklu aileler, şortlu kızların bacaklarına bakmadan ilerlemeye çalışan sakallı adamlar var.Delikanlılar ve genç kızlar birbirlerini çapraz görecek şekilde çoktan konumlanmışlar. Bakışlarını hazır etmiş sabırsız kıpırtılarla olacak olanların vaktı saatini bekliyorlar.

-Acele edin gemi hemen kalkıyor, gece biri gösterirken tekrar buradayız. Herşeyin toplamı bir milyon. Bir paket sigara parası. Birkaç saniye sonra hareket ediyoruz.

Yetiştik diye bir mutluluk kaplıyor içimi. İyi ki dışarıda kalmadık, arabayı deli gibi kullandım ya değdi işte. Geminin her şeye nazır gözde koltuklarından ikisine yerleştik bile diyerek seviniyorum. Beyefendi çılgın gibi beni arıyordur şimdi. Zavallı Aysel, ne kadarını duydu acaba, nereye gitmiş olabilir, çocukları bir an bırakmazdı, arabayı da almış, parı da bırakmamıştım. Ah! Zavallı. Önce acıyor sonra da hiddet buyuruyordur. Günlerdir daraldıkça daralan göğsümü bir çırpıda deniz kokulu gece mavisiyle dolduruyorum. Edibe gözlerini yummuş,başını arkaya atmış, yeni kararların arefesinde biri gibi derin derin soluklamarak içini boşaltıyor. Herkes kendi fırtınalarıyla denize çoktan açılmışken kağıttan gemiyi yüzdürdükleri yok.

-Arkamızdan saçımızı yolmayın. Nedamet fayda etmez. Düşünmeyin ! Kararsızlığa boyun eğmeyin. Kıyıda kalmayın. Bir milyon, kalkıyor.

Kıyıdakiler kıpır kıpır ama tereddüd içinde paralarını denklestirmeye çalışıyorlar. Kıyıda kalmak gemide olacak eğlenceleri daha da büyütüyor insanların gözünde. Kıyının herşeyi aşikar, tekdüzedir artık. Gönüller gemiden ve yoldan yana akmaktadır ya gerekçeler ışık hızıyla sıralanır. Kıyı olacağını olmuştur, orada taş kıpırdamamaktadır, keşfedilecek hiçbir şey kalmamıştır. Gitmek öyle mi, bir gemiyle aydan serpilen ışık tozlarının altına doğru yüzmek. Gemi görününce mi gözlerinin derinliklerine doğru hiç bakılmamış kadınlar ve erkekler sönmüş bir ocak gibi görünmektedir kıyıda. Yoksa toprak kendi içine çekilip, gözlerinin üzerine katlandığında ve ses vermediğinde mi gemi çıkagelmektedir . Hazinelerle, hüzünlerle ve renk renk ateşlerle kaynamakta olan karalar, tam ne zaman kapkara görünmektedir. Gemi beyaz, bembeyaz. Üzerine diledikleri renkte yazıgları yazıp yaşayabilecekleri söylencesini yayar insanlara fısıltıyla...

Farklılık, bambaşkalık vaadeder. Ama herkesi aynı süfli yerden yakaladığından kıraselere farkettirmeden tutkuları birörnekleştirir. Mesela kadınlar noktalama işaretlerine kadar hep aynı hikâyeyle aldatılmakta, kirlenmiş kutsal, aynı kehmelerle doğaşıma sokulmaktadır. Bu durumda kadınların akıllarından geçenler de, bir ileri bir geri fumleler de, sonrasında yaşananlar da hep aynıdır. Aynı aynı aynı. (...)

(Derin Siyah, 2002).

ra Kız Lisesi, Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi mezunu. Öğrencilik döneminde bir grup arkadaşıyla *Aylık Ana* ve *Gergef* dergilerini çıkardı. *Hasret* ve *Genç Arkadaş* dergilerinde yazdı. Ülkücü Gençlik Derneği yönetim kurulu üyeliği yaptı. Lise ve üniversite öğrenciliği yıllarında eskrim sporuyla ilgilendi, tiyatro oyunculuğu yaptı. 1990'da İstanbul'a yerleşerek eczane işletti. Mazlum-Der'in kurucuları arasında yer aldı ve yönetimde görev üstlendi.

Deneme ve hikâyeleri *İzlenim, Dergâh, Haksöz, GerçekHayat, Kırklar, Tarih ve Toplum, Kökler* vb. birçok dergide ve *Yeni Şafak* gazetesinde yayımlandı. Türkiye'de ve yurtdışında kadınzirvelerine katıldı. İzlenimlerinin bir bölümünü *Bir Dünyanın Kadınları* (1998) adlı kitabında topladı. 2000 ve 2005 yıllarında New York'ta toplanan Dünya Kadın Konferansı'nda BM delegesi olarak Türkiye'yi temsil etti. *Derin Siyah* adlı eseriyle Türkiye Yazarlar Birliği 2002 yılı Hikâye Ödülünü kazandı.

"Ramazanoğlu'nun (...) en göze görünür özelliği; dış dünyaya bakarken tasvirci-tahlilci gözlemlerini içinde

yorumlaması. Bu itibarla anlattıkları tipik 'olay hikâyesi' sınıfına girmeyebilir. Ancak olayı da önemsiyor. Mehtap Turu hikâyesi bunun göstergesi. Biraz benim 'Bu Böyledir'deki Lunapark'a benzettim. Hani ne demişler: Hepimiz bir gemideyiz. Bir kez binmeye gör. Ramazanoğlu'nun cümle yapıları, kelime seçimi, benzetme tutumu oldukça kendine has. Mesela: Yaz çocukları, Deniz görmeden gözlerini denizden almış anne, Yarışmaya katılacakmış gibi irileşmiş balkabağı, Başında bahçe gibi bir tülbent vb. Kısa cümlelerle dokunan sıkı, dinamik bir anlatımı var. Ve bu kısa cümleler monotonluğa düşecek kadar aşırılık taşımıyor. Anlatım açısından en çok 'Köyün ilk günü' hikâyesini beğendim." (Mustafa Kutlu)

ESERLERİ:

DENEME-İNCELEME: *Bir Dünyanın Kadınları* (1998), *İçimden Geçen Şehirler* (2005).

ÖYKÜ: *Derin Siyah* (2002).

ROMAN: *İkna Odası* (2003).

EDİTÖRLÜK: *Osmanlıdan Cumhuriyete Kadının Tarihi Dönüşümü* (2000).

HAKKINDA: Şemsinur Bektaş Özdemir / Diptcki İnsanların Hikâyesini Yazdım (Zaman, 26.6.2002), Mustafa Kutlu / Derin Siyah (Yeni Şafak, 5.6.2002), Müge İplikçi / Çok Koyu Siyah (Radikal Kitap, 30.8.2002), Ömer Lekesiz / Öykünün Bahârı Sürüyor (Vakit, 17.7.2002), Sibel Eraslan / Derin Siyah Bir Yıldız (Vakit, 22.5.2002), Nihal Bengisu / İnciler Var, Siyah İnciler (Aksiyon, 22.7.2002), Belkıs İbrahimhakkıoğlu / Derin Dünyadan Akisler (Türk Edebiyatı, Nisan 2003), Cihan Aktaş / Sitemkâr Canda Umut Vardır (söyleşi, Dergâh, Nisan 2003), Suavi Kemâl Yazgıç / İkna Odasında Hapsolanların Hikâyesi (Dergâh, Mayıs 2004), Hülya Alper / İkna Odası Üzerine (Umran, Mart 2004), Selçuk Orhan / İkna Odası (Gerçek Hayat, 2-8 Ocak 2004), Fadime Özkan / İkna Odası Sonrası(Yeni Şafak, 3.1.2004), İbrahim Tenekeci / İkna Odası (Anadolu Gençlik, Nisan 2004), Nurdan Gültekin / Güncel Ama Görülmeyen Acımızın Romanı: İkna Odası (Yedi İklim, Şubat-Mart 2004).

RÂMÎ

Divan şairi (D. 1553?, Şam - Ö. 1640, İstanbul). Asıl adı Abdurrahman. Medrese öğrenimi gördü ve müderrislik yaptı. İstanbul'da yaşadı. Şiirlerinden anlaşıldığı kadarıyla özellikle tasavvuf, felsefe ve astronomi bilimlerine vakıftı. Türkçenin yanı sıra Farsça ve Arapça şiirleri de vardır. Şiirleri genellikle tasavvufi ve âşıkane bir hava taşır. 4040 beyitten oluşan *Divan*'ı, Erdal Hamami tarafından yayımlandı (2001).

RAMİZ (Karikatürcü)

Bkz. GÖKÇE, Ramiz

Şükrü Ramo

RAMO, Şükrü

Şair ve yazar (D. 1920, İştip / Yugoslavya - Ö. 18 Kasım 1988, Üsküp). İlk ve ortaöğrenimini doğduğu kentte tamamladı. Bir süre devam ettiği Üsküp Felsefe Fakültesindeki yükseköğrenimini yarım bırakarak İştip'te Vakıflar İdaresinde memurluk yaptı. Bu arada Parti Siyasî Okulunu bitirdi.Yugoslavya kurtuluş savaşına katıldı. Ardından siyasete atılarak Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti Meclisi Başkan Vekilliği görevinde bulundu.

İlk şiir ve düzyazılarını *Üsküp Birlik* gazetesinde yayımladı. 1945 yılında ilk başyazarı olacağı gazetesinin yönetimini üstlendi ve bu görevi on sekiz yıl sürdürdü. Deneme, öykü ve şiirlerini, çalıştığı *Birlik* gazetesi ile *Sevinç* ve *Sesler* dergilerinde yayımladı. Şiirleri Makedonca, Arnavutça ve Sırpçaya çevrildi. Ayrıca ders kitapları ve kitap çevirileri vardır.

ŞÜKRÜ RAMO

GÜN GELSE

Gün gelse güneşin gözleri olsa
Yerde boşlukta her şeyi görsün
Taştan topraktan yağmur yağdırsın
Yalını yerinde silsin söndürsün.

Gün gelse gözlerin ateşi olsun
Yerde boşlukta her şey görsün
Aydan yıldızdan yalınlar döksün
Barışı yıkam yaksın kül etsin.

Gün gelse doğanın zilleri olsun
Yerde boşlukta her şey görsün
Dağda denizden haber getirsin
İnsanlık artık mutludur desin.

Gün gelse insanın dileği olsun
Yerde boşlukta her şeyi yensin
Sınırsız dünyayı engelsin geçsin
Doğsun büyüsün gamsız yaşasın.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Vatan Birdir Unutma* (çocuk şiirleri, 1958), *Çelenk* (1959), *Hoş Geldiniz* (1964), *Güzel Günler* (1972), *Renkli Gülüşler* (1977), *Kuş Sesi* (1980), *Küçük Damlalar* (1983), *Toprağımın Sesi* (1985), *Sabah Yıldızı* (1987).

ANTOLOJİ: *Genç Makedon Türk Yazarlarının Eserleri* (1949), *Yürü Aydınlığa* (1952).

ÖYKÜ (Çocuklar ve gençler için): *Kır Çiçeği* (1969), *Yeşil Köy* (1972), *Alev'den Yıldız'a* (1978).

HAKKINDA: Hasan Mercan / Balkanlarda Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (2000).

RAN, Nâzım Hikmet

Bkz. NÂZIM HİKMET

RASİ, Turhan

Şair, gazeteci-yazar. 28 Ocak 1942, Emirköy (Kiselova) köyü / Varna / Bulgaristan doğumlu. Liseyi Dobriç'te (1961) tamamladıktan sonra Varna'da Yüksek Ekonomi Enstitüsünü (1969) bitirdi. Gazetecilik girerek Varna'da *Varnenski Beâk* ve *Yedigün* gazetelerinde çalıştı. Yirmi beş yıl gazetecilik yaptı.

İlk şiiri *"Vatan"*, *Halk Gençliği* (Sofya) gazetesinde 1958 yılında yer almıştı. Diğer yazı ve şiirleri Bulgaristan'da *Yeni Işık, Yeni Hayat, Halk Gençliği, Eşek Arısı, Ludtema, Deli İş* dergilerinde; Türkiye'de *Akbaba* (1970-75), *Cumhuriyet, Atılım* gibi gazete ve dergilerde, Rusya'da *Krokodil, Timsah, Literatarnaya* dergilerinde; ayrıca Romanya ve Yugoslavya'nın çeşitli dergilerinde yayımlandı. Türkçeden Bulgarcaya hikâye ve şiir çevirileri yaptı. Bulgaristan Türk edebiyatının ünlü bir fıkra yazarı olarak tanındı. Şiir ve yazılarında gülmece öğeleri önemli yer tutan Turhan Rasi, 1985 yılında *Gabzovo* (Bulgaristan) kenti mizah ödülünü kazandı. Bulgaristan Mizahçılar Birliği, Varna Yazarlar Birliği, Bulgaristan Taşra Mizahçılar Birliği üyesidir.

ESERLERİ:

İnsanlık Hali (taşlamalar, aforizmalar, Türkçe, Sofya, 1968), *Ne Plasiposladın* (taşlama, aforizma, minyatürler, Bulgarca, Varna, 1978), *Ha Çitiziozu* (Dörtgöz Arasında Epigram, taşlama, minyatürler, aforizmalar, Bulgarca, Varna, 1986), *Numamdumi* (Sözüm Yok, mizahî şiirler, Bulgarca, Varna, 1991), *Boğazıma Kadar Deniz* (Bulgarca).

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002).

RÂSİH

GAZEL

Süzme çeşmin gelmesin müjgân müjgân üstüne
Urma zahm-ı sîneme peykân peykân üstüne

Rîze-i elmas eker her açtığı zahme o şûh
Lûtfü var olsun eder ihsân ihsân üstüne

Dilde gam var şimdilik lûtfeyle gelme ey sürûr
Olamaz bir hânede mihmân mihmân üstüne

Yârdan mehcûr iken düştük diyâr-ı gurbete
Dehr gösterdi yine hicrân hicrân üstüne

Hem mey içmez hem güzel sevmez demişler hakkıma
Eylemişler Râsih'e bühtân bühtân üstüne

RASİH

Divan şairi (D. ?, Balıkesir - Ö. 1776). Fatih dönemi devlet adamlarından Zağnos Paşa'nın soyundan geldiği bilinen Rasih Ahmed'in hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Doğum ve ölüm tarihleri de tartışmalıdır. Oldukça güçlü bir şair olup;

"Dilde gam var şimdilik lutfeyle gelme ey sürür
Olamaz bir hanede mihman mihman üstüne"

beytinin de yer aldığı gazeliyle ün kazandı. Yalın bir dille yazdığı şiirlerinden oluşan *Divan*'ı dışında, Kur'ân'da geçen kıssalardan *Ashab-ı Kehf*'i konu olan *Vasf-ı Eshab-ı Kehf* ve *Rahim* adlı mesnevisi ile *Bülgatü'l-Ahbab* adlı bir başka eseri daha vardır.

HAKKINDA: Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

RÂSİH

GAZEL

Elinde hançer-i işve o bî-amân geçiyor
Gören zemîne düşüp kendiden hemân geçiyor

Ko nâzı gün gecelidir beni hemân şâd et
Hatın demâdem erişmekte hüsn ü ân geçiyor

Gönül o râyiz-i çâlbük-süvâr-ı mihnettir
Ki râh-ı aşkda Kays He hem-inân geçiyor

O mest-i işve ayak basmayalı meygedeye
Derûn-ı humdan o demden beri ne kan geçiyor

Visâl-i dilbere ermekte az değil Râsih
Görünce bir dahi ammâ ki çok zamân geçiyor

(Fahir İz , *Eski Türk Edebiyatında Nazım*)

RASİM HAŞMET

Şair ve yazar (D. 1888, Selanik / Yunanistan - Ö. 1919, İstanbul). Rasim Hikmet imzasını da kullandı. Sağlık sorunları nedeniyle ilköğrenimini özel derslerle evinde aldı. Selanik Fransız Mektebi, İstanbul Darülfünun (Üniversite) Hukuk Mektebi mezunu. Yirmili yaşlarında işçi eylemlerine katıldı. Selanik'teki Sosyalist Amele Heyet-i Müttehidesi adlı kuruluşun yayın organı olan *Amele* gazetesinin Türkçe bölümünü Rasim Hikmet adıyla yönetti (1909, 4 sayı). Balkan Savaşı'nda Yunanistan'ın Selanik'i işgal etmesi üzerine İstanbul'a yerleşti (1913). Yükseköğrenimini tamamladıktan sonra İzmir'de ve Konya sultanilerinde (lise) felsefe dersleri okuttu (1915-17). Yeniden döndüğü İstanbul'da Gelenbevi Sultanisinde 1917'de başladığı felsefe öğretmenliği görevini sürdürürken veremden öldü.

Şiir ve yazıları, bir bölümü Selanik'te çıkan *Yeni Asır*, *Bahçe*, *Genç Kalemler*, *Yeni Felsefe*, *Eşref*, *Musavver Eşref*, *Rebap*, *Resimli Kitap*, *Hale*, *Tenkit*, *Zeka* dergi ve gazetelerinde yayımlandı. 1910'da *Felsefe* dergisinde yayımlanan *Mezahib-i İçtimaiye* başlıklı yazı dizisiyle tanındı. Türkiye'nin ilk sosyalist şair ve gazetecisi kabul edilmektedir. Sosyalist edebiyatın ilk örnekleri sayılabilecek düzyazıları, şiirlerinden daha güçlü bulunmuştur.

HAKKINDA: Asım Bezirci / "İlk Sosyalist Şairimiz Rasim Haşmet" (Forum, 1970), Mete Tunçay / Türkiye'de Sol Akımlar 1908-1925 (1978), A. Cerrahoğlu, Türkiye'de Sosyalizmin Tarihine Katkı (1975), S.Kemal Karaalioğlu / Resimli Türk Edebiyatçılar Sözlüğü (1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (1999), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001), Güngör Gençay / İki Haşmet (2004).

RASTGELDİ, Fuat

Şair. 1948, Urfa doğumlu. İlkokul ve liseyi Urfa'da bitirdi. Yazıları çeşitli yerel gazetelerde yer aldı. Çalışmalarını *Güneydoğu* gazetesinde yazı yazarak sürdürdü. *Sen Aşıksın* (1995) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: S. Ahmet Kaya / Urfa Şairleri - Cumhuriyet Dönemi (1998).

RAUF YEKTA BEY

Besteci ve müzikbilimci (D. 1871, İstanbul – Ö. 8 Ocak 1935, İstanbul). Asıl adı Mehmet Rauf. Aksaray Mahmudiye Rüştiyesini (ortaokul) bitirdikten sonra Divanı Hümayun'da memur olarak çalışmaya başladı. Aynı zamanda Lisan Mekteb-i Alisi (Yüksek Dil Okulu)'nin Fransızca Bölümünü bitirdi. Beylikçi muavinliğine kadar yükseldiği Sadaret Dairesinden 1922'de emekliye ayrıldı. Emekliye ayrıldıktan sonra Darülelhan'da (konservatuar) Türk müziği tarihi ve kuramı dersleri vermeye başladı. Bu okulun 1926'da Türk müziği bölümü kapatılınca aynı okul bünyesindeki Tarihi Türk Musikisi Eserleri Tespit ve Tasnif Kurulunun başına

Rauf Yekta Bey

getirildi. Ölümüne kadar görev yaptığı bu kurulda, din dışı klasik yapıtların yanı sıra dinî müziğin de en önemli yapıtlarının notaya alınıp yayımlanmasını sağladı. Klâsik Türk müziğinde Batılı anlayış ve yöntemlerle ilk müzikbilim çalışmalarını yapmasıyla ünlüdür.

Müziğe genç yaşta Zekai Dede Efendi ile Bolahenk Nuri Bey'den meşk ederek başladı, Celalettin Dede'den tambur dersleri aldı. Cemal Efendi ile Aziz Dede'den de ney çalmayı öğrendi. Yenikapı Mevlevihanesinde zaman zaman neyzenbaşılık yaptı. Fizikçi Salih Murat Uzdilek'ten akustik dersleri aldı; müzik kuramına ilişkin Fransızca, Arapça ve Farsça kaynakları taradı. Bu çalışmalar sonunda Ataullah Dede, Celalettin Dede ve Hüseyin Fahrettin Dede'yle ilk kez Türk müziği ses sistemini akustik açıdan açıklamaya çalıştı. Türk müziğinin Batı notasıyla yazılabilmesi için özel yöntemler belirledi. Albert Lavignac yönetiminde bir kurulca 1922'de Fransa'da yayımlanan *Encyclopedie de la Musique*'e yazdığı "La Musique Turque" adlı uzun makalesi, uluslararası Türk müziği çalışmalarında öncelikli bir başvuru kaynağı olma özelliğini sonrakiyıllarda da korudu. Bu eseri 1986'da *Türk Musikisi* adıyla Türkçeye çevrilerek yayımlandı. 1932'deki Kahire Müzik Kongresinde Mesut Cemil Bey'le (Tel) Türkiye'yi temsil ederken; kongrenin makam, ika (ritm), bestekârlık komisyonu başkanı seçildi.

Darülelhan'ın yayımladığı tüm notalarda onun belirlediği ve "Rauf Yekta Sistemi" adı verilen yöntem kullanıldı. Daha sonra Şaadettin Arel ve Suphi Ezgi'nin belirlediği Arel-Ezgi Sisteminin temelini oluşturdu. Türkiye'de gerçek anlamda müzikbilim yayımcılığının öncüsü olan Rauf Yekta "Yegah Mevlevi Ayini", "Mahur Peşrev", "Bayatiaraban Saz Semaisi" başta olmak üzere geleneksel üslupta bestelediği eserler, türünün başarılı örnekleri kabul edilir. *Şark Musikisi Tarihi* (1925) ve *Türk Musikisi Nazariyatı* (1924-29) adlı eserleri Türk müziği tarihi ve kuramı açısından önemli birer kaynak oluşturmakla birlikte basımları - 2005'e kadar - tamamlanamadı.

ESERLERİ:

Hoca Zekâi Efendi (1900), *Hoca Abdülkadir Merağî* (1902), *Dede Efendi* (1925), Esatiz-i Elhan (Hoca Zekai Dede Efendi, Hoca Abdülkadir-i Merağî, Dede Efendi, 2000).

RAYMAN, Hayrettin

Halkbilim araştırmacısı. 15 Şubat 1947, Yozgat doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Yozgat'ta tamamladı. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi TDE Bölümünü bitirdi. Yüksek lisansını Ege Üniversitesinde "*Karacoğlan'ın Şiirlerinde Ahenk*" teziyle (1987), doktorasını Fırat Üniversitesinde "*Sümmani: Hayatı - Sanatı ve Şiirleri*" konulu tezle (1991) tamamladı. "*Bayburt Efsaneleri*" çalışmasıyla (1999) doçent unvanını aldı. Ardından Erciyes Üniversitesi Yozgat Fen Edebiyat Fakültesinde öğretim üyesi (2002) olarak çalışmaya başladı. Türk adet ve gelenekleri ile halk şiiri ve şairleri özel ilgi alanlarıdır.

Hayrettin Rayman

İlk yazısı "*Edebiyatta Fonksiyonalizm*", 1990'da *Güneysu* dergisinde yayımlanmıştı. Daha sonraki çalışmalarını *Erciyes, Millî Folklor, Folklor ve Edebiyat, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*'nde yayımladı. Ayrıca seminer, sempozyum ve panellerde bildiriler sundu.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

Yusufelili Ali Huzuri Coşkun (1996), *Karacaoğlan'ın Şiirlerinde Ahenk* (1996), *Sümmani Hayatı, Şiirleri ve Şiirlerinin Tahlili* (1997), *Ardanuçlu Aşık Efkarî* (1998), *Bayburt Efsaneleri* (2001), *Türk Halk Edebiyatı Anlatı Türleri* (2003), *Yozgat Fokloru* (2004), *Afrika Masalları* (2004).

RAYMAN, Mehmet

Şair. 1956, Bebek köyü / Sarıkaya / Yozgat doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Sarıkaya'da okudu. Yozgat Lisesini bitirdikten sonra MTA Genel Müdürlüğünde memur olarak çalışmaya başladı. Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Bölümü ve Meslek Yüksek Okulu Harita Teknikerliği mezunu olduktan sonra aynı kurumda tekniker olarak çalışmaya devam etti. Dil Derneği, Edebiyatçılar Derneği ve BESAM üyesidir.

Edebi ürünleri *Koza* (Sivas), *Sevgi Çiçeği* (Sivas), *Istranca Rüzgârı* (Tekirdağ) *Aykırı Sanat* (Adana), *Berfin Bahar* (İstanbul), *Ardıçkuşu* (Adana), *Dikili Ekin* (İzmir), *Maki* (İzmir), *Sarızeybek* (Söke) gibi yirmi civarında dergide ve *Bizim Ece Şairler Antolojisi*, *Yeni Şiirler Antolojisi* (Antalya) gibi

MEHMET RAYMAN

EKSİK

Eksiğim ben
Çocuk oyuncağı zamanlardan
Anne göğsüne yaslı
Uykulardan eksiğim ben.

Ayakkabılardan potinlerden
El örgüsü pazar işi
Giysilerden eksiğim ben.

Düşünü bile kuramam
Nefis yemekli masaların
Hizmetini kahvesini
Kim yapar bu sofraların
Mis kokulu hanımların.

Kristal bardakları tutan ellerin
Yaldızlı kaşıkların, çatalların
Porselen yüzlü hanımların
Işıltısından eksiğim ben.

Anaların uğrun uğrun verdiği
Fallarda çıkan yolların
Kırlangıç kanadı heveslerin
Kavşağından eksiğim ben.

Çocukların harçlığından
Bayramdan seyrandan
Kestane sıcağı sobaların
Oyunlarından eksiğim ben.

Eksiğim çimenlerin esintisinden
At yelesi devrilen çayırlardan
Adresine yazılan mektupların
Cevabından eksiğim ben.

(*Bizim Ece* 2005)

Mehmet Rayman

çeşitli antolojiler ile *Bakış* (Aydın), *Sarıkaya* (Yozgat), *İleri* (Yozgat) gazetelerinde yayımlandı. *Çalı* dergisinin açmış olduğu "Yirce" şiir yarışmasında ikincilik ödülünü aldı.

ESERLERİ:

Kendi Biten (2000), *Asuman* (2004).

HAKKINDA: Mehmet Rayman / Kendi Biten (2000), Sarızeybek Dergisi 2004 Antolojisi (2004), Ahmet Sorgun / Kitaplar Ara-

sından (İleri gazetesi, Yozgat, 22.11.2005), Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi (2005), Durali Doğan / Yozgatlı Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi (2005).

RECAİZÂDE MAHMUT EKREM

Şair ve yazar, devlet adamı (D. 1 Mart 1847, Vaniköyü / İstanbul - Ö. 31 Ocak 1914). Babası, Tanzimat'ın ilk yıllarında Takvimhane Nazırlığı yapmış olan, şair, hattat ve tarihçi Mehmet Şakir Recai Efendi'dir. Ailesinin bilinen en büyük atası, yeniçeri ağalığına kadar yükselmiş Selim

Recaizâde Mahmut Ekrem

Ağa'dır. Roman ve hikâye yazarı Ercüment Ekrem Talu, oğludur. Özel öğrenim görerek yetişti. Arapça ve Farsçayı babasından öğrendi. İlköğrenimine Bayezıt Rüştiyesinde (ortaokul) başladı. Mekteb-i İrfan'ı bitirdikten (1858) sonra girdiği Harbiye İdadisindeki (askeri hazırlık okulu) öğrenimini sağlık nedeniyle tamamlayamadı. Hariciye Nezareti Mektubî Kaleminde (Dışişleri Bakanlığı Özel Kalemi) memurluğa başladı (1862). Burada Fransızcayı öğrendi. Namık Kemal'le tanıştı, onun yanında encümen-i şuarâ (şairler topluluğu) toplantılarına katıldı. Tanzimat ve Nafia (Bayındırlık) dairelerinde başmuavinlik (1874), Şurayı Devlet (Danıştay) üyeliği (1877), Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Okulu) ve Galatasaray Sultanisinde (lise) edebiyat öğretmenliği (1880-88) yaptı. Bir ara Trablusgarb'a gidecek bir komisyona başkan oldu. Bu görevden dönerken Malta üzerinden gizlice Avrupa'ya kaçma hevesine kapıldı. Malta'dan İstanbul'a getirtilerek Büyük Ada'ya maaşlı, izinli olarak gönderildi. Oğlu Nijad'ın ölümünden sonra II. Meşrutiyet'in ilânı (1908) ile ilk kurulan Kâmil Paşa kabinesinde kendisine Evkaf Nazırlığı (Vakıflar Bakanlığı) teklif edildiyse de, bu görevi kabul etmedi. Kurulan ikinci hükümette Maarif Nazırlığı (Milli Eğitim Bakanlığı) teklif edildi, onu da istemedi. Bunun üzerine getirildiği A'yân Âzalığı (senatör, 28 Kasım

RECAİZÂDE MAHMUD EKREM

GÜZELİM !

Nedir bu çevr ü tegaafül zaman zaman güzelim?
Kaçıncıdır bu eziyyetli imtihan güzelim?
Tükendi sabr ü tahammül.. üzüldü can güzelim.
Bu nâz ise yetişir artık el'amân güzelim!

Bütün gün eşk-i teessürle gözlerim dolsun..
Bahâr-ı şevk u ümîdim bütün bütün solsun..
Ilel-ebed bana böyle hayât zehr olsun
Sana hulûsuma geldiyse bir ziyân güzelim!
Hayât bende mücerred seninle kaimdir..
Neşât ü lezzet ü şevkim seninle dâimdir..
Sen olmasan nazarımda güneş de muzlimdir:
Sözün hakîkati işte budur inan güzelim!

Gamınla mün'adim oldu tasarrufum özüme..
Seni tefekkür ile uyku girmiyor gözüme.
İnanmak istemiyorsan eğer benim sözüme
Buna şehâdet eder gökte ahterân güzelim!

Nasîb yok mu bana ba'demâ hitâbından?
Ses almayım mı daha nağme-yî rübabından?
Tevahhuş eyliyorum hâl-i ihticâbından..
Sen anla.. ben edemem hissimi beyân güzelim.

Bu İnfiâle be-câ nâ-be-câ nihâyet ver..
Yine şikâyete.. şükre.. niyâza ruhsat ver!
İfâde eyleyeyim neş'emi cesâret ver..
Nazardan eyleme dîdârını nihân güzelim!

Kusûrum anlamadım çünkü etmedin mes'ûl..
Olurdu ma'zeretim belki de karîn-i kabul.
Senin sükûtuna karşı benim melûl melûl
Yetişmiyor mu sana ettiğim figaan güzelim?

Ne hâl ise beni afv et de şerm-sâr eyle..
Küçük düşürmek ile bârî ahz-ı kâr eyle..
Dahîl-i merhametim vechin aşikâr eyle..
Bu şivedir sana şâyân olan hemân güzelim!

(Pejmürde, 1895)

1908) görevinde ölünceye kadar kaldı. Ölümü dolayısıyla okullar tatil edildi, kendisine büyük bir cenaze töreni düzenlendi. Küçüksu'da oğlu Nijad'ın yanında toprağa verildi.

Recaizade Mahmut Ekrem, Namık Kemal'le tanıştıktan sonra ilk yazılarını *Tasvîr-i Efkâr*, *Terakki*, *Hakayıku'l-Vekayi* adlı gazetelerde yayımlamaya başladı. Namık Kemal'in Fransa'ya gidişi üzerine *Tasvîr-i Efkâr* gazetesinin yönetimini üstlendi (1867). İlk kitabı *Afife Anjelik* ile yayın hayatına başladı (1870). *Takdîr-i Elhan*'ın çıkışına Muallim Naci'nin tepkisi üzerine polemiklere girdi, bunun etkisiyle edebi çevreden uzaklaştı. Bu dönemde hikâye denemeleri yaptı. Bu tartışmalarıyla Edebiyat-ı Cedide akımının doğuşuna ortam hazırladı. Yeni bir edebi çevre yaratma isteğiyle eski öğrencileri Ahmet İhsan ile Tevfik Fikret'i tanıştırdı ve Ahmet İhsan'ın çıkarmakta olduğu *Servet-i Fünûn*'u, Fikret'in öncülüğünde bir edebiyat dergisi durumuna getirdi. Böylelikle döneminin genç şair ve edebiyatçılarını çevresinde topladı. Tanzimat ve Batı düşüncesinin yeni kuşağa benimsetilmesinde önemli rol oynadı. Şinasi ile başlayan ve Namık Kemal ile önemli gelişmeler kaydeden Türk edebiyatının değişme ve gelişmesinde etkili oldu. Önemli bir teorisyendir. *Ta'lîm-i Edebiyyat* adlı eserinden başlayarak çeşitli yazılarında ve kitaplarının önsözlerinde sanat ve edebiyat üzerine olan görüşlerini ve düşüncelerini anlattı. Batılı yazarlardan büyük ölçüde etkilendi ve kendinden sonra gelenleri buna göre biçimlendirdi.

Recaizade, üç oğlunun, özellikle, Nijad'ın ölümünden (1898) duyduğu

RECAİZÂDE MAHMUT EKREM

Kenan Akyüz

Yeni şiirin meselelerini bir bütün hâlinde ele alıp onları sistemleştiren, Ekrem'dir. Edebiyatın ve dolayısıyla şiirin yeni bir görüşle tarif ve izahını, ilk olarak, onda buluruz. Kendisinden öncekiler edebiyatı sosyal ve faydacı bir açıdan baktıkları hâlde, Ekrem, onu vasıtalıktan çıkarıp gayeleştirmenin peşindedir. Böylece sanat, kendi kendisinin hizmetine girmeye başlar. (....)

Ona göre gerçek şiir, bu esâs özelliklerden sonra, bâzı teknik kayıtlara da uymak zorundadır : Şiirin söylenişinde dikkat edilecek en mühim nokta, "tabiî" yânî "külfetsiz" oluşur. Mükemmellik hâlini "sehl-i mümteni"de bulan bu sanımî ve kolay söyleyiş, şiire büyük bir kazanç sağlar. Onun konuya en uygun ifâde tarzına erişmesi ve ifâdenin düzgünlüğü mesclesi ayrıca düşünülmelidir. Sözü güzel söylemekle, düzgün yânî yazı kaidelerine uygun söylemek ayrı ayrı şeylerdir. Hakîkatte, bir söz kaideye uygun olmadan da güzel söylenebileceği gibi, kaideye uygun olarak söylenmiş bir söz de güzel olmayabilir. Fakat, bir sözün gerçek güzelliği kaideye uygunluğu ile sıkı sıkıya ilgilidir. Hattâ, kaideye uygun fakat güzel olmayan söz, güzel fakat kaideye uymayan söze tercih edilir: "Belâgatsiz fesâhat câri olsa bile, fesâhatsiz belagat gidemez" (Takdîr-i Elhân, s. 59). İfâdenin kusurlu oluşu, şiiri değerinden düşürür. (....)

Bu şiir anlayışının kendi eserlerindeki gerçekleşme şekline gelince:

İlk gözlem olarak, onun, bu anlayışı, başkalarına telkîn edebildiği ölçüde, kendi eserlerinde gerçekleştirememiş olduğunu belirtmekle başlayabiliriz. Onu, şiirlerinde, yer yer, bu gerçekleştirmenin gayreti içinde buluruz. Fakat, istemekle yapmak arasındaki mesafenin her zamân ve herkes tarafından kapatılamayacağını, böyle bir işlemde yalnız şahsına âit özelliklerin değil, devrine âit özelliklerin de hissesi bulunduğunu düşünmek zorundayız. Düşünüleni lâyıkıyla gerçekleştirememek, zâten, bir intikal dönemi olan Tanzimat'ın genel karakteridir. (....)

Tanzimât devrinde Ekrem'e kadar ferdin hayâtından cemiyetin hayâtına doğru kaymaya başlayan şiir temalarının, Ekrem'le beraber, yeniden ferdin hayâtına döndükleri ve bu dönüşün gittikçe kuvvetlenerek yenilik edebiyatımızın sonraki ve en mühim yerleşme ve gelişme dönemlerinin genellikle ferdî bir sanat anlayışına bağlanmalarına yol açtığı görülür. (....)

Muhteva ile birlikte şekle de büyük bir önem verdiğini bildiğimiz ve onda bâzı yeniliklerde yapmış olduğuna evvelce temas ettiğimiz Ekrem, kendi şiirlerinde de şeklin kusursuz oluşuna titizlikte bağlıdır. Fakat buna rağmen, -hemen hiçbir sanatkârın tamâmiyle kurtulamamış olduğu- şekil hatâlarına o da düşmüş; veznin kullanılışında zaman zaman hâkimiyeti elden kaçırmış, kafiyelerde ihmâller belirmiştir. Buna karşılık, kafiyelerin mısrâlara dağıtılışında ve şiirin bölümlerindeki mısra sayılarında yaptığı yeni tertiplerle yeni nazım şekilleri meydana getirmiş ve bâzı şiirlerinde yer verdiği hece vezninî de başarı ile kullanabilmiştir. (....)

Ekrem, roman nev'inde de bâzı denemeler yaptı. Muhsin Bey gibi basît bir deneyişi Araba Sevdâsı'nın takip etmesi, onun bu nevide kaydettiği çok hızlı gelişmeyi açıkça gösterir. Araba Sevdası -şiirdekinin aksine olarak- ferdin hayâtından cemiyetin hayâtına geçişin bir ifâdesi olduğu gibi, gözleme verdiği büyük değer ve zamanına göre roman tekniğindeki ileri durumu bakımlarından da dikkate değer. 1889 da yazılmış, fakat ancak 1896 da Servet-i Fünûn'da tefrika edilebilmiş olan bu eser, batılılaşma hareketinin tamâmiyle dışın taklidi şeklinde yânî çok eksik ve ters anlaşılmasına dokunur ve bu anlayışın temsilcilerini tenkit eder. Ahmed Midhat'ın Felâtûn Bey ile Rakım Efendi (1875) romanında da aynı tema daha önce ele alınmış olmakla beraber, Araba Sevdası onunla mukayese edilemeyecek kadar moderndir. Bu romanın tefrika edilmesinden biraz önce ve aynı yıl yayımlanmış olan Şemsâ hikâyesi ise, Muhsin Bey tarzında, basît bir eserdir.

Muhtelif vesilelerle temas edilmiş olduğu üzere, Ekrem'in en kuvvetli cephelerinden birisi de münekkidliğidir. Her şeyden önce bir ders kitabı olarak yazılmış bulunmasına rağmen Ta'lîm-i Edebiyât, yalnız belli bir devrin bir kısım gençleri üzerinde değil, uzun müddet ve büyük bir aydın nesil üzerinde şiddetle müessir olmuş bulunan bir eserdir. (....)

Edebî hüviyetinin türlü yönleri üzerindeki bütün bu gözlemlerden sonra, Ekrem'i küçümsemek isteyenlerin düşüncelerine katılabilmek güçtür. Bir başına ve bugünün ölçülerine göre ele alınınca göze çarpabilecek eksiklikler, zamanının ölçüleri içinde derhâl küçülürler. Şâir, nâsir, romancı, piyes yazarı ve münekkid olarak, devrinin içinde, onu ön planda gelenlerden ayırabilmek imkânsızdır. Onun türlü ve değerli yönlerini bir tek yönünün yânî yeni edebiyatın nazariyâtçısı ve en kuvvetli gerçekleştiricisi olarak oynadığı büyük rolün gölgesinde karartmağa çalışmak haksızlık olur.

(Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi, 1985)

acıyı dile getirdiği şiirleriyle daha çok karamsarlığı işledi. Edebiyatta "Sanat sanat içindir" anlayışını savundu. Türk edebiyatında gerçekçiliğin ilk örneklerinden sayılan tek romanı *Araba Sevdası*'nda Bihruz Bey'in kişiliğinde Batı hayranlığının gülünç yanlarını mizaha varan bir anlatımla yansıttı. Romantizmden realizme geçişin bir örneği olan bu kitap, aynı zamanda gençlerin yanlış eğitilmesi ve Batılı yaşayışa bilinçsizce özenmenin sonuçlarının işlenmesiyle bir sosyal eleştiri romanı sayılmalıdır. Namık Kemal'in ve Batılı yazarların etkisinde oyunlar da yazdı.

Özenti hayatlara eleştiri niteliğindeki *Sâime* adlı kitabının, ahlâka aykırı görüldüğü için tefrikası yasaklandı. Romantik bir aşk hikâyesi olan *Muhsin Bey'i*, *Greziella*'nın etkisi ile yazdı. Son hikâye denemesi *Şemsâ*'yı anı biçiminde kaleme aldı. Bizde edebî eleştirinin yerleşmesinde de katkıları büyüktür. Eski edebiyat geleneğini sürdürenlerden başta Elhac İbrahim Efendi ve Muallim Naci olmak üzere, kimi yazarların onu ağır bir dille eleştirmeleri çeşitli polemik yazıları yazmasına yolaçtı. Şair, romancı, oyun yazarı, eleştirmen ve çevirmen kimliğiyle Recaizade Mahmut Ekrem, döneminde edebiyatımızın yenileşmesinde ciddi katkı sahibidir.

"Namık Kemal'in bütün ve yekpâre kahramanı, Hâmid'de bir iç parçalanmasına maruz kalır. Hâmid'de, yine de birbiriyle çarpışan kuvvetler vardır. Recâizade Ekrem'de aktif Tanzimat ruhu daha fazla silinir, istibdat devrine has olan pasif, içe dönük ruh başlar. Servet-i Fünûn edebiyatında pasif ruh tam bir melankoliye düşer. Recâizade'nin santimentalizmi, Servet-i Fünûncuların melankolisini hazırlar." (Mehmet Kaplan)

"Ekrem, sanat eserinin olgunluğunda tek unsur olarak 'güzellik'i görür. Edebiyatta ve özellikle şiirde bu güzellik unsurunu yaratacak olan da muhteva güzelliği ile üslûp güzelliğidir. 'Düşünce, duygu ve hayal' güzelliğinin, üslûp güzelliği ile uyuşması ve bütünleşmesi, edebî eserin güzelliğini

Recaizâde Mahmut Ekrem

yaratmış olacaktır. Böylelikle edebî eseri kendi içinde bir bütün olarak değerlendiren yazar, batılı bir tavır ile karşımıza çıkmış olur.

"O, bu yolda değerlendirmeler yaparken değişik edebî türlerde de gücünün yettiği ölçüde eserler kaleme almıştır. Şüphesiz bu edebî türler içinde şiir, ilk sırayı almaktadır. Eski şiir tarzının daha çok şekil üzerindeki değişmelerine örnek olabilecek nitelikte şiirlerinden oluşan Nağme-i Seher'den sonra şair, Yâdigâr-ı Şebâb ile muhtevada bir yeniliğe yönelmiş gibidir. Zemzeme'lerde ise gerek muhteva gerek söyleyiş bakımından onun, yeni bir anlayışla karşımıza çıktığı görülür. 'Zerrattan şumusa kadar her güzel şey şiirdir' (Takdir-i Elhan, s. 9) diyen şair, şiirde konu zenginliği yaratmış; Tanrı, tabiat, insan üçgeni içinde yeni temlere yönelmiştir. Şiirin şekil yapısı üzerindeki yenilikleri ise, eski nazım şekilleri üzerindeki değişiklikler ile batılı şekilleri Türk şiirine kazandırmış olmasıdır. Kafiyenin yapısı üzerindeki görüşleri ile 'mensur şiir' fikrinin kaynağı gene odur." (İsmail Parlatır)

"Recaizade, şiir üzerinde iyi düşünmüş ve hayli sağlam görüşler sunmuş olmasına rağmen güçlü bir şair sayılamaz. Şiirlerinde ilham tarafı eksik, hayaller oldukça sık ve düşünceler zayıftır. Ancak hüzünlü duyguları gereğinden fazla işlemiş, bu yolda marazi denecek kadar ağlamaklı bir çığırın açılmasına öncü olmuştur. Zaten her şeye üzülen bu hisli insan, çocuklarının art arda ölümleri ile büsbütün dertlenmiş, edebiyatımızda bir ağıtlar şairi olarak tanınmıştır. Bir şiirinde ağlayan gözlerini durmadan su akıtan bir musluğa benzetmektedir." (Ahmet Kabaklı)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Nağme-yi Seher* (1871), *Yadigâr-ı Şebâb* (1873), *Zemzeme* (3 cilt, 1883-85), *Tefekkür* (şiir- nesir, 1885), *Pejmürde* (şiir- nesir, 1895), *Nijad Ekrem* (2 cilt, şiir nesir karışık, 1910), *Nefrin* (1916).

HİKÂYE: *Muhsin Bey Yahut Şairliğin Hazin Bir Neticesi* (1889), *Şemsa* (1895).

ROMAN: *Araba Sevdası yahut Bihruz Bey'in Âşıklığı* (1898, 1963, yeni bas. 2002, yay. haz: Fatma Candost; *Servet-i Fünun'da* 1896'da tefrika).

OYUN: *Afife Anjelik* (1870), *Atala* (Chateaubriand'dan uyarlama, 1873), *Vuslat Yahut Süreksiz Sevinç* (1874), *Çok Bilen Çok Yanılır* (1914; yazarın kendi el yazısı ile olan metni yay. İsmail Parlatır, 1983).

İNCELEME-ELEŞTİRİ: *Talim-i Edebiyat* (1879), *Kudemadan Bir Kaç Şair* (biyografiler, 1885), *Takdir-i Elhan* (Menemenlizade Tahir'in Elhan adlı eseri dolayısıyla Muallim Naci'nin görüşlerine eleştirileri, 1886), *Takrizât* (genç edebiyatçıların kitaplarına yazdığı önsözler, 1898).

ÇEVİRİ: *Atala* (Chateaubriand'dan, 1872), *Mecmua-i Edebiyye* (Fransız şair ve yazarlarının eserlerinden yaptığı ilk çeviri denemeleri, 1871), *Mes Prisons* (Silvio Pellico'dan, 1874), *Naçiz* (şiir-nesir karışık, 1884).

HAKKINDA: İsmail Hakkı / Ekrem Bey (1893), Köprülü Mehmed Fuad / Bugünkü Edebiyat (1924), Ali Ekrem Bolayır / Recaizade Ekrem (1924), İsmail Habib / Edebi Yeniliğimiz (1931), İsmail Hikmet Ertaylan / Recaizade Ekrem (1932), Mustafa Nihad Özön / Son Asır Türk Edebiyatı Tarihi (1934), Fevziye Abdullah Tansel / Muallim Naci ile Recaizâde Ekrem Arasındaki Münakaşalar ve Bu Münakaşaların Sebeb Olduğu Edebî Hâdiseler (Türkiyat Mecmuası, sayı: 10, 1953), Şükrü Kurgan / Recaizade Ekrem Sanatı ve Eserleri (1954), Ahmet Hamdi Tanpınar / XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi (2. bas. 1956), Mehmet Kaplan / Şiir Tahlilleri (1963), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. II, 1968), Kenan Akyüz / Batı Te'sirinde Türk Şiiri Antolojisi (1970), İbnülemin Mahmut Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (1970), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri II (1972), Berna Moran / Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış (1983), İsmail Parlatır / Recaî-zade Mahmut Ekrem (1983) - Çok Bilen Çok Yanılır (1983) - Recaî-zade Mahmut Ekrem (1986) - Büyük Türk Klâsikleri (c. 8, 2004), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

RECAİZÂDE MAHMUD EKREM

GAZEL

Bir mürg-i felâket-zedeyim bâl ü perim yok
Me'lûf-i gamım bâg-ı murâd içre yerim yok
Peykâm güzâr etti dile ben yine bî-hûş
Can gitti adem mülküne hâlâ haberim yok
Dil ber-teb-i sevda ciğer âfet-zede-yî dâğ
Şekvâ-ger-i yâr olmaya lâyık nelerim yok
Ol bağ-ı tarâvet-eser-î fasl-ı bahârım
Ruhsârına benzer gül-i rengin-i terim yok
Bir şû'le-i geh-î âteş-i aşkım yine Ekrem
Bir kâhı tutuşturmaya kaabil şererim yok
(*Nağme-yi Seher*, 1871)

REÇBER, Mehmet Sait

İlâhiyat araştırmacısı. 1967, Adıyaman doğumlu. Lisans eğitimini 1989'da, yüksek lisansını 1992'de, doktorasını 1998'de tamamladı. 2001'de Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde yardımcı doçent oldu. Kyoto Üniversitesinde misafir öğretim üyeliği (2002-04) yaptı. Tanrı'da varlık-mahiyet ve zat-sıfatlar sorunu, ruh-beden düalizmi, dinî metinlerin anlaşılması ve yorumlanması konularında çalıştı.

Makalelerini; *Felsefe Dünyası, İslâmî Araştırmalar, İslâmiyat, Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi, Annals of Japan Association for Middle East Studies, Islam and Christian-Muslim Relations, Felsefe Ansiklopedisi, The Muslim World* kitap ve dergilerinde yayımladı. *İslâmî Araştırmalar Dergisi* yayın kurulu üyesidir. *Tanrı'yı Bilmenin İmkanı ve Mahiyeti* (2004) adlı bir kitabı vardır. Türk Felsefe Derneği ve Japan Association for Middle East Studies üyesidir.

REEL, Ahmet Hidayet

Öykü ve roman yazarı, gazeteci (D. 1895, İstanbul - Ö. 1971, İstanbul). Ayasofya Merkez Rüştiyesi (ortaokul, 1908), İstanbul Lisesi orta kısmı (1911), Hadika-i Meşveret İdadisi (lise, 1912), Darülfünun (İstanbul Üniversitesi) Edebiyat Şubesi (1920) mezunu. Fakülte yıllarında Beşiktaş İttihad ve Terakki Mektebi ile Darüşşafaka Lisesinde Türkçe öğretmenliği yaptı. İstiklâl Savaşı'nda millî hükümete destek olmak için Ankara'ya gitti. Bir ara kimliğini gizleyerek Yunan işgali altındaki bölgeye girdi, oradan İstanbul'daki *İkdam* gazetesine muhabir olarak çalıştı, yorumlar yazdı. Zaferden sonra Lozan Konferansı görüşmeleri sırasında Ankara'da çıkan *Öğüt* gazetesinin temsilcisi olarak Lozan'a gitti. Daha sonra Viyana'da yeniden kurulan Türk Basın Bürosunun şefliğini yaptı. 1924'te Dışişleri Bakanlığına girerek Berlin Büyükelçiliği üçüncü kâtipliği, 1925'te Belgrat Büyükelçiliği ikinci kâtipliği ve 1926'da Sofya Büyükelçiliği ikinci kâtipliği ile konsolos vekilliği görevlerinde bulundu. Bir süre Matbuat Umum Müdürlüğü görevinde bulundu. Sonraki yıllarda İstanbul'a giderek *Cumhuriyet* gazetesinde yazarlık ve Kadıköy Fransız Saint Joseph ve Darüşşafaka liselerinde tarih ve coğrafya öğretmenliği (1931-55) yaptı.

Ahmet Hidayet'in basın hayatına ilgisi, 1908'den sonra babası Tahir Efendi'nin bir basımevi kurmasıyla başladı. İstanbul lisesinde iken de şair Şahabettin Süleyman'ın öğrencisi olmuş ve onun etkisi ile sanat ve edebiyata eğilim gösterdi. Özellikle Fransızcasını ilerletmeye çalışarak dünya edebiyatına, sosyolojiyeve felsefeye ilişkin eserleri okuymaya başladı. Henüz on beş yaşında iken *Şahika* dergisinde *"Gülden Kelebeğe"* (1910) başlıklı bir yazısı yayımlandı. 1911'de daha lise öğrencisi iken *Tercüman-ı Hakikat* gazetesi için çeviriler yapmaya ve hikâyeler yazmaya başladı. Darülfünun'a (İstanbul Üniversitesi) devam ettiği sıralarda *Servet-i Fünun* dergisinde dünya edebiyatına ilişkin bazı incelemeler, çeşitli toplumsal sorunlar hakkında makaleler yayımladı. Yeni bir edebi akım başlatmak için Birinci Dünya Savaşı yıllarında Halit Fahri, Salih Zeki, Faruk Nafiz ve Yusuf Ziya'nın öncülüğünde kurulan "Nayiler" grubuna katılarak Batı edebiyatından çeviriler yapmayı ve eleştiriler yazmayı üstlendi. Edebiyat yazılarının yanında, 1920'den itibaren çalışmalarının büyük bölümünü gazeteciliğe ayırarak *İleri* ve *İkdam* gazetelerinde çalıştı. 1921'de *İleri* gazetesinde "Şehir Uşağı" imzasıyla "İstanbullunun Defteri" başlığı altında fıkralar, kendi imzasıyla "Edebi Musahabe" başlığı altında makaleler yazdı. 1922'de Yunan işgali üzerine *İkdam* gazetesine yazdığı mektuplar yabancı sansür engeline rağmen- tarihi değerdedir.

Ahmet Hidayet Reel, 1924-26 yıllarında Viyana, Berlin, Belgrad ve Sofya'da bulunduğu yıllarda da gazeteciliği bırakmayarak "Mehmet Süleyman" imzasıyla İstanbul'da çıkan *Milliyet* ve *Millet* gazetelerine o ülkelerin siyasal ve sosyal gelişmeleri hakkında mektuplar gönderdi. 1927'den sonra *Milliyet, Son Saat, İkdam, Politika* gazetelerinde, 1930'dan sonra da çeşitli dergilerle birlikte, *Cumhuriyet* gazetesinde kendi imzası ve "Nuri Tevfik" imzasıyla yine fıkralar, makaleler, hikâyeler yayımladı. "Hadiye İclâl" imzasıyla da kadın, moda ve çocuk yazıları yazdı.

Hikâyelerinde İstanbul kent hayatının çeşitli alanlarına eğilerek izlenimlerini olduğu gibi aktardı. İstanbul'un hemen her semtini maddi ve manevi bütün özellikleriyle sokakları, pazar yerleri, dükkânları, satıcıları ile ulaşım araçları, evlerinin dış ve iç biçimleri, tarz ve ayrıntılarıyla neşeli, şakrak, esprili bir dille anlattı. Sanatının çoğu malzemesi yerli olan Ahmet Hidayet'in hikâyelerinde olay örgüsü yalındır. Çeşitli dergilerde çıkan yüzlerce hikâyesi, çevirisi ve çocuk yazısı kitaplaşmadı.

Ahmet Hidayet Reel

ESERLERİ:

ROMAN: *Yankesiciler Kraliçesi* (1932), *Yabancı Kadın.*

DERLEME: *Atatürk'e Hatıralar* (1949).

ÇEVİRİ: *Yeni Felsefe Tarihi ve Meşhur Filozoflar* (Emil Faguett'ten, 1927), *Paul et Virginie* (Bernardin de Saint-Pierre'den, 1927), *Bu Kapıyı Açmayınız, Pembe Köşkün Esrarı* (Pertev Şevket imzasıyla, 1931).

ÇOCUK KİTABI: *Faydalı Hikâyeler* (1933), *Zehra'nın Falı* (1935), *Ateş Kuşu ile Bozkurt* (1943), *Macera Peşinde* (1943).

HAKKINDA: Osman Nebioğlu / Türkiye'de Kim Kimdir? (1962), Reşid Halid Gönç'ün Koleksiyonundan Bab-ı Ali'nin Hatıra Defteri (yay. haz. A. Yetkiner, 3 cilt, 1984-88), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Âlemi: Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), TBE Ansiklopedisi (c. 1, 2001).

Ref'et

REF'ET

Şair (D. 1834 [1250], Diyarbakır [Merkez] - Ö. 14 Cumadelahir 1903 [1321], İstanbul). Tam adı İbrahim Re'fet. İlk derslerini döneminin bilginlerinden Şaban Kâmî ve Arapzade Hafız Mehmed Hasip efendilerden, sonra gittiği Urfa, Antep ve Halep'teki tanınmış ilim adamlarından dersler alarak bilgisini arttırdı. Halep Valisi Seydi Ali Paşa'nın oğlu Hamdi Paşa'nın maiyetine girerek onunla birlikte İstanbul'a gitti. Paşa'nın Üsküdar'daki konağında hocalık ettiği sırada Atik Valide Sultan Medresesi'nde, Müderris Ankaralı Kara Hüseyin Hâmid Efendi'den aldığı ek derslerle 1864 yılında öğrenimini tamamladı. 1866'da Babıâli Hocalığına atandı. Üsküdarda Atik Ali Paşa Camiinde bazı öğrencilerine Mesnevî, Gülistan ve Hafız divanı okuttu. Sultan Abdülaziz'in tahta çıkışında "Tarz-ı cedid" üzere yazdığı Mevlid'ini sultana takdim ederek o dönem için kıymetli bir miktar olan yirmi bin kuruş para ödülü aldı.

Basımı birçok kez yapılmış olan *Mevlid*'i ile ünlüdür. Manzumelerinin yanı sıra çoğu yeni yıl, doğum, ölüm, memurluğa başlama ve tahta çıkmalar üzerine düştüğü tarihleri vardır. İstanbul'da Karacaahmet mezarlığında gömülüdür.

HAKKINDA: Şevket Beysanoğlu / Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları (c. 2, 1997, s.44).

REFÎ YANYAVÎ

Mutasavvıf-bilgin (D. ?, Yanya / Girit - Ö. 1902, İstanbul). Nakşibendî şeyhlerindendir. Mekteb-i Sultaninin açılışından itibaren akaid (İslâmiyetin imân esasları) ve Arapça öğretmenliği yaptı. Mezarı Eyüp'te Kaşgârî dergâhındadır.

ESERLERİ:

Rehber-i Hak (yay. haz. Seyfeddin Ünlü, 1983), *el-Muhtasar, Emâlî Tercümesi, Âyât ve Hadis-i Erbain Tercümesi, Padişaha İtaat Hakkındaki Âyet ve Hadisler.*

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Seyfeddin Ünlü (Rehber-i Hak içinde, 1983).

REFİĞ, Halit

Sinema yönetmeni, yazar. 1934, İzmir doğumlu. Şişli Terakki Lisesi mezunu. Robert Kolej'deki mühendislik öğrenimini yarım bıraktı (1953). Londra'da sinema üzerine çalıştı. Askerliğini yaptığı Kore'de belgesel filmler çekti. 1956'dan itibaren *Akis*, *Kim*, *Yön* dergilerinde sinema yazıları, *Yeni Sabah*, *Akşam*, *Milliyet* gazetelerinde eleştiriler yayımladı. Nejat Özön'le birlikte 1956'da *Sinema* dergisini çıkardı.

Sinemaya Atıf Yılmaz'ın asistanı olarak girdi (1957), senaryolar yazdı. "Yasak Aşk" filmi ile yönetmenliğe (1960) geçti. Çektiği filmler kadar fikirleri ve yazıları ile de sinemanın önde gelenleri arasına girdi. "Şehirdeki Yabancı" (1963), "Gurbet Kuşları" (1964) gibi toplumsal gerçekçi ilk dönem filmlerinden sonra ulusal sinema kavramını geliştirmeye çalıştı. "Ulusal

Halit Refiğ

HALİT REFİĞ

USTALIK VE KİŞİLİK ARAYANLARA

Hal erenler halidir,
Yol erenler yoludur,
Gafil olman sofiler,
Degen üstâd koludur.

Bektaşi nasip ayini

"Türkiye'de bugüne kadar hiç filim yapılmadı" demek iyi filim yapmak için yeterli bir dayanak değildir. İnkarcılık iyi sanatın değil, beceriksiz blöfçülüğün bir yoludur. Türkiye'de sinema üzerine düşünme sevdasında kişiler, bazı şeyleri yeniden keşfetmek, daha önce söylenenleri gereksiz tekrarlamak istemiyorlarsa bu alanda yaşadıkları ana kadar neler yapıldığını, nerelere varıldığını bilmek zorundadırlar. Türkiye'de sinema sanatını bugüne kadar en ileri götüren kişilerden biri Lütfi Akad, öbürü de Metin Erksan'dır. Ulusal Türk sineması ancak onların ve belli başlı öbür sinemacıların eserlerinin tüm bir araştırılması ve değerlendirilmesi yapılarak geliştirilebilir. Yoksa, Amerika'daki ustalar ne yaptı, Avrupa'daki gençler ne etti diyerek "bayıldım, bittim" hayranlık kasideleri döktürmekle hiç bir iş görülmez. Biz bu yazıda Akad'ın ve Erksan'ın yaptıkları, sinemamızın en iyi bazı filmleri üzerine birkaç söz söylemek istiyoruz.

Bir konuşmasında (GÖRÜNTÜ, Şubat 1968) Lütfi Akad "Hudutların Kanunu"nu ilk filmi kabul ettiğini söylüyor. 1949'da "Vurun Kahpeye!" ile başlayıp 1966'da "Hudutların Kanunu"na kadar 17 yıl içinde otuza yakın filim çeviren bir rejisörün bunca yıllık emeğini gözden çıkarması dikkati çekecek bir davranış... Hele bu rejisör Lütfi Akad gibi Türkiye'de sinema dilinin kurucusu, mesleğinde çığır açmış sayılan bir sanatçı olursa...

Lütfi Akad bunu May dergisindeki başka bir konuşmasında şöyle açıklıyor: "Batı özentisi filimler yapıyor, kendimiz seyredip kendimiz beğeniyorduk... Batıcılık yanlışında sinema yazarları suç ortağımızdı..." Akad Türk sinemacılarının belli bir kısmının bilinçlenmesinde Kemal Tahir'in çalışmalarının etkisini ve Sencer Divitçioğlu'nun bilimsel araştırmalarının yardımını belirttikten sonra artık "biz milli kültür kaynaklarımıza dönmek, kendi halkımızın dokusundan davranarak filimler yapmak istiyoruz" diyor... Durum böyle olunca Akad'ın "Kanun Namına"da Büyükada çamlıklarında akordeonlu, tangolu bir pazar eğlencesi ile başlayıp, "Yalnızlar Rıhtımının sisli, bulanık kıyılarına varan, on yıl Türk sinemasını devamlı etkileyen ve yön veren sinema çalışmalarını "batıcılık çabası" diye damgalayarak bir kenara atması belki de tabii karşılanabilir. Fakat o yıllar içinde mukaddesatçılardan başka bütün Türk aydınlarının batıya koşulmuş olmaları Akad'ın bu suçunu oldukça hafifleten ve eserlerinin bir kalemde silinip atılmasını gereksiz kılan bir durumdur... Aksi takdirde Tanzimat'tan çağımıza kadar devlet eli yahut, toplumun çatışmasındaki yönetici güçler tarafından desteklenen bütün düşünce ve sanat hareketlerini, Namık Kemal'den Nâzım Hikmet'e kadar şiiri, Halit Ziya'dan Yaşar Kemal'e kadar romanı, Şeker Ahmet Paşa'dan Nuri İyem'e kadar resmi inkâr etmemiz, Dolmabahçe Sarayı'ndan Ankara Opera binasına kadar belli başlı bütün mimari eserleri yıkmamız gerekir ki, Türkiye'nin bu çeşit bir lüksü de kaldırmağa tahammülü yoktur. Bu eserler Türk tarihinin şaşkın ve karanlık bir devresinde Türk sanatçılarının çoğu zaman verimsiz ülkülere bağlanarak halkından kopmuş, kimseye de yaranamamış çabalamalarının, Türk toplumuna batakta yol arama gayretlerinin ibret verici belgeleri olarak değer taşımaktadırlar. Akad'ın "Hudutların Kanunu"ndan önceki filmlerine bugün başka bir açıdan bakmak bile onlar Türk sinema tarihinin belli bir dönemindeki önemlerini hiç şüphesiz muhafaza etmektedirler... Ayrıca bu filmlerde edindiği tecrübenin, "Tanrının Bağışı Orman" gibi bir belge filminin "Hudutların Kanunu"nu Akad'ın en iyi filmi yapmada büyük payları vardır...

"Hudutların Kanunu" kötü bir senaryoya dayanmasına rağmen bu aksaklığını aşan üstün bir anlatım gücüyle hedefine varmaktadır. "Hudutların Kanunu" gerek Akad gerek Türk sineması için bir sinema anlatımı zaferidir.

→

Halit Refiğ

Suriye'ye komşu Güney Doğu Anadolu halkının toplumsal gerçeklerine ışık tutmaya çalışan senaryo bölgesel özellikler üzerinde dikkatle durulmadan bazı masa başı teorileri açısından meseleleri görmeğe çahşmaktadır. Böylelikle filmin çekildiği Urfa ve dolaylarında geniş ölçüde rastlanan kaçakçılık olayları, toprağın verimsizliğine ve okumaya karşı olan köy ağalarının dolaplarına dayanmaktadır. Halbuki Urfa bölgesi topraklarının % 43'ünün tarıma elverişli olduğu, Anadolu ve Mezopotamya'daki ilk medeniyet belirtilerinden bu yana toprakların devamlı insan beslediği bilinmektedir. Bölgenin en büyük tarihsel özelliği ekonomik münasebetlerinin kuzey batıya yani Anadolu'ya doğru değil, güneye Suriye ve Mezopotamya'ya doğru gelişmiş olmasıdır.. Tarihî belgeler Anadolu'da ilk siyasi birliği kuran Hititler zamanında Urfa'nın bu birliğe dahil olduğu sıralarda bile Asur ve Babil ekonomisi etkisinde kaldığını göstermektedir. Selçuk Türkleri Urfa'yı Araplardan almış, fakat kısa bir süre sonra bir kontluk olarak Kudüs'teki Haçlı Krallığına kaptırmışlardır. Osmanlı Devletinde ise Urfa Halep vilâyetine bağlı bir sancaktı... Üç tarafının dağlarla çevrili olması, bu bölgeyi ekonomik olarak yalnız güneye açılmağa mahkûm etmişti. Kaçakçılık yani Suriye ile alış veriş bu tarihsel özelliğin sonucudur. Bu durumun değişmesi ise ne sınır boylarına mayın dizmek, ne köylere iyi niyet elçisi öğretmenler yollamak, ne de ağaları ortadan kaldırmakla mümkündür. Bölge ekonomisi sanayi münasebetleriyle Anadolu istikametinde geliştirilmedikçe bu hastalık kanayan yara halinde devam edecektir..

Ayrıca filimdeki subay-eşkiya-öğretmen arasındaki münasebetlerin de gerçek dışı olduğunu "aslında bu mıntıkada devlet ve fert ilişkileri bu filimde görüldüğü gibi değildir," diyerek Akad'ın kendisi de kabul etmektedir. Bütün bunlar Akad'ın bir "halk sineması" örneği olarak gösterdiği "Hudutların Kanunu"nun ekonomik temeli bakımından Türk filmlerinin % 95'i gibi bir "halk sineması" eseri olmasına rağmen, fikir yapısı bakımından iyi niyetli fakat yanılan bir kapıkulu filmi olmasına yol açmaktadır..

Bütün bunların dışında Akad malzemesini kullanmadaki ustalık ve birbiri peşine dizdiği canlı görüntülerle senaryonun sınırlarını aşan gerçeklikte etkili bir dünya kuruyor... "Hudutların Kanunu"nun asıl değeri ise bir sinema eseri olarak üstünde çok durulması gereken bu biçim ve deyiş özelliklerinde...

Filmin büyük bir kısmı olayların geçtiği yerlerde çekilmiş. Tabiî mekânların bu kadar ustalıklı kullanıldığı pek az Türk filmi sayılabilir. "Hudutların Kanunu"nda mekân olayların arkasında görünen, çoğu zaman güzel ya da etkili olsun diye kullanılan manzaralardan değil. Filmin kişileriyle kaynaşan, onlarla birlikte yaşayan dramatik temellerden biri... (....)

(*Ulusal Sinema Kavgası*, 1971)

Sinema" kavramı ile anlatmak istediği düşüncelerini, *Ulusal Sinema Kavgası* (1971) adlı kitabında açıkladı. Türk toplumunu Batı toplumundan ayıran özellikler üzerinde durdu. Yurtiçinde ve dışında üç yüzü aşkın makalesi yayımlandı.

TV için çektiği "Aşk-ı Memnu" dizisiyle dikkatleri topladı. Kemal Tahir'in eserleri ve kendisiyle dostluğu düşünsel gelişmesini büyük ölçüde etkiledi. Birlikte yaptıkları senaryo çalışmalarından Kemal Tahir'in sağlığında sadece "Haremde Dört Kadın" filmi çekilebildi. "Yorgun Savaşçı" dizisinin ses ve görüntü malzemeleri Başbakanlığın emriyle yakıldı (1983); fakat bir video kaydı 1993 yılında TRT'de kesintisiz olarak yayımlandı. 1990 yılında Kemal Tahir'in *Karılar Koğuşu* adlı romanından yazarın Malatya Cezaevi'ndeki günlerini anlatan bir film yaptı. 1974-75 yıllarında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nin bünyesinde, Türkiye'de ilk olarak sinema televizyon yüksek öğrenimini başlatanlar arasında yer aldı. 1977'de ABD'de Visconsin Üniversitesinde "The İntercessors", 1984'te Ohio Dension Üniversitesinde "In The Wilderncss" adlı filmleri yaptı. Mimar Sinan Üniversitesindeki öğretim görevliliğini 1977 yılından itibaren aralıksız olarak sürdürdü. "İhtiras Fırtınası" filmiyle Türkiye Yazarlar Birliği Sinema Ödülünü aldı (1983). Ayrıca, yaptığı altmışı aşkın filmle çeşitli ödüller kazandı. Amerika, Asya, Avrupa ve Afrika ülkelerinde çeşitli şenlik ve gösterilerde Türkiye'yi temsil eden "Bir Türk'e Gönül Verdim" (1969), "Teyzem" (1986), "Kurtar Beni" (1988), "Hanım" (1989), "İki Yabancı" (1991), "Köpekler Adası" (1996) başlıca filmleridir.

ESERLERİ:

Ulusal Sinema Kavgası (1971), *Gerçeğin Değişkenliği - Kemal Tahir* (2000), *Doğu, Batı ve Türkiye - 10 Yıldız Nereden Başladık Nereye Geldik* (2002).

HAKKINDA: Belgin Uzunöz-Oya İşeri / Halit Refiğ: "Artık İşlevi Televizyon Koyuyor." (Merdiven Sanat, Ocak 1998), Beşir Ayvazoğlu / Kediler ve Kuşlar ve Vapurlar ve Sinema: Halit Refiğ (Defterimde Kırk Süret, 3.bas., 1999, s. 106-110), Düşlerden Düşüncelere Söyleşiler (Kitap Rehberi, Aralık 2001), İbrahim Türk / Halit Refiğ - Düşlerden Düşüncelere Söyleşiler (2001).

REFİKÎ

Yazar (D. 1880, Tarsus / Mersin – Ö. ?). Asıl adı Mehmet'tir. Tarsus Rüştiyesi (ortaokul) öğretmenlerinden Mehmet İshak Efendi'nin oğludur. Annesi ile babası küçük yaşlarında ölünce amcasının yanında büyüdü. Tarsus ve Kayseri'de medreseyi bitir-

di ve Mısır'da El-Ezher'de okudu. 1907'de Tarsusa döndü. Medrese hocalığı yaptı. *Ezhar yahut Mecmua-i Eş'ar* adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: İçel Şairler ve Yazarlar Antolojisi (2001).

REGÜ, Şükrü Enis

Şair, çocuk edebiyatı yazarı (D. 1923, Çankırı - Ö. 19 Mart 1976, İstanbul). Ortaöğrenimini yarıda bırakmak zorunda kaldı. *Doğan Kardeş* dergisi ile çeşitli gazete ve yayınevlerinde çalıştı. Yankı Yayınevini kurdu. Şiir ve yazıları, *Vakit* gazetesinin sanat eki (1931) ile *Servet-i Fünün Uyanış, Varlık, İstanbul, Fikirler, Diyelim* (1941-53) gibi dergilerde yayımlandı. Daha çok çocuklar için yazdığı şiirleriyle tanındı. Aşiyan Mezarlığına gömülüdür.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Buğu* (1942), *Yağmur* (1944), *Canım Dünya* (1945), *Guguklu Saat* (1977).

ÇOCUK ŞİİRİ: *Bayram Yeri* (1947), *Elma Ağacı* (1971).

DERLEME: *Şiir Bahçesi* (1958), *Büyük Borç* (1963), *Onlar da Çocuktu* (ünlülerin hayat hikâyeleri, çocuklar için, 1972).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. III, 1982), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (c. 4, 1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001).

REİSZÂDE (HAFİD) MEHMED EFENDİ

Kazasker (D. ? – Ö. 21 Aralık 1811). Asıl adı Mehmed'dir. Reisülküttab Mustafa Efendi'nin torunu olduğu için Arapça "Hafid" lâkabıyla anıldı. Aydın bir aileden geldiği için çok iyi bir öğrenim gördü. Eyüp ilçesi Mollası (1789), Bursa Mollası (1797), Mekke Mollası (1798), İstanbul Kadısı (1799), Anadolu Kazaskeri (1807) oldu. III. Selim'in tahtan indirilmesini sağlayan grupta yer aldığı için kazaskerlikten uzaklaştırıldı. Para ve hediyeler vererek idamdan kurtuldu, ancak sürgünden kurtulamayarak Kastamonu'ya gönderildi. Bir yıl sonra (1809) II. Mahmut tarafından affedilerek İstanbul'a dönebildi. Rumeli Kazaskerliğine getirildi (1810).

ESERLERİ:

Kitâbü Câmi' fi Hakki'l-Hilâfe ve's-Saltana, Mehâhü'l-Miyâh, ed-Dürerü'l-Müntehabâtü'l-Mensûre fi Islâhi'l-Galatâti'l Meşhûre, Kırk Hadis Şerhi, Teftâzânî'nin Akâidü'n Nesefiyye Şerhine Hayâli'nin Yazdığı Hâşiyenin Hâşiyesi, Sefînetü'l-Vüzerâ.

Tercüme-i Sîfasl adlı eserin yazarı olarak gösterenler de vardır.

HAKKINDA: Türk Ansiklopedisi (c. 18, s. 312), Havva Koç / Osmanlılar Ansiklopedisi (c. 1, s. 506), Abdulkadir Özcan / Hafid Efendi (TDV İslâm Ansiklopedisi, c. 15, s. 111-12), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

REMZÎ (Vodinalı)

Şair (D. 1862, Vodina – Ö. ?, Karaman). Memleketinde ilköğrenimini tamamladıktan sonra yirmi yaşında İstanbul'a geldi. Dönemin dergi ve gazetelerinde şiirleri ve yazıları yayımlandı. Bir ara Konya'ya, oradan da Karaman'a sürüldü. Son yıllarını Karaman'da geçirdi. Yazı ve şiirleri *Tercüman-ı Hakikat, Hazine-i Fünün, Maarif, Musavver Terakki* gibi gazetelerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Sânihâtım, Gençlik Hâtırâtı, Sevdâ-yı Medfûn, İlhâm-ı Vicdân, Sefâlet, Hâtıra-i Sevdâ, Londra Hâtırâtı.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

REMZÎ BABA

Şair (D. ?, Tebriz – Ö. Şubat 1889, İstanbul). Hakkında yeterli bilgi yoktur. Yirmi yaşlarında Tebriz'den İstanbul'a geldiği biliniyor. Herhangi bir iş sahibi olmadan ölünceye kadar arkadaş çevresinin desteğiyle yaşadı. Güçlü bir şair olarak kabul görmüştü.

ESRLERİ:

Mecmûa-i Eş'âr, Âyîne-i İbret (1872), *Hadikatü'l-Uşşâk.*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

RENDA, Günsel

Sanat tarihi araştırmacısı. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji (Robert College) (1956), Columbia Üniversitesi Barnard College Sanat Tarihi Bölümü (1958) mezunu. Yüksek lisansını Washington Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümünde *"Mantegna's Frescoes in the Eremitani Church in Padua"* adlı tezle (1960) tamamladı. Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Fakültesi Sanat Tarihi Bölümünde asistan (1968) oldu. Doktorasını Hacettepe Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümünde *"Zübdetü't Tevarih Yazmalarının Minyatürleri"* adlı tezle (1968) Ord. Prof. Suut Kemal Yetkin danışmanlığında tamamladı. Aynı bölümde öğretim görevlisi olarak (1969-74) çalıştı. 1974'te Sanat Tarihi Bölümünde *"Batılılaşma Döneminde Türk Resim Sanatı ve İlk Manzara Denemeleri"* adlı tezle doçent, 1980'de *"Ankara Etnoğrafya Müzesindeki Minyatürlü Yazmalar"* adlı takdim teziyle profesör oldu. Lisans ve lisansüstü düzeyde sanat tarihi kuramları, Rönesans ve Barok sanatı, XVIII. ve XIX. yüzyıl Avrupa sanatı, Osmanlı minyatür sanatı, çağdaş sanatlar, XVIII. Ve XIX. yüzyıl Osmanlı mimarisi, Türk konut mimarisi, sanat sorunları ve çevre kültürü gibi çeşitli konularda dersler verdi.

Günsel Renda, Hacettepe Üniversitesinde öğretim üyeliği ile birlikte Sanat Tarihi Bölümü başkanlığı (1975-80), Arkeoloji-Sanat Tarihi Bölümü Sanat Tarihi Anabilim Dalı başkanlığı (1985-95, 1995-), Kültür Bakanlığı Bakan danışmanlığı (1993-96), Hacettepe Üniversitesi Senatosu üyeliği (1998-) gibi idari görevlerde de bulundu. 1980-81 yıllarında Fulbright burslusu olarak ABD Smithsonian Institute ile çeşitli müze ve kitaplıklarda araştırma yaptı ve üniversitelerde konferanslar verdi. Çeşitli kuruluşlarda yayın, danışma ve görsel sanatlarla ilgili seçici kurul üyelikleri, koordinatörlük yaptı. L'Ecole Pratique des Hautes Etudes à la Sorbonne'da Osmanlı resim sanatı dersleri vermek üzere misafir profesör olarak Paris'e (1997) gitti.

Renda, 1991 İtalyan Kültür Bakanlığı Adelaide Ristori Ödülünü, 1992 Hacettepe Üniversitesi 1991-92 yılı içindeki başarılı bilimsel çalışmalar nedeniyle Takdir Belgesini, 1993 Arkeoloji-Sanat Tarihi Bölümü Başkanı olarak Arkeoloji-Sanat Tarihi alanına yaptığı katkıları için Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü ödülü ve plaketini, 1993'te Kültür Bakanlığından takdirname aldı. International Association of Art Critics (AICA), Fulbright Derneği, SANART, Türkiye'de Görsel Sanatları Destekleme Derneği (yönetim kurulu), Tarih Vakfı üyesidir. Yurtdışında ve yurtiçinde çeşitli üniversitelerde, elçiliklerde ve derneklerde mimari ve resimle ilgili İngilizce ve Türkçe konferanslar verdi, panel ve kongrelere katıldı, bildiri sundu. Makaleleri çok sayıda dergi, gazete, yıllık ve ortak kitapta yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Batılılaşma Döneminde Türk Resim Sanatı (1700-1850)* (1977), *Ankara Etnoğrafya Müzesindeki Minyatürlü Yazma ve Albümler* (1980), *Osmanlı Padişah Portreleri-Bir 19. Yüzyıl Albümü* (A 19th Century Album of Ottoman Sultans' Portraits, 1992), *Padişah Portreler-Mevlâna Müzesi Albümü* (1999), *La Peinture Ottomane.*

EDİTÖRLÜK: *The Transformation of Culture-The Atatürk Legacy* (1986), *Woman in Anatolia / 9000 Years of the Anatolian Woman-29 November 1993-28 February 1994* (1993), *Osmanlı Uygarlığı* (Halil İnalcık ile).

ORTAK KİTAP: *Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi* (T. Erol ile, Türk Res-

minde Batılılaşma Yönünde İlk Denemeler adlı bölüm, 1980), *A History of Turkish Painting* (Traditional Turkish Painting and the Beginnings of Western Trends adlı bölüm, O. Grabar, T. Erol, A. Turani, K. Özsezgin, M. Asher ile, 1987; La Peinture Traditionelle Turc et Le Debut des Influences Occidentales adıyla Fransızcası 1988; Die Traditionelle Turkische Malerei und das Einsetzen der Westlichen Einflüsse adıyla Almancası 1989), *Masterworks of Man and Nature Preserving our Wold Heritage* (1992), *Türk Plastik Sanatlar Tarihi* (K. Özsezgin, A. Atar, A. Katı ile, 1993), *Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı* (O. Aslanapa, M. Sözen, Ö. Bakırer, Z. Tanındı, G. Öney, Ş. Yetkin, Ü. Erginsoy, R. Arık ile, 1993), *XIV-XVIII Yüzyıl Portolan ve Deniz Haritaları / Portolani e Carte Nautiche* (S. Biadene, A. Dorigato, F. Çağman, B. Mahir, G. Romanelli ile, 1994), *Mersin Evleri* (1995), *Yüzyıllar Boyunca Venedik ve İstanbul Görünümleri/ Vedute di Venezia ed İstanbul Attraverso i secoli* (1995), *Dünya Kenti İstanbul / İstanbul-World City* (1996), *Ottoman Civilization.*

RESMÎ AHMED

Tarihçi (D. 1700, Girit - Ö. 1783, İstanbul). Öğrenimini İstanbul'da yaptı. Çeşitli devlet memurluklarında bulundu. Elçi olarak gittiği Viyana (1757) ve Berlin (1763) şehirlerinde gördüklerini anlattığı iki *Sefaretnâmesi*'yle ünlüdür. Bunlardan *Berlin Sefaretnâmesi* daha büyük ilgiyle karşılanarak yazıldığı yıllarda Batı dillerine çevrilmişti. Sefaretnâmeleri, Vasıf tarihine de alındı, ayrıca broşür olarak da (1887) basıldı.

REŞAT ENİS (Aygen)

Bkz. AYGEN, Reşat Enis

REŞAT, Sevim

Romancı. 1966, Kayseri doğumlu. 1987'de İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi (1987) ile İstanbul Üniversitesi İnşaat İşletmeciliği Bölümü (1989) mezunu. Bir süre günlük bir gazetede köşe yazarlığı yaptı. İlk romanı *Nisan'a Veda* İnkılap Yayınevinin düzenlediği bir yarışmada dereceye girdi.

ESERLERİ (Roman):

Nisan'a Veda (1997), Mutluluk Sana Yakışır (1998), Düşlerin Zaferi (2002).

REŞİD (Şerif Ahmed Paşa)

Şair (D. 1858, İstanbul – Ö. 1918, İstanbul). Edirne'de Rüştiye Mektebini (ortaokul) bitirdi. Hoca Mecid'den Arapça ve Farsça dersleri gördü. Mekteb-i Hukuk'a (Hukuk Fakültesi)

Reşid (Şerif Ahmed Paşa)

girdi ve buradan mezun oldu. 1872'de Şura-yı Devlet'te (Danıştay) görev aldı. Musul ve Hicaz valilikleri yaptı. Şiirleri kitap olarak basılmadı.

ESERLERİ:

Mecmûa-i Eş'âr, *Hukûk-ı Ticâret* (8 cilt), *Rühu'l-Mecelle* (8 cilt), *Dîn-i Mübîn-i İslâm* (5 cilt), *İmâm-ı Azam'ın Siyasî Terceme-i Hâli*, *Füsûsu'l-Hikem fî Nizâmi'l-Âlem* (Hasan Kâfî'den çeviri), *Hüsn ü Dil Tercümesi*, *Târîh-i Umûmî-i İslâm* (18 cilt), *Riyâz-ı Adâlet*, *Feth-i Mübîn-i Kudüs*, *Târîh-i Âl-i Berâmike Tercümesi.*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

REVÂNÎ

Şair (D. 1475, Edirne – Ö. 1524, İstanbul). Asıl adı İlyas Şücâ Çelebi'dir. Sultan II. Bayezid zamanında İstanbul'a gitti ve zamanın şairleri arasında seçkin bir yer edindi. Sürre Emini olarak görev yaptı. Daha sonra hakkında çıkan yolsuzluk iddiası nedeniyle bu görevden alındı. Trabzon valisi Şehzade Selim'e intisap etti. Yavuz'un saltanatı sırasında Ayasofya ve Kaplıca vakıflarında mütevellilik yaptı. Kanuni zamanında da maddi bir sıkıntı çekmeden yaşadı.

Kırkçeşme mahallesinde kendi adı ile anılan bir mescit inşa ettirdi, vefat edince de bu mescidin mezarlığına gömüldü. Şiirlerinden iyi bir öğrenim gördüğünü anlaşılır. *Hamse-i Rûmî* diye adından bahsedilen beş mesnevisi bulunduğu söylenir; ancak bunlar ele geçmemiştir.

ESERLERİ:

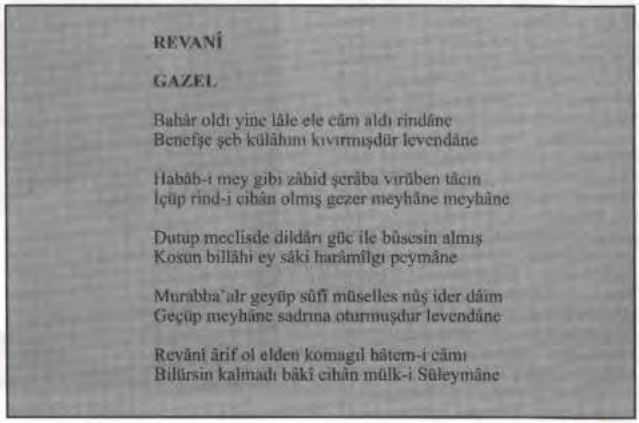
Dîvân, *İşret-nâme.*

HAKKINDA: Âşık Çelebi / Meşâ'irüş-Şu'arâ (yay. Meredith Owens, Londra 1971), Mustafa İsen / Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı, 1994), Ali Nihad Tarlan / Şiir Mecmualarında 16 ve 17. Asır Dîvân Şiiri (c. 4, 1949), Abdülkadir Karahan / Revânî (İslâm Ansiklopcdisi, c. 9), Ahmet Atillâ Şentürk / Osmanlı Şiiri Antolojisi (1999).

REVNAKOĞLU, Cemaleddin Server

Araştırmacı-yazar (D.1909, İstanbul - Ö. 1968). Bir kitabında Şeyh Cemalullah adını kullandı. İlk bilgileri annesi ile babasından aldı. 1924 yılında İstanbul Fethiye'deki Çandarlı Karda Halil Paşa Numune Mektebini bitirdi. Galatasaray Lisesi ve Güzel Sanatlar Akademisinde okudu. Çalışma hayatına gazetecilikle başladı. Tarih, edebiyat, tiyatro, tasavvuf, tasavvuf tarihi gibi birçok konu başta olmak üzere eski kültür tarihimizle ilgili yüzlerce yazı kaleme aldı. Askerliğini yapmak için gittiği Erzurum'la ilgili birçok araştırma ve inceleme yazısı yazdı. Uzun yıllar İstanbul Vilâyet Merkadlar Komisyonu üyesi ve İstanbul Belediyesi eski eserler uzmanı olarak çalıştı. Kabri Edirnekapı mezarlığındadır.

İlk yazısı 1929'da *Milliyet* gazetesindeyayımlanmıştı. Uzun yazı hayatı boyunca *Galatasaray*, *Uyanış-Ser-*

REVANİ

GAZEL

Bahâr oldı yine lâle ele câm aldı rindâne
Benefşe şeb külâhını kıvırmışdür levendâne

Habâb-i mey gibi zâhid şerâba virüben tâcın
İçüp rind-i cihân olmış gezer meyhâne meyhâne

Dutup meclisde dildârı güc ile büsesin almış
Kosun billâhi ey sâki harâmîlgı peymâne

Murabba'alr geyüp sûfî müselles nûş ider dâim
Geçüp meyhâne sadrına oturmuşdur levendâne

Revânî ârif ol elden komagıl hâtem-i câmı
Bilürsin kalmadı bâkî cihân mülk-i Süleymâne

vet-i Fünün, Tarih-Coğrafya Dünyası, Din Tarihi Dünyası, İslam Mecmuası, Kızılay, Yeşilay, İs-tanbul Belediyesi Mecmuası, Tarih Konuşuyor, Yenigün, Yeni Sabah, Vakit, Haber, Kurun, Son Dakika, Son Telgraf, Zaman ve *Ramazan* gibi dergi ve gazetelerde yazdı. Erzurum folkloru ve tarihi üzerine yazdığı yazıları, Erzurum'da çıkan *Hürsöz, Yeni Doğu* gazeteleriyle *Erzurum Halkevi* dergisinde yayımlandı. Tasavvufla ilgili yazılarından bir seçme, M. Doğan Bayın ve İsmail Dervişoğlu tarafından bir araya getirilerek basıldı. Yayımlanmamış arşivi İstanbul Divan Edebiyatı Müzesindedir.

ESERLERİ:

Yemen İllerinde Veysel Karani (1959), *Erzurumlu İbrahim Hakkı ve Marifetnâmesi* (1966), *Eski Sosyal Hayatımızda Tasavvuf ve Tarikat Kültürü* (der. M. Doğan Bayın-İ. Dervişoğlu, 2003).

Ahmet Reşit Rey

REY, Ahmet Reşit

Şair ve yazar, siyaset ve devlet adamı (D. 1870, İstanbul - Ö. 14 Ağustos 1955, İstanbul). Edebiyat-ı Cedidenin başlıca temsilcilerindendir. Yazılarında H. Nâzım adını da kullandı. Yirmi bir yaşında Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Fakültesi) öğrencisiyken Ali Kemal'in çıkardığı *Gülşen* dergisinde yazmaya başladı. Mülkiye Mektebini bitirdikten (1888) sonra, bu okulun hikmet-i tabiiyye (fizik) öğretmeni yardımcılığına tâyin edildi. Daha sonra bir süre de özel Nümune-i Terakki Mektebinde tarih öğretmeni olarak çalıştı. Uzun yıllar Mabeyn (padişahın özel kalem bürosu) kâtipliği (1890-1906) yaptı. Daha sonra Halep Valiliği (1908), Kudüs mutasarrıflığı, Manastır valiliği, Galatasaray Sultanisi öğretmenliği (lise, 1910), Dahiliye Nazırlığı (İçişleri Bakanlığı, 1912) gibi görevlerde bulunduktan sonra Avrupa'ya gitti. Dönüşünde kısa bir süre daha Dahiliye Nazırlığı (1919-20) yaptı.

Ahmet Reaşit Rey, bakanlıktan istifa ederek edebiyat çalışmalarına yoğunlaştı. Bu sırada Batı edebiyatının bazı önemli eserlerini Türkçeye çevirdi. 1885'ten itibaren *Gülşen*, 1885'ten sonra *Servet-i Fünün* dergisinde yayımladığı şiirlerini kitaplaştırmadı.

ESERLERİ (İnceleme):

Nazariyat-ı Edebiye (1912), *Gördüklerim, Yaptıklarım* (1923).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968), Hakkı Tarık Us / Elli Yıl Mecmuası (tsz. s. 62-63), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), "Ağralı, Sedat" (Büyük Larousse, 1986), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001).

REY, Ekrem Reşit

Operet yazarı (D. 1900, İstanbul - Ö. 13 Temmuz 1959, İstanbul). Ahmet Reşit Rey'in oğludur. İstanbul'da Galatasaray, Paris'te Button liseleri ile Cenevre Üniversitesi Güzel Sanatlar Akademisi'nde öğrenim gördü. Türkiye'ye döndükten sonra Ankara (1939-40) ve İstanbul (1950-55) radyolarında temsil kolu şefliği, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fa-kültesi ile Teknik Üniversitesinde Fransızca okutmanlığı yaptı. Yazdığı revü ve operetlerin tümü, kardeşi Cemal Reşit tarafından bestelenerek Darü'l-Bedayi'de (İstanbul Şehir Tiyatroları), otuz kadar piyesi de çalıştığı yıllarda Ankara ve İstanbul radyolarında seslendirildi.

Yazı ve çevirileri; *Hakikat, Son Posta, Akşam* ve *Tercüman* gazetelerinde yayımlandı. Fransızca yazdığı *La Vie de Khaireddine Barberousse* (Barbaros Hayrettin'in Hayatı) adlı romanı dolayısıyla Fransız kültürüne hizmetinden dolayı Fransız Hükümeti kendisini "Officerd Academicc" unvanıyla ödüllendirdi.

ESERLERİ:

REVÜ-OPERET: *Üç Saat* (1932), *Lüküs Hayat* (1933), *Deli Dolu* (1934), *Saz-Caz* (1935), *Maskara* (1936), *Hava-Civa* (1941), *Alabanda* (1942), *Aldırma* (1943).

KOMEDİ: *Dalga* (1938), *Lafonten Baba* (1938), *Olan Oldu* (1949).

ROMAN: *La Vie de Khaireddine Barberousse* (Barbaros Hayrettin'in Hayatı).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001).

REYHANİ, Mahmut

Araştırmacı-yazar. 1920, İskenderun / Hatay doğumlu. Yetişme döneminde İskenderun'la birlikte tüm Hatay ili Fransızların egemenliğindeki Suriye hükümetine bağlıydı. Bu bakımdan ilköğrenimini devlet resmi dili olan Arapça olarak gördü. O dönemin iyi olmayan koşulları altında yükseköğrenim yapma imkânı bulamadı. Kendi kendine okuyup yazarak yetişti. Özellikle Arapçasını geliştirip değerlendirme yolunu seçti.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

Gölgesiz Işıklar I: Alevilik ve Öncesi (1994), *Gölgesiz Işıklar II: Tarihte Aleviler* (1995).

HAKKINDA: Mahmut Reyhani / Gölgesiz Işıklar II Tarihte Aleviler (1995).

REYNA, İshak

Deneme yazarı. 1963, İstanbul doğumlu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi mezunu. 1987 yılından itibaren İstanbul'da değişik yayınevlerinde çalıştı. 1999 yılında

Ahmet ve Ekrem Reşit Rey kardeşler

Kaf Yayınlarını kurdu ve yönetti. Deneme ve eleştiri yazıları *Gergedan*, *Argos*, *Kitap-lık* gibi çeşitli dergilerde yer aldı.

ESERLERİ:

DENEME: *Mahşerin Dört Atlısı* (1993), *Alfabetika* (1998), *Dokuzdan Sıfıra* (1999).

ANTOLOJİ: *İlkgençlik Çağına Dünya Öyküleri 1 - 2* (1995), *İlk Aşk'ın On Öyküsü* (1997), *Dünya Edebiyatından Öyküler 1- 2* (2002), *Nobel Ödüllü Yazarlardan Öyküler* (2003),

YAYINA HAZIRLAMA: *Çetin Altan / Dünyada Bırakılmış Mektuplar* (2002).

HAKKINDA: Aslı Örnek / İlk Aşkın On Öyküsü (Radikal Kitap, 21.9.2002), Varlık Dergisi (Ekim 2002), Ceren Cevher / İlk Aşkın On Öyküsü (Virgül, sayı: 55, Ekim 2002).

RIFAT BİLGE (Kilisli)

Bkz. BİLGE, Rıfat (Kilisli)

RIFKİ MEHMED EFENDİ

İslam bilgini, şair (D. ?, Tosya / Kastamonu – Ö. 5 Mayıs 1700). Tosyalı Mustafa Efendi'nin oğludur. Müderris ve Bursa Molası oldu. Bir dönem görevden alınarak Rodos Adası'na sürüldü. Sürgün dönemi bitince Mekke Molası oldu. 1694-95 yıllarında İstanbul Kadılığı yaptıysa da Temmuz-Ağustos 1695'te bu görevden de uzaklaştırıldı. Hoş sohbet, bilgin bir kişi olarak tanınmıştı. Emir Buharî Mezarlığında toprağa verildi. *Divan*'ı vardır.

HAKKINDA: Mehmed Süreyya / Sicill-i Osmanî (Eski yazıdan aktaran Seyit Ali Kahraman, yay. haz. Nuri Akbayar, c. 5, 1996, s. 1388), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

RIZA BEY

Şair (D. ?, İstanbul – Ö. 1903, İstanbul). Asıl adı Ali Rıza'dır. Şiirlerinde "Rıza" adını kullandı. Mülkiye Mektebi (Siyasal Bilgiler Okulu)'ni bitirdikten sonra Manastır vilâyeti maiyet memurluğuna atandı. Yanya vilâyetine bağlı çeşitli ilçelerde kaymakamlık yaptı. Hastalandıktan sonra İstanbul'a yerleşti ve yaklaşık kırk yaşlarındayken burada öldü. Şiirleri sûfiyâne olduğu için "Şâir-i ilâhî-nevâ" namıyla anıldı. Eserleri, dostlarından Bursalı Mehmed Tahir Bey'de kaldı.

Rıza Bey

ESERLERİ:

Dîvân-ı Eş'âr, Ganâimü'l-Gâzi fi Bilâdi'n-Niyâzi (N. Mısrî'nin üç gazelinin şerhi), *el-Müşekkâtü'n-Necât ve Sırru Süreti'l-İhlâs, Kitâbü't-Tevhid fi Sırri'l-Mecîd, Sâletü'l-Cüd ilâ Ehli'ş-Şuhûd.*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

Rıza Nur

RIZA NUR

Siyaset ve devlet adamı, yazar (D. 1878, Sinop - Ö. 8 Eylül 1942, İstanbul). Kunduracı İmamoğlu Mahmut Zeki Efendi'nin oğludur. İlk ve ortaöğrenimini Sinop İptidai Mektebi (ilkokul), Sinop Rüştiycsi (ortaokul) ve İstanbul'da Soğukçeşme Askerî Rüştiyesinde tamamladıktan sonra Kuleli Askeri İdadisinden (lise) mezun oldu. Askerî Tıbbiyeyi tabip yüzbaşı rütbesiyle bitirerek (1901) Gülhane Askerî Hastanesinde operatör (1905), Askeri Tıbbiyede öğretim görevlisi (1907) olarak görev yaptı. Haydarpaşa Tıp Fakültesinde Müderris Muavinliğine tayin edildi ve binbaşılığa yükseltildi. Arnavutluk Harekâtında Mürettep Kolordunun sağlık işlerine memur edilerek İşkodra'da görevlendirildi. II. Meşrutiyet'in ilanı (1908) üzerine politikaya atılarak Sinop Milletvekili seçildi. İttihad ve Terakki yönetimiyle uyuşmazlığa düşünce bir süre hapiste tutuldu, sürgüne gönderildi. Muhalefetini yurtdışında da sürdürdü. Yurda dönüşünde, Hürriyet ve İtilaf Fırkasının kurucuları arasında (21 Kasım 1911) yer aldı. 1912 seçimlerinden sonra bu fırkadan da ayrılarak kişisel muhalefetini sürdürdü. 23 Ocak 1913'teki Babıâli Baskınından sonra tıp ihtisası bahanesiyle Paris'e gönderildi. Hayatını Fransa ve Mısır'da sürdürdü. Birinci Dünya Savaşı mütarekesinden sonra İstanbul'a dönerek yeniden milletvekili seçildi (1919).

Rıza Nur, TBMM'nin kurulmasıyla Ankara'ya gitti. Millî Eğitim (1920), Sağlık ve Dışişleri Bakanlıklarına getirildi (1921). 1921'de Moskova, 1922'de Ukrayna ile Harkov antlaşmalarına delege olarak katıldı. Lozan Konferansı'na gönderilen delegeler arasında yer aldı. Cumhuriyet'in ilanından (29 Ekim 1923) sonra önemli bir görevde bulunmadı. İzmir Suikasti (1926) olayından sonra hayatını tehlikede görerek yeniden yurtdışına çıktı. Paris (1926-33) ve İskenderiye'de (1933-38) yaşadı. Paris'te başladığı Türkoloji çalışmalarına Mısır'da da devam ederek *Türk Birlik Revüsü* adında bir dergiyi sekiz sayı yayımladı. Atatürk'ün ölümü üzerine Türkiye'ye döndü (1938) ve Turancı yazarlarla *Tanrıdağı* dergisini çıkardı. İstanbul'da Merkez Efendi Mezarlığında (4. Ada) gömülüdür.

Türkçülük görüşüne bağlı bir yazar olarak tarih ve edebiyat alanında verdiği eserlerle tanındı. *Kopuz* ve *Tanrıdağ* adlı dergileri çıkardı. Elli iki eseri arasında en ünlüsü on dört ciltlik *Türk Tarihi*'dir. Ölümünden sonra anılarının toplandığı *Hayat ve Hatıralarım* (1968) adlı kitabı Atatürk ve devrimlerine karşı saldırılarla dolu olduğu gerekçesiyle bir süre yasaklandı.

"Büyük Türk dünyası, Türkiye, Türk milliyetçiliği ve Türkoloji en halis kıymetlerinden birini kaybetti: Doktor Rıza Nur, evvelki gece, bir yıldırım vuruşile yıkılan âbideler gibi ânî ölümlerden birile öldü ve uzun zamandan beri vesika tomarları arasında hazırladığı Meşrutiyet Tarihinin sahifelerile aylardan beri çıkardığı Tanrıdağ mecmuasının henüz matbaaya yeni verilmiyen müsveddeleri arasında, hala dinç ve levent vücudile, apansız devrilip gidiverdi.

"Bir iki saat evvel aldığım bu kara haber, onun memlekete ve millî dâvâya yaptığı büyük hizmetleri bir anda hatırlayıp hülâsa etmek takatinden beni hâlâ mahrum eden bir keder baskını oldu. Onun şahsî ve millî hüviyetine ait intibalarım ve kanaatlerim, en kaba bir tahlili bile zorlaştıran dağınık ve uçarı bir şuur hali içinde birbirine karışıyor. Meşrutiyet'in, birbirinin peşinden yıkılan hürriyet ve fazilet ideallerinin hüsranı içinde kendisini politikadan çekip ilmî araştırmalar veren Rıza Nur'un 12 ciltlik Türk Tarihile, Paris'te kurup Mısır'da çıkarmıya devam ettiği 8 ciltlik Türkbilik Revüsile, Namık Kemal hakkındaki

monografisi, Türk edebiyatı tarihi ve folklorumuz üstündeki birçok incelemelerile Türk kültürüne kucak kucak taşıdığı bilgi ve fikir hamulesini burada tartamam. Bütün kütüphanesini hemşerisi olduğu Sinop şehrine teberru eden ve bütün politika menfaatlerini tepen bu tertemiz adamın ahlâk vasıflarını da şuracığa sığdıramam. Onun Lozan konferansındaki tarihî hizmetlerini, Büyük Millet Meclisi, evvelâ Lozan kahramanı hakşinas İsmet Paşa'dan dinledi. Daha sonra biz, onun Lozan'da millî dâvâmızı içeriden torpillemek istiyen; ecnebi sermayesile ve üstelik bir de Hüseyin Cahid ve Cavit'lerle nasıl mücadele ettiğini teferruatile öğrendik.

"Rıza Nur'un ölümile en şerefli uzvlarından birini kaybeden Tasviri Efkâr ailesinin kederi pek büyüktür." (Peyami Safa, Tasvir-i Efkâr, 1942)

ESERLERİ:

Servet-i Şahâne ve Hakk-ı Millet (1909), *Meclis-i Mebusan'da Fırkalar* (1910), *Tıbbiye Hayatından* (1911), *Fenni Hitan* (1911), *Cemiyet-i Hafiye* (1914), *Gurbet Dağarcığı* (1919), *Hürriyet ve İtilaf Nasıl Doğdu, Nasıl Öldü* (1919), *Samsun ve Dalila* (1921), *Janet'in Düğünü* (1921), *Türk Tarihi* (14 cilt, 1924-26), *Şecere-i Türk* (1925), *Arab Şiir Birliği* (1926), *Oğuzname* (İskenderiye, 1926, 1928, 1938), *Hayat ve Hatıratım* (Paris, 1929; 1968), *Türkiye'nin Yeni Baştan İhyası ve Fırka Programı* (Paris, 1929), *Hilalin Tarihi* (1933), *Şehname ve Firdevsi* (1934), *Ali Şir Nevai* (1935), *Namık Kemal* (1936), *Hücumlara Cevaplar* (1941).

HAKKINDA: Cavit Orhan Tütengil / Doktor Rıza Nur Üzerine (1956), Rıza Nur / Hayat ve Hatıratım (1968), Ziya Yücek İlhan / Sevenlerin Kalemiyle Dr. Rıza Nur (1962), Pcyami Safa / Objektif: 6-Yazarlar Sanatçılar Meşhurlar (1976), Yurt Ansiklopedisi (c. VIII, 1982-83), Turgut Özakman / Dr. Rıza Nur Dosyası (1995), Kemal Öztürk / İlk Meclis (s. 171-172, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Mehmet Nuri Yardım / Yazar Olacak Çocuklar (2004).

RIZVANOĞLU, Mahmut

İlâhiyatçı, yazar. 1939, Belalan Köyü / Korgan / Ordu doğumlu. Fatsa Ziraat Odası Başkâtipliği (1964), Fatsa Müftülüğü Müsevvidliği (müsvedde yazan kâtip, 1966), Diyanet İşleri Başkanlığında muhasebe şefliği (1972), Fatsa Müftülüğü (1980) yaptı. Yazıları Fatsa ve Akçaabat'taki (Trabzon) yerel gazeteler ile *Diyanet* gazetesinde yer aldı. *TDV İslâm Ansiklopedisi*'ne iki madde yazdı.

ESERLERİ:

Selam Risalesi, Keffaret Ayetleri Tefsiri, Belalan Köyü (Hollanda, 1995).

RİFAT

Divan şairi (D.1837, Elbistan / Maraş - Ö. 1911). Elbistan Belediye Başkanlığı ve Afşin nahiye müdürlüklerinde bulundu. On yedi ve otuz beş yaşlarında olmak üzere iki kez evlendi. İlk eşinden bir kızı, ikinci eşinden bir oğlu ve bir kızı oldu. Şiire on beş on altı yaşlarında iken hece vezniyle yazarak başladı. Daha sonraları Fuzuli'nin etkisiyle tasavvufa yönelerek aruz ölçüsüyle yazmaya başladı. Şairin yüz kırk kadar gazel, kaside vb. türde şiirinin olduğu, bunların içinde Farsça şiirlerinin de olduğu belirtilmektedir. Yetmiş altı şiiri, torunu A. İskender Saltoğlu tarafından *Mutasavvıf Divan Şairi Saltoğlu Rifat* (1964) adıyla kitap olarak yayımlandı.

HAKKINDA: Cemil Çiftçi / Maraşlı Şairler Yazarlar Alimler (2000).

RİFAT, Agim

Bkz. YEŞEREN, Alim Rifat

RİFAT, Mehmet

Göstergebilimci. 1949, İstanbul doğumlu. Saint-Benoit Fransız Erkek Lisesini ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı ile Roman Dilleri ve Edebiyatı bölümlerini bitirdi. Aynı bölümde Fransız dili ve edebiyatı alanında doktora yaptı. 1978'den itibaren belirli sürelerle Paris'te Ecole des Hautes Études en Sciences Sociales'de ve College de France'ta doktora sonrası göstergebilim araştırmaları yaptı. İstanbul Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak bulundu. Göstergebilim, dilbilim, yazınsal eleştiri, eleştiri kuramları, Fransız yazını, çeviri kuramı, masal incelemesi alanlarında çalıştı.

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA-DENEME: *Yazınsal Betik Üstüne Araştırmalar* (1976), *Roman Kurgusu ve Yapısal Çözümleme: Michel Butor'un Değişim'i* (doktora tezi, 1977; yayımı 1978), *Başlıca Dilbilim Terimleri* (ortak, 1978); *Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü* (ortak, 1980), *Genel Göstergebilim Sorunları: Kuram ve Uygulama* (1982; gözden geçirilmiş 2. baskı 1986), *Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları* (Temel metinlerin çevirisiyle, 1983), *Dilbilim ve Göstergebilim Terimleri* (ortak, 1988), *Dilbilim ve Göstergebilimin Çağdaş Kuramları* (1990), *Göstergebilimin ABC'si* (1992); *Homo Semioticus* (1993, gözden geçirilmiş ve gen. 4. basım, 2001), *Balzac Kitabı* (haz. M. Rifat, 1994), *Çeviri ve Çeviri Kuramı Üstüne Söylemler* (haz. M. Rifat, 1996), *Eleştiri ve Eleştiri Kuramı Üstüne Söylemler* (haz. M. Rifat, 1996), *Göstergebilimcinin Kitabı* (*Göstergebilimin ABC'si*'nin gözden geçirilmiş ve gen. bas., 1996), *Gösterge Avcıları: Şiiri Okuyan Şairler 1* (1997, gözden geçirilmiş 2. bas., 2000), *XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları: 1- Tarihçe ve Eleştirel Düşünceler / 2- Temel Metinler* (1998, gözden geçirilmiş 2. bas., 2000; gözden geçirilmiş ve gen. 3. bas., 2005), Honoré de Balzac: Romancının Evreninden Sahneler (*Balzac Kitabı*'nın gözden geçirilmiş ve dönüştürülmüş biçimi, 1999), *Gösterge Eleştirisi* (1999; gözden geçirilmiş ve gen. 2. bas. 2002), *Çeviri Seçkisi I: Çeviriyi Düşünenler* (haz. M. Rifat, 2003), *Çeviri Seçkisi II: Çeviri(bilim) Nedir? - Başkasının Bakışı* (haz. M. Rifat, 2004), *Eleştiri Seçkisi: Eleştirel Bakış Açıları* (haz. M. Rifat, 2004).

ÇEVİRİ: *Gorgias* (Platon'dan, 1975; yeni çeviri, 1999); *Masalın Biçimbilimi* (V. Propp'tan, 1985; yeni çeviri, 2001); *Sekiz Yazı* (R. Jakobson'dan, 1990), *Roman Üstüne Denemeler* (M. Butor'dan, 1991), *Göstergebilimsel Serüven* (R. Barthes'tan, 1993; gözden geçirilmiş 5. bas. 2005), *Yazın Kuramı* (Rus biçimcilerinden T. Todorov'un derlemesi, 1995; gözden geçirilmiş 2. bas. 2005), *Kitaplarımdan Birini Nasıl Yazdım* (I. Calvino'dan, 1996), *Eiffel Kulesi* (R. Barthes'tan, 1996).

RİFAT, Oktay

Şair ve yazar (D. 10 Haziran 1914, Trabzon - Ö. 18 Nisan 1988, İstanbul). Tam adı Ali Oktay Rifat'tır. Trabzon Valiliği de yapmış olan şair ve dilci Sâmih Rifat'ın oğlu, çevirmen Samih Rifat'ın babasıdır. Ali Fuat Cebesoy dayısı, Nâzım Hikmet teyzesinin oğludur. Kendisi almadığı ve hiç kullanmadığı halde bazı kaynaklarda soyadı Horozcu diye geçer. İlkokulu

Oktay Rifat

Ankara'da okudu (1927). Ankara Erkek Lisesi (1932), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1936) mezunu. Maliye Bakanlığı hesabına Paris Siyasal Bilgiler Fakültesinde üç yıl okudu, bitiremedi. Basın Yayın Genel Müdürlüğünde çalıştı (1943). Ankara ve İstanbul'da serbest avukatlık yaptı. Devlet Demir Yolları Birinci İşletme Müdürlüğünde avukat (1961-73) olarak çalışırken emekliye ayrıldı.

İlk şiiri *"Eza"*, *Varlık* dergisinde (83. sayı) yayımlandı. Daha sonra *Varlık* (1936-44), *Aile* (1947), *Yaprak* (1949-50), *Yeditepe* (1951-57) dergilerinde çıkan şiirleriyle tanındı. *Yeni Dergi*, *Gösteri*, *Adam Sanat*'ta da yazdı. 1930'lu yılların ikinci yarısından itibaren yazdığı, 1941'de Orhan Veli Kanık ve Melih Cevdet Anday'la ortaklaşa çıkardığı *Garip* kitabında

HEP O GÜLDÜRÜNÜN ETKİSİNDEYDİ

Cevat Çapan

Oktay Rifat'ın Dilsiz ve Çıplak adlı kitabındaki bir şiirinin başlığı bu sözler. Ama aynı zamanda onun oyun yazarlığını da özetleyen bir tümce. Bu şiirde akşamı "dallarına ozanlar asılı" yaşlı bir çınara benzeten şair, "ben son yolcuyum bu sokakta / son seyirci bu panayırda / başımda tüylü şapka omuzumda pelerin" sözleriyle de bir oyun kişisi olarak çıkar karşımıza. Onun başka başka oyun kişilerinin ağzından konuşma özelliği dahu ilk şiirlerinde dikkatimizi çeker. Hesap bilmeyen muhasebe memuru, Salih Reis'in Deniz Kızı çatanası, Haydarpaşa'dan kalkan tren, Erenköy'lü arabacı Mestan, gömleklere yakalara balena satan Ali, berberin kanaryası, Lamartine Caddesi'ndeki ağaç, Karga ile Tilki, Dursun Ağa, Fadik kız, Agamemnon, Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman ve daha nice ilginç oyun kişisi Oktay Rifat'ın evrensel sahnesinde boy gösterirler. Çünkü o da, Shakespeare gibi, bir sahne olarak görür bütün dünyayı, kadınlarla erkekleri de birer oyuncu. Zaman zaman cansız varlıklar da katılır bu oyuncuların arasına. Padişah saraylarından maden işçilerinin mahallelerine, ıssız boğaz iskelelerinden Anadolu'nun dağ köylerine kadar uzanan değişik oyun alanlarında karşımıza çıkan bu varlıklar, Oktay Rifat şiirinin dramatik dokusunu oluştururlar.

Yaşayıp Ölmek Aşk ve Avarelik Üstüne Şiirler'den son kitabı Koca Bir Yaz'a kadar yazdıklarında kişileştirmekteki ustalığı, tekerlemeler ve deyimlerle zenginleştirdiği konuşma dilinin çarpıcılığı ve ele aldığı konulardaki çatışma ve gerilimlerin inandırıcılığı ile dramatik şiirin parlak örneklerini veren bir şairin oyun yazmayı denemesi kadar doğal bir şey olamazdı. Oktay Rifat'ı oyun yazarlığına yönelten etkenler arasında, insanın oyun oynamaktan hoşlanan bir varlık olmasına duyduğu inanç kadar elbette bu doğal yeteneğinin de payı vardı.

Oktay Rifat'ın Melih Cevdet Anday'la birlikte yazdığı Kıskançlar'ın dışında, hepsi sahnelenmiş yedi özgün oyunu olduğunu biliyoruz. Bunlardan Oyun içinde Oyun ile Zabit Fatma'nın Kuzusu dışındaki beş oyunu Yağmur Sıkıntısı: Toplu Oyunlar başlığı altında 1988'de yayımlandı. Birbirine pek benzemeyen bu oyunların en önemli ortak özelliği azgelişmişliğin değişik ölçülerde grotesk leştirdiği insanları sergilemeleriydi. Bu çarpıklık, Oyun içinde Oyun'da olduğu gibi, bazen baskıcı bir toplumun hayatı oyunlaştırarak baskıyı hafifletme ve bir çeşit ortaoyunu geleneğinin biçimsel saçmalıklarıyla avunma kalıplarıyla dile getiriliyor, bazen Kadınlar Arasında'da olduğu gibi yoksul düşen soylu bir ailenin açlığı bir töre komedyasının ironileriyle yansıtılıyordu. Oktay Rifat için geri kalmış olmak, "Azgelişmiş" şiirinde de söylediği gibi, "çakaldan korkar gibi korkmak insandan, insanla kardeş olmak dururken, yılana sarılmak"... "bilisiz; bilinçsiz ve bitli, karanlık cenderede yay gibi sıkışmak..!" demekti. Bu gerilim yazarın mutluluk özlemini geçmişle gelecek arasında uzanan bir tele dönüştürüyor, o da bu tel üzerinde imgelemine şaşırtıcı perendeler attırıyordu. Birtakım İnsanlar'la Atlarla Filler'deki biçim denemeleri, büyük bir olasılıkla, yazarın çevresinde gördüğü insanların açmazlarını ya geçmişle gelecek arasında düşsel bir yolculukla ya da kişilik bölünmesi gibi ruhsal bir düzensizliğin dışa vurmasıyla sonuçlanıyordu.

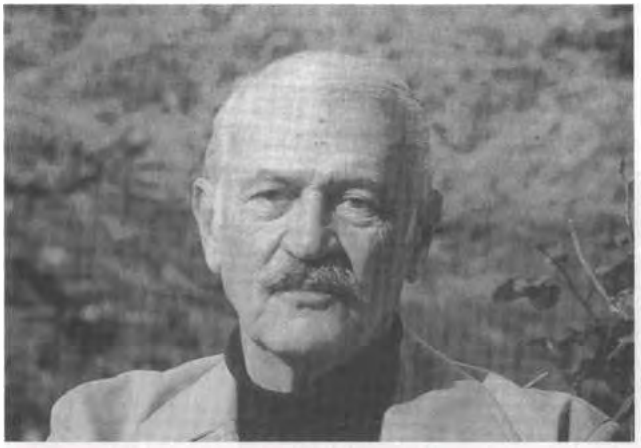
Denilebilir ki, Oktay Rifat hemen hemen bütün oyunlarında karşımıza çıkardığı kişilerle çalışan insanların; doğruluktan, iyilikten, güzellikten yana olup mutluluğu hak edenlerin; ezenlere karşı ezilenlerin sözcülüğünü etmek istiyor. Bunu yaparken de kaba bir propagandacılığın tuzaklarına düşmüyor. Fettah Paşalar'ın konağında da, Sıdıka'yla Sultan'ın paylaştığı gecekondada da hak, sevgi, iyilik, dayanışma değişik kavramlar değil. Bu nedenle bütün bu oyunlar içerikleri açısından belli bir seyirci kesiminin kolayca özdeşlik kurabilecekleri yapıtlar.

Biçimsel açıdan da Oktay Rifat'ın ilginç bir deneyciliği var. Kadınlar Arasında, Oyun içinde Oyun ve Birtakım İnsanlar oyun kişilerinin doğrudan doğruya seyirciye konuşmaları, zaman zaman oyun oynadıklarını gizlemeteleri, gerçekçiliğin kurallarından kolayca uzaklaşmaları, yazarın geleneksel Türk tiyatrosundan nasıl yararlandığını, o kaynaktan yola çıkarak çağdaş biçimlere varılabileceğini gösteriyor. Oyun içinde Oyun'un Ahmet Kutsi Tecer'in Köşebaşı'sıyla birlikte bu doğrultudaki denemelerin bir öncüsü olduğu da söylenebilir. Ortaoyununun Pişekâr'ı ile Kavuklu'su burada genç kız ve delikanlı kimliğinde iki sunucu olarak karşımıza çıkar. Birtakım İnsanlar'da ise bu görevi Yardımcı üstlenmiştir. Bir Boğaz iskelesinde geçen olaylar arasındaki bağlantı Yardımcı'nın açıklamalarıyla sağlanır. Ne var ki, olayların akışının sık sık bu uzunca açıklamalarla kesilmesi, olay örgüsünde dramatik doğuyu gevşeten bir kopukluğa yol açar ve yazarın dramatik yoğunluğu daha çok dilin şiirselliğiyle sağlamaya çahştığı izlenimini verir.

Oktay Rifat'ın ilginç dramatik durumlar yaratmadaki büyük ustalığına rağmen, bir bulışsın biçimselliğine kurban gitmiş bir oyunu da Atlarla Filler'dir. Bu oyunda, gerçek kişilerle onların öteki benliklerinin aynı anda sahnede görünmelerinin ve birbirleriyle konuşmalarının yarattığı garip durumlarla karşılaşınız. Başka yazarların da değişik biçimlerde yararlandıkları bu özgürlük, gerçekçilik öncesi tiyatro geleneğinde kendi kendine konuşarak içinden geçenleri açıklamanın yerini alan bir yöntemdir. Ancak bu oyunda biraz mekanik bir biçimde kullanılması diyalogların olağanüstü akıcılığına rağmen, izlenen olayların bir fanteziden öteye gitmediği duygusunu yaratır. İlk sahnelerde bir satranç oyununun heyecanıyla izlenen olaylar, bir süre sonra kişilerin inandırıcılığını yitirmeleriyle bir çeşit tekdüzeliğe düşer. (...)

Gökten geçen iki martıyı bile şiirlerinde konuşturan Oktay Rifat oyunlarında da insanları konuşturmuş, bu konuşmaların etkili bir sahne dili olabilmesi için de yalnız sözcüklerin şiirsel etkisiyle yetinmemiş, onların dramatik gücünü sağlamak için tamamlayıcı durumları ve sahne düzenini de tasarlamıştı. Çünkü Oktay Rifat, daha önce de söylediğim gibi, "hep o güldürünün etkisindeydi". Hayat denen o acıklı güldürünün.

(*Oktay Rifat Kitabı*, 1991)

Oktay Rifat

yer alan şiirleriyle "Garip Akımı"nın, diğer adlarıyla "Yeni Şiir"in ya da "Birinci Yeni"nin öncülerinden oldu. Halk şiiri özelliklerinden yararlandığı şiirlerinde giderek toplumsal konulara ve kendini yenileyerek ikinci yeni şairlerinde görülen anlamca kapalı, gerçeküstücü anlayışa yöneldi. Son döneminde eski Yunan şiirinden esinlenen örnekler verdi.

Şiirin dışında roman ve sahne eserleri de yazdı. Fransızcadan çeviriler yaptı. *Karga ile Tilki* kitabıyla 1955 Yeditepe Şiir Ödülünü, *Şiirler* kitabıyla 1970 Türk Dil Kurumu Şiir Armağanlarını kazandı. *Yağmur Sıkıntısı* oyunu Ankara Sanatseverler Derneğince Yılın En İyi Oyunu seçildi ve TRT 1970 Sanat Ödülleri yarışmasında başarı ödülünü aldı. *Bir Cigara İçimi* kitabıyla 1980 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülünü, *Danabumu* ile 1981 Madaralı Roman Ödülünü, *Dilsiz ve Çıplak*'la da 1984 Necatigil Şiir Ödülünü kazandı. Şiirlerinin toplu basımı *Bütün Şiirleri* genel adı altında Adam Yayınlarınca yapıldı.

"Oktay Rifat, belleğim beni yanıltmıyorsa, ressamlar ve resim sanatı üzerine pek bir şeyler yazmamıştır. Belki, dostları Abidin, Bedri Rahmi, Eren, Füreya ya da Orhan Peker için, bir "vesile" ile, bir-iki sözcük karaladığı olmuştur. Ama, sanırım, tümü o kadar. Oysa, o dönemin resim sanatı üzerine yazan iki şairi, Tanpınar ve Duranas'tan çok daha yakındı resim sanatına Oktay Rifat. Yalnız resim yaptığı için değil, şiirindeki, eğer deyiş yerindeyse, sözcük-resimler dolayısıyla.

"Oktay Rifat, yaşamı boyunca sevdiği iki büyük şair Rene Char ve Eluard gibi, kimi ressamlar, kimi resimler üzerine şiir yazarak değil; şiirin, bağımsızlığı, özerkliği içinde sözcüklerden oluşan resimler yaratıyordu.

"Gerçek bir şiir-sever şöyle diyebilir: 'Şiir imgelerle yaratıldığına, imgenin ilk anlamı da resim olduğuna göre, bundan doğal ne olabilir?'

"Hiçbir şey olamaz.

"Başta şairler, herkes şiirin bir imge sanatı olduğunu biliyor. Attila İlhan'ın imgeleriyle, Cemal Süreya'nınki, Turgut Uyar'ınki ile Melih Cevdet'inki en küçük bir benzerlik gösteriyor mu?

"Konuyu yalınlaştırmak için sıradan birkaç örnek:

"Açık pencere bir imgedir.

"Mavi kapı da.

"Denizin üzerine yağan yağmur da bir imgedir.

"Yılgın bir at da.

"Bir vazo da imgedir.

"Damalı örtü de.

"Tüm bu imgeler de birer resimdir. Bir kağıdın ya da bir tuvalin üzerine çizilip boyanacak birer izdüşümdürler. Ancak, tek başlarına bir dize olarak bir anlamları da yoktur." (Ferit Edgü)

"Oktay Rifat şiirinde Zaman'ın majiskül bir gerçeklik taşıdığı bilinir; onu bütün öteki ölçülerden ayırır, avucunun içinde tutar, evirir çevirir bir tür hayretle. Gâh 'çınarların yapraklarını da uçuşan dün, bugün, yarın'ı içeren 'bir Zaman Fırtınasından sözeder, kah 'denizin suyunda ışıması'nı okur Zaman'ın. Böyle bakıldığında, Zaman'a bulutsu bir anlam katmanı eklediği, onun değişken ve görece bünyesini tılsımla donattığı da ileri sürülebilir, sanıyorum." (Enis Batur)

"Gündelik yaşamla ilgili minik çatışmaların birer cümlelik diyalog parçalarıyla gitgide tırmanan bir gerginliğe ulaştığı oyun, gerginliğin yavaş yavaş çözüldüğü kısa cümlelere dönüş ile noktalanır. Oktay Rifat'ın iki çalgı için yazılmış bir sonat özelliği taşıyan bu yapıtının psikolojik derinliği, duyarlı bir oyunculukla dile gelmesi gereken armoni ve melodi özellikleri içerir. Yağmur Sıkıntısı bir tartım oyunudur. Kadının ve erkeğin, umarsız birlikteliklerini noktalama adına, diyalog yoluyla birbirlerini acımasızca tüketerek verdikleri amansız savaşımın anlatımıdır. Temelde gerçekçi bir örüntüye yerleştirilmiş, ama İnci'nin iç dünyasından taşan 'Gerçek-ötesi' seslerin de yer aldığı Yağmur Sıkıntısı, tiyatromuzda bireyin açmazlarını ruhsal ve toplumsal etkenler bağlamında en başarılı biçimde irdeleyen oyunlardan biridir.

"Oktay Rifat, değerleri sağlam bir temele oturmuş bir toplumun, insanların dengeli, tutarlı, anlamlı bir yaşama kavuşmasının ön koşulu olduğuna inanır. Ancak, Oktay Rifat tiyatrosunda insanın sorumluluğu da ön düzeydedir. Oktay Rifat insana inanmak ister. İnsanın güçlü olmasını ister. Oktay Rifat, incelikli ozan duyarlığıyla dile getirdiği oyunlarında toplumun esenliğiyle insanın esenliğini içiçe algılar." (Ayşegül Yüksel)

"Oktay Rifat'ın evi ve evcilliği sözcüğün geniş anlamıyla sentetikti; tıpkı Baudelaire-sonrası (hatta belki

OKTAY RİFAT

SON SÖZ

Boğazından hıkır hıkır geçen
Şu suyun kıymetini bil
Nedir ki bu mavilik deme
Pencereden görebildiğin kadar
Göğün kıymetini bil
Kıymetini bil çiçek açmış bademin
Güneşli odanın çamurlu sokağın
Beyazın siyahın yeşilin
Pembenin kıymetini bil
Dirilik öyle bir şey yürekte
Sevinçle çırpınır
Kavak yelleri eser insanın
başında
İnsanoğlu kızar ötekilere savaşır
Halk için girişilen savaşta
O korkulu sevincin
Öfkenin kıymetini bil
Bil ki bu
Budur işte
Güneş yalnız dirileri ısıtır
Güneşin kıymetini bil

OKTAY RİFAT

AKŞAM BALIĞIN KARNINDA BEKLİYOR

Bir yağmurla çıkıyor rıhtımına
sıkıntının, büyük kayıkların
dönüşünü gözlüyordu,
akşam balığın karnında bekliyor.

Fitili tütüyordu servilerin
ve yazılar dallar arasında.

Mahallenin deniz koktuğu
kamburun atla dolaştığı
saatlerin saatlere benzediği
bir günde bekliyordu
insanların dönmesini oraya
oysa bir delik kalıyordu
yerinde umutların, kara bir yelken
yarısı olmayan iskelede.

Mevsim, tonozların altından
geçerek basıyordu toprağa,
çöp yığınları leşler
yeni sözcükler otta ve yaprakta
yabancı bir kıpırtı ruhumuzda

Bir tüy düşüyordu saya
karayelin dişlerinden geçirdiği.

Akşam balığın karnında bekliyor.

Goethe-sonrası) lirik şiirin dolaysız ve kendiliğinden olamaması gibi, bu evcillik de bazı zorunlulukların izini taşıyordu, bazı kopuşların imkânsız telâfisi olarak şekillenmişti ve bunun, kendi şekillenişinin, bilincindeydi. Önce, Cumhuriyet kamusallığının, kültürel alanda, milliyetçi ya da halkçı bir folklorizm olarak beliren basıncı vardı. Lirik özne, bunu içermeyi, içselleştirmeyi ve böylece etkisizleştirmeyi deneyebilirdi. Tam bunu -ironik bir mesafe de alarak- yapmayı (Garip) başarmıştı ki, bir anda Yeni'nin (ve yeni bir, Yücenin) baskınına uğradı. Bir travmaydı bu. Üstelik, kendisindeki çok daha eski, daha kökensel ve daha ciddi bir negatifi de belki ilk kez açıkça ortaya çıkaran bir travma: Garip'in üç şairinin de şu ya da bu ölçüde bağlı olduğu lirik duyarlılık, burada "nominalist bunalım" adını verdiğim bir içsel kopuşla belirlenmişti." (Orhan Koçak)

"Orhan Veli'nin aşka yaklaşımının tam antitezi Oktay Rifat'ın özgeçmişle ılgili şiirlerinde bulunur. 1945'te çıkan Güzelleme adlı kitabında yer alan Eski Zaman Âşığı, İçim Yâr ile Dolu, Bir Şarkı İcat Etsem ve Mor Kalem şiirlerinin sevgiliyi ve duygu olarak aşkı yüceltikleri aşikardır. Ancak Oktay Rifat'ın 1945'ten itibaren Orhan Veli'nin dikte ettiği Garip poetikasından ayrılmağa başladığı bilinmektedir. Ayrıca bu şiirlerin başka yönleri, Garip'çilerin aşka yaklaşımlarının özelliklerini taşımaktadır. Oktay Rifat ve Melih Cevdet gibi aşktan çok, aşkın onun üzerinde yarattığı etkilerden söz eder. 'Kuş gibi' adlı şiirinde, eşi kolundayken kuş gibi uçtuğunu hisseder. 'Karınca' adlı şiirinde ise eşi sayesinde sofaları serin, odaları geniş olarak algılamaktadır. Aşk nedir, sorusuna cevap vermeye çalışmaz. Aşkın insana kendisini nasıl hissettirdiğini anlatır. Yani aşkın etkilerini terennüm eder. Melih Cevdet de aynısını yapar." (Laurent Mignon)

"Belki bir paradoks sayılacaktır amma, Oktay Rifat, 'garip' hareketi içinde ün yapmış olmasına, sonradan çeşitli şiir serüvenlerine girmesine (birden anlamsız şiire dönüşü, ikinci yeni şiirine yakınlığı, mitologya ile özsel ve biçimsel alışverişi) karşın, büyük ölçüde geleneğe bağlı bir ozandır. Geleneğe bağlılığı olumlu bir bağlılıktır. Örneğin ilk yazdıkları, yumuşak bir başkaldırma, bir yenilenme isteği niteliğinde gözükse bile, geleneksel değerler taşır.

"Oktay Rifat, başlarda geleneği zorlayan, değiştirmek için zorlayan değil, ona usul usul kişisel tatlar katan bir şairdir. Şiirinin bu dönemdeki en büyük özelliği, güngörmüş bir zekânın hoşgörülüğü ve sonu gelmez bir duygululuktur. Ne var ki bu duygululuk, şiirsel kalıplara değil, insani değerlerle geleneğe bağlıdır.

"Oktay Rifat'ı bütünü ile 'mükemmel' saymak mümkün mü? İnsani değerler taşıyan ve bunları söyleyen bütün öbür şairler gibi, değildir elbet. İyi ki değildir. Şiiri matematik olmaktan, tanımlanmaz olmaktan kurtaran biraz da hatalardır, yanılgılardır. Ne var ki Oktay Rifat'ın hataları yalnızca 'insani' hatalar değildir. Şiiri uğraş edinmiş bir kişi olarak da hataları vardır. Açıklamasız, birden dönüşleri, gelişmeden çok değişmeden yana görünmesi, çok olumlu, çok verimli şiir yeteneğini kolaya alması, bunlardan bazıları." (Turgut Uyar)

"Oktay Rifat, Türk şiirinin belirli dönemine damgasını vuran bir şair. Edebiyat okuruna eski şiirini unutturan, şiirseverlere modern şiiri sevdiren bir şair. Şiirimizin sınırlarını genişleten, ona yeni olanaklar sağlayan, yeni tatlar ve incelikler getiren bir sanatçıdır." (Anıl Meriçelli)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Garip* (Orhan Veli ve Melih Cevdet ile, 1941), *Güzelleme* (1945), *Yaşayıp Ölmek, Aşk ve Avarelik Üzerine Şiirler* (1946), *Aşağı Yukarı* (1952), *Karga ile Tilki* (1954), *Perçemli Sokak* (1956), *Aşk Merdiveni* (1958), *İkilik* (Aşağı Yukarı ve Karga ile Tilkinin 2. Basımı, 1963), *Elleri Var Özgürlüğün* (1966), *Şiirler* (1969), *Yeni Şiirler* (1973), *Çobanıl Şiirler* (1976), *Bir Cigara İçimi* (1979), *Elifli* (1980), *Den ize Doğru Konuşma* (1982), *Dilsiz ve Çıplak* (1984), *Koca Bir Yuz* (1987), *Bütün Şiirleri* (3 cilt, 1999-2000), *Nara Benzerdin* (Seçmeler, 2002).

OYUN: *Kadınlar Arasında* (oyn. 1948, bas. 1966), *Oyun İçinde Oyun* (1949 -50), *Bir Takım İnsanlar* (oyn. 1960, bas. 1961), *Atlar ve Filler* (1962), *Çil Horoz* (1964), *Zabit Fatma'nın Kuzusu* (1965), *Yağmur Sıkıntısı* (1969 / 70; bas. beş oyun bir arada, 1988), *Dirlik Düzenlik* (1975).

OKTAY RİFAT

TELEFON

Gözlerin var ya çekik kara kara
Önce gözlerindi en güzel ışık
Beyaz dişlerindi bacakların omuzun
Damalı örtüde bir kâse çorba gibi
Buğulu bir lezzetti karıkocalık
Şimdi bir çınar yeşeriyor içimde
Bir şarkı söyleniyor uzun uzun
Hürriyetin rüzgârlı bayrağı oldu
Bize yeten aydınlığı sevdamızın

Aman dayanamazsam ne etmeli
Bütün pencereler üstlerine açık
Kimler soyar çocukları kimler örter
Biri on bir yaşında öteki küçük
Ya anne diye bağırırsa uykusunda
Belki korkmuş belki de susamıştır
Geceleri su içmeye alışık
Çorap öyle mi giydirilir don öyle mi
bağlanır
Gömleği bir tuhaf sarkıyor arkasında

Çocuklara bakma dayanamam
Gide gide çoğaldım halkım ben
artık
Dağ taş kalabalık kalabalık
Satar mıyım onları onlar da
çocuklarım
Ben kadınım çocuklarında yarım
Telefon nafile açmam seni
Söylemez dillerim yarımla bağlı
Tutmaz parmaklarım kocamdan
belli
Telefon benimki de analık

Çocuklara bakma dayanırım
Sevgiydim önce bir çeşit incelik
Şimdi işe yarıyorum kaba saba
Tuzlu bir deniz kokusu havada
Benimle başladı bu müthiş tazelik
Benimle yaklaştı güzel günler
O günlerin eşiğinde beni hatırlayın
Hatırlayın onların vahşetini
Her telefon çalışta kesik kesik

ROMAN: *Bir Kadının Penceresinden* (1976), *Danaburnu* (1981), *Bay Lear* (1982).

DENEME: *Şiir Konuşması* (Bütün yazıları, 1992).

ÇEVİRİ: *Sevda Hekim* (1943) - *Şanlı Aşıklar* (1950) (Molière'den), *Bir Kapı ya Açık Durmalı ya Kapalı* (A. de Musset'ten, 1943), *İlk Aşk* (Turgenyev'den, 1944), *Klara Miliç* (Turgenyev'den, E. Güney ile, 1944), *Mutlak Peşinde* (Balzac'dan, Sabiha Rifat ile, 1945), *Gecenin Sonu* (F. Mauriac'dan, 1945), *Louis Lambert* (1946) - *Modesto Mignon* (1947) (Balzac'dan), *Batı'dan Şiirler* (Melih Cevdet Anday ve Orhan Veli Kanık ile, 1953), *Kanaldaki Ev* (G. Simenon'dan, 1959), *Elektra* (J. Giraudoux'dan, 1959), *Latin Ozanlarından Çeviriler* (1963), *Yunan Antologyası* (1964, iki kitap birlikte, Yunan Antologyası ve Latin Ozanlarından Çeviriler adıyla, 1986), *Gece Yazı / Çeviri Şiirler* (S. Rifat ile, 1994),

HAKKINDA: Sadettin Nüzhet Ergun / Samih Rifat (1934), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973), Turgut Uyar / Bir Şiirden (1982), Enver Ercan / Şair Çünkü Onlar (1990), Oktay Rifat Kitabı (1991), F. Türe / Bir Usta Bir Dünya: Oktay Rifat (1994), Gülten Akın / Şiir Üzerine Notlar (1996), Baki Süha Ediboğlu / Bizim Kuşak ve Ötekiler, (1968), Memet Fuat Bengü / Oktay Rifat (derleme, 1997), Rauf Mutluay / Bende Yaşayanlar, (1977), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda Eserler Sözlüğü (1979), Oktay Rifat / Şiir Konuşması (BütünYazıları 1992), Enver Ercan / Oktay Rifat (Thema Larousse Tematik Ansiklopedi, c. 6), Güven Turan (haz.) / Oktay Rifat İçin Sempozyum- Belgeler (1999), Enis Batur / Nece - Ferit Edgü / Oktay Rifat'ın Şiirinde Resim - Ayşegül Yüksel / Monologdan Diyaloga Oktay Rifat Tiyatrosunda Psikolojik Gerçekçilik - Ruth Chirsty / Bir Çevirmenin Gözüyle Oktay Rifat'ın Bazı Yönleri - Hülya Nutku / Oktay Rifat'ın Oyunlarında Kadın-Erkek İlişkileri ve Aile Kavramı - Richard Mckane / Oktay Rifat'ın Mavi Özgürlüğü (Oktay Rifat İçin, 1999), Orhan Koçak / Uzun Denklem Oktay Rifat'ın Şiirinde Folklor ve Modernizm (Defter, Bahar 1999), Mustafa Kutlu / Horozcu Oktay Rifat (TDE Ansiklopedisi, c. 4, s. 254-255), TBE Ansiklopedisi (c. 2, 2001), Sadun Tanju / Eski Dostlar (Ara Güler'in fotoğraflarıyla, 2002), Şevket Rado'ya Mektuplar-Orhan Veli Kanık, Oktay Rifat, Melih Cevdet Anday / Haz. Emin Nedret İşli (2002), Cevat Akkanat / Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri (2002), Kemal Bek / Şiirimizde Bir Dönemi Başlatan Üç Şairimizin Bir Dönemi: Şevket Rado'ya Mektuplar - Eray Canberk / Mektupların Işığında Bir Dönem - Aynur Taştan / Üç Yoksul Şair - Alpay Kabacalı / Üç Şairin Yaşamından Belgeler (Cumhuriyet Kitap, 18.4.2002), Anıl Meriçelli / Yalnızlık Mevsim Olur (2002), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Yusuf Yıldırım / Orhan Veli Kanık ve Garipçiler (Oktay Rifat, Melih Cevdet Anday, 2004).

RİFAT OSMAN

Radyolog, ressam, edebiyatçı, tarihçi, fotoğrafçı (D. 18 Şubat 1874, Üsküdar / İstanbul - Ö. 10 Mayıs 1933, Edirne). Ataları, II. Murat döneminde Tosya'dan Edirne'ye göç ettiği için Tosyavizade sanıyla da anıldı. İlköğrenimini Üsküdar Selimiye İlkokulunda yaptı. Paşakapısı Rüştiye-i Askeriyesi (Paşakapısı Askerî Ortaokulu), Kuleli Tıbbiye-i İdadisi (Kuleli Tıp Lisesi) ve Askerî Tıbbiye (1898) mezunu. Tabip yüzbaşı rütbesiyle uzun bir süre Gülhane Askerî Hastanesinde çalıştı. İlk radyologlarımızdan olan Dr. Rifat Bey, Selânik, Manastır ve Edirne Askerî hastanelerinde röntgen bölümünün kurucularındandır. Rifat Osman Bey, Kolağası Esad Fevzi Bey'le birlikte Yunan Savaşı'nda yaralanan askerlerin vücutlarındaki mermi parçalarını röntgen cihazı ile tespit ederek ameliyatlarını kolaylaştırmıştı. Bu uygulama dünya tıp tarihinde, savaş yaralıları üzerinde yapılan ilk röntgen uygulaması kabul edilmektedir. Binbaşı rütbesiyle Edirne Merkez Askerî Hastanesi Başhekimliğine atandı. 1919 yılında kendi isteğiyle emekliye ayrıldıktan sonra Edirne Belediye Hastanesi Müdürlüğü yaptı. Daha sonra Edirne ilk ve orta dereceli okullarında sağlık öğretmenliği yaptı. Edirne Hastanesi radyoloji uzmanlığı görevindcyken öldü ve Edirne'nin İstanbul yolu üzerindeki mezarlıkta toprağa verildi.

Dr. Rifat Osman, Edirne'ye kalemi ile olduğu kadar fırçası ve objektifi ile de hizmet etti. Yazdığı eserlerinde yer alan bütün resimler kendi fırçasından çıkmıştır. Yıkık ve harabe halindeki Edirne Sarayı, onun kalemi ve fırçasıyla yeniden canlandırıldı. *Edirne Sarayı* adlı eseri Edirne tarihi açısından olduğu kadar Türk tarihi açısından da önemlidir. Bu eseri ölümünden sonra, öğrencisi olan Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver tarafından yayına hazırlanarak 1957'de yayımlandı. Edirne Halk Eğitim Merkezi olarak kullanılan binanın onarımını yaptı. Binanın iç mekan süslemeleri, salondaki tavan ve sahnenin iki yanında yer alan çini panolar onun kaleminden çıktı. Bu çalışma, Edirne evlerinin kroki ve fotoğraflarıyla birlikte 1974'te kitap olarak yayımlandı. 1921 yılında tek nüsha Osmanlıca olarak yazdığı *Edirne Evkâf-ı İslâmiye Tarihi Camiler ve Mescitler* (1999) adlı eseri Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yayımlandı. Ayrıca yayımlanmamış olan "Edirne Tarihi" adlı bir çalışması da vardır. Belirtilen eserlerinden başka Prof. Dr. Süheyl Ünver'e bilim, tarih, kültür konusunda yazdığı mektupları vardır. Bu mektupların aslı Süleymaniye Kütüphanesinde "Dr. A. Süheyl Ünver Arşivi"ndedir.

Dr. Rifat Osman'ın 1921'de yazmaya başladığı *Edirne Evkaf-ı İslâmiyye Tarihi* adlı eserin birinci cildi olan *Camiler ve Mescitler*, Vakıflar Genel Müdürlüğü Merkez Kütüphanesindedir. Bu eser, yazarının kendi el yazısıyla yazılmış olup yer yer konuyla ilgili fotoğraflarla ve kendisinin çizdiği harita ve planlarla süslenmiştir. Eserde "Program" başlığı altında *Evkaf-ı İslâmiyye Tarihi*'nin yazılış amacı ve içeriğinden söz ederken, bu eserin sekiz bölümden meydana geldiği belirtilir. Birinci bölümü, sadeleştirilmiş olan *Camiler ve Mescitler*'dir. Diğer bölümleri müsvedde halinde Türk Tarih Kurumu Kütüphanesindedir.

ESERLERİ:

Edirne Evkâf-ı İslâmiye Tarihi Camiler ve Mescitler (Osmanlıca, 1921, yeni bas. 1999), *Edirne Sarayı* (1957), *Edirne Rehnüması* (yay. haz. dil içi çeviri, Dr. Ratıp Kazancıgil, 1997), *Edirne Tarihi* (basılmadı), *Edirne Evkaf-ı İslâmiyye Tarihi; Camiler ve Mescitler* (Sad. Ülkü Özsoy, 1999).

HAKKINDA: Cevdet Çulpan / Tosyalızade Rifat Osman 1874-1933: Hayatı ve Eserleri (1959), Süheyl Ünver / Rifat Osman'a Göre Edirne Evleri ve Konakları (1976), Ender Bilar/ Edirne Tıp Tarihi Günleri: Dr. Rifat Osman Anısına (2001), Nail Tan-Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer II (2004).

RİFAT, Samih

Yazar, çevirmen. 24 Kasım 1945, Ankara doğumlu. Tam adı Mehmet Samih Rifat'tır. Şair Oktay Rifat'ın oğludur. Şair ve dilci Sâmih Rifat dedesi, şair Nâzım Hikmet babasının teyzesi oğlu, siyaset adamı Mehmet Ali Aybar babasının kardeş torunudur. Beylerbeyi İlkokulu, Saint-Benoit Lisesi (1963) ve İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi (1970) mezunu. Bir süre resmi kuruluşlarda restoratör olarak çalıştıktan (1970-86) sonra reklam sektörüne geçerek fotoğrafçılık, belgesel film ve reklam filmi yönetmenliği ve reklam yazarlığı yaptı. Çalışmalarını Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılıkta danışman olarak sürdürdü.

İlk yazısı, *Cumhuriyet* gazetesinde (1978) çıkmıştı. İlk çevirileri 1980'li yıllarda *Yazko Çeviri* dergisinde yayımlanmaya başladı. René Char, Jacques Prévert, André Verdet, Jean Follain, Paul Valéry, Kavafis, Le Cor-

busier gibi ozan ve yazarlardan çeviriler yaptı. Üniversite öğrenciliği yıllarında fotoğrafçılıkla ilgilendi. 1980'li yıllardan itibaren çeşitli dergilerde yazdığı yazılara eşlik eden fotoğrafları yayımladı, belgesel filmler çekti. Yazı ve çevirilerini *Fol, Sanat Dünyamız* ve *kitap-lık* gibi dergilerde yayımladı.

Fotoğraf sanatı üzerine yazılarından oluşan *Akla Kara Arası* adlı kitabı için; *"Günümüzde giderek çok sayıda insanın ilgi duyduğu fotoğraf, an'ları tespit etmenin ötesinde sanatsal bir ifade biçimi ve bu anlatım biçimini anlamanın yolu, onun üzerine düşünmekten geçiyor. Fotoğrafın ve fotoğraf sanatının görünenin ardındaki yüzünü, oluşumunu, o an'ı anlamak isteyen okurlar için Akla Kara Arası bir anahtar kitap."* değerlendirmesi yapıldı.

ESERLERİ:

İNCELEME: *Heraklietos - Bir Kapalı Söz Ustasıyla Buluşma Denemesi* (1998).

FOTOĞRAF: *Akla Kara Arası.*

DERLEME: *ÇokEski Bir Günbatımı - Osmanlı Öncesi İstanbul'ndan Seçme Şiirler* (1999).

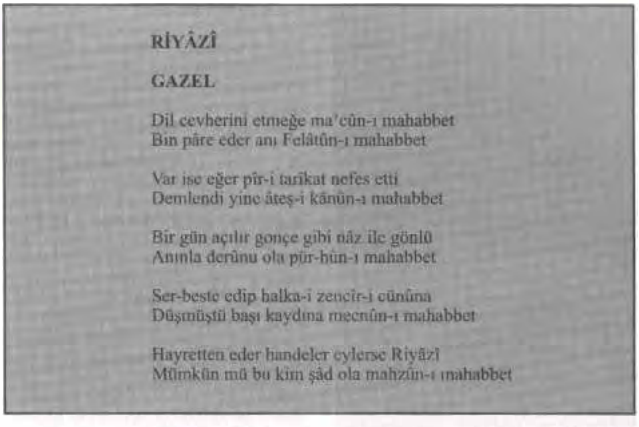
DİĞER ESERLERİ: *Living in Turkey* (A. Güler ve S. Yerasimos'la birlikte, 1992), *Demeures Ottomanes en Turquie* (A.Güler ve S. Yerasimos'la birlikte, 1992).

ÇEVİRİ: *SeçmeŞiirler*(R. Char'dan, 1990), *Ölü Doğa* (A. Verdet'ten, 1993), *Mimarlık Öğrencileriyle Söyleşi* (Le Corbusier'den, 1993), *İmge ve Sanrı* (P. Valéry'den, 1993), *Sanat Herzaman Yalan Söylemez mi?* (K. Kavafis'ten, 1993), *Yaramaz Çocuklara Masallar* (J. Prevert'den, 1994), *Kapodokya Kaya Kiliselerinde Üç Gün* (Y. Seferis'ten, 1995), *Bahçelerin Beyaz Güneşi* (J. Follain'den, 1996), *Altın Yağmur* (Mabeyinci Pavlos'tan, 1997), *Pera Palas* (Abidin Dino'dan, 1999), *Ne Var Ne Yok?* (V. Mayakovski'den, 2000), *Yüzüncü Ad* (A. Maalouf'tan, 2000).

HAKKINDA: Muhsin Şener, Samih Rıfat'tan "Herakleitos" - Bir Kapalı Söz Ustası (Cumhuriyet Kitap, 29.4.1999), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001), Bedirhan Toprak / Ada Bahane! (Virgül, sayı: 50, Nisan 2002), Necmi Sönmez / Eşzamanlı İmge Akışkanlığı (Virgül, sayı: 61, Nisan 2003).

RİYAZÎ (Mehmed)

Divan şairi (D. 1572, Mekke – Ö. 1644). Asıl adı Mehmed'dir. Kadı ve müderris Birgili Mustafa Efendi'nin oğludur. Dedesi Samsunîzâde Abdülkadir Efendi'nin Mekke kadısı bulunduğu sırada Mekke'de doğdu. Medrese öğrenimini Müeyyedzâde Abdülkadir Efendi'den tamamlayarak mülâzım (müderris veya kadı adayı) oldu. Daha sonra dönemin birçok medresesinde hocalık yaptı. 1610 Kasımı'nda Edirne Bayezidiyye Medresesine atandığı hâlde gitmedi ve bunun üzerine azledildi. Bundan iki yıl sonra tekrar müderrisliğe döndü ve 1613'ten itibaren Yenişehir, Halep ve Kudüs kadılığı yaptı. Kahire kadısıyken Mart 1624'te emekliye ayrıldı.

RİYÂZÎ

GAZEL

Dil cevherini etmeğe ma'cûn-ı mahabbet
Bin pâre eder anı Felâtûn-ı mahabbet

Var ise eğer pîr-i tarikat nefes etti
Demlendi yine âteş-i kânûn-ı mahabbet

Bir gün açılır gonce gibi nâz ile gönlü
Anınla derûnu ola pür-hûn-ı mahabbet

Ser-beste edip halka-i zencîr-i cünûna
Düşmüştü başı kaydına mecnûn-ı mahabbet

Hayretten eder handeler eylerse Riyâzî
Mümkün mü bu kim şâd ola mahzûn-ı mahabbet

ESERLERİ:

Dîvan, Riyâzü'ş-Şu'arâ (tezkire), *Sâkînâme* (mesnevi), *Düstûru'l-Amel* (Farsça-Türkçe Lügat), *Risâle fi İlmi'l-Beyân, Keşfü'l-Hicâb an Vechi's-Savâb, Sahâyifü'l-Letâyif fi Envâi'l-Ulûm ve'l-Maârif, Siyer.*

HAKKINDA: Namık Açıkgöz (Riyazî Divanından Seçmeler (1990).

RODOPLU, Refet

Eğitimci, yazar (D. 1901, Eğridere / Bulgaristan – Ö. ?). Filibe Türk Ortaokulu (1918) mezunu. Bulgaristan'ın Batı Trakya kısmında yer alan Eğridere ve Kırcaali Türk ilkokullarında öğretmenlik ve müdürlük yaptı. Kasım 1933'te Türkiye'ye göç etti. İlkokul öğretmen vekilliği ve bucak müdürlüğü görevlerinde bulundu.

ESERLERİ:

Hatıralarım (1938), *Türk İçtimai HayatındaKadın* (1941), *Hatıralarının Yankıları* (1955), *Hasan Vehbi Rodoplu'nun Ölümünün Yankıları* (1957).

HAKKINDA: Afşin Oktay - Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

ROGGENDORF EYÜBOĞLU, Nehir

Yazar, tiyatro sanatçısı. 10 Ekim 1958, Gödere / Antalya doğumlu. Samsun Eğitim Fakültesi mezunu. Almanya'da çeşitli kurslarda yöneticilik ve eğitmenlik yaptı. Çalışmalarını 1995'ten itibaren İstanbul'da Nehir Production'ın sahibi olarak ortaya koyduğu tiyatro etkinliklerinde oyuncu ve yönetmen olarak sürdürdü. Ürünlerinin bir bölümü *Ankara Turizm* dergisi ile *Karadeniz Postası* gazetesinde yer aldı. 1999 seçimlerinde LDP'den milletvekili adayı olduysa da seçilemedi. Şair-Ozan ve Yazarlar Derneği Şişli Şube Başkanlığı yaptı. Türkiye Yazarlar Sendikası üyesidir.

Nehir Eyüboğlu (Roggendorf)

ESERLERİ:

ROMAN: *Yalnız Seninim* (1995).

ARAŞTIRMA: *Bir Emin Çölaşan Yetmez ki* (1998).

OYUN: *Umutlarım Ağlıyor* (oyn., Muammer Karaca Tiyatrosu, 1998), *Her Şey Meraktan* (oyn., Bahçelievler Necip Fazıl Kültür Merkezi, 2000).

HAKKINDA: Ahmet Celal / "Yalnız Seninim" (Yeşil Marmara dergisi, 1995), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 2.7.1998).

ROHAT ALAKOM

Araştırmacı-yazar. 1955, Kağızman / Kars doğumlu. Rohat Alakom, yazarın eserlerinde kullandığı adıdır. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu yerde tamamladı. 1973 yılında İstanbul'da

Rohat Alakom

gazetecilik öğrenimi gördü. Daha sonra Ankara'ya yerleşerek Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitimde Psikolojik Hizmetler Bölümünü bitirdi. Ardından yurtdışına çıkarak İsveç'e yerleşti. Kürt dili, kültürü ve folkloru alanlarındaki araştırmalarıyla tanındı. Bazı incelemeleri Arapça, İngilizce ve Fransızcaya çevrildi.

"Rohat Alakom'un kitabı Kürtlerin siyasi tarihi açısından olduğu kadar, toplumsal tarih açısından da önemli olan bu konudaki eksikliği bir ölçüde gideriyor." (Efnan Atmaca)

ESERLERİ:

Kürdoloji Biliminin İki Yüz Yıllık Geçmişi (1987), *Çağdaş Türk Edebiyatında Kürtler* (1989), *İsveç Kaynaklarında Kürtler* (Kürtçe, 1991), *Unutulmuşluğun Bir Öyküsü: Said-i Kürdi* (1991), *Yaşar Kemal'in Yapıtlarındaki Kürt Gerçeği* (1992), *Ziya Gökalp'in Büyük Çilesi: Kürtler* (1992), *Kürt Folklorunda Bir Kadın Hakimiyeti* (Kürtçe, 1994), *Kürdistan'da Yeni Bir Güç: Kürt Kadınları* (Kürtçe, 1995), *General Şerif Paşa - Bir Kürt Diplomatının Fırtınalı Yılları* (1995), *Hoybun Örgütü ve Ağrı Ayaklanması* (1998), *Eski İstanbul Kürtleri* (1998).

HAKKINDA: Efnan Atmaca (Virgül, sayı: 17, Mart 1999).

ROZENTAL, İzel

Karikatürist, mizah yazarı. 2 Mart 1951, İstanbul doğumlu. İlk karikatür sergisini dört yaşındayken kendi odasında açtı. 1991'den itibaren *Şalom* gazetesi editoryal karikatüristidir. Sc-rikss A.Ş. Genel Müdürlüğü yaptı. Karikatür ve yazılarını *Açık Site* (http://www.aciksite.com), *M5 Haber Dergisi, Diyojen, Güldiken Mizah Kültürü Dergisi, Bridge Plus* (İngiltere), *ACBL Bulletin* (ABD), *Le Bridgeur* (Fransa), *Briç Dünyası Dergisi, Yeni Akrep Uluslararası Mizah Dergisi* (http://yeniakrep.kktc.net), *Göztepe Kültür Dergisi, Anatolia News* (Japonya) dergilerinde yayımladı.

"Mizah hikâyesi alanında büyük bir durgunluğun yaşandığı bugün-kü ortamda, karikatürcü olarak tanıdığımız İzel'in art arda üç hikâye kitabı çıkarması önemli ve sevindirici bir atak sayılır. Bir büyük boşluğu doldurma yolunda İzel'i yakından izlememiz gerekiyor. Ne de olsa, Hüseyin Rahmi'den günümüze kadar, mizah hikâyemiz böyle bir durgunluğu hiç yaşamadı. İzel için yaşamak gezidir. Bir turist gözüyle dünyaya bakar; bir gezgin olarak olayları değerlendirir. Dünya, bu bakışa göre bir gezi alanıdır. Bu seyyah ruh mizaha yakındır. Bir yolculuk sırasında kolayca yakaladığımız neşeli, bağışlayıcı, hoşverici ortam İzel evinde otururken de yaşayabilir." (Ferit Öngören)

ESERLERİ:

KARİKATÜR ALBÜMLERİ: *1991 İzel* (1991), *Herşeye Rağmen* (1993), *Peki Ama Neden?* (1996), *Non Comics!* (1999), *The Joj of Bridge Bridge Plus* (2000), *Ne Olacak Bu Dünyanın Hali* (2001).

DENEME: *Yol Boyunca...* (2000), *"F"* (2002), *"B"* (2003).

ANI: *B - Mizah Yazıları.*

GEZİ-MİZAH: Dikkat Buda! (2004).

HAKKINDA: Yol Boyunca / (Virgül, sayı: 34, Ekim 2000), Ne Olacak Bu Dünyanın Hali (Virgül sayı: 41, Mayıs 2001), Hatice Başaran / F Virgül, sayı: 57, Aralık 2002), İlhçet Çelik / B (Virgül sayı: 62, Mayıs 2003).

RUHİ, Kevser

Öykücü. 9 Şubat 1961, Gönen / Balıkesir doğumlu. Kevser Uygun adını da kullandı. Gönen Şehit Rahmi İlkokulu, Ömer Seyfettin Lisesi, Tekirdağ Öğretmen Lisesi (Parasız Yatılı), Hacettepe Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü mezunudur. 1984'ten itibaren TEDAŞ Genel Müdürlüğü AR-GE Daire Başkanlığında şef olarak çalıştı.

Kevser Ruhi

İlk öyküsünü *Kum* dergisinde (Eylül 2003) yayımladı. Kocaeli Yüksek Öğrenim Derneğince Naci Girginsoy anısına düzenlenen 2004 Öykü Yarışmasında Jüri Özel Ödülü aldı. *Kehribar Kadınlar* (2004; gen. 2. bas. 2004) adlı bir öykü kitabı vardır. Öykülerini gerçek yaşamdan kaynaklanan yorumlar ve tasarımlarla kurguladı. Kitabındaki öykülerde insanlarımızın

KEVSER RUHİ

FESLEĞENLER KOKMUYOR ARTIK

Bir eve girmek için kapı ipini çekmenin yeterli olduğu zamanlardı. Bahçeler vardı; ilk bakışta basık tavanlı ve sıkıcı görünen evlerin, boğucu temmuz sıcağını dışarıda bırakan çardaklı, gölgeli, güzelim bahçeleri... Vişne kurularına ekili sardunyalar, küpeçiçekleri, zambaklar, hüsnüyusuflar, kadifeçiçekleri, hercaimenekşeler, aslanağızları... Alabildiğine özgür akşamsefaları; duvar diplerinde, yol kenarlarında kapı önlerinde, bazen viran bir evin yıkık bahçe duvarlarının arasında, olur olmaz yerlerde, sessizce güneşe boyun eğseler bile, akşamları sarı, pembe, kırmızı açarak varlıklarını anımsatan... Akşamsefaları, gündüzlerin alçakgönüllü külkedileri, akşamların dört kol çengi ortalara dökülen hoppa kızlarıydılar... Ama ille de fesleğenler...

Sonra akşamsefalarının yüzüne bakan olmadı, kapılar erkenden ve "mutlaka" içerden kilitleniyordu... Aslanağızlarının ağzını bıçak açmadı. Gül ile fesleğen kokusunu dışarı vermeye korktu; karanfil rengini toprağa akıttı. Goncaların boynu bükük kaldı. Sarmaşıklar birbirinden kuşkulandı, hanımelinin hüznünü kimse göremedi.

Akşamları, paylaşılmış sokaklarda kurtarılmış yalnızlıklar dolaşabiliyordu sadece. Mahalleler arası minyatür kale maçların yerini öldürücüye, kıyasıya kavgalar almıştı. Üç-beş yıl öncesinin erik çalarken birbirine gözcülük eden o hayâtız çocukları, birbirlerinin gözünü oymak için fırsat kollayan; incecik bedenlerini, gençlikleriyle çelişen gülünç bir ciddiyete sarmış, çatık kaşlı delikanlılar oldular. Kasabayı ikiye ayıran, görünmeyen, ama şiddetle hissedilen çizgi vardı artık. (...)

(Kehribar Kadınlar, 2004)

ekonomik ve sosyo-kültürel açmazlarını ele aldı. Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Olaylar, durumlar ve yaşantılar düz bir çizgide anlatılmayıp her konu zengin betimlemelerle canlı bir yapıya ulaştırılıyor. Zaman zaman kişiler ve mekânlar belirgin bir duruma getirilmiştir. Kentlerin bunalttığı insan, erinci doğayla bağdaşmada bulur." (Mehmet Aydın)

HAKKINDA: Mehmet Aydın / Nesneleşmeye Zorlanan İnsanlar (Damar, Ekim 2004), Feyza Hepçilingirler / Cumhuriyet Kitap (29.4.2004), Çiğdem Ülker / Radikal Kitap (27.2.2004), Zehra Çam / Sakarya (5.6.2004), Cumhuriyet Kitap (18.3.2004), Hülya Soyşekerci / Cumhuriyet Kitap (7.10.2004), Eskişehir Sanat Dergisi (Temmuz 2004), Sadık Aslankara / Cumhuriyet Kitap (3.3.2005).

M. Emin Ruhi

RUHİ, M. Emin

Hukukçu, yazar. 1968, Kilis doğumlu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1989) mezunu. Yüksek lisansını (1993) ve doktorasını (1999) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. Makaleleri; *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, Çimento İşveren, KHukA Kamu Hukuku Arşivi* dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

Fransız Devriminde Bir Başrol Oyuncusu Sieyes, Liberte yayınları (2002), *1982 Anayasası Çerçevesinde Sosyal Devlet ve Özelleştirme* (2003).

RUHSAN NEVVARE

Oyun yazarı (D. 10 Şubat 1884, İstanbul - Ö. 15 Mart 1913, İstanbul). Asıl adı Hadiye Ebüzziya, kızlık soyadı Selimoğlu'dur. Talha Ebüzziya'nın eşi, gazeteci-yazar Ziyad Ebüzziya'nın annesidir. İstanbul Darü'l-Muallimat'ı (Kız Öğretmen Okulu) bitirdi. Özel öğretmenlerden İngilizce, Fransızca öğrendi. Bizde ilk kadın kuruluşu olan Cemiyet-i Nisvanın (Kadınlar Derneği) kuruluşuna Halide Edip (Adıvar) ile birlikte katıldı. Halide Edip cemiyetin başkanlığını, kendisi de sekreterliğini üstlendi (1909).

Hikâye ve çeşitli konulardaki yazıları *Mahasin, Musavver, Muhit, Aşiyan ve Demet* (1908-1909) dergilerinde yayımlandı. *Jön Türk* adlı üç perdelik oyunu 2 Ekim 1908'de Minakyan Efendi'nin Osmanlı Tiyatrosunda sahnelendi. Genç yaşta veremden öldü. Bakırköy'deki aile mezarlığına gömülüdür.

"Meşrutiyetten hemen sonra yayımladığı Jön Türk piyesi, müslüman bir kadın yazarın yazdığı ilk tiyatro eseri olması bakımından öncem taşır. O dönemde bir genç kızın kendi adıyla bir piyes ortaya koyması hoş karşılanmayacağından önce Ruhsan Nevvare adını kullanmış, sonra da piyesin yazılmasında kendisine yardımcı olan aile yakını Tahsin Nahid'in isminin konulması daha uygun bulunmuştu." (Ziyad Ebüzziya).

ESERLERİ:

Jön Türk (Tahsin Nahid ile 1908, aynı yıl Manakyan Efendi'nin Osmanlı Tiyatrosunda oynandı), *Sanatkârlar* (1908), *Aşkımız* (manzum piyes, basılmadı).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 2, 1977), Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlı Ansiklopedisi I, 1999), TBE Ansiklopedisi (c.2, 2001).

RUHSATÎ

Saz şairi (D. 1856, Deliktaş bucağı / Karıgal / Sivas - Ö. 1899). Asıl adı Mustafa'dır. Şiirlerinde önce İcâdi, sonra Cchdi mahlaslarını kullandı ise de asıl ününü Ruhsâti mahlasıyla söylediği deyişleriyle kazandı. Çocuk yaşta öksüz kaldı. El kapılarında büyüdü. Okuma ve yazmayı köyünde Âşık Feryâdi'den öğrendi. Kusuri'den ise saz çalmayı öğrendi. Çiftçilikle uğraştı. Geçimini sazı ile bucak bucak gezerek çalıp söylemekle kazandı. Anadolu'nun birçok şehrini dolaştıktan sonra köyüne döndü. Dört kez evlenmiş olmasına rağmen dört hanımı da genç yaşlarda öldüler. Oğlu Âşık Minhâci'nin ölümüyle perişan oldu.

RUHSATİ

ACEP SİZLER HANGİ İLDEN GELİRSİZ

Acep sizler hangi ilden gelirsiz
Bir haber sorayım durun turnalar
Sılada yarimden neler bilirsiz
Bana bir teselli verin turnalar

Gönüller perişan teller eğri
Dayanmaz cevrine aşkın bağrı
Yolunuz uğrarsa o yare doğru
Üstüne kanadı gerin turnalar

Eski sözlerinde yarim durursa
Gözlerimin yaşı bir gün kurursa
Yolunuz o yana doğru varırsa
Ayrılık nicedir sorun turnalar

Ruhsat'ı sorarsa yanıyor bağrı
Gamınla bulandı gönülde ağrı
Haydi varın gidin o yere doğru
Önüne derdimi serin turnalar

RUHSATİ

KOŞMA

Ya ilahi görünmezden bir devlet
Zekatını vermez isem geri al
Helalından dört öküz ver ya Rabbi
Koşup çifte sürmezsem geri al

Yoksulluğu ezberledim nideyim
Verin aşkın badesini yudayım
Biraz altın ver ki hacca gideyim
Bu kavl üzre duramazsam geri al

Çok verirsin beynamaza hayına
Saldın beni zûğürtlüğün yanına
Köprüler yaptırım Tecer suyuna
Kagir bina kuramazsam geri al

Bir söz ver Yarabbi göreyim şimdi
Yoksulluk elinden ciğerim yandı
Uryana bir gömlek yetime bindi
Rızası için saramazsam geri al

Ne mümkün Yarabbi yolundan sapam

Ruhsat'ın terkedip dünyaya tapam
Senin rızan için bir oda yapam
İki minder sermezsem geri al
(Ahmet Özdemir, *Cönklerden Günümüze Halk Şairlerimiz*, 1993)

Şakir adlı bir Bektaşî şeyhine bağlandığı söylenen Ruhsati, tasavvuf konularını işlediği didaktik ahlâkî şiirlerinin yanı sıra aşk şiirleri de yazdı. Lirik deyişleri ve yergileriyle Anadolu'da haklı bir şöhrete sahiptir. Halk geleneğine bağlı hece ölçüsü ile söylediği şiirlerinin dışında aruzla ölçüsüyle yazıdığı şiirleri de vardır. Şiirleri Kadri Özyalçın tarafından toplanarak, *Deliktaşlı Ruhsati: Hayatı ve Eserleri* (1936) adıyla, Eflatun Cem Güney-Çetin Eflatun Güney tarafından *Ruhsati: Hayatı ve Şiirleri* (1958) adlı iki kitapta yayımlandı.

HAKKINDA: Kadri Özyalçın / Deliktaşlı Ruhsati, Hayatı ve Eserleri (1936), Eflatun Cem Güney - Çetin Eflatun Güney / Ruhsati Hayatı ve Şiirleri (1958), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Alim Yıldız / Sivaslı Şairler Antolojisi (2003).

RÛMÎ (Mehmet Muhyittin)

Şair (D.? – Ö. 6 Mayıs 1889, İstanbul). Ergani Emanetinde; Ergani,

Urfa ve Mardin mutasarrıflıklarında ve Edirne Maliye müfettişliğinde bulundu. Rumeli Beylerbeyliği payesini aldı. *Dîvançe*'si Millet Kütüphanesindedir.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

RÛMÎ, Mevlâna Celâleddin
Bkz. MEVLÂNA CELÂLEDDİN RÛMÎ

RUNYUN, Mustafa

Siyasetçi, yazar, siyaset adamı (D. 1917, Konya – Ö. 1988). Konyalı Kaşıkçı Ali Rıza adlı bir mutasavvıfın oğludur. Yükseköğrenimini Mısır'da yaptı. 1956'da Diyanet İşleri Başkanlığınca, zamanın ihtiyacına uygun bir *Kur'an-ı Kerim* tercümesi hazırlamak üzere kurulan heyette yer aldı. 1957'de Demokrat Partiden milletvekili seçildi. İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünde görev yaptı. 27 Mayıs 1960 İhtilali döneminin Yassıada sanıklarındandır. Cumhuriyet devrinde vaazlarıyla, konuşmalarıyla ve eserleriyle İslâmiyete hizmet eden büyük âlimlerden birisidir.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA: *Ankara Radyosundan Dinî ve Ahlâkî Musâhabelerim* (1957), *Gülzâr-ı Medîne* (Kaşıkçı Ali Rıza'dan çevrimyazı, 1965).

ÇEVİRİ: *Davud Peygamber* (1966) - *Dinî Hikâyeler Kur'an-ı Kerim'den* (1977) (Seyyid Kutub, A. Cude'es-Schbar'dan).

RUŞEN HAKKI

Şair ve yazar, gazeteci. 21 Temmuz 1936, Kütahya doğumlu. Tam adı Ruşen Hakkı Özpençe'dir. Kütahya Erkek Sanat Enstitüsünün demircilik bölümünü bitirdikten (1954) sonra İstanbul'da açılan Tapulama Kursundan mezun oldu. Turgutlu, Kütahya, Sarıgöl (1961) ve İzmit'te (1964) kadastro teknisyenliği, fen memurluğu yaparak 1982'de emekliye ayrıldı. Çalışmalarını İzmit'te çıkan *Özgür Kocaeli* gazatsinde yazarlık yaparak sürdürdü.

"Yollarda" adlı ilk şiiri, 1954 yılında *Yeşilay* dergisinde çıkmıştı. Daha sonra şiir, kitap tanıtma yazıları, günlükleri ve hikâyeleri *Türk Dili, Yeni Ufuklar, Soyut, Varlık, Yeditepe, Güney, Dost, Yansıma, Yeni Adımlar, Türkiye Yazıları, Oluşum, Karşı Öykü, Hürriyet Gösteri, Yazko Edebiyat, Kıyı, Gerçek Sanat, Yaklaşım, Adam Sanat, Biçem* vd. dergilcr ile *Milliyet, Yeni Ortam, Cumhuriyet* ve *Kocaeli* gazetelerinde yer aldı. Şiir ve öteki yazılarını toplumcu gerçekçi bir anlayışla kaleme aldı. 1994'ten itibaren *Özgür Kocaeli* gazetesinin "Günce" başlıklı köşesindeki günlük yazılar yazdı. Çağdaş Gazeteciler Derneği ile meslek odaları, belediyeler, basın kuruluşları, sivil toplum örgütleri tarafından basına ve Türk edebiyatına katkılarından dolayı ödüllendirildi. İzmit'te oturduğu caddeye 1994'te adı verildi. *Balkonda Akşamüstü* adlı kitabıyla 2006 Yunus Nadi Şiir Ödülünü aldı. Türkiye Yazarlar Sendikası, İnsan Hakları Derneği, Dil Derneği, Basın Konseyi, Edebiyatçılar Derneği üyesidir, sürekli basın kartı sahibidir.

"Öykücülüğümüzde, üstünde yeterince durulmayan, durulmamış birçok değer arasında şiir dünyamıza 1962'de Köprü adlı yapıtıyla giren Ruşen Hakkı çocuk kalmasını (genç demem gerekirdi) bilen ve çocuk duyarlılığını yitirmeyen, yitirmemiş olan bir yazar. Çoğu öyküler hemen hemen aynı kişilerle sürüp giden, temiz serüvencikler ortamında, sevinçleri ve hüzünleri ile içimizde işliyor. Çocukluğu aşıp da ergenlik çağına varan insanlar, çoluğa çocuğa karışmış insanlar çıkınca karşımıza, bunalım dönemleriyle karşılaşıyoruz: paralı parasız kişilerin bunalımı. Kendilerini uçurumun kenarında hisseden kişilerde hep düzlüğe çıkma özlemleri ağır basıyor. Bunalımdan kurtulmanın yolunu, çocukluk anılarının sıcaklığında buluyor öykü kişileri. (...) Çocukluk anılarında, elma ağaçları, dereler, kediler, karıncalar, serçeler, özellikle yağmur birinci planda yer alıyor. (...) Ruşen Hakkı'nın bu güzelim, bu sıcak, yalın, şiirsel anlatımlı öyküleri içinde kitaba adını veren "Sokağın Ucu Deniz" gerçeküstü öykücülüğümüzün en zarif, en başarılı örneklerinden biridir bence...." (Vedat Günyol)

Ruşen Hakkı

RUŞEN HAKKI

FOTOĞRAF

Eylül müydü
eşiğinde miydik hüznün

anıları korumak için soğukun
eşelerken külü
gördük
birden sürgünlüğü
gökyüzünün

Ben mi senin adına yakışırdım
sen mi benim koluma

her şey kaşlı göz arasında
bilsen nasıl şaşırdım
ya ben bahara sözlüydüm
o yıllarda
ya sen yağmura nişanlı

Bir türlü anımsayamıyorum
nerde çektirmiştik bu fotoğrafı

ESERLERİ:

ŞİİR: *Köprü* (1962), *Yuvarlak Masa Oturumu* (1964), *Hüznün Dalgın Kuşları* (1968), *Dağlama* (1974), *Çakmaktaşı Kavı Kıvılcım* (1980), *Canevimden* (1989), *Üretimde Sevda* (1993), *Elini Hünerle - Kuşlara Yelek Giydir* (1999), *Değirmen* (2003), *Balkonda Akşamüstü* (2005).

HİKÂYE: *Sokağın Ucu Deniz* (1977), *Irmak* (1979), *Kentin Konukları* (1990), *Sırtı Çilçiçeği Bahçesi Kadın* (1996), *Sokağın Ucu Deniz / Irmak* (Bütün Öyküleri I, 2000), *Benim Sevgili Papatyam* (çocuk öyküsü, 2002), *Serçeler ve Kediler* (Bütün Öyküleri II, 2003).

RUŞEN HAKKI

ALACASINDA AKŞAMIN

Dal ince çiçek gökçe
sesime kar yağıyor
adın geçtikçe.

Adınla resmini
oymuşlar bir ağaca
duvara asmışlar
örtündüğün, kilimi.

Hem varsın hem yoksun
hem sensin hem değilsin
gitmişsin, gölgen kalmış duvarda.

Derler ki hem uzun hem inceydi
sevgisi yüreğince sebildi
gitti, öpüşü kaldı çocuklarda

sözü sohbeti yerindeydi
bıyığı yüzüne denk düşerdi
gitti, gülüşü kaldı odalarda

hemi de deriz ki
severken Karacaoğlan'dı
ipe giderken Pir Sultan!

ROMAN: *Umudun Çiçeklendiği Günler* (1991).

GÜNLÜK: *Bir Şafaktan Bir Şafağa* (1997), *Körfez Güncesi* (2003).

HAKKINDA: Vedat Günyol / Sokağın Ucu Deniz (Gösteri, Eylül 1985), Sennur Sezer / Yazar, Şair Ruşen Hakkı 45. Sanat Yılını Yaşama Sevincini Artırarak Doldurdu (Emek gazetesi, 19.10.1997), Fakir Baykurt / Ruşen Hakkı Ne Yaptı?" (Emck, 28.10.1997), Gülsüm Cengiz / Ruşen Hakkı'ya Bir Demet Çiçek Yerine (Emek, 25.10.1997), Cengiz Gündoğdu / Gerçeği Kıvılcıma Dönüştüren Şair Ruşcn Hakkı (Damar, Kasım 1998), Ahmet Uysal / Şiirin Kemerli Köprüsünde (Düşlem dergisi, Kasım 1998), Abidin Aydın / Ruşen Hakkı Tarihi (Damar, Haziran 1997), Fahrettin Demir / Ruşen Hakkı'dan Elini Hünerle Kuşlara Yelek Giydir (Cumhuriyet Kitap, Sayı: 520), Arife Kalender / Ruşen Hakkı'dan "Elini Hünerle - Kuşlara Yelek Giydir" (C. Kitap, 24.6.1999), Hasan Akarsu / Şiirler Değdi Sevdaya (2000), Benim Sevgili Papatyam (Kitap Rehberi, Aralık 2001), Güngör Gençay / Ruşen Hakkı'nın 50. Sanat Yılı (Evrensel, 19.12.2002) - Üç Kapıdan-Ruşen Hakkıya Sorular (2003), Hasan Akarsu / Ruşen Hakkı'nın Körfez Güncesi (Güzel Yazılar dergisi, Şubat 2004).

Ruşen Hakkı

RÛŞENÎ (Dede Ömer)

Mutasavvıf-şair (D. ?, Güzelhisar / Aydın – Ö. 1487, Tebriz). Tam adı Ömer Rûşenî Dede'dir. Bursa'da zahirî (pozitif) ilimler okudu, Karaman'a gidip kardeşine intisap ederek derviş oldu. Sonra Bakü'de Halvetîlerce ikinci pir sayılan Seyyid Yahyâ Şirvânî ile buluştu. Onun emriyle Gence, Berdea ve Karabağ'a gidip tarikatı oralarda da yaydı. Yine bu amaçla yerleştiği Tebriz'de kendi adına bir cami ve tekke yaptırdı. Halvetîliğin Rûşenîlik kolunu kurdu. Mezarı Tebriz'dedir.

ESERLERİ:

Asâr-ı Aşk, Divan, Çobannâme, Miskinliknâme, Neynâme, Kalemnâme, Hâşiye ale'l-Kâdî Beydâvî.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972), Mehmet Turan Yarar / Doruklan Doruğa - Güftc Şairleri (1992), Mustafa Uzun / "Dede Ömer Rûşenî" (TDV İslâm Ansiklopedisi (c. 9, 1994).

RÜKÂLÎ (Seyyid Ahmed Hüsâmeddîn)

Mutasavvıf, İslâm bilgini (D. 1848, Rükâl / Derbend / Dağıstan –Ö. 1925, İstanbul). Hazret-i Hüseyin soyundan Dağıstanlı Seyyid Said-i Rükâlî'nin oğludur. Rusya-İran arasında imzalanan Gülistan Antlaşmasından sonra Dağıstan, Rusya tarafından alınınca babasıyla birlikte Türkiye'ye göç ederek İstanbul'a geldiler. İstanbul'daki ilim ortamını yetersiz bulan babası, oğluna daha iyi bir eğitim verdirmek amacıyla Mekke'ye gitti. Burada on iki yıl öğrenim gördü. 1871 yılında babasını ölümünden sonra bir süre Medine'de yaşadı.

Sonra babasının vasiyeti gereği Türkiye'ye döndü ve Denizli'ye giderek baba dostlarından Şeyh Hasan Fevzi Efendi'yle görüştü. Yine baba dostlarından Şeyh Hacı Mustafa Efendi'nin yanına Uluborlu'ya gitti. Burada ilim meclislcri kurarak eserler yazmaya başladı. Evlendiği Uluborlu'da on bir yıl kaldıktan sonra 1881'de Sivrihisar'a yerleşti. Daha sonra hakkındaki bir ihbardan dolayı Ankara'ya gitmek zorunda kaldı. O sıralarda Mesnevî Şerhi'ni hazırlamakta olan Ankara Valisi Abidin Paşa ile ilmî sohbetlerde ve görüş alış verişinde bulundu. Ankara Valisi tarafından iyi ağırlandığını öğrencn muhbirler bu kez daha ağır bir suçlamayla II. Abdülhamid'e şikayette bulundular. Bunun üzerine padişahtan "Ölü veya diri İstanbul'a gönderilmesi" emri çıktı. Önce Sivrihisar'a ailesinin yanına giden Rükâlî, buradan İstanbul'a geçti. Padişahın fermanıyla Bursa'da zorunlu ikamete (1889) tâbi tutuldu. Bursa'da da geniş bir ilim ve öğrenci çevresi edindi. Hakkında yapılan yeni ihbarlar sonucunda gönderildiği Trablusgarp'ta (1897) on bir yıl sürgün hayatı yaşadı. Ancak 1908'de II. Meşrutiyet'in ilânıyla İstanbul'a dönebildi.

Eserlerini bastırmak için girişimde bulundu. Fakat *Tefsîr-i Kebîr* ve *Lem'atü'l-Âfâk fi'z-Zuhûri ve'l-İşrâk* gibi önemli bazı eserlerinin müsvedderi, 1918 Sarıgüzel yangınında eviyle birlikte yandı. Yangından sonra tekrar Bursa'ya yerleşti. Bursa'nın Yunanlılar tarafından işgali üzerine Balıkesir'e, buranın işgali üzerine de Bandırma'ya yerleşti. Buradan da tekrar İstanbul'a döndü. İstanbul'da iken yangında yok olan eserlerini yeniden kaleme aldı. Kitap çalışmalarını 1925 Ramazanına kadar aralıksız olarak sürdürdü. Bu dönemde rahatsızlandı ve Ramazan ayının 18'inde vefat etti. Eserlerinden bir kısmı seçmeler hâlinde ve *Kur'an* tefsiri olanlar *Kur'an'ın 20. Asra Göre Anlamı* başlığı altında (4 cilt) sadeleştirilerek oğlu M. Kâzım Öztürk tarafından yayımlandı.

ESERLERİ:

Edvâr-ı Âlem Maâz-ı Cismânî, Tefsîr-i Kebîr, Müşahhasât-ı Süver-i Kur'âniyye, Lem'atü'l-Âfâk fi'z-Zuhûri ve'l-İşrâk, Ukûsetü'l-Ceberût alâ Sahifetü'l-Melekût, Zübdetü'l-Makâl fi'l-Kevn ve'l-Hayâl, Tîhü'l-Hurûf alâ Cedveli'l-Ma'rûf, Tuhfetü'l-İhvân, Hakâyıku't-Tecrîd fi Menâzili't-Tevhîd, Zübdetü'l-Merâtib, Makâsıd-i Sâlikîn, Mezâhirü'l-Vücûd alâ Menâhiri'ş-Şuhûd, Mekâsıd-i Şuhûd, Vecîzetü'l-Hurûf alâ Menâtiki's-Süver, Esâr-ı Ceberûtü'l - A'lâ, Semeratü't - Tûbâ min Ağsân-ı Âl-i Abâ, Mevâlid-i Ehl-i Beyti'Nübüvve, Menârü'l - Muhkemât ve Menâtıku'l-Müteşâbihât, Mir'âtü'ş-Şuhûd ve'l-Garâib.

HAKKINDA: M. Kâzım Öztürk / Seyyid Ahmed Hüsâmeddin Hazretleri - Hayatı ve Eserleri (1996).

RÜSTEM EFENDİ

Mutasavvıf (D. ?, Sivas – Ö. 1863, Sivas). Tam adı Mehmed Rüstem Râşid'dir. Nakşibendî-Hâlidî şeyhlerindendir. Tasavvufî eğitimini Mevlâna Hâlid-i Bağdâdî halifelerinden Abdülfettah Efendi'den aldı. Öldüğünde Sivas'ta toprağa verildi.

ESERLERİ:

Esmâ-i Hüsnâ, Turuk-ı Aliye.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

SAATCIGİL, Enver

Bürokrat, araştırmacı-yazar. 1915, Diyarbakır doğumlu. Sivas Lisesi (1932), Siyasal Bilgiler Okulu (1937) mezunu. Mezuniyetinin ardından çeşitli yerlerde nahiye müdürlüğü, kaymakamlık, vali yardımcılığı ve valilik yaptı. Ege turizmine yaptığı hizmetlerden ötürü 1957 yılında "Bergama Kermesi Altun Sanat Madalyası" kendisine verildi.

ESERLERİ:

Dünkü Bugünkü Erbaa (1947), *Turistik Cepheleri ile Aydın* (1958), *İtalya Gezisi* (1960), *Burdur*.

HAKKINDA: Afşin Oktay-Kemal Bağlum / Biyografiler Ansiklopedisi (1959), Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. V, 1968).

SAATÇİ, Suphi

Edebiyat ve halkbilim araştırmacısı. 1946, Kerkük / Irak doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini Kerkük'te tamamladıktan sonra Türkiye'ye geldi. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (bugünkü Mimar Sinan Üniversitesi) Yüksek Mimarlık Bölümü (1974) mezunu. Çeşitli kurum ve kuruluşlarda ta-rihî çevre koruma uzmanı olarak danışmanlık yaptı. 1992'de *"Kerkük Kenti ve Ev Mimarisi"* konulu doktora tezini İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Restorasyon Anabilim Dalında tamamladı ve 1994 yılında doçent oldu. 1995'te Mimar Sinan Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Mimari Restorasyon Bölümüne öğretim üyesi olarak atandı. 1997'de bölüm başkanlığına, 2002'de Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü görevine getirildi. 2002 yılında profesörlüğe yükseldi. Ulusal ve uluslararası sempozyum ve toplantılarda sunulmuş bildirileri ve yayımlanmış birçok inceleme ve araştırma yazısı vardır.

Suphi Saatçi

ESERLERİ:

Kerkük Çocuk Folkloru (1984), *Mimar Sinan* (1987), *Mimar Sinan'ın Yapılarındaki Kitabeler* (1988), *Mimar Sinan ve Tezkiretü'l-Bünyan* (1989; İngilizcesi *Mimar Sinan and Tezkiretü'l-Bünyan* adıyla, 1989), *Irak Muasır Türk Şairleri Antolojisi* (1991), *Kerkük'ten Derlenen Olay Türküleri* (1992), *Tarihi Gelişim İçinde Irak'ta Türk Varlığı* (1996), *Kerkük Güldestesi* (1997), *Başlangıcından Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi* (Nesir-Nazım, 6. Cilt: Irak [Kerkük] Türk Edebiyatı 1997), *Kerküklü Mehmet Râsih Öztürkmen-Hayatı ve Şiirleri* (2001), *Turihten Günümüze Irak Türkmenleri* (2003).

SAATÇİOĞLU, Işıl

Çevirmen, yazar. 1950, İzmir doğumlu. TED Ankara Kolejini (1968) bitirdi. Ankara Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü (1973) mezunu. 1990-91 yılları arasında Floransa'da XX. yüzyıl İtalyan edebiyatı ile ilgili çalışmalar yaptı. Ankara Üniversitesi İtalyan Dili ve Edebiyatı Bölümünde *"İtalo Calvino'da Gerçeklik Katmanları"* adlı tezi ile doktorasını tamamladı ve 1996'da doçent oldu. 1993 yılında İtalya'ya yerleşti. Çevirilerinin yanı sıra, Türkiye ile İtalya'nın önde gelen dergileri için yaptığı şiir dili ve metni çözümleme çalışmaları ile tanındı.

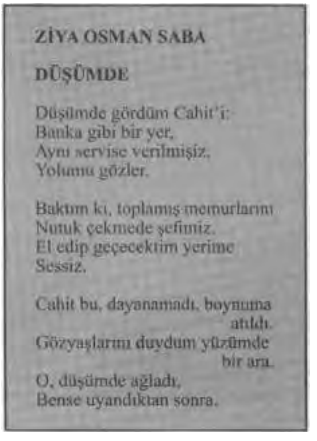
ESERLERİ (Çeviri):

Görünmez Kentler (Italo Calvino'dan, 1990), *Batık Liman* (Giuseppe Ungaretti'den, 1992), *Yeni Hayat* (Dante Aligheri'den, 1993), *Sevdiğim Kadınsa Müzik* (Mario Luzi'den, 1993), *İtalyan Hermetik Şiiri Antolojisi* (1995).

Ayrıca Enis Batur'un *Kandil, Sarnıç, Plutarkos'un Hayatları* adlı şiir kitaplarını *Imago Mundi* adıyla İtalyancaya çevirdi.

SABA, Ziya Osman

Şair, öykücü (D. 30 Mart 1910, İstanbul - Ö. 29 Ocak 1957). İlk ve ortaöğrenimini yatılı olarak Galatasaray Lisesinde (1931) tamamladı. *Cumhuriyet* gazetesinde muhasebeci

ZİYA OSMAN SABA

DÜŞÜMDE

Düşümde gördüm Cahit'i:
Banka gibi bir yer,
Aynı servise verilmişiz,
Yolunu gözler.

Baktım ki, toplamış memurlarını
Nutuk çekmede şefimiz.
El edip geçecektim yerime
Sessiz.

Cahit bu, dayanamadı, boynuma
atıldı.
Gözyaşlarını duydum yüzümde
bir ara.

O, düşümde ağladı,
Bense uyandıktan sonra.

olarak çalışırken devam ettiği İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini (1936) bitirdi. Emlak Bankasında memur, Millî Eğitim Basımevinde Düzeltme Bürosu Şefi olarak (1945) çalıştı. Kalp rahatsızlığı nedeniyle son yıllarında çalıştığı Varlık Yayınevinin işlerini evinde yaptı. Hayatı boyunca yoksulluk çekti. Mezarının yeri bilinmiyor.

İlk şiiri *"Sönen Gözler"*, on yedi yaşında iken *Servet-i Fünûn - Uyanış* dergisinde (1927) çıkmıştı. Aralarına katıldığı (1928) Yedi Meşaleciler topluluğu içinde, şiire en sadık kalan edebiyatçı oldu. Yedi Meşale döneminin ilk yıllarında, karamsar ve umutsuz şiirler yazdı. Bu nedenle bu dönem şiirlerinde azap, kin, mezarcı, yarasa gibi sözcükleri sık sık kullandı. Amcasının sinir hastası kızıyla yaptığı evlilik, çevreden gelen baskılar ve annesini erken yitirmiş olmasının açtığı yara, bu dönem şiirlerinin karamsarlığını artıran etkenler olabilir. Sonraki dönemlerinde daha umut dolu şiirler yazdı. *"Beyaz Ev"* ve başka şiirleri nedeniyle ona "beyazın şairi" denebilir. Şiir sanatına tutkuyla bağlıydı. Şiirde yenilik anlayışını şöyle özetler:

"Her sanatın yenisi insan ruhunun yeniye olan ihtiyacından doğar. Bu doğuş tabii olursa bir zamanın yenisi kadar bugünün yenisi de güzeldir ve eskidiği zaman bile güzel kalır. Biz, sanat hayranları bu çeşit güzellikler içinde, bir güzelden yorulduğumuz zaman öbür güzele koşabilir, klasizmin berraklığından gözlerimiz kamaşmışsa sembolizmin ibhamına dalabiliriz."

Meşale dergisi kapandıktan sonra şiir ve yazılarını *Milliyet* gazetesinin edebiyat sayfası, *İçtihad*, *Ağaç*, *Yücel* ve ilk sayısından (15 Temmuz 1933) itibaren çoğunlukla *Varlık* dergisinde yayımladı. Şiirinde dört tema temeldir: Ölüm, aşk, doğa ve insanlık sevgisi. Yaşama tutkusu, çocuk sevgisi gibi bu dört temanın uzantılarını da işler. Şiirinin genel havası dingindir. Onun Cahit Sıtkı Tarancı ile dostluğu, Türk edebiyatına *Ziya'ya Mektuplar*'ı kazandırdı. Hakkında yapılmış birkaç tez bulunuyor. 2003'te Alkım Yayınları bütün eserlerini yeniden yayımladı.

Daha çok hece ölçüsü ile yazdığı ve serbest koşuğu denediği şiirlerinde *"Çocukluk özlemi, anılara düşkünlük, ev aile sevgisi, yoksul yaşamlara karşı utanç ve acıma, Tanrı'ya kulluk, kadere boyun eğiş, küçük mutluluklarla yetinme, ölüm yakınlığı, öte dünya özlemi gibi konuları işledi."* (Behçet Necatigil)

"İki İstanbul efendisi, (İstanbulin)li eski Babıali tipi, güzel ve çirkini tayinde usta bir Ziya Osman Saba, bir Asaf Halet Çelebi vardı, öldüler." (Necip Fazıl Kısakürek)

"Bütün şiirler denilebilir ki, ruh duygularının tebahhurundan, yani tütsülenmesinden ibaret gibidir. Bu iki şiir kitabının meziyetleri duygulardaki insicamdır." (Abdülhak Şinasi Hisar)

"(Her Akşamki Yolumda) şiirinde, Yahya Kemal'in Süleymaniye'de Bayram Sabahı, Kocamustapaşa gibi şiirlerinde görülen dinin kurtarıcı özelliğine yaptığı vurguya gerçek bir katkı bulunmaktadır. Tanrı'ya bu sığınışta, cami taşlığını etinde ve tininde 'bir sıcak döşeğe' çevirişte, gerçek bir mümin duyarlığı vardır. Öte dünya: oradadır işte gerçek yaşam. Bura'dan yakınmaktadır Saba, başlangıçtan itibaren (...) İslâm eskatolojisine yetkin bir gönderme yapan Saba'nın, Hilmi Yavuz'u izleyerek 'Türkiye'de gördüğümüz en Müslümanca dizeleri yazdığını' söyleyebiliriz." (Ahmet Oktay)

"Edebiyat açısından önemi ne olursa olsun Yahya Kemal kısır bir şiire emek vermiş oldu. Ahmet Kutsi ise ister istemez yüzeyde kaldı. Ama her ikisinin ruhlarından bir şeyler taşıyan Ziya Osman Saba, hem kolları kendinden sonraki şiire uzanabilen, hem de derinliği olan bir şiir koydu ortaya." (İsmet Özel)

"Ziya Osman'ın şiirleri başka şairlerimizde hemen hemen rastlanmayan "eviçi" şiirleridir. Fransız şiirinde kısmen Albert Samain'in ve bilhassa

ZİYA OSMAN SABA

SEBİL VE GÜVERCİNLER

Çözülen bir demetten indiler birer birer,
Bırak, yorgun başları bu taşlarda uyusun.
Tutuşmuş ruhlarına bir damla gözyaşı sun,
Bir sebile döküldü bembeyaz güvercinler...

Nihayetsiz çöllerin üstünden hep beraber
Geçerken bulmadılar ne bir ot, ne bir yosun.
Ürkmeden su içsinler yavaşça, susun, susun!
Bir sebile döküldü bembeyaz güvercinler.

En son şarkılarını dağıtarak rüzgâra,
Beyaz boyunlarını uzattılar taşlara...
Bir damla suya hasret gideceklermiş meğer.

Şimdi boşboş sebilden selviler bir şey sorar,
Hatırlatır uzayan dem çekişleri, rüzgâr.
Mermer basamaklarda uçuşur beyaz tüyler.

(Geçen Zaman-Nefes Almak)

Ziya Osman Saba

ZİYA OSMAN SABA

NEVESER

Şimdi Neveser diyorum ama, onu ilk defa, Feneryolu'na taşındığımız bir bahar, uzun Kalamış iskelesine yanaşmış, yolcularını beklerken gördüğüm gün, burnuna Arap harfleriyle yazılmış ismini -nev ile eser biraz bitişik mi neydi?- Nevasir diye okumuşum. Okuyabildirimi de, ben o zamanlar kaç yaşındaydım, böyle bir cariye, bir halayık, sanki bir Çerkes ismi taşıyan o kaç yaşındaydı.

Yeniköy'deki eniştemin Çiftehavuzlar'da oturan teyzesinin Yeniköy'e her müsafir gelişinde ilk "nasılsınız?", "iyisiniz inşallah"lardan sonra, sanki bu sözlerin devamı imişçesine, "Kalamış'la mi geldiniz?" cümlesiyle sorduğu ve benim henüz görmediğim için hayalleştirdiğim Kalamış demek burası, bu, Boğaziçi'ne benzemeyen kıyıları, içinde balıkların oraya buraya gidip geldikleri görünen berrak denizi, meğer ne de uzun iskelesiyle şu köy ve "Kalamış'la mı?" derken herhalde "tahtında müstetir" olarak söylenen vapur da, bu, Boğaziçi vapurlarına benzemeyen, uskurlu değil de yandan çarklı vapurdu.

O gün, Neveser'in her yeri, narin teknesinin parlak siyah, karşımdaki davlumbazının güneşle pırıl pırıl yanan bembeyaz boyası, salonunun, yan kamarasının iki yana inizamla ayrılmış eflatun rengi, püsküllü perdeleri, güvertesinin yeni gerilmiş ak tentesi, al bayrağı, her yeri, her şeyi, tamirden yeni çıktığını belli ediyordu. Kanarya sarısı bacası, gökyüzünün tüm maviliğini, kışın bütün yağmurlu, karlarıyle yıkanıp arınmış şu bahar gününü kirletmemek istermiş gibi, -bir güzellik karşısında biz nasıl susarsak- dumanını tutuyordu. Bembeyaz davlumbazın üstüne yelpaze şeklinde açılmış delikler, muntazam şualariyle oraya oyulmuş bir doğan güneş resmiydi de sanki. Sürme iskeleden geçerken, o deliklerden daha iyi gördüğüm kırmızı sülüğen boyalı çarkı, kayıkhanelerdeki gibi serin ve yeşil bir boşluk içinde, hareketsiz bekliyordu. Girdiğim orta salonun tavanında, yaldızlı süslerinde, püsküllü perdelerinde geçmiş bir devri hatırlatan o eski zaman zerafeti vardı. Yeni vapurlarınki gibi çiftler çiftler karşılıklı değil de bütün salonu çepeçevre dolanan, ayrıca ortada da bir kısım bulunan, üzerlerine tertemiz kılıf geçirilmiş kerevetimsi oturma yerlerinin en dipsikine iyice gömülerek oturduğum zaman, çok iyi hatırlıyorum, ayaklarımı yere değmemişti. O şimdiki vapurlar gibi, iskelelere ateş ahrasına yanaşıp kalkınıyor, hareket saatiden daha evvel gelip, içindekileri İstanbul'a indirmek hizmetini gördüğü şu sahile serpiştirilmiş köşklerden çıkacak yolcularını, o gün bir iş bahanesiyle veya havayı güzel görüp şehre inmeye niyetlenmiş olanları sanki evvelden bilip bir bir bekliyor, kimseyi koşturmuyor, kimseye vapur kaçırtmıyordu. O, şimdiki gibi, etrafa tehdit veren zil sesiyle değil, yolcuların arkası kesildikten sonra, iskele memurunun düdüğünü öttürmesi, çıntacının sürme iskeleyi geri alıp halatı geri vermesi, kaptan köprüsü üzerine konduruluşu o bir çift kameriyenin birinden tatlı bir çıngırak sesi halinde gelecek emirle nihayet çarkların sulara şöyle bir dalıp çıkması, yeniyeşil sulara bir daha dalıp çıkmasıyla, sanki her şey kendi marifetlerini göstermek istermiş, çarkla suların öyle dalıp çıkmak, dümen öyle eda ile kıvrılmak ve o ince burnu sedef rengi köpüğünü basıl etmek istermiş gibi, harekete geçiyor, artık vazifelerin bitirmiş, düdüğünü öttürüp cebine koymuş iskele memurunun, sürme iskelesini yine geri almış çıntacının selametleyici bakışları altında iskeleden ayrılıyor, Moda'ya doğru öyle sessiz süzülüyordu, Moda'dan bineni İngilizleri de aldıktan sonra, kah bir sisli sabah içindeki, kah tek bulutsuz, çividi bir gök altındaki İstanbul'u bir an evvel göz önüne sermek ister gibi, ağaçları sanki denizi seyretmek üzere eğilmiş Moda burnunu dönüyor, tenha bir sayfiye iskelesinden, yarı yıkık surları hâlâ ayakta bir tarih sehri karşısına çıkarıveriyordu. Akşam döndüğümüz zamansa, o burnunu bütün gün denizi seyretmekten bıkmamış, denize daha da doyamamış bulunduğumuz ağaçları altında şimdi dolaşanlar, çiftler, dadılarıyle çocuklar oluyor, onlar bizi biz onları seyrediyorduk. Bense Neveser'le İstanbul'a her inip dönüşümde onun her yerinin, her köşesinin zevkine ayrı ayrı varıyordum. Bir sabah, beyaz yağlıboya tavanında güneş yumuş bir deniz parçasını titret, ürperir bulduğum salonunu bırakamıyor, orada, çocukluğumun yalı tavanlarını anarak, yeşil sularla yıkanan lomboz camlarında bir akvaryum hayal ederek hep tenha bir serinlikte seyahat ediyor, bir başka sabah, orta salonun mustatilleşmiş, perdeli bir penceresi önünde, -uskursuz pupamız denizde hiç sarsılmaz süzgülürken- ağırbaşlı yolcuların konuşmalarına kulak misafiri oluyor, çoğu zaman, hep yeni yıkanmış, hep temiz, yine temiz tentelerin gölgelediği güverteye çıkıyor, bayrak direğine en yakın sıralardan başlayıp çarkların bembeyaz köpük ettiği suların, iki yanımdan, o köpük fısıltılarıyle karışık akışını dinliyor, orta sıralarda, bu sefer çarkların denize dalıp çıkışları, makinenin gürültüsüyle birlikte, istesem, bana bir ninni oluyor, daha ücta, birinci mevki güvertenin, denizin üstüne çıkan bir balkon halinde nihayetlendiği kısmın en ön sırasında ise, artık, havecik burnumuzun denize değivermesiyle suların ikiye bölünüşümün doyum olmaz seyrine dalıyordum. Ve bütün Neveser, suların yalnız bir kısmını, burnundan başlayıp ortasına, ortadan dümene, arkasında bıraktığı dümen suyuna kadar bir düru mavi dalga, bir beyaz köpük cümbüşü haline getirip ama yalnız kendinin beğenip çizdiği bir hudutun dışarı çıkmayarak, fazla fazla o hudut dışına köpük damlaları serpip öteleri dümdüz, kırışıksız bırakarak Marmara'da yol alıyor, Mühürdar'ın köşkleri, koca Haydarpaşa garı, derken Selimiye kışlası, harem, Salacak sırtları, bayrak direğinin alemi pırıl pırıl, beyaz Kızkulesi önünden geçiyordu. Bir sabah Moda burnunu dönünce eski aşinalarım Hamidiye'yi, Mecidiye'yi, Berk-i Sarvet, Peyk-i Şevket ile beraber, Cumhuriyet'in ilanından sonra tekrar tamir edilmiş, Haydarpaşa önlerine demirlenmiş buluyordum. Ben, çocukluk hatıralarına karışmış o kruvazörlerin Birinci Dünya Harbi sıralarında, Karadeniz'deki bir akın dönüşü Dolmabahçe Sarayı önünden geçerlerken, zamanın padişahını kara yağız bordalarından birden tüfektivermiş salvolarla selamlayışlarını düşünürken, hepsi deniz meraklısı İngilizlerden kalkıp donanmayı yakından seyredenler, aralarında İngilizce konuşanlar oluyordu. Bir sabah Moda burnunu dönünce, İstanbul limanına dosdoğru ziyaretleri yapmaya yeni yeni başlamış yabancı harp gemilerinden biriyle karşılaşıyorduk. Bir sabah orta salonun aynalarında her zamanki yüzüm, başımda bir mektep kasketiyle görünüyor, şapka kanunu çıkmış oluyordu. Aylar geçiyor, birgün vapurumun burnuna adı -artık her türlü yanlış okumayı önleyerekten- Latin harfleri yazıyorlar ve yeni NEVESER yine eski nisan sabahlarına benzer bir nisan sabahı, yine eski haziran öğlelerini andırır bir haziran öğlesi, yine eski eylül akşamlarından farksız durgun bir eylül akşamı beni Kalamış'tan Köprü'ye, Köprü'den Kalamış'a götürüp getirmekte yine eskisi gibi devam ediyordu. Neveser, kah seviçli bir imtihan dönüşümün vapuru olmuş, Sarayburnu'nu dolanıp sanki daha şevkle Marmara'ya açılıyor, Neveser kah mektep tatili günlerimin beni, yeni çıkmış bir kitabı Bahaali'den veya senesi tamamlanıp cilde verilmiş bir mecmua koleksiyonunu mücellitten -acaba güzel ciltlenmiş mi?

(*Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi*, 1962)

ZİYA OSMAN SABA

BEYAZ EV

Gözlerimin önünde hep aynı beyaz ev
Her dağ yamacına kurduğum,
Beliren her su kenarında,
Pembe damlı, yeşil pancurlu, balkonlu,
Balkonuna tırmanan sarmaşık.
Gece, pencerelerinden sızacak ışık,
Kışın tütecek bacası.

Kapıyı ittiğinde çalacak bir çıngırak.
-Duyuyorum o sesi şimdiden, berrak-
Geçeceğim yol, çıkacağım üç basamak,
Ellerinden sıyırıp atacağım eldiven,
Her halin, gülüşün, kokun, bütün ruhunla sen!
Ah, bütün bir ömür bırakmayacağım el,
Okşayacağım saç, dinleyeceğim ses,
Bakmakla doymayacağım yüz...
Açık pancurlardan o gün dolacak gündüz,
O günkü hava,
Bir kapıyı açman, dolaşman sofada.
Şaşıracağım: Böyle gezinen kim?
-Evim! Evim!.. Ellerimle asacağım
Camlarına perdelerini.
Yatık odasında düşüneceğiz bir an
İki kişilik karyolanın yerini...
Yatık odamız, yemek odası, kiler
Raflarında ellerinle yapılmış reçeller.
Karşı karşıya oturacağımız sofra,
Sürahide ışıldayan su,
Yazın, rüzgâra koyacağımız testi;
Senin yatacağın öğle uykusu...
Sararacak bir yandan çardaktaki üzümler,
Kâh esecek rüzgâr, kâh dinleyeceğiz yağmuru,
Kâh kartlarla bembeyaz kesilecek çimenler.
Hep geçireceğiz içimizden:
Hayat beraber, ölüm beraber...
Şu göklerin altında,
Olacağız o kadar bahtiyar
Ki çıkıp mezarlarından annemiz, babamız da,
Beyaz evimize yerleşecekler,
Uzun kış geceleri onlar da aramızda
Göz göze bakışacak, mangalı eşecekler..

Ziya Osman Saba

Francis Jammes'in kitaplarında pek güzel örnekleri bulunan bu tarz, bütün basit görünen şeyler gibi çok güçtür. Şiirinizi süsleyecek, dışa ait, hiçbir şey yoktur. Etrafınızdaki basit şeylere, alelâde eşyaya bakacak, sonra kendi kendinizi dinleyeceksiniz: İşte sanatınızın malzemesi..." (Munis Faik Ozansoy)

"Hep beyazı söyledi Ziya Osman Saba.

"Hiç terlemedi şiirinde.

"Daha doğrusu yalnız alnı terledi. O da utangaçlığından belki. Alnını silmek için beyaz bir mendil taşıdı elinde. Şiiri küçük dayının şiiridir. Günün birinde trafik kazasına kurban gidecek bir dayının.

"Vazgeçişten serinlikler çıkardı. Yetinmeyi bir mutluluğa dönüştürmek istedi. Sofanın şairidir.

"Sonra da öldü.

"Şimdi cesedi bozulmamış duruyor. Alnında o mendil." (Cemal Süreya)

"Bazen dindarca bir boyun eğiş olanla yetinme, çocukluk anıları ve akıp giden zamanı bazen de toplumsal eleştiriler, çocuk sevgisi, daha güzel ve yaşanılası bir dünyaya özlem olgunluk dönemi şiirlerinin başlıca temalarıdır. Cahit Sıtkı şiiriyle öz ve biçim bakımından ortak özellikler taşıyan iddiasız görünüşlü şiirlerinde yer yer Necatigil'i anımsatan kırık söyleyişlerle şairin aydınlık, namuslu duygulu sesi duyumsanır." (Ataol Behramoğlu)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Sebil ve Güvercinler* (1943), *Geçen Zaman* (1947), *Nefes Almak* (1957), *Geçen Zaman - Nefes Almak* (üç kitabındaki bütün şiirleri, 1974), *Bıraktığım İstanbul* (2003).

HİKÂYE: *Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi* (1952), *Değişen İstanbul* (1959).

DENEME: *Konuşanlar Bir Hüzünle Sesinde* (2004).

HAKKINDA: Munis Faik Ozansoy / Mes'ut İnsanlar Fotoğrafhancsi (Hisar, Temmuz 1952), Mehmet Kaplan / Cumhuriyet Devri Türk Şiiri (1973, s. 404-412), Cemal Süreya / Şapkam Dolu Çiçekle (1976), Mahir Ünlü-Ömer Özcan / 20. yy. Türk Edebiyatı 1923-1940 (c. 2, 1980), Mustafa Miyasoğlu / Ziya Osman Saba (1987), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1990), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 2 (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Türk Şiiri'nden Portreler (Haz. Mehmet Nur Yardım, 2001), Semih Gümüş / Öykülerde İstanbul (2002), Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003), Ziya Osman Saba Sevgisi- Ziya Osman'a Dair Yazılar (der. Mehmet Nuri Yardım, 2004).

ZİYA OSMAN SABA

ÇOCUKLUĞUM

Çocukluğum, çocukluğum...
Uzakta kalan bahçeler

O sabahlar, o geceler
Gelmez günler çocukluğum.

Çocukluğum, çocukluğum...
Gözümde tüten memleket.
Artık bana sonsuz hasret,
Sonsuz keder çocukluğum.

Çocukluğum, çocukluğum...
Habersiz ölen kardeşim,
Mezarı bilinmez eşim,
Her bir şeyim çocukluğum

Çocukluğum, çocukluğum...
Bir çekmecede unutulmuş,
Seneclerle rengi solmuş,
Bir tek resim çocukluğum...

SABAHATTİN ALİ

Şair ve yazar (D. 25 Şubat 1907, Gümülcine / Bulgaristan - Ö. 2 Nisan 1948, Kırklareli). Müzik eleştirmeni ve yazar Filiz Ali Laslo'nun babasıdır. Edremit İlkokulu (1921), İstanbul İlköğretmen Okulu (1927) mezunu. Kısa bir süre Yozgat'ta ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra gönderildiği Almanya'da iki yıl (1928-30) kaldı. Dönüşünde Aydın ve Konya ortaokullarında Almanca öğretmenliği (1930-32) yaptı. Siyasi görüş ve hicivleri nedeniyle Aydın'da üç ay, Konya'da bir yıl hüküm giydi. Konya ve Sinop cezaevlerinde yattı. Cumhuriyet'in 10. yıldönümü nedeniyle affedilerek (1933) Milli Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürlüğünde memur, Ankara Devlet Konservatuarında çevirmen ve dramaturg olarak çalıştı. Yazılarından dolayı görevinden ayrılmak zorunda kalınca (1945) İstanbul'da gazetecilik yaptı. Aziz Nesin'le birlikte *Marko Paşa* adlı mizah dergisini (1946) çıkardı. Yine yazılarından dolayı 1947 yılında üç ay hapis yattı. 1948'de Kırklareli'nin Bulgaristan sınırında ölü olarak bulundu. Nereye gömüldüğü bilinmiyor.

Sabahattin Ali

İlk şiirleri, *Çağlayan* (Balıkesir, 1926), ilk hikâyeleri, *Resimli Ay* (1930) dergilerinde yer almıştı. Daha çok konularını köy ve kasaba hayatlarından alan toplumsal gerçekçi hikâye ve romanlarıyla tanındı. Çağdaş Türk edebiyatında gerçekçiliğin en başarılı örneklerini verdiği söylendi (A. Ömer Türkeş) ve *Kuyucaklı Yusuf* adlı romanı Türk romanının en başarılı örnekleri arasında gösterildi (Atilla Özkırımlı). Ayrıca çevirileri vardır. 1980 yılından başlayarak adına Sabahattin Ali Hikâye Yarışması düzenlendi. Eser-lerinin, "Bütün Eserleri" dizisi olarak Bilgi, Cem ve Yapı Kredi Yayınları tarafından yeni basımları yapıldı.

"Sabahatin Ali'nin öykülerinde ölüm ağırlıklı bir yer kaplamakta ve hem kurtuluş hem direniş imgesi olarak belirmektedir. Sadece bireysel / kişisel sorunların değil, en yetkin örneklerine Yaşar Kemal'in yapıtlarında raslandığı gibi, toplumsal sorunların da çözümlendiği bir eylem biçimi olmaktadır ölüm.

SABAHATTİN ALİ

KUYUCAKLI YUSUF

1903 senesi sonbaharında ve yağmurlu bir gecede Aydın'ın Nazilli kazasına yakın Kuyucak köyünü eşkıyalar bastılar ve bir katı kocayı öldürdüler.

Kaza kaymakamı Salâhattin Bey, Müddeiumumi ile Doktoru yanına alarak ertesi günü tahkikata bizzat gitti. Candarma kumandanı izinli olduğu için yanlarında bir başçavuş ve üç candarma neferi vardı.

Siyah kuzu derisi kalpaklarından (ve doktorun fesinden) renkli yağmur suları süzülüyor, şakaklarında garip şekiller çizdikten sora çenelerinin altında birleşerek göğüslerine damlıyordu.

Yolun iki tarafındaki ıslak söğüt ve hayır ağaçlarına düşen yağmur damlaları hafif, melankolik bir uğultu çıkarıyor, atların kunlu yolda intizamsız izler bırakan ayakları gıcırtılı ve ezik sesler veriyordu.

Köye yaklaştıkça yolun kenarlarındaki ağaçların cinsi değişti. Şimdi birçok yerlerde incir ve ceviz ağaçları, yolun kenarlarında koyu yeşil iki duvar gibi yükseliyor, hatta bazı yerlerde iri cevizler tabii bir kemer vücuda getiriyorlardı.

Bu kasvetli ve şiirsiz günde hiç ses çıkarmadan ilerleyen kafileyi görmek insana elinde olmayan bir ürkeklik veriyordu. Yaşı otuz beşten fazla olmamasına rağmen kalpağının kenarından bembeyaz saçları görünen kaymakam en ileride, başı önüne eğili ve gözleri atının ıslak ıslak sivrilen kulaklarında, gidiyordu. Müddeiumumi sağında ve biraz ncemice ve korkak, atın üzerinde sallanıyor, bir türlü ateş almayan çakmağından sigarasını yakmaya uğraşıyordu. Doktor ise kalender, gün görmüş bir adamdı. Güzel tambur çalardı; şimdi de biyıklarından sular akarak hafif hafif ıslık çalıyor, bugünlerde çalıştığı, kemençeci üsta Nikolaki'nin mahur saz semaisini tekrar ediyordu.

Arkadan gelen dört candarma, yamçılarına bürünmüş ve martinlerini sırtlarına çaprazlama asmışlardı. Yamçılar atların kasıklarına kadar uzandığı ve tüylü, siyah bir chrum halinde süvarisi ile hayvanını birleştirdiği için bir tek malıluk gibi görünüyorlardı.

İki saat kadar sonra Kuyucak'a geldiler. Çamurlu sokaklarda hiç kimseler yoktu; yalnız çıplak ayaklı küçük bir kız çocuğu elinde bir değnek ile, mütemadiyen bağıran ve çamurlu kanatlarını telaşla çarparak koşan birkaç kazı kovalıyor, onları bir bahçe çitinin alt tarafındaki ufak delikten içeri sokmak istiyordu. Atları görünce, kenardaki ekşi kokuşu ta uzaklara kadar yayılan bir gübre yığınının üzerine çıktı; değneğini ayaklarının ucuna dayadı ve büyük gözlerle geçenlere bakmaya başladı. Atlılar köşeyi dönünce kazları olduğu gibi bıraktı, elinden değneğini atarak evine koştu.

Gelenler hiç dinlenmeden, muhtarı da alarak cinayet yerine gittiler. Burası köyün kenarındaki küçük, bahçeli bir eveğizdi. İki kanatlı siyah bir kapıdan ufak fakat çiçekli bir bahçeye giriliyor; iki sıra şimşir fidanlarının ve birkaç küçük kayısı ağacının arasından geçildikten sonra karşıya tahta bir merdiven çıkıyordu. Merdivenin üst başında önlerine ilk gelen odaya girdiler. Gördükleri manzara hepsinin, hatta bu gibi şeylere alışık olan candarmaların bile tüylerini ürpertti:

→

Kapıdan girince sağ tarafta bir yük, onun biraz ötesinde yüksek bir konsol vardı. Konsolun üzerinde bir cami fanusun altına konulmuş eski usul bir saat, kırmızı gaz bezleriyle örtülü, abajurlu iki petrol lambası, sarı yaldız çerçeveli büyükçe bir ayna ve aynanın üst tarafında duvarda, kalıflarıyla asılmış bir çift çakmaklı tabanca duruyordu. Karşıda, perdeleri tamamen inik olan pencerelerin önünde, bütün duvar boyunca uzanan, üzerine halı döşeli alçak bir sedir, ve sedirin köşelerinde pazen yüzlü minderlerle yastıklar, yastıkların üzerinde ise fiyonk yapılmış sırma işlemeli yağlıklar vardı. Sedirle kapı arasında, ayakucu kapıya doğru bir yatak duruyor; yatağın üzerini tamamen örten ve uçları biraz da yere uzanan yorganı hareketsiz iki insan vücudu kabartıyordu.

Yatağın kenarından başlayıp odanın ortasına kadar yayılan ve orada ufak bir gölcük meydana getiren pıhtılaşmış kanlar bu odada birtakım hadiseler olduğunu söylüyordu.

Fakat odaya girenleri dehşet içinde bırakan ne bu bir miktar kan, ne de yorganın altında görünmeden kabaran bu iki vücuttu; onlar sedirin köşesinde diz çöküp oturan ve kendilerine sabit gözlerle bakan küçük bir çocuk görmüşlerdi.

Kaymakam ıslak kalpağını biraz geriye attı, çocuğa doğru yürüdü, bu esnada Doktor da yorganın kenarını kaldırarak ölüleri muayeneye başlamıştı.

Kaymakam sordu:

"Sen kimsin oğlum?"

"Ben Yusufum!"

"Kim Yusuf?"

"Etem Ağa'nın oğlu Yusuf..."

Kaymakam şaşırmış gibi suallerini kesti. Çocuk ölenlerin oğlu idi.

"Burada ne bekliyorsun?"

Eliyle ölüleri gösterdi:

"Nah, bunları bekliyorum!"

"Ne zamandan beri buradasın?"

"Akşamdan beri... Vukuattan sonra candarmaya koştum, haber saldım, sonra yine geldim. Fıkaraları nasıl yalnız bırakayım..."

"Korkmuyor musun?"

"Anamla babam, nesinden korkayım..."

"Vukuat olduğu zaman da burada mıydın?"

"Yanı başımızdaki odadaydım. Anam bağırınca uyandım, koştum geldim ama, cansızlar ben gelene kadar babamı da, anamı da kesmişler,"

"Sana bir şey yapmadılar mı?"

"Biri bana da saldırdı ya, aşağıdan başka biri geldi, öbürünü aldı götürdü." "Elinde ne var?"

Çocuk chemmiyet vermek istemeyen bir tavırla başını salladı ve elini uzattı:

"Odaya girdiğimde anam daha canlı idi. Debeleniyordu. Hemen eşkıyanın üstüne atıldım, azıcık boğuştuk, ama anacağızım depreşmez oldu, ben de yakasını bıraktım. Sonradan bir baktım, döğüşürken parmağım kesilmiş. Çok acıdı, çok acıdı ama, şimdi biraz hafifledi..."

İleri doğru uzattığı sağ elinden kanlı paçavralar düştü. Başparmağının kopuk bir et parçası halinde aşağı sallandığını görünce hepsi hayret dolu bir ürperme geçirdiler.

Doktor, ölülerin üstüne yorganı tekrar çekerek çocuğun yanına geldi, kopuk parmağı tamamen kesti ve eli yıkamaya, sarmağa başladı. Çocuk bu esnada hayret veren bir itidal ve lakaytlık gösteriyor, yalnız ara sıra şiddetle dişlerini sıkıyor ve sapsarı kesiliyordu. Bu dayanılmaz acı hamlelerinden sonra, sanki zaafını göstermiş olmaktan ve siyah gözlerini nemleyen yaşlardan utanmış gibi, soluk ve çok ince dudaklarına bir tebessüm geliyordu. Yüzüne hayretle bakan Doktora:

"Bir şey değil Doktor Bey, bir parmaktan ne çıkar?" dedi. "Bir şey çıkmaz ama oğlum, sen biraz fazla kan kaybetmişsin!"

Ve Kaymakam'a döndü:

"Ayakta nasıl durabildiğine hayret ediyorum."

Bu esnada Müddeiumumi sordu:

"Bizden evvel buraya giren oldu mu?"

Muhtar atıldı:

"Ben girdim ama, her şeyi olduğu gibi bıraktım. Geldiğim zaman odayı böyle bulmuştum."

Müddeiumumi çocuğa döndü:

"Bunları sen mi yatağa koydun?"

"A-ah... Zaten yataklardı. Ben başlarını yastığa getirdim, yorgancağızı üstlerine çektim. Uyusun fıkaracıklar gayri. Ne yapalım?" (...)

(*Kuyucaklı Yusuf*, 1999)

"Daha ilk kitabı Değirmen'de yer alan 'Kurtanlamayan Şaheser' adlı fantastik denebilecek öyküsünde görülen ölüm izleği, giderek 'Candarma Bekir', 'Gramofon Avrat' gibi daha toplumsal dekora sahip öykülerinde de görülmektedir. Örneğin 'Candarma Bekir'de Çallı Halil Efe, kendisine eziyet eden jandarmayı öldürerek bir anlamda insanlık onurunu kurtarmaktadır. Ancak, cinayet de her zaman çifte bir olumsuzlama bulunmaktadır: Bir başka varlığın yok edilmesi, sonra da benliğin birini öldürmek suretiyle zedelenmesi. Öldürmenin bir ur gibi içte taşınması." (Ahmet Oktay)

"Onun öykülerindeki asıl başarısı, sıra dışı olaylar anlatmasına karşın, çizdiği / yarattığı atmosfer nedeniyle insanda bir inanırlık ve gerçeklik duygusu uyandırabilmesidir. Tipleme ve atmosfer yaratmada oldukça başarılı olan Ali, insan psikolojisinin gizlerini ustalıkla açığa çıkarır. Dile getirmekten bile çekinilen insanlık hâlleri onda incitici, yaralayıcı, çarpıcı gerçekliğe dönüşür." (Necip Tosun)

"Sabahattin Ali'den söz ederken üzerinde durulacak ilk sorunlardan biri, onun Anadolu gerçeklerini anlatmaya yönelmiş edebiyatımızı otantikleştirmesi olmalıydı; Anadolu'ya özgü trajiği -doğayla karşı karşıya olan, ya da olmayan insanın trajiğini- içine romantizm, efsane, destan karıştırmaksızın, sağlam biçimler içinde, olması gerekeni bilen, bu bilincin acısını her an yaşayan bir aydının içten- duyuşuyla anlatıyor Sabahattin Ali." (Demir Özlü)

Sabahattin Ali

"İkinci basımı on iki yıl sonra yapılabilen Markopaşa Yazıları ve Ötekiler'in üçüncü basımı için böylesine uzun bir sürenin geçeceğini düşünmüyorum. "Ötekiler" bir yana, "Markopaşa Yazıları" biraz da günümüzü anlatıyor çünkü. Sabahattin Ali'nin yarım yüzyıl önce bir olabilirlik olarak altını çizdiği ve gerçekleşmemesi için yaşamını ortaya koyduğu sürecin doğal ve kaçınılmaz sonucu bugün. Buralara nereden, nasıl ve hangi ödünlerle

SABAHATTİN ALİ

KAĞNI

Bir tarla meselesi yüzünden Savrukların Hüseyin, Arkbaşında Sarı Mehmedi vurdu.

Otuz evli köy birbirine girdi. Şaşırdılar. Herkes korku içinde candarmaların gelmesini bekliyordu. Halbuki karakol buraya altı saat uzakta idi; köyden kimse cinayet haberini götürmedikçe on beş gün bile uğramazlardı. Bu, köylünün aklına en geç geldi; ondan sonra köyün ihtiyarları kahvede Hüseyin'in babası Mevlüt Ağanın etrafına toplandılar. Sarı Mehmedin bir tek ihtiyar anasından gayri kimsesi yoktu. Onu karşılarına aldılar; davacı olmaması için kendisine nasihat etmeğe başladılar. İmam:

"Ölen kocakarı," diyordu. "Düva edersen ne kazanacaksın? Kim gider de Mevlüt Ağanın oğlu adam vurdu diye şahitlik eder? Etse bile sen ayda bir iki defa kasabaya gidip her seferde dört beş gündüz gâvur eder sen tarlanı kim eker, işine kim bakar? Kasaba iki günlük yol, gidersin, şahitlerin gelmedi haftaya uğra derler mahkemen talik olur. Sen gündüz yatıp gidemezsin, candarma seni alır götürür, gayri kendin istesen yakanı sıyıramazsın, evin barkın yıkılır. İşte bir kazadır oldu. Cenabıhak böyle istemiş, Allahın emrine mahkeme ile mi karşı koyacaksın? Ne yapsan oğlun geri gelmez. Gel bu işi kapatalım. Sarı Mehmedin sana zaten bir faydası yoktu ki, düğünde seyranda gezer, sattığını iki simik ekinin parasını avratlara yedirirdi. Bak Mevlüt Ağa bundan sonra seni hep kollayacağını söylüyor. Ne dersin?"

Bütün bu sözleri oturduğu yerde başını sallıyarak dinliyen ve çapaklı, ağlamaktan kızarmış gözlerini, budaklı bir dala benziyen iri mafsallı, çatlak derili elleriyle silen kocakarı, imamın lâfını bitirdikten sonra da hep aynı şekilde sallanmakta devam ediyordu. Bir demet kuru ot gibi başındaki yamalı ve kirli örtünün altından firlıyan kınası solmuş kır saçlarını yüzünden ve ıslak yanaklarından çekti. Anlaşılmaz şeyler mırıldandı.

Orada oturanlardan birkaçı daha kocakarının karşısına geçip çömelerek yarı kandırır, yarı tehdideder şekilde uzun uzun söylendiler: "Öyle değil mi, ha? Diyiversene, ha! Aklın yattı mı? Diyiversene!" diye diller döktüler.

Bu sırada ölü dışarıda, kahvenin bahçesindeki peykede bir hasırın üstünde yatıyordu. Üstüne eski ve pis bir keçe örtmüşlerdi. Başucunda iki üç sinek dolaşıyor, vınlıyordu. Biraz ötede, güneşten gözlerini kırpıştıran bir sürü ufak çocuk, ellerinde boylarından büyük değneklerle ve hiç seslerini çıkarmadan bu üstü örtülü ölünün, keçenin alt ucundan firlıyan ayaklarına bakıyorlardı. Tabanları ve topuğu tamamen delik kalın bir yün çorabın içinde donuk bir sarılık alan bu hareketsiz ayaklar ve bunların üzerinde uçan ve kalkıp inerken güneşe Taslayınca yemyeşil parlayan sinekler onları eğlendiriyordu. Anasını içlerinden biri uzaklardan kendisini çağıran anasının sesine koşuyor, biraz sonra yine koşup gelerek eski yerini ve kımıldamıyan tavrını alıyordu.

Kahvedekiler yavaş yavaş çıktılar. Kocakarı oğlunun başucuna gidip oturdu. Bir eliyle sinekleri kovmağa, öteki eliyle ihtiyarlıktan ve hastalıktan bir nohut kadar ufalmış olan gözlerini silmeğe başladı. Bir hastanın başını bekliyor gibiydi. Elini ağır ağır sallıyarak sinekleri kovalıyordu. Bir ihtiyar, kısık sesiyle bağırarak çocukları evlerine gönderdi. Diğerleri de yavaş yavaş dağıldılar. Birkaç delikanlı cenazeyi alıp evine götürdüler. Akşama doğru herşey eski haline gelmişti. Sanki uzun bir hastalıktan sonra eceliyle ölmüş kadar sükûnetle ölü yıkandı ve gömüldü. Mevlüt Ağa ezandan evvel Sarı Mehmedin anasına iki tane sütlü keçi ile bir torba un ve bir kesekâğıdı şeker yolladı.

Bir ay kadar sonra idi, köye iki süvarı candarma geldi. Kahvenin önünde indiler. Bunları görünce muhtarın yüreği "hop" dedi, çünkü bunlar karakolun candarmaları değildi, herhalde vilâyetten geliyorlardı. Candarmaların biri kahvede hemen kâğıt kalemi çıkardı, muhtardan başlıyarak herkesin ifadelerini almıya koyuldu. Öbür candarma köyün meydanında aşağı yukarı dolaşıyordu.

Mesele derhal köye yayıldı. Savrukların Hüseyin'le kavgalı olan ve kasabada pabuççuluk yapan Garip Mehmet, köylülerden duyduğu cinayet işini hemen hükümete bildirmişti. Müddeiumumi evvelâ kendisi doktoru da alıp gelecekti. Sonra ağustosun bu sıcağında at üstünde günlerce yolculuğu pek gözüne kestiremedi; işi tahkik etmelerini söyliyerek açıkgöz iki candarma yolladı. Doktor, daha ihtiyatlı bulunmak için, eğer bir cinayet varsa cesedi çıkarıp kasabaya getirmelerini candarmalara sıkı sıkı tembih etti.

Sarı Mehmedin anası ifadesinde hiçbir şey söylemedi. Yalnız: "Ben kimseden davacı değilim!" dedi. "Oğlun eceliyle mi öldü, vurulduğu mu?" sorgusuna bile aynı cümle ile mukabele ediyordu. Oğlunun acısı daha içinden çıkmamıştı, fakat hükümet kapısına düşmek ona oğlunun ölümünden çok daha korkunç geliyordu. Otuz sene evvel bir kere kasabanın pazarında köylülerden biri bir torba bulgur çaldırmış ve bunu şahit göstermişti. O zaman tam altı ay mahkemeye gidip geldiğini ve tarlaların yüzüstü kaldığını düşünüyordu. Halbuki o zaman daha gençti de...

Sonra Mehmet geri gelecek değildi, Mevlüt Ağayı düşman etmekten de hayır çıkmazdı; sonra köyde açlıktan öldürdü. Onun için hep inkâr etti.

İkindi üstü candarmalar mezarlığa gidip köylülerle Mehmedin ölüsünü mezardan çıkarttılar. Ancak yarım metre kadar toprağın altında olan ceset şiddetle taaffün ediyordu. Herkes beş on adım geri çekildi. Candarmalar Mehmedin anasını çağırarak: «Koş bakalım kağnıyı! Oğlunu kasabaya götüreceksin... Doktor muayene edecek!» dediler.

Kadın: "Yavrumu mezarında bile rahat komadılar!" diye iki yanını dövüyor ve bütün Anadolu kadınları gibi ses çıkarmadan ve pek az hıçkırarak ve çömelerek ağlıyordu. Müteakiben saltanmakta ve çatlak, kuru yumruklarını ağzına ve gözlerine götürmekte idi. Candarmanın biri ayağıyla halifeye arkasından dokundu. "Kalk bakalım!" dedi.

Kadın kağnısını koştu, oğlunun kurtlanmış ölüsünü parça parça olmuş bir yorgana sardı, eski bir şilteyi kağnıya serdi, ölüyü onun üzerine yatırarak hepsini birden bağladı. Bunları yaparken ikide birde durup ve bir müddet ağlayıp kendi kendine söylendikten sonra tekrar başlıyordu. Gece olduktan sonra yalnızca yola düzüldü. Candarmalar daha evvel muhtarı, imamı, Savrukların Hüseyin'i birbirine bağlıyarak önlerine katmışlar ve yollanmışlardı.

İhtiyar kadın, iki sıska ve küçük, birer eşek kadar küçük öküzün çektiği kağnının arkasında çıplak ayakları taşlara takılarak; elinde değnek, ağlamaktan kısılmış sesiyle öküzlere bağırmağa çalışarak, yürüyordu. Yaz gecelerinin parlak ay ışığı altında çakılların sesini bastıran bir gıcırtı ile ağır ağır ilerliyen bu kağnı, hiç de bir ölü taşıra benzemiyordu. Öküzler sırtlarına vuran aydınlık altında canlı ve gürbüz; yamalı yorgan ve köhne kağnı fevkalâde kıymetli bir madenden yapılmış gibi güzel ve yeni görünüyorlardı. Kadının gölgesi, elindeki değnekle beraber, beyaz taşların, çalıların üzerinden atlıyarak metrelerce uzanıyor, rakseder gibi sıçrıyordu.

Halbuki altmışlık kadın, kağnıdan yayılan ağır koku ile serserileşmiş, sendeliye sendeliye sendeliye yürüyor, bazan birdenbire hızlanan öküzlerin yanında gömeğe çabalıyordu. Yavaş yavaş ayakları sürüklenmeğe, ağlamaktan, içine akıta akıta ağlamaktan daralan göğsü nefes alamamağa başladı.

(*Kağnı*, 1936)

SABAHATTİN ALİ'DE KÖY-KASABA-EŞRAF

Mustafa Kutlu

(...) Kasabalarımızın üzerine yazarın görüş ve değerlendirmeleri, gerek öğretmenliği gerek çocukluğu yıllarında tanıdığı yerler dolayısıyla, gözlem mahsulüdürler. Yazar kasabaların toplumsal yapısını yakından tanımaktadır. Bunu en çok (Kuyucaklı Yusuf) da işler. Kazanın aydın kesimi; kaymakam, savcı, muallimler, (Komiki Şehir) de geniş bir şekilde canlandırılmaktadırlar. Bu sayılanlara bir önceki «Aydın-Yarı aydın» bölümünde değinmiştik. Kasabalarımızda ayrıca üzerinde durulmaya değer olan, bir başka konu da —Eşraf— meselesidir. S. Ali bu konu üzerinde epeyce ayrıntılı bilgi vermektedir.

Osmanlı toprak düzenin yozlaşmış kalıntıları üzerinde yükselen ve devletin murakabesinin zayıfladığı yıllarda para ve nüfuz zoru ile büyük toprakları ve geniş aile kuruluşları ile devlet dairelerinde yüksek mevkilere sahiboları «Eşraf», kasabanın hâkim sınıfıdır. Müceyber, para, bağ-bahçe, arazi ile donatılmış eşraf zümresi kasabalarda ve onlara bağlı köylerde dediğini dedik kılmış, hükmünü yıllar yılı yürütmüştür. Yine bu zümre, Anadolu Hareketi ve sonrası yıllarda «Ayan» olarak hükümeti temsil makamında hatırı sayılır bir yeri olmuş, böylece sırtını sağlamlaştırmıştır.

"Çocukluğundan beri bu bitmez tükenmez dertlerden ziyade, onu hayrete düşüren başka bir şey vardı: Bu ne sonu gelmez tarla, bağ, ev, zeytinlik ve besibiyerdeydi! Nesilden nesile değişen zamanın değirmeninde, bu servetler bir türlü bitmek bilmiyordu. Borçlar alınıp verilir, tarlalar satılır veya alınırken, eskilerini aratmayan düğünlerle kızlar gelin ediliyor, akraba düğünleri için kenardan köşeden elmas küpeler, inci gerdanlıklar bulunup çıkarılıyordu." (İçimizdeki Şeytan)

(Kuyucaklı Yusuf) un Şakir'i, bu ailelerin tipik bir ferdidir. Para ve nüfuzuna dayanarak kazada serseriecesine bir hayat yaşayan bu eşraf çocukları, vakitlerini tamamen kumar, kadın, ve çeşitli süflî zevklere hasretmişlerdir. Kasaba bundardan yaka silkmesine rağmen elî kolu bağlı durumdadır. Yazar eserinde, bu eşraf takımının karşısına bir köy çocuğu olan Yusuf'u çıkararak yıllarca bu adamlara karşı boynu bükük duran köylüyü harekete çağırır. Gerçi romanın kuruluş ve gelişmesi pek o kadar bu neticeye yönelmemişse de Yusuf'da bu karakteri görmek mümkündür. Yusuf - Şakir çatışması da bu düşünceye yardım eder.

"Şakir'in kendisine benzeyenlerden ibaret bir partisi vardı. Ne candarma, ne hükümet bunlara karışamazdı. Çünkü parayı bolca oynatırlardı. Bu grubun ekseriyetini yaşlıca hovardalar teşkil ederdi. Bunlar paralarını surada burada yiyip bitirdikten sonra, şimdi bu hususta sohbet ve tecrübelerinden ve aralarına yeni katılan, daha ellerinde yiyecek paraları bulunan delikanlıların rehavetlerinden istifade edip geçiniyorlardı.

"Bunların, aileleri arasında çok şiddetli nüfuzları vardı. Hepsi şehrin eski ve itibarlı ailelerinden oldukları için bugün kibar düşkünü bile olsalar eski nüfuslarını devam ettirmek isterler, bunda bir dereceye kadar muvaffak olurlardı. Çünkü herkesin aklında hâlâ falancanın ablasının düğünündeki azamet, filanca bayramda, falancanın yaptığı muazzam eğlence yaşardı. Yaşlıca kadınlar bu düşkün eşraf konaklarından birine gitiler mi, orada eski âlemleri, merhum ağanın hayatını tekrar görür gibi olurlar. Ve hiçbir şeyin değişmediğini zannederlerdi. Bunların nazarında kızlara bulunacak en iyi ve münasip koca, gene bu eşraf züğürdü serseriler bu müflis ayyaşlardı. Hovardalıklarından, daha ziyade mazur gören bir teessüfle bahsederler, —biraz yaşlanınca uslanırlar, ne diyeceksin delikanlılık derlerdi...Fakat bu delikanlıların çoğunun yaşı kırkı aşkındı. Şehrin en iyi aileleri arasında bile, bunların istedikleri zaman alamayacakları kız yoktu. Âdetâ bütün eşraf aileleri arasında ezelden beri değişmez bir mukavele vardı ve buna hiçbir şekilin değişmesine, vaziyetin tamamen başka olmasına rağmen daima riayet ediliyordu. Bunun için bunların herhangi bir talebini reddetmek akla gelmez ve onbeş - onaltı yaşlarındaki temiz, güzel kızcağızlar, bu saçı kırarmaya başlamış, manen ve maddeten çürümüş, on parasız sefihlerin kucağına atılırdı. Ekserisi pis birtakım hastalıklarla malûl olan bu heriflerin evleri bundan sonra, dışardan pek belli olamayan ve şiddetle saklanan facialar yuvası olurdu...

"Bunlar şehirdeki nüfuzlarının bir kısmını da, kendileri gibi iflas etmeyip akıllı davranarak mevkilerini sağlamlaştırmış akrabalara borçluydular. Kimisi belediye reisi kimisi fabrikatör olan bu adamlar, bu kopuk akrabaları ile pek yakından temasa gelmek istemezlerse de, evdeki kadınların tesiri ile birçok chemmiyetli vakalarda onları müdafaaya mecbur olurlardı. Çünkü yakarıları böyle bir serserinin kardeşi yahut kardeşleri böyle bu serserinin kızı idi ve aile düşünceleri, akrabalık rabıtaları bilhassa kadınlar arasında şiddetle gözetilen meselelerdi." (Kuyucaklı Yusuf)

Kazalarının monoton hayatına renk getiren günler o kadar azdır ki, bu günlerin kasabanın her sınıftan halkına olan tesirleri çok fazla olmaktadır. Yazar, «Arap Hayri» de kasabaya gelen bir tiyatro kumpanyasının temsillerine karşı halkın tepkisini ve yargılarını gözlemlere dayanarak anlatıyor. Birkaç cümle ile verilmeye çalışılan halkın davranışları her ne kadar derinlik arzetmiyorsa da, o yıllarda Anadolu kasabalarının dışarıdan gelen kurumlara karşı almış oldukları tutum, ortaya kalın çizgilerle konulmaktadır.

"Perde açıldığı zaman gazino tekmeler ve ıslıklardan yıkılacak gibi sarsılıyor ve herkes kendine göre tutkunluğunu gösteriyordu. Sarhoş bir saraç çırağı ağlıyor, bir nüfuzlu zat, otelci ile hususî konuşmaları giriyor, istikbal taburunda ihtiyat zabitliği yapan bir edebiyat muallimininin gözlüğü bugulanarak başka dünyalarda dolaşıyor ve kulağından kafasına bir sırup gibi akan bu halk şarkılarına, kalbinin avuçlarını uzatıyordu." (Arap Hayri)

"Çınarlı çeşmede su dolduran kadınlar, testilerin üstüne oturarak biri gitmeden biri gelen bu tiyatrolara beddua ettiler." (Komik-i Şehir)

Kasabalarda geçim yolu genellikle erkeklerin esnaflık, ticaret, küçük memurluklar ve zanaatkârlıklarıyla, kadınların yürüttüğü bağ bahçe ve tarla işlerine dayanır. Bu, küçük toprak sahiplerinin durumudur. Eşraf ise işlerini adamları, ırgat ve ortakçıları ile yürütür. Büyük toprakları, birikmiş paraları, geniş ticarî işletmeleri ile rahat bir hayat sürerler. Kadınların büyük çoğunluğu tarla ve bahçe işleriyle yıpranıklıklarından, vakitlerini oturup konuşmak, kumar, içki peşinde koşmakla geçiren kocalarını tatmin edemezler. Daha doğrusu dışarlak bir yaşama sürdüren bu erkekler dışarıdan gelen yeni tiplere, özellikle orta malı kadınlara karşı fazla hassasiyet gösterirler. S. Ali'nin hikâyelerinde, düğünlerde buğlarda, içki âlemlerinde oynanan, dağa kaldırılan genel kadınların dramatik serüvenlerine çokça rastlanır. Kasaba erkeklerince bu kadınlar, fazla özellik arzetmiyen alışılmış tiplerdir. Bu açıdan, tiyatro kumpanyaları ile dolaşan kadınlara bir başka açı gözlülükle bakarlar. Bu yüzden, her sınıftan halk kasabaya yeni gelen bir tiyatro, kumpanyasını büyük bir ilgi ile takip eder; parala parasız herkes hanendelere, dansözlere kapılıp onlardan faydalanmaya, ucuz maceralar yaşamaya çalışır. Bu tutkuların neticesi çoğu kez kasaba ailelerinin geçimsizliğine, fakir düşmelerine, boşanma vakalarına kadar varır. Kasaba kadınları ise kocalarını, yörenin genel kadınlarındansa bu dışarıdan gelme kadınlara karşı şiddetle kıskanırlar. Buna sebep olarak erkeklerin bazen bu kadınların peşine takılarak ailelerini terkedip gittikleri gösterilebilir.

(Sabahattin Ali, tsz.)

gelindiği üzerinde kalem oynatanlar, "Markopaşa Yazıları"nı okurlarsa, mayalanmanın ne zaman başladığını göreceklerdir.

"Yaşasaydı, yurtsever bir aydın olarak Sabahattin Ali'nin böyle bir doğrulanmadan kıvanç duymayacağını, tam karşıtı yanılmış olmayı sevinçle karşılayacağını kestirmek içinse, bilici olmaya gerek yok." (Mehmet Ergün)

"Sabahattin Ali, Türk yazınında, öykücülüğü tek bir öykü anlayışına yaslanmayan, öykücülükte hep arayış içinde olan yazarlardan zaten. Hatta bu yazarların başta gelenlerinden.

"Bu yüzden kitaplarında yer alan ve 1927-1947 arasında toplam 21 yılın ürünü olan masal dışındaki 60 öykü, çeşitli evrelere yerleştirilerek değerlendirilebilir pekâlâ.

"Buradan yola çıkılarak, Sabahattin Ali'nin öykücülüğünde dört ayrı evrenin olduğu öne sürülebilir:

"I. Evre: Emekleme Evresi: Romantik Gerçekçilik Evresi

"II. Evre: Ayağa Kalkma ya da Geçiş Evresi: Kaba Gerçekçilik Evresi

"III. Evre: Olgunluk Evresi: Toplumsal Gerçekçilik Evresi

"IV. Evre: Arayış Evresi: Gerçekliğin Yansıtılışında Yeni Arayışlar Evresi

"Kuşku yok ki bunlar, kesin, değişmez çizgilerle birbirinden ayrılmış evreler gibi alınamaz. Tıpkı tarihi çağlar, uygarlıklar gibi bunların da birbiri içinde filizleneceği, uç vereceği göz önünde bulundurulmalı hep!

"Ama Sabahattin Ali'nin öykü yayımlamaya başladığı 1926'dan 1935'e dek yaklaşık dokuz yıl boyunca, öykücülüğünü emekleme ve ayağa kalkma devresi olarak geçirdiği söylenebilir.

"Bu süre, onun öyküde pişmesini, çelikleşmesini sağlamış olmalı. Öykücülükteki yarı zamanını olgunlaşma doğrultusunda çaba harcayarak geçiren bir yazarın, bu anlamda dikkat çekici bir örnek oluşturduğu açık. Bir öykü doruğumuz olan Sabahattin Ali, kolaycacık öykü yazarı olmamış demek ki." (M. Sadık Aslankara)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Dağlar ve Rüzgâr* (1934), *Dağlar ve Rüzgar-Kurbağaların Serenadı-Öteki Şiirler* (1988), *Bütün Şiirleri / Sabahattin Ali* (1999).

HİKÂYE: *Değirmen* (1935, Dağlar ve Rüzgar'la birlikte 1965), *Kağnı* (1936), *Ses* (1937), *Yeni Dünya* (1943), *Sırça Köşk* (1947), *Çakıcı'nın İlk Kurşunu* (Tereke, haz: Nüket Esen - Zeynep Uysal - Engin Kılıç - Olcay Akyıldız; Sabahattin Ali'ye ait öyküler, şiirler, derlenmiş yazılar, 2002), *Bütün Öyküler I, Bütün Öyküler II.*

ROMAN: *Kuyucaklı Yusuf* (1937), *İçimizdeki Şeytan* (1940), *Kürk Mantolu Madonna* (1943), *Bütün Romanları* (tek ciltte, 2004).

OYUN: *Esirler* (1936), *Bütün Oyunları 1* (2001), *Bütün Oyunları 2* (Yeni Dünya ve Sırça Köşk adlı öykü kitaplarıyla, Esirler adlı oyunu, 2002).

DENEME: *Markopaşa Yazıları ve Ötekiler* (1998, der. Hikmet Altınkaynak).

ÇEVİRİ: *Antigone* (Sophokles'ten, 1941), *Fontamara* (Ignazio Silone'den, 1966).

Bütün eserleri önce Bilgi yayınevi, sonra Cem ve en son olarak da YKY tarafından yeniden basıldı.

HAKKINDA: M. Reşit / S. Ali ile Bir Konuşma (Varlık, 15 Mart 1936), Demir Özlü / Bir Önsöz Üzerine (Yeni Dergi, Şubat 1966) – Yeni Dergi (Temmuz 1966), Vedat Günyol / Dile Gelseler (1966), Kemal Sülker / Sabahattin Ali Dosyası (1968), Mustafa Kutlu / Sabahattin Ali (1972), Asım Bezirci / Sabahattin Ali (1974), Kemal Bayram / Sabahattin Ali Olayı (1978), Atilla Özkırımlı / İçimizdeki Şeytan Üzerine (Yazko Edebiyat, Şubat 1981) - Sabahattin Ali (Filiz Ali Laslo ile, 1979, gen. yeni bas., 1986), R.M. Ertüzün / Sabahattin Ali Olayının Gerçeği (1985), Hikmet Altınkaynak / Sabahattin Ali Marko Paşa Yazıları ve Ötekiler (1987), M. Durak / S. Ali'nin Öykülerinde Ölümle Gelen Anlam (Karşı, Şubat 1990), Muzaffer Uyguner / Sabahattin Ali (1992), Ahmet Oktay / Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950 (1993), Filiz Ali / Filiz Hiç Üzülmesin (1996), Ramazan Korkmaz / Sabahattin Ali (1997), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 1 (1997), Âdile Ayda / Bir Demet Edebiyat (1998), Mehmet Bchçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), Feridun Andaç / Edebiyatımızın Yol Haritası (2000), Mehmet Ergün / Yazarını Buharlaştıran Yazılar (Cumhuriyet Kitap, 20.1.2000), M. Sadık Aslankara / Sabahattin Ali ya da Aşklar, Özgürlükler (Cumhuriyet Kitap, 10.8.2000), Nüket Esen - Zeynep Uysal - Engin Kılıç - Olcay Akyıldız / Çakıcı'nın İlk Kurşunu (Sabahattin Ali'ye ait öyküler, şiirler, derlenmiş yazılar, 2002), Behçet Çelik / Sabahattin Ali'nin İlk Kez Yayımlanan Bir Yapıtı: Çakıcı'nın İlk Kurşunu (Cumhuriyet Kitap, 28.3.2002), Bütün Öyküleri 2 / Sabahattin Ali / (Cumhuriyet Kitap, 31.10.2002), Sevengül Sönmez / Sabahattin Ali'nin Mektupları'ndan (Varlık, Haziran 2004), Necip Tosun / Bozuk Düzen Sömürü Despotizm Gölgesinde İnsanlık Manzaraları: Sabahattin Ali Öyküsü (Heceöykü, Ağustos-Eylül 2004).

SABANCI, Sakıp

İşadamı (D. 7 Nisan 1933, Akçakaya / Kayseri - Ö. 10 Nisan 2004, İstanbul). Lise öğrenimini tamamlamadan Bossa Fabrikasında veznedar olarak çalışmaya başladı. Bir süre tarım işletmeciliği ve çiftlik yöneticiliği yaptıktan sonra Bossa'ya genel müdür oldu (1954). Babası Hacı Ömer Sabancı'nın ölümü üzerine Sabancı Holding'i kurup yönetim kurulu başkanlığını (1966) üstlendi Adana ve Kocaeli Sanayi ve Ticaret Odaları başkanlıkları görevlerinde bulundu. Çeşitli üniversitelerce kendisine fahri doktora unvanı ve birçok kuruluş tarafından çeşitli ödül ve beratlar verildi. Yazdığı kitaplarda yeni kuşaklara birikimlerinin ışığında başarılı iş adamı olmanın yollarını anlattı. Çok sayıda yerli ve yabancı kuruluşun üyesiydi.

Sakıp Sabancı

ESERLERİ:

İşte Hayatım, Para Başarının Mükâfatıdır, Gönül Galerimden, Rusya'dan Amerikaya Gezdiklerim Gördüklerim, Ücret Pazarlığı mı Koyun Pazarlığı mı?, Gelişen Değişen Türkiye, Daha Fazla İş Daha Fazla Aş, Doğu Anadolu Raporu.

Kitaplarının bir bölümü İngilizceye çevrilerek yayımlanmıştır.

HAKKINDA: Cemal Süreya / 99 Yüz (1991), Abdullah Satoğlu / Kayseri Ansiklopedisi (2002), Fikret Sezgin / Sakıp Sabancı İçin (Çağrı, Haziran 2004).

SABİS, Ali İhsan

Asker, devlet adamı (D. 1882, İstanbul - Ö. 1957, İstanbul). Cihangir Mahalle Mektebi, Beşiktaş Askeri Rüştiyesi (ortaokul), Halıcıoğlu Topçu Mektebi İdadisi (lise), Topçu Harbiyesi (Harp Okulu) mezunu. Pangaltı Erkânı Harbiye Mektebinde Atatürk'ün sınıf arkadaşı olan Sabis, bu okulu 1904 yılında kurmay yüzbaşı olarak bitirdi. İlk görevi Erzincan'da bölük komutanlığı oldu. Daha sonra Edirne'de kurmay başkanlığı, Yıldız Harp Akademisinde öğretmenlik, Genelkurmay Başkanlığında şube müdürlüğü ve çeşitli kolordularda görevler yaptı. Birinci Dünya Savaşı'nda Doğu ve Güneydoğu cephelerinde Rus ve İngiliz ordularına karşı savaştı. 1918 yılında İngilizler tarafından esir alınarak Malta'ya sürüldü. TBMM'nin kuruluşundan (23 Nisan 1920) sonra, yeni hükümetin çabaları ile yurda dönüşü sağlandı ve Garp Cephesi'ne bağlı olarak I. Ordu Komutanlığına getirildi.

Emekliye ayrıldıktan sonra İstanbul'da ticaret yapan Sabis, bir yandan

askerlik anılarını yazdı; öte yandan Ziyad Ebüzziya'nın çıkardığı *Tasvir* gazetesinde genel yayın müdürlüğü yaptı. Bu gazete İkinci Dünya Savaşı sırasında bazı gazeteler gibi Nazi yanlısı bir tutum izledi ve Türkiye'yi Almanlar'ın yanında savaşa sokmaya çalıştı. O dönemde giderlerini Almanların sağladığı *Türkische Post* adlı bir gazete de Ali İhsan Sabis'in yönetiminde yayımlandı. Demokrat Parti'nin kuruluşu ile birlikte bu partinin saflarına katıldıysa da milletvekili seçilebilme imkânını bulamadı.

Ali İhsan Sabis'in anıları 1943'te *Harp Hatıraları* adıyla basıldı, 2000 yılında *Birinci Dünya Harbi Harp Hatıralarım* adıyla 6 cilt olarak yayımlandı.

HAKKINDA: İrfan Ünver Nasrattınoğlu - Mehmet Sarlık / 75 Yılda Yöneticilerimiz (1998), Dr. Necmettin Turinay / Bağdat Okumaları (Özgür ve Bilge, yıl: 2, sayı: 15, 2003).

SABİT

Divan şairi (D. 1650, Üziçe / Bosna - Ö. 5 Eylül 1712). Asıl adı Alaaddin'dir. Memleketinde başladığı öğrenimini İstanbul'da tamamladı. İyi bir öğrenim görerek yetişti. İstanbul'da müderrislik, Tekirdağ'da müftülük yaptı. Çorlu, Burgaz, Kırım, Bosna (1700), Konya (1705) ve Diyarbakır (1708) kadılıklarında bulundu. İstanbul'a geldiğinde Bayrami Mevlevilerden Seydizade Mehmet Paşa'ya bağlanmıştı. Mezarı Topkapı dışındadır.

XVII. yüzyılın sonunda yetişen şairlerin Nabî'den sonra en büyüğü kabul edilen Sabit, yeniliklere yöneldiği şiirlerinde halk dilini kullandı, atasözlerine ve halk deyimlerine yer vererek Nedim şiirinin hazırlayıcısı oldu.

"Atasözleri, deyimler ve Türkçenin kıvrak ifadelerinden çokça yararlanan Sâbit, sürekli taklitçilikten kaçınmış ve kendine has bir üslûbun temsilcisi olmuştur. Çok şiirinde sıkça görülen orijinal ifade ve buluşlara karşılık, bazen çok basit sözler ve garip tabirleri kullanmaktan da çekinmemiş, bu yüzden şiirleri kendine has garip bir tarza bürünmüştür. Bazıları onu eski şiirde yeni bir dil kullanarak millî üslûbu oluşturan ilk şairlerden sayarlar. Çorlulu Ali Paşa Camii ve hamamı için yazdığı kasidedeki tasvirlerinde ince sanatkâr ruhunu ortaya koymayı başaran şair, hikemî tarzda yazdığı şiirlerinde içine düştüğü donuk üslûptan kendisini kurtaramamıştır. Divân'ında bazen müstehcen ifadelere yer vermekten kaçınmamış, ara sıra da balgam, piyaz, gübre, uyuz, tükürmek ve pastırma gibi başka şairlerin kullanmaktan sakınacakları kelimeleri orijinal buluşlarını ifade edebilmek için kullanmaktan çekinmemiştir. Yerli ve tamamen orijinal olan Dere-nâme ve Berber-nâme gibi biraz da alışılmadık ve müstehcen konularda kendine has üslûbuyla kaleme aldığı mesnevileriyle kendisinden sonra gelen Enderunlu Fâzıl ve Enderunlu Vâsıf gibi şairlere öncülük etmiştir." (Mehmet Atilla Şentürk)

ESERLERİ:

Divan (basılmadı), *Zafername* (Kırım hanı Selim Giray'ın Macaristan seferini anlatır, 1882), *Edhem ü Hümâ* (mesnevi), *Hikâye-i Hoca Fesad* (diğer adıyla Donlu Dere), *Hadîs-i Erbain ve Tefsiri, Amr-i Levs* (mesnevi), *Varka vü Gülşah* (mesnevi).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Mehmet Atilla Şentürk / Osmanlı Şiiri Antolojisi (1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

SABİT (Abdülkerim)

Şair (D. 1863, İstanbul – Ö. 1913, İstanbul). Özel eğitim aldıktan sonra Galatasaray Sultanisine (Lisesine) girdi. Buradaki öğrenimini bitirmeden ayrıldı. Hariciye (Dışişleri) Tercüme Odasında, Batum şehbenderliğinde (konosolos), Hariciye Nezareti (Dışişleri Bakanlığı) İstişare Odası muavinliğinde bulunarak emekliye ayrıldı. Şiirde Muallim Naci'nin takipçilerindendir.

ESERLERİ:

Sabâh-ı İnşirâh, İmdâdü'l-Midâd, Şükûfezâr.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

SÂBİT MEHMED

İslâm bilgini (D. ?, Kayseri - Ö. 1893, Kayseri). Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Memleketinde öldü. Kabri Kurşunlu Camii avlusundadır.

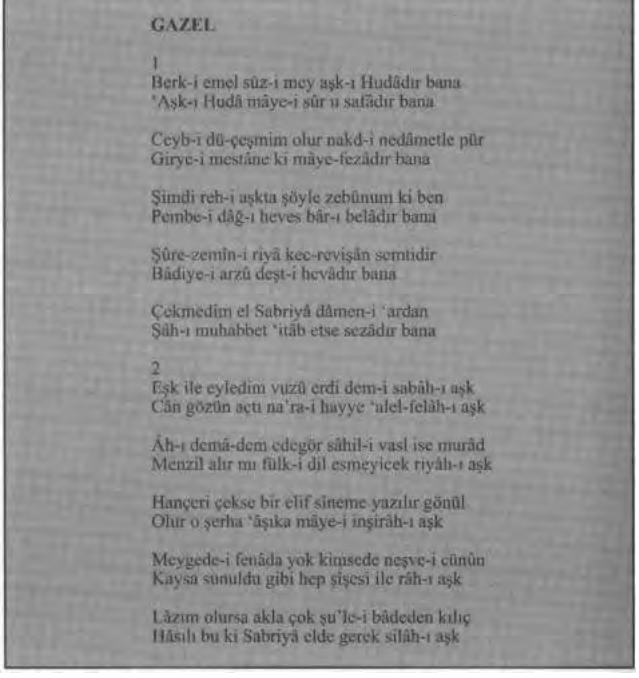
ESERLERİ:

Mir'âtü'l-Hâmidîn fî Keşfi Esrâri'l-Muhakkikîn, Muînü'l-Müsteîr, Aynü'r-Rahmeti ve'n-Nûr.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

SABRÎ

Divan şairi (D. 1592, Edirne – Ö. 1645). Asıl adı Mehmed Şerif'tir. Medrese öğrenimi gördü. Kadılık ve müderrislik görevlerinde bulundu. IV. Murad'ın nedimliğini (sohbet arka-

SABRÎ

GAZEL

1

Berk-i emel süz-i mey aşk-ı Hudâdır bana
'Aşk-ı Hudâ mâye-i sûr u satâdır bana

Ceyb-i dü-çeşmim olur nakd-i nedâmetle pür
Girye-i mestâne ki mâye-fezâdır bana

Şimdi reh-i aşkta şöyle zebûnum ki ben
Pembe-i dâğ-ı heves bâr-ı belâdır bana

Şûre-zemîn-i riyâ kec-revişân semtidir
Bâdiye-i arzû deşt-i hevâdır bana

Çekmedim el Sabriyâ dâmen-i 'ardan
Şâh-ı muhabbet 'itâb etse sezâdır bana

2

Eşk ile eyledim vüzû erdi dem-i sabâh-ı aşk
Cân gözün açtı na'ra-i hayye 'alel-felâh-ı aşk

Âh-ı demâ-dem edegör sâhil-i vasl ise murâd
Menzil alır mı fülk-i dil esmeyicek riyâh-ı aşk

Hançeri çekse bir elif sîneme yazılır gönül
Olur o şerha 'âşıka mâye-i inşirâh-ı aşk

Meygede-i fenâda yok kimsede neşve-i cünûn
Kaysa sunuldu gibi hep şişesi ile râh-ı aşk

Lâzım olursa akla çok şu'le-i bâdeden kılıç
Hâsılı bu ki Sabriyâ elde gerek silâh-ı aşk

daşlığı) yaptı. Kasidelerinde Nefî'nin etkisi görülmektedir. Gazel türünde yazdığı şiirleriyle, başta çağdaşı Şeyhülislâm Yahya olmak üzere birçok Dîvân şairini etkiledi. *Dîvân*'ı eski harflerle bastırıldı.

HAKKINDA: Hasan Ali Kasır / Sabri Mehmed Şerif Dîvânı.

SABRÎ (Seyyid Mehmed Emin)

Şair. (D. 1768, Mora / Anabolu – Ö. 1813, Anabolu). "Karayılanzâde" namıyla da tanınır. Dört yaşında çiçek hastalığına yakalanarak kör oldu. Meslek hayatıyla ilgili fazla bilgi yoksa da Anadolu Nakibüleşraflık (ccmiyet başkanlığı) yaptığı bilinir. *Mufassal Divan*'ı kayıptır. *Muhtasar Dîvân*'ı ise 1882'de basıldı. İbnülemin Mahmut Kemal, *Tuhfe-i Sabrî an Lisân-ı Bulgarî* adlı manzum sözlüğün de ona ait olabileceğini söyler.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

SABRİ, Sinan

Şair. 2 Şubat 1950, Siverek / Urfa doğumlu. İlköğrenimini Siverek'te, ortaöğrenimini Urfa'da tamamladı. 1968 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesine girdi. Avrupa'da ve giderek Türkiye'de "68 Kuşağı" rüzgârı ile gençlik hareketlerinin yoğunlaştığı 1970 yılında Türk Ceza Yasası'nın 141. maddesine muhalefette bulunmak iddiasıyla tutuklandı. Yargılama başlamadan "12 Mart (1971) Muhtırası" ile birlikte bu kez Diyarbakır Cezaevine gönderildi. Dört yıla yakın tutuklu kaldıktan sonra 1974 yılında çıkan Af Yasası ile serbest kaldı. Yarım kalan hukuk eğitimini 1976 yılında tamamladı. 1977 yılından itibaren Urfa Barosuna bağlı olarak serbest avukatlık yaptı. Siyasî bir partinin çeşitli kademelerinde görev aldı. Urfa Barosu Başkanlığına seçildi. Bazı şiirleri müzisyen Onur Akın tarafından bestelendi.

ESERLERİ (Şiir):

Belasına Sevdalandığım Bebek (1976), *Baharı Yok Say* (1998).

HAKKINDA: Veysel Gültaş / Kadı Burhaneddin'den Günümüze Hukukçu Şairler Antolojisi (2003).

SABUNCU, Başar

Oyun yazarı. 9 Eylül 1943, İstanbul doğumlu. Saint Joseph Fransız Lisesi (1961) mezunu. Oyuncu, yönetmen ve uygulayıcı olarak Ankara ve İstanbul tiyatroları (Arena, Dormen vb. 1961-65), Ankara Rad-yosu Tiyatro Bölümü (1965-68) ile İstanbul Şehir Tiyatrolarında çalıştı. 12 Eylül (1980)'den sonra Şehir Tiyatrolarındaki görevine son verilince sinema yönetmenliğine başladı.

Başar Sabuncu

Yazdığı oyunların bir bölümü Türkiye Radyoları ve Devlet Tiyatrosunda oynandı. *Şerefiye* adlı oyunu Ankara Sanatsevenler Derneğince 1969 yılında "Yılın En İyi Yerli Oyunu" seçildi ve TRT tarafından çeşitli dillere çevirilerek on dört ülkenin katıldığı uluslararası bir yarışmada mansiyon kazandı. *Zemberek* oyunuyla TRT 1970 Bilim ve Sanat Ödülleri Yarışmasında Başarı Ödülünü aldı. Yazdığı *Namuslu* filminin senaryosuyla sinema yazarlarınca filmin gösterildiği 1984-85 sinema sezonunda en iyi senaryo yazarı seçildi.

ESERLERİ (İlk oynanış tarihleriyle):

Kargalar (1962), *Şerefiye* (1968), *Lades ya da Aile Ocağı* (1969), *Zemberek* (1970), *Çark* (1970), *Mutemet Ali Bey'in Yaşanmış Hayat Hikâyesi* (1972), *Memurlar* (1974), *İşçi Babası Ömer Ağa ile Küçük Hanımın Şoförü Recep* (1975), *İşgal ya da Talihli Amele Mehmet Ali'nin Harikulade Maceraları* (1977), *Kaldırım Serçesi* (1982).

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Atilla Özkırımlı / Türk Edebiyatı Ansiklopedisi (1982), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

SAÇAKLIZÂDE (Mehmed b. Bekir)

İslâm bilgini (D. ?, Maraş - Ö. 1698, Maraş). Osmanlı bilginleri içinde ilmî ihatasıyla (tam ve mükemmel bir şekilde anlama) tanındı. İlköğrenimini Maraş'ta yaptıktan sonra Tefsîr-i Tibyân müellifi Mehmed Efendi ve Dârendeli Hamza efendilerden icazet (yeterlilik, diploma) aldı. Bir süre memleketine döndükten sonra Şam'a gitti ve Abdülganî en-Nâblüsî'den hadis, tefsir (Kur'an-ı Kerimi'i açıklama) ve tasavvuf ilimlerini öğrendi, icazet aldı. Maraş'a döndü ve öğrencilere ders verdi.

BAŞLICA ESERLERİ:

Aynü'l-Hayât fi Beyâni'l-Münâsebât fi Sûreti'l-Fâtiha, Risâle fi Âyâti'l-Müteşâbihât, Risâle fi İmâni Vâlideyi Resûli'llâh, Gâyetü'l-Burhân fi Tefsîri Âyeti'l-Kürsi, Teshîlü'l-Ferâiz, İsmetü'l-Ezhân, Sübhatü'l-Kadr fi Medhi Meleki'l-Kadir, Selsebilü'l-Meâni, Tavzihü Zübdeti'l-Menâzir, Nehrü'n-Necât fi Tafsili Ayni'l-Hayât, Andelîbü 'l-Menâzır, Risâle fi Tecdidi'l-İmân, Câmiü'l-Künûz, Risâle-i Âdiliye, Tehzîbü'l-Kırâe (33 cüz), Risâle fi İtlâfi'l-Kilâbi'l-Muzırra, Tertîbü'l-Ulûm.

HAKKINDA: Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

SAÇLIOĞLU, Mehmet Zaman

Şair ve yazar. 1955, Bursa doğumlu. Cumhuriyet gazetesindeki bazı yazılarında Nahit Zaman adını da kullandı. Ankara Mimar Kemal İlkokulu, TED Ankara Koleji, Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Tekstil Sanatları Bölümü (1977) mezunu. Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde asistanlık (1977-81) yaptı. Yüksek lisansını, *"Ege Bölgesi El Basmacılığı"* adlı çalışmasıyla aynı üniversitede (1981) tamamladı. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde düzenlediği sergi ile "Sanatta Yeterlilik" unvanını aldı ve 1996 yılında profesör oldu. Belçika'da ve Avustralya'da kısa sürelerle konuk öğretim üyesi olarak çalıştı. Öğretim üyeliğini Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Sanatları Bölümünde sürdürdü.

Şiir ve öyküleri; *Yazko Edebiyat, Türk Dili, Broy, Gösteri, Düşün, Varlık, Milliyet Sanat, Atika, Cumhuriyet, Adam Öykü* dergi ve gazetelerinde yayımlandı. 1993 Yunus Nadi Yarışmasında yedi öyküyü içeren isimsiz dosyası ile Yayımlanmamış Öykü Ödülünü Vüs'at O. Bener ile paylaştı. *Yaz Evi* adlı kitabı ile de 1994 Sait Faik Hikâye Armağanını kazandı. 1998 yılında *Topaç* adlı öyküsüyle Haldun Taner Öykü Birincilik Ödülünü aldı. Mesleği ve edebiyat alanında çeşitli panel, seminer ve sempozyumlara katılarak bildiriler sundu. Öğretim Üyeleri Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası, Öğretim Elemanları Sendikası,

Mehmet Zaman Saçlıoğlu

MEHMET ZAMAN SAÇLIOĞLU

TOPAÇ

Beyazlar giyinmiş iki adam, kendi çevrelerinde dönüyorlar. Başları yukarıda, gözleri kapalı. Boyunlarının bükülüşü, yazgıyı bilenlerden olduklarını gösteriyor. Kolları iki yana açık, bir elleri yukarı, bir elleri aşağı dönük; alır, veririz der gibi. Uzun etekleri döndükçe yükseliyor. Hem bir hortum gibiler hem anafor. Hem yerden alıp gökyüzüne veriyorlar, hem gökyüzünden alıp yere. Biri gizli dede, biri açık. Yüzyıllardır yatıyorlar, ama yine de dönüyorlar. Çünkü;

"Duruyorum ve koşuyorum: üzengideki ayak gibi
Susuyorum ve söylüyorum: kitaptaki yazı gibi"

demişti kendilerinden dörtyüzyıl önce yaşamış olan, gönül gözüyle görüp sevdikleri pirleri.

"Görün sanır sofadan semâ-ı râh edenim
Döner döner bakarım kûyi yâre ah edenim"

demişti gizli olanı, neden döndüğünü anlatmak için.

Ben ise dönmeyi ilk kez gördüğümde açık denizde küçük bir teknedeydim. Yolunu yitirmiştim. Gökyüzünün birden kararduğını gördüm. Rüzgâr, bilinen bütün adlarıyla esiyordu. Önümde denizin köpürerek bir sütun gibi yükseldiğini gördüm. Aynı anda bir anafor oluştu suyun üstünde. Göğün kara bulutlarının karışarak denizin dibine çekildiğini de gördüm. O zaman balıkların kuş, kuşların balık olduğunu; suyun hava, havanın su olduğunu; ışığın karanlık, karanlığın ışık olduğunu; ölümün yaşam, yaşamın ölüm olduğunu anladım. Rüzgâr bir anda bıraktı suyu, su havayı bir anda bıraktı. Her şey bildiğimiz yerine döndü. Ölüm kendi yerine, yaşam kendi yerine. Ama imgeleri iç içe kaldı. Kendimi bir kıyıda buldum. Ayılırken gördüğüm; bir çocukla bir köpekti. Birkaç kulaç uzağımda, çocuk kendi çevresinde dönerek koşarken, bir merkezin çevresinde daireler çiziyordu. Köpek ise çocuğun çevresinde dönüyordu. Başımı kaldırıp bakınca; deniz suyunun tuzunu bıraktığı düz bir kayanın üzerinde bir topacın döndüğünü gördüm. Çocuk, ara sıra elindeki kalınca iple topaca vuruyor, durmamasını sağlıyordu. Yine kendimden geçmişim. Düşümde duyduğum ses:

"Görenim ve görmeyenim; uykudaki göz gibi
Varım ve yokum, gül suyundaki koku gibi" diyordu.

Uyandığımda, çocukla köpek gitmişlerdi. Kayanın üzerinde iki iz kalmıştı yalnızca. Denizin ve topacın izi. Deniz, gelgitleriyle dikey izler bırakmıştı; topaç, dairesel izler. Hangisinin daha eski olduğu anlaşılamıyordu. Taşın çevresindeki kumlarda ise çocuktan ve köpekten kalan izler vardı. Bir anafor ya da hortum gibi dönerek ayrılmışlardı taşın yanından. Oyunun bitmediğini, çocuğun, topacı elime aldıktan sonra bile dönüşünü durdurmadığını anlamıştım. Köpek de durmamıştı. İzlerin peşinden gidersem kurtulabileceğimi düşündüm önce. Bunun yerine taşın yanına geri döndüm. Topacın, taşın üstünde bıraktığı izleri bir yazı gibi belleğime yerleştirdim. Bunu, eve döndüğümde bir kağıda çizeceğim. İzlerin yaşamın sonsuz hareketinin izleri olduğunu biliyorum. Bu kağıdı ne rüzgâra, ne de yılana kaptırmağa niyetim var. (...)

(*Rüzgâr Geri Getirirse*, 2002)

PEN Pazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

"Yer yer bir bilgelik sevgisi metni olarak almak da olası elbette öykülerini. Bilgece bir bakışın yansımadığı; hoşgörüyle, sevecenlikle, biraz da alaylamayla kuşatılmadığı savlanamaz çünkü bunların. Ötesinde öykünün penceresinden, çevremizi saran yaşamsal gerçekliğe nasıl bakabileceğimizi gösteriyor bize yazar. Yanı sıra nesnel gerçeklikle eğlenceli oyunlara nasıl girişilebileceğini de... Çünkü yaşamı, olup bitenleri, bizi kuşatmış dış dünyayı çok güzel alaya aldığı görülüyor yazarın. (...) *Gerçekten de Saçlıoğlu, şaşırtan bir güzellik sunuyor öykülerinde, yalın söylenip yoğun kılınmış bir öyküleme tekniğiyle. Sonra bunları öykü olarak çıkarırken karşımıza, gizlerle içli dışlılığını da sürdürüyor. Beş Ada'dan sonra Rüzgâr Geri Getirirse'de yeniden giz-lerle kuşatıldığınızı ayırmsıyorsunuz. Işık, gölge, hareket vb. yazarının bu alandaki uzmanlığından gelen bir yetkinlikle öykülere gereç yapılmakla kalmıyor, birer kahramana dönüşerek kişileşiyor.* (...) *Sonuçta tümü de zekice kotarılmış, her okunuşta, okurunu hazlarla, tatlarla saracak öyküler bunlar... Saçlıoğlu, bütün öykülerinde, yaşamdan yola çıkarak, yani nesnelerden hareketle yapıyor soyutlamasını; önce kurguyu temele alıp bu doğrulturda yapay gereçler üretmeye, aramaya çabalamıyor hiçbir zaman. Yaşanmamışı katmıyor değil, ama yaşanabilirliği olmayanı öyküsüne buyur etmiyor kesinlikle. Soyutlayımdaki bu düzeyi onun, genç öykücüler için ders alınacak bir örnekleme olarak duruyor, benden söylemesi."* (M. Sadık Aslankara)

MEHMET ZAMAN SAÇLIOĞLU

KUŞ EVLERİ

Kuş evleri olmalı evlerin dış
duvarları
Kanatlanmalı çocuklar gülüşünce.
Dış evleri kış olsa da duvarın
İç evinde yaz güneşi doğmalı
Kuşları da ısıtır mutluluk.

Çocuk odalarını geceye hazırlarken
Düş kanadı koymalı kuş tüyünün
altına
Uyuyunca çocuklar perdeleri açmalı
Sokağı da aydınlatır yüzlerdeki ışık.

Gündüzleri gülebilen çocuklar
Geceleri kuş anneleriyle uçar
Evlerin duvarları kuş evleri olmalı.

"Yaz Evi'nde sürprizlerle dolu öyküler var. Ben okurken zaman zaman bir Şarlo filmi seyreder gibi gülüp düşündüm; zaman zaman da O'Henry'nin öykülerini hatırladım. Yalan- doğru; sevinç-hüzün; yaşam-ölüm karşıtlıklarının hayatın kendini oluşturduğu derli-toplu, titiz ve satırların birbiri ardına düğüm yeri belli olmadan eklendiği 'ne güzel öyküler' dedim kendi kendime..." (Mürşit Balabanlılar)

ESERLERİ:

ŞİİR: *Günden Önce* (1985), *Sarkaç* (2002).

ÖYKÜ: *Yaz Evi* (1994), *Beş Ada* (1997), *Rüzgâr Geri Getirirse* (2002).

BİYOGRAFİ: *Güneş Umuttan Şimdi Doğar: Türkân Saylan Kitabı* (2004).

Ayrıca mesleği ile ilgili kitapları yayımlandı.

HAKKINDA: Neşe Cehiz (Varlık, Temmuz 1995), Muzaffer Uyguner/ (Cumhuriyet Kitap, 18.6.1995), Seçil Büker (Varlık, Nisan 1996), M. Sadık Aslankara / Yaz Evi (Cumhuriyet Kitap, 24.7.1997), TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Semih Gümüş /

Öykünün Bahçesi (1999), M. Sadık Aslankara / Yazıyla Yazınca (Adam Sanat, Ekim 1999), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), M. Sadık Aslankara / Rüzgâr Geri Getirirse (Cumhuriyet Kitap, 14.11.2002), Nursel Duruel / Yaz Evi'nden 'Rüzgâr Geri Getirirse'ye Bir Öykücü: Mehmet Zaman Saçlıoğlu - Nalan Barbarosoğlu / Öykü Eşiğinde Rüzgârla - Emin Özdemir / Çok İzlekli Çok Katmanlı Öyküler (Cumhuriyet Kitap, 23.1.2003), Fethi Naci, (Cumhuriyet Kitap, sayı: 253), Nedret Tanyolaç Öztokat (Adam Öykü, sayı: 18), Mürşit Balabanlılar (Tempo dergisi, sayı: 22).

SADAK, Bekir

İslâm bilgini, Kur'an mütercimi (D. 1920, Üsküp – Ö. 5 Temmuz 1993, İstanbul). İlk dini eğitimini babası Hafız Mahmud Efendi'den aldı. Çocukluk dönemi, o zamanlar Yugoslavya'ya bağlı olan Makedonya'nın Üsküp şehrinde geçti. 1926-27 yıllarında öğleden önce Türkçe, öğleden sonra Sırpça eğitim yapılan Vuk Karaciç İlkokulu (Yahya Paşa Mektebi)'ni bitirdikten sonra 1933'te Üsküp'ün ünlü bilginlerinden Hafız İbrahim Efendi'nin yanında hafızlığını tamamladı. Bir yandan da resmi adı Yüksek İslâm Okulu olan Meddah Medresesine devam etti ve burayı 1944 yılında bitirdi. Daha öğrencilik yıllarında Üsküp'teki belli başlı camilerde vaaz verdi.

Bulgarların Üsküp'ü işgal etmesi üzerine Arnavutluk'un İşkodra şehrine geçti. Burada Arnavutça öğrendi. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Hırvatistan'ın Zagreb Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Zagreb'de Alkolle Mücadele Derneğinde çalıştı. Bazı baskılar sonucu önce ailesi, daha sonra da kendisi 12 Mart 1957'de İstanbul'a göçtü. 1957-60 yılları arasında İstanbul Barosuna bağlı olarak avukatlık yaptı. İstanbul'daki İmam Hatip Okullarında meslek dersleri öğretmeni, Süleymaniye Kütüphanesinde Eski Eserler Tasnif Komisyonu üyesi olarak çalıştı. Ardından, kuruculurından olduğu İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsüne profesör olarak atandı. Bu enstitü 1980'den sonra fakülteye dönüşünce Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak çalıştı. Ölümüne kadar IRCICA'da Balkanlar ve Balkanlar'da Türk İslâm izleri üzerine araştırmalar yaptı. 1970'te merkezi İstanbul'da olan İslâmî İlimleri Araştırma Vakfının kurucu üyeleri arasında yer aldı. Şiirlerinde Hümayi mahlâsını kullandı.

ESERLERİ:

Tâc Tercümesi (5 cilt, Şeyh Mansur Ali Nâsıf'tan, 1975), *Kur'ân-ı Kerim'in Türkçe Anlamı* (1993), *Tehafütü'l-Felâsife Tercümesi* (Gazâli'den, 2002).

HAKKINDA: Süleyman Bakı / "Manevi Önderlerimiz - 2 Üsküp'lü İstanbul'a Bağlayan Köprü: Prof. Dr. Bekir Sadak Hocaefendi" (Köprü |Üsküp|, Ocak-Mart 2005).

SADAK, Necmettin

Sosyolog, siyaset ve devlet adamı (D. 1890, Isparta – Ö. 21 Eylül 1953). Hukukçu Sadık Şihabeddin Bey'in oğludur. İlköğrenimini Edirne'de, ortaöğrenimini İzmir ve Konya idadilerinde (lise) yaptı. Babasının mahkeme başkanı olarak İstanbul'a atanması üzerine Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi)'yc girdi ve bu okulu 1910 yılında bitirdi. Yükseköğrenimini Paris'te Lyon Üniversitesinde yaptı ve 1914 yılında yurda döndü. Bir süre Milli Eğitim Bakanlığında tercüman olarak çalıştıktan sonra Telif ve Tercüme Kurulunda görev aldı.

Necmettin Sadak

Sadak, 1916 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümüne asistan olarak girdi, burada doçent ve profesör oldu. Kâzım Şinasi ve Ali Naci Karacan ile birlikte *Akşam* gazetesini kurdu (1918) ve bu gazetenin başyazarlığını yaptı. Cumhuriyetten sonra Sivas'tan milletvekili (1926) seçildi. 1932'de Cenevre'de silahların bırakılması konferansında, 1936'da Montreux Boğazlar Konferansında görev aldı ve Milletler Cemiyetinde Türkiye Delegesi oldu. 16 Ocak 1947 tarihinde Dışişleri Bakanlığına getirildi. Ancak 14 Mayıs 1950 tarihinde Demokrat Partinin iktidara geçmesi üzerine 22 Mayıs 1950 tarihinde bakanlık görevinden ayrıldı.

ESERLERİ:

ÇEVİRİ: *Çocuk Terbiyesi İlmi* (Carre Liguir'den), *Sosyoloji* (Carre Liguir'den).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999).

SADAK, Yalçın

Şair, yazar. 1957, Kars doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Sanat Tarihi öğrenimi gördü. 1985 yılından itibaren plastik sanatlar üzerine yazan birkaç kişiden biri olarak öne çıktı. 1988-89 yılları arasında on yedi sayı yayımlanan aylık *Lami Sanat* gazetesinin yayın yönetmenliğini yaptı. Belli başlı sanat dergilerinde ve günlük gazetelerde yer alan çok sayıda yazı yazdı. Yayımlanmış birçok katalogda yazıları vardır. Son yıllarda şiir üzerine kuramsal yazılar yazdı.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Çıkış Kitabı* (1986), *İkinci Kitap, Üç Kitap*, Son Kitap (2002), *Dört Kitap* (*Ardıl Kitap* eklenmiş halde, Toplu Şiirler, 2003).

DENEME: *Ve Yazılar* (1997), *Aforizmalar* (1997).

SADIK, Fatma

Şair. 1948, Köstence / Romanya doğumlu. İlk ve ortaokuldan sonra Köstence Eğitim Enstitüsünden mezun oldu. Uzun yıllar Köstence ve köylerinde kreş öğretmenliği yaptı. Çalışmalarını serbest olarak sürdürdü. Şiirlerinde Dobrucalı Türk kadınlarının duygularını dile getirdi. *Papatyanın Sabah Uyanışı* adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Şaban Mahmudoğlu Kalkan - Atila Er / Şiir Gecesi (1999).

SADIK MEHMED

İslâm bilgini, şair (D. 1788, Antakya – Ö. 1860). Antakya müftüsü Ahmed Efendi'nin oğludur. 1828'de babası ölünce Antakya müftüsü oldu. Hacca giderken Antakya'ya uğrayan devrin ünlü bilginlerinden Şirvani İsmail Efendi'yi bir yıl evinde konuk etti ve ondan dersler aldı. Halk arasında nükteleri ve özdeyişleriyle tanındı.

ESERLERİ:

Dîvan, *Kur'ân Tefsiri* (20 cüz).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. V, 1982).

SADIK VİCDANÎ

Bkz. KAYIKÇIOĞLU, Sadık Vicdanî

SADIKLAR, Cafer Tayyar

Devlet adamı, araştırmacı-yazar. 1932, Niğde doğumlu. Manisa Lisesi (1949), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler (1953) ve Hukuk (1954) fakülteleri mezunu. Wisconsin Üniversitesinden (ABD, 1961-63) yüksek lisans derecesini aldı. Doktorasını AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesinde (1965) yaptı, doçent (1973) ve profesör (1981) oldu. Çalışma hayatına 1955'te Maliye Bakanlığı Teftiş Kurulunda başladı. 1967 Yılında Tokyo Büyükelçiliği Maliye Müşavirliği (1967), Hazine Genel Müdürlüğü (1973), Washington Büyükelçiliği Ekonomi ve Maliye Başmüşavirliği ve Merkez Bankası Başkanlığı (1973), Başbakanlık Başmüşavirli-

Cafer Tayyar Sadıklar

ği (1978-79), Ege Üniversitesi İktisat Fakültesi öğretim üyeliği (1979-81), İş Bankası Yönetim Kurulu üyeliği (1981-83) görevlerinde bulundu.

1983 genel seçimlerinde Çanakkale'den milletvekili seçilerek Gümrük ve Tekel Bakanlığına getirildi. Çalışmalarını özel bir kuruluş ile Türk-Japon Vakfı Yönetim Kurulu Başkanlığı, Türk Parlamenterler Derneği Yüksek Danışma Kurulu üyeliği yarak sürdürdü. Çeşitli üniversitelerde konuk öğretim üyesi olarak konferanslar verdi. Makaleleri ile köşe yazıları, çeşitli dönemlerde *Hürriyet, Güneş, Yeni Asır, Son Havadis, Rapor, İktisat* vd. gazetelerde yayımlandı.

ESERLERİ:

Kamu Sektöründe Yatırım Bütçeleri ve Türk Bütçe Sistemi (1967), *Kalkınma Yolunda Japonya Örneği ve Türkiye* (1971), *Türk Kalkınmasında Dış Finansman Sorunu ve Proje İlişkileri* (1971), *Japon Kalkınması* (teksir, doçentlik tezi, 1973), *Türkiye'de Karma Ekonomi Uygulaması* (1980), *Merkez Bankası Olayı* (1980), *Türk Mali Sistemi İçinde Bankalar* (1980), *Zirvedeki Japonya* (1991), *2000'li Yıllar - Dünya ve Türkiye* (1998).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1969).

SADÎ (Hâfız Ahmed)

Divan şairi (D. ?, Havran / Edremit / Balıkesir - Ö. 1882, Havran / Edremit). Emir Hafız ve Emir Hoca adlarıyla da tanındı. Şiirlerinde Sadi mahlâsını kullandı. Balıkesir müftüsü Ali Şuurî'den medrese usûlü üzere öğrenim görerek icazet (yeterlilik, diploma) aldı. Aynı usül üzere dersler verdi ve uzun bir süre Edremit müftülüğü yaptı. Tasavvufta Nakşî-Hâlidi olduğu için şiirleri sufiyanedir.

ESERLERİ:

Dîvân-ı Gülzâr-ı Hâfız Sadî (1867), *Enâmilü'r-Resâil* (Akaid), *Delâilü'l-Mesâil, Hamâilü'l-Mesâil, Mir'ât Hâşiyesi.*

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. I, 1999), Bursalı Mehmed Tahir / Osmanlı Müellifleri I (1972).

SADÎ (Harputlu)

Şair, gazetcci-yazar (D.?, Harput – Ö, 1916). Şiirlerinde Deli Şair mahlâsını kullandı. Küçük yaşta İstanbul'a gitti. Öğrenimini tamamladıktan sonra Selânik'te Mekteb-i Osmâniye müdürlüğüne atandı. Drama ve Siroz sancaklarında polis komiserliği yaptı. Kosova / Senice Tahrirat Müdürüyken Senice Sırplar tarafından işgal edildiğinde tutuklandı. Oradan kaçarak İstanbul'a geldi. Daha sonra İzmir'e yerleşerek Dârülmuallimât (Kız Öğretmen Okulu)'ta öğretmenlik yaptı.

Şiirleri *Asır, Mütâlaa, Çocuklara Rehber, Ceride-i Sûfiyye* ve *Tercümân-ı Hakîkat*'te yayımlandı. Kendisi de Selânik'te *Gonce-i Edeb* ve Üsküp'te *Yıldız* adlı iki edebî dergi yayımladı. Şiirleri kitaplaşmadı. *Açık Türkçe* adlı alfabeye dair bir kitabı basıldı.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

SADOĞLU, Hüseyin

Araştırmacı-yazar. 1969, Çaykara / Trabzon doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Trabzon'da tamamladı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünü (1991) mezunu. 1996 yılında Marmara Üniversitesinde sosyal bilimler dalında *"Uluslaşma Sürecinde Türk Dil Politikaları 1839-1950"* adlı teziyle doktora yaptı. Doktora tez aşaması sürecinde Kırgızistan'ın Celâlabad kentindeki Commersiya Enstitüsü Türk Dünyası İşletme Fakültesinde burslu olarak bir yıl çalışmalar yaptı. Dumlupınar Üniversitesi Bilecik İktisadi ve İdarî Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümünde öğretim üyesi olarak çalıştı. *Türkiye'de Ulusçuluk ve Dil Politikaları* (2003) adlı bir kitabı yayımlandı.

SADRAZAM AHMET CEVAT PAŞA

Devlet adamı, tarihçi (D. 1851, Şam – Ö. 9 Ağustos 1900, Nişantaşı / İstanbul). Afyonkarahisarlı Albay Mustafa Asım Bey'in oğludur. Babasının görevi nedeniyle bulunduğu Şam'da doğdu. Askerî lise, Harp Okulu ve Harp Akademisi (1871) mezunu. Kurmay yüzbaşı rütbesiyle katıldığı ordudaki ilk yıllarında sarayın ilgisini çekerek, binbaşılığa yükseldi. Bu dönemde Ruslarla yapılan Ezerçe Savaşı'na Aziz Paşa'nın kolordu kurmay başkanı olarak katıldı. Aziz Paşa'nın şehit düşmesi üzerinc kolordunun komutasını üzerine aldı ve yararlıklar gösterdi. Katıldığı sonraki savaşlarda da aynı şekilde başarılar gösteren Ahmet Cevat, 1878 yılında albaylığa, 1884'te tuğgeneralliğe yükseldi.

Çok sayıda nişan ve madalya ile ödüllendirildi. Kaynaklarda, Ahmet Cevat Paşa'nın, yerli ve yabancı devletlere ait tüm nişanları kazanan tek paşa ve devlet adamı olduğu söylenmiştir. 1892 yılında Abdülhamit'in en güvendiği komutan olarak sadrazamlığa getirildi. Bir süre sonra azledilerek mareşal rütbesiyle Girit Komutanlığına, 1898 yılında Şam'daki 5. Kolordu Komutanlığına atandı. 1900 yılında döndüğü İstanbul'da öldü.

Ahmet Cevat Paşa, askerlik ve devlet görevleriyle birlikte tarih yazarlığını da sürdürdü. Verdiği e-serler arasında en önemlisi, 1882'de yayımladığı *Tarihî Askerî Osmani* (Osmanlı İmparatorluğunun Askerî Tarihi)'dir. Bu eserde Osmanlı Devletinin kuruluşundan yeniçeriliğin kaldırılışına kadarki olaylar anlatılmaktadır. 1880 yılında başlayarak yirmi dört sayı *Yadigâr* adlı bir de dergi yayımlamıştı. Binlerce ciltlik özel kitaplığı Millî Kütüphane'ye bağışlandı.

BAŞLICA ESERLERİ:

Tarihî Askerî Hülasası (1874), *Tarihi Askerî Osmani* (1882).

HAKKINDA: İrfan Ünver Nasrattınoğlu / Afyonkarahisarlı Şairler Yazarlar Hattatlar (1971).

SADRİ, İbrahim

Şair ve yazar, tiyatrocu. 1963, İstanbul doğumlu. Kasımpaşa Lisesini bitirdikten (1980) sonra İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesinde başladığı yükseköğrenimini yarım bıraktı (1983). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi İşletme Bölümünde okudu (1989). *Selam* dergisinde yazı işleri müdürlüğü (1984-86) yaparken çalışmaya başladığı Gece Oyuncuları adlı tiyatro topluluğunun iki yıl (1985-87) yönetmenliğini sürdürdü. Bir arkadaşıyla birlikte, çeşitli sanat etkinlikleri düzenleyen Atlas Gösteri'yi kurup (1987) yönetti. 1988'den itibaren bir süre *Kitap Dergisi*'nde sanat danışmanlığı yaptı.

İbrahim Sadri

İBRAHİM SADRİ

BİR ADIN KALMALI

Bir adın kalmalı geriye
Bütün kırılmış şeylerin nihayetinde
Aynaların ardında sır
Yalnızlığın peşinde kuvvet
Evet nihayet bir adın kalmalı geriye
Birde o kahreden gurbet
Sen say ki ben hiç ağlamadım
Hiç ateşe tutmadım yüreğimi
Geceleri koynuma almadım ihaneti
Hele nihavend hele buse hiç geçmedi aklımdan
Ve hiç gitmedi bir topak kan gibi adın
İçimin nehirlerinden
Evet yangın
Evet salaş yalvarmanın korkusunda talan
Evet kaybetmenin o zehirli buğusu
Evet isyan
evet kahrolmuş sayfaların arasında adın
Sokaklar dolusu bir adamın yalnızlığı
Bu sevda biraz nadan
Biraz da hıçkırık tadı
Pencere önü menekşelerinde her akşam
Dağlar sonra oynadı yerinden
Ve halfaçlar attı pamuğu fütursuzca
Sen say ki yerin dibine geçti geçmeyesi sevdam
Ve ben seni sevdiğim zaman bu şehre yağmurlar yağdı
Yani ben seni sevdiğim zaman
Ayrılık kurşun kadar ağır gülüşün kadar felaketiydi yaşamanın
Yine de
Bir adın kalmalı geriye
Bütün kırılmış şeylerin nihayetinde
Aynaların ardında sır
Yalnızlığın peşinde kuvvet
Evet nihayet, bir adın kalmalı geriye
bir de o kahreden gurbet
beni affet
kaybetmek için erken
sevmek için çok geç

Şiirleri ve mizah yazıları; *Mavera* (1985-88), *Gurbet* (1986), *Yeni Devir* (1986), *Milli Gazete* (1986-87), *Kitap Dergisi* (1986-89) gibi dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Oyun yönetmenliğinin yanı sıra çeşitli tiyatro toplulukların oyunlarında sahneye çıktı. Kanal 7 ve TGRT televizyonlarında mizahi ve şiir okuma programları hazırladı ve sundu. Düzenlediği şiir dinletileriyle tanındı. Daha çok dramatik metinlerden oluşan şiir kasetleri çıkardı.

ESERLERİ:

BANT TİYATROSU: *Mu'te Destanı* (1986), *Hicret* (1987), *İşte Afganistan* (1987), *Şube Bizim Dünya* (1988), *Patagonyanın Sesi* (1988), *Mekke Fethi* (1988), *Falan Filan Mesela* (1989).

MİZAH: *Cihad Köfte Salonu* (1990).

OYUN: *İnsanlar ve Soytarılar* (oyn. ve bas., 1986), *Efendi Hayrettin* (oyn., 1987), *Sanat Manata Karşı* (oyn., 1987), *Garangol* (oyn., 1987).

ŞİİR: *Memleket Havaları.*

DİĞER ESERLERİ: *Adam Gibi, Paramız Yoksa da Haysiyetimiz Var, Sepia.*

SADRİ SEMA

Şair ve yazar (D. 1880, Üsküdar / İstanbul - Ö. 23 Ocak 1964, İstanbul). 1934'te soyadı yasası çıkınca Aydoğmuş soyadını aldı. Namık Sadri ve Sadrî imzalarını da kullandı. İlköğrenimini Üsküdar Yenicami Mahalle Mektebinde aldı. 1890'da Üsküdar Ravza-i Terakki Mektebini, 1894'te rüştiyeyi (ortaokul) ve 1898'de Mülkiye İdadisini (lise) bitirdi. Şehremaneti (Belediye) Evrak Kaleminde kısa bir süre çalıştıktan sonra Dahiliye Nezareti Mektübi Kaleminde (İşişle-

SADRİ SEMA

ATLI TRAMVAYLAR

Elli altmış yıl önce (1900-1910), Eminönü'nde Bahçekapı'dayız. Caddeden atlı tramvaylar geçerdi. Kemikleri çıkmış, avurtları çökmüş, bacakları armut sapına dönmüş, canlı cenaze zavallı beygirler tarafından çekilen tramvaylar. Bu arabaların, önünde keçe külâhlı bir adam. Elinde sarı bir boru, öttürerek koşar, güya kalabalığın içinden tramvaya yol açar, yahut tramvayın yolundan gelip geçenleri uyanık bulundurmaya çalışırdı. Kimse ezilmesin, çiğnenmesin diye. O çağlardaki İstanbul sokakları bugünkü gibi otobüs, otomobil, kamyon, kaptıkaçtı, motosiklet... ordularının hücumundan şaşkına dönmemiş. Yollar eğri büğrü, dar, kaldırımlar tufanla yaşıt. Bugünkü kadar ecel-i kaza mezarlığı değil... Her ne ise tramvayların önünde tabanıyla yarışan bu keçe külâhlı, sarı borulu adam vardacıydı, tramvay vardacısı.

Bu, görülecek bir şeydi. Tramvay köşeden döner, yahut görünür, yahut yüzünü gösterir, veyahut endamını arz eder, artık siz hangisini beğenirseniz onu alınız. Ağır ezgi fıstıkî makam, nazlı nazlı salınarak ilerlemeye başlar.

Arabacının elinde, tramvaycının elinde dallı budaklı, salkım saçak düğümlü, meşin püsküllü uzun bir kamçı. Herif bunu cakalı cakalı şaklatır, hayvanlar bir iki adım atıp dururlar. Mahzun mahzun birbirlerinin yüzlerine bakarlar.

Tramvay durdu mu? Durdu! Köşede, bucakta, caddede, sokakta ne kadar satıcı varsa, havanın karlı, yağmurlu, güneşli, bulutlu...olmasına göre: Salepçi, sütçü, börekçi, lokmacı, susamı, çorbacı, kuskus pilavcı, dondurmacı, muhallebici, fındıkçı, fıstıkçı, leblebici, kâğıt helvacı, gezgin basmacı,

- Kazanan altı yüz bin frank alıyor! Piyangocusu,

- Ne alırsan yirmişer paraya! Aynalarını, taraklarını, makaslarını, sabunlarını, düdüklerini!.. Yirmişer paraya!..

Mezad malları.

Bastoncu, çorapçı, şemsiyeci, terlikçi, eşekli sirkeci, develi kömürcü, katırlı oduncu, şerbetçi, tütüncü, yumurtacı, tavukçu, elindeki mecidiyeleri şıkırdatarak köşe sarrafı... Tramvayı muhasara ederler, kuşatırlar. Bir hengâmedir, bir şamatadır, bir gürültüdür kopar. Tramvayın etrafında mahşer

→

gibi bir pazar kurulur. Bir pazar ki bir örneğini dünyanın gözü görmemiş ola. Tramvayın emekli hayvanları istirahate varır. Tramvaya cigarasını yakar. Bir alışveriştir başlar. Bir alışveriş ki dokunma keyfine!

- Dondurmacı, dondurmacı, iki tabak!
- Fıstıkçı elli dirhem!
- Bu ne iş be! On paraya yumurta olur mu? Malta'da mıyız?
- İki börek getir.
- Hanım, paranın üstünü al!
- Mecidiye bozamam. Onluk ver ağa!
- Muhallebici, muhallebici. Al tabağını!
- Kokana! Bu çeyrek silik!

Soldan bir yaygara. İki soytarı mezad mala bir ağızdan, cırtlak seslerle:

- Ne alırsan yirmişer paraya da yirmişer paraya!..
- Anne, düdük isterim! İsteriiimmm! Öteden piyangocunun feryadı:
- Kazanan alıyor, altı yüz bin frank! Pazartesi günü! Çekiliyor!..

Beriden simitçi:

- Teze simit!

Tramvayın penceresinden bir kadın:

- Helvacı, helvacı, paranın üstünü... Ayol tramvay kalkıyor!

Arkadan bir ses, tütüncü:

- Hemşeri, tütünün parasını!

Derken tramvay bekçisinin, vardacının düdüğü öter. Tramvaycının kamçısı şaklar, iskelet beygirler:

- Haydi arkadaş, yine yol göründü, ne yapalım?

Der gibi melûl melûl birbirlerinin yüzlerine bakarlar, kımıldamaya çalışırlar. Araba türlü türlü gıcırtılarla güç belâ sarsılır, yerinden oynar. Sirkeci'ye doğru aheste aheste, şikeste beste gitmeye başlar. Tramvayı kuşatan gürültülü, patırtılı pazar da beraber. Çünkü kırk elli adım ileride hayvanlar yine duracak, tramvay mola verecek. Arabacı, tramvaycı, yahut vatman tabakasını çıkarıp bir cigara saracak, yakacak, tüttürecek, istirahate varacak. Yoldan geçen ahbablarıyle yârenlik edecek. Pazar, mezad, alışveriş devam edecek.

Bu, bir âlemdi ki temaşasına doyulmazdı. Ne Babil kulesinde, ne Nuh'un Gemisinde, ne Çin-i Maçin'in kargacık burgacık harflerine benzeyen eski çaştak çuştak sokaklarında, ne de Ye'cuc-u Me'cuc diyarının binbir renkli çarşılarında seyrüseferinde, alışverişinde bu çeşidine ve bu kadar çeşitlisine rastlamak imkân ve ihtimali yoktu.

Atlı tramvaylar Galata, Beşiktaş taraflarında iki katlı idi. Daraçalı, döneçli merdivenden çık üst kata. Kanapeye kurul, çubuğunu yak keyfine bak! Ama Dolmabahçe gibi yerlere yaklaştıkça gözlerini kapa! Saraylara bakmak tehlikeli. Hele Hasan Paşa Karakolu, Çırağan önlerinden geçerken başını öbür tarafa çevir.

- Ben gözümü kapamam. Başımı da çevirmem. Dersen artık iş kadere bağlı. Hafiyelerden biri senin için:
- Bu herif saray-i hümayuna! dik dik baktı, karakolu dikiz etti.

Filân diye jurnali dayadı mı? Vakit geçirmeye gelmez. Eşle dostla, çoluk çocukla helâllaşmaya bak. Zira soluğu Fizan'da, Yemen'de aldığının resmidir.

Atlı tramvayların en eğlenceli revüsü eski Soğukçeşme, yeni Alemdar yokuşundaydı. Burası bugünkü gibi geniş değil, yukarıya doğru ortadaki çınarın sol tarafı genişliğinde. Bu dik yokuştan tramvayları iki hayvanla çıkarmak müşkül. Salkımsöğüt'teki ayazmanın yanında o günkü tramvay şirketinin ahırları vardı. Burada yedek hayvanlar bulundurulurdu. Yedek hayvan diyorum ama bunlar öteden beriden iskartaya çıkmış, kadro harici edilmiş canlı cenaze iskeletlerdi. Her ne ise, tramvaylar bu ahırların önüne gelince hayvanlar durur. Tramvay istop eder. Arabacı, biletçi ahırdaki kapı yoldaşlariyle çene yarışına girişirler. Şakalaşırlar. Müşteriler çekerleme yaparlar. Bu arada tramvayı buraya kadar türlü zorluklarla sürüklemiş olan hayvancıklara iki hayvan daha eklenir. Tramvay olur dört atlı!

Fakat suyu sıkılmış limondan daha bitkin, daha ezgin, daha bezgin olan bu dört hayvan da yokuşun başına gelince birbirlerinin kulaklarına eğilerek ne yapacaklarını, ne edeceklerini, bayın nasıl turnanacaklarını müzakereye başlarlar. Duraklarlar. Kamçı saklayınca bütün kuvvet ve kudretlerini bacaklara verip arabayı beş on adım çekerler. Sendelerler, kapaklanırlar. Sonra oldukları yerde mıhlanırlar, vatmanın kamçısı şımşekler çakar ama yıldırım indirse nafile. Hayvanlar bitik.

Ey her zaman hayvanlar tramvayı çekmez a, bazan da tramvaylar, hayvanları çekerse ne olur? Bu sırada araba tersine yokuş aşağı inmeye başlar, hayvanları da beraber sürükler. Arabadaki kadınlar, erkekler korkarlar, haykırışmaya başlarlar. Biletçi, arabacı atlarlar aşağıya. Tramvayın tekerleklerine tahtadan birer tokaç koyarlar. Tramvayın geriye inmesini, bir kaza çıkmasını önlemeye çalışırlar. Hayvancıklar yoldan gelip geçenlere, tramvay müşterilerine melûl nazarlarla bakarak yalvarırlar. Meded isterler. (...)

(*Eski İstanbul Hatıraları*, 2002)

ri Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğü) göreve başladı. Daha sonra Beyoğlu Sancağı Meclis-i İdare Başkâtipliği, İstanbul Vilâyeti Mektûbi Kalemi Mümeyyizliği, İstanbul vali vekilliği, azınlık okullarından birinde öğretmenlik, Ankara'nın Çubuk, Sivas'ın Gürün, Diyarbakır'ın Ergani ilçelerinde kaymakamlık yaptı. Bu arada Darülfünun (İstanbul Üniversitesi) Edebiyat Fakültesinden (1925) mezun oldu. 1933'te emekliye ayrıldı.

Mülkiye Lisesinde okurken arkadaşlarıyla *Kız Kulesi* adlı bir okul gazetesi çıkardı. İlk şiirleri, *Musavver Fen ve Edeb* dergisinde çıktı. Bu dergide Fransızcadan yaptığı düzyazı çevirileri de yayımladı. Şiirleri daha sonra *Malumat* ve *İrtikâ* dergilerinde de yayımlandı. Eserlerinde Servet-i Fünûncuların etkisi görülür. Adını *Vakıt* gazetesinde tefrika ettiği yazılarla duyurdu. Özellikle *Vakit*'te yayımlanan "*İstibdatta İstanbul*" (10 Haziran-23 Kasım 1955) ve "*Meşrutiyette İstanbul*" (24 Kasım 1955-1 Nisan 1956) tefrikaları geniş ilgi gördü. *Vakit*'te dizi olarak hikâye ve romanları da çıktı. Tefrika yazıları ve anıları Ali Şükrü Çoruk tarafından bir araya getirilerek yayımlandı.

ESERLERİ:

TEFRİKA ROMAN: *Canavar* (1956), *Kara Yazı* (1956), *Batan Güneş* (1956), *Affetme Beni* (1958), *Bir Mektup Arkadaşı* (1958), *Kargınlı Mahmut* (1958), *Yalnız Sen* (1959), *Koruk Ahmet* (1959), *Kopuk Ali* (1959), *Dicle Yıldızı* (1959), *Anadolu'da Elli Yıl* (Yarım kalmış bir tefrika, 1959).

ANI: *Eski İstanbul Hatıraları* (yay. haz. Ali Şükrü Çoruk, 2002).

SADULLAH PAŞA

Şair ve yazar (D. 1838, Erzurum - Ö. 1890, Viyana). İstanbul'da rüştiyeden (ortaokul) sonra Darülmaarif (Valide Sultan Okulu)'te okudu. Ancak daha çok kendi kendini yetiştirdi. İlk memurlukları Maliye Varidat Kalemi ile Tercüme Odasındaydı. Daha sonra Mezahib (Mezhepler) Kalemi Müdürlüğü (1866), Şûrayı Devlet (Danıştay) Dairesi Başyardımcılığı (1868), Şûrayı Devlet üyeliği ve başkâtipliği (1869-70), Divan-ı Hümayün (padişahın halkı dinlediği makam) tercümanlığı (1871), Defter-i Hakâni (Tapu ve Kadastro İdaresi) ile Ticaret Nazırlığı (Bakanlığı), Temyiz Mahkemesi Re-

Sadullah Paşa

işliği (Yargıtay Başkanlığı, 1876) görevlerinde bulundu. II. Abdülhamid döneminde Berlin Büyükelçiliği görevine (1877) atandı. Berlin Konferansı ve Ayestafanos Barış görüşmelerine delege olarak katıldı. 1881 yılında vezirlik rütbesine yükseltilen Sadullah Paşa, 1883 yılında atandığı Viyana Büyükelçiliği görevinde iken bilinmeyen bir nedenle elçiliğin banyosunda havagazıyla intihar etti. Cenazesi İstanbul'a getirtilerek Sultan Mahmut Türbesi'ne gömüldü.

Teknik açıdan özel bir değeri bulunmayan şiirleriyle, Tanzimat döneminde pozitivist anlayışı savunan ilk şairi oldu. Fazla eser vermemiş olan Sadullah Paşa, yayımladığı makale ve çeviriler içinde en çok Lamartin'den *Göl* şiiri çevirisi ve *Ondokuzuncu Asır* adlı şiiriyle tanınır. Bu şiirle ilgili olarak Mehmet Kaplan'ın yorumu şöyledir: *"Bu manzumede bizi alâkadar eden taraf, onun doğan bir âlem ile çöken bir âlemi, derli toplu bir surette mukayese ederek ortaya koymasıdır. Burada ondokuzuncu asrın ilim ve tekniğine hayran, ortaçağı küçümseyen bir zihniyetle karşılaşıyoruz. Ziya Paşa'nın kötümser kâinat ve insan görüşünden burada hiçbir iz yok, akıldan şüphe edilmiyor. İnsanın âciz olduğu söylenmiyor. Bilakis akla, tecrübe ve insana karşı derin bir iman var."*

ESERLERİ:

Şarlotenburg Sarayı, 1878 Paris Ekspozisyonu, Berlin Mektupları.

HAKKINDA: Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002), Mehmed Gâlib / Sadullah Paşa yahud Mezardan Nidâ (yay. haz. Nazir Akalın, 2003), Mehmet Kaplan / Şiir Tahlilleri 1 (25. bas. 2005).

SADULLAH SÂDÎ ÇELEBİ

Şeyhülislâm, şair (D. ? – Ö. 21 Şubat 1539). Şiirlerinde Seydî-Sa'dî mahlasını kullandı. Öğrenim çağına geldiğinde, İstanbul'da Murat Paşa Camiinin imamı olan babası tarafından yetiştirilmeye başlandı. Daha sonra dönemin bilginlerinden Samsunlu Mevlâna Mehmet Efendi'den dersler aldı. Sâdî Çelebi, hocasının yanında çalışkanlığıyla seçkinleşti ve kendisi de ders okutmak üzere ondan icâzet (yeterlilik) aldı. Sırasıyla İstanbul'da Başçı İbrahim, Edirne'de Taşlılı, İstanbul'da Mahmut Paşa ve Sahn-ı Seman medreselerinde müderrislik (öğretmenlik) yaptı. İstanbul kadısı oldu (1523) ve bu görevde on yıl kadı. Sonra medresenin Semaniye bölümünde müderris iken Şeyhülislâm oldu (1533). Din bilginliğinin yanı sıra şair, edip ve kuvvetli bir hatipti. Bilgin menkıbeleri ve tarihi konusundaki yetkinliği ile tanınmıştı. Fatih'te bir dârülkurrâ (Kur'an okulu) yaptırmıştı.

ESERLERİ:

HAŞİYE: *Hâşiye alâ Şerhi'l Hidaye, Haşiye ale'l-Kamûs.*

FETVA: *Fetavâ-yı Sa'diyye.*

HAKKINDA: Osmanlılar Ansiklopedisi (c. 2, s.482, 1999), Halil Serdar Bıyıklı / Daday (2000), Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

SADULLAH SAİD

Divan şairi (D. 1759, Diyarbakır – Ö. 1831, Mısır). 1780 yılına kadar Diyarbakır'da yaşadı ve burada ilköğrenimini gördü. Daha sonra İstanbul'a gidcrek çeşitli devlet adamlarının hizmetinde çalıştı. Divan kâtipliği yaptı. 1821'de Mısır'a gitti. Mehmed Ali Paşa tarafından Tabhane-i Mısrî Baş Musahhihliği (Basımevi Baş Düzetmenliği) görevine atandı. Divanı basılmadı.

ESERLERİ:

Tercî-i Muaşşer, Fihrist-i Selâtîn-i Osmâniye.

HAKKINDA: İbnülemin Mahmud Kemal İnal / Son Asır Türk Şairleri (c. IV, 2002).

SAFA, İsmail

Bkz. İSMAİL SAFA

SAFA, Peyami

Yazar (D. 2 Nisan 1899, Gedikpaşa / İstanbul - Ö. 15 Haziran 1961, İstanbul). Çömez, Safiye Peyman, Serâzad, Server Bedi takma adlarını da kullandı. Aile dostu olan Tevfik Fikret ona Osman Peyami adını verdi. İki yaşında iken, babası şair İsmail Safa'nın sürgünde olduğu Sivas'ta ölmesi nedeniyle çocukluğu annesi, kardeşi İlhami ve akrabalarının yanında geçti. Annesi Server Bedia Hanım, dedesi bir divan dolduracak kadar şiir yazmış olan Trabzonlu Mehmed Behçet Efendi'dir. Amcası Ahmed Vefa, lirik şiirleri ile duyarlıklı bir şair olacağını duyumsatırken cinnet geçirerek genç yaşta öldü. Diğer amcası Ali Kâmi Akyüz'ün eğitimle ilgili kitapları, çeviri romanları vardır. Ağabeyi İlhami Safa şiirle uğraştı ve gazetecilik yaptı.

Peyami Safa, ilköğrenimine Gedikpaşa'da Menbau'l-İrfan İptidai Mektebinde (ilkokul) başladı. Dokuz yaşında iken sağ kolunda başlayan ve uzun yıllar tedaviyi gerektiren bir mafsal rahatsızlığı nedeniyle çocukluk yıllarını hastanelerde ve doktorlara gidip gelerek geçirdi. Bu yüzden bedence gelişmesi de emsallerinden geri kaldı ve Vefa İdadisinin rüştiye (ortaokul) kısmına başladıysa da (1910) bitiremedi. Hastalığı ve geçim sıkıntıları öğrenimine imkân vermediğinden kendi kendisini yetiştirdi. Henüz on üç yaşında iken çalışmak zorunda kaldı.

Açılan bir sınavı kazanarak Posta Telgraf Nezareti (Bakanlığı) Muamelât Kalemine memur olarak girdi (1914). Bu arada, Abdullah Cevdet'in hediye ettiği *Petit Larousse*'u, daha çok ken-

Peyami Safa

di gayretiyle ve adeta ezberleyerek Fransızca öğrendi. Değişik alanlarda yaşıtlarının çok üzerinde bilgi ve kültür sahibi oldu. Bilgisi ve yazı yazma yeteneği nedeniyle, M. Raif Oğan'ın Vaniköy'deki özel Rehber-i İttihad Okuluna önce mubassır (öğrencilerin disiplinini gözleyen görevli), daha sonra öğretmen olarak kabul edildi. Bir süre de Düyun-ı Umumiye (devletin borçlarını tahsil eden daire)'de (1914-18) çalıştı. Daha sonra ağabeyi İlhami Safa ile birlikte *Yirminci Asır* adlı akşam gazetesini çıkararak (1919) gazeteciliğe başladı. 1937'de Ayşe Nebahat Erinç'le evlendi.

Peyami Safa; Türk Musikisi Federasyonu, Güzel Sanatlar Birliği, Türk Felsefe Cemiyeti, Türk Dil Kurumu, Türk Edebiyatçılar Birliği gibi sanat ve kültür kuruluşlarında kurucu ve faal üye olarak görev aldı. Son aylarında Demokrat Parti iktidarının icraatını savunduğu için, 27 Mayıs 1960 hükümet darbesinden sonra ağır suçlamalara maruz kaldı. Üyesi olduğu Türk Dil Kurumu ve Türk Edebiyatçılar Birliğinden bu görüşleri sebebiyle çıkarıldı. 1961'de

Peyami Safa

Erzincan'da yedek subay öğretmen olarak görev yapmakta olan tek çocuğu Merve Safa'yı kaybettikten birkaç ay sonra, bir kalp krizi sonunda İstanbul Çiftchavuzlar'da bir dostunun evinde öldü. Mezarı Edirnekapı Şehitliğindedir.

Yirminci Asır'da "Asrın Hikâyeleri" genel başlığı altında yayımladığı hikâyelerle dikkati çekti. *Cumhuriyet* gazetesinin edebiyat sayfasını yönetti ve 1940 yılına kadar bu gazeteye hikâye, makale ve günlük fıkralar yazdı. *Şimşek* (1926), *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* (1929), *Bir Tereddüdün Romanı* (1932), *Biz İnsanlar* (1937). romanlarının da *Cumhuriyet*'te tefrika etti. Daha sonra hikâye, roman, makale ve fıkra yazarı olarak verdiği eserlerle döneminin en verimli ve özellikle roman alanında usta edebiyatçıları arasında yer aldı. 1940'ta *Cumhuriyet*'ten ayrılarak önce *Tasvir-i Efkâr* (1940), o kapanınca *Tasvir* (1944), daha sonra *Vakit* (1946), *Ulus* (1949), *Milliyet* (1954), *Tercüman* (1959), *Havadis* (1960), *Son Havadis* (1961) gazetelerinde yazıları çıktı. Bu arada *Çınaraltı* ve *Büyük Doğu* dergilerinde de makaleleri yayımlandı.

Polisiye bir çocuk romanı olan ilk kitabı *Bir Mekteplinin Hatıratı* 1913'te yayımlandı. *Alemdar* gazetesinin açtığı bir yarışmaya gönderdiği hikâyenin birincilik kazanmasıyla adını basında duyurdu (1920). Bu tarihten itibaren mesleği ve geçim kaynağı hemen tümüyle yazarlık oldu. *Son Telgraf, Tercüman-ı Hakikat, Tasvir-i Efkâr* gibi gazetelerde çalıştı ve yazı yazdı. Roman ve hikâyeleri de arka arkaya tefrika edilmeye ve kitap olarak yayımlanmaya başladı. İlk edebî romanı

PEYAMİ SAFA ROMAN KAHRAMANI

Sevinç Çokum

Peyami Safa, bizim evde Necip Fazıl, Orhan Seyfi Orhon gibi isimlerin yanında daha özel yeri olan, nihâyet daha fazla tanışıklığımızın bulunduğu bir yazardı. Onun yazılarını lise çağlarımda babamın yönelmesiyle okurdum, hatta bazen o, yüksek sesle kendisine okumamı isterdi. Sonraları belki bizim evin Demokratlara daha da doğrusu Menderes'e ilgi duyması ve Peyami Bey'in o çizgide yazılarının bulunması sebebiyle aramıza mana olarak da karıştı. Ailenin bir parçası oldu diyebilirim. Babam onun daha da eskilerde Server Bedi imzasıyla çokçası geçim için yazdığı Cingöz Recaileri'ni okumuştu, sırası geldikçe sözünü ederdi. Son Havadis'ten kestiğim birkaç yazısını saklamıştım, hala saklarım, solup buruşmalarına rağmen.

'Bir bakkal dükkanındaki eşya, oraya giren roman şahıslarından her birinin maksadına göre, mesleğine göre, mizacına göre değişir. Telefon etmek için dükkana giren adamın gördüğü eşya, sardalya almak için girenin gördüklerinden ve görüş tarzlarından başkadır. Harici dikkati gelişmiş bir adamla dalgın ve içine kapanık bir adamın görüşleri başkadır. Roman bu farkları belirttiği zaman canlı ve doğrudur. Bu farkları ortadan kaldırıp her müşahede ve tasvirde romancının görüşünü bize veren eser sahte ve cansızdır.' Diyordu. Böylece kendi romanının da açıklamasını yapmış oluyordu. Kahramanların realiteye uygunlukları meselesi...

Peyami Safa yalnız romancılığıyla değil, düşünür yanı, materyalizm karşıtı kişiliği, ruh bilimine yatkınlığıyla da bilinir. Fakültedeyken sınavlarda sorulmayacağı halde, hatta üzerinde durulmamış yazarlardan biri durumundayken çoğu romanını ve Doğu Batı Sentezi'ni üçlükla okuduğumu biliyorum... Okuyucunun genel olarak haberdar olduğu Dokuzuncu Hariciye Koğuşu, Yalnızız, Fatih Harbiye bir yana Matmazel Noraliya'nın Koltuğu ve Bir Tereddüdün Romanı daha başka izler bırakmıştı bende. Yaşanmışlığı bulmuştum onlarda, insanın iç dünyasındaki bilmeceleri. Sonraları Ötüken yayınları tarafından yayımlanan makalelerini daha etraflıca okudum. Karanlığa direnen Yıldız

Oğlu Merve'nin ölümü ardından birkaç ay sonra onun vefat edişiyle bizim aile de derinden sarsılmıştı. 15 Haziran 1961... Ben ve ablalarım o zamanlar oturduğumuz Yıldız Posta Caddesindeki evimizden cenazesine katılmak üzere yola düştüğümüzde Peyami Safa'yı ileride bir romanına kahramanlardan birisi olarak alacağımı düşünmüyordum doğrusu.

Bu bağ ve yakınlık o derece sağlanmış ki, Peyami Safa, vefatından 35 yıl sonra yazdığım Karanlığa Direnen Yıldız adlı romanımın kişilerinden oldu. Ben bir dönemi 27 Mayıs'ın asker halkası dışında halka yansımış şeklini, özellikle kahramanlarım üzerindeki etkilerini anlatırken Peyami Safa'yı da canlılık vereceği düşüncesiyle öteki kişilerin arasına katmıştım. O günleri bana anlatanlar arasında gazeteci birkaç büyüğüm de vardı. Peyami Safa için kitapları bulunan Ergun Göze, Peyami Safa'nın kitaplarını onun sağlığında bir ara basma gayreti gösteren Peyami dostu İrfan S. Atagün ve onu yakından tanıyan Ömer Öztürkmen... Onları dinledim, hala teyp bantları durur bir kenarda. Sözlü anlatımlar ve kaynaklar benim için ayrı bir değer taşır çünkü.

Peyami Safa'yla ilgili çalışmalarda Karanlığa Direnen Yıldız Romanı'nın atlanması eksiklik olur düşüncesindeyim.

Onun varlığında şu gerçek te ortaya çıktı. Değerli olan, bütün karşıtlıklara, üstü karalamalara rağmen birgün mutlaka asıl yerine oturtuluyor. Peyami Safa artık her kesimin kabullendiği bir yazar.

(*Tercüman*, 14.6.2006)

Sözde Kızlar'ın bir kısmı Seràzad takma adıyla *Sabah* gazetesinde tefrika edildikten (1922) sonra kitap olarak basıldı (1923) ve büyük ilgi gördü. İşgal ve Millî Mücadele yıllarında İstanbul'un kendi zevkinde olmasını konu alan roman, Cumhuriyet'in ilk yıllarının heyecanlı atmosferi içinde Ertuğrul Muhsin tarafından filme de alındı (1924).

Sırf geçim kaygısı ile yazdığını kabul ederek yayımladığı macera romanlarında Server Bedi imzasını kullandı. Birkaç kez basılan ve hemen her kuşak tarafından okunmuş olan *Cingöz Recai* gibi polisiye romanları dizisinin ilk kitaplarını da 1924'te yayımladı. Kendi adıyla yayımladığı ve olaydan çok psikolojik çözümlemelere ağırlık verdiği romanları içinde en ünlüsü otobiyografik özellik taşıyan *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* romanıdır. Bu romanı adına ithaf ettiği Nâzım Hikmet'le daha sonra tümüyle farklı düşüncelere sahip olmaları nedeniyle verdiği kalem kavgası ünlüdür. Yazı hayatının ilk yıllarından itibaren Cenap Şahabeddin, Ahmet Haşim, Necip Fazıl, Aziz Nesin gibi yazarlarla polemiklere de girdi. Bazı şiir denemeleri bulunduğu biliniyorsa da, şiir yazmaktan çok kısa zamanda vazgeçti.

Batı-Doğu muhasebesine ağırlık verdiği *Fatih Harbiye*, *Sözde Kızlar*, *Bir Tereddüdün Romanı*, *Matmazel Noralya'nın Koltuğu*, *Yalnızız* öteki önemli romanlarıdır. Ağabeyi ile birlikte önce magazin tarafı ağır basan *Hafta* (1934-35), daha sonra basın tarihimizde önemli bir sanat ve edebiyat dergisi olan *Kültür Haftası*'nı (1936, 21 sayı) yayımladı. *Türk Düşüncesi* (1953-60, 63 sayı) dergisini de çıkarmış olan Peyami Safa, son olarak *Son Havadis* gazetesinin başyazarlık yapıyordu. Anısını yaşatmak amacıyla adına 1974 yılında düzenlenmeye başlanılan Peyami Safa Roman Yarışmasına 1978 yılında son verildi.

Peyami Safa'nın Türk romanına getirdiği asıl önemli yenilik, romanın teknik ve teorik açılımları ile bunları romanlarına yansıtmasındadır. Türkiye'de anlatım tekniklerinin henüz konuşulmadığı yıllarda özetleme ve anlatımdan gösterme'ye doğru gidişin, anlatıcı ve bakış açısının önemini kavrayarak, "yazar anlatıcıyı" romanın içinden tamamen çıkarmasıdır. Ayrıca psikolojik çözümlemeden başlayarak karmaşık ruh durumlarını iç monolog, iç diyalog, bilinçakışı gibi tekniklerle ve bu tekniğin gerektirdiği sağlam bir dil yapısıyla vermenin de ilk büyük ustası oldu. Berna Moran'a göre, Peyami Safa romanlarında belli şablonlar vardır. Bu şablonlar özetle, bir aşk çevresinde üç erkek bir kızdan oluşur. Erkeklerin biri Batıyı, öteki Doğuyu temsil ederken üçüncüsü yazarın fikirlerini temsil eder. Aşkın platonik içeriği yüceltilirken, cinsellik hor görülür. Roman kişilerinin şahsındaki çatışmayı Doğuyu temsil eden taraf kazanır.

Başta Cingöz Recai olmak üzere; Çekirge Zehra, Tilki Leman, Kartal İhsan dizilerinden pek çok polis romanı, ders kitapları, küçük biyografiler, Fransızcadan roman çevirileri, Tasvir Neşriyatı'nın "Kimdir? Nedir?" dizisinden halk için doktrin kitapları yazdı. Beşir Ayvazoğlu, çoğunluğunu takma adlarla yayımladığı büyük-küçük bütün kitaplarının sayısının beş yüze vardığını söylemektedir.

"Peyami Safa'nın asıl ustalığı romanlarında görünür. Türk romanında birçok ilk'leri başarıyla denemiş olması dışında çeşitli yazılarıyla bu türün gelişmesi, tenkidi ve kendi romanı hakkında dikkate değer teorik çalışmalar da yapmıştır. Hiçbir Türk romancısı, roman teorisi ve tekniği üzerinde onun kadar ısrarla ve teferruatlı olarak durmamıştır. Romanı, "fert ruhunun olduğu kadar cemiyetin de aynası" tarifi üzerine kuran Peyami Safa böylece, ilk romanlarını verdiği dönemin anlayışında yeni bir terkibin habercisi olur. Servet-i Fünun ve onun devamı görünümünde olan Fecr-i Âti romanının aşırı ferdi ve hissi tarafıyla İkinci Meşrutiyet'ten sonra başka bir yönde gelişen Millî Edebiyat romanının toplumcu eğilimlerini birleştirmek. Başta Sözde Kızlar olmak üzere Şimşek, Mahşer, Canan ve Bir Akşamdı romanları bu terkibin ilk denemeleridir. Henüz otuz yaşına varmadığı bir dönemin mahsulleri olan ve bazı kusurları olduğunu kendisinin de kabul ettiği bu romanlarda aşk, kıskançlık, ihanet gibi kişiler arasındaki huzursuzluk ve çatışmaların arasında Sözde Kızlar'da, Mahşer'de ve Bir Akşamdı'da olduğu gibi ön planda veya Canan'da olduğu gibi arka planda toplum meseleleri yer alır. Olgunluk dönemindekiler de dahil olmak üzere hemen bütün romanlarında kahramanların birbirleriyle olan ilişkileri kadar Türk toplumunun içinde bulunduğu sıkıntılar bazen eserin tezini belirleyecek seviyede ortaya çıkar. Canan'da ve Dokuzuncu Hariciye Koğuşu'nda Birinci Dünya Savaşı'nın, Sözde Kızlar, Şimşek, Mahşer, Bir Akşamdı, Bir Tereddüdün Romanı ve Biz İnsanlar'da Mütareke döneminin siyasî ve sosyal olaylarıyla romanının zaman ve mekân fonunu oluştu-

PEYAMİ SAFA

DOKUZUNCU HARİCİYE KOĞUŞU

SOFANIN BANA SÖYLEDİKLERİ

Kenar mahalleler. Birbirine ufunetli adaleler gibi geçmiş, yaslanmış tahta evler. Her yağmurda, her küçük fırtınada sancılanan ve biraz daha iğrilip büğrülen bu evlerin önünden her geçişimde, çoğunun ayrı ayrı maceralarını takibederim. Kiminin kaplamaları biraz daha kararmıştır, kiminin şahnişi biraz daha yumrulmuştur, kimi biraz daha öne doğru iğrilmiş, kimi biraz daha çömelmiştir; ve hepsi hastadır, onları seviyorum; çünkü onlarda kendimi buluyorum; ve hepsi iki üç senede bir ameliyat olmadıkça yaşıyamazlar, onları çok seviyorum; ve hepsi, rüzgârlarda sancılandıkça ne kadar inilderler ve içlerinde ne aziz şeyler saklarlar, onları çok... çok seviyorum.

Eşiklerinde soluk yüzlü, çıplak ayaklı, ürkek ve sessiz çocukların, ellerinde ekmek kabuğiyle ve çerden çöpten yapılmış oyuncaklarla, ağır ağır, düşünerek ve gülmeden oynadıkları bu evlerin arasında kendi evimi ararım ve âdeta güç bulurum, çünkü bunların hepsi benim evim gibidirler.

Evde kimse yoktu; kapıyı anahtarımla açtım, girdim ve her zamanki âdetimle alt kat sofada epeyce durarak, hareketsiz etrafıma bakındım.

Bu sofa yaşlı bir insan yüzü gibidir: evimizin bütün ruhu, kederleri ve neşesi orada görünür, her günün hâdiseleri tavana, duvarlara, döşemeye bir leke, bir çizgi, bir buruşuk ve bazan da bizim görebileceğimiz gizli bir işaret ilâve eder. Bu sofa canlıdır; bizimle beraber kımıldar, değişir, bizimle beraber dağılır, toplanır, bizimle beraber uyur, uyanır; bu sofa aramızda sanki üçüncü bir simadır ve güldüğü, ağladığı bile olur.

Bu sofa dört köşedir: ortada sokak kapısı, iki yanında birer pencere. Pencerenin yanında bir ot minderi. Minderin yanında yemek masası. Masanın yanında iki sandalye. Bu sofada oturulur, yemek yenir, misafir kabul edilir. Benim her girişimde, orada, hareketsiz duruşum, beni bana gösteren bu çehreye bakmak içindir.

(*Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, 1930)

ran yazar, Fatih Harbiye, Matmazel Noralya'nın Koltuğu ve Yalnızız'da ise Cumhuriyet döneminin devrimler ve Batılılaşma gibi meselelerini irdeler." (Prof. Dr. Orhan Okay)

"Peyami Safa'nın romanlarında frengi, verem, ruhsal bozukluk gibi hastalık imgeleri, aslında toplumsal yozlaşmanın manevî düzeydeki simgelerini oluşturmaktadır. Sözde Kızlar'ın Batı hayranı kahramanı Behiç frengilidir. Bu romanın kişilerinden Salih, kızkardeşi Belma'nın yaşadığı olayları öğrenince çıldırır. Bir Akşamdı'da Sermet ve Şükrü veremden ölürler. Dokuzuncu Harbiye Koğuşu'nun kahramanı kemik hastalığına yakalanmıştır. Matmazel Noraliya'da Nilüfer veremdir, Ferit'in annesi ve kızkardeşi de veremden ölür. Yalnızız'da Nail Bey'de üre vardır. Biz İnsanlarda Vedia menenjite yakalanır vb.

"Ölüm düşüncesi de Peyami Safa'nın romanlarının temel izleklerinden birini oluşturmaktadır. Kimi kahramanları intihara tasarlar, kimi kahramanları cinayet işler. Sözde Kızlar'da Behiç çocuğunu, Şimşek'se dayısı Sacid'i öldürür. Suçluluk ve günah duyguları içinde yaşayan kişiler bir türlü huzura eremezler, ölmeyi ve öldürmeyi seçerler. Ama yaşadıkları toplumdur onları hastalıklı eden ve ölüme yönelten." (Ahmet Oktay)

"Onu hadiselerinden ziyade, hadiselerin arkasında yatan gizli sebepler ve onların delâlet ettiği mânâlar ilgilendirirdi. Didikleyici bir zekâ içinde ve dışındaki arayışlarla yorulmayan uyanık bir dikkat, en malumu bile tahkiksiz, hiç değilse tahkik imkânlarını yoklamadan benimsemeyen bir iz'an; şüpheci, bazen şüphe etmekten şüphe edecek derecede hakikatleri mıncıklayan, fakat şüphelerinde boğulmayacak kadar sabırlı ve metodlu bir sağlam muhakeme; her meseleye çeşitli perspektiflerden bakabilen bir felsefî kıvraklık ve alelâde zihinleri şaşırtıcı, düşünen kafaların ise hayranlığını celbedici bir teşhis ve hükme bağlayış inceliği. Analitik bir zekâ, fakat terkiplere varabilen bir zihin yapısı, bir artist mizacı. Bütün buhranların, bütün beşerî iç çalkantıların koyu koyu yaşayan bir his ve duyuş zenginliği. Fakat kader eksiklikleri ile boğuşa boğuşa bilenmiş bir irade ile "demon"unu zaptetmeye çalışan azimli bir ruh!" (Recep Doksat)

"Peyami Safa, Biz İnsanlar'da bir 'inkıraz' olgusuna, bir ahlâk, karakter ve inanç buhranına dikkat çeker. (...) Biz İnsanlar'ın, Orhan'ın materyalizm ve Marksizmden idealizme doğru evrilmesinin hikâyesi, bu anlamda bir 'bilinçlenme romanı' olduğu söylenmiştir. Mutaassıp ve müsamahasız bir babanın çocuğu olan Orhan bu 'patriarkal tazyike' isyan ederek materyalizme yönelir: İctihat ve Zekâ mecmuaları, Teceddüd İlmî Felsefî Kütüphanesi'nin kil renkli sarı kapakları, Madde ve Kuvvet. Ancak bir noktada bütün hayatını, bütün geçmişini, mukadderatını o ana kadar idare eden bütün fikirlerini, bütün istikbalini yeniden düşünmek ihtiyacını duyar. Vedia'ın uyandırdığı duygular ve Necati'nin telkinlerinin etkisiyle materyalist düşüncelerinden sıyrılmaya başlar. Ancak bu sürece yazarın açıkça söylemediği, ama sezdirdiği bir inkıraz süreci de eşlik etmektedir." (Tamer Erdoğan)

ESERLERİ:

HİKÂYE: *Bir Mekteplinin Hatıratı* (1913), *Karanlıklar Kralı* (1913), *İstanbul Hikâyeleri* (1919), *Gençliğimiz* (1922), *Siyah Beyaz Hikâyeler* (1923), *Aşk Oyunları* (1923), *Süngülerin Gölgesinde* (1924), *Ateş Böcekleri* (1925), *Hikâyeler* (toplu 103 hikâye, haz. Halil Açıkgöz 1980).

ROMAN: *Sözde Kızlar* (1923), *Mahşer* (1924), *Bir Akşamdı* (1924), *Canan* (1925), *Şimşek* (1927), *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* (1930, Salih Diriklik'in yönetmeni olduğu TV dizisi olarak televizyonda gösterildi), *Atilla* (1931), *Fatih Harbiye* (1931), *Bir Tereddüdün Romanı* (1933), *Matmazel Noralya'nın Koltuğu* (1949), *Yalnızız* (1951), *BizİnsanIar* (tefrika 1937, bas. 1959).

SERVER BEDİ ROMAN SERİSİ (Başlıcaları): *Karım ve Metresim* (1927), *Sabahsız Geceler* (1934), *Hep Senin İçin* (1934), *Sinema Delisi Kız* (1935), *Çalınan Gönül* (1935), *Cumbadan Rumbaya* (1936), *Serseri* (1936), *Dizlerine Kapansam* (1937), *Korkuyorum* (1938), *Uçurumda Bir Genç Kız* (1940), *Rüya* (1941), *Deli Gönlüm* (1942).

DENEME-İNCELEME: *Türk İnkılabına Bakışlar* (1938), *Büyük Avrupa Anketi* (1938), *Felsefi Buhran* (1939), *Millet ve İnsan* (1943), *Mahutlar* (1959), *Sosyalizm* (1961), *Mistisizm*

SANATKÂR PEYAMİ SAFA

Ergun Göze

Sanat ve fikir Peyami Safa'da birleşmiş en güzel ve ahenkli terkîbini bulmuştur. Sanatı fikriyyatını, fikriyyatı sanatını beslemiştir. Şimdi sıra onun sanatkâr cephesini ve sanat eserlerini anlatmaya geldi. Bu kitapta takip ettiğimiz usul aslında sözü mümkün olduğu kadar sanatkâra ve eserlerine bırakmaktır. Burada da öyle yapacağız. Fakat kendisiyle bu meseleleri şahsen görüşebilmiş ve bir dereceye kadar da münakaşasını yapmış bir insan sıfatıyla bir hususu belirtmek isterim.

Üslûp onun için çok mühimdi ve ikinci derecede bir mesele değildi... Roman tekniğinin belki baş meselesiydi. Bir roman kahramanının isminin romanda verilmesi mühim bir meseleydi. Bunda da haklıydı. Eğer o ismi hiçbirince verirseniz, romanı romancı anlatıyor demektir. Okuyucu ile roman kahramanları arasında romancı vardır demektir. Halbuki Peyami Safa mümkün olduğu kadar okuyucu ile roman kahramanlarını başbaşa bırakmayı tercih eden bir yazardı.

Peyami Safa'nın romancılık tekniğinde ikinci husus psikolojik tahlillere büyük yer vermesi ve hatta bize ilk psikolojik romanı getirmiş olmasıdır. Bunu tıbbî bilgisinin ve parapsikolojik araştırmalarının zenginliğiyle de kuvvetlendiriyordu. "İnsan ruhunu veriyorum romanlarımda" diyordu. İnsan ruhunun ise insan bedeniyle büyük alakası vardı. Peyami Safa ise birçok tıp otoritelerini şaşırtacak kadar tıbbî bilgi ile mücehhezdi. Üstelik bunlardan birçoklarını tecrübe etmişti. Bir romanı böyle tıbbî bir tecrübenin dramını anlatmakta idi. Bir defasında bana "Ergun bey, benim vücudum bir hastalık listesidir. Çekmediğim hastalık kalmamıştır" demişti.

Onunla roman ve onun romanlarını değerlendirme konusunda bir anlaşmazlığım vardı. Ben onun en büyük romanı olarak "Yalnızız" romanının görürdüm. O ise, ses çıkarmız, ama bir anlık bir nezaket müddeti geçirdikten sonra aynı nezaketle Matmazel Noraliya'nın Koltuğu romanının en mükemmel eseri olduğunu söylerdi.

Bu eseri hazırlamak için kitaplarını tekrar okuduğum zaman itiraf edeyim ki, bu hükmüm biraz sarsıldı ve hiç şüphesiz Matmazel Noraliya'nın Koltuğu isimli roman eskisinden çok daha büyük bir yer işgal etmeye başladı benim için. Acaba gençlik saikasi o kitabı üstünkörünü okumuştum. Bilmem. Belki de.. Zira, bir defa daha anladım ki bu eser üstünkörü okunacak bir eser değildir ve onda insana ait en girift meseleler büyük bir sanatkâr liyakatiyle ele alınmıştır. (...)

(Peyami Safa-Nâzım Hikmet Kavgası,1975)

PEYAMİ SAFA

Hakkı Süha Gezgin

İnce, cılız bir boyun üstünde kocaman bir baş. Yorgun çizgili bir yüz. Solgun bir ten, ağır kımıldanışlı, azıcık şiş kapaklar altında, henüz uyanmış hissini veren dalgın, derin, fakat boş gözler. Bu boşluk duygusu, belki de onlardaki maviliğin tesiridir.

Keskin bir çizgiyle düşen alında bakışlarımız, tutunamadan kayar ve kemerli mağrur burnuna takılıp kalır. Peyami Safa'yı, en çok galibâ bu mağrur burun ve acı münâlı ağız anlatıyor.

Boyuna göre, sesi gürdür. Tok tok konuştuğunu isitince, arkasında daha gürbüz bir adam arayacak olursunuz.

Eskiden yürüyüşü daha hızlı, duruşu daha yumuşaktı. Son yıllarda adımları ağırlaştı, burnundaki gurur bütün varlığına yayılır gibi oldu. Önceleri kolay gülümserdi; şimdi çatkın bir yüzle geçiyor. Bu, belki de incittiği kimseleri daha evvel davranıp bastırmak için düşünülmüş bir tedbirdir. Fakat bu buruşuk maskede heybet değil, sadece mahvet var.

Ben, onu Mütareke yılları içinde tanıdım. Galiba bir mizah mecmuasının idarehanesinde görüşmüştük. Basık tavanlı, çıplak duvarlı ve tahta masalı bir yerdi. İnsanda cilt hastalığına uğramış bir hayvan tesiri bırakan meşin bir kanapeye oturmuştuk. Her kımıldanışımızda bu kanapenin tel barsakları gurultüyor, gıcırdıyordu.

Ama dekordan ziyade hayatı, şekilden çok ruha baktığımız günlerde idik.

İçimize, tecrübenin ibret tortusu çökmemiş, gönlümüzdeki baharın meyveleri çürümemişti. Pek iyi anlaşıyorduk.

Hâdiseler, fikirler karşısında, aynı perdeye akort edilmiş sazların sesini verirdik. Gerçi içli dışlı değildik. Ama işlediğimiz mevzularda bu beraberlik sezilirdi. Sonra, aramıza ayrı ayrı yollarda harcadığımız geniş bir zaman dalgası girdi. Birbirimizi kaybettik.

Ondaki Marksizm düşmanlığını seviyor ve takdir ediyordum. Fikirlerini cesur bir anlayışla söyleyişi hoşuma gidiyordu. Yaralı sandığı yerlere çekinmeden öyle bir kalem saplayışı vardı ki yanlış hamleler yapsa bile, bunlar, niyetindeki halisliğe bağışlanabilirdi.

Ne yazık ki gittikçe hamlelerinin ilhamını kalbinden ziyade ihtirasından almaya başladı. Gururunun tuttuğu dev aynasında kalemini muzaffer olmuş gördü ve bu serap büyüklüğünü gerçek sandı. Fikrası Peyami Safa'yı ben işte böyle görüyorum. Romancı ve sanatkâr Peyami'ye gelince:

Onun bu hüviyetini, ikiye bölünmüş buluyoruz:

1. *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, *Fatih-Harbiye* gibi eserler veren sanatkâr adam,

2- *Cingöz Recâi* tipinde şeyler koralıyan kişi.

Edebiyat çerçevesine giren eserler ile Peyami, gerçekten bir kıymettir. Çizdiği ruh ve karakter hudutlarıyla romanı gelişigüzel bir macera ve vak'a kumkumalığından çıkarır. Kahramanlarını, yalnız sanatkâr yaradılışların insiyâkı kuvvetiyle yürütmekle kalmaz, onları geniş ve etraflı bir okuyuşun zengin tahlilleriyle de süsler. Müşahedelerinde kuvvetli bir objektifin zabtları duyulur. Romanı küçük çapta bir dünya yapmasını bilir.

Çapraşık ve tezatlarla dolu karanlık ruh dehlizlerinde zekâsının ışığı ile sürüneden yürür. Eğer o, bizde birinci sınıf bir romancı olarak tanınmamışsa, kabahat kendisinin değildir.

Peyami'nin belki bir gün bu hakkı da tanınacak, ruhlar ve fikirler, günlük hadiselerin tortusundan sıyrılınca, bugünlar, durulacak, gerçeğe âşık asli duygularını aydınlığında herkesin payı ayrılacaktır.

Server Bedi için, böyle bir şey söylenemez. Zaten bana kalırsa, onun böyle bir hak dava ettiği de yoktur.

Server Bedi'i ayrı sermayenin daha aşağı bir semtte açtığı başka bir mağaza gibi düşünebiliriz. Onda sanat endişesi, güzel yaratmak gayesi aramak boşuna emek harcamak olur. O Peyami'nin sadece kazanmak için kullandığı bir kalem amelesidir.

Yalnız insaf namına şunu da söylemek lâzımdır ki, bu kalem amelesi Server Bedi'in de arada sırada, bir usta başı derecesine yükseldiği oluyor.

Peyami'yi tetkik eleğinden geçirirken, bu dakikaya kadar sade sanat bakımından göz önünde tutmuk. Verim bolluğunu hiç dikkate almadık. Halbuki doğru dürüst bir inceleyişte bu noktada iyi durmak gerektir.

Bugünün piyasasında şair, romancı, muharrir diye yer tutmuş, adını tarihe vermiş kıymetlerin hemen her biri, sanatı bir geçim yolu olarak tutmamıştır. Hayatta ayrı vazifeleri vardı. Sanatı, ancak zevk vasıtası diye tanırlardı.

Peyami, bütün hayatını sanata vermiştir. Ona dayanarak yürüdü. Hattâ şöhretsiz günlerinde bile bu yürüyüşten ayrılmadı. Server Bedi'in doğuşu da yine bu ayrılmayışa sıkı fıkı bağlıdır. Yaşamak için yazmaya muhtaçtır. Kalemi, kendi kendine kaldığı demlerde ayrı renk, başka koku, yeni hayal, denenmemiş tahlil arar; yine aynı kalem, kazanç tartasında bir saban gibi işlerdi.

Onda iki türlü varlık görüşümüzün sebebi işte budur. Çok veren tarlada öz az olur; bol yemişli dallarda nasıl daneler büyüyemezse, Peyami de bütün eserlerinde, eğer seçme bir kudret göstermediyse, bunu biraz da bu bol verişin bir neticesi gibi kabul etmeliyiz.

Şurası da inkâr olunamaz ki eserleri iyi taranırsa, bir çok meşhurlar kadar onun da güzel şeyler verdiği meydana çıkar. Zaman çakılla inciyi ayıracak ve ona hakkettiği yeri verecektir.

(*Edebi Portreler*, 1997)

(1961), *Nasyonalizm* (1961), *Doğu-Batı Sentezi* (1963), *Osmanlıca-Türkçe-Uydurmaca* (1970), *Sanat-Edebiyat-Tenkit* (1970), *Din-İnkılap-İrtica* (1971), *Yazarlar, Sanatçılar, Meşhurlar* (1976).

OBJEKTİF SERİSİ: *Objektif 1 - Osmanlıca Türkçe Uydurmaca* (1970), *Objektif 2 -Sanat Edebiyat Tenkit* (1971), *Objektif 3 - Sosyalizm Marksizm Komünizm* (1971), *Objektif 4 - Din İnkılâp İrtica* (1971), *Objektif 5 - Kadın Aşk Aile* (1973), *Objektif 6 - Yazarlar Sanatçılar Meşhurlar* (1976), *Objektif 7 - Eğitim Gençlik Üniversite* (1976), *Objektif 8 - Yirminci Asır Avrupa ve Biz* (1976).

Eserlerinin yeni baskıları Ötüken Yayınevince yapıldı.

HAKKINDA: Cahit Sıtkı Tarancı / Peyami Safa (1940), Yücel Hacaloğlu / Sevenlerinin Kalemiyle Peyami Safa (1962), Recep Doksat / Birinci Ölüm Yılında Ünlü Yazar ve Düşünür Peyami Safa (Yol, 14.6.1962), A.T. Ulaş / Bakış Açısı ve Matmazel Noraliya'nın Koltuğu (Yeni Dergi, Eylül 1968), Berna Moran / Yeni Dergi (sayı: 49, Ekim 1968) - Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış (1983), A. H. Tanpınar / Edebiyat Üzerine Makaleler (1969), Ergun Göze / Peyami Safa-Nazım Hikmet Kavgası (1969), Ergun Göze / Köşebaşı (1969; Peyami Safa'dan Seçmeler, Faruk Kadri Timurtaş'la, 1970), Ergun Göze / Peyami Safa Nazım Hikmet Kavgası (1975), Vecdi Bürün / Peyami Safa ile 25 Yıl (1978), Vahap Kabahasanoğlu / Peyami Safa (ortak, 1984), Ayten Genç / Peyami Safa'nın Eserlerinde Hastalık ve Ölüm (Milli Kültür, Ekim 1990), Orhan Söylemez / Safa Peyami (TDE Ansiklopedisi, c. 7, s. 402-406), Ahmet Oktay / Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı 1923-1950 (1993), Durdu Şahin / Peyami Safa, Cemil Meriç ve Attila İlhan'ın Eserlerinde Batı (1994), Ergun Göze / Üç Büyük Musturip: Cemil Meriç, Peyami Safa, Necip

PEYAMİ SAFA

FATİH HARBİYE

Karanlık bu mahallelere erken basar.

Neriman, akşamın bu saatlerinde, evde bulunmağa artık tahammül etmez olmuştu. Evvelce dikkat bile etmediği küçük şeylere bugün ehemmiyet veriyordu.

Mindere uzandı. Odaya geceyi erken getiren bu kafeslerin deliklerinde, karanlıkların git gide lâpâlaşmasına bakıyordu. Dört köşe delikler çizgilerinin sertliklerini kaybettiler ve deyirmileştirdiler. Beyaz tül perdeler karardı.

Helvacıların geçtiği saat. Her şey susar ve yalnız onların sesleri duyulur. Sakız gibi incele incele uzanan ve ta uzaklara, sokak diplerine bulaşan ezik, yapışkan sesler. Gönün ışığiyle beraber çekilirler, giderler.

O vakit herşey kararır, söner, her canlı şey sinar.

Ellerinde çıkmalarıyle, geç kalmış bir iki mahallelinin atıklaşan adımları. Bitişik evin kapısı, geceyi bir felâket sananların elleriyle hızlı hızlı vurulur, şiddetle açılıp kapanır. Mutfaklardan gelen ince bir dumanın bütün sokağa dağıttığı hafif bir marsık ve yağ kokusu. Fatih minarelerinde ezan.

Neriman gözlerini kapadı. Başını koyduğu yastıkta hafif bir lâvanta çiçeği kokusu. Çocukken o bu kokuyu severdi. Annesi bohçaları açtığı vakit, temiz çamaşırlardan yükselen bu kokuyu her yerde, entarisinde ve yastıklarda arardı, bulamadığı vakit rahatsız olurdu. Şimdi bundan da hoşlanmıyor.

Arka sokaklarda helvacıların sesleri hâlâ uzanıp gidiyordu, menhus, meş'um sesler. Hastalığa, ölüme ve bunlardan daha korkunç, yüzleri karanlıkta kalan ve hüviyetleri meçhul bir takım felâketlere ait korkular uyandırıyorlardı. Neriman bu seslerde annesinin ölümünü, babasının ihtiyarlığını, muhitinin sefaletini hatırlatan, bütün hayatında gördüğü ve duyduğu matemlerin hepsini, istikbalin sakladığı elemlerin hepsini sezdiren derin, gayet derin ve ruhun en muhkem, en mücehhez taraflarına bile bir anda giren keskin, hayırlıcı bir keder duyuyordu ve bu sesler bitip tükenmiyordu, biri uzaklaşıp kayboldukça, köşe başında yükselen bir yenisi, ötekini takip ediyordu ve ağır, hazin bir ses kervanı halinde, arkası kesilmeden, sıra sıra geçiyorlardı.

Neriman, evin kapısına bir anahtar sokulduğunu duydu ve babasının geldiğini anlayarak yerinden fırladı.

Birdenbire canlanmıştı. Baloya ait arzularını yaptırabilmek için babasını o akşamdan itibaren kazanması lâzımdı.

Kapıya kadar koştu. Babası lâstiklerini çıkarıyor, Gülter elinden paketleri alıyordu.

Neriman biraz geride durdu. Gülümsüyordu. Babasına yaranmak için bir fırsat aradı. Gülter'in elinden paketleri aldı ve ona lâmbayı yakmasını emretti.

Babasıyle beraber yemek odasına girdiler. Neriman hemen ona doğru bir sandalya itti:

— Oturunuz Bey baba! dedi.

Faiz Bey oturdu ve Gülter lâmbayı getirdi. Neriman paketleri açıyor ve neş'eli bir sesle:

—O... Burada kızartılacak bir şey var... Ne iyi ettiniz de bundan aldınız! diyordu.

Sonra Gülter'e döndü:

—Ben de mutfağa gireyim, bunu beraber kızartırız... Sana yardım ederim, Gülter! dedi.

Aylar var ki Neriman mutfağa girmek şöyle dursun etrafında bile dolaşmamıştı. Bu fırkın babasına yapacağı tesirden istifade etmek istiyordu. Gülter sordu:

—Nasıl oldu bu küçük hanım? İçinizden mi geldi?

Neriman, babasına, ahlâkında bir değişiklik olduğu zannını vermek için:

—İçimden gelmedi, bundan sonra seni mutfakta yalnız bırakmayacağım! dedi.

Faiz Bey sesini çıkarmıyordu. Bu, mümkün olduğu kadar septik bir adamdı. Etrafında geçen hâdiselerin bütün sebeplerine bir anda intikal etmek isteyen ihtiyatkâr zekâsı, Neriman'ın bu halinde de yeni emîller arıyor ve aldanmıyordu; fakat, bir taraftan da, Neriman'ın ahlâkında sâlâha doğru yeni bir imkân yolu açan bu hareketlerinden korku ile karışık, müteredditbir sevinç duyuyordu.

Paketleri alarak odadan dışarı çıkan kızıyle hizmetçisine:

— Zeytin yağını az koyun! diye seslendi.

Bu ihtar mutfağa doğru koşan Neriman'ın canını sıkmıştı. Vaktiyle böyle tefernuata hiç ehemmiyet vermiyen babasının bu tasarruf endişesi, malî vaziyetinin çok fena olduğunu gösteriyordu.

Hattâ buna Gülter de dikkat etti, mutfakta Neriman'a dedi ki:

—Beyefendi çok sıkıntıda; hiç eskiden böyle şeyler söyler miydi?

Neriman birdenbire mey'us oldu. Bu kadar ince hesap yapan babasına yeni bir kıyafet masrafı nasıl teklif edecekti? Fedakârlık nöbeti babasında değil kendisinde idi. Utandı. Bütün emellerinden vazgeçmeyi düşündü: Bir daha Macid'in yüzünü görmemek, Köprünün öbür tarafına geçmemek, baloya değil sinemaya bile gitmemek ve ömrünün sonunda yapayalnız kalan babasının baş ucundan ayrılmayarak onun bütün arzularını yerine getirmek... Hattâ Neriman buna karar bile veriyordu. Büyük bir teessür içinde mırıldandı:

—Sahi, Gülter, masrafı biraz kısalım.

Ve o ana kadar mutfakta kendini iğreti bulduğu halde, birdenbire samimî çalışmak arzusunu duydu, önlüğünü giydi, kollarını sıvadı ve Gülter'in yapabileceği en kaba işlere doğru atıldı, kömür tenekesini aldı ve ocağa boşalttı.

Gülter bağırıyordu:

—Aman küçük hanım, bırakınız, ben yaparım.

Sonra ilâve etti:

—Hanımefendi de ne kadındı! Siz küçüktünüz... Ah onu bir mutfakta görseydiniz... Ama ne temiz kadındı, ne titiz kadındı...

Neriman dinlemiyor ve düşünmüyordu: «Pera-palas bana ne uzak! İşte benim halim...» (...)

(*Fatih Harbiye*, 5. bas. 1978)

Fazıl Kısakürek (1995), Ömer Lekesiz / Yeni Türk Edebiyatında Öykü - 1 (1997), Nan A Lee / Peyami Safa'nın Romanlarında Doğu-Batı Meselesi (1997), Âdile Ayda / Bir Demet Edebiyat (1998), Beşir Ayvazoğlu / Peyami - Hayatı Sanatı Felsefesi Dramı (1998) - Doğu-Batı Arasında Peyami Safa (2000), Mehmet Behçet Yazar / Edebiyatçılar Alemi - Edebiyatımızın Unutulan Simaları (yay. haz. Mustafa Everdi, 1999), Mehmet Tekin / Romancı Yönüyle Peyami Safa (1999), Fethi Naci / Fatih-Harbiye (Cumhuriyet Kitap, 24.6.1999), Mustafa Kınış / Peyami Safa'nın Matmazel Noraliya'nın Koltuğu ile Hermann Hesse'nin Step Kurdu Adlı Eserlerinde Arayış ve Kendini Gerçekleştirme Sorunu (2000) - Mehmet Nuri Yardım / Romancılar Konuşuyor (2000; Romancının Yakın Dostu Ergun Göze: Peyami Safa Beynelmilel Bir Değer, s. 15-18) - Edebiyatımızın Güleryüzü (2002), Orhan Okay / Peyami Safa maddesi (Büyük Türk Klâsikleri, c. 13, 2002), Tamer Erdoğan / Türk Romanında Mütareke İstanbulu: Biz İnsanlar (Virgül, Ocak 2002), Semiha Özel / Yeni Dünyanın Yalnızlaşan İnsanı ve Yalnızız Romanı (Prof.Dr. Sadık Tural Armağanı içinde, haz. İdris Karakuş, 2002), Kerem Gün / Peyami Safa'nın Yalnızız Romanında Ruh ve Beden Sorunsalı (yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Bölümü, 2002; Kanat Haber Bülteni, Kış 2003).

PEYAMİ SAFA

GENÇLİĞİMİZ

Annem dün sessizce odama girdi. Beni yine, yorgun gözlerimin önünden hiç ayrılmayan, bu gün bile elimden düşmiyen, beyaz ve mecalsiz kanatlarile parmaklarımın arasında ezilip büzülen kitabımın karşısında okumaktan gözlerimin feri kaçmış, düşünmekten alnımı kırışmış gördü. En ziyade düşman olduğu bu cansız arkadaşına kinli bir nazar attıktan sonra bir iskemle çekti, karşıma oturdu, bol bir nefes aldı.

Belli ki mühim bir şey, çok düşünülen ve az söylenen endişelerden, aile üzüntülerinden birini bana açmak istiyordu. Bunu ben onun bir iğne izi kadar ince iki gölge ile, belirsizce çatılan kaşlarından anlamıştım, hattâ bu keşfimde o kadar ileri gittim ki, bana, artık bu sefer kat'i bir tarzda, izdivaç meselesini açacağına bile hükmettim. İzdivaç meselesi... hakikaten de hiç yantılmamıştım. "Kızım!" diye resmî, ciddî, yüksekten, kalın bir ses perdesile başladı, bir çok defalar dinlediğim fikirleri, sebepleri, delilleri, mukayeseleri kendine mahsus muntazam bir mantık zincirine bağlayarak, sakin, heyecansız ve soğukkanlı, söyledi, söyledi, son hükmünü de verdi:

-Sen ilkbahara kadar, mutlaka evleneceksin!

Ben susuyordum; kendi kendime, bitmeyen uzun gecelerde, binbir defa tekrar ettiğim aynı sebepleri, fikirleri, mukayeseleri dinlemekten bezmiş bıkmış, usanmış gibi, zoraki bir itaatle boynumu bükerek, hak verir göründüm ve ses çıkarmadım.

Fedakâr kadın, ağır ve güç nutkunu bitirdikten sonra, sözlerinin kızındaki tesirini anlamak için meraktan büyüyen gözlerile, kırpılan kirpiklerinin arasından firarî mânaları keşfetmeğe çalışıyordu. Her vakitkinin aksine, kızmadan durgun bir inkıyat ile sordum

-Zevcimi intihap ettiniz mi?

-Babamın eski kararını biliyorsun ya...

-Muhasebedeki mümeyyiz.

-Evet!

Elimde olmadan, alay, kin, tahkir dolu bir kahkaha ile güldüm. Asî fikirlerimi hülâsa eden bu kelimesiz cevap, zavallı kadını sarstı, daha ziyade ciddileşerek fikrini müdafaaya sevketti:

-Biliyorsun ki, dedi, bu gencin dairede istikbali var.

-Rica ederim süs.

-Bu günde seksen lira kazanıyor.

-Rica ederim..

-Hem çirkin bir genç de değil.

-Rica ederim...

-Baban onu terfi ettirecek.

-Rica ederim...

-E.. ama kızım..

Hiddetlenerek her vakit olduğu gibi bir kelime ilâve etmeden, dargın bir yüzle ayağa kalktı, çıkıp gitti. Hakkı var mıydı? Yüzlerce defa kendi kendime sorduğum bu suale içimizdeki yanık, hicranlı sesten aynı cevabı alıyordum: Evet, bir noktada o zavallıların hakları vardı, yirmi üç yaşını geçen kızlarının artık evlenme zamanı gelmişti, her ana baba gibi, o zavallılar da, vakti gelince isyan eden heveslerin, arzuların sevkile kızlarının saadet ve şeref gününü görmek, yeni kurulan bu çatı üzerinde taze emeller, taze hayaller beslemek istiyorlardı. Eskiden "mürüvvet görmek!" dedikleri bu canlı arzunun bütün o zavallı ana, babalara göre çok kuvveti var, bu onlar için inatçı ve müstebit bir gaydir, bunların hepsi doğru, ah, bunları hayatımın hiçbir gününde inkâr etmek haksızlığına düşmedim, biliyorum ki onların ölüme akan günlerinde son saadet, benim mesut olduğumu görmektir. Benim mesut olduğumu görmek, şüphesiz, fakat nasıl mesut? Hangi kusursuz, mükemmel izdivaç hayaline göre? Hangi şarklı kadın gibi ki, bu tehlikeli ve uçurumlu körebe oyununda, gözü bağlı, kolları tereddüt ve korku ile titreyip açılarak talihini kucaklamış, fakat korkulu rüyasından güler yüzle uyanmıştır. Mahut meseleler.

***

Akşam üstü sofrada babam ve annem, ikisi de sessiz ve neş'esiz yüzleri bulutlu, gözleri dalgın ve düşünceli idiler. Annem, kısa kesik hecelerle hizmetçiye bazı isteksiz emirler veriyor; babam, eğilen başı, iteriye doğru çıkık buruşuk alnı ile susuyordu. Asrî kızlarına karşı bu şefkatli ana babanın şu sessiz ittifakında ne yüksek bir vakar var! İştihasız yenen yemekten sonra, annem hizmetçiyi yanına katarak, galiba evvelce verilmiş bir karara göre, odadan çıktı ve beni babamla yalnız bıraktı.

Kendi âleminde çok ciddî, vazifesine çok bağlı, eski terbiyenin yetiştirdiği âkil ve tedbirli, fakat ara sıra, ansızın bütün muvazenesini kaybederek sinirlerinin âni bir kaynaşmasına mağlûp olan, kart ve buruşuk sesile haykıran, bağıran bu ihtiyar adam karşısında o akşam, ilk defa kendimde bir ürperme duydum. Kirpiksiz kapakların içinde, parlak kabuklu birer siyah böcek gibi asabî ve başın kımıldayan, dönen, çırpınan gözbebeklerinden anlıyordum ki babam beni bu gece, acı sözlerle hırpalamağa karar vermişti. Fırtınaya hazırlandım.

Evvelâ, dairesinin küçük ve korkak memurlarına emir verir gibi kuru bir ciddiyetle "Melâhat, azıcık dur!" dedikten sonra, karşısına düşen minderi göstererek:

-Şuraya otur!

Diye mırıldandı. Söylediğini yaptım.

-Verdiğimiz kararı annen sana söylemiş. Diye sükûnetle başladı. Mahut geçinme zorluklarından, piyasa fiyatlarının günden güne yükselmesinden bahsetti. Her zaman dinlediğim bu maişet hikâyesinden nefret eder gibi.

-Bunları biliyorum, dedim.

İzdivaç yaşının geldiğini, bir baba için kızının saadetini düşünmek borç olduğunu, ihtiyar kızlığın muhite karşı çirkin ve acı tesirlerini anlattı.

-Bunları da biliyorum, dedim.

Beni ikna etmek için sarfettiği gayretin faydasızlığını gördükçe coşan zayıf sinirlerile azar azar öfkelenip, nihayet babalığın verdiği hakkı kullanabileceğini düşünerek nefsine emniyet, emir, tahakküm dolu bir sesle eski terbiyenin fazîletini, bugünkü gençlerin manasız ahlâhçe, cahilâne bir firenk mukallitliği yüzünden kendilerini felâketlere sürüklediklerini roman, tiyatro, sinema gibi "müsyoner" eğlencelerile zehirlendiklerini söyledi. Müstehzi:

-Bunları da biliyorum, dedim.

Öfkesi arttı, gözlerinin akı büyüdü, kaşları sivrildi, gittikçe titreyen, pürüzlenen kalın sesle bağırdı:

-Sen de onlardansın, sen de dine hürmetini, vazifeye muhabbetini, âileye itaatini kaybetmiş, hayalâta ve nazariyata düşkün, avukat, çaçaron ukalâsın.

Ben de kızıyordum:

-Ooo.. baba!

-Sen de, fırsat elinc geçince koluna züppe, muvazenesiz bir kaldırım beyini takarak mahalleni, aileni, akrabanı bırakıp kaçmağa âmâde, isiyana müheyya, arabalarda, otomobillerde, tiyatrolarda etrafa cilve saçmağa hazır, vicdanı ermiş mahlûklardansın. (...)

(*Gençliğimiz*, 1922)

SÂFİ

Şair (D. 1862 [h. 1278], Yanya / Yunanistan - Ö. 1901, Halep). Tam adı Mustafa Sâfi olup, Tosyalı Reşid Efendizade Mehmet Emin Nüzhet Efendi'nin oğludur. Üsküdarlı Sâfi adıyla da bilinir. Abdürrahim Efendi'den ilim tahsil etti. Şair alimlerden olan Abdülkadir Efendi'den de edebiyat ve Farsça dersleri aldı. 1880'de (h. 1297) Üsküdar Bidayet (Sorgu) Mahkemesi zabıt kitabetine (bürosuna), daha sonra Serasker Dairesi Baykanı Muhtar Efendi'nin öncülüğüyle Askerî Emekli Sandığı tahrirat (yazışma) kalemine tayin edildi. Burada üç dört yıl çalıştıktan sonra Trablusgarp Fırka-i Askeriyesi mühimme kitabeti (haberleşme bürosu)'ne getirildi. Dört yıla yakın Trablusgarp'ta kaldı. Hastalığından dolayı istifa ederek İstanbul'a döndü.

Damat Mahmut Celâleddin Paşa'nın toplantılarına giderek onunla arkadaş oldu. Paşa, Hersekli Arif Hikmet'in önerisiyle, kendisini ayda beş altın maaşa bağladı. Daha sonra Halep Vilâyeti Mektûbi Muavinliğine tayin edildi. Orada öldü ve Cübeyle Mezarlığında toprağa verildi. Şiirde hünerini ve sanatını göstermişti. Şiirde kendisini kimse taklit edemedi. Şiirlerinin büyük bir kısmı kayıptır. *Divançe*'si İstanbul Üniversitesi kitaplığındadır.

ESERLERİ:

İslâmı Hazreti Ömer (Mesnevi), *Cidâli Sâdi Bâmüddei, Şir-i Sâfi.*

HAKKINDA: Nail Tan - Özdemir Tan / Gurur Kaynağımız Kastamonululer IV (2005).

SAFİ, Cemal

Şair, güfte yazarı. 1938, Samsun doğumlu. İlk ve lise öğrenimini Samsun'da tamamladı. 1959'da Ankara'ya yerleşti. Yazdığı şarkı güfteleriyle tanındı. İlk şiirleri Orhan Gencebay, sonrakiler yine tanınmış besteciler tarafından bestelendi. 1989 yılında *Rüyalarım Olmasa* (İmkânsız) ve *Vurgun* adlı şarkıların güftesiyle *Hürriyet* ve *Milliyet* gazeteleri ile TRT'nin açtığı yarışmalarda birincilik ödülünü alarak yılın sanatçısı seçildi. 1990 yılında Selçuk Tekay'ın bestelediği *Vurgun* adlı şiirin şarkısıyla aynı kurumların ödüllerini yeniden aldı. İki yüz kadar şiiri bestelendi.

İlk şiir kaseti 1991'de çıktı. Şiirlerinin bir bölümü Romenceye, Arnavutça ve İtalyancaya çevrildi. Yaz aylarını geçirdiği Akçay'da her yıl Geleneksel Akçay Şairler ve Bestekârlar Şölenini organize etti. 2003 yılında, Karamanoğlu Mehmet Bey adına düzenlenen Türk Dili Bayramı'nda Türkçeyi en etkin ve güzel kullanan güftekâr şair olarak birincilikle ödüllendirildi.

"Cemâl Sâfi'yi değerlendirirken hem şiir nedir'in hem de kime şair denir'in eğitici hükmünü vermiş oluyoruz.

"Cemal Sâfi'ye bir başka açıdan daha bakıyorum. San'atta esas olan değerleri taşımak amma kuralları aşabilmektir. Ayrıca san'atta doğrular da yetersizdir. Asıl amaç güzeli yaratmak olmalıdır. İşte Cemal Sâfi'yi bu noktalara erişmiş bir san'atkâr olarak candan kutluyor ve ilhamının engin olmasını diliyorum." (Selâhattin İçli)

"Cemâl Sâfi deyince durmak lazım... Cemâl Sâfi soyadı gibi saf bir şiir adamı, edebiyat adamı ve insanı büyüleyen gerçek bir söz büyücüsü...

"Sevgili Cemâl Sâfi edebiyatımızdaki gelmiş geçmiş tüm değerler arasında en ön safta yerini almış yaşayan bir efsanedir..." (Orhan Gencebay)

ESERLERİ (Şiir):

Sende Kalmış (1997), *Kıyamete Kırk Kala* (2002) *Vurgun.*

CEMÂL SAFİ

TEK HECE

Var mı beni içinizde tanıyan?
Yaşanmadan çözülmeyen sır benim.
Kalmasa da şöhretimi duymayan,
Kimliğimi tarif etmek zor benim...

Bülbül benim lisanımla ötüştü.
Bir gül için canevinden tutuştu.
Yüreğine Toroslardan çığ düştü.
Yangınımı söndürmedi kar benim...

Niceler sultandı, kraldı, şahtı.
Benimle değişti talihi, bahtı.
Yerle bir eyledim taç ile tahtı!
Akıl almaz hünerlerim var benim...

Kâmil iken cahil ettim âlimi,
Vahşi iken yahşi ettim zalimi,
Yavuz iken zebun ettim Selim'i!
Her oyunu bozan gizli zor benim!...

Yeryüzünde ben ürettim veremi,
Lokman Hekim bulamadı çâremi.
Aslı için kül eyledim Kerem'i!
İbrahim'in atıldığı kor benim!

Sebep bazı Leylâ bazı Şirin'di,
Hatırım için yüce dağlar delindi.
Bilek gücüm Ferhat ile bilindi,
Kuvvet benim, kudret benim, fer benim!..

İlâhimle Mevlâna'yı döndürdüm,
Yunus'umla ölkeleri dindirdim.
Günahımla çok ocaklar söndürdüm!
Mevlâ'danım, hayır benim, şer benim!...

Benim için yaratıldı MUHAMMET!
Benim için yağdırıldı o rahmet!
Evliyanın sözündeki muhabbet,
Enbiyanın yüzündeki nur benim...

Kimsesizim, hışımımda yok,
hasmım da.
Görünmezim, cismim de yok,
resmim de.
Dil üzmezim, tek hece var ismimde.
Barınağım gönül denen yer benim!...

Cemal Safi

CEMAL SAFİ

VURGUN

Gözlerim uykuyla barıştı sanma
Sen gittin gideli dargın sayılır
Ben de bir zamanlar sevildim sanma
Seninki düpedüz vurgun sayılır

Yalan mı söyledin göz göre göre
Ne zaman dolacak verdiğin süre
Gönülden gördüğüm takvime göre
Aldığın her nefes bir gün sayılır

Armağan ettiğin kutsal mendile
Akarken içimi dağlayan çile
Mamvgat denilen çağlayan bile
Benim gözyaşımdan durgun sayılır

Ne kadar zulmetsen ah etmem sana
Her iki cihanda gül kana kana
Seninle cehennem ödüldür bana
Sensiz cennet bile sürgün sayılır

HAKKINDA: Hüseyin Yurdabak / Şiirle Yaşayanlar Antolojisi (2002), Mehmet Barlas / Cemâl Säfi'nin Şiirleri (Sabah gazetesi, 22.1.2004), Haşmet Babaoğlu / İçimiz Ürperiyor Ya Firüze Evde Yoksa (Vatan Gazetesi, 1.3.2004), Nergis Demirkaya / Röportaj (Sabah gazetesi Ankara eki, 6.12.2004), Emre Aköz / Ya Evde Yoksun (Sabah gazetesi, 25.2.2005).

SAFİ, İhsan

Edebiyat araştırmacısı. 5 Mayıs 1971, Çayeli / Rize doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini memleketinde tamamladı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1993) mezunu. 1994'te Manisa Celal Bayar Üniversitesine araştırma görevlisi olarak atandı. 1995 yılında *"1951-1955 Yılları Arasındaki Edebi Faaliyet"* adlı tezini hazırlayarak yüksek lisansını tamamladı. 1999 yılından itibaren İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde araştırma görevlisi olarak çalıştı.

İhsan Safi

Makalelerini, 1996 yılından itibaren *Türk Edebiyatı, Dergâh, Kültür Dünyası, İlmi Araştırmalar* dergilerinde yayımladı. *Abdülhak Hâmit Tarhan, Hayatı, Eserleri ve Sanatı* (2002) adlı bir basılı kitabı vardır.

SAFİYE EROL

Bkz. EROL, Safiye

SAFOĞLU, Mehmed Tevfik

Bkz. SOFUZADE MEHMED TEVFİK SAFOĞLU

SAFVET NEZİHİ

Romancı (D. 1871, İstanbul - Ö. 3 Aralık 1939, İstanbul). Asıl adı Ömer Lütfi'dir. Bir süre Galatasaray Lisesinde okuduktan sonra Kapalıçarşı'da kuyumculuk yapmaya başladı. Sefahate düşkünlüğü nedeniyle düzensiz bir hayat sonucu Bakırköy Akıl Hastanesinde öldü. Acıklı bir aşk macerasını konu aldığı *Zavallı Necdet* adlı romanıyla tanındı. Makale, roman ve hikâyeleri *İkdam, Servet-i Fünûn, Malûmat* gazete ve dergilerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Zavallı Necdet* (1898, 6. bas. 1961), *Teehhül Aleminde* (1899), *Kadın Kalbi* (1901), *Kumar Beliyyesi* (1902), *Hemzad* (1903), *Müessib* (1910).

Saffet Nezihi

OYUN: *İzah ve İstizah* (1910).

Ayrıca döneminin Millet Meclisini hicveden *İzah ve İstizah* (Açıklama ve Sorgulama, 1911) adlı bir oyunu vardır.

HAKKINDA: TDE Ansiklopedisi (c. 8, 1976-98), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

SAFVETİ ZİYA

Hikâye ve roman yazarı (D. 1875, İstanbul - Ö. 25 Temmuz 1929, İstanbul). Özel bir öğrenimden sonra Galatasaray Sultanisini (lise) bitirdi. Dışişlerinde görev alarak Hariciye Kalemi

SAFVETİ ZİYA

Abdülhak Şinasi Hisar

Bu isim bende en uzak ve uzun hatıralara yol açıyor. Zira 1900 senesi civarından, çocukluğumdan ta Paris'e gidinceye kadarki zamanıma ait Boğaziçi, Mektebi Sultani ve Edebiyat-ı Cedide hatıralarıma karışmıştır. Safveti Ziya'nın babası Ziya Beyin ailesiyle benim ailemin çifte bir sihriyetle çoğalmış bir dostlukları vardı. Bizde isimleri, "Boyacı köyündekiler" olan bu komşularımızla sık sık görüştürdük. Ziya Beyin ailesi o zaman alafrangalaşan ailelerden biriydi. Yeni yaptırmış oldukları kuleli yalı - ki pek çirkindir - alafrangalığın olanca cazibesiyle sık ve güzel görünürdü; Safveti Bey babasının ismini kendi ismine ilâve eden ilk Türklerden ve o zaman Türklerin müdavimi olmadıkları Beyoğlu, balo, Fransız tiyatrosu ve suare âlemlerine dahil olan sayılı Türklerden biriydi. Yalıda kulelerin birinin altındaki yuvarlak ve büyük odasını bilirdim ama kendisine burada bir defa bile rastgelmemiştim.

Safveti Bey gençliğinde sıklığı ile meşhurdu: Açık renkli kalın İngiliz kumaşları ve Botterden olacak, kloş pardösüler, yakası kadife lâcivert makferlanlar, açık renk eldivenler giyer, kutusundan yeni çıkmış gibi fazla ütülü, renkli, Tepebaşı ve Beyoğlu caddelerinde dolaşır, bir aşağı, bir yukarı ve arada - şimdiki Türkuvazın bulunduğu Bonmarşenin içinden - bir sokaktan ötekine geçerdi. Bir gün o böyle her önünden geçtiği camekânda tuvaletini süzerek, memnun ve neşeli dolaşırken, arkasından yürüyordum ve haline baktım. Potinlerinin, gömleğinin, boyunbağının, esvabının renkleri ve biçimleri kendisine alenî bir haz veriyor ve gözleriyle bu taşıdığı şeyleri âdeta yiyor gibiydi. Siyah, ince, uzun, uçları yukarıya doğru kalkık, tıpkı Edmond Rostand'ın meşhur bir resminde görüldüğü gibi bıyıkları vardı. Ve o zamanlar bu ince siyah saçlı, sivri bıyıklı genç "Aig Lion" şairini andırıyordu. Kendisinin de frakli olarak alınmış bir resmi vardı ki bunu hem odasına asmış, hem →

akrabasından birisine vermiş ve her ikisinde de Safvetî Ziya ismi üstünde, şu cümleyi yazmıştı: "Gayet resmî!"

Bir gün de, inanılmaz manzara! Safvetî Bey o şıkıktan âdeta Frenkleşmiş haliyle Küçüksu deresinin sandalla gidilen son noktasında Hasan'ın salaş tiyatrosuna geldi ve bizim bulunduğumuz locanın yanında oturan birisine şu cümleyi söylediğini duydum: "Ben buraya "ide" almağa geliyorum, monşer!" Hattâ bu geliyorum bile, "r" Fransızca'ya çalan fena bir telâffuzla iyi çıkmadığından, - zira Safvetî Ziya Bey biraz peltekti – "geliyoğum" gibi ecnebîlik, tasannuu kokan bir kelime oluyordu.

Ölümü de hayatına benzedi. Fransızlar olsa "sans accent grave" diyeceklerdi. O zamana kadar gördüğüm diğer ölülerde bir ağırlık, güya bir hazırlanış duymuştum. Sanıyordum ki hariçten kazaen gelmeyen ölümün, içimizde bir hazırlanış devresi vardır. Safvetî Ziya'da bunun aksini gördüm. Ve o bana ne biçim hiçten oyuncaklar olup, nasıl birdenbire kırılıverdiğimizi gösterdi. Bir akşam Lebon'da refikasına götürmek için hazırlattığı fondan paketini almağa acele ediyordu. Ve bana: "Bu gece adada balo var!" diye tebessüm ederek gitti. Ertesi sabah gazetede onun, o gece vefat etmiş olduğunu hayretle karışan bir teessürle okudum. Zavallı "Salon Köşelerinde" muharriri, bir salon köşesinde ve baloda, frakıyla, gayet resmî çalgı dinlerken fenalaşmış ve kendisine şüphe yok ki Boğaziçi, Beyoğlu, Berlin, Ankara, hayatının zübdesini sunmuş olacak bir kadeh suyu içerken ve ötede daha susmamış müsiki şüphesiz bütün ümitlerini ve hülyalarını kendinden söküp sonuncu bir guruba doğru sürüklüyor gibi gelirken her şeyin bitmekte olduğunu duyuran ancak iki üç dakikalık fâcianın büyük buhranı içinde, birden bire ölüvermişti!

(*Hakimiyet-i Milliye*, 7.8.1931)

ve Tahrirat-ı Hariciye Kâtipliği yaptı. Daha sonra Şûra-yı Devlet (Danıştay) üyeliği, Hariciye Protokol Şefliği gibi görevlerde bulundu. Atandığı Prag Elçiliğine başlamadan, Büyükada'da verilen bir baloda kalp yetmezliği sonucunda öldü. Hikâyeleri 1896 yılında itibaren *Servet-i Fünun* dergisinde ve bir ara çıkardığı *Ziya* adlı günlük gazetede yayımlandı. Konusunu zengin şımarıkların hayatı ile Beyoğlu eğlencelerinden alan oyun, roman ve hikâyeleriyle tanınmıştı.

ESERLERİ:

ROMAN: *Salon Köşelerinde* (1912).

HİKÂYE: *Bir Tesadüf* (1900), *Bir Safha-i Kalb* (1912), *Hanım Mektupları* (1913), *Kadın Ruhu* (1914), *Silinmiş Çehreler Beliren Simalar* (1924).

OYUN: *Haralambos Cankiyadis* (1912).

DİĞER: *Adab-ı Muaşeret Hasbihalleri* (1927), *Dahili Teşrifat Rehberi* (1928), *Nasıl Giyinmeli* (1929).

Safvetî Ziya

HAKKINDA: Tahir Alangu / Servet-i Fünün Edebiyatı Antolojisi (1958), Cevdet Kudret / Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman (2. bas. 1970), TDE Ansiklopedisi (c. 7, 1976-98), Behçet Necatigil / Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü (18. bas. 1999), Şükran Kurdakul / Şairler ve Yazarlar Sözlüğü (gen. 6. bas. 1999), TBE Ansiklopedisi (2001), Mehmet Nuri Yardım / Edebiyatımızın Güleryüzü (2002).

SAĞBAŞ, Hayreddin

Gazeteci, yazar. 1956, Pazar / Rize doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu ilçede tamamladıktan sonra, Rize Eğitim Enstitüsünden (1978) mezun oldu. Varto (Muş)'da bir süre öğretmenlik yaptı. Askerlik görevini yaptıktan sonra Yeni Asya Yayınları ile *Can Kardeş* dergisinde çalıştı. Yazdığı tarihî hikâyeler ile çocuk hikâyeleri ve masallarını *Can Kardeş* dergisinde yayımladı.

ESERLERİ:

Canlılar Dünyası (1984), *Akıncılar Geliyor* (1986), *Denizdeki Bebek* (1988), *İnancın Zaferi* (2002), *Tatlı Çilekler* (çocuk hikâyeleri, 2003).

SAĞIM, Ahmet Nüvit

Araştırmacı-yazar. 1951, Bandırma / Balıkesir doğumlu. Asker olan babasının görevleri nedeniyle öğrenimini birkaç şehirde yaptı. Şanlıurfa'da başladığı ilköğrenimini Rize'de, Tokat'ta başladığı ortaöğrenimini Ankara Gönen Kolejinde (1970) tamamladı. Bir süre devam ettiği Gazi Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesindeki öğrenimini sağlık sorunları

Ahmet Nüvit Sağım

nedeniyle yarım bıraktı (1978). Bir süre de Ankara Üniversitesi Pedagoji Bölümünde (1982) okudu. 1965 yılından itibaren çeşitli basımevi ve basın-yayın kuruluşlarında muhabir, teknik sekreter, yazar, yazı işleri müdürü ve yönetmen olarak çalıştı.

Yazıları, *Millî Cephe*, *Bozkurt*, yazı işleri müdürlüklerini yaptığı *Millî Ülkü* ve *Adım*, *Son Kale*, *Yeni Forum*; yönettiği *Ulaşım* ve *Bilinmeyen* dergilerinde yayımlandı. 1965 yılından itibaren MTTB Ankara Şubesi (1965-68), Milliyetçi Türk Gençlik Teşkilatı (1965-67), Genç Ülkücüler Teşkilatı (1966-69), Adalet Partisi Gençlik Kolu (1967-69), Türk Kültür Cemiyeti üyesi veya temsilcisi olarak görev yaptı.

AHMET NÜVİT SAĞIM

KIRIM YEŞİL YURDUM BENİM

Kırım Kırım,
Yeşil yurdum benim.
Kalbim orada çarpıyor benim.
Ben Kırım'ı özümden çok severim..

Ne derdi büyüklerimiz, bize,
Sen, sen ol, toprağımızı,
Sakın, terk etme çocuğum.
Sonra çok acı gelir size,
Yurt özlemi çocuğum.

Yurt özlemi, benzemez başka şeye,
Uğrunda savaşmaya, ölmeye,
Değer be çocuğum...

ESERLERİ:

Türkçe Adlar (1968), *Dede Korkut Hikâyeleri* (1969), *Basit İngilizce Konuşma Yöntemi* (1970), *Ata Söz-lerimiz* (1970), *Sağlık İçin İlkyardım* (1970), *Ziya Gökalp* (1970), *Rodoplardaki Son Türk Katliamının İçyüzü* (1972).

SAĞIR, İbrahim

Şair. 1 Ekim 1936, Paşaçiftlik köyü / Gönen / Balıkesir doğumlu. Bandırma Özel Lisesi (1955) mezunu.

İBRAHİM SAĞIR

ŞAİRİM

Şairim, Kafdağı sırtında yükünü,
Sırların tahtına kurulan benim.
Böylesi verilmiş ezelden hüküm,
Kurşunsuz, silahsız vurulan benim.

İçimde tufanı döner gözyaşı,
Söndürür, yanardağ olsa ataşı,
Yaya benzetirken incecik kaşı,
Gizli bir el ile gerilen benim.

Gökyüzünde burçtan burca gezerken,
Yıldızları yâr boynuna dizerken,
Beynimi mantığın örsü ezerken,
Fikrin yokuşunda yorulan benim.

Mevlânâ'da hoşgörü, Yunus'ta sevi,
Bir sözüm indirir tahtından dev'i,
Sevgiyle dolarken gönlümün evi,
Çağlayan, köpüren, durulan benim.

Sebepler mülkünde sermişim postu,
Sezerim en gizli hileyi, kastı,
Zalimin hasmıyım, mazlumun dostu,
Adalet tığıyla örülen benim.

Kalemim, kılıcım, şiirim kalkan,
Köleyle köleyim, hakanla hakan,
İçimde kaynarken binlerce volkan,
Tasasız, kedersiz görülen benim.

(*Duygu Kervanı*)

Hava Astsubayı olarak İzmir, Eskişehir, Malatya'da görev yaparak 1984'te emekliye ayrıldı. Eskişehir Şairler Derneğinin kurucuları arasında yer alarak ilk başkanı oldu. Çalışmalarını aynı şehirde sürdürdü.

İlk şiiri 1953'te *20. Asır* dergisinde (İstanbul, 1953) çıkmıştı. Sonraki yıllarda şiirleri *Çınar, Türk Edebiyatı, Çağrı, Ozan, İnsanlığa Çağrı, Diyanet, Sentez, Çatımız, Kümbet, Kültür Dünyası, Oltu'dan Selam, Güneysu, Bizim Kuşak, Sızıntı, Feyiz, Hazan, Edebiyat Güncesi, Size, Gülpınar* dergileri ile pek çok antolojide yer aldı.

İbrahim Sağır

"İbrahim Sağır Duygu Kervanı'nda, düş gücünü özgür bıraktığı, bilinçaltını devreye soktuğu durumlarda özgün imge ve tasarımlar yakalamıştır. Yaratıcılık, yaşama çocuğun gözüyle bakabilmektir. Ancak, başıboş bıra-kılan imgelem gücü, hiçbir kuralla kuşatılmayan göz; yaşamın içinde keşfedilmeyi bekleyenleri görebilir ve gördüklerini büyülü sözcüklerle aktarabilir." (Oktay Yivli)

İBRAHİM SAĞIR

ŞİİR SENSİN

Şiir sensin, mısra sensin, dil sensin,
Kaşın istiare, gözün kafiye.
Şu ruhumda en esrarlı desensin,
Muhabbetin redif sözün kafiye.

Endamın şah beyit, ellerin vezin,
Sayfa sayfa okuyayım yer izin,
Tarifi mümkün mü hendesenizin,
Kalbin aşk denizi, yüzün kafiye.

Bağ-ı irem'ine girercesine,
Girsem sözlerinin her hecesine,
Terennüm-ü sevdâ layık sesine,
Sitemin musiki, nazın kafiye.

Aşkına tutuldu bir kere gönül,
Feryât, figân eder boş yere gönül,
Baktıkça yüzüme gülümse ey gül,
İçimde dinmeyen sızın kafiye.

Sağır mısra mısra anlatır seni,
Almasa da bir küçücük buseni,
Her hâlin, ahvâlin büyüler beni,
Yürüyüşün ahenk, dizin kafiye.

ESERLERİ (Şiir):
Duygu Kervanı (2000), *Bir Kapıdan Bir Kapıya* (2006).

HAKKINDA: Ertuğrul Şakar / Hece Vezni ve İbrahim Sağır (İki Eylül gazetesi, 11 Ekim 1997), Lütfi Kılıç / Eskişehir Şairler Derneği ve İbrahim Sağır (Çağrı, sayı: 484, Mart 2000), Muharrem Kubat / İbrahim Sağır ve Duygu Kervanı (Çağrı, Mart 2001), Abdurrahim Karakoç / Bir Dernek Kitap (Akit gazetesi, 23.9.2001), Oktay Yivli / Duygu Kervanı'yla İmgeye Yolculuk (AÜ Dil Dergisi, Mayıs-Haziran 2002), Ali Erkan Kavaklı / Anlaşılır Şiire Dair (Vakit gazetesi, 23.8.2004).

SAĞIROĞLU, Ekrem

Eğitimci, ilahiyatçı, yazar. 1943, Laleli köyü / Refahiye / Erzincan doğumlu. Bazı yazı dizilerinde Ekrem Yahya imzasını kullandı. Kayseri İmam Hatip Lisesi (1965) ve Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü (1970) mezunu. Okula başlamadan hafızlığa çalıştı ve tamamladı. O zamanki Kemah **Müftüsü Lütfi** Doğan'dan dersler aldı. Okul döneminde Kayseri'nin bazı medrese hocalarından Arapça dersleri aldı. Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak 1970 yılından itibaren Kayseri Müftü Yardımcılığı ve Refahiye Müftülüğü görevlerinde bulundu (1971-72). Askerliğini Polatlı ve Dumlu'da yedek subay olarak bitirdikten sonra Digor (Kars) ve Safranbolu (Karabük)'da müftülük yaptı (1970). Daha sonra Milli Eğitim Bakanlığına geçerek Eskişehir ve Bakırköy (İstanbul) İmam Hatip Liselerinde öğretmenlik yaptı. 1997'de emekliye ayrıldı.

Ekrem Sağıroğlu

Yazı hayatına lise öğrenciliği yıllarında başladı. *Hakimiyet* (Kayseri) gibi yerel gazetelerle *Yeni İstiklâl* gazetesinin genç kalemler sütununda küçük denemeler, daha sonra *Milli Gazete, Yeni Devir* ve *Vakit* gazetelerinde denemeler ve inceleme yazıları yazdı. Dağınık ve aralıklı olmak üzere *İslâm, Mavera, Tohum, Oku, Diyanet, Hakses* ve *Altınoluk* dergilerinde makaleleri yayımlandı. *Milli Gazete*'nin 1974 yılında açtığı bir yarışmada 'araştırma-inceleme' dalında, *'1960 Sonrası Edebi Yayınlar'* adlı çalışmasıyla birincilik ödülü aldı. Bu çalışmayı aynı gazetede Ekrem Yahya imzasıyla yayımladı. *Yeni Devir* gazetesinin açtığı bir yarışmada da *"Kuran'ın Müşrik Dedikleri"* adlı çalışması derece aldı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Bilgiden İlme ve Gerçek Hayata* (1986), *Çağdaş Dünya ve İslâm* (1987), *Bilgiden Tevhide Yükseliş* (1993), *Kur'an'da İnsan ve Toplum* (1994), *Zaman Bilinci* (1995), *Bilgi Bilinci* (1996), *Necip Fazıl Şiirinde Ölüm Senfonisi* (1997).

BİYOGRAFİ: *İmam-ı Rabbani* (1999), *Şâh-ı Nakşıbend Muhammed Bahaeddin Buhâri* (2001), *İslâm'ın İlk Müceddidi Ömer ibni Abdülaziz* (2002), *İmam-ı Azam Ebu Hanife* (2003), *Hz. Ebu Bekir* (2003), *Hz. Ali* (2004), *Hz. Ömer* (2006).

SAĞLAM, Bahaeddin

Araştırmacı-yazar. 1 Kasım 1960, Verkanıs / Siirt doğumlu. Asıl soyadı Saldıran'dır. İlköğrenimini köyünde bitirdikten sonra klasik Osmanlı metoduyla üç yıl medrese eğitimi görüp icazet (yeterlilik, diploma) aldı. Türkiye'de dört yıl Arapça dersleri verdikten sonra Suriye'ye gitti. Bu ülkede kolej eğitimi gördükten sonra sekiz yıl lise ve üniversite öğrencilerine İslâmi ilimler alanında dersler verdi. 1985 yılından itibaren araştırmalarının yanı sıra yayıncılık yaptı. Makaleleri, *Girişim* dergisi ile *Yeni Şafak*, *Zaman* ve *Yeni Asya* gazetelerinde yayımlandı.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *İlmî ve Edebî Yönleriyle Kur'an Kıssaları* (1985), *Kur'an'da Evrim* (1986), *Kur'an'da Kadın* (1986), *Ruh Kavramı* (1986), *Turan Dursun ve Din* (1991), *19 Meselesi* (1996), *İbadetlerin Mânâ ve Hakikatleri* (1996), *Kur'an-ı Kerim Meali* (1996), *Risale-i Nur'da Geçen Ayet, Hadis ve İbarelerin Mealleri* (1996), *Kur'an'ın Evrenselliği ve Kur'an Kur'an Sembollerinin Dili* (1997), *Geçmiş ve Gelecek Arasında Tevrat* (1998), *Yasin Tefsiri* (1998), *Vahy ve Medeniyet* (1998), *Yaratıcı Evrim ve Âdem Meselesi* (2001).

SADELEŞTİRME-ÇEVİRİ: *Kabir Alemi* (İmam Suyuti'den, 1985), *İşaratü'l İ'caz* (B. Said Nursi'den, 2001).

SAĞLAM, Feyyaz

Araştırmacı-yazar, şair. 27 Aralık 1959, Argıthanı / Ilgın / Konya doğumlu. Akşehir 24 Ağustos İlkokulu (1971), Akşehir Merkez Ortaokulu (1974), Akşehir İsmet İnönü Endüstri Meslek Lisesini (1977) bitirdi. Bir süre fabrikalarda işçi olarak çalıştı. Daha sonra Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü (1985) bitirdi. Kars'ta öğretmenlik (1986-2000), 2000 yılından itibaren DEÜ Fen Edebiyat Fakültesinde ile Eğitim Fakültesinde öğretim görevlisi olarak çalıştı.

İlk yazısı *"Kültür Değerlerimize Kimler Sahip Çıkıyor?"*, 1 Mart 1985 tarihli *Milliyet Sanat* dergisinde çıkmıştı. Daha sonra çeşitli yazıları *Kardaş Edebiyatlar*, *Sanat Olayı*, *Yeni Kıbrıs*, *Batı Trakya'nın Sesi*, *Bay*, *Tarla*, *Turnalar* (KKTC) vd. dergilerde yayımlandı. *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*'ne Batı Trakya bölümünü yazdı. Uluslararası düzeyde katıldığı bilimsel kongrelerde Batı Trakya Türk edebiyatı hakkında bildiriler sundu, konferanslar verdi, radyo ve televizyon programlarına katıldı. Balkanlarda Türk kültürü ile ilgili İzmir, Romanya, Makedonya, Almanya,

Feyyaz Sağlam

Azerbaycan, Avustralya'da pek çok etkinlik düzenledi. Araştırma ve incelemeleri Türkiye, Avrupa ülkeleri ile Yunanistan (Batı Trakya), KKTC, İsrail, Avustralya ve Azerbaycan'da yayımlandı. Bazı araştırma yazıları ve şiirleri İngilizce, Almanca, Hollandaca, İbranice, Romence, Lehçe, Bulgarca, Sırpça, Yunanca ve Özbek, Azeri, Kazak ve Tatar Türkçelerine çevrildi. Edebiyat alanında Türkiye'de aldığı iki ödüle ek olarak, Yunanistan (Batı Trakya) Türkleri Edebiyatı'na katkılarından dolayı kendisine "Özel Şükran Plâketi" verildi. 2004'te Batı Trakya Türkleri Kardeşlik Ödülü ile Bosna-Hersek Kültür Dernekleri Fe-derasyonu Türk Diline Hizmet Ödülünü aldı. KIBATEK projesini 1998 yılında gündeme getirerek Bulgaristan kökenli Türk şair ve yazarı M. Şaban Kalkan ve KKTC'li yazar İsmail Bozkurt ile bu projenin hayata geçmesine öncülük etti ve 2001'de projenin başkanı oldu. FAK üyesidir.

"Sen, ey Batı Trakya elçisi Feyyaz Kardeş; say ki tekleyen yüreğimle, say ki Rumeli ereğiyle say ki Mercan soyu şiiriyle çok yaratan sıcak ocağına hatırası kırk yıl süren bir kahveni içmek istedim bu yazımla; yeter ki verilerinle her zaman varolacağına inandığım hoş karşıla, o kadar." (Hasan Mercan)

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Batı Trakya / Yunanistan'da Çağdaş Türk Edebiyatı Antolojisi* (1990), *Batı Trakya Türkleri Çocuk Edebiyatı* (1990), *Yunanistan* (Batı Trakya) *Türkleri Edebiyatı Üzerine İncelemeler* (c. I. 1991, c. II. 1993, c. III. 1994, c. IV. 1996), *Yunanistan* (Batı Trakya) *Türkleri Edebiyatı'nda Atatürk* (1992), *Yunanistan'da* (Trakya'da) *Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi* (1995), *Uluslararası Batı Trakya Paneli* (1996), *Türk Dünyası Edebiyatı İncelemeleri* (1996), *Türkiye Dışındaki Çağdaş Türk Edebiyatları Ansiklopedisi* (c. 9, Batı Trakya Türkleri Edebiyatı Bölümü, 1997), *Türkiye Dışında Yazılmış Türk Dili Şiirleri Antolojisi* (1999), *Batı Trakya Türkleri Basın Tarihi Üzerine Bir Araştırma* (2000), *Türk Dünyası Edebiyatı'nda KIBATEK* (2001, M. Şaban Kalkan'la birlikte), *Batı Trakya Türk Kültürü Araştırmaları* (2003), *Dünyada Türkçe ve Türk Edebiyatları* (2003).

ŞİİR: *Kırk Kırık Rubai* (1997; Azeri Türkçesine çevirisi, Rubailer adıyla, 1998), *Leylâgül* (2001).

HAKKINDA: Tayyar Salamoğlu Cavadov / Şairleri Haygıran Millet ve Konya-

FEYYAZ SAĞLAM

NAZİRE-İ KASİDE-İ HÜRRİYET

-Namık Kemal'e-

Bir ulu volkandır sözüm, tam zülme inat,
Çılgın şairim karada, deryada levent.

Kalsa da epey uzakta şimdi koca İstanbul,
Susmam yine söylerim, isyandayım evet.

Bu gecenin de bir sabahı vardır mutlak
İlmik ilmik olsun da, sabret gönlüm sabret

Belki bir mektup çıkar gelir bugün-yarın
Ey gönlüm, bu zindanı Dersaadet farz et.

Ne çıkar, ölümü lâyık görmüşse bize bu felek,
"Altı da üstü de bir" değil mi yerin nihayet.

Yalnız bir tek kelimedir işte bütün hayatım:
"Hürriyet, hürriyet, hürriyet yine hürriyet!..."

(*Tunalar* dergisi, 1999)

FEYYAZ SAĞLAM

RUBAİLER

Sevda yorgunu yüreğim, söyle bir daha nasıl sevsin?
Sen ki gözünde bazen çöce bazen de yüce bir devsin,
Benim için nesin; bilemedim çaresizim inan yâr
Sanki dışımda kar yangını, içimde buzdan alevsin...

*

Mecnûn ki Leylâ'yı bir sevmiş pîr sevmiş,
Kerem Aslı'ya yanmış, Zühre'yi Tahir sevmiş,
Böyle aşklar kaldıysa gayri dünyâda
Sevdiyse bu âlemde, yine bu fakir sevmiş.

*

O ceylandı, selviydi, birdi geldi ve gitti,
Yaralı gönlümde yeni bir devirdi geldi ve gitti,
Seher vakti ağyarla elele gördüm de birden
Gözleri, gözlerime misafirdi, geldi ve gitti...
(*Leylâgül*, 2001)

İsmail Sağlam

lı Telgigatçı (18.3.1995, Bakü), İskender Pala / Rubai Geleneği (Zaman gazetesi, 24.12.1998), Hasan Mercan / Batı Trakya Türklerinin Elçisi (Tan gazetesi, 6 Şubat 1999; Tarla, Mart 1999), Almaz Hüseyinova / Kövrek Mısraların Sızıltıları (Filoloji Araştırmalar, X. kitap, 1999, Bakü), Mehmet Kansu / Halkın Sesi (Letkoşa, 17.1.2000), Tamilla Aciyeva / Sıfırdan Başladım Hayata (Filoloji Araştırmalar, XI. Kitap, 2000, Bakü), İslâm Beytullah Erdi / Feyyaz Sağlam ve Onun Leylâgül'ü (Haber69, sayı: 161-162, 2004), A. Neyzar Karahan / Leylâgül (Bakırçay Manisa, 19.4.2004).

SAĞLAM, İbrahim

Şair ve yazar. 28 Aralık 1958, Trabzon doğumlu. Gülbaharhatun İlkokulu, Cumhuriyet Ortaokulu, Trabzon Lisesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Makine Mühendisliği Bölümü, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İş İdaresi, Sosyal Bilimler ve Mahalli İdareler bölümleri mezunu. 1980'den itibaren Trabzon'da makine mühendisliği, müteahhitlik; Trabzon Belediye Meclisi Encümen üyeliği ve başkanı vekilliği, Karadeniz Yazarlar Derneği Başkanlığı görevlerinde bulundu.

İlk yazısı 1983'te *Karadeniz Haber* gazetesinde, sonraki ürünleri *Karadeniz, Yunus* (sahibi, yazı işleri müdürü), *Trabzon Belediyesi* gazeteleri ile *Zafer* dergisinde yayımlandı. Gökkuşağı TV, Kuzey TV, Zigana TV, Akça TV gibi yerel televizyonlarda çeşitli programlar hazırlayıp sundu.

ESERLERİ:

ARAŞTIRMA-İNCELEME: *Karadeniz'de On Yıl* (1992), *Üç Dost Kalem* (1995), *Uçmayan Yol Tanjant* (1995), *Trabzon'un Kardeşleri* (1998), *Hayatın İçinden* (2001).

ŞİİR: *Ak Sakalın Hatırımda* (desenlerle, 1992), *Dönemeç* (1995).

SAĞLAM, İsmail

Eğitimci, yazar. 1965, Tuztaşı köyü / Narman / Erzurum doğumlu. İlkokulu köyünde okudu. Bursa İmam Hatip Lisesi (1984), Uludağ Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1989) mezunu. UÜ Sosyal Bilimler Enstitüsünde *"Okulöncesi Eğitimi"* adlı tezi ile (1995) yüksek lisans yaptı. 1989-92 yılları arasında imam hatiplik, 1992-96 yılları arasında din kültürü ve ahlâk bilgisi öğretmenliği yaptı. 1996 yılından itibaren UÜ İlâhiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak çalıştı. Makalelerini, 1998'den itibaren *UÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Mehir Aile Dergisi*'nde yayımladı. *İslâm ve Batı Eğitiminde Okulöncesi Eğitimi, Hedefler-Etkinlikler* (2001) adlı bir basılı eseri vardır.

SAĞLAM, Mustafa

Şair, araştırmacı. 3 Ocak 1953, Yaylapazarı köyü / Ermenek / Karaman doğumlu. İlkokulu köyünde, ortaokulu Ermenek'te okudu. Akşehir Öğretmen Okulu (1972) mezunu. İlk görev yeri olan Hani (Diyarbakır) ilçesinde dört yıl çalıştıktan sonra görevini Mersin'de sürdürdü. Bu arada Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesinden lisans diploması aldı. 1998'de Erdemli (Mersin) Kızkalesi kasabısında görev yaparken emekliye ayrıldı. Emekli olduktan sonra Erdemli'ye bağlı Ayaş kasabasına yerleşti.

Yazı yazmaya ortaokulda iken günlük tutarak başladı. Daha sonra şiir ve öyküye yöneldi. Şiirleri daha

MUSTAFA SAĞLAM

AŞKIN KÖKÜNE DİNAMİT

Elaiussa-Sebaste'ye yakın, dağa doğru ören yerlerinin birinde Romalılar'dan kalma bir lahit vardı, 2003 Mart ayı ikinci yarısında definiciler tarafından acımasızca kırıldı. Jandarma, iyi bir araştırma sonucu, kıranları buldu ve savcılığa teslim etti. Yasalarda ne ise, gereken cezayı çekecekler elbette. Bu, konunun hukuksal tarafı.

Ama, yakalansalar ne çıkar, yakalanmasalar ne çıkar? Cezayı çekseler ne yazar, çekmeseler ne yazar? Ne onu yapan kişi var şimdi, ne de yerine koymak mümkün! O, bir kere gitti artık; geçip giden zaman gibi. Giden zaman, nasıl geri gelmiyorsa, o da geri gelmez. Bin kere ceza ver istersen bu suçu işleyenlere; o, kırılıp dökülen taşları hiçbir şey birleştiremez artık. Çevrede, kırılıp yok edilen binlercesi gibi, o da yoklara karıştı gitti. Yörede yine de pek çok lahit var duran. Büyük bir kısmının üstünde rölyefler, yazılar, simgeler var bunların. Hepsi kendine göre bir şeyler ifade ediyor tabi.

Kırılan bu lahitte de, elbette üstündeki kabartma ve kabartmada anlatılmak istenendi önemli olan; bir de, bu lahiti yaptıranın duyguları, düşünceleri

ile lâhiti kıran kişilerin düşünceleri arasındaki uçurum. İkibin yıla yakın bir zaman süresinin başı ile sonu arasındaki zihniyet farkı.

Çevrede, eşi benzeri görülmeyen bir lâhitti o. Ana kayaya oyulmuş, yarısı hala yapışık bir sandık şeklindeydi. Kabartmadaki kompozisyon şöyleydi: iki köşede birer koç başı, koç başlarından sonra, sağda bir erkek, soldaysa bir kadın portresi bulunmaktaydı. Her ikisinin de kucağında birer erkek çocuk vardı, çocuklar birbirine doğru eğilmiş, tam ortada elele tutuşmuşlar ve kanatlıydılar aynı zamanda.

Az buçuk mitolojiden anlayan herkesin bildiği gibi, kanatlı erkek çocuk: Eros. Yani aşk tanrısıdır Yunan mitolojisinde. konunun uzmanı değilim ama, birbirine güçlü bir şekilde bağlı iki kişinin resmi olarak yorumladım ben bu kabartmayı. Belki yanlış düşünüyorum diye bir iki arkeoloğun da fikrini aldım, onlar da öyle söylediler gerçi. Kendileri ölse bile, sevgililerinin sonsuza kadar yaşamasını isteyen iki kişiymiş lâhitin üstünde betimlenen. Hani şu Arap halk öykülerinde geçen, ünlü Leyla ile Mecnun'un bir benzeri sizin anlayacağınız.

Kabartmayı yaparken iyi bir emek çekmiş, içeriğine layık, göze oldukça hoş görünen bir eser ortaya çıkarmış heykeltıraş. Mona Lisa'nınkinden çok önce yapılmasına rağmen, O'nunkine çok benziyordu elleri ülün. Üstündeki giysi ve saçları dersen yine ona keza. En ince ayrıntılarına kadar belirtilmişti hepsi. (...)

Mustafa Sağlam

çok *Maki* dergisinde yayımlandı. İlkçağ uygarlıkları, mitoloji ve Anadolu kültürleriyle ilgili çalışmalarda bulundu, bu konularda CD'ler hazırladı. Mersin Şairler ve Yazarlar Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Elaiussa'nın Yıkılışı* (1995), *Ya Tanrılar Aşık Olmasaydı?* (2000).

ROMAN: *Öteki Yarı* (2003).

HAKKINDA: Bizim Ece 2002 Şairler Antolojisi (2002), Ahmet Otman / Bizim Ece Şairler Antolojisi 2003 (2003).

SAĞLAM, Mümtaz

Ressam, yazar. İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Resim Bölümü mezunu. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Anasanat Dalında yüksek lisans ve sanatta yeterlilik programlarını tamamladı. 2002 yılında Resim Anasanat Dalında profesör oldu. İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü Başkanlığı yaptı.

Sanat çalışmalarının yanı sıra eleştiri yazılarıyla da tanındı. *Milliyet Sanat*, *Gösteri*, *Türkiye'de Sanat*, *Gençsanat*, *Cumhuriyet Kitap*, *Edebiyat-Eleştiri*, *Sanat Dünyamız*, *Artist*, *Agora*, *Mimarlık*, *Skala*, *Adam Sanat* ve *Virgül* gibi dergilerle *Cumhuriyet* gazetesinde resim sanatı üzerine yazıları yayımlandı.

"İzmirli ressamların pek çoğuna eleştirel bir bakış geliştiren, sanat yaklaşımlarını sanatın genel dizgesi içinde değerlendirmeye çalışan ve konumlandıran yazarın söz konusu yorumlarında, "sahici bir gözlem" mantığıyla hareket ettiğini belirtmek gerekir. Gerçekten de, ele aldığı her sanatçıya ve dolayısıyla sanat tavrına yönelik "bir değer atfetme" yaklaşımı, çalışmanın ana eksenini belirlemektedir sanki. Bu şekilde netleşen pano-ramik bakış, sanatçıların yapıtlarına ilişkin tespit ve yorumların dayandığı verileri ortaya çıkarıyor." (Gülay Yaşayanlar)

ESERLERİ:

Umut Türker (1997), *Fahri Sümer* (1997), *İzmirli Ressamlar Ansiklopedisi* (2001), *Sanat Koleksiyonu-Türk Sanatında 1950 Sonrası Çağdaş Yaklaşımlar ve Koleksiyondan Örnekler* (2 cilt, 2004).

HAKKINDA: Reşat Başar / Resimde Melankolik Bir Uzam (Virgül, 1998), Gülay Yaşayanlar / İzmirli Ressamlar Ansiklopedisi (Virgül, Mayıs 2002), Mümtaz Sağlam / Sanat Koleksiyonu-Türk Sanatında 1950 Sonrası Çağdaş Yaklaşımlar ve Koleksiyondan Örnekler (c. 1, 2004).

SAĞLAM, Nuri

Edebiyat araştırmacısı. 1964, Giresun doğumlu. İlköğrenimini Keşap Sancaklıtepe Köyü İlkokulunda, ortaöğrenimini Giresun İmam Hatip Lisesinde tamamladı. 1983'te girdiği Marmara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinden 1985'te ayrıldı. 1990 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Aynı yıl bu bölümün Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladı. 1993'te Prof. Dr. Ömer Faruk Akün'ün danışmanlığında hazırladığı *"Basiretçi Ali Beyin Şehir Mektupları"* adlı teziyle yüksek lisansını, 1999'da Prof. Dr. Necat Birinci'nin danış-manlığında hazırladığı *"Ruşen Eşref Ünaydın: Hayatı ve Eserleri"* adlı teziyle de doktorasını tamamladı. Çalışmalarını İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında doçent doktor öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Makalelerini 1996 yılından itibaren *İÜ Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* ve *İlmi Araştırmalar* dergisinde yayımladı. Birçok bilimsel toplantıya katılarak alanı ile ilgili bildiriler sundu.

ESERLERİ:

BİYOGRAFİ: *Cenap Şahabeddin-Hayatı ve Eserlerinden Seçmeler* (2002), *Necip Fazıl Kısakürek Hayatı ve Eserlerinden Seçmeler* (2002), *Orhan Veli Kanık-Hayatı ve Eserlerinden Seçmeler* (2002).

Nuri Sağlam

ROMAN: *Ruşen Eşref Ünaydın* (2004).

YAYINA HAZIRLAMA :

(Basiretçi Ali Efendi'den): *İstanbul'da Yarım Asırlık Vekayi-i Mühimme* (1997), *İstanbul Mektupları* (2001). (Ahmet Mithad Efendi'den): *Yeryüzünde Bir Melek* (2000), *Bahtiyarlık* (2000), *Hayret* (2000), *Cellat* (2000), *Henüz 17 Yaşında* (2000), *Arnavutlar Solyotlar* (2000). (Ruşen Eşref Ünaldın'dan): *Ruşen Eşref Ünaydın'dan Hasan Ali Yücel'e "Diyorlar ki" İçin Bir Mektup* (2001). (Ruşen Eşref Ünaydın'dan Necat Birinci ile): *Diyorlar ki* (2001), *Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal'le Mülakat I-II* (2001), *Atatürk'ün Hastalığı-Prof. Dr. Nihad Reşad Belger'le Mülakat* (2001), *Hikâyeler* (2001), *Çanakkale'de Savaşanlar Dediler ki* (2002), *Geçmiş Gün-*

ler (2001), *Ayrılıklar* (2002), *Boğaziçi-Yakından* (2002), *Boğazçi-Uzaktan* (2001), *Tevfik Fikret-Hayatına Dair Hatıralar* (2002), *Reşat Nuri İçin-Ela Güntekin'e Hatıralar* (2002), *İki Saltanat Arasında* (2002), *Galatasaray ve Futbol-Hatıralar* (2002), *Atatürk Özleyiş-Hatıralar* (2002), *Atatürk Devri Hatıraları* (2002), *Türk Dili Tetkik Cemiyeti Kuruldu̇ğundan İlk Kurultay'a Kadar-Hatıralar* (2002), *Atatürk-Tarih ve Dil Kurumları-Hatıralar* (2002), *Atatürk ve Millî Tesanüt* (2002), *İstiklal Yolunda* (2002), *Acıklı Günler* (2002), *Damla Damla* (2002), *Çocuk Şiirleri* (2002), *Yazılar-I-II* (2002), *Diğer Hikâyeler* (2002), *Çocuk Hikâyeleri* (*Andersen*)*'in Masalları* (Fransızcadan çev.: Ruşen Eşref, 2002), *Beyaz Geceler* (Dostoyevski'den, çeviren: Ruşen Eşref, 2002), *Adem Oğlu-Bir Peygamberin Tarihi* (Emil Ludwig'den, çeviren: Ruşen Eşref, 2002), *Düello* (Alexandre Kuprin'den, çev.: Ruşen Eşref, 2002), *Napoleon* (Emil Ludwig'den çev.: Ruşen Eşref, 2002), *Çoban Şiirleri-Bükolikler* (Vergilius'tan çev.: Ruşen Eşref, 2002), *Fransa'da Ari Dillere Tekaddüm Etmiş Olan Lehçenin Turani Menşei* (Leon Cahun'dan çev.: Ruşen Eşref, 2002). (Faik Reşad-Ali Nazıma'dan): *Mükemmel Osmanlı Lügatı* (komisyon, 2002). (Ahmet Haşim'den M. Fatih Andı ile): *Frankfurt Seyahatnamesi* (2004), *Bize Göre ve Bir Seyahatin Notları* (2004), *Göl Saatleri* (2006), *Piyale* (2006).

HAKKINDA: Ahmet Eken / Asıl Dert Hoşnutsuzlukların Düzelmemesi (Virgül, sayı: 53, Temmuz-Ağustos 2002).

SAĞLAM, Süleyman

Avukat, yazar. 1936, Kayseri doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Kayseri'de tamamladı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1961) mezunu. Kayseri'de avukatlık yaptı. 1966- 76 yıllarında Kayseri'de siyasi etkinliklere katıldı. 1983 yılına kadar inşaat ve ticaret işleriyle uğraştı. 1984 yılında avukatlığa döndü. 1988-92 yılları arasında iki dönem Kayseri Barosu Başkanlığı yaptı. *Dağı Dağa Kavuşturan* adlı basılı bir romanı vardır.

Süleyman Sağlam

SAĞLIK, Şaban

Araştırmacı-yazar. 1962, Korgan / Ordu doğumlu. İlk, orta ve lise öğrenimini Korgan'da bitirdi. Samsun Yüksek Öğretmen Okulu Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1983) mezunu. Bayburt ve Samsun'da öğretmenlik yaptı. 1992'de Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisansını tamamladı. Aynı yıl OMÜ Eğitim Fakültesi TDE Bölümüne araştırma görevlisi olarak atandı. Aynı yerde *"Popüler Roman ve Estetik Roman Kavramları Açısından Esat Mahmut Karakurt ile A.H. Tanpınar Romanları Üzerine Mukayeseli Bir Çalışma"* adı teziyle doktora yaptı. 1985'te yardımcı doçent oldu.

Makale ve inceleme yazıları; *Türk Yurdu, Türk Edebiyatı, Dergâh, Yedi İklim, Kafdağı, Hece, Yom Sanat* vb dergilerde yayımlandı. *Cahit Sıtkı Tarancı'nın Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme* adlı ilk kitabı 2003'te çıktı.

SAĞMAN, Ali Rıza

Eğitimci, yazar (D. 1890, Ünye / Ordu - Ö. Mart 1996). İlk ve ortaöğrenimini memleketinde tamamladı. Daha sonra hafızlık eğitimi gördü ve hafız oldu. 1905 yılında İstanbul'a giderek Sultan Selim Camiinde müezzinliğe başladı. Medrese-i Mütehassisin'i bitirip dersiâm (halka ders vermeye yetkili hoca) olduktan sonra Darülfünün (İstanbul Üniversitesi) Hukuk ve Felsefe bölümlerinden mezun oldu. 1939 yılına kadar İstanbul Barosuna bağlı olarak avukatlık yaptı. Darüşşafaka ve diğer okullarda öğretmen olarak görev yaptı. Devrinin müsikişinasları olan Sultan Selimli Hafız Cemal, Üdi Ekrem, Muallim İsmail Hakkı, Üdi Yusuf ve Kemani Hasan beylerden usul ve solfej dersleri aldı, birçok fasıl geçti.

İlk defa İstanbul'da açılan İmam Hatip Okulunda Kur'ân, Kelâm (İslâm felsefesi) ve Tecvid (Kur'an-ı Kerim'i uygun şekilde okuma) öğretmenliği yaptı. 1963 yılına kadar da bu görevine devam etti. Aynı yıl Saint Michel azınlık okuluna geçti ve ölünceye kadar bu okullarda çalıştı. Kendi eserlerinin yanı sıra zengin bir kütüp-hane bıraktı.

ESERLERİ:

Mevlid Nasıl Okunur ve Mevlidhanlar, İstanbul'u Ne Şekilde Aldık? (2 cilt), *İslâm Fütuhatı, Kur'ân Radyoda Okunur mu?, İtikatsızlık ve Menşei, Hafız Sami Merhum, İstanbul Hendekleri, Din Alimleri Nasıl Yetiştirilmeli, Rüz-i Ceza, İstanbul'un Bir Asırlık Hafızları, Dinsizliğin İlmen İmhası* vd.

SAĞOL, Gülden

Dilbilimci. 25 Haziran 1963, Erzincan doğumlu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1984) mezunu. Yüksek lisansını (1987) ve doktorasını (1993) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ile Türkiyat Araştırmaları Enstitüsünde tamamladı. Marmara Üniversitesinde araştırma görevlisi (1986-90), öğretim görevlisi (1990-94), yardımcı doçent (1994- 1999); Yakın Doğu Üniversitesinde misafir öğretim üyesi (1995-97; 2002-03), fakülte yönetim kurulu üyesi ve bölüm başkanı yardımcısı olarak görev yaptı. Kocaeli Üniversitesi ve Mimar Sinan Üniversitesinde yarı zamanlı öğretim üyesi olarak çalıştı. MÜ Fen Edebiyat Fakültesi TDE Bölümü Eski Türk Dili Anabilim Dalında doçent (1999) ve profesör (2004) oldu. Eski Türk Dili Anabilim Dalı ve Türk Dili Bölümü Başkanlığı yaptı.

Yazıları *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, Türkler, Osmanlı, Yeni Türkiye, Türklük Araştırmaları, Sibirya Araştırmaları, Bir* adlı çeşitli yayın organlarında yayımlandı. Yurtiçinde ve yurtdışında birçok sempozyuma katıldı.

ESERLERİ (Araştırma-İnceleme):

Ahmet Cevat Emre - Lisan-ı Osmani Metin-Terimler Dizini-Sözlük-Tıpkıbasım (Erdal Şahin ve Nurgül Yıldız ile, 2004), *18.-19. Yüzyıl Türkmen Şiiri Antolojisi* (Emine Gürsoy-Naskali ile, 1995), *Türk Kültüründe Argo* (ed.,Emine Gürsoy-Naskali ile, 2002).

SAHRA, Süleyman

Şair. 6 Mart 1962, Yıldızeli / Sivas doğumlu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu. Çalışmalarını Ankara'da memurluk yaparak sürdürdü. Ürünlerini yayımlamaya *Edebiyat* dergisinde başladı. Daha sonra *Hece* ve *Albatros* dergilerinde yer aldı. *Sütdili* (1999) adlı bir şiir kitabı vardır.

SAİD

Şair (D. ?, İstanbul – Ö. 1837, İstanbul). Tam adı Hızırağazâde Said Bey'dir. I. Abdülhamid'in musâhiplerinden Mehmed Arif Ağa'nın oğludur. Enderun (Saray)'da öğrenim gördü. Kiler ağası olarak göreve başladı. 1828'de yol açtığı bir olay dolayısıyla beş bin kuruş yıllık maaşa bağlanarak saraydan uzaklaştırıldı. 1830'da Sofya Sipahi Alayları müdürlüğüne atandı. 1831'de Ağa Hüseyin Paşa yönetimindeki ordu ile Anadolu'ya geçti. Akdağ Madeninde müfettişlik yaptı. 1835'te hâceganlık (hoca) mesleğine atandı. Şiirlerinden bir bölümü dostları tarafından derlenerek bir divançe halinde 1864'te yayımlandı.

HAKKINDA: Mehmet Turan Yarar / Doruktan Doruğa - Güfte Şairleri (1992).

SAİD HALİM PAŞA

Devlet adamı ve yazar (D. 1863, Kahire / Mısır - Ö. 6 Aralık 1921, Roma / İtalya). Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın torunu ve vezir Halim Paşa'nın oğludur. Özel öğrenim görerek yetişti. Gençlik yıllarında Arapça, Farsça, Fransızca ve İngilizce öğrendi. İsviçre'de siyasal bilimler dalında yükseköğrenim gördü. 1888 yılında mirmiran (beylerbeyi) rütbesiyle Şurayı Devlet (Danıştay) üyeliğine getirildi. Rumeli Beylerbeyi oldu (1900). Ancak II. Abdülhamid döneminde sürekli izlenme ve baskı altında tutulmaya dayanamayarak Mısır'a kaçtı. Oradan Avrupa'ya geçerek önceden de ilişkili olduğu Jön Türkler'e maddî ve fikrî yardımlarda bulundu. Meşrutiyet'in ilanı (1908) üzerine döndüğü İstanbul'da önce Yeniköy Belediye Başkanlığına, ardından Cemiyet-i Umumiye-i Belediye ikinci başkanlığına, 1912 yılında Mahmut Şevket Paşa kabinesinde Şurayı Devlet Başkanlığına ve bu göreve atanışından üç gün sonra da Hariciye Nazırlığı (Dışişleri Bakanlığı)'na getirildi.

Mahmut Şevket Paşa'nın 1913 yılında öldürülmesi üzerine onun yerine sadrazam (başbakan)lığa atandı. Kurduğu kabinede Hariciye Nazırlığını da üstlendi. Onun sadrazamlığı sırasında Edirne, Bulgarlar'dan geri alındı. Balkan devletleriyle barış antlaşmaları yapıldı. Türkiye'nin Birinci Dünya Savaşı'na girmesine karşı çıktı. Bu nedenle arasının açıldığı İttihad ve Terakkinin ileri gelenleriyle sürtüşmesi giderek arttı. İlk istifasını ısrarlar karşısında geri aldıysa da, Hariciye Nezaretinin kendisinden alınması ve artık yönetimde kendisine danışılmaması üzerine 1917 yılında istifa ederek görevinden ayrıldı. Mütarekeden sonra İngilizler tarafından Malta'ya

Said Halim Paşa

SAİD HALİM PAŞA

İSLÂM HUKUKUNUN EGEMENLİĞİ İLKESİNİN SONUÇLARI

İslâm hukukunun egemenliği ilkesinin sonuçları esaslı bir önem taşımaktadır. Çünkü bunlar, kendini mevcut diğer toplumlardan çok açık bir şekilde ayıran yeni temeller üzerine kurulmuş ve bütünüyle yeni bir toplum oluşturmuştur.

İslâm'ın toplumsal yapı üzerinde gerçekleştirdiği iş, kelimelerin en doğal anlam ve ruhuyla adalet ve özgürlük temellerine dayalı bir toplumsal düzen kurmuş olmasından ibarettir. Öyle bir toplumsal düzen ki, sınıf ve parti rekabetleri kesin biçimde sürülüp çıkarılmış, özgürlüğe ve eşitliğe karşı hiçbir tepki yükselmemiş, bunun neticesi olarak insanî dayanışmayı en gerçek ve sarsılmaz bir şekilde tanımış, bu dayanışma bir kavimden diğer kavime kol atarak, aralarında o eşi görülmemiş "İslâm kardeşliğini tesis etmiş, dünyanın değişik bölgelerinde, çeşitli kıtalarında yaşayan muhtelif ırklara mensup dörtyüz milyona yakın bütün bir dünyayı büyük bir İslâm ailesi halinde birleştirmiştir.

İslâm, bundan başka, İslâm kavimlerini öyle ortak ve sabit bir idealle donatmıştır ki, bu ideal onların sürekli evrimini öngörmekte, emretmektedir. Bu sayededir ki, birbuçuk yüz yıldan fazla bir zamandan beri, bütün İslâm kavimleri, gerek güçlü ve üstün dönemlerinde, gerek çöküş zamanlarında, Şeriat'ın emir ve öğütlerine uygun hareket etmekten, ona canla-başla hizmet etmekten başka bir amaç beslemediler. Kendi esenliklerini yalnız ondan beklediler ve bu esenliğin gerçekleşmesini, yalnız onun yüksek gerçeklerine boyun eğmeye bağlı gördüler.

İslâm'ın toplumsal yapı üzerindeki fiilî etkileri, devlete o zamana kadar görülmemiş öyle bir mevki ve nüfuz kazandırdı ki, bu mevki ve nüfuz devletin hem korku verici (heybetli), hem sevimli, hem de saygın görülmesini sağladı.

Evet, devlet kendini sevdirdi. Çünkü o, Şeriat'a hizmet etmek, ona saygı gösterilmesini sağlamak amacıyla, yine Şeriat'tan doğmuştu. Çünkü, bu şekilde, hiç söz götürmeyecek öyle bir yasallık, meşruiyet kazanmış bulunuyordu ki, bu yasallık, kendini her türlü gasb ve tahakküm kuşkularının üstünde tutuyordu. Korku verici ve saygın olmasına gelince, bu da her türlü yanlış ve eksiklikten arınmış olan kutsal kaynağından aldığı küllî kudretten; bir de, kendisinin ahlakî ve toplumsal gerçeklerin ilkesi olmasından ileri geliyordu.

Hatta, kendi adına yapılan bütün yolsuzluklar, ne onun gözlerdeki mevkiini, ne de ruhlara vermiş olduğu güveni kesinlikle sarsamadı.

İslâm kavimleri şu kanıyı her zaman muhafaza etmişlerdir: Gerek adaletsizlik, gerçek zorbalık ve baskıcılık bunların ne devletlerinde, ne yasalarında ve ne de kurumlarındadır. Fakat bunlar, yalnızca kudreti ellerine geçirerek yasa adına hareket etiklerini iddia eden kişilerden kaynaklanmaktadır.

Bu nedenle Müslümanlar, Şeriat tarafından tesis edilen devletin yasallığına (meşruiyet) karşı ne itiraz etmeyi, ne de hangi şekilde olursa olsun, devleti yıkmayı düşünmedikleri gibi, yapılan adaletsizliklere, yolsuzluklara son vermek için de işleri, devleti temsile ve yasaları uygulamaya en ehil kabul ettikleri ellere tevdi etmekten başka yol aramamışlardır.

O halde, Şeriat'ın egemenliği ilkesi denilen bu mutlak gerçek, olaylarla öyle kesin ve görkemli bir şekilde kurulmuş bulunuyor; bu ilke, öyle bir toplumsal düzen oluşturuyor ki, insana bireysel ve toplumsal planda gerçek bir mutluluk temin etmek için mümkün olan şartların tümünü ihtiva ediyor. Öyle bir toplumsal düzen ki, o zamana kadar insanın kararları önüne dikilip onu tam bir özgürlük içinde evrimden, gelişmekten alıkoyan binlerce engel, şaşırtıcı bir biçimde devrilip gidiyor. Öyle bir toplumsal düzen ki, az bir zaman içinde ve hiç yoktan hayret verici bir uygarlık oluşturarak yüzyıllarca insanlığı bilimin, hikmetin ve adaletin bereketli nurlarıyla aydınlatıyor ve onu ahlakî, toplumsal ve maddî bakımdan benzeri görülmemiş bir mutluluk içinde yaşatıyor.

(*İslâm ve Batı Toplumlarında Siyasal Kurumlar*, 1987)

SAİD HALİM PAŞA

Kurtuluş Kayalı

Mehmed Said Halim Paşa eski Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'nın torunu ve Halim Paşa'nın oğludur. 1863'te Kahire'de doğdu. Özel hocalardan Arapça, Farsça, İngilizce ve Fransızca eğitimi gördü. İsviçre'de üniversite düzeyinde siyasi ilimler okuduktan sonra İstanbul'a geldi ve 1888'de Şura-yı Devlet Azalığına tayin edildi. Jön Türk hareketiyle ilişki kurarak onlara maddi yardımda bulundu. Bu bağlantı yüzünden önce Mısır'a oradan da Avrupa'ya gitmek zorunda kaldı. II. Meşrutiyet'in ilânı üzerine ülkeye dönerek Meclis-i Âyan'a girdi. 1912 Temmuzunda İttihad ve Terakki Cemiyeti umumî kâtibi oldu. 1913 Haziranı'nda da sadrazamlığa tayin edildi. Sadrazamlığı sırasında Hariciye nazırlığını da uhdesinde bulunduran Said Halim Paşa 1915'te bu görevi Şura-yı Devlet Reisi Halil Bey'e (Menteşe) devretti. 1917 Şubatı'nda sadrazamlıktan azledildi. Mütareke döneminde ise Malta'ya sürüldü. Oradan ayrıldıktan sonra Roma'ya yerleşti ve bir Ermeni tedhişçinin suikastı neticesi 6 Aralık 1921'de öldü.

Said Halim Paşanın yaşantısı siyasi hareketlerle bağlantısının esnek olduğunu göstermektedir. Birkaç kişinin yazdığına göre üst düzeyde siyasetle uğraşmış, gündelik siyasal gelişmeleri teferruat olarak görmüştür. Devlet adamlığı tecrübesi ve olaylara belli bir perspektiften bakabilme yeteneği onu döneminin diğer düşünürlerinden önemli ölçüde ayırmıştır. Devlet adamlığı tecrübesi olaylara tümüyle soyut bir şekilde bakmasını ve sadece pragmatik hal çareleri aramasını önlemiştir. Siyasal yaşantısı ve soyutlama gücü bazı somut sorunlarda taraf tutmamasına yol açmıştır. Temel sorunu İslâm ve Batı sorunudur. Sosyal şartların belirleyiciliğini kabul etmesi çoğu konuya anlamlı yanıtlar getirmesi sonucunu doğurmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun sorunları üzerinde dururken bazı hususlarda hassas davranmıştır. Batı ve İslâm konularını esas alması Osmanlı toplumunun somut sorunlarını ve genelde İslâm dünyasının karşı karşıya kaldığı sorunları çözmek amacıyladır.

Osmanlı toplumunun sorunlarını çözümlemeye çalışırken bazı genellemeler yapmıştır. Bu genellemelerinde tarihsel ve toplumsal konular sürekli olarak gündemde olmuştur. Anayasa konusunu değerlendirirken siyasi gelişmelere nasıl baktığı da ortaya çıkmaktadır. 1969'da bir yazarın altını çizdiği "Sultan Hamid yaşamasaydı bile çağdaşları bir Sultan Hamid yaratırlardı" şeklinde özetlenebilecek düşüncesini daha geniş bir bağlamda yorumlamak denenmelidir. Said Halim Paşa İttihad ve Terakki'ye ilişkin olarak da benzeri bir değerlendirme yapmaktadır. Said Halim Paşa'nın düşüncelerini açıklığa kavuşturmak için sözü edilen nitelemesinin ayrıntılı olarak bilinmesi gerekmektedir: "Bir idare yalnız bir adamın veya bir partinin değil, bütün bir neslin eseridir. Sultan Hamid kendi adıyla yâdedilen 'İdare-i Hamidiye'nin tek âmili ve kurucusu değildi. Belki bu idarenin mühim âmillerindendi, fakat Sultan Hamid dünyaya gelmemiş olsaydı, muasırları başka bir Sultan Hamid'in meydana gelmesine sebep olacakardı... İdare-i Hamidiye'den dolayı yalnız Sultan Hamid değil, muasırları da ithâm ve mesuliyet altında oldukları gibi, meşrutiyet idaresinden dolayı da en fazla ithâm ve mesuliyet altında bulunanlar İttihat ve Terakki değil, bugünkü nesildir. Çünkü her iki idare sırasında da muasırları en tabiî dönemini aşan siyasal gelişmeleri açıklamakta bile ipuçları sunabilecek bir yorum yapmıştır.

Yakın dönem tarihini değerlendirirken zorunlulukların siyaset ve devlet adamlarının davranışlarını bütünüyle belirlediği şeklindeki kolaycı bir anlayışa da yönelmemiş her devrin en önemli sorumlularının en çok yetkiyi taşıyanlar olduğunu öne sürmüştür. İçtimai şartların yanında yöneticilere ve aydınlara önemli görevler yüklemiştir. En fazla sorumlu olanlardan bahsederken "en aydın ve en tecrübeli geçinenler" nitelemesini kullanmıştır. Bu düşüncesini daha iyi anlamak için sonraki tarih kesitinde de etkinliğini sürdüren bir anlayışın üzerinde durmak yararlıdır: "Tarih ile sabittir ki, en iferi milletler, istek ve düşünceleri liderleri tarafından en güzel anlaşılan ve yerine getirilen milletlerdir." Demek ki, Said Halim Paşa içtimai şartların önemini belirtmesine karşın aydınların ve tecrübelilerin dışında liderlerin toplum sorunlarının halledilmesinde önemli sorumluluklar taşıdığı düşüncesindedir. Bu nedenle de, değişik dönem liderlerini sadece içtimai şartların bir unsuru olarak değerlendirmemiş, onların işlevleri konusunda da genellemeler yapılabileceğini göstermiştir. Çıkardığı sonuçlardan bağımsız olarak Said Halim Paşa'nın son dönem tarihini yorumlama açısından bazı önemli saptamaları olduğunu kabul etmek gerekmektedir. Hele İslamcı yazarların son dönemdeki yeni görünümlü çoğu düşüncelerinin vaktiyle Said Halim Paşa tarafından telaffuz edilmiş olması da ilginçtir.

İçtimai şartların bir sonucu olarak gördüğü değişime her yeniliğin olumlu olarak nitelenemeyeceğini belirterek yaklaşan Said Halim Paşa anayasa konusunda da eleştirel bir açıdan değerlendirme yapmıştır. Ancak mutlakiyet idaresinin olumsuzluğu üzerinde dururken anayasaların amaçlanan değişiklikleri gerçekleştirememesini ülke şartlarının kavranılamamasına bağlamıştır. Meşrutiyet idaresinin somut olumsuzluklarına karşın Osmanlı toplumunun artık mutlakiyet idaresine dönemeyeceğine, dönmemesi gerektiğine işaret etmiş, meşrutiyet idaresinin ülke şartları çerçevesinde vazgeçilemez bir idare tarzı olduğunu savunmuştur. Zaten II. Meşrutiyet'in ilânını Osmanlı toplumunun öğünülecek vakaları arasında görmüştür. Anayasa üzerinde düşüncelerini açıklarken Türkiye'de gerçekleştirilmeye çalışılan değişikliklerin siyasal düzeyde de eleştirisini yapmıştır. Son dönemde Batı sorununun kapsayıcı bir biçimde kendisini gösterdiğini,diğer toplum sorunlarını ikinci plana ittiğini öne sürmüştür. Batı'nın ve Batılılaşmak eğiliminin gündeme gelmesiyle İslâmi kurumlar üzerinde en yıkıcı tesirlerin saptanabileceğini belirtmiştir. Nitekim uzun süre İslamcıların en önemli konusu Batı ve Batılılaşma olmuştur.

(*TCT Ansiklopedisi*, 1985)

(1919) sürüldü. 1921 yılında serbest kalınca İstanbul'a dönmek istedi. Bu istiğine izin verilmeyince Sicilya üzerinden Roma'ya geçti. Roma'da bir Ermeni terörist tarafından öldürüldü. Cenazesi İstanbul'a getirilerek Sultan Mahmud Türbesi'nin bahçesine gömüldü.

ESERLERİ:

Buhranlarımız (1919, eser önce Sebilürreşad dergisinde tefrika edilen şu 7 bölümden oluşmuştur: Meşrutiyet, Mukallitlerimiz, Buhran-ı Fikrimiz, Buhran-ı İçtimaimiz, Taassub, İnhitat-ı İslâm Hakkında Bir Tecrübe-i Kalemiyye, İslâmlaşmak. Bu eser, M. Ertuğrul Düzdağ tarafından sadeleştirilerek, *Buhranlarımız* adıyla "Tercüman 1001 Temel Eser" dizisinden, ayrıca Ahmet Özalp tarafından sadeleştirilerek *Toplumsal Çözülme* adıyla, 1983), *İslâm'da Teşkilat-ı Siyasiyye* (Mehmet Akif'in çevirisi, Sebilürreşad dergisinde tefrika edildi.)

SAİT, Aliş

Şair ve yazar. 10 Mart 1938, Miralay köyü / Mestanlı (Momçilgrad) / Bulgaristan doğumlu. Aliş Saidov imzasını da kullandı. İlkokulu köyünde, ortaokulu Aşağı Ada (Ostrovitsa) Ortaokulunda tamamladı. Mestanlı'da Mustafa Suphi Türk Lisesini ve Kosova'da Hasköy (Haskova) Eğitim Enstitüsünün Türkçe ve Fransızca bölümlerini bitirdi. Uzun yıllar Türkçe öğretmenliği, bir süre de *Halk Gençliği* gazetesi ile Sofya Radyosunun muhabirliğini yaptı. *Hak ve Özgürlük* gazetesinin Güney Bulgaristan muhabiri olarak çalıştı. Zamanın yönetimi on bir kere işini ve işyerini değiştirdi. Kırcaali Kurşun-Çinko fabrikasında çalışmak mecburiyetinde bırakıldı.

Şiirleri Bulgaristan, Makedonya, Rusya Federasyonu, Irak ve Türkiye'de basıldı. Şiirler ve hikâyeler yazdı, çocuk şiirleriyle tanındı. Çalışmalarını Kırcaali'de sürdürdü. Türk Yazarlar Derneği Başkanıdır.

ESERLERİ:

ŞİİR: *Bulutsuz Günler* (1956), *Türkiye Diye Diye* (1995).

ÇOCUK ŞİİRİ: *Kırık Fidanın Sesi* (1996), *Gülen Güneş* (1996).

DÜŞÜNCE: *Devamcısıymış Felaketin* (1999).

HAKKINDA: Hayriye Süleymanoğlu Yenisoy / Bulgaristan Türk Çocuk Edebiyatından Örnekler (2002).

SAİT, Burhan

Şair. 1964, Gilan / Kosova doğumlu. İlkokulu doğduğu yerde, liseyi Priştine'de bitirdi. Birkaç yıl *Tan* gazetesinde çalıştı. Sonra Üsküp'e yerleşti. Anadolu Ajansının Üsküp muhabirliğini yaptı.

ESERLERİ (Şiir):

2000'e Doğru (1988), *Bela* (1989).

HAKKINDA: Osman Baymak / Yugoslavya Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (1996), Hasan Mercan / Balkanlarda Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi (2000).

SAİT FAİK (Abasıyanık)

Bkz. ABASIYANIK, Sait Faik

SAİT HİKMET

Oyun yazarı (D. 1883, İstanbul - Ö. 1930, İstanbul). Tam adı Mehmet Sait Hikmet'tir. Ortaöğrenimini Vefa İdadisinde (lise) yaptı. Mülkiye (Siyasal Bilgiler, 1906) ve Hukuk (1910) mektepleri mezunu. Ayrıca Paris'te siyasî bilimler öğrenimi gördükten sonra Hariciye Nezareti Mektubi Kalemi (Dışişleri Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğü)'ne girdi. Bursa İktisat Müdürlüğü yaptıktan sonra Preveze Şehbenderliği (konsolos)'ne atandı. Mütareke'de İstanbul'dan Ankara'ya geçerek Milli Mücadele'ye katıldı. Cumhuriyet'in ilanından (29 Ekim 1923) sonra Maarif (Milli Eğitim) ve Hariciye (Dışişleri) bakanlıklarında çeşitli görevlere atandı. Ancak sağlığının bozulması ve içkiye aşırı düşkünlüğü nedeniyle bu görevlerde uzun süre kalamadı. Hastalık, yoksulluk ve sefalet içinde öldü.

Makale ve öyküleri döneminin çeşitli dergilerinde yer aldı. II. Meşrutiyet'ten (1908) sonra Sermet Muhtar Alus ile birlikte *El-Ûfürük* adlı mizah dergisini çıkardı. *Mazi ve Ati* adlı oyunu 1909'da Tepebaşı Kışlık Tiyatrosunda sahnelendi. *Kimi Seviyor* adlı komedisi *Musavver Tiyatro* dergisinde yayımlandı, kitaplaşmadı.

ESERLERİ:

Mazi ve Ati (oyun, 1909), *Mülkiyet-i Edebiye ve Fenniye* (1923).

HAKKINDA: İbrahim Alaeddin Gövsa / Türk Meşhurları Ansiklopedisi (1946), Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. I, 1968-71), Metin And / Meşrutiyet Döneminde Türk Tiyatrosu (1971), TDE Ansiklopedisi (c. VII, 1990), TBE Ansiklopedisi (2001).

SAKA, Bülent

Şair. 1961, Şehremini / İstanbul doğumlu. Çocukluk yılları Güngören'de geçti. Ortaokuldan sonra başladığı lise öğrenimini tamamlamadı. Düşüncelerinden dolayı uzun yıllar İstanbul hapishanelerinde yattı. Edebiyat çalışmalarını 1990 yılından itibaren yoğunlaştırdı. *Leş Gibi Bakire* (1992) adlı bir şiir kitabı vardır.

HAKKINDA: Bülent Saka / Leş Gibi Bakire (1992).

SAKA, Dilber

Öykü yazarı. 1965, Akçaabat / Trabzon doğumlu. İlk ve ortaöğrenimini doğduğu ilçede gördü. Öykülerini 1981 yılından itibaren başta *Kıyı* olmak üzere Trabzon'da çıkan çeşitli dergi ve gazetelerde yayımladı. Ayrıca radyo oyunları yazdı, bunlardan bir bölümü radyolardada seslendirildi.

ESERLERİ (Öykü):

Sesim Değdi Yağmurlara (1991), *Dinle Beni* (1998).

SAKA, Hasan Hüsnü

Devlet adamı, ekonomist (D. 1886, Trabzon – Ö. 29 Temmuz 1960, İstanbul). Ortaokulu Trabzon Rüştiyesinde, liseyi Mercan İdadisinde tamamladı. 1908'de Mülkiye Mektebinin (Siyasal Bilgiler Okulu) yüksek kısmını bitirdi. Ekim 1909'da Fransa'ya gönderildi ve Paris Ecole Libre des Sciences Politiques'in Diplomasi bölümünden mezun oldu. 1912'de İstanbul'a döndü. Hukuk Fakültesinde Genel İktisat dersleri okuttu. Mekteb-i Mülkiye (Siyasal Bilgiler Okulu)'de de ilm-i iktisat (iktisat bilimi) derslerine girdi. Trabzon Mebusu olarak Ocak 1919'da son

Hasan Hüsnü Saka

Osmanlı Meclis-i Mebusânına (Millet Meclisi) girdi. TBMM'ce yapılan daveti kabul ederek 6 Şubat 1921'de Ankara'ya gitti ve Trabzon Milletvekili oldu. Lozan Antlaşması'nı imzalayan kurul arasında yer aldı. Kasım 1926'da TBMM Başkanlığına seçildi. 1942'de kurulan Saraçoğlu Hükümetinde Dışişleri Bakanlığı yaptı. 4 Eylül 1947'de getirildiği Başbakanlık görevinden Nisan 1949'da ayrıldı. Mayıs 1954 seçimlerinden sonra milletvekilliği sona erdi. Emek-liye ayrıldı ve oturmakta olduğu İstanbul'da öldü.

ESERLERİ:

İlm-i İktisat (1918), *Dış Ticaret ve Gümrük Politikası* (1945).

HAKKINDA: Mücellidoğlu Ali Çankaya / Yeni Mülkiye Tarihi ve Mülkiyeliler (c. III, 1968).

SAKA, Mehmet

Hukukçu. 1927, Karabük doğumlu. 1950'de Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdi. 1954'te Paris Üniversitesi Hukuk Fakültesinde Devletler Hukuku doktorası yaptı. Avukat olarak çalıştı. *Ege Denizi Adalarında Türk Hakları* adlı bir eseri vardır.

HAKKINDA: Afşin Oktay-Kemal Bağlum, Biyografiler Ansiklopedisi (1959).

SAKA, Nur

Şair. 1 Ağustos 1956, İstanbul doğumlu. Asıl adı Nurcihan Eken. Gebze Lisesi (1976) ve Kocaeli Üniversitesi Sevk-İdare Yüksek Okulu (1979) mezunu. Özel bir şirkette muhasebeci olarak (1976-84) çalıştı. Çalışmalarını İstanbul'da sürdürüyor. Türkiye Yazarlar Sendikası ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.

İlk şiirleri 1991'de *Şiir Defteri* dergisinde, diğer şiirleri *Varlık, Şiirlik, Edebiyat ve Eleştiri, Pencere, Şiir Ülkesi, Yasak Meyve* dergilerinde yayımlandı. *Zararı Yok* adlı şiiri Hasan Cihat Örter tarafından bestelendi. *Çingene Kadının Yoksul Memeleri* adlı şiiriyle 1993 *Şiir Defteri* dergisi tarafından Yılın Şairi seçildi. *Yıl 1900 Sevgili* (1998) adlı bir şiir kitabı vardır.

"Aşktan, cinsellikten, her türlü gündelik ilişki ve durumdan yola çıkarak çağımızın insanının hoyrat, duyarsız, kaypak yapısına ve bu etiğin dokuduğu toplumsal yapıya ince neşter darbeleri vuran Nur Saka, bu tavrı ve üslubuyla bana gerçekten de yepyeni, ama farklı bir Gülten Altın profilinin belirmekte olduğu izlenimi veriyor. Sanki, onun yetişemediği durumlara yetişip söz almaya hazırlanan bir kadın-şair imgesi." (Fikret Demirağ)

"Nur Saka iyice süzdüğü, damıttığı bir dille, yaşamın acı tatlı yanlarını, siyasi mücadeleleri, aşkları, yalnızlıkları, tadında ironi ve erotizmle, geçmişi, erken ölen babaları, çocukluğun

Nur Saka

sıcak dünyasını, düşler denizini, değişen yaşam biçimlerini, başkalaşan değer yargılarını, yabancılaşmaları, yozlaşmaları şiirine, imgelerine bir bir, ustalıkla geçiriyor, işliyor: Bunlar Nur Saka'nın şiirinde kendini hemen ele veren izlekler olarak karşımıza çıkıyor. Nur Saka, şiirinin çatısını sağlam kuruyor, çünkü şiirinin harcını sağlam karıyor." (Gültekin Emre)

HAKKINDA: Fikret Demirağ / İncelikli İsyancı Alaycı Bir Şair Nur Saka'dan Yıl 1900 Sevgili (Kıbrıs Kültür Sanat Gazetesi, 17.8.1998) - Yıl 1900 Sevgili (Virgül, Mayıs 1999), Necati Tosuner / Kitap Üzerine (Yaşasın Edebiyat, Eylül 1998), Ruşen Hakkı / Yıl 1900 Sevgili (Özgür Kocaeli Gazetesi, 6.9.1998), Gültekin Emre / Yıl 1900 Sevgili (Cumhuriyet Kitap, 29.10.1998), Yüksel Pazarkaya / Şiir ve Kadın Şair (Yaşasın Edebiyat, Kasım 1998), Bedrettin Aykın / Nur Saka ve Yıl 1900 Sevgili (Varlık, Şubat 1999), Haydar Ergülen / Okur-Yazar (Varlık, Ocak 1999), Fikret Demirağ / Yıl 1900 Sevgili (Virgül, Mayıs 1999), Neriman Cahit / Kendine Özgü Bir Şiir Akışı Yıl 1900 Sevgili (Ortam Sanat Güncesi-Kıbrıs, 24.9.1999), TBE Ansiklopedisi (2001).

SAKA, Şevki

İlâhiyatçı. 1 Ocak 1940, Gümüşhane doğumlu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi (1971) mezunu. Doktorasını bitirdiği fakültede *"Kur'an-ı Kerim'in Davet Metodu"* adlı teziyle (1979) tamamladı, yardımcı doçent (1983), doçent (1990) ve profesör (1999) oldu. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yaptı.

Makaleleri, 1992'den itibaren *Diyanet Dergisi, AÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, İslâm Mecmuası, Hakses, Tasavvuf* ve *Gençlik* dergilerinde yayımlandı. Yurtiçinde Hz. Muhammed'in davetçiliği, irşad yöntemi ve metodu, davet dinamizmi konularında çeşitli yerlerde konferanslar verdi, panellere katılarak bildiriler sundu. Eğitim-Bir-Sen üyesi oldu.

ESERLERİ (İnceleme):

Kur'ân-ı Kerim'in Davet Metodu (1991), *İmam Hatip Liseleri İçin Tefsir I-II* (1996), *Yabancılaşma Karşısında Kur'an* (1997), *Kur'an'dan Mesajlar I-II* (1997).

SAKA, Zekeriya

Şair ve öykü yazarı. 30 Aralık 1947, Akçaabat / Trabzon doğumlu. Trabzon Merkez Yeniokulu (1959), Trabzon Erkek Sanat Enstitüsü orta kısmını (1963), Trabzon Erkek İlköğretmen Okulunu (1967) bitirdi. Trabzon Fatih Eğitim Enstitüsünden *"Behçet Necatigil'de Gönül Üzgünlüğü"* tezi ile (1977) mezun oldu. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde (1991) lisans tamamladı. Askerliğini Sivas Okuma Yazma Okulunda eğitim şefi

NUR SAKA

AY TUTULMALARI

dul bir kadın gibiydi ay
sevişmeyi unutmuş
ya da düşlemeye çalışan
sevdasını
yitirmiş bir yüreğin
yenik nabız atışları da olabilir

ne zaman görünse
ama ne zaman
fistolu etekleriyle
o siyah poplin geceliği içinde
birkaç yıldızcık olurdu yanında
mutlaka
o yetim çocukların
ürkek sevinçlerini avuttuğu

dul bir kadın gibiydi ay
öyleydi evet
ne fıstık ağaçlarının arkasında
ne kıyısındaydı kuğu göllerinin
süslü gökdelenler arasında
"sofrada -hâlâ- yeri özden sonra
gelen" imgelerin
kuşkulu doygunluğu muydu yoksa

ve dayanılmaz susuzluğu
gülücüklerinin
bilirdi
bir gülmeye kalksa

hayır
ne dul bir kadındı ay
ne sevişmeyi unutmuş
ne de düşlemeye çalışan

sevdaları bağbozumunda bir yüreğin
çiçeği burnunda nabız atışlarıydı
belki

yaşayacak dört zamanı vardı ya
şu ay tutulmaları
olmasa...
(Yıl 1900 Sevgili, 2006)

ZEKERİYA SAKA

SEMT PAZARLARI

el ayak çekilince
el açılmazda
açılır üstü artıkların
açlıkla örtüşür umarsızlığı
umur görmüş
umura yaraşır kadınların
açlığa yenik düşer alımlı salınışları

karpuz kabukları mızıkadır
ağızlarında
çocukların
oyun içinde oyun yaşanmışlıkları
arkası yarınlarda yine gel
tv'lere görüntü yetiştirilecek
kameranın zumunda donar
unutulmuşlukları

hayvan beğenir mi
bilinmez
"inciğime topluyorumlara sığınır
duvar diplerinden yaklaşanlar
haramî gömüsü bulmuş gibidir
kimse görmesin
birbiri çantasında gözler / kaçamak
çöpçülerden önce üleşilir
semt pazarlarının artıkları

yedilisi
yetmişlisi
derdini illetiyle sarmalamışı
akşam sonrası müşterisi
bir pıtırtıda eller yüze götürülür
bildirmem haber peşinde
nice yüzsüzlerin ağzı
yayvanlardayken
taze gelinin
gazetede utanır bakışları

semt pazarları
gündüz panayır gibidir
utanç aynasıdır akşamları
(Sis, sayı:2)

Zekeriya Saka

yardımcısı olarak (1970-71) yaptı. 1967 yılından itibaren Trabzon, Sivas, Kemah, Erzincan ve Akçaabat'taki ilkokul ve liselerde öğretmenlik ile çeşitli kademelerde yöneticilik yaptı. Akçaabat Lisesi Türk dili ve edebiyatı öğretmeni iken 1994 yılında emekliye ayrılarak özel dersane öğretmenliğine başladı.

Şiir ve yazıları *İleri* (köşe yazarı, 1966-76), *Çalı, Ardıçkuşu, Çağdaş Türk Dili, Çakıl, Kıyı, Yaba Öykü, Sürmene, Trabzon, Türk Basın Birliği, Kemah YİBO* (yönetmen, 1982-85) dergi ve gazetelerinde yayımlandı. Edebiyatçılar Derneği ile Dil Derneği üyesidir.

ESERLERİ:

ÖYKÜ: *Adı Kalsın* (1996), *Parmak Düşleri* (2001).

ŞİİR: *Dönencemizde Forsadır Ömrümüz* (2001).

HAKKINDA: Hasan Akarsu / Şiir-Den / İzler (2004).

SAKAL, Fahri

Tarihçi. 1957, Giresun doğumlu. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi mezunu. Yüksek lisans ve doktorasını Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamladı. OMÜ Eğitim Fakültesinde öğretim görevlisi (1990) ve yardımcı doçent (1995-) olarak çalıştı. 1998'de Eğitim Fakültesinden Fen Edebiyat Fakültesine geçti.

Makaleleri *Akademik Açı, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Güneyde Kültür, Türk Yurdu, Liberal Düşünce* adlı dergilerde yayımlandı. Çeşitli sempozyumlarda bildiriler sundu.

Fahri Sakal

ESERLERİ (Tarih):

Türkün Soyağacı (1998), *Ağaoğlu Ahmed Bey* (1999).

SAKALLI, Bayram

Araştırmacı-yazar. 1955, Efendi köyü / Keskin / Kırıkkale doğumlu. İlk ve ortaokulu Keskin'de okudu, liseyi Ankara Kurtuluş Lisesinde bitirdi. Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi mezunu. 1978 yılında Kütahya'da öğretmen olarak çalışmaya başladı. Daha sonra Keskin İmam Hatip Lisesinde görevlendirildi. 1981 yılında Keskin İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü görevine getirildi. 1983 yılında Hacettepe Üniversitesi İnkılâp Tarihi Enstitüsüne araştırma görevlisi olarak girdi. Yüksek lisansını 1986 yılında, doktorasını *"Milli Mücadele'nin Teşkilatlanması Düşüncesi ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin Sosyal Yapısı"* adlı teziyle 1993 yılında tamamladı.

Bayram Sakallı

1994 yılında yardımcı doçent olarak Kırıkkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı öğretim üyeliğine atandı. Bu arada, araştırmalar yapmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Tunus'a (1995-96) gönderildi. 1997-2000 yılları arasında Kırıkkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi dekan yardımcılığı yaptı. Kırıkkale Üniversitesi Kırıkkalc ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi (KATAM) müdürlüğü (1998-2004) ve Tarih Bölümü öğretim üyeliği görevlerini yürüttü. Makalcleri değişik gazete ve dergilerde yayımlandı.

ESERLERİ (İnceleme-Araştırma):

Ankara ve Çevresinde Millî Faaliyetler: 1919-1920 (1988), *Keskin* (iki arkadaşıyla birlikte, 1995), *Millî Mücadelenin Sosyal Tarihi / Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri* (1997), *Cumhuriyetin İlk Yıllarında 'Keskin' Gazetesi* (1999), *Kırıkkale'nin Tarihi Yerleri* (2001), *Tarihi Belgelerin Işığında Keskin Coğrafyasındaki Kavurgalı* (2004).

HAKKINDA: Zeki Gürel (Gündüz gazetesi, 1 Kasım 1998).

SAKALLI, Burhan

Bürokrat, yazar. 1962, Dinek köyü / Mihalıççık / Eskişehir doğumlu. Kurtuluş İlkokulu (1974), Dinek Ortaokulu (1977), Atatürk Endüstri Meslek Lisesi (1980), Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1984) mezunu. 1985 yılında Atatürk Barajı derivasyon tünelleri uygulama projesinde, 1987 yılında Sır Barajı betonarme gergi uygulamasında çalıştı. 1988 yılından itibaren Gaziantep, Adana, Mersin ve Konya illerinde çeşitli özel eğitim kurumlarında kurucu, yönetici ve öğretmen olarak görev yaptı. 1988 yılında 1. Özel Eğitim Kurumları Kongresi'nin editörlüğünü, 1997 yılında Türkiye'de ilk kez yapılan 1. ve 2. Uluslararası Eğitim'de Kalite Kongresi'nin Sekreterliğini üstlendi. 2002 yılında Uluslararası Katı Atık Birliğinin kurucuları arasında yer aldı. 28 Mart 2004 yerel seçimlerinde AKP'den, Eskişehir Odunpazarı Belediye Başkanı seçildi.

Ulusal ve uluslararası kongrelerde tebliğler ve bildiriler sundu. Birçok sivil toplum kuruluşlarında danışman olarak görev yaptı. Yazı, deneme ve makaleleri, *Yeni Yüzyıl, Yeni Şafak, Zaman, Hakimiyet* ve *İki Eylül* gibi gazetelerde; *Hece, Jurnal, Martı, Mavi* gibi dergilerde; 40ikindi.com, enineboyuna.net gibi internet portallarında yayımlandı. Çeşitli belgesellerde metin yazarlığı yaptı.

SAKALLI, Talat

İslâm kültürü araştırmacısı, hadisbilimci. 5 Ocak 1959, Yalvaç / Isparta doğumlu. Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Tefsir ve Hadis Bölümünde (1983), doktorasını Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tefsir ve Hadis Bölümünde (1987) tamamladı. Süleyman Demirel Üniversitesinde İlâhiyat Fakültesi dekan yardımcılığı (1993-96), İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Bölümü başkanlığı (1994-97, 2001-), İlâhiyat Fakültesi Hadis Anabilim Dalı başkanlığı; Erciyes Üniversitesinde İlâhiyat Fakültesi Fakülte Yönetim Kurulu üyeliği, SDÜ İlâhiyat Fakültelesi Fakülte Yönetim Kurulu üyeliği (4 Dönem), SDÜ İlâhiyat Fakültesi senatörlüğü (1993-96), SDÜ İlâhiyat Fakültesi ve Sosyal Bilimler Enstitüsünde kurul üyeliği, SDÜ İlâhiyat Fakültesi senatörlüğü, Profesörlüğe Yükseltilme ve Atama Jüri üyeliğinde bulundu. Çalışmalarını SDÜ İlâhiyat Fakültesi Temel İslâm Bilimleri Hadis Bölümünde profesör öğretim üyesi olarak sürdürdü.

Yazıları *Erciyes Üniversitesi İlâhi-*

yat Fakültesi Dergisi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, SDÜ İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Diyanet, Türk Dünyası, Hakses, Diyanet Avrupa, Genç Ufuklar (Mevlâna Özel Sayısı) dergilerinde yayımlandı. *TDV İslâm Ansiklopedisi* ve *Şamil İslâm Ansiklopedisi*'nde bölüm ve ünite yazarlığı yaptı. Güncel dinî meseleler ve din eğitimi üzerine sempozyum ve toplantılarda görüşlerini açıkladı. Çok sayıda ulusal toplantıda sunulmuş ve tam metin olarak yayımlanan bildirileri vardır. Uluslararası toplantılarda da sunularak tam metin olarak yayımlanmış bildirileri vardır.

ESERLERİ:

Rüya ve Hadis Rivayeti (1994), *Aynî: Hayatı - Eserleri ve İlmi Şahsiyeti* (1994), *Hadis Tartışmaları* (1996), *Hadislerle İslâm'da Hoşgörü ve Kolaylık* (1996).

SAKALLI UĞURLU, Nuray

Sosyal psikolog. Bahçelievler Ortaokulu (1982), Ankara Cumhuriyet Lisesi (1985), Ankara Üniversitesi Psikoloji Bölümü (1989) mezunu. Orta Doğu Teknik Üniversitesi (1990) ve Wisconsin Üniversitesinde (1990) İngilizce dil eğitimi aldı. Yüksek lisansını (1992) Ball State Üniversitesinde, doktorasını (1996) ise Kansas Üniversitesinde sosyal psikoloji üzerine tamamladı. Orta Doğu Teknik Üniversitesinde görev yaptı.

Makaleleri; *Türk Psikoloji Dergisi, Tecrübi Psikoloji Çalışmaları, Türk Psikoloji Yazıları* adlı dergilerle uluslararası dergilerde yayımlandı. Ulusal ve uluslararası sempozyumlarda bildiri sundu. *Sosyal Etkiler: Kim Kimi Nasıl Etkiler?* (2001) adlı bir kitabı bulunmaktadır.

SAKAOĞLU, Necdet

Eğitimci, yazar. 1939, Divriği / Sivas doğumlu. Sivas Öğretmen Okulunu bitirdikten sonra (1957) kısa bir süre ilkokul öğretmenliği yaptı. İstanbul Çapa Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümünü bitirdi (1961), lisans eğitimini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde tamamladı. Sırasıyla öğretmen okulu öğretmenliği (1961), ortaokul öğretmenliği ve müdürlüğü (1963), lise müdürlüğü (1980), Milli Eğitim Bakanlığı müfettişliği (1982), başmüfettişliği (1988) ile Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği ve başkan yardımcılığı (1994) görevlerinde bulundu. Akademik bir heyetle birlikte ABD'ye gidcrek Georgio ve Arizona eyaletlerinde, ilkokuldan üniversiteye kadarki eğitim kurumlarında (1997) incclemelerde bulundu. 1998 yılında emekliye ayrıldı.

Necdet Sakaoğlu

Mesleki çalışmalarının yanı sıra yerel tarih, Osmanlı tarihi, eğitim tarihi, edebiyat ve folklor alanlarında çeşitli araştırmalar ve arşiv çalışmaları yaptı, makaleler yazdı. 1973 Zonguldak İl Yıllığı'nın "Zonguldak Tarihçesi" bölümünü yazdı. ABD gezisi gözlemlerini "ABD Georgia ve Arizona Üniversiteleri İnceleme Gezisi Raporu" başlığıyla *Çağdaş Eğitim* dergisinde (1997), "Tarihe Yerleşen Hayal: Uzun Mehmet" başlıklı makalesini de *Tarih ve Toplum* dergisinde yayımlandı. Ayrıca pek çok dergide yayımlanmış makaleleri vardır. 1969 ve 1971 yıllarında Ali Naci Karacan Armağanı Büyük Ödülünü, 1985 yılında *Anadolu Derebeylerinden Köse Mustafa Paşa Hanedanı* adlı eseri ile Sedat Simavi Vakfı Sosyal Bilimler Ödülünü kazandı.

"*Sakaoğlu, Köse Paşa Hanedanı gibi yerel ailelerin halkla merkezi yöneticiler arasında tampon görevi yaptığını ve 'ahalinin' bütün zulümlerine rağmen yerel hanedana mensup yöneticileri dışardan gelenlere yeğlediğini ileri sürüyor. 'Devlet sağan, halk sağılan olageldiği için devletten yana olan halkın gözünde, halktan yana olan devletin gözünde zalim'dese de, anlattığı öykü, bu ilişkilerin ne kadar karmaşık ve girift, statü ve kimliklerin ne kadar değişken ve geçişken olduğunun kanıtı. Çalışmanın en ilginç yanı, dantel gibi işlenmiş ve bir polisiye diziyi aratmayacak bir öykü yoluyla bu ilişkilerin karmaşık ve girift yapısını, geçişkenliğini, ve 'kanuni' olanla 'kanunsuz' addedilenin aynı bütünün parçası olduğunu göstermesi. Sakaoğlu, merkezi yöneticiler, ayan, yerel yöneticiler, yerli halk ve eşkıya arasındaki "danışıklı dövüşü" örneklerle gözümüzün önüne seriyor. Örneğin, bir yerel yöneticinin bir eşkıyaya, bir eşkıyanın bir paşaya, 'defter çalığı' bir yeniçeri veya 'levendat haşaratının' yerel yöneticiye dönüşebildiğini görüyoruz. Yerli ahalinin yazdığı dilekçeler, onların yerel yöneticilerin birbirleriyle ve devletin ayanlarla yaşadığı çatışmaları kendi haklarını savunmak için nasıl kullandıklarını gösteriyor.*" (Leyla Neyzi)

ESERLERİ:

İNCELEME-ARAŞTIRMA: *Çeşm-i Cihan Amasra* (1966), *Türk Anadolu'da Mengücekoğulları* (1971, Ali Naci Karacan Armağanı), *Divriği'de Ev Mimarisi* (1978), *Anadolu Derebeylerinden Köse Mustafa Paşa Hanedanı* (1983), *Anadolu Derebeyi Ocaklarından Köse Paşa Hanedanı* (1984, *Tanzimat'tan Cumhuriyete Tarih Sözlüğü* (1984), *Tanzimat Tarihi Sözlüğü* (1985), *Amasra'nın Üç Bin Yılı* (1987), *Osmanlı Eğitim Tarihi* (1990), *Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihi* (1991), *Atatürk Düşüncesi ve Gençle-rin Soruları* (Reşat Kaynar ile, 1995), *Osmanlı Kentleri ve Yabancı Gezginler* (1996), *Bu Mülkün Sultanları / 36 Osmanlı Padişahı* (1999), *Binbir Gün Binbir Gece-İstanbul'da Eğlence Hayatı Tarihi* (Nuri Akbayar ile 2000), *Osmanlı Dünyasından Yansımalar* (2000), *Osmanlı'da Zenaatten Sanata I-II* (Nuri Akbayar ile, Esnaf ve Zenaatkârlar, 1999; Sanatlar ve Sanatkârlar, 2000), *Avrupa Yolunda Bir Padişah: Sultan Abdülmecid* (Nuri Akbayar ile, 2002), *Tarihî Mekanları Kitabeleri ve Anıları ile Saray-ı Hümayun-Topkapı Sarayı* (2002), *Derinin Anadolu'da Bin Yıllık Tarihi* (Nuri Akbayar'la, 2002), *İstanbul'un Tarihi Kimliği* (2003), *Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi* (2003), *Türk Anadolu'da Mengücekoğulları* (2005).

DERLEME: *Atatürk Düşüncesi Sorular ve Konferanslar* (Reşat Kaynar ile, 1996).

ÇEVİRİ: *Duru Tarih* (Bostanzâde Yahya'dan, 1978), *Dürr-i Meknun* (Yazıcıoğlu Ahmed Bican'dan, 1999).

HAKKINDA: Yurt Ansiklopedisi (c. 8, 1982-83), Vitrindekiler (Cumhuriyet Kitap, 7.1.1999), Leyla Neyzi / Devlete Eşkıya, Halka Evliya (Cumhuriyet Kitap, 28.1.1999), Osman Köker / İki Şehrin Hikâyesi (Virgül, sayı: 17, Mart 1999), Bu Mülkün Sultanları: 36 Osmanlı Padişahı (Virgül, sayı: 26, Ocak 2000).

SAKAOĞLU, Saim

Edebiyat ve halkbilimi araştırmacısı. 20 Mart 1939, Konya doğumlu. Hattat ve hafız Mehmet Sakaoğlu (1318-75)'nun oğludur. Yazılarının bir bölümünde Sadi Dirlik, Ahmet Eskişehirligil; şiirlerinde Sencer Sakarya imzalarını kullandı. İlkokulu Konya Hakimiyeti Milliye İlkokulunda (1951), ortaokul ve liseyi Konya Lisesinde (1959) okudu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1965) ile Çapa Yüksek Öğretmen Okulunu bitirdi. Bir süre Kasımpaşa İlkokulunda vekil öğretmenlik (1964), Tokat Gazi Osman Paşa Lisesinde ve Tica-

SAİM SAKAOĞLU

HÜZÜNLÜ YÜZLER SENFONİSİ

Aynalar... Yüzyıllardan beri yalan söyleyen aynalar, fotoğraflar... Her zaman yalan söyleyen fotoğraflar; hatıralar... Her dem yeni yalanlara hazırlanan hatıralar. Birer dost bildiğim sizler artık beni de uzak iklimlere sürgüne göndermişe benziyorsunuz. Oysa bir zamanlar sizlerle ne kadar yakın dostluk; sizlersiz günlerim, hatta saatlerim geçmezdi. Sizlerdiniz beni bu güzellikler denizinde ayakta tutan; sizlerdiniz beni bu sevgi ormanında yaşatan. Hasılı sizler benim her şeyimdiniz. Ya şimdi? Aramıza hangi uğursuzluk ilahının gazabı set çekmeye başladı?

Artık, gülen yüzlerde hüzün rüzgârlarının esintileri iz bırakmaya başladı. Tebessümler bile biret elma yasağına teslim olmuşa benzemektedir. Parlayan gözlerse çoktan yeşilini, mavisini kaybetmiş gibidir. Hüznün her tonu etrafımı kaplamış, ağır bir koku gibi benliğime sinmiye çalışmaktadır.

Eskidenmiş o mutluluklar; masallarda mı kaldı, yoksa bir tablo olup solgun renkli duvarlarımızı mı süslemeye çalışıyor; bilemiyorum. Keklik sekişli, bülbül ötüşlü kızların yaşadıkları da mı yalan yoksa? Karacaoğlan da mı bizleri aldatıyordu? "Elbette ki şair sözü yalan" olacaktı. Ama biz, onlara inanmak için söz vermemiş miydik? Nasıl olur da güvendiğim hayallere kar yağardı? Ah, hep hayal ettiğimiz gibi yaşayabilseydik. Keşke hüzünleri tabloların çerçevesine hapsedebilseydik.

Kitaplarda hep güzel şeyler mi yazılıydı, yoksa bizler mi hepsini güzel görüyorduk; zaman bize bunları bile unuturuverdi. İstesek de hatırlayamıyoruz, hatta unutmayı bile yeğlediğimiz olmuyor mu? Varsın, diyoruz böyle kalsın. Hatırlayamamayı bile kucakladığımız olmuyor mu? Ben, o ölgün denizin adını bile haritalara hapsetmişe benziyorum. Belki bir gün sihirli bir lambanın devi kilitli kapıları açıverir.

Yazılamayan duyguların hüznünü ne notalar seslendirebilir, ne de mısralar... Zavallı duygular! Bir güzelliğe ad olmak isterlerken sessizliğin tülüne sarılıvermişler. "Duyuyorum, anlatamıyorum" diyen şair gibi, görülüyorlar ama anlatılamıyorlar. Heyhat, bunca güzelliği, bir kıskançlığın öfkesiyle bağlamak ne kadar da acıymış. Arzular boyu düşünüyorum; nafile. Düşünceler pıtrağlar boyu bağlanmış; dile getirilemiyor. Yazık!

Hiç bir besteci, "Hüzünlü Yüzler Senfonisi"ni besteleyememiştir. Hepsi o hüznü yaşamış, ancak notaya alamamıştır. Bunca güzellikleri sese dönüştüren usta eller galiba bir nezi yaşamak istercesine teslimiyete ellerini uzatmışa benzemektedir. Güzel ve mutlu bir teslimiyete...

Hammelleri çoktan soldu; ancak serçem hâlâ penceremde şakıyor. Palandökenlere ilk karın yağmasına şunun şurasında ne kaldı ki! Ölümlü yazıları kara kaplı dosyama bile almak istemiyorum, bir de hayallerden kopabilsem; Kaf Dağı'ndan bir inebilsem...

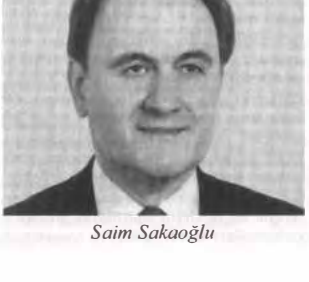
Merhaba Fuzûli, merhaba Karacaoğlan, merhaba Talibi Coşkun, merhaba özüm, merhaba...

(*Size*, Ağustos 1993)

ret Lisesinde edebiyat öğretmenliği (1965-67) yaptıktan sonra, Atatürk Üniversitesine asistan olarak (1967) atandı. *"Gümüşhane Masalları / Metin Toplama ve Tahlil"* adlı teziyle doktor (1971), *"Anadolu Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu"* adlı çalışmasıyla da 1977 yılında doçent oldu. *"Kadirlili Âşık Halil Karabulut"* adlı takdim tezi ile 1988 yılında Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinde profesörlüğe yükseltildi. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Halk Edebiyatı Kürsüsünde yirmi bir yıl (1967-88) hizmet yaptıktan sonra Selçuk Üniversitesine geçti. Bu üniversitede 1988-94 yılları arasında iki dönem Eğitim Fakültesi Dekanlığını yaptı. Kurucusu olduğu Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezinin kuruluşundan itibaren (1989) başkanlığını yürüttü. 1994 tarihinden itibaren SÜ Eğitim Fakültesinin bölüm başkanlığı yaptı, iki defa Fakülte Yönetim Kurulu üyeliğine seçildi.

Sakaoğlu; 1983-2001 tarihleri arasında Türk Dil Kurumu Bilim Kurulu üyeliğini üstlendi, bir dönem de yürütme kurulu üyeliği (1996-99) yaptı. İki dönem Ad Bilimi Çalışma Grubu Başkanlığı ve *Türk Dili* dergisi yazı kurulu üyeliği görevlerinde bulundu. 2001 yılında yeniden TDK Yürütme Kurulu üyeliğine seçildi. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsünde bilim kurulu ve yönetim kurulu üyeliği yaptı. Ayrıca, Almanya'da yayımlanan *Demos* dergisinin "Editorial Board" üyeliğini yürüttü.

1974 yılında Texas'taki Lubbock Texas Tech Üniversitesinin bünyesinde kurulu olan Archive of Turkish Oral Narrative (ATON)'de incelemelerde bulundu. Daha sonra geçtiği University of California at Los Angeles (UCLA)'da doktora derslerini izledi, arşiv ve kütüphane araştırmalarında bulundu. Kazakistan, Kırgızistan, Azerbaycan, Norveç, Almanya, Polonya, Macaristan, Romanya, Yugoslavya, Makedonya, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Amerika Birleşik Devletlerinde bilimsel toplantılara katıldı. Makedonya'da misafir profesör olarak dersler verdi.

Saim Sakaoğlu

İlk yazıları *Matrak* (1957) adlı mizah dergisi ile okul gazetesi *Özlem*'de (1959) çıktı. Sonraki yıllarda makale, tenkid ve şiirleri *Yeni Konya*, *Öz Demokrat Konya*, *Anahtar* (Ankara), *Çağrı*, *Türk Folklor Araştırmaları*, *Adımlar*, *Türk Kültürü*, *Türk Edebiyatı*, *Yağmur*, *Milli Kültür*, *Töre*, *Türk Folkloru*, *Yeni Düşünce*, *Tarla*, *Türk Dili*, *Dolunay*, *Türk Yurdu*, *Türklük Araştırmaları Dergisi*, *Makedonski Folklor*, *Sosyal Bilimler Dergisi*, *Demos* vd. dergilerde yer aldı. Bilimsel toplantılarda sunduğu elli kadar bildirisi ortak kitaplarda yayımlandı, bazı yayınlara bölümler kaleme aldı. *TDE Ansiklopedisi*, *Türk Aile Ansiklopedisi*, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, *İstanbul Ansiklopedisi*, *Kadın Ansiklopedisi* ile alanında dünyanın tek ansiklopedisi olan *Enzyklopädie des Märchen* için ve daha pek çok ansiklopediyc maddeler yazdı. Bazı yazılarıyla kitapları Japonya, Azerbaycan, İran, Almanya, Avusturya, Macaristan, Romanya, Makedonya, Yugoslavya, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Amerika Birleşik Devletleri, vb. ülkelerde yayımlandı.

1973 yılında *Tercüman* gazetesinin eleştiri birincilik ödülünü kazandı. Aynı yıl *Atatürk ve Türk Dili* adlı eseriyle aynı gazetenin düzenlediği

RESİMLİ VE METİN ÖRNEKLİ

TÜRKİYE EDEBİYATÇILAR VE KÜLTÜR ADAMLARI ANSİKLOPEDİSİ

İHSAN IŞIK

Türkiye tarihi boyunca yazar biyografisi alanında yayımlanmış en kapsamlı çalışma olan bu ansiklopedi, Türk edebiyatı ve sosyal bilimlerin tüm dallarında Türkçe ürün veren 10.350 yazarın hayatları ve eserleri hakkında yeni bilgileri, seçilmiş metin örnekleri ile 5000 civarında yazar fotoğrafını içermektedir.

• Edebiyatçılar (şiir, hikâye, roman, oyun, deneme, eleştiri, fıkra, makale, anı, gezi, röportaj vd. türlerde eser verenler),

• Kültür ve bilim adamları (tarih, felsefe, sosyoloji, din, dil, müzik, resim, siyaset, ekonomi, folklor, edebiyat tarihi, sanat tarihi, siyaset tarihi, ekonomi tarihi vd. alanlarda eser verenler),

• Resmî ve özel ilköğretim okulları, liseler, meslek okulları, askerî okullar ve üniversitelerde ders kitapları okutulan edebiyatçılar ve akademisyenler,

• Türkiye ve dünya siyaseti hakkında eser veren siyaset ve devlet adamları (cumhurbaşkanları, başbakanlar, bakanlar, milletvekilleri, diplomatlar),

• Gezi, gözlem, röportaj ve düşüncelerini kitaplaştıran gazeteci-yazarlar,

• Anadolu'nun dört bir köşesinde kıymetli eserler verdikleri hâlde, bugüne kadar isimlerini duyuramamış edebiyatçılar ve serbest araştırmacı yazarlar.

EK BÖLÜMLER:

• **TÜRK DÜNYASI YAZARLARI BÖLÜMÜ**
• (Türkiye Türkçesi Dışındaki Lehçelerde Eser Verenler)

• **DOĞUM-ÖLÜM GÜNLERİ**
• (Yazarların Aylara Göre Doğum ve Ölüm Günleri Listesi)

• **EDEBİYAT, SANAT VE BİLİM ÖDÜLLERİ**
• (Cumhuriyet Tarihi Boyunca 197 Kuruluşun Ödül Verdiği Yazarlar ve Eserleri)

• **YAZAR ADLARI İNDEKSİ**
(Yazarlarımızla ilgili şimdiye kadar yayımlanmış en geniş kaynak taraması)

• **YER ADLARI İNDEKSİ**
(Türkçenin hinterlandında bulunan, yurtiçi ve yurtdışındaki yüzlerce şehirle ilgili ilk ve kapsamlı kaynak taraması)

ISBN 975-00315-2-0 (Takım)
ISBN 975-00315-9-8 (7. Cilt)
ISBN 975-00315-9-8
9 789750 031595